

Credit: <http://www.olddreamz.com>

PDF: supojc@yahoo.com

สี่แผ่นดิน

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

นวนิยายอมตะ ที่ท่านผู้อ่านจะได้ทั้งความบันเทิง

ขนบธรรมเนียมประเพณี และเบื้องหลังประวัติศาสตร์ไทย

บางตอน

คำนำ

หนังสือเรื่อง "สี่แผ่นดิน" นี้ ผู้เขียนได้แต่งขึ้น และนำลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ติดต่อกันมา เป็นเวลาปีเศษ ในขณะที่เขียนนั้น ก็ได้คำนึงถึงขนาดของเล่ม ถ้าหากจะพิมพ์เป็นเล่มขึ้น แต่เมื่อได้มาเห็นขนาด เมื่อได้รวบรวมพิมพ์เป็นเล่มขึ้นแล้ว ผู้เขียนออกจะรู้สึกตกใจไม่น้อยไปกว่าท่านผู้อ่านอีกหลายคน เพราะขนาดหนังสือนั้น โทเกินคาด จำเป็นต้องแบ่งพิมพ์เป็นสองเล่ม แม้กระนั้นแล้ว หนังสือแต่ละเล่มก็โต จนผู้เขียนเองก็เห็นว่าอู้อายไป ถ้าหากว่าจะพิมพ์แบ่งออกเป็นสามเล่ม ก็อาจเบามือกว่าในรูปนี้ แต่จะทำให้ความสำคัญของหนังสือลดน้อยลงไป เพราะผู้เขียนเจตนาจะให้เล่ม ๑ นับรวบรวมเหตุการณ์ที่เกิดในยุคหนึ่ง และเล่ม ๒ นั้นเกี่ยวกับเหตุการณ์ในยุคต่อมา

ในระหว่างที่เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ยังลงพิมพ์อยู่ในสยามรัฐรายวันนั้น ได้มีผู้เขียนจดหมายมาถามบ่อยครั้งว่าเรื่อง "สี่แผ่นดิน" นั้นเป็นเรื่องจริงหรือไฉน และ "แม่พลอย" ตัวเอกของเรื่องนั้น เป็นบุคคลจริงๆหรืออย่างไร ปัญหาเช่นนี้จะตอบแต่สั้นๆ ได้โดยยาก จำต้องใช้วิธีอุปมาอุปไมย ถ้าจะเปรียบให้เห็นชัด ก็ต้องเปรียบกับการแสดงละคร ตามปกติ

ในการเล่นละคร ย่อมต้องมีฉาก แต่ฉากละครนั้นเป็นของ
สมมุติ ตกแต่งให้ละม้ายคล้ายคลึงกับของจริง ส่วนตัวละครที่
แสดงนั้น เป็นคนจริงๆ มีชีวิตและมีเนื้อหนังเหมือนคนดู
ทั้งหลาย หนังสือเรื่อง "สี่แผ่นดิน" นั้น เป็นของกลับกันกับ
วิธีการแสดงละคร คือฉากทั้งหลายทั้งปวง ที่ผู้เขียนได้
นำมาใช้ ในการเขียนเรื่องนี้ เป็นของจริงทั้งสิ้น และได้
พยายามสอบสวนให้ตรงกับความจริง ตลอดจนเมื่อรวบรวม
พิมพ์ขึ้นเป็นเล่มครั้งนี้ ก็ได้พยายามจนสุด ความสามารถที่จะ
ให้เหตุการณ์ และรายละเอียดแห่งชีวิต ที่ได้นำมาบรรยายนั้น
ถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
ฉะนั้นฉากละครแห่งเรื่อง "สี่แผ่นดิน" จึงเป็นของจริง
ทั้งหมด แต่ตัวละครนั้นกลับเป็น ของสมมุติ คือ "แม่พลอย"
ก็ดี วงศาคณาญาติตลอดจนเพื่อนฝูงของ "แม่พลอย" ที่เข้ามา
มีบทบาทในท้องเรื่องก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่ได้เกิดขึ้น
ด้วยจินตนาการของผู้เขียน แต่ในการสร้างบุคลิกลักษณะ
ของบุคคลเหล่านี้ ผู้เขียนก็ได้พยายามยึดถือเอาความจริงเป็น
หลัก คอยกีดกันมิให้บุคคลเหล่านี้พูดหรือทำสิ่งใดที่อาจเกิน
ความจริง ไปได้เลย เพราะฉากเบื้องหลังตัวละครนั้น ผู้เขียน
ได้นำของจริงมาใช้เสียแล้ว คั้งที่ได้กล่าวมาแต่ต้น แม้แต่

เครื่องแต่งตัวของ "แม่พลอย" จะนุ่งห่มสีอะไรก็ตรงต่อความจริง แต่ด้วยเหตุนี้ ตัวบุคคลในเรื่อง จึงกลายเป็นจริงขึ้นมาในความรู้สึกของผู้เขียน และบุคคลเหล่านี้ ได้เข้ามาดำเนินเรื่องของตัวเอง จนบางเวลาขณะที่เขียนอยู่นั้นเผลอไป เหมือนกับมีใครมากระซิบบอกให้เขียนอยู่ใกล้ๆ

เจตนาของผู้เขียนในการเขียนหนังสือนี้ ก็เพื่อจะบันทึกภาพรายละเอียดเบื้องหลังเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้น ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงมาจนถึงสิ้นแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนันตมหิดล ในระยะเวลาที่ค่อนข้างจะนานนี้ ได้มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นเป็นอันมากในเมืองไทย และได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นมากมายหลายเรื่อง เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆนี้ เป็นเรื่อง que ประวัติศาสตร์ต้องจารึกไว้ จึงเป็นสิ่งที่ใครๆก็ยอมทราบ แต่สิ่งที่ประวัติศาสตร์มิได้จารึก ก็คือรายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนความคิดเห็นของคน ที่ต้องประสบเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ สิ่งเหล่านี้นับว่า เป็นรายละเอียดเบื้องหลังประวัติศาสตร์ และยอมมีความสำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะการอบรมประเพณีและรายละเอียดเล็กๆน้อยๆแห่งชีวิต ย่อมเป็น

มูลฐาน ของความคิดเห็นและกระทำให้บุคคลเกิดปฏิกิริยา
แตกต่างกันไป ในเมื่อมีเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ
มากระทบตัว หากเราได้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ นั้น ได้บ้าง
พอสมควร เราก็สามารถที่จะเข้าใจความคิดเห็น บางอย่าง
ความรู้สึกนึกคิดบางอย่าง และปฏิกิริยาต่าง ๆ นั้น ได้มากขึ้น
แต่ถ้าเราไม่สามารถรู้รายละเอียดเหล่านี้ เสียเลยแล้ว ต่อไป
เราก็ไม่อาจอยู่ในฐานะที่จะอธิบายมูลเหตุ ของเหตุการณ์ที่
เกิดขึ้นในอดีตได้แจ่มแจ้ง และไม่อาจเข้าใจว่า เพราะเหตุใดจึง
ได้มีปฏิกิริยาบางอย่างเกิดขึ้น หลังจากที่ได้มีเหตุการณ์นั้นๆ
เกิดขึ้นแล้ว ด้วยเหตุต่างๆ ที่ได้กล่าวมานี้ ผู้เขียนจึงมีเจตนาที่
จะให้หนังสือ "สี่แผ่นดิน" นี้เป็นที่รวบรวม "รายละเอียด
เบื้องหลัง ประวัติศาสตร์" ต่างๆ เหล่านี้ไว้อีกอย่างหนึ่ง
นอกจากจะก่อความบันเทิงให้แก่ผู้อ่านแต่อย่างเดียว ถ้าหาก
ว่า จะเปรียบเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นนั้น เป็นลายโครงบน
ผืนผ้าลายอย่างไทยๆ ผู้เขียนก็มีเจตนาที่จะให้หนังสือเรื่อง "สี่
แผ่นดิน" นี้เป็นลายประกอบ เพื่อจะได้ทำผ้าลายผืนนั้นมี
ลวดลายเต็มขึ้น และวิจิตรพิศดารยิ่งขึ้น ผู้เขียนจะได้กระทำ
สำเร็จสมดังความเจตนาหรือไม่ ก็ยังไม่กล้ารับรอง

ในการอธิบายรายละเอียดต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้น
ก่อนกำเนิดของผู้เขียนนั้น ผู้เขียนได้รับความอุปการะ จาก
ท่านผู้อ่านมากมายหลายท่านด้วยกัน บางท่านก็กรุณาให้
ความรู้อันหาค่ามิได้ บางท่านก็กรุณาตั้งเตือนความผิดพลาด
และข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้เขียนสามารถแก้ไขปรับปรุง
ฉบับที่เป็นรูปเล่มนี้ ให้ถูกต้องต่อความเป็นจริงยิ่งขึ้น บาง
ท่านก็มีความกรุณาให้กำลังใจสนับสนุน โดยวิธีเข้ามารับ
นับเป็นญาติโยมของ "แม่พลอย" ใต้ถอมทุกข์สุขและสงของ
มาให้ตามแต่โอกาส ซึ่งพระคุณเหล่านี้ ผู้เขียนขอจารึกไว้มิรู้
ลืม และขออุทิศความดีแห่งหนังสือเล่มนี้ทั้งหมดเท่าที่มี
ให้แก่ผู้มีอุปการคุณ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

หนังสือเรื่อง "สี่แผ่นดิน" นี้ใช้เวลานานในการเขียน
และใช้เวลาอีกนานในการตรวจแก้การเรียงพิมพ์ เมื่อได้ทำ
สำเร็จมาเป็นรูปเล่ม ถึงมือท่านผู้อ่าน ผู้เขียนก็ออกจะภูมิใจ
เป็นธรรมดา และความภูมิใจนั้นจะมากยิ่งขึ้น ถ้าหากว่า
หนังสือนี้ สามารถให้ความบันเทิงและประโยชน์แก่ท่าน
ผู้อ่าน ได้ตามสมควร

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

๑๘ กรกฎาคม ๒๔๙๖

แผ่นดินที่ ๑

บทที่ ๑ (หน้าที่ ๑)

"พลอย" เสียงแม่เรียก ขณะที่เรือกำลังบ่ายหน้าออก
ตากคลองบางหลวง มุ่งตรงไปยังท่าพระ "พลอยจำคำแม่ไว้
ให้ดี ถ้าเจ้าจะมีลูกมีผัวต่อไปก็หาคนที่เขาใจเดียว อย่าไปได้
ผัวเจ้าชู้เมียมาก จะต้องร้อนใจเหมือนแม่" แม่นั่งอยู่ครู่หนึ่ง
แล้วพูดต่อไป "แล้วก็อย่าไปเป็นเมียน้อยใครเขาเป็นอันขาด
จำไว้นะ"

พลอยหันหน้ามามองคุณแม่แล้วก็เหลียว กลับไปมอง
นอกเก๋งเรือ ดูเรือแจวพายที่ผ่านไปมา ดูเรือนริมน้ำ และแพที่
เต็มไปด้วยของวางขายต่างๆ ดูผู้คนริมตลิ่ง และในเรือที่ผ่าน
ไปมา ด้วยความตื่นตาตื่นใจ อย่างบอกไม่ถูก เพราะครั้งนั้น
เป็นครั้งแรกที่พลอยได้ออกจากบ้าน มาไกลถึงเพียงนี้ และ
เมื่อก่อนที่จะออกจากบ้าน แม่ก็บอกแล้วว่า ไปแล้วไปเลย
เป็นตาชาตินี้จะไม่กลับมาเหยียบหัวกระโศกบ้านนี้อีก

บ้านพลอยอยู่ในคลองบางหลวง เรียกได้ว่าเป็นบ้าน
ใหญ่ มีกำแพงอิฐเสริมรั้วเหล็กกั้นตลอดริมน้ำ ที่ทำน้ำ มีศาลา
หลังใหญ่ ทำด้วยไม้ ขึ้นจากกระโศกทำน้ำ เดินผ่านลานกว้าง

ก็ถึงตัวตึก เป็นที่อยู่ของเจ้าคุณพ่อ ตึกนั้น จะพูดไปก็เป็นตึก
ทันสมัย สำหรับระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๒๕ ถึง พ.ศ.
๒๔๓๕ อันเป็นเวลาในรัชสมัยของ สมเด็จพระพุทธเจ้า
หลวงมหาราช ในกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ตึกนั้นเป็นตึกก่อนอิฐ
ฉาบด้วยปูนขาว หลังคามุงกระเบื้องจีนเป็นลูกฟูก หน้าตึก
เป็นบันไดขึ้นสองข้างมาบรรจบกัน ตรงกลางเป็นชालาย่อมๆ
แล้วจากนั้น มีบันไดขึ้นตรงไปชั้นบนของตึก บนตึกมีเฉลียง
เดินได้รอบ ลูกกรงมีลูกมะหวด กระเบื้องสีเขียวแก่ พื้นจาก
เฉลียงเข้าไป ก็มีห้องใหญ่ๆสามห้อง เป็นที่อยู่เจ้าคุณพ่อ มี
ห้องเล็กๆอีกห้องหนึ่ง สำหรับเจ้าคุณพ่อไว้พระ และอัฐิเจ้า
คุณปู่ และคุณชวดทั้งหลาย เมื่อพลอยยังเด็กๆ อายุ ๖-๗ ขวบ
เคยขึ้นไปบนตึกตอนบ่าย เพื่อไปหาเจ้าคุณพ่อ พลอยเคยรู้ตึก
กลัวห้องนี้เป็นพิเศษ เพราะเป็นห้องที่ปิดไว้เงียบ ปีหนึ่งจะ
เปิดครั้งเดียว เวลาเจ้าคุณพ่อทำบุญ และในเวลาที่เปิดพลอย
เคยเห็น โกศอัฐิ ตั้งอยู่บนม้าหมูเป็นแถว พลอยเคยถูกเรียกตัว
ให้เข้าไปจุดธูปเทียน กราบเจ้าคุณปู่คุณย่าและเจ้าคุณชวดอีก
หลายคน ตั้งแต่นั้นมา ก็ให้เกรงกลัวห้องนี้เป็นพิเศษ เฉลียง
หลังตึกนั้นเป็นที่สำราญของเจ้าคุณพ่อ เวลาท่านอยู่บ้านก็
มักจะอยู่ที่เฉลียงหลังนั้นเอง รับประทานข้าวก็ที่นี่ ตึกชั้น

บนปฐพีด้วยกระดานแผ่น โตะๆ อาศัยแรงคนเข็ดถูกันมาหลายสิบปี คุณเงินงา เป็นมัน เจ้าคุณพ่อท่านปู่พรมเล็กๆ นั่งอยู่ที่เฉลียงหลัง รอบๆตัวก็มีเขียนหมาก กาน้ำจั้นน้ำ กระโถน หีบบุหรี และพานใส่ชุดจับบุหรีตั้งไว้ เมื่อวันที่พลอยจะออกจาก ก็ขึ้นไปลาท่านที่นั่น โดยที่แม่ปล่อยให้ขึ้นไปคนเดียว เวลานั้นพลอยอายุ ๑๐ ขวบ พอจะมีความสังเกตสิ่งต่างๆ ได้ถนัดถี่ ต่อมาอีกหลายสิบปี พลอยนึกถึงเจ้าคุณพ่อขึ้นมาครั้งใด ก็ยังเห็นภาพท่านนั่งขัดสมาธิอยู่บนพรม เจ้าคุณพ่อนุ่งผ้าลายสีจันทน์ ปล่อยลอยชายตามสบาย เมื่อพลอยขึ้นไปกราบลา ยังนึกจำได้ว่าท่านมองคุณหน้า ลูกสาวคนเล็กของท่าน อย่างพินิจพิเคราะห์ คล้ายกับว่าจะดูไว้ให้จำได้แม่นยำ แต่ท่านก็มีได้ปรีปากพูดจาทักทาย หรือห้ามปราม คงมองแต่หน้าพลอยจนพลอยคลานกลับลงมา

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ พลอยมีอายุได้สิบขวบ ถ้าใครไปถามพลอยในขณะนั้นว่า ใครเป็นบิดา พลอยก็ตอบว่าชื่อ พระยาพิพิธ ฯ มารดาชื่อแหม่ม เป็นเอกภรรยาของพระยาพิพิธ แต่ไม่ใช่ในฐานะคุณหญิง เพราะคุณหญิงท่านชื่อเอี่ยมเป็นคนอัมพาบ ไม่ได้อยู่กับเจ้าคุณพ่อ แต่กลับไปอยู่บ้านเดิมของท่านเสีย ตั้งแต่ก่อนพลอยเกิด คงเหลืออยู่แต่บุตรของคุณหญิงอยู่

ในบ้านสามคน คือคุณอุ้นพี่สาวใหญ่ อายุสิบเก้าปี คุณจิต พี่ชายคนรอง อายุสิหกปี คุณเชยพี่สาวคนเล็ก แก่กว่าพลอย สองปี พลอยมีพี่ชายร่วมมารดาอีกคนหนึ่ง อายุแก่กว่าพลอย ปีเศษ ชื่อพ่อเพิ่ม และมีน้องสาวคนละมารดาอีกคนหนึ่ง เกิดจากแม่แหว ภรรยาเจ้าคุณพ่อ คนรองแม่ลงไป ชื่อหวานอ่อนกว่าพลอยสองปี กับพี่น้องเหล่านี้ นอกจากพ่อเพิ่มพี่ร่วมท้อง พลอยคุ้นเคยกับคุณเชยเป็นพิเศษ เพราะอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และคุณเชยเป็นเด็กชอบเล่นป่ายป็น ไปในที่ต่างๆ ซึ่งถูกกับนิสัยของพลอย คุณอุ้นพี่สาวคนใหญ่นั้น พลอยเห็นว่าเป็นผู้ใหญ่ที่น่าเกรงขาม เพราะเธออยู่ร่วมบนตึกกับเจ้าคุณพ่อ ในห้องใหญ่อีกห้องหนึ่ง ซึ่งเป็นห้องเก็บเครื่องเงินเครื่องทอง คุณอุ้นเป็นผู้ถือกุญแจแต่ผู้เดียว แม้แต่การจับจ่ายใช้สอยทุกอย่างในบ้าน คุณอุ้นก็เป็นผู้ทำทั้งสิ้น เจ้าคุณพ่อท่านไว้ใจว่าเป็นลูกสาวใหญ่ ส่วนแม่ของพลอย ซึ่งคนทั้งบ้านเรียกว่าแม่แฉ่มนั้น เจ้าคุณพ่อท่านปลุกเรือนฝากระดานห้าห้องให้อยู่อีกหลังหนึ่งไกลๆกับตัวตึก ในบริเวณบ้าน มีสำรับส่งต่างหากจากโรงครัว ซึ่งกินกันสามคนแม่ลูก กินเสร็จแล้วก็มีนางพิศ บ่าวซึ่งแม่ช่วยมาไว้ใช้ มีค่าตัว ๑๒ ตำลึง เป็นผู้กิน

เหลือและล้างถ้วยชาม การปิดกวาดบ้าน ปูที่หลับที่นอน
ตลอดจนซักผ้าที่เรือนแม่ เป็นหน้าที่ของพิศ

พี่ของพลอยอีกสองคน คือ คุณชิตและพ่อเพ็มนั้น
พลอยเกือบจะไม่รู้จักเสียเลย คนหนึ่งคือคุณชิต ผู้ซึ่งเวลานั้น
เป็นหนุ่มเต็มตัว อายุ ๑๖ บางทีพลอยเคยเห็นคุณชิตตอน
เย็นๆ นุ่งผ้าสีใส่เสื้อกระบอกแพรเลียน หวีผมใสน้ำมันแปร์
ติดยาแก้ปวดหัวทั้งสองขมับ ตามธรรมเนียมหนุ่มๆ สมัยนั้น
เดินไปเดินมาอยู่แถวท่าน้ำ พอพลบค่ำ คุณชิตก็แอบลงเรือข้าม
ฟาก ไปเที่ยวกับทนายหนุ่มๆ ของเจ้าคุณพ่อ ครั้งหนึ่งพลอย
จำได้ว่า คุณชิตหายไปหลายวัน แต่พอกลับมาาก็เกิดเรื่องใหญ่
เพราะเจ้าคุณพ่อท่านมัดมือ เข็มยที่หน้าตึก ทั้งคุณชิตและ
ทนาย เสียร่องกันให้ลั่นบ้านไปหมด พลอยไปแอบดูอยู่หลัง
พุ่มต้นแก้วรอบตึกกับคุณเชย ผู้ซึ่งจิตใจที่พี่ชายถูกเข็มน แล้ว
ปรารภกับพลอยว่าสมน้ำหน้า อีกครั้งหนึ่งพลอยเห็นคุณชิต
เจ็บผอมแห้ง นอนแบบอยู่ที่เรือน ที่เธออยู่กับบ่าวหนุ่มๆ รุ่น
เดียวกัน เห็นบ่าวต้มยาต้มให้กินเป็นหลายหม้อ คุณเชยแอบ
มากระซิบบอกพลอยว่า "แม่พลอยฉันบอกอะไรให้ อย่าพูด
ไปนะ คุณชิตเป็นโรคบรูซ ขึ้นพูดไปฉัน โกรธจริงๆด้วย"

พ่อเพิ่มพี่ชายของพลอยนั่น คุณสามีรักดีคุณชิตมากกว่า พี่น้องอื่นๆ แต่พ่อเพิ่มก็ต้องแอบไปมาหาสู่ มิให้แม่เห็น เพราะถ้าแม่รู้ว่าพ่อเพิ่มไปคบกับคุณชิตที่ไร เป็นเมียเอาทุกที ส่วนหวานน้องคนละแม่ ลูกแม่แวนั้น ยังเด็กเกินไปที่พลอยจะสนใจ

วันหนึ่ง พลอยถามแม่ถึงเรื่องพี่น้องเหล่านี้ว่า ทำไมคนจึงเรียกลูกเจ้าคุณพ่อว่า คุณอ่อน คุณชิต คุณเชย แล้วทำไมจึงเรียกลูกอื่นว่า พ่อเพิ่ม แม่พลอย แม่หวาน แม่มองหน้าพลอยครู่หนึ่ง แล้วหัวเราะตอบว่า

"เพราะพวกเอ็งมันลูกเมียบ่อย นั่นท่านลูกคุณหญิงก็ต้องเป็นคุณไปหมด เขาไม่เรียกว่า อีพลอย ก็ดีถมไปแล้ว"

ตั้งแต่พลอยจำความได้มาจนถึงอายุ ๑๐ ขวบ พลอยมีความรู้สึกว้าแม่และคุณอ่อนพี่สาวใหญ่ มีเรื่องตึงๆกันอยู่เสมอจริงอยู่ทั้งสองมิได้โกรธเคืองกันถึงวิวาทเป็นปากเสียง และต่อหน้าเจ้าคุณพ่อ ก็พูดจาปราศรัยกันเท่าที่มีเรื่องจะพูด แต่พลอยสังเกตด้วยความรู้สึกของเด็กว่า แม่มักจะใช้ถ้อยคำที่สุภาพเป็นพิเศษกับคุณอ่อนเสมอ เป็นต้นว่าเรียกคุณอ่อนว่า "คุณใหญ่" เรียกตัวเองว่า "ดิฉัน" อย่างซัดถ้อยซัดคำ และใช้คำเจ้าคะเจ้าขาตลอดจนกิริยาที่นอบน้อมอย่างเนียนขาดเยือก

เย็นปราศจากความรู้สึก แต่บางเวลาแม่แสดงความในใจ ให้
พลอยเห็นว่าแม่ได้รับความกดดัน และบังคับใจอยู่เป็นนิจ
เนื่องจากฐานะแม่บ้าน และการเป็นผู้บังคับบัญชาของคุณอุ่น
ผู้ซึ่งแม่ถือว่าเป็นเพียงลูกของเจ้าคุณ แต่ตัวแม่เองนั้นเป็นเมีย
ยิ่งเจ้าคุณพ่อท่านเชื่อฟัง ยอมให้คุณอุ่นปกครองบ้านโดย
เด็ดขาด แม่ก็ยิ่งมีความคับใจยิ่งขึ้น แม่เคยร้องไห้ปรับทุกข์
กับพลอยว่า เจ้าคุณพ่อท่านเลี้ยงแม่เป็นบ่าวหรือคนอาศัย แม่
ไม่มีสิทธิอะไรในบ้านนี้ ได้แต่อยู่ไปวันหนึ่งๆ ส่วนแม่แหว
ภรรยาของเจ้าคุณพ่อ อีกคนหนึ่งนั้น สนิทสนมกับคุณอุ่น
อย่างมากมาย อยู่ด้วยกันได้วันยังค่ำเกือบไม่คลาดกัน เพราะ
แม่แหวแก่กว่าคุณอุ่น เพียงสี่ห้าปี เคยเป็นต้นห้องของคุณอุ่น
มาก่อน และแม่บอกพลอยว่า คุณอุ่นเป็นคนยกบ่าวของตน
ขึ้นเป็นเมียเจ้าคุณพ่อ เพื่อจะกำจัดแม่ให้ออกจากบ้าน แม่
บอกด้วยว่าครั้งนั้นก็เกิดเรื่อง "หึงนางแหว" ตามคำของแม่
จนถึงเกือบจะออกจากบ้านไปเสียแล้ว แต่เห็นลูกยังเล็กนัก
แม่ก็ต้องอดใจทนอยู่ไป

พลอยอยู่มาท่ามกลางความตึงเครียด ระหว่างแม่และ
คุณอุ่น จนบางทีพลอยรู้สึกกลัวทั้งสองฝ่าย ไม่อยากเข้าใกล้
คนที่บรรเทาความตึงเครียด ที่พลอยต้องได้รู้สึกไปด้วย ก็คือ

เจ้าคุณพ่อ เพราะเจ้าคุณพ่อ ท่านเป็นคนรักเด็กทุกคน ไม่ว่าจะ
เป็นลูกท่านหรือลูกใครๆ บางทีตอนเย็นๆ เจ้าคุณพ่อท่าน
เรียกเด็กๆในบ้าน ให้มาวิ่งเล่นกันให้ท่านดู ที่ลานหน้าตึก
ใครจะส่งเสียงดังเท่าไรก็ได้ และคนที่ส่งเสียงดังที่สุด และ
หัวเราะดังที่สุด ก็คือเจ้าคุณพ่อเอง แต่ลูกที่โตเป็นหนุ่มเป็น
สาวแล้ว ดูเจ้าคุณพ่อท่านเฉยๆ ไป อย่างคุณอ่อนท่านก็เกรงใจ
หรืออย่างคุณชิต ก็มักมีเรื่องเคืองใจกันอยู่เสมอ เข้าหน้ากัน
ไม่ติด ลูกทุกคน เจ้าคุณพ่อท่านเป็นคนตั้งชื่อ และตั้งชื่อง่ายๆ
พยางค์เดียวทุกคน พลอยเคยได้ยินเจ้าคุณพ่อท่านหัวเราะเยาะ
เพื่อนฝูงขุนนางบางคน ที่ตั้งชื่อลูกยาวๆ ว่าทำเทียมเจ้าเทียม
นาย จัญไรจะกิน อย่างที่บ้านพระพิพัฒน์ไกล่ๆกัน ตั้งชื่อลูก
คล้องจองกัน เป็นจังหวะว่า เพ็ญพิสมัย ไสสุคนธรส สด
สำราญจิต สนิทเส่นหา เจ้าคุณพ่อท่านเคยเอามาร้องให้แม่ฟัง
เป็นจังหวะ แล้วบอกว่าดังเหมือนเพลงแขกเจ้าเซ็น

ในที่สุด เรื่องใหญ่ที่ทำให้ชีวิตของพลอยเปลี่ยนแปลง
ไปมาก ก็เกิดขึ้นจริงๆ ค่ะหนึ่งแม่ขึ้นไปหาเจ้าคุณพ่อ บนตึก
แต่ห้าทุ่ม พลอยอยู่ที่เรือนนอนคอยแม่จนหลับไป มาตกใจ
ตื่นขึ้นอีกทีหนึ่ง ตอนตีสามกว่าๆ เห็นแม่เข้ามาจุดตะเกียงใน

ห้อง แล้วตรงเข้ามาปลุกพลอย มีพ่อเพิ่มซึ่งนอนอยู่ข้างนอก
เดินเข้ามาอย่างงงๆ

"พลอยไปกับแม่" เสียงแม่พูดอย่างแค้นใจ ใบหน้า
ของแม่อาบไปด้วยน้ำตา "เมื่อท่านไม่เลี้ยงแม่แล้ว แม่ก็จะไป
ตามยถากรรม เราก็คนมีชาติมีสกุลเหมือนกัน ใครจะไปยอม
ให้กดหัวกันอย่างจี๊ดๆ พ่อเพิ่มเป็นลูกผู้ชาย ต้องอยู่ทางนี้ เจ้า
คุณพ่อท่านไม่ยอมให้แม่เอาไป อยู่ทางนี้ละก็ฝากเนื้อฝากตัว
กับท่านให้ดีๆ ส่วยพลอยแม่ไม่ยอมทิ้งไว้ เดี่ยวมันจะรุมกัน
ข่มเหง ถึงแม่จะไม่มีปัญญาเลี้ยง เจ้านายของเราก็ยังมี แม่จะ
เอาพลอยไปถวายเสด็จ" พูดแล้วแม่ก็ก้มหน้าร้องไห้ไป
พลง เอาชายผ้าแถบข้อมก้านดอกกระณิการ์ ที่แม่ห่มอยู่ขึ้น
ชั้นน้ำตาไปพลง เหมือนหนึ่งใจแม่จะขาด ฝ่ายพ่อเพิ่มพอได้
ยินแม่บอกว่าจะละไว้ที่บ้าน ก็ยื่นร้องไห้โสร่งบ้าน ทั้ง
กลางดึก

พอได้ยินแม่บอกว่า จะเอาไปถวายเสด็จ พลอยก็เข้าใจ
ทันที เพราะพลอยเคยได้ยินเรื่องเสด็จของแม่ จากปากแม่อยู่
เสมอ เสด็จประทับอยู่ในวังหลวง แม่เคยอยู่ที่นั่นตั้งแต่เด็กๆ
จนทูลลาออกมาอยู่กับเจ้าคุณพ่อ เพราะญาติทางแม่ชักนำให้
แม่บอกว่าการจริงแม่เป็นพระญาติเสด็จเหมือนกัน พ่อของ

แม่หรือตาของพลอย เป็นหลานของเจ้าจอมมารดาของเสด็จ แต่แม่บอกแต่เท่านั้น แล้วบอกพลอยว่า "อย่าพูดไป เราเป็นข้าท่าน ไปนับญาติกับเจ้านายไม่ดี เดี่ยวหาจะขึ้นหัว" เรื่องหาขึ้นหัวหรือจัญไรจะกินเมื่อไปเกี่ยวกับเจ้านายนี้ พลอยเคยได้ยินเสมอ ถ้าเจ้าคุณพ่อไม่พูดแม่ก็พูดบ่อยๆ จนพลอยเคยนึกว่าเจ้านายคนนั้น ถ้าจะเป็นหากันชุกชุม เหมือนกับนางชุลฉกรรอกในบ้าน พลอยไปเล่นด้วยที่ไร เป็นติดหามาทุกที พลอยเคยถามเรื่องนี้กับเจ้าคุณพ่อ เห็นท่านหัวเราะงอหาย แล้วก็ไม่ได้พูดว่าอะไร

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเสด็จนั้นแม่เคยบอกว่า ถ้าพลอยโตขึ้นอีกสักหน่อยก็จะส่งตัวไปถวาย แม่เคยขออนุญาต เจ้าคุณพ่อแล้วในเรื่องนี้ ท่านก็ไม่ขัดข้อง บอกว่า "ดีเหมือนกัน เด็กมันจะได้มีความรู้" แต่แล้วท่านก็ขอผลัดว่า อย่าเพิ่งส่งไป เพราะท่านไม่มีลูกเล็กๆจะเล่นด้วย ฉะนั้นพอแม่เอ่ยปากว่า จะพาตัวไปถวายเสด็จ พลอยก็เข้าใจทันที แต่โดยที่เห็นแม่ร้องไห้มาก และพ่อเพิ่มก็ส่งเสียงดั่งถ้ำ พลอยก็ได้แต่นั่งตกตลิ่ง ดูจะพูดจาย่างไรก็ไม่ออก

แม่เห็นพ่อเพิ่มร้องไห้ดังๆ ก็ดึงตัวมากอดไว้แล้ว กระซิบปลอบโยนเบาๆ ตัวแม่เองก็หยุดร้องไห้ลงบ้าง เพราะ

กลัวพ่อเพิ่มจะเอะอะไปใหญ่ พอเห็นพ่อเพิ่มสงบลงบ้างแล้ว
แม่ก็ใช้ให้ไปตามนางพิศมาช่วยเก็บของ

คืนนั้นทั้งคืน แม่เก็บของอยู่กับนางพิศ พอรุ่งสาง แม่ก็
ให้นางพิศขนของไปไว้ที่ศาลาท่าน้ำ และให้ไปตามเรือมาลำ
หนึ่ง สำหรับพลอยนั้น แม่จับล้างหน้าเกล้าจุก แต่งตัวเตรียม
ไว้แต่ก่อนรุ่ง และให้นั่งคอยอยู่ที่เฉลียงหน้าเรือน ระหว่างที่
คอยอยู่นั้นเอง พลอยได้ยินเสียงใครเรียกเบาๆ ที่ข้างเรือน พอ
ชะโงกหน้าออกไปดู ก็เห็นคุณเชยมายืนหน้าตึ้นๆอยู่ ในมือ
ถือห่ออะไรห่อหนึ่ง

"แม่พลอย" เสียงคุณเชยเรียกเบาๆ "อย่าเอะอะไป ลง
มานี่เดี๋ยว"

พลอยเหลือบไปดูเห็นแม่ยังวุ่นอยู่ในเรือน จึงค่อยๆย่อ
ลงบันได พอเดินไปถึงตัวคุณเชย คุณเชยก็คว้าข้อมือ ดึงตัว
พลอยเข้าไปใต้ถุนเรือน แล้วถามด้วยเสียงสั้นๆว่า

"นี่แม่พลอยจะไปจริงๆหรือ คุณอุ้นบอกฉันเมื่อก็
นี่เอง แต่ฉันยังไม่เชื่อ"

พลอยเห็นหน้าคุณเชยซีดๆ แล้วนึกถึงที่เคยวิ่งเล่นกัน
อยู่ทุกวัน ก็ตื่นตันใจ ได้แต่พยักหน้า คุณเชยยังไม่ปล่อยแขน
พลอย และมือที่กำแขนพลอยนั้นเย็นเฉียบ

พอเห็นพลอยพยักหน้ารับคำ น้ำตาเม็ดโตๆ ก็ร่วงจาก
นัยน์ตาของคุณเชย และไหลลงมาถูกแขนของพลอย หลาย
เม็ด "โธ่แม่พลอย" คุณเชยพูดเสียงเครือ "แม่พลอยไปเสียแล้ว
ฉันจะเล่นกับใครล่ะ แม่พลอยอย่าลืมฉันนะ" คุณเชยพูดซ้ำๆ
อยู่หลายหน

เมื่อได้ยื่นดูหน้ากันอยู่อีกสักครู่หนึ่ง คุณเชยก็ยื่นห่อที่
ถือมาด้วยนั้นให้ พลาบกล่าวว่า "นี่แม่พลอย ฉันให้ จันอับ ฉัน
แอบขโมยคุณอุ้นเธอมาจากบนตึก แม่พลอยเอาไว้กินกลาง
ทางก็แล้วกัน"

พลอยรับห่อจันอับจากมือคุณเชย เหมือนอย่างกับเป็น
ของอันมีค่าเป็นเสียที่สุดแล้ว จะพูดจากับคุณเชยอย่างไร ก็
พูดไม่ออก เพราะคอนั้นตีบตันไปด้วยความรู้สึก มองดูหน้า
คุณเชยก็เห็นพร่าไปหมด เพราะนัยน์ตานี้ มีน้ำตาไหลล้น
มากบอยู่ พอดีเสียงแม่เรียกชื่อพลอยเบาๆ สองสามครั้งบน
เรือน พลอยก็ได้โอกาส สะบัดแขนหลุดจากมือคุณเชย รีบ
หันหลังให้วิ่งหนีกลับขึ้นเรือนไปหาแม่

"พลอยมานี่" เสียงแม่เรียกในห้องอีกครั้งหนึ่ง พลอย
ก็รีบเข้าไปนั่งข้างๆตัว แม่เก็บของเสร็จเรียบร้อยแล้ว ของใช้
ต่างๆเป็นพวก ถ้วยโถโอชาม แม่ถือว่าเป็นของบ้านนี้ จึง

รวบรวมไว้ต่างหากอีกทีหนึ่ง คงเก็บแต่เสื้อผ้า ข้าวของ
จุกๆจิกๆส่วนตัวของแม่แท้ๆ ใส่หีบไม้บุหนังสีดำเป็นลาย
ทอง รูปหงส์มังกรสองใบ ส่วนผ้าผ่อนของพลอยนั้น แม่
รวบรวมใส่หีบชนิดเดียวกันแต่สีแดง ใบย่อมกว่าอีกใบหนึ่ง
ที่นอนหมอนมุ้งต่างๆ แม่ทิ้งไว้ที่เรือน พ่อเพิ่มอยู่ต่อไปจะได้
ใช้ ตัวแม่เองจะไปหาเอาข้างหน้า พลอยยังเห็นข้าวของ ที่เคย
ใช้ร่วมกันอยู่ทุกวัน ถูกแบ่งสรรปันส่วน ก็ยังมีความรู้สึกมาก
ขึ้น เพราะทุกอย่างก็เห็น เป็นอาการของ บ้านแตกสาแหรก
ขาดแท้ๆ น้ำตาที่อยู่ในลูกตาก็หลั่งไหลออกมา จะห้ามเท่าไร
ก็ไม่หยุด

แม่เอาผ้าเช็ดน้ำตาให้ พलगเหลือบเห็นห่อของที่พลอย
ถืออยู่ในมือ จึงถามขึ้นว่า

"พลอย นั้นห่ออะไรลูก"

"ห่อ..." พลอยหยุดสะอื้นแล้วกล่าวตะกุกตะกัก

ต่อไป "ห่อจันอับจ๊ะแม่"

"ใครให้" แม่ถาม แต่แล้วก็เดาออกพูดต่อไปทันทีว่า
"คุณเชยหรือ"

พลอยได้แต่พยักหน้ารับคำ แม่กำลังปิดหีบอยู่ก็หยุดนิ่ง
เอามือวางพาดไว้บนฝาหีบครู่หนึ่ง ตาเหม่อมองออกไปนอก

หน้าต่าง เหมือนจะตริกรตรงตัดสินใจอะไรอยู่ แต่แล้วแม่ก็
ถอนใจใหญ่สลับหน้า พลังหันมาทางพลอย เอาผ้าเช็ดหน้าตา
ให้อีก แล้วหลังอุบหัวพลอยพูดว่า

"นี่เสียพลอย อย่างรื่องให้ไปเลยทุนหัวของแม่ แม่
เป็นคนทีรักพลอยมากที่สุด ไม่มีใครจะรักลูกเกินไปกว่าแม่
ได้ ไปเสียกับแม่เถิด แม่รักลูกจึงอยากให้ลูกได้ดี ไปอยู่ในวัง
ที่ตำหนักเสด็จ อีกหน่อยก็จะสนุกสบาย ไม่คิดถึงบ้านเสีย
อีก" แม่นั่งอยู่อีกครู่หนึ่ง แล้วกระซิบด้วยเสียงสั้นเครือว่า

"พลอย จึ้นไปบนตึกไปกราบลาเจ้าคุณพ่อเสีย เสร็จ
แล้วตามไปที่ตำน้ำ แม่จะคอยอยู่ที่นั่น" ว่าแล้วแม่ก็หันหน้า
หนี เริ่มขยับของลงหีบอย่างกุกกูกจอ และปิดฝาหีบอย่างแรง
เหมือนกับจะใช้อาการ และเสียงนั้น ช่วยเพิ่มความแน่นอน
ในการตัดสินใจให้ยิ่งขึ้น

พลอยค่อยๆ ย่องออกจากห้อง เดินผ่านเฉลียงลงบันได
อย่างช้าๆ เพราะมันเป็นครั้งสุดท้าย ทีพลอยจะลงจากเรือน ที
อยู่มาตั้งแต่เกิด ฝาเรือนทุกฝาจะมีตำหนิ มีรอยอย่างไรที
พลอยรู้จักดี ตำหนิและรอยต่างๆ เหล่านั้น ก็เหมือนจะเด่น
ออกมา ให้เห็นได้ชัดในคราวนี้ ร่องกระดานทุกร่อง ทีพลอย
เคยนั่งทับ นอนทับ และแอบทิ้งของลงไปข้างล่าง ดูเหมือน

จะเรียกร้อง ให้พลอยหยุดรำลา จนถึงขั้นบันได แต่ละขั้นที่
เคยถัดขึ้นลง และราวบันได ที่เคยโหนเล่นกับคุณเชยเป็น
ประจำ คุณเหมือนจะโตกว่าเก่า เคนกว่าเก่า เพิ่มความสำคัญขึ้น
ในคราวที่จะจากกันไปในวันนี้

คุณเชยหายไปจากใต้ถุนบ้านแล้ว ไม่ทราบว่าจะไปหลบ
อยู่ที่ไหน พลอยเดินข้ามลานบ้านซ้าๆ เหลียวดูรอบๆตัว
เหมือนกับจะส่งลาสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เห็นกันมาทุก
วัน ต้นปีบต้นใหญ่ที่ได้อาศัยร่วม เล่นหุงข้าวหุงแกงกับคุณเชย
และเคยช่วยกันเก็บดอกไปให้แม่ ผสมกับยาเส้นมวนบุหรี่ให้
เจ้าคุณพ่อ พลอยนึกขึ้นมาว่า แม่ไปเสียแล้วใครจะเป็นคน
มวนบุหรี่ เพราะแม่เคยทำอยู่คนเดียว และเป็นภาระใหญ่เต็มที
เพราะ ไหนจะต้องต้มน้ำผึ้ง น้ำสับปะรดและชะเอมไว้คลุกกับ
ยาเส้นเมืองสอง ไหนจะต้องมวนยาเส้น เข้าแบบกระดาษทิ้ง
ไว้เป็นตัว ไหนจะต้องรีดใบตองแล้วตัดให้พอดี ของเหล่านี้
ถ้าแม่ไม่ทำให้ใครจะทำ พลอยเดินผ่านต้นเขี้ยวกระแต ซึ่งแม่
เคยเก็บไปร้อยมาลัยใส่จุกให้ ผ่านต้นกรรณิการี่ ซึ่งแม่สั่งให้
มาเก็บดอกที่ร่วง ไปให้แม่ทุกเช้า เพราะแม่จะได้ตัดเอาก้าน
ตากแดดไว้ย้อมผ้าแถบ ผ่านต้นชะลูดซึ่งส่งกลิ่นไกล แต่หา
ดอกไม่ใคร่พบ ทุกอย่างล้วนแต่เรียกพลอยให้หยุด ให้เหลียว

มอง แต่พลอยก็ก้าวขาเดินไปจนถึงบันไดหลังตึก พอถึง
เฉลียง พลอยก็ลงกลาน พอเข้าไปใกล้ตัวเจ้าคุณพ่อ ก็ลงกราบ
แล้วก็นั่งก้มหน้า เอามือแคะกระดานแก้ขวยน รอฟังว่าท่าน
จะพูดว่าอย่างไร เมื่อนั่งอยู่สักครู่หนึ่ง ไม่มีเสียงอะไร จากเจ้า
คุณพ่อเลย นอกจากเสียงกระแอมและเสียงบ้วนน้ำหมาก
พลอยก็ลงกราบอีกครั้ง แล้วกลานลอยไป ทางบันได

"พลอย" เสียงคุณอุ่นเรียกออกมาจากในห้อง "มานี่"
พลอยสะดุ้งสุดตัว ลังเลจะเข้าไปดีหรือไม่ดี เมื่อตัดสินใจไม่
ถูก ก็เหลียวไปดูหน้าเจ้าคุณพ่อ เห็นท่านพยักหน้าเข้าไปทาง
ในห้อง เหมือนกับจะบอกให้พลอยเข้าไป พอดีเสียงคุณอุ่น
เรียกอีกครั้งหนึ่ง พลอยก็กลานเข้าไปในห้อง

ห้องนั้นมีคิรมอยู่เป็นประจำ เพราะคุณอุ่นเธอไม่ชอบ
แสงแดด จะทำให้ผิวเสีย ในห้องนั้นอบอวลไปด้วย กลิ่น
อบกลิ่นรำ ฝาผนังสามด้านมีตู้วางเรียงไว้หลายใบ ในตู้บรรจุ
เครื่องเงิน และเครื่องถมเป็นอันมาก นอกจากนั้นก็มีการปั้น
เหล็กวางอยู่อีกหลายใบในเงามืด บรรจุเครื่องเพชรเครื่องทอง
ที่คุณอุ่นถือกุญแจแต่ผู้เดียว คุณอุ่นนั่งอยู่กลางห้อง มี
เชี่ยนหมากเงิน กระโถนเงินวางอยู่ใกล้ๆ วันนั้นเป็นวันพุธ
คุณอุ่นนุ่งผ้าลายเขียว ซัดเป็นมันแข็งกร่าง ห่มผ้าแถบสีจำปา

แก่ คุณอุ๋นเป็นคนมีระเบียบ การแต่งตัวแต่ละวันนั้น ก็
เรียบร้อยเป็นอย่างดี คุณอุ๋นหิวผมที่ใส่น้ำมันไว้อย่าง
เรียบร้อย ไม่มีกระดิก ที่ไหนผมนั้นก็กินไว้ เรียบร้อยตามปกติ
พอเห็นพลอยคลานเข้ามา คุณอุ๋นก็หีบตลับงาใส่จี๊ฟั้งตีปาก
มาเปิดเอาจี๊ฟั้งแพงขึ้นตี แล้วถามด้วยน้ำเสียงที่ไร้ความ
ปรานีว่า

"จะไปกับแม่หรือแม่ตัวดี"

พลอยนิ่งเงียบ ก้มหน้ามองกระดานไม้กระดุกกระดิก
รู้สึกหนาวเย็นตามเนื้อตัวขึ้นมาอย่างบอกไม่ถูก

"ไปเถอะไปให้พ้นนะยะ" คุณอุ๋นพูดต่อ "อย่าทำ
กลับไปกลับมา จะเสียรัศมีแม่ผู้ดีแปดสาแหรก" พลอยนิ่ง
เงียบอีก เพราะถึงจะตอบก็"ไม่รู้จะตอบอย่างไรถูก

"ไป ! ไปให้พ้น" คุณอุ๋นไล่ส่ง "นั่งคนนี่ลูกแม่
ลูกเสือ ลูกตะเข้เลี้ยงไม่ได้"

คำอำลาของคุณอุ๋นมีเพียงเท่านั้นเอง พลอยก้มลงไหว้
แล้วรีบคลานออกจากห้อง ผ่านเฉลียงหลังอย่างรวดเร็ว
เพราะใจพลอยนั้น กลับเปลี่ยนเป็นอยากไปเสียให้พ้น พอลง
จากตึกได้พลอยก็รีบวิ่ง ตรงไปยังทำน้ำที่แม่คอยอยู่กับนาง
พิศ มีพ่อเพิ่มมายืนกอดคอเสาร้องไห้ กระซิกๆอยู่

เมื่อพลอยมาถึงท่าหน้า แม่ก็ไม่ได้พูดจาไต่ถามว่าอะไร
ทั้งสิ้น รีบเร่งให้นางพิศบ่าว พาพลอยเข้าไปในเก๋งเรือ แม่ตรง
เข้าไปกอดพ่อเพิ่ม กระซิบสั่งอะไรเบาๆ อีกสองสามคำ เสียง
พ่อเพิ่มสะอื้นเข้าและคั่งซึ้งกว่าเก่า แล้วแม่ก็รีบลงมาในเรือ
สั่งคนแจวให้ออกเรือ พลอยมองออกไปนอกเรือทางบ้าน
เห็นแต่เสาศาลาที่ปักอยู่ในน้ำ พอเรือออกจากท่ามาไกลอีก
เล็กน้อย จึงได้เห็นหลังคาตึกเจ้าคุณพ่อ เห็นรั้วเหล็กกำแพง
บ้าน และศาลาท่าน้ำทั้งหลาย มีพ่อเพิ่มยื่นกอดเสาร้องให้
สะอึกสะอื้นอยู่ในท่าเก่า ครั้นแล้วภาพเหล่านั้นก็เริ่มไกล
ออกไปทุกที จนในที่สุดก็ลับตาไป มีภาพบ้านอื่นๆ ภาพ
เรือสวนข้างคลอง เข้ามาแทนที่ ยิ่งใกล้ปากคลองเข้าไป
บ้านช่องและแพสองข้างทางก็หนาแน่นขึ้น ผู้คนที่สัญจรไป
มาทั้งทางน้ำ และทางบกก็จอแจยิ่งขึ้น พลอยพ่งดูภาพต่างๆ
ที่เต็มไปด้วยสีสัน และผ่านไปประจักษ์จากเคลื่อนที่ได้ อย่าง
ตื่นตาตื่นใจ พอเรือออกจากคลองแม่พุดด้วย พลอยก็หาสนใจ
ไม่ เพราะความรู้สึกตระหนกตกใจ ที่ได้รับแต่เมื่อคืนตอนดึก
เมื่อแม่มาปลุก ความเศร้าสลดใจตอนที่จะต้องจากบ้าน และ
ความขมขื่นใจ จากถ้อยคำของคุณอุ่น เมื่อตอนจะจากกัน
กระทำให้ประสาทความรู้สึกของพลอยมีนชาอยู่ ประกอบกับ

มาได้เห็น ของใหม่ที่นำขึ้นเต็นต์ต่างๆ ทำให้พลอยมีความ
สนใจคำพูดของแม่แต่น้อย

พอเรือมาถึงกลางแม่น้ำ พลอยมองดูขบวนฝรั่งข้ามก็ยิ่ง
รู้สึกตื่นเต้นยิ่งขึ้น ถึงกับอดใจไว้ไม่ได้ ต้องสะกิดถามแม่ว่า

"แม่จำนั่นอะไรนะแม่" พลอยชี้มือไปที่หลังคา
กระเบื้องสี มีช่องฟ้าปิดทองระยิบระยับ

"ตำหนักแพิงลูก" เสียงแม่ตอบ พลอยไม่เข้าใจว่า
ตำหนักแพนั้นคืออะไร เป็นของใคร และมีไว้ทำไม เพราะ
ความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นนั้น กำลังเปลี่ยนไป
โดยเร็ว และยิ่งเพิ่มขึ้นทุกที พลอยชี้มือข้ามตำหนักแพไป
แล้วถามแม่ว่า

"แล้วโน่นล่ะแม่ ที่ยอดสูงๆนั่น พระเจดีย์อะไร วัด
อะไร จ๊ะแม่ ใหญ่โตเสียเหลือเกิน"

แม่หัวเราะกึกกอดพลอยไว้แล้วตอบว่า "ไม่ใช่วัดดอก
ลูก นั่นแหลวงที่ลูกจะไปอยู่ล่ะ ที่ยอดแหลมๆ สูงๆ
นั่นคือยอดพระมหาปราสาท ที่เห็นเหมือนหลังคาโบสถ์นั่น
คือ พระมณเฑียร ประเดี๋ยวเราไปขึ้นจากเรือ ที่ท่าพระ แล้ว
เดินขึ้นไปหน่อย ก็เข้าประตูศรีสุดาวงศ์ไปในวัง"

"แล้วเสด็จท่านประทับอยู่หลังไหนดละแม่ ที่ยอด
สูงๆนั่นหรือจ๊ะ"

แม่หัวเราะอีก "เปล่าลูก ท่านไม่ได้ประทับที่นั่นหรอก
ถ้าแม่ไปทูลเสด็จว่า พลอยถามอย่างนี้ เป็นได้ทรงพระสรวล
ไปนานทีเดียว เสด็จท่านก็ประทับอยู่ที่ตำหนักของท่าน อีก
หลังหนึ่งต่างหาก มองจากนี้ไม่เห็น ... พลอย ! อย่าชะโงก
จากเรือให้มากนัก เดี่ยวร่วงลงน้ำไป"

พลอยรีบถอยเข้ามาในเรือตามคำแม่ นั่งอยู่ในเรือกลาง
หัวใจเต้นตึกตัก ด้วยความตื่นเต้น "นั่นหรือคือที่อยู่ของเรา
ต่อไป" พลอยนึกแต่ในใจ "ช่างใหญ่โตสวยงามเสียจริงๆ ตึก
เจ้าคุณพ่อว่าใหญ่โตแล้ว ยังไม่เท่าซีกเดียวของวังหลวง" นึก
ขึ้นมาพลอยชักเฉลียวใจ ถามแม่ว่า

"วังหลวงนี้เป็นของเสด็จหรือจ๊ะแม่"

"ไม่ใช่" แม่ร้องเสียงหลง "วังหลวงก็เป็นของพระ
เจ้าอยู่หัวท่านสิลูก ที่พลอยเห็นนั่นแหละ เป็นพระที่นั่ง ที่
ประทับของท่านทั้งนั้น เสด็จและเจ้านายอื่นๆ ท่านมีตำหนัก
อยู่ข้างใน ผู้ชายเข้าไปไม่ได้ มีแต่พวกเราผู้หญิง ล้วนๆ ถ้า
ผู้ชายเข้าไปได้ แม่ก็ไม่ต้องทิ้งพ่อเพิ่มไว้ นี่เพราะจนปัญญา
แม่จริงๆ จึงไม่ได้เอามา"

"แล้วแม่จะไปอยู่กับพลอยในนั้นหรือแม่" พลอย
ถามด้วยความเป็นห่วง

แม่นิ่งไปครู่หนึ่ง แล้วถอนใจใหญ่ตอบว่า

"แม่จะไปอยู่ก่อน แต่แล้วแม่ก็จะต้องไปทำมาหากิน
... อย่าไปพูดถึงมันเลย คุณก็ไปก่อนเถอะลูก"

ระหว่างนั้น เรือเข้าไปจอดที่ท่าพระ แม่จูงมือพลอยขึ้น
จากเรือ แล้วให้นางพิศจัดการเอาของขึ้น ส่วนหนึ่งให้ฝากเขา
ไว้ที่ท่าก่อน สายๆจะจ้างคนเขาขนเข้าไปในวัง ส่วนหีบของ
พลอยใบเล็ก แม่ให้นางพิศแบก ตามมาเลยทีเดียว

สองแม่ลูกเดินเลาะกำแพงวังเรื่อยมา มีนางพิศตามหลัง
เดินได้สักครู่หนึ่งก็เลี้ยวเข้าประตูชั้นนอก พลอยก็ยิ่งตื่นตา
ตื่นใจยิ่งขึ้น เพราะภายในบริเวณวังนั้น ดูเต็มไปด้วยตึกกราม
ซึ่งพลอยเห็นว่าใหญ่โตมหึมา ผู้คนที่เดินเข้าออก ก็ดูขี้ดเขียด
เบียดเสียดกัน ตลอดจนหาบของขายและของที่วางขาย ก็ดูมี
มากมายเหลือขนาด ตรงหน้าพลอยเข้าไป มีกำแพงสูงอีก
ชั้นหนึ่ง เป็นกำแพงทึบ มีประตูใหญ่เปิดกว้างอยู่ สังเกตดูคน
ที่เดินเข้าประตู และออกจากประตูดูสับสนไปหมด บางคนก็
ร้องทักกันเอะอะ บางคนก็เดินก้มหน้าก้มตารีบไป เหมือน
หนึ่งมีธุระร้อน คนทั้งหมดเป็นผู้หญิงทั้งสิ้น แต่งกายแปลกๆ

กัน ที่เป็นผู้ใหญ่หรือกลางคน ก็ห่มผ้าแถบข้างใน ห่มผ้าแพร
จับทับข้างนอกอีกผืนหนึ่ง นางคนที่สาวน้อยก็ใส่เสื้อจับเอว
แขนพวง มีตั้งแต่เสื้อเรียบๆ จนติดโบว์ยับไปทั้งตัว พลอยดู
ผ้าห่มแม่และกิริยาที่เดิน ดูเหมือนกับคนอื่นๆ การแต่งกาย
ของแม่ และท่าทางเป็นแบบเดียวกันกับคนที่เดินเข้าๆออกๆ
อยู่นั้น คนบางคนเห็นแม่ก็ร้องตะโกน ทักว่า ไปไหนมา
ไม่ได้เห็นเสียนาน บางคนแม่ก็ยกมือไหว้อย่างนอบน้อม
ส่วนบางคนมองแม่จนเหลียวหลัง แต่แม่ก็ทำเมินเสีย แต่ปาก
นั้นบ่นปรารภดั่งๆ กับนางพิศว่า

"คนเราบางคนมันช่างตายยากเสียจริงๆ นะพิศนะ"
และมีเสียงนางพิศตอบสวนควันมาทันทีว่า "บ่าวก็ว่าอย่างงั้น
แหละเจ้าคะ" แล้วก็มีเสียงนางพิศถ่มน้ำหมาก ด้วยเสียงอันดัง

"อ้อ ! พลอย" แม่พูดขึ้นเหมือนอย่างกับเพิ่งนึกอะไร
ออก "เวลาเข้าประตูละก็ ต้องข้ามธรณีประตูให้พ้น เทียนนะ
อย่าไปเหยียบหรือเอาเท้าไปเตะเข้า เดี่ยวจะเกิดเรื่อง"

พูดแล้วแม่ก็นำพลอยรีบเดินใกล้ประตูเข้าไป พลอย
สะดุ้งสุดตัว ความสนใจหลุดจากของแปลกอื่นๆ มารวมอยู่ที่
ธรณีประตู ที่เห็นอยู่ข้างหน้าทันที ธรณีประตูนั้น ทำด้วยไม้
เหลี่ยมค่อนข้างใหญ่ แต่ไม่ใหญ่ถึงกับ จะข้ามไม่พ้น มีรอย

คนมาปิดทองไว้บ้าง เป็นระยะๆ และใกล้ๆ ขอบประตูนั้น ก็มีรูปปักอยู่ที่ริมขอบประตู ด้านในนั้น มีผู้หญิงสาวบ้างแก่บ้าง นั่งอยู่สองข้าง พลอยมาทราบทีหลังว่า หญิงเหล่านั้น มีหน้าที่เฝ้าประตูวัง และหน้าที่อื่นๆ อีกมากมายหลายอย่างในวัง เป็นข้าราชการอยู่ในกรมโขน ชาวมังต่างๆ ไป เรียกกันว่า โขน

ถ้าหากแม่ไม่เตือนพลอยขึ้นมาโดยกระทันหัน เรื่อง ธรณีประตูวัง พลอยก็อาจไม่รู้ความสำคัญ และไม่สนใจ และด้วยเหตุนั้น พลอยจึงอาจก้าวข้ามธรณีประตูนั้น เข้าไปโดยมิต้องพะวังอย่างใดเลย แต่พอแม่พูดขึ้นมา ความสนใจของพลอย ก็หลุดจากที่อื่นมาอยู่ที่ธรณีประตูนั้นแห่งเดียว และเพิ่งเล็งธรณีประตูนั้น ด้วยความวิตก วิचारณ์เป็นอย่างยิ่ง

พลอยยิ่งเดินใกล้ธรณีประตูนั้นเข้าไป ธรณีประตูนั้นก็ยิ่งดูทั้งสูงทั้งใหญ่ เพิ่มความน่าสะพิงกลัว ยิ่งขึ้นทุกที สิ่งอื่นๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวนั้น ดูเลือนรางหายไปหมด แม้แต่คนที่เดินเข้าเดินออกกัน อย่างสับสนนั้น ก็จางลงไป เห็นแต่เป็นเงาๆ สิ่งที่เด่นอยู่ในสายตาของพลอย และยิ่งเด่นขึ้นทุกก้าวที่พลอยเดินใกล้เข้าไป ก็คือธรณีประตู ที่ปิดทองไว้เป็นแห่งๆ นั้นเอง จนดูเหมือนกับว่า ได้เปลี่ยนสภาพจากท่อนไม้ ธรรมดา

สามัญที่สุด มาเป็นสัตว์ร้าย อันน่าสยดสยอง นอนขู่คำราม
ขวางทางอยู่ และสัตว์นั้นดูเหมือนจะร้องว่า "อย่าเข้ามา ! อย่า
เข้ามา ! อย่าเหยียบ ! อย่าเหยียบ ! เข้ามาแล้วต้องก้าวให้พ้น !"

ส่วนในใจของพลอยนั้น ก็นึกด้วยความหวาดว่า "ไม่
พ้นแน่ ! ไม่พ้นแน่ ! ที่นี่เป็นวังหลวง วังของในหลวง ใครทำ
ผิดอะไรนิดเดียวเขาเอาไปเฉียน ไปจังกุก ไปตัดหัว ใคร
เหยียบธรณีประตูเขาเอาไปตัดหัว ! คูชี ! ไม่มีใครกล้าเหยียบ
สักคน ใครเดินเข้าเดินออกต้องกระโดดข้ามทุกคน แต่เราก้าว
ข้ามไม่พ้นแน่ เพราะใหญ่ออก อย่างนั้น สูงออกอย่างนั้น"

ใจพลอยเต้นระทึกด้วยความประหม่า ตาทั้งสองจ้องดู
ธรณีประตูนั้นเขม็ง และมือทั้งสองนั้นก็กำแน่น พลอยรู้สึกลัวว่า
เหงื่อมือออก เปียกไปหมดในอุ้งมือ เท้าทั้งสองข้างที่เดินตาม
แม่ก็ก้าวซาลง นางพิศที่เดินถือหีบ ตามมาข้างหลังร้องเร่งว่า

"เดินเร็วๆซี แม่พลอย อย่าไถล คูชีคุณแม่เข้าประตู
ไปแล้ว" จริงอย่างนางพิศว่า แม่ก้าวข้ามธรณีประตู เข้าไป
อย่างกระฉับกระเฉง พร้อมกับหันไปทักทาย กับใครคนหนึ่ง
ที่นั่งอยู่ข้างประตู เสียงแม่เรียกคนๆนั้นว่าจ่า

พลอยตัดสินใจโดยรวดเร็ว เป็นตายอย่างไรก็จะต้อง
ตามไปให้ถึงตัวแม่จนได้ พลอยรีบสาวเท้าก้าวเดินตรง เข้าไป

ที่ประตู พอถึงประตูก็รู้สึกตัวเย็นวูบ หลับตาทั้งสองข้าง ยก
เท้าข้างหนึ่งให้สูงที่สุด และก้าวออกไปเท่าที่ นึกว่าเป็นก้าวที่
ยาวที่สุดในชีวิต พอวางเท้าลงบนพื้นพลอยก็ลืมตาขึ้น แล้วก็
เห็นว่าตัวเอง กำลังยืนอยู่บนธรณีประตุนั้นพอดี

พลอยใจหายวาบ เหงื่อไหลประทุออกมาพรุ้งพรุ้ง ไม่มี
ใจที่จะมองเห็น โขลนที่นั่งอยู่ อ้าปากตกตลึง ไม่ได้เหลียวไป
ดูว่า นางพิศที่เดินตามมาข้างหลัง ยกมือตบอกดั่งผลุง พลอย
แผ่นลงจากธรณีประตู วิ่งตรงไปที่ตัวแม่อย่างไม่คิดชีวิต

"หยุด !" เสียงใครคนหนึ่งร้องราวกับฟ้าผ่า "หยุด
เดี๋ยวนี้ ! กลับมานี่ก่อน !" เสียงนั้นร้องตำทับมาอีก

พลอยวิ่งมาถึงตัวแม่ และด้วยอาการตกใจ จะวิ่งเลยไป
อีก แต่แม่คว้าแขนพลอยไว้ แล้วร้องถาม ด้วยความตกใจว่า

"พลอย ! อะไรกันลูก ! หยุดก่อน ลูกไปทำอะไรมา
!" แต่แล้วแม่ก็เข้าใจทันที ท रुคตัวลงนั่งกอดพลอยไว้ แล้ว
หัวเราะจนน้ำตาไหล

"พลอย !" แม่พูดพลาหงหัวเราะพลาหง "นี่ไปเหยียบ
ธรณีประตูวังเข้าแล้วสิ แม่ก็ผลอไปเองไม่ทันดู" แล้วแม่ก็
หัวเราะต่อไปอีก อย่างขบขันเสียเต็มประดา

เมื่อเห็นแม่หัวเราะอย่างขบขัน พลอยก็ใจชื้นขึ้นเป็น
กอง ค่อยๆเหลียวหน้าไปดูทางประตูที่เกิดเหตุ เห็นโจลนคน
ที่ส่งเสียงเรียก กำลังชี้ให้พวกพ้องดูพลอย แล้วก็ก๊วกมือเรียก
พลอย ให้กลับไปประตู พลอยเห็นดังนั้น ก็มองตาแม่ แต่แม่
พยักหน้าบอกว่า "ไปเถิดลูก แม่จะไปด้วย ไปกราบพระ
ประตูเสีย ก็หมดเรื่อง ไม่มีใครเขาทำอะไรหรอก" แล้วแม่ก็
กระซิบที่หูพลอยเบาๆว่า "พลอยจะอยู่ในวัง ต่อไปจำไว้ให้ดี
อย่าไปเกิดเรื่องกับโจลน แกค่ายับทีเดียว เราสู้เขาไม่ได้
หรอก"

แม่จูงมือพลอยกลับมาที่ประตู เสียงผู้หญิงอายุกลางคน
ที่แม่เรียกจ่าถามว่า "นั่นลูกแม่แหมหรือ ถ้าจะไม่เคยเข้าวังละ
ซี"

"ลูกฉันเองละค่ะ" แม่ตอบ "จะเอามาถวายเสด็จ ฝาก
คุณจ่าด้วยนะคะ" พลอยได้ยินแม่พูดก็เหลือบไป เห็นจ่านั่งอยู่
บนเสื่อ กำลังเอาช้อนขึ้นสีฟัน แล้วจุกกับหมาก จ่านั้นเป็น
หญิงที่แต่งตัวแปลกที่สุด ที่พลอยเคยเห็น จ่านุ่งผ้าพื้นสวม
เสื้อจีบที่เอว แขนยาวแบบเสื้อกระบอก ห่มผ้าทับข้างนอก ที่
แปลกที่สุดสำหรับพลอย ก็คือบนแขนเสื้อจ่านั้น ติดบั๊งสี่บั๊ง

ความอลเวงเฉพาะหน้าเรื่องเหยียบchnerประตวง ทำให้
พลอยสนใจจำโจลนแต่เพียงว่า เป็นผู้หญิงคนแรก ที่เคยเห็น
ติดบั้ง เพราะแต่ก่อนเคยเห็นแต่ผู้ชาย ขณะนั้นคนที่อยู่รอบๆ
ประตวง พากันหันมามองพลอย เป็นตาเดียวกัน คนที่กำลัง
เดินเข้าออกก็พากันหยุด เพื่อคอยดูพลอยต้องรับโทษ โดย
การกราบchnerประตวง ฝ่ายโจลนที่เฝ้าประตวง และได้เรียกพลอย
ให้หยุด ก็หันหน้ามาจ้องพลอยเหมิ่ง คอยดูมิให้พลอย
หลบหนีไปไหนได้ พลอยตัวร้อนแล้วก็เย็น เย็นแล้วก็ร้อน
เหงื่อนั้นมีรู้ว่ามาจากไหน ออกจากร่างกายพรังพรูไปทุกขุม
ขน แม่ปล่อยแขนพลอยแล้ว บอกให้ไปกราบchnerประตวงเสีย
อย่ามัวชักช้า ฝ่ายพลอยก็ก้มหน้าค่อยๆย่อเข้าไป เพราะอาย
เสียแทบจะแทรกแผ่นดินหนี ไม่กล้ามองสบสายตา ก็ร้อยก็
พันคู่ที่กำลังจ้องมองดูอย่างสนุก ถึงกระนั้น พลอยก็ยังอดแล
เห็นไม่ได้ว่า คนกำลังเรียกให้กันหยุดดู บ้างก็พูดจาวิจารณ์
กันอย่างขบขัน บ้างก็หัวเราะอยู่ อย่างสนุก พอถึงchnerประตวง
พลอยก็ทรุดตัวลงคุกเข่า พนมมือวางลงบนchnerประตวง แล้วก็
หลับตานั่น ก้มตัวลงกราบ เสียงคนหัวเราะเกรียวกราวรับ
กันเป็นทอดๆไป แม้แต่โจลนที่นั่งอยู่ริมประตวง ก็ดูเหมือนจะ
หัวเราะ แต่พลอยไม่มีกำลังใจที่จะเหลียวไปดูว่า ใครจะทำ

อะไร เพราะขณะนั้นถ้าสามารถละลายหายไปได้ พลอยก็จะ
ทำด้วยความอาย พลอยรีบลุกขึ้นยืนโดยเร็ว เมื่อกราบแล้ว
และหันหลังได้ออกวิ่งต่อตรงไปยังแม่ อย่างไม่คิดชีวิต

บทที่ ๑ (หน้าที่ ๒)

แม่จูงแขนพลอยเดินต่อไป ผ่านโรงละครในวัง ซึ่งเป็น
โรงโถง แลดูกลางวันก็เหมือนศาลาว่างๆ ไม่มี
ความหมาย มีคนนั่งเล่นอยู่แถวนั้นสองสามคน เดินต่อไปแม่
ชี้ให้ดูสระน้ำ บอกว่า สระองค์อรทัย ผ่านทิมโฆลอน ซึ่งพลอย
ต้องสะดุ้งกลัวอีกครั้ง เพราะก้าวแรกที่ย่างเข้ามาในวัง ก็รู้จัก
อำนาจโฆลอนเสียแล้ว ที่ทิมโฆลอนนี้ พลอยสังเกตเห็นโฆลอนนั่ง
อยู่มาก บางคนก็แต่งตัวครบ คือใส่เสื้อห่มผ้าจีบตามระเบียบ
บางคนก็แต่ง ลำลอง ห่มผ้าแถบผืนเดียว กำลังทำธุระส่วนตัว
อยู่ โฆลอนหลายคนที่นั่งอยู่นั้นรู้จักแม่ โดยเฉพาะคนที่มีอายุ
มาก เสียงร้องตะโกนทักกันเอิกเกริก บ้างก็อ้างว่าไม่ได้พบ
กันหลายปีแล้ว ไม่เห็นหน้าตาเปลี่ยนแปลงไปเลย บางคนก็ร้อง
ถามแม่ว่า ยังชนเหมือนแต่ก่อนหรือเปล่า บางคนก็ร้องถามว่า
พลอยเป็นใครมาจากไหน "แม่แหม่ม ไปเอาเด็กที่ไหนมา"
เสียงร้องถาม แม่ตะโกนตอบว่า "ลูกฉันเอง จะเอามาอยู่ที่
ตำหนัก" เสียงร้องตอบมาว่า "ดีแล้ว จะช่วยดูให้" แล้วก็มี

เสียงจ๊อคออกมาว่า "ถ้าชนเหมือนแม่เมื่อเด็กๆ ใครจะไปดูไหน"
ต่อจากนี้ ทั้งแม่และคนที่โต้ตอบกัน ก็หัวเราะกันอย่างขบขัน
รื่นเริง แม่ถามโฆลอนคนต่อไปว่า "หลวงแม่เจ้าเป็นอย่างไร
บ้าง" ก็มีเสียงตอบมาว่า "ก็ยังงั้นๆแหละ เจ็บๆ ไข้ๆ อายุท่าน
มากแล้ว"

พลอยเกิดความสนใจขึ้นมาใหม่ เพราะชื่อคนว่า หลวง
แม่เจ้า นี้ไม่เคยได้ยินมาก่อน อดความอยากรู้ไว้ ไม่ไหว
ต้องกระตุกแขนแม่ แล้วกระซิบถามว่า

"แม่จ๋า หลวงแม่เจ้านี้ใครกันจ๊ะแม่"

แม่หันมาบอกว่า "นั่นแหละนายโฆลอนละ พลอยจำไว้
เถิด" แล้วแม่ก็จูงมือพลอยเดินต่อไป ถนนหนทางตอนนี้ มี
ทางแยกไปเป็นหลายสาย ถนนทุกสายปูหินแผ่นใหญ่ๆ และ
ไม่ว่าจะมองไปทางใด ก็มีตำหนักหรือเรือนใหญ่บ้าง เล็กบ้าง
ปลูกอยู่สลับซับซ้อนกันไป แม่พาพลอยเดินเลี้ยวไปทางหนึ่ง
ที่ริมทางเดินมีตึกยาวติดต่อกันเป็นสองชั้น แบ่งเป็นห้องๆ
พลอยสังเกตเห็นมีคนอยู่ในตึกนั้นมากมาย ครั้นถามว่า ตึกยาว
นั้นเรียกว่าอะไร แม่ก็ตอบสั้นๆว่า "แถวเต็ง"

"แล้วใครอยู่ที่แถวเต็งนี้จะแม่" พลอยชักต่อ "โ๊ย !
ใครต่อใครเยอะแยะไปหมด" แม่ตอบ "คุณพนักงานก็มี คุณ
เฒ่าแก่ก็มี คุณห้องเครื่องก็มี ข้าหลวงที่บนก็มี"

พลอยเดินสนใจชื่อแปลกๆต่างๆ เหล่านี้ขึ้นมาทันที แม่
พูดถึงคนชนิดใหม่ๆ อีกหลายชนิด แต่พลอยก็ยัง จำไม่ได้ว่า
ใครบ้าง จำได้แต่ชื่อสุดท้าย ข้าหลวงที่บน จึงถามแม่แต่เท่าที่
จำได้ว่า ข้าหลวงพระตำหนักเป็นใคร แม่ก็ตอบว่า

"เป็นข้าหลวงสมเด็จพระที่นั่งฯ" แล้วแม่ก็หันไป
ทักทายกับคนที่รู้จักกันตามแถวเต็ง เหมือนกับว่าคำตอบ ที่
ให้แก่พลอยนั้นแจ่มแจ้ง เพียงพอแล้ว

พลอยรู้ได้ว่า ตามแถวเต็งนั้น มีคนอยู่เต็มไปหมด ไม่มี
ที่ว่าง สังเกตดูจากผู้คนที่นั่งบ้างยืนบ้าง หรือกำลังทำธุระ
ส่วนตัวต่างๆ อยู่บนนั้น บ้างก็ตากผ้า บ้างก็เอาหีบออกมาเปิด
ฝักแคคหน้าห้อง บางแห่งก็มีของวางขายกระจุกกระจิก เป็น
ของใช้เล็กๆน้อยๆบ้าง เป็นขนมและของกินเล่น พวกไล่
กรอกปลาแฉม และอื่นๆ มีคนผ่านไปผ่านมา ซื่อขายหรือ
หยุดทักทายพูดคุยกันไม่รู้จบ พลอยมาเข้าใจว่า ในวังนี้มีใช้
บ้านคน อย่างธรรมดาเสียแล้ว แต่เป็นเมืองอีกเมืองหนึ่ง มี
ระเบียบแบบแผน และความเป็นอยู่ของตัวเอง ไม่เกี่ยวและ

ไม่สนใจต่อโลกภายนอก และภายในเมืองที่พลอยกำลังเข้ามา
อยู่ใหม่นี้ พลเมืองทุกคนเป็นผู้หญิง ไม่มีผู้ชายเข้ามาปะปนอยู่
เลย

ในที่สุด แม่ก็งมมือพลอยเดินมาถึงตึกใหญ่ สีเหลือง
หลังหนึ่ง ฝาฉาบปูนขาวแล้วทาสีเหลือง คล้ำไปด้วยความเก่า
ตามขอบหน้าต่าง ขอบประตูมีลายปูนปั้นเป็นช่อดอกไม้ บาน
หน้าต่างประตูที่ปิดไว้ เป็นส่วนมากนั้นเป็นบานเกล็ด และดู
เข้าไปทางประตูตำหนักด้านหน้า และคู่มือครีမ် ทางขึ้น
ตำหนักเป็นบันไดหิน เตี้ยๆ ไม่กี่ขั้น แม่บอกให้นางพิศนัง
คอยอยู่ก่อน แล้วพาพลอยเดินเบาๆ เข้าไปข้างใน

ด้านหน้าตำหนักมีห้องปิดไว้บ้าง และเปิดไว้ให้แลเห็น
ภายในได้บ้าง พลอยแลเห็นโต๊ะเก้าอี้ มีลวดลายประณีตวาง
ไว้ในห้อง มีตู้กระจกลักษณะเดียวกัน ใต้อ่างต่างๆ ซึ่งยัง
สังเกตเห็นทันทีว่า เป็นอะไรบ้าง แม่หันมากระซิบ สั่งพลอยให้
เดินเบาๆ เพราะเสด็จคงยังไม่ตื่นบรรทม แต่ความจริงแม่ไม่
จำเป็นต้องห้าม เพราะความมืดครีမ်เยือกเย็น ของสถานที่
ความแปลกและใหม่ของตำหนัก และความรู้สึกเคารพยำเกรง
ว่าที่นี่เป็นตำหนักของเสด็จ ทำให้พลอยเดินอย่างเบาที่สุดอยู่
แล้ว แม่พาพลอยเดินตรงไปยังห้องๆหนึ่ง ทางด้านหลัง

ตำหนัก ผ่านบันไดใหญ่ ซึ่งพุ่งตรงขึ้นไปยังชั้นบน ก่อนจะ
ถึงแม่หันมากระซิบ บอกว่าจะพาไปหา คุณสาย ซึ่งเป็น
ข้าหลวงต้นตำหนักของเสด็จ ความจริงแม่ได้เคยเล่าเรื่องคุณ
สาย ให้พลอยฟังมาแล้วหลายครั้งว่า คุณสายเป็นข้าหลวง
เสด็จ มาตั้งแต่เสด็จยังทรงพระเยาว์ และคุณสายยังเป็นเด็ก
คุณสายอยู่กับเสด็จตลอดมา จนเป็นที่ไว้นับถือพระทัย มอบ
ให้ดูแลกิจการส่วนพระองค์ทุกอย่าง และให้ดูแลว่ากล่าว
ข้าหลวงทุกคนในตำหนัก แม่เล่าว่า คุณสายเป็นคนใจดีมาก
ไม่ถือตัวว่าเป็นคนโปรด คอยช่วยเหลืออุปการะข้าหลวง
ตำหนักเดียวกันเสมอ คุณสายเป็นผู้ใหญ่แล้วเมื่อแม่ยังเป็น
เด็ก และเคยเลี้ยงดูให้ความอุปการะ ตลอดจนถ่ายทอดวิชา
ความรู้ ให้หลายอย่าง แม่เคยบอกว่านอกจากเสด็จแล้ว ก็ยังมี
คุณสายอีกคนหนึ่ง ที่เป็นผู้มีพระคุณต่อแม่ ขอให้ลูกได้จำไว้
ด้วยเหตุที่ได้ยินมาเสมอว่า คุณสายเป็นคนใจดี พลอยจึงเดิน
ตามแม่ไป โดยปราศจาก ความสะทกสะท้าน เมื่อไปถึงห้อง
คุณสายแล้ว ทรวดตัวลงนั่ง ก็มลงกราบตามคำแม่สั่ง และได้
เงยขึ้นดูคุณสาย ซึ่งอยู่กลางห้อง พลอยก็รู้ทันทีว่าที่แม่เล่ามา
ถึงความใจดีอารีอารอบของคุณสายนั้น เป็นความจริงทุก
ประการ

คุณสายเป็นคนเจ้าเนื้อ หน้าตาเป็นคนอารมณ์ดี ผิวเนื้อ
สองสี ถึงแม้เป็นคนมีอายุมากแล้ว และผมที่ตัดสั้น ตามสมัย
นั้นหงอกประปราย คุณสายก็ยังไม่มียาที่แสดงริ้วรอย
ของความโกรธหรือความทุกข์ที่ผ่าน คุณสายนุ่งผ้าลายมัดสี
เหล็ก ห่มผ้าแถบจีบสีจำปา นอนคว่ำอย่างสบายอยู่บนพื้น
กระดาน ที่เย็นและเป็นมัน ไม่มีฝุ่นละอองจับเลย ตรงหน้า
คุณสายมีกระดิ่งไม้ไผ่สาน ในนั้นมีพลูวางอยู่เป็นอันมาก ทั้ง
ที่จีบแล้ว และยังไม่ได้จีบ ข้างๆตัวมีเต้าปูนใบใหญ่ บรรจุปูน
ที่หอมไปด้วยใบเนียม และพิมเสน คุณสายกำลังจีบพลูยาว
ชนิดมีหางยาวเป็นพิเศษ แม้แต่พลูที่คุณอุ้มจีบอยู่เสมอก็ไม่
เท่า ข้างตัวคุณสายมีเชี่ยนหมาก ซึ่งขาดเสียไม่ได้ สำหรับ
สตรีสมัยนั้น และยังมีชามฝาอีกสองใบ วางไว้ใกล้ๆกัน

พอคุณสายแลเห็นแม่ ก็ลุกขึ้นนั่งต้อนรับด้วยความดีใจ
เสือกกระดิ่งพลูไปอีกทางหนึ่ง เรียกแม่เข้าไปใกล้ๆ แล้วลูบ
หลังลูบหน้า ถามเรื่องราวอย่างคนที่ไม่ได้พบกันมานาน ฝ่าย
แม่ก็เล่าเรื่องทางบ้าน ให้คุณสายฟังเบาๆ พอพูดไปได้หน่อย
หนึ่งแม่ก็ร้องไห้ แต่แล้วก็เล่าเรื่องให้คุณสายฟังต่อไปอีก คุณ
สายก็พยักพืด ด้วยความเห็นใจบ้าง ปล่อยให้แม่ให้หยุด
ร้องไห้บ้าง เหมือนกับผู้ใหญ่ปล่อยให้เด็ก ระหว่างนั้นพลอยก็

ได้แต่สังเกต คุณองต่างๆ ภายในห้องของคุณสาย ทางฝาด้าน
หนึ่งที่เป็นฝาที่บ คุณสายตั้งตู้ไว้สองสามใบเก็บข้าวของ
จิปาตะ อีกด้านหนึ่งที่มีหน้าต่าง คุณสายก็วางหีบอีกหลายใบ
และ โถลายครามใบใหญ่ๆ ลายดอกไม้และผีเสื้อ สำหรับใส่
ผ้าห่มที่จีบแล้ว อีกหลายใบอยู่เหมือนกัน ทางฝาด้านใกล้
ประตู พลอยมองไปเห็นก็ใจเต้น เพราะเช้าวันนั้น พลอยเพิ่ง
รู้ตัวว่า ยังไม่ได้กินข้าว ท้องกำลังจะเริ่มร้องเมื่อเดินทางมาถึง
ที่หมาย สิ่งที่เตือนให้พลอยรู้ตัวว่ายังไม่ได้กินข้าว ก็คือชั้น
เตี้ยๆ ที่วางอยู่ชิดฝาด้านข้างประตู บนชั้นนั้นมีขวดโหล วาง
เรียงรายอยู่เป็แถว ในขวดโหลนั้นใส่ข้าวตักกะทิบ้าง
น้ำพริกเผาบ้าง หมูยอ มะขามฉาบ ปลาแห้งผัด พริกกะเกลือ
ฝอยทองกรอบ ขนมอะลัว และของอื่นๆ ที่น่าสนใจสำหรับ
เด็กอายุ ๑๐ ขวบขนาดพลอยเป็นอันมาก

คุณสายกำลังนั่งคุยกับแม่อยู่อย่างสนใจ แต่นานๆ ก็ไม่
วายเหลือบมามองดูพลอยสักครั้งหนึ่ง ครั้นเห็นพลอย นั่งพิศ
ดูชั้นที่ตั้งของกินอย่างเพลิดเพลิด คุณสายก็ได้คิด ถามออกมา
ดั่งๆ ว่า

"นี่กินข้าวกินมาแล้วหรือยัง"

แม่ได้ยินดั่งนั้นก็ยกมือทาบอก ร้องขึ้นว่า

"โธ ! พลอยลูกแม่ ตั้งแต่เช้ามายังไม่ได้กินข้างเลย นี่ก็สายจนปานนี้แล้ว !"

"พุทโธแม่เซม" คุณสายพูด "มัวแต่ทะเลาะกับผิวเสียจนลูกเต้าอดข้าว นี่มิหิวแย่แล้วหรือ" ว่าแล้วคุณสายก็ก๊วกมือเรียกให้พลอยไปนั่งใกล้ๆ พอพลอยคลานเข้าไปเกือบถึงที่คุณสายนั่งอยู่ คุณสายก็เลื่อนขามฝา ที่วางอยู่สองใบใกล้ๆตัวมาให้ แล้วพูดว่า

"กินนี่เล่นไปก่อนนะพลอย ป้าจะให้เขาไปจัดสำรับมาให้เดี๋ยวนี้" ว่าแล้วคุณสายก็จับผ้าห่มให้รัดกุม แล้วเดินเบาๆออกไปข้างนอก ฝ่ายแม่ก็บอกกับพลอยว่า

"กินอะไรกันก่อนเถิดพลอย แม่ก็หิวเหมือนกัน อยู่ที่นี่ไม่ต้องกลัวใครเขามาดูถูกหรือก ต้องถือเสียว่า ที่นี่เป็นบ้านของแม่ ดีกว่าบ้านฟากข้างโน้นเป็นไหนๆ" แล้วแม่ก็เปิดขามฝาสองใบนั้นขึ้นดู "แหม ! ดีจริง ไม่ได้กินมาเสียนาน"

พลอยมองดูของกินที่อยู่ในขามฝาสองขามนั้น แล้วก็ตกตะลึง ด้วยไม่เคยเห็นมาแต่ก่อน และไม่นึกว่า จะเป็นไปได้ ขามใบหนึ่งนั้น ใส่ไข่แมงดาทะเล ซึ่งพลอยเคยเห็นแต่เขาแกงคั่วกับสับปะรด และขามอีกใบหนึ่งนั้น ใส่กุ้งตะเข็บ ซึ่งพลอยเคยเห็นเขาทำกุ้งเค็ม หรือใช้ผักใช้แกง แต่ไข่แมงดา

ทะเลและกุ้งที่เห็นในวังนี้ กลายเป็นของใหม่สำหรับพลอย เพราะทั้งสองอย่างนั้นเชื่อมน้ำตาล มีน้ำตาลจับจนแข็ง พลอย เหลียวไปคุณแม่ เพื่อจะหาความรู้ ก็เห็นแม่กำลังหยิบกุ้งเชื่อม หรือถ้าจะเรียกให้ถูกก็ต้องเรียกว่า กุ้งเชื่อมนั้น ขึ้นใส่ปาก เคี้ยวกิน อย่างเอร็ดอร่อย

"แม่" พลอยกระซิบปลางเขยิบตัวเข้าไปใกล้ "ฉันกินไม่ เป็นหรือ อะไรก็ไม่รู้"

แม่หัวเราะแล้วหยิบไข่แมงดาใส่ปากพลอย ปากก็บอก ว่า "ลองกินดูสิพลอย อร่อยดีนะ"

พลอยลองเคี้ยวดูแล้วก็ต้องรีบกลืนให้หมด เพราะหวาน แสบใส่ แต่แล้วก็ต้องนั่ง ไม่ถามแม่ว่าอะไรต่อ เพราะกลัว แม่จะป้อนของที่ไม่เคยกินเข้าไปอีก

อีกสักครู่ คุณสายก็เดินกลับเข้ามาในห้อง มีคนยกสำรับ ตามเข้ามา พร้อมด้วยถ้วยชามข้าวอีกสองใบ เอามาวาง ตรงหน้าพลอยกับแม่ เด็กอีกคนหนึ่งยกกระโถนขันน้ำ และ ผ้าเช็ดมือเข้าตั้ง เสียงคุณสายสั่งคนยกสำรับ ซึ่งเธอเรียกชื่อ เฉยๆว่าผาด ให้แบ่งผักปลาแห้งที่ใส่ขวดโหลไว้มาเติม ฝ่าย พลอยนั้นใจคอไม่ค่อยจะดีเลย เพราะเดาไม่ถูกว่าในชาม ต่างๆ ในสำรับนั้นจะมีกับข้าวชาววัง ที่แปลกประหลาด

พิศดารอย่างไรอีกบ้าง แต่พอผาดเปิดฝาซามออก พลอยก็ค่อย
คลายใจ เพราะพบกับข้าวที่รู้จักแล้วทั้งนั้น เป็นต้นว่าแกง
บอน ผัดถั่วฝักยาว ยำไข่ปลาตุก ระหว่างนั้นคุณสายก็บ่นเอา
กับแม่ว่า

"จะไปจะมาก็ไม่รู้จักกัน ถ้ารู้ตัวก่อนฉันจะได้หา
ของที่แม่แหม่มชอบไว้ให้กิน"

แม่หัวเราะแล้วตอบว่า "คุณละก็้อ ตามใจฉันเสียจนเสีย
คน อยู่กับใคร ไม่ได้นาน ต้องกลับมาหาคุณอีกทุกที"

ระหว่างที่พลอยนั่งกินข้าวอยู่กับแม่นั้นเอง คุณสายก็
เดินไปไขตู้ ที่ตั้งอยู่ข้างฝาในห้อง หยิบเอาพานทอง ออกมา
ใบหนึ่ง แล้วเดินไปที่อีกตู้หนึ่ง เปิดหยิบเอารูปเทียนแพ
ออกมาหนึ่งแพ ขณะที่เดินกลับมาอยู่ที่นั่ง คุณสายก็บอกผาด
ให้ไปหาใบตองมาอีก จะเย็บกระทงดอกไม้

แม่มองตาคุณสายด้วยความสงสัย แล้วถามขึ้นว่า

"นั่นคุณจะทำอะไรคะ"

"อ้าว" คุณสายตอบ "ก็จัดดอกไม้รูปเทียนให้พลอย
ถวายตัวเสด็จไงเล่า"

"ต้องถึงยั้งนั่นทีเดียวหรือคุณ" แม่ท้วงขึ้นมา "ก็พลอยเป็นลูกฉัน ก็เป็นข้าเสด็จอยู่แล้ว จะต้องถวายตัวอีกทำไม"

"แม่แหมนี่เมื่อไรจะโตเสียที" คุณสายบ่น "พลอยเป็นลูกแม่แหมเสียคนเดียวเมื่อไหร่ล่ะ พ่อเขาเป็นพระน้ำพระยา แล้วก็ก๊กฟากข้างโน้น เอาลูกเขามาทำดีไม่ดี เดี่ยวญาติเขาจะมาพลอยว่าฉันด้วย ไหนๆก็จะเอาพลอย มาถวายท่านแล้ว ทำเสียให้มันถูกเรื่องถูกราว แล้วเรื่องมันก็ไม่ยากเย็นอะไรนักหนา ข้าวของเราก็มีอยู่แล้ว"

แม่หัวเราะแล้วบอกพลอยว่า

"พลอยคุณไฉน คุณท่านรำรวย ข้าวของอะไร ทั้งคำหนักนี้ ของท่านทั้งนั้นแหละ"

คุณสายหัวเราะก๊ิก แล้วร้องว่า "เอ ! อย่ามาพูดดีไป พานไบนี่ของฉันจริงๆนะ ไม่ใช่ของเสด็จหรอก..."

"แล้วรูปเทียนแพนั้นของคุณอีกเหมือนกันซี" แม่ขัดคอขึ้นมา

"โธ้ย ! ฉันไม่กล้าเถียงหรอกแม่คุณ !" คุณสายร้องอย่างอารมณ์ดี "หน้าอย่างฉันใครเขาจะมาถวาย ดอกไม้รูปเทียน ก็ของท่านนะแหละ ท่านเที่ยวรับของใครๆ เขาไว้"

ออกเป็นกำยเป็นกอง นานๆ ฉันก็เอาถวายเป็น ท่านไปอีก
ท่านจะไปทรงจำได้อย่างไร"

พูดแล้วทั้งคุณสายและแม่ก็พากันหัวเราะอย่างขบขัน
ส่วนพลอยซึ่งไม่สู้จะสนใจฟังนัก ก็นั่งก้มหน้าเปิบข้าว อย่าง
คนหิว

ระหว่างนั้นข้าวที่แม่กลับเข้าวังก็ค่อยๆ กระจายออกไป
ข้าหลวงเสด็จหลายคน ททยอกันเข้ามา ในห้องคุณสาย บาง
คนก็มาจากที่อื่น เพื่อทักทายถามทุกข์สุขกับแม่ จนในที่สุด
ห้องคุณสายเต็มไปด้วยผู้หญิง แก่บ้างสาวบ้าง ล้วนแล้วแต่
เป็นเพื่อนฝูงคนรู้จัก ของแม่ทั้งสิ้น ทุกคนทักทายกับพลอย
เป็นอันดี บางคนก็กอด จูบ ลูบหลัง พลอยรู้สึกทั้งอายทั้ง
ตื่นเต้น เพราะตั้งแต่เกิดมาเป็นตัว ก็ยังไม่เคยได้รับความ
สนใจ จากคนเป็นจำนวนมาก ถึงเพียงนี้ แต่ความกระดากอาย
ก็มีได้ขัดขวางพลอยมิให้สังเกตเห็นว่า สตรีทุกคนที่เข้ามา ใน
ห้องนั้น แต่งกายสะอาดสะอ้าน เป็นแบบเดียวกัน ทุกคนนุ่ง
ผ้าลายหม่มผ้าแถบสีประจำวัน อย่างเดียวกัน จะผัดกันก็ตี
แหวน หรือสายสร้อย เครื่องประดับกาย ทุกคนหอมกรุ่นไป
ด้วยกลิ่นอบ กลิ่นร่า นึ่งที่ไหนด ก็หอมติดกระดาน ผมใส่

น้ำมันหิวเรียบ แต่ละคนจัดสีจิววรรณ ร่างกายตนมาแล้ว
อย่างยอดเยี่ยม

เมื่อเห็นหน้าเพื่อนฝูงเก่าๆ แม่ก็ดูเหมือนจะลืมความ
ทุกข์ทั้งสิ้น ที่ผ่านมา จนทำให้ถึงต้องหอบลูก ออกจากบ้าน
เมื่อเช้านี้เอง แม่พูดคุยกับเพื่อนฝูง อย่างสนุกด้วยความเบิก
บาน เสียงหัวเราะต่อกระซิกกันอยู่ ไม่หยุดหย่อน พลอย
สังเกตเห็นแม่เปลี่ยนไปเป็นคนละคน กว่าเมื่ออยู่ที่บ้าน เมื่อ
ครั้งอยู่ที่บ้านนั้น แม่ทำตัวเหมือนคนแก่ มีอารมณ์เฉยบ่่อยๆ
บางเวลาก็นั่งเหม่อมึนตึ๊งเฉยๆ น้อยครั้งที่พลอยเคยเห็นแม่
พูดคุยเล่นหัวกับใคร แต่พอเข้ามาในวังได้ ไม่กี่ชั่วโมง ได้เข้า
มาอยู่ในหมู่เพื่อนฝูง ที่รู้จักคุ้นเคยกันมาแต่เดิม ได้กลับมาสู่
บรรยากาศอันร่มเย็น ไร้ความรำคาญจุกจิก แม่ก็ดูกลับเป็น
สาว กระชุ่มกระชวยขึ้นทันที เริ่มพูดคุยสัพพอกกับคนที่อยู่
รอบๆตัว และทุกคนที่มาหาแม่อีกเหมือน จะคอยจับฟังทุก
คำพูดของแม่ ด้วยความเลื่อมใส ไม่ว่าจะแม่จะพูดสิ่งใดออกมา
ก็เห็นเป็นขบขัน เสียงหัวเราะต้อนรับคำพูดของแม่ มีอยู่ไม่
ขาดระยะ

พลอยกับแม่อิมข้าวไปนานแล้ว และผาดก็ยกมารับกลับ
ออกไปแล้ว เป็นนานเหมือนกัน ระหว่างที่แม่คุย กับเพื่อนฝูง

คุณสายก็นั่งเย็บกระทงดอกไม้ฟังอยู่ อย่างอารมณ์ดี นานๆก็
ร่วมหัวเราะกับคนอื่นๆด้วย พลอยซึ่งบัดนี้ ไม่มีใครสนใจ
เพราะทุกคนพากันนั่งล้อมแม่ คุยกันด้วยเรื่องที่พลอยไม่
เข้าใจ และไม่สนใจนัก ก็ได้แต่นั่งดูคุณสายเย็บกระทง แต่
กระทงหรือสิ่งที่คุณสายเรียกว่ากระทงนั้น แปลกประหลาด
กว่าที่พลอยเคยเห็น ในขั้นแรกคุณสายเอาใบตองดีๆ มาฉีก
ออกเป็นชิ้นเท่าๆกันก่อน ซึ่งพลอยก็นึกงงงวยเต็มทีว่าคุณ
สายทำไมจึงทำเช่นนั้น แต่แล้วคุณสายก็เอาใบตองที่ฉีกไว้
แต่ละชิ้น มาพับจีบให้ได้รูป แล้วเอาไม้กลัด กลัดปะติดปะต่อ
กลับเข้าไปอีก จนในที่สุด ได้รูปกระทงเล็กๆ ซึ่งวิจิตรพิสดาร
กว่าที่พลอยเคยเห็นมาแต่ก่อน คุณสายแก้ห่อใบตองอีกห่อ
หนึ่ง หยิบดอกจำปาซึ่งมีอยู่ในนั้นสองสามดอก ใส่ในกระทง
แล้วเอาใบตอง มาตัดเย็บเป็นกรวยครอบไว้อย่างเรียบร้อย
ครั้นแล้วคุณสาย ก็เอารูปเทียนแพขึ้นตั้งบนพาน เอากระทง
ดอกไม้ ตั้งอยู่บนรูปเทียน เมื่อเสร็จแล้วคุณสาย เหลือบมา
เห็นพลอยนั่งตั้งตาอยู่ ด้วยความสนใจก็ยิ้มด้วย แล้วถามว่า

"สวยไหม พลอย"

พลอยไม่รู้จะตอบว่าอย่างไร ก็ได้แต่ยิ้ม แล้วก็ก้มหน้าดู
กระทงต่อไป

อยู่กับป่าไป วันหลังป่าจะสอนให้ทำ กลัวแต่พอคุ้นกัน
เข้า ก็จะมีคนเหมือนแม่ เลยทำอะไรไม่เป็นจนบัดนี้" เสียงคุณ
สายพูดต่อ

"คำ !" เสียงแม่ร้องตอบออกมาจากกลุ่มเพื่อนๆ
"อะไรไม่ดีก็ซัดดิฉันเข้าไว้เถอะ ลูกเต๋ามันหมคนับถือ คราวนี้
เอง" แล้วทุกคนในที่นั้นก็พากันหัวเราะ

ขณะนั้น มีหญิงสาวอีกคนหนึ่ง เดินผ่านห้องคุณสาย จะ
ไปทางหลังตำหนัก คุณสายเห็นเข้าก็ร้องเรียก หญิงนั้นก็เข้า
มาคุกเข่า อยู่ตรงประตูห้อง

"แม่ลมัย" คุณสายถาม "บรรทมตื่นแล้วหรือยัง"

"ตื่นนานแล้วละค่ะ" แม่ลมัยตอบ "ดิฉันกำลังจะไป
เรียกเครื่อง"

พอได้ยินดังนั้น คุณสายก็หันมากลุดูกุจอ จับพานดอกไม้
ธูปเทียน แล้วพูดว่า

"แม่แหม่ จึ้นเฝ้ากันเสียทีเถิด เฝ้าตอนเสวยนี้แหละดี
จะได้ไปช่วยคุยให้เสวยได้"

แม่ได้ยินดังนั้นก็ร้องว่า "นี่พอทอดพระเนตรเห็นฉัน
เป็นกริ้วตายแน่ ออกไปมีผิวเสียก็ปีๆ ไม่เคยเข้ามาเฝ้าเลย จะ
มากับเขาสักที ก็ต้องหอบลูกมาทิ้งให้ท่านเลี้ยง"

แต่แล้วแม่ก็ลุกขึ้น จับผ้าถุงห่มให้เรียบร้อย แล้วบอก
ให้พลอยตามออกไปข้างนอก

เมื่อออกมานอกห้อง คุณสายก็เดินถือพานดอกไม้รูป
เทียนไปข้างหน้า แม่และพลอยเดินตามไปติดๆ คุณสายพา
เดินไปตามทางเดิน ที่มีคสลัวๆ ผ่านห้องที่ปิดไว้หลายห้อง
แล้วก็เริ่มขึ้นบันไดใหญ่ ที่พลอยเห็นเมื่อตอนเช้า พอก้าวขึ้น
บันได พลอยก็เริ่มใจเต้นด้วยความประหม่า เพราะแม่เคยเล่า
ถึงเสด็จ ให้ฟังมาแต่จำความได้ และเท่าที่รู้ เสด็จก็เป็นยอด
แห่งความนับถือเคารพบูชาของแม่ วันนี้เป็นวันแรก ที่พลอย
จะได้เฝ้าเสด็จ อีกสักครู่ก็จะได้เห็น เพราะเสด็จประทับอยู่ชั้น
บนของตำหนัก ห่างกันด้วยบันไดไม่กี่ขั้นนี้ เท่านั้นเอง

เมื่อไปถึงกลางบันได คุณสายก็ส่งพานดอกไม้รูปเทียน
มาให้พลอยถือ แล้วคุณสายก็ขึ้นบันได นำหน้าต่อไป เมื่อ
มาถึงเพียงนี้ พลอยสังเกตได้ทันทีว่า บรรยากาศของชั้นบน
แห่งตำหนัก และชั้นล่างนั้น ผิดจากกันไกลอยู่ที่ชั้นล่างนั้น
ใครจะเดินเห็นพูดจากก็อย่างเป็นกันเอง และไม่ต้อง
ระมัดระวังตัวเท่าไรนัก แต่พอขึ้นบันไดมาได้ครึ่งหนึ่ง
อากัปกริยาของคุณสายและแม่ก็ผิดไป แม้แต่จะขึ้นบันได
หรือส่งพานรูปเทียน ก็ทำด้วยความสำรวม มิใช่ทำตามสบาย

เหมือนเมื่ออยู่ชั้นล่างของตำหนัก ลมโชนจากชั้นบนของ
ตำหนัก ผ่านมาวูบหนึ่ง พาเอากลิ่นอบร่ำและน้ำอบหอมมา
เข้าจมูกพลอย ได้ยินเสียงคนพูดเบาๆ และมีเสียงหัวเราะเบาๆ
เช่นกัน

พอคุณสายขึ้นไปถึงบันไดชั้นสุดท้ายอด ก็กลานต่อไป
ตามพื้นเฉลียง ทั้งแม่และพลอยกลานตามติดๆไป พลอย
ประหม่าเสียจน ไม่สามารถจะเงยหน้าขึ้นดูสิ่งที่อยู่รอบๆตัว
ได้ ประกอบกับมือหนึ่งต้องถือพานดอกไม้ ซึ่งดูเหมือนจะ
เพิ่มน้ำหนักขึ้นทุกที ครั้นจะจับพานด้วยมือทั้งสอง แล้ว
กลานเข้า พลอยก็ไม่กล้า เพราะจะต้องเงยหน้าขึ้น จึงได้แต่
จับพานไว้มือหนึ่ง อีกมือหนึ่งและเข้าทั้งสอง กลานตามอย่าง
ประดักประเดิด สิ่งที่เห็นชัดที่สุดในขณะนั้น คือเท้าของคุณ
สาย ซึ่งกลานอยู่ข้างหน้า คุณสายกลานนำเรื่อยไปมิรู้ว่านาน
เท่าไร แต่ในที่สุดก็หยุด หลีกทางออกไปหน่อยหนึ่ง แล้วก็
หมอบอยู่ พลอยเหลืออบคุณแม่ เห็นหยุดกลาน หมอบกราบไป
ข้างหน้า พลอยก็วางพานลงตรงหน้าแล้วทำตาม แต่แล้ว
พลอยก็หมอบก้มหน้านิ่งอยู่ ไม่กล้าเงยหน้าขึ้น ดูว่าใครเป็น
ใครอยู่นั่นเอง

"นั่นสายพาใครขึ้นมา" เสียงสตรีผู้หญิงถามขึ้น และเสียงนั้นดังมาจากข้างหน้า พลอยก็เข้าใจเอาว่า เสด็จรับสั่งถาม เมื่อได้ยินเช่นนั้น พลอยก็ยิ่งก้มหน้าลงไปอีก แต่ก่อนที่คุณสายจะทูลตอบ เสด็จก็รับสั่งขึ้นมาทันทีว่า

"แหม่มไม่ใช่หรือนั้น" พลอยแอบชำเลืองมองดูแม่ เห็นหมอบกราบอีกคนหนึ่ง พลอยก็เลยกราบตามไปอีก

"เฮ้ ! นั่นอะไรกัน" เสด็จรับสั่งต่อ "ถามทีกราบที่เป็นยังไงแหม่ม หายไปกี่ปีแล้วไม่รู้ เพิ่งจะโผล่หน้ามา ชำนี้กว่าเจ้าตายเสียแล้ว"

"วันนี้พาลูกสาวมาถวายตัวมั่งคะ" พลอยเพิ่งเคยได้ยินคนพูดราชาศัพท์กับเจ้านายในวันนี้ แม่เคยสอนให้พลอยพูด ตั้งแต่อยู่บ้าน แต่ก็ไม่ได้สอนละเอียด เป็นต้นว่าให้ใช้คำว่า "เพคะ" เวลาตอบรับ แต่ครั้งนี้อาจจริงเข้า แม่ก็ไม่ได้พูดว่า "เพคะ" สักหน่อย เสียงแม่พูดตัวคล้ายๆ "มั่งคะ" โดยออกเสียงตัว "มั่ง" แต่เพียงครึ่งเดียวเท่านั้น

"เด็กนั่นนะริลูกสาว" เสด็จรับสั่งต่อ "ข้าเคยเห็นเจ้าวิ่งเล่นอยู่แถวๆนี้ ตั้งแต่ตัวเล็กๆ แล้วก็หายไป กลับมาอีกที ก็หอบลูกมาให้ข้าเลี้ยง พวกเจ้านี่เลี้ยงไม่รู้จักโตสักที ตัวหายไปแล้วลูกก็มาแทน"

เสียงผู้หญิงที่หมอบเรียงรายอยู่ตามเฉลียง หัวเราะเบาๆ
หลายคน

"อยู่ดีๆไม่ว่าดี" เสด็จรับสั่ง "อยากออกไปมีผ้า แล้ว
ก็ไปเป็นเมียน้อยเขาเสียด้วย นี่ผ้าเขาได้มา หรือเข้ามาเอง
แหม"

"มาเอง มั่งคะ" แม่ตอบ "แต่เขาก็ไม่ห้าม"

"ยังผูกเก่งอยู่นั่นเอง" เสด็จทรงพระสรวล "ลูกชื่อ
อะไร อายุเท่าไร" รับสั่งถามต่อไป

"ชื่อพลอยมั่งคะ" แม่กราบทูล "อายุ ๑๐ ขวบ"

"ไหนเงยหน้าขึ้นซิพลอย" เสด็จรับสั่ง "มาหมอบก้ม
หน้าเป็นลิงลมอยู่ได้"

พอได้ยินเสด็จรับสั่งกับตัวโดยตรง พลอยก็แทบจะ
แทรกแผ่นดินไปด้วยความประหม่า และความอาย แต่แม่รีบ
เอื้อมมือมาสะกิด พลอยก็ต้องจำใจเงยหน้าขึ้นตามรับสั่ง

เมื่อพลอยเงยหน้าขึ้นด้วยความจำใจเช่นนั้น ก็ได้เห็นสิ่ง
ต่างๆ ที่อยู่โดยรอบ ที่ๆพลอยหมอบอยู่ เป็นเฉลียงยาว พื้นขัด
ถูจนเป็นมัน ด้านหนึ่งเป็นหน้าต่างมีแสงสว่างเข้ามาตลอด
ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นประตู เปิดเข้าไปในห้องต่างๆ บน
ตำหนัก ตรงหน้าพลอยออกไปมีพรมสีเขียว ปูอยู่ใกล้ๆทางฝา

ด้านใน เสด็จประทับอยู่บนพระที่นั่งที่สี่เหลี่ยมเล็กๆ เย็บติดกับที่
อิงเย็บเป็นรูปหมอนขวาน ทั้งเบาะและหมอนที่อิง หุ้มด้วย
แพรดอกสีแดงเข้ม รอบๆที่เสด็จประทับ พลอยเห็นมีของ
กระจุกกระจิก วางอยู่หลายอย่าง เป็นคั่นว่า กระโถน ชันน้ำ
เขียนหมาก กาน้ำร้อน และพานเล็กพานน้อยใส่ของเครื่องใช้
ต่างๆอีกมาก

เสด็จเป็นคนวัยเดียวกับคุณสาย จะแก่กว่าคุณสายก็ไม่กี่
ปี พลอยสังเกตเห็นเสด็จขำกว่าคุณสาย และจะเป็นเพราะ
ประทับตรงที่ๆ มีแสงสว่าง หรือเพราะเหตุใดก็ตาม พลอย
รู้สึกว่เสด็จมีราศี ผุดผ่องกว่าคนอื่นๆ ที่หมอบเรียงรายอยู่
บนเฉลียงที่ประทับนั้น ทั้งที่เสด็จแต่งพระองค์ ไม่ผิดกับคน
อื่นๆเลย คือทรงผ้าลายและผ้าห่ม เป็นแบบเดียวกับชาววัง
อื่นๆ ที่พลอยได้เห็น สิ่งที่ตั้งดูความสังเกต ของพลอย
มากกว่าอื่นๆ ในพระองค์เสด็จ ก็คือพระเนตรทั้งคู่ ซึ่งดำขลับ
และเป็นประกาย พระเนตรคู่นั้นดูเหมือนจะมองดูพลอย และ
มองทะลุไปตลอดลำตัว พลอยรู้สึกทันทีว่า พระเนตรคู่นั้นมี
อำนาจ บังคับคนได้ แต่ขณะเดียวกันก็รู้สึกด้วยว่า พระเนตรคู่นั้น
นั้นเต็มไปด้วย ความเมตตา อาจยึดถือเป็นที่พึ่งอันแท้จริงได้
เช่นกัน

บนเฉลียงนั้นมีข้าหลวงวัยสาวหมอบอยู่อีกหลายคน และพลอยอดนึกไม่ได้ว่า แต่ละคน ช่างสวยสดงดงามไปสิ้น พอพลอยเงยหน้าขึ้น ตาทุกคู่ก็หันมาจ้องพลอย และทุกคน รวมทั้งเสด็จ ต่างก็ยิ้มอย่างปราณี ขณะที่พลอยกำลังม้วนหน้า กลับลงไปอีก ด้วยความอาย แม้ก็สะกิดอีกทีหนึ่ง แล้ว กระซิบว่า

"พลอย เอาดอกไม้รูปเทียนเข้าไปถวายตัวเสีย" แล้ว แม่ก็ทูลดั่งๆว่า

"ยังขี้อายมังคะ" ไม่เคยออกจากบ้าน เพิ่งจะพา ออกมาวันนี้"

"ดีแล้วละ" เสด็จรับสั่งตอบ "ถ้าเก่งอย่างแม่ของมัน เมื่อเด็กๆ ข้าก็ซักจะเข็ดเหมือนกัน กลัวเลี้ยงมันไม่ไหว"

พลอยลุกขึ้นขยับเขยื้อนมือหนึ่งจับพาน จะคลานก็ คลานไม่ค่อยจะออก เพราะยังประหม่าอยู่มาก แต่แม่เอื้อมมือ มาเลื้อกขาออกไปข้างหน้า พลอยก็ค่อยๆคลานอย่างขลุกขลัก ไปจนถึงพรมสีเขียว พอถึงก็ชะงัก "ไม่แน่ใจว่าจะคลานต่อไป หรืออย่างไร พอดีเสด็จรับสั่งว่า

"เข้ามาใกล้ๆ สิพลอย"

พลอยก็แข็งใจคลานเข้าไปถึงพระองค์ พอถึงก็หลับตา
เลือกพานดอกไม้รูปเทียน ออกไปข้างหน้า แล้วก็หมอบ
กราบใจเต็นอยู่ ไม่รู้จะทำอย่างไรต่อไป

"คูสิ กรวยดอกไม้ก็ยังไม่ได้เปิด" เสด็จรับสั่ง
"เปิดกรวยดอกไม้เสียก่อนพลอย" เสด็จรับสั่งต่อ

พลอยเอื้อมมือไปเปิดกรวยดอกไม้ขึ้น แต่ก็ยังไม่รู้ว่า
จะทำอย่างไรต่อไป จนเสด็จรับสั่งว่า

"ยกพานส่งเข้ามา" พลอยก็ทำตาม เสด็จทรงรับ
ดอกไม้รูปเทียน ไปวางไว้ข้างพระองค์ แล้วเอื้อมพระหัตถ์
มาลูบพลอยเบาๆ พลาบรับสั่งว่า

"ยังไม่ประสาเสียเลย จะคุ้นคนง่ายหรือยากก็ไม่รู้
เดี๋ยวมากลัวเห็นข้าเป็นยักษ์เป็นมาร อยู่ด้วยกัน ก็ไม่ต้องกลัว
กันนะพลอย"

เสด็จเอาพระหัตถ์เชยคางพลอยขึ้น ทอดพระเนตรดู
หน้า แล้วทรงพระสรวล รับสั่งว่า

"หน้าตาน่าเอ็นดู สวยกว่าแม่อีก ผิวพรรณก็ดี สม
เป็นลูกพระน้ำพระยา" พลอยได้ยินดังนั้นก็แทบจะตัวลอย
เพราะอยู่บ้านไม่เคยมีใครชมว่าสวย อย่างดีก็บอกที่น่าเอ็นดู
แต่เสด็จรับสั่งชมว่าสวย ทำให้พลอยปลื้ม จนบอกไม่ถูก

"เอามาให้แล้วละก็ให้ข้าขาดนะ" เสด็จรับสั่งกับแม่
"ประเดี๋ยวก็จะมาเอาตัวออกไปเสียอีก โตจขึ้นก็จะหาผิว ให้
กินเท่านั้น"

"โธ่ ไม่ทำหรือกมังคะ" เสียงแม่ตอบ "มอบถวาย
เค็ดขาด แล้วแต่จะทรงพระกรุณาชุบเลี้ยง ถ้าหม่อมฉัน เข้ามา
ยุ่งละก็แล้วแต่จะลงพระอาญาที่เดียว"

"เจ้าก็ตีแต่พูด" เสด็จรับสั่งตอบ "แม่ลูกกันจะไปตัด
กันขาดได้อย่างไร ข้าก็ได้แต่คอยเลี้ยงจนโตเท่านั้น ว่ายังง
พลอย"

แต่พลอยก็ได้แต่ก้มหน้า ไม่รู้จะทูลตอบว่าอย่างไรถูก

"แล้วตัวเจ้าละแซม จะทำอย่างไรต่อไป" เสด็จรับสั่ง
ถามแม่ต่อไปอีก "รอนจนผิวมารับชินะ นังตัวดี" เสด็จรับสั่ง
สัพยอกแล้วก็ทรงพระสรวล

"ชาตินี้ทั้งชาติ แซ่มเห็นจะไม่มีวันกลับไปอีกได้"
แม่ทูลตอบ "เมื่อหม่อมฉันอยู่ในวังเคยแต่มีสุข ไม่รู้ทุกข์
ออกไปแล้วจึงได้รู้ เมื่อรู้จักทุกข์แล้ว ก็เห็นจะกลับไปหาทุกข์
อีกไม่ได้"

"พวกเจ้าก็เหมือนกันทุกคน" เสด็จรับสั่ง "อยู่
สบายๆ ไม่ชอบ ว่าคับแคบไปละ ถูกกดขี่ละ อยากรออกไปมี

ลูก มีผิวเป็นคุณหญิง เป็นท่านผู้หญิง จะได้เบิกบานให้เต็มที่
เสร็จแล้วก็เห็นแต่บ่นกันไปทุกคน ข้าก็ไม่รู้จะไปช่วยเหลือ
ได้อย่างไร จริงๆ นะแซม เรื่องลูกเรื่องผิว ข้าไม่อยากเกี่ยว
โกรธกันก็มาฟ้อง พอดีกันเข้า ก็จะมารุมเล่นงานเอาข้าเข้า
อีก"

"โบราณเขาว่า" คุณสายทูลขึ้นมา "เรื่องความผิว
ความเมีย อย่าไปเกี่ยวมั่งคะ"

"อ้อ" เสด็จทรงพระสรวล "สายก็เคยมีผิวกับเขา
เหมือนกันรี" ทุกคนในที่นั้น หัวเราะกันเกรียว

"วู๊! " คุณสายร้องเสียงหลง "เสด็จรับสั่งอะไรอย่าง
นั้นก็ไม่รู้ หม่อมฉันว่า โบราณเขาว่าดอกมั่งคะ !"

"แล้วสายไปรู้ได้อย่างไรว่า โบราณเขาว่าลูกหรือผิด
ถ้าเราไม่เคย" ทุกคนในที่นั้น ก็พากันหัวเราะกันขึ้นอีก
ขณะนั้นข้าหลวงอีกสองคน เชิญเครื่องเสวยขึ้นมา พลอย
เหลียวไปมองคุณแม่ เห็นขยับตาพยับหน้า ให้พลอยถอย
ออกไป พลอยก็หีบพานคลานถอยไปหมอบอยู่ใกล้ๆ กับแม่

พวกที่เชิญเครื่องขึ้นมานำเครื่องไปตั้งตรงพระพักตร์
เสด็จ เครื่องนั้นใส่จานเงิน วางอยู่บน โตกเงินเล็กๆ พลอย
รู้สึกว่าเป็นของเล็กๆ น้อยๆ เหลือเกิน ครั้งหนึ่งพลอยเคยเห็นที่

บ้านตั้งข้างพระ ถวายพระพุทธรูป ไล่ซามเล็ก ซามน้อย พลอย
ยังนึกว่า พระพุทธรูปจะฉั่นอย่างไรอ้อม มาเห็นเครื่องเสด็จคราว
นี้ ก็ดูไม่น่าจะอ้อมเช่นเดียวกัน

เสด็จทรงบัวนพระ โอบอุ้มแล้วก็เริ่มเสวย ขณะที่เสวยก็
รับสั่งคุยกับแม่และคุณสาย ถึงเรื่องทางบ้านของแม่บ้าง หรือ
เรื่องเก่าๆ ที่ทรงนึกขึ้นได้ แต่ส่วนมากนั้นแม่เป็นผู้คุย พลอย
เห็นเสด็จทรงพระสรวลอยู่บ่อยๆ เสด็จเสวยเรื่อยๆ คล้ายกับ
ไม่สนพระทัยในอาหารที่กำลังเสวยอยู่ พลอยสังเกตเห็นข้าว
ที่เสวยนั้น ดูเหมือนจะมีอยู่ประมาณสองช้อนถ้วย แต่เสด็จ
เสวยเท่าไร ก็ไม่รู้จักหมดสักที กว่าจะเลื่อนเครื่องคาวออก
แล้วตั้งเครื่องหวาน ก็ดูนานหนักหนา

"สาย" เสด็จรับสั่ง "บ่ายนี้มีสวดมนต์บนพระที่นั่ง
ข้าว่าจะขึ้นไปสักหน่อย เสด็จตำหนักบนจะขึ้นไปหรือไม่ ก็
ไม่รู้ ถ้าไปจะได้ไปด้วยกัน"

"หม่อมฉันจะให้ไปทูลถามคุณก็ได้มังคะ" คุณสายทูล
ตอบ แต่พอคุณสายพูดยังไม่ทันขาดคำ ก็มีเสียงคนเดินขึ้น
บันไดมา เสียงข้าหลวงที่หมอบอยู่ใกล้ๆ ทางขึ้นทูลว่า

"แม่มาลัย มาจากตำหนักบนมังกะ" และทันใดนั้น ก็มีสตรีวัยกลางคนอีกคนหนึ่ง โพล่หน้าขึ้นมาราบเสด็จ ตรงทางขึ้น แล้วทูลอย่างรวดเร็วว่า

"สวคมนตรีเฝ้าบนพระที่นั่งบ่ายวันนี้มังกะ เสด็จให้มาทูลถามเสด็จว่าจะเสด็จหรือไม่เสด็จ ถ้าเสด็จจะเสด็จ เสด็จจะเสด็จด้วย "

พลอยไม่เคยได้ยินใครพูดราชาศัพท์ ใช้คำว่า 'เสด็จ' คำเดียวแต่ได้ความทั้งประโยคและรวดเร็วเช่นนั้น ด้วยความแปลกใจจึงหันไปดู

เสด็จทรงพระสรวลก็ก ับสั่งว่า

"พลอยถ้าจะยังไม่เคยได้ยินภาษาชาววัง ไหนพลอยบอกมาลัยเขาสิว่า เสด็จให้ไปทูลเสด็จว่า เสด็จจะเสด็จ ถ้าเสด็จจะเสด็จด้วย เสด็จก็จะดีพระทัยมาก"

ทุกคนรวมทั้งแม่มาลัยหัวเราะกันเกรียว ทำให้พลอยต้องหมอบ ก้มหน้าต่ำลงไปอีก

บทที่ ๒

บ่ายวันนั้น เสด็จขึ้นไปบนพระที่นั่ง ที่ตำหนักจึงเงียบกว่าปกติ พอกลับจากเฝ้าลงมาถึงห้องคุณสาย แม่ก็บ่นว่าว่าง เพราะเมื่อคืนนี้ไม่ได้นอนเลย แต่พลอยกลับรู้สึกตรงกันข้าม ด้วยความแปลกถิ่น ความรู้สึกที่จะว่าง หรือแม้แต่จะลงนอน ไม่มีเลย พอเข้ามาถึงในห้องคุณสายแล้ว แม่ก็ไปหยิบหมอนมาจากหลังตู้ใบหนึ่ง เอาวางลงกับพื้นกระดาน แล้วแม่ก็เลือกตัวลงนอน อีกสักครู่ก็หลับอย่างสบาย ส่วนคุณสายก็กลับมา นั่งที่เดิม หยิบผ้าห่มที่ซักรแล้วมากองหนึ่ง บอกว่าเป็นของเสด็จ เรียกพลอยเข้าไปนั่งใกล้ๆ แล้วบอกให้ช่วยกันจับ โดยคุณสายทำให้ดูก่อน แล้วให้พลอยลองทำดูบ้าง ซึ่งพลอยก็ทำได้ทันที เพราะเคยช่วยแม่มาแล้ว ตั้งแต่อยู่บ้าน

คุณสายกับพลอยนั่งอยู่ด้วยกันได้สักครู่หนึ่ง ก็ได้ยินเสียงใครเข้ามาที่ประตู คนๆ นั้นเป็นเด็กอายุรุ่นราว คราวเดียวกับพลอย สังเกตดูหน้าตาท่าทางและเครื่องนุ่งห่ม ที่ค่อนข้างจะมอมแมม พลอยก็รู้ว่าเป็นเด็กที่ชนอยู่ไม่น้อย พอเด็กคนนั้น โผล่หน้าเข้ามาในห้อง และพอมองสบตากับพลอย เด็กคนนั้นก็แลบลิ้นให้ ทำเอาพลอยต้องสะดุ้งและหลบตาลับทันที

คุณสายพอเหลียวไปเห็นเด็กคนนั้น ก็เอามือเคาะ
กระดานไถลๆ แล้วเรียกว่า

"ซ้อย ! มานี่เดี๋ยวนี้ มานั่งไถลๆ ประเดี๋ยวฉันจะ
เขียน หายไปไหนมาแต่เช้าะแม่ตัวดี"

พอได้ยินคุณสายเรียก เด็กที่ชื่อว่าซ้อยก็หน้าม่อย คลาน
เข้ามานั่งตรงที่ๆคุณสายเคาะกระดานเรียก

"ดูซี !" คุณสายเรียก "เก่งแสนจะเก่งแล้วยังมานั่งทำ
สีหน้าอีก หายไปไหนมาบอกมาเสียดีๆ ตอนเสด็จเสวย ก็ไม่
เห็นขึ้นไปเฝ้า บอกมาดีๆนะ"

"ไปแถวเต็ง" ซ้อยตอบเหมือนกับเสียไม่ได้

"ไปหาใครที่แถวเต็ง" คุณสายซักต่อไป

"ไปห้องคุณลม้าย ค่ะ"

"ลม้ายไหน"

"ลม้ายพนักงาน" ซ้อยตอบเรื่อยๆ

"ไปทำไม" คุณสายไม่ยอมหยุดซัก

"ไปเล่นกับแม่ลมุนน้องคุณลม้าย"

"เล่นอะไรตั้งแต่เช้าจนบ่าย แล้วทำอะไรอีก" คุณ
สายถามอย่างจะเอาเรื่องให้ได้

"แล้วก็ไปที่ห้องป่าเขียน"

"ไปกินขนมละซี"

"รับประทานไส้กรอกปลาแนม" ซ้อยตอบเรื่อยไป
อย่างไม่ลดละเหมือนกัน

"แล้วไปไหนอีก บอกมาให้หมดนะ เดี่ยวเดอะจะ
โดนตี" คุณสายชูต้อไปอีก

"แล้วก็ ... แล้วก็ไปที่ห้องคุณเฒ่าแก่กลีบ"

"ตาย !" คุณสายชูร้องอุทาน "ไปทำไมกันจนถึงที่
นั้น"

"ไปตุ๊กตาชาววัง" ซ้อยตอบอย่างไม่ติดขัดตามเคย
คุณสายชูเหมือนจะหมดความอดทนตรงนี้เอง ยกมือ
ฟาดเฟียะ ลงไปที่ขาของซ้อยแล้วพูดขึ้นว่า

"นี่แน่ ! ตุ๊กตาชาววัง !" คุณสายหันมามองพลอย
แล้วพูดต้อไปว่า

"พลอยมาอยู่ในนี้แล้วอย่าไปเอาอย่าง แม่เจ้าประคุณ
ซ้อยของฉันเข้านะ เด็กอะไรก็ไม่รู้ ต้อก็เท่านั้น ชนก็เท่านั้น
เพื่อนฝูงอะไร มันช่างมากมาย เข้าโน้นออกนี่ไปทุกหัว
ระแหง วันหนึ่งๆ ไม่ต้องเห็นหน้ากัน เลี้ยงเสียข้าวสุก นี่ถ้า
ไม่ใช่เป็นลูกเป็นหลานแท้ๆ ฉันเลิกเลี้ยงเสียนานแล้ว"

ฝ่ายซ้อยเมื่อถูกตีเพียงหนึ่งที ก็ก้มหน้าลงร้องไห้ฟูมฟาย เหมือนกับว่าใครมาทำให้บาดเจ็บแสนสาหัส น้ำตาเม็ดโตๆ ร่วงลงกับพื้น ไม่ขาดสาย คุณสายเหลือวไปดูแล้วก็ร้องขึ้นว่า

"คูชิ ! ว่าเข้ามายังมาบีบน้ำตา ร้องไห้ นิ่งเดี๋ยวนี้ทีเดียวนะ ไม่ยั้งงั้นเป็นโดนใหญ่ทีเดียวน !"

บางทีซ้อยจะรู้ใจคุณสายดีว่า เป็นคนเอาจริงเมื่อถึงเวลาอันควร หรือบางทีซ้อยจะร้องไห้เสียจนน้ำตาหมด ก็ไม่มีใครรู้ได้ แต่พอคุณสายพูดออกมาดังนั้น ซ้อยก็เลิกร้องไห้เป็นปลิดทิ้ง เช็ดน้ำหูน้ำตาแห้งเป็นปกติ มือก็เอี่ยม ไปเขียนเขียนหมากของคุณสายเล่น เหมือนกับไม่มีอะไรเกิดขึ้นเลย

"นี่รู้จักกันไว้เสียซี" คุณสายแนะนำ "นี่เขาชื่อพลอย ลูกแม่แหม่ม คนที่นอนหลับเป็นทศกรรฐ์ลุ่มอยู่นั้นแหละ เพิ่งมาถวายตัววันนี้ นี่ซ้อยหลานป้าไงพลอย รุ่นเดียวกัน แล้วก็ต้องอยู่ด้วยกันต่อไป ซ้อยคอยดูแลพลอยให้อาด้วยนะ บอกให้รู้จักที่ทาง แต่ไม่ต้องพาไปชน จำไว้นะ !" คุณสายขึ้นเสียงกำชับ ในตอนท้าย

จากคำพูดของคุณสาย พลอยก็พอจะจับเนื้อความได้ว่า ซ้อยเป็นหลานอาของคุณสาย และต้องเป็นคน ที่อยู่ในวังมานานแล้ว เพราะซ้อยมีเพื่อนฝูงมาก ตลอดจรรยาที่เล่นที่กินขนม

และที่คู่ตักตาชาววัง ซึ่งพลอยนึกถึง คุณเชยพี่สาวที่บ้าน
และพอนึกถึงคุณเชย พลอยก็ใจหาย ป่านจะนี่คุณเชยคงเหงา
เต็มประดา เพราะพลอยไม่อยู่ แล้วจะได้ใครมาเล่นด้วย
ทันใดนั้น พลอยก็นึกถึงห่อจันอับที่คุณเชยยึดเย็บให้มาแต่
เช้ามืด จำได้ว่านางพิศบ่าว ถือติดมือเข้ามาด้วย และคงวางอยู่
ข้างๆ หีบเสื้อผ้า ซึ่งยังอยู่ตรงประตูห้องคุณสายนั่นเอง

ระหว่างที่คุณสายกำลังแนะนำบอกชื่อให้รู้จักกันอยู่นั้น
ซ้อยก็มองดูพลอยแล้วยิ้มอย่างหวานที่สุด แต่พอคุณสาย
เหลียวหน้ากลับไปทำธุระกับผ้าที่กำลังจีบอยู่ ซ้อยก็เอานิ้วชี้
ที่ขาพลอยแรงๆ พอพลอยเหลียวไปดู ซ้อยก็แลบลิ้นแล้วก็เอา
นิ้วแหกตาให้ดูอีกด้วย

พลอยเห็นซ้อยทำอาการกิริยาวิตถารดังนั้น ก็หลบหน้า
ไปเสียทางหนึ่ง ความรู้สึกขณะนั้นจะว่าอายก็ไม่ใช่ จะว่า
โกรธก็ไม่ใช่แน่ๆ พลอยรู้สึกขบขันในการกระทำของซ้อย
และใจนั้นให้นึกรักตั้งแต่แรก เพราะถึงแม้ว่าพลอย จะไม่ใช่
คนเก่งและชน แต่พลอยก็นึกรักและนับถือได้รุ่นเดียวกันที่เก่ง
และชนอยู่เสมอ เพราะคนที่เก่งและชน เช่นคุณเชย มักจะมี
นิสัยโอบอ้อมอารี ไม่ค่อยจะเอาเรื่องเอาราวกับคนเช่นพลอย

เมื่อพลอยรู้ว่าซ้อยทั้งเก่งทั้งชน ก็ให้นึกนับถือและอยาก
สมาคมด้วยตั้งแต่แรก

พลอยนั่งช่วยคุณสายจิบฝ้ายอยู่อีกนาน ฝ่ายซ้อยก็นั่งอยู่ที่
นั้น คั่นเขียนหมากคุณสาย และหยิบอะไรต่ออะไร ออกมา
เล่น เป็นต้นว่า ไม่ควักหู หรือเอากระจกอันเล็กๆ ออกมาส่อง
เอาซี่ผึ้งออกมาละเลงเล่น จนคุณสายต้องหัน ไปตวาดคุณเอา
บ่อยๆ ขณะนั้นแม่ก็ตื่นแล้ว แต่ยังไม่อนลืมหันตามองดูคุณสาย
และพลอยอยู่นิ่งๆ

"คุณอาคะ" ซ้อยเรียกขึ้น

"หือ" คุณสายขานรับ "ว่าไงซ้อย"

"เมื่อเช้าหลานพบคุณสายหยุดที่ห้องคุณละม้าย เธอ
สั่งให้มาถามคุณอาว่า เรื่องหีบนั้นคุณอาว่าอย่างไร ไม่ทราบ"

"โเฮ้ย !" คุณสายร้องขึ้น พลังกระแทกผ้าที่จิบเสร็จ
แล้วผืนหนึ่ง ลงกับพื้น เหมือนกับจะช่วยระบายอารมณ์

"ไปบอกคุณสายหยุดของหล่อนที่เถิดแม่คุณ ว่าฉัน
ไม่ใช่เศรษฐี จะได้กินหีบหมายราคา ๒๐ ชั่ง ๓๐ ชั่ง แล้วก็คน
หน้าอย่างฉันจะไปกินหีบทองได้ยังไง"

"คุณสายหยุดบอกว่าเอา ๑๐ ชั่งเท่านั้นแหละค่ะ"
ซ้อยท้วงขึ้น

"เอ ! เด็กคนนี้นี่ !" คุณสายตวาด "รู้เกินเด็กไปเสีย
แล้วละ มันเรื่องราวอะไรของตัว"

ซ้อยได้ยินคุณสายตวาดก็เลิกพูด แต่แม่นอนฟังอยู่กลับ
เกิดสนใจ ถามขึ้นมาว่า

"หีบอะไรคะคุณ ตั้ง ๒๐ - ๓๐ ชั่ง"

"ก็หีบหมากคุณสายหยุด ญาติข้างฝั่งของหล่อนนะซี
แม่แหม่ม" คุณสายตอบ

"ไหน !" แม่ถามอย่างสนใจ "สายหยุดเศรษฐีที่เคย
อยู่ตำหนักเจ้าคุณฯ นะหรือ"

"นั่นแหละ !" คุณสายตอบ "จะมีสายหยุดที่ไหนเสีย
อีกล่ะ ถือว่าเป็นลูกผู้ดี พ่อเป็นเจ้าพระยา ปู่ย่าตาทวด เป็นเจ้า
คุณราชินิกุล มีเงินจนไม่รู้จะทำอะไรหมด แม่แหม่มจำได้ไหม
เมื่อแม่แหม่มยังเด็กๆ ใครเป็นคนเอาขนมปัง เข้ามาเลี้ยงเพื่อน
ในวังก่อนคนอื่น ใครที่เจ้าคุณพ่อสั่งน้ำแข็งมาจากสิงคโปร์
แล้วส่งเข้ามาให้ ตัวเองไม่กล้ากิน ให้บ่าวลองกินดูก่อน มัน
ร้องสามบ้านเจ็ดบ้านว่าลิ้นจะขาด"

แม่หัวเราะแล้วลุกขึ้นนั่ง แสดงอาการสนใจขึ้นมาทันที

"อ้อ ! สายหยุดนั่นนะหรือ" แม่ร้องขึ้น "แล้วยังไง
คะคุณ"

"ก็จะยังงี่เง่า" คุณสายเล่าต่อ "ที่แรกพอโกนจุกได้ไม่กี่วัน เขาก็เที่ยวคุยว่า คนอย่างเขาไม่มีเสียละ ที่จะต้องหาหีบหมากใช้ อย่างเขาต้องกินหีบหลวง ตอนนั้นเขายังไปมาหาสู่กับฉันอยู่ ฉันก็ได้แต่เตือนว่า 'อย่าพูดไปแม่สายหยุด ! น้ำพระทัยเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินเรา อย่าไปประมาท' แต่เขาไม่ฟัง เขาว่าเจ้าคุณพ่อท่านพูดว่า หมอคุณเขามาแต่เกิดว่าจะมีบุญท่านส่งเข้ามาอยู่ในวัง ก็เพราะท่านอยากเป็นขรัวตา จะให้มีหลานเป็นพระองค์เจ้าเล็กๆ ไว้เล่น"

แม่หัวเราะงอหาย "เขาพูดถึงอย่างนั้นเที่ยวหรือคุณ"

"โธ่ ! ฉันยังจำได้เหมือนพูดเมื่อวานขึ้นนี่เอง" คุณสายตอบ

แม่คลานมานั่งที่เขียนหมาก หยิบหมากใส่ปากเคี้ยวแล้วถามต่อไปว่า

"แล้วเรื่องเป็นยังงั้นต่อไป"

"ก็เปล่าทั้งเพ" คุณสายเล่าต่อ "เขาก็อยู่ที่ตำหนักทำใหญ่โต นั่งคอยบุญวาสนาจะเป็นเจ้าจอม แต่ก็ไม่ได้เป็นนานเข้าเขาจะนึกอย่างไรขึ้นมากระมั่ง เห็นออกไปบ้านชั่วคราว แล้วกลับมาอีก คราวนี้กินหีบทองทรูหรา ใบที่จะมาขายฉันนี้แหละ เขาว่าเจ้าคุณพ่อท่านสั่งมาจากนอก เป็นหีบ

ทอง ฟ้าม่วงกลมเป็นตาข่ายฝังเพชร บนตาข่ายมีงูทำด้วย
มรกตเม็ดเล็กๆ ปีมะเส็งปีเกิดของเขาไงล่ะ พอเขากินหีบใบนี้
เขาก็เริ่มคุยต่อไปว่า หีบหลวงเขาไม่เห็นอย่างกิน เพราะซ้า
กับคนอื่นคาดคั้น เวลาขึ้นก็เฟื่องฟูไปประเดี๋ยวเดียว แล้วก็
ต้องไปหมอบประจำห้องเหลือง เบื่อจะตาย สู้อินหีบเจ้าคุณ
พ่อไม่ได้ ฉันเห็นเขาเข้ามาเชื่องอยู่พักหนึ่ง แล้วสักสองสามปี
ต่อมาก็หายไป ได้ข่าวว่าเขาไปแต่งงาน ที่บ้านมีงานใหญ่โต
มาก เจ้านายต่างกรมเสด็จไปรดน้ำ หลายองค์ เจ้าคุณฯ ก็
ออกไปแต่ง เขาเล่ากันว่า ท่านรับไหว้ด้วยเครื่องทับทิมทั้งชุด
แต่นั้นมาฉันก็ไม่ได้ข่าวคราวไปนาน พออยู่ๆ เมื่อสิบกว่าวัน
มานี้ก็กลับเข้ามาในวัง มาเที่ยวนอนอยู่ตามห้องเพื่อนฝูง ผอม
ผิรุ่ยผิร่าจាំไม่ได้ เขาว่ากันว่าเจ้าคุณพ่อก็ตาย ผัวที่แต่งงาน
ก็ปอก เสียหมดตัว เมื่อวานขึ้นนี้เอง มาหาฉันที่ตำหนัก เห็น
ถือห่อผ้าอะไร พอแก้ออกที่ไหนได้ หีบปีมะเส็งใบนั้นเอง
แล้วก็เอามาขี้ดเยียดจะให้ฉันซื้อ บอกราคาตั้ง ๒๐ ชั่ง ฉันจะ
ตาย คนอย่างฉัน จะเอาอัฐพลที่ไหนมาซื้อ และถึงจะมีซื้อเขา
ได้ ฉันก็ไม่มีหน้าจะไปกินหีบขนาดนั้น คนเขาจะได้หัวเราะ
ตาย แล้วฉันก็เป็นคนปีขาล ไม่ใช่ปีมะเส็ง เลยวุ่นวายกันไป

ใหญ่ แต่ดูอาการท่าจะร้อนเงินเอาการ วันนี้สั่งฝากแม่ช้อยตัว
ดีนี้มาว่า จะเอาเพียง ๑๐ ชั่งเท่านั้น"

พลอยฟังคุณสายเล่าชีวิตคนในวังด้วยความสนใจ และ
ตั้งข้อสังเกตไว้หลายอย่าง อย่างที่หนึ่งคนในวัง ที่มีบุญ
วาสนา จะต้องได้เป็นเจ้าจอม คนที่เป็นเจ้าจอมนี้เป็นอย่างไร
จะต้องสืบถามดูให้รู้เรื่อง ขณะนี้รู้แต่ว่า การจะเป็นเจ้าจอม
กินหีบหมากของหลวงได้หรือไม่ นั้น อยู่ที่น้ำพระทัยเจ้าฟ้า
เจ้าแผ่นดิน อย่างที่สอง คนในวังนี้มีขึ้นมีตก จะขึ้นไปไหน
หรือตกจากอะไร ก็ต้องหาความรู้ต่อไป ขณะนี้รู้แต่เพียงว่า
ถ้าตกแล้ว จะต้องไปหมอบอยู่ในห้องเหลียง ซึ่งพลอยก็ยังไม่
รู้ว่าห้องอะไรอยู่ที่ไหน แต่ได้ยินเพียงเท่านี้ ก็ชักจะกลัว
เสียแล้ว เพราะคนที่หมอบอยู่ในห้องเหลียงนั้น คุณสายว่า
จะต้องหมอบประจำอยู่ตลอดไป ไม่มีที่สิ้นสุด

"คิดๆ คุณก็น่าสงสารนะคุณ" เสียงแม่พูดขึ้น "คุณ
สายหยุด เธอรู้ที่ใหญ่กว่าดิฉัน จำได้เห็นเธอในวัง เธอเป็น
สาวแล้ว ดิฉันออกไปอยู่บ้านเจ้าคุณก็ไม่ได้ข่าว เพราะเจ้าคุณ
นั้นก็ฝากชะ โนนบ้านบน คุณสายหยุดเธอบ้านล่าง ไม่ค่อย
จะได้ติดต่อกัน แต่ถึงกระนั้นก็เถอะ คนเรามีบุญวาสนาเป็น
ใหญ่เป็นโตสุขสบาย พอตกยับลงก็ให้อดสงสารไม่ได้"

"ฉันก็นึกสงสารเหมือนกันแม่แหม่ม" คุณสายตอบ
"แต่มานึกดูตัวเราทุกวันนี้ ก็ช่วยอะไรเขาไม่ได้ เตี้ยแล้วจะไป
อุ้มค้อย แล้วเวลาเขาร่ำรวย ไซ้เขาจะมามองดูเราเสียเมื่อไร จะ
ไปไหนก็มีแต่คนประจบประแจง จะพูดจาอะไรก็มีแต่คน
คอยประสม ไม่มีใครตักเตือน พอจนลงเขาก็ทิ้ง เพื่อนฝูงเขา
ให้อาศัยอยู่เวลานี้ ก็ไซ้ว่าเขาจะเต็มใจเมื่อไร เขาขัดไม่ได้ พูด
ไม่ออกเขาก็ทนๆให้อยู่ไปอย่างนั้น แต่ก็คงไม่นานหรอก"
คุณสายถอนใจใหญ่ แล้วปรารภขึ้นว่า

"นี่แหละหนาคคนเรา !"

แม่ฟังคุณสายเล่าเรื่องจบก็บ่นว่าร้อน อยากไปอาบน้ำ
หันมาพยักหน้าชวนพลอยให้ไปอาบด้วยกัน เสียงคุณสายพูด
กับแม่ว่า

"ดีเหมือนกัน ไปอาบน้ำอาบทำให้ลูกเสียที อาบ
เสร็จแล้วก็มาแต่งตัวเสียในห้องนี้ละ น้ำอบน้ำรม อยู่ที่ไหนมี
อะไรบ้าง แม่แหม่มก็รู้อยู่แล้ว"

แม่พาพลอยออกไปนอกห้อง ซ้อยก็ตามออกมาติดๆกัน
เมื่อถึงประตูห้องคุณสาย ก็แลเห็นหีบเสื้อผ้า ข้าวของๆ แม่ที่
นางพิศกลับไปจนจากท่าพระมาอีกเที่ยวหนึ่ง วางอยู่ริมประตู
แม่ก็ทรุดนั่งลงนั่งใจหีบ และหีบสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้

ออกมา ระหว่างที่แม่เปิดหีบขึ้น ซ้อยก็เข้ามาชะโงกดูของใน
หีบอย่างสนใจ ซึ่งแม่ก็ไม่ห้าม ซ้อยอย่างหิบบโน่นนี้ให้ดูอีก
อย่างใจดี

ระหว่างที่แม่นั่งเลือกผ้าห่มอยู่นั่นเอง ธรรมชาติถูก
ระงับไป ตั้งแต่เข้าด้วยความตื่นเต้น ก็เริ่มเรียกร้อง เอาแก่
พลอย ธรรมดาเมื่ออยู่บ้านนั้น พลอยนั่งกระโถนเป็นกิจวัตร
เสร็จแล้วนางพิศก็เอาไปเทที่ทำ แต่เมื่อมาถึงตำหนัก ที่ทางจะ
นั่งกระโถนได้ก็ดูจะไม่มีเอาเสียเลย เหลียวดูนางพิศก็ไม่
ทราบว่ายายหน้าไปหลบ อยู่ที่ไหน อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้เป็น
เรื่องใหญ่ ถ้าจะอยู่ในวังต่อไป ก็ต้องรู้วิธีไว้ว่าชาววังขนาด
พลอย เขาทำอย่างไรกัน

พลอยเหลียวซ้ายแลขวาอยู่อีกครู่หนึ่ง เห็นว่าทำไม่ได้
การ จึงต้องกระซิบเบาๆ ที่หูแม่ ทั้งที่อายซ้อย ซึ่งนั่งอยู่
ติดๆกัน แต่แม่กลับหัวเราะออกมดั่งๆร้องว่า

"เออละซี ! พลอย เรายังงี้ดีกว่าแม่จะไปอาบน้ำก่อน
พลอยไปกับแม่ซ้อยนี้ก็แล้วกัน" แม่หันไปทางซ้อย แล้วบอก
ว่า "แม่ซ้อยพาพลอยไปอุโมงค์สักทีเถิด จะได้รู้จักที่ไว้" กับ
พลอยแม่สั่งว่า

"พอเสร็จธุระแล้วรีบกลับนะพลอย อย่าไถล แม่จะคอยอาบน้ำให้ทางนี้"

พลอยหันมาดูหน้าซ้อยอย่างสงสัย เพราะกระซิบบอกแม่เรื่องหนึ่ง แต่แม่กลับสั่งให้ซ้อยพาไปอุโมงค์ ที่เรียกว่าอุโมงค์นั้นจะเป็นอะไรก็ไม่รู้ ฟังชื่อดูก็ซกจะน่ากลัวเสียแล้ว แต่ซ้อยกลับยิ้มด้วยแล้วลุกขึ้นยืน พักหน้าให้ตามไป เมื่อเป็นคำสั่งของแม่ ให้ตามซ้อยไปอุโมงค์ พลอยก็ลุกตามไปทั้งที่ยังสงสัย

ซ้อยเดินนำหน้าออกไปนอกตำหนัก พลอยก็รีบสาวเท้าเดินตามไปติดๆ เดินไปสักหน่อย ซ้อยก็หันมาถามว่า

"ปวดมากไหม"

"ไม่เท่าไรหรือนักดอกแม่ซ้อย"

"อย่ามาอวดดีเรียกฉันว่าแม่ซ้อยนะ !" ซ้อยตะคอกให้ ฝ่ายพลอยก็รู้สึกตัวเองเล็กน้อยไปอีกมา เพราะซ้อยเป็นหลานคุณสาย ซึ่งแม่เรียกว่าคุณทุกคำ บางทีพลอยจะเรียกผิดไปกระมัง ถ้าจะเรียกให้ถูก ควรจะต้องเรียกว่าคุณซ้อยตามคุณสายไปก็ได้ คิดไปคิดมาพลอยก็ตอบตะกุกตะกัก แบบคนมาอยู่ใหม่ว่า

"ค่ะ ... คุณซ้อย"

ซ้อยหัวเราะลั่นถนนที่เดินอยู่ แล้วร้องว่า

"เด็กบ้า ! ใครเขาไปใช้ให้เรียกว่าคุณ เรียกฉันว่า
ซ้อยเฉยๆ ก็แล้วกัน แล้วฉันจะเรียกเธอว่าพลอย ใครๆ เขาก็
เรียกฉันว่าซ้อย เฉยๆ ทั้งนั้น มีแต่ผาดของคุณอาคนเดียว
เรียกว่า คุณซ้อย"

พลอยได้ยินดังนั้นก็ใจชื้นขึ้นนิด ความนิยมที่มีอยู่ใน
ตัวซ้อยตั้งแต่แรกเห็น ก็เพิ่มมากขึ้นทันที และด้วยเหตุนี้
พลอยจึงกล้าถามขึ้นว่า

"ซ้อย ไปอุโมงค์นี้เขาไปทำไมกันจ๊ะ"

"อ้าว แล้วกัน !" ซ้อยตอบ "ก็เมื่อกี้พลอยบอกว่าจะ
ไปทุ่ง ไม่ใช่หรือ"

"ถูกแล้ว" พลอยตอบ "แล้วทำไมต้องไปอุโมงค์"

"ก็ถ้าไม่ไปอุโมงค์ จะไปทุ่งที่ไหนกันล่ะ" ซ้อยตอบ
อย่างไม่พยายามอธิบายอะไรทั้งสิ้น แล้วพูดตัดบทว่า

"รีบๆเดินเข้าเถอะ เดี่ยวจะมาราคกลางทาง อายคน
เขาตาย"

ซ้อยรีบสาวเท้าเดินเร็วขึ้น ทำให้พลอยต้องรีบเดินตาม
ทางที่ไปนั้นเป็นถนนปูหินแผ่นใหญ่ ที่พลอยเดินมาเมื่อเช้านี้
ผ่านตำหนักใหญ่ตำหนักเล็กสองข้างถนน ไปจนถึงแถวเต็ง

ชั้นใน ซ้อยพาลอดประตู ออกไปแถวเต็งชั้นนอก วกไปผ่าน
ประตูศรีสุดาวงศ์ ซึ่งพลอยเกิดเรื่องเหยียบธรณีประตูเมื่อเช้า
ซ้อยเดินเรื่อยไป ถึงจะมีเพื่อนฝูง และผู้ใหญ่ร้องทักทาย
ประปราย ซ้อยก็มีได้หยุดให้เสียเวลา จนในที่สุด ถึง
สิ่งก่อสร้างอันหนึ่ง ลักษณะนั้นเป็นอุโมงค์จริงๆ อย่างที่เรียก
ซ้อยพาลอดเข้าไปทางปากอุโมงค์ อันเป็นทางเข้า และพอ
พลอยโผล่เข้าไป ก็ใจหายวาบ เพราะตั้งแต่เกิดมาเป็นตัว ก็ยัง
ไม่เคยต้องปลดเปลื้องทุกข์ ในลักษณะเช่นนี้

ในอุโมงค์นั้นมีทางเดินกลาง สองข้างยกพื้นสูงพอก้าว
ขึ้นได้ ตั้งถึงข้างล่างตลอดเป็นแถว บนยกพื้นกันเป็นฝาเป็น
คอก สำหรับบังได้เฉพาะตัวคน ซึ่งเมื่อนั่งลงของๆแล้ว ฝานั้น
ก็กั้นขึ้นมา เสมอพื้นหน้าออกเล็กน้อย ในคอกที่กั้นไว้บนยก
พื้นนั้น มีคนนั่งโผล่หน้าให้เห็นได้อยู่แล้ว เป็นอันมาก ทั้ง
สาวทั้งแก่ทั้งเด็ก ทุกคนปฏิบัติกิจนั้นอย่างเป็นของธรรมดา
ที่สุด ไม่มีอับอายหรือเห็นแปลกอะไรเลย บางคนที่นั่งอยู่ใกล้
กันหรือมองหน้ากันเห็น ก็คุยกันอยู่แข็งแะ บางคนกำลังเดิน
เข้าไปหรือออกมา เมื่อพบหน้าคนรู้จัก ก็ทักทายกันอย่างรื่น
เรง เป็นปกติ

พลอยเมื่อเห็นภาพอันจอบแจ ปราศจากความระโหฐาน
เช่นนั้น ก็ชะงักยืนอยู่กับที่ แล้วร้องเบาๆขึ้นว่า

"ซ้อย ! ฉันทำไม่ได้หรอก คนมากมายออกอย่างนี้"

"เชื่อ !" ซ้อยร้องอย่างเบื่อหน่าย "รีบๆขึ้นไปนั่งเสีย
เถิดนะ มันแต่คัจฉริตอยู่ เดียวก็ไม่ต้องทำอะไรกัน อีกหน่อย
ก็เคยไปเอง ใครๆเขาก็มาที่นี่ทั้งนั้น"

แต่พลอยก็ยังอึดเอื่อนอยู่นั่นเอง จนซ้อยอดรนทนไม่
ไหว ตรงเข้าจูงมือพลอยขึ้นไป แล้วบอกว่า

"มาละ ! ฉันจะขึ้นไปนั่งเป็นเพื่อน"

ขณะที่พลอยนั่งอยู่ในคอกหนึ่ง ซ้อยก็เข้าไปนั่งอยู่ใน
คอกข้างๆ โพล่หน้าขึ้นมาอย่างคนอื่นๆ และชวนพลอยพูดคุย
อยู่ไม่ขาดปาก ทำให้พลอยหายเกือ และรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ
ซ้อยเสียตั้งแต่แรกเริ่ม

พลอยนั่งอยู่ในอุโมงค์ได้ไม่นาน เพราะยังไม่คุ้น
สถานที่ รีบชวนซ้อยกลับตำหนัก เมื่อออกมาข้างนอกแล้ว
ซ้อยก็เดินทอดน่องอย่างไม่รีบร้อน ชี้ออกที่ต่างๆให้พลอยดู
ตำหนักไหนเป็นของเจ้านายพระองค์ใด เรือนใดเป็นของใคร
ดูซ้อยจะรู้จักไปเสียหมด สุดที่พลอยจะจดจำได้ในคราวเดียว
ระหว่างนั้นใกล้พลบเข้ามาแล้ว เดินผ่านทางประตูวัง เห็น

โหล่นกำลังปิดประตู เสียงดังโคร่งกร่าง พลอยก็ใจหายบอก
ไม่ถูก จริงอยู่เมื่ออยู่บ้าน พลอยก็ไม่เคยไปไหน แต่ที่บ้านนั้น
เย็นลงก็ไม่ถึงกับกวัดจัน ปิดประตูมิให้คนเข้าออก แล้วปิด
ประตูไปจนถึงรุ่งสว่าง จึงเปิดอีกได้ มาถึงในวังพาคำลงก็รู้ว่า
เขาต้องปิดประตูแข็งแรง และตามคำบอกเล่าของช้อยก็ว่า
เมื่อปิดแล้วก็ต้องปิดเรื่อยไปจนพรุ่งนี้เช้า ไม่มีใครเปิดได้
ไม่ว่าจะมีเรื่องใดๆ พลอยก็ใจหายและวังเวงชอบกล
ความรู้สึกเหมือนเวลาแม่ลงโทษขังห้อง

พอผ่านประตูวังมา ช้อยก็เตือนให้รีบกลับตำหนัก บอก
ว่าเดี๋ยวคำจะลำบาก เพราะไม่ได้เอาเทียนมาด้วย พลอยก็
สงสัยถามขึ้นว่า

"เทียนอะไรกันช้อย"

"อ้าว !" ช้อยตอบ "เดินในวังกลางคืนต้องจุดไฟจำ
ไว้นะพลอย เดินมืดๆเป็นเกิดเรื่อง"

แต่พลอยก็ยังไม่เข้าใจ คุณลักษณะต่างๆไป ในวังก็ไม่น่า
มืดถึงกับต้องเดินจุดไฟ หรือว่าจะมีคนคอยทำอันตราย หรืองู
ชุม หรือผีดู พลอยนึกเอาอย่างเด็กๆ แล้วก็เริ่มกลัวขึ้นมาอีก
อดรนทนไม่ไหว ก็ต้องถามช้อยอีกต่อไป

"เกิดเรื่องอะไรจะช้อย"

"โฆลนจับ !" ซ้อยตอบอย่างเด็กอีกเหมือนกัน
เพราะซ้อยเอง ก็ไม่รู้ว่ามิระเบียบวางไว้ ในพระราชฐาน
ชั้นในว่า ผู้ใดเดินตามถนนหนทางในวังในเวลาค่ำคืน จะต้อง
ถือไฟ ซ้อยรู้แต่เพียงว่า ถ้าใครไม่ถือเทียนหรือโคมไฟ เวลา
ไปไหนมาไหนกลางคืน เป็นต้องถูกโฆลนจับ และคำตอบ
ของซ้อย ก็เป็นคำอธิบายที่เพียงพอสำหรับพลอย เพราะเข็ด
ขยาดฝีมือโฆลน มาแต่เมื่อก้าวแรกที่ย่างเข้าวังเสียแล้ว พอได้
ยินซ้อยพูด พลอยก็เร่งฝีเท้าเร็วขึ้น เพื่อให้ถึงตำหนักเสีย
โดยเร็ว เพราะถ้าถูกโฆลนจับตัว เวลาไม่มีแม่คอยแก้ไข
พลอยก็นึกไม่ออกว่าจะทำอย่างไรถูก

พอมาถึงตำหนัก ซ้อยก็พาเดินผ่านห้องคุณสายออกไป
ทางเบื้องหลัง ที่นั่นเป็นลานกว้าง ปลูกด้วยหินแผ่นใหญ่ๆ อย่าง
ที่ปลูกจนทั่วไปในวัง สามด้านของลานนั้น ล้อมรอบด้วย
เฉลียง ตำหนักชั้นล่าง มีกระถางต้นไม้ใบโตๆ ใต้น้ำดอกไม้
วางอยู่เป็นระยะ สลับด้วยอ่างมังกรปลุกบัว อีกด้านหนึ่งเป็น
กำแพงทึบ ไม่สูงนัก มีประตูเล็กๆ เปิดออกไปนอกบริเวณ
ตำหนักได้บานหนึ่ง และริมกำแพงนั้น ปลูกต้นแก้วและต้น
เข็ม สลับกัน มุมสุดกำแพงด้านโน้นมีต้นพิกุลใหญ่ขึ้นอยู่
และมีตุ่มมังกรใส่น้ำอาบวางอยู่หลายใบ แม่อานน้ำที่นั่นเสร็จ

แล้ว แต่ยังมีได้กลับมาแต่งตัว นั่งที่ขอบอิฐที่ก่อไว้ รอบโคน
ต้นพิกุล คุยกับข้าหลวงเสด็จอีกคนหนึ่งที่กำลังนั่งอาบน้ำอยู่
บนม้านั่งเล็กๆ

แม่เห็นพลอยไปถึง ก็หันมาขอบอกขอบใจช้อย ที่พา
กลับโดยมิได้พาไถล พร้อมกับสัญญาว่า อีกประเดี๋ยวหนึ่งจะ
มีรางวัลให้ แล้วแม่ก็อาบน้ำให้พลอย เหมือนกับเมื่ออยู่บ้าน
อาบน้ำเสร็จแม่พาพลอย กลับมาห้องคุณสาย นั่งที่ม้าเครื่อง
แป้ง ทาน้ำอบประแป้งให้พลอย และผลัดเสื้อผ้าให้พลอย
ก่อน แล้วแม่จึงเริ่มแต่งตัวของแม่เอง

พลอยสังเกตเห็นแม่แต่งตัวประณีตเป็นพิเศษ ไม่แต่ง
ลวกๆเหมือนกับอยู่ที่บ้าน แม่ทาน้ำอบไทยทั่วตัว แล้วก็เอา
พัดๆจอนแห้ง แต่แล้วก็ทาน้ำอบทับอีกตลบหนึ่ง จึงได้ลงแป้ง
แม่มองดูหน้าตัวเองในกระจกอยู่นาน ค่อยๆหวิ้มอย่าง
บรรจง เอาไม้สอยค่อยๆสอยตามหน้าผม และลูกผมเล็กๆ ที่
ขึ้นอยู่ข้างก็ถอนออก พลอยดูอาการกิริยาของแม่แล้ว ก็พอจะ
เดาออกว่า แม่กลับเข้ามาอยู่ในหมู่คน ที่แต่งกายอย่างที่แม่เคย
ทำมาแต่ก่อน แม่ก็กลับตัวผิดไปจากเมื่ออยู่บ้าน เมื่อประแป้ง
ทาน้ำอบเสร็จแล้ว แม่ก็ไปนั่งที่หีบเสื้อผ้า ซึ่งบัดนี้นางพิศยก
มาตั้งไว้ในห้อง แม่เรียกพลอยไปนั่งด้วย แล้วก็เปิดหีบ หยิบ

ผ้าลาย ผ้าห่มออกมากอง เลือกสีให้ถูกกัน ขณะนั้นคุณสาย
กลับเข้ามาในห้อง เห็นแม่หีบของอยู่ ก็ถามขึ้นว่า

"นั่นรื้อสมบัติอะไรกัน แม่แหม"

"เปล่าหรอกค่ะ " แม่ตอบ "หีบผ้าห่มผ้าห่มออกมาดู
ไปอยู่นอกวังเสียนาน ไม่ได้เอาใจใส่ จะนุ่งจะห่ม หีบอะไร
ได้ก็นุ่งเข้าไปอย่างนั้น คนข้างนอกเวลานี้เขาก็แปลก นึกจะ
นุ่งสีอะไร ห่มสีอะไร เขาก็เอาแต่ใจเขา บางทีก็แต่งเป็นชุด
ผ้าห่มผ้าห่มสีเดียวกัน ไม่ตัดสีเหมือนอย่างพวกเราในนี้ อย่าง
ลูกสาวใหญ่ของเจ้าคุณอิฉันที่บ้าน เขาแต่งตัวตามแต่จะเห็น
งาม ฉันทเคยไปทักเขาเข้าหนหนึ่งว่า แต่งตัวไม่เหมือนชาววัง
เขาโกรธฉันทไปตั้งหลายวัน พลอยนี้ก็เกิด ถ้าทิ้งไว้บ้านก็จะ
แต่งตัวเหมือนพวกพี่ๆ ไปเสียเท่านั้น"

แล้วแม่หันมาทางพลอยแล้วสอนว่า "พลอยดูให้ดีนะ
แม่จะจัดผ้าห่มผ้าห่มสีประจำวันให้คุณ อยู่ในวังโตขึ้น จะได้
แต่งตัวถูก"

"นี่สำหรับวันจันทร์ นุ่งเหลืองอ่อนห่มน้ำเงินอ่อน
หรือจะห่มบานเย็นก็ได้ แต่ถ้าวันจันทร์จะนุ่งสีนี้ น้ำเงิน
นกกพิราบต้องห่มจำปาแดง" แล้วแม่ก็หีบผ้าห่มสีดอกจำปา
แก่ๆ ออกวางทับบนผ้าลายสีน้ำเงินเหลือง ที่วางไว้

"วันอังคาร" แม่อธิบายต่อ "วันอังคารนุ่งสีปุนหรือ ม่วงเม็ดมะปรางแล้วห่มโศก หรือนุ่งโศกหรือเขียวอ่อน ต้องห่มม่วงอ่อน วันพุธนุ่งสีถั่วก็ได้ สีเหล็กก็ได้แล้วห่มจำปา วันพฤหัสบดีนุ่งเขียวใบไม้ ห่มแดงเลือดคนก หรือนุ่งแสดห่มเขียวอ่อน วันศุกร์นุ่งน้ำเงินแก่ห่มเหลือง วันเสาร์นุ่งเม็ดมะปราง ห่มโศก หรือนุ่งผ้าลายพื้นม่วง ก็ห่มโศกเหมือนกัน นี่ผืนนี้ แหละผ้าลายพื้นม่วงนี้เหมือนกัน แต่ห้องห่มสีนวล วันอาทิตย์จะแต่งเหมือนวันพฤหัสบดีก็ได้ คือนุ่งเขียวห่มแดง หรือไม่ยังงั้นก็นุ่งผ้าลายพื้นสีลิ้นจี่ หรือสีเลือดหมู แล้วห่มโศก จำไว้นะพลอย อย่าไปแต่งตัวเร่ร่าเป็นคนบ้านนอก เดี่ยวเขาจะหาว่าแม่เป็นชาววังแล้วไม่สอน"

"แม่เข้มก็" คุณสายพุด "บทจะสอนลูกก็สอนรวด เดี่ยวจบ เด็กตัวเท่านี้จะไปจำอะไร ค่อยอยู่ไปค่อยดูไป ก็จะมีไปเอง"

เมื่อแม่แต่งตัวเสร็จแล้ว ก็นั่งคุยกับคุณสายต่อไปในห้อง เพื่อนฝูงของแม่ที่เพิ่งได้ข่าวว่าแม่กลับมาในวัง ก็มาหาในตอนกลางคืนบ้างประปราย พลอยเห็นแม่นั่งคุยกับเพื่อนฝูงอย่างสนุกสนาน ในเรื่องที่ตนไม่สนใจ ก็เริ่มมองหาอะไรทำ แต่เหลือบไปเห็นช้อยมาพยักพยัคอยู่บนอกประตู พลอยก็

คลานออกไปหา เมื่อผ่านหีบของ ก็ไม่ลืมที่จะหยิบห่อจันอับ
ติดมือออกไปด้วย ซ้อยชวนพลอยไปนั่งเล่นบริเวณหลัง
ตำหนัก ซึ่งบัดนี้มีแสงสว่าง ที่ได้รับจากจากโคมที่จุดอยู่ใน
ห้องต่างๆ ทำให้สว่างแต่บริเวณรอบๆ ส่วนตรงกลางหรือใต้
ต้นไม้ นั่น คุณมีครีมนอยู่

พอออกมาถึงประตู ซ้อยก็ชวนนั่งลงตรงนั้น แล้วพูดว่า

"นั่งเล่นตรงนี้แหละ กลางคืนฉันไม่กล้าไปไหน
กลัวคุณอาเหมียน" ซ้อยหยุดนิ่งอยู่ครู่หนึ่ง แล้วถามขึ้นว่า

"นั่นห่ออะไร พลอย"

"ห่อจันอับ" พลอยตอบ "ฉันได้มาจากบ้านเมื่อเช้านี้
กินด้วยกันสี่ซ้อย" ว่าแล้วพลอยก็แกะห่อจันอับออก วางบนตัก

ซ้อยหยิบจันอับไปเคี้ยวกิน โดยไม่พูดไม่จาอะไรอยู่
สักครู่หนึ่ง แล้วถามขึ้นหัวนๆว่า

"คิดถึงบ้านไหม พลอย"

พอได้ยินซ้อยถาม พลอยก็รู้สึกว่ที่คอตันตันขึ้นมา
ทันที ความจริงพลอยรู้สึกชอบกล มาตั้งแต่ตอนบ่ายๆแล้ว
อยู่ๆก็ให้นึกอยากร้องไห้ จะมองอะไรตอนเย็นให้รู้สึกว่แห่ว
วังเวงอย่างบอกไม่ถูก แต่พอได้ยินซ้อยถาม พลอยก็รู้สึกว่
ความรู้สึกที่บอกไม่ถูกนั้นเองคือความคิดถึงบ้าน คิดถึง

สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีเคยจากมาเลยชั่วชีวิต ที่บ้านเป็นอย่างไร มีกลิ่นไออย่างไร เมื่อตอนพลบค่ำเข้าได้เข้าไฟนี้ ยังอยู่ใน ความทรงจำของพลอยอย่างเด่นชัด ป่านนี้เจ้าคุณพ่อคงจะเพิ่ง กลับขึ้นตึก และถ้ายังอยู่ที่บ้าน พลอยก็คงจะกลับขึ้นเรือนแม่ ความอบอุ่นในใจที่เคยมีเมื่ออยู่ที่บ้านนั้น บัดนี้ดูจะหมดสิ้น ไปจากหัวใจ จริงอยู่ ในวังมีสิ่งที่ทำให้พลอยตื่นตาตื่นใจอยู่ เป็นอันมาก แต่เวลาพลบค่ำ ในสถานที่อันกว้างเช่นนี้ สำหรับเด็กตัวเล็กๆอย่างพลอย ก็มีแต่ความเปล่าเปลี่ยว จะเอา แม่เป็นที่พึ่งก็ไม่ได้ เพราะแม่กำลังสนทนากับเพื่อนฝูง ที่ไม่ได้ พบกันนาน เมื่ออยู่บ้านพลอยก็รู้สึกตัวเป็นคนสำคัญ ของ แม่ แต่มาวันนี้กลับรู้สึกว่า แม่มีคนอื่นๆอีกมาก

พลอยจะตอบช้อยว่าคิดถึงบ้าน ก็ตอบไม่ออก เพราะ ความรู้สึกขึ้นมาตื้นตันคอหอย จึงได้แต่พยักหน้ารับ ช้อยก็ ตอบว่า

"พลอยยังเก่งกว่าฉันเป็นกอง ฉันเข้ามาใหม่ๆ ร้องไห้ไปตั้งสามวัน ข้าวไม่กิน กินแต่กับ คุณอาจะส่งฉัน กลับเสียแล้ว ที่ฉันคิดถึงมากที่สุดก็คือพี่เนือง เพราะเล่นกัน อยู่ทุกวัน คุณอาไปรับตัวฉันมาคนเดียว เพราะพี่เนืองแก่เป็น ผู้ชาย เลยต้องอยู่ที่บ้าน"

จากคำบอกเล่าต่อไปของซ้อย พลอยก็รู้ว่าซ้อยเป็นหลานอาของคุณสาย บิดาผู้เป็นพี่ชายคุณสายนั้น เป็นข้าราชการมีบ้านอยู่แถวนางเลิ้ง ซ้อยมีพี่ชายอีกคนหนึ่งชื่อเนือง แก่กว่าซ้อยสองปี มีอยู่ด้วยกันสองคนเท่านั้น

"คุณพ่อบอกว่าฉันวิ่งเล่นกับพี่เนืองทุกวัน จนจะกลายเป็นเด็กผู้ชายไป จึงส่งตัวมาให้คุณอาดัดสันดานในนี้" ซ้อยอธิบายต่อ แล้วก็ปรารภถึงคุณสายผู้เป็นอาว่า

"คุณอาบทยะใจดีก็ดี บทยะคุก็แสนคุ เมื่อเข้านี้ว่าฉันว่าเลี้ยงฉันเสียข้าวสุก พลอยได้ยืมไหม คอยคุไปเถอะ ฉันไม่กินหรรอกข้าวสุกของคุณอา อยากมาว่าฉันดี"

พลอยฟังแล้วก็แปลกใจแต่ก็ได้แต่นิ่ง

"พลอยกลัวผีไหม" ซ้อยถามขึ้นมาฉะฉาน

พลอยได้ยืมซ้อยถามมาดังนั้นก็ขมลุกชู เพราะบรรยากาศที่มีดครึมวังเวงนั้น ทำให้พลอยใจไม่ดีเสียแล้วแต่แรก

"ที่ต้นจันทร์นอกตำหนักนี้แหละผีคุ" ซ้อยพูดต่อไปโดยไม่รอให้พลอยตอบ

"เขาว่าใครก็ไม่รู้มาผูกคอตายที่นั่น เวลาเดินผ่านกลางคืน ฉันกลัวกลัว ต้องชวนคนเขาไปเป็นเพื่อนเสมอ"

พลอยเห็นช้อยกำลังจะเล่าเรื่องผี ก็อยากจะเปลี่ยนเรื่อง
พูด พลอยมองออกไปข้างหน้า ข้ามกำแพงตำหนักออกไป
เห็นยอดพระมหาปราสาทได้สลัวๆ เยื้องไปทางโน้นเป็นตึก
ใหญ่สูงตระหง่าน มีคาคฟ้าใหญ่ยื่นออกมาเบื้องหลัง และมี
สะพานยาวต่อจากคาคฟ้านั้น ไปยังที่อื่น ขณะนั้นบนตึกใหญ่
เริ่มจุดไฟ แพรวพราวเหมือนกับมีงาน พลอยก็ค่อยอุ้มนใจขึ้น

"ที่นั่นอะไรนะช้อย" พลอยถามขึ้นเพื่อเปลี่ยนเรื่อง
พูด

"ที่นั่นแหละที่บน" ช้อยตอบ "ที่ประทับพระเจ้า
อยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสวยสวรรคต ฉันยังไม่เคยขึ้นไป
สักที สะพานยาวนั้นเป็นถึงตำหนัก มาดูทางนี้ซิ" ช้อยจุด
ข้อมือพลอยไปยืนกลางลาน หลังตำหนัก แล้วชี้ให้ดูตึกใหญ่
อีกหลังหนึ่ง จุดไฟสว่างไสวเช่นเดียวกัน

"นั่นไงพระตำหนัก" ช้อยเอามือชี้ "หลังใหญ่ๆ นั่น
แหละ ตึกหลังเล็กๆ ที่สะพานผ่านไปติดๆ นั่นตำหนักมรกต"

พลอยยื่นดูแสงไฟสว่างนั้นด้วยความเพลิดเพลิดขึ้นบ้าง
ทุกหน้าต่างที่บนมีแสงไฟส่องออกมา พลอยพอจะมองผ่าน
หน้าต่างเข้าไป เห็นความโอ่โถงของพระราชฐาน เห็นกำแพง
สีต่างๆ ซึ่งประดับลวดลายปิดทองอันอยู่เบื้องใน

"คุณช้อยมาอยู่ที่นี่เอง" เสียงผาดพุดขึ้นใกล้ๆตัว "คุณ
อาให้มาตามไปรับข้าว รีบๆเข้าเถิด เดี่ยวจะถูกคุกอีก"

ช้อยกับพลอยเดินกลับเข้าตำหนัก แต่ช้อยบอกว่า
"พลอยเข้าไปก่อนเถิด เดี่ยวฉันจะตามเข้าไป" แล้วช้อยก็แยก
ทางหายไปคนเดียว

พลอยเข้าไปในห้องเห็นแม่กับคุณสาย เริ่มจะลงมือกิน
ข้าวอยู่แล้ว คุณสายพอเห็นพลอย ก็เรียกให้ไปนั่งข้างๆ แล้ว
ชวนกินข้าวพลาถถามถึงช้อย ซึ่งพลอยก็ตอบว่าประเดี๋ยวจะ
ตามมา ตามที่ช้อยบอกไว้

ทั้งสามคนนั่งกินข้าวอยู่สักครู่หนึ่ง ช้อยก็คลานกระโดด
กระเดกเข้ามาในห้อง มือหนึ่งถือกระทงใบใหญ่

"ช้อย ! ไปเอาอะไรมา" คุณสายร้องถาม

"ข้าวสุก" ช้อยตอบหน้าตาเฉย

"ไปเอาข้าวสุกมาทำไม" คุณสายร้องถามอย่างฉงน
"ข้าวที่นี่เป็นกอง"

"ฉันวานเขาไปซื้อมาแต่ตอนบ่าย" ช้อยตอบอย่าง
ฉลาดฉาน "เห็นคุณอาบอกว่า เลี้ยงฉันเสียข้าวสุก เลยซื้อมาเอง
จะขอรับประทานแต่กับ"

แม่ล้มลักข้าวพรวดใหญ่ แล้วก้มหน้าหัวเราะใน
กระโถน จนน้ำหูน้ำตาไหล ฝ่ายคุณสายก็ได้แต่เอามือ ตบ
กระดานร้องว่า "คูชี เด็กคนนี่ !" แล้วหัวเราะจนน้ำตาไหล
เช่นเดียวกัน ระหว่างนั้นช้อยก็เข้ามานั่งที่สำหรับ เปิบข้าวจาก
กระทงกินกับกับข้าวในสำหรับ เหมือนกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น

ระหว่างที่กินข้าวกันอยู่นั้นเอง พลอยก็ได้ยินแม่คุยกับ
คุณสาย ด้วยข้อความบางอย่าง ที่ทำให้พลอยรู้สึกวิตกกังวล
ยิ่งขึ้น คุณสายถามแม่ขึ้นว่า

"แม่แหมเข้ามาคราวนี้จะมาอยู่นานสักเท่าไร ใจฉัน
อยากให้อยู่ยาวนานๆ เพราะจะได้เห็นหน้าได้พูดคุยกัน"

แม่ตอบว่า

"ยังไม่แน่นอนหรอกคุณ ฉันมันคนใจแตกเสียแล้ว
มาอยู่ในนี้ก็สบายทุกอย่าง แต่มันอึดอัดใจอย่างไร บอกไม่ถูก
แล้วอีกอย่างหนึ่ง มาอยู่ในนี้ก็ต้องอยู่เฉยๆ วันหนึ่งๆก็กินก็ใช้
ไป อัฐพสที่พอมืออยู่บ้าง ก็จะหมดไปเปล่าๆ ใจฉันอยากจะ
ออกไปทำมาหากิน ญาติฉันมีทางจะเชิงเทรา เขาเคยชวนให้
ไปที่นั่น ฉันว่าจะออกไปดูลาดเลาเหมือนกัน เพื่อจะมีทางทำ
มาหากินกับเขาบ้าง"

พลอยได้ยินแม่พูดก็เข้าใจได้ว่า แม่เข้ามาอยู่ในวังเป็นการชั่วคราว ระหว่างนี้เท่านั้นเอง แต่พลอยจะต้องอยู่ตลอดไป ทั้งหมดนี้มีความหมายว่า พลอยจะต้องอยู่ในวังต่อไปคนเดียวโดยไม่มีแม่ คำพูดของแม่ต่อไปก็ยังยืนยันความเข้าใจของพลอยยิ่งขึ้น

"ถ้าฉันไปเมื่อไร ก็ต้องขอฝากพลอยไว้กับคุณ ให้ช่วยดูแลด้วย นานๆฉันจึงจะเข้ามาเยี่ยมบ้าง" แม่พูดอย่างไม่มีความรู้สึกอะไรเลย

"ไม่เป็นไร" คุณสายรับคำ "ลูกแม่แหม่ก็เท่ากับหลานของฉัน บางทีก็จะดูง่ายกว่าหลานจริงๆคนนี้เสียอีก" คุณสายเอามือชี้ไปทางช้อย แล้วก็หันมาพูดกับพลอยว่า

"พลอยอยู่กับป้าไปเถิดนะ ไม่ต้องกลัวอะไรทั้งสิ้น ป้าจะดูแลดีที่สุด ทำตัวให้เสด็จท่านทรงพระเมตตา ต่อไปเราจะทำอะไรก็สะดวก เพราะมีเจ้านายเป็นที่พึ่ง เวลานี้พลอยยังเล็กอยู่ ไม่ต้องทำอะไรมาก แต่ต้องหมั่นขึ้นเฝ้าเสมออย่าได้หลบ เห็นหน้าทุกวันก็ขี้เกียจจะโปรดไปเสียอีก แล้วอีกอย่างหนึ่งเสด็จท่านโปรด คนกล้าพูดกล้าทูล แต่เราก็ต้องระวังตัวอย่าประมาท และอย่ากล้าจนเกินไปนัก เห็นท่านโปรดแล้วก็อย่าหลง นำพระทัยเสด็จนั้นใครไม่อยู่ใกล้มานานๆ ก็ไม่รู้

เวลาโปรดถูกพระทัยขึ้นมาละก็ จะเอาอะไรก็ได้ ไม่มีที่ไหนเหมือน แต่ถ้าทรงจับได้ว่า เราเหลิงเสียหนหนึ่งแล้วละก็ ที่นี้ไม่มีเสียอีกละ"

"ฉันก็รู้ว่าอย่างนั้นเหมือนกัน" แม่พูดขึ้นมา "ทีแรกมาอยู่ที่กลัวถูกกริ้ว แต่อยู่ไปพอรู้พระทัยแล้วก็ไม่เป็นไร กริ้วได้เท่าไรกริ้วไปฉันไม่หนี เพราะนึกเสียว่าท่านอยากให้เราดี ท่านจึงกริ้ว ตอนนั้นจะออกจากวังไปมีเรือน คุณจำได้ไหม ถูกกริ้วเสียใหญ่ไปเลย ความจริงท่านก็กริ้วของท่านถูก เพราะลูกเมียเขาก็มีอยู่ แต่เรามันยังเด็กอ่อนความคิด มองอะไรดีไปหมด เชื่อผีปากคนก็ตามเขาไป มารู้สึกตัวก็สายไปเสียแล้ว แต่ถึงกระนั้นตอนนั้นไปทูลลาออกจากวัง เสด็จยังประทานเงินไปเป็นทุนถึง ๑๐ ชั่ง ฉันเอาไปทำดอกเบี๋ยดอกหอย ได้อาศัยกินมาจนบัดนี้ เดียวนี้ตัวเปล่า ก็ว่าจะเอาเงินที่ประทานไว้นั้นแหละ ไปทำทุนค้าขาย"

พลอยได้ยินแม่พูดเรื่องจะออกไปหลายหน ก็ยังเป็นทุกข์หนักขึ้น จะพูดกับแม่ในตอนนั้นก็เกรงใจ เพราะอยู่ต่อหน้าคุณสาย พลอยก็ได้แต่นั่งก้มหน้าน้ำตากลบลูกตา ข้าวที่เปิบเข้าปากนั้นหมดรส เคี้ยวเหมือนแป้ง กลืนฝืดคอ ในที่สุดก็ต้องอึ้ม

เมื่อกินข้าวเสร็จแล้วสักครู่ คุณสายก็ชวนแม่ขึ้นไปฝ้าเสด็จข้างบนอีก แต่สิ่งซ้อยให้อยู่เป็นเพื่อนพลอยในห้อง ถ้าว่างก็ให้นอนเสียก่อน เมื่อคุณสายกับแม่ออกไปแล้ว ผาดก็เข้ามาจัดแจง ปูที่หลับที่นอน มีนางพิศเข้ามาช่วย กางมุ้งไว้สองหลัง หลังหนึ่งสำหรับคุณสาย นอนกับซ้อยตามปกติ อีกหลังหนึ่งสำหรับพลอยนอนกับแม่ ระหว่างนั้นซ้อยไปหอบเอาตุ๊กตาชาววัง ออกมามากมาย แล้วชวนพลอยให้เล่นด้วย ซ้อยสะสมตุ๊กตาไว้นาน จึงมีมาก ตลอดจนเครื่องใช้ต่างๆ สำหรับตุ๊กตา ถ้าเป็นในยามปกติ พลอยก็คงจะตื่นเดินไม่น้อย แต่เพราะเหตุว่ามีเรื่องไม่สบายใจอยู่ พลอยจึงซังกะตาย เล่นไปอย่างเสียไม่ได้ คนที่สนุกจริงคือนางพิศ ซึ่งเข้ามาร่วมวงเล่นตุ๊กตาด้วย และคุยกับซ้อยสนุกสนาน หัวเราะเป็นการเอิกเกริก พอตึกเข้าสักหน่อย ซ้อยก็บ่นว่าว่างและมุดเข้ามามุ้งไปนอนก่อน ส่วนพลอยก็เข้านอนในมุ้ง ที่แม่เตรียมไว้ให้ มีนางพิศนั่งสัปหงกเป็นเพื่อนอยู่กลางห้อง

พลอยนอนพลิกตัวไปมาอย่างกระสับกระส่าย เพราะใจพะวงอยู่ที่เรื่องแม่จะจากไป พยายามเบิกตา คอยให้แม่กลับ เพื่อจะได้ถามให้แน่นอน แต่คอยอยู่เป็นนาน แม่ก็ไม่กลับมาสักที ในที่สุดก็ม่อยหลับไป

พลอยมาตื่นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อตีมากแล้ว รู้สึกตัวว่า
แม่มานอนอยู่ข้างๆ และยังไม่หลับ พลอยจึงเบียดตัว เข้าไป
ซิดแล้วกระซิบถามว่า

"แม่จ๋า แม่จะไปจริงๆหรือ"

แม่ถอนใจใหญ่แล้วกอดพลอยไว้แน่น พรางกระซิบ
ตอบว่า

"นอนเสียเถิดพลอย" แม่นิ่งอยู่นาน แต่แล้วก็กระซิบ
ต่อไปว่า "ขอให้พลอยจำไว้เสมอว่า แม่รักพลอยมากกว่า
อะไรทั้งหมด ต่อไปถ้าแม่จะทำอะไร ก็จงรู้ไว้เถิด ว่าแม่ทำ
เพื่อความดีของพลอยเอง พลอยอย่านึกไปอย่างอื่น"

คำพูดของแม่ไม่ได้อธิบาย ให้พลอยเกิดความเข้าใจดี
ขึ้นกว่าเก่าเลย แต่โดยเหตุที่แม่มานอนอยู่ใกล้ซิด พลอยก็รู้สึก
อุ่นใจและหลับต่อไปอีกจนสว่าง

บทที่ ๓ (หน้าที่ ๑)

พลอยมาอยู่ในวังได้หลายวัน แต่แม่ก็ยังไม่แสดงอาการว่าจะจากไป พลอยก็ค่อยคลายใจขึ้นทุกวัน ที่อยู่ต่อไปนั้น พลอยได้รับความรู้ใหม่ ได้เห็นของใหม่ไม่มีที่สิ้นสุด

หลังจากเข้ามาอยู่ในวังสองวัน คุณสายก็ให้เรียนหนังสือ พร้อมกับช้อย หัดอ่านจากหนังสือมูลบทบรรพกิจในตอนเช้า ที่เรียนก็คือในห้องของคุณสาย โดยมีคุณสายเป็นครูผู้ควบคุม ขณะเดียวกัน คุณสายก็ทำอื่นไปด้วย โดยไม่ต้องเสียเวลานานๆก็หันมาบอกตอนที่คิด ทั้งช้อยและพลอยมีหนังสือคนละเล่ม ของช้อยขาดมากกว่า และมีก้านรูปคนละอัน สำหรับชี้ตัวหนังสือที่อ่าน หนังสือเล่มของช้อยนั้นมีรอยสีก้านรูปตกเปื้อนกระดาศเต็มไป เพราะพอถึงเวลาเรียนหนังสือ ช้อยก็เริ่มอาละวาด ถ้าอ่านติดที่ตรงไหนคุณสายดุก็ร้องไห้ น้ำตา ร่วงหยดถูกก้านรูปที่ถือ เป็นสีชมพูเปื้อนไปทั่ว แต่พอหมดเวลาเรียน ลงกราบหนังสือตามที่คุณสายสั่ง น้ำตาของช้อยก็แห้งหายไปได้ทันทีเหมือนกัน

นอกจากเวลาเฝ้าเสด็จตอนเช้า คุณสายก็มักจะหาเวลาตอนบ่าย สอนกิจกรรมต่างๆให้เสมอ ตามปกติ คุณสายเป็นคนเขียนหมากจีบพลูยาว ใส่เขียนหมากเสวยของเสด็จ

ตลอดจนคุณแลภษาเครื่องทรงต่างๆ พลอยจึงได้หัดทำสิ่ง
เหล่านี้ก่อน แต่พระภษาหรือผ้าลายที่เสด็จทรงนั้น เมื่อซัก
แล้วก็ส่งไปให้คนซักหลังตำหนัก ซึ่งออกจะเป็นเรื่องใหญ่
มาก เพราะซักด้วยหิน โมราผูกมัดไว้กับไม้ไผ่ลำหนา อีก
ปลายหนึ่งมัดด้วยหวายไว้กับข้อ คลี่ผ้าลายที่ซักแล้ว ออกไป
เบื่องล่าง แล้วก็โยกลำไม้ไผ่ไปมา ให้หินโ Moran นั้นกดดูเนื้อผ้า
จนขึ้นมัน ซักไปที่ละส่วน จนหมดผืน พลอยเคยลองโยกไม้
ซักผ้าดูบ้าง แต่ก็ไม้ไหวเพราะตัวยังเล็ก ต้องใช้ผู้ใหญ่ที่ลำตัน
แข็งแรงเอาการอยู่

เวลากลางคืนคุณสายหัดให้พลอยพับ เพื่อจะได้ไปถวาย
อยู่งานพัดเสด็จ หรือเจ้านายพระองค์อื่นได้ ในวันหลัง เรื่องนี้
คุณสายก็ออกจะถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ กวดขันเอาอย่างมาก
พร้อมกับบ่นให้ฟังด้วยว่า "คนเดี๋ยวนี้นี้พัดไม้เป็น พัดคน
เหมือนพัดไฟ" วิธีหัดนั้น คุณสายเอาแพรบางๆ ยาวประมาณ
สักสองหนึ่ง มาผูกไว้กับเก้าอี้ ให้พลอยถือด้ามพัดชนน
ใหญ่ๆ แล้วพับเข้าไปที่แพร การพับนั้นให้พับเบาๆ แล้วตัด
ข้อมือ คุณอย่าให้ลามขาดสาย เวลาแพรที่ผูกไว้ถูกลมจาก
พัด แพรก็จะปลิวออกไป พลอยต้องคอยคุณอย่าให้แพรนั้นตก
นาน ถ้าทำอย่างไร ไม้ให้ตกได้เลยก็เป็นเก่ง

ตามปกติเวลาตอนกลางวันเป็นเวลาว่าง นอกจากคุณ
สายจะมีอะไรให้ทำพิเศษ หรือมีอารมณ์ไม่ดี ต้องการจะเก็บ
ตัวเด็กเป็นพิเศษ ตอนกลางวันนั้น เป็นเวลาที่พลอยได้ติดตาม
ช้อยออกไปเที่ยว นอกตำหนัก ไปเที่ยวหาเพื่อนฝูงหรือไปวิ่ง
เล่นเฉยๆ พลอยได้สังเกตเห็นว่า เจ้านายหรือเจ้าจอมมารดา
หรือเจ้าจอมในวังนี้ ฐานะไม่เท่าเทียมกัน บางพระองค์หรือ
บางท่านก็อยู่ตำหนักเล็ก ที่ค่อนข้างจะเก่าแก่ผุพัง บางท่านก็
อยู่ตำหนักใหญ่สูงหลายชั้น ประกอบไปด้วยเครื่องตกแต่งโอ
โถง ตำหนักแต่ละหลังมีบรรยากาศ แตกต่างกันไป บาง
ตำหนักก็ขายขนมขายน้ำอบแป้งรำเครื่องหอม บางตำหนักก็
เปิดเป็นห้างขายผ้า ขายแพรและเครื่องใช้ต่างๆ ตลอดจน
เครื่องเพชร บางตำหนักที่เจ้าของเป็นชาวเมืองเพชร ก็พูด
สำเนียงเป็นชาวเมืองเพชร ไปทั้งตำหนัก ที่มาจกปักข์ใต้ก็
พูดปักข์ใต้ ส่วนตำหนักใหญ่สูงสี่ชั้น มียอดหอคอกกลาง ที่
ช้อยบอกว่าเป็นตำหนักเจ้าดารานับว่าแปลกกว่าที่อื่นทั้งสิ้น
เพราะข้าหลวงนุ่งซิ่น ไว้ผมมวย แต่งกายอย่างชาวเมืองเชียง
ใหม่ พูดภาษาเมืองเหนือทั้งตำหนัก และเป็นทีเดียวที่มีเมีย
แจกกันกินเป็นประจำ ช้อยเป็นคนรู้จักคนมาก จึงพาพลอย
แทรกแซงเข้าไปได้ทั่ว แต่ช้อยบ่นเสมอว่า เที่ยวตามตำหนัก

ไม่สนุก เพราะต้องระวังตัว สู้ที่วิ่งตามแถวเต็งไม่ได้สบายใจ
กว่า เพราะที่แถวเต็งนั้น ทุกคนแสดงกิริยาเป็นกันเองได้
มากกว่า และบางเวลาถ้าจะส่งเสียงดังไปบ้าง ก็ไม่มีใครคอย
ห้าม นอกจากเที่ยวไปหาคน โน้นคนนี่แล้ว ที่ๆพลอยและซ้อย
ชอบไปวิ่งเล่นทุกครั้งที่มีโอกาส ก็คือสวนเต่า อันเป็นสวนอยู่
ในวัง มีต้นไม้ขึ้นครึ้ม และมีสระน้ำที่ไม่ลึกพอลุยได้ กั้นสระ
นั้นไปด้วยหิน มีตะไคร่น้ำจับจนลื่น ซ้อยเป็นคนสอนให้พลอย
เล่นไถลลื่น คือวิ่งออกไปแล้วยื่นท่าขาให้แข็ง ปล่อยตัวให้ลื่น
ไปตามตะไคร่น้ำ ก่อนที่จะทำเป็น พลอยก็ล้มเปียกปอนไป
ทั้งตัวเป็นหลายครั้ง

แต่ตามตำหนักต่างๆเหล่านี้ อาจมีอาการไม่กินเกลียว
กันบ้างระหว่างข้าหลวงในตำหนัก สำหรับคนที่เป็นผู้ใหญ่ก็
เป็นแต่เพียงมีนตึง ไม่พูดไม่จาถ้าไม่จำเป็น แต่สำหรับเด็ก
อย่างซ้อย ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นหัวโจก ก็มีอาการกิริยาที่ค่อนข้างจะ
รุนแรง และแปลกประหลาด พลอยจำได้ว่า ซ้อยไม่ชอบคน
ในอีกตำหนักหนึ่งอยู่ใกล้ๆ เวลาเดินสวนกัน ซ้อยมักจะพูดจา
กระทบกระเทียบอยู่เสมอ แต่วันหนึ่งเกิดปะทะกันจิ้งหรีด
โดยเด็กขนาดเดียวกับซ้อยจากตำหนักนั้น เดินสวนทางกับ
ซ้อยและถลึงตาเข้าไป ซ้อยก็ถลึงตาเข้าไปบ้าง ทั้งสองฝ่ายต่าง

หยุดเดิน ยืนถลิ่งตาเข้าไปใกล้กันอยู่เป็นนาน คนที่เดินผ่านมาต่างก็พากันหัวเราะ บางคนก็มายืนดูและคอยหนุน แต่โดยเหตุที่ช้อยมีเพื่อนฝูงมาก จึงมีคนยกเก้าอี้มาให้นั่ง และเอาน้ำเอาขนมมาให้กิน ซึ่งช้อยก็ลงนั่งและกินน้ำกินขนม โดยไม่ลดสายตาลงเลย จนในที่สุดคุณสายต้องมาตามตัว และลากช้อยมือกลับไปเขียน แต่ถ้าว่าตามความเห็นทั่วไปแล้วช้อยเป็นฝ่ายชนะ ซึ่งช้อยก็คุยโตไปหลายวัน และพลอยก็รู้สึกภูมิใจไปหลายวันเหมือนกัน

ทั้งที่ช้อยมีชื่อว่า เป็นคนหัวโจกแถมทะนุถนอมในกระบวนเด็กรุ่นเดียวกันนั่นเอง พลอยก็รู้ที่อยู่ว่าในใจจริงนั้นช้อยเป็นคนใจดีหาที่เปรียบได้ยาก เพื่อนฝูงขนาดเดียวกันไม่ว่าใคร หากจะบังเกิดมีเคราะห์ห้ามยามร้าย ช้อยเป็นต้องให้ความเห็นใจช่วยเหลือเสมอ กับคนที่มีฐานะอันดี มีลูกหลานว่านเครือหรือบริวารคอยปฏิบัติ ช้อยจะไม่ค่อยสนใจนัก บางทีก็ล้อเลียนเอาลับหลัง แต่สำหรับคนแก่อีกประเภทหนึ่งที่อยู่ในวังมาช้านาน จนคนลืม มีฐานะที่ค่อนข้างจะยากจน และปราศจากลูกหลานบริวารคอยปฏิบัติ ช้อยมักจะเอาใจใส่เป็นพิเศษ ถ้ามีเวลาก็ไปหาพูดคุยด้วยถึงที่อยู่ บางทีก็หาของเล็กๆน้อยๆ เท่าที่จะหาได้ติดมือไปฝาก และคอยช่วยเหลือทำ

สิ่งต่างๆ ให้ เท่าที่จะทำได้ เวลาจะพูดจาด้วยก็ใช้คำอ่อนหวาน
น่าฟัง เป็นที่รักแก่พวกคนแก่ในวังที่อยู่เฉยๆ หรือขนาด
พนักงานเฝ้าหอพระนั้นเป็นอย่างดียิ่ง กับเด็กเล็กๆ ซ้อยมักจะ
ทำตัวเป็นผู้คอยคุ้มครองป้องกัน บางทีก็อุ้มบ้างจูงบ้าง เวลา
ไปไหนมักจะมีเด็กเล็กๆตามเป็นแถว และ โดยเฉพาะกับสัตว์
แล้ว ซ้อยเป็นรักดูแลคุ้มครองทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ชนิดใด
ตั้งแต่ลูกนกกระจอก ที่ตกจากชายคาตำหนัก ไปจนถึงกับ
สัตว์ที่คนอื่นขยะแขยง เช่นลูกหนูและจิ้งจก ครั้งหนึ่งซ้อย
หายไปข้างนอกตำหนัก กลับมาหอบอ้อยที่ตัดเป็นท่อนสั้นๆ
มาหลายท่อน ซ้อยเรียกพลอยมาดู แล้วแบ่งท่อนอ้อยสั้นๆ
นั้นให้ครึ่งจำนวน แล้วบอกให้ช่วยกันเลี้ยง พร้อมทั้งอธิบาย
ว่า ในท่อนอ้อยนั้นมีตัวด้วงมะพร้าว ซึ่งซ้อยไปรับอาสาคนที่
ห้องเครื่องต้นว่า จะเอามาเลี้ยงให้จนครบกำหนด เมื่อถึงเวลา
ที่เขาต้องการด้วงมะพร้าวเหล่านี้ ไปทอดตั้งเครื่อง ก็จะนำไป
คืน ซ้อยบอกให้พลอยเอาอ้อยฟังที่หู พลอยก็ทำตาม ได้ยิน
เสียงตัวด้วงกัดกินอ้อยอยู่ข้างในถนัด ซ้อยและพลอยเป็น
ห่วงใยด้วงเหล่านั้นเป็นรักเป็นแหว แม้เวลานอนก็เอาไปวาง
ข้างหมอน เพื่อฟังเสียงด้วงกัดอ้อย จนหลับไปกลับที่ พอครบ
กำหนดที่จะต้องส่งคืน ที่ห้องเครื่อง ทั้งซ้อยและพลอยก็หอบ

อ้อยไป ซ้อยถึงกับร้องไห้ด้วยความอาลัยตัวเอง ที่จะต้องตายในเวลาเร็ว พอไปถึงห้องเครื่อง พลอยก็เห็นเขาผ้าอ้อยเอาตัวตัวเองซึ่งอ้วนกว่าหัวแม่มือและสีขาว เขาลงใส่อ่างซึ่งเต็มไปด้วยหัวกะทิ ปล่อยให้ตัวเองกินกะทิต่อไปอีก แต่ซ้อยก็ยังไม่ยอมกลับ ต้องนั่งรอจนเขาจับตัวเองเป็นๆ นั้น ลงทอดในกระทะน้ำมันร้อนๆ จนตัวตัวเองนั้นเหี่ยวคยาออกไป แล้วก็เอาขึ้นมาหั่นเป็นแว่นๆ พร้อมที่จะจิ้มน้ำจิ้ม ซ้อยจึงกลับ ระหว่างที่เดินทางกลับซ้อยก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น จนคนที่รู้จักเห็นเข้าถามว่าใครตาย

นิสัยเหล่านี้ทำให้พลอยนิยมในตัวซ้อยยิ่งขึ้นทุกวัน พลอยเป็นคนเฉยๆ ไม่ค่อยแสดงความรู้สึกของตน ให้ปรากฏ คนทั่วไปก็ว่ากันว่าพลอยเป็นเด็กขี้อาย แต่พลอยก็ได้อาศัยซ้อย ซึ่งเป็นคนเก่งไม่ขี้อายนั่นเอง ช่วยทำให้หายเหงา และชักนำสิ่งที่น่าสนใจต่างๆ มาให้พบเห็น ถ้าไม่มีซ้อย พลอยก็ไม่แน่ใจว่าจะได้รู้จักกับคนอื่นๆ หรือไม่ พลอยก็ไม่แน่ใจนัก ส่วนนิสัยเมตตาอารีของซ้อย ที่แฝงอยู่เบื้องหลังความซุกซน เก่งกาจนั้น พลอยเข้าใจเป็นอย่างดี เพราะพลอยมีนิสัยเช่นนั้นอยู่ในตัว

ในที่สุดวันที่พลอยเฝ้าคอยอยู่ ด้วยความประหวั่นพรัน
พริ้งก็มาถึง เช้าวันหนึ่งแม่บอกอย่างกระตั้นหัน ว่าแม่จะ
ออกไปจากวัง และได้ทูลลาเสด็จไว้ตั้งแต่เมื่อตอนกลางคืน
ระหว่างที่พลอยหลับ ขณะที่แม่บอกนั้น พลอยเพิ่งอืมข้าว
และเวลาก็เป็นตอนเช้าแดดออกจ้า แต่พอพลอยได้ยินแม่พูด
ดังนั้น ความรู้สึกที่เกิด เหมือนกับหิวข้าวขึ้นมาใหม่ และหิว
อย่างมากจนมือเย็นเท้าเย็น และเหงื่อแตกท่วมตัว ทั้งที่รู้สึก
หนาว แสงสว่างของแดด ในยามเช้านั้นเหมือนจะถูกอะไรบด
บัง จนมืดครึ้มไปทั่ว พลอยไม่สามารถลุกขึ้นจากที่นั่ง หรือ
ขยับเขยื้อนกายได้ ได้แต่นั่งนิ่งๆ ปล่อยให้ให้น้ำตาไหลออกมา
ไม่ขาดสาย แม้แต่จะส่งเสียงสะอึกสะอื้น พลอยก็รู้สึกว่าไม่มี
กำลังพอ

แม่เข้ามาทอดพลอยไว้แน่น พรางกระซิบที่หูว่า

"อย่าร้องให้สิพลอย ช่วยแม่หน่อยเถิดทูลหัวของแม่
ถ้าพลอยร้องให้แบบนี้ ใจแม่จะขาดเสียก่อน"

แม่ทอดพลอยอยู่นาน และพลอยรู้ว่าแม่ก็ร้องไห้
เหมือนกัน เพราะเห็นแม่ยกชายผ้าห่มขึ้นซับน้ำตาบ่อยๆ

"นิ่งเสียเถิดพลอย" เสียงแม่กระซิบส่งต่อไป "นิ่งเสีย
เถิดคนดีของแม่ แม่เป็นคนมีกรรม ก็ต้องไปตามยถากรรม

แต่แม่ไปแล้วไม่ใช่ไปเลย แล้วแม่จะกลับมาเยี่ยมบ่อยๆ

พลอยอยากได้อะไร แม่จะได้อามาให้จากบ้านนอก"

พลอยได้ยินแม่พูดว่า จะกลับมาบ่อยๆ ก็ใจชื้นบ้าง แม่
สั่งต่อไปว่า

"ข้าวของเครื่องแต่งตัวของแม่ แม่ไม่ได้เอาไปเลย
ยกให้พลอยทั้งหมด แม่ฝากคุณสายไว้ทั้งหีบ และถวายเป็นบุญ
ของไว้ที่เสด็จด้วย ของเหล่านี้ลูกโตขึ้นจะได้ใช้แต่งตัว ถึงจะ
มีไม่มากก็คงจะไม่ขายหน้าคนอื่นเขา จี๊ทับทิมอันใหญ่เป็น
ของเสด็จประทานแม่ แหวนบ้างสายสร้อยบ้าง เป็นของแม่
หาเอาที่หลัง คุณพ่อพลอยให้บ้าง แหวนนพเก้าอีกรวงเป็นของ
เก่า คุณตาของพลอยให้แม่ไว้ ถ้าโตขึ้นพลอยจะขายหรือ
เปลี่ยนก็ทำเถิด ของอื่นๆแม่ไม่ว่า แต่แหวนวงนี้ ขอให้เก็บไว้
ถึงลูกหลาน"

แม่ร้องให้อีกพักใหญ่ และกอดจูบพลอยอีกนาน ใน
ที่สุดก็ตัดสินใจเด็ดขาดแบบของแม่ คือผลจากพลอย ร้อง
เรียกนางพิศให้มายกข้าวของไปคอยนอกวัง แม่ไปลาคุณสาย
และคนในตำหนัก แล้วก็รีบก้าวเดินออกจากตำหนัก ตรงไป
ประตูศรีสุดาวงศ์ มีพลอยเดินตามไปด้วย

พอถึงหน้าประตู แม่ก็หันมากอดพลอย แล้วจูบแก้มทั้งสองข้าง แล้วสั่งว่า

"อยู่ให้ดีๆนะพลอย หมั่นขึ้นเฝ้าเสด็จ แล้วก็อย่าคือคุณสายเธอส่งอะไรก็รีบทำตาม อีกหน่อยแม่จะเข้ามาเยี่ยม"

แล้วแม่ก็หันหลังให้ เดินก้าวข้ามธรณีประตูปะปนกับฝูงคนข้างนอก หายลับไปจากสายตาของพลอย ผู้ซึ่งยืนน้ำตาไหลพราก และมีความรู้สึกเปลี่ยนจากเด็กในอกแม่ กลายเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องเลี้ยงตัวเองไปทันที

"พลอย !" เสียงซ้อยเรียกดังๆ จากข้างหลัง "มาวิ่งแข่งกันกลับตำหนักดีกว่า ใครถึงก่อนเป็นคนเก่ง !"

แล้วซ้อยก็ออกวิ่ง มีพลอยวิ่งตามไปตึกๆทั้งน้ำตา

เมื่อวิ่งกลับมาถึงตำหนัก พลอยก็ผละจากซ้อย วิ่งเข้าห้องโดยไม่ยอมฟังเสียงซ้อยจะชวนเล่นอะไร ต่อมิอะไรต่อไปอีก

คุณสายกำลังนอนฟังพาบร้อยมาลัยดอกพุทธรักษาอยู่กลางห้อง เห็นพลอยเข้าก็ถามเบาๆว่า

"กลับมาแล้วหรือพลอย"

แทนคำตอบ พลอยก็ยังสะอื้นหนักเข้า และน้ำตาที่ไหลรินๆอยู่แต่เช้านั้น ดูเหมือนกับจะไหลเทออกมา อย่างหนัก

"มานั่งใกล้ๆป่านี้นะ" คุณสายเรียก และเมื่อพลอย
เข้าไปถึงก็สั่งว่า

"ช่วยเด็ดก้านดอกไม้ให้หน่อยซีพลอย"

พลอยช่วยคุณสายเด็ดก้านดอกไม้ ทั้งที่เกือบจะมองไม่
เห็น เพราะน้ำตามีอยู่เต็มลูกตาทั้งสอง แต่ก็ยังดีกว่านั่งอยู่
เฉยๆ พลอยนั่งอยู่กับคุณสายจนร้อยพวงมาลัยเสร็จไปสาม
พวง คุณสายก็ทำอะไรจุกจิกต่อไป อีกหลายอย่าง ในที่สุดก็
พูดว่า

"ป้าจะขึ้นไปเฝ้าเสด็จสักหน่อย วันนี้พลอยจะ
นั่งเล่นที่นี่ก่อนก็ได้" แล้วคุณสายก็ออกจากห้องไปเงียบๆ
พลอยนั่งร้องไห้อยู่คนเดียวในห้องนั้นมิรู้ว่านานเท่าไร ใจนั้น
นึกได้แต่เรื่องที่แม่จากไป ทิ้งพลอยไว้ให้เหลืออยู่คนเดียว กับ
คนเป็นอันมากที่ยังไม่คุ้นเคยนัก แม่จะไปไหนจะเป็นอย่างไร
พลอยก็ไม่สามารถจะเดาได้ถูก เพราะโลกภายนอกสำหรับ
พลอย คุณกว้างขวางเหลือประมาณ พลอยได้ยินแม่พูดว่าจะไป
ฉะเชิงเทรา ซึ่งพลอยพอจะเดาได้ว่า เป็นหัวเมืองบ้านนอก
แต่ก็คงไกลสุดหล้าฟ้าเขียว ถ้าแม่กลับไปบ้านก็จะมีผู้กระไร
นัก เพราะพลอยรู้แล้วว่าบ้านกับวังนั้น ใกล้กับกันเพียงใด แต่
เมื่อแม่ไปไกล ถึงเพียงนี้ แม่อาจไม่กลับมาอีก แม่อาจเจ็บไข้

ตายไปเสียก่อนที่จะได้กลับ หรือพลอยอยู่ทางนี้เกิดเจ็บไข้
ใครจะมาคอยดู หรือถ้าเกิดเรื่องราวทำอะไรผิดพลาด ใครจะ
มาแก้ไข พลอยยิ่งนึกไปก็ยิ่งวิตก และใจนั้นก็นึกไป จนถึง
รายละเอียดต่างๆ เป็นต้นว่าใครจะอาบน้ำแต่งตัวให้ ใครจะ
นอนด้วย ถ้าตื่นขึ้นมาตอนดึก ไม่มีแม่นอนอยู่ข้างๆ จะเป็น
อย่างไร ระหว่างนั้นพลอยรู้สึกว่ามีใคร โผล่ประตูห้องดูอยู่
หลายหน ซึ่งพลอยเข้าใจว่า คงเป็นช้อย แต่ช้อยเห็นพลอย
กำลังร้องไห้อยู่ ก็กลับไปอีกไม่เข้ามารบกวน เพราะคุณสาย
สั่งไว้ เมื่อตอนออกไปจากห้องว่า ให้ปล่อยให้พลอยร้องไห้
จนนิ่งไปเอง ดึกว่าที่จะเข้าไปปลอบ ถ้าช้อยไม่ฟัง เข้าไปยุ่ง
คุณสายจะตีให้ร้องไห้ ไปอีกคนหนึ่ง

พลอยม่อยหลับไปเองในที่สุด มารู้สึกตัวตื่นขึ้นเอาตอน
บ่าย เพราะคุณสายเข้ามาปลุก แล้วก็บอกว่า

"เสด็จรับสั่งให้หาแม่พลอย ไปล้างหน้าล้างตา
เสียก่อน แล้วขึ้นไปด้วยกัน"

เมื่อพลอยล้างหน้าแล้ว คุณสายก็พาขึ้นไปชั้นบน
ตำหนัก เสด็จประทับอยู่ที่อีกมุมหนึ่งของเฉลียง กำลังทรงทำ
อะไรอยู่ในอ่างน้ำใบย่อมๆ ที่วางอยู่ตรงหน้า มีข้าหลวง
หมอบอยู่ใกล้ๆ อีกสองสามคน ทุกคนก็กำลังก้มหน้าทำอะไร

อยู่เหมือนกัน พอพลอยคลานเข้าไปถึงพร้อมกับคุณสาย ก็รับสั่งว่า

"อ้อ มาแล้วหรือพลอย เข้ามานี้ มาหัดทำผักไปบ้าง"

พลอยเข้าไปใกล้แล้วจึงได้เห็นว่า เสด็จและข้าหลวงกลุ่มนั้น กำลังทำผักสำหรับบรรจุเป็นผักดองในขวด ทุกคนกำลังปอกและสลักผักต่างๆ อย่างประณีต บ้างก็สลักขิงให้เป็นรูปดอกไม้อันสวยงาม บ้างก็สานผักบุง ที่ซอยออกแล้วเป็นสายเล็กๆ ให้เป็นรูปปลาตะเพียน คุณสายคลานไปถึงก็หยิบมีดมา ลงมือทำต่อไปทันที

"เข้มนานั่งใกล้ๆ ข้าตรงนี้" เสด็จรับสั่ง "แล้วปอกขิงนี้ไป เอามีดเล่มนี้แนะที่อ่อนๆ เดียวจะบาดมือเข้า" แล้วเสด็จก็ส่งขิงให้พลอยสองสามหัว พร้อมกับมีดเล็กๆ เล่มหนึ่ง ซึ่งพลอยก็เริ่มลงมือปอกขิงไปตามรับสั่ง อีกสักครู่หนึ่ง เสด็จก็เอาพระหัตถ์ช้อนผักที่ทำเสร็จแล้ว ขึ้นมาหลายชิ้นให้พลอยดู แล้วรับสั่งถามว่า

"สวยไหมพลอย"

"สวยมั่งคะ" พลอยตอบ

"ไหนลองชิมมาซิ อันไหนสวย หยิบออกวางไว้ในจานนั้นแหละ ชอบอันไหนก็หยิบอันนั้น"

พลอยเลือกผักที่สลักอย่างประณีตที่สุดออกมาสองสาม
ชิ้น แล้วก็วางไว้ในจาน เสด็จทรงพระสรวล แล้วรับสั่งว่า

"คูชิ ! มันเลือกชิ้นของข้าทั้งนั้นแหละ"

"ก็เสด็จทรงได้งามจริงๆ นี่มังคะ" คุณสายทูลและ
พูดต่อไปว่า "หม่อมฉันทำอะไรจะแก่เสียแล้ว หูตามองไม่ค่อยจะ
เห็นเหมือนก่อน ทำผักหยาบไปเป็นกอง"

"โธ้ย คัดจริต !" เสด็จรับสั่ง "เด็กเมื่อวานขึ้น ! อ่อน
กว่าข้าเป็นหลายปี ยังจะมาอ้างว่าแก่ จี้เกียน่ะไม่ว่า"

คุณสายก้มหน้าหัวเราะแล้วทำผักต่อไป ระหว่างนั้น
เสด็จทรงวางมิด หันไปหยิบหมากเสวย แล้วทอดพระเนตร
พลอยปอกจิงอยู่สักครู่หนึ่ง พลอยได้ยินเสียงถอนพระทัย
เบาๆ แล้วก็ได้ยินรับสั่งถามขึ้น เบาๆว่า

"คิดถึงแม่มากไหมพลอย"

"มากมังคะ" พลอยทูลตอบเสียงสั้น น้ำตาเริ่มจะ
ซึมๆ ออกมาอีก

"นั่นซี ข้าก็เห็นใจ" เสด็จรับสั่งอย่างทรงพระเมตตา
"แต่จะทำอย่างไรได้ แม่เจ้าเขาก็ต้องทำมาหากิน ไป
จะเชิงเทรามันก็ไม่ไถลอะไรนักหนา อีกหน่อยก็คงกลับมา
อีก"

พลอยได้ยินเสด็จรับสั่งว่า จะเชิงเทราไม่ไกลนัก ก็ใจ
ซึ้งซึ้งเป็นกอง

"อยู่กับข้าไปเถิดพลอย ไม่เป็นไรหรอก แม่ลูกกันจะ
ไปไหนเสีย ไปแล้วก็จะต้องกลับมาหาอีก และแม่เจ้านะ
ข้ารู้จักดี มันไปไหนไม่ได้นานหรอก อีกหน่อยก็กลับมาเอง
ไม่เชื่อก็คอยดูไป"

เสด็จเอื้อมพระหัตถ์มาลูบหัวพลอยเบาๆ แล้วรับสั่ง
ปรารภขึ้นว่า "น่าสงสาร ตัวยังเล็กนัก สายช่วยคุณให้ดีๆ
หน่อย" ทรงหยุดนิ่งอยู่อีกครู่หนึ่ง แล้วรับสั่งกับพลอยว่า

"พลอยหมั่นขึ้นมาอยู่กับข้านะ ไม่ต้องกลัวอะไร
อยากได้อะไรก็บอก มีทุกข้อนอะไรก็บอกกันได้ ข้าไม่ว่า
อะไร เราเป็นเด็กไม่ต้องกลัวผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็สั่งสอนไม่ถูก ถ้า
เผชิญเป็นเรื่องที่จะต้องช่วยเหลือกัน ก็เลยช่วยกันไม่ทัน ถ้ามี
แม่ยังอยู่ด้วยคอยช่วยดู ข้าจะไม่ห่วงเจ้าเท่าไร นี่แม่เขาก็ต้อง
ออกไปเสียด้วย" แล้วเสด็จก็รับสั่งปรารภขึ้นลอยๆ
เหมือนกับจะพูดกับคนทั้งตำหนักว่า

"เฮ้อ ! นางพวกนี้เลี้ยงไม่รู้จักโตเสียที พอโตพอจะ
ใช้งานได้ ก็หายหน้ากันไปหมด แล้วก็เอาลูกตัวเล็กๆ มาให้
ข้าเลี้ยง"

คุณสายซึ่งหมอบทำผักฟุ้งอยู่ ก้มหน้าหัวเราะหึๆ อยู่ใน
คอ ส่วนข้าหลวงสาวๆ อีกสองสามคน ก็ก้มหน้ายิ้มไปตาม
กัน

ตั้งแต่แม่ออกจากวังไปตอนเช้า ในหัวใจของพลอยมีแต่
ความว่างเปล่า มีความรู้สึกเหมือนกับหลงทาง อยู่ในที่ๆ ไม่
รู้จัก ไม่รู้ว่าจะหันหน้าไปทางทิศใดจึงจะถูก สิ่งที่พลอย
ต้องการมากที่สุด ก็คือคนที่จะหันหน้าเข้ามา แล้วยึดเอาไว้
เป็นหลักได้ การที่ต้องจากกับแม่คราวนี้ เป็นทุกข์อันยิ่งใหญ่
ครั้งแรก ที่พลอยต้องประสบในชีวิต จึงอยากให้มีใครสักคน
หนึ่ง ที่เห็นใจแล้วเอาใจใส่ในทุกข์สุข แต่คุณสายผู้ซึ่งแม่ฝาก
พลอยไว้ก็เป็นคนหนึ่ง ถือหลักว่าความทุกข์นั้นถ้าปล่อยไว้ ไม่
แตะต้องก็จะหายไปเอง หรือบางทีคุณสายจะเห็นว่าพลอย
เป็นเด็ก เกินกว่าที่จะทุกข์ได้จริงจัง หรืออาจเคยเห็นอาการ
เด็กที่ต้องจากพ่อแม่ มาอยู่วังมาแล้วมากต่อมาก คุณสายจึงไม่
พยายามปลอบโยนเอาใจในยามนี้ แต่ปฏิบัติต่อพลอยเหมือน
ในยามปกติ ส่วนซ้อยที่เป็นเพื่อนคนแรกของคุณสายในวัง
พลอยก็รู้สึกว่ซ้อยคงเห็นใจตนอยู่ไม่น้อย แต่วิธีของซ้อยไม่
เหมือนกับคนอื่น แทนที่จะปลอบโยนเอาใจในยามทุกข์ ซ้อย
กลับชวนวิ่งแข่ง ป่ายปีนไปตามเรื่อง ซึ่งถ้าแม้ว่าพลอยจะทำ

ด้วยได้ ก็ไม่ทำให้ความทุกข์นั้นคลายลงไป อนึ่งสิ่งที่พลอย
ต้องการ ก็คือคนที่จะมาแทนแม่ ซึ่งช้อยแทนไม่ได้แน่ เพราะ
เป็นเด็กรุ่นเดียวกันเท่านั้น

เสด็จเป็นคนแรก ที่พูดว่าเห็นใจและสงสารพลอย คุณ
สายนั้น เมื่อรู้ว่าพลอยมีทุกข์หนัก เพราะแม่ออกจากวัง ก็
พยายามหลีกเลี่ยงไม่เอ่ยถึงแม่ให้พลอยได้ยิน เพราะกลัวว่า
พลอยจะทุกข์เพิ่มขึ้นอีก แต่เสด็จมิได้ทรงหลีกเลี่ยงเรื่องนั้น
กลับเอามารับสั่งโดยเปิดเผย และรับสั่งว่าทรงเห็นใจและ
สงสารพลอย พร้อมกับแสดงพระอาการที่ทรงพระเมตตา
ด้วยการลูบศีรษะพลอย พลอยรู้สึกตื่นตันไปหมด เพราะคาด
ไม่ถึงว่า คนขนาดเสด็จจะมีพระทัย มาร่วมทุกข์กับเด็กตัว
เล็กๆ ที่ไม่มีความสำคัญอะไรเลยเช่นพลอย เมื่อแม่ยังอยู่
พลอยก็สังเกตว่า เสด็จไม่สนพระทัยในตัวก็มากน้อย แต่ใน
วันที่แม่ไปนั่นเอง เสด็จก็ทรงพระกรุณาเป็นพิเศษ แสดงน้ำ
พระทัยให้ประจักษ์ พลอยรู้ตัวทันทีว่า คนทั้งโลกที่จะเข้ามา
ให้ความว่างเปล่าในหัวใจเต็มขึ้นมาได้ ก็คือเสด็จพระองค์
เดียวเท่านั้น เมื่อนึกได้ดังนั้นแทนที่พลอยจะหยุดร้องไห้
พลอยก็บ่นร้องไห้มากขึ้น น้ำตาที่แห้งหายไปเมื่อตื่นนอนแล้ว
กลับซึมออกมาอีก เมื่อเสด็จรับสั่งถึงแม่ก็เริ่มไหลพร่างพรู

ออกมา และพลอยก็เริ่มสะอื้น โดยที่ตัวเองก็ไม่อยากทำต่อหน้าพระพักตร์เสด็จ

พลอยเริ่มเหลียวซ้ายแลขวาทั้งน้ำตา เพื่อดูคนอื่นๆ ที่อยู่รอบตัวว่าจะทำอย่างไรบ้าง ข้าหลวงสาวๆ สองสามคนทำหน้าไม่ดี เหมือนกับจะร้องบ้าง แต่พอสบตากับพลอยก็รีบก้มหน้าลงทำผิดต่อไป เหมือนกับว่าไม่อยากจะเห็น คุณสายมองดูหน้าพลอยอย่างหนักใจ เมื่อสบตากับคุณสายๆ ก็ส่ายหน้าซ้ำๆ ขมวดคิ้วเหมือนกันจะบอกให้พลอยหยุดร้องให้ ซึ่งพลอยก็พยายามกล้ำกลืนน้ำตา แต่ก็ไม่สามารถทำตามได้

"อย่าไปห้ามมันเลย สาย" เสด็จรับสั่ง "ปล่อยให้ร้องไปเถิด ข้าเห็นใจ ไฟฝันที่ติดขึ้นมาเขาใช้น้ำดับ แต่ความทุกข์ในหัวใจคนนั้น ต้องดับด้วยน้ำตาอย่างเดียวเท่านั้น"

อีกสักครู่หนึ่ง เสด็จก็รับสั่งเรียกข้าหลวงคนหนึ่งขึ้นว่า

"สร้อย วานไปหยิบหีบใบที่วางอยู่ข้างม้าเครื่องแป้งให้ที"

แม่สร้อยข้าหลวงคลานหายเข้าไปในห้องบรรทมครู่หนึ่ง แล้วก็กลับออกมาพร้อมด้วยหีบย่อมนๆ ใบหนึ่ง ซึ่งแม่สร้อยเอามาวางถวายตรงที่เสด็จประทับอยู่ แล้วก็หมอบลงกราบ

"พลอยมานี่" เสด็จรับสั่งเรียก "กระเถิบเข้ามา นั่งข้างๆ ข้างตรงนี้ จะให้ทำอะไร"

เมื่อพลอยเข้าไปถึงพระองค์ เสด็จก็เปิดหีบนั้นขึ้น ฝาหีบด้านในมีกระจกเงาติดอยู่ ในหีบนั้นมีหีบเล็กหีบน้อยและตลับลงยา พร้อมด้วยของจุกจิกอื่นๆ อีกหลายอย่าง

"พอที่พลอย" เสด็จรับสั่ง "เล็กร้องไห้เสียทีเถิด คุณชี" เสด็จทรงชี้ให้พลอยดูหน้าตัวเองในกระจก "คุณชีไม่สวยออกยิ่งรื่องนานๆ เคี้ยวตาบวมแดงไปหลายวัน สวยตายละ !"

พลอยดูหน้าในกระจกแล้วเห็นจริง เริ่มเช็ดน้ำตาให้แห้งลงได้ ด้วยความกลัวว่าจะเสียโฉม

เสด็จทรงเปิดตลับและหีบนั้นอยู่หลายใบ ในที่สุดทรงหยิบสายสร้อยทองสามสีเล็กๆ สายหนึ่ง มีกุญแจเล็ก ฟังทับทิมแขวนไว้ เสด็จทรงเอาสร้อยนั้นใส่ข้อมือประทานให้แล้วรับสั่งว่า

"เฮ้ ! ข้าให้พลอยเป็นค่าจ้างให้เล็กร้องไห้ ถ้าเจ้าไม่เลิกขึ้นรื่องต่อไป ประเดียนางพวกเหล่านี้ คัดจริตบิบบน้ำตา รื่องกันหมด"

พลอยตัวเย็นวูบได้ด้วยความปิติ ที่ได้ประทานของด้วยพระหัตถ์และด้วยความดีใจ พลอยก็ลงกราบ เสียจริต

พระองค์ ก็อบกราบลงไปบนพระเพลา แต่พอเงยขึ้นมาก็
สะอื้นอีกสองครั้งติดๆกัน เพราะอาการร้องไห้ ยังไม่หาย
สนิท

"เอ ! ยังไม่พอ" เสด็จรับสั่งยิ้มๆ "เฮ้อๆ นี่อีกอย่างเอา
ไปเล่นไป" เสด็จทรงหยิบหีบใบเล็กขึ้นมา แล้วทรงไขลานที่
ใต้หีบ แล้วก็ทรงเปิดฝาหีบนั้นขึ้น สิ่งที่พลอยเห็นทำให้พลอย
ตาลุกโพล่ง ด้วยความตื่นเต้นดีใจ เพราะทันใดที่ฝาหีบนั้น
เปิดออก นกตัวเล็กๆตัวหนึ่งลงยาด้วยสีสวยสด ก็พุ่งตัวขึ้นมา
จับคอน ขยับปีกร้องเพลง ด้วยเสียงอันเจื้อยแจ้ว

บางทีเสด็จจะไม่ทรงทราบว่า อีกหลายสิบปีต่อมา เมื่อ
พลอยมีอายุมากแล้ว หีบนกร้องเพลงใบนั้น ได้ถูกพลอยเก็บ
ไว้ที่หน้าบุษชาพระ และเวลาพลอยมีทุกข์ร้อนอันใด พลอยก็
มักจะเปิดหีบนั้น เพื่อฟังเสียงนกร้องเพลงเสมอ

บทที่ ๓ (หน้าที่ ๒)

ตั้งแต่แม่จากไปแล้ว คุณสายก็เอาพลอยเข้ามานอนไว้
ด้วยในมุ้งเดียวกัน รวมทั้งซ้อยอีกคนหนึ่งเป็นสามคน ความ
สนิทสนมระหว่างเด็กทั้งสองก็มีมากขึ้นกว่าเก่า และเมื่อ
พลอยไปไหนมาไหนกับซ้อยเสมอ พลอยก็ได้รู้จักเพื่อนฝูง
ในวังมากในเวลาอันไม่ช้านัก

คืนหนึ่งตอนเข้านอน ซ้อยบอกพลอยว่า

"พลอยพรุ่งนี้ไปเที่ยวประตู่วังกันนะ"

"ไปซี" พลอยตอบอ่อยๆ "มีอะไรที่นั่นหรือซ้อย"

"ไม่มีอะไรคอก" ซ้อยตอบ "แต่พรุ่งนี้เป็นวันพระ

กลางเดือน คุณพ่อมาหาฉันเสมอ แต่บางทีก็ไม่ได้มา เราไปคอย
ดูที่หน้าประตูแล้วกัน ถ้ามาก็ออกไปหา"

"คุณป้าไม่ว่าเอาหรือซ้อย" พลอยถาม เพราะเห็นคุณ
สายเคศซ้อย เรื่องไปเที่ยวไกลๆเสมอ

"ไม่ว่าหรอก คุณอาอยู่แล้ว เพื่อฉันไม่ไปเสียอีกคุณ
อาจจะเอา เพราะคุณพ่อมีของมาฝากคุณอา เกือบทุกครั้ง
บางทีถ้าเพื่อคุณอาอยากพบคุณพ่อก็ออกไปด้วย"

เช้าวันรุ่งขึ้น ซ้อยตื่นขึ้นอาบน้ำอาบทำแต่เช้า แล้วชวน
พลอยให้รีบกินข้าว พอพลอยเปิบข้าวเข้าปาก ยังไม่ทันที่คำ
ซ้อยก็อิม แล้วก็เร่งให้พลอยอิมตาม บอกว่าจะต้องรีบไป และ
เมื่อพลอยอิมข้าว ซ้อยก็ชวนเดินออกจากตำหนัก มุ่งหน้าไป
ยังประตู่วังชั้นใน

ซ้อยไปยืนเมียงมองที่หน้าประตู สักครูก็หันมาบอก
พลอยว่า "นั่นแน่มาแล้วละ" แล้วซ้อยก็รีบออกไปนอก
ประตู มีพลอยเดินตามไปใกล้ๆ

ในหมู่คนที่มั่งคั่งหญิงและชาย เพราะเป็นที่นอก
พระราชฐานชั้นใน ซ้อยชี้ไปยังชายสูงอายุคนหนึ่ง นุ่งผ้าพื้น
ใต้เสื้อกระบอกสีขาว มีเด็กผู้ชายรูปร่างผอมโปร่ง ผิวเนื้อ
สองสี แลดูเหมือนเพิ่งจะ โกงจุกได้ไม่นานนัก เพราะผมยัง
ตั้งเป็นนกงอเอียง ทั้งที่เจ้าตัวพยายามที่จะหวัดคให้เป็นทรง
แบบฝรั่งอย่างที่คนหนุ่มๆนิยมกัน ส่วนผู้ชายคนผู้ใหญ่นั้น
ไว้ผมมหาดไทยแบบเดิม

"พี่เนือง ! พี่เนือง ... ทางนี้ฉันอยู่ทางนี้"

คนทั้งสองพอเห็นซ้อยก็หัวเราะ และหลีกคนเดินตรง
เข้ามาหา ซ้อยวิ่งเข้าไปหาพ่อ ยกมือไหว้ที่เอว อย่าง
ลูกดีลูกถนน แล้วก็ลุกข้อมือไปที่ริมกำแพงด้านหนึ่ง

"สบายดีหรือซ้อย" พ่อของซ้อยถามอย่างอารมณ์ดี

"สบายค่ะ" ซ้อยตอบแล้วก็ถามขึ้นต่อไปอย่างไม่
หยุดหายใจว่า "นั่นชะลอมอะไรคะ"

"ลูกพลับ" พ่อพูด "พ่อเห็นมันน่ากินก็เอามาฝาก
แล้วแม่เขาฝากน้ำพริกเผามาให้แม่สายด้วย ... อ้าวนี่แม่สาย
ไม่มาหรือ"

"คุณามีธุระค่ะวันนี้" ซ้อยตอบแทนเสร็จ "ฉันมา
กับเพื่อน" ซ้อยหันมาทางพลอยแล้วพูดว่า "นี่ไงพลอย คุณพ่อ

ของฉัน" เสียงซ้อยพูดเหมือนกับอวดของที่มีราคาสูง ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตัวเอง ทำให้พลอยชักเลื่อมใส ยกมือขึ้นไหว้พ่อของซ้อยอย่างนอบน้อม

"แล้วนี่ไงละพี่เนือง คนที่ฉันเล่าให้ฟังนะพลอย พี่เนือง นี่ไง พลอยเพื่อนฉัน"

พี่เนืองมองดูพลอยอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็วิจารณ์ขึ้นมาอย่างเสียหายว่า

"เด็กขี้ประติ๋ว หน้าตาขี้แยพิลึก !"

พลอยไม่เคยมีใครมาว่าเอาตรงๆ เช่นนี้ พ่อได้ยินเข้าก็ชักหน้าเสีย พ่อของซ้อยสังเกตเห็นสีหน้าพลอย ก็หัวเราะพูดขึ้นว่า

"เจ้าเนือง ! จะพูดจากับชาวไร่ชาวมังก็ระวังปากบ้างต่อไปเขาจะคุณข้างใน ไม่ใช่ลูกศิษย์วัดอย่างเอ็ง"

ฝ่ายพลอยก็โกรธปะหลังปะเหลือก ออกรับแทนพลอยว่า

"คุณพี่เนือง อย่ามาว่าเพื่อนฉันนะ ตัวนะซีจี้แย"

ฝ่ายพี่เนือง โคนขนานทั้งสองด้านก็หัวเราะแล้วพูดว่า "ก็ตามใจซี" แล้วก็มองดูอื่นต่อไป ระหว่างนั้น ซ้อยก็พูดจาทามทุกข์สุขกับพ่อ ทามถึงเรื่องทางบ้าน และถามอะไรต่อ

อะไร จนฟังไม่ได้ศัพท์ ซึ่งพ่อก็ลอบหัวซ้อยไปบ้าง ตอบปัญหา
ต่างๆ บ้างอย่างอารมณ์ดี จนในที่สุดซ้อยหันไปทางพี่เนื่อง
แล้วถามขึ้นว่า

"เออ ! พี่เนื่อง อีค่างของมันเป็นอย่างไรบ้าง"

"ออกลูกมาอีกครอกหนึ่งห้าตัว ร้องหนวกหูจะตาย
ไป"

ซ้อยได้ยินดังนั้นก็ดีใจเป็นการเอิกเกริก เริ่มซักถามพี่
เนื่องถึงเรื่องอีค่างหมาที่เลี้ยงไว้ที่บ้านต่อไป เป็นการยืดยาว
ฝ่ายพ่อของซ้อยก็หันมาสนใจกับพลอยแล้วถามว่า

"แม่หนูถูกใคร"

เมื่อพลอยบอกชื่อเจ้าคุณพ่อให้แล้ว พ่อของซ้อยก็บอก
ว่า

"อ้อ ! ฉันรู้จักท่านดีทีเดียว เคยเที่ยวด้วยกันมาแต่
หนุ่มๆ ใจท่านดีหาที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว แม่ของแม่หนูล่ะ ชื่อ
อะไร"

"ชื่อแม่แหม่ม" พลอยตอบค่อยๆ เพราะยังอายอยู่

"แหม่มไหน แหม่มที่เคยอยู่ตำหนักเสด็จนะรี"

พลอยพยักหน้า

"อ้อ !" คุณพ่อของช้อยอุทานอย่างสนใจ "ฉันเคย
รู้จักแต่เขายังรุ่นสาว เห็นไปไหนมาไหนกับแม่สายเสมอ
หายไปหน่อยเดียวมีลูกโตจนปานนี้แล้ว ยังสวยเหมือนแต่
ก่อนไหมแม่หนู"

พลอยไม่รู้จะตอบชมแม่ของตัวอย่างไรถูก ก็ได้แต่ยิ้ม
ฝ่ายพ่อของช้อย พิจารณาคุณพลอยอยู่อีกครู่หนึ่ง แล้วรำพึงดังกๆ
ว่า

"เมื่อตอนนั้นแม่แซมเขาสวยเอากการอยู่ ถึงลือ
ออกไปนอกวัง ใครก็พูดถึง" พ่อของช้อยหยุดมองคุณพลอย
ต่อไป แล้วก็บอกว่า

"แม่หนูพลอยนี่ก็เถิด หน้าตาประพิมพ์ประพายดี โต
ขึ้นก็เห็นจะไม่แพ้แม่"

แล้วช้อยก็เข้ามาขัดจังหวะคุยกับพ่อต่อไป ส่วนพี่เนือง
นั้นยืนยิ้มคุณ้องสาว พอเหลือบมาเห็นพลอยมองคุณอยู่ก็ยิ้มด้วย
ในที่สุดพ่อของช้อยก็พูดขึ้นว่า

"ช้อยกลับเข้าไปเถิด บอกอาเจ้าด้วยว่าพ่อคิดถึง เอา
ละ พ่อไปก่อน มีธุระจะไปที่โรงไม้สักหน่อยหนึ่ง"

เมื่อรำลាក់ันแล้ว ซ้อยกับพลอยก็หันหลังเดินจะกลับเข้า
วัง แต่พลอยเดินคล้อยมาไม่ทันก็ก้าว ก็ได้ยินเสียงพีเนื่อง พุด
แถมหัวเราะว่า

"ระวังอย่าชี้แยให้มันมากนัคนะ"

ซึ่งทำให้พลอยต้องเดินลงส้นเพราะความโกรธ และ
ซ้อยก็หันไปค้อนให้หลายวง พร้อมกับบ่นว่า

"พีเนื่องเดี๋ยวนี้ฉันเกลียดเสียจริงๆ ตั้งแต่โกนจุกแล้ว
ไม่เหมือนเมื่อก่อน ทำหนุ่มอะไรก็ไม่รู้ ขวาง ! "

ระหว่างที่เดินกลับตำหนัก ซ้อยก็พุดถึงพีเนื่องพีชายขึ้น
ว่า

"พีเนื่องถามฉันถึงพลอยเหมือนกันแหละ"

"ถามว่าไง" พลอยซัก

"ก็ถามว่าอยู่ที่ไหน มาเมื่อไรและใจคอเป็นอย่างไร
อะไร เหล่านั้นแหละ"

"แล้วซ้อยบอกเขายังไงเล่า" พลอยซักต่อ

"ฉันก็บอกว่าพลอยเป็นเพื่อนฉัน ฉันรักพลอยมาก
และเราอยู่ตำหนักเดียวกัน อะไรเทือกนั้น"

"ซ้อยรู้ไหม" พลอยปรารภขึ้น "ฉันเกลียดเกลียดเด็กผู้ชาย ตั้งแต่อยู่ที่บ้านแล้ว ฉันไม่เคยเล่นด้วยเลย ทะเล้นออกจะตายไป"

"นั่นซี" ซ้อยตอบ "ฉันก็เหมือนกัน อย่างพีเรื่องนี้เมื่อฉันอยู่บ้านไม่มีใคร ต้องเล่นกันไปอย่างนั้น เดียวนี้นานๆพบที ฉันก็ไม่ชอบเหมือนกัน"

พลอยก็รู้สึกพอใจที่ซ้อยมีความเห็นตรงกันในเรื่องนี้ และนึกในใจว่า เห็นจะคบซ้อยไปได้อีกนาน แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งที่ถูกเนื้อลือเสียตั้งแต่หนแรกที่พบกัน พลอยก็ยังเก็บเอามารุ่นคิด แต่แรกนั้นก็คิดถึงตัวอยากจะทำให้มีญาติพี่น้องหรือพ่อแม่ มาหาจากนอกวัง มีของเล็กๆน้อยๆมาฝาก ทำให้ผู้ที่ได้รับนั้นรู้สึกตัวว่าสำคัญขึ้น อย่างซ้อยถ้าพ่อแม่มาหาที่ไร ก็มักมีของมาฝาก บางทีก็เป็นส้มสุกลูกไม้ หรือของแห้งของสวน ซึ่งมีจำนวนมากพอที่คุณสายจะแบ่งตั้งเครื่องเสด็จบ้าง แจกจ่ายเพื่อนฝูงเป็นของกำนัลบ้าง ซึ่งซ้อยก็มักจะพลอยได้หน้าได้ตา ว่าเป็นของพ่อซ้อยส่งเข้ามา และยิ่งกว่านั้น คนมีญาติโยมไปมาหาสู่จากนอกวัง เป็นสิ่งที่เพิ่มความอบอุ่นในหัวใจ และทำให้ผู้มีญาติโยมมาหานั้นมีหลักฐาน มิใช่คนสิ้นไร้ไม้ตอก ฉะนั้นถึงแม้ว่า ในชั้นแรกพลอยรู้สึกอายๆ พี

เนืองและพ่อของช้อยอยู่ก็ตาม แต่คราวหลังๆ เมื่อช้อยชวน
ออกไปพบกันอีก พลอยก็มักจะไปเสมอ เพราะคนเขี่ยมนั้น
ทำให้เกิดมีของแปลกและใหม่ขึ้นมาบ้าง สำหรับชีวิตจำเจ อยู่
เป็นประจำทุกวัน และถึงแม้ว่าคนทั้งสองจะมีโชฎุชาติโดยตรง
ของพลอย แต่ก็เป็โชฎุชาติของช้อย ซึ่งเป็นเพื่อนสนิท ทำให้
พลอยได้รับส่วนแบ่งเรื่องความสำคัญบ้างเป็นบางส่วน

อยู่ต่อมาอีกหลายเดือนพลอยก็รู้จักกับพ่อ และพี่ชาย
ของช้อยจนคุ้นเคย และพ่อของช้อยก็บังเกิดความรัก รัก
พลอยเหมือนกับลูกสาวอีกคนหนึ่ง ถ้ามาครั้งใดพลอยไม่
ออกไปก็ถามถึง และมักจะมีของกินเล็กๆน้อยๆ ตัดมือมาฝาก
พลอยเสมอ ซึ่งสำหรับพลอย ที่ในขณะนั้นปราศจากโชฎุชาติโยม
ก็เป็นของที่มีค่ามาก และทำให้พลอยต้องตั้งหน้าคอยวันที่คน
ทั้งสองจะมาหาใหม่เท่าๆกับช้อยนั่นเอง

เมื่อพลอยได้พบกับเนืองหนต่อๆมา เนืองก็มีได้ล้อเลียน
เหมือนหนแรก แต่พูดจาปราศรัยด้วยโดยดี ส่วนมากพลอยก็
ไม่ค่อยได้พูดด้วยเท่าไรนัก เพราะไม่มีเรื่องที่จะพูด ได้แต่ฟัง
ช้อยคุยกับพ่อและพี่ ถึงเรื่องทางบ้านบ้าง ช้อยเล่าถึงเรื่องที่
ตำหนักบ้าง แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ครั้งใดที่คนทั้งสองหายไป
ไม่มาตามกำหนด พลอยก็รู้สึกว้าวุ่นเสียใจไม่น้อยไปกว่า

ซ้อย และบางครั้งพ่อของซ้อยมาคนเดียว ไม่มีเนื้อตามหลัง
มาด้วย พลอยก็ต้องถามถึง ถ้าหากซ้อยไม่ถามเสียก่อน
บางครั้งบางคราวเนื้อก็มีของมาฝากเหมือนกัน แต่ต้องมีการ
แอบให้มิให้พ่อเห็น เพราะของฝากของเนื้อ ส่วนมากเป็น
ของแสลงเสาะท่อง ซึ่งถ้าพ่อเห็นแล้ว เป็นต้องห้ามเด็ดขาด
เนื้อมักจะเอาห่อของเหล่านี้ แอบยัดเยียดให้แก่พลอย ใน
ระหว่างที่ซ้อยซักชวนพ่อคุย และหันหน้าไปเสียทางอื่น

เมื่อแรกๆที่แม่จากไปพลอยคิดถึงอยู่หลายวัน ถึงเสด็จ
จะทรงพระเมตตา ทำให้พลอยคลายความวิตกต่างๆ ลงไป
บ้าง แต่ความคิดถึงนั้นก็ยังมีบ้างเป็นครั้งเป็นคราว แต่ก็มี
ห่างๆกันออกไปทุกที เพราะพลอยเริ่มมีชีวิตใหม่ที่วัง และมี
ความคุ้นเคยต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆมากขึ้น พอที่จะดึงดูดความ
สนใจอยู่เป็นนิจ พลอยเริ่มเข้าใจเรื่องต่างๆ ที่คนพูดกัน เริ่มรู้
ว่าชาววังรักใครชอบใคร ใครเกลียดกับใครบ้าง ใครรักกับ
ใครบ้าง ตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ เช่นคุณจอมมารดา คุณจอม
ท้าวนางเฒ่าแก่พนักงาน ตลอดจนโขนจ่าและกรมวัง พลอย
ก็เริ่มจะรู้จักและเข้าใจ กรณีพิพาทกนใจระหว่างตำหนักไหนด
กับตำหนักไหนด หรือพวกไรกับพวกไร ตลอดจนความไม่ถ
กัันระหว่างตัวบุคคล พลอยก็เริ่มจะรู้เรื่อง และปฏิบัติตนได้ถ

กับแต่ละฝ่าย หน้าที่ต่างๆ ที่เป็นของๆตัว เป็นต้นว่าขึ้นเฝ้า
เสด็จคอยรับใช้ หรือถวายอยู่งานพัดในเวลาเสวย ทำให้พลอย
ได้รู้เหตุการณ์หลายอย่าง ทั้งในวังและนอกวัง เพราะเสด็จ
รับสั่งถึง และการฝีมือการทำดอกไม้ ทำกับข้าว ทำขนม
พลอยก็เริ่มจะได้รับการอบรมสั่งสอนโดยไม่รู้ตัว เพราะ
อาศัยแต่คนผู้ใหญ่ทำ หรือถูกเรียกให้ช่วยทำ จนในที่สุด ศัพท์
แสงที่ใช้กันในวัง ซึ่งคนข้างนอกไม่รู้พลอยก็เข้าใจ และใช้ได้
ถูกต้อง เป็นต้นว่ามีงานการอย่างใหญ่ ต้องตระเตรียมมาก ก็
มักจะพูดกันว่า "ราวกับรับซาเรวิช" ซึ่งพลอยก็เข้าใจว่าเป็น
งานใหญ่ โดยไม่ต้องรู้ว่า "ซาเรวิช" นั่นคือ พระเจ้าซาร์นิโค
ลาสที่ ๒ เมื่อเสด็จเมืองไทย สมัยเป็นมกุฎราชกุมารประเทศ
รัสเซีย ทางวังเตรียมรับเสด็จกันเป็นการใหญ่ จนกลายเป็น
คำพูดติดปาก หรือคำว่า "แฟร่น" ที่ใช้สำหรับชาววังที่รักกัน
มากจนเกินขนาดนั้น ก็พอจะเดาความหมายได้รางๆ ทั้งๆที่
ไม่รู้ว่ คำนั้นมาจากภาษาอังกฤษว่า "Friend" แปลว่า
"เพื่อน"

เมื่อพลอยอยู่ในวังต่อมาอีกสองสามเดือน จนความ
คิดถึงแม่นั้นเกือบจะจางหมดไป มีแต่ความระลึกถึง กล่าวคือ
เมื่อนึกถึงแม่ที่ไร ก็นึกถึงด้วยความรักและความปิติ มิได้

ประกอบด้วยความทุกข์ อันเกิดจากความปรารถนาที่จะอยู่
ใกล้กับพ่อแม่ หรือติดตามแม่ไปไหนๆอีกต่อไป ชีวิตในวัง
ของพลอย ชั่วระยะเวลาห้าเดือนเศษ ทำให้พลอยเป็นเด็กที่
เลี้ยงตัวได้เอง ไม่ต้องมีผู้ใหญ่มาคอยห่วง เรื่องจะกินจะนอน
หรือจะอาบน้ำ

วันหนึ่งขณะที่พลอยหมอบถวายนั่งงานปักเสด็จอยู่
ขณะที่เสวยเครื่องกลางวัน ฟังเสด็จทรงเล่าเรื่อง เมื่อครั้งทรง
พระเยาว์อยู่อย่างเพลิดเพลินนั่นเอง ซ้อยผู้ซึ่งขึ้นมาจากบ้านได้
หลังตำหนัก ก็กลานกระหืดกระหอบ เหงื่อท่วมตัวเข้ามา
หมอบอยู่ข้างๆ เอามือคว้าค้ำมัดไปจากพลอย แล้วก็ถวายน
งานแทน พलगกระซิบอย่างตื่นเต็นว่า

"พลอยรีบลงไปที่ห้องเถิด ฉันจะถวายนงานแทน"

"เรื่องอะไรกันซ้อย" พลอยกระซิบถาม

"รีบลงไปเถื่อน่า" ซ้อยตอบ "คุณอาสั่งไม่ให้ฉัน
บอก เคียวพลอยรู้เองก็แล้วกัน"

พลอยกลานถอยหลังออกมาด้วยใจเต็นตึกตัก พอกกลาน
ถึงหัวมุมระเบียบข้างด้านหลัง ลับพระเนตรเสด็จ พลอยก็ลุกขึ้น
วิ่งเบาๆลงบันไดหลัง แล้วก็วิ่งตรงไปยังห้องคุณสายทันที
เมื่อไปถึงหน้าประตูห้อง ยังไม่ทันจะเข้าไปข้างใน หัวใจ

พลอยก็พองโตแทบจะระเบิด ด้วยความดีใจ เลือดฉีดแรงจน
ร้อนชูไปทั้งตัว แทบจะทนไม่ไหว เพราะพลอยได้ยินเสียงแม่
พูด อยู่ในห้องคุณสายอย่างชัดเจน

"แม่ !" พลอยร้องขึ้นได้คำเดียว แล้วก็โผล่ตัวเข้าไป
ในห้อง ไปรู้สึกตัวเอาอีกทีหนึ่ง ก็เมื่อตัวได้ขึ้นไปอยู่บนตัก
แม่ กอดตัวแม่ไว้แน่น แล้วก็หัวเราะและร้องไห้ไปพร้อมกัน

"พลอย !" แม่ร้องขึ้นพลากรัดตัวพลอยไว้แน่น แล้ว
ก็จูบแล้วจูบอีก "พลอย ! คุณโตะขึ้นเป็นกองเกือบจำไม่ได้ แล้ว
ก็กระโดดเข้าไปใส่แม่เสียเต็มแรง ขาแข็งแม่จะหักตาย" แล้วแม่
เองก็กอดจูบพลอย พลากรหัวเราะทั้งน้ำตา ด้วยความดีใจ
เช่นเดียวกัน ส่วนคุณสายนั้นนั่งอมยิ้มดูอย่างพอใจเสียเป็น
ที่สุดแล้ว

"แม่มาถึงเมื่อไหร่" พลอยถามขึ้น

"เพิ่งมาถึงเดี๋ยวนี้แหละลูก ยังไม่ได้ลูบเนื้อลูบตัวเลย
พอขึ้นจากเรือมาจากทะเลเซี่ยงเตา แม่ก็เข้ามาทีเดียว พลอยเป็น
อย่างไรบ้างลูก เจ็บไข้หรือเปล่า คื้อหรือเปล่า คิดถึงแม่มาก
ไหม"

"โธ่แม่" พลอยตอบ "คิดถึงจะตายไป แม่ทำไมไป
นานนักละจ๊ะ"

"ก็นั่นแหละลูก" แม่ตอบ "แม่ออกไปอยู่หัวเมือง ไปมาไม่ใช่่ง่ายๆ คิดถึงลูกใจจะขาดแม่จึงได้มา นี่เคราะห์ดี ญาติของแม่เขาหาเรือมาส่ง ไม่ยั้งงั้นก็ยังไม่ได้เข้ามาหรือ ไหนออกนั่งห่างๆ ให้แม่ดูได้ทั่วสักที ว่าพลอยลูกแม่ โตขึ้นเท่าไหนแล้ว"

พลอยกระเถิบออกนั่งห่างตัวแม่ ตามที่แม่บอก แม่ยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ มองพลอยตั้งแต่หัวไปจนทั่วตัว เหมือนกับว่าจะดูไม่เบื่อ

"ผิวพรรณดีขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นกอง จริตกิริยาก็เป็นชาววังเข้าแล้ว" แม่รำพันขึ้นมาคนเดียว แล้วก็หันไปถามคุณสายว่า

"คุณสายคะ ลูกสาวฉันนี่โตขึ้นจะสวยเอาการทีเดียวนะ"

"ฉันก็ว่าอย่างนั้นแหละ" คุณสายตอบ "เห็นจะสวยไม่แพ้แม่ทีเดียว"

"วู๊ย ! คุณก็" แม่ท้วงขึ้น "ฉันไปสวยงามเสียแม่ไหนล่ะ เมื่อเด็กๆ เถานี้ชี้ชี้จะตายไป พลอยเขาสวยกว่าเป็นกอง"

ขณะนั้นนางพิศและผู้หญิงแก่ๆ หน้าตาเป็นชาวบ้านอีกคนหนึ่ง ก็เริ่มขนข้าวของๆแม่เข้ามาวางในห้อง ผู้หญิงแก่คน

นั่น แม่บอกว่าชื่อยายเสม เป็นบ่าวที่แม่ช่วยไว้เพิ่มเติมจาก นางพิศอีกคนหนึ่ง เพราะอยู่บ้านนอก นางพิศคนเดียวไม่พอ ทำงานหนัก ฝ่ายนางพิศพอเห็นหน้าพลอย ก็ร้องไห้โฮ เหมือนกับใครตาย คลานตะปุบตะปิบ เข้ามาจับตัวพลอยขึ้น ทูนหัวทูนเกล้าแล้วร้องว่า

"ไอ้โฮ คุณพลอย โตะขึ้นจนบ่าวพิศตา บ่าวคิดถึงคุณ เหลือเกิน" แล้วก็เริ่มจะร้องไห้ต่อไปอีก จนแม่ต้องคุ ไล่ให้ ไปจนของต่อ จึงถอยไป

ของที่แม่เอามาคราวนี้ คู่มากมายนักหนา นับของที่ใส่ ชะลอมก็สิบกว่าชะลอม มีลูกไม้กล้วยอ้อยจากบ้านนอกบ้าง ซึ่งแม่บอกว่าเอามาฝากเพื่อนฝูง ไข่ทั้งจืดทั้งเค็มและปลาแห้ง ปลากรอบ ซึ่งแม่บอกว่าจะเอามาถวายเสด็จ ได้คัดเลือกเอามา ล้วนอย่างดีจริงๆทั้งนั้น ทำให้คุณสายต้องสัพยอกขึ้นว่า

"ฉันอิฉาเสด็จเสียวแล้วละ ข้าหลวงท่านช่างดีเสียจริงๆ ไปไหนมาเจ็ดร้อยยี่น้ำ ก็ต้องหาของมาถวาย เสียจน ขนตั้งครึ่งก่อนวันก็ไม่หมด"

"คุณไม่ต้องอิฉาหรอกค่ะ" แม่ตอบ "ของฝากคุณ ดิฉันก็หามาพอๆ กับของถวายนั่นแหละ"

"สาธุ ! แม่คุณ" คุณสายหัวเราะ "ฉันก็พลอยใหญ่โต มีของถวายไปด้วยคราวนี้เอง"

แม่หันไปหยิบชะลอมมาใบหนึ่ง แล้วก็เรียกพลอยเข้ามาดูใกล้ๆ

"พลอยมาดูอะไรนี่ซิ" แม่บอก "แม่หามาฝาก"

แล้วแม่ก็หยิบชะลอมเล็กๆ นำเอาเอ็นดูเป็นที่สุดขึ้นมา หลายชะลอม ของในชะลอมนั้นเมื่อพลอยเห็น ก็เกือบจะถึงโศกด้วยความดีใจ ชะลอมหนึ่งมีปลากรอบตัวเล็กๆเท่านิ้วก้อย เข้าไม้ตักไว้อย่างกับของจริงๆ อีกชะลอมหนึ่งมีมะขามป้อมลูกเล็กๆ ได้ขนาด อีกชะลอมหนึ่งใส่ไข่เต่าเปลือกขาวสะอาด ส่วนอีกชะลอมหนึ่งนั้นใส่ไข่เค็มทำด้วยไข่นกกระทาบ พอกจี๋แล้วใส่คำลูกเล็กๆ ไม่เกินปลายหัวแม่มือ แต่สิ่งสุดท้ายที่แม่ล้วงจากชะลอม ก็คือทุเรียนกวนพวงหนึ่ง ห่อกาบหมากเรียบร้อยเป็นห่อเล็กๆ แต่ละห่อนำเอาเอ็นดูเพียงจะขาดใจ

คุณสายซึ่งนั่งดูของที่แม่นำมาฝากพลอย ถึงกับอดไม่ได้ ต้องอุทานออกมาว่า

"ตั๊ย ! ช่างทำนำเอาเอ็นดูเสียจริงๆ แม่แหม่นี้แกลไม่ทิ้งนิสัยชาววัง ไม่ว่าจะไปไหนก็ช่างคิดช่างทำอยู่เสมอ"

ช่วยพลอยนั้นได้แต่นั่งตะลึง ไม่กล้าจับต้องของ
เหล่านั้น เพราะความดีใจที่แม่กลับ และความตื่นเต็นในของ
แปลก ที่น่ารักน่าเอ็นดู ที่แม่หามาให้

พลอยจำได้ว่าแม่เคยบอกพลอยไว้หลายครั้งหลายหนว่า
แม่รักพลอยมากกว่าสิ่งใดหรือผู้ใดทั้งสิ้น บางคราวเมื่อแม่ไม่
แสดงสนใจต่อตน หรือในระยะเวลาที่แม่หายไปนาน พลอย
ก็ซ้กจะสงสัยในคำพูดของแม่ แต่ในวันนี้ความสงสัยนั้น
หายไปโดยสิ้นเชิง เพราะของที่แม่เอามาฝากแก่พลอย
โดยเฉพาะนั้น มิใช่ของที่หาได้ โดยปกติธรรมดา แต่เป็นของ
ที่ต้องใช้เวลาใช้ความคิด เป็นของที่คนซึ่งรักกันและคิดถึงกัน
จริงๆเท่านั้น จะหามาให้แก่กันได้

"ถูกใจไหมลูก" แม่หยิบของต่างๆออกวางกับพื้น
ห้อง แล้วก็หันมาถามพลอย แต่แทนคำตอบ พลอยก็โผล่เข้า
กอดแม่ไว้แน่นอีกครั้งหนึ่ง เพราะความรู้สึกที่มีในใจนั้นมาก
เกินคำตอบ

พลอยสังเกตเห็นของเล็กๆน้อยๆ ที่แม่เอามาฝากแต่ละ
อย่างนั้น มีอยู่อย่างละสองชะลอมบ้าง สามชะลอมบ้าง
ส่วนมากยังคงอยู่ในชะลอมใหญ่ ที่แม่ใส่รวมมา จึงถามแม่
อย่างเกรงใจว่า

"แม่จำ ของนี้ฉันแบ่งให้คนอื่นได้บ้างไหม"

"ได้ซีลูก" แม่ตอบ "แม่ก็นึกแล้วว่าพลอยต้องมีเพื่อน มีฝูงมาก จึงหาของมาเพื่อให้พอ พลอยจะได้แจกเพื่อนฝูงให้ สบายใจ"

พลอยได้ยินดั่งนั้นก็ใจพองขึ้นอีก กระเถิบเข้าไปนั่งที่ ชะลอมใหญ่ ล้วงหยิบของชะลอมเล็กๆ ออกมาวางคัดไว้เป็น พกๆ ใจก็คิดถึงจำนวนเพื่อนฝูงว่าจะแจกใครบ้าง และใคร ควรจะได้อะไร ไม่สนใจกับคำพูดของแม่ ในขณะที่เริ่มคุยกับ คุณสายต่อไป

"ถ้าค้าขายไปได้แบบนี้" เสียงแม่พูด "ฉันก็เห็น พอจะตั้งตัว ลืมตาอ้าปากกับเขาได้"

"แม่แหม่ค้าขายอะไรนะ" คุณสายถาม

"ก็รับซื้อของพวกผักปลาจากชาวบ้าน" แม่ตอบ "ฉันซื้อแพเขาไว้ พวกพ่อของเขาขายให้ถูกๆ รับซื้อจากเรือก็เอา ขึ้นแพไว้ บางทีก็มีเรือจากกรุงเทพฯ เขาไปรับซื้อ แต่พ่อฉิม เขาบอกว่าทำไมไม่งาม เขามีเรือหลายลำ เขาว่าให้เอาใส่เรือ มาส่งกรุงเทพฯ แล้วซื้อของกรุงเทพฯ พวกผ้าผ่อนถ้วยโถ โอ ซาม กลับไปขายได้อัฐมากกว่า ฉันมาคราวนี้ก็เอาของใส่เรือ มาด้วย นึกว่าจะซื้อของกลับไปเหมือนกัน"

"พ่อฉิมนี้ใคร" คุณสายถามพลาญคูนน้ำแม่อย่างเอา
จริง ส่วนพลอยพอไต้ยินเสียงแม่เอ่ยถึงคนอื่น ก็สนใจขึ้นมา
บ้าง

"เขาเป็นญาติห่างๆกับนั่นเองแหละ" แม่ตอบแล้ว
หลบสายตาคุณสาย และจะเป็นด้วยอุปาทาน หรือจะเป็นด้วย
แสงสว่าง ที่เข้ามาทางหน้าต่างที่สุดที่จะเดา พลอยสังเกตเห็น
หน้าแม่เป็นสีชมพูเรื่อๆ

"ฉันก็เคยบอกคุณแล้วว่า ฉันมีญาติอยู่ทาง
ฉะเชิงเทรา" แม่อธิบายต่อ

"ถ้าเป็นญาติเป็นโยมไว้ใจกันได้ก็แล้วไป" คุณสาย
พูดแล้วก็ถอนใจใหญ่ มือหนึ่งดึงเชี่ยนหมาก เข้ามาไว้ที่หน้า
ตัก แล้วก็ก้มหน้าลงคั่นอะไรต่ออะไร เหมือนกับว่าไม่อยาก
สบตากับแม่เหมือนกัน

"แม่แซมกับฉันก็คนโตๆ อยู่ด้วยกันแล้ว" คุณสาย
พูดต่อ "แม่แซมจะทำอะไรก็เป็นเรื่องของแม่แซม ฉันก็ไม่ควร
จะเข้าไปยุ่งไปเกี่ยว แต่นั่นแหละ แม่แซมกับฉันก็อยู่ด้วยกัน
มาแต่ก่อน ฉันรักแม่แซมเหมือนน้อง ลูกแม่แซมฉันก็รัก
เหมือนลูกในไส้ จึงอยากจะพูดแต่เพียงว่า แม่แซมจะทำอะไร

ก็ขอให้คิดให้ดีๆ ไม่คิดถึงตัวก็คิดถึงลูกบ้าง เพราะเด็กมีชาติมี
สกุล ดีไม่ดีเขาจะว่าได้"

"ก็เพราะฉันเห็นแก่ลูกซิคุณ" แม่เถียงเสียงแข็ง "ฉัน
จึงยกทนมลำบาก ต่อไปเด็กจะได้ไม่น้อยหน้าใครๆ ที่เขาดู
ถูกปากกันหมายหน้าไว้ว่า จะไม่มีวันดี"

"ถึงอย่างนั้นก็เถอะ" คุณสายพุด "คนอย่างฉันอย่าง
แม่แฉ่ม เกิดมาเป็นตัวก็เคยอยู่สบายกินสบาย อาศัยบุญ
เจ้านายคุ้มครองตัว งานหนักงานหนาที่ไม่เคยทำ แม่แฉ่มจะ
ไปทำไหวหรือคนเดียว ถึงจะมีญาติผู้ชาย มาช่วยคิดช่วยอ่าน
แม่แฉ่มก็ดูเสียให้ดีหรือเปล่าว่าเขาจะมาอิท่าไหน พลาดพลั้ง
ลงไปก็จะเสียถึงลูก"

แม่เหลือบชำเลื่องมอญพลอยแล้วก็ก้มหน้านิ่ง คุณสาย
นั่งมองแม่อยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็พูดขึ้นอย่างปลงตกว่า

"แม่แฉ่มอย่ามาถือสาฉันเลย ฉันมันคางคกในกะลา
ไม่มีหุมีตาเคยเห็นอะไรข้างนอก รักใครก็อยากให้ดี ฉันพุด
มากไปเองแล้วละ ไปดูบเนื้อดูบตัวเสียเถิด เดี่ยวจะได้ขึ้นเฝ้า
เสด็จด้วยกัน ของถวายเป็นกำเป็นกองอย่างนี้ ดีพระทัยตาย
แน่"

แม่หัวเราะแล้วก็ออกไปลูกตัวนอกห้อง หลังจากนั้นก็
ขึ้นฝ้าเสด็จพร้อมตัวของถวาย ซึ่งทำให้พลอยดีใจ จนบอก
ไม่ถูก เพราะเสด็จทรงตื่นตื่นของจากบ้านนอก ที่แม่หามา
ถวายจริงๆ ที่พลอยดีใจมาก็เพราะว่า ของเหล่านั้นแม่ของ
พลอยเป็นผู้ถวาย และผู้ที่ได้รับก็คือเสด็จของพลอยเอง
พลอยยังเด็กไปที่จะรู้ว่า ที่เสด็จดีพระทัยเป็นการเอิกเกริก ก็
เพราะโปรดตัวผู้ให้ ถ้าหากแม่จะนำเอาไขเปิดเพียงลูกเดียว
หรือปลากรอบเพียงตัวเดียวห่อผ้ามาถวาย เสด็จก็คงดีพระทัย
เท่ากัน

คืนวันนั้นเอง พลอยก็ได้นอนกับแม่อีกด้วยความอ่อนใจ
เป็นที่สุดที่แล้ว แม่กอดพลอยไว้ข้างๆตัว แล้วก็กระซิบถาม
ว่า

"รักแม่ไหมพลอย"

"รักจ๊ะแม่" พลอยตอบ

"รักเท่าไหน"

"รักเท่าฟ้าจ๊ะ" พลอยตอบอย่างเคยทุกทีที่แม่ถาม แม่
หัวเราะเบาๆ จูบแก้มพลอย แล้วกระซิบถามว่า

"พลอยถ้าแม่จะมีพ่อใหม่ให้ พลอยจะว่าอย่างไร"

"ก็พลอยมีเจ้าคุณพ่ออยู่แล้วนี่จะแม่" พลอยตอบ
อย่างสงสัย เพราะไม่รู้จริงๆว่าจะมีพ่อพร้อมๆกันสองคน ได้
อย่างไร

แม่นั่งอยู่นาน แต่ในที่สุดก็พูดขึ้นว่า

"นอนเสียเถิดพลอย แม่เอาเรื่องอะไรมาพูดก็ไม่รู้"
อีกครู่หนึ่ง แม่ก็ปรารภขึ้นเบาๆกับความมีดว่า "ลูกไม้หล่น
ไม่ไกลต้น แต่ต้นอยู่ฟากข้างโน้น ไม่ได้อยู่ในมุ้งนี้" ซึ่งพลอย
ก็ไม่ได้สนใจเท่าไร เพราะเกือบหลับอยู่แล้ว

บทที่ ๔ (หน้าที่ ๑)

แม่เข้ามาอยู่ในวังราวๆ ๑๐ วัน แต่ในระหว่าง ๑๐ วันนั้น พลอยได้พบกับแม่เฉพาตอนเช้าและตอนบ่าย เพราะเวลา กลางวันแม่ออกไปนอกวังทุกวัน อ้างว่าจะไปทำธุระเรื่อง ค้าขาย และทุกวันที่แม่กลับมาจากข้างนอก แม่ก็จะต้องมี ขนมหรีอของกินมาฝากเสมอ พลอยสังเกตเห็นอาการกิริยา ของแม่ผิดแปลกไปอีก เพราะบางที่แม่ก็นั่งเหม่อ เหมือนกับ จะคิดอะไรอย่างใจลอย บางคราวก็เหมือนกับนึกถึงสิ่ง รั้นรมย์ใจ แล้วก็ซอมนยิ้มไว้ในใบหน้า แต่บางคราวเวลานอน อยู่ด้วยกันกลางคืน แม่เอื้อมแขนมากอดพลอยไว้ แล้วก็ถอด ใจใหญ่บ่อยครั้ง หลังจากคืนแรกที่แม่มาถึงแล้ว แม่ก็มีได้เอ่ย ปากพูดถึงคนอื่น หรือตั้งปัญหาถามพลอย เรื่องจะมีพ่อใหม่ อีกดีหรือไม่อีกเลย เมื่อแม่อำลาว่าจะกลับไปจะเชิงเทรา เพราะธุระกิจทางกรุงเทพฯเสร็จแล้ว และเรือที่อาศัยเขามา นั้นคอยอยู่ พลอยก็มิได้รู้สึกเสียใจเหมือนคราวก่อน เพราะ เห็นจริงเสียแล้วว่า ถึงแม่จะต้องจากไป แม่ก็จะต้องกลับมา อีกในวันข้างหน้า และของต่างๆที่เมื่อนำมาฝากจากบ้าน นอกนั้น ดูเหมือนจะคุ้มกับความคิดถึงแม่ที่พลอยต้องอดทน และเมื่อแม่จากไปอีกเป็นหนที่สอง พลอยก็มิได้รู้สึกว่า ตน

ถูกทอดทิ้งเหมือนเมื่อครั้งแรก เพราะขณะนี้ พลอยรู้สึกว่าคุณมีส่วนอยู่ในชีวิตในวังหลวง มีพวกพ้องเพื่อนฝูง ที่ยอมรับว่า พลอยเป็นคนหนึ่งในหมู่ของตน มีเสด็จเป็นศูนย์กลางแห่งชีวิตในวัง และมีหน้าที่เล็กๆน้อยๆ ที่จะต้องทำทุกๆวัน ทำให้เวลาแต่ละวันผ่านไปได้ โดยไม่เปล่าเปลี่ยว

พลอยเริ่มรู้สึกตัวว่า ชีวิตในวังนั้นมีใช้ว่าจะคงที่เป็นปกติอยู่ตลอดไป ตามธรรมดาชีวิตประจำวัน ก็มีเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับส่วนตัวบุคคลสำหรับพูด สำหรับวิจารณ์ ซึ่งทำให้ พลอยซึ่งยังเป็นเด็ก ได้แต่คอยฟังอยู่เสมอ แต่นอกจากนั้นยังมีงานต่างๆในวัง ซึ่งทำให้พลอยต้องใจเต้นระทึกอยู่เสมอ ด้วยความหวังว่า จะได้เที่ยวได้สนุก งานที่พลอยเห็นว่าสนุก เป็นหนักหนา และอีกหลายสิบปีต่อมา ถึงแม้ว่าพลอยจะมีอายุมากแล้ว แต่เมื่อนึกถึงก็ยังอดใจเต้นไม่ได้ ก็คืองาน โสกันต์ทูลกระหม่อมฟ้า พระเจ้าลูกยาเธอ ก่อนจะถึงกำหนดที่จะมีงานโสกันต์ ขาวลือก็มักจะผ่านมาจากผู้ใหญ่ว่าจะมีอะไรบ้าง ใครจะได้เป็นนางสระเข้ากระบวนแห่ ใครจะได้ถือมยุรฉัตร ใครจะได้เป็นนางเชิญเครื่องและนางพัด ท่านกำหนดให้แต่งตัวอย่างไร จะสวยหรือไม่ ต่อไปก็ถึงเรื่อง ทูลกระหม่อมที่จะ โสกันต์นั้น จะทรงเครื่องอย่างไรบ้าง ใน

งันฟังสวดทั้งสามวัน และในวันโสกัณฑ์หรือวันสมโภช และ
เขาไกรลาสที่จะมีงานโสกัณฑ์นั้น จะตกแต่งงดงามและนำ
สนุกสักเพียงใด เรื่องเล่ากันทั้งหมดนี้ พลอยฟังไม่มีเบื่อ และ
ยิ่งใกล้กำหนดวันเข้ามา พลอยก็ยิ่งเร่งวันเร่งคืน จะให้ถึง
กำหนดงานเร็วๆ บางคืนคิดถึงแต่เรื่องจะเที่ยวงาน จนนอน
ไม่หลับ และในเทศกาลเช่นนี้ ก็เป็นเวลาที่เขาหวัง จะต้อง
ตระเตรียมเครื่องแต่งตัว ช่างของเครื่องประดับ ของบางรายที่
เที่ยวจำหน่าย ก็ต้องหาหนทางไถ่ถอนเอามาแต่งตัวให้ได้

ยิ่งใกล้วันมีงานเข้าไปอีก ทั้งพลอยและซ้อยก็อดรันทน
ไม่ไหว กลางวันว่างๆก็ต้องชวนกันเถิดลอด หนีจากตำหนัก
แล้วออกทางประตูย่ำค่ำ ไปดูเขาสร้างเขาไกรลาสที่ข้างๆ
พระที่นั่งอัมรินทร์ เริ่มดูตั้งแต่เขาไกรลาส ยังเป็นโครงไม้ไผ่
สาน จนถึงเวลาที่เขาเอาแผ่นศิบุกหุ้ม แล้วทาสีให้เหมือนศิลา
จริงๆ ทุกครั้งที่ไปดูก็จะเห็นเขาไกรลาส อันเป็นที่สง่า
หลังโสกัณฑ์นั้นผิดตาไปทุกครั้ง จนในที่สุด เมื่อใกล้วันงาน
เข้า มณฑปใหญ่ยอดเขาก็สร้างเสร็จ บุษบกที่สง่าก็เสร็จลง
ข้างๆกัน เจ้าพนักงานเริ่มใส่ต้นไม้ต่างๆ และต่อน้ำพุในเขา
และกั้นราชวัตรปักฉัตร โดยรอบบริเวณเขาไกรลาส ในเรื่อง
ความเคลื่อนไหวต่างๆเหล่านี้ พลอยและซ้อย ดูเหมือนจะรู้

มากกว่าใครๆในตำหนัก แม้แต่เสด็จก็ต้องรับสั่งถามบ่อยๆ
จนซ้อยและพลอยกลายเป็นพนักงาน รายงานเกือบตลอดเวลา
เสวย ว่าอะไรก็รีบหน้าไปแค่นั้นแล้ว

จนในที่สุดก็ถึงวันที่เฝ้าคอยกันอยู่ทุกคน คือวันที่
เจ้านายโสกันต์ เสด็จออกฟังสวดวันแรก ซ้อยและพลอยไป
คอยดูแลอยู่ตั้งแต่กลางวัน จนตกบ่ายจึงจะได้เห็นกระบวน
แห่ ผ่านจากพระราชฐานชั้นใน ออกมายังเขตพระราชฐาน
ชั้นนอก ในระหว่างที่คอยดูแลอยู่นั้น ทั้งพลอยและซ้อยรู้สึก
ร้อนจนเหงื่อตกเปียกชุ่ม ไปทั้งตัว เพราะไหนจะแดดที่
กระทบกับพื้นหิน เป็นไอร้อนกลับขึ้นมา ไหนจะต้อง
เบียดเสียดกับคน ที่มาคอยดูแลเช่นกัน ทั้งซ้อยและพลอยตก
ลงว่าจะจูงมือกันไว้แน่น ไม่ยอมให้พลัดกันไปได้ พอพระ
เจ้าอยู่หัว เสด็จออกส่งทูตกระหม่อมขึ้นพระยานมาศ เสี่ยง
ประโคมสังข์แตรจากข้างใน บอกให้พลอยรู้ว่า กระบวนแห่
จะเริ่ม ความร้อนก็หายไปเพราะความตื่นเต้น ทำให้พลอยลืม
ทุกอย่าง นอกจากจะดูให้เห็นสิ่งที่ไม่เคยเห็น

ต้นกระบวนแห่นั้น เป็นทหารเดินแถวเป่าแตรวง มี
ทหารแบกปี่นเดินก้าวเท้าพร้อมกันได้จังหวะ เดินผ่านไป
กองร้อยหนึ่งก่อน เสี่ยงกองใหญ่แตรวงตีเป็นจังหวะเร้าใจ

ทำให้หัวใจพลอยเต้นเข้าจังหวะตาม พอเสียงแตรวงไกล
ออกไป เสียงกลองแขกคู่หนึ่งที่น่าขบวอนหลังก็ดังโกล้เข้ามา
และเสียงปี่ชวาเจ็ยแจ้ว ก็ดังขึ้นแทนเสียงแตรฝรั่ง ที่ค่อยๆ
เบาลง มีขุนนางเดินประณมมือเป็นคู่เคียงเป็นคู่ๆ ถัดจากนั้น
ไปถึงคู่แห่มหาดเล็ก เดินเป็นคู่ๆเช่นเดียวกัน แล้วจึงถึง
กระบวนเด็กๆ ที่มาเข้ากระบวนแห่ ตามติดๆ มาด้วยหมวด
กลองชนะและแตรสังข์ ซึ่งเป่าเป็นระยะๆ สองข้างเป็นพวก
เครื่องสูง มีคนแต่งเป็นอินทร์พรหม เดินถือเครื่องสูงพวก
ฉัตรและบังแทรก แลดูส้างเหมื่อนกับต้นไม้ที่เดินได้
จากนั้นก็ถึงพวกพราหมณ์ที่เข้ากระบวน มีทั้งพราหมณ์เป่า
สังข์และแกว่งกลองเล็กๆ สองหน้ามีเสาปักกลางมีลูกตุ้ม
แขวน ที่เรียกว่าไม้บัณเฑาะว์ เสียงดังปึงปึง และมีพราหมณ์
โปรยข้าวตอก ในระหว่างเครื่องสูงที่เชิญมาสลับสลอนนั้น มี
มหาดเล็กถือพระแสง เดินแซงอยู่ด้วย ต่อจากนั้นไปพวก
ผู้หญิงที่มาดูแห่ชูปชบกันด้วยความสนใจ และสะกิดกันให้ดู
จุดที่สนใจก็คือ เด็กผู้ชายเล็กๆ สองคนแต่งตัวสวยงามถือขน
นกการเวก เสียงกระซิบกันว่า "น่ารัก" หรือ "น่าเอ็นดู" ดังอยู่
ทั่วไป แล้วจึงถึงนางมยุรฉัตรอีกคู่หนึ่ง แต่งกายนุ่งยกจีบห่ม
ผ้านางประดับอารมณ์เครื่องทองของจริง เดินถือหางนกยูง

ตามตึกๆมาด้วย เด็กผู้หญิงอีกคู่หนึ่งแต่งกายคล้ายๆกัน แต่ใน
มือถือกิ่งไม้เงินทอง แล้วจึงถึงพระยานมาศ อันมี
ทูลกระหม่อมประทับอยู่ แต่งองค์ด้วยเครื่องเพชรล้วน ต้อง
แสงแดดตอนบ่าย เป็นประกาย ทุกคนที่คอยดูแลอยู่ อด
อุทานมิได้ว่า "งามจริง !" ถัดจากนั้น ไปก็เป็นกระบวนขุน
นางตามเสด็จ และนางเชิญเครื่อง และนางพัดอีกเจ็ดคน แล้ว
จึงถึงพวกนางสระและพวกข้าหลวงตามเสด็จ ตอนนี่ที่ความ
สนใจของคนดูมีมากขึ้น เพราะคนนี้ก็รู้จักคนนั้น คนนั้นก็
รู้จักคนโน้น ต่างพากันสะกิดให้ดูกันอยู่ทั่วไป

พลอยและซ้อยไม่สนใจกระบวนแห่ตอนท้ายเท่าไรนัก
เพราะพอได้ฤกษ์เคลื่อนกระบวน การมหรสพทั้งหลายทั้ง
ปวงที่มีอยู่ในสนามข้างหน้า ก็เริ่มลงโรงพร้อมกัน พอได้
โอกาสทั้งพลอยและซ้อย ก็จูงมือกันตรงไปทางด้านโรง
มหรสพ ที่ตรงสนามหลังวัดพระแก้ว มีการละเล่นที่น่าดู
หลายอย่าง มีไม้ลอย ซึ่งคนปีนไม้สูงขึ้น ไปยืนอยู่บนยอด มี
ไต่ลวดและการแสดงโลดโผนอื่นๆ ที่พลอยชอบมากที่สุด ก็
เห็นจะได้แก่ กระจ้อวแทงควาย มีคนสองคนเข้าไปอยู่ในผ้า
คลุม ถือหัวควายแสดงกิริยาเหมือนควายจริงๆ มีชายคนหนึ่ง
เล่นเป็นฝัวนางกระจ้อว ถือหอกไล่แทงควาย และมีคนแต่งเป็น

นางกระอ้ว อย่างตลกน่าหัวเราะ ถือร่มขาด และกระเดียด
กระจาดคอยวิ่งตามหลัง ส่วนควายนั่นก็วิ่งไล่ขวิดคนทั้งสอง
ซึ่งหนีบ้างสู้บ้าง ด้วยท่าทาง ที่ทำให้คนดูต้องหัวเราะ ท้องคึด
ท้องแข็ง ดูทำอะไรก็ไม่เบื่อ ส่วนการละเล่นที่เรียกว่า โมงครุ่ม
และระเบงนั้น ผ่านไปดูได้ประเดี๋ยวหนึ่ง ซ้อยก็ชวนไปที่อื่น
บอกว่าเบื่อไม่เห็นมีอะไร ร้องซำๆ ซากๆ อยู่ได้

พอตกค่ำถึงเวลาเริ่มจุดไฟ ทั้งซ้อยและพลอยก็ไม่มีตา
สำหรับจะดูที่อื่น นอกจากเขาไกรลาส เดินวนกันอยู่ไม่รู้จัก
เหน็ดเหนื่อย จนนับรอบไม่ถ้วน เพราะเวลากลางคืนและแสง
ไฟที่ประดับประดาไว้ ได้เปลี่ยนสภาพเขาไกรลาสที่ทำด้วย
ไม้ไผ่และศิบुक ให้กลายเป็นเขาไกรลาสในเทพนิยายไปจริงๆ
ต้นไม้ต่างๆ ที่ปลูกไว้บนเขา ดูระยิบระยับ ได้ด้วยดอกไม้ที่ถูก
แสงไฟและลูกแก้วสีต่างๆ ที่แขวนไว้ รูปภาพต่างๆ ถูกแสง
ไฟเข้าก็กลับมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็กรูปเทวดาหรือรูปสัตว์ ที่เรียง
รายอยู่ทั่วไป ตามเชิงเขาไกรลาสนั้น ทำเป็นคูลา แต่ละคูลาก็
ตั้งตักตา ไขกต ไกกระดิกตัวเคลื่อนไหวได้ เหมือนคนจริงๆ
แต่ละคูลาก็แสดงเรื่องต่างๆ มีรามเกียรติ์บ้าง อิเหนาบ้าง สังข์
ทองบ้าง จับเอาตอนใดตอนหนึ่งมาแสดง ซึ่งแสดงเป็นภาพ
ตักตากล ซ้ำอยู่ไม่รู้จบ และพลอยก็ยืนคูลอยู่ได้ไม่รู้เบื่อ

ความรู้สึกหิวข้าวหรือง่วงนอนนั้นเป็นอันว่าลืมได้สนิท
แม้แต่จะหนาวจะร้อนก็ไม่รู้สึก จนตกคึกน้ำค้างเริ่มลงจึงกลับ
ดำหนัก พร้อมด้วยความเหนื่อยอ่อนและอิมใจ ที่ได้เที่ยว
สนุก แต่พอรุ่งขึ้นพลอยก็กระวนกระวาย อยากไปดูงานอีก
และก็ได้ดูตลอดงานซึ่งกินเวลาหลายวัน พอเสร็จงานแล้ว
เสด็จถึงกับทรงทักว่า "นังพลอยเที่ยวงานเสียผอม"

เมื่อมีงานคราวนี้ พลอยได้เห็นทั้งพระเจ้าอยู่หัวและ
สมเด็จพระเจ้าหลานเธอต่างพระองค์อื่นๆอย่างใกล้ชิด พลอยได้
เห็นพระเจ้าอยู่หัวหลายครั้ง ขณะที่เสด็จออกมารับพระกร
ทูลกระหม่อมในงานโสกันต์ และตอนกลางคืน ขณะที่ยืนดู
เขาไกรลาสเพลินอยู่ เสียงโขนร้องลากเสียงมาแต่ไกลว่า
"ห้ามคนให้หยุด ..." เป็นสัญญาณว่า เสด็จลงทอดพระเนตร
งาน แต่แรกพลอยกำลังเดินเพลินไม่รู้ตัว จึงยืนเฉยๆ อยู่
รู้สึกตัวเอาตอนช้อยหยุดตัว ให้ลงหมอบ และพอเงยหน้าขึ้นมา
อีกทีหนึ่ง ก็แลเห็นพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ
เจ้านายทรงพระเยาว์ อีกหลายพระองค์ เสด็จพระราชดำเนิน
ผ่านมาใกล้ๆ ถ้าหากพลอยเอื้อมแขนของตนออกไปจนสุด
นิ้วมือก็จะแตะพระบาทได้พอดี พลอยขนลุกชูไปทั้งตัว และ
รู้สึก bahwaหัวใจพองโต การอบรมสั่งสอนที่ได้รับ จากพ่อแม่

และบรรพบุรุษมีรู้จักช่วยคน ให้จงรักภักดีให้กตัญญูต่อพระเจ้าอยู่หัว และให้เกรงกลัวอาญา จากเจ้าชีวิตของตนนั้นเด็ดพล่านอยู่ในหัวใจ ทั้งที่พลอยยังเป็นเด็ก ความรู้สึกในขณะนั้นบอกไม่ถูก จะเรียกว่าเป็นความปีติยินดีสุดขีด ที่ได้เฝ้าเห็นจนใกล้ชิดก็ได้ หรือจะเรียกว่าเป็นความเกรงกลัวขนาดขนพองสยองเกล้าก็ได้ก็อีกเหมือนกัน พลอยรีบพุบหน้าลงกราบแล้วก็ก้มหน้านิ่งอยู่ ไม่กล้าเงยหน้าขึ้นมองคู่ต่อไป แต่มีความรู้สึกบอกได้ว่า ได้เสด็จพระราชดำเนินผ่านไปอย่างช้าๆ ได้ยินเสียงเจ้านายเล็กๆ ทรงพระสรวล และต่อมาก็ได้ยินเสียงข้างในตามเสด็จคุย และหัวร่อกันเบาๆ

พลอยหมอบอยู่อีกนาน ไม่กล้าเงยหน้า จนรู้สึกชาที่ขาพับเหมือนกันจะเป็นเหน็บ ซ้อยเอื่อมมือมาสะกิด แล้วบอกว่า

"พลอยคูชี เสด็จก็เสด็จ"

และทันใดนั้น เสียงของเสด็จที่พลอยได้ยินอยู่จนเจนหูก็ดังขึ้นว่า

"อ้าว ! นางพลอยกับนางซ้อยมาหมอบกระเตาะอยู่นี่เอง"

ทั้งซ้อยและพบอยเงยหน้าขึ้นยิ้ม ซ้อยนั้นยิ้มอย่างกว้างขวาง ถึงเห็นฟันตลอด

"คูชิ!" เสด็จทรงพระสรวล "พอตกเข้าหน่อย เลย ทำท่าเฝ้าแหนราวกับเป็นพระญาติ เอ้า! ถือนี่ไป" แล้วเสด็จก็ ทรงยื่นกล่องหมากเสวย ให้พลอยถือตามเสด็จ

พลอยเชิญกล่องหมากเสวยตามเสด็จไป เหมือนกับ กล่องหมากนั้นมีชีวิต ต้องถนอมด้วยความบรรจง อย่างยิ่ง ส่วนช้อยก็เดินตามมาข้างๆ ทั้งสองคนหน้าบาน เพราะ กลายเป็นคนสำคัญได้เข้ากระบวน ช้อยนั้นเดินใช้สายตาสอด สาย คุณคนที่หมอบเรียงรายอยู่ทั่วไป เพื่อพบหน้าคนรู้จักจะได้ ยิ้มด้วย และถ้ามองเห็นคนที่ไม่ชอบ จะได้ทำปิ่นปักหมิ่นหน้า ให้เห็นชัด แต่พอเดินตามเสด็จได้สักหน่อย ช้อยคงรู้สึกได้ว่า ถูกมองหนักเข้า ก็หันมากระซิบกับพลอยว่า

"พลอย อีกสักครู่ให้ฉันเชิญกล่องหมากเสวยบ้างนะ เดินมือเปล่าๆ ฉันชักเก้อแล้วละ"

งานโสกันต์ที่พลอยเห็นว่าสนุกหนักหนานั้น เป็นงาน จรมิใช่ว่าจะมีทุกปีไป งานที่พลอยเห็นว่า สนุกเป็นอย่างยิ่ง และเป็นงานประจำปี ถึงแม้ว่าจะผ่านไปแล้ว ก็เฝ้าเร่งวันเร่ง คืบให้ถึงอีก คืองานลอยกระทง ซึ่งมีในกลางเดือน ๑๒ เสด็จ ตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวออกแพที่ท่าขุนนาง และโปรดให้ช้อย และพลอยตามเสด็จ เพราะรับสั่งว่า งานอย่างนี้เด็กๆ ได้ดู

สนุกกว่าผู้ใหญ่ และเมื่อพลอยและซ้อยได้ตามเสด็จ ก็เป็นโอกาสที่คุณสาย จะเปิดหีบหีบของแต่งตัวออกแต่งให้ทั้งสองคน อย่างเต็มยศ เพราะมีหน้าที่ตามเสด็จเป็นงานออกหน้าออกตา

เวลาที่เสด็จลงแพนั้นในราวสองยาม ซึ่งเป็นเวลาที่พลอยหลับแล้วในยามปกติ แต่ในคืนวันงานนั้น ถึงแม้ว่าจะง่วงแสนง่วง พลอยก็ต้องถ่างตาไว้มิให้หลับเสียก่อน พอตอน ๕ ทุ่มก็ต้องถึงกับต้องล้างหน้าให้หายง่วง คืนวันเพ็ญเดือน ๑๒ เวลาสองยามนั้น อากาศเยือกเย็นท้องฟ้าแจ่มใสปราศจากเมฆ และพระจันทร์ดวงโตที่สุด ในรอบปี ลอยอยู่ตรงกลางศีรษะพอดี พอถึงเวลาเสด็จออกท่ามกลางเสียงประโคม ทุกอย่างเตรียมไว้พร้อม ก็เริ่มมีชีวิต พลอยยังจำได้ดีถึงเสียงโกลนร้องลากเสียงบอกกันต่อไป เวลาเจ้านายเสด็จออกจากวังว่า "เปิดข้าง !" แล้วมีเสียงร้องรับกลับมาว่า "เปิดข้างแล้ว !" เป็นสัญญาณว่าได้เปิดประตูข้างให้เจ้านายเสด็จผ่าน พระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกประทับเรือบัลลังก์ จอดอยู่หน้าตำหนักแพพร้อมด้วยเจ้านายข้างใน ฝ่ายพลอยและซ้อยก็ปะปนอยู่กับหมู่ข้าหลวงตามเสด็จ พยายามกระเถิบออกไปจนได้ที่นั่งชิดริมน้ำที่สุด เพื่อจะดูกระทงให้เต็มตา เบื้องหน้าออกไป ใน

ท้องน้ำมีเรือล้อมวง จอดอยู่เรียงราย มีเสียงปี่พาทย์และกลอง
แขกดังอยู่ไม่ขาด ระหว่างเรือล้อมวง มีท่อนหยวกปักไต้จุด
สว่างทอดไว้เป็นระยะ กำหนดบริเวณมิให้ใครเข้ามาใกล้
กราบ นอกท่อนออกไปเป็นเรือราษฎร ที่มาดูงานและมาเฝ้าใน
หลวงมากมายหลายพันลำ คู่มือเต็มท้องน้ำไปหมด และมีเรือ
จ้างพนักงานปักโคมบังพาย ขึ้นล่องคอยตรวจตรารักษาความ
สงบ

ที่หน้าเรือบัลลังก์นั้น เจ้าพนักงานจอดเรือพระที่นั่ง
อนันตนาคราชเตรียมไว้ บนบุษบกตั้งพระชัย หัวท้ายเรือพระ
ที่นั่งจุดโคมกระจุกสีต่างๆ คูแพรวพราว ที่หน้าบุษบกอันเป็น
ที่ตั้งพระพุทธรูป ตั้งเครื่องนมัสการ มีรูปเทียนต่อชนวนมายัง
เรือบัลลังก์ เมื่อพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดชนวน ในพริบตาเดียว
เทียนหน้าพระ ก็สว่างพริบขึ้นพร้อมกัน ต่อจากนั้นเจ้านาย
ข้างในทรงจุดเทียนภายในเรือนั้นอีกจนทั่ว ทำให้เรือพระที่
นั่งลำนหิมานั้น สว่างแจ่มด้วยแสงประทีป แสงไฟกระทบ
ลวดลายสลักที่ปิดทองล่องชาด และติดกระจุก บังเกิดแสง
สะท้อนดูเหมือนกับว่าเรือพระที่นั่งนั้นมีชีวิต และเป็นสัตว์ที่
แสนจะงดงาม ลอยมาจากอีก โลกหนึ่ง เมื่อทรงจุดเทียนเสร็จ
ไฟพายในเรือพระที่นั่ง ก็เริ่มพาย และเรือพระที่นั่งก็เคลื่อนที่

ออกไปช้าๆ พร้อมด้วยเสียงเห่เรือและเสียงฝีพายรับกึกก้อง
ต่อจากนั้นเรือพระที่นั่งศรีสุพรรณหงส์ ก็ลอยเข้ามาเทียบ
หน้าเรือบัลลังก์ เพื่อให้ทรงจุดเทียนเช่นเดียวกับเรือพระที่นั่ง
ลำก่อน

จากเรือลำใหญ่ซึ่งลอยลำออกไปกลางน้ำ ส่องแสงสว่าง
จากลำเรือ ไปรอบบริเวณ เหมือนพระอาทิตย์ พระจันทร์ใน
ท่ามกลางความมืด และแสงสว่างนั้น จับใบหน้าคนหลายพัน
ที่อยู่ในเรือเล็กเรื่อน้อย ที่มาคอยชมอยู่ ให้แลเห็นได้ชัด
ต่อจากนั้นก็มีการปล่อยเรือกระทงเล็กๆ ทำเหมือนเรือพระที่
นั่งและเรือกราบของจริง จุดเทียนราย ตลอดลำ ลอยมาทั้ง
กระบวน แล้วจึงถึงลำเภอบแบบของจริง แต่ย่อส่วนเล็กลงไป
หมด จุดเทียนและ โคมสว่าง ทัวทั้งลำ ภาพทั้งหมดนี้เป็นภาพ
ที่พลอยจำได้ติดตา ไม่มีวันลืมเลือนอีกภาพหนึ่ง

เวลาที่พลอยรู้สึกว่าคุณที่สุดก็คือตอนจุดดอกไม้ไฟ
ซึ่งเริ่มต้นหลังจากทรงดอกไม้เพลิงเป็นสัญญาณ ที่หน้าเรือ
บัลลังก์ บัดเดียวใจ ทั้งท้องน้ำก็ดูเหมือนจะเต็มไปด้วย
ดอกไม้เพลิง เพราะเรือต่างๆที่จอดอยู่ นับจำนวนไม่ถ้วนนั้น
ต่างพากันจุดดอกไม้เพลิงขึ้นพร้อมกัน บางอย่างก็น่าดู เช่น
พุ่มตะไค้ที่เขาจุดตามท่อน บางอย่างก็น่ากลัว เช่นพลุและรัศมา

ซึ่งส่งเสียงดัง ภายในระยะเวลาติดๆกัน บนท้องฟ้าก็เต็มไปด้วยดาวสีต่างๆ ที่ร่วงพรุกลงมา แล้วก็เสียงพลุเสียงพะเนียง เกิดเป็นดาวกระจายเต็มท้องฟ้าแทนกันอยู่ไม่ขาด ในน้ำเบื้องหน้า มีแต่ดอกไม้้่น้ำทุกขนาด ส่งเสียงมุดน้ำหรือ ฟ่นไฟออกจากตัว อยู่ไม่ขาดระยะ เจ้าพนักงานจัดดอกไม้้น้ำทุกชนิด แต่ขนาดย่อมกว่าธรรมดาไว้แจกถวายเจ้านายข้างในทรงจุด และมีเหลือพอสำหรับข้างในที่ไม่ใช่เจ้านาย ตลอดจนถึงพลอยและช้อย ตอนนี้เป็นตอนที่สนุกที่สุด เพราะจะส่งเสียงวิ๊ววิ๊วกันบ้างก็ได้ ด้วยเสียงดอกไม้เปลิง นั้นดังกว่าคอยกลบเสียงคนอยู่ ช้อยถือ โอกาสที่ผู้ใหญ่อ้วดอกไม้เปลิงจุดดอกไม้หลายดอกแต่ไม่โยนลงน้ำ กลับทำร่วงเข้าไปในหมู่ชาววังที่นั่งอยู่ ทำให้เกิดหัวร่อและลูกหนักันซุลมุน แต่เพราะความกล้าั่นเอง พอถึงตำหนักก็ปรากฏว่า ฝ้านุ่นของช้อยใหม่เป็นรุโหว่ไปหลายรุเหมือนกัน

ด้วยชีวิตอันอยู่ในกรอบแวดล้อมไปด้วยระเบียบประเพณีต่างๆ พลอยก็อยู่ในวังต่อมาจนความรู้สึกเรื่อง บ้านเดิมที่เคยอยู่นั้นเลื่อนรางไปจากความทรงจำ ถึงจะนึกถึงบ้างก็เป็นบางเวลา พลอยก็มองเห็นแต่ภาพรางๆ ผิดกับภาพที่แจ่มใสชัดเจนที่เคยนึกเห็นได้ เมื่อจากบ้านใหม่ๆ รายละเอียด

ต่างๆ ที่เคยจำได้ว่า สิ่งใดอยู่ที่ไหน และตรงไหนมีอะไรบ้าง หรือคนที่บ้านหน้าตาเป็นอย่างไรนั้น ยิ่งวันคืนล่วงไปก็ยิ่งเลือนรางไปทุกที พลอยเข้ามาอยู่ในวังเดือนหนึ่งก็แล้วสองเดือนก็แล้ว แต่ก็ไม่ปรากฏว่าใครทางบ้านมาติดต่อ หรือส่งข่าวคราว มาให้ทราบ ส่วนแม่นั้นสองเดือนสามเดือนก็มาเยี่ยมพลอยครั้งหนึ่ง พร้อมด้วยของฝากนานาชนิด และความรัก ของแม่ที่มีไว้ให้พลอยเสมอ แต่ถึงว่าแม่จะเป็นฝ่ายไปมาหาสู่ตลอดมา โดยมีได้มีคนทางบ้านเกี่ยวข้องเลยก็ตาม ในใจจริงของพลอยก็ยังไม่รู้สึก ว่าขาดจากบ้านคลองบางหลวง ทุกครั้งที่นึกถึงบ้าน ก็มีแต่บ้านนั้นที่พลอยเห็นเป็น ของตัว และตัวเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ถ้าจะคิดไปในทางที่ว่าผู้ใดจะเป็นผู้มีอำนาจสั่งการ เกี่ยวกับชีวิตของพลอย ได้เด็ดขาด คือบอกให้พลอยทำอะไร พลอยก็ทำตามแล้ว พลอยก็เห็นว่า มีเจ้าคุณพ่ออีกคนหนึ่ง นอกจากเสด็จ และมีอยู่เพียงสองคนเท่านั้น ส่วนแม่นั้นเป็นวัตถุแห่งความรักและความยินดี แต่ก็ยังไม่รู้สึกว่ามีส่วนสำคัญในการที่ จะบันดาลให้ชีวิตของพลอยเป็นไปในทางใด ส่วนผู้ที่อบรมนิสัย อบรมมารยาท ตลอดจนประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ต่างๆ ให้แก่พลอยนั้นคือคุณสาย ซึ่งพลอยรู้สึกทั้งรักทั้งกลัว และเพราะความกลัวนั้น จึงมี

สูทถ้าจะเป็น กันเองกับคุณสาย ทั้งที่กินนอนอยู่กับคุณสาย
ทุกวันเป็นประจำ

ในที่สุดพฤติกรรมบางอย่างเกี่ยวกับแม่ ก็ทำให้พลอย
ต้องรู้สึกเหินห่างออกไปอีก แม่เข้ามาเยี่ยมในวัง สามสี่ครั้ง
แล้วก็หายไปนาน จนวันหนึ่งนางพิศหอบข่าวของ
พระรูงพระรัง เข้ามาที่ตำหนัก ขณะที่พลอยนั่งกินข้าว เข้าอยู่กับ
คุณสายและซ้อย

นางพิศเข้ามาในห้องแล้วก็ทรุดตัวลงนั่งยกมือไหว้คุณ
สาย ส่วนพลอยดีใจว่าแม่มาเยี่ยม จึงถามขึ้นว่า

"แม่อยู่ไหนล่ะ"

"คุณแม่ไม่มาหอรอกเที่ยวนี้" นางพิศตอบก้มหน้า
"ให้บ่าวมาคนเดียว และเอาของมาให้คุณ"

พลอยหน้าเสียลงไปทันที เพราะของที่แม่เอามาให้ นั้น
หมดความสำคัญทั้งสิ้น ถ้าหากว่าแม่ไม่มาด้วย สิ่งแรกที่วูบ
ขึ้นมาในหัวใจก็คือ แม่ต้องเจ็บไข้ หรือมีอันจะเป็นอะไรแล้ว
และท่าทางของนางพิศ ก็ชักจูงให้คิด ไปทางนี้

"แม่เป็นอะไร ไปพิศ" พลอยถามเสียงสั้น

"คุณอย่าเพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เลย" นางพิศตอบ "แล้วบ่าวจะ
เล่าให้ฟัง"

พลอยน้ำตากลับลูกตาทันที จะไต่ถามต่อไปก็สิ้น
ปัญญา เหลือวคูหน้าคุณสายเหมือนกับว่า จะขอความ
ช่วยเหลือ ฝ่ายคุณสายเห็นความทุกข์ที่ปรากฏอยู่บนหน้า
พลอย ก็ยื่นมือเข้าช่วยทันที

"แม่เข้มเป็นอะไรไป พิศ" คุณสายถามอย่างเอาจริง
"บอกมาเถิดไม่ต้องปิดบัง ถึงพลอยไม่รู้เดี๋ยวนี้ ก็ต้องรู้เข้าวัน
หนึ่ง"

"ไม่เป็นไรหรอกเจ้าค่ะ" นางพิศตอบแล้วก้มหน้าเอา
มือเช็ดพื้นกระดาน "คุณเธอบอกว่ามาในวังไม่ได้ อายเขา"

พลอยน้ำตาร่วงพรูทันที เมื่อได้ยินคำพูดของนางพิศ แม่
เป็นอะไรจึงต้องอับอายขายหน้าถึงกับเข้าวังไม่ได้ จะเจ็บไข้
เป็นอะไรจนเสียโฉม หรือว่าจะยากจนผ้าผ่อนขาด จนไม่กล้า
มาหาพลอย

"โฮ้ ! เป็นอะไร ถึงต้องอับอายถึงเพียงนั้น" คุณสาย
ถามอย่างไม่เชื่อหู

นางพิศนั่งอึดออดไม่ยอมตอบ แต่เห็นคุณสายก็นิ่งรอ
คำตอบอยู่ ส่วนพลอยก็ชักจะสะอื้นถี่เข้า นางพิศก็ร้องไห้โฮ
ยกผ้าห่มขึ้นปิดหน้า แล้วก็สะอึกสะอื้นแล้วกล่าวว่า

"คุณเธอมีกรรมเจ้าค่ะ"

คุณสายตกตะลึงจั้งไปครู่หนึ่ง แต่แล้วก็ได้สติถาม
นางพิศ ขึ้นเบาๆว่า

"มีห้องกับใคร พ่อฉิมตัวดีนั่นละซี"

"เจ้าคะ นั่นแหละเจ้าคะ" นางพิศตอบ

คุณสายนั่งอยู่นาน ระหว่างนั้นก็อิมข้าว ล้างไม้ล้างมือ
อย่างซ้าๆ เหมือนกับจะให้สะอาดเป็นพิเศษ แล้วก็เอาจี๊ฝั้งสี
ปากขึ้นมาสีอย่างบรรจง เอาหมากใส่ปากเคี้ยวซ้าๆ จนเกือบ
หมดคำแล้วจึงพูดขึ้นว่า

"พิศ ไปหาข้าวกินเสียที่หลังตำหนักกับผาด ซ้อยขึ้น
ไปอยู่กับเสด็จข้างบนเดี๋ยวนี้อย่ารำไร" และเมื่อคนทั้งสอง
ออกไปนอกห้อง เหลือกันสองต่อสอง คุณสายก็เริ่มอธิบาย
ให้พลอยฟัง ถึงเรื่องการมีเรือน การเป็นพ่อเป็นเมีย แล้วก็มิลูก
และคนที่มิลูกกับคนๆหนึ่งนั่น อาจไปมิลูกกับคนอื่นอีกก็ได้
และสรุปความว่า ถึงแม้ว่าแม่จะไปมิลูก ซึ่งเป็นน้องของ
พลอยต่อไปอีกกี่คน เท่าที่คุณสายรู้ใจ แม่ก็คงยังรักพลอยมาก
ที่สุด อยู่นั่นเอง ซึ่งมีได้ทำให้พลอยมีความรู้สึกดีขึ้นอย่างไร
เลย

บทที่ ๔ (หน้าที่ ๒)

ตลอดวันนั้นทั้งวันคุณสายไม่ยอมให้พลอยคลาดจากสายตาไปได้ เรียกให้ช่วยทำโน่นทำนี่ เพื่อเก็บตัว พลอยไว้ใกล้ๆ ทั้งที่พลอยอยากจะไปถามรายละเอียดเรื่องแม่จากนางพิศ แต่ก็ไม่กล้า เพราะคุณสายทำเฉยๆ คล้ายๆกับไม่ยอมให้พลอยไปถามเรื่องนี้มากนัก แต่คุณสายจะได้ขึ้นไปทูลเสด็จไว้แล้วอย่างไรก็ไม่ทราบได้ เพราะเมื่อพลอยขึ้นไปเฝ้ารับใช้ตอนกลางวัน เห็นเสด็จทอดพระเนตรมาทางพลอยบ่อยๆ เหมือนกับจะสนพระทัย ว่าพลอยรู้สึกอย่างไร แต่พลอยก็อยู่ในวังมานานพอที่ซ่อนความรู้สึก มิให้ปรากฏต่อพระพักตร์เจ้านายของตน เสด็จจึงมิได้รับสั่งเรื่องแม่ได้สามี่ใหม่ แต่อย่างไร แต่พอตกบ่าย ขณะที่พลอยเฝ้าอยู่พร้อมกับคุณสายและซ้อย เสด็จก็รับสั่งขึ้นว่า

"สาย นังซ้อยนี้อายุครบโกนจุกแล้ว ข้าจะโกนจุกให้"

คุณสายพูดพิมพ์ำขอบพระเดชพระคุณแล้วก็กราบ แต่แล้วก็หันมาตาเขี้ยวกับซ้อย ซึ่งหมอบแหงนหน้าคุณนกระจอกสองสามตัว ที่ชายคาตำหนักเปลิดเปลิน ทำเอาซ้อยต้องหน้าม่อยลงกราบเสด็จเช่นเดียวกัน

"แต่นั่งพลอยนี้จะว่ายังไง" เสด็จรับสั่งต่อ "เด็กมันอยู่กับข้า ข้าก็อยากโกนจุกให้พร้อมๆกัน แต่พลอยเขา มีพ่อเป็นขุนนาง จะทำไปโดยลำพัง เขาจะว่าอย่างไรก็ไม่รู้"

"ถ้าเสด็จรับสั่งไปก็เห็นจะไม่ขัดคอกมังคะ" คุณสายทูล

"นั่นซี ถ้าอย่างไรเจ้าออกไปถามเขาดู ให้ได้เรื่องได้ราวก็จะดี ถ้าไปละก็พาพลอยไปด้วย ไปเยี่ยมพ่อเขา เสียคบ้าง"

"มังคะ" คุณสายรับคำที่เสด็จรับสั่ง

พลอยได้ยินข้อความที่เสด็จรับสั่งก็ดีใจ อีกทางหนึ่งในเรื่องที่จะได้โกนจุก ใจจริงนั้นอยากโกนจุก พร้อมกับซ้อย และการที่จะกลับไปโกนจุกที่บ้านนั้น พลอยนึกไปไม่ถึงว่าจะกลับไปได้อย่างไร แต่เมื่อได้ยินเสด็จ รับสั่งให้คุณสายพาไปเยี่ยมบ้าน ก็ดีใจที่จะได้กลับไปพบคุณเชย พี่สาวคนเล็ก ซึ่งพลอยยังคิดถึงอยู่เสมอ พลอยยังเด็กเกินไป ที่จะเดา พระทัยเสด็จออกว่า ทรงเป็นห่วงพลอยมากขึ้น หลังจากที่คุณสายได้ขึ้นมา กระซิบทูลว่า แม่แหม่ได้สามีใหม่เป็นญาติห่างๆทางบ้านนอก และขณะนี้กำลังตั้งครรรภ์ ซึ่งทำให้เสด็จทรงพระเมตตาพลอยว่า เป็นเหมือนเด็กกำพร้า เพราะทางพ่อ

ก็ดูเนือยๆ ไม่สนใจ ทางแม่ก็ไปมีเรื่อง ผูกพันเพิ่มเติม เสียดจจึง
ตั้งพระทัยที่จะทรงอุปการะพลอยมากขึ้นกว่าเก่า และ
ขณะเดียวกันก็มีพระประสงค์ จะให้พลอยได้กลับไปบ้านเดิม
บ้าง แม้จะเป็นชั่วคราวช่วยยามก็ยังดี พลอยจะได้ไม่ขาดตอนจาก
พี่น้องเสียเลย

ความดีใจที่จะได้โกนจุก และจะได้ไปเที่ยวบ้าน ก็ยังหา
ทำให้พลอยลืมเรื่องแม่ลงไปด้วยไม่ จนคืนวันนั้น คุณสายขึ้น
ไปบนตำหนักตามปกติ และพลอยเข้านอนก่อน นางพิศจึงเข้า
มาช่วยไถ่ขุ้งในมุ้ง และถือโอกาสเล่าเรื่องแม่ให้ฟัง

"คุณพลอยอย่าไปเสียอกเสียใจอะไรเลย" นางพิศ
เริ่มกล่าวอรัญภพ "คุณแม่ไม่เป็นอะไรหรอก มีห้องมีใส่
ใครๆ เขาก็มีกัน คุณแม่ก็ยังไม่ว่าอะไรหนักหนา ไปอยู่หัว
เมืองจะไปอยู่คนเดียวได้ยังไง เธอก็ต้องหาที่พึ่งไว้บ้าง"

"แล้วพ่อฉิมนี่เขาเป็นอย่างไรบ้างพิศ" พลอยถาม

"บ่าวก็ว่าเขาเต็มไปหน่อย แต่คุณเธอว่าของเธอดี
ไว้ใจได้ บ่าวก็ต้องนิ่ง" นางพิศตอบ แล้วก็พูดต่อไป ทันทีว่า
"แต่ท่าเขาจะดีจริงๆ ระวัง คุณพลอยอย่าไปวิตกไปเลย ถ้า
ไม่จริงแม่จะไปตกล่องปล่องขึ้น กับเขาหรือ คุณเธอเป็นผู้ดี
ตาเธอก็ต้องสูง คุณอะไรก็รู้เรื่อง ไซ้ ! นังพิศ เอ็งเป็นจี้ข้าเขา

แล้วยังไม่เจียมตัว สะเออะไปเที่ยวว่า เขาอย่างนั้นอย่างนี้
หลังจะลายไม่รู้ตัว" นางพิศเริ่มเทศนาเตือนสติตัวเอง

"เวลานี้แม่อยู่ที่ไหน" พลอยซักต่อ

"ก็อยู่บ้านที่ไปอยู่แต่แรกสิคุณพลอย ที่แรกไปอยู่กับ
บ่าวสองคน แล้วก็หาคนบ้านนอกมาไว้ใช้อีกคนหนึ่ง ต่อมา
เห็นบ่นว่าว่าแห้ว พ่อฉิมเขาก็เลยพาน้องสาวเขา ชื่อแม่ปลั่งมา
อยู่เป็นเพื่อน เขามากันสองคนพี่น้อง เขาว่าเพื่อกันคนนินทา
แล้วเดี๋ยวนี้ก็เลยอยู่กินกันเปิดเผย ใครๆเขารู้กันทั่วแล้ว"

"พิศมาเสียอย่างนี้ แม่จะได้ใครใช้เล่าพิศ" พลอย
ปรารภขึ้นอย่างเป็นห่วง

นางพิศยกมือขึ้นเช็ดน้ำตาแล้วพูดด้วยเสียงเครือๆว่า

"ทูนหัวของพิศ ตัวเล็กเท่านี้ยังมีน้ำใจเพื่อแม่ถึงคุณ
แม่ คุณพลอยไม่ต้องเป็นห่วงหรอก พิศไม่มีทึ่งนาย ของตัว
เสียละ จะเป็นจะตายก็ให้มันรู้กันไป อีกสองสามวันพิศก็จะ
กลับ เวลานี้ก็ยังไม่เป็นไร เพราะคุณยังไม่เจ็บ ไม่ใช่ ต่อไปก็
จะต้องคอยคุณมากกว่านี้"

"พิศ" พลอยถามต่อไปอีก "แม่ปลั่งน้องพ่อฉิมที่เขา
มาอยู่นะ เขาทำอะไรบ้าง"

"ฮึ ! " นางพิศร้องในคอ "ก็มาเป็นนายของอีพิศอีก คนนะซี ที่แรกมาก็ดี เอาใจคุณแม่ ปฏิบัติวัตตาททุกอย่าง ไม่ว่าจะพูดว่าอะไร เป็นเห็นจริงไปหมด แต่พอเขาเป็นน้องสะใภ้เท่านั้นแหละคุณพลอยเอ๋ย เปลี่ยนไปเป็นคนละคนที่เดียว เขาทำยังกะเป็นบ้านของพี่ชายเขา นิดก็ไม่ได้ หน้อยก็ไม่ได้ เป็นผิดใจไปหมด พี่ชายเขาก็รักน้องสาว คุณเธอก็รักพี่สาว เลยต้องกลายเป็นปฏิบัติน้องสาวไป แต่คุณเธอใจดี อย่างนั้นละก็ทนไม่ไหวละ ทั้งๆที่อีพิศมีค่าตัว อย่างนี้แหละ ขึ้นแหลมมาวันไหนละแม่ตบล้างน้ำ ให้ลื้อกันสักที ไม่กลัวหวายกลัวตรวนหรือคอยดูไปซี" แล้วนางพิศก็เอามือตบปากตัวเองเผียะใหญ่ พลากรื่องว่า

"อีพิศ อีเวร มึงเอาอะไรมาพูดให้ลูกนายกูฟัง" แล้วก็หัวเราะชอบใจ หยิบพัดมาพัดให้พลอย แล้วบอกว่า

"พอที่คุณพลอย นอนเสียเถอะ บ่าวจะเล่นิทานให้ฟัง" ฝ่ายพลอยก็นอนหลับตาฟังนิทานของนางพิศ เรื่องตาเถรกินหอยจู้บแจง ซึ่งเป็นนิยายที่ได้ฟังนางพิศเล่าให้ฟังมาแต่เด็กๆจนเดี๋ยวนี้ ได้ฟังที่ไรเป็นหลับทุกที

อีกราวๆอาทิตย์หนึ่งต่อมา คุณสายก็บอกให้พลอยรู้ตัวว่า ในวันรุ่งขึ้นจะพาพลอยออกจากวังในตอนเช้า เพื่อไป

เยี่ยมบ้าน และคุณสายก็บอกให้รู้ตัวด้วยว่า การไปคราวนี้จะไม่มีเวลาอยู่ได้นานนัก เพราะเมื่อคุณสาย พุดธุระกับเจ้าคุณพ่อเสร็จ และให้โอกาสพลอยได้ปราศรัย ถามทุกข์สุขกับพี่น้องตามสมควรแล้ว ก็จะรีบกลับทันที แต่ถึงจะรู้ตัวล่วงหน้าอย่างนี้แล้วก็ตาม พลอยก็ยังตื่นเต้นกระหายที่จะไป เพราะจากบ้านมาได้เกือบแปดเดือน ยังมีได้เคยพบหน้าคนทางบ้าน หรือได้ข่าวคราวอย่างใดเลย จึงคอยเวลาที่จะออกเดินทางไปบ้าน ด้วยความตื่นเต้น

รุ่งขึ้นเช้าอีกวันหนึ่ง คุณสายให้พลอยกินข้าวแต่เช้า แล้วก็แต่งตัวให้ดูหมคจคเป็นพิเศษ เปิดหีบหีบของแต่งตัวมาใส่ให้พลอย พลางอธิบายให้พลอยฟังว่า การแต่งเนื้อแต่งตัวเป็นพิเศษนั้น มิใช่จะไปโอ้อวดใคร แต่จำต้องทำเพื่อกันนินทา และป้องกันความสงสัยว่า พลอยจะได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่ดี และเตือนสติว่า เมื่อไปถึงบ้านแล้ว ให้พลอยระวังกริยาวาจาให้จงดี เพราะถ้าไปแสดงสิ่งใดให้เป็นที่ตำหนิได้ จะขายพระพักตร์เสด็จผู้เป็นเจ้านายของตน และขายหน้าคุณสายผู้เป็นผู้ดูแลเลี้ยงดู พลอยอดสงสัยมิได้ว่า คุณสายกับเจ้าคุณพ่อ จะรู้จักคุ้นเคยกันเพียงใด จึงถามออกไปขณะที่แต่งตัวอยู่

"คุณพ่อพลอยนะหรือ" คุณสายพุดยิ้มๆ "ป่ารู้จักมานานแล้ว ตั้งแต่ท่านเป็นมหาเด็กลูกอยู่ในวัง ตอนนั้นป่าจะโตกว่าพลอยสักหน่อย และท่านก็ยังเป็นหนุ่ม ตอนท่านชอบแม่ของพลอย ป่าก็เลยได้โอกาสคุ้นเคยกับท่าน ไปด้วย ถ้าไม่รู้จักกัน ป่าจะออกไปหาท่านได้อย่างไร"

เมื่อแต่งตัวเสร็จ คุณสายก็พาพลอยออกจากวัง มีผาดถือหีบหมากตามหลัง บ่ายหน้าไปลงเรือที่ท่าพระ แล้วเรือก็เริ่มข้ามแม่น้ำมุ่งไปยังคลองบางหลวง ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ออกจากวัง หลังจากวันที่พลอยเข้าไปกับแม่ สิ่งต่างๆ ที่ได้พบเห็นระหว่างเดินทาง ก็ยังเรียกร้องความสนใจจากพลอยอยู่ไม่น้อย พลอยรู้สึกวโลกภายนอกนี้ กว้างใหญ่เอากการ เต็มไปด้วยคนที่ไม่รู้จัก บางคนก็มีกิริยาจากักกษพะ ไม่น่าดู เสี่ยงแม่ค้าที่วางหาบอยู่ใกล้ ทางลงเรือส่งเสียงพูดกัน ทำให้พลอยต้องمينหน้า และทำให้คุณสายต้องรีบสาวเท้าเดิน เพื่อให้ผ่านไปเสียเร็วๆ แต่พอเรือเริ่มออกแจวข้ามแม่น้ำ กิริยาอาการของคุณสายก็โกลาหล คุณสายกำหนดที่ให้พลอยนั่งตรงกลางลำ มิให้เอียงไปทางกราบไหนได้เป็นอันขาด เพราะเกรงว่าเรือจะล่ม คุณสายนั่งอย่างระวังตอนท้ายเรือ บังคับให้ผาด นั่งตอนหัวเรือพร้อมกับสั่งให้นั่งนิ่งๆ เหมือนกับว่าผาด

เป็นเด็กเล็กๆเท่ากับพลอย พอเรือออกจากท่าไปได้ ไม่ทำอะไร
ความกลัวว่าเรือจะล่มของคุณสาย ก็เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้ง
ความวุ่นวายต่างๆ คุณสายนั่งอยู่กึ่งกลางเรือ มือทั้งสองจับ
กราบเรือๆไว้แน่นข้างละกราบ พอเรือเอียงทีหนึ่งก็ร้องว้ายที
หนึ่ง แล้วก็ร้องบอกละล่ำละลักให้ผาด เปลี่ยนที่นั่งทุกทีไป
เพื่อขึ้นให้เรือมิให้เอียง ฝ่ายผาดก็ขำขำอ้อนอยู่มิใช่เล่น พอ
คุณสายร้องว้ายทีหนึ่ง ผาดก็ปลั่ง ทีหนึ่งด้วยถ้อยคำแปลกๆ
เป็นต้นว่า ตาเถน ! บ้าง กระ โถนหก ! บ้าง แม้แต่ของอื่นซึ่ง
ไม่น่าตกหรือหกได้ ผาดก็ นำเอามาตกและหกลงในเรือทุก
ครั้ง ทีเรือเอียงแม้แต่น้อย พลอยว่ายนน้ำเป็นมาแล้วจากตื่นท่า
หน้าบ้าน ฉะนั้นจึงไม่ กลัวเรือล่ม แต่นั่งดูความกลัวของคุณ
สาย และคำปลั่งของผาดอย่างสนุกเต็มที่ เมื่อปรากฏว่าคุณ
สายร้องว้าย ทีหนึ่ง ผาดก็ปลั่งทีหนึ่ง พลอยก็นั่งภาวนาในใจ
ให้เรือเอียงบ่อยๆ เพราะอยากได้ยินว่าผาดจะปลั่งว่าอะไร
ต่อไป ระหว่างที่เรือกำลังแจวข้ามแม่น้ำ คุณสายและผาดซึ่ง
นั่งหัวเรือและท้ายเรือก็ร้องรับกันอยู่เรื่อยๆ จนตาแก่ ซึ่งเป็น
คนแจวเรือออกสนุก เคี้ยวหมากรุกไปและหัวเราะหึๆ อยู่ในคอ
พลอยเหลือวไปดูตาแก่ก็ยิ้มแล้วพยักหน้าให้ ทันใดนั้นก็วาด
แจวให้เรือเอียงอย่างน่ากลัว เป็นเหตุให้คุณสายร้องดังกว่า

ปกติ และผาดก็พลังยืดยาวกว่าธรรมดา การเป็นไปอย่างนั้น
จนเรือเข้าคลองบางหลวง จึงค่อยสงบลง เพราะเรือแจวเลียบริม
ตลิ่งไปใกล้ๆ

เมื่อวันที่แม่พาออกจากบ้านพลอยรู้สึกลัวว่าไกลแสนไกล
แต่จากกลับไปเยี่ยมบ้านนี้ พลอยรู้สึกลัวว่าระยะทางใกล้ ไปหมด
นั่งเรือมาได้ครู่เดียว ก็แลเห็นศาลาท่าน้ำลึบๆ และใน
ระยะเวลาอีกไม่นานนัก พลอยก็เห็นเด็กสองคน โหนศาลาท่าน้ำ
น้ำอยู่ คนหนึ่งนั่นคือคุณเชย คุณเชยคนเก่าที่ยังมิได้
เปลี่ยนแปลงไปเลย อีกคนคือพ่อเพิ่ม พี่ชายร่วมท้องของ
พลอย ซึ่งยังเหมือนคนเก่าอยู่เช่นกัน พลอยรู้ทันที่ว่า ตั้งแต่ตัว
จากไปแล้ว คุณเชยคงไม่มีใคร จะเล่นด้วย ต้องหันมาเล่นกับ
พ่อเพิ่ม

ระหว่างที่เรือแล่นเข้าไปยังดินท่านั้น คนทั้งสองที่อยู่
บนศาลา ยังมีได้ทันสังเกตว่าใครอยู่ในเรือ แต่พอเรือ จะเข้า
เทียบท่า พ่อเพิ่มก็เหลียวมาเห็นพลอยเข้าก่อน พอเห็นพลอย
ตาพ่อเพิ่มก็เบิกกว้าง อ้าปากร้องลั่นว่า

"คุณเชย ! คุณเชย ! ใครมานั้นแน่ะ"

ฝ่ายคุณเชย เมื่อได้ยินเสียงพ่อเพิ่มก็เหลียวมาดู พอเห็น
พลอย คุณเชยก็เกาะเสาค้วยความดีใจร้องว่า

"แม่พลอย ! แม่พลอยมาแล้วๆ" ร้องซ่าๆอยู่ตั้งนั้น คุณสายและพลอยขึ้นบันไดไปบนศาลา คุณสายถามขึ้น ก่อนว่าพ่อเพิ่มเป็นใคร พอพลอยบอกคุณสายก็ว่าเคยเห็นมาแต่ยังแบบเบาๆ ส่วนคุณเชยนั้นคุณสายบ่นอุบอิบอยู่ในคอว่า กิริยาอย่างกับเด็กผู้ชาย เมื่อได้ความว่าเจ้าคุณพ่อกำลังลงมาดูไม้ค้ำค้อยู่ข้างตึก คุณสายก็ตรงเข้าไป มีผาดถือหีบหมากตามหลังไปติดๆ ต่อจากนั้นก็มีการเดินกลาง คุณเชยและพ่อเพิ่มเดินขนาบข้าง สนทนาทักถามกันอย่างตื่นเต้นเป็นที่สุด หลังจากที่ไม่ได้พบกันมาเป็นเวลานาน

เจ้าคุณพ่อกำลังเดินดูไม้ค้ำค้อยู่ข้างตึกจริงๆ อย่างที่คุณเชยได้บอกไว้ พลอยเองก็รู้อยู่แล้วว่า ตามปกติเจ้าคุณพ่อตื่นแต่เช้าแล้วก็ลงข้างล่างเดินเล่น หรือดูต้นไม้ที่ปลูกอยู่จนสายจึงกลับขึ้นตึก วันนั้นพลอยรู้สึกว่ เจ้าคุณพ่อกำลังสบายอารมณ์ เพราะเดินซ่าๆดูไม้ค้ำค้อย่างพิจารณา เจ้าคุณพ่อแต่งกาย อย่างอยู่กับบ้าน คือนุ่งผ้าลวยชาย แต่พอเห็นคุณสายซึ่งเป็นคุณข้างใน เดินตรงเข้าไป เจ้าคุณพ่อก็ใช้เท้าข้างหนึ่งตวัดชายผ้าขึ้นมาเป็นโจงกระเบนได้อย่างแคล่วคล่อง พลางพนมมือรับไหว้คุณสาย ซึ่งทรุดตัวลงนั่งไหว้ แล้วก็ถามขึ้นว่า

"คุณสบายดีหรือ มาธุระอะไรแต่เช้า" แล้วก็เหลือบ
มาเห็นพลอย เจ้าคุณพ่อก็ยิ้มด้วยแล้วทักว่า "อ้าวพลอยก็มา
ท่าทางเป็นชาววัง ผิดไปแทบจำไม่ได้"

หลังจากทักทายปราศรัยกันตามธรรมเนียมแล้ว เจ้าคุณ
พ่อก็เชิญคุณสายขึ้นบนตึกด้านหน้า ส่วนพลอยซึ่งยังขนาบ
ข้างด้วยคุณเชยและพ่อเพิ่มก็ตามขึ้นไปด้วย คุณสายเข้าไปนั่ง
พูดอยู่กับเจ้าคุณพ่อ ที่เฉลียงใหญ่หน้าตึก ส่วนพลอยและคุณ
เชยและพ่อเพิ่มหยุดตรงบันไดใกล้ๆกัน

"แม่พลอย" คุณเชยกกล่าวขึ้น "ฉันคิดถึงออกจะตาย
ไป แม่พลอยไปอยู่ในวังเป็นอย่างไรบ้าง สนุกไหม"

"ฉันก็คิดถึงคุณเชยมากเหมือนกัน" พลอยตอบ "อยู่
ในวัง สนุกสนุก ฉันอยากให้คุณเชยไปอยู่ด้วย จะได้เล่น
ด้วยกัน"

"เฮ้อ ! ชาววังรังกะตุ้ย" คุณเชยพูด "ไม่เอาหรอก
หมอบๆกลานๆ สู้อยู่บ้านไม่ได้ สบายกว่า"

"พลอยพบแม่บ้างหรือเปล่า" พ่อเพิ่มถาม

"แม่เข้ามาหาฉันหลายหนเหมือนกัน" พลอยตอบ
"แล้วพ่อเพิ่มละ"

"ฉันก็พบสองสามหน" พ่อเพิ่มพูด "แม่แกมาเรือ แต่ไม่ยอมขึ้นบ้าน ให้คนมาเรียกฉันลงไปคุยในเรือ ครึ่งหลังนี้แกบอกฉันว่า ... อ้า... พลอยรู้เรื่องแล้วไม่ใช่รี" พ่อเพิ่มไม่ยอมพูดเรื่องแม่ไปมีสามีใหม่ แต่พลอยก็เข้าใจ และรู้สึกกระดากคุณเซยขึ้นมาทันที แต่ครั้งหนึ่งแอบไปดูคุณเซย เห็นนั่งทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ จึงตอบพ่อเพิ่มว่า

"รู้แล้วละ แล้วทางนี้เขาว่าอย่างไรกัน" พลอยลดเสียงลงเป็นกระซิบ

"อย่าเอะอะไป" พ่อเพิ่มกระซิบตอบ "ใครก็ไม่รู้ไปบอกเจ้าคุณพ่อ ท่านโกรธใหญ่ เลยสั่งห้ามฉันว่า ถ้าแม่มาหาอีกไม่ให้ลงไปพบ ถ้าฉันไม่ฟังท่านจะไล่ออกจากบ้าน"

พลอยสงสารพ่อเพิ่มขึ้นอย่างจับใจ เพราะพลอยเพิ่งรู้ว่าพ่อเพิ่มอาจไม่มีโอกาสได้พบแม่อีก ส่วนพลอยนั้น เมื่ออยู่ที่ตำหนักเสด็จ อาจมีโอกาสดูแม่ได้บ่อยๆ เพราะที่นั่นมีแต่คนที่รักแม่ คงไม่มีใครห้ามปราม

"แล้วพ่อเพิ่มเป็นอย่างไรบ้าง" พลอยถามต่อ "เดี๋ยวนี้พ่อเพิ่มอยู่กับใคร"

"ก็สบายดี ไม่เป็นไรหรอก" พ่อเพิ่มตอบ "เจ้าคุณพ่อท่านให้ฉันขึ้นมานอนที่เฉลียงหลัง ซ้ำห้องนอนท่าน ที่แรก

ฉันจะ ไปอยู่กับคุณชิต แต่ท่านไม่ยอม ท่านว่าคุณชิตจะทำ
เสีย"

"ฮึ ! " คุณเชยร้องสอคขึ้นมา "ก็จริงๆของท่านนะ
แหละ คุณชิตชนออกจะตายไป เกิดเรื่องไม่ได้หยุด"

"คุณเชยหาเรื่อง" พ่อเพิ่มไม่ยอมเห็นด้วย "ก็คุณชิต
เชอโตแล้ว จะให้เหมือนเราเด็กๆได้อย่างไร"

"ฉันไม่รู้ละ" คุณเชยเถียงอย่างไม่ฟังเสียง "เจ้าชู้ออก
จะตายไป ฉันเกลียดเกลียด หน้าก็ไม่อยากมอง คุณใหญ่ชู้รัก
คุณชิต ขออะไรแอบให้กันทุกที ไม่ให้คุณพ่อรู้"

พ่อได้ยินคุณเชยเอ่ยถึงคุณอุ้นพี่สาวใหญ่พลอยก็ใจเสีย
เกิดหนักใจขึ้นมาทันที เมื่อกลับมาเยี่ยมบ้านนั้น พลอยดีใจว่า
จะได้พบพวกพี่รุ่นเดียวกัน และจะได้เห็นสิ่งแวดล้อมต่างๆที่
เคยชิน ยังลืมไม่ได้นึกถึงคุณอุ้น แต่พ่อคุณเชยพูดถึงก็หนักใจ
เพราะรู้ว่าอีกประเดี๋ยวเจ้าคุณพ่อก็คงสั่งให้เข้าไปพบ

"เสด็จทรงพระเมตตาพลอยมาก" เสียงคุณสายพูด
กับเจ้าคุณพ่อ "แต่ก็ทรงเห็นว่าพลอยก็เป็นลูกเจ้าคุณ เมื่อถึง
คราวจะ โกงนจุก ก็ไม่แน่ว่าเจ้าคุณจะประสงค้อย่างไร จึงให้
ฉันออกมาเรียนถาม"

"ผมระลึกถึงพระเดชพระคุณเสด็จอยู่เสมอ ที่ทรงพระกรุณาชุบเลี้ยงลูก ลูกคนนี้เมื่อถวายแล้วก็ขอถวายขาดแล้วแต่เสด็จจะทรงเห็นอย่างไร ผมไม่ขัดทั้งนั้น ที่จะทรงพระเมตตาโอบอุ้มประทาน ผมก็ยินดีเป็นเกียรติยศแก่เด็ก ถ้ากำหนดวันเมื่อถึงเวลา ก็ให้คนมาบอกแล้วกัน"

"ดิฉันก็นึกแล้วว่าเจ้าคุณคงไม่ขัด แล้วก็ได้ทูลเสด็จไว้แล้ว แต่ท่านรับสั่งให้มาถามเสียก่อน เพราะเป็นลูกเจ้าคุณแล้วดิฉันจะเข้าไปกราบทูลอย่างที่ท่านเจ้าคุณพูด"

"อ้าวนี่พลอยไปไหน" เสียงเจ้าคุณพ่อถามหา พลอยได้ยินเสียงก็โผล่หน้าเข้าไปจากบันได แล้วก็กลานขึ้น ไปนั่งข้างๆคุณสาย เจ้าคุณพ่อยิ้มมองดูพลอยแล้วก็พูดว่า

"กิริยามารยาทดูเรียบร้อยขึ้น เห็นจะได้อาศัยคุณช่วยขัดเกลา ผมก็ขอฝากให้คุณช่วยกวดขันให้ดีด้วย อย่าได้เกรงใจเลย"

คุณสายอมยิ้มมองดูพลอยแล้วก็นิ่งไม่พูดว่าอะไร อีกครู่หนึ่ง วาระที่พลอยนึกกลัวอยู่ก็มาถึง เจ้าคุณพ่อกล่าวขึ้นว่า

"พลอย ไปหาแม่อุ่นเขาเสียซิ เขาบ่นถึงอยู่เหมือนกัน"

แต่ทั้งที่พลอยไม่ได้สมัครใจเลยเช่นนั้นก็ตาม เมื่อเป็นคำสั่งของเจ้าคุณพ่อ พลอยก็ต้องปฏิบัติตามอย่าง ไม่มีทางเลือกเลย พลอยคลานข้ามเฉลียงเข้าไปยังห้องกลาง แล้วก็เดินเลาะฝาตรงไปยังห้องคุณอ่อน แต่ละก้าวที่เดินไปนั้น ช่างรู้สึกฝืนใจเสียเต็มประดา

คุณอ่อนนั่งอยู่กลางห้องที่เก่าเหมือนกับวันที่พลอยมาลาไปจากบ้าน ทุกอย่างที่อยู่ในห้องนั้น ก็คงอยู่อย่างเดิมมิได้ เปลี่ยนแปลง ตลอดจนความมืดครึ้มทั่วไป ซึ่งคุณอ่อนเห็นว่าเป็นของจำเป็นในการบ่มผิว มิให้กร้าน ตรงหน้าคุณอ่อนมีหีบเหล็กใบหนึ่ง ซึ่งพลอยรู้ว่าเป็นหีบเครื่องเพชร เพราะคุณอ่อนกำลังหยิบแหวนเพชร หลายวงจากหีบนั้นขึ้นมาใส่นิ้ว แล้วก็เหยียดแขนออกไป ให้มือถูกแสงสว่าง พลังพลิกมือไปมา เพื่อให้เพชรพลอยที่แหวน ถูกแสงสว่างเป็นประกาย พอเห็นพลอยเข้าไปในห้อง แล้วก็ก้มหัวลงไหว้กับพื้น อย่างนอบน้อม คุณอ่อนก็ปิดหีบนั้นอย่างรวดเร็วและแรง จนมีเสียงดัง เหมือนกับพลอยจะเข้าไปแย่งชิงของจากหีบ พลังร้องขึ้นว่า

"แหม ! แม่ชาววัง ! กลับมาเมื่อไรละ นี่ต้องชมซานกลับมาแล้วซี"

พลอยก็อึดอั้นตันปัญญา ไม่รู้จะโต้ตอบกับคำบริภาษ
อย่างไรถูก ได้แต่ก้มหน้ามองพื้น

"มาจากที่ไหนก็เชิญแม่กลับไปที่นี่เถิด" คุณอุ้นพูด
ต่อไป อย่างไม่ลดละ

"ฉันมากับคุณป้าสายค่ะ" พลอยตอบอย่างลอยๆ
เพราะอยากจะบอกให้คุณอุ้นรู้ว่า มิได้กลับมาอยู่เลย อย่างที่
เธอเข้าใจ

"โธ้ย ! วงศ์วานวุ่นเครือมากเสียจริงๆ !" คุณอุ้น
ร้อง "ไม่ต้องเอามาขู่ฉันหรือฉันกลัวแล้วละ แล้วมารุระ
อะไร" คุณอุ้นถามขึ้นในที่สุด เพราะความอยากรู้

"เสด็จให้มาเรียนถามเจ้าคุณพ่อเรื่องโกนจุก" พลอย
ตอบ

"จุกใคร จุกหล่อนนะรี ฮะ" คุณอุ้นหัวเราะอย่าง
ประชด

"เสด็จจะโกนจุกประทาน" พลอยตอบด้วยเสียงที่
เบาเกือบจนจะไม่ได้ยินอยู่แล้ว

"ก็ดีแล้วนี่จะต้องมาบอกฉันทำไม" คุณอุ้นพูดแล้วก็
สะบัดหน้า "เจ้านายใหญ่โต โกนจุกประทานจึงจะสมกับ คน

ใหญ่คนโตอย่างหล่อน บ้านฉันมันเล็กไป ไม่พอรับญาติพี่
น้องข้างแม่หล่อนหรอก"

พลอยได้ยินคุณอุ้นพูดถึงแม่ก็เสียใจ เพราะไม่รู้ว่าคุณ
อุ้นจะพูดอะไรให้เจ็บช้ำน้ำใจต่อไปอีก จึงเปลี่ยนเรื่องพูดว่า

"เจ้าคุณพ่อให้ดิฉันเข้ามาหาคุณพี่"

"ก็ยั้งงั้นซี" คุณอุ้นพูดสวนขึ้นมาทันที "อย่างแกจะ
มาหาฉันเองละก็ไม่มีเสียละ สันดานลูกเสือลูกตะเข้ ก็ต้อง
คอยแวงเอามือที่ขุนมันนะแหละ"

พลอยรู้สึกตัวว่าหมดความอดทน เพราะคุณอุ้นว่าได้ว่า
เอาอย่างไม่มีทางสู้ และเมื่อคุณอุ้นถึงกับเปรียบ ตัวเองว่าเป็น
มือที่เคยขุนตัวมา พลอยก็ยิ่งขำใจ เพราะไม่เคยได้รับความ
อุปการะอย่างใดจากคุณอุ้นเลย ตั้งแต่เกิดมาเป็นตัว ขณะนั้น
พลอยก้มหน้านั่ง รู้สึกตัวว่าน้ำตาเรื่อยๆ เริ่มจะไหลออกมา ถ้า
ขืนอยู่ต่อไปก็มีทางที่ คุณอุ้นจะหาเรื่องเอาได้อีก จึงก้มตัวลง
ไหว้แล้วก็คลานออกนอกห้อง ส่วนคุณอุ้นนั้นพอถึงตอนนี้ ก็
นั่งเหมินหน้าเฉย ทำไม่เห็นเอาที่เดียว

ระหว่างที่อยู่ในห้องกลางบนตึก พลอยก็รีบเช็ดน้ำตาให้
แห้ง เพราะไม่อยากให้เจ้าคุณพ่อแลเห็น แต่พอถึงเฉลียงเห็น

เจ้าคุณพ่อ กำลังนั่งคุยกับคุณสายถึงเรื่องเก่าๆ ในวังอยู่ พลอยก็รีบคลานผ่านไปยังที่ๆ คุณเชย กับพ่อเพิ่มนั่งอยู่ตรงบันได

พ่อเพิ่มเห็นหน้าพลอยก็รู้ว่ามီးอะไรเกิดขึ้น แต่ไม่กล้าพูดจาโต้ถามอะไร คุณเชยก็เดาออกเช่นเดียวกัน เพราะเบะหน้าแล้วกระซิบกับพลอยว่า

"โดนเข้าแล้วไซ้ไหมแม่พลอย ฉันทึกแล้วไม่มีผิดที่เดียว คนอะไรก็ไม่รู้ใจยักษ์ใจมาร ฉันทูกทางนี้ยังโดนดำไม่เว้นแต่ละวัน ทำอะไรเป็นผิดไปหมด ถ้าตายเสียเมื่อไรฉันจะดีใจ"

พลอยได้ยินคุณเชยแสดงความคิดเห็น จนถึงแข่งคุณอุ้นให้ตาย ก็อดยิ้มไม่ได้

"จริงๆนะ แม่พลอย ให้ฉันโตอีกหน่อยเถอะ ฉันไม่ยอมหรอก" คุณเชยพูดอย่างเอาจริง

ขณะนั้นคุณสายคุยกับเจ้าคุณพ่อหมดเรื่อง ทำอาการหิบนอนหิบนีเหมือนกับจะเตรียมตัวกลับ แล้วก็เหวี่ยงมากวักมือเรียกพลอย ให้เข้าไปลาเจ้าคุณพ่อ ซึ่งพลอยก็ปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ เพราะความตื่นเต้น ที่ได้จากการมาเยี่ยมบ้านนั้นหมดสิ้นไปแล้ว นับแต่ขณะแรกที่โผล่หน้าเข้าไปหาคุณอุ้น

เจ้าคุณพ่อเรียกพลอยเข้าไปถึงตัว พลอยก้มลงกราบชิด
กับขาเจ้าคุณพ่อ และรู้สึกว่ามีมือเจ้าคุณพ่อ ลูบหัวเบาๆ พร้อม
กับเสียงเจ้าคุณพ่อพูดว่า

"รักษาตัวให้ดีนะพลอย ถึงอย่างไรๆเจ้าก็ยังเป็นลูก
พ่อ"

แล้วคุณสายก็พาพลอยลงจากตึก เดินกลับไปลงเรือ มี
คุณเชยกับพ่อเพิ่มตามมาส่งถึงตีนท่า ก่อนจะลงเรือ คุณเชยยัง
กระซิบสั่งเป็นครั้งสุดท้ายอีกว่า

"ลาก่อนนะ แม่พลอย ไว้ฉันโตอีกหน่อย ฉันจะเข้า
ไปหาให้ถึงในวัง"

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๑)

ตั้งแต่กลับจากบ้านครั้งที่ไปกับคุณสายนั้นแล้ว ชีวิตของพลอยก็คงอยู่อย่างเดิมต่อไป ที่มีเปลี่ยนแปลง จนพลอยสังเกตเห็นได้ง่ายก็คือ เสด็จทรงสนพระทัยในตัวพลอยมากกว่าแต่ก่อน รับสั่งถามพลอยในเรื่องต่างๆ ที่พลอยทำอยู่ ทุกวันนั้นบ่อยครั้ง และทุกคราวที่เสด็จจะทรงทำสิ่งใดเป็นพิเศษ ก็มักจะรับสั่งให้หาพลอย ให้ขึ้นไปเฝ้าเพื่อจะให้เห็นได้ทำการฝีมือต่างๆ ไว้เป็นความรู้ พลอยเริ่มร้อยมาลัยเป็น ถึงจะยังไม่งาม ก็พอเข้ารูป คุณสายหัดให้พลอยปอกมะปรางรีว ซึ่งต้องลงทุนไปด้วยมะปรางเป็นอันมาก และแผลที่นิ้วมือของพลอย หลายแผล และเมื่อพลอยปอกมะปรางพอแลเห็นรีวได้ เสด็จก็รับสั่งให้หาขึ้นไปปอกถวายทอดพระเนตร และทรงตักเตือนสั่งสอนวิธีปอกให้หลายอย่าง

จุดสนใจเป็นที่สุดก็คือ การ โคนจุกที่จะมาถึงต่อไปใน เวลาอีกหกหรือเจ็ดเดือนข้างหน้า งาน โคนจุกนั้นเสด็จ รับสั่งให้มีที่บ้านซ้อย และให้พ่อของซ้อยเป็นเจ้าของงานร่วมกับคุณสาย เสด็จประทานอุปการะในเรื่องค่าใช้จ่าย ทั้งหมดในงาน และของแต่งตัวของเด็กทั้งสองคนนั้น จัดออกไปจากตำหนัก ตั้งแต่เครื่องแต่งตัวฟิงสวดมนต์ ไปจนถึงวัน โคนจุก

และทำขวัญ เสด็จสนพระทัยมาก และทรงสนุกในการค้นหา เครื่องแต่งตัวของช้อยและพลอย ให้เข้าชุดกัน ถึงกับต้องเรียก คุณสายขึ้นไปปรึกษาเรื่องนี้อยู่บ่อยๆ ยิ่งใกล้วันเข้ามา เรื่อง โกงจุกเด็กทั้งสองคน ก็ดูจะเป็นเรื่องใหญ่ขึ้น กลายเป็นธุระ หน้าที่ให้ต้องวุ่นวายกันไปทั้งตำหนัก เป็นเหตุให้ข้าหลวง ในตำหนัก หลายคนที่ไม่ค่อยเป็นสาวแล้ว เรียกงาน โกงจุกนั้น ว่า "งานโสกันต์แม่พลอย" บ้าง หรือ "งานโสกันต์แม่ช้อย" บ้าง ตามแต่จะนึกออก แต่ทุกคนก็ได้รังเกียจ เพราะต่างคน ต่างก็นึกสนุกอยู่ด้วยกัน มีคนสมัครออกไปช่วยงาน กับคุณ สายที่บ้านช้อยก็หลายคน

แต่แรกๆ พลอยก็มีผู้จะสนใจเท่าไรนัก เพราะยังมองไม่ เห็นว่าตัวเองจะเกี่ยวข้องอย่างไร และนึกไปไม่ถึงว่า จะเป็น บุคคลสำคัญในงานนั้นเพียงไหน ที่พลอยดีใจว่าจะได้ โกงจุก นั้น ก็เพราะว่าจะได้หมดจุก อันเป็นภาระที่ต้อง เกล้าวันละ หลายหนนั้นประการหนึ่ง เมื่อ โกงแล้วก็จะได้พ้นการ ทรมานจากการ โกงศิระษะส่วนอื่น โดยมีด โกงที่อื่นๆ ซึ่งทำให้ ต้องเจ็บ และการถอนไรจุกบางครั้ง ซึ่งเจ็บไปกว่าเป็น ประการที่สอง และประการที่สามที่ออกจะสำคัญ มากก็คือ ผู้ ที่โกงจุกแล้วนั้นนับว่าได้ก้าว่าง พ้นความเป็นเด็กออกไป

อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรจะสบายใจ เพราะการพ้นจาก
ภาระที่เป็นเด็ก ที่ต้องถูกคุกกว่าอยู่เป็นนิจ แล้วได้เป็นผู้ใหญ่
ที่อิสระแก่ตัวทำอะไรทำได้นั้น เป็นของที่พลอยเร่งวันเร่งคืน
ให้ถึงเร็วๆอยู่ไม่น้อย ส่วนช้อยนั้นคุณไม่ค่อยสนใจต่อ
รายละเอียดเรื่องโกนจุกเท่าไรนัก สิ่งที่ช้อยคอยวันคอยคืนอยู่
นั้น คือการที่จะได้กลับบ้านออกไปอยู่ที่บ้านชั่วคราวในระหว่าง
งาน ซึ่งคุณสายบอกว่า จะต้องไปอยู่ถึง ๗ วันเป็นอย่างเร็ว
อย่างช้าก็ ๑๐ วัน เพราะไหนจะต้องไปเตรียมงาน แล้วก็
จะต้องมีเวลาเก็บของ อีกสองสามวัน จึงจะกลับเข้าวังได้
พลอยเห็นความดีใจอย่างมากมายของช้อย ที่จะได้กลับบ้าน
แล้วบางครั้งก็อด นึกอิจฉาไม่ได้ เพราะตั้งแต่ช้อยรู้ว่าพลอย
จะได้ออกไปค้างที่บ้านด้วยกัน ช้อยก็เริ่มคุยอวดคุณสมบัติ
พิเศษต่างๆ ที่บ้านตน จริงบ้างไม่จริงบ้าง ตามประสาเด็กที่รัก
บ้าน ซึ่งเคยได้รับความสุขจากพี่น้อง ที่ห้อมล้อมอยู่ทางบ้าน
เท่าที่ได้ฟังช้อยคุย พลอยก็รู้ได้ว่าบ้านช้อยไม่ใหญ่โต
กว้างขวาง เท่ากับบ้านปากข้าง โนนของตน แต่พลอยก็รู้ตัว
ว่าไม่อยู่ในฐานะที่จํานำเรื่องทางบ้าน เล่าอวดช้อยและชวน
ช้อยไปค้างบ้านเป็นการตอบแทนได้ เพราะแม้แต่ ตัวพลอย
เองจะได้กลับไปอีกหรือไม่ก็ไม่แน่ใจ ถ้าทางบ้านปากข้าง

โน้นมีเพียงเจ้าคุณพ่อ คุณเชยและพ่อเพิ่ม ถึงแม่จะอยู่หรือไม่ ก็ไม่สู้กระไรนัก แต่การที่มีคุณอุ่นอยู่ที่บ้านนั้นด้วย และอยู่ในฐานะเจ้าของบ้าน ทำให้พลอย ไม่กล้าหนีอาจเอื้อมไปถึงได้

ความสนใจของพลอยเกี่ยวกับการ โกงจุกมาเพิ่มขึ้น จนเข้าขีดต้นเต็นท์เมื่อใกล้วันงานเข้าไปอีก ถึงตอนที่ เสด็จเริ่มทรงจัดของแต่งตัวประทาน ความตื่นเต็นท์ของพลอยเริ่มมีขึ้นเมื่อเห็นของแต่งตัวที่ถูกเตรียมไว้สองชุด เกี่ยวที่ทำความทงคำประดับเพชรพลอยแววาม ฝ่ายกทองสีสดที่พลอยจะได้นุ่ง ชวนตาให้ต้องชำเลื่องคอยดู บ่อยๆ ครั้นแล้วก็ถึงตอนปักนวม ซึ่งทั้งสองคนจะต้องสวมรอบคอในงานนั้น ในขั้นแรกคุณสายเรียกพลอยละซ้อย ไปวัดคอกและส่วนกว้างของไหล ให้ได้ขนาดที่จะเย็บนวมนั้นด้วยผ้า ต่อจากนั้นไปก็เป็นเวลาที่จะต้องตรึง เครื่องเพชรต่างๆ เข้าไปกับที่เย็บไว้นั้น มีแหวนสายสร้อยจี้ ตลอดจนของอื่นๆ อีกเป็นอันมาก ซึ่งมารวมกันเข้า ทำให้นวมนั้นกลายเป็นอาภรณ์ที่แพรวพราวไปด้วยเพชรนิลจินดา พลอยเห็นความพยายามของคนทั้งค้ำหนัก ตั้งแต่เสด็จลงมาที่จะช่วยกันทำให้ตน ได้แต่งกายอย่างสวยงามที่สุดในงาน โกงจุกนั้นแล้ว ก็อดที่จะปลื้มใจ

เสียมิได้ และความรู้สึกที่สำคัญนั้นก็คือ ถึงแม้ว่าแม่ของตน จะอยู่ไกล มีอุปสรรคก็คขวางมิให้พลอยไปมาได้สะดวกก็ ตาม แต่ก็ยังมีเสด็จซึ่งเป็นเจ้านายใหญ่โต และคนอื่นกลุ่ม หนึ่งที่ยังมีความเมตตาต่อตน เห็นพลอยเป็นคนที่ยังมีความ สำคัญอยู่

พอถึงกำหนดวันงานเข้าจริง คุณสายก็บอกให้รู้ว่า จะต้องพาพลอยและซ้อยออกไปอยู่ที่บ้านข้างนอกวัง ก่อนวัน งานถึงเจ็ดวัน เพราะมีเรื่องที่จะต้องทำมากมาย คุณสายรับ ตรงๆว่าไม่ไว้ใจพีสะใภ้ คือมารดาของซ้อย ผู้อยู่ทางบ้าน บอกว่าเป็นผู้ที่มีอารมณ์ดีเกินไป ดีแต่นั่งนัคยานัตถ์ ถ้าปล่อย ให้เป็นผู้อำนวยการของงานที่จะมีขึ้น โดยคุณสายไม่ออกไป คูเอง งานนั้นอาจล้มเหลวทั้งงานก็ได้

เพราะเหตุนั้น คุณสายจึงพาพลอยและซ้อยขึ้นไปทูลลา เสด็จพร้อมกัน และหอบข้าวของพระรุงพระรัง ออกจากประตู วังในเช้าวันหนึ่ง มีพลอยซ้อยและผาดพร้อมด้วยคนอื่นๆ ที่ สม่ครใจไปช่วยงาน ติดตามถือของไปพร้อมกัน ที่หน้าประตู วังชั้นนอกมีรถม้าคอยอยู่สองคัน พี่เนืองยืนยิ้มกำกับอยู่ บอก ว่าคุณพ่อให้มารับ คุณสายขึ้นรถม้าคันเดียวกับเด็กๆ และพี่ เนืองพร้อมทับหีบของแต่งตัวต่างๆ ที่คุณสายไม่ยอมให้ใคร

ถือ ส่วนคนอื่นๆนั้นขึ้นรถม้าอีกคันหนึ่งตามมาติดๆกัน
ระหว่างทางช้อยก็คุยกับพีเนื่อง มาตลอด ส่วนพลอยนั้นนั่ง
มองสิ่งต่างๆสองข้างทาง ด้วยความตื่นเต้นอยู่ไม่น้อย เพราะ
ครั้งนี้เป็นอีกครั้งหนึ่ง ที่พลอยเดินทางไปในทางที่ไม่เคยผ่าน
ในชีวิต

รถม้าสองคันแล่นผ่านตรลอบมาเป็นเวลาที่พลอยรู้สึกว่
นานเอากการ ทุกครั้งที่คนขับลงเส้ม้า หรือเพียงขยับเส้ที่ปัก
ไว้ข้างๆตัว คุณสายก็ร้องตะโกนบอกว่า

"อย่าไปทำมันเลยบาป"

ครั้งแรกๆ ที่คุณสายเข้าข้างม้าลากรถ พีเนื่องก็ได้แต่
มองคู้หน้าพลอยและช้อยแล้วยิ้ม แต่เมื่อคุณสายร้อง บ่อยเข้า
จนเป็นระยะ ทั้งสามคนก็ต้องกล้้นหัวเราะกันอย่างสุดกำลัง
เพราะกลัวคุณสายจะคู้ พลอยนั้นคู้เหมือนจะ อากการหนักกว่า
เพื่อน เพราะไปนึกถึงความเอะอะของคุณสาย ตอนนั่งเรือเข้า
มาประกอบด้วย จึงต้องนั่งกล้้นหัวเราะ จนเกือบทนไม่ได้

ในที่สุดรถก็มาจอดอยู่ริมถนน ตรงปากตรอกซึ่งมี
สะพานยาว ทำด้วยไม้กระดานเป็นทางเดินเข้าไปข้างใน ช้อย
ร้องขึ้นว่า "ถึงแล้ว !" แล้วก็ลงจากรถก่อนคนอื่นๆ จนคุณสาย
ต้องคู้ให้ระวังกิริยาจะลงจากรถ เมื่อทุกคนลงจากรถ คุณสาย

สำรวจข่าวของจนครบถ้วนแล้ว ก็พากันยกกระบวนเดินไป
ตามสะพาน ซึ่งต้องเดินเรียงหนึ่งมีคุณสายนำหน้า และมีผาด
หอบข่าวของมากกว่าคนอื่นเดินรั้งท้าย อีกครู่หนึ่งก็ถึงบ้าน
ช้อย แลเห็นคุณพ่อของช้อย ยืนยิ้มคอยรับอยู่บนหัวบันได
เรือน

บ้านช้อยเป็นบ้านแบบโบราณ อันประกอบด้วยเรือนฝา
กระดานหลายหลัง เชื่อมต่อกันตลอดด้วยนอกชาน เบื้องล่าง
เป็นใต้ถุน มีสัมภาระต่างๆกองไว้บ้าง แต่ไม่ถึงกับรก พอ
พวกที่ไปถึงขึ้นบันไดเรือน แม่ของช้อยก็กระวีกระวาด
ออกมาคอยรับอีกคนหนึ่ง พลอยเพิ่งจะมารู้จักชื่อพ่อแม่ของ
ช้อยในวันนี้ ด้วยได้ยินคุณสายเรียกพ่อของช้อยผู้เป็นพี่ว่า "พี่
นพ" และเรียกแม่ของช้อยผู้เป็นพี่สะใภ้ "แม่จั้น" เฉยๆ เพราะ
แม่ของช้อยนั้นดูเหมือนจะมีอายุอ่อนกว่าคุณสาย พลอยกะว่า
เป็นคนรุ่มราวคราวเดียวกับแม่ของตน ช้อยเห็นแม่ของตัวก็
วิ่งเข้าไปกอดรัศคอย่างแรง จนแม่จั้นต้องหัวเราะแล้วร้องว่า
"ช้อย ! ระวังหน่อย เดียวแม่ตกกระไดตาย ! "

แต่ความดีใจของช้อยที่ได้พบปะบิดามารดา ดูเหมือน
จะกินเวลาไม่นานนัก เพราะพอขึ้นไปบนเรือน และลงนั่ง
พูดจากันไม่ได้นาน ช้อยก็สะกิดพลอยแล้วกระซิบว่า

"พลอย ไปข้างล่างกันเถิด"

ว่าแล้วซ้อยก็ลุกขึ้น พาพลอยเดินเลาะลัดไปลงบันได หลัง โดยที่ผู้ใหญ่ไม่ทันสังเกต เมื่อลงบันไดแล้ว ซ้อยก็พา พลอยวกเข้าใต้ถุนเรือน ตรงไปยังแคร่เก่าๆตัวหนึ่งที่วางอยู่ บนแคร่มีสุนัขพันธ์ทางสีขาวดำน้ำตาล เป็นจิ้งรีนอนจอนจน ร่วงไปหมดหลายแห่ง นอนอยู่อย่างสบาย พอซ้อยเห็นก็ร้อง ขึ้นอย่างดีใจว่า "อีค่าง !" ส่วนสุนัข นั่นก็ลุกขึ้นกระดิกหาง อย่างดีใจ ที่ได้พบซ้อยเช่นเดียวกัน

"อีค่าง ! เอ็งคิดถึงข้าบ้างไหม" ซ้อยถามแล้วก็ตรง เข้ากอดสุนัขนั้นอย่างปราศจากความรังเกียจ ส่วน "อีค่าง" ก็ ตอบคำถามของซ้อย ด้วยวิธีเลียตลอดตั้งแต่ศีรษะลงไปจนถึง ปลายแขน พร้อมด้วยการกระดิกหาง อย่างแรงไปมา

"นี่ไงพลอย อีค่างของฉัน" ซ้อยเริ่มแนะนำ "ดูสิ ไม่ได้พบกันตั้งนาน มันยังจำฉันได้เลย ที่แรกฉันจะเอาไปใน วังด้วยแล้ว แต่คุณอาไม่ยอม กลัวมันจะไปเห่าหนวกหู น้า เอ็นดูไหม"

พลอยมองดู "อีค่าง" แล้วก็ได้แต่ยิ้ม เพราะ "อีค่าง" นั้น มีวัยและสังขารเกินน่าเอ็นดูเสียแล้ว จะเป็นเพราะออกลูกมาก

หรืออะไรก็ตามที แต่ "อีค้าง" นั้นพอมโกโรโกโส และเป็นจี้
เรือนมากกว่าที่พลอยนึก เมื่อมองเห็นแต่ไกล

ระหว่างที่ช้อยยังกอดจูบกับอีค้างอยู่ด้วยความสนิท
สนมนั่นเอง พลอยก็เริ่มเหลียวมองคูบริเวณบ้าน ของช้อย
ทั่วๆ ไปด้วยความสนใจ

บ้านของช้อยเป็นบ้านที่ค่อนข้างจะเก่าแก่ แต่ก็
กว้างขวางแสดงฐานะผู้อยู่ว่าเป็นผู้มีอันจะกิน ความจริงบ้าน
นี้เป็นบ้านของตระกูลช้อย อยู่สืบเนื่องกันมาหลายชั่วคน จน
บ้านนั้นมีอายุเหมือนจะมีจิตใจ ของตนเอง และจิตใจนั้นเป็น
จิตใจที่เป็นมิตร ต้อนรับทุกคนที่เข้ามาในบ้าน ให้ได้รับ
ความรู้สึกว่าร่วมเย็นอยากอยู่ ไม่ค่อยอยากจากไป ในบริเวณ
บ้านร่มครึ้มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ส่วนมากเป็นต้นมะม่วง และ
รอบๆ เรือนที่อยู่นั้น ตั้งต้นไม้กระถาง มีไม้ตัดและไม้ดอกบาง
ชนิด และมีกระถางบัววางสลับบ้างเป็นระยะ ถ้าจะว่า
โดยทั่วไป บ้านของช้อยนั้นผิดกับบ้านของพลอย อยู่ในข้อ
ที่ว่าเป็นซึ่งคนธรรมดาที่มีฐานะดีอาจอยู่ได้ มิได้มีลักษณะอัน
ใด พิเศษนอกเหนือไปจากนั้น ส่วนบ้านของพลอยนั้น ใครก็
ต้องรู้ทันทีว่าเป็นบ้านขุนนาง เจ้าของบ้านต้องอยู่ ในสกุลสูง
และมีอำนาจวาสนา แต่ที่ผิดกันมากจนพลอยสังเกตเห็นได้

ชัด นับตั้งแต่วเวลาก้าวเข้ามาในบ้านก็คือ ที่บ้านนี้ทุกคนเป็น
เจ้าของบ้านร่วมกัน อยู่ใต้หลังคาเดียวกัน ฉะนั้นเวลา
มีความสุขก็ย่อมจะสุขด้วยกัน หรือทุกข์ ก็ย่อมจะทุกข์ด้วยกัน
คนที่อยู่ในบ้านนั้น มิได้แยกกันอยู่ในฐานะเจ้าบ้านและคน
อาศัย ต้นไม้ทุกต้นในบริเวณบ้าน กระจกหน้าต่างและเสา
ทุกต้นของตัวเรือน ดูเหมือนจะเป็นเครื่องเชื่อมโยงให้เกิด
ความรู้สึกว่า ทุกคนเป็นเจ้าของ ร่วมกันอยู่ทุกขณะ และคนที่
แสดงความเป็นเจ้าของมากที่สุดขณะนี้ ก็คือ ช้อย ผู้ที่จาก
บ้านไปนาน แล้วได้กลับมาใหม่

"อ้าว ! พลอยมาอยู่นี่เอง" เสียงพี่เนืองผู้ซึ่งกำลังเดิน
ข้ามบริเวณบ้านตรงมาได้ฉุนพุดขึ้น พลอยไม่เคยรู้จัก พี่เนือง
มาตั้งแต่เด็ก มารู้อจักเขาเมื่อพี่เนืองรุ่นหนุ่มเสียแล้ว และ
ขณะนี้พี่เนืองก็แสดงอาการกิริยา อย่างคนที่เป็นผู้ใหญ่กว่า พี่
เนืองหัวผมเรียบร้อย นุ่งผ้าพื้น ถอดเสื้อคาดผ้าคาดพุงดู
ทะมัดทะแมง และเมื่อกลับถึงบ้าน เห็นมีแขกผู้หญิงยิงเรือ
หลายคน พี่เนืองก็แอบไปล้างหน้าประแป้งมาแล้วด้วย

ช้อยพอแลเห็นพี่เนืองก็ตะโกนถามว่า "พี่เนือง ! ไหน
บอกฉันว่าอีค้างมีลูกยังไฉล่ะ"

"ก็มีนะซี" พี่เนืองตอบ "แต่แม่ให้เขาไปหมดแล้วมัน
ร้องหนวกหู"

"โธ่ ! พี่เนืองจะเก็บเอาไว้ให้ฉันดูหน่อยก็ไม่ได้"

"ฉันจะไปรู้เระอะ" พี่เนืองตอบ แล้วก็ปรารภถึง
น้องสาวที่กำลังกอดกับสุนัขขยู่ว่า "เฮ้ ! กอดกันเข้าไปได้
สกปรกจะตายไป เป็นจี้เรื้อนด้วย ! "

"แน่ ! " ซ้อยตอบ "ก็ฉันรักของฉันนี่ ไม่ได้พบมัน
นาน ฉันก็คิดถึงบ้างซี"

"พลอยมาทางนี้ดีกว่า" พี่เนืองเรียก "มาดูอะไรนี่
แน่ะ" พี่เนืองก้มมือเรียกให้พลอยไปทางริมเรือน อีกด้าน
หนึ่ง พลอยก็เดินตรงเข้าไปดูอย่างสนใจ พอไปถึงพี่เนืองก็ชี้
ให้ดูอ่างดินและตุ้มแตก หลายใบที่วางอยู่ ทุกใบใส่น้ำสะอาด
และมีจอกลอย

"นี่ไง ปลาเข็มลูกหม้อทั้งนั้นเลย ฉันเลี้ยงไว้เอง"

พลอยก้มลงดูในอ่างอย่างสนใจ เพราะเป็นครั้งแรกที่
เคยเห็น ปลาเข็มตัวโตขนาดนี้ ทุกตัวสีขาวเป็นมัน มีจุดแดงที่
หางครบลักษณะ พลอยรู้สึกว่ายงามและปราดเปรียวกว่า
ปลาเงินปลาทอง ที่คุณพ่อเคยเลี้ยงที่บ้าน

"พี่เนืองเลี้ยงไว้ดูเล่นหรือ ! " พลอยถามอย่างพาซื่อ

"เปล่า" พี่เนืองหัวเราะ "เลี้ยงไว้กักกัน"

พลอยเพิ่งรู้เป็นครั้งแรกอีกเหมือนกันว่า ปลาเข็มนั้นกักกันได้ ทำให้เพิ่มความสนใจยิ่งขึ้น พี่เนืองกวนน้ำ ในอ่างอีกใบหนึ่ง ให้นำ้หมุนวนอย่างแรง แล้วก็เอาปลาลงไปปล่อยให้ว่ายทวนน้ำให้พลอยดู ทำให้พลอยชอบใจ หัวเราะ และซ้อยก็วางมือจากอีค่างมายืนดูอยู่ด้วย

"แต่ก่อนฉันก็มีตั้งหลายตัว" ซ้อยอวดขึ้นอย่างภาคภูมิใจ

"อย่ามาอวดหน่อยเลย" พี่เนืองขัดคอ "ปลาป่าอย่างนั้น เขาไม่เล่นแล้วละ"

คุณพ่อของซ้อยลงจากบันไดเรือนมาร่วมวงกับเด็กๆ ด้วย และอธิบายให้พลอยฟัง ถึงเรื่องการเลี้ยงปลากัด ปลาเข็มอย่างพิศดาร ทำให้พลอยรู้สึกตัวยิ่งขึ้นว่า ที่บ้านของซ้อยมีอะไรอย่างหนึ่งที่ตนไม่เคยรู้จัก สิ่งนั้นคือความเป็นอยู่สนิทสนมของคนในครอบครัว ที่ปราศจากการแตกแยก ร่วมมือกันได้ทุกอย่าง ในระหว่างพ่อกับลูก เด็กกับผู้ใหญ่ แม้แต่ในเรื่องที่ดูจะเป็นของเด็กแท้ๆ เช่นเรื่องปลาเข็ม

ตลอดเวลาที่พลอยออกไปค้างอยู่ที่บ้านของซ้อย พลอยได้มีโอกาสสนิทสนมกับพี่เนืองมากกว่าเก่า เพราะพี่เนือง

ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องเตรียมการงานอย่างใด วันหนึ่งๆ จึงมีเวลาได้พบปะเล่นหัวกับพลอยและซ้อย มากกว่าคนอื่น ส่วนพ่อของซ้อยก็เป็นอีกคนหนึ่ง ซึ่งพลอยได้คุ้นเคยด้วยมาก เพราะไม่มีหน้าที่กำหนดแน่นอน เช่นเดียวกัน วันหนึ่งๆ ก็ได้แต่เดินไปมาขณะอยู่ในบ้าน และเมื่อพวกผู้ใหญ่ซึ่งได้แก่คุณสายแม่ของซ้อย และคนอื่นๆ ต้องเตรียมงานกันเป็นโกลาหล พ่อของซ้อยก็ไม่ว่าจะพูดจะคุยกับใคร จึงต้องเลี้ยงมาสมาคมกับเด็กๆ

พลอยไม่เคยอยู่ในบรรยากาศที่เป็นกันเองเช่นนี้มาก่อน ฉะนั้นระยะเวลาที่ออกไปค้างที่บ้านซ้อย จึงเป็นเวลาที่พลอยระลึกถึงเสมอว่า เป็นเวลาที่มีความสุขระยะหนึ่ง พ่อของซ้อยเป็นคนไม่พิถีพิถัน มีความเป็นอยู่อย่างง่ายๆ วันหนึ่งๆ ถ้าวางก็อยู่กับต้นไม้ดอกไม้ตัด หรือเดินคิดมือกับนกเขา ซึ่งไต่กรงแขวนไว้ตามชายคาเรือน กลายกรง นอกจากนั้นก็นั่งดูลูกวิ่งเล่น แม่ชั้นมารดาของซ้อยก็เป็นคนอารมณ์ดี อย่างที่พลอยไม่เคยเห็นมาแต่ก่อน มีเรื่องมาให้หัวเราะได้วันยังค่ำ ถ้าแม่ชั้นไม่หัวเราะกับลูกๆ ก็หัวเราะกับคนอื่น ในที่สุด เมื่อไม่มีอะไรหัวเราะ ก็นั่งหัวเราะตัวเอง แม้แต่คุณสายซึ่งเป็นคนเจ้าระเบียบ ทำอะไรเป็นการเป็นงาน และไม่มีควมนับถือ

พี่สะใภ้ ของตน แม้แต่น้อย แต่เมื่อออกมาอยู่บ้านได้ไม่เท่าไร ก็ติดต่อโรคอารมณ์ดีของแม่ชั้น ผู้เป็นพี่สะใภ้ ต้องพลอยนั่งหัวเราะกับแม่ชั้นไปด้วย ทั้งที่ปากก็บ่นอยู่เรื่อยๆว่าแม่ชั้นมาชวนให้เสียงานเสียการ แต่คุณสาย โกรธแม่ชั้นไม่ลงสักที บางเวลาทำงานด้วยกัน แม่ชั้นก็มักจะทำอะไรผิดพลาด หรือบางทีเมื่อแม่ชั้น ออกไปข้างนอกว่าจะไปซื้อของ คุณสายก็จะต้องสั่งซื้อของที่จำเป็นจะต้องใช้ มากมายหลายอย่าง ซึ่งต้องสั่งเสีย และซักซ้อมกันหลายตรลบ ก่อนที่แม่ชั้นจะออกไปจากบ้านไปได้ ซึ่งแม่ชั้นก็ต้องรับรองอย่างแข็งแรง ทุกครั้งไป แต่พอแม่ชั้นกลับมาถึงบ้านเข้าจริง เอาของที่ไปซื้อออกมาออกตรวจดู ก็ปรากฏว่ามีของสำหรับฝากลูก ของสำหรับฝากพี่ ซึ่งแม่ชั้นเรียกว่า "คุณหลวง" ตลอดจนของฝากคุณสายและพวกพ้องที่ออกมาจากวัง แม้แต่บ่าวในบ้านแม่ชั้นก็มีของติดมือมาฝาก ส่วนของที่มีไม่ครบบ่อหยๆก็คือของที่คุณสายคาดคั้นเป็นหนักหนา ให้ซื้อมาให้ได้นั่นเอง พอรู้ว่าของได้มาไม่ครบเพราะพี่สะใภ้ลืมเสีย มิได้ซื้อไปตามสั่ง คุณสายก็ต้องบ่นอุบคุดตบ ไปตามเรื่อง แต่แม่ชั้นก็ไม่ถือ โกรธ กลับนั่งหัวเราะความขี้หลงขี้ลืมของตนเอง จนน้ำหู น้ำตาไหล

ที่บ้านนี้พลอยได้เห็นความรักของบิดามารดา ที่มีต่อ บุตรนั้นว่าอาจมีได้มากมายเพียงใด แม้แต่พลอย ซึ่งเป็นคน อื่นก็พลอยได้รับส่วนแบ่งแห่งความรักนั้นด้วย เพราะมาอยู่ ในบ้านนี้ในฐานะเป็นเพื่อนของลูก ในบ้านนี้ ไม่มีอะไรที่จะ ดีเกินไปสำหรับเด็กๆ ของกินทุกอย่างไม่มีของต้องห้าม ไม่มี การปันส่วนว่าอย่างนั้นให้เด็กกิน อย่างนี้ให้ผู้ใหญ่กิน ถ้าสิ่ง ใดที่เป็นของควรกินควรใช้ ผู้ใหญ่ในบ้านนั้นก็จะต้องนึกถึง เด็กก่อนที่จะนึกถึงตน การอบรมสั่งสอนเด็กนั้นมีอยู่เสมอ แต่กระทำด้วยการสมาคมกับเด็ก ปล่อยให้พูดคุยซักถามได้ ตามใจ มิให้เด็กรู้ตัวว่ากำลังถูกสั่งสอนอบรม ทั้งพี่น้องและ ซ้อยคูเหมือนจะรักบิดามารดามากกว่าสิ่งใดๆ แต่ ขณะเดียวกัน ก็ไม่มีเกรงขามอย่างที่พลอยเคยรู้สึกต่อผู้ใหญ่ อื่นๆ และด้วยเหตุที่บ้านนี้ตั้งอยู่บนความรัก ความเห็นใจเป็น รากฐาน เริ่มต้นในระหว่างบิดามารดากับบุตร ความรักนั้นก็ แผ่อิทธิพลไปถึงคนอื่นๆในบ้านนั้น ไม่ว่าจะป็นญาติโยม หรือผู้คน บ่าวไพร่ตลอดจนแขกที่มาหา ก็มักจะรู้สึกว่า บรรยากาศในบ้านนั้น รื่นรมย์เป็นพิเศษ กระทำให้บ้านของ ซ้อยเป็นศูนย์กลางการสมาคมของคนเป็นจำนวนมาก

คุณหลวง หรือคุณพ่อของช้อยเป็นคนมีเพื่อนฝูง
มากมายพอคุณ และเพื่อนฝูงเหล่านี้มักจะมาชุมนุมกัน ในตอน
บ่าย จับกลุ่มคุยกันกลางนอกชาน ซึ่งกันหลังคาคลุมไว้ตอน
หนึ่งด้วยความสบายอารมณ์ ตอนบ่ายเป็นเวลาที่บ้านนั้นเพิ่ม
ความรื่นรมย์ขึ้นไปอีก เพราะมีเสียงคุยเสียงหัวเราะ ทาง
เจ้าของบ้านก็คอยปฏิบัติแขกที่มาหาด้วยเครื่องกินเครื่องดื่ม
เวลาที่คุณหลวงคุยกับเพื่อนๆ เหมือนจะเป็นเวลาที่แม่ชั้นมี
ความสุขหนักหนา พอเพื่อนๆ มาครบวง แม่ชั้นก็นั่งคอยจัด
เครื่องดื่มของแกล้มและสิ่งอื่น เช่นหมากพลูบุหรี่ ส่งไปให้มี
ให้ขาดได้ แม่ชั้นเก็บตัวอยู่ในบ้านไม่ออกไปร่วมสนทนา
พอใจที่ตนสามารถปฏิบัติให้สามี และเพื่อนของสามีมี
ความสุขสบายได้ แต่เพื่อนเหล่านี้เป็นเพื่อนสนิท
เข้าออกออกในได้ ทุกคนส่วนมากก็เป็นข้าราชการหรือ
บุคคลที่มีฐานะ เท่าเทียมกับเจ้าของบ้าน ฉะนั้นถึงแม่ชั้นจะ
ไม่ออกไป แต่ละคนก็ต้องหาโอกาสย่องเข้ามาที่แม่ชั้นนั่ง
ทำงาน เพื่อทักทายปราศรัยพูดคุยด้วยไม่เว้นแต่ละคน

ความเป็นอยู่อย่างง่ายและเป็นกันเอง แต่ขณะเดียวกันก็
มีระเบียบเรียบร้อย เช่นที่บ้านของช้อยนี้ ฝังลึกลงในหัวใจ
ของพลอย ความเมตตากรุณาที่คนในบ้านนี้แสดงต่อเพื่อน

มนุษย์โดยทั่วไป ทำให้พลอยมีความสุข บางครั้งก็รู้สึกตื่นตัน
บอกไม่ถูก พลอยรักคนทุกคนในบ้านนี้ เหมือนกับเป็นพ่อแม่
ของตัวเอง และสำหรับพี่เนืองพลอยก็ปล่อยให้จิตใจหันเข้า
หา ในฐานะที่พี่เนืองโตกว่า แข็งแรงกว่า และเป็นเพื่อนที่ให้ความ
ปกป้องรักษาคุ้มครองแก่ตน ได้มากกว่าใครๆทั้งสิ้น

ในที่สุดวันงาน โคนจุกของพลอยและซ้อยก็มาถึง การ
ตกแต่งบ้านเพื่อมีงานก็สำเร็จลงด้วยน้ำมือ ของเพื่อนฝูง และ
ข้าราชการกรมเดียวกับคุณพ่อของซ้อย ซึ่งพากันมาช่วยงาน
เป็นจำนวนมาก ทำให้แม่ชั้น ต้องใช้เวลาทั้งหมดอยู่ในโรง
ครัว เพื่อคอยจัดอาหารเลี้ยงคนให้ทัน ส่วนคุณสายนั้นตกเป็น
ภาระต้องแต่งตัวเด็ก ทั้งสอง คุณหลวงเป็นผู้อำนวยความสะดวก
ทั้งสิ้น ที่สำหรับพระสวดมนต์ทำน้ามนต์นั้นจัดไว้ทางห้อง
ส่วนการ โคนจุก ตลอดจนทำขวัญนั้นให้มีที่บริเวณนอกชาน
บ้านช่องถูกปิดกวดจนสะอาดสะอาดเรียบร้อย และคุณสาย
ก็ถือเป็น โอกาสที่จะรวบรวมของที่ไร้ประโยชน์ต่างๆเป็น
ต้นว่า ชะลอมเก่าตะกร้าขาด และอะไรจุกจิกอีกมากที่แม่ชั้น
ชอบสะสมไว้ในเรือน เอาออกมากองนอกเรือน แล้วสั่งให้จุด
ไฟเผา พร้อมกับบ่นว่า

"พีสะใภ้ฉันนี่แปลก ชอบเก็บของอะไรต่ออะไรไว้
จนรกเป็นรังหนู ล้วนแต่ของที่ใช้ไม่ได้แล้วทั้งนั้น"

ส่วนแม่ฉันเมื่อเห็นของรุงรังมากมายอย่างนั้น ก็อุบอกล
ตกใจร้องอุทานว่า

"ไม่นึกเลย เผลอไปหน่อยเดียวเท่านั้น บ้านรก
จริงๆ" แต่ถึงอย่างนั้นก่อนที่จะจุดไฟเผา แม่ฉันก็ขออนุญาต
เข้าสำรวจดูก่อน เพื่อว่าจะมีอะไรหลงติดเข้าไปบ้าง แล้วเริ่ม
ทำท่าว่าจะเก็บตะกร้าเก่าๆ กระบุงขนาดๆนั้น กลับออกมาอีก
จนคุณสายต้องห้ามแล้วชวนไปทำงานอย่างอื่น สัมภาระที่ไร้
ประโยชน์เหล่านั้นจึงหมดไป

วันฟังสวดมนต์นั้นพอดกสายน้อย พลอยและซ้อยก็
ถูกเรียกตัวขึ้นไปหลังเรือนใกล้ๆ กับที่วางตุ่มมังกรขังน้ำ
เมื่อพลอยและซ้อยไปถึงก็เห็นคุณสาย แม่ฉันและหญิงอีก
สองสามคนอยู่ที่นั่น พร้อมที่จะขัดสีฉวีวรรณ ให้แก่ผู้ที่จะเข้า
ฟังสวดมนต์ในบ่ายวันนั้น

คุณสายมอบตัวพลอยให้แก่แม่ฉันพร้อมกับบอกว่า "แม่
ฉันอาบพลอยเถอะ ไม่สู้กระไรนัก แม่ซ้อยลูกสาวหล่อนนี้
ฉันจะจัดการเอง คนอื่นไม่สำเร็จหรือคอยดูเถอะ"

หลังจากนั้นก็เริ่มมีการอาบน้ำครั้งใหญ่ที่สุด ที่พลอย
เคยประสบมาในชีวิต ทุกคนที่อยู่ที่นี่ช่วยกันรดน้ำ ทางมึน
ดูตัวแล้วทางมึนอีก เหมือนกับจะไม่ให้มีฝุ่นละอองติดอยู่อีก
พลอยนั่งให้ผู้ใหญ่อาบน้ำอยู่ รู้สึกว่านานเกินขนาดทำอะไรๆ ก็
ไม่เสร็จ จนรู้สึกหนาวและปลายนิ้วมือเริ่มเขียวและเห็นได้
ผิวหนังนั้นแสบไปทั่ว ด้วยแรงขัดถู และการก็เป็นไปตามที่
คุณสายได้คาดไว้ พอพลอยรู้สึกว่าอาบน้ำมานานเหลือทน
ซ้อยก็เริ่มอาละวาด ในขั้นแรกก็เพียงแต่ร้องไห้แต่เล็กน้อย
แต่ครั้นคุณสายไม่เลิก ซ้อยก็เปลี่ยนเป็นร้องไห้ดังๆ คุณสาย
จับเข้าตรงไหนก็สลัดที่ตรงนั้น และในที่สุดเหตุการณ์ก็
รุนแรงจนถึงลงดิน ภายในเวลาไม่นาน รูปการณ์ก็เปลี่ยนไป
กลายเป็นมวยปล้ำระหว่างคุณสายและซ้อย มีแม่จั้นเป็นคนดู
วางมือจากพลอย แล้วหัวเราะร่วน ด้วยความชอบใจอยู่อีก
ทางหนึ่ง เมื่อซ้อยได้แผลงฤทธิ์เสียจนคุณสายเปียกปอนไป
ทั้งตัวแล้ว ซ้อยก็เริ่มหัวเราะ อันเป็นเหตุให้คุณสายหมดความ
อดทน ต้องใช้อำนาจบาตรใหญ่ ตีซ้อยเสียหลายที ก่อนเรื่อง
จะสงบลงได้

หลังจากนั้นก็มีการสำรวจ พลิกหน้าพลิกหลังเด็กทั้ง
สองคนดูว่าสะอาดแน่แล้ว จึงลงมติให้ขึ้นจากน้ำได้ การ

ทรมานสิ้นสุดไปขั้นหนึ่ง แต่ยังไม่หมด เพราะอาบน้ำเสร็จ
แล้วก็มีการแต่งตัว เริ่มด้วยการมัดผมเขียนคิ้ว อย่างละครำ
คุณสายปรารถนาจะต้องมัดหน้าให้สวยให้ได้ และต้องมัดที่
ละคน ฉะนั้นพลอยจึงต้องเป็นคนถูกมัดก่อน ด้วยเหตุที่คุณ
สายว่า

"พลอยมัดหน้าก่อนเถิด ถึงเสร็จแล้วก็ไวใจได้ ถ้ามัด
แม่เจ้าประคุณซ้อยเสร็จก่อน ประเดี๋ยวก็มอมอีก เลยไม่ต้อง
ฟังสวดกัน"

การมัดหน้านั้นก็ทรมานมิใช่เล่น เพราะผิวหนังที่ถูกขัด
ถูมาใหม่ๆ มาเริ่มถูกฝุ่นทับเข้าก็ซักจะแสบ แต่คุณสายก็
ปลอบว่าไม่เป็นไร ประเดี๋ยวก็หาย มัดหน้าเสร็จแล้วก็เริ่ม
แต่งตัว และแต่งด้วยลักษณะอาการที่ ดูเหมือนจะไม่มีวัน
เสร็จ ระหว่างนั้นก็ใช้เวลาหยุดพักให้กินอาหารกลางวัน ซึ่งมี
คนมาประทับประคองคอยป้อน แล้วก็แต่งตัวกันต่อไปอีก
ของทุกอย่างมีน้ำหนักเกินกว่าที่พลอยจะนึกถึง พอแต่งตัวไป
ได้ครึ่งเดียวก็เริ่มร้อน แสบจะขาดใจ เป็นเรื่องโกธาลต้อง
หาพัดมาพัดกันยกใหญ่ ระหว่างที่แต่งตัวเกือบจะเสร็จนั่นเอง
เสียงทักทายกัน ช้างนอกก็บอกให้รู้ว่าญาติโยมและแขกหรือ
กำลังทยอยกันมาร่วมงานเรื่อยๆ พอแต่งตัวเสร็จ คุณสายก็

อนุญาต ให้ทั้งสองคนดูรูปโฉมตัวเองในกระจก พลอยเห็น
ภาพตัวเองก็ตกตะลึง เพราะธรรมดาที่เห็นตัวเองเป็นคนสวย
หนักหนาอยู่แล้ว แต่เมื่อมาเห็นวันนี้เข้าก็เกือบจำไม่ได้
เพราะภาพที่เห็นนั้น ถูกตกแต่งประดับประดาเสียสวยงาม
สุดที่จะประมาณ ฝ่ายช้อยเมื่อส่องกระจกดูหน้าตัวเองก็
หัวเราะลั่น ร้องเรียกให้คนอื่นๆ มาดูตัวอะไรก็ไม่รู้

แต่งตัวเสร็จแล้วสักครู่ เสียงปีพาทย์ที่นอกชานก็ดังขึ้น
แสดงว่าพระที่จะสวรรคตมาถึง และกำลังขึ้นเรือน แล้วทั้ง
พลอยและช้อยก็ถูกต้อนให้ออกไปฟังสวด ช้อยเดินนำหน้า
อย่างไม่กระดาก ถ้าพบหน้าญาติคนไหนที่รู้จัก ก็ยิ้มด้วย ส่วน
พลอยนั้นเดินตามหลังมองไปดูคนที่นั่งอยู่เรียงราย เห็นไม่มี
ใครสักคนที่รู้จักก็สะท้อนใจ สงสารตัวเองที่ไร้ญาติขาดมิตร
เดินก้มหน้าตามช้อยไปโดยคุษณี จนถึงห้องพระสวรรคต
ท่ามกลางเสียงพิมพ์้า ของแขกหรือที่ต่างชมว่า เด็กสองคนนี้
หน้าตาดีหรือแต่งตัวสวย ซึ่งคุณสายพุดที่หลังว่า พอไต่ย็น
แล้วก็หายเหนื่อย

พีเนืองนั่งอยู่กับพื้นริมเฉลียงที่จะเข้าห้องสวรรคต เป็น
คนๆเดียวที่พลอยรู้จัก ในหมู่คนที่มาช่วยงาน ซึ่งนั่งเรียงราย
อยู่ทั่ว พอช้อยเดินผ่านจะเข้าไปในห้อง พีเนืองก็มองดูช้อย

อย่างขบขัน ยักคิ้วให้แล้วก็หัวเราะ ต่อเมื่อพลอยเดินไปถึง พี่
เนื่องซ่อนยิ้มอยู่ในใบหน้า แล้วมองพลอยไปอีกอย่างหนึ่ง
ส่วนพลอยก็รู้สึกดีใจ บอกไม่ถูกที่เห็นพี่เนื่องมองตัวอย่าง
พอใจ เพราะการแต่งตัวสวยงามถึงเพียงนี้ พลอยก็อยากให้
คนอื่นที่รู้จัก และคนที่พลอยรักได้เห็น ขณะนี้ดูเหมือนจะมีพี่
เนื่องคนเดียวที่เป็นคนรู้จักคุ้นเคย

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๒)

ระหว่างที่นั่งฟังพระสวดอยู่นั้น พลอยนั่งอย่างสงบ
เสงี่ยมและสำรวม เพราะคว้นรูปคว้นเทียน เสียงพระสวด
มนต์ ซึ่งเท่ากันตลอดไม่มีสูงมีต่ำ ตลอดจนเครื่องแต่งตัวที่
หนักอึ้งนั้น บังคับให้ต้องสำรวมอยู่แล้ว โดยสภาพ แต่ช้อย
นั้นดูเหมือนจะสำรวมได้น้อยกว่า พลอยเหลือบตามองดู ก็
เห็นช้อยนั่งอยู่ในท่าเดียวกันกับตน แต่สายตาของช้อยนั้น
มองไปนอกหน้าต่าง คุอะไรต่ออะไรอย่างเพลิดเพลิด มิได้
สนใจต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ๆตัว แม้แต่น้อย แต่ถึงแม้ว่า
พลอยจะพยายามระมัดระวังกิริยา เพื่อให้เห็นว่าตนสงบ
เสงี่ยมเรียบร้อยอยู่นั่นเอง พลอยก็ต้องเสียดสมาธิเหลือวไปดู
ทางนอกชานเรือน เมื่อพระสวดไปได้แล้วพักใหญ่ เพราะที่
นั้นมีเสียงคนลุกขึ้น เสียงคนเดินไปมา และเสียงคุณหลวงพ่อบ

ของช้อย ทักทายคนหนึ่งผิดปกติ เมื่อเหลียวไปดูก็รู้สึกว่
ความสนใจ ของแขกหรือทั้งหลายพุ่งเล็งไปทางประตูชั้น
เรือน และท่าทางของคนทั้งหลาย ก็แสดงให้เห็นว่า แขกที่
เพิ่งจะมาถึงนั้น จะต้องเป็นผู้มีเกียรติที่สำคัญอยู่ เพราะมีคนที
คอยต้อนรับแขกอีกสองสามคน เริ่มกุกักจอก เอาพรหมผืนเล็ก
มาปูเป็นอีกพิเศษผืนหนึ่ง เพื่อต้อนรับแขกที่กำลังขึ้นบันได
มา พลอยนึกสงสัยว่าจะเป็นผู้ใด จึงมีการต้อนรับเป็นพิเศษ
ผิดกับคนอื่น ถึงเพียงนี้ คนใหญ่คนโตที่พลอยนึกออกก็เห็นมี
แต่เสด็จ ซึ่งไม่มีทาง จะเสด็จออกจากวังมาร่วมงานอย่างนี้ได้
เลย นอกนั้นยังนึกไม่ถึง แต่ทันใดนั้นพลอยก็ดีใจจนร้อนชู่
ไปทั้งตัว เพราะคนที่ก้าวขึ้นบันไดมานั้น ไม่ใช่คนอื่นคนไกล
เลย แต่เป็นเจ้าคุณพ่อของพลอยเอง ผู้ซึ่งพลอยมิได้นึกฝันว่า
จะมาในงานนี้ เพราะตั้งแต่เริ่มเตรียมงานมา ก็มีได้ปรากฏว่า
ท่านมาเกี่ยวข้อง

พ่อเพิ่มตามหลังเจ้าคุณพ่อขึ้นมาใกล้ๆ และมีคุณหลวง
ตามขึ้นมาเป็นคนสุดท้าย เมื่อพลอยแลเห็นพี่ชาย ของตัวเอง
แท้ๆ ก็ยิ่งทวีความปิติขึ้นไปอีก ความรู้สึกว่ตนเป็นไรรู้ญาติ
ขาดมิตร ที่มีอยู่เมื่อเริ่มงาน ก็หายไปเป็นปลิดทิ้ง เมื่อแรกนั้น
พลอยมีความรู้สึกช่อนอยว่ว่า งานนี้เป็นงานของช้อย ซึ่งเป็น

เจ้าของบ้าน ถึงแม้ว่าตามความจริง เสด็จจะได้โกนจุก
ประทานเท่าเทียมกันก็ตาม แต่บ้านนี้เป็นบ้านของช้อย คนทั้ง
ปวงที่มา ช่วยงานก็เป็นญาติพี่น้องหรือมิตรสหาย แห่ง
ครอบครัวของช้อย พลอยอดนึกไปมิได้ว่า ตนเองเป็นเพียงผู้
อาศัย ถึงแม้ว่าคนในครอบครัวของช้อย จะแสดงทุกอย่างให้
เห็นว่า พลอยมิได้สำคัญน้อยไปกว่าช้อยเลย ความรู้สึกนั้น ยัง
ซ่อนเร้นอยู่ แต่ความรู้สึกนั้นหมดไปทันใดที่เห็นเจ้าคุณพ่อ
ก้าวขึ้นเรือน เพราะพลอยมิได้รู้ญาติขาดมิตร อีกต่อไป มี
บิดาบังเกิดเกล้าและพี่ชายร่วมมารดาแท้ๆ มาในงานนี้ด้วย
และก็มีได้มาเหมือนกับแขกอื่น ซึ่งไม่มีใครสนใจเท่าใดนัก
แต่มาในฐานะที่เป็นผู้มีเกียรติสูงสุดในงาน เป็นประธานใน
งานนั้น โดยสภาพ พลอยแลเห็น ผู้คนที่อยู่ข้างนอกนั้นก็มลง
กราบไหว้เจ้าคุณพ่อ กันแทบทุกคน เจ้าคุณพ่อบอกให้พ่อ
เพิ่มไหว้คุณหลวงเสี่ย และเสี่ยคุณหลวงเรียกพี่น้องให้มา
กราบเจ้าคุณ พลอยสำรวจมกิริยายิ่งขึ้น ไม่เหลียวหน้าไปดู
เพราะกลัวเจ้าคุณพ่อจะว่าได้ แต่ก็อดชำเลื่องมองดูช้อยมิได้
ว่า ช้อยจะสนใจอย่างไรบ้าง เมื่อมีเสียงต้อนรับกัน ที่ชาน
เรือน ช้อยก็เหลียวไปดูอย่างไม่เกรงใจใคร และเมื่อแลเห็นเจ้า
คุณพ่อ ช้อยก็เดาออกทันที ว่าต้องเป็นบิดา ของพลอย พอ

พลอยชำเลื่องไปสบตา ซ้อยก็ยิ้มด้วย และพยักหน้าบึ้งปากไป
ทางหลัง ซึ่งพลอยก็ต้องยิ้มรับ แล้วก้มหน้าฟังสวดต่อไป

เสียงคุณหลวงพูดกับเจ้าคุณพ่ออยู่ข้างหลัง ดังลอคเสียง
เสียงพระสวดมนต์ขึ้นมาว่า

"แม่พลอยเป็นเด็กคือจริงเทียวขอรับ เรียบร้อยน่ารัก
มาค้างอยู่ที่นี่ไม่กี่วัน คนชมกันเปาะไปทั้งบ้านทีเดียว"

"เขาเรียบร้อยมาตั้งแต่เล็กแล้วละ" เจ้าคุณพ่อตอบ
รับ "บ้านคุณหลวงกว้างขวางน่าอยู่สบาย"

เสียงคุณหลวงออกเนือออกตัวว่าบ้านเก่าแก่เต็มที
ทำงานคราวนี้ก็ได้อาศัยพระบารมีเสด็จ แต่ก็ยังมีบกพร่องอีก
หลายอย่าง ต้องขออภัยและอื่นๆ อีกมาก

เมื่อพระสวดเสร็จถวายของพระและอนุโมทนาแล้ว
พลอยก็คลานออกไปนอกห้อง พร้อมกับซ้อย และคลานเข้าไป
กราบเจ้าคุณพ่อด้วยกันทั้งสองคน เจ้าคุณพ่อยิ้มดูพลอย
อย่างพอใจ แล้วทักซ้อยกับคุณหลวงว่า

"ลูกสาวคุณหลวงคนนี้ก็หน้าตาคนคายนี่ใช่เล่น"

"ชนเหลือเกินละขอรับ" คุณหลวงตอบ "ถ้าจะว่าไป
แล้วของใต้เท้าหน้าตาดีก็มาก แต่ก็ป็นธรรมดา เพราะ
มารดาเป็นคนสวย"

และเมื่อพูดไปแล้วคุณหลวงก็รู้ว่าพูดผิดไปคำโต จึงหยุดก็กลทันทันที ทำหน้าเกือเพราะรู้ว่าพูดผิด แต่เจ้าคุณพ่ออมยิ้มหันมาพูดกับพลอยว่า

"แต่งตัวแบบนี้หนักไหมพลอย ทำจะร้อนเอาการอยู่เหงื่อออกซิกทีเดียว"

ซึ่งก็เป็นความจริง เพราะเมื่อคุณหลวงพูดถึงแม่ต่อหน้าเจ้าคุณพ่อ พลอยก็ใจหายวาบ เหงื่อออกมากขึ้น โดยไม่รู้ตัว

เจ้าคุณพ่อนั่งคุยกับคุณหลวงต่อไปอีกอย่างคุ้นเคย ส่วนพลอยและซ้อยเมื่อทักทายปราศรัยเสร็จแล้ว ก็ถูกต้อนไปเปลี่ยนเครื่องแต่งตัว และถูกทรมานอีกครั้งหนึ่ง ด้วยการอาบน้ำล้างหน้าเอาฝุ่นออก ระหว่างนั้น ปี่พาทย์ที่มาตีก่อนและหลังสวดมนต์ ก็ยังคงทำเพลงต่างๆ เรื่อยๆ ไป เมื่อถึงเวลาพลบค่ำลง ก็มีการจุดตะเกียงต่างๆ สว่างไสวสมกับเป็นบ้านที่มีงาน

คุณหลวงไปพูดจาเชื้อเชิญอย่างไรก็ไม่ทราบ แต่คืนนั้นเจ้าคุณพ่ออยู่รับประทานข้าวที่บ้าน เมื่อเจ้าคุณพ่อ รับเชิญแล้ว คุณหลวงก็ต้องวิ่งมาบอกแม่ชั้น ผู้ภรรยาถึงข้างในด้วยความตื่นเต้น และสั่งให้จัดสำรับค้ำก้อน เป็นพิเศษ พลอยเองก็รู้สึกดีใจที่บิดาของตนปฏิบัติตัวเป็นกันเอง กับคนที่พลอย

รักและนับถือเหมือนญาติ แม่ชั้นนั้นสังเกตเห็นว่าดีใจมาก เมื่อได้
ข่าวว่าเจ้าคุณท่านจะรับประทานที่บ้านของตน วางทุกสิ่ง
กำลังทำอยู่ทันที รีบกุ๊กกุ๊กออกไปจัดสำรับให้เป็นพิเศษ คือ
แยกต่างหากใส่ถ้วยชามที่ดีกว่า ที่เตรียมไว้รับแขกอื่นๆ เมื่อ
พลอยอาบน้ำปลัดเครื่องแต่งตัวเสร็จแล้ว ยังนั่งอยู่ในเรือนดู
คุณสายพับผ้า และเก็บเครื่องแต่งตัว พี่เนื่องก็พาพ่อเพิ่มเข้ามา
หา

"แต่งตัวสวยพิลึกละแม่พลอย" พ่อเพิ่มกล่าวขึ้นเป็น
สิ่งแรกที่ได้พบ

พลอยยิ้มด้วยและตอบว่า "พ่อเพิ่ม นี่ไง แม่ซ้อยเพื่อน
ฉัน"

"แล้วพ่อเพิ่มนี่ใครกัน" ซ้อยถามขึ้นอย่างมะนาวไม่
มีน้ำ

"อ้าว ! ก็พี่ฉันที่ฉันเคยเล่าให้ฟังไงล่ะ" พลอยตอบ

"อ้อ ! คนนั้นนะเธอ" ซ้อยว่า "ฉันนึกว่าตัวโตกว่า
นี้ตัวเท่านี้ต่อยกับฉันก็ไม่กลัว"

"พุดมากไปน่า ยายซ้อย" พี่เนื่องพุดหัวเราะๆ

"อ้าว ! จริงๆนา" ซ้อยตอบ "ไม่เชื่อลองกันไหมล่ะ"

คำพูดของซ้อยทำให้พ่อเพิ่มหายเกือบไปถนัด ความไม่
กระดากของซ้อย ทำให้พ่อเพิ่มรู้สึกว่าจะเข้ามานั่งอยู่ในหมู่
เพื่อนฝูงรุ่นเดียวกัน พ่อเพิ่มจึงหัวเราะและพูดว่า

"นักเลงรีนี่" พ่อเพิ่มพูด "พลอยนี่มีเพื่อนเป็นนักเลง
ค้ายนะ"

"นี่แหละนักเลงโหดละ" พี่เนืองตอบแทน "ตรอกนี่ละ
ไม่มีใครกินเขาสักคน"

ซ้อยหัวเราะชอบใจ และทุกคนก็หัวเราะขำพร้อมกัน
พ่อเพิ่มหันมาถามพลอยเบาๆว่า

"แม่พลอยนี่แม่แสร้งหรือเปล่าว่า แม่พลอยโกนจุก"

"คุณป้าสายส่งคนไปบอกแล้ว" พลอยตอบเบาๆ
เช่นเดียวกัน "แต่แม่สั่งมาว่า แม่ยังมาไม่ได้ อีกสองเดือน จึง
มากรุงเทพฯ ไหว"

"นั่นซีฉันก็เป็นห่วงแถมเหมือนกัน" พ่อเพิ่มปรารภ
ขึ้น "ป้านี่จะเป็นอย่างไรบ้างไม่รู้ ฉันไม่ได้ข่าวเลย หลาย
เดือนแล้ว"

ทั้งสองพี่น้องได้แต่มองดูหน้ากัน แล้วก็รู้สึกไม่สบายใจ
เพราะต่างคนต่างเป็นห่วงแม่อยู่พอกๆกัน พลอยไม่ได้พบพ่อ
เพิ่มมาหลายเดือน มาพบคราวนี้ได้สังเกตใกล้ชิด รู้สึกว่าพ่อ

เพิ่มโตขึ้นมาก ลักษณะท่าทาง เป็นผู้ใหญ่เรียกได้ว่ารุ่นหนุ่ม
ที่เดียว ขนาดเดียวกันกับที่พี่เนืองเป็นหนุ่ม แต่ฝึกกันอยู่ที่ว่า
พ่อเพิ่ม เป็นหนุ่มบอบบางและเจ้าทุกข์ ส่วนพี่เนืองนั้น
แข็งแรงและร่าเริงอยู่เสมอ เพราะมีชีวิตความเป็นอยู่คนละ
อย่าง พลอยได้แต่นั่งดูพี่ชายแท้ๆ ของตนแล้วก็สงสารจับใจ

"เออพ่อเพิ่ม" พลอยถามขึ้น "คุณเซยสบายดีหรือ"

"ก็เรื่อยๆนะแหละ" พ่อเพิ่มตอบ "เห็นมีเรื่องอะไร
กับคุณอ่อนบ่อยๆ เพราะคุณเซยเธอก็ถือว่าเธอก็เป็นหนึ่งใน
เหมือนกัน คุณอ่อนสั่งอะไรไม่ค่อยฟัง อย่างฉันนี่เธอก็สั่ง
ไม่ให้คุณเซยมาเล่นด้วย เพราะเธอว่าฉันเป็นไพร่ แต่คุณเซย
เธอย้อนให้ว่า ถ้าลูกเจ้าคุณพ่อเป็นไพร่ ลูกทุกคนก็เป็นไพร่
หมด เลยถูกตีเสียใหญ่ แต่คุณเซยก็ยังเล่น กับฉันอยู่นั่นเอง"

"แล้ววันนี้ทำไมท่านไม่เอาคุณเซยมาด้วยล่ะ" พลอย
ถามต่อ

"ก็คุณอ่อนนะซี" พ่อเพิ่มตอบ "เธอว่าไม่อยากให้น้อง
เธอ มาเกี่ยวข้องกับคนอย่างเราๆ"

"แล้วเจ้าคุณพ่อท่านว่าอย่างไร"

"ก็เห็นท่านเฉยๆ ฉันก็เห็นท่านนั่งทุกที คุณอุ๋นเธอ
พูดเอาคนเดียวเท่านั้น คุณเซยก็โกนจุกปีนี้เหมือนกัน แต่ต้อง
รอไปอีกสัปดาห์กว่าวัน เพราะคุณแม่ท่านจะเข้ามาจากอัมพวา"

"งั้นหรือ" พลอยพูด "ถ้าจะสนุกกันใหญ่ขึ้นนะ"

"ก็งั้นแหละแม่พลอย ที่บ้านเรามันไม่เหมือนบ้าน
คนอื่น ทำอะไรมันก็ไม่สนุกไปได้"

แม่ชั้นโผล่เข้ามาในห้อง หน้าตาเป็นมันมาจากครัว เพื่อ
เรียกเด็กๆ ให้ไปกินข้าว เพราะจัดสำรับไว้ให้แล้ว พอรู้ว่าพ่อ
เพิ่มเป็นพี่ชายของพลอย แม่ชั้นก็ดีใจเป็นการ โกลาหล เข้ามา
ลูบหน้าลูบหลัง แล้วพูดจาชมเชยต่างๆ ทั้งที่เพิ่งเคยพบกัน
เป็นครั้งแรก

เมื่อเด็กๆ กินข้าวเสร็จแล้ว คุณหลวงก็ให้คนมาตาม
ออกไปทางด้านหน้าของเรือน อันเป็นบริเวณที่มีงาน ตอนนั้น
เป็นเวลาค่ำสนิทแล้ว โคมไฟต่างๆ ที่แขวนไว้คู่สว่างราวกับ
กลางวัน เจ้าคุณพ่อนั่งอยู่ในเรือนที่เรียกกันว่า หอนั่ง คุณ
หลวงกำลังอำนวยความสะดวกให้คนยกสำรับกับข้าว กระ โถนขันน้ำ
เข้าไปตั้ง จะเป็นเพราะเสียงดนตรีปี่พาทย์ และเสียงไฟสว่าง
หรือจะเป็นเพราะบรรยากาศ อันเป็นกันเองของบ้านนี้หรือ
อย่างไรก็ตามที แต่พลอยสังเกตเห็นว่า เจ้าคุณพ่อก็มีอารมณ์ดี

และรื่นเริงเป็นพิเศษในคืนวันนั้น ยิ่งกว่าเคยเห็นเมื่อครั้งอยู่ที่บ้าน พอคนใช้ยกสำรับมาตั้ง เรียบร้อย เจ้าคุณพ่อก็กล่าวขึ้นว่า

"พ่อนพอกินด้วยกันเถิดน้า"

พลอย สังเกตทันที ว่าเจ้าคุณพ่อเริ่มเรียกคุณหลวงด้วยชื่อจริง อย่างที่เคยเรียกกันมาแต่ก่อน มิได้เรียกว่า คุณหลวงเหมือนเมื่อตอนบ่าย

"เชิญท่านตามสบายเถิด ขอรับ"

"ไม่เอาละ" เจ้าคุณพ่อว่า "นั่งกินคนเดียวร่าวกับเลี้ยงพระ จะไปร่อยอะไร มากินเป็นเพื่อนกันหน่อยเถิด"

คุณหลวงตกลง เรียกขามข้าวมาร่วมวงกับเจ้าคุณพ่อ เมื่อเริ่มกินข้าว เจ้าคุณพ่อแลเห็นเด็กๆ ไปนั่งอยู่ที่ เฉลียงก็เรียกเข้าไปข้างใน แล้วถามว่า

"พวกนี้กินข้าวกันแล้วหรือยัง" เมื่อได้ความว่ากินแล้ว ก็ซักถามต่อไปว่า กับข้าวอย่างไรนอร่อยบ้าง ซึ่งเด็กๆ ตอบกันไปคนละอย่างสองอย่าง ไม่ตรงกันสักคนเดียว เจ้าคุณพ่อกับคุณหลวงต้องตกลงกันว่า เมื่อความเห็นไม่ตรงกันเช่นนี้ ก็จำต้องลองกินทุกอย่าง

พลอยรู้สึกว่าคุณไม่เคยสนิทสนมกับเจ้าคุณพ่อ มาแต่
ก่อนเท่าที่วันนี้เลย พลอยเคยนึกชมคนในบ้านซ้อย ว่ารัก
ใคร่เป็นกันเองสนิทสนม แต่พอเจ้าคุณพ่อมาในบ้านนี้ เจ้าคุณ
พ่อก็กลายเป็นคนที่เป็นคนกันเองสนิทสนมอย่างที่พลอยเคย
ใฝ่ฝันอยู่ตลอดมา ยิ่งเห็นเจ้าคุณพ่อพูดคุยด้วยอารมณ์รื่นเริง
หัวเราะต่อกระซิก ทักทายคนทั่วไป พลอยก็ยิ่งปลื้มปิติ ความ
รักที่มีต่อบิดาของตน ซึ่งฝังลึกอยู่ในหัวใจเพราะไม่มีโอกาส
จะแสดงได้ ก็ดูเหมือนจะท่วมท้นออกมา ยิ่งมองไปคุณ
หลวง ซึ่งพยายามเอาอกเอาใจเจ้าคุณพ่อด้วยความนิยมนรักใคร่
แลดูพี่น้องซึ่งดูเหมือนจะคอยฟังจดจำทุกคำที่เจ้าคุณพ่อพูด
และหัวเราะด้วยเมื่อผู้ใหญ่หัวเราะ ตลอดจนซ้อย ซึ่งนิยมใคร
ไม่ได้ง่ายๆ ก็ดูเหมือนจะนั่งมองดูเจ้าคุณพ่ออยู่ด้วยความ
เลื่อมใส และแสดงกิริยาอาการเรียบร้อย ผิดปกติ พลอยก็ยิ่ง
ปลื้มใจ อยากจะแสดงความรู้สึกนิยมนดี ที่ตนมีต่อเจ้าคุณ
พ่อนั้นออกมาให้ปรากฏ พลอยมองไปริมฝาเรือน เห็นมีพัด
ขนนกวางอยู่อันหนึ่งก็นึกอะไรออก รีบคลานไปหยิบพัดมา
พัดให้เจ้าคุณพ่อ ขณะที่รับประทานข้าวอย่างสุขฝีมือเท่าที่ได้
เคยรำเรียนฝึกซ้อมมาจากในวัง เจ้าคุณพ่อเหลียวมายิ้ม มองดู

พลอยอยู่นาน เหมือนจะเข้าใจความรู้สึกความหมายของ
พลอยทุกอย่าง แล้วก็พูดขึ้นว่า

"ดีจริงพลอย ไม่เสียที่ไปอยู่ในรั้วในวัง พัดได้เป็น
ชาววังแท้ๆทีเดียว"

ซึ่งคำพูดเพียงเท่านั้น เป็นการตอบแทนสำหรับพลอย
เกินกว่าของมีค่าใดๆ จะมาเปรียบเทียบได้

ระหว่างที่นั่งกินข้าวกันอยู่ เจ้าคุณพ่อก็คุยกับคุณหลวง
ถึงเรื่องเก่าๆ ที่ผ่านมามีด้วยกัน บางเรื่อง ก็เกี่ยวแก่ราชการที่
เคยทำร่วมกันมา บางเรื่องก็เกี่ยวกับความสนุกชุกชอน ที่เคย
ผ่านมามีด้วยกันเมื่อเป็นหนุ่มๆ พลอยได้ยินเจ้าคุณพ่อถามคุณ
หลวงถึงเพื่อนฝูงเก่าๆ ที่ล้มหายตายจากไปแล้วก็มี บางทีก็พูด
ถึงสถานที่แปลกๆ ที่พลอยไม่รู้จัก เช่นร้านต่างๆ ในสำเพ็ง
หรือโรงขายน้ำชาญี่ปุ่นที่ถนนบำรุงเมือง บางครั้งเจ้าคุณพ่อก็
ชำเลื่องมาคุย ทางเต็กๆ แล้วก็ลดเสียงลงมิให้ได้ยิน แต่พอลด
เสียงที่พูดที่ไร ก็มักจะหัวเราะกันครื้นเครง เมื่อพูดเสร็จทุก
ครั้ง

เมื่อของหวานยกเข้ามาตั้งแล้ว แม่ชั้นก็ออกมาจากหลัง
เรือน และมากราบเจ้าคุณพ่อซึ่งเมื่อเห็นแม่ชั้น ก็ทักว่า

"แหม แม่ฉัน ! ไม่ได้พบกันหลายปีทีเดียว ยังสวยไม่
ตกเลยนะ"

แม่ฉันหัวเราะก๊ิก แล้วตอบว่า

"ท่านก็ปากหวานไม่ตกเหมือนกันละเจ้าคะ ถ้าฉัน
ไม่พบคุณหลวงเสียก่อน ป่านนี้ฉันตามท่านไปแล้ว"

"ก็นั่นนะซี" เจ้าคุณพ่อพูด "ป่านนี้มีสบายไปแล้ว
หรือ"

"ถ้าท่านต้องการเดี๋ยวนี้ ก็ยังสนองพระเดชพระคุณ
ได้นี่ขอรับ ผมไม่หวงหรอก" คุณหลวงพูดสอดขึ้นมา

"พูดดีไปเถอะ" แม่ฉันขู่ "ฉันยังไม่แก่เฒ่านักดอกนะ
จะบอกให้ บางทีเจ้าคุณท่าจะต้องการคนทำครัวบ้าง กระทบ
แล้วทั้งสามคนก็หัวเราะขำพร้อมกัน

พลอยได้ยินผู้ใหญ่คุยกันก็ลองนึกดูว่า ถ้าเจ้าคุณพ่อได้
กับแม่ฉันจริงๆ อย่างที่ล้อกันเล่น ป่านนี้จะเป็นอย่างไร พลอย
อาจมีแม่เป็นแม่ฉันก็ได้ แม่พลอยเลิกคิดทันที เพราะถึงแม่ฉัน
จะน่ารักเพียงใดก็ตาม ถ้าจะเอามากแลกกับแม่ พลอยก็เลือก
เอาแม่มากกว่า

"เดี๋ยวนี้ท่านยังเล่นระนาดเอกอยู่หรือเปล่าขอรับ"
คุณหลวงถามเจ้าคุณพ่อขึ้น

"ทิ้งมาเสียนานแล้วละพ่อนพ" เจ้าคุณพ่อตอบ "ไม่มีใครจะเล่นด้วย เดี่ยวนี้ที่บ้านเหลือแต่เครื่อง ผู้คนมันก็กระจัดกระจายกันไป ไม่เหมือนแต่ก่อน แล้วพ่อนพละะ ยังเล่นฆ้องวงอยู่หรือ"

"ก็ทิ้งมานานเหมือนกันขอรับ" คุณหลวงพูด เจ้าคุณพ่อนั่งนิ่งใช้นิ้วเคาะจังหวะเข้ากับเพลง ที่ปีพาทย์กำลังบรรเลงอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็ทำท่าเหมือนกับ จะคิดอะไร ออกอย่างกระตั้นหัน พูดกับคุณหลวงขึ้นว่า

"พ่อนพ เรามาลองฝีมือกันสักทีดีไหมละ ฉันจะตีระนาดเอก พ่อนพตีฆ้องวง"

คุณหลวงหัวเราะก๊าก แล้วตอบว่า

"ผมตามท่านไม่ทันหรอกขอรับ"

"ไม่เอาน่า อย่าถ่อมตัว" เจ้าคุณพ่อยืนยัน

"ท่านบอกให้ตีก็ตีไปซี" แม่จั้นสนับสนุน "มัวแต่อิดออดรำไรรออยู่ได้ ฉันอยากจะฟังเจ้าคุณท่านตีระนาด ได้เคยฟังหนหนึ่งเมื่อยังสาว ยังติดใจไม่หายเลย"

คุณหลวงได้ยินภรรยาช่วยหนุนก็ขยับลุก ทั้งสองคนเดินไปทางวงปีพาทย์ ซึ่งทำเพลงจบลงแล้ว คุณหลวงเข้าไปกระซิบกระซาบอยู่ครู่หนึ่งกับนายวง แล้วคนระนาดเอกก็ลุก

จากที่ เจ้าคุณพ่อเข้านั่งแทน และคุณหลวงก็เข้านั่งประจำม็อง
วง ทุกคนในงานซึ่งรับประทานอาหารเสร็จ หันไปมองอย่างสนใจ
และพูดจาซุบซิบ กันอยู่ทั่วไป

เจ้าคุณพ่อจับไม้ระนาดขึ้นลองไล่ลูกคู่ก่อน แล้วก็ขยับ
กายให้เข้าที่ ยกไม้ระนาดทั้งสองชูขึ้น จบเพียงหน้าผาก สอง
มือพนมระลึกลงถึงคุณครูอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็เริ่มตี ครั้งนี้เป็นครั้ง
แรกในชีวิต ที่พลอยได้ยินเจ้าคุณพ่อเล่นดนตรี และเป็นครั้ง
แรกที่ได้เคยเห็นเจ้าคุณพ่อ เป็นตัวของตัวท่านเอง โดย
สมบูรณ์ เจ้าคุณพ่อเริ่มตีเบาๆ ตามทำนองช้าๆ เข้ากับเสียงฉิ่ง
และตะโพน ดังเป็นจังหวะ สายตาเจ้าคุณพ่อทอดไปข้างหน้า
แต่มองไม่เห็นอะไร เพราะขณะนี้อารมณ์ของท่านเข้า
คลุกเคล้า อยู่เฉพาะกับดนตรี โดยสิ้นเชิง เสียงเพลงที่เจ้าคุณ
พ่อบรรเลงจากระนาด ทำให้พลอยเศร้าใจในชั้นแรก เพราะดู
เหมือนจะเป็นคำพรรณนา ถึงความหลังที่ผ่านไปแล้วอย่างไม่
มีวันคืนมาอีก ถ้อยคำที่เจ้าคุณพ่อพูดด้วยดนตรีนั้น เต็มไป
ด้วยความสงสัย เคลือบเคลงใจ บางตอนก็มีพ้อแล้วรำพึง
รำพันถึงความหลัง พลอยเริ่มรู้สึกตื่นตันในอก มีก้อนแข็งๆ
มาจุกที่คอหอย น้ำตาอู่่นๆ เริ่มจับที่ขอบตาทั้งสองข้าง แต่
แล้วเจ้าคุณพ่อก็เปลี่ยนจังหวะเร็วขึ้น ความเคลือบเคลงสงสัย

และความทุกข์โศกทรมาณใจคลายลง ความรื่นเริงเข้ามา
แทนที่ จังหวะระนาดนั้นเร็วขึ้นอีก กลายเป็นเสียงคนวิ่งเล่น
คนหัวเราะ เสียงนกร้อง แด่ดอกยามเช้า ดอกไม้บาน ไม้
ระนาดที่เจ้าคุณพ่อเหวี่ยงไปมาโดยเร็ว ตามลูกระนาด
กระทบแสงไฟเหมือนกับผีเสื้อสองตัว บินไปเกาะที่ดอกไม้
โน้นบ้าง ดอกนี้บ้างเร็วขึ้นอีก เสียงฉิ่งเสียงฉาบ เสียงกลอง
แบกดั่งเร้าใจ เจ้าคุณพ่อเปิดเผยให้เห็นความสนุกในชีวิต
ความขบขันความรื่นเริง ของคนที่ปราศจากทุกข์ น้ำตาพลอย
แห้งหายไปโดยไม่รู้ตัว นั่งยิ้มมองเจ้าคุณพ่ออย่างตาไม่
กระพริบ หัวใจเต้นแรง เข้ากับจังหวะของเพลง

ทุกคนที่นั่งอยู่ฟังเหมือนถูกสะกด ไม่มีใครพูดจกกับ
ใคร ที่สูบบุหรี่ก็นั่งถือบุหรี่ปล่อยให้ไหม้ไปเอง ที่นั่งเคี้ยว
หมากก็หยุดเคี้ยว นั่งอมหมากอยู่ในปากจนจืด แม่จั้นนั่งอยู่
ใกล้ๆกับพลอยหายใจถี่ และแรงจนได้ยิน ซ้อยพีเนื่องและพ่อ
เพิ่มนั่งนิ่งตัวแข็ง เลิกพูดจาซุบซิบกัน คุณสายค่อยๆย่อง
ออกมาจากในเรือน มานั่งใกล้ๆแม่จั้น แล้วกระซิบว่า

"ฉันทึกแล้วไม่มีผิด ไม่มีใครตีได้แบบนี้อีกแล้ว ได้
ยิ่นที่ไหนเป็นจำได้ที่เดียว"

พลอยเหลือบไปดูทางหลังเรือน ข้างๆลับแลตามประตู
ทุกช่อง แสงโคมกระทบกับดวงตาหลายสิบคู่ พวกคนใน
บ้านและคนมาช่วยงาน พวกกันเล็กทำงานชั่วคราว เมื่อได้ยิน
เสียงระนาดอย่างที่ไม่เคยได้ยินมาแต่ก่อน

เจ้าคุณพ่อเปลี่ยนจังหวะไปอีก ต่อไปเป็นการล้อหลอก
ระหว่างเจ้าคุณพ่อกับคุณหลวง เจ้าคุณพ่อเป็นคนหนี คุณ
หลวงเป็นคนไล่ เจ้าคุณพ่อเหินยวน้ำไปดูคุณหลวงแล้วยิ้ม
ด้วย คุณหลวงก็สำหน้าหัวเราะ ส่วนมือก็ตีฆ้องวงตาม เจ้า
คุณพ่อตีระนาดหนีต่อไปอีกแล้วก็หยุด ปล่อยให้คุณหลวง ตี
ฆ้องวงตามจนทัน แล้วเจ้าคุณพ่อก็หนีต่อไปอีก จนในที่สุด
คนทั้งสองก็ก้มหน้าตื้ออย่างรวดเร็วปล่อยลูกหมด ไปจนจบเพลง
เมื่อจบแล้วเจ้าคุณพ่อก็วางไม้ระนาด ยกมือไหว้ครูอีกทีหนึ่ง
แล้วก็หัวเราะ

ทุกคนในวงปี่พาทย์ก้มตัวลงกราบพร้อมกัน เป็นการ
เคารพในฝีมือของเจ้าคุณพ่อ มิใช่กราบยศศักดิ์อีกครฐาน ส่วน
คุณหลวงก็ยกมือขึ้นไหว้หลายหน โคลงศีรษะหัวเราะแล้วพูด
ว่า

"ท่านตื้ออย่างนี้ผมแยะ ตามไม่ทันเลย"

เจ้าคุณพ่อตกทายกับแขกหรือที่นั่งอยู่ในบริเวณนั้น อีก
สักครู่หนึ่งแล้วก็ลากลับ แต่ก่อนจะกลับเจ้าคุณพ่อ หันมาสั่ง
กับพลอยว่า

"พลอย พ่อจะกลับก่อนละนะ แล้วพรุ่งนี้จะมาใหม่"

คืนวันนั้น พลอยเข้านอนด้วยความเหนื่อยอ่อน แต่
ความรู้สึกในใจเต็มไปด้วยความสุข อย่างไม่เคยมีมาแต่ก่อน
วันนี้เป็นวันที่พลอยมีชีวิตเต็มสมบูรณ์ ได้ถูกรับรองต่อหน้า
คนเป็นอันมากว่า พลอยเป็นลูกเจ้าคุณพ่อ ผู้ซึ่งเป็นทีนับถือ
ของคนทั้งหลาย และเป็นผู้ที่คนทั้งหลายให้ความสนใจในตัว
เจ้าคุณพ่อ ผู้ซึ่งเป็นทีนับถือของคนทั้งหลาย และเป็นผู้ที่คน
ทั้งหลายให้ความสนใจเป็นอย่างยอดเยี่ยม ไม่ว่าจะท่านจะพูดสิ่ง
ใด หรือทำสิ่งใด ความสนใจในตัวเจ้าคุณพ่อ ทำให้พลอย
ได้รับส่วนสะท้อน จากความเป็นยอดเยี่ยมของท่าน ในงาน
นั้น แทนที่พลอยจะเป็นคนที่ต้องตามหลังซ้อย หรือเพียงแต่คู่
เคียงกัน พลอยกับจะออกหน้าซ้อยไป ในด้านความสำคัญ แต่
ความพอใจของพลอย มิได้อยู่ในข้อนี้ ที่พลอยพอใจนักหนา
ก็เหตุว่า เจ้าคุณพ่อได้มาในงาน เพื่อพิสูจน์ให้ปรากฏว่า พลอย
มิใช่เด็กที่ไร้ญาติขาดมิตร แต่เป็นผู้ที่บิดาเป็นผู้ใหญ่ที่คนจัก

นับถือได้ พลอยยิ่งรักช้อยมากขึ้นไปอีก เมื่อได้ยินช้อยพูด
ขึ้น เมื่อเข้าไปนอนในมุ้งด้วยกันแล้วว่า

"พลอย ฉันดีใจเหลือเกิน ที่เจ้าคุณพ่อของพลอยท่าน
มาวันนี้"

"ทำไมช้อย" พลอยถาม

"อ้าวก็ดีใจซี ที่เจ้าคุณพ่อของพลอยท่านมาช่วยงาน
ใครๆเขาก็ดีใจกันทั้งนั้น แล้วก็ท่านน่ารัก ออกจะตายไป"

"ช้อยนี่กันอย่างนั้นจริงๆหรือ" พลอยถาม

"พุทโธ! ไม่นึกจริงฉันจะไปพูดอย่างนั้นทำไม"
ช้อยตอบยืนยันอย่างจริงจัง "จริงๆนะพลอย พ่ออย่างนี้ให้ฉัน
ก็เอา"

"ช้อยก็" พลอยท้วง "คุณพ่อของช้อยก็น่ารักมาก
เหมือนกัน ให้ฉันก็เอาอีกนะแหละ"

"นั่นนะซี" ช้อยพูด "อย่างเราสองคนนี่แลกพ่อกันได้
เทียบนะ ไม่มีใครเสียเปรียบใครหรอก"

แล้วเด็กทั้งสองคนก็คุยกันเรื่องความดีของพ่อของตน
ตามประสาเด็กไปจนช้อยเหลือแต่เสียงกรน พลอยจึงได้
หลับตามไปในเวลาไม่ช้า

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง เป็นวันโกนจุกและทำขวัญ ทั้งซ้อย และพลอยต้องถูกทรมาน ด้วยการเปลี่ยนเครื่องแต่งตัว ถึงสองครั้ง เจ้าคุณพ่อมาตั้งแต่เช้า ตามที่นัดไว้ และอยู่ร่วมงานไปจนทำขวัญเสร็จ หลังจากเมื่อคืนที่แล้ว เจ้าคุณพ่อรู้สึกว่าเป็นกันเองสนิทสนมกับคนในบ้าน และแขกหรือทุกคนดี ยิ่งขึ้นกว่าเก่า และเมื่อเสร็จงานแล้ว เจ้าคุณพ่อก็เรียกพลอยเข้าไปใกล้ๆ ส่งหีบให้ใบหนึ่ง แล้วพูดว่า

"นี่แน่พลอย พ่อทำขวัญเจ้าในงานโกนจุก เปิดออกดูซิ ถูกใจไหม"

พลอยจึงก้มลงกราบเจ้าคุณพ่อ ด้วยมือที่สั่นระรัว เพราะครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้รับของ จากเจ้าคุณพ่อ โดยตรง ในหีบนั้นมีจี้อันใหญ่ กลางฝังมรกตค่อนข้างใหญ่ มีเพชรสี่กล่อมรอบ นอกจากนั้นยังมีกำไล เล็กๆพอขนาดข้อมือพลอย อีกครู่หนึ่ง ฝังเพชรลูกกับนิลสี่ดอกตะแบกสลักกัน พลอยนั่งก้มหน้าหีบของแต่งตัว แล้วก็วางไม่รู้ว่าจะพูดจาว่าอะไรถูก

"ชอบอย่างไรน พลอย" เจ้าคุณพ่อถามเบาๆ อีกครั้งหนึ่ง พลอยไต่ย็นก็หีบจี้ ซึ่งมีลักษณะเป็นของโบราณ ขึ้นให้

ดู

"ไม่เสียทีที่เป็นลูกพ่อ" เจ้าคุณพ่อพูดขึ้นอย่างพอใจ "จื๋ออันนั้นราคาไม่ถึงกำไลข้อมือ เพราะเป็นของเก่า คนเขาไม่ค่อยชอบ กำไลคู่นั้นเป็นของนอก พ่อเพิ่งซื้อมา แต่จื๋อเป็นของคุณย่าของเจ้า เจ้าก็ชอบถูกที่เดียว"

พลอยรู้สึกดีใจที่เจ้าคุณพ่อชมว่าเลือกชอบได้ถูก สำหรับช้อยเจ้าคุณพ่อทำขวัญแหวนวงหนึ่ง ขณะนั้นแม่จื๋อก็เข้ามานั่งอยู่ข้างๆ และช่วยดีใจแทนเด็กทั้งสองคนอีกยกใหญ่ เจ้าคุณพ่อนั่งพูดอยู่อีกเล็กน้อย ฝากฝั่งพลอยกับคุณสายอีกตามสมควร แล้วก็ลากลับ

งานโกนจุกผ่านไปโดยเรียบร้อย ไม่มีอุปสรรคไม่มีสิ่งใด ที่จะมาทำให้กระทบกระเทือนใจ เมื่อเสร็จงานแล้ว พลอยก็อยู่กับช้อยที่บ้านต่อไปอีกสองวัน เพราะคุณสายยังเก็บของไม่เสร็จ ทำให้เพิ่มความสนิทสนม กับคนในบ้านนั้นยิ่งขึ้น แม่จื๋อนั้นออกปากชมว่า เมื่อนึกถึงวันที่เด็กจะต้องกลับวังก็ใจหาย ทำให้คุณสายต้องหัวเราะหึๆ แล้วตอบว่า ถ้าขึ้นปล่อยให้อยู่ที่นี่ไปอีกเจ็ดวัน ก็จะได้กลายเป็นโจรไปทั้งสองคน เพราะมีแต่คนช่วยตามใจ ส่วนพี่เนืองนั้นให้สัญญาว่า เมื่อพลอยกับช้อยกลับไปแล้ว จะพยายามไปหาให้บ่อยที่สุด

ในที่สุดวันที่จะต้องกลับวังก็มาถึง คุณสายหอบข้างของ
พระรุงพระรัง ขึ้นรถกลับตามทางเดิม มีพี่น้องมาส่ง จนถึง
ประตูข้างนอก พอเดินผ่านประตูชั้นในกลับตำหนัก ก็มีเสียง
คนรู้จักทักทายกันเกรียวกราว เหมือนเมื่อวันแรกที่พลอยเข้า
วังมากับแม่ ผิดกันแต่ที่ว่าคราวนี้พลอยรู้สึกตัวว่าเป็นผู้ใหญ่
คุ้นเคยต่อโลก คุ้นเคยต่อเหตุการณ์ คุ้นเคยต่อคนทั้งปวง เป็น
คนมีหลักฐานมากกว่าวันที่แรกเริ่มเข้ามาในวังเป็นไหนๆ

แต่ความรู้สึกว่าเป็นผู้ใหญ่ขึ้น หลังจากโกนจุกนั้นยังมี
เหตุอื่นมากระทบ ทำให้พลอยต้องรู้สึกว่า เป็นผู้ใหญ่จริงๆ
ความรู้สึกอย่างเด็กหลายอย่างได้หมดสิ้นไป ในวันที่กลับเข้า
วังนั่นเอง พอคุณสายพลอยและซ้อย พากันมาถึงตำหนัก ยัง
ไม่ทันจะเข้าห้อง ก็มีข้าหลวงคนหนึ่งรีบมาหาคุณสาย บอก
ว่าเสด็จรับสั่งให้คุณสาย ขึ้นไปเฝ้าในทันทีที่มาถึงตำหนัก
ข้าหลวงคนนั้นมองดูพลอยด้วยสีหน้าอันแปลก แต่พลอยก็
มิได้เฉลียวใจอย่างไร คุณสายรีบเปิดห้องแล้วก็สั่งเด็กๆ ให้
ช่วยกันเอาของเข้าเก็บ ส่วนตนเองนั้นรีบขึ้นบันไดไปชั้นบน
ของตำหนัก คุณสายขึ้นไปนาน แต่แล้วก็กลับลงมาตาบวม
แดง เหมือนกับร้องไห้มาใหม่ๆ พอลงมาถึงก็เรียกพลอยและ

ช่วย ให้ช่วยกันรื้อของออกจากหีบ ไม่ยอมพูดอะไรด้วย
ทั้งสิ้น

จนถึงเวลาค่ำวันนั้น คุณสายจึงได้เรียกพลอยเข้าไปใน
ห้องสองต่อสอง แล้วก็ร้องไห้สะอึกสะอื้นพลาบ พุดพลาบ
บอกให้พลอยรู้ว่า แม่ของพลอยนั้นตายเสียแล้วที่ชะเชิงเทรา
เพราะลูกในห้องนั้นออกมาก่อนกำหนด และแม่อยู่ได้สองวัน
ก็ตาย ก่อนตายมิได้สั่งเสียอะไรเลย ญาติโยมทางโน้นเขา
ช่วยกันเผาศพเสร็จไปแล้ว เสด็จเพียงทรงทราบแน่เมื่อวานนี้
จึงรับสั่งเรียกคุณสายขึ้นไป มอบภาระให้บอกแก่พลอยให้
ทราบ

บทที่ ๖ (หน้าที่ ๑)

ห้าปีให้หลัง นับจากวันที่พลอยได้รู้ว่าแม่ตาย พลอยก็ยังคงอยู่ที่ตำหนักเสด็จ แต่พลอยอายุสิบหกปีเศษ นับว่าเป็นสาวเต็มตัว และเป็นสาวอย่างที่ใครเห็นใครต้องชม ว่าสวยเกินกว่าที่คาดไว้ ถึงแม้ว่าเมื่อยังเด็กๆ พลอยก็มีคนชมว่าเป็นเด็กสวยอยู่แล้ว ส่วนซ้อยเป็นสาวขึ้นมาคู่กัน แต่จำนวนปีและร่างกายที่เติบโตขึ้น มิได้ทำให้นิสัยของซ้อยเปลี่ยนแปลงไป ยังคงเป็นคนสนุกสนานร่าเริง และมีความคิดเห็นเป็นของตัวเอง อย่างแต่ก่อน

พลอยยังจำได้ดีถึงวันที่ตนและซ้อย เริ่มห่มผ้าอย่างผู้ใหญ่ทั้งหลาย ถ้าจะว่าไปแล้ว วันนั้นก็เป็นวันสำคัญมาก เพราะเท่ากับว่าพลอยได้สละความเป็นเด็ก ย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ โดยที่คนทั้งปวงตั้งแต่เสด็จลงมาจนถึงคนอื่นๆ ก็ยอมรับว่าพลอยสมควรเป็นผู้ใหญ่ได้แล้ว วันที่เริ่มห่มผ้า และต่อมาอีกหลายวัน ทั้งพลอยและซ้อยต้องนั่งอยู่นิ่งๆ ไม่กล้าขยับเขยื้อนไปไหนไกล เพราะกลัวผ้าห่มจะหลุด ยิ่งจะให้กลานไปมาบนตำหนักแล้ว คุณเหมือนจะเป็นเรื่องนอกปัญญา ทำไม่ได้ทีเดียว พลอยเห็นผู้ใหญ่เขาห่มผ้า คุณเป็นของง่ายๆ เพราะห่มทีเดียวแล้วก็อยู่ไปได้ตลอด นานๆจึงจับให้

เข้าที่รัดกุมเสียทีหนึ่ง แต่พอตัวได้ห่มเข้าเอง จึงรู้ว่ายากเย็น
สักเพียงใด เพราะผ้าที่ห่มไว้กับตัวนั้น จะอยู่ได้ก็เพราะความ
ชำนาญ มิได้อยู่ได้ก็เพราะเข็มกลัด กระดุมหรือเครื่องเหนี่ยว
รั้งอื่นๆ เสด็จก็ดูเหมือนจะเข้าพระทัยเรื่องนี้ดี เพราะในตอน
แรกๆ ก็มีได้ทรงใช้สอย บ่อยครั้งเหมือนแต่ก่อน ทรงใช้เวลา
พลอยคุ่นกับผ้าห่มอยู่หลายวัน จนในที่สุดก็รับสั่งถามว่า

"พลอยห่มผ้าเป็นแล้วหรือยัง"

เมื่อพลอยทูลตอบว่าเป็นแล้วก็รับสั่งกำชับว่า "ไม่หลุด
แน่นอน" พลอยต้องกราบทูลยืนยันอีกครั้งหนึ่ง จึงได้ทรงใช้
สอยต่อไป และดูเหมือนจะมากกว่าเมื่อก่อน เพราะเดี๋ยวนี้
ใครๆ ก็รู้กันทั่วตำหนักแล้วว่า พลอยเป็นข้าหลวงคนโปรด

การเป็นคนโปรดของเสด็จนั้นมีทั้งทางเสียทางดี ถ้าจะ
ว่าในทางเสีย พลอยก็มีเวลาเป็นของตัวเอง น้อยลงไปกว่า
ข้าหลวงคนอื่นๆ เพราะต้องคอยปฏิบัติรับใช้อยู่ตลอดเวลา
จะมีเวลาทำกิจธุระส่วนตัวบ้าง ก็ต่อเมื่อเสด็จเข้าบรรทมหรือ
ยังไม่บรรทมตื่น หรือมีกิจธุระจำเป็นจริงๆ นอกจากนั้นส่วน
เสียดังยังมีอีก ที่คนอื่นเกิดความอิจฉาริษยา คอยค่อนแคะหา
เรื่อง แต่พลอยก็มีช้อยคอยออกมารับแทนอยู่เสมอในข้อนี้ ทำให้
คนอื่นไม่กล้า เพราะช้อยเป็นคนมีชื่อเสียงประจำเสียแล้ว ใน

การเอาจริง คนจึงกลัวเป็นส่วนมาก การอยู่ใกล้ชิดพระองค์
เสด็จนั้น ถึงบางคราวพลอยจะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยบ้าง พลอยก็
มิได้รู้สึกท้อถอย เพราะถือว่า เป็นการตอบแทนที่เสด็จทรง
พระเมตตาชุบเลี้ยงมา และยิ่งกว่านั้น การที่อยู่ใกล้ชิด
พระองค์ทำให้พลอยได้รู้ได้เห็น และบางครั้งก็ได้ตามเสด็จ
ไปในที่บางแห่ง ซึ่งแม้แต่บางคนที่อยู่ในวังมานานกว่าพลอย
ก็มีได้เคยได้ไปถึง

ที่ๆ เป็นยอดเยี่ยมของในวังก็เห็นจะได้แก่ที่บน อันเป็น
ที่ประทับของพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระที่นั่ง
ทูลกระหม่อมฟ้าอีกบางพระองค์ ตามปกติเสด็จขึ้นที่บน
เกือบทุกวัน และพลอยก็ได้ถือหีบหมาก ตามเสด็จ ตอนแรกๆ
พลอยก็เกรงกลัวเสียเป็นล้นพ้น เมื่อเสด็จแล้วก็ได้แต่นั่งคอย
รับเสด็จกลับตำหนัก อยู่แค่อัมรินทร์พระที่นั่ง แต่ต่อมา
พลอยได้รับความกล้าเพิ่มเติมขึ้นจากช้อย ผู้ซึ่งรู้จักคนมาก
เวลาตามเสด็จขึ้นที่บน ก็ได้คลานซอกซอนไปจนทั่วเท่าที่จะ
ไปได้ แล้วก็กลับมาเล่าให้พลอยฟัง ทำให้พลอยอยากรู้อยาก
เห็นบ้าง ประกอบกับพลอยได้รู้จักคุณพนักงานบางคนที่เป็น
ญาติ แม้เจ้าจอมบางคน ก็ได้รู้จักในฐานะเป็นญาติ ต่อมาจึงได้

มีความกล้าขึ้น และ ได้เห็นความเป็นไปของที่บนอย่าง
ใกล้ชิด

ตามปกติเสด็จขึ้นทางบันไดด้านตะวันตก และเวลา
เสด็จกลับก็กลับทางเดียวกัน ฉะนั้นในชั้นแรก เมื่อส่งเสด็จ
แล้ว พลอยจึงคลานเล็ดลอดตามระเบียบ ไปจนถึงห้องที่
พนักงานกลาง เตรียมเครื่องต้น ในที่นั้น คุณพนักงานหลาย
คนรู้จักพลอยดี จึงไม่มีใครห้ามปรามแต่ทักทายปราศรัย
พูดคุยด้วยเป็นปกติ และจากที่นั่น ถ้ามอบโผล่หน้าออกทาง
ประตู ก็จะมองเห็นห้องเขียว อันเป็นห้องทรงพระตำราญ
และเสวยพระกระยาหาร ของพระเจ้าอยู่หัว ครั้งแรกที่พลอย
ได้เห็นพระเจ้าอยู่หัวของตน อย่างใกล้ชิดในทึรโหลฐาน
พลอยก็ขนลุกเกรียวทั้งตัว เพราะรู้ว่า ที่ๆตนได้ไปถึงเป็นที่
ศักดิ์สิทธิ์เพียงไร บนพระที่นั่งอันกว้างใหญ่ไพศาล และใน
ห้องที่ตนเห็นเฉพาะหน้า เป็นที่อยู่ของเจ้าชีวิตคนไทยทั้งหมด
ในสมัยนั้น เป็นหัวใจของประเทศ การเป็นไปทุกอย่างของ
โลกภายนอก มารวมอยู่ ณ ที่นั้น ไม่มีที่อื่นใดจะสำคัญไปกว่า
เมื่อเสด็จขึ้นเฝ้านั้น ตามธรรมดาก็เป็นเวลาเสวย เสด็จ
เข้าเฝ้าในห้องเขียว พร้อมด้วยเจ้านายพระองค์อื่น อีกเป็นอัน
มาก มีที่สังเกตอยู่ว่าเจ้านายที่ขึ้นเฝ้านั้น ถ้าหากมิได้มีหน้าที่

อย่างไร เพียงแต่เฝ้าเฉยๆ ก็ทรงห่มแพรสี ตามวันทุกพระองค์
ไป ส่วนเจ้านายลูกเธอบางพระองค์ ที่มีหน้าที่รับใช้ปฏิบัติ ก็
ทรงผ้าห่มเหมือนกันกับคนทั้งปวง ห้องเขียวที่เฝ้านั้นเป็น
ห้องใหญ่ผนังสีเขียวแก่ มีลวดลายปิดทอง กิ่งผนังชั้นบน
ยกขึ้นไป กั้นเป็นระเบียบทำด้วยไม้ ชัดมันสลักเป็นลวดลายมี
บันไดขึ้น บนระเบียบวางตู้หนังสือต่างๆจำนวนมาก ในห้องมี
ตู้โต๊ะวางอยู่เรียงราย แต่เียงไปทางด้านพระบัญชา และ ใกล้
กับบันไดขึ้นระเบียบไว้หนังสือมีเก้าอี้ยาว ทอดไว้เป็นที่ทรง
พระตำราญ และเป็นทีเสวย มีโต๊ะเล็กๆอีกตัวหนึ่งวางอยู่
ข้างหน้า สำหรับตั้งเครื่องต้น

เครื่องต้นหรือเครื่องเสวยนั้น ส่งขึ้นมาจากห้องเครื่อง
ต้น ทุกอย่างห่อผ้าขาวผืนกตราอย่างระมัดระวัง เป็นหน้าที่
ของคุณพนักงานที่เรียกกันว่า พนักงานกลางรับไว้ เมื่อถึง
เวลาใกล้จะเรียกเครื่อง พนักงานเหล่านั้น ก็จัดแจงแกะผนึก
เตรียมเครื่องต้นให้พร้อมที่จะตั้งเครื่องได้ พอถึงเวลาเสวยเจ้า
จอมอยู่งานทั้งหลาย ก็มานั่งเข้าแถวคอยรับเครื่องต้น ตั้งแต่
จากมืองานกลางแล้วส่งกันต่อไปทีละคน จนถึงพระเก้าอี้ที่
ประทับ คุณเจ้าจอมทุกคนมีที่นั่งประจำของตน และตลอดจน
เจ้านายที่มาเฝ้าก็ดี หรือมีหน้าที่คอยปฏิบัติรับใช้ก็ดี ดูเหมือน

จะมีที่ประทับเป็นประจำ ไม่สับสนหรือปะปนกัน ก่อนที่จะ
เสด็จลงห้องเขียว บรรดาคนในที่นั้นก็พูดคุยกัน ด้วยเสียง
เบาๆ แต่พอเสด็จลงประทับพระเก้าอี้แล้ว เสียงพูดคุยกันเองก็
หายเงียบไปสิ้น คงเหลือแต่เสียง พระราชดำรัสและเสียง
กราบบังคมทูลตอบ ของแต่ละคนที่มีพระราชดำรัสด้วย สลับ
ด้วยเสียงหัวเราะเบาๆทั่วไป เป็นครั้งเป็นคราว ในเมื่อมีเรื่อง
ขบขัน พลอยหมอบคูลเหตุการ์ณต่างๆ และคอยสดับรับฟัง
เสียงจากห้องเขียว ได้ครั้งละนานๆ การที่ได้มีโอกาสเข้าไป
ใกล้ชิด ถึงบนพระที่ประทับมิได้ทำให้พลอยเห็นสิ่งต่างๆ
เป็นของธรรมดา ไปได้เลย เพราะอาการกิริยาของคนที่อยู่บน
นั้นก็ดี บรรยากาศโดยทั่วไปที่บนนั้นก็ดี มีแต่จะชักจูงให้เห็น
ทุกอย่าง บนนั้นเป็นของสูง เป็นของศักดิ์สิทธิ์ ควรแก่ความ
เคารพอย่างสูงสุด

ยังได้ตามเสด็จขึ้นที่บนบ่อยครั้งเข้า พลอยก็ยิ่งเพิ่ม
ความกล้าคลานต่อจากห้องคุณพนักงานนั่ง ไปยังห้องอื่นๆที่
บนนั้น บนพระที่นั่งมีทางแคบค่อนข้างจะมีค แต่คลานได้
ตลอดจากมุมตะวันตก ไปถึงมุมตะวันออก ผ่านห้องต่างๆทั้ง
สองข้าง จากห้องทองซึ่งมีฝาผนังและเครื่องตกแต่งทุกอย่าง

ปิดทองระยิบ มีกระจกเงาบานใหญ่ๆ กรอบปิดทองสลัก
ลวดลายติดตามผนัง พลอยคลานผ่านเข้าไปยังห้องเหลือง
พลอยเคยได้ยืนถึงห้องเหลืองมาตั้งแต่เด็กๆ เมื่อมี
โอกาสได้เข้าไปถึง ก็มองดูด้วยความสนใจเป็นพิเศษ ห้องนั้น
เป็นห้อง โถงใหญ่กว่าห้องอื่นๆ ที่บนเล็กน้อย ฝาผนังและ
เครื่องตกแต่งทาสีเหลืองปิดทอง ตรงตามที่เราเรียกกันว่าห้อง
เหลือง ความจริงห้องเหลืองเป็นทางเสด็จพระราชดำเนินผ่าน
ทุกวัน เพราะพระทวารห้องนั้นเปิดออก ไปยังอัฒจันทร์เสด็จ
ออกข้างหน้า ฉะนั้นเวลาจะเสด็จออกข้างหน้าก็จำต้องเสด็จ
พระราชดำเนินผ่าน และเวลาเสด็จ ขึ้นข้างในก็จำต้องผ่านอีก
ครั้งหนึ่ง ฉะนั้นห้องเหลืองนี้จึงเป็นที่ชุมนุม ของข้างในทั้ง
ปวงที่ไม่มีตำแหน่งเฝ้า โดยใกล้ชิดในที่อื่น มาคอยเฝ้าหมอบ
เฝ้าในเวลาเสด็จพระราชดำเนินขึ้นหรือลงดังกล่าวแล้ว ห้อง
เหลืองก่อนหรือเวลาเสด็จพระราชดำเนิน จึงเป็นที่ชุมนุมของ
คนเป็นจำนวนมาก ที่เป็นเจ้าจอมก็มีหรือแม่ เจ้านายบาง
พระองค์ ก็เสด็จขึ้นเฝ้า ณ ที่นั้นตามแต่พระอัธยาศัย พลอย
เคยคลานเข้าไปในห้องเหลือง ก่อนเวลาเสด็จ พอโพล่ประตู
เข้าไปก็เห็นบรรดาข้างใน ที่มาคอยเฝ้าอยู่นั้นนั่งหรือ
เอกเขนกคุยกัน อย่างสบายอารมณ์ บางท่านก็คุยกันอยู่กับคน

ที่นั่งใกล้ๆ บ้างก็จับกลุ่มสนทนากัน เรื่องราวต่างๆทั้งในวัง และนอกวัง คุณเหมือนจะถูกนำมาเล่าและวิจารณ์สู่กันฟังในห้องนั้น โดยละเอียด เสียงพูดกันเบาๆนั้น เมื่อมีคนพูดมากคน ก็ฟังดูได้ยินไปไกลเหมือนกัน เป็นเสียงพิเศษไปอีกอย่างหนึ่ง บางครั้งก็มีเสียงหัวเราะ ต่อกะระซิกกันขัดจังหวะขึ้นมา บรรดาท่านข้างในเหล่านั้น ต่างก็มีหีบหมากมีกระโถนของตน ขึ้นมาวางไว้กับตัว กินหมากกันไปบ้าง ippet ยาบ้าง แล้วก็สนทนากันเป็นที่เพลิดเพลิน ทุกคนแต่งกายอย่างชาววังสมัยนั้น ซึ่งเป็นระเบียบเสมอกันด้วยสี่ประจำวัน เป็นเรื่องกำหนด ถ้าจะดูอย่างเฟินๆแล้ว ก็เกือบจะนึกไปด้วยว่า แม้แต่รูปร่างลักษณะ ก็ไม่ผิดกันเท่าไรนัก ทั้งที่ในที่นั้นมีทั้งคนสูงอายุและคนที่ยังอายุไม่มาก ระหว่างผู้ที่นั่งอยู่คนเดียว หรือจับกลุ่มคุยกันนั้น ก็มีคนคลานไปไม่ขาดสาย บางคนก็เปลี่ยนเพื่อนคุย บางคนก็ไปเที่ยวทักทายปราศรัยคนอื่น บางคนก็มีของต่างๆ ที่แปลกและใหม่สำหรับवाद เช่นน้ำอบน้ำหอมของเล็กๆน้อยๆแปลกๆจากนอกวัง เที่ยวคลานไปยังท่านผู้นี้บ้าง ท่านผู้นั้นบ้าง แล้วก็เอาของนั้นออกแสดง สรรเสริญคุณภาพของของตน อีกฝ่ายหนึ่งก็อ้อออหรือติชมไปตามเรื่อง นอกจากนั้นก็ยังมีธูระปะปังต่างๆ ที่ติดต่อกัน เรื่องราว

ต่างๆ ที่จะอาศัยไหว้วานกันหรือนัดหมายกัน และมีเรื่อง
แปลกๆ อีกมากมายที่จะเล่าสู่กันฟัง ณ ที่นั้น

พอถึงเวลาเสด็จพระราชดำเนินผ่านห้องเหลือง เสียง
ต่างๆ ก็เงียบกริบลง ทุกคนลงหมอบเฝ้า อย่างสงบเสงี่ยม
บางครั้งก็ทรงทักทายหรือมีพระราชดำรัส กับบางท่านที่เฝ้า
อยู่ ณ ที่นั้นบ้าง บางครั้งก็เสด็จผ่านไปเฉยๆ และพอเสด็จ
ผ่านไปแล้ว เสียงพูดจาขยับเขยื้อนกายก็กลับมีขึ้นมาอีก บาง
ท่านก็เตรียมตัวกลับตำแหน่งหรือกลับเรือน เมื่อกลับไปแล้วก็
จะได้กลับขึ้นมาเฝ้าอีกเป็นหนที่สอง ตอนเสด็จขึ้นจาก
ข้างหน้า บางท่านก็กลับไปเลยไม่ขึ้นมาเฝ้าอีกในวันนั้น บาง
ท่านก็คงอยู่ในห้องนั้นต่อไป

ความจริงพลอยอยู่ในวังมานานจนเป็นที่คุ้นเคย รู้จัก
ท่านข้างในหลายท่านในห้องนั้น ฉะนั้นทุกครั้งที่ผ่านมาเข้าไป
พลอยจะได้รับการต้อนรับทักทายเป็นอันดี บางท่านก็ลูบ
หน้าลูบหลังชมว่าสวย บางท่านก็สนใจไต่ถามคนอื่นว่า
พลอยเป็นใคร เมื่อรู้แล้วก็เรียกตัวไปทักถาม ทำให้พลอยรู้จัก
ผู้ใหญ่กว้างขวาง ออกไปอีก บางท่านใจดี ข้าวของ
เล็กๆ น้อยๆ อะไรมีที่แปลกหรือใหม่ ก็เอาแจกให้ ซึ่งเมื่อ

เสด็จทรงทราบก็มัก จะทรงพระสรวลแล้วตรัสว่า "นั่งพลอย
มันช่างประจบ"

อาจเป็นเพราะพลอยมีรูปร่างหน้าตาที่เป็นเสน่ห์ และมี
กิริยาอ่อนหวานนอบน้อม พลอยจึงเข้าไหนเข้าได้ ไม่มีใคร
ห้ามปราม คุณพนักงานบนพระที่นั่งหลายคน รู้จักพลอยเป็น
ส่วนตัว และเมตตากรุณาเป็นพิเศษ เมื่อรู้ว่าพลอยเป็นคน
ชอบรู้ชอบเห็น ก็คอยสนับสนุนให้ได้มีโอกาสได้รู้ได้เห็น
ครั้งหนึ่งพลอยได้ติดตามคุณพนักงาน เข้าไปถึงห้องพระ
บรรทมที่เรียกว่า "ในที่" ตามความรู้สึกของพลอย ในที่นั้น
เป็นที่สูงสุดยอดของพระบรมมหาราชวัง เพราะเป็นที่อัน
รโหฐานที่สุดของบรรดาที่รโหฐานทั้งหลาย น้อยคนจะได้
เข้าไปถึง ข้าวของเครื่องใช้ทุกอย่างในนั้นเป็นของสูง จะจับ
ต้องสิ่งใดก็ต้องกราบไหว้ เพราะเป็นเครื่องใช้ส่วนพระองค์
โดยแท้ สิ่ง que ทุกคนต้องกราบเมื่อเข้าไปในที่ก็คือ พระมหา
เศวตฉัตร ซึ่งกั้นกางพระแท่นลดสำหรับเจ้าจอมนั่งถวายอยู่
งานพัด หรืออ่านหนังสืออยู่นอกเศวตฉัตรออกไป พลอยแล
เห็นเตียงนอนตั้งอยู่อีกอันหนึ่ง เมื่อกระซิบถามคุณพนักงานๆ
ก็กระซิบตอบว่าเป็นพระที่สมเด็จพระ

ที่บนที่พลอยไม่เคยอาจหาญเข้าไปถึง ก็คือห้องน้ำเงิน และบริเวณที่สมเด็จพระทัพบ มีบางครั้งบางคราว ที่พลอยเชิญ หีบหมากเสวยตามเสด็จขึ้นเฝ้าสมเด็จพระ สมเด็จพระโดยเฉพาแล้ว เสด็จมักจะเสด็จขึ้น ทางบันไดด้าน ตะวันออก ข้างที่มีศาลฟ้าและร้านดอกไม้ แต่พลอยก็ได้แต่ ส่งเสด็จเพียงอัมจันทร์ชั้นล่าง และนั่งรอกจกว่าจะเสด็จกลับ เพราะการที่จะขึ้นบันไดไปชั้นบนนั้น จะต้องผ่านห้องที่นั่ง ของคุณท้าว ผู้ซึ่งคนยำเกรงวาสนาทั้งวัง เพียงแต่รู้ว่าคุณท้าว นั่งอยู่ในห้อง ก็ทำให้พลอยตัวเล็กลง จนเกือบเป็นละอองฝุ่น เสียแล้ว ถ้าขึ้นอาจหาญล่วงล้ำผ่านขึ้นไป เพียงแต่คุณท้าวท่า มองคุณเท่านั้น พลอยก็คงจะละลายหายไป ด้วยความกลัวตรง นั้นเอง

เวลาห้าปีที่ทำให้พลอยเปลี่ยนจากเด็กเป็นสาวเต็มตัว นั้น ได้เปลี่ยนคนอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตพลอย อยู่มาก เหมือนกัน โดยเฉพาะคนที่เคยเป็นเด็กมาด้วยกัน สำหรับคนที่ เป็นผู้ใหญ่นั้นเวลาห้าปี มิได้ทำให้เปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก ตามความรู้สึกของพลอย

ตั้งแต่แม่ตายแล้ว นางพิศก็เข้ามาอยู่กับพลอยในวัง โดย อ้างตัวเองว่าเป็นมรดก และนางพิศก็คงเป็นสิ่งเดียว ที่

เชื่อมโยงต่อเนื่องไปถึงแม่ ทางบ้านคลองหลวงนั้นพลอย
ได้รับการติดต่อไม่มาก คนที่มาติดต่อส่งข่าวคราว ให้ทราบ
เป็นครั้งคราวก็คือพ่อเพิ่ม ซึ่งบัดนี้เป็นหนุ่มอายุ ๑๕ และเข้า
รับราชการที่กรมพระคลัง หอรัษฎากรพิพัฒน์ ถึงแม้ว่าที่
ทำงานของพ่อเพิ่มจะอยู่ใกล้แค่นั้น และพ่อเพิ่มจะต้องเข้ามา
ทำงานในวังทุกวันก็ตาม พ่อเพิ่มก็ไม่ค่อยจะมีเวลามาหา
พลอย เพราะพ่อเพิ่มมีเพื่อนฝูงมากขึ้นทุกวัน บางคราวที่พบ
กันแถวท้ายวัง พ่อเพิ่มก็มีกลิ่นเหง้าจากปาก ทำให้พลอยต้อง
ตักเตือนหลายครั้ง ข่าวที่ได้รับจากพ่อเพิ่มก็คือ ทุกคนทาง
บ้านสบายดี โดยเฉพาะตัวพ่อเพิ่มเอง ซึ่งเมื่อเติบโตทำงาน
แล้ว ก็ไม่มีใครมาว่ากล่าวอย่างแต่ก่อน คุณเชยนั้นโตเป็นสาว
อายุ ๑๘ และทะเลาะกับคุณอุ้นบ่อยขึ้น บางทีถึงกับไม่พูดกัน
นานๆ ส่วนเจ้าคุณพ่อยังพูดถึงพลอยเสมอ

คนที่พลอยได้พบปะมากกว่าพี่น้องของตนเอง ก็คือพี่
เนืองของซ้อยซึ่งไปมาหาสู่กันเสมอ บางทีแม่ซ้อยก็เข้ามาหา
ถึงในวัง บางทีคุณหลวงก็มาหาที่ประตูวัง แต่คนที่มาหาคง
เส้นคงวามิได้ขาดก็คือ พี่เนือง

ตั้งแต่พลอยกลับมาจากบ้านซ้อย หลังงาน โคนจุก พี่
เนืองก็ทำตามคำพูดที่ได้พูดไว้ คือมาเยี่ยมซ้อย และพลอย

เสมอ เดือนหนึ่งไม่ต่ำกว่าสองครั้ง เพราะการที่พี่เนืองมาเยี่ยม
ประจำนั่นเอง พลอยจึงติดนิสัยที่จะต้อง ออกไปพบพร้อมๆ
กับช้อยจนเห็นว่าเป็นของจำเป็น ถ้าครั้งใดพี่เนืองไม่มาตามที่
คาดไว้ พลอยก็รู้สึกว่ามีอะไรขาดไป

การสมาคมกับพี่เนืองนั้นในขั้นแรกก็เป็นไปอย่างเด็กๆ
มีการตลกตลกใจที่ได้พบกัน และพูดจาล้อเลียน เล่นหัวกัน แต่
เวลาที่ผ่านไปทำให้พี่เนืองเป็นหนุ่มขึ้นทุกวัน การแต่งกาย
เวลาที่มาหาพลอย ก็ดูประณีตบรรจงขึ้น ทุกวัน คุณหลวงได้
นำพี่เนืองไปฝากเข้าเรียนในโรงเรียนนายทหาร ห้าปีต่อมาพี่
เนืองก็เกือบจะออกเป็นนายทหาร อยู่แล้ว ในระหว่างนั้นพี่
เนืองจึงมาหาได้เฉพาะวันพระหยุดเรียน และแต่งเครื่องแบบ
มาหา สวมเสื้อแดงสีฉูดฉาด บาดตา ซึ่งทำให้พลอยปลื้มใจ
และภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้รู้จักพี่เนืองและเป็นคนหนึ่งพี่
เนืองมาหา แต่ช้อยนั้น มิได้แสดงอาการตื่นเต้นในพี่ชายของ
ตนอย่างใด ครั้งแรกที่ช้อยเห็นพี่เนืองใส่เสื้อแดง ก็อุทานเป็น
คำวิจารณ์ ไปด้วยในคำว่า

"ตาย ! เหมือนกับไม้ควักปูนเดินได้"

ซึ่งทำให้ทั้งพี่เนือง และพลอยต้องหัวเราะกันยกใหญ่
เพราะถ้าจะว่าไปพี่เนืองก็มีลักษณะใกล้เคียง กับที่ช้อยว่า

เพราะพีเนืองพอมและสูงชลุคขึ้นไป เมื่อเสื่อที่ใส่ทำให้ท่อน
บนเป็นสีแดงก็นับว่า ซ้อยวิจารณ์ไม่ไกล ต่อความจริงนัก

พีเนืองเปลี่ยนจากเด็กเป็นชายหนุ่ม และเป็นชายหนุ่มที่
พลอยเห็นว่าค่อนข้างสวยทีเดียว ถ้าหากว่า ในตอนแรกๆ
ใครๆจะไปถามพลอยว่ารักพีเนืองหรือไม่ พลอยก็คงจะตอบ
ทันทีว่ารัก โดยไม่รู้สึกตะขิดตะขวง หรืออับอาย เพราะใน
ตอนนั้นในใจจริง พลอยก็รักพีเนืองอย่างพี ไม่มีความรู้สึก
เป็นอย่างอื่น แต่ในระยะหกเดือน ที่แล้วมา ความรู้สึกนั้นก็
เริ่มจะเปลี่ยนแปลงไป ต้นเหตุก็เพราะพีเนืองเริ่มมองดูพลอย
ด้วยสายตาที่มีความหมาย และเป็นประกายเหมือนกับว่า พี
เนืองต้องการจะบอกให้พลอยรู้อะไรสักอย่างหนึ่ง ด้วย
สายตานั้น ถ้าจะให้พลอย อธิบายความรู้สึกของตนเองใน
ตอนหลังนี้ พลอยก็คงอธิบายไม่ได้ อาจบอกได้แต่เพียงว่า
วันไหนที่รู้ว่าพีเนืองจะมาหา ดินฟ้าอากาศในวันนั้นดูจะสด
ชื่นเป็นพิเศษ จะมองดูสิ่งใดก็ให้สวยงามไปหมด แสงแดดที่
ส่องในวันนั้น ดูเหมือนจะมีแต่ประกายเพิ่มความงามให้แก่
ของอื่น ขาดความร้อนของแสงแดดในวันอื่นๆ ที่พีเนืองไม่
มา ลมที่พัดมาในวันนั้นก็ดูเหมือนจะให้ความสดชื่น ชุ่มเย็น
ไม่ซัวแต่กายภายนอก แต่เย็นระรื่นเข้าไป ถึงในทรวงอก น้ำ

อบแป้งรำที่เคยกาทุกวันนี้ ก็ดูส่งกลิ่นหอมเป็นพิเศษในวันทีพี่เนื้องมาหา ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นเครื่องช่วยส่งเสริมให้สนับสนุน ให้พลอยแต่งตัวอย่างประณีตกว่าปกติ และมีที่หยิบผ่านุงผ้าห่มนั้น ก็ดูเหมือนจะเลือกสรรเฉพาะผ่านุงผ้าห่มผืนที่ดีที่สุด สำหรับวันนี้ พอตื่นเช้าหัวใจของพลอยก็เต้นแรงกว่า วันธรรมดาและยิ่งใกล้เวลาที่จะออกไปพบพี่เนื้อง หัวใจก็ยิ่งเต้นแรงขึ้น จนบางครั้งเลือดฉีดขึ้นที่ใบหน้า เป็นสีชมพูระเรื่อ

เวลาจะพูดจะคุยกับพี่เนื้อง พลอยก็มักจะใช้สายตาจับอยู่ที่ใบหน้าของพี่เนื้อง จนจำได้หมดทุกส่วน ตลอดจนวิธีจะพูดจะหัวเราะและเมื่อพี่เนื้องกลับไปแล้ว ถึงเวลากลางคืนเข้านอน ภาพใบหน้าของพี่เนื้อง ตลอดจนกิริยาท่าทางก็ยังคงเห็นติดตา แต่ทั้งหมคนี่ถ้าหากว่าใครจะไปบอกพลอยตรงๆว่า พลอยรักพี่เนื้อง เสียจนสุดสวาสดใจ พลอยก็คงจะปฏิเสธแข็งแรงว่าไม่จริง และในใจของพลอยก็เชื่อว่าไม่จริงเหมือนกัน

แต่พี่เนื้องเป็นคนทำให้พลอยเกิดความอาย และเมื่อเกิดความอายขึ้นแล้ว ในตอนหลังๆนี้ พลอยก็มักจะอดเขินไม่ยอมออกไปพบกับพี่เนื้องเสียบ่อยๆ ทั้งที่อยากจะไปใจจะ

ขาด วันหนึ่งขณะที่พีเนื่อง คุยอวดซ้อยถึงเรื่องที่ตนกำลังจะเรียนจบ ได้ออกไปเป็นนายทหาร ซ้อยก็ถามขึ้นว่า

"เออพีเนื่อง ถ้าพีเนื่องออกเป็นนายทหารแล้ว พีเนื่องจะทำอะไร"

"อ้าวก็ไปหัดทหารซีซ้อย ถามได้" พีเนื่องตอบ

"ไม่ใช่" ซ้อยพูดต่อ "ฉันหมายถึงพีเนื่องจะทำอะไรกับตัวเอง"

"เอ ! ตอบยากจริง ก็ไม่รู้ซี เห็นจะต้องมีเรื่องเสียกรรมัง"

ทั้งซ้อยและพลอยตื่นเต็นในคำพูดของพีเนื่องเป็นอย่างยิ่ง ซ้อยนั้นถึงกับตบมือหัวเราะ แล้วถามว่า

"ฉันอยากรู้จัก พีเนื่องจะแต่งกับใครกัน พีเนื่องหมายใครไว้บ้างหรือเปล่า"

สีหน้าพีเนื่องเปลี่ยนไปทันที ที่โหนกแก้มเป็นสีชมพูเรื่อๆเห็นได้ชัด พีเนื่องนิ่งอยู่นาน มองดูหน้าพลอย ด้วยสายตาที่ยิ้มละไม แล้วพูดซำๆ ชัดถ้อยชัดคำริมฝีปากสั่นน้อยๆว่า

"ก็มองไว้เหมือนกัน คนนั้นก็อยู่ไม่ไกลนักหรอก"

พลอยรู้สึกตัวร้อนวูบขึ้นมาทันที เลือดวิ่งซู่ทั้ง
สรรพางค์กาย ก็หันมองคุณโดยไม่อยากจะเงยกลับ
ขึ้นมาอีก แต่ในวันนั้นเองตอนที่พี่เนื่องกลับไปแล้ว และ
พลอยกำลังเดินกลับตำหนักกับซ้อย พลอยก็เกิดความรู้สึก
ประหลาดที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน คือวาบหวมในทรวงอก และ
เวลาที่เดินนั้นก็รู้สึกตัวเบาเหมือนกับลอยไป ไม่รู้สึกว่าจะ
แตะพื้นเลย

ตั้งแต่นั้นมาความรู้สึกที่พลอยมีต่อพี่เนื่อง ก็เปลี่ยนไป
กว่าแต่ก่อน อย่างว่าแต่จะมีใครมาถามพลอยว่า รู้สึกอย่างไร
ต่อพี่เนื่องเลย เพียงแต่ใครมาพูดถึงพี่เนื่อง พลอยก็อายจน
แทบจะทนไม่ไหวเสียแล้ว ตั้งแต่ความรู้สึกใหม่เข้ามาแทนที่
พลอยก็เริ่มอดเอื้อนที่จะออกไปพบ ถึงคราวที่พี่เนื่องมาหา
พลอยก็ปฏิเสธกับซ้อยไม่ยอมออกไป อ้างว่าปวดหัวบ้าง ไม่
สบายบ้าง หรือบางทีก็หายขึ้นไปเฝ้าเสด็จเสีย ที่ชั้นบน
ตำหนัก ทำให้ซ้อยไม่กล้าขึ้นไปตาม ครั้งหนึ่งซ้อยถามเอา
ตรงๆว่า

"พลอยฉันถามจริงๆเถอะ หมู่นี้พลอยเป็นอะไรไป"

"เปล่า" พลอยตอบอ้อมแอ้ม

"ก็เปล่า แล้วทำไมหมูนี้อูเฟลอลๆไหลๆ ชอบนั่งเหม่อ
คนเดียวบ่อยๆ ไม่พูดจากับใคร"

"โธ่เปล่าจริงๆนะซ้อย ฉันไม่ได้เป็นอะไรหรอก"

"แล้วเวลาที่นี่เองมาหาทำไมไม่ออกไปพบเหมือน
แต่ก่อน"

"ก็ไม่รู้ซี" พลอยแก้ตัว "ปวดหัวเสียบ้าง ติดธุระเสีย
บ้างแล้วพีนื่องว่าอย่างไรบ้างหรือเปล่า" พลอยอดใจไว้
ไม่ได้ เพราะอยากจะรู้ว่าพีนื่องนึกคิดอย่างไรบ้าง ที่สำคัญ
ที่สุดคือพีนื่องเสียใจบ้างหรือไม่ ที่ไม่ได้พบพลอย และจะมี
ความรู้สึกทुरนทुरายใจเช่นเดียวกับพลอย เมื่อพลอยมิได้เห็น
หน้าพีนื่องหรือไม่ แต่ซ้อยก็ตอบ ให้ตรงกับที่พลอยอยากฟัง
อยู่แล้วว่า

"ก็บ่นออกไปเท่านั้น เขาว่าพลอยลืมเขาเสียแล้ว พีนื่อง
หมูนี้อูเป็นอะไรก็ 모르 ถ้าจะพลอยบ้ำไปอีกคน ฉันสังเกต
ดูเฉยๆเนือๆ ตาไม่จับคน มองไปแต่ทางประตูวัง เหมือนกับ
จะมองหาใครสักคน แล้วก็ไม่ค่อยอยู่คุยกับฉันนาน พวกกันคำ
สองคำก็กลับ ไม่เชือคราหน้าออกไปดูกันสิ"

พลอยมินหน้าไปเสียอีกทางหนึ่ง หัวใจเต้นไม่ได้จ้ว
หวะ เพราะคำตอบของซ้อยบอกให้รู้ชัดว่า ที่พีนื่องหมั้นไป

มาอยู่เสมอนั้น ก็เพื่อมาหาพลอยมิใช่ใครอื่น ใจหนึ่งนั้น
พลอยอยากออกไปพบพี่เนื่องทุกครั้ง และอยากจะพูดจะคุย
อยู่ที่นั่นตลอดทั้งวัน อยากได้เห็นหน้าอยากได้ยินเสียงพูด
เสียงหัวเราะของพี่เนื่อง แต่อีกใจหนึ่งนั้นก็บอกรู้ให้หลบหลีก
ให้อยู่ห่างไว้ก่อน การเก็บตัวสงวนตัวในตอนนี้ จะทำให้
พลอยและพี่เนื่อง มีราคาสูงขึ้นจนกว่าจะถึงอีกวันหนึ่ง
ข้างหน้าใครจะไปรู้

ช้อยเห็นพลอยทำเฉยเมยเรื่องพี่เนื่อง ก็เลยไม่ชวนคุย
และไม่บอกรู้ว่าพี่เนื่องจะมาเมื่อไร เพราะไม่ใช่วิสัยของ
ช้อยที่จะไปจ้อใคร ถึงแม้ว่าคนนั้นจะเป็นคนที่ช้อยรักมาก
เช่นพลอยก็ตาม แต่การนิ่งของช้อยนั่นเอง ทำให้พลอยต้อง
ถามข่าวพี่เนื่องจากช้อยอยู่เสมอ ซึ่งบางครั้งถ้าช้อยอารมณ์ดี
ก็บอกรู้ บางครั้งถ้าอารมณ์ไม่ดีก็บอกว่า "ไม่รู้ ไม่ชี้ ใคร
อยากรู้เรื่องใครก็ไปถามกันเองซิ"

วันหนึ่งหลังจากเฝ้าเสด็จตอนเช้า พลอยก็ลงมาข้างล่าง
เพื่อรับประทานอาหารตามปกติ ร่วมสำรับกับช้อย และคุณสาย วันนั้น
พลอยสังเกตเห็นช้อยดูหน้าตนบ่อยครั้ง บางครั้งก็ยิ้มๆอย่างมี
นัย พลอยนึกเฉลียวใจว่า ช้อยคงมีเรื่องอะไรสักอย่าง แต่ไม่
กล้าถามขึ้นเพราะอยู่ต่อหน้าคุณสาย แต่พอกินข้าวเสร็จคุณ

สายลुकไปแล้ว ซ้อยก็เรียกพลอยไปนั่งกันสองต่อสอง เมื่อเห็นว่าไม่มีใครมากล้ำกราย ซ้อยก็หยิบเอาห่อกระดาษส่งไปให้ห่อหนึ่ง บอกว่าพี่นี่เองฝากมาให้พลอย

พลอยรับห่อกระดาษนั้นมาดูมือไม้สั้น ทั้งอายุทั้งจิตใจระคนกันไป เมื่อแกะห่อออกดูก็ปรากฏว่าในนั้น มีแพรเลียนผืนหนึ่ง เนื้อดีและขนาดใหญ่พอทำแพรเปลาะห่มนอนได้ แพร่นั้นม้วนอยู่รอบนอก ข้างในมีขวดน้ำอบ เล็กๆอีกสองขวด รูปร่างเหมือนกัน ไม่มีฝิด เป็นขวดแก้วเจียรไนของนอก ตามขอบขวดและที่จุก มีเส้นเดินทองเล็กๆเป็นลวดลาย ขวดหนึ่งนั้นบรรจุน้ำอบฝรั่งแลดูใสสะอาด อีกขวดหนึ่งใส่น้ำอบไทย ซึ่งละลายแป้งรำเติมลงไปมากกว่าปกติ จนแลดูขุ่นขึ้นไปทั้งขวด ขวดทั้งสองนั้นมัดติดกันอยู่ด้วยริบิ้นสีชมพู และมีกระดาษแผ่นเล็กๆ พับกลางสอดไว้ระหว่างขวด พลอยคลี่กระดาษนั้นออกอ่านอย่างลुकลึลुकจน แต่พออ่านจบ ก็รู้สึกตัวเย็นวูบมืออ่อนเท้าอ่อน แทบจะกระดิกไม่ได้ แม้แต่เมื่อซ้อยฉวยเอากระดาษไปอ่านบ้าง พลอยก็ไม่มีกำลังใจกำลังกายไปห้ามปรามขัดจิ้นได้

ซ้อยเริ่มอ่านข้อความในกระดาษนั้น ด้วยเสียงเบาๆเป็นกลอนว่า

"กระดาษน้อยแทนปากฝากมาถาม
ว่าป่วยไข้เป็นอย่างไรใครรู้ความ
หรือโงมงามเคื่องขัดหัตยา
แต่ก่อนนี้เคยได้พบประสบพักตร์
เคยถามทักเสรสรวลชวนหรรษา
ไฉนกลับห่างเหินไม่เมินมา
หรือหวงหน้าหวงตัวกลัวหิบบิยม
เหมือนกระต่ายหมายแฆที่แลกลง
แสงเพ็ญส่งมาสักน้อยก็พลอยปลื้ม
เคยสัญญาว่าอย่างไรไม่รู้ลืม
ยิ่งคุดคิมเสน่หานึกอาวรณ์
ขวดน้อยใส่น้ำใสเหมือนใจพี่
เมื่อได้ยลมารศรีดวงสมร
อีกขวดขุ่นมองเห็นเป็นตะกอน
เหมือนอกพี่เมื่อเจ้าจรไปลับตา
เพียงสังเกตก็พอรู้ยู่ว่ารัก
อกจะหักเสียด้วยความเสน่หา
อันแพรเลียนเตียนดอกขอบอกมา
เหมือนนุราเรียมที่ว่างอ้างว้างเอย"

"โธ้ย ฉันจะอ้วก !" ซ้อยร้องเมื่ออ่านจบ "พีเนื่องนะ พีเนื่อง ! แค่นจะแต่งเพลงยาวกับเขาด้วย" แล้วซ้อยก็หัวเราะ อย่างขบขันเสียดสีประดา

พลอยหน้าแดงกร่ำด้วยความอาย ความจริงพลอยก็เคยรู้มานานแล้วว่า คนที่มีคู่รักเขาส่งเพลงยาวถึงกัน แต่เมื่อได้ ประสบเพลงยาวเข้ากับตนเป็นครั้งแรก พลอยก็ไม่รู้ว่าจะตี หน้ำอย่างไรถูก จะหัวเราะก็ไซ้ที่ จะดีใจก็ไม่เชิง ในที่สุดก็ เอื้อมมือไปหยิกขาซ้อยแก้เก้อ

"โธ้ยเจ็บ !" ซ้อยร้อง "แน่คูชี ! เก้อแล้วละ ไม่ต้อง อายฉันหรอกน่า ฉันรู้มานานแล้ว" แล้วซ้อยก็หัวเราะ ต่อไป ในที่สุดก็ปรารภขึ้นว่า

"เออ ! เจ้าซู้ประตูดิน เคยได้ยืมมานานแล้ว หน้าตา เป็นอย่างนี้เอง"

บทที่ ๖ (หน้าที่ ๒)

ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ซ้อยก็เริ่มพะเน้าพะนอเอาใจ พลอยเป็นพิเศษ ยิ่งกว่าที่เคยทำมา ถึงแม้ว่าในวันแรก ซ้อยจะ เห็นว่า เรื่องระหว่างพีเนื่องกับพลอย จะเป็นเรื่องขบขันก็ตาม ที แต่ซ้อยก็เห็นใจพลอยที่ต้องรู้สึกอับอาย และช่วยปกปิด เรื่องการติดต่อกับพีเนื่องให้อย่างแข็งแรง ความสนิทสนม

ความเห็นอกเห็นใจของซ้อย ทำให้พลอยค่อยคลายใจลงบ้าง เพราะถึงแม้ว่าพลอยจะยังมีได้สารภาพต่อซ้อยว่า รักพีเนื่อง ยิ่งกว่าสิ่งใดในโลกนี้ ก็ตาม ความรักที่สุขอยู่ในหัวใจนั้น ก็มีทางระบายออกด้วยความรู้สึกที่ว่า ซ้อยเป็นอีกคนหนึ่งที่รู้เรื่องพลอย ไม่ต้องปกปิดเก็บไว้ในใจของตนแต่ผู้เดียว เพราะขณะนี้ก็มีซ้อยอีกคนหนึ่งที่รู้ว่าพลอยเป็นคนรักของพีเนื่อง และซ้อยก็รู้ความข้อนั้นด้วยความเห็นใจ และดูเหมือนจะรักพลอยมากขึ้นอีกด้วยความรู้นั้น บางคราวซ้อย ก็ทำให้พลอยสบายใจขึ้นมาก ด้วยการหยิบเอาเรื่องของพีเนื่องขึ้นมาคุย

"พีเนื่องแก่ก็ไม่ใช่คนเสียหายอะไร" ซ้อยบอกพลอย คราวหนึ่งที่นั่งคุยกันอยู่ "แต่ฉันเห็นว่าแก่รักสนุก รักสบาย มากไป แต่จะไปว่าแก่ก็ไม่ได้ เพราะที่บ้านฉันก็เป็นอย่างนั้นทุกคน พลอยก็รู้จักอยู่แล้ว"

พลอยได้แต่นิ่งฟัง ไม่รู้จะตอบซ้อยได้กระไร ทั้งที่ใจจริงนั้น อยากจะตะโกนบอกซ้อยและคนทั้งวังว่า ที่พีเนื่องเป็นคนที่น่ารักที่สุด ก็เพราะเป็นคนรักสนุกรักสบาย ด้วยเหตุนี้พลอยจึงใฝ่ฝันที่จะได้ติดตามพีเนื่อง ไปจนตลอดชีวิต ใฝ่ใฝ่ได้อยู่ใกล้พีเนื่องไปจนตาย ไม่มีวันจะต้องจากกันอีก มีหน้าที่

คอยปฏิบัติให้พี่เนืองได้สุข ได้สบาย เพียงแต่ได้ยินเสียงพี่
เนืองหัวเราะ ก็เป็นรางวัลอย่างเดียวกับพลอยปรารถนา

"แต่ก็นั่นแหละ นิสัยอย่างพี่เนืองคนบางคนเขาจะ
ชอบก็ได้ ลางเนื้อชอบลางยา ต่างคนก็ต่างใจ" ซ้อยอมยิ้ม
มองคูน้ำพลอย แล้วก็พูดต่อไปว่า "อย่างฉันนี่เห็นจะอยู่กับ
คนอย่างพี่เนืองไม่ยึด ถ้าฉันจะมีเรือน ฉันอยากได้คนที่
เป็นหลักเป็นฐาน ไม่ชอบคนล่องลอยเอาแต่สนุกอย่างพี่เนือง
หรืออย่างคุณพ่อ"

"ทำไมล่ะซ้อย" พลอยถาม "ฉันเห็นคุณพ่อของซ้อย
คืออก และที่บ้านซ้อยก็กลมเกลียวกันคืออกจะตายไป"

"ก็นั่นนะซี" ซ้อยตอบ "ฉันเกิดมากับเขาชาติหนึ่ง
เห็นแต่คนสนุก คนใจดี หัวเราะกันวันยังค่ำ เลยเบื่อเสียแล้ว
ฉันสัญญากับตัวเองไว้ว่า ถ้ามีผัวกับเขาสักทีก็อยากได้ผัวๆ
ยังมีมือไวตบตีเอาบ้างก็ยังดี ม่ายงั้นก็อยากได้ผัวจี๊มา เออ !
จริงซี" ซ้อยร้องขึ้นอย่างดีใจ เพราะพืงนิกของใหม่ได้ออก
"ฉันรู้แล้วละพลอย ฉันอยากได้ผัวจี๊มาสักคน สนุกดี ! แล้ว
ฉันก็จะหาเมียน้อยเอาไว้แยะๆทีเดียว ไปไหนฉันก็เอา
ตามหลังไปทั้งฝูง ไหญ่โตดีไม่หยอก ! "

"ซ้อยเอาอะไรมาพูดก็ไม่รู้" พลอยพ้อขึ้น ยกมือตีเขา ซ้อยเบาๆ แต่แล้วพลอยก็อดหัวเราะไม่ได้ เพราะซ้อยพูดไป ด้วยความคะนองปาก ตามประสาคนที่ยังไม่เคยปล่อยให้ ความรักผ่านเข้ามาในหัวใจ ถึงแม้ว่าซ้อยจะแก่เดือนกว่า พลอยก็ตาม คำพูดของซ้อยวันนี้ทำให้พลอยเห็นซ้อยเป็นเด็ก กว่าตนเองไปถนัดใจ

"ว่าแต่พ่อโหมยงของฉันทันนั้นเถอะ" ซ้อยพูดต่อไป "มะรินนี่ก็นัดไว้ว่าจะมาหาฉันทันอีก พลอยจะออกไปพบกัน ไหม"

พลอยก้มหน้ายิ้ม แก้มเป็นสีชมพูระเรื่อ แล้วก็หันหน้า ปฏิเสธยังก่อน เป็นตาก็ยังออกไปพบไม่ได้ หลังจากเพลง ยาวฉบับนั้น ซึ่งพลอยเก็บซุกซ่อนไว้ในตู้รวมกับของอื่นที่พี่ เนื่องส่งมาให้ วางคนก็แอบเอาออกมา อ่านแล้วอ่านอีกจนจำ กลอนได้ขึ้นใจ และจำลายมือพี่เนื่องได้ติดตาม พลอยหาได้รู้ ไม่ว่า พี่เนื่องเพิ่งริเริ่ม หัดแต่งเพลงยาว แต่พอแต่งไปได้ ครึ่งหนึ่งถึงสัมผัส "ยิ้ม" ก็กลอนขาดแทบจะไม่สำเร็จ ต้อง เทียวแอบตามเพื่อนฝูง อยู่หลายวัน จึงต่อไปได้จนจบลงเอย

"โธ่ พลอยก็ ออกไปหน่อยเถอะน้ำ ! สงสารแก"
ซ้อยอดแทนพี่ของตัว "ออกไปหน่อยนะ คนดีคนดี สงสาร
แกหน่อยเถอะ แกไม่เคยหอรอกเรื่องพรรคย์ยังงี้ ฉันรู้จริงๆนะ"

แต่พลอยก็ยืนกรานอยู่นั่นเอง จนซ้อยใจอ่อนเห็นว่าจะ
เอาชนะยังไม่ได้ จึงเปลี่ยนเรื่องพูด

"ถ้ายังงั้นจะสั่งเสียออกไปว่าอย่างไรก็ได้ หรือฝาก
อะไรไปให้แกเสียหน่อย เดี่ยวแกคลั่งขึ้นมาไปผูกคอล้ม ต้ม
คอตายฉันไม่รู้ด้วยนะ หมู่นี้ตาแกยิ่งขวางๆอยู่ด้วย"

พลอยได้ยินซ้อยพูดก็ใจหาย นึกออกว่าพี่เนื่องจะทรนทุ
ราย คอยฟังคำตอบของพลอยสักเพียงใด จึงพยักหน้ารับคำ
ซ้อย แล้วตอบด้วยเสียงเบาๆ เกือบไม่ได้ยินว่า "ดูไปก่อน"

คืนวันก่อนที่พี่เนื่องมาตามนัด พลอยก็เย็บซองใส่หมาก
พลู อย่างประณีตบรรจง จนแทบจะสุดสิ้นฝีมือ เจียนหมาก
ชนิดเปลือกเป็นฝอย จีบพลูยาวใช้ปูนใส่ใบเนียมอบหอมกรุ่น
และยาฝอยอบแล้วเช่นเดียวกัน รุ่งเช้าก็เอาหมากพลูและยา
ฝอยที่เตรียมไว้ใส่ซอง เอาผ้าเช็ดปากใหม่ที่อบควันเทียนและ
ดอกไม้ไว้ เหน็บซองพร้อมกับดอกจำปาอีกสามดอก แล้วก็
แอบเอาส่งให้ซ้อยในตอนเช้า โดยไม่ยอมพูดจาว่าอะไร ฝ่าย
ซ้อยเมื่อเห็นซองหมากก็เข้าใจ เอาไปดูแล้วก็หัวเราะพูดว่า

"แม่เจ้าโวย ! สิ้นฝีมือกันคราวนี้เอง ฉันต้องเอาขาดมติดอกไปด้วย เดี่ยวคนรับดีใจจนเป็นลมเป็นแล้งไป ก็จะได้แก้ไขได้ทัน"

ระหว่างที่ช้อยออกไปประตู่วัง พลอยก็นั่งคอยให้ช้อยกลับด้วยหัวใจเต้นระทึก เปิดตู้หยิบเอาแพรเลียน ที่พี่เนืองฝากมาให้ออกมาเปลาะสอยตะเข็บ แพรผืนนี้พลอยตั้งใจไว้ว่า จะทำเป็นแพรหม่นนอน สอยตะเข็บแล้ว ก็จะไปจ้างเขา ย้อมมะเกลือที่แถวเต็ง ย้อมแล้วก็จะอบให้หอม จะรำให้ได้ที่แล้วก็จะใช้หม่นนอนต่อไป บางทีเมื่อหม่นแล้วก็ได้ฝืนถึงเจ้าของแพรบ้าง ใครจะไปรู้

ตอนกลางวันๆนั้น ช้อยยิ้มแต่กลับมาที่ตำหนัก แต่ทั้งที่พลอยใจเต็มอยากจะฟังข่าวพี่เนือง ความอายและความเกรงว่าช้อยจะรู้ความในใจของตนมากไป ทำให้พลอยนั่งเฉยเสีย ส่วนช้อยก็แกล้งทำเฉยเหมือนกัน เพราะเห็นว่าพลอยไม่ถามขึ้นก่อน จนตกกลางคืนแล้วช้อยจึงเป็นคนพูดขึ้นเองว่า

"พลอย พี่เนืองเขาสั่งให้มาขอบใจแน่ะ"

"งั้นรี" พลอยถามเนือๆ ทั้งที่อยากจะถามต่อไปทันทีว่า พี่เนืองเป็นอย่างไรบ้าง

"โอ๊ย ดีใจแทบจะกระโดดโลดเต้นทีเดียว พอได้ยิน
ฉันบอกว่าพลอยฝากของไปให้ รับชองหมากไปมือไม้สั้น
แล้วก็สั่งให้ฉันมาบอกพลอยว่า หมากที่ส่งไปให้มันนะ เขา
จะกินแต่คำเดียว ที่เหลือเขาจะเก็บไว้ทั้งชอง เอาไว้คูน
แหละ"

"แล้วซ้อยว่าอย่างไร" พลอยถาม

"ฉันบอกว่า จะไปเก็บไว้ทำมัย หมดแล้วก็ยังมีคน
ส่งไปอีก ชาตินี้เห็นจะไม่อดหอรอกหมากพลู"

"ฉันไม่รู้ด้วยนะ" พลอยพูดแก้เก้อ "ใครเป็นพี่น้อง
กับใคร ก็หาส่งกันเอาเอง ฉันไม่รู้ด้วยหอรอก"

"ฉันก็ไม่ได้รู้ด้วยเหมือนกัน" ซ้อยตอบแล้วหัวเราะ
"ใครมากินหมากกินพลูของนั่งซ้อยละก็ ปูนกัดปากตายไป
ฉันไม่รู้ด้วย"

พลอยได้ยินซ้อยพูดก็อดหัวเราะไม่ได้ เพราะซ้อยกิน
หมาก โดยไม่ยอมเจียนหมากจิบพลูกินเอง คุณสายเคย
เคี้ยวเจิญให้ซ้อยจิบพลูให้ แต่แล้วก็ต้องเจ็ด เพราะพลูที่ซ้อย
จิบทำให้คุณสาย ปูนกัดปากเสียงอม ไปหลายวัน

"แล้วว่ายังไงอีกบ้างหรือเปล่า" พลอยถามพลางทำ
หน้าเหมือนกับไม่สนใจ

"โอยเขาก็สรรเสริญแม่พลอยเสีราวกับเป็นนางฟ้า"
ซ้อยตอบ "สวยก็อย่างนั้น ดีก็อย่างนั้น จะมองอะไร ก็ให้มันดี
ไปหมด ฉันก็ถามเขาว่า ก็เมื่อเห็นคืออย่างนี้แล้วจะทำอย่างไร
เขาก็บอกว่าพอเขาออกเป็นนายทหาร ตั้งเนื้อตั้งตัวให้ดีแล้ว ก็
จะมารับพลอยไปอยู่ด้วย"

"ตกลงกันเสร็จเชียวนะแม่คุณ !" พลอยก้อนซ้อย
แล้วก็พูดประชดให้ "ราวกับว่าไปช่วยฉันมา จะรับเมื่อไร
ฉันก็ต้องไปเมื่อนั้น ไม่ต้องไต่ต้องถามกันละ"

"โธ่ ไม่ใช่อย่างนั้นดอกพลอย" ซ้อยตอบเอาใจ "พี่
เนื่องแก่เจตนาดีจริงๆ พลอยก็รู้อยู่แก่ใจ ฉันไม่เคยได้ยิน แก
พูดเอาจริงเอาจังเหมือนคราวนี้เลยจริงๆนะพลอย พี่น้องของ
ใครๆก็รัก เมื่อรักก็หวง อย่างพี่เนื่องนี้ฉันก็หวง เหมือนกัน
ถ้าได้กับคนอื่นละก็จะเป็นอย่างไรก็ยังไม่รู้ แต่ถ้าเป็นพลอย
ฉันก็จะดีใจมาก เพราะพลอยกับฉัน รักกันมาก เราเคยสนิท
กันมาอย่างไร ก็จะได้สนิทกันต่อไป เฮ้อ ! ฉันพูดไม่ถูกหรอก
ของพรรคยังงี้ไม่ดี เดียวจะมาหาว่านังซ้อยเป็นแม่สื่อ !"

พลอยรู้สึกรักและเห็นใจซ้อยขึ้นอีกมาก เพราะซ้อย
พยายามจะบรรยายความคิดความรู้สึกของตน แต่ก็พูดเสีย
เลอะเทอะจนน่าสงสาร พลอยจึงพูดเอาใจว่า

"ซ้อย่อย่าวิตกอย่าคิดมากไปเลย ฉันกับซ้อย่อยู่มาด้วยกันแต่เล็กๆ ถึงฉันจะเป็นอย่างไรต่อไป ฉันกับซ้อยก็คงไม่ลืมกัน ในกระบวนการคนรู้จักชอบพอกัน ก็เห็นจะไม่มีใครที่ฉันจะรักมากเท่าซ้อย คอยดูไปก็แล้วกัน"

ในปทานุกรมของชาววังนั้น คำว่า "เพื่อน" ไม่มีปรากฏ ถ้าจะมีก็ต้องบอกให้ชัดว่าเพื่อนอะไร เป็นต้นว่า เพื่อนเล่น เพื่อนคุย ถ้าบอกว่าใครเป็น "เพื่อน" กับใครๆ เป็นเกิดเหตุ ฉะนั้นพลอยกับซ้อยจึงเป็น "คนรู้จักชอบพอกันมาแต่เด็กๆ" ไม่ยอมพูดว่าเป็นเพื่อนกันเป็นอันขาด สำหรับพลอยนั้น ถ้าใครมาทอดสะพานชวนเป็นเพื่อน พลอยก็วิ่งหนีทุกครั้งไป ส่วนซ้อยนั้นใครขึ้นมาทำนั้นเป็นเจ็บตัว เพราะซ้อยค่าให้เจ็บๆ ใ้ถ้อยคำหยาบคายชนิดที่พลอยทนฟังไม่ไหว พลอยเคยถามซ้อยว่า ไปหาถ้อยคำมาจากไหน ซ้อยก็ตอบว่า "ไปเก็บตกมาจากแถวทิม โขลน ถ้าไม่จำเป็นจริงๆก็ไม่ใช้"

ระยะเวลาต่อมา ความสัมพันธ์ระหว่างพี่เนืองและพลอยเป็นอันว่า อยู่ในลักษณะที่เข้าใจกัน เพลงยาวและของฝากที่พี่เนืองมีเข้ามาบ่อยๆ เป็นหลักฐานพยานความรักที่พี่เนืองมอบให้ และการที่พลอยไม่ยอมไปพบปะนั้น ทำให้ซ้อยและพี่เนืองเข้าใจโดยปริยายว่า พลอยก็มีความรู้สึกตอบแทน

เช่นเดียวกัน อยู่มาอย่างนั้นจนถึงวันหนึ่งอีกสี่ห้าเดือนต่อมา
ซ้อยก็มาบอกพลอยว่า

"พลอย พี่เนื่องสั่งมาว่าวันพระหน้าให้ออกไปพบให้
ได้"

"โฮ้ ! ฉันไม่ไป !" พลอยตอบเสียงแข็ง

"เปล่าน่า ฟังเสียก่อนซิ" ซ้อยตอบแล้วก็บอกต่อไป
ว่า

"พี่เนื่องเขาออกเป็นนายทหารแล้วละ นายเขาสั่งให้
ขึ้นไปอยู่นครสวรรค์ จะต้องไปเร็วๆนี้ แม่เกรงให้ น้ำตา
เป็นเผาเต่าไปแล้ว เขาสั่งฉันมาให้พลอยออกไปให้ได้ เขา
อยากจะมาลา ไปเสียหน่อยเถิดพลอย"

พลอยใจหายวาบ เมื่อได้ยินซ้อยเล่าความให้ฟัง จริงอยู่
พลอยมิได้พบกับพี่เนื่องมานาน แต่ความรู้สึกว่า พี่เนื่องยังอยู่
ที่เก่า และมาที่ประตู่วังตามนัดทุกครั้ง ที่มีได้พบกันก็เพราะ
พลอยเป็นฝ่ายหลบนั้น ทำให้พลอยใจเย็นอยู่ได้ พอรู้ว่าพี่
เนื่องจะจากไปถึงนครสวรรค์ ซึ่งเป็นหัวเมืองไกลนักหนา
พลอยก็แทบสิ้นสติ หน้าซีดเผือดลงทันใด ถามซ้อยว่า

"จริงๆหรือซ้อย อย่าหลอกฉันนะ แล้วพี่เนื่องจะไป
เมื่อไร"

"จริงสิน่า ใครจะมาหลอกกันนะเรื่องอย่างนี้" ซ้อยตอบ "เขาบอกฉันว่า ขอให้ได้พบพลอยพูดจากันสักครั้ง แล้วเขาก็จะรีบไป รอนานไม่ได้"

พลอยอยากจะลงนั่งร้องไห้อยู่ตรงนั้น กรรมเวรอันใดเล่าที่ทำให้คนที่พลอยรักต้องจากไปอีกแล้ว ความหลัง ที่ผ่านมากลับมากระทบหัวใจ แม่เคยจากพลอยไปบ้านนอก แล้วในที่สุดก็จากไป โดยไม่มีจะได้พบกันอีก คราวนี้พี่เนื่อง พลอยต้องสั่งให้ตัวเองหยุด เพราะไม่กล้าคิดออกไปให้ไกลกว่านั้น

พลอยไม่ได้รับปากกับซ้อยว่า จะออกไปพบกับพี่เนื่องหรือไม่ แต่การกระทำของพลอย ในระยะเวลาสี่ห้าวันต่อมา ทำให้ซ้อยเข้าใจเอาเองว่า ครั้งนี้พลอยต้องออกไปพบกับพี่เนื่องแน่ เพราะพลอยเที่ยวหาหีบเล็ก ๆ มาได้ใบหนึ่ง เริ่มปรึกษากับซ้อยถึงเรื่องที่จะหาของบรรจุ สำหรับพี่เนื่องเอาติดตัวไปด้วย ซ้อยก็แนะนำว่าเป็นของกินแห้งละดี ยิ่งเป็นของกินจุกกินจิบด้วยยิ่งดีใหญ่ เพราะพี่เนื่องนั้นถึงจะโตเป็นหนุ่มรักผู้หญิงได้แล้ว ก็ยังไม่ละทิ้งนิสัยที่ชอบกินขนมไม่เป็นเวลา ระหว่างนั้น พลอยขึ้นฝ้าเสด็จไม่นาน ต้องหาโอกาสลงมาทำของกินใส่ขวด บรรจุหีบสำหรับให้พี่เนื่อง ของบางอย่างก็ทำเอง บางอย่างก็ซื้อจากคนขายที่มีชื่ออยู่ในวัง

น้ำพริกถูกหมกมาคและน้ำพริกผัด พลอยสั่งเขาทำเป็นพิเศษ ให้แหวานไว้ เพราะพี่เนืองชอบอย่างนั้น หมูหยองนั้น ช่วยกันทำสองคนกับซ้อย ตลอดจนมะขามฉาบ ขนมกรุบ ขนมกรอบ ลูกบัวผัด พลอยกะสำหรับพี่เนืองขนเอาไปกินได้ หลายวัน การที่ทำของเหล่านี้ก็อาศัยในเวลาว่าง และให้ซ้อย ออกหน้า เพราะถ้าซ้อยทำของกินส่งให้พี่ชายไปบ้านนอก โดยพลอยที่ชอบพอกันเป็นแต่เพียงลูกมือ ก็ไม่มีใครว่าอะไร ได้

ของอีกอย่างหนึ่งก็คือแพรเพลาะ ผืนที่ทำจากแพรที่พี่ เนืองให้ และพลอยได้ใช้หม่นนอนแล้วนั่นเอง พลอยเอามา ลงลูกซัดใหม่ และอบร่าเตรียมไว้จนถึงเวลาที่จะนำไปมอบ ให้ พลอยใช้เวลาทั้งหมดตระเตรียมของ ไม่ยอมให้ใจนึกไป ถึงเรื่องความทุกข์ ที่พี่เนืองจะต้องจากไปไกล จึงบรรเทา ความเศร้าลงได้ ด้วยความรู้สึกว่า ของที่พลอยกำลัง ตระเตรียมอยู่นั้น จะติดตัวพี่เนืองอยู่ได้นาน พี่เนืองจะได้กิน ได้ใช้ของ ที่ไปจากน้ำมือของพลอย และต่อไปข้างหน้าก็จะ หาทางส่งไปให้อีก ซ้อยช่วยเหลือพลอยทุกอย่างๆเต็มใจ สิ่งที่ เห็นว่าจะมาก เกินไปกว่าจำเป็น ซ้อยก็คอยตัดเตือน บางทีก็ พุดเล่นตามประสาของซ้อยว่า

"พี่เน่องไปคราวนี้เห็นจะต้องเช่าเรืออีกลำหนึ่งเป็น
แน่ เอาไว้บรรทุกของฝากแม่พลอย"

ในที่สุดวันที่พี่เน่องจะมาลา ก็มาถึง พลอยตื่นแต่เช้า
เรียกนางพิศให้คอยยกของตามออกไป วันนั้นพลอยแต่ง
ตัวอย่างพิถีพิถัน แต่ไปในทางตรงกันข้ามคือผัดหน้าแต่ง
ตัวอย่างระวัง เพื่อให้พี่เน่องเห็นก็รู้ได้ ทันทักว่าพลอยนั้นเศร้า
หมองเพียงใด ยิ่งใกล้เวลาเข้ามาพลอยก็เริ่มลังเลว่าจะออกไป
ดีหรือไม่ดี หรือจะปล่อยให้ ซ้อยนำของออกไปแต่ผู้เดียว แต่
แล้วซ้อยก็เป็นผู้มาตัดสติใจให้ด้วยวิธีบอกว่า

"ไปเถิดพลอย พี่เน่องแกจะต้องไปหัวเมืองนาน
เท่าไรก็ไม่รู้ ถ้าได้พบเสียหน่อย แกจะได้ไปสบายๆ ไม่ต้อง
กังวล"

เมื่อซ้อยและพลอย พร้อมด้วยนางพิศผู้ซึ่งถือหีบของ
และห่อผ้าห่มตามหลัง ก้าวพ้นประตูวังออกไป พี่เน่องก็มา
ยืนคอยอยู่แล้ว พลอยไม่ได้พบมานานความรู้สึกแรกที่บังเกิด
ในใจ ก็คือความดีใจที่พลุ่งขึ้นมา แทบจะทำให้พลอยวิ่งเข้า
ไปหา เหมือนเมื่อครั้งเป็นเด็กๆ พี่เน่องพอเห็นพลอยก็ยิ้ม
ออก รีบสาวเท้าเดินเข้ามาหา พอพบกันพี่เน่องก็พูดขึ้นก่อน
ว่า

"แม่พลอย ไม่ได้พบกันนานแทบจำไม่ได้ แม่พลอย
สบายดีหรือ"

"ก็ไม่ได้เจ็บไข้อย่างไร..." พลอยตอบด้วยเสียงเบา
ผิดปกติ ส่วนซ้อยก็ขัดคอขึ้นว่า

"คนบ้า ! ถ้าไม่สบายจะออกมาถึงนี้ได้เที่ยวหรือ"
พลอยนึกขบขันใจซ้อยที่ช่วยพูดจาด้วยการมเหมื่อน
เมื่อก่อน ทำให้พลอยหายเก๋ลงไปตามน้ด

"แกชีบ้า ยายซ้อย !" พี่เนื่องหัวเราะตบน้องสาว
"ยิ่งโตก็ยิ่งบ้าขึ้นทุกวัน แม่พลอยอยู่ด้วยกัน ไม่รำคาญบ้าง
หรือ"

พลอยหัวเราะ และซ้อยก็กล่าวขึ้นทันควันว่า

"โธ้ยก็ยังมีงั้นซี ! ฉันติดโรคบ้ามาจากใครล่ะ" แล้ว
ซ้อยก็หันไปทางนางพิศแล้วพูดว่า

"พิศ ฉันเป็นบ้าไปแล้วละ พิศเป็นบ้าหรือเปล่า"

นางพิศหัวเราะงอหาย วางหีบกับห่อลง แล้วก็ตอบว่า

"บ้าเจ้าคะ ครบห้าร้อยจำพวกเลยเชียวน"

"ดีมาก" ซ้อยพูด "งั้นเราก็ไปด้วยกันได้" ไปทางโน้น
กันเถิดพิศ คุณาสั่งมาให้ซื้อส้มกับน้อยหน้า ติดมือเข้าไป
ด้วย ปล่อยคนดีๆเขาคุยกันทางนี้ก่อนเถิด"

เมื่อช้อยกับนางพิศเดินคล้อยไปแล้ว พี่เนืองก็ถามเบาๆ
ว่า

"แม่พลอยเอาอะไรออกมาแยะเชียว"

"ของฉันกับช้อยช่วยกันทำให้พี่เนืองเอาไปหัวเมือง
ด้วย"

"ดีจริง" พี่เนืองว่า แล้วก็มลงดูของในหีบ ปากก็พร่ำ
บรรยายว่าถูกใจไปทุกอย่าง เมื่อแก้ห่อผ้าห่มออกดู พี่เนืองก็
มองดูหน้าพลอย แล้วถามเกือบเป็นเสียงกระซิบว่า

"แม่พลอย แพร่ผืนนี้ใหม่หรือว่าแม่พลอยเคยห่ม
แล้ว"

"ถามอะไรก็ไม่รู้" พลอยพูดแล้วเมินหน้าไปทางอื่น

"ฉันถามจริงๆ น่าบอกหน่อยเถิด" พี่เนืองออก "ถ้า
แม่พลอยห่ม แพร่ผืนนี้ก็มีราคามาก"

พลอยพยักหน้าแล้วก็ก้มลงมองดิน ไม่ยอมสบสายตาพี่
เนืองอีกต่อไป

"พลอย" เสียงพี่เนืองกระซิบที่ข้างหู "แพร่เปลาะผืน
นี้ ฉันจะห่มไปจนตาย ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนๆ ฉันจะยอมให้
ห่างตัวฉันเลย"

พลอยรู้สึกใจหวิวๆ ตัวเบาเหมือนกับลอยอยู่ เสียงพี่
เนื่องพูดต่อไปว่า

"พลอยครองตัวไว้ให้ดี ฉันไปไม่นานหรอก พอเป็น
หลักฐานอีกหน่อยฉันจะกลับมารับ เราก็อายุขัยน้อยอยู่ พลอย
คอยฉันอีกหน่อยได้ไหม"

"พลอยไม่ไปไหนหรอก" พลอยได้ยินเสียงตัวเอง
ตอบพี่เนื่อง "ถ้าพี่เนื่องพูดจากับผู้ใหญ่ได้ พลอยจะไปไหน
เสีย"

"ผู้ใหญ่ของฉันท่านว่าให้รอไปก่อน เพราะทั้งฉัน
และพลอยยังเด็กนัก ท่านก็ว่าของท่านถูก แต่ออกฉันจะแตก
ตายอยู่แล้วละพลอย ฉันแทบจะรอไปไม่ไหวจริงๆ"

พลอยนึกสงสารพี่เนื่องจับใจ ได้แต่ปลอบว่า

"พี่เนื่องอย่าวิตกทางฉันเลย ทำอย่างไรเสียฉันก็ต้อง
รอพี่เนื่องจนได้"

พลอยนึกอยู่บ่อยๆว่า ถ้าได้มีโอกาสพบพี่เนื่องสองต่อ
สอง หลังจากที่พี่เนื่องได้แสดงความรักให้ทราบแล้ว พี่เนื่อง
จะพูดจาใช้ถ้อยคำอย่างไร พลอยเคยนึกวิตกกังวลว่า คนที่รัก
กันนั้นจะพูดจាកันอย่างไรถูก เคยอ่านแต่หนังสือประโลม
โลก เช่นขุนช้างขุนแผน ตอนพลายแก้วพูดกับนางพิมก็นึก

อายเสียล่วงหน้า ถ้าเพื่อพี่น้องเกิดพูดแบบนี้ขึ้นมา ก็ไม่รู้ว่า
จะฟังได้อย่างไร แต่เมื่อมีโอกาสพบกันเข้าจริง พลอยก็คลาย
ใจลงไปถนัด เพราะพี่น้องมิได้ใช้ถ้อยคำโหดโผนอย่างที่
คาดหมายไว้ วิธีที่พี่น้องพูดจากับพลอย ก็คงเป็นกันเอง
เหมือนคนรู้จักกันมานาน จะผิดเพี้ยนกันบ้าง ก็ด้วยความ
เข้าใจระหว่างพี่น้องและพลอย ซึ่งมาบังเกิดขึ้นภายหลัง
เท่านั้น

"แม่พลอยเป็นอย่างไรบ้าง" เสียงพี่น้องพูดต่อ
"ไม่ได้พบกันเสียนาน ฉันคิดถึงเสียแย่ ช่างไปหมกตัวอยู่ได้
ไม่คิดถึงฉันบ้างหรือ"

"ก็คิดถึงเหมือนกัน" พลอยตอบ "แต่ถ้าออกมาพบ
กันบ่อยนัก ฉันก็กลัวคนเขาจะว่าได้ ฉันก็ไม่ใช่พี่น้องแท้ๆ
ของพี่น้องอย่างซ้อย เราก็โตขึ้นด้วยกันแล้วไม่ใช่เด็กๆ
เหมือนเมื่อก่อน ฉันจะทำอะไรเดี๋ยวนี้ต้องระวังตัว คนที่หาไม่
ค่อยชอบฉันก็มีอยู่ คนในวังนี้หูไวตาไว เรื่องราวอะไรที่ไม่
เป็นเรื่องบางทีก็โจษจันกันไป ฉันก็ไม่อยากเป็นขี้ปากคนอื่น
เท่านั้นแหละ"

"ฉันก็เห็นใจแม่พลอยมาก" พี่น้องพูด "แต่ก็นั้น
แหละ แม่พลอยก็ควรเห็นใจฉันบ้าง ชีวิตฉันตั้งแต่เด็ก มา

จนโต ก็ไม่มีใครอื่น เห็นแต่แม่พลอยคนเดียวมาตั้งแต่เล็กๆ แต่แรกฉันเองก็ไม่วู้หรือ รักแม่พลอยเหมือนน้องในไส้ แต่อยู่ไปใจมันเปลี่ยนไปฉันมันคนใจเดียว ลงได้ปลงใจแล้วก็ไม่ มีวันเปลี่ยน แม่พลอยจำไว้ละ"

"ฉันเชื่อใจพี่เนือง ฉันเองก็ใจเดียวเหมือนกัน พี่เนืองอย่าสงสัยเลย" พลอยตอบเบาๆ "แล้วคุณพ่อของพี่เนืองทำอะไรบ้าง เรื่องตัวฉันนะ"

"ท่านจะไปว่าอะไรได้ ท่านบอกว่าท่านรักแม่พลอยเหมือนลูก ส่วนที่เมื่อถึงเวลาแล้ว จะไปพุดจาทางผู้ใหญ่ ของแม่พลอยท่านว่า ทางเจ้าคุณพ่อของแม่พลอยก็คงไม่ขัด ทางเสด็จก็คงดีพระทัย แต่แล้วท่านก็ว่า ฉันยังเด็กนัก ให้รอไปอีกหน่อย ได้ดูแลทางตั้งเนื้อตั้งตัวเสียก่อน แล้วท่านจะจัดการให้"

"ฉันก็คิดอย่างนั้นเหมือนกันแหละพี่เนือง" พลอยตอบด้วยความเบาใจ ที่พี่เนืองมิได้เร่งรัด "ใจหนึ่ง ก็อยากจะตามใจพี่เนือง แต่อีกใจหนึ่งก็ยังคงกลัวๆ ชอบกล"

"กลัวอะไรแม่พลอย" พี่เนืองถาม

"ก็ไม่วู้ คิดถึงเรื่องมีเหย้ามีเรือนแล้ว ใจคอยชอบกล ฉันก็ยังไม่รู้เรื่องราว เคยอยู่แต่กับผู้ใหญ่ ออกไปเป็นแม่เรือนจะทำได้แค่ไหน ก็นึกไม่ออก ถ้าพี่เนืองไม่ถือคอยช่วย

ตักช่วยเดือนก็ตีไป ฉันกลัวพี่เนืองจะเบือนฉันเสียเท่านั้น
แหละ"

"โธ่ แม่พลอยพูดอะไรอย่างนั้น" พี่เนืองมองดูพลอย
เหมือนกับจะกลืนกินเข้าไป ด้วยสายตา "จะสงสัยฉัน ไปถึง
ไหน ถ้าฉันผ่าอกให้แม่พลอยดูได้ ฉันจะทำให้ดูเดี๋ยวนี้"

"โธ้ยฉันไม่อยากจะดูหรอก" พลอยหัวเราะ "นี่พี่เนือง
จะเอาผู้หญิงที่ไหนก็คงพูดอย่างนี้ทุกคนไป ปากหวานดีนัก ยัง
กะอกเป็นส้มสุกลูกไม้ ผ่าอกให้กันดูได้ยังงั้นแหละ"

"หาความแท้ๆที่เดียว" พี่เนืองว่า "ฉันจะไปเที่ยวพูด
กับผู้หญิงอื่นที่ไหน ไม่เคยสักที ว่าแต่ตอนที่ฉันไปหัวเมือง
คราวนี้เถิด แม่พลอยจะลืมนฉันเสียก็ไม่รู้"

"ฮึ ! ยิ่งกับว่าลืมนกันได้ง่ายๆ" พลอยค้อยพี่เนืองเสีย
เต็มรัก "ว่าแต่คนไปเถิด จะลืมนเสียก่อนนะไม่ว่า เขาว่าผู้หญิง
ทางเหนือสวยเสียด้วย"

"ฉันไม่มีตาจะมองใครหรอก แม่พลอย ตั้งแต่รู้จัก
ผู้หญิงมา ก็มองแต่แม่พลอยคนเดียว"

บทที่ ๗

วันคืนผ่านไปพลอยยังระลึกถึงพี่เนืองอยู่มิรู้ลืม ของทุกอย่างที่เคยพบเห็นอยู่เป็นประจำนั้น คุณจะมีความหมายสะกิดใจให้คิดถึงพี่เนืองไปทุกสิ่งทุกอย่าง ของเล็กๆ น้อยๆ ใกล้ตัว ซึ่งแต่ก่อนไม่มีความหมาย บัดนี้กลับกลายเป็นเรื่องเตือนใจให้คิดถึงคนรักไปสิ้น ฟ้านุ่นฝืนนั้น ฟ้าห่มฝืนนี้ เคยนุ่นเคยห่มออกไปหาพี่เนือง ฝืนนั้นพี่เนืองเคยชมว่าสวย ฝืนนี้พี่เนืองเคยล้อเล่น ทุกอย่างตั้งแต่ของเล็กไปจนถึงของใหญ่ จนในที่สุดสายลมที่พัดมาถูกรั่ว เม็ดน้ำฝนที่ปรอยลงมา พระอาทิตย์ พระจันทร์ ทุกอย่างกลายเป็นเครื่องหมาย ในหนทางแห่งชีวิต คอยเตือนให้ระลึก คอยชี้ทางให้ไปหาคนๆ หนึ่งที่กลายเป็นชีวิต คนๆ นั้นคือพี่เนือง

พี่เนืองหายไปเดือนหนึ่ง แม่ชั้นก็เข้ามาในวัง ถือชะลอมเข้ามาหลายใบ บอกว่าเป็นของที่พี่เนืองฝากคนให้เอาให้ทางบ้าน พร้อมกับสั่งมาด้วยว่าให้แบ่งมาทางในวังบ้าง แม่ชั้นเข้ามานั่งคุยอยู่ทั้งวัน กลับไปเมื่อตอนใกล้ประตู่วังจะปิด แม่ชั้นนั่งคุยถึงพี่เนืองแล้วก็หัวเราะ ไปบ้าง ร้องให้ไปบ้าง ส่วนมากก็คุยกันกับซ้อยและคุณสาย ถึงแม้ว่าพลอยจะนั่งฟัง

ด้วยความสนใจเป็นที่สุด พลอยก็ไม่กล้าออกปากถาม เพราะ
ไม่อยากจะแสดงความสนใจนั้นออกมามากจนเกินไป

แม่ชั้นเล่าถึงตอนที่ขึ้นไปส่งพี่เนื่องถึงบางปะอิน พี่
เนื่องไปลงเรือของทหารจากที่นั่นต่อไปยังนครสวรรค์

"ฉันใจจะขาดเสียให้ได้ทีเดียว" แม่ชั้นเล่า "หัวอกแม่
เห็นจะเป็นอย่างนั้นทุกคนกระมัง ลูกเคยเลี้ยงมาในอก ถึงเขา
จะโตเป็นหนุ่มเป็นนายทหารแล้ว ก็ยังเห็นเป็นเด็กอยู่นั่นเอง
พอถึงคราวจะต้องทิ้งกันไปไกล ใจหายไม่อยู่กับเนื้อกับตัว
เสียเลย ฉันร้องไห้เหมือนกับว่าเขาจะเอาลูกไปฆ่า จนคุณ
หลวงเขาคิดว่าฉันไปทำบ้า ให้ขายหน้าคนเขา แต่ก็นั่นแหละ
ฉันใจคอไม่ดีตั้งแต่นั่งเรือไปด้วยกันจากกรุงเทพฯ แล้ว พอ
เรือเราไปจอดเทียบ เรือทหารที่เขามาคอยรับนั้นสิ ฉันจะอก
แตกตายเสียให้ได้ทีเดียว

แม่ชั้นหยุดหัวเราะขบขันตัวเองเสียพักหนึ่ง แล้วก็เล่า
ต่อ "ตอนนั้นมันช่างยุ่งกันเสียเหลือเกิน ฝนก็ตก อ้ายเรือก็
โคลง ฉันก็เป็นคนกลัวเรือกลัวแพอยู่แล้ว พอพ่อเนื่องเข้า
กราบลาที่ตัก จะลาข้ามเรือไป เลยปล่อยโฮใหญ่"

"ร้องไห้รักลูกหรือร้องไห้กลัวเรือ" คุณสายถาม
ขัดจังหวะชั้น

แม่ชั้นหัวเราะก๊ากแล้วตอบว่า

"ด้วยกันทั้งสองอย่างแหละแม่สาย ฝ่ายพ่อเนืองก็ไม่ฟังอีราคาอีรมละ กราบพ่อแม่แล้วก็โคดข้ามเรือ ไปที่เดียว ข้าวของไม่นำพา ต้องช่วยกันส่งของชุลมุนไปหมด เด็กสมัยนี้มันแปลก จะไปไหนมาไหน ไม่เห็นมันห่วงข้าวห่วงของ เห็นห่วงอยู่แต่ห่อของห่อเดียวเท่านั้น นั่งกอดอยู่กับตัวตั้งแต่ออกจากกรุงเทพฯ พอเปลี่ยนเรือก็ถือข้ามไปเอง ไม่ยอมให้ใครถือให้"

"เฮ้ !" ซ้อยร้องขึ้น "ห่ออะไรนะแม่"

"เขาว่าห่อแพรเพลาะห่มนอน" แม่ชั้นตอบ "ไม่รู้ไปไ้ได้มาจากไหน คุณเป็นห่วงเป็นใยเสียจริงๆ ฉันก็นึกไม่ออกเหมือนกันว่าพ่อเนืองเป็นคนจี๋หนาวมาแต่เมื่อไร เมื่อเด็ก ๆ จี๋ร้อนออกจะตายไป ห่มผ้าให้เท่าไรก็คืนหลุดหมด"

ซ้อยเมินหน้าไปมองฝา เห็นจิ้งจกเกาะอยู่ตัวหนึ่งก็หัวเราะด้วย

"หัวเราะอะไรซ้อย" คุณสายถามขึ้น

"หัวเราะจิ้งจก" ซ้อยตอบ

"ไม่รู้ซีคะ หน้ามันน่าขันดี"

"คนบ้า!" คุณสายซิ่นเสียง "เมื่อไรจะเลิกเป็นเด็กเสีย
ทีก็ไม่รู้ ไม่รู้ว่าไปเอาโรคบ้ามาจากไหน จริงๆนะ"

"เอามาจากฉันทกระมัง" แม่ซิ่นแก้แทนลูกสาว "ฉัน
เองบางทีก็นั่งหัวเราะคนเดียว ไม่มีปีมีขลุ่ยเหมือนกัน" แล้วแม่
ซิ่นก็เล่าถึงพี่เนืองต่อไป

พลอยนั่งก้มหน้านั่งดูกระดาน ไบหน้านั้นร้อนวาบ และ
รู้สึกว่าจะแฉงผิดสังเกต ใจหนึ่งนั้นภาวนาอย่าให้ตน แสดง
อาการพิรุณจนคุณสายจับได้ อีกใจหนึ่งก็ได้แต่นึกถึงพี่เนือง...
พี่เนือง ทูนหัวของพลอย พลอยรู้แล้วว่า พี่เนืองรักพลอยจริง
เพียงแพรเพลาะผืนเดียวที่พลอยเคยห่มแล้วยกให้ พี่เนืองยัง
อุตสาห์แยกถือไปต่างหาก มิให้ปะปนกับของอื่น พี่เนืองนั่ง
กอดห่อแพรเพลาะ ตั้งแต่กรุงเทพฯ ถึงบางปะอิน บางทีก็จะ
นั่งกอดต่อไป จนถึงนครสวรรค์ ปานนี้ วันนีเวลานี้พี่เนืองจะ
ทำอะไรอยู่ที่นั่น จะมีเวลานั่งนึกถึงพลอยอย่างที่พลอย กำลัง
นึกถึงพี่เนืองบ้างหรือเปล่า หรือว่าพี่เนืองจะวุ่นวายกับ
ราชการที่ต้องทำ เป็นนายทหารนี้ต้องทำอะไรบ้าง ก็ไม่รู้ พี่
เนืองเคยบอกว่าหัดทหาร เขาหัดกันอย่างไรพลอยก็ไม่เคย
เห็น เขาว่าเป็นทหารก็ต้องไปรบ รบกันก็ต้องฆ่ากัน พี่เนือง
จะต้องไปรบบ้างหรือไม่ ต้องไปฆ่าคน คนอย่างพี่เนืองแสน

ที่จะน่ารัก แสนที่จะใจดี จะไปฆ่าใครได้ หรือคนอื่นเขาจะฆ่า
พี่น้อง แสงสว่างในห้องจะสลับไป เมื่อนึกถึงตอนนี้ ถ้าพี่
น้องเป็นอะไรไป พลอยจะทำอย่างไร เอาอีกแล้ว น้ำตาเอ๋ย
เริ่มจะไหลรินออกมาแล้ว ต้องซ่อนไม่ให้ใครเห็น..."

"แม่พลอยเป็นอะไรไป" ซ้อยถามขึ้นดังกังๆ ทำให้
พลอยสะดุ้ง

"เปล่า" พลอยรีบตอบ

"นี่อะไรก็ไม่รู้" คุณสายซ้อย "เขาก็นั่งของเขาดีๆ
ถามเสียตกอกตกใจ"

"ก็ฉันเห็นเขาเอาชายผ้าห่มขึ้นจับหน้า" ซ้อยเถียง
แล้วก็ยิ้มมาทางพลอย "ถามดูเพื่อเป็นอะไรไม่สบาย จะได้
ช่วยกันแก้ไข"

แม่ชั้นหันมามองหน้าพลอยแล้วก็ยิ้ม เหมือนจะรู้
ความอะไรอยู่บ้าง แต่ก็พูดอย่างอารมณ์ดีตามเคยว่า

"แม่พลอย ซ้อยมันกวนนักก็ทุบมันเข้าเถิด ฉันไม่ว่า
หรอก"

"เฮ้ ! แม่ก็เป็นเสียอย่างนี้แหละ" ซ้อยประท้วงขึ้น
อย่างร่าเริง "เมื่อนั้นยังเด็กๆ ก็คอยแต่หนุน ให้คุณอาเขียน

เดี๋ยวนี้ถึงหนุ่ให้แม่พลอยทุบแล้ว ถ้าเพื่อฉันตายไปแม่จะทำ
ยังไงนะ ฉันอยากรู้จัก"

แม่ฉันนั่งเคียวหมากอมยิ้มมองดูพลอยอีกครู่หนึ่ง หยิบ
กระโถนมาบ้วนน้ำหมากรู้ๆ ตายังมองดูพลอย แล้วก็กล่าว
ด้วยน้ำเสียงที่เยือกเย็นชุ่มชื้นเข้าไปถึงในหัวใจพลอยว่า

"ถึงช้อยตายแม่ก็ยังมีพลอยอีกคนหนึ่งที่แม่รัก
เหมือนกับลูกในไส้ จะมีเสียอยู่ที่ลูกของแม่จะน้อยลงไป
คนหนึ่งเท่านั้น ที่มีอยู่เดี๋ยวนี้ยังไม่มากพอที่จะให้แม่รักได้เลย
ความรักของแม่ยังมีเหลือไว้ ให้หลานที่จะเกิดต่อไป อีกมาก"

คำพูดของแม่ฉัน เหมือนกับมีใครเอาน้ำเย็นใสสะอาด
มาชโลมที่หัวใจ พลอยรู้แน่ว่าแม่ฉันต้องรู้เรื่องระหว่าง พี่
เนืองและตน แต่ด้วยความใจดี กลัวพลอยจะอาย แม่ฉันจึงทำ
ไม่รู้เรื่องเสีย แต่ก็พยายามพูดเป็นปริศนาให้พลอย เข้าใจว่า
แม่ฉันมิได้มีความรังเกียจในตัวพลอยเลย ตรงกันข้ามแม่ฉัน
กลับพร้อมแล้วที่จะรับพลอยไปเป็นสะใภ้ พร้อมแล้วที่จะ
มอบความรักของแม่ให้โดยสมบูรณ์ เหมือนกับว่าพลอยเป็น
ลูกของแม่ฉันอีกคนหนึ่ง พลอยรู้สึกตื่นตันในคำพูดของแม่
ฉัน ถ้าทำได้ในขณะนั้น ก็แทบจะเข้ากอดแม่ฉันเสียให้เต็มรัก

แต่เมื่อทำไม่ได้ ก็ได้แต่ยิ้มกับแม่ชั้น แล้วพยายามบอกด้วย
สายตาว่า พलयชอบใจและเห็นใจแม่ชั้นเป็นที่สุด

"เอ้อ ! ชั้นก็เพิ่งจะรู้" เสียงซ้อยร้องตอบแม่ของตน
ดั่งขึ้น "เดี๋ยวนี้ฉันเกิดมีลูกแม่เดียวเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่งแล้ว ว่า
ไงพलय เราลูกแม่เดียวกันแล้วนะ"

"เอาใหญ่แล้วนะซ้อย ! พุดอะไรก็ไม่รู้ เรื่องไม่เป็น
เรื่อง"

คำพูดของคุณสายก็มีความหมายลึกซึ้งเช่นเดียวกันว่า
คุณสายรู้เรื่องของพलयและพีเนืองเป็นอย่างดี และเมื่อรู้แล้ว
คุณสายก็มิได้ห้ามปราม แต่เมื่อยังไม่ถึงเวลา คุณสายก็ยังไม่
ยอมพุดถึงเรื่องนี้ และไม่ยอมให้คนอื่น ๆ พุดถึงเหมือนกัน

แม่ชั้นนั่งคุยต่อไปจนเย็น แล้วก็ลุกขึ้นกระวีกระวาดเก็บ
ข้าวของจะกลับบ้าน ก่อนจะกลับแม่ชั้นก็หยิบ กระเป๋ามาก
มาคั่นคุอะไรต่ออะไร แล้วอุทานว่า

"ตายจริงซ้อย ! แม่เกือบลืมไป พ่อเนืองเขาฝาก
หนังสือมาให้ซ้อยฉบับหนึ่งอยู่นี่เอง"

แล้วแม่ชั้นก็หยิบหนังสือจดหมายยื่นให้ซ้อยซองหนึ่ง
พलयคอยมาตั้งแต่เช้าจนบ่าย ว่าพีเนืองจะส่งข่าว คราวมาถึง
ตนอย่างไรบ้าง แต่เมื่อเห็นว่าไม่มีเพราะแม่ชั้นไม่ได้พุดถึง

พลอยก็ชักจะใจหายอยู่ครั้นๆ แต่คิดไปอีกที ก็โล่งในที่พี่
เนื่องมิได้ส่งข่าวคราวผ่านคนอื่นมา ซึ่งจะต้องทำให้คนอื่น
ล่วงรู้ความในใจไปด้วย

ช้อยรับซองจดหมายมาฉีกออกดู ดึงกระดาษในซอง
ออกดูหน่อยหนึ่ง แล้วก็ซุกกลับเข้าไปไม่ว่าอะไรอีก เมื่อถึง
เวลาแม่ขึ้นกลับบ้าน ทั้งพลอยและช้อยก็เดินไปส่งจนถึง
ประตูวัง

ระหว่างที่เดินกลับตำหนัก พลอยก็อดใจไว้ไม่อยู่ต้อง
เอ่ยปากถามช้อยขึ้นว่า

"ช้อย พี่เนื่องส่งข่าวมาว่าอย่างไรบ้าง"

ช้อยหัวเราะ แล้วดึงกระดาษในซองจดหมายออกมาให้
ดู ในซองนั้นมีกระดาษแผ่นหนึ่ง ซองจดหมาย ปิดผนึกอีก
ซองหนึ่ง บนกระดาษนั้นมีข้อความเขียนไว้ว่า

ยายช้อย

ขอให้ส่งซองนี้ให้แม่พลอยด้วย พี่มาถึงนครสวรรค์แล้ว
สบายดี

เนื่อง

ซ้อยหัวเราะอย่างขบขันแล้วพูดว่า

"จดหมายของฉันมีเท่านี้เอง ของแม่พลอยบางที่จะมีมากกว่านี้กระมัง ไหนพลอยเปิดออกดูทีหรือ" แล้วซ้อยก็ทำท่าจะเปิดซองจดหมายของพีเนื่อง ที่มีมาถึงพลอยออกอ่าน พลอยรีบดึงจดหมายมาจากซ้อยทันที พร้อมกับร้องว่า

"โธ่ ! ซ้อยก็"

ซ้อยปล่อยให้พลอยดึงจดหมายมา โดยไม่ยื้อแย่ง หัวเราะกับพลอยอย่างอารมณ์ดีแล้วก็พูดว่า

"แม่พลอยก็เอะอะไปได้ ฉันล้อเล่นเท่านั้นแหละ ไม่อยากอ่านจริงๆหรอก ถ้าฉันอยากอ่าน ฉันมีอ่านเสียก่อนแล้วหรือ"

พลอยนิ่งไม่พูดว่าอะไร เดินกำจดหมายพีเนื่องแน่นมุงหน้ากลับตำหนัก ด้วยความตื่นเต้นและความดีใจ ระคนกัน ความเสียใจพลาดหวังที่พีเนื่องมิได้ส่งข่าวคราวมาให้หายไปสิ้น เหลือแต่ความขบใจ ที่พีเนื่องส่งข่าวมา อย่างแนบเนียน มิให้พลอยต้องกระดากหรืออาย และไม่ให้ใครรู้ความได้อีก นอกจากซ้อยซึ่งรู้อยู่แล้ว

ครั้นกลับมาถึงตำหนักแทนที่พลอยจะเปิดจดหมายพีเนื่องออกอ่าน พลอยกลับเอาจดหมายนั้นซ่อนไว้ในตู้

เหมือนกับเป็นสมบัติอันมีค่า เพียงแต่รู้ว่าพีธีเนื่องมีจดหมาย
มาถึง และจดหมายนั้นอยู่ในครอบครองของตนแล้ว จะเปิด
ออกอ่านเมื่อไรก็ได้ เท่านั้นก็ทำให้พลอยรู้สึกอึดใจไปทั้งคืน
และจนรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง พลอยก็ยังมีได้เปิดออกอ่าน

วันนั้นตลอดวันพลอยรู้สึกว่โลกมนุษย์นั้นช่างน่าอยู่
เสียนี้กระไร จะมองดูสิ่งใดก็น่ารักน่าดูไปหมด แม้แต่คนที่
เคยเห็นหน้ากันอยู่ทุกวัน ก็ดูรื่นเริงและสดสวยงดงามเกินกว่า
ปกติ พลอยทำงานต่างๆในวันนั้น ตามที่เคยทำมา แต่ทำ
ด้วยความกระฉับกระเฉงและเบิกบาน จนหลายคนต้องทักว่า
เป็นอะไรไป เพราะพลอยเที่ยวทักทาย และพูดคุยเล่นหัวกับ
ใครต่อใครมากกว่าที่เคย แม้แต่เสด็จก็ยิ่งทรงปรารภขึ้น
ระหว่างเสวยว่า

"นั่งพลอยมันกินอะไรเข้าไปก็ไม่รู้วันนี้ ดูหน้าตา
ผิวพรรณดีกว่ทุกวัน"

ซึ่งทำให้ซ้อยผู้ซึ่งหมอบอยู่ใกล้ๆ กับพลอยต้องก้มหน้า
หัวเราะเสียจนเกินขนาด ทำให้เสด็จต้องกริ้วเหวว่า "นั่งซ้อย
ก็กำเริบขึ้นทุกวัน" และพาลกริ้วเลยไปถึงคุณสายผู้เป็นอา
และทรงลำค้ำวงศ์ตระกูลของซ้อย ถอยหลังกลับขึ้นไปอีก
หลายชั่วคน ถึงขั้นทวดและเทียด แต่ละคนก็ล้วนแล้วแต่มี

ลักษณะห้ามบ้าง บอบ้าง กำเริบ้างทั้งสิ้น เมื่อกลับลงมากิน
ข้าวด้วยกันข้างล่าง คุณสายก็เทศนาอบรมช้อยต่อไปอีกนาน
ซึ่งช้อยก็ใจเย็น นั่งเปิบข้าวกินไปฟังไปจนจบ เมื่อคุณสาย
เทศน์จบแล้วช้อยจึงสรุปความขึ้นเองอย่างน่าฟังว่า

"ถ้าจะว่ากันไปจริงๆ การที่เข้ามาอยู่ในวังเป็น
ข้าหลวงเสด็จนี้ดีดี ได้ความรู้แตกฉาน ฉันก็เพิ่งจะรู้วันนี้
แหละ ว่าปู่ ย่า ตา ยาย ทวด เทียดฉันชื่ออะไรบ้าง แต่ก่อนไม่
เห็นมีใครบอกฉันสักที"

คืนวันนั้นตอนดึก หลังจากเสด็จเข้าบรรทมแล้ว โคม
บนเฉลียงชั้นบนตำหนัก ยังเหลือจตุริบหรืออยู่ อีกดวงหนึ่ง
พลอยค่อยๆหุบจดหมายพีเนื่องออกจากตู้ เดินเบาๆขึ้นไป
นั่งใต้แสงสว่างของโคมดวงนั้น แล้วก็เปิดจดหมายออกอ่าน

เวลาเช่นนี้เป็นเวลาที่พลอยต้องการ สำหรับอ่าน
จดหมายจากคนที่กำหวัใจของพลอยไว้ เพราะเวลานั้นดึก
สงัด ไม่มีผู้ใครบกวน ไม่มีกิจการใดเหลือที่จะต้องทำ พลอย
ต้องการทำหวัใจให้ว่าง จากสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น เพื่อจะได้ไม่มี
เรื่องอื่นใดที่จะต้องคิด ขณะที่อ่านจดหมายนอกจากคิดถึงพี
เนื่องคนเดียว เมื่อเปิดผนึกจดหมายออกแล้ว พลอยก็ทอด
อารมณ์ออกไปหาพีเนื่องซึ่งอยู่ไกลแสนไกล ขณะนั้นในวัง

เจียบสวัด นานๆ ก็มีเสียงนกเค้าแมวร้อง โกลๆ สักครั้งหนึ่ง
ข้อความในจดหมายนั้นมียู่ที่ว่า

ถึงแม่พลอย

ฉันมาถึงนครสวรรค์ได้หลายวันแล้ว ใจคอไม่อยู่กับ
เนื้อกับตัวเลย ถ้าจะให้ฉันพูดจริงๆ ว่าฉันมาถึงนครสวรรค์
ได้อย่างไร ฉันก็เล่าไม่ถูก เพราะอาการมานั้นเหมือนคนใจ
ลอย เมื่อนั้นตาแม่พลอยมาวันนั้น ดูเหมือนว่าฉันจะไม่ได้เอา
หัวใจกลับมาด้วย ถ้าแม่พลอยไม่ได้ถือเอาหัวใจฉันกลับเข้า
วังไป มันก็คงตกเรือเสียหาย อยู่หน้าประตูวังนั่นเอง ถ้าเป็น
อย่างนั้นจริง ขอให้แม่พลอยช่วยเมตตาออกไปเก็บมาไว้เสีย
กับตัว อย่าทิ้งหัวใจฉันไว้ให้คนเขาเหยียบเขาย่ำ ฉันจะไม่ลืม
บุญคุณแม่พลอยเลย

ถึงฉันจะไม่ได้พบแม่พลอยมานาน ถ้าจะนับป่านนี้ก็
แรมเดือน ฉันก็ยังคิดถึงแม่พลอยอยู่ทุกลมหายใจ เข้าออก
หลับตาลงที่ไร ก็เห็นแต่หน้าแม่พลอยที่นั่น ไม่ว่าจะไปถึง
ไหนหรือไปทำอะไร แม่พลอยก็ไปเที่ยวแอบแฝงอยู่ทั่ว บาง
เวลาฉันนั่งอยู่คนเดียว ก็แว่วได้ยินเสียงเหมือนแม่พลอยมา
เรียก เผลอตัวขานรับไปก็มี ของที่แม่พลอยให้ฉันมานั้น ถึง

แม้ว่าจะไม่มีราคาค่างวดอะไร ฉันก็ยังเก็บไว้กับตัวเสมอ แม่
พลอยจำซอหมาภพ และผ้าเช็ดปากดอกจำปา ที่แม่พลอย
ส่งออกมาให้ฉันได้หรือไม่ เวลานานหนักหนาอยู่แล้ว แต่ฉัน
ก็ยังเก็บไว้ ไปไหนก็เอาติดตัวไปด้วย ถึงแม้ว่าจะเหี่ยวแห้ง
เปลี่ยนรูปไปจนจำไม่ได้ แต่กลิ่นอาบอบรับของแม่พลอย
ยังคงอยู่ ฉันยังได้ดมคงชื่นใจอยู่ทุกวัน เหมือนกับมีแม่พลอย
มานั่งอยู่ใกล้ๆ บางวันถ้าฉันเหนื่อยหรือร้อนหรือเหงา ฉันก็
ได้แต่เร่งเวลาเร่งตะวันให้ค่าลงเสียเร็วๆ เพื่อฉันจะได้เข้า
นอน แล้วก็ห่มแพรเปลาะที่เคยห่มตัวแม่พลอย มาครั้งหนึ่ง
เวลานั้นฉันจะมีความสุขที่สุด เท่าที่คนไร้วาสนาอาภัพอย่าง
ฉันจะหาได้

ฉันมาเห็นเมืองนครสวรรค์แล้ว จึงได้รู้ตัวว่าผู้ใหญ่ท่าน
คิดถูก เมื่อท่านบอกว่าให้ฉันรอไปก่อน เพราะหัวเมืองนั้น
แสนยากลำบาก ผิดกับกรุงเทพฯ ดินฟ้าอากาศบทรจะร้อนก็
แสนร้อน บทรจะหนาวก็แสนหนาว จะมองไปทางไหนก็มีแต่
ป่า ผู้คนก็เป็นคนบ้านนอก พูดจกัันไม่เข้าใจ บ้านช่องที่ฉัน
อยู่เวลานี้ก็แสนจะลำบาก เพราะเป็นบ้านชั่วคราวหลวงท่าน
ปลูกขึ้น อาหารการกินก็กัันดาร จะไปซื้อหาที่ต้องเดินไกลถึง
ปากน้ำโพ ฉันต้องให้เขาส่งปิ่นโตทุกวัน แต่ฝีมือคนหัวเมือง

นั่นผิดปาก มีแต่เผ็ดกับเค็ม ฉันก็ต้องทนเอา ได้อาศัยของกิน
ที่แม่พลอยให้มาเป็นเครื่องชูชีวิตไปวันหนึ่งๆ แต่แม่พลอย
อย่าวิตกไปเลย ความลำบากความกดดันทำให้ฉัน เป็นผู้ใหญ่
ขึ้นถนัดและมานึกคิดใจว่า ฉันมิได้ใจเร็วด่วน ได้พาแม่พลอย
มาด้วย แม่พลอยเคยอยู่แต่ในรั้วในวัง มาโคนแควโคนลมที่นี่
เข้าจะทนไหวหรือ ฉันนึกอยู่ทุกวันที่ ฉันยอมตายเสียดีกว่า
ที่จะพาแม่พลอยออกมาลำบาก

เจ้านายท่านเคยบอกฉันไว้ว่า ท่านจะให้ฉันมา
ประจำการอยู่ที่นี้เพียงปีหนึ่งหรือสองปี แล้วก็จะได้ย้ายไปที่
อื่นที่สบายกว่า ฉันก็จะอดใจรอไป ขอแต่แม่พลอยอย่าลืมฉัน
เสียก็แล้วกัน เราเคยพูดกันไว้ ว่าอย่างไรแม่พลอยคงจะยังจำ
ได้ ฉันก็เชื่อถือไว้ใจแม่พลอยไม่ได้สงสัยกินใจ แต่ก็นั่น
แหละ แม่พลอยอยู่ทางกรุงเทพฯ ฉันก็อดหวังอดคิดถึงไม่ได้
เพราะที่กรุงเทพฯ มีลูกขุนน้ำขุนนางอยู่มาก แต่ละคนก็มีรูป
สมบัติ คุณสมบัติ ทรัพย์สมบัติดีกว่าฉัน ถ้าแม่พลอยยังเห็น
แก่ฉันอยู่ก็ขอให้รักษาตัวให้ดี ทางฉันนั้นแม่พลอยอย่างห่าง
เลย อนุกรรณก็คงอย่างนั้น

เนื่อง

พลอยอ่านจดหมายพี่เนื่องจบแล้ว ก็นั่งหลับตาฟังฝายอยู่อีกนาน แล้วก็ค่อยๆลุกขึ้นไปยืนที่หน้าต่างท่าหนัก ยอดปราสาทและหลังคาตึกต่าง ๆ โพล่ขึ้นมาจากความมืด แสงไฟที่บนยังสว่างอยู่ แต่พลอยมองไม่เห็นสิ่งเหล่านี้ เพราะสายตาที่ทอดออกไปนั้นมองข้ามออกไปไกลแสนไกล

อีกหลายวันต่อมา พลอยจึงได้โอกาสคิดร่างจดหมายตอบพี่เนื่อง ความจริงจดหมายฉบับแรก ที่มาจากนครสวรรค์นั้น ได้กลายเป็นสรวงของพลอยในยามว่างหรือยามเหงา หรือแม้แต่จะไม่สบายใจมา ด้วยเรื่องใดๆก็ดี พลอยมักจะหยิบจดหมายพี่เนื่องออกมาอ่านแล้วก็อ่านอีกเสมอ และถึงแม้ว่าจะจำข้อความ และถ้อยคำได้ทุกตัวอักษร จดหมายนั้นก็รู้สึกว่ายังใหม่อยู่ทุกครั้งที่เราออกมาอ่าน บางครั้งเมื่ออ่านแล้วก็มีความสุข บางครั้งก็มีความสุข สุดแต่อารมณ์จะชักนำไป ยิ่งอ่านไปก็รู้สึกว่า ตัวเองรักพี่เนื่องมากขึ้นไปอีก และเมื่อรักพี่เนื่องมากยิ่งขึ้น พลอยก็ยังรู้สึกว่าคนในโลกนี้มีจำนวนน้อยลง จนเกือบจะเหลือสองคนแต่พลอยกับพี่เนื่องเท่านั้น

แต่อยู่มาวันหนึ่ง ช้อยก็มาบอกว่าแม่ชั้นสั่งเข้ามาว่า มีคนรู้จักเขาจะขึ้นไปนครสวรรค์ ถ้าทางช้อยและพลอย จะส่ง

ของอะไรฝากขึ้นไปก็ให้เตรียมไว้ แล้วก็จะส่งคนเข้ารับเอา
ออกไปส่งรวมไปกับของทางบ้าน พलयกับซ้อยช่วยกัน
ตระเตรียมของกินต่างๆ อย่างที่เคยทำมา คืบวันหนึ่งพलयก็
หาโอกาสนั่งเขียนจดหมาย ถึงพีเนื่องเป็นเนื้อความสั้นๆว่า

ถึงพีเนื่อง

จดหมายที่พีเนื่องส่งมาจากนครสวรรค์ฉันได้รับแล้ว
ฉันดีใจที่พีเนื่องไม่เจ็บไข้ แต่เมื่อได้ยืมพีเนื่องเล่ามาว่า ทาง
นั้นการกินอยู่กันดาร ฉันก็เป็นห่วง คราวนี้ฉันกับซ้อยช่วยกัน
หาของกิน ที่รู้ว่าพีเนื่องชอบส่งออกมาอีก ขอให้พีเนื่องเก็บ
ไว้ใช้ไว้กินตามสบายเถิด ขอให้พีเนื่องรักษาตัวจงดี อย่าให้
เจ็บไข้ ฉันมีความสุขสบายดี ใครๆก็บ่นคิดถึงพีเนื่องทุกคน
เมื่อไรพีเนื่องจะได้เข้ากรุงเทพฯ บ้าง

พलय

จดหมายเพียงเท่านั้นเอง แต่พलयนั่งคิดนั่งเขียนเสียจน
ดึก ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พलयมีหนังสือถึงผู้ชาย การริเล่น
เพลงยาวนั้นก็ถือกันว่ามีคามพิศน้าอัปอายนักหนา ถ้าใครรู้

ไป พลอยก็เรียกได้ว่าแทบจะเสียคน ไม่รู้จะเอาหน้าไปวางไว้
ที่ไหน ฉะนั้นขณะที่เขียนพลอยก็ต้องแอบเขียนในเวลาส่งค
คน ไม่ยอมให้ใครมาล่วงรู้ แต่ถึงอย่างนั้นขณะที่เขียนแม้มี
เสียงแกรกรากผิปกติ พลอยก็จะสะดุ้งสุดตัว รีบซุกซ่อน
กระดาษ กลัวใครจะมาเห็น ถ้อยคำและเนื้อความที่บรรจง
เขียนลงไปนั้นก็ตรงแล้วตรงอีก มีความในใจหลายอย่าง
มากมายสุดที่จะประมาณ ที่พลอยอยากจะเขียนพรรณนาให้พี
นี่เองได้รู้ได้เห็นโดยสิ้นเชิง แต่ข้อความเหล่านั้น ไม่สามารถ
จะเขียนลงไปได้ แม้แต่จะพูดกับพีนี่เองด้วยปากก็ดูจะ
ยากเย็นเสียแล้ว ถ้าพลอยจะระบายความในใจ ของตนลงไป
ในหน้ากระดาษให้สมใจคน หนังสือนั้นก็คงกินเนื้อกระดาษ
หลายสิบบหน้า แทนที่จะเป็นเพียงสี่ห้าบรรทัด ครั้นจะไม่เขียน
เสียเลยก็กลัวพีนี่เองจะเสียใจว่าตนทอดทิ้ง จึงจำต้องเขียนแต่
พองาม ใช้ถ้อยคำอย่างธรรมดาที่สุด ใครเห็นก็สุดที่จะว่า
อะไรได้ และพลอยก็หวังเป็นที่สุดว่า พีนี่เองคงจะเข้าใจ
ความหมายจากหัวใจ ที่พลอยได้ใส่ไว้ระหว่างทุกบรรทัด
แม้เขียนเสร็จพลอยก็ปิดผนึกซุกซ่อนไว้อย่างมิดชิด
แล้วก็นั่งเป็นทุกข์ว่าทำอย่างไร จึงจะให้จดหมายนั้น ถึงพี
นี่เองโดยไม่มีใครรู้ นั่งคิดนอนคิดว่าจะทำอย่างไรก็คิดไม่ตก

จะซ่อนไปในหีบใส่ของก็ไม่กล้า เพราะของจะต้องผ่านมือ
หลายมือ เพื่อจดหมายนั้นไม่ถึงจะทำอย่างไร ในที่สุดพลอยก็
ตกลงใจว่าไม่มีทางอื่น นอกจากจะสารภาพความจริงกับซ้อย
แล้วขอให้ซ้อยช่วย เพราะเป็นทางเดียวที่จะส่งจดหมายไปได้
โดยแนบเนียนที่สุด

ถึงวันที่จะต้องส่งของออกไป พลอยก็ถามซ้อยขึ้นว่า

"ซ้อยจะเขียนหนังสือส่งข่าวถึงพี่เนืองบ้างไหม"

ซ้อยหัวเราะเกรียวกราวแล้วก็ตอบว่า

"โธ่ ! ฉันไม่เขียนหรอก ลายมืออย่างของฉันใครจะ
ไปอ่านออก"

"โธ่ ! เขียนหน่อยเถอะน่า สงสารพี่เนืองแกล" พลอย
ออก

"ไม่เขียนละ" ซ้อยยังคืออยู่ "ทำขนมส่งให้กินจนมือ
จะหักแล้ว ยังจะต้องหยิบกระดาษวาดอักษรถึงกันอีก"

"ไม่ต้องเขียนมากหรอกซ้อย สองสามตัวก็พอแล้ว
จะได้... อ้า ฉันจะได้ฝากของฉันไปด้วย"

ซ้อยหยุดหัวเราะทันที เปลี่ยนสีหน้ามามองพลอยอย่าง
เอ็นดู แล้วก็พูดเบาๆ แต่ด้วยน้ำเสียงที่เอาจริง เอาจริงว่า

"จะดีหรือพลอย ใครเขารู้เข้าจะนำเกลียด พลอยอย่าเขียนไปดีกว่า"

"ฉันไม่ได้เขียนอะไรที่ใครจะมาได้หรอกซ้อย"
พลอยรีบตอบทันที แล้วก็หยิบหนังสือที่เขียนไว้ เอามาเปิด
ผนึกให้ซ้อยอ่าน

ซ้อยรับหนังสือไปอ่าน ทำปากหมุบหมิบอยู่ครู่หนึ่ง
แล้วก็ตอบว่า

"ถึงนั้นก็เถอะ ใครเขาจะไปรู้ว่าพลอยเขียนไปว่า
อะไร ลักแต่เพียงส่งหนังสือ ไปถึงผู้ชาย มันก็ไม่ได้เสียแล้ว คน
ขนาดเรานะ จริงๆ นะพลอย ถึงพี่เนืองแจะจะเป็นพี่ฉันแท้ๆ
ฉันก็ยังไม่ใช่ใจ เดียวจดหมายนี้หลุดไปถึงมือใคร เขาจะพูด
กันไปต่างๆ เชื่อฉันเถิด ฉันมันคนบ้าคนหลังใครๆเขาก็รู้ แต่
นานๆก็ขอพูดกันจริงๆสักครั้ง ฉันรักพลอยก็อยากให้พลอยดี
เห็นอะไรที่จะทำให้พลอยเสียได้เพียงแต่น้อยฉันก็ต้องเตือน
พลอยอย่าโกรธฉันนะ"

พลอยรู้สึกทั้งรักทั้งเห็นใจซ้อยในเจตนาดีที่มีต่อตน
และเห็นจริงตามที่ซ้อยพูด มือนั้นก็จดหมายพลางพูดว่า

"ไม่ได้โกรธออกซ้อย ฉันเห็นใจ และได้คิดแล้ว"
ซ้อยยิ้มด้วยแล้วกล่าววว่า

"เอายังงี้ดีกว่า วันนี้ฉันจะเล่นถ้ำผีแปลงสารสักที"
แล้วซ้อยก็ไปหยิบกระดาษมาเขียนจดหมายถึงพี่เนือง เป็น
เนื้อความสั้นๆบอกทุกข์สุข ลงท้ายด้วยข้อความว่า "แม่พลอย
เขาสั่งให้ฉันบอกมาด้วยว่า เขาคิดถึง" แล้วซ้อยก็ส่งหนังสือ
ให้พลอยดูถามว่า

"เท่านี้ก็เห็นจะพอกระมัง"

พลอยพยักหน้ารับคำ เพราะประโยคที่ซ้อยเขียนลงไป
ตอนท้ายนั้น ถึงจะสั้นและธรรมดาก็เป็นถ้อยคำ ที่บรรยาย
ความในใจของพลอยโดยสิ้นเชิง

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๑)

พลอยเคยได้รับการอบรมมาตั้งแต่เล็กว่า ผู้ชายนั้นมีอำนาจสิทธิ์ขาดเหนือตน เมื่อเป็นเด็กก็อยู่ในอำนาจพ่อ มีเรือนก็อยู่ในอำนาจผัว ชีวิตนี้จะดีจะชั่วก็สุดแต่ผู้ชายจะบันดาลให้เป็นไป ผู้หญิงนั้นดูเหมือนจะเกิดมา เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ชาย ไม่มีวันที่จะไปมีอำนาจบังคับบัญชาใครได้ นอกจากบังคับบัญชาตนเองอย่างที่ในวังนี้ นอกจากตำแหน่งท้าวนางเฒ่าแก่ในวัง ก็ไม่เคยปรากฏว่ามีผู้หญิงไปรับราชการงานเมืองที่ไหน ความรู้สึกแต่เดิม จึงมีอยู่ว่า โลกนี้เป็นโลกของผู้ชาย ผู้หญิงเป็นคนอาศัย และในฐานะคนอาศัย จึงต้องนบนอบเชื่อฟังเจ้าของบ้าน ตลอดไป การตั้งสมเด็จพระที่นั่งบ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งทำให้ทุกคนต้องเรียกตามพระนามใหม่ว่า "สมเด็จพระเ็นต์" จึงเป็นการสะท้อนความรู้สึกในสิทธิ์ของเพศตน ที่สงบนิ่งอยู่ในตัวผู้หญิงมาหลายศตวรรษ ใ้กลับฟื้นคืนชีพ เพราะได้ปรากฏแน่ชัดแล้วว่าขณะที่พระเจ้าอยู่หัวไม่อยู่นี้ ผู้หญิงเป็นผู้ครองแผ่นดิน โดยที่พระราชสวามีทรงมอบพระราชอำนาจไว้ให้ และได้ทรงเฉลิมพระราชอิสริยยศว่า "สมเด็จพระบรมราชินีนาถ"

ถ้าจะให้พลอยอธิบายทรศนะใหม่ของตนในขณะนั้น ก็คงจะอธิบายไม่ได้ อาจบอกได้แต่ว่า คนเราเกิดมาก็เท่ากัน ไม่ว่าจะหญิงหรือเป็นชาย ตำแหน่งแห่งหนหรือกิจการ ต่างๆที่ผู้ชายทำได้ ผู้หญิงก็คงจะทำได้เช่นกันถ้าเป็นโอกาส พลอยนำความคิดนี้ไปคุยกับช้อย ซึ่งเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง และประกาศออกมาด้วยความคะนองปาก ตามแบบของตน ต่อหน้าคุณสายว่า

"ที่นี้ฉันไม่กลัวผู้ชายอีกต่อไป"

"ทำไม" คุณสายถามแล้วทำตาเขียว

"อ้าว ! คุณอาไม่รู้หรือว่า เวลานี้ผู้หญิงเป็นผู้ เจ้าแผ่นดิน !" ช้อยตอบอย่างองอาจ

"เด็กเวอร์ !" คุณสายร้องเกือบสุดเสียง "ทำพุดดีไป เถอะจะโดนมะพร้าวหัวยัดปาก !"

แต่อย่างไรก็ตามคุณสายก็คงจะต้องสังเกตเห็นว่า ระหว่างเสด็จยุโรปปีนั้น ความสำคัญต่างๆ ได้ย้ายจาก ข้างหน้ามาอยู่ข้างใน และเวลาจะออกการออกงานไม่ว่าจะเป็นในโอกาสใด ข้างในดูเหมือนจะมีรัศมี แห่งความสำคัญ นั้นมากกว่าข้างหน้า เพราะสมเด็จพระเจ้านั้นทรงดำรงอยู่ในฐานะที่สูงที่สุด ไม่มีข้างหน้าคนใด จะมาเสมอเหมือน และทุก

วันก็เสด็จออกข้างหน้า เพื่อทรงราชการเช่นเดียวกับที่พระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติ

ข้อแตกต่างที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่พลอยรู้สึกรู้สึก็คือ ระหว่างที่เสด็จอยู่นั้น ถ้าหากเจ้านายจะขึ้นเฝ้า ก็ต้องขึ้นเฝ้าบนพระที่นั่งซึ่งดูเป็นเรื่องใหญ่ แต่ระหว่างเสด็จไม่อยู่นั้นการขึ้นเฝ้าก็ไม่มี สมเด็จพระที่นั่งทรงที่สวนสิวาลัย หรือที่เรียกว่าสวนเต้านั้นเกือบทุกวัน หลังจากที่ได้เสด็จขึ้นจากข้างหน้าแล้ว เจ้านายคุณจอมเฝ้าได้ที่สวนเต่า และเฝ้าอย่างสนิทสนมเป็นกันเอง มีการทรงกีฬาประเภทต่างๆ มีโครเกต์เป็นพื้น เสร็จแล้วก็ผลัดผ้าทรงลงทรง ในสระที่สวนเต่าทุกพระองค์ เป็นหน้าที่ของพลอยจะต้องหาเสื้อผ้าไปปู และนำแป้งนํ้าอบ ตลอดจนเครื่องแต่งพระองค์อีกชุดหนึ่งใส่พานไปที่นั่น นั่งรอจนกว่าเสด็จจะขึ้นจากทรงจะได้แต่งพระองค์ที่นั่น แล้วก็ประทับอยู่ที่ศาลา ในสวนเต่า จนถึงเวลาเสด็จขึ้นหรือเสวยที่นั่นทีเดียว

ความจริง สมเด็จพระที่นั่งทรงอยู่ในฐานะเป็นที่ยำเกรงของเจ้านาย ตลอดจนคนอื่นๆ ทั้งปวง ทำให้บังเกิดความรักเพิ่มเติมยิ่งขึ้นไปอีก พลอยได้ตามเสด็จเสด็จไปที่สวนเต่าเป็นนิจ จึงได้เฝ้าแทนใกล้ๆ ด้วยความรู้สึกทั้งรักทั้งเคารพบูชา

และยำเกรงเป็นที่สุด ในขณะที่ทรงก็พาก็ดี หรือขณะที่ลงทรง
ในสระ และประทับศาลาก็ดี มักจะมีการถ่ายพระรูปหมู่
เนืองๆ เพื่อส่งไปทูลเกล้าฯ ถวายที่ยุโรป พลอยสนใจใน
กล้องถ่ายรูปนั้นมาก เพราะเป็นกล้องใหญ่ต้องดึงเข้าดึงออก
และต้องขาหยั่งให้ได้ที่อยู่หลายตรลบ ต้องคลุมผ้าเปลี่ยน
กระจกและอะไรต่ออะไรประดักประเดิดเต็มที ที่พลอยสนใจ
เป็นหนักเป็นหนัก ก็เพราะเคยนึกว่า การถ่ายรูปอย่างเอาจริง
เอาจริงนั้นเป็นเรื่องของผู้ชาย แต่คราวนี้ช่างภาพหรือช่าง
ถ่ายรูปเป็นผู้หญิง ซึ่งตอบขอบันทิกไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่าชื่อแม่
สร้อยน้องสาวขุนฉายาฯ เป็นข้าหลวงตำหนักเสด็จพระองค์
อรทัย ชาววังสมัยนั้น ก็เห็นจะรู้จักด้วยกันทุกคน

ระหว่างเสด็จยุโรปเป็นเวลาหลายเดือนนั้น ชีวิตของ
พลอยก็ยังดำเนินไปเป็นปกติ กำหนดเสด็จพระราชดำเนิน
กลับพระนครนั้น ตกในฤดูหนาวปี ร.ศ. ๑๑๖ นั้นเอง มีข่าว
เลื่องลือกันไปหนักหนาว่า งานรับเสด็จกลับคราวนี้ จะ
กระทำกันเป็นการมโหฬารสนุกสนานยิ่งกว่างานใดๆ ที่ได้
เคยเห็นกันมา พลอยขณะนั้นก็เพิ่งอายุ ๑๖ ปีเศษ บางเวลา
ความรักและความทุกข์ ที่ต้องพลัดพรากจากคนรักอาจจะทำ
ให้ มีความรู้สึกเป็นผู้ใหญ่ แต่ความตื่นเต้นเร้าใจที่จะได้เที่ยว

ดูงานให้สนุกสนาน ก็กลับทำให้โนเป็นเด็กลงไปได้อีก เหมือนกัน ฉะนั้นยิ่งใกล้วันเสด็จกลับ พลอยก็ไม่มีใจจะนึกถึงเรื่องอื่น นอกจากงานรับเสด็จ คนที่วังก็ดูเหมือน จะนึกและพูดกันอยู่ด้วยเรื่องเสด็จกลับแต่เรื่องเดียว ภาระของชาววังขณะนั้นก็มีแต่เครื่องแต่งตัว งานคราวนี้เป็นงานออกหน้าออกตา ต้องตัดเสื้อกันใหม่หลายๆตัว สำหรับใส่ได้ตลอดงาน ไม่มีซ้ำ ใครมีฝีมือรับจ้างตัดเสื้อก็ต้องเร่งทำงานทั้งกลางวันกลางคืน ค่าจ้างตัดแต่ก่อนนั้นสำหรับเสื้ออย่างดี โบว์ยิบไปทั้งตัว แขนพองเป็นขาหมูแฮม ตัวหนึ่งก็ตก ๒๐ - ๓๐ บาท แต่พอจวนงานก็ขึ้นไปเป็น ๔๐ - ๕๐ บาท คนยังกล้าตัดผ้านุ่งยกผ้านุ่งใหม่ก็ถูกขนเข้ามาขายในวังกันเป็นประจำ คนเดินเข้าออกทุกวัน ไม่มีหยุดหย่อน

ช้อยกับพลอยกลับไปเป็นเด็กอีกคนหนึ่ง ตื่นเต้น เหมือนกับเมื่อครั้งเที่ยวงานโสกันต์ วันไหนถ้าไม่มีกังวล อยู่ด้วยเรื่องเครื่องแต่งตัว ก็พากันเดินไปดูทางสวนเต่า ซึ่ง ณ ที่นั้นได้มีการปลูกโรงละคร และปลูกพลับพลากัน อย่างเร่งรีบ เรื่องที่พูดกันอยู่ไม่ขาดปากก็คือละครรำ ซึ่งเจ้าคุณจอมมารดาคุณจอมมารดาในรัชกาลที่ ๕ และบรรดาท้าวนางได้คุมกันขึ้น เพื่อเล่นถวายตัวในงานสมโภชรับเสด็จ พลอยเคยได้ยิน

แต่แก๊งๆเล่าให้ฟังว่า ท่านผู้นั้นผู้นี้ร่างามเป็นหนักเป็นหนา แต่
ก็เกิดไม่ทันได้เคยเห็น เพราะแต่ละท่านก็สูงทั้งอายุและฐานะ
เสียแล้ว เมื่อพลอยเข้ามาอยู่ในวัง แต่คราวนี้เป็นครั้งแรกและ
ครั้งเดียวในชีวิต ที่พลอยจะมีโอกาสได้ชมละครรำชั้นสูง ถึง
เพียงนั้น

ครั้นเมื่อถึงเวลาเสด็จกลับเข้าจริง งานการที่มีรับเสด็จ
นั้น ก็เป็นการมโหฬารและสนุกสนานเกินกว่าที่คาด พลอย
เที่ยวงานเสียนจนเกือบจะเรียกได้ว่าลืมสิ่งอื่นๆ ทั้งหมดแม้แต่
พี่น้อง ขณะนั้นเป็นกลางฤดูหนาว การเดินเที่ยวเตร่ดูงาน จึง
สดชื่น ไม่มีเหน็ดเหนื่อย งานรับเสด็จนั้นมีทั้งนอกวังและใน
วัง งานที่มีนอกวังนั้นดูเหมือน จะมีทั่วพระนคร แต่ที่พลอย
จำได้ติดตาก็คือ โขลกกลางแปลงที่ท้องสนามหลวง โขน
กลางแปลงนั้นมีกลางคืน ท้องสนามหลวงจึงถูกประดับ
ประดาด้วยโคมไฟสว่างไสว ดูสวยงามแทบจำไม่ได้ โขนคืน
นั้นจับตอน พระรามเข้าเมือง มีการสมโภชต้อนรับพระราม
คืนเมืองอโยธยา ในท้องสนามนั้นตกแต่งเป็นบ้านเมือง
ปราสาทราชฐานมีต้นไม้ภูเขากระทบด้วยแสงไฟ ดู
เหมือนกับเมืองเนรมิตรหรือเมืองในฝัน เมื่อพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จ ขึ้นประทับบนพลับพลาแล้ว งานก็เริ่มด้วยข้าราชการ

เดินกระบวนถือเทียนในความมืด ดูเหมือนกับงูตัวมหึมา ที่มี
เกล็ดเป็นไฟ เมื่อเสร็จการถวายพระพรจบลงด้วยการโห่ ๓
ตาแล้ว โขนกลางแปลงจึงลงโรง มีพลักษณ์ พลึง ในกองทัพ
พระรามยาวสุดตา แล้วจึงถึงราชรถพระราม และรถบุษบก
กษัตริย์อื่นลากจูงมาเป็นแถวแนว สีทองกระทบแสงไฟเป็น
ประกายระยับ

งานช่างในที่พลอยนึกได้ที่หลังเมื่อเวลาล่วงเลยมานาน
ก็คือวันที่เด็กนักเรียนเล็กๆ เข้ามาถวายพระพร และมีงาน
เต็นรำ เด็กผู้ชายเล็กๆ นำเอ็นดูมาจากโรงเรียนราชวิทยาลัย ที่
บ้านสมเด็จฟ้ากข้างโน้นเข้ามาสมทบ กับเด็กผู้หญิงขนาด
เดียวกันจากโรงเรียนสุนันทาลัย ปากคลองตลาด ทุกคนแต่ง
กายแฟนซีแบบต่างๆ เป็นฝรั่งก็มี เป็นไทยก็มี เป็นจีนก็มีสุดที่
จะจดจำ เมื่อนักเรียนมาพร้อมกันแล้วก็ตั้งขบวนแห่ ที่หน้า
พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เดินเข้าประตูย่ำค่ำไปยังสวนศิवा
ลัย ซึ่งได้ปลูกพลับพลาและโรงละครไว้เสร็จแล้ว พระ
เจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นพลับพลา แล้วมีการเลี้ยงนักเรียน วันนั้น
เป็นวันแรกที่พลอยได้เห็นการเต็นรำแบบฝรั่ง นักเรียนหญิง
กับนักเรียนชายจับคู่กัน เต็นรำกลางสนามหน้าพลับพลา เข้า

กับจังหวะแตรวงที่เล่นเพลงเต้นรำเรียกว่า เพลงล้านเซอร์
และ เซอร์โรเยอร์ ซ้อยซึ่งนั่งดูอยู่ใกล้ๆ กันกระซิบบอกว่า
"พลอยรู้ไหม ที่เมืองฝรั่งนั้นคนหนุ่มคนสาวเขากอด
กันเต้นรำแบบนี้"

"โฮ้ ! ฉันไม่เชื่อหรอก ซ้อยเอาอะไรมาว่า" พลอย
ตอบ "เด็กๆ เต้นอย่างนี้ก็น่ารักน่าเอ็นดูดี คนโตๆ แล้ว จะไป
เต้นอย่างไรได้ ผู้หญิงกับผู้ชายเต้นด้วยกันละก็ขายหน้าแย้
ทีเดียว"

"อ้าว จริงๆ นะพลอย" ซ้อยยืนยัน "ฝรั่งเขาไม่ถือกัน
หรอก คนเขาเล่าให้ฉันฟังว่า เขาเห็นฝรั่งกับแหม่ม เต้นรำที่
วังบูรพา เขาแอบดูอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็ต้องเลิก เขาว่าเขาอายุ
ไม่ได้"

"ตายจริง" พลอยบ่น "ถ้าอย่างนั้นฉันก็ตั้งใจที่ไม่ได้
เกิดมาเป็นแหม่ม ใครให้ฉันออกไปเต้นอย่างนี้กับผู้ชาย ฉัน
ตายเสียดีกว่า"

ถ้าใครจะบอกพลอยขณะนั้นว่าจะได้มีอายุมาถึงได้เห็น
ลูกหลานของตนเต้นรำในแบบที่ยิ่งกว่านั้น ในวันหนึ่ง
ข้างหน้า พลอยก็คงจะไม่ยอมเชื่อเป็นอันขาด

ครั้นถึงคืนวันที่ชาววังคอยอยู่เป็นหนักเป็นหนา ที่จะได้ชมละครรำชั้นสูงสุดมาถึง พลอยก็ได้ตามเสด็จ ไปยังโรงละครที่สวนศิवालย์ ด้วยความดีใจสุดที่จะพรรณนาได้ ละครคืนนั้นน้อยคนจะได้เห็น เพราะท่านผู้เสด็จ เป็นเจ้าคุณจอมมารดา และเจ้าจอมมารดา มีพระราชโอรสธิดาเจ้านายชั้นสูงในราชตระกูล จึงไม่โปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดได้มีโอกาสเข้ามาชมละครรำนั้น นอกจากเจ้านายและคนในวังแท้ๆ แม้แต่พลอยเองก็ได้แต่หมอบคูดอยู่ห่างๆ ด้วยความยำเกรงเป็นที่สุด

คืนนั้นมีการแต่งแฟนซี และรับพระราชทานเลี้ยงก่อนแสดงละคร เจ้านายและเจ้าจอมบรรดาผู้ที่ไปในงานนั้น แต่งกายสวยงามพิสดารแบบแปลกตาทุกท่าน บางท่านแต่งเป็นแขกดำ บางท่านแต่งเครื่องสองเฮา จากราชสำนักเมืองจีนอย่างเต็มยศ บางท่านแต่งเป็นเรือด รีดิงฮู้ด จากเทพนิยายฝรั่ง บางท่านแต่งเป็นนางละเวง นางพระยาฝรั่งจากเรื่องพระอภัยมณี นอกจากนั้นยังมีอีกมากมายหลายแบบ พลอยจำได้เท่าที่สนใจจะดู เมื่อเสร็จการเลี้ยงแล้ว พิณพาทย์จึงโหมโรง เจ้าคุณจอมมารดาจุดเทียนเครื่องสังเวศ มีการรำเชิญพวงมาลัย และช่อดอกไม้ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย แล้วจุดเทียนเครื่องทองน้อยครบ ตามวิธีเบิกโรงละครหลวง

ละครคีนั่นเล่นเรื่องอิเหนา ตอนอิเหนาเข้ากรุงคาหา
ไปจนถึงตอนไ้บบน เพื่อให้เข้ากับเรื่องเสด็จพระราชดำเนิน
กลับพระนคร บรรดาท่านที่ออกรำในคีนั่น ล้วนแล้วแต่สูง
ด้วยเกียรติ และอายุ ตั้งแต่ท้าวดาหา นางประไหมสุหรี
มะเดหวิ อิเหนา บุษบา ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นชั้นเจ้าจอม
มารดาทั้งสิ้น มีที่ไม่ถึงชั้นนั้นอยู่คนเดียว คือตัวจรรกา แต่ก็
เป็นชั้นคุณเฒ่าแก่ ตัวเอกในเรื่องที่เยาว์วัยที่สุดเห็นจะได้แก่
ท่านพระองค์ชายเล็ก ซึ่งทรงแสดงเป็นสียหยาดตรา และตาม
ความจริงเป็นหลานย่า ของท่านผู้แสดงเป็นตัวอิเหนา
กระบวนรำ และศิลปะชั้นเชิงของละครคีนั่น สุดที่จะ
พรรณนาได้ถูก เพราะท่านผู้แสดงแต่ละคนมีศิลปะสูงเยี่ยม
เป็นชั้นครูบาอาจารย์อยู่แล้ว เมื่อประกอบด้วยความตั้งใจ
แสดงจนสุดฝีมือ เพื่อสนองพระเดชพระคุณ และด้วย
ความรู้ลึกของแต่ละท่านว่า ครั้งนี้เป็นโอกาสที่จะได้ออกโรง
เป็นครั้งสุดท้าย ท่านเหล่านั้นจึงได้เก็บ ทั้งฐานันดรและวัย
อันสูงของท่านไว้ทางหนึ่ง คงปล่อยให้ศิลปะแต่อย่างเดียวเข้า
ครองอารมณ์ และความเคลื่อนไหว ของท่านตลอดการแสดง
พลอยได้ชมละครคีนั่นแล้ว ก็จำติดตามไปตลอดชีวิต ต่อ

มาถึงจะได้ดูละครอีกหลายครั้ง หลายหนก็ไม่เคยเห็นครั้งใด
เท่าเทียมครั้งนั้น

นอกจากเรื่องละคร ซึ่งเป็นเรื่องทีลือไปอีกนานในวัง
แล้ว คิณนั้นยังมีเหตุการณ์เกิดขึ้นใหม่อีกอย่างหนึ่ง ที่มีได้เคย
พบเห็นมาแต่ก่อน ธรรมดาคนในวังทุกคน และถ้าจะว่าไป
แล้วก็คนไทยทั่วประเทศ ในขณะนั้นถือกันว่าเครื่องต้น
ราชูปโภคทุกอย่างเป็นของสูง ควรแก่การเคารพกราบไว้ ไม่
มีใครอาจไปร่วมของเหล่านั้น พระสุพรรณภาชน์ คือภานนะ
สำหรับใส่เครื่องต้นพระกระยาหารก็เป็นของสูง อีกอย่าง
หนึ่งไม่มีผู้ใดจะใช้ได้ เป็นของสำหรับพระเจ้าอยู่หัวแต่
พระองค์เดียว แต่ในคิณนั้นก่อนจะมีละคร ได้มีการเลี้ยง
บรรดาท่านที่ไปในงาน โดยจัดสำหรับใส่กับข้าวไว้สำหรับหนึ่ง
กินได้สองคน ก่อนมีการเลี้ยง ได้มีพระราชดำรัสว่าให้ทุกคน
บรรดาที่ไปในงานนั้น มีความเสมอภาคเท่ากัน จึงให้จับ
ฉลากเข้านั่งที่สำหรับ สลากของใครตรงกับของผู้ใด ก็เข้านั่ง
ร่วมรับพระราชทานเลี้ยงที่สำหรับเดียวกัน ไม่ต้องถืออิสริยยศ
สูงต่ำ คิณนั้นคุณมอญพนักงานจับสลากที่นั่งได้ร่วมพระ
สุพรรณภาชน์ รับพระราชทานเลี้ยงเฉพาะต่อพระพักตร์ พระ
เจ้าอยู่หัวสำหรับเดียวกัน

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่คนพูดกันมาก ถ้าจะเรียกด้วยภาษาที่
ขณะนั้นยังไม่มีใครนึกถึง ก็ต้องเรียกว่าเป็นการ ปฏิวัติราช
ประเพณี ที่ถือกันมาไม่รู้กี่ร้อยกี่พันปี พวกกันโจษจันไปต่างๆ
ส่วนมากนั้นไปในทางเพิ่มพูนพระบารมี ที่มีได้ถือพระองค์
แต่ได้ลดพระองค์ลงมาเท่าเทียมเสมอภาคกับคุณพนักงาน
เหตุการณ์เช่นนี้ทำให้พลอย รู้สึกอัศจรรย์ใจอยู่ครั้นๆ และมี
ความรู้สึกเหมือนกับว่าตนกำลังยืนอยู่ ณ ขอบเขตแห่ง
ของใหม่ๆ ซึ่งกำลังเกิดขึ้น และจะเกิดขึ้นต่อไป ผู้ใหญ่หลาย
คนปรารภกันถึงเรื่องของใหม่ยุคใหม่เหล่านี้ ด้วยความเป็น
ห่วง ไม่แน่ใจว่าจะร้ายหรือดี แต่ส่วนมากก็เชื่อถือว่าสิ่งใดถ้า
เป็นพระราชดำริแล้ว สิ่งนั้นย่อมจะต้องเป็นของดี นำมาซึ่ง
สิริมงคลเสมอ ฉะนั้นคุณพนักงานซึ่งได้รับเกียรติยศสูงยิ่ง ได้
ร่วมพระสุพรรณภาษณ์ จึงมิได้มีผู้ใดทนายทัก ไปในทางอื่น
นอกจากทางที่เป็นสิริมงคล

แต่แล้วก็มีใครอื่นนอกจากช้อย ซึ่งมาสรุปความให้
พลอยฟังอย่างแปลกประหลาด พิสดารยิ่งกว่าคนอื่นๆ ทั้งสิ้น
วันหนึ่งเมื่อคุยกันถึงเรื่องนี้ ช้อยก็พูดขึ้นว่า

"ฉันสงสารคนคุณพนักงานคนนั้น"

"ทำไมเล่าช้อย" พลอยถาม

"คงไม่สนุกและกินข้าวไม่อร่อยเต็มที่ ต้องทนหิว เอามือหนึ่ง" ซ้อยตอบ

งานรับเสด็จคราวนั้นมีอยู่นานหลายวัน พลอยได้ยื่น ข้าวงานสมโภชที่โน่นที่นี้ จากหลายกระแส สุดที่จะจดจำได้ และในวันนั้นเองพลอยได้พบกับคุณเชย พี่สาวที่ได้เคยเล่น หัวกันมาที่บ้าน หลังจากมิได้พบกัน มาหลายปี คุณเชยเข้ามา เทียวงานและเข้ามาค้างกับญาติในวัง โดยมีได้บอกให้พลอยรู้ ล่วงหน้าไว้ก่อน แต่ในวันที่มาถึงนั่นเอง คุณเชยก็ตรงมาหาที่ ตำหนักทีเดียว

เมื่อได้พบกับคุณเชยในตอนแรก พลอยเกือบจะจำ ไม่ได้ เพราะเวลาล่วงมาหลายปี คุณเชยโตเป็นสาวขึ้น งดงาม ใจทีเดียว กิริยาท่าทางก็เปลี่ยนไปกว่าเดิม

"แม่พลอย !" คุณเชยทักขึ้นอย่างดีใจ ขณะที่เห็น พลอยเดินเข้ามาหา "แห่มั่นคิดถึงเสียจริง ไม่ได้พบกันนาน สบายดีหรือ !"

พลอยดีใจจนบอกไม่ถูก เมื่อรู้แน่ว่าเป็นคุณเชยพี่สาว ของตน ต่างฝ่ายต่างก็ดีใจทักถามกันละล้าละลัก ตามประสา พี่น้องที่ไม่ได้พบกันนาน

"แม่พลอยโตขึ้นช่างสวยเสียจริง !" คุณเชยมองคุณน้องสาวแล้วก็ปรารถนาขึ้นอย่างภูมิใจ "แต่ก็นั่นแหละ แม่พลอยสวยมาแต่เด็กแล้ว พอเห็นหน้าฉันก็จำได้ทีเดียว"

"ฉันเสียอีกจำคุณเชยเกือบไม่ได้" พลอยยอมรับอย่างซื่อตรง "แต่คุณเชยก็สวยไม่ใช่เล่นเหมือนกัน"

คุณเชยหัวเราะอย่างอารมณ์ดีแล้วตอบว่า

"ไม่ต้องมาขอฉันหรือแม่พลอย ฉันรักแม่พลอยอยู่แล้ว อย่างฉันนี้ใครเห็นสวยก็เห็นจะตาไม่ค่อยดี ละกระมัง เจ้าคุณพ่อท่านบ่นอยู่ทุกวันว่า มีลูกสาวอย่างฉันน่ากลัวขายไม่ออก แต่อย่างแม่พลอยนี่ละก็ขายออกแน่ เสียขายมาเก็บเนื้อเก็บตัวอยู่เสียทีในวัง ไม่มีใครได้เห็น"

"เจ้าคุณพ่อเป็นอย่างไรบ้าง" พลอยถาม

"ก็สบายดี เห็นท่านบ่นถึงแม่พลอยกับฉันเสมอว่าอยากให้ออกไปบ้านบ้าง แต่ฉันก็เฉยๆเสีย เพราะเห็นว่าถึงแม่พลอยจะออกไปก็ไม่มีความสุข ลูกสาวใหญ่ท่านไม่ชอบให้ใครไปเกี่ยวข้อง"

พลอยนึกถึงคุณอุ๋นในตอนนี้อะไรจะเห็นเป็นของขจัน ความเกลียดความกลัวแต่เมื่อเด็กๆนั้น ได้ถูกเวลาที่ผ่านไปทำให้ละลายหายไปสิ้น ความรู้สึกที่ว่าตัวก็เป็นผู้ใหญ่แล้ว และ

มาอยู่เสียในวังพ้นจากอำนาจ ของคุณอุ้น ทำให้คุณอุ้นดู
เหมือนกับเป็นคนที่น่าขบขันอยู่ไม่น้อย

"เออ ! แล้วลูกสาวของท่านคนนั้นท่านขายไม่ออก
บ้างหรือ"

"โธ่ !" คุณเชยร้อง "ไม่มีวันออกหรือแม่พลอย
คุณอุ้นเองบอกกับฉันว่าชาตินี้เธอไม่มีวันมีเรือน เธอว่าแล้ว
คนอื่นเขาจะมาปอกเอาสมบัติ เธอจะนั่งเป็น โสเภณีไป
อย่างนี้แหละจนตาย"

"คุณเชยพูดเอาเองกระมัง" พลอยหัวเราะ "คุณอุ้น
เธอคงไม่พูดอย่างนั้นหรอก"

"เธอพูดอะไรคล้ายๆอย่างนั้นแหละ ฉันก็ต่อเติมให้
บ้าง แต่ฉันกลัวว่าเธอจะหวังสมบัติไว้ได้ไม่นานเท่านั้น จะ
หมดเสียที่คุณชิตนี่เอง เวลานี้เห็นแอบหยิบยื่นให้กัน ไม่ให้
เจ้าคุณพ่อรู้อยู่เสมอ"

"คุณชิต... เคี้ยวนี้ทำอะไร" พลอยถามถึงพี่ชายใหญ่

"จะไปทำอะไร" คุณเชยร้อง "ก็นอนอยู่กับบ้าน มีลูก
ตั้งสองคนแล้ว"

"มีลูกแล้ว !" พลอยออกอุทานอย่างไม่เชื่อหู "คุณชิต
ได้กับใครกัน"

"ไม่ใช่ใครที่ไหนดรอก" คุณเซยตอบ "นางพวงบัว
คุณอุ้นนั่นเอง แม่พลอยจำได้ไหม อีเด็กหัวจุกที่เคยวิ่ง แถวๆ
หน้าครัวที่บ้านนะ คนที่ฉันเคยบอกแม่พลอยไม่ให้ไปเล่น
ด้วยคราวนั้น เพราะมันเป็นหิดเต็มไปหมด นั่นแหละ เดียวนี้
โตเป็นสาวแล้วกลายเป็นพีสะ ใ้เราเสียด้วย แต่เปล่า คุณอุ้น
เธอไม่ได้ยกย่องอะไรหรอก ยังเลี้ยงเป็นบัวอยู่นั่นเอง วัน
ก่อนเธอยังบอกเจ้าคุณพ่อให้หาเมียดีๆ ให้คุณชิตเลย"

"แล้วท่านว่าอย่างไร"

"ท่านก็หัวเราะแล้วบอกว่า คนอย่างเจ้าชิตใครจะไป
เอา ไปขอลูกสาวใครเขามาให้ก็ขายหน้าเขาเปล่าๆ คุณอุ้นเธอ
เคื่องเหมือนกันแต่เธอไม่กล้าพูด เออ ! พ่อเพิ่มเขามาหาแม่
พลอยบ้างหรือเปล่า"

"นานๆครั้งหนึ่ง" พลอยตอบ "หมูนี้อีกหายไปไม่รู้ว่าเป็นอะไร"

คุณเซยถอนใจใหญ่ส่ายหน้าแล้วก็พูดว่า

"ของแม่พลอยเองก็เถอะ ไม่ใช่เล่นเหมือนกัน พอโต
เป็นหนุ่มขึ้นกินเหล้าคบเพื่อน บางวันกลับบ้านมาแประ มา
ทีเดียว คนเรือจ้างมันพาดหัวเรือมาทิงไว้ที่ท่าน้ำ ฉันต้องช่วย
ปิดเจ้าคุณพ่อเสียแยะ แต่พ่อเพิ่มแกดี ที่แกยังไม่มียูกเมีย แล้ว

ว่าอะไรแกก็ยังไม่ฟัง ไม่เหมือนกับคุณชิต อีกอย่างหนึ่งพ่อเพิ่ม
แกกินแต่เหล้า นานๆก็เมาเสียครั้งหนึ่ง คุณชิตนั้นครบเครื่อง
ทั้งฝืนทั้งเหล้าทีเดียว"

"อะไร" พลอยร้อง "สูบฝืนด้วยหรือ"

"ก็ยังไม่ซี" คุณเชยตอบ "ที่แรกเขาบอกฉันว่าสูบฝืน
แก้ปวด พอถึงหน้าหนาวมันปวดในข้อนิ้ว แต่เดี๋ยวนี้เห็นสูบ
ทั้งหน้าร้อนหน้าหนาว คุณอ่อนต้องคอยจ่ายเงินให้เรื่อยๆ แม่
พลอยกับฉันนี่เกิดมามีกรรม มีพี่ชายร่วมท้องกับเขาคนละครคน
ก็เห็นจะเอาเป็นที่พึ่งไม่ได้เสียแล้ว"

"ฉันนึกถึงเรื่องพี่น้องของเราขึ้นมาแล้วก็อดกลุ้มใจ
ไม่ได้" คุณเชยพูดต่อ "เวลานี้เจ้าคุณพ่อท่านยังอยู่ ก็ไม่เป็นไร
ถ้าสิ้นบุญท่านไปเมื่อไรก็คงยุ่งพิลึก จะเอาคุณอ่อนเป็นที่พึ่งก็
ไม่ได้ เพราะเธอจะเอาแต่ใจของเธอ ฉันเองนะไม่เป็นไร
หรือว่าแต่แม่พลอยเถอะ ระหว่างนี้อยู่ในวังก็ได้อยู่ แต่ต่อไป
จะเป็นอย่างไร หรือแม่พลอยจะคิดมีบุญวาสนาอยู่ในนี้"

"คุณเชยเอาอะไรมาพูด" พลอยร้องเสียงหลง "ฉันไม่
เคยคิดอย่างนั้นเลย เป็นความสัจธรรมความจริง !"

"ถ้าอย่างนั้นแม่พลอยก็ควรจะคิดการข้างหน้าไว้เสีย
บ้าง เดี่ยวนี้แม่พลอยก็โตแล้ว ไม่ใช่เด็กๆ ถ้าออกไปได้ ก็ควร

จะไปมาหาสู่กับทางบ้าน อย่าปล่อยให้ขาดเสียทีเดียว เจ้าคุณพ่อท่านก็ยังคงพุดถึงอยู่" คุณเชยเตือนอย่างหวังดี

"ฉันก็คิดถึงท่านอยู่เสมอเหมือนกัน แต่ฉันกลัว แล้วการที่จะออกไปบ้าน ก็ต้องมีคนไปรับไปส่ง ฉันก็ไม่มีใคร มีแต่นางพิศอยู่คนเดียว จะไปอย่างไรได้" พลอยตอบเชิงปรารภ

"แม่พลอยไม่ต้องกลัวใคร เราก็ลูกเจ้าคุณพ่อเหมือนกัน ฉันก็ยังอยู่อีกทั้งคน เอาเถิดเรื่องไปมา ฉันจะรับเป็นธุระให้เอง"

ขณะนั้นช้อยเดินลงกระโถดำหนักมา เห็นพลอยนั่งพุดคุยอยู่กับคนแปลกหน้า ก็ทำท่าจะเลี้ยวไปทางอื่น แต่พลอยก็เรียกช้อยให้เข้ามารู้จักกับพี่สาวของตนไว้ บางทีช้อยกับคุณเชยจะมีลักษณะต้องกัน ถูกใจกันหลายอย่าง เพราะพอนั่งคุยกันได้สักครู่ ก็ถูกใจกันเป็นหนักหนา คุณเชยหัวร่อรวนไปด้วยคำพุดแปลกๆ ของช้อย และในที่สุดก็นัดแนะกันว่า จะต้องเที่ยวด้วยกันไปจนตลอดงาน

พลอยให้ช้อยกับคุณเชยคุยกันตามลำพังก่อน ตัวเองนั้นเดินไปตามนางพิศ ให้มาหาคุณเชย จากหลังตำหนัก พอนางพิศกระปรีกระเป่ามานั่งไหว้ คุณเชยก็หันมาปราศรัยว่า

"เหมพิศ แก่ไปมากเทียวนะ"

"เจ้าค่า" นางพิศตอบ "เต็มทีเจ้าค่า"

"เดี๋ยวนีเป็นชาววังไปแล้วสินะ" คุณเชยถามต่อ
นางพิศหัวเราะชอบใจ แล้วก็ตอบว่า "ก็ยั้งนั่นแหละ เจ้า
ค่า"

"เอ๊ะ ! ยั้งนั่นอะไรกัน เป็นหรือว่าไม่เป็นก็ว่ามา"

"สันดานบ่าวมันเป็นชาววังไม่ได้หรอกคุณเชย คุณ
พลอยของบ่าวอยู่ในวัง บ่าวก็อยู่ในวัง คุณพลอยออกจากวัง
บ่าวก็ออกตาม ชาตินี้คุณพลอยไปทางไหน พิศก็ไปด้วย
ทั้งนั้น"

"คือจริงพิศ" คุณเชยพูดอย่างเลื่อมใส "ฉันชักอิจฉาแม่
พลอยเสียแล้วละ ถ้าฉันมีคนอย่างพิศสักคน ฉันจะดีใจไม่
น้อยทีเดียว"

คุณเชยก็มลงเปิดกระเป๋าหามา หยิบเงินให้พิศสองบาท
แล้วบอกว่า

"เข้าพิศ เอาไปซื้อของเล่นไป นานๆพบกันที"

นางพิศลงกราบอย่างดีใจ รับเงินไปแล้วบอกว่า

"คุณพลอยคอยกินขนมไว้ให้ดีนะ พรุ่งนี้แหละพิศ
จะรวยใหญ่ทีเดียว"

"รวยอะไร กะอีเงินสองบาท" พลอยพูดอย่างเห็นจัน

"อ้าวคุณยังไม่รู้อะไร" นางพิศอธิบาย "เมื่อคืนพิศ
ฝันดีดี เห็นนกกระยางบินมาตั้งฝูง วันนี้ต้องแหงหวย ให้เต็ม
ภิกขาทีเดียว"

"แหงตัวอะไรพิศ" ซ้อยถามอย่างสนใจ

"แหง ป. กังสือซีคุณซ้อย" นางพิศตอบอย่างแน่ใจ

"ไฮ้ ! ฝันเห็นนกกระยางทำไมไปแหง ป. กังสือละ
พิศ" คุณเซยซัก

"ก็นกกระยางมันกินปลาเน้เจ้าค่า" นางพิศตอบอย่าง
ปราศจากสงสัย "ปลากี่ ป. กังสือซีเจ้าค่า"

"ฉันทักจะเลื่อมใสเสียแล้วละ" ซ้อยพูดขึ้น "พิศจะ
ออกไปแหงหวยเมื่อไรละก็บอกฉันให้รู้มั่งนะ ฉันทักจะไป
แหงสักเฟื่องหนึ่ง"

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๒)

การที่คุณเซยเข้ามาอยู่ในวังชั่วคราว ทำให้พลอยรู้สึกว่
ชีวิตเต็มสมบูรณ์ขึ้นอีกหน่อยหนึ่ง คุณเซยนั้นถึงแม้จะเป็น
คนนอกวังก็ตาม แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในวังก็ไว้ท่าทางสมกับเป็น
ลูกผู้ดีมีสกุล พลอยรู้สึกภูมิใจที่ได้มีโอกาสแนะนำ ให้คุณเซย
รู้จักกับคนที่คุ้นเคย นอกจากลักษณะท่าทางแล้ว คุณเซยยัง

แต่งกายและใช้เครื่องใช้ต่างๆ ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นคนมี
ฐานะดี การที่มีพี่สาวเป็นเศรษฐีสำหรับไปไหน มาไหนด้วย
นั้นก็ออกจะทำให้พลอยมีรัศมีขึ้นมาก

คืนวันหนึ่ง พลอย คุณเชย และช้อยพากันออกไปดู
ละครรำที่ข้าราชการฝ่ายหน้า จัดให้มีที่ศาลาสหทัย ละครคืน
นั้นข้าราชการชั้นพระหน้าพระยา ได้อุตส่าห์ฝึกซ้อมกันขึ้น จน
เข้ามาเล่นถวายตัวในงานสมโภชรับเสด็จได้ คนที่ออกไปดู
ต่างก็พากันสนใจว่า กระบวนรำจะเป็นอย่างไร และระหว่าง
ที่ละครกำลังเล่นอยู่ ต่างก็พากันซุบซิบพูดคุยกัน บางคนก็ชม
ความพยายาม บางคนก็เห็นขัน พลอยนั่งดูละครอย่าง
เพลิดเพลิดอยู่นาน แต่แล้วก็เกิดมีความรู้สึกแปลก ด้วยสัญชา
ตญาณว่า มีใครคนหนึ่งจ้องมองตนอยู่ข้างหลัง รู้สึกเย็นหลัง
วาบๆ ตั้งแต่ท้ายทอยลงมา และเมื่อเห็นผิคลังเกตพลอยก็
เหลียวไปดู ตาของพลอยก็ไปพบเข้ากับสายตาอีกครู่หนึ่ง ซึ่ง
จ้องดูพลอยด้วยความสนใจเป็นอย่างยิ่ง

เจ้าของสายตาคู่นั้นเป็นบุรุษร่างใหญ่ ผิวขาวอายุราวๆ
ยี่สิบห้า สังเกตดูจากการแต่งกายพลอยก็รู้ได้ว่า เป็นมหาเด็กลัก
หลวง ถ้าจะว่าไปแล้วชายคนนั้นก็นับว่าอยู่ในเกณฑ์ที่หน้าตา
ดี แต่พลอยก็มีได้สนใจในชื่อนั้น สิ่งแรกที่อยู่ตัวก็คือนึก

รำคาญ พลอยเหลียวไปดูด้วยสีหน้าที่บอกชัดว่ารำคาญอีก
ครั้งหนึ่ง แต่สายตานั่นก็มิได้ลดลง แต่เพิ่มแววเป็นยิ้มเข้าไป
อีก ซึ่งทำให้พลอยนึกโมโห สะบัดหน้ากลับมาทันที
ความรู้สึกที่ว่าตนกลายเป็นเป้า แห่งสายตานั่น ทำให้พลอย
หมดสนุก แต่เมื่อเห็นคุณเชยกกับซ้อยยังเพลिनดูละครอยู่ พลอย
ก็ไม่กล้าที่จะชวนกลับ ต้องอดทนดูอยู่นละครเล็ก และตอน
จากลับ พลอยก็รู้ทั้งที่มีได้เหลียวไปดู ว่าชายคนนั้นเดินตามดู
ตัวมาตลอด จนเกือบถึงประตูย่าคำ อันเป็นเขตพระราชฐาน
ชั้นใน

คืนนั้นพลอยไม่สบายใจ นอนกระสับกระส่ายตลอดคืน
ตามธรรมดาเวลาเข้านอน พลอยมักจะหลับทันที ตามประสา
คนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว บางครั้งก็นอนหลับตานึกถึงพี่เนื่อง
แล้วก็หลับ แต่คืนนี้จะเป็นเวรกรรมอย่างไร พลอยก็บอกไม่
ถูก แต่พอหลับตาลงที่ใดก็ได้เห็นแต่แววตา และใบหน้ายิ้มๆ
ของชายคนนั้น จะพยายามจับไล่ ด้วยวิธีนี้ถึงเรื่องอื่น
อย่างไรก็ไม่สำเร็จ ซ้อยซึ่งนอนอยู่ใกล้ๆ เห็นพลอยไม่หลับก็
ถามขึ้นว่า

"พลอยเป็นอะไร"

"เปล่าดอกซ้อย" พลอยตอบ "ตาก้างนอนไม่หลับ
เสียเลย"

"ฉันก็ไม่ค่อยง่วงเหมือนกัน" ซ้อยว่า "คุยกันก่อนก็
ได้"

"ซ้อย" พลอยพูดขึ้น "เมื่อตอนไปดูละครเมื่อหัวค่ำ
ซ้อยสังเกตเห็นอะไรหรือเปล่า"

"ไม่เห็น อะไรกัน" ซ้อยถาม

"มีอีตาผู้ชายอะไรก็ไม่รู้ แก่จ้องมองฉันเสียจริงๆ
จ้องเอามองเอาจนฉันรำคาญ"

"จันรี หน้าตาเป็นอย่างไร"

"หน้าขาวๆ บอกไม่ถูก อายุ ๒๕ - ๒๖ ได้กระมัง"

"ฮือ !" ซ้อยตอบมาจากมุ้ง "ก็เรามั่นคนสวยนี่พลอย
คนเขาก็ต้องมองบ้างซี อย่างฉันซีไปไหน ไม่มีใครเขามอง
เลย ค็นวันนี้ก็แต่งตัวเสียเต็มยศเทียว แต่ไม่ยังมีใครมองสัก
คน เสียขายแท้ๆ"

"ซ้อยก็พูดเป็นเล่นไปได้ ฉันรำคาญรำคาญจริงๆ
นะ"

"รำคาญใคร รำคาญฉันหรือรำคาญคนมอง"

"รำคาญคนมองนะซี" พลอยตอบ

"ถ้าอย่างนั้นต่อไปจะไปไหนก็คลุมหน้ามันเสีย"
ซ้อยว่า "เอ๊ะ ! ไม่ดีหรอก เดี่ยวหมามันจะเห่าให้รำคาญอีก เอา
ยังดีกว่า ที่นี้เห็นใครมองไม่ถูกใจบอกฉัน ฉันจัดการเอง"

"ซ้อยจะไปทำอะไรเขาได้ !"

"พุทโธ ! พลอยก็ อยู่ด้วยกันมาตั้งเป็นนาน ยังไม่
รู้จักฝีมือฉันอีกหรือ คอยดูไปเถอะน่า พวกเจ้าชู่ไก่แจ้เนี่ย มัน
ไม่กล้าจริงหรอก ฉันปราบเอง ให้มันเรียงหน้ากันเข้ามาเถิด"

พลอยพูดต่อไปเป็นเชิงปรับทุกข์กับซ้อยอีกสองสามคำ
แต่ก็ไม่มีประโยชน์ เพราะเสียงกรนเบาๆ ดังมาจากมุ้งของ
ซ้อยเสียแล้ว

ตั้งแต่นั้นมาพลอยก็ต้องรับความรำคาญอีกหลายครั้ง
เพราะคนเรานั้น ถ้าง่วงได้พบกันหนหนึ่ง ก็มักจะพบกันอีก
บ่อยๆ จะเป็นด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม บางวันที่พลอยออกไป
แถวหน้าประตูศรีสุดาวงศ์ เพื่อซื้อส้มสุก ลูกไม้หรือของ
เล็กๆน้อยๆ ที่คนข้างนอกเอามาขาย ผู้ชายคนนั้นก็มักจะมา
เตร่อยู่แถวนั้น และเมื่อเห็นพลอยก็เดินตามดู หรือถ้าพลอย
หยุดขายผู้นั้นก็หยุดบ้าง การที่ดูก็ดูอยู่ห่างๆ ทิ้งระยะไว้พอดี
ไม่ใกล้ไม่ไกลนัก

ด้วยความอายระคนกับรำคาญ พลอยจึงมักจะชวนซ้อย ออกไปด้วยเสมอ และเอานางพิศตามหลังไปด้วย อีกคนหนึ่ง เมื่อมีเรื่องจะออกไปท่ายวังหรือไปทางข้างหน้า และในเวลา ไม่ช้าไม่นานก็เห็นชายผู้นั้น มามองดูอีกจริงๆ อย่างที่คาดไว้ พลอยทำเป็นไม่เห็น แล้วก็พูดเบาๆ กับซ้อยว่า

"ซ้อย คนนั้นแหละ ที่ฉันเคยเล่าให้ฟังว่าเที่ยวตามดู ฉัน จนรำคาญเต็มทีแล้ว"

ซ้อยเหลือบไปดูแล้วก็กระซิบบอกว่า

"คนนั้นนะหรือ ท่าทางไม่เท่าไรหรือหอก เดี่ยวเถอะ ฉันจะจัดการเอง" ซ้อยทำไม่รู้ไม่ชี้ต่อไปอีกรูหนึ่ง พอสังเกต ว่าชายผู้นั้นไม่วางตาจากพลอยแน่ ซ้อยก็เริ่มแผลงอิทธิฤทธิ์ โดยเรียกนางพิศตามมา แล้วก็เดินเข้าไปยืนใกล้กับชายคนนั้น ในระยะพูดกันไต่ยินถนัด

"นางพิศ" ซ้อยขึ้นเสียง "เอ็งนะมันสันดานไพร่ เอ็งรู้ ไหม"

"รู้เจ้าค่า" นางพิศตอบทันทีเหมือนอย่างกับซ้อยมกั นไว้

"สันดานไพร่อย่างเอ็งถ้าจะไม่เคยเห็นคนจีนะ เห็น ใครเข้าถึงได้จ้องเอามองเอา อย่างกับคนไม่เคยพบ"

"โธ้ย เจ้าประคุณ ! พ่อแม่ของบ่าวมันไม่เคยสอนมา เจ้าคะ" นางพิศประสมรอยทันที "บ่าวมันจึ้ซ่าสารเลว หรือ ผู้ลากมากดีก็ไม่เจียมตัว เทียมมองท่านให้เป็นเสนียดจัญไร คนอย่างนี้มันต้องโดนหวายโดนตรวนเสียบ้าง แหละดี"

ผู้ชายคนนั้นได้ยินช้อยและนางพิศได้ตอบกันถึงใจ หน้าก็สลดลงทันที รีบหลบเดินไปทางอื่นจนหายลับไป ช้อย เดินกลับอย่างภาคภูมิ มีเสียงหัวเราะอยู่ในลำคอ แล้วก็ชวน พลอยกลับเข้าวัง

พอพ้นประตูเข้ามาช้อยก็พูดขึ้นว่า

"แม่พิศ แม่ทูนหัวของช้อย กลับไปถึงตำหนัก แม่อยากได้อะไรที่เป็นของฉัน ก็ไปเลือกเอาได้ที่เดียว"

"ไม่เป็นไรหรอกคุณช้อย" นางพิศตอบอย่างภูมิฐาน "นิดหน่อยเท่านั้นแหละเจ้าคะ"

"พิศรู้หรือเปล่าว่าฉันจะค่าใคร เมื่อกี้นี้ล่ะ" ช้อยถาม

"ไม่รู้หรอกเจ้าคะ" นางพิศตอบ "แต่ก็ช่างมันปะไร คุณค่าใครบ่าวเอาด้วยทั้งนั้น ให้มันเรียงหน้ากัน เข้ามาเถอะ"

แต่ทั้งที่โดนช้อยรวนเอาครั้งหนึ่งอย่างนั้นแล้ว ผู้ชายคนนั้นก็มาปรากฏตัวให้พลอยเห็นบ่อยๆ หลายครั้งที่พลอยมี โอกาสได้ผ่านออกไปข้างหน้ามักจะ ได้พบ และเมื่อพบครั้ง

โต ชายผู้นั้นก็มองดูพลอย ด้วยสายตาที่เต็มไปด้วยความ
สนใจอยู่นั่นเอง

วันหนึ่งซ้อยมาบอกว่า

"พลอย ฉันรู้แล้วละอิตาคนนั้นคือใคร"

"ใครกัน" พลอยถาม

"ก็อิตาคนที่แกชอบเที่ยวตามดูพลอยนะซี ฉันถาม
คนที่เขารู้จักเขาบอกว่าชื่อเปรม เป็นมหาดเล็กหลวง ลูกพระ
ยาเหมือนกัน แต่พระยาอะไรฉันก็จำไม่ได้"

"ช่างเขาเถิดซ้อย" พลอยตอบ "เขาชื่ออะไร ลูกใคร
ฉันก็ไม่สนใจ ไม่อยากรู้ด้วยซ้ำ"

"ฉันก็ถามเขาไปยั้งนั่นแหละ เขาบอกให้ฉันก็เลยเก็บ
มาบอกต่อให้รู้ไว้ ต่อไปข้างหน้าเพื่อแกมาเกาะเกาะอีก ก็บอก
ฉัน"

"ไม่บอกละ" พลอยพูดเสียงเหมือนผู้ใหญ่พูดกับเด็ก
"ซ้อยทำอะไรว่าวามเกินไปเสมอ ฉันไม่ยอมให้ซ้อย ทำอย่าง
นั้นเลย คนเขาจะว่าได้เปล่าๆ"

ซ้อยหัวเราะแล้วตอบว่า "ใครว่าที่ช่างมันเป็นไร ใครไม่
มายุ่งกับฉันก่อน ฉันก็ไม่ยุ่งกับใครสักที"

บางเวลาพลอยก็รู้สึกหนักใจ ในความเก่งกาจไม่กลัวคนของช้อยอยู่เสมอ เพราะความจริงช้อยมีลักษณะ ผิดกับคนอื่น ๆ ในวังอยู่มาก และเนื่องจากความเก่งกาจนั่นเอง ช้อยจึงมีมิตรมาก และมีศัตรูก็มาก ใครที่รักช้อย ก็รักเธอมากๆ แต่คนที่เกลียดช้อยก็มักจะเกลียดเธอมากๆเช่นเดียวกัน จะหาคนที่เพียงแต่ชอบพอหรือรู้สึกเฉยๆ ไม่รักไม่เกลียดนั้นก็ไม่มี ถ้าพบคนที่รักช้อย พลอยก็สบายใจด้วย แต่บางเวลาไปไต่ยินคนที่เขาเกลียดช้อยพูดกัน พลอยก็รู้สึกไม่สบายใจเอามากๆ ทั้งที่ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะเตือนช้อยที่ไรช้อยก็เห็นเป็นเรื่องขบขัน หัวเราะเสียทุกทีไป

คุณเชยกลับออกไปบ้าน หลังจากเที่ยวงานในวังแล้ว กลับมาอีกจริงๆ ตามที่ว่าไว้ คราวนี้คุณเชยมาวันเดียวกลับมิได้ค้าง และพอเข้ามาก็มาหาพลอยที่ตำหนักทันที

"ฉันกลับไปถึงบ้าน เจ้าคุณพ่อท่านก็ถามถึงแม่พลอยที่เดียว" คุณเชยเล่า "ท่านอยากรู้เรื่องแม่พลอยมาก ว่าอยู่กินเป็นอย่างไร แล้วมีทุกข์มีสุขอย่างไร ฉันก็เล่าให้ท่านฟังอย่างที่ฉันได้รู้ได้เห็น"

"แล้วท่านว่าอย่างไรบ้าง" พลอยถาม

"ฉันรู้สึกว่าคุณคลายกังวลไปมาก เจ้าคุณพ่อของเราหมูนี้อัปเดตไปมากนะพลอย" คุณเชยปรารภขึ้น อย่างหนักใจ "ท่านบ่นกับฉันเองว่าท่านแก่ตัวลง ก็อยากให้ลูกเต้าห้อมล่อมอยู่ใกล้ๆ เดียวนี้ท่านว่า ท่านเป็นห่วงลูกๆ ความจริงพี่น้องเราก็มีอยู่ด้วยกันไม่กี่คน แต่ท่านว่ายังไม่เป็นหลักเป็นฐานสักคน ฉันนี่ก็ๆ ไป ก็เห็นใจน่าสงสารท่าน"

"คุณเชย" พลอยพูดเบาๆ "ฉันก็คิดถึงท่านมากเหมือนกัน แต่ฉันเห็นจะไม่มีวันกลับไปอยู่บ้านได้อีก เพราะคุณอุ๋นเธอคงเล่นงานฉันแน่ คุณเชยก็รู้อยู่เต็มอก อีกอย่างหนึ่งเสด็จก็มีพระเดชพระคุณแก่ฉัน มากมายเหลือเกิน ได้ทรงชุบเลี้ยงฉันมาแต่เล็กจนปานนี้ ทุกอย่างที่คุณมีอยู่ทุกวันนี้ ก็เกือบจะว่าได้ว่า เพราะเสด็จประทานให้ ถ้าหากฉันทิ้งเสด็จ ทูลลากลับไปอยู่บ้าน ฉันจะมีเป็นคนออกตัญญูไปหรือ"

"ฉันก็เห็นใจแม่พลอย" คุณเชยตอบ "แต่อีกใจหนึ่งฉันก็สงสารเจ้าคุณพ่อท่าน พูดถึงแม่พลอยคราวที่แล้ว ฉันเห็นท่านน้ำตาไหล คล้ายๆกับท่านจะนึกไปว่าแม่พลอยลืมท่าน แต่เจ้าคุณพ่อท่านเกรงพระทัยเสด็จอยู่มาก ท่านว่าจะมารับแม่พลอยกลับไปก็ไม่ได้ เพราะได้ถวายเสด็จไว้แล้ว ฉันเลยบอกท่านว่า ฉันเองจะเป็นคนมารับแม่พลอยไปบ้านเป็น

ครั้งเป็นคราว มาคราวนี้ก็อยากจะมานั่งว่าแม่พลอยจะไปได้
เมื่อไร ฉันจะได้มารับ"

"แล้วคุณอุ่นเล่า" พลอยถามอย่างไม่ไว้ใจ "คุณเซย
พูดกับเธอเรื่องฉันบ้างหรือเปล่า"

"ฉันพูดแล้ว" คุณเซยตอบ "พูดกันถึงขั้นแตกหัก
ทีเดียว ที่แรกฉันขอเธอดีๆ แต่เธอไม่ยอม เพราะเธอเกลียดแม่
แหม่มาก ฉันก็ไม่รู้ว่าแม่แหม่ไปทำอะไรเธอไว้ ตอนท้ายฉัน
โมโหขึ้นมา ฉันก็เลยพูดเอาแรงๆบ้าง เธอขู่ฉันเสียงแหว แต่
ฉันก็แหวเอาบ้าง เพราะเราโตๆ ด้วยกันแล้ว ใครจะไปกลัว
กัน ไม่รู้จักแล้วจักรอด เธอตกใจที่ฉันขึ้นเสียงเอาบ้างหรือ
อย่างไรไม่รู้ เห็นนั่งไปนาน แต่แล้วก็ยอม"

"ยอมให้ฉันรับแม่พลอยไปค้างบ้านได้ แต่เวลาไป
ค้างขอให้แม่พลอยอยู่กับฉันคนละห้อง อย่าไปเกี่ยวข้องกับ
เธอเป็นอันขาด ถ้าอย่างนั้นเธอก็จะอยู่ทางหนึ่ง ไม่มาเกี่ยว
ข้องเหมือนกัน"

"สนุกตายละคุณเซย" พลอยตอบ "อยู่บ้านเดียวกัน
แล้วก็แยกก๊กแยกเหล่า ฉันไม่ชอบเลย"

คุณเซยถอนใจใหญ่แล้วก็ตอบว่า "ทำอย่างไรเล่า แม่
พลอยเรื่องมันเกิดมาเสียจนปานนี้แล้ว แม่พลอยไม่เห็นแก่"

ใคร ก็เห็นแก่เจ้าคุณพ่อบ้างเถิด ท่านก็เป็นพ่อของเรา อายุ
ท่านก็มากแล้ว"

"ก็ตามใจคุณเชย" พลอยพูด "ฉันเองนั้นใช้ว่าจะไม่
อยากไปบ้าน แต่เมื่อมีเหตุขัดขวางอยู่ฉันก็จใจ แต่เมื่อคุณ
เชยพูดมาอย่างนี้ฉันก็ไม่ขัดข้อง ฉันจะต้องปรึกษาคุณป้าสาย
คุณก่อน แล้วก็ทูลลาเสด็จ ท่านคงไม่ขัดหรอก เพราะไปนานๆ
ครั้ง แล้วได้ความว่าอย่างไร ฉันจะให้นางพิศไปบอกคุณเชย
ที่บ้าน"

เมื่อคุณเชยกลับไปแล้ว พลอยก็ลองปรึกษากับคุณสายคุณ
เรื่องที่จะทูลลาเสด็จเพื่อกลับไปค้างบ้าน เป็นครั้งเป็นคราว
ตามที่คุณเชยได้ชักชวนไว้ คุณสายก็ไม่ขัดข้องกลับ
สนับสนุนเห็นดีด้วย และรับว่าจะไปทูลเสด็จไว้ก่อนถึงเรื่อง
นี้ ฉะนั้นในวันหนึ่งขณะที่พลอยกำลังเฝ้าอยู่เวลาเสวย เสด็จก็
รับสั่งขึ้นว่า

"พลอย สายเขามาบอกว่า เจ้าอยากจะทำออกไปเยี่ยม
พ่อเป็นครั้งเป็นคราวไม่ใช่หรือ" แต่ก่อนที่พลอย จะทูลว่า
อย่างไร เสด็จก็รับสั่งต่อไปว่า

"ไปเถิดข้าไม่ห้าม แต่เวลาจะไปจะมาขอให้พี่น้อง
มารับมาส่ง เจ้าก็เป็นลูกผู้ดีมีสกุล ควรจะระลึกถึงชาติ ถึง

สกุลไว้เสมอ บิดามารดาเป็นผู้ที่มีพระคุณยิ่งกว่าใครๆ ทุกคน
จึงต้องรักและนับถืออยู่ในโอวาทพ่อแม่ เพราะพ่อแม่ไม่มี
ใครสำคัญเท่า พลอยก็มาอยู่กับข้าแต่ยังเด็กๆ ถึงข้าจะรักเจ้า
สักเท่าใด ก็คงจะไม่เท่าพ่อแม่เขารัก เดียวนี้พลอยก็กำพร้าแม่
ยังเหลือแต่พ่อคนเดียว ข้าดีใจที่รู้ว่าพลอยยังมีใจรำลึกถึงพ่อ
อยากจะสนองคุณผู้ให้กำเนิด ข้าเลี้ยงใครก็อยากให้ดี แต่
คนเราจะดีจะชั่วมันอยู่ที่นิสัย คนบางคนถึงจะอบรม สั่งสอน
เท่าไรก็เสียแรงเปล่า ที่เจ้าคิดออกไปเยี่ยมพ่อนั้น เป็น
ความคิดในทางที่ถูก ส่อให้เห็นว่าเป็นคนนิสัยดี ข้าจึงดีใจ
ใครที่อยู่กับข้าทุกคน ถ้าทำถูกแล้วข้าไม่ห้ามกลับยินดี
ส่งเสริม ข้ารู้ว่าพลอยรักข้ามาก กตัญญูข้ามาก แต่เจ้าไม่ต้อง
ห่วงข้า คุณบิดามารดาสำคัญกว่าของอื่นทั้งสิ้น พลอยจะไป
เยี่ยมบ้านเมื่อไรก็ไปเถิด ถึงแม้ว่าพ่อเขาต้องการจะรับเจ้าไป
อยู่บ้านเลย ข้าก็ไม่ว่า ส่วนในใจจริงก็ต้องเสียกายเป็น
ธรรมดา เพราะข้าใช้สอยเจ้าได้ถูกใจ แต่ถึงเจ้าจะไปแล้วคน
อื่นก็ยังมี ข้าพอจะอยู่ไปได้..."

เสด็จเสวยเครื่องหวานเสร็จลง จึงหยุดรับสั่งแล้วหันไป
บ้วนพระโอษฐ์ พลอยเชิญนำซาเข้าไปตั้งถวาย เสด็จเสวยน้ำ

ชาไปจิบหนึ่ง แล้วก็เปิดหีบบุหรีไปจาก ซึ่งทรงหลังเสวยทุก
ครั้ง

"บุหรีของข้าหายไปไหนหมด" เสด็จรับสั่งขึ้นอย่าง
สงสัย "ก็เมื่อวานนี้ยังมีอยู่เต็มหีบ วันนี้เหลือสองสามตัว
เท่านั้น"

พลอยเหลียวมองดูหน้าคุณสาย ข้าหลวงคนอื่นที่หมอบ
เฝ้าอยู่ ก็เหลียวมองดูหน้ากัน ส่วนคุณสายก็เหลียว มองดูช้อย
เป็นเชิงกล่าวหาทันที

"ไม่มีใครหรอก นางพวกข้าหลวงนี่แหละ" เสด็จ
รับสั่งขึ้น "ตัดจริตขโมยบุหรีของข้าไปสูบอวดกัน เห็นเป็น
ของโก้เก๋ นี่คงเหน็บเอาไปที่ละมวนสองมวน หลายคนเข้าก็
หมดหีบ เวลากินข้าวกันแล้วก็คงทำใหญ่โต กรีดกรายนั่งไขว่
ห้างแล้วก็หีบบุหรีของข้าขึ้น ใครผ่านมาก็พ่นควันซ่าๆ ให้
เห็นว่าข้านี้ทรูหราบเสียเต็มประดา ข้ารู้หรอก" เสด็จรับสั่ง
พลาทรวงทำท่าข้าหลวงที่ลักบุหรีไปสูบ แล้วจะสูบในท่า
อย่างไร จะทรงทอดพระเนตรเห็น หรือจะทรงวาดภาพเอา
เอง พลอยก็สุดที่จะเดาได้ แต่ทรงทำได้แนบเนียนเหมือนกับ
ท่าทางที่ควรจะเป็นที่สุด พลอยก้มหน้าลงกัดฝีปากเพื่อมิให้

หัวเราะ ส่วนซ้อยผู้หมอบอยู่ห่างออกไปนั้น กลั้นไว้ไม่อยู่
หัวเราะออกมาทีเดียว

เมื่อเห็นซ้อยหัวเราะ เสด็จก็อดทรงพระสรวลไม่ได้ แต่
รับสั่งว่า

"คุณงซ้อยซี ว่าแล้วยังตีหน้าทะเล้น ! เอ็งขโมยบุหรี
ของข้าไปสูบจริงไหมล่ะ ข้าพุดถึงได้ถูกใจนัก รับมาเสียดีๆ
นะ"

"เปล่ามั่งคะ" ซ้อยทูลปฏิเสธ

"โง่ ! อย่ามาแก้ตัว ถ้าเอ็งไม่สูบ เอ็งก็ลักของข้าไป
เที่ยวแจกฝูงหรือให้นางสายอาเอ็งสูบเท่านั้นแหละ"

"อ้าวแล้วกัน" คุณสายพุดขึ้น "กริ้วไปกริ้วมากกลับมา
ลงเอาหม่อมฉันเข้าแล้ว"

"ไม่รู้ละ ข้าหลวงดำหนักนี้มันก็เหมือนกันทั้งนั้น
เห็นข้าใจดีก็ถือวิสาสะไปเสียดหมด" เสด็จรับสั่ง "พอข้ากำลัง
อวดกับนังพลอยเขาว่า ข้าจะอยู่ได้เวลาเขาไม่อยู่ก็เกิดเหตุ
ทีเดียว นี่อีกหน้อยข้ามิหมดตัวหรือ"

"แต่เอาเถิดพลอย" เสด็จหันมารับสั่งต่อไป "ถึงเจ้า
จะต้องกลับไปอยู่บ้านอยู่ช่อง เมื่อถึงเวลาข้าก็ไม่ห้าม ข้าจะ
ทนอยู่กับนังพวกลักเล็กขโมยน้อยพวกนี้มันปอกลอกไป

ตามใจมัน ถึงเจ้าจะไปอยู่ห่างไกลก็ไม่ใช่ไรนักหนา คิดถึง
ข้าก็ไปมาหาสู่กันได้ แต่ระหว่างนี้ ถ้าเจ้าจะไปเยี่ยมบ้านครึ่ง
ใดก็ขอให้มาบอก จะไปกี่วันก็ให้ข้ารู้บ้าง แล้วถ้าพี่น้องเขา
ยินดีจะมารับมาส่งถึงค่อยไป ที่ข้าพูดไว้วันนี้ไปบอกให้พ่อ
เขารู้ด้วย เดี่ยวจะหาว่าข้ากิดกัน "ไม่ให้ลูกเต้าเขาได้พบกัน"

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง พลอยก็เรียกนางพิศมา สั่งให้ออกไป
หาคุณเชยที่บ้าน แล้วก็บอกว่าพลอยพร้อมแล้ว ที่จะไปเยี่ยม
บ้านตามที่คุณเชยขอร้อง ชั่วแต่ว่าขอให้คุณเชยรับมาส่ง
เองทุกครั้ง และขอให้บอกล่วงหน้ามาด้วย ว่าแต่ละครั้งพลอย
จะต้องออกไปอยู่บ้านนานเท่าใด

นางพิศหายไปวันหนึ่งก็กลับมารายงานว่า ได้ปฏิบัติ
ตามคำสั่งแล้ว คุณเชยดีใจมาก ที่รู้ว่าพลอยจะออกไปได้ ส่วน
คุณอุ้นนั้นนางพิศว่าไม่ได้พบ ได้ยินแต่เสียงคำบ่าวอยู่ในห้อง
และคุณเชยให้มานัดด้วยว่าอีกห้าวันจะมารับ

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๑)

พลอยนั่งเรือกลับไปเยี่ยมบ้านพร้อมด้วยคุณเชยและนางพิศ มีความรู้สึกในใจมากมายหลายอย่าง สุดที่จะประมาณได้ ถูกใจหนึ่งนั่นก็ดีใจและตื่นเต้นที่จะได้กลับบ้านเดิม หลังจากที่ได้ไปอยู่ในวังเสียดหลายปี ใจหนึ่งนั่นก็ดีใจที่จะได้อยู่ใกล้ชิดเจ้าคุณพ่อเป็นครั้งแรก ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่มิใช่เด็กอย่างแต่ก่อน ดีใจที่จะได้กลับไปอยู่ในหมู่ญาติพี่น้องอันสนิทในบ้านที่เคยอยู่กันมาแต่บรรพบุรุษ แต่อีกใจหนึ่งก็สะทกสะท้าน วิตกกังวล เพราะพลอยรู้ว่ายังมีคนหนึ่งที่คอยตั้งข้อรังเกียจตนอยู่อย่างรุนแรง และถึงคนๆ นั้นจะไม่ใช่เจ้าของบ้าน โดยแท้ ก็ยังอยู่ในฐานะแม่บ้าน มีอำนาจสั่งกิจการงานบ้านทั่วไป อาจก่อเหตุ ให้เป็นเรื่องราวที่จะทำให้ไม่สบายใจขึ้นมาเมื่อไรก็ได้ นอกจากนั้นก็ยังมีความเป็นห่วงเสียดใจ คิดถึงคุณสายและซ้อย ซึ่งกินนอนอยู่ห้องเดียวกันมา ตลอดเวลาห้าหกปี และมีความเป็นห่วงคิดถึงพี่น้อง เป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากพี่น้องส่งข่าวหรือส่งของมาให้ ระวังที่พลอยไม่อยู่ ใครจะเป็นผู้รับ ความจริงพลอยได้ทูลเสียดใจไว้ว่า จะไปอยู่บ้านราวๆ ๑๐ วัน แต่เวลา ๑๐ วันก็เป็นเวลานานโขอยู่ ถ้าหากว่ามีข่าว หรือมีของจากพี่น้องมารออยู่เปล่าๆ

เรือเก๋งสี่แจวของที่บ้านที่คุณเขยนั่งมารับพลอยนั้น แจว
เลียบตลิ่งเข้าคลองบางหลวง เช้าวันนั้นน้ำขึ้นเต็มคลอง เรือที่
พายเร่ขายของต่างๆ เช่น ผลไม้จากสวน ผักสด พริก มะเขือ
นานาชนิด จนถึงเรือขนมจีน เรือข้าวเม่าทอดพายผ่านไป
ใกล้ๆ ส่งกลิ่นเข้าจมูกพลอย ทำให้หวนระลึกถึงบรรยากาศ
เดิม เมื่อครั้งยังเป็นเด็กเล็กๆ อยู่ที่บ้านกับแม่ และเคยตามแม่
มาซื้อของเรือที่ตื่นท่า พลอยนึกถึงแม่ก็ใจหาย แม่ตายไปนาน
แล้วเต็มที จนบัดนี้จะนึกถึงหน้าแม่ก็พอจะเห็นรางๆ มิได้
แจ่มชัดเจนเหมือนเมื่อก่อน ยังคงเหลือที่เต็มบริบูรณ์เหมือน
เก่า ก็แต่ความรักที่พลอยมีต่อแม่ และความรักของแม่ที่มีต่อ
พลอย ไม่ว่าแม่จะตายแล้วไปอยู่ที่ไหนก็ตาม พลอยก็ยังรู้สึก
ว่าความรักของแม่นั้นติดตามตนอยู่ใกล้ๆ คราวนี้เป็นคราว
แรกที่พลอยจะได้กลับไปอยู่บ้านแต่คนเดียว ไม่มีแม่อยู่ด้วย
เหมือนเมื่อก่อน

เมื่อเรือเข้าจอดที่หน้าท่า พลอยก้าวขึ้นบันไดทำน้ำด้วย
ใจเต้นผึดปกติ แต่ที่ทำน้ำไม่มีใครมากอยรับ พี่น้องซึ่ง
เมื่อก่อนเป็นเด็กเคยเล่นที่นี้ บัดนี้ก็เติบโตเป็นผู้ใหญ่ไปแล้ว
ทุกคน ตัวسالาน้ำนั้นเอง ก็ดูจะเก่าแก่ ทรุคโทรมไปด้วยอายุ

พลอยหยุดยืนนิ่งมองเข้าไปในบริเวณบ้านครู่หนึ่ง ขณะที่นาง พิศและบ่าวของคุณเชย กำลังช่วยกันขนของขึ้นจากเรือ

เวลาห้าหกปีทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนไป ในทรศนะ ของคนที่โตจากเด็กไปเป็นสาว ในระยะเวลา นั้น ร้วเหล็กกริม คลองที่เคยเห็นว่าทั้งสูงทั้งใหญ่ตั้งตระหง่านอยู่นั้น บัดนี้แลดู ซอมซ่อและบอบบาง บางตอนก็สนิมจับ ทางเดินจากท่าหน้า ไปที่ตึก ซึ่งเมื่อก่อนเคยเห็นว่ากว้างและยาวเป็นหน้าหนา วิ่ง เสียจนหอบก็ยัง ไม่สุดทางนั้น บัดนี้แลดูแคบและสั้นลงมาก เดินประเดี้ยวเดี้ยวก็ถึงตัวตึก ตึกเจ้าคุณพ่อซึ่งเคยเห็นว่า ใหญ่โตกว้างขวาง เดียวนี้รู้สึกว่าจะลดตัวลงไปเหลือเล็กน้อย เดียวเช่นกัน ถ้าจะเปรียบกับตำหนักเจ้านาย หรือตำหนักคุณ จอมมารดาบางคนก็ผิดกัน ไกล พลอยรู้สึกใจหายอีกเมื่อแล เห็นขนาดและสภาพบ้านของตน แตกต่างกว่าที่เคยนึกเคยคิด ไว้แต่เมื่อยังเด็กๆ และยืนครุรอบๆตัวอยู่อย่าง ไม่รู้ว่าเวลาผ่านไปนานเท่าไร

"ขึ้นไปบนตึกเถิดแม่พลอย" เสียงคุณเชยพูดโกล้งๆ ตัว ทำเอาพลอยต้องสะดุ้งตื่นจากภาพในอดีต ที่กำลังกลับเข้ามา ในหัวใจ ทั้งสองคนสาวทำเดินตรงไปยังบัน ไคกลางของ ตึก

คุณเชยสั่งให้นางพิศนำหีบของไปไว้ในห้องคุณเชยที่อยู่ทางด้านหน้าของตึก มีประตูเปิดออกทางเฉลียงหลัง ที่เจ้าคุณพ่อยังคงใช้เป็นที่นั่งพักผ่อนอยู่เช่นเคย ระหว่างที่เดินผ่านห้องกลาง คุณเชยกระซิบบอกพลอยเบาๆว่า

"หมูนี้อ่านไม่ค่อยสบาย จะหลับหรือเปล่าก็ไม่รู้"

พอถึงเฉลียงหลังพลอยก็แลเห็นเจ้าคุณพ่อนอนเหยียดขาตรงออกไปข้างหน้า หลังพิงหมอนขวาน มือหนึ่งถือบุหรี่ตัวโตพาดไว้ที่ปากกระโถน ที่วางอยู่ข้างๆ เมื่อพลอยและคุณเชยเข้าไปนั่งที่เฉลียง เจ้าคุณพ่อก็เหลือวดู พลอยก็ก้มลงกราบ

"ใคร" เสียงเจ้าคุณพ่อพูด แต่พอพลอยเงยหน้าขึ้นมา เจ้าคุณพ่อก็เบิกตากว้างแล้วอุทานว่า

"แม่แหม !...เอ๊ะ ! ใคร พลอยรีนี่"

"พลอยเจ้าค่ะ" พลอยยิ้มตอบ ในใจนั้นรู้ทันทีว่าตัวเองนั้นคงจะเหมือนแม่เมื่อยังสาวๆอย่างมาก จนถึงกับเจ้าคุณพ่อเปลือตัวเรียกชื่อแม่ออกมาดังๆ เมื่อเห็นพลอยที่โตเป็นสาวแล้วเป็นครั้งแรก พลอยสังเกตดูเจ้าคุณพ่อแล้ว ก็เห็นว่าแก่ลงไปจริงๆ อย่างที่คุณเชยว่า ผมบนศีรษะแถวขมับนั้นหงอกเป็นสีเทา เห็นได้ชัด แต่ก่อนนี้เจ้าคุณพ่อก็ไม่เคยเป็นคนอ้วน แต่มาดูเดี๋ยวนี้เหมือนจะแบบบางลงไปกว่าเก่า

ผิวพรรณนั้นก็ดูสุขภาพดีลง แสดงให้เห็นได้ว่าเจ้าคุณพ่อ
สุขภาพไม่สู้ดีนัก

เจ้าคุณพ่อกระปรีกระเป่าลุกขึ้นนั่งทันที เมื่อรู้ว่าพลอย
มานั่งอยู่ตรงนั้น

"พลอยเขยิบเข้ามาอีกหน่อย มานั่งตรงนี้ใกล้แสง
สว่าง ไม่ได้พบกันนานขอให้พ่อดูให้ถนัด"

พลอยกระเถิบตัวเข้าไปนั่งใกล้ๆแสงสว่างริมเฉลียง
ตามคำเจ้าคุณพ่อ

"ลูกสาวของพ่อช่างสวยเสียจริงๆ" เจ้าคุณพ่อชมขึ้น
อย่างใจจริง "พ่อนึกว่าจะมาถึงกันตอนบ่าย เพราะแม่เขยเขา
ไม่ได้บอกว่าจะรีบมากันแต่เช้า พลอยสบายดีหรือ เสด็จทรง
สบายดีหรืออย่างไร"

พลอยตอบรับคำปราศรัยของเจ้าคุณพ่อไปตามธรรมเนียม
เสียงเจ้าคุณพ่อพูดต่อไปว่า

"เห็นลูกโตๆไปตามๆกัน ทำให้พ่อรู้สึกตัวว่าแก่ลง
ไปถนัดใจ เวลานี้พ่อก็ไม่เห็นใคร เห็นแต่ลูกๆก็อยากเก็บไว้
ใกล้ๆตัว พลอยมาราวนี้อ่าเพิ่งกลับให้เร็วนัก อยู่เป็นเพื่อน
พ่อให้นานๆหน่อย แม่เขยคอยคูน้องด้วย อย่าให้ขาดเหลือ
อะไรได้ เห็นพูดว่าจะให้พลอยอยู่ห้องเดียวกับแม่เขยไม่ใช่"

หรือ ดีแล้วอยู่กันสองคนติดกับห้องของพ่อตัวเอง พลอยมี
บ่าวตามมาหรือเปล่า"

"มีนางพิศมาด้วยเจ้าค่ะ" พลอยตอบ

"นางพิศที่แม่เขาช่วยมานั้นนะหรือ" เจ้าคุณพ่อถาม
อย่างสนใจ "หลายปีเต็มที่แล้วมันยังไม่ตายอีกหรือนั่น ถ้าจะ
แก่ไปมากกระมัง ถ้านางพิศมันมาด้วยก็ดีแล้ว เพราะมันเป็น
คนเก่าที่นี้ ถ้าไม่มีพ่อจะได้หาบ่าวให้ใช้"

"เดี๋ยวนี้ผู้คนหาใช้ยากเสียแล้วพลอยเอ๊ย" เจ้าคุณพ่อ
ปรารภต่อไป "ไม่เหมือนครั้งเจ้าคุณปู่ของเจ้า ท่านเลี้ยงคน
เป็นร้อยๆ ตั้งเตาหุงข้าวกระทะเลี้ยงกันเป็นแถวไปที่เดียว
ไหนจะพวกทนายของคุณปู่ ไหนจะผีพาย ไหนจะเลขสม เมื่อ
พ่อยังเด็กๆคนในบ้านเจ้าคุณปู่เกือบจะไม่รู้จักกันทั่ว แล้วก็ยัง
ละครผู้หญิงของท่านอีกโรง ก็ยังเลี้ยงกันได้มาตลอด พอท่าน
สิ้นบุญก็กระจัดกระจาย คุมกันไม่ติด ลำพังพ่อคนเดียวก็เลี้ยง
ไม่หมด เดียวนี้ก็เหลือแต่คนที่ไปไม่รอด อยู่กันไปวันหนึ่งๆ"

"ขนาดนี้ก็เต็มบ้านไปแล้วละค่ะ" คุณเชยพูดขึ้น

"ดิฉันลองนับดูคนที่อยู่ในบ้านเดี๋ยวนี้ ได้ตั้งห้าสิบกว่าคน แต่
ไม่รู้เขาไปอยู่ที่ไหนกันหมด วันหนึ่งๆก็ไม่เห็นค่อยมีใคร มา

อยู่อย่างนี้แม่พลอยจะเหงาก็ไม่รู้ เพราะอยู่ในวัง เคยเห็นแต่คนมากมาย"

"ไม่เหงาหรอกคุณเชย" พลอยตอบ "ในวังบางทีก็เจียบเหมือนกัน"

"เออ เขาว่าเมื่องานรับเสด็จพระเจ้าอยู่หัวในวัง ท่านสนุกกันใหญ่ไม่ใช่หรือ พ่อไปแต่งงานข้างนอก กว่าจะเสร็จงานก็ฟกไปที่เดียว" เจ้าคุณพ่อถามขึ้น

"สนุกมากค่ะ" พลอยตอบ "แต่มีงานมากเสียเหลือเกินจนจดจำไม่ถูก"

"ถ้าฉันไม่ได้แม่พลอย ก็คงไม่รู้จะเกี่ยวกับใครเหมือนกัน" คุณเชยคุยขึ้นมาบ้าง

ทั้งสามคนพ่อลูกคุยกันอยู่ด้วยเรื่องเล็กน้อยๆ อีกเป็นเวลานาน เจ้าคุณพ่อจึงบอกให้คุณเชย พาพลอยกลับไปห้องเพื่อลูบเนื้อลูบตัว หลังจากที่ได้ออกเดินทางมาจากในวัง

ระหว่างที่เดินผ่านห้องกลางจะกลับไปยังห้องคุณเชย ทางด้านหน้าของตึกนั่นเอง พลอยก็หยุดเดิน เอามือจับข้อมือคุณเชยไว้แล้วพูดว่า

"คุณเชย นี่ฉันจะเข้าไปไหว้คุณอุ่นเธอเสียก่อนจะไม่ใช่หรือ"

"ไม่ต้องกระมัง" คุณเชยตอบ "ก็เธอเป็นคนพูดเอง
ว่า ถ้าแม่พลอยมาอยู่บ้านก็ให้แยกกันอยู่ ไม่ต้องพบปะ"

"ไม่ดีหรือคุณเชย" พลอยยังยืนยันความตั้งใจของ
ตน "ถึงอย่างไรเธอก็เป็นพี่ ฉันจะไปต้องลามาก็ต้องไหว้ ไป
เป็นเพื่อนฉันหน่อยเถิด ฉันไม่กล้าไปคนเดียว"

"ก็ตามใจแม่พลอย ทางฉันก็กลัวแต่จะมีเรื่อง แต่ไป
เสียหน่อยก็ดีเหมือนกัน"

แล้วทั้งสองคนก็พากันเดินไปยังห้องของคุณอุ่นอีกด้าน
หนึ่งของตึก เมื่อโผล่เข้าไปในห้อง พลอยก็รู้สึกแปลกใจว่า
ทุกอย่างในห้องนั้น มิได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่พลอยจำได้เลย
ผิดกับส่วนอื่นๆของบ้าน ที่เห็นว่าเปลี่ยนไปมาก และตัวคุณ
อุ่นเองก็ดูเหมือนจะยังนั่งอยู่ ณ ที่เก่าที่พลอยเคยเห็น แม้แต่
รูปร่างหน้าตา ก็ดูเหมือนจะไม่เปลี่ยนไป คุณอุ่นกำลังนั่งสี
ปากด้วยขี้ผึ้ง พอเห็นพลอยเข้าไปก็หยุดชะงักมองดูพลอย นั่ง
อยู่ประเดี๋ยวหนึ่ง แล้วก็หันขวับไปทางคุณเชยตาเขียวขึ้นมา
ทันที

"ฟังฉันก่อนคุณพี่" คุณเชยรีบพูดขึ้นก่อนที่คุณอุ่นจะ
เอ่ยปากว่าอะไร "แม่พลอยเขาจะมาเอง เขาว่ามาถึงบ้านแล้ว
ก็ต้องมาไหว้คุณพี่ ไม่มาไม่ได้"

คุณอ่อนเหลียวมามองพลอยอีกครั้งหนึ่ง พลอยก็ก้มตัวลง
ไหว้อย่างนอบน้อม แต่เงียบ ไม่มีเสียงทักทาย ว่าอะไรเลย

"คุณสบายดีหรือคะ" พลอยถามเบาๆด้วยน้ำเสียง
เคารพ ที่เรียกคุณเฉยๆก็เพราะรู้ว่า ถ้าขึ้นไปเรียกคุณอ่อน ว่า
คุณพี่ เป็นต้องเกิดเรื่องทันที เพราะจะเป็นทางให้คุณอ่อนถาม
ถางว่า ไม่ใช่พี่ไฉน้องของเธอ

คุณอ่อนมิได้ตอบว่าอย่างไรทั้งสิ้น แต่เมินหน้าจากพลอย
ไปเสียดีกทางหนึ่ง พร้อมทั้งลงมือสีปากต่อไป เมื่อสีปาก
เสร็จแล้วก็เริ่มหยิบหมากเข้าปาก หยิบยาฝอยมาสีฟันอย่าง
ประณีตบรรจง พลอยเหลียวไปขยิบตา เรียกคุณเชย แล้วก็พา
กันคลานถอยออกจากห้อง พอถึงห้องกลางคุณเชยก็ถอนใจ
อย่างโล่งอก แล้วก็พูดว่า

"เฮ้อ ! สิ้นเรื่องกันไปที ฉันทใจหายใจกว่านี่ก็จะ
เกิดเรื่องเสียดีกแล้ว"

"ถ้าเราไม่เกิดเรื่องกับเธอๆจะไปทำอะไรได้" พลอย
พูดขึ้น

"ฉันไม่เหมือนแม่พลอยนี่" คุณเชยตอบ "นั่งได้นิ่ง
เอา แต่แม่พลอยไม่ต้องอยู่กับเธอทุกวัน นานๆพบที ก็ทน

ไหว ฉันเองก็อดให้เธอมานานแล้ว แต่เดี๋ยวนี้ฉันเหลืออด เหมือนกันเป็นบางเวลา"

"ฉันขออะไรคุณเซยอย่างหนึ่งได้ไหม" พลอยถาม

"ได้ซีแม่พลอย แม่พลอยจำห้องจันอัปที่ฉันลักคุณอุ๋น ไปให้ได้ไหม วันที่แม่พลอยลงเรือไปวันนั้น แต่วันนี้จะขออะไร"

พลอยหัวเราะเมื่อคุณเซยเอาเรื่องเล็กน้อยๆ เมื่อนมมานานแล้วมาพูด แล้วตอบว่า

"ขอให้คุณเซยอย่ามีเรื่องกับคุณอุ๋นระหว่างฉันอยู่ที่นี้"

"แม่พลอยพูดราวกับฉันชอบมีเรื่อง" คุณเซยตอบ "แต่เอาเถอะเมื่อแม่พลอยขอทั้งที่ ฉันก็จะระวังตัวให้"

คุณเซยพาพลอยไปเก็บตัวไว้ในห้องเสียนาน ให้ลုပ်ตัว น้อบประแป้งใหม่ และชวนนั่งพักผ่อน ให้หายเหนื่อย ทำให้พลอยรู้สึกสบายใจจนบอกไม่ถูก เพราะได้กลับบ้าน และมีพี่น้องคอยเอาใจ ความรักที่มี สำหรับคุณเซยมาแต่เด็ก นั้น รู้สึกว่าบังเกิดเพิ่มเติมขึ้นอีกในวันนี้อย่างมาก เมื่อพักผ่อนจนหายเหนื่อยแล้ว คุณเซยก็ชวนไปนั่งกับเจ้าคุณพ่อ เวลาท่านรับประทานอาหารกลางวัน

เจ้าคุณพ่อรับประทานอาหารเช้าทุกมื้อ ที่ระเบียงหลัง
ตึกนั่นเอง เมื่อพลอยกับคุณเชยไปถึง เจ้าคุณพ่อกำลังจะเริ่ม
ลงมือ มีเด็กผู้ชายตัวเล็กๆนั่งพักอยู่คนหนึ่ง คุณเชยตรงไปนั่ง
ข้างๆสำหรับคอยปฏิบัติ ส่วนพลอยนั้นนั่งลงอีกทางหนึ่ง และ
กัว๊กมือเรียกเด็กให้เอาพัดมาส่งให้ตน และลงมือพัดเจ้าคุณ
พ่อ อย่างที่เคยบอกว่าชอบ

เจ้าคุณพ่อมองดูคุณเชยแล้วก็เหลียวมามองดูพลอย แล้ว
อมยิ้มอย่างสบายใจพูดขึ้นว่า

"วันนี้พ่อมีบุญเหลือเกิน พร้อมลูกพร้อมเต้า คนเรา
ได้มีลูกไว้ปรนนิบัติเมื่อแก่นี่เป็นบุญไม่มีอะไรเท่า"

เจ้าคุณพ่อรับประทานข้าวไปคุยไป ส่วนมากก็เกี่ยวกับ
ความรู้สึกในเรื่องลูก

"พ่อเป็นคนมีกรรม" ท่านเอ่ยขึ้น "มีลูกชายสองคน
จะเอาดีกับเขาเห็นจะไม่ได้ เจ้าชิตไม่รู้จักโต นิสัยเกกมะเหรก
เสเพล สอนก็แล้ว จนถึงเขียนตีก็แล้ว ก็ยังไม่เห็นดีขึ้น
อย่างไรก็อย่างนั้น เจ้าเพิ่มก็อีกคน วานซิ่นนี้นายเขาก็มาฟ้อง
ว่าไม่ได้ราชการ ไปข้างไม่ไปข้าง ไม่รู้ว่ามันไปทำอะไรเสีย
วันหนึ่งๆก็ไม่ได้พบปะกัน มันถือว่ามันโตๆกันแล้ว ไม่ต้อง
พบพ่อแม่ก็ได้ ยังเห็นที่จะฟัง ได้ก็มีแม่เชยกับแม่พลอยสอง

คนเท่านี้ แต่อีกหน่อยก็คงจะมีเหย้ามีเรือนกันไปหมด พลอย
อยู่ในวังมีผู้ชายมาติดบ้างหรือเปล่า"

เจ้าคุณพ่อถามขึ้นอย่างกระทันหัน ทำเอาพลอยต้อง
สะดุ้งอายหน้าแดง จะตอบว่าอย่างไรก็ไม่ถูก เพราะไม่ได้
เตรียมคำตอบเอาไว้

"เปล่าค่ะ" พลอยรีบตอบไปทันที

"ดีแล้ว" เจ้าคุณพ่อพูดต่อ "เป็นชาวไร่ชาวมอง
เขาก็ต้องมอง อย่าไปนึกว่าอยู่ในวังผู้ชายเข้าไปไม่ได้ เขาจะ
ไม่รู้จัก พ่อเองก็ได้เมียมาจากในวังทั้งนั้น เมื่อหนุ่มๆยังเป็น
มหาดเล็ก จะมีฐานะเข้าไปข้างในก็นั่งได้แต่ผ้าพื้น ผมจะหวังให้
เรียบร้อยก็ไม่ได้ ต้องขยี้เสียก่อน อย่างนั้นก็ขยี้ได้เมียเป็นชาว
วังอยู่นั่นเอง แม่ของพลอยละ ก็ยังตัวดีละ ตอนนั้นยังสาวๆ
สวยพริ้งคนลือชื่อทีเดียว พ่อไปดักดูเขาที่ประตูคินเห็นที่ไร
เขาเป็นค้อนเสียหลายวง แต่ตอนท้ายก็ไปไหนไม่พ้น ไม่นึก
เลยว่าอายุจะสั้น"

เจ้าคุณพ่อพูดถึงแม่อย่างคนที่เคยรู้จักใกล้ชิดคนหนึ่ง
ไม่มีอริบาดหมางคงเหลืออยู่เลย เรื่องแม่ไปมีผัวใหม่ เจ้าคุณ
พ่อก็ไม่เอ่ยปาก ทำให้พลอยนึกถึงเรื่องเก่าๆ ที่แม่เคยเล่าให้
ฟังว่า ความจริงนั้นเจ้าคุณพ่อติดแม่อยู่ก่อน แต่ทางบ้านบังคับ

ให้เจ้าคุณพ่อ ออกมาแต่งงานกับคุณหญิงเอี่ยม ซึ่งเป็นผู้หญิง
ที่ทางผู้ใหญ่ของเจ้าคุณ พ่อขอไว้ให้ ท่านก็ยอมเพราะไม่
อยากขัดใจผู้ใหญ่ ทั้งที่ปากท่านก็บอกกับแม่ว่า ไม่เคยรัก
คุณหญิงเอี่ยมเลย แม่เคยเล่าให้ฟังว่า ตอนนั้นรู้สึกโทมัส
น้อยใจเป็นหนักหนา ตั้งใจว่าจะไม่มีลูกผัวไปจนตาย แล้วเจ้า
คุณพ่อท่านแต่งงานไปได้สี่ห้าปี จนคุณอ่อนกับคุณชิตเกิดแล้ว
ท่านก็กลับเข้าไปตามขอรับเอาแม่มาอยู่ด้วย ถึงจะไม่เลี้ยง
เป็นเมียหลวง ก็จะไม่เลี้ยงไม่ให้หน้าใคร แม่ก็เลยตามท่าน
มาเพราะเห็นใจ แต่คุณหญิงเอี่ยมท่านจีหึง หน้าเข้าก็ออกจาก
บ้าน ไปอยู่อัมพวาที่เป็นบ้านเดิม ทิ้งลูกๆของท่านไว้ทางนี้
คุณอ่อนจึงพยายามชิงชังตั้งแต่แม่จนถึงพลอย เพราะเธอเห็น
ว่าแม่เป็นคนทำให้คุณแม่ของเธอ ต้องออกจากบ้าน และใน
ที่สุดเธอก็ทำให้แม่ต้องออกจากบ้านไปอีกคน ด้วยวิธีต่างๆ
เป็นต้นว่าหาเมียน้อย ซึ่งเป็นคนของเธอ ให้เจ้าคุณพ่อ พลอย
นั่งคิดถึงเรื่องเหล่านี้แล้วก็นึกถึงชีวิตของตน เรื่องระหว่างพี่
เนื่องกับพลอยจะเป็นอย่างไร แต่พี่เนื่องก็เห็นจะไม่เหมือน
เจ้าคุณพ่อ เพราะทางผู้ใหญ่ของพี่เนื่องก็รักพลอยอยู่ทุกคน
ไม่เคยได้ยินว่า เทียวมันหมายคนอื่นไว้ที่ไหน ถ้ามีคนอื่นจริง

พลอยก็คนรู้ตัวแล้ว เพราะซ้อยคงจะต้องบอก ไม่ใช่วิสัยของ
ซ้อย ที่จะปิดบังเนื้อความ

"พูดถึงเรื่องนี้พ่อก็อยากจะเตือนลูกไว้ทั้งสองคน"

เจ้าคุณพ่อพูดต่อไป "เรื่องมีเหย้ามีเรือนเป็นเรื่องสำคัญ ของ
ผู้หญิง พ่อคุณคนหนุ่มๆเดี๋ยวนี้แล้ว ก็นึกเป็นห่วง คนเดี๋ยวนี้เขา
ดีแต่จะคิดกินคิดเล่น พ่อแม่เขาก็ตามใจกัน ใครได้ไปเป็นลูก
ผัวก็จะลำบาก แต่สำหรับแม่เชยและพลอย พ่อต้องขอเรื่องนี้
ไว้ก่อน ถ้ายังรักพ่อ ก็ขอให้รักษาตัวให้ดี พ่อก็บอกแล้วว่า
เห็นแต่สองคนเท่านั้น ในกระบวนลูกของพ่อ ถ้าเสียหายไปพ่อ
จะเสียใจมาก จะมีเหย้ามีเรือนต่อไปอย่าเอาแต่ใจตัว ขอให้ฟัง
ผู้ใหญ่ก่อน พ่อเกิดมาก่อนได้รู้ได้เห็นมากกว่า อย่านอะไรเสียก็
คงทำไม่ผิด เพราะใจนั้นรักลูกอยากให้ลูกดี เมื่อพลอยยัง
เด็กๆพ่อก็ไม่ห่วงหรอก แต่เดี๋ยวนี้โตเป็นสาวแล้ว และก็สวย
เสียด้วย อยู่ในวังนั้นก็ดี แต่เสด็จท่านเป็นเจ้าใหญ่นายโต จะ
ไปดูแลได้อย่างไรทั่วถึง ถ้าไม่ระวังตัวเพื่อนฝูงก็จะชักจูงไป
กว่าจะรู้ตัวก็สายเสียแล้ว"

พลอยได้แต่นิ่ง เพราะรู้สึกอายเมื่อเจ้าคุณพ่อพูดถึงเรื่อง
นี้ และถึงจะตอบก็ไม่มีอะไรจะตอบ นอกจากรับคำ จึ่งนิ่งไว้
ก่อน

"พลอยยังอยู่กับคุณสายหรือเปล่าที่ในวัง" เจ้าคุณพ่อถามขึ้น

"ยังอยู่เจ้าค่ะ" พลอยตอบ

"คุณสายเป็นคนดี เป็นผู้ใหญ่ที่น่านับถือ" เจ้าคุณพ่อพูดต่อไป "พ่อเห็นกิริยามารยาทของพลอย ก็พอจะรู้ว่า มีผู้ใหญ่คอยดูแล ความจริงพ่อรู้จักกับพวกนี้เขามานาน พ่อสนิทกับชายคุณสายก็รู้จักกันมาแต่ยังหนุ่มๆ แต่ใจคอไม่หนักแน่นเท่าน้องสาว พ่อสนิทแกชอบสนุก และเป็นคนไม่มีมานะ พอใจเอาง่ายๆ ชอบอยู่สบายๆ ถ้าแกจะมักเขม้นเหมือนเพื่อนฝูงคนอื่น ป่านนี้ก็คงเป็นพระน้ำพระยาไปแล้ว แต่เนี่ยยังคงเป็นแค่หลวง แล้วก็เห็นจะเป็นหลวงไปจนตาย เออ ! ลูกสาวเขาคคนที่โคโนจุกพร้อมกับพลอย ยังอยู่ในวังหรือเปล่า"

"ยังอยู่เจ้าค่ะ"

"ป่านนี้ก็เห็นจะโตรุ่นพลอยแล้วสินะ" เจ้าคุณพ่อพูด "เด็กๆเดี๋ยวนี้โตเร็วเสียจริงๆ แล้วพ่อสนิทเขามีลูกกี่คน"

"มีสองคนเจ้าค่ะ" พลอยตอบ

"อ้อ มีผู้ชายอีกคนหนึ่งจำได้แล้ว ป่านนี้ก็เห็นจะเป็นหนุ่มใหญ่ เขาทำอะไรหรือเปล่า"

"เห็นเขาวาๆไปเป็นนายทหารอยู่หัวเมืองเจ้าค่ะ"
พลอยตอบอย่างไม่เต็มปากเต็มที หัวใจชักจะสั่นชอบกล เมื่อ
ได้ยินเจ้าคุณพ่อพูดเข้าหาเรื่องพี่เนือง หรือบางทีเจ้าคุณพ่อจะ
รู้ระแคะระคาย เรื่องพี่เนืองเสียแล้วกระมัง แต่เจ้าคุณพ่อก็
มิได้สนใจในครอบครัวของพี่เนือง เกินกว่าคนรู้จักธรรมดา
เพราะท่านพูดต่อไปว่า

"ดีเหมือนกัน ยังหนุ่มแน่นก็ออกหัวบ้านหัวเมือง
เสียก่อน แต่ถ้านิสัยรักความสบายเหมือนพ่อ ก็เห็นจะเอาดีได้
ยาก"

พลอยรู้สึกไม่สบายใจเมื่อได้ยินคำพูดของเจ้าคุณพ่อ จะ
พูดจะจาแก้แทนคุณหลวงและพี่เนืองก็ไม่กล้า ได้แต่นึกอยู่ใน
ใจว่า นิสัยรักความสบาย ไม่ทะเยอทะยานจนเกินไปของ
คุณหลวงนั่นเอง ทำให้พลอยนี้รักคุณหลวงอย่างมาก และ
นิตยรื่นเรียงสนุกสนานของพี่เนือง ทำให้พลอยนี้รักพี่เนือง
เสียสุดสวาทขาดใจ ถึงพี่เนืองจะไม่เคยทะเยอทะยานมาก่อน
แต่เดี๋ยวนี้พี่เนืองก็กำลังมุ่งหน้าสร้างหลักฐาน อย่างเต็มกำลัง
เจ้าคุณพ่อท่านไม่ทราบว่าเป็นขอดแห่งปรารถนา และ
เป็นกำลังใจให้พี่เนืองได้ดี ยิ่งกว่าคนอื่นๆนั้น ก็คือลูกสาวคน
ที่พัดท่านอยู่ในบัดนี้

คำพูดของเจ้าคุณพ่อยังทำให้พลอยรู้สึกวิตกต่อไปอีก เจ้าคุณพ่อท่านได้แสดงให้เห็นด้วยคำพูดว่า ถึงท่านจะชอบพอกับคุณหลวงในฐานะเพื่อนเก่า แต่ท่านก็มีได้นับถือเลื่อมใส นัก ขณะเดียวกัน ท่านก็คงจะต้องสงสัยว่า พี่เนืองนั้น เหมือนกับคุณหลวง ด้วยเป็นลูกเป็นพ่อกัน ถ้าถึงเวลาเข้าจริง พี่เนืองส่งคนมาสู่ขอ เจ้าคุณพ่อท่านคงจะไม่เต็มใจนัก มีทางเดียวเท่านั้นที่จะให้คุณพ่อท่านยินยอม ทางนั้นก็คือ พี่เนือง จะต้องทำตัวให้ท่านเห็นได้ชัดว่า พี่เนืองจะเป็นคนที่ได้ดี เป็นหลักเป็นฐานต่อไปคนหนึ่ง ในภายหน้า ขณะนี้พี่เนืองก็ยังไม่รู้ ยังคงเชื่อว่าถ้าทางผู้ใหญ่มาสู่ขอ เจ้าคุณพ่อท่านคงจะไม่ขัด อาศัยที่ว่าคุณหลวง พ่อของพี่เนือง เคยเป็นเพื่อนชอบพอกับท่านมาแต่ก่อน ขณะนี้พี่เนืองก็ยังนอนใจอยู่ในเรื่องนี้ ปัญหาจึงมีอยู่ว่า พลอยจะทำอย่างไรที่จะให้พี่เนืองรู้ตัวได้ พลอยยังคิดไปก็ยิ่งกลุ้ม เพราะพี่เนืองนั้นอยู่ไกลแสนไกล ถ้าหากว่าพี่เนืองอยู่ในกรุง มีโอกาสที่จะเข้ามาฝากเนื้อฝากตัวกับเจ้าคุณพ่อ ให้ท่านได้รักได้เห็นใจ บางทีก็จะไม่สู้กระไรหนักหนา

ด้วยความกลุ้มใจ และมัวแต่ครุ่นคิดเรื่องของตน พลอยจึงไม่ได้สนใจฟังว่า เจ้าคุณพ่อคุยว่าอย่างไร จนรับประทาน

เสร็จ มารู้สึกตัวเอาตอนที่ท่านบอกคุณเชย ให้พาพลอยไปหา
ข้าวกินกันเสีย แล้วก็ให้พักผ่อนเสียบ้าง ส่วนตัวท่านเองนั้น
นั่งต่อไปอีกสักครู่หนึ่ง ก็ลุกเข้าไปเอนหลังอ่านหนังสืออยู่ใน
ห้อง

ระหว่างที่นั่งกินข้าวกันอยู่ในห้องคุณเชย คุณเชยก็
ปรารภขึ้นเป็นเชิงขบขันว่า

"เจ้าคุณพ่อท่านพูดราวกับว่า ลูกสาวของท่านขายดี
เสียเต็มประดา ฉะนั้นยังไม่เห็นท่านขายออกสักคน ตั้งแต่ลูกสาว
ใหญ่ท่านลงมาทีเดียว"

"คุณเชย" พลอยปรารภขึ้นบ้าง "อย่างคุณอุ้นนี่ถ้ามี
เรือนเสีย บางทีเธอจะดีขึ้นบ้างกระมัง"

"โง่ ! อย่าไปพูดถึงเธอเลย !" คุณเชยร้องขึ้น "เธอ
ว่าเธอไม่มีหรือลูกพี่ เธอเป็นห่วงเจ้าคุณพ่อ จะอยู่
ปรนนิบัติ ดูแลการบ้านให้ท่านไปจนตาย"

"ก็จริงๆ ของเธอนี่คุณเชย" พลอยพูดอย่างเห็นใจ
"เจ้าคุณพ่อท่านก็ไม่มีใครที่เป็นผู้ใหญ่ในบ้าน ที่จะดูแลแทน
ท่านได้ ถ้าคุณอุ้นเธอออกเรือนไปเสีย ก็จะลำบากเหมือนกัน"

"แม่พลอย !" คุณเชยยิ้มมองหน้าน้องสาวอย่างนึ๊ก
รัก "แม่ทูนหัวของพี่ แม่ช่างเป็นคนดีเสียจริงๆ เห็นอะไรก็ว่า"

ถูกไปหมด แม่ไม่รู้ดอกหรือว่า คุณอุ๋นเธอหวงสมบัติต่างหาก แม่พลอยไม่ได้ยินเจ้าคุณพ่อท่านบ่น เมื่อกี้ดอกหรือว่า วัน
หนึ่งๆท่านไม่ได้เห็นหน้าใคร นอกจากฉันคนเดียว คุณอุ๋น
เธอก็ดีแต่นั่งกุมกำปั้นอยู่ในห้อง ท่านจะอยู่จะกินอย่างไร ฉัน
ก็ไม่เห็นเธอเหลียวแล แต่เจ้าคุณพ่อท่านเกรงใจเธอมาเสียนานแล้ว ท่านก็ไม่พูด คุณอุ๋นเธอหาคนมาขอไม่ได้ เพราะเธอ
เที่ยวถูถูกคนเขาไว้เสียหมดแล้วว่า ไม่มีใครวิเศษคู่ควรกับเธอ เธอไม่มีหอรอกถูกฝัว แม่พลอยคอยดูไปก็แล้วกัน แต่เรื่องมัน
ไม่จบแค่นั้นนะซี"

คุณเชยพูดแล้วก็มหน้าเปิบข้าวเข้าปากต่อไป

"คุณเชยหมายความว่าอย่างไรฉันก็ไม่รู้" พลอยถามอย่างสงสัย "ทำไมเรื่องถึงไม่จบแค่นั้น"

"ฉันก็ไม่รู้จะพูดอย่างไรถูก" คุณเชยตอบ "แต่ฉันรู้สึกว่า เมื่อคุณอุ๋นเธอตั้งใจไว้ว่าจะไม่มีเรือน เธอก็เลยไม่ยอมให้คนอื่นมีเหมือนกัน อย่างฉันนี้ถ้าคิดจะมีเรือนเมื่อไร เธอเป็นอาละวาดแน่ นิสัยคุณอุ๋น เธอไม่ชอบเห็นใครมีอะไรมากกว่าตัว ถ้าเธอไม่มีเรือนคนอื่นๆในบ้านนี้ก็มีไม่ได้ ใครขึ้นมี เธอเห็นเป็นบาป เป็นกรรมทีเดียว"

"คุณเชยคิดมากไปเองกรรมัง" พลอยท้วงขึ้น "คุณ
อุ๋นเธอคงไม่ถึงเพียงนั้นหรอก คุณแต่คุณชิตซี มีลูกตั้งสองคน
แล้วเธอยังรักออก คุณเชยบอกนั่นเอง"

"คุณชิตนั่นอีกอย่างหนึ่ง" คุณเชยอธิบาย "คุณชิต
เป็นผู้ชาย จึงไม่มีของจะไปแข่งขันประชันดีกับเธอได้ แล้ว
คุณชิตเขาเป็นน้องรัก ทำอะไรๆก็ไม่ผิด เธอเขาข้างกันเสมอ
แต่แม่พลอยอย่าฟังฉันข้างเดียวเลย คอยดูไปเองก็แล้วกัน ฉัน
พูดไว้ไม่ผิดหรอก"

คุณเชยหยุดพูดกินข้าวต่อไปอีกครู่หนึ่ง แล้วก็ปรารภ
ขึ้นว่า

"ความจริงแม่พลอยนี่ก็แปลก ถ้าจะว่าไปก็เป็นลูก
คนละแม่กับฉัน แต่ฉันกลับรักแม่พลอยมากกว่าพี่น้อง แม่
เดียวกันเสียอีก เหมือนกับว่าเราเป็นลูกแม่เดียวกันแท้ๆ
เพราะฉันรักแม่พลอยนี้แหละ เลยทำให้ฉันเป็นเจ้าของพ่อ
เพิ่มไปด้วย กลายเป็นเหตุให้ทะเลาะกับคุณอุ๋นอยู่บ่อยๆ"

พลอยรู้สึกตื่นตันใจในคำพูดของคุณเชย จะตอบว่า
อย่างไรก็คงไม่ตรงกับความรู้สึกที่มีอยู่ในใจ จึงได้แต่มอง
หน้าคุณเชยแล้วยิ้ม แล้วก็ถามขึ้นว่า

"นี่พ่อเพิ่มเขารู้หรือเปล่าว่าฉันจะมาค้างบ้าน"

"ฉันบอกเขาตั้งหลายหนแล้ว" คุณเชยตอบ "เขารู้แล้วว่า แม่พลอยจะมาบ้านวันนี้ เขายังบอกฉันเลยว่า จะกลับแต่วัน"

ครั้นแล้ววันนั้น พ่อเพิ่มก็กลับบ้านแต่วันจริงๆ อย่างที่บอกกับคุณเชยไว้ พอกลับถึงบ้าน พ่อเพิ่มก็รีบขึ้นมาหาพลอยที่เฉลียงหน้าตึก ความจริงพ่อเพิ่มเป็นคนๆเดียวจากบ้าน ที่พลอยได้พบเป็นครั้ง เป็นคราว ตลอดเวลาห้าหกปีที่ผ่านมา แต่ในตอนท้ายนี้พ่อเพิ่มซักจะหายไป เมื่อได้มาพบกันที่บ้าน ซึ่งจะมีเวลาพูดคุยกันนาน พลอยก็ดีใจที่ได้พบ แต่พ่อเพิ่มก็ดูเหมือนจะดีใจ ที่น้องสาวได้กลับมาบ้านเช่นเดียวกัน เมื่อพ่อเพิ่มขึ้นบันไดตึกมานั้น คุณเชยนั่งคุยกับพลอยอยู่ที่หน้าห้องหวานลูกสาวคนเล็กของเจ้าคุณพ่อกับแม่แวว ซึ่งบัดนี้อายุ ๑๓ ปี ก็นั่งอยู่ด้วย เพราะคุณเชยให้คนไปตามขึ้นมาไหว้พลอย เพื่อจะได้รู้จักไว้ พ่อพ่อเพิ่มเดินขึ้นมาบนตึก คุณเชยก็สะกิดพลอยแล้วพูดว่า

"แน่ะ มาแล้วละ วันนี้จะเมาเสียหรือเปล่าก็ไม่รู้"

พ่อเพิ่มขณะนี้ป็นหนุ่มใหญ่ทีเดียว พลอยสังเกตว่าพ่อเพิ่มหน้าตาแก่กว่าอายุ และนึกในใจว่า หมู่นี้พ่อเพิ่มไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อตัวเอง จะแต่งเนื้อแต่งตัวหวีผมก็รุงรังอย่างไม่

สนใจ พ่อเพิ่มนุ่งผ้าพื้น สีเขียวเก่าๆผืนหนึ่ง ผ้าผืนนั้นแสดง
อาการว่านุ่งมาหลายวันแล้ว และพ่อเพิ่มอาจนุ่งต่อไปอีก
หลายวัน

"แม่พลอยมาถึงเมื่อไหร่" พ่อเพิ่มทักขึ้น "คุณเซย
บอกฉันไว้หลายวันแล้วว่า แม่พลอยจะมากังบ้าน วันนี้ฉัน
เลยรีบกลับแต่วัน"

"ฉันมาถึงแต่เช้า" พลอยตอบ "พ่อเพิ่มสบายดีหรือ"

"ก็ยังมีร้อนๆแหละ" พ่อเพิ่มพูด "จะว่าสบายก็สบาย ไม่มี
ทุกข์มีร้อนอะไร"

"นั่นซี" คุณเซยพูดขัดจังหวะขึ้น "ฉันยังนึกอิจฉาพ่อ
เพิ่มอยู่เสมอ เรื่องพ่อเพิ่มไม่มีทุกข์เสียเลยนี่แหละ"

พ่อเพิ่มหัวเราะแล้วบอกพลอยว่า

"คุณเซยเดี๋ยวนี้เลี้ยงคุณฉันเป็นลูกบุญธรรม ฉัน
กลับมาบ้านได้มีข้าวมีปลากิน ก็เพราะคุณเซยเธอหาไว้ให้
เสียอยู่แต่เธอคนเดียวจริงๆ ไม่ว่าฉันจะทำอะไรเป็นผิดไปหมด"

"ดูซี พ่อเพิ่มมาหาความ" คุณเซยร้องขึ้น "ฉันเคยไป
ดูไปว่าอะไรที่ไหน มีแต่ฉันคอยเตือนว่า คนอื่นเขาว่า
อะไรบ้าง กลับมาว่าฉันดู พอน้องสาวมาถึงบ้านก็ฟ้องกัน
ทีเดียว"

หลังจากนั่งพูดกันอีกสักครู่ คุณเชยก็ชวนหวาน
น้องสาวไปทำธุระทางอื่น ปล่อยให้พลอยนั่งคุยกับพ่อเพิ่ม
สองต่อสอง พลอยนั่งคุยกับพ่อเพิ่ม ฟังการมดูก็รู้ว่าพ่อเพิ่ม
เป็นคนไม่มีทุกข์เอาเสียจริงๆ พ่อเพิ่มยอมรับว่า วันหนึ่งๆ พ่อ
เพิ่มก็ทำราชการบ้าง เกี่ยวกับเพื่อนฝูงเสียบ้าง บางวันพ่อเพิ่ม
ก็กลับบ้าน บางวันก็ค้างบ้านเพื่อน พ่อเพิ่มดูจะมีเพื่อนฝูง
มากมายเอาการอยู่ เวลาพ่อเพิ่มพูดคุย ก็มักจะเอ่ยถึงเพื่อนฝูง
คนโน้นคนนี้อยู่ไม่ขาดปาก เรื่องมีลูกมีเมีย พ่อเพิ่มบอกว่ายัง
ไม่เคยคิดเลย ถึงจะมีก็รุ่งรังเปล่าๆ เวลานี้พ่อเพิ่มบอกว่าได้
เงินเดือนๆละ สองตำลึง เจ้าคุณพ่อท่านให้อีกสองตำลึง ใ้
หมดทุกเดือน ไม่มีเหลือเก็บ แล้วจะไปมีลูกมีเมียได้อย่างไร
ถ้าหากว่าจะมีเมียก็ต้องหาเมียเศรษฐี แต่ขณะนี้ยังไม่มีเวลาจะ
หา พ่อเพิ่มบอกพลอยว่าไม่ต้องห่วง และคุยให้ฟังต่อไปว่า
เวลานี้เจ้านายท่านก็รัก เพื่อนฝูงทุกคนก็ไว้ใจได้ ถึงจะเป็น
อย่างไรก็คงไม่มีใครทอดทิ้ง พลอยเล่าให้พ่อเพิ่มฟัง ถึงเรื่อง
ที่เจ้าคุณพ่อท่านบ่นเมื่อเช้า พ่อเพิ่มก็แก้ว่าเจ้าคุณพ่อท่านเป็น
ผู้ใหญ่ ท่านก็ต้องว่าไปอย่างนั้น อย่าไปถือสาท่านเลย แล้ว
ระหว่างที่คุยกันอยู่นั้นเอง พ่อเพิ่มก็ถามขึ้นว่า

"แม่พลอยรู้จักคุณเปรมบ้างหรือเปล่า"

พลอยต้องสะดุ้งเมื่อได้ยินคำถามนี้ แล้วก็ถามขึ้นว่า

"คุณเปรมไหน ฉันไม่รู้จัก"

"คุณเปรมเพื่อนนั่นเอง เขาเป็นมหาตมะเล็กหลวงอยู่ในวัง เขาบอกฉันว่าเขารู้จักแม่พลอย เคยพบบ่อยๆ"

"ฉันไม่รู้จักหรือพ่อเพิ่ม คนอยู่ในวังเป็นกายเป็นกอง ใครจะไปรู้จักหมด ว่าแต่พ่อเพิ่มเถิด ไปรู้จักเขาได้อย่างไร" พลอยซักต่อ

"ฉันก็เพิ่งมารู้จักเขาเมื่อไม่นานมานี้เอง" พ่อเพิ่มตอบ แล้วพูดต่อไปว่า

"เขาแก่กว่าฉันสามสี่ปี เพื่อนๆเขาพามาให้รู้จักอีกทีหนึ่ง แต่พอรู้จักกันไป ฉันก็เห็นเขาน่าคบมากทีเดียว คุณเปรมเขาเป็นคนมีอันจะกิน เจ้าคุณพ่อเขาเป็นกรมท่าซ้ายผูกภาษีอากร เขารวยกว่าบ้านเราเสียอีก แต่เขาก็เป็นคนดีไม่ถือตัว ยิ่งกับฉันละก็รักกันนักทีเดียว เขาว่ารักฉันเหมือนพี่เหมือนน้อง ไม่รู้ว่าไปถูกชะตากัน เข้าได้อย่างไร แปลกแท้ๆ แต่ฉันดูๆ เขาตั้งใจจะเอาอกเอาใจฉันเสียจริงๆ อยากได้อะไรก็หามาให้ จะพูดจะจาอะไรเขาก็เอออวยไปหมด"

พลอยไม่ตอบพ่อเพิ่มว่าอย่างไรทั้งสิ้น นึกถึงสายตาคู่ที่เคยมองพลอยในที่ต่างๆแล้ว ก็ไม่นึกสงสัย ในเรื่องที่พ่อเพิ่ม

เล่า คุณเปรมคงจะไปรู้ว่า พ่อเพิ่มเป็นพี่ชายของพลอย จึง
ได้เข้าติดต่อดังตัว และพยายามเอาอกเอาใจ พลอยเคยนึก
รำคาญคุณเปรม ที่คอยเที่ยวมองดูตัวในที่ต่างๆ แต่พอมารู้เข้า
ว่า คุณเปรมสนใจถึงกับเข้าหาพ่อเพิ่ม พยายามเอาอกเอาใจ
ทุกทาง พลอยก็มีความรู้สึกแปลกขึ้น จะว่ารำคาญใจนั้น ก็
ไม่ได้ แต่เป็นความรู้สึกครึ่งภูมิใจครึ่งวิตก ที่วิตกนั้นก็
เพราะว่าเกิดมีผู้ชายอีกคนหนึ่ง นอกจากพี่เนือง ที่เข้ามาสน
ในในตัว แต่ภูมิใจก็เพราะเหตุว่า ความสนใจของผู้ชายนั้นมี
มากถึงกับแสดงออกมา ด้วยการเอาอกเอาใจพ่อเพิ่ม ถ้าจะว่า
ไปแล้ว พลอยก็เป็นผู้หญิงสาวธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้นเอง
และเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ย่อมจะปลื้มใจบ้าง ไม่มากก็น้อยที่มีคน
มาสนใจในตัว ถึงแม้ว่าคนที่มาในใจนั้น จะมิได้รับความ
สนใจตอบ แต่ก็ยังดีกว่าไม่มีใครมาสนใจเลย และเมื่อนึกถึง
คุณเปรม ที่วิ่งมาประจบประแจงพ่อเพิ่ม พลอยก็อดนึกน่า
เอ็นดูไม่ได้

"เอ ! นึกๆ ไปก็แปลก" พ่อเพิ่มพูดต่อไปอย่างสงสัย
"เขาบอกฉันเป็นมันเหมาะ ว่ารู้จักแม่พลอย ทำไมแม่
พลอยกลับมากบอกว่า ไม่รู้จักเขาก็ไม่รู้"

"ก็ไม่เห็นแปลกอะไรเลยพ่อเพิ่ม" พลอยตอบ "ก็ฉันบอกแล้วว่า คนในวังนั้นมาก บางทีจะเคยแลเห็นกัน แล้วฉันจำเขาไม่ได้กระมัง"

"คุณเปรมมหาดเล็ก ใครๆก็รู้จัก" พ่อเพิ่มยังยืนยัน "เขากว้างขวางออก คนที่รูปร่างสูงๆขาวๆ นั้นอย่างไรล่ะ แม่พลอย"

"ฉันยังนึกหน้าไม่ออกอยู่นั่นเอง" พลอยตอบบ่ายเบี่ยง "ไม่ยอมรับว่าตนก็รู้จักคุณเปรมเหมือนกัน แล้วก็ชวนพ่อเพิ่มคุยไปเสียในเรื่องอื่นๆ ไม่ยอมพูดถึงเรื่องคุณเปรมอีก"

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๒)

ระหว่างที่พลอยออกมาค้ำบ้าน พลอยได้พยายามทุกทางที่จะปรนนิบัติเอาใจเจ้าคุณพ่อ ให้สมกับที่จากบ้านไปนาน และได้กลับมาบ้านนานๆครั้งหนึ่ง พลอยปรึกษากับคุณเชย ด้วยเรื่องเกี่ยวกับ ความสุขของเจ้าคุณพ่อ เรื่องอาหารการกิน พลอยก็ออกความเห็นแนะนำ และในระหว่างที่อยู่ก็ได้ลงมือทำกับข้าว แปลกๆใหม่ๆหลายอย่าง ที่เรียนรู้มาจากในวังให้เจ้าคุณพ่อรับประทาน เป็นต้นว่า กับข้าวฝรั่งหลายอย่าง ซึ่งในวังเริ่มทำกันแพร่หลาย และข้าวคลุกแบบชวา ตามตำรับที่ได้มา เมื่อครั้งเสด็จประพาสชวาครั้งก่อน

เรื่องเล็กๆน้อยๆ เกี่ยวกับระเบียบการปรนนิบัติ ตลอดจนถึงเรื่องความสะอาด ที่คุณเชยมิได้สังเกต เพราะอยู่เป็นประจำ พลอยก็ค่อยๆชี้แนะให้เห็น และแนะนำให้คุณเชยส่งคนในบ้าน ที่มีหน้าที่รับใช้เจ้าคุณพ่อ ให้คอยดูแล พลอยชวนคุณเชยให้สำรวจเครื่องแต่งกายเจ้าคุณพ่อ โดยทั่วถึง เพื่อคุณให้ละเอียดว่า สิ่งใดควรจะเก็บไว้ได้ สิ่งใดควรจะซ่อมจะทำ หรือสิ่งใดควรจะรื้อทิ้งไปเลย

และไม่ว่าพลอยจะแนะนำสิ่งใด คุณเชยก็เชื่อและทำตามโดยมิได้ถือสา บางทีก็ปรารภว่า "ฉันเห็นฝีมือแม่พลอยทำอะไรต่ออะไรแล้ว ช่างนับถือเสียจริงๆ หันกลับมาดูตัวเอง เห็นเหมือนคนบ้านนอก รู้ยังจ้ะ ฉันเข้าไปอยู่ในวังเสียบ้าง แต่เด็กๆ ก็จะได้"

ในการกระทำทุกอย่างพลอยไม่ยอมออกหน้าเป็นอันขาด เพราะรู้ว่าถ้าทำไปอย่างนั้น จะต้องกระทบกระเทือนกับคุณอุ่น ฉะนั้นพลอยจึงทำทุกอย่างผ่านคุณเชย จะสั่งการใดๆในบ้าน ก็ขอให้คุณเชยสั่ง แม้แต่นางพิศ พลอยก็ต้องคอยดูแลห้ามปราม มิให้ไปก้าวก่ายกับคนในบ้าน กลัวจะเกิดเรื่อง เมื่อมาถึงวันแรก ตอนกลางคืน นางพิศก็มาหาพลอยและร้องไห้เสียบเป็นวัคเป็นเวร บอกว่าคิดถึง "คุณ" คือแม่ของพลอย สุดที่

จะทนทานได้ เมื่อได้มาเห็นสถานที่บ้านช่องที่ "คุณ" เคยอยู่
ฝ่ายคุณเชยนั้นก็ดูเหมือนจะรู้ใจพลอยอยู่มาก พลอยจะ
ตักเตือนสิ่งใด ก็ยอมรับฟังเป็นอย่างดี ด้วยเหตุเหล่านี้ พลอย
จึงมาอยู่บ้านเหมือนกับว่ามาอยู่เฉยๆ ยังไม่มีเรื่องที่จะต้อง
ร้อนใจ ส่วนคุณอุ้นนั้น ถึงจะไม่พอใจอย่างไร ก็ได้แต่เก็บตัว
อยู่ในห้อง ไม่ยอมรับรู้ว่ามีพลอยอยู่ในโลก เพราะคุณอุ้นรู้ดี
ว่าพลอยกลับมาบ้าน ก็ด้วยเจ้าคุณพ่อให้ไปรับมา และคุณอุ้น
นั้น ถึงจะแสดงอำนาจต่อคนได้ทั่วไป ก็ยังมีความเกรงใจเจ้า
คุณพ่ออยู่บ้าน

กับพี่น้องคนอื่นๆ พลอยก็พยายามปฏิบัติตน เป็นพี่น้อง
ที่ดีที่สุด หวานน้องสาวคนละแม่ นั้น เป็นเด็กที่กำลัง จะ โต
ขึ้นมา เมื่อได้พบพลอยผู้เป็นพี่สาวเต็มตัว ออกมาจากวัง
พร้อมด้วยบรรยากาศของในวัง ซึ่งเป็นที่ๆ ทรูหระ ที่สุดใน
สมัยนั้น หวานก็นับถือเลื่อมใสพี่สาวอย่างจริงใจ ไม่ว่าจะพลอย
จะไปทางไหนหรือทำอะไร หวานก็ติดตาม ไปอยู่ใกล้ๆ คอย
ดูแลไปเสียทุกอย่าง พลอยก็ถือโอกาสแนะนำและสอน ให้ทำ
ของต่างๆ และข้าวของเสื้อผ้า ที่เอาออกมาด้วย ก็แบ่งให้เท่าที่
เห็นว่าเหมาะสำหรับเด็กในวัยนั้น พลอยรู้สึกปลื้มที่มี
น้องสาว ถึงแม้ว่าจะเป็นคนละแม่ ความจริงเมื่อพลอยออก

จากบ้านไป หวานก็ยังคงเด็กเต็มที และพลอยก็มีได้สนใจ หวาน
ระลึกถึง แต่พอกลับมาอีกทีหนึ่ง หวานก็กลายเป็นเด็กโตๆ ที่
พูดจากรู้เรื่อง ทำเอาพลอยออกจะตื่นๆ ว่ามีน้องสาวที่เป็น
คนโตๆ และยิ่งอยู่ไปก็ซักจะรักเอามากๆ

กับคุณชิตนั้นพลอยไม่ค่อยจะได้พบปะ เพราะอยู่คนละ
เรือน แต่ถึงจะพบกันครั้งไร พลอยก็นอบน้อม ด้วยความ
เคารพ เรียกว่า "คุณพี่" ทุกคำ ทำให้คุณชิตเอ็นดู และพูดจา
ด้วยเป็นอย่างดี

เจ้าคุณพ่อให้คุณชิตและพวง ผู้เป็นภรรยาไปอยู่ที่เรือน
ที่พลอยเคยอยู่กับแม่ พอพลอยมาค้างบ้านได้คืนหนึ่ง พลอยก็
ชวนคุณเชยไปเยี่ยมคุณชิตและหลานๆ ที่เรือน

พอพลอยได้เห็นหน้าคุณชิตเป็นครั้งแรกก็ใจหาย เพราะ
เคยจำได้ว่า คุณชิตเมื่อรุ่นหนุ่มนั้น เป็นคนที่ค่อนข้างจะสวย
และเคยได้ยินผู้ใหญ่หลายคนออกปากว่า คุณชิตหน้าตาดีเป็น
หนักหนา แต่คุณชิตเดี๋ยวนี้ ไม่เหมือนคุณชิตคนก่อน โรคภัย
ไข้เจ็บและยาเสพติด ทำให้คุณชิตทรุดโทรมลงไป จนดู
เหมือนคนแก่ ร่างกายผอมแห้ง ผิวเหลืองซูบซีด และริม
ฝีปากเขียว คุณชิตนั่งเล่นอยู่ที่เฉลียงหน้าเรือน มีผ้าขาวม้า

ห้อยไหล่อยู่บนหนึ่ง พอเห็นพลอยเดินมา คุณชินก็ร้องทัก
เรียกให้ขึ้นเรือน พलगดผ้าขาวม้าลงมาจากคางไว้ที่พุง

พลอยขึ้นเรือนที่ตนเคยอยู่ด้วยความรู้สึกที่วังเวง และ
รู้ตัวว่า ถ้าได้ขึ้นมาคนเดียว โดยไม่มีคนอื่นอยู่ด้วย ก็เห็นจะ
ถึงกับต้องหลั่งน้ำตาด้วยความคิดถึงแม่ เรือนนั้นเก่าแก่ทรุด
โทรมไปด้วยวัย แต่ก็ยังพออยู่ได้ และดูเหมือนคุณชิตผู้อยู่ก็
มิได้สนใจนัก คุณชินคุยอยู่ด้วยครู่หนึ่ง แล้วก็บอกพวงให้พา
ลูกออกมาให้พลอยดู

พลอยรู้สึกสงสารพวงจับใจ แต่ก่อนเคยรู้จักพวงในฐานะ
เป็นบ่าวในบ้าน คนทั้งบ้านเรียกว่า "นางพวง" บ้าง "อีพวง"
บ้าง สุกแล้วแต่อารมณ์ขณะทีเรียก แต่พวงโตเป็นสาวขึ้น
หน้าตาก็พอดูได้ ถึงแม้ว่าจะไม่สวยงาม อะไรนัก พวงใน
ฐานะใหม่ที่เป็นพี่สะใภ้ของพลอย มิได้แสดงกิริยาอาการผิด
ไปกว่าแต่ก่อน คงนอบน้อม แสดงความเคารพเช่นเคย หรือ
จะมากกว่าแต่ก่อนด้วยซ้ำไป พลอยเห็นกิริยาอาการของพวง
ก็เข้าใจดีว่า เพราะเหตุใดคุณอุ๋นจึงได้นิ่งให้ เพราะถ้าคุณชิต
ได้เมียเป็นคนมีฐานะเท่าเทียมกัน เมียคุณชิตก็ต้องดีเสมอ
ในฐานะพี่น้องซึ่งคุณอุ๋นอาจทนไม่ได้ แต่เพราะพวงเป็นบ่าว
ชนิด "ลูกครอก" มาในบ้านนี้ ถึงว่าจะได้เป็นเมียคุณชิต พวง

ก็ยังถือว่าคุณจิตเป็นนาย และการเป็นเมียนั้น ก็เท่ากับหน้าที่
การทำงาน ไม่ถือว่าเป็นการยกฐานะของตนให้สูงกว่าแต่ก่อน
แม้แต่ลูกของตนแท้ๆ พวกก็ยังเรียกว่าคุณทั้งสอง เพราะเด็ก
ทั้งสองคนนั้น มีคุณจิตเป็นพ่อ

"แม่พวกสบายดีหรือ" พลอยเป็นคนทักขึ้นก่อน พวก
สะดุ้งจนเห็นได้ชัด เพราะครั้งนี้ดูเหมือนจะเป็นครั้งแรก ที่
คนขนาดลูกเจ้าคุณ ซึ่งเป็นเจ้าขุนมูลนายเรียกตนว่า "แม่พวก"

"สบายเจ้าค่ะ" พวกตอบ "แห่มคุณพลอยไปเสียนาน
สวดยพิศตาทีเดียว ถ้าบ่าวเห็นที่อื่นเป็นจำไม่ได้แน่!"

พลอยยิ่งใจแห่งลงไปอีก เมื่อได้ยินพวกใช้คำแทนชื่อ
ของตนเองว่า "บ่าว" อยู่นั่นเอง และนอกจากความสงสารที่มี
อยู่ในใจแล้ว ยังบังเกิดความนับถือในความเสมอต้นเสมอ
ปลาย ของพวกอีกมาก แล้วพวกก็อุ้มลูกของตนออกมาให้ดู
คนหนึ่งเป็นเด็กผู้ชายเล็กๆ อายุราวๆสองขวบหน้าตาน่ารัก
อีกคนหนึ่งเป็นผู้หญิงแรกเกิด อายุได้เดือนกว่าๆ

พลอยเป็นคนรักเด็กมานานแล้ว แต่เมื่ออยู่ในวังไม่มี
เด็กเล็กๆ ขนาดนี้จะเล่น พอเห็นลูกคุณจิต ซึ่งเป็นหลานของ
ตน ก็ตื่นตันใจ และดีใจระคนกันไป สัญชาติญาณของแม่ที่มี

อยู่ในตัวเท่าไร ก็ดูเหมือน จะแสดงอิทธิพลออกมา และพุ่ง
เข้าหาเด็กทั้งสองคนนั้น อย่างเต็มที่

พลอยอุ้มหลานคนผู้ชายขึ้นใส่ตัก กอดจูบเหมือนกับมี
รู้จักวางลงได้ วางหลานผู้ชายลงแล้ว ก็หันไปมองหลาน
ผู้หญิงในเบาะ อย่างอัศจรรย์ ชีวิตที่แรกเกิด ชีวิตที่บริสุทธิ์
ปราศจากบาปกรรมใดๆ ยังอ่อนแอ และยังเล็กน้อย ต้องคอย
เลี้ยงดูอยู่เสมอ มิฉะนั้นจะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปไม่ได้ พลอยยื่น
นิ้วมือเข้าไปที่เด็ก ซึ่งกำลังคืบอยู่ในเบาะ เด็กนั้นก็คว้ามือไป
กำไว้แน่น พลอยใจเต้นแรงผิดปกติ เหมือนกับจะมีกำลัง
อะไรอย่างหนึ่ง ที่แล่นจากตัวเด็กมาหาตน ใจคอนั้นวาบหวา
ด้วยความรักและความปรานี ความตื่นตันในใจทำให้พลอย
ต้องนำตาลอ พลอยเหลียวไปดูหน้าพวงเห็นพวงยิ้มด้วย
และได้ยินเสียงพวงพูดกับลูกของตนว่า

"คุณรู้จักคุณอาพลอยด้วยหรือคะ แม่ดูซี ! กำนิ้วคุณ
พลอยแน่นทีเดียว"

พลอยค่อยๆ คลายนิ้วมือจากมือเด็ก เมื่อรู้ว่าคุณจิตมีลูก
พลอยก็เตรียมสายสร้อยทองเส้นเล็กๆ ไว้สองเส้น เอาออกมา
จากในวัง เพื่อจะมาผูกข้อมือหลานตามธรรมเนียม สายสร้อย
สองเส้นนั้นก็เอาติดตัว มาที่เรือนคุณจิตด้วย อยู่ในพก พอ

เห็นเด็กทั้งสองคน พลอยก็ให้นึกอยากแต่จะให้ ในใจนั้นถ้าจะทำอะไร ให้เด็กทั้งสองคนนี้ได้ พลอยก็จะทำ รีบหยิบสายสร้อยออกจากปก และนึกในใจว่า ถ้าได้เห็นเด็กก่อน ก็จะมาให้เส้นโตกว่านี้ แล้วก็เอาสายสร้อยผูกข้อมือหลานทีละคน อย่างบรรจง

คุณจิตลุกจากที่นั่งอยู่ที่ระเบียงมานั่งใกล้ๆ อย่างรีบร้อน พอพลอยเอาสายสร้อยใส่ข้อมือลูกคนโตเสร็จ คุณจิตก็คว้ามือเด็กไปพลิกดู อย่างไม่ปราณีปราศรัย และชะโงกหน้ามาดู พลอยผูกข้อมือลูกคนเล็ก อย่างสนใจ

"ทองหนักเท่าไร" คุณจิตถามขึ้น

พลอยไม่เชื่อหูตนเอง ที่ได้ยินคำถามของคุณจิต เหลือบดูคุณเชยก็เห็นนั่งเคี้ยวหมากเฉย เหลียวไปมองพวง ก็เห็นก้มหน้านั่ง

"ทองหนักเท่าไร" คุณจิตถามขึ้นอีก

"ฉันก็ไม่ทราบ" พลอบตอบไม่เต็มคำ "เมื่อซื้อเขามา ก็ไม่ได้ถาม เห็นเส้นเล็กน่ารักดี ก็เลยเอามาผูกข้อมือหลาน"

"ซื้อทองต้องถามน้ำหนัก" คุณจิตพูดลอยๆ "ผู้หญิงซื้อของละก็อย่างนี้เสมอ ใจตัวเห็นอะไรสวย ก็ซื้อกันได้ ซื้อกันดี ถูกแพงไม่ว่า"

" กลับขึ้นบนตึกหรือยังแม่พลอย" คุณเชยเตือนขึ้น
แล้วก็ขยิบตา เหมือนกับจะรีบชวนให้พลอยกลับ

" อยู่หลายๆวันซีแม่พลอย" คุณจิตพูดขึ้น ก่อนที่
พลอยจะลงจากเรือน "แล้วก็มาเล่นกับหลานบ่อยๆ เด็กมันจะ
ได้รัก ถ้าฉันไม่อยู่ อีพวงมันก็อยู่ อย่าเกรงใจเลย"

" ระหว่างที่เดินกลับจากเรือนคุณจิต ไปที่ตึกคุณเชย
ก็พูดเบาๆว่า

" ฉันลืมเตือนแม่พลอยไป ถ้าจะให้อะไรหลานเป็น
ทองเป็นหยอง อย่าให้คุณจิตเห็นดีกว่า"

" ทำไมเล่าคุณเชย ก็ลูกของเธอแท้ๆ" พลอยถามอย่าง
ไม่เข้าใจ

" ฉันกลัวมันจะผูกข้อมือเด็กอยู่ไม่กี่วัน" คุณเชยตอบ
หน้าตาเฉย

" ไฮ้ ! คุณเชยเอาอะไรมาพูด ! กะอีสายสร้อยเส้น
เท่านั้น !"

" อ้าว ! แม่พลอยไม่เชื่อฉันก็คอยดูไปซี อีกสองสาม
วัน พอพ่อเขาหิวขึ้นมา ก็กลายเป็นควันฝืนไปหมด"

พลอยใจหายวาบ เพราะไม่รู้ว่าคุณจิตได้ลัดตัวไปถึง
เพียงนั้น

"โธ่ ! คุณเชยก็ ฉันไม่เชื่อหรอก คนอะไรจะใจไม้ไผ่
ระกำ ถึงเพียงนั้น"

"เฮ้อ !" คุณเชยถอนใจใหญ่ แล้วก็พูดต่อไปว่า "แม่
พลอยเอ๊ยแม่พลอย แม่ไปอยู่เสียในวัง ได้เรียนรู้อะไร มากี่
จริง แต่แม่พลอยอย่าลืมว่านอกวังนี้ ก็มีอะไรที่จะต้องเรียนรู้
ต่อไปอีกมากเหมือนกัน คอยดูไปก็จะเห็นไปเอง ฉันน่าจะรู้เสีย
จนจึ่กี่ยจะรู้แล้ว นี่ถ้าไม่ใช่แม่พลอย ฉันก็ไม่พูดหรอกอาย
เขา"

พลอยเดินกลับขึ้นไปบนตึก โดยไม่ปริปากพูดว่าอะไร
อีก และเมื่อขึ้นมาบนตึกเข้าไปในห้องคุณเชยแล้ว เรื่องคุณ
จิตที่คุณเชยเล่าให้ฟัง ก็เป็นเรื่องที่ทำให้พลอยต้องคิดต้อง
กังวล เพราะสงสารเด็กที่เพิ่งได้พบสองคนนั้น เป็นกำลัง จน
คุณเชยต้องเข้าพลอยว่า

"แม่พลอยอย่าเก็บเอาเรื่องอะไร มาวิตกให้มากนัก
เลย เวรกรรมของใครสร้างไว้อย่างไร เขาก็ไปอย่างนั้น ฉัน
เองนั้นร้อนใจวิตกมาเสียจนหายไปแล้ว คอยกันเรื่องอื่นๆ
ดีกว่า"

ความวิตกกของพลอยมิได้ไปสิ้นสุดลงที่คุณจิตเท่านั้น
เพราะอีกสามสี่วัน พลอยก็ได้เห็นเหตุการณ์บางอย่าง ที่ทำให้
พลอยต้องกลุ้มใจหนักขึ้นไปอีก

วันหนึ่งตอนบ่าย ขณะที่พลอยนั่งเล่นอยู่กับคุณเชย ที่ได้
ต้นพิกุลหน้าตึก หวานและเด็กอื่นๆ ช่วยกันเก็บดอกพิกุลที่
ร่วงกลาดเกลื่อน อยู่ตามพื้น พลอยแว่วได้ยินเสียงเหมือนใคร
จะร้องเพลงคังๆ อยู่แต่ไกล และเสียงนั้นก็ค่อยดังใกล้ๆ เข้า
มาทุกที จนจับคำที่ร้องอยู่สุดเสียงนั้นได้ว่า เป็นเพลงกราว
นอก และเสียงนั้น เป็นเสียงของคนที่นั่งอยู่ในเรือ ซึ่งกำลัง
แจวเข้ามาสู่บ้าน อย่างช้าๆ

"พระวัยได้ฤกษ์ ให้เลิกทัพ ผู้คนโจนจับอาวุธมัน..."
เสียงนั้นร้องต่อไป อย่างเบิกบานสำราญใจ

"ฉันว่าแล้วใหม่ละ" คุณเชยพูดขึ้นอย่างหัวเสีย "ขอ
กันก็แล้ว ห้ามกันก็แล้ว ยังอดเพลงฤทธิ์ไม่ได้"

"ใครกัน คุณเชย" พลอยถามอย่างแปลกใจ

"ก็จะใครที่ไหนดเสียอีกล่ะ พ่อเพิ่มตัวดีของแม่
พลอยนะซี" ว่าแล้วคุณเชยก็ลุกกระโดดกระวาด เดินคุ่มไปยัง
ศาลาท่าน้ำ

พลอยเหงื่อแตกด้วยความตกใจ และเสร์้าใจระคนกัน
มือเย็นเท้าเย็นขึ้นมาทันที พลอยก็รู้อยู่แล้วว่า พ่อเพิ่มชอบดื่ม
สุรา แต่ก็ไม่นึกว่าฤทธิ์สุรา จะทำให้พ่อเพิ่มเมามาย อาละวาด
แต่กลางวันแสดกๆ ถึงเพียงนี้ มีอย่างหรือนั่งเรือ ร้องเพลงดัง
ลั่นมาได้ตลอดคลอง ชาวบ้านเขาจะว่าอย่างไร และถ้าใครเขา
รู้ว่าพลอย เป็นน้องแท้ๆ ของพ่อเพิ่ม พลอยจะไปดูหน้าเขา
อย่างไรได้ พลอยเหลียวไปดูบนตึกเห็นยังเงิบอยู่ เจ้าคุณพ่อ
อาจจะยังไม่ตื่นจากนอนกลางวัน ท่านคงไม่ได้ยินเสียงเอะอะ
ในคลอง นับว่าเคราะห์ดียังคืออยู่ นางพิศกำลังเดินถัดลานบ้าน
เข้ามาหาที่ได้ตื่นพิกุล ที่พลอยนั่งอยู่

"เสียงใครมาเอะอะแต่วันเทียวคุณพลอย" นางพิศ
ถามขึ้น

"จู้ จู้ ! เบาๆหน่อยพิศ พ่อเพิ่มนะไม่ใช่ใครหรอก"
พลอยไม่รู้จะห้ามใคร ก็ได้แต่ห้ามนางพิศ มิให้ส่งเสียงดัง

"ปู่โธ ! มาห้ามบ่าวทำมัย !" นางพิศออกอุทาน "มัน
ต้องไปห้ามพ่อตื่นเสียงโน่น ถึงจะถูก คุณเพิ่มนี้เสียงดี ไม่ใช่
เล่นที่เดียว"

"โธ่ พิศก็" พลอยพูดอย่างหัวเสีย "เห็นเป็นเรื่องสนุก
ไปได้ พ่อเพิ่มเมาเหล้าอะอะมา เคี้ยวเจ้าคุณพ่อตื่นไต้ยีน ก็
เกิดเรื่องบ้านแตก เท่านั้นเอง"

"ฮ่า !" นางพิศร้อง "เมาเหล้าด้วยหรือนี่ ! อย่าวิตก
ไปเลยทูนหัว เคี้ยวพิศจะจัดการเอง คอยดูสิมีนางพิศ บ้างซี
! อย่างนี้แหละชำนาญนัก เคยปราบมาหลายคนแล้ว"

ว่าแล้วนางพิศก็รีบเดินไปยังทำน้ำอีกคนหนึ่ง พลอย
เห็นนางพิศไปนั่งลงพูดกับคุณเชย แล้วเห็นคุณเชย เดิน
กลับมาไต้ต้นพิศอีก ขณะนั้นเรือที่พ่อเพิ่มนั่งมา เข้ามาจอด
ที่ท่าหน้าแล้ว เสียงพ่อเพิ่มเจรจากับคนเรืออะอะ ตามประสา
คนเมา

"นางพิศมันบอกว่ามันจะดูแลเอง" คุณเชยบอกเมื่อลด
ตัวลงนั่งไต้ๆพลอย "มันบอกให้ฉันกลับเข้ามาเสีย"

อีกสักครู่หนึ่ง พ่อเพิ่มก็เดิน โซซัด โซเซ ผ่านหน้าพลอย
และคุณเชยไปไต้ๆ มีนางพิศเดินขนานข้าง พ่อเพิ่มสีหน้า
แดงกำ ด้วยฤทธิ์สุรา และส่งกลิ่นเหล้าฟุ้งมาถึงที่ๆพลอยนั่ง
อาการกิริยาของพ่อเพิ่ม ดูน่าขะแขยง จนพลอยเกือบจะทนดู
ไม่ไหว

"สนุก...สนุก... วันนี้สนุกมาก" เสียงพ่อเพิ่มพูด
อ้อแอ้กับนางพิศ "แม่พิศ...ยอดชมองอิม..." พ่อเพิ่มพูดต่อไป

"อย่าเอะอะไปคุณเพิ่ม" นางพิศพูดขู่เหมือนกับว่า
พ่อเพิ่มยังเป็นเด็กๆ "มากินข้าวเสียเดี๋ยวนี้เชียว ม่ายงั้นฉันตี
เอาจริงๆนะ"

"อีพิศ..." พ่อเพิ่มพูดต่อไป "มึงจะตีกูเรอะ..." แต่แล้ว
พ่อเพิ่มก็ตามนางพิศไปทางครัว แล้วเงียบหายไปเลย

นางพิศมารายงานต่อพลอย ตอนกลางคืนว่า พ่อเพิ่มไม่
เมาเท่าไรนัก เอะอะไปอย่างนั้นเอง ไปหาข้าวให้กิน กับแกง
ต้มโคล้งเผ็ดจัดร้อนจัด สักครูก็สร้าง เวลานี้นอนหลับอย่าง
สบายอยู่ที่ม้านั่งยาว ใต้ต้นมะม่วงใกล้ๆครัวนั้นเอง ตื่นขึ้นมา
ก็เห็นจะหมดเรื่อง

พลอยอยู่ที่บ้านมาได้เจ็ดแปดวัน โดยที่มิได้พบปะกับ
คุณอุ๋นอีกเลย หลังจากวันแรก แม้แต่ส้อมเสียง ก็ไม่ได้ยิน
เพราะคุณอุ๋นเธอเก็บตัวอยู่แต่ในห้อง ถ้าจะออกมาจากห้อง ก็
คงเป็นเวลาที่พักผ่อนไม่เห็น แต่แรกพลอยก็รู้สึกเฉยๆ เพราะมี
เรื่องอื่นๆ หลายเรื่องทางบ้านที่ทำให้ตื่นเต้นใส่ใจ แต่เมื่ออยู่
ต่อมาก็เริ่มอึดอัด เพราะความรู้สึกที่ว่า มีอีกคนหนึ่งในบ้านที่
ยังปฏิเสธ ไม่ยอมรับตนให้เข้าในครอบครัวนั้น ทำให้พลอย

ต้องหวาด สะอื้นอยู่เสมอ ยิ่งหลายวันเข้าก็ยิ่งรู้สึก เหมือนกับ
มีอะไรมากอยกกดดันไว้ มิให้รู้สึกสบายใจได้ ยังเป็นเรื่องที่
ข้องใจอยู่ตลอด คุณอ่อน กลายเป็นอิทธิพลมืดที่น่าสพึงกลัว
สำหรับพลอย ขณะที่อยู่บ้านที่มืด และน่ากลัว ก็เพราะพลอย
มิได้เห็นตัวคุณอ่อน และคาดไม่ถึงว่า คุณอ่อนกำลังจะทำอะไร
กับตน หรือจะรู้สึกอย่างไร ต่อตน คนในบ้านตั้งแต่เจ้าคุณพ่อ
ลงมา ไม่มีใครยอมพูดถึงคุณอ่อนกับพลอยเลย ถ้าพูดกันอยู่ใน
เรื่องใด ที่พอจะวกเข้าหาคุณอ่อน ทุกคนมักจะเปลี่ยนเรื่องเสีย
เสมอ

แต่ในที่สุด สิ่งที่พลอยกลัวเกรงจากคุณอ่อน ก็เริ่มสำแดง
ตัวให้ปรากฏ จนพลอยเห็นได้ชัด หวานน้องสาวคนเล็กนั้น
เมื่อพลอยมาค้างบ้านใหม่ๆ ก็รู้สึกนิยมนั่งล้อมใส ในตัวพลอย
เพราะมักจะมาหาถึงในห้อง และติดตามอยู่เสมอ แต่ตอนท้าย
หวานก็เริ่มห่างไป ไม่มาหาหรือติดตามอย่างแต่ก่อน ถึงแม้
จะพบกันจึ่งหน้า ก็พูดด้วยคำสองคำอย่างเสียไม่ได้ แล้วก็รีบ
หลบไปทางอื่น ส่วนข้าวของเสื้อผ้าที่พลอยให้นั้น เห็นหวาน
ใส้อยู่ แต่ในวันแรกๆ ในตอนท้ายก็มีได้ใส่อีกเลย คงใช้แต่
เสื้อผ้าเก่าๆ อย่างแต่ก่อน พลอยสังเกตอาการกิริยาของหวาน
ก็รู้ได้ว่าเด็กมิได้เกลียดชังตน แต่ดูเหมือนจะกลัวอะไรอยู่สัก

อย่างหนึ่ง วันหนึ่งพลอยนั่งอยู่กับคุณเชยสองต่อสอง ก็
ปรารภขึ้นว่า

"หมูนี้อ้วนหายไป ไม่เห็นหน้ามาหลายวันแล้ว"
คุณเชยถอนใจใหญ่แล้วก็ตอบว่า

"แม่พลอยอย่าไปถือสาเด็กเลย ธรรมดาของเด็กก็
ต้องกลัวผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เขาห้ามอย่างไร ก็ต้องทำอย่างนั้น เมื่อ
ฉันยังเป็นเด็ก ฉันก็กลัวเหมือนกัน แม่พลอยจำได้ไหม เมื่อ
ตอนเรายังเด็กๆ แม่พลอยออกมาเจอคุณพ่อ เรื่องโกนจุก แล้ว
ฉันกับพ่อเพิ่มเข้าไปคุยด้วย คราวนั้นแหละ ฉันถูกตีเกือบ
ตาย"

พลอยได้ยินคุณเชยพูดแล้วก็เข้าไปในทันทีว่า หวานคงถูก
คุณอ้วนห้ามมิให้มาติดต่อกับตน ทำให้พลอยนึกสงสารเด็ก
ยิ่งขึ้นไปอีก แต่อิทธิพลของคุณอ้วนไม่หยุดยั้งแต่เพียงแค่นั้น
อีกวันหนึ่งพลอยเดินไป ที่เรือนคุณจิตว่าจะไปเล่นกับ
หลานๆ เห็นคุณจิตนอนเล่นอยู่ที่ระเบียงเรือน และพวงกำลัง
นั่งทำอะไรจุกจิก อยู่ที่ข้างๆบันได พอพลอยก้าวขึ้นบันได
เรือน คุณจิตก็ทักขึ้นว่า

"อ้อ ! แม่พลอย" แล้วก็ลุกขึ้นเดินเข้าเรือนไปเฉยๆ
ทิ้งให้พวงนั่งรับพลอยอยู่ที่ระเบียงคนเดียว แต่พลอยก็ยังไม่
รู้ตัว หันไปถามพวงว่า

"แม่พวง หลานๆ อยู่ไหน"

พวงนั่งนิ่งไม่พูด เงยหน้ามองคุณพลอย ด้วยสายตาที่เต็มไปด้วย
ไปด้วยความรักความชอบใจ แล้วก็ทำตาแดงๆ เหมือนกับจะ
ร้องไห้ รีบคลานหายเข้าเรือนไปอีกคนหนึ่ง ทิ้งพลอยให้นั่ง
อยู่ที่ระเบียงคนเดียว คราวนี้พลอยเข้าใจได้ดี โดยไม่ต้องมี
ใครอธิบายว่า ทั้งคุณชิตและพวงก็คงถูกคุณอุ้น ห้ามเป็น
เด็ดขาด มิให้ติดต่อกับตนอีกแบบเดียวกัน เมื่อพลอยนำเรื่อง
ไปเล่าให้คุณเชยฟัง คุณเชยก็ได้แต่ถอนใจใหญ่ แล้วพูดว่า

"แม่พลอยต้องอดทนเอาหน่อย นึกว่าเห็นแก่เจ้าคุณ
พ่อท่านเถิด อย่างเพิ่งรีบกลับ อยู่ต่อไปอีกหน่อย ใครเขาไม่
คบเราก็ช่าง นึกว่าเราทำให้พ่อของเราสบายใจ ก็แล้วกัน"

ความจริงพลอยต้องใช้ความอดทนอย่างมากที่สุดอยู่แล้ว
แล้ว แต่พลอยก็รู้ว่า การที่ตนมาค้างบ้าน ทำให้เจ้าคุณพ่อใจ
คอเบิกบานขึ้นมาก เวลาพูดกับพลอยก็มักจะส่งเสียงหัวเราะ
อยู่ไม่ขาด เหมือนกับเจ้าคุณพ่อ ที่พลอยเคยรู้จักมาก่อน
คุณเชยบอกว่าเจ้าคุณพ่อกินข้าวได้มากขึ้น และดูเหมือนจะ

นอนหลับดีขึ้น ตอนเช้าและตอนบ่าย เจ้าคุณพ่อก็กลับลงมา
เดินเล่นตามปกติ เมื่อเห็นผลอย่างนี้ พลอยก็พร้อมที่จะอดทน
ต่อไป แต่ความอดทนของคนเราทุกคนนั้น ย่อมจะมีที่สิ้นสุด
ลงวันหนึ่ง เมื่อถึงขีด

วันหนึ่งนางพิศมาหาพลอย แล้วถามขึ้นว่า

"คุณพลอยจะเข้าวังเมื่อไร มาอยู่นี้ได้ร่วมสิบวัน
แล้ว"

"ฉันก็ว่าจะกลับเร็วๆนี้แหละพิศ" พลอยตอบ "แต่
คุณเขยเธอขอให้อยู่ต่อไปอีกหน่อย พิศจะทำไมหรือ"

"บ่าวไม่ทำไมหรือคุณพลอย" นางพิศตอบ "แต่รีบ
กลับเสียในวันสองวันนี้แหละดี อยู่ไปเดี๋ยวจะเกิดเรื่อง"

"เกิดเรื่องอะไรกันพิศ !" พลอยถามอย่างไม่สบายใจ
"ฉันไม่เคยมีเรื่องอะไรกับใครสักหน่อย"

"คุณไม่มี แต่บ่าวมีมากขึ้นทุกวัน" นางพิศตอบ
"เวลานี้ บ่าวต้องซื้อของเรือกินแล้ว คุณพลอยรู้ไหม เพราะไม่
อยากเข้าไปในครัว อีพวกคนบ้านนี้มันด่าให้ได้ยินทุกวัน"

"ด่าใครพิศ" พลอยถาม

"ก็ไม่ได้ออกชื่อใคร แต่บ่าวก็พอเดาออก ถ้าจีนอยู่ต่อไป เป็นเกิดเรื่องวันหนึ่ง นางพิศมันเกิดอคไม่ไหว ตบมันทั้งบ้านละก็ได้สนุกกันใหญ่"

พลอยยอมจำนนต่อเหตุผลของนางพิศทันที เพราะพอจะเดาออกว่า เหตุการณ์ระหว่างบ่าวไพร่ของคุณอุ่น และนางพิศจะเป็นอย่างไร พลอยไม่คิดจะขอร้องให้นางพิศอดทนต่อไป อย่างที่คุณเชยขอกับตน เพราะรู้ว่าจะไม่ได้ผลการที่นางพิศอดทนได้ถึงเพียงนี้ ก็นับว่าดีหนักหนาอยู่แล้ว คินวันนั้นเอง พลอยก็บอกกับคุณเชยว่าจะกลับเข้าวัง ในวันมะรืนนี้ และขอให้คุณเชยสั่งเรือและไปส่งให้ด้วย

เมื่อพลอยคลานเข้าไปลาเจ้าคุณพ่อ เพื่อกลับเข้าในวังต่อไป เจ้าคุณพ่อก็ดูเหมือนจะรู้เรื่องอยู่ เป็นอย่างดีแล้ว เพราะท่านมิได้ทักท้วงแต่อย่างใด แต่กลับให้ศีลให้พร และสั่งว่าเมื่อมีโอกาสให้กลับมา เยี่ยมบ้านอีก

"พลอยทูลเสด็จด้วย" เจ้าคุณพ่อพูด "ว่าพ่อกราบพระบาทขอบพระทัย ที่ทรงให้พลอยมาเยี่ยมบ้าน ทำให้พ่อสบายใจขึ้นมาก เพราะได้เห็นแล้วว่าลูกของพ่อเติบโตขึ้นเป็นคนดีอย่างไร ขอให้พลอยจงรักษาตัวให้ดี และจงอย่าลืมว่าเจ้าเป็นลูกพ่อ มีชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลที่จะต้องรักษา"

เจ้าคุณพ่อหยุดนั่งอยู่ครู่หนึ่ง เหลือบไปดูทางห้องคุณ
อุ๋น แล้วก็พูดขึ้นเบาๆว่า

"พลอยกระเถิบเข้ามาใกล้ๆ" ว่าแล้วเจ้าคุณพ่อก็เปิด
หีบใบหนึ่ง ที่วางอยู่ใกล้ๆตัว หยิบสายสร้อยข้อมือ เส้นหนึ่ง
ยื่นให้พลอย

"สายสร้อยทองสามสี" เจ้าคุณพ่อลดเสียงอีก
เหมือนกับจะกลัวใครได้ยิน "พ่อเห็นชาววังสมัยนี้ เขาชอบ
ใส่กัน เลยซื้อไว้ให้พลอย แต่อย่าเพิ่งใส่เดี๋ยวนี้ เก็บไว้เข้าวัง
แล้วจึงใส่"

พลอยก้มลงกราบเจ้าคุณพ่อ ด้วยความรู้สึกตื่นตันใจ
และเศร้าใจระคนกัน เจ้าคุณพ่อแสดงให้เห็นได้ชัดว่า ถึงแม้
ท่านจะรักพลอยและเมตตาปรานี สักเพียงใดก็ตาม แต่ความ
เกรงใจคุณอุ๋น ก็ยังมีอยู่ในเจ้าคุณพ่อ ไม่น้อยไปกว่าคนอื่นๆ
ในบ้านนี้ ทำให้การแสดงความรักความเห็นอกเห็นใจ แม้แต่
จะให้ข้าวของกัน ก็ต้องเป็นการซ่อนเร้นปิดบัง

ก่อนจะลงเรือกลับในตอนเช้า พลอยก็ชวนคุณเชยเข้าไป
ปลาคุณอุ๋นอีก ตามระเบียบ คราวนี้คุณเชยไม่ทัดทาน แต่พูด
ที่เล่นทีจริงว่า

"ไปก็ไป แต่ถ้าเธอแหงขึ้นมา เราคอยวิ่งหนีลงเรือ
กันให้ทันก็แล้วกัน"

แต่การก็มีได้เป็นไปอย่างที่คุณเชยพูดไว้ เพราะคุณอ่อน
นั่งเหมินหน้าหนึ่ง ระหว่างที่พลอยเข้าไปลา เหมือนกับว่านั่งอยู่
คนเดียว ไม่มีใครเข้าไปหาถึงในห้องเลย

พลอยก้าวเท้าลงเรือด้วยความโล่งใจ ท้ายเรือมีนางพิศ
ลงไปนั่งคอยกุมข่าวของอยู่แล้ว และมีพ่อเพิ่ม ซึ่งจะอาศัยเรือ
ข้ามฟากไป นั่งรออยู่อีกคนหนึ่ง พอพลอยกับคุณเชยลงไปนั่ง
เรียบร้อย คนท้ายเรือก็เบนหัวเรือ ออกจากท่า และพอเรือลอย
ลำเริ่มเคลื่อนที่ บ่ายหน้าออกจากบ้าน นางพิศซึ่งนั่งอยู่ข้าง
ท้าย ก็บ้วนน้ำหมาก และจากถ่มลงไปใต้น้ำหน้าบ้านอย่าง
แรง พร้อมกับบ่นเบาๆ อยู่ในคอว่า

"สิ้นเวรสิ้นกรรมกันไปครั้งหนึ่ง แล้ววันหลังเถอะ
แม่จะกลับมาใหม่ คราวหน้าละก็เป็นได้เห็นดีกันละ"

คุณเชยได้ยินนางพิศพูด ก็หันหน้ามาสบตากับพลอย
แล้วอมยิ้ม ส่วนพ่อเพิ่มถามขึ้นว่า

"บ่นอะไร พิศ"

"เปล่า คุณเพิ่ม" นางพิศตอบ "ฉันให้พรคนในบ้าน
บางคน ให้เขาเจริญๆ ยิงๆ ขึ้นไปเท่านั้นเอง"

"ใครได้พรนางพิศเห็นจะเจริญแน่" พ่อเพิ่มปรารภ
ขึ้น

"เจ้าค่า" นางพิศตอบ "พรของบ่าวไม่เคยพลาดเลย
ปากกินเกลือปลาแร่อย่างนี้ละ ให้พรจำเรอตุ๋นัก"

"พลอยยังออกมาทำยวังบ่อยไหม" พ่อเพิ่มถาม
พลอย ขณะที่นั่งอยู่ในเรือ

"ก็ไม่บ่อยนัก พ่อเพิ่มถามทำไม" พลอยชักสงสัย

"นึกว่าออกมาบ่อยๆ ฉันจะได้ไปคอยพบ" พ่อเพิ่ม
พูดเนือยๆ

"ก็แต่ก่อนจะไปพบเมื่อไรก็ได้ ทำไมจึงต้องมาถาม"
คุณเชยหันไปถามพ่อเพิ่ม อย่างสงสัยเหมือนกัน

"เปล่า ไม่มีอะไรหรอก" พ่อเพิ่มตอบคุณเชย "เพื่อน
รักฉันคนหนึ่ง เขาอยากรู้จักแม่พลอย เผื่อบางทีพบกัน ฉันจะ
ได้พาเขามาพบ ให้รู้จักกันไว้"

"ฮ้า!" นางพิศร้องขึ้น "มาละซี!"

"พ่อเพิ่ม" คุณเชยพูดด้วยน้ำเสียงที่เอาจริง "ใครจะ
เป็นเพื่อนฝูงของพ่อเพิ่ม ฉันไม่รู้ด้วยละ แต่พ่อเพิ่ม จะมาทำ
อย่างนั้นไม่ได้ แม่พลอยไม่ใช่น้องสาวของพ่อเพิ่มคนเดียว
แต่ก็เป็นน้องสาวของฉันเหมือนกัน ถ้าพ่อเพิ่มจะทำอย่างนั้น

ก็จะต้องเกิดเรื่องกับฉันก่อน ระวังตัวให้ดี ฉันไม่ยอมคน
ง่ายๆหรือก มีอย่างรี นื่องเป็นสาวเป็นนาง จะพาผู้ชายมาพบ
เหมือนคุณเปิดคูไก่อ!"

พ่อเพิ่มนึ่งเจียบ นึ่งหันหน้ามองออกไปนอกเรือ มิได้ปริ
ปากพูดว่าอะไรอีก และทุกคนก็นั่งนิ่งเจียบๆ ไปจนเรือเข้า
จอดเทียบที่ท่าพระ

สิ่งแรกที่พลอยทำเมื่อถึงท่าหน้า หลังจากที่ได้ขึ้นไปฝ้า
เสด็จแล้ว คือลุกข้อมือช้อยไปมุมห้อง แล้วกระซิบถามว่า

"มีข่าวอะไรบ้างหรือเปล่าช้อย"

"ข่าวอะไรกัน" ช้อยถามทำไม่รู้เรื่อง

"โธ่! ช้อยก็รู้ดีอยู่แล้ว ถามได้" พลอยพ้อขึ้นอย่าง
รำคาญ ที่ช้อยชอบลือเลือนไม่รู้จักหยุดหย่อน ระหว่างที่อยู่
บ้านสิบกว่าวัน พลอยก็ได้แต่นั่งคิดนอนคิดถึงพี่เนือง ไม่มี
เวลาที่จะลืมได้ และที่ตัดสติใจกลับเข้าวัง ก็เพราะในวังเป็นที่
เดียว ที่ตนจะได้รับการติดต่อจากพี่เนือง พลอยจึงมิได้รือรออยู่
ที่บ้านจนนานเกินควร เพราะใจนั้น เร่งเร้าที่จะได้รับข่าวพี่
เนืองอยู่เสมอ ข่าวคราวที่คอยฟังอยู่นั้น ไม่จำเป็นที่จะต้อง
เป็นหนังสือจดหมาย ที่พี่เนืองมีมาโดยตรง บางทีก็เป็นข่าวที่
ส่งมาถึงกันด้วยปาก หรือของฝากเล็กๆน้อยๆ ที่พี่เนืองฝาก

มาให้ หรือแม้แต่เรื่องราวเกี่ยวกับพี่น้อง ที่ซ้อยได้ยินมาจากบ้าน แล้วเก็บเอามาเล่าให้ฟัง ก็ทำให้พลอยพอใจไปได้นาน ครั้งสุดท้ายที่ได้ยินข่าวจากพี่น้อง ก็ร่วมสองเดือนมาแล้ว พลอยจึงได้แต่ภาวนาระหว่างออกไปข้างบ้านว่า กลับมาถึงในวังคราวนี้ ขอให้ได้ยินข่าวจากพี่น้องเป็นครั้งแรก

"อ้อ ! ข่าวคราวจากนครสวรรค์นะหรือ" ซ้อยทำเป็นเพ็งรู้เรื่อง

"ฉันก็เห็นเขาเจ็บหายไม่นาน ระหว่างที่แม่พลอยไม่อยู่ ก็ไม่เห็นมีอะไร"

"จริงๆ หรือซ้อย" พลอยถามเพราะยังไม่เชื่อนิท

"จริงซีน่า ฉันจะไปหลอกทำมัย" ซ้อยตอบแล้วพูดต่อไปว่า "แต่บางที่อีกสองสามวันจะได้ข่าวบ้างกระมัง เห็นแม่ให้คนเข้ามาบอกคุณอาว่า วันมะรินจะมาหา แล้วสั่งให้ฉันรออยู่ที่ตำหนัก อย่าไปไหนเสีย ราวกะคนอย่างฉันจะไปไหนรอด"

"แปลกจริง" พลอยปรารภขึ้น "ฉันไม่เคยเห็นพี่น้องเจ็บไปนาน อย่างนี้เลย บางทีจะเจ็บไข้หรือมีเรื่องอะไรกระมัง"

"ก็ไม่เห็นจะแปลกอะไรนี่พลอย" ซ้อยตอบอย่างพยายามเอาใจ "หัวเมืองที่พี่เนืองไปอยู่ ก็ไม่ใช่ว่าอยู่ใกล้ๆ มีคนไปมาเมื่อไรจึงจะส่งข่าวคราวถึงกันได้ คราวนี้ถ้าจะไม่มีใครเขาจะมากรุงเทพฯ กระทบง แต่อย่าวิตกไปเลยพลอย ถ้าพี่เนืองเป็นอะไรไปจริง ป่านนี้ก็คงรู้แล้ว อดใจอีกสองวันก็คงได้ข่าว มะรินนี่แม่เข้ามาในวัง ฉันจะลองถามดู"

ถึงแม้ว่าซ้อยจะพยายามพูดปลอบเอาใจ พลอยก็ยังไม่วายห่วง พี่เนืองอาจเจ็บไข้อย่างไรก็ไม่รู้ได้ วันนั้นทั้งวันและต่อมาอีกวันหนึ่ง พลอยก็ยังนึกวิตกและให้รู้สึกว้าวุ่นใจชอบกล ทั้งที่ในระยะเวลาสองสามวันแรก ที่กลับเข้าวัง พลอยมีเรื่องจะต้องทำมาก เวลาที่ขึ้นเฝ้าเสด็จก็ดูจะนานกว่าปกติ เพราะพลอยหายหน้าไปหลายวัน เสด็จก็รับสั่งทุกข์สุข และรับสั่งให้พลอยเล่าเรื่องทางบ้าน และเรื่องต่างๆ ที่ได้พบเห็นนอกวังถวายอย่างละเอียด นอกจากนั้นพลอยยังต้องใช้เวลาพบปะพูดคุย กับคนรู้จักชอบพอที่มาเยี่ยม ถามข่าวคราว และต้องใช้เวลาไปเยี่ยมผู้ใหญ่หลายคน ที่รู้จัก ตามตำหนัก และเรือนต่างๆ

พลอยอยู่ในวังมาแต่เด็กจนโต มีความรู้สึกเคยชิน เหมือนกับว่า โลกมนุษย์นั้นอยู่ในวังทั้งสิ้น ไม่เคยรู้สึกกับ

แค่นิดอึด หรือรู้สึกว่ายู่ในวงล้อม แต่หลังจากที่ได้ไปอยู่
บ้านของตนมาสิบกว่าวัน กลับเข้าวัง ก็เริ่มรู้สึกมองเห็นสิ่ง
ต่างๆ ที่กึกกั่นอยู่ เป็นต้นว่ากำแพงวังทั้งชั้นนอกชั้นใน โขลน
จำที่เฝ้าเวรยามระแวงระวัง ตลอดจนระเบียบจิกจิกต่างๆ และ
เมื่อถึงเวลาย่ำค่ำ เสียงเขาลากโซ่ล่ามปิดประตูวังชั้นใน มิให้
คนเข้าออก ทำให้พลอยใจแห้งลงไปอย่างอธิบายไม่ถูก

ครั้นถึงวันนัดแม่ชั้นก็เข้ามาในวังจริงๆ ประจวบกับ
เวลาที่พลอยนั่งกินข้าว อยู่กับซ้อยและคุณสาย อยู่ในห้อง แม่
ชั้นหอบข้าวของใส่ตะกร้าบ้าง ชะลอมเล็กชะลอมน้อยบ้าง
มากับตัวเหมือนอย่างเคย ทำให้พลอยใจชื่นจื้นทันที เพราะ
สิ่งต่างๆเหล่านั้น เป็นสัญญาณให้พลอยรู้ว่า มิของมาจากหัว
เมือง และของจากหัวเมืองนั้น ก็หมายถึงพี่น้องและข่าวคราว
จากพี่น้อง เป็นอันว่าสิ่งที่พลอยเฝ้าคอยอยู่นั้น คงจะได้รับใน
วันนี้ไม่ผิดหวัง และบางทีก็อาจมีหนังสือจากพี่น้องถึงพลอย
โดยตรง ฝากมาทางซ้อยบ้างก็ได้ พลอยเหลือวไปมองใน
ตำรับ แลเห็นกับข้าวนำกินไปเสียทุกอย่าง เมล็ดข้าวในชามก็
ดูเหมือนจะขาวสะอาด เป็นตัว นำกินจื้นมาทันที

คุณสายพอเห็นแม่ชั้น ก็รักทักจื้นว่า

"แม่ฉันมาพอดี กินข้าวเสียด้วยกันเถิด ฉันก็เริ่มจะ
ลงมือเดี่ยวนี้เอง"

"ไม่ต้องหรอกแม่สาย" แม่ฉันตอบ "ฉันแวะกิน
ขนมจีนน้ำพริกเสียที่หน้าประตูวัง เมื่อก่อนจะเข้ามานี่เอง
เห็นของเขาน่ากิน นานๆฉันจะได้กินของหาบเสียที เลยกิน
เสียใหญ่ แหมเดินเสียเหนื่อย ! วันนี้ร้อนจริง !"

"งั้นลูปตัวทาน้ำอบเสียก่อนซี" คุณสายบอก "แล้วจะ
ได้คุยกันให้สบาย น้ำท่าก็มี"

แม่ฉันฉวยขันล้างหน้าออกไปลูปตัว ที่หลังตำหนัก
ระหว่างนั้นพลอยก็นั่งกินข้าวต่อไป นานๆก็ชำเลื่อง มองดู
ชะลอมต่างๆ ที่แม่ฉันวางไว้ เพราะแน่ใจว่าของเหล่านั้นต้อง
มาจากพีเนื่อง ถูกมือพีเนื่องจับต้องมาแล้ว จึงเป็นของมีค่า
มากสำหรับพลอย ผู้ซึ่งกำลังคิดถึงพีเนื่องอยู่ทั้งกลางวัน
กลางคืน

บทที่ ๑๐ (หน้าที่ ๑)

ตามธรรมดาทุกวันเมื่อพลอยกินข้าวเสร็จแล้ว ก็มักจะ
กลับขึ้นไปเฝ้าเสด็จบนตำหนัก หรือมิฉะนั้นก็ออกไป ทำกิจ
ธุระหรือไปเที่ยวหาคนรู้จัก แต่วันนี้พลอยกินข้าวเสร็จแล้ว
ก็ยังไม่ออกจากห้อง ยังคงอ้อยอิ่งนั่งทำโน่น ทำนี่อย่างไม่มี
ความหมายอยู่ในห้อง ใจของพลอยนั้น ก็ผูกอยู่ที่แม่ชั้น
อยากจะฟังว่ามีข่าวคราวอย่างไรบ้างจาก พี่เนือง

แม่ชั้นลุกตัวเสร็จแล้ว ก็กลับมาทาน้ำอบประแป้งที่ใน
ห้อง ปากก็พร่ำบ่น ถึงความร้อนของอากาศในเวลา กลางวัน
วันนั้น

"น้ำอบขวดนี้หอมดีจริง ใครอบนะ" แม่ชั้นถามขึ้น
อย่างสนใจ เมื่อเห็นว่าอบออกจากขวดแล้วเอาขึ้นดม

"พลอยเขาอบไว้แต่เมื่อก่อนเขาไปบ้าน" คุณสาย
ตอบ "ฉันเห็นของเขาหอมดี ก็เลยขอแบ่งเอาไว้ใช้ น้ำปรุง ก็มี
ที่ข้างๆ พานหวิ่นนั้นแหละ ของเขาหอมดีอีกเหมือนกัน"

"เฮ้อ !" แม่ชั้นถอนใจใหญ่ ซึ่งทำให้พลอยแปลกใจ
ต้องเหลียวมามอง แต่แม่ชั้นก็พูดต่อไป เป็นเชิงปรารภว่า

"แม่พลอยจะทำอะไรก็เก่งไปทุกอย่าง อย่างนี้ถ้าเป็น
ลูกเป็นเต้า ก็เห็นจะตายตาหลับไม่ต้องห่วง คนมี ความรู้มี

ฝีมืออย่างนี้ ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้หรือก คอยดูไป
เถอะ"

ถึงคำปรารภของแม่ชั้น ออกจะแปร่งหูอยู่บ้าง พลอยก็
มิได้เฉลียวใจ หยิบเอากระดิ่งจับพลูของคุณสาย มาวางไว้
ตรงหน้า ตั้งใจว่าจะจับพลูเสวยไปพलग และฟังแม่ชั้นเล่า
เรื่องของพี่เนืองไปพलग แต่พลอยก็มิได้ฟัง เรื่องราวสมความ
ตั้งใจ เพราะเมื่อแม่ชั้นทาน้ำอบประแป้งเสร็จแล้ว ก็พูดว่า

"ฉันมาวันนี้ ตั้งใจจะมาปรึกษาแม่สายเรื่องธุระสัก
หน่อย"

"มีธุระอะไรก็ว่ากันไปซีแม่ชั้น" คุณสายพูด แต่แม่
ชั้นเหลียวดูซ้อย ซึ่งนั่งอยู่ในห้อง แล้วก็เหลียวมามอง พลอย
ซึ่งก้มหน้าจับพลูอยู่เงียบๆ อีกนาน แล้วจึงพูดขึ้นว่า

"ธุระไม่รีบด้วยอะไรน้กดอกแม่สาย ว่างๆ ค่อยพูด
กันก็ได้" ว่าแล้วแม่ชั้นก็หยิบหมอนมาใบหนึ่ง ลงนอน
ฟังพาบ เอาซ้อศอกเท้าบนหมอน กระดิกเท้าเล่นเป็นจังหวะ
ไม่พูดจาว่าอะไร เหมือนกับจะรอเวลาว่างให้มาถึง จะได้พูด
ธุระกับคุณสายต่อไป

คุณสายถ้าจะรู้ได้จากอาการกิริยาของแม่ฉันว่า กิจธุระที่จะพูดกันนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องพูดกันสองต่อสอง คุณสายจึงพูดขึ้นลอยๆ ว่า

"วันนี้จะมีใครอยู่บนค้ำหนักหรือเปลาก็ไม่รู้ ซ้อยกับพลอย ขึ้นไปเฝ้าเสด็จข้างบนไป เียนๆ ค่อยกลับลงมา ถ้ารับสั่งถามถึงป่าก็พูดด้วยว่า วันนี้ป่ามีธุระทางบ้าน ค้ำแล้วจึงจะขึ้นไปเฝ้า"

พลอยวางมือจากพลูทันที จัดแจงเตรียมตัวจะขึ้นบนค้ำหนัก ทั้งที่ใจนั้นไม่อยากจะออกจากห้องเลย ส่วนซ้อย นั้นนั่งเฉยทำเป็นทองไม่รู้ร้อน อยู่ในห้อง จนพลอยต้องหันไปพยักหน้าเรียก และคุณสายหันไปทำตาเฉียว อีกทีหนึ่ง ซ้อยจึงได้กระวีกระวาด ลุกตามพลอยออกมานอกห้อง ก่อนจะออกมาพลอยเหลียวไปดูทางแม่ฉัน อีกครั้งหนึ่ง โดยบังเอิญ แลเห็นแม่ฉันมองคุณตน ด้วยสายตาที่ละห้อย จนลับตัวออกมานอกห้อง

"ฮึ ! ลึกลับจริง !" ซ้อยพูดขึ้น ขณะที่เดินขึ้นบนค้ำหนักด้วยกัน

"ถ้าจะมีอะไรที่ไม่อยากให้เรารู้กระมังซ้อย" พลอยพูดแก้ให้ "เรื่องของผู้ใหญ่ เป็นอย่างนั้นเสมอ"

"พลอยเคยสังเกตบ้างหรือเปล่า" ซ้อยถามขึ้น "เวลาผู้ใหญ่ไม่อยากให้เรารู้เรื่องอะไร เรื่องนั้นมักจะเกี่ยวกับตัวเราทุกทีไป ฉันเห็นมาหลายหนแล้ว"

"คงไม่จริงหรอก" พลอยตอบ "ฉันยังมองไม่เห็นว่าการานี้จะมีเรื่องเกี่ยวกับเราได้อย่างไร เมื่อเราไม่ได้ทำ อะไรที่ไหน "

"ใครจะไปรู้" ซ้อยพูดอย่างแน่ใจ "คอยดูเถอะ ถ้าไม่ใช่เรื่องของแม่พลอย ก็ต้องเป็นเรื่องของฉัน ไอ้ฉันนี่ ก็เป็นคนแปลก ยิ่งใครไม่อยากให้เรารู้เรื่องอะไร ฉันยิ่งอยากรู้เสียจริงๆ คอยดูนะเรื่องธุระของแม่วันนี้ ฉันจะรู้เรื่อง ให้ได้ ปกติฉันไม่มีคิดหรอก"

ซ้อยหยุดก็กลงเฉยๆ กลางคัน จับแขนพลอยไว้แล้วพูดเบาๆ แต่ด้วยสำเนียงที่ฟังเหมือนกับคำสั่งว่า

"พลอยขึ้นไปเฝ้ารับใช้เสด็จคนเดียวนะ ฉันไม่ไปละ ฉันจะไปเที่ยวที่แถวเต็ง คอยพบแม่ก่อนจะออกประตู ฉันจะซักเอาความให้ได้ แม่แกไม่กล้าปิดฉันหรอก !" แล้วซ้อยก็ปล่อยมือ หันหลังกลับเดินออกจากตำหนักไป ไม่คอยให้พลอยได้ห้ามปราม ทักท้วงแต่อย่างใด

เสด็จประทับอยู่ ณ ที่ๆ เคยประทับเป็นประจำบน
ระเบียงตำหนัก วันนั้นมีข้าหลวงเฝ้าอยู่เพียงเดียว มีคนขึ้นเฝ้า
น้อยจริงอย่างที่คุณสายคาดไว้ พอทอดพระเนตรเห็นพลอย ก็
รับสั่งขึ้นทันทีว่า

"ข้านี้ก็แล้วว่าจะต้องเป็นนางพลอย ที่ยังเป็นห่วงข้า
อยู่ คูลิ คนอื่นๆ เขาหายกันไปไหนหมด ก็ไม่รู้"

"คุณป้าให้ทูลว่า วันนี้ติดธุระทางบ้าน คำวันนี้จึงจะ
ขึ้นมาเฝ้ามั่งคะ"

"ชะ !" เสด็จรับสั่ง "ธุระปะปั้งของนางสายมันมาก
ขึ้นทุกวัน เจ้ารู้ไหมมันมีธุระอะไรของมัน"

"ไม่ทราบมั่งคะ" พลอยทูล "เห็นแม่ชั้นเขามาจาก
บ้าน บอกว่ามีธุระจะปรึกษา"

"ก็ยั้งนั่นสิ" เสด็จรับสั่ง "ญาติโยมของเขามันมาก
เดี๋ยวคนโน้นจะเอานี่ คนนี้จะเอานั้น นางสายทำทำเป็นคุณ
ในวัง เทียวเป็นหัวเรือใหญ่ไปทั่ว ตามเรื่องของมัน ข้าไม่
อยากเอาใจใส่ !"

เสด็จกำลังทรงเลือกภาพถ่ายต่างๆ ที่วางเป็นกองโตอยู่
ข้างๆ ที่ประทับ

"พลอยตาดีๆ มาช่วยข้าเลือกรูปหน่อย" เสด็จรับสั่งเรียกให้พลอยเข้าไปใกล้ๆ "เลือกเอารูปดีๆ ให้ได้ขนาดเหมาะๆ ข้าจะให้เขาติดใส่ในฉาก"

พลอยเข้าไปหมอบช่วยเลือกภาพถ่ายต่างๆ อยู่เป็นเวลานาน ภาพเหล่านั้นเป็นภาพเก่าบ้างใหม่บ้าง ส่วนมากก็เป็นภาพเจ้านายในวัง เป็นภาพตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์อยู่ก็มี หรือเจริญพระชันษาแล้วก็มี เจ้านายบาง พระองค์สิ้นพระชนม์ไปแล้ว พลอยไม่รู้จัก เสด็จก็ทรงเล่าเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับเจ้านายพระองค์นั้นๆ ให้พลอยฟัง ตลอดจนเรื่องอื่นๆ ที่พลอยเกิดไม่ทันได้รู้เห็นอีกเป็นอันมาก พลอยเฝ้าเสด็จอยู่จนตกบ่าย ข้าหลวงคนอื่นๆ ที่มีได้ เฝ้าอยู่ตอนกลางวัน ต่างพากันขึ้นมาบนตำหนักที่ละคนสองคน จนพลอยเห็นว่ามีคนอยู่พอสมควร แล้วจึงค่อยๆ เลี่ยงกลับลงมาข้างล่าง นึกในใจว่าขอให้แม่ขึ้น อย่าเพิ่งกลับเพราะเมื่อแม่ขึ้น พุทธระส่วนตัวกับคุณสายเสร็จแล้ว บางทีจะเล่าเรื่องพีเนื่องให้พลอยได้ยินบ้าง พลอยรีบลงบันไดตำหนักแล้วก็กลับเข้าห้องทันที แต่ก็ต้องผิดหวัง เพราะในห้องนั้นมีแต่คุณสาย นั่งจิบพลูอยู่คนเดียว

พลอยเข้าไปในห้อง ไม่เห็นแม่ชั้นก็ถามคุณสายชั้น
ว่า "แม่ชั้นไปไหนเสียล่ะคะ คุณป้า"

"เขากลับบ้านแล้ว เห็นเขาว่ามีธุระจะต้องรีบไปทำ"
คุณสายตอบเรื่อยๆ

ธุระ ! ธุระ ! พลอยนึกอยู่แต่ในใจ ทำไมจึงได้มีธุระกัน
มากเสียจริงๆ ส่วนตัวของพลอยเอง ทำไมจึงไม่มีธุระ กังวลที่
ทำให้ลืมเรื่องอะไรต่ออะไรได้บ้าง พลอยเดินไปนั่งที่ตู้เสื้อผ้า
หยิบผ้านุ่งผ้าห่ม ออกมาดูอย่างไม่มี ความหมาย ตั้งใจว่าอีก
ประเดี๋ยวจะไปอาบน้ำ เพราะไม่มีอะไรจะทำ ความคิดถึงพี่
เนืองที่เริ่มมีมากขึ้นทุกวันนี้ ยิ่งเพิ่ม อัตราทวีขึ้นอย่างรุนแรง

"พลอยรักแม่ชั้นมากไม่ใช่หรือ" คุณสายถามขึ้น
อย่างไม่มีปี่มีขลุ่ย ทำเอาพลอยสงสัยต้องเหลียวไปดู เห็นคุณ
สายนั่งก้มหน้าจิบพลูอยู่เรื่อยๆ ไม่เงยหน้าขึ้นมาสบสายตา

"ก็รักมากค่ะ" พลอยตอบ "เหมือนกับเป็นพี่ป้าหน้าอา
จริงๆ เพราะฉันรู้จักแม่ชั้นมาแต่ฉันยังเด็กๆ คุณป้าถาม ทำไม
คะ"

"เปล่า" คุณสายตอบ "ป้าถามดูยังงั้นเอง เพราะแม่
ชั้นเขาพูดว่า เขารักพลอยเหมือนลูก เขากลัวว่าต่อไป พลอย
จะห่างเหินไป เขาจะต้องเสียใจมาก"

"เอ๊ะ !" พลอยออกอุทานอย่างฉงน "ก็ไม่เห็นมีอะไร
ที่จะต้องห่วงเหินนี้คะ รู้จักกันมาตั้งนานหลายปี ไม่เห็นมี
เรื่องผิดพ้องหมองใจกัน แล้วฉันก็อยู่กับคุณป้าทำไมจะต้อง
กลัวไปอย่างนั้น"

"เขาก็พูดไปอย่างนั้นแหละพลอย อย่าไปถือสาแ
เลย" คุณสายพูดเบาๆ แล้วก็แหงนหน้าขึ้นดูพลอย เหมือนกับ
จะบอกอะไรสักอย่าง แต่แล้วก็เปลี่ยนใจ กลับก้มหน้าลงจิบ
พลูต่อไป พลาญพูดว่า

"แม่ฉันแกเป็นคนรักใคร่ก็รักเสียจริงๆ สุดสวาทขาด
ใจ รักมากแก็คิดมาก คิดมากแล้วปากก็พูดไป ป้าก็บอกเขา
แล้วว่า พลอยเป็นคนใจคอมั่นคง เห็นจะไม่มีอะไรอย่างนั้น"

คำพูดของคุณสายแทนที่จะเป็นคำอธิบาย กลับยิ่งทำให้
พลอยฉงนสนเท่ห์หนักขึ้นไปอีก พออ้าปากจะถาม ต่อไปก็
พอดีช้อยโพล่เข้ามาในห้อง พอพลอยเห็นหน้าช้อย ก็รู้ได้
ทันทีว่า มีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นแล้ว เพราะช้อยหัวยุง หน้า
เป็นมันเกินกว่าธรรมดา และมีขอบตาบวมแดง เหมือนกับว่า
ไปแอบร้องไห้มาใหม่ๆ พอสบ สายตากับพลอย ช้อยก็ต้อง
หลบสายตา รีบเดินไปนั่งที่เขียนหมาก แล้วหยิบหมากเข้า

ปากเคี้ยวกรูมๆ เหมือนกับว่าหมากำนั้นเป็นศัตรูตัวร้าย ที่
จะต้องรีบทำลายเสียให้เหลวแหลกไปโดยเร็ว

"ไปไหนมา ขายช้อย" คุณสายถามขึ้นอย่างไม่ไว้ใจ

"ไปแถวเต็ง" ช้อยตอบตวัดหางเสียงเหมือนกับ

โกธ

"เอ๊ะ !" คุณสายร้องขึ้น "นี่พูดกันดีๆ ไม่ได้แล้วหรือ
นี่ หนักมือขึ้นทุกวัน ก็ฉันบอกแล้วไม่ใช่หรือว่า ให้ขึ้นไป อยู่
ข้างบน เพราะวันนี้ไม่มีใคร"

"ฉันนึกเขาไว้ว่าจะไปคูฟ้าตัดเสื้อที่แถวเต็ง" ช้อย
ตอบแก้ตัว "ฉันเห็นพลอยเขาขึ้นไปแล้ว ฉันก็เลยไม่ขึ้นไป"

"คือจริงแม่คุณ !" คุณสายคุด่อ "เดี๋ยวนี้แม่ช่างใหญ่โต
เสียเหลือเกิน นี่จะทำอะไรก็ทำตามใจตัว ผู้หลักผู้ใหญ่
กลายเป็นหัวหลักหัวตอ พูดจาอะไรก็ไม่ต้องฟังกันอีกต่อไป
หล่อยหายหน้ากันไปหมด เสด็จท่านก็มาริ้วเอาฉัน ทุกที มี
ธุระปะปังจะไหว้วานกันก็ไม่ได้เสียแล้ว มีอย่างรี บอกให้ขึ้นไป
ไปอยู่กับเสด็จ กลับไปคูฟ้าตัดเสื้อเสียที่ แถวเต็ง !"

"โธ่ ! คุณอาโก้" ช้อยพูดอย่างแค้นใจ แล้วก็ก้มหน้า
ลงร้องไห้ น้ำตาร่วงเป็นเม็ดโตๆ เหมือนกับว่าเมื่อยังเด็ก

คุณสายเห็นช้อยร้องไห้จริงๆ ขึ้นมาก็หยุดนิ่งไม่คู่ต่อไป
เพ่งมองดูช้อยที่นั่งก้มหน้าร้องไห้ อยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็ถามขึ้น
เบาๆ ด้วยน้ำเสียงเป็นปกติว่า

"ช้อยได้พบแม่หรือเปล่า ก่อนแม่กลับบ้าน"

"ได้พบประเดี้ยวหนึ่งก่อนแม่ออกประตู" ช้อยตอบ
กลางสระอื่น

"มิน่าเล่า" คุณสายพูดอย่างเข้าใจ "ไปล้างหน้าเสีย
ไป" คุณสายพูดตัดบทเอาเฉยๆ

ช้อยฉวยขันล้างหน้าเดินออกไปนอกห้อง โดยไม่
เหลียวมามองพลอยเลย แม้แต่น้อย พลอยยังนึกไม่ถึงว่า มี
เหตุการณ์ใดเกิดขึ้น ถึงกับทำให้ช้อยร้องไห้ร้องห่มถึงเพียง
นั้น จะว่าช้อยร้องไห้เพราะถูกคุณสายคว้า ก็ดูจะผิด วิสัย
เพราะระหว่างคุณสายกับช้อยนั้น ต้องมีเรื่องคว่ากันอยู่ทุกวัน
เป็นประจำ และเท่าที่พลอยสังเกตดูเหมือนว่า ช้อยจะได้
ร้องไห้มาแล้วก่อนที่จะเข้ามาในห้อง พลอยจึงสันนิษฐานเอา
เองว่า ฐานะที่แม่ขึ้นต้องการจะพูดกับคุณสาย สองต่อสองนั้น
ช้อยคงไปเคี้ยวเชิญเอาความจริงมาจนได้ และความจริงที่
ทราบนั้น คงไม่เป็นที่สบอารมณ์ของ ช้อยอย่างมาก จึงได้
แสดงกิริยาอาการออกมาให้เห็น เพราะช้อยเป็นคนซอมน

ความรู้สึกไม่เป็น ถ้ามีสิ่งใดกระทบ อารมณ์แม้แต่น้อย ก็พลู
โพล่งออกมาจนมากเกินไป เหตุ ด้วยรู้จักนิสัยของช้อยดี
พลอยจึงมิได้คาดหมายว่าเรื่องที่ เกิดขึ้นนั้น จะเป็นเรื่อง
ใหญ่โตอะไรหนักหนา นึกว่าคงเป็นเรื่องเล็กๆน้อยๆภายใน
ครอบครัว และตั้งใจว่า เมื่อมี โอกาสก็จะได้ถามช้อยดู เพื่อ
พูดจาปลอบโยน ให้ช้อยคลายความรู้สึกที่รุนแรงลง ซึ่งเป็น
หน้าที่ที่พลอยต้องคอย ทำอยู่เสมอ

โอกาสนั้นมาถึงเมื่อตอนค่ำวันนั้นเอง คุณสายขึ้นไปเฝ้า
เสด็จ หลังจากกินข้าวเย็นเสร็จแล้ว ปล่อยให้พลอย และช้อย
อยู่ในห้องกันตามลำพังสองต่อสอง พลอยเห็นช้อยยังมี
อารมณ์ไม่ดี ทำเฉยเมยไม่พูดจาเล่นหัวตามปกติ จึงถามขึ้นว่า

"ช้อยเป็นอะไรไป มีเรื่องอะไรหรือ"

"กลุ้มใจ" ช้อยตอบห้วนๆ

"กลุ้มใจเรื่องอะไรช้อย" พลอยพยายามถามเพื่อจะ
เอาใจ

"เฮ้อ !" ช้อยถอนหายใจใหญ่แล้วพูดต่อไปว่า "ฉัน
พูดไม่ถูกหรือกพลอย"

พลอยกระเียบเข้าไปนั่งใกล้แล้วพูดขึ้นว่า

"ซ้อย เราก็รู้จักกันมาแต่เด็ก มีเรื่องราวอะไรก็ไม่เคยปิดบังกัน ฉันรักซ้อยเหมือนญาติ เห็นซ้อยมีทุกข์อะไร มา ฉันก็ไม่สบายใจ ยิ่งไม่รู้เรื่องก็ยิ่งไม่สบายใจหนักขึ้น ซ้อยจะไปเก็บความกลุ้มใจไว้ทำไม สารทุกข์สุขดิบต่างๆ เราก็เคยพบเคยเห็นกันมาด้วยกัน ไม่รู้ว่าทำไม ทำไมซ้อยจะต้องมาปิดบังฉัน เฉพาะแต่เรื่องนี้ ซ้อยบอกฉันหน่อย ไม่ได้หรือ เพื่อว่าฉันจะมีทางช่วยเหลือ ให้ซ้อยหายกลุ้มได้ ถึงจะไม่มีก็ยิ่งดีกว่า ที่ซ้อยจะเก็บความทุกข์เอาไว้คนเดียว"

ระหว่างที่พลอยพุดอยู่นั้น ซ้อยนั่งจ้องหน้าพลอยอย่างไม่วางตา และนัยน์ตาทั้งคู่ของซ้อยนั้น มีน้ำตามา คลออยู่เต็ม เมื่อพลอยพุดจบ ซ้อยก็พุดขึ้นด้วยเสียงสั้นๆ ว่า

"แม่พลอย ที่แม่พลอยพุดมานั้น มันก็จริงทุกอย่าง ฉันมีเรื่องอะไรก็ไม่เคยปิดบังแม่พลอยเลย เป็นความสัตย์จริง แต่เรื่องที่เล่าๆ มามันเป็นเรื่องที่เราพุดกันได้ แต่เรื่องนี้..." ซ้อยพุดได้เท่านั้น แล้วก็ก้มหน้าร้องไห้สะอึกสะอื้น แล้วพุดตะกุกตะกักต่อไปว่า "เรื่องนี้ฉันพุดไม่ได้ ถึงอยากจะพุดก็ไม่ว่าจะพุดอย่างไรถูก"

แต่ถึงซ้อยจะพุดอย่างนั้น พลอยก็ยังไม่วินิจฉัยพยายาม ยิ่งเห็นซ้อยร้องไห้หนักขึ้น ก็ยิ่งสงสารและวิตก

เพราะที่พลอยคิดไว้ว่า จะเป็นเรื่องเล็กน้อยนั้น ดูท่าทางจะไม่
เป็นเรื่องเล็กน้อยเสียแล้ว คำพูดของซ้อยทำให้ พลอยเข้าใจว่า
เรื่องนี้คงจะเป็นเรื่องใหญ่เอาการอยู่ที่เดียว พลอยนั่งนิ่งๆ
ปล่อยให้ซ้อยร้องไห้อยู่คนเดียวสักครู่ หนึ่ง แล้วก็พูดเบาๆ ว่า

"บอกกับฉันเสียเถอซ้อย เรื่องมันจะยากจะง่าย
อย่างไร เราก็พูดกันได้ อย่าปิดบังฉันเลย ฉันพลอยเป็นทุกข์
ด้วยเต็มทีแล้ว"

ซ้อยไม่พูดจาว่าอะไร นั่งร้องไห้ต่อไปอีกสักครู่หนึ่ง
แล้วก็พูดขึ้นว่า

"พลอยเห็นอกฉันบ้างเถิด ฉันเป็นทุกข์เสียใจจะขาด
ตายอยู่แล้ว ทุกข์บางเรื่องมันแบ่งได้ แต่ทุกข์เรื่องนี้ ฉันก็
อยากจะได้เก็บไว้เสียคนเดียว ไม่อยากให้ถึงพลอยเลย แต่พลอย
ก็ต้องรู้เองวันหนึ่ง ฉันรู้จักชอบพอกับพลอย มาก็นานแล้ว
แต่คราวนี้ฉันอยากจะขออะไรพลอยสักอย่างหนึ่ง ขอให้
พลอยพยายามทำใจให้แข็งไว้ อย่าโกรธ อย่าเสียใจ อย่า
น้อยใจ ขอให้พลอยพยายามอดทน ทุกอย่างที่ผมบอกให้ จะ
ได้ไหม ถ้าพลอยรับปากกับฉันๆ จึงจะบอกให้"

"บอกมาเถิดซ้อย" พลอยตอบอย่างมั่นใจตัวเอง "ฉัน
สัญญาได้ว่าฉันไม่โกรธ ไม่น้อยใจ ไม่เสียใจ ชั่วชีวิตฉัน นี้ก็

ได้ผ่านความทุกข์มาหลายเรื่องแล้ว เพราะฉันมันคนอาภัพ
แม่ก็ตายเสียแต่เด็ก มีพ่อก็เหมือนกับไม่มี เวลานี้อยู่ ได้ด้วย
ความอดทน บอกมาเถิดซ้อยไม่ว่า จะเป็นความทุกข์หนักสัก
เท่าใด ฉันก็เชื่อว่าฉันทนได้"

พลอยพูดไปอย่างแน่ใจตัวเอง เพราะขณะนั้นมีได้นึก
ฝันเลยว่า เรื่องราวที่ซ้อยอัดเอื้อนไม่ยอมบอกนั้น เป็นเรื่องที่
เกี่ยวกับพลอยโดยตรง มิใช่เรื่องของซ้อยเลยสักน้อย และเป็น
เรื่องนั้นเป็นเรื่องสำคัญ พอที่จะเปลี่ยน ชีวิตของพลอยให้
เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง

เมื่อพลอยพูดจบลง ซ้อยก็นั่งกระอักกระอักอยู่อีกครู่
หนึ่ง เหมือนกับว่ายังลังเลใจ แต่ในที่สุดซ้อยก็ตัดสินใจ
เด็ดขาด หยิบกระดาษแผ่นหนึ่ง ออกจากพกยื่นให้พลอยแล้ว
บอกว่า

"พลอยอ่านหนังสือนี้เอาเองก็แล้วกัน ฉันก็ยังไม่ว่าจะ
พูดอย่างไรถูก"

พลอยรับกระดาษมาดูแล้วก็ใจหายวูบ ตัวเข็นขาขึ้นมา
ทันที เพราะมองปราดเดียวก็จำได้ว่า ตัวหนังสือที่ เขียนอยู่
บนกระดาษนั้น เป็นลายมือพี่เนือง เป็นลายมือที่พลอยเฝ่ฝน
คอยอยู่ทุกวันนี้เอง ถ้าอย่างนั้น เรื่องความ ทุกข์ร้อนทั้งปวง

ของช้อยคราวนี้ ก็ต้องเกี่ยวกับพีเนือง พีเนืองเป็นอะไรไป
พลอยยังไม่กล้ามองดูกระดาษ และถึง จะมองดูก็คงอ่าน
ไม่ได้ความ เพราะความรู้สึกที่พุ่งขึ้นมาในหัวใจนั้น ทำให้
มองตัวหนังสือดูพราวไปหมด มือที่จับ กระดาษอยู่นั้น ก็เริ่ม
สั่นไปตามอารมณ์

"เรื่องอะไรกันช้อย" พลอยถามเกือบจะไม่เป็นคำ
"พีเนืองเป็นอะไรไป"

แต่ช้อยก็นิ่งก้มหน้าแล้วพูดเบาๆ ว่า

"อ่านหนังสือของเขาก่อนเถิดพลอย เดี่ยวจะเล่าให้
ฟัง"

พลอยต้องกลืนใจหันหน้ามองหนังสือ และใช้ตาเพ่งดู
อีกครู่หนึ่ง เพื่อให้หนังสือนั้นเป็นตัวขึ้นมา หนังสือนั้นมี
ข้อความว่า

"ช้อยน้องรัก

เวลานี้พีลาราชการเข้ามาอยู่ที่บ้านกะว่าจะมาอยู่
กรุงเทพฯ สักสี่ห้าวัน พีคิดถึงช้อยมาก แต่พีเข้ามาหาไม่ได้
เพราะพีไม่มีกำลังใจที่จะมาหาช้อยเหมือนเมื่อก่อน

พีจะบอกอะไรให้ช้อยทราบสักอย่างหนึ่ง แต่ขออย่าให้
ช้อยตกใจ เออะอะไป พีจะต้องแต่งงานเดือนหน้านี้ ที่พีมา

กรุงเทพฯ ก็เพื่อรับแม่ขึ้น ไปจัดการเรื่องนี้ กับทางผู้ใหญ่ของ
เขา

คนที่ เป็นพี่สะใภ้ของช้อยนั้น เขาชื่อสมบุญ อายุ ๒๐
อ่อนกว่าพี่เองสามปี หน้าตา ก็อย่างนั้น จะว่าสวย ก็สวย แต่ก็
สวยเพียงแค่ปากน้ำโพ ซึ่งเป็นบ้านของเขา ตั้งแต่พี่ขึ้นมา
นครสวรรค์ ได้ร่วมสองปี ก็ ได้ฟังพาพวก พ่อของเขาดลอด
มา แต่แรกแม่เขาเป็น คนรับส่งปิ่นโตให้ แล้วก็คุ้นกันเข้าทีละ
น้อย เขาเอื้อเพื่ออุปการะแก่พี่มาก สำหรับเจ้าตัวเขานั้น ดู
เหมือนจะรักและนับถือพี่เป็นเทวดาก็ว่าได้ และเป็นคนที่
พยายามเอาใจพี่ทุกทาง ไม่ว่าจะ ต้องการสิ่งใด เขาก็หาให้
และไม่เคยมาเรียกร้องสิ่งใดตอบแทน และไม่มีปากเสียง พ่อ
เขาเป็นเจ๊กแต่ตายเสีย เมื่อสมบุญยังเด็ก แม่เขาชื่อแม่คล้าย ได้
ทำมาหากินเลี้ยงลูกมาจนโต เดียวนี้ก็ยังขายข้าวแกงอยู่ใน
ตลาด

บอกมาเพียงแค่นี้ช้อยก็คงจะเกลียดชังน้ำพี่เต็มที แต่พี่ก็
เห็นใจช้อยมาก ถ้าช้อยจะถามพี่ว่า รักผู้หญิงคนนี้ หรือไม่พี่ก็
ตอบไม่ถูก เพราะใจหนึ่งนั้นก็ต้องตอบว่ารัก เพราะเขาเป็น
เมียพี่ แต่อีกใจหนึ่งก็ต้องบอกว่าไม่รัก เพราะ เป็นคนชนิดที่
พี่ไม่เคยนึกฝันว่า จะ ได้เป็นเมีย แต่ช้อยก็ต้องเห็นใจพี่บ้าง พี่

ต้องมาอยู่ไกลแสนไกล เมื่ออยู่บ้าน ก็เคยมีพ่อแม่คอยเอาใจ
มาอยู่ห่างพ่อแม่มีคนอื่นเขาเอาใจพี่ก็เคลิบเคลิ้มไป กว่า
จะรู้ตัวก็ซ้าเกินไปที่จะแก้ไข พี่สงสารสมบุญเขามาก ในใจ
จริงพี่ไม่นึกว่าเรื่องราวจะไปถึงเพียงนี้เลย แต่สมบุญเขาเป็น
คนดีจริงๆ พี่เองต่างหาก ที่เป็นคนเห็นแก่ความสนุกสนาน
เอาแต่ใจตัวจนขาดสติ เมื่อพลาดพลั้งไปแล้วพี่ก็ขอกัมหน้า
ยอมรับกรรมไป ทั้งชาติ ถ้าจะพูดกันจริงๆ พี่ก็เป็นคนไม่มี
วาสนา ได้เสียขนาดนี้ก็ดีเหมือนกัน เพราะเขาเป็นคนที่คอย
เอาใจและ อยู่ในโอวาททุกอย่าง ถ้าไปได้เมียที่เสมอกัน พี่ก็
ไม่แน่ใจว่าจะเลี้ยงเขาให้มีความสุขได้ เพราะช้อยก็คงรู้ว่าพี่ดี
แต่ เอาใจของตัวเอาใจคนอื่นไม่เป็น ถึงจะรักใคร่สักเท่าไรก็
ไม่รับรองว่า จะทำให้เขามีความสุขใจได้แน่ๆ แต่ถ้าพี่ ได้
เมียอย่างสมบุญ ซึ่งเป็นลูกชาวบ้านธรรมดา แล้วก็เป็นคน
บ้านนอก เขาก็คงจะไม่หวังอะไรจากพี่มากนัก นอก จากให้
เลี้ยงดูเขาตามธรรมเนียม พี่คิดดูแล้วก็ดีไปอย่างหนึ่ง เพราะมี
เมียอย่างนี้ไม่เป็นภาระ เรื่องราวทั้งหลายก็สุด แล้วแต่พี่จะ
เป็นคนว่า เขาก็จะตามทุกอย่าง ขอให้ช่วยเห็นใจพี่และอย่า
คิดอะไรให้มากนัก

สมบุญเป็นคนบ้านนอกก็จริง แต่ก็เป็นคนที่พ่อแม่เขา
เลี้ยงมาดี งานการและการบ้านเรียนเขาแข็ง ทำได้ทุกอย่าง
ส่วนกิริยามารยาทนั้น พอจะหัดกันได้ ต่อไปพี่เชื่อว่าช้อยคง
จะไม่ขายหน้า เมื่อตอนแรกคุณพ่อเอ็ดตะโรเอา กับพี่ที่บ้าน
ที่เดียว แม่ก็ร้องไห้ใหญ่ พี่ก็ลุ่มใจพิลึก แต่พอค่อยพูดจากัน
ไป ท่านรู้ความจริง ท่านก็รับจะจัดการให้ คุณพ่อยังไม่ยอม
ขึ้นไปอยู่นั่นเอง แต่อนุญาตให้แม่ขึ้นไปจัดการ กะกันว่า
จะให้ขึ้นไปสู้ออเจียบๆ เขาเรียกทอง ๑๐ บาท กับเงินอีก ๑๐ ชั่ง
เท่านั้นเอง ไม่มากมายอะไรนัก พอเหมาะกับเราซึ่งเป็นคนจน

ช้อยช่วยบอกแม่พลอยเขาด้วยว่า พี่คิดถึงอยู่เสมอ แต่
ขอให้เขาลืมพี่เสียเถิด ชาติก่อนพี่ทำบุญมาเพียง เท่านั้น

คิดถึงช้อยมากๆ

เนื่อง"

มือของพลอยที่ถือจดหมายร่วงลงกับตัก เพราะหมด
กำลังเหมือนกับมีอะไรมาทุบศีรษะอย่างแรง พลอยเงย หน้า
ขึ้นทอดสายตามองออกไปนอกห้อง โดยไม่มีความหมาย
ความรู้สึกละต่างๆ หมดสิ้นไปจากตัวชั่วคราวหนึ่ง

บทที่ ๑๐ (หน้าที่ ๒)

เสียงซ้อยพูดอะไรดังมาเข้าหูพลอยแว่วๆ เหมือนกับว่ามีคนมาตะโกนอยู่ไกลแสนไกล พลอยค่อยๆ ได้สำนึกตัว รู้สึกเหมือนมีใครมาร้องเรียกในยามหลับ พยายามจะมองหาตัวเจ้าของเสียงที่เรียก ก็หาไม่พบ เพราะ ตาที่มองออกไปนั้น พร่าไปหมด มีแสงสว่างพุ่งเข้ามากระทบสายตาอย่างแรง เหมือนกับมีใครมาจุดตะเกียง ดวงใหญ่ ส่องเข้ามาที่หน้า ประสาทตามร่างกายเย็นชาไปทั่ว ขณะที่นั่งอยู่กับพื้นนั้น ก็ เหมือนกับตัวลอยอยู่สูง แล้วกำลังร่วงลงมาอย่างช้าๆ

"พีเนื่องมีเมียแล้ว" พลอยได้ยินเสียงเหมือนใครมากระซิบที่ข้างหู "พีเนื่องมีเมีย... พีเนื่องของพลอย พลอยเคยคิดว่าวันหนึ่ง จะได้ไปปรนนิบัติเอาใจพีเนื่อง คิดแล้วคิดอีก ไม่เคยลืม จนเหมือนกับว่าพลอยเกิดมาเพื่อ ว่าวันหนึ่งจะได้ อยู่ปรนนิบัติพีเนื่อง ไปตลอดชีวิต แต่เดี๋ยวนี้หน้าที่นั้น กลายเป็นของคนอื่นเขาไป เขาจะดูแล พีเนื่องอย่างไร ใจเขา จะตรงกับใจพลอยหรือไม่ เขาจะไปรู้หรือว่าพีเนื่องชอบสิ่งใด และไม่ชอบสิ่งใด พีเนื่องบอก ว่าไม่รักเขา แต่เขาก็เป็น เมียพีเนื่อง พลอยไม่เคยนึกว่าคนที่อยู่ด้วยกันตลอด ไปนั้น จะต้องอาศัยเหตุว่าเป็นเมีย แต่อย่างเดียว พลอยนึกว่ารักกัน อย่างเดียวก็พอ พีเนื่องขอให้พลอยลืมพีเนื่องเสีย ชาติก่อนพี

เนื่องทำบุญมาเพียงเท่านี้ พลอยจะลืมได้อย่างไร คับฟันคับ
ไฟได้ทันที แต่จะลืมพี่เนื่อนั้น เหมือนกับดับพระอาทิตย์
พระจันทร์ ใครจะ ไปทำได้ ถึงอยากจะลืม พลอยก็ลืมไม่ได้
พลอยตั้งใจไว้ว่าจะส่งข่าวถึงพี่เนื่อ ให้รับทำตัวเป็น
หลักฐาน ผู้ใหญ่ ท่านจะได้ไว้วางใจ ไม่นึกรังเกียจเมื่อพี่เนื่อ
มาขอพลอย แต่พลอยเตือนไม่ได้เสียแล้ว เพราะไม่มี
ประโยชน์อะไร ทำอย่างไรจึงจะให้พี่เนื่อรู้ว่า พลอย
ไม่ได้โกรธ ไม่หึงหวง เพราะเห็นความดีของพี่เนื่อ ที่รับ
เลี้ยงผู้หญิงที่ผิด พลาคไป ทูนหัวของพลอยจะต้องรับใช้
กรรมไปทั้งชาติ พลอยก็ได้แต่เป็นห่วง... เสียงใครมาเรียก
เสียงดังแสบ แก้วหูเต็มที"

พลอยสะดุ้งสุดตัวตื่นจากภวังค์ เพราะซ้อยจับขาพลอย
เขย่าแรงๆ และเรียกชื่อพลอยดังๆ หลายครั้ง

"ซ้อย" พลอยมองดูหน้าซ้อยแล้วก็เรียกชื่อ อย่างไม่มี
ความหมาย

"แม่พลอยเป็นอะไรไป !" ซ้อยพูดเสียงสั้น ด้วย
ความตกใจ "นี่ยาม ! ลองสูดแรงๆ ทำใจดีๆ ไว้ !" พูดแล้ว
ซ้อยก็เอายาถมจ่อที่จมูก และคั้นเข้ามาชิดจนพลอยรู้สึกเจ็บ

"ฉันไม่เป็นอะไรหรอกซ้อย" พลอยพูดพลางเอามือ
ปิดกล่องยาคุม ให้ห่างออกไป "ทำใจดีๆ ไว้" พลอยนึก ทวน
คำที่ซ้อยบอก "ถูกแล้ว ต้องทำใจดีๆ ไว้... สัญญาไว้แล้วว่าจะ
ไม่โกรธไม่น้อยใจ ไม่เสียใจ... รับคำซ้อยไว้แล้ว ผิดไม่ได้
ต้องทำใจดีๆ ไว้" แล้วพลอยก็พูดออกมาดังๆ ด้วยสำเนียง
เกือบเป็นปกติว่า

"ฉันไม่เป็นอะไรหรอกซ้อย ตกใจไปได้"

"ตกใจสิ" ซ้อยพูดตอบ "หน้าซีดยงกะจะเป็นลม ฉัน
เห็นพลอยนั่งโงนแงน เหมือนจะล้มก็ตกใจ แพบสิ้นสติ"

"เปล่า ไม่เป็นไรหรอก" พลอยยืนยันอีกครั้งหนึ่ง
"ฉันอ่านหนังสือกลับไปกลับมา เพราะยังไม่เข้าใจเรื่องดี เท่า
นั่นเอง แต่จนเดี๋ยวนี้ก็ยังไม่เข้าใจ เรื่องอะไรกันนะซ้อย"

"อ้าว ! ก็พี่นี่เองเขาบอกมาว่า จะแต่งงานกับลูกสาว
แม่ค้าขายข้าวแกง พ่อเป็นแจ๊กโงล่ะ" ซ้อยตอบ

"ก็นั่นละสิ แต่ทำไมเรื้อนักรอไปหน่อยไม่ได้หรือ"
พลอยพูดเหมือนกับกำลังต่อสู้กับตนเอง ด้วยความ หวังขึ้น
สุดท้าย อยากจะให้ซ้อยตอบยืนยันว่าไม่เป็นไร เรื่องนี้ยังพอ
แก้ไขได้ พี่นี่เองจะต้องกลับมาหาพลอย ในที่สุด แต่ซ้อยก็
ตอบเบาๆ ว่า

"มันถึงคราวแล้วละพลอย ฉันไปเกี่ยวเจี๊ญให้แม่แก
เล่าก่อนออกจากวัง แกบอกว่ามีผู้หญิงท้องขึ้นมา ตั้งสอง เดือน
แล้ว พี่เนืองแกก็รับเลี้ยงดูเพราะสงสาร แต่ถึงจะไม่รับ ทาง
แม่ของเขาก็คงไปร้องเรียนเจ้าขุนมูลนาย งามหน้า ละถ้าอย่าง
นั้น !"

พลอยใจหายวาบเมื่อได้ยินคำพูดของซ้อย พี่เนืองจะมี
ลูกและมีกับคนอื่น เด็กๆที่พลอยเคยนึกไว้ว่า จะเลี้ยง จะรัก
เป็นของตัวเอง อันตรธานหมดสิ้นไปทันที

"ซ้อยอย่าไปโกรธพี่เนืองเลย" พลอยพูดตะกุกตะกัก
เหมือนกับมีอะไรมาขวางอยู่ในคอ "น้ำใจผู้ชายอย่างนี้ หายาก
ฉันนับถือจริงๆ"

ซ้อยนั่งมองดูหน้าพลอยอยู่เป็นนาน แล้วพูดว่า

"พลอยพูดเล่นหรือพูดจริงนี่"

"ฉันพูดจริงๆ ซ้อย" พลอยตอบ "พี่เนืองเป็นคนดี
ฉันนับถือมาก ถ้าเป็นผู้ชายอื่นคงไม่ทำอย่างนี้ แต่ถ้าเป็น ใจ
ฉันเป็นผู้ชาย ฉันก็ทำอย่างพี่เนืองเหมือนกัน จริงๆ นะซ้อย
ฉันเห็นใจเข้าใจทุกอย่าง"

ซ้อยนั่งทำตาพองโตดูพลอยอย่างอัศจรรย์ใจเสียเป็น
ที่สุดแล้ว และพูดขึ้นว่า

"ฉันไม่เห็นใจ ! ฉันไม่ยอมเข้าใจ ! มีอย่างไร ! อยู่ๆ ก็
ลุกขึ้นมีเมียไม่รู้เนื้อรู้ตัว ฉันเคยพูดก็ครั้งแล้วว่าพี่นี่เอง เป็น
คนเหลวแหลก ไม่มีสติ คราวนี้เห็นหรือยังล่ะ พลอยคิดถึงใจ
ฉันบ้างสิ ได้พี่สะใภ้เป็นลูกคนขายข้าวแกง ที่นี่ฉัน จะไปดู
หน้าใครเขาได้ ถ้ามีใครเขาถามขึ้นมา ฉันจะทำอย่างไร" แล้ว
ซ้อยก็สะบัดหน้า ด้วยอารมณ์โกรธ

"ฉันก็ไม่เห็นจะเสียหายอะไร" พลอยพูดด้วย
สำเนียงเยือกเย็น "ถึงเขาจะค้าขายอะไร เขาก็ทำโดยสุจริต
เรื่องมันก็แล้วไปแล้ว เราจะไปแก้ไขอะไรก็ไม่ได้ ซ้อยอย่า
คิดมากไปดีกว่า"

ความรู้สึกของพลอยยังซาอยู่ เรื่องพี่นี่เอง ไปได้คนอื่น
เป็นเมียโดยกะทันหัน เป็นเรื่องใหญ่เกินไปที่หัวใจ ของ
พลอยจะยอมรับไว้ได้ทั้งหมด ในเวลาอันสั้น ขณะนี้
ความรู้สึกของพลอยยังมึนเกินไป ที่จะนึกถึงตัว ความคิด
ขณะนี้ยังเห็นเป็นเรื่องของพี่นี่เอง เหมือนกับเรื่องของคนอื่น
ห่างไกลจากตัว รู้อย่างเดียวว่า เรื่องนี้เป็นต้นเหตุที่ทำให้ซ้อย
ขัดเคือง และใจของพลอยก็มุงแต่จะแก้ไข ความขัดเคืองของ
คนที่ตนรักให้หายไป เรื่องความทุกข์ของตน การสลายแห่ง
ความหวังทั้งปวงในชีวิตของตนนั้น พลอยพยายามผลักดัน

ออกไป ให้ห่างไกลตัวที่สุดเท่าที่จะทำได้ คำสัญญาที่ให้ไว้
กับซ้อยว่าจะไม่โกรธ ไม่เสียใจ ไม่น้อยใจ กลายเป็นคำมั่น
สัญญาที่ใหญ่โต มีความหมาย กว้างขวาง เพราะคำสัญญานั้น
พลอยเห็นว่าถูกต้องทุกประการ ด้วยนิสัย ด้วยความรู้สึกอัน
จริงใจ เสียงแห่งความ รู้สึกผิดชอบคอยเตือนอยู่ทุกขณะว่า
"อย่าโกรธ ! อย่าน้อยใจ ! อย่าเสียใจ ! พลอยต้องไม่โกรธ !
พลอยต้องไม่โกรธ !"

ซ้อยได้ยินคำพูดของพลอย ก็ยิ่งมองดูพลอยอย่างจงน
หนักขึ้น ความสงสัยทำให้ซ้อยลืมความโกรธ ความ เสียใจ
ของตนเสียสิ้น สายตาที่มองดูพลอยอย่างอัศจรรย์ใจนั้น เริ่ม
จะแสดงความรู้สึกอันเต็มไปด้วย ความนับถือ เต็มโตยิ่งขึ้น
ทุกที

"พลอย !" ซ้อยเรียกขึ้นด้วยเสียงเบาๆ เกือบเป็น
กระซิบ "ฉันถามอะไรจริงๆ สักอย่างได้ไหม"

"ถามเถิดซ้อย" พลอยตอบ "ฉันไม่มีอะไรจะปิดบัง
หรอก"

"พลอยรักพี่เนืองหรือเปล่า" ซ้อยกระซิบถาม

"รักมาก" พลอยตอบด้วยเสียงเป็นปกติ

"แล้วพลอยไม่โกรธ ไม่เสียใจเลยหรือนี่"

"ซ้อย" พลอยพูดขึ้น "ธรรมดาคนเรา ถ้ารักใคร่ก็ไม่
โกรธคนนั้น ถ้าโกรธก็แปลว่าไม่รักจริง ฉันไม่นึกโกรธเลย มี
แต่เห็นใจและนับถือว่าพี่เนื่องทำถูก ถ้าจะว่าถึงคนที่เขาจะมา
เป็นเมียพี่เนื่อง ฉันก็เห็นออกลูกผู้หญิงด้วยกันไม่ได้ นึกหึง
หวง ถ้าพี่เนื่องไม่รับเลี้ยงดู ก็จะต้องเสียคนไปตลอดชาติ เป็น
เวรเป็นกรรมติดตัวไปเปล่าๆ แต่ถ้าหันกลับมา คิดดูตัวฉัน
ฉันก็เสียใจบ้างเป็นธรรมดา แต่ก็นั่นแหละ ฉันก็บอกกับซ้อย
แล้วว่าในชีวิตฉันๆเคยพบความทุกข์ มากมาย ถึงในเรื่องพี่
เนื่องฉันก็ไม่เคยประมาท เคยคิดอยู่เหมือนกันว่า วันหนึ่ง
จะต้องลงเอยอย่างนี้ ซ้อยอย่าวิตก เลย เรื่องราวอะไรจะไม่ทำ
ให้ฉันห่างเหินซ้อยไปได้ ถึงคุณพ่อและแม่ของซ้อยก็
เหมือนกัน ฉันเคยรักและนับถือ ท่านอย่างไร ก็คงจะนับถือ
ต่อไปอย่างนั้น ฉันบอกให้ซ้อยรู้ไว้ เพราะเห็นคุณป้าบอกว่า
แม่ฉันบ่นกลัวฉันจะ ห่างเหินตั้งแต่เมื่อเช้านี้เอง และถึงแม้ว่า
ตัวพี่เนื่องเอง ฉันก็พร้อมที่จะนับถือต่อไป เหมือนกับพี่ในไส้
ตลอดจนลูก เมียของพี่เนื่อง ฉันก็จะรักเหมือนญาติสนิท ฉัน
เป็นห่วงกลัวแต่ซ้อยจะตีโพยตีพายไปเอง ทำให้ร้าวฉานกัน
เปล่าๆ ซ้อยเชื่อฉันเถิด ความทุกข์ในโลกนี้มีอยู่มากพอแล้ว
ไม่ใช่เรื่องที่เราจะไปต่อเติมให้มากขึ้นอีก ซ้อยก็มีพี่น้องกัน

อยู่สองคนเท่านั้น ถ้าเป็นใจฉันๆจะรักษาเอาไว้ให้ดี ไม่ยอมให้เรื่องราวอะไรต่างๆ มาทำให้เป็นอริกันได้"

ช้อยนั่งฟังพลอยพูดอย่างมีสมาธิ ตาจ้องอยู่ที่หน้าพลอย เหมือนกับว่าจะพยายามจดจำทุกคำพูด เมื่อ พลอยพูดจบลง ช้อยก็กล่าวขึ้นด้วยสำเนียงแกมสะอื้น เพราะความตื่นตันในใจว่า

"แม่พลอย ฉันรู้จักรักชอบกับแม่พลอยมาตั้งแต่ยังเด็ก ฉันรู้ตลอดมาว่าแม่พลอยเป็นคนดี และที่รักแม่พลอย ยิ่งกว่าพี่น้องของตัวเอง ก็เพราะความดีของแม่พลอยนั่นเอง แต่ทั้งที่ฉันรู้จักความดีของแม่พลอย ฉันก็ไม่เคยนึกเลย ว่าแม่พลอยจะเป็นคนดีถึงเพียงนี้ ที่แม่พลอยพูดมาทำให้ฉันเปลี่ยนใจไปหมด ที่โกรธก็หายที่แค้นใจก็ไม่มีเหลือ ความดีของแม่พลอยมีมากเกินไป จนฉันพูดไม่ถูก ฉันทั้งรักทั้งนับถือแม่พลอยมากกว่าใครๆ ทั้งสิ้น เฮ้อ !" ช้อย ร้องขึ้นด้วยความหนักใจ "ฉันไม่มีปัญญาจะพูดอะไรถูกหรือ ผลอยเอาขี้ใจนี่ก็แล้วกัน !"

ว่าแล้วช้อยก็ก้มลงกราบบนตักของพลอย ด้วยความเคารพนับถืออย่างบริสุทธิ์ใจ

ความรู้สึกต่างๆ ที่ลุ่มอยู่ในหัวใจของพลอยนั้น เปรียบ
เหมือนดินระเบิดอย่างแรง トラบโดที่ยังไม่มีชนวน มาจุด
พลอยเองก็ไม่ต้องว่าความรู้สึก โทมัส ความผิดหวังทั้งหมด
ที่มีอยู่ในตัวนั้นมีมากเพียงใด พอช้อยก้มลงมา กราบก็
เหมือนกับใครเอาไฟมาจ่อเข้าที่ดินระเบิด ความรู้สึกทั้งปวงที่
อันเอาไว้ นั้น พุ่งขึ้นสุดขีด พลอยตัวสั่นระริก เหมือนกับถูก
ทุบ หูตาปากจมุก ในลำคอและปลายนิ้วมือนิ้วเท้า ร้อน
เหมือนกับถูกไฟ น้ำตา ร้อนๆ ทะลักออกจาก เบ้าตาทั้งสอง
ข้าง พลอยประคองตัวช้อยเอาไว้ แล้วก็ซบหน้าลงร้องให้กับ
บ่าข้างหนึ่งของช้อย เหมือนกับหัวใจจะ ขาด ร้องไห้อย่างที่ไม่
เคยร้องมาก่อน

พอพลอยกลายเป็นคนทุกข์ เป็นคนร้องไห้ด้วยความ
โทมนัส อันสุดที่จะอดกลั้นได้ต่อไป ช้อยก็เปลี่ยน สภาพจาก
ผู้ที่โกรธแค้น มาเป็นผู้ปลอบประโลมเอาใจ ช้อยโอบตัว
พลอยเข้ามาชิด มือหนึ่งลูบหลังพลอยเบาๆ เหมือนกับว่า
พลอยเป็นเด็กเล็กๆ ที่กำลังได้รับความเจ็บปวดอย่างสาหัส
ปากของช้อยก็พร่ากระซิบถ้อยคำ ที่ปลอบประโลมใจอยู่
ข้างๆ หู ช้อยไม่พยายามที่จะห้ามปรามพลอยมิให้ร้องไห้
เพราะช้อยรู้ว่า พิชแห่งโรค ในหัวใจนั้น พอจะระบายออก

ได้บ้างด้วยน้ำตา และเมื่อพิษนั้นได้ถ่ายเทออกมาเสียได้บ้างแล้ว จึงจะถึงเวลาที่จะ สมานแผล ทั้งสองคนนั่งร้องไห้อยู่ด้วยกัน มิรู้ว่านานเท่าไร เวลาที่ล่วงเลยไป พอดึกหน่อยคุณสายก็เข้ามาในห้อง เห็นพลอยกับช้อยยังนั่งอยู่ใกล้ๆ กัน แสดงอาการว่าร้องไห้มาหยกๆ และทั้งที่สองคน พยายามจะซ่อนเร้น ความจริงโดยรีบน้ำตา และกระถอตัวออกห่างจากกัน คุณสายก็รู้เท่าแต่ก็มีได้ปริปากว่าอะไร เดินตรงไปที่เขียนหมากหยิบหมากใส่ปากเคี้ยว แล้วก็ถามเหมือนกับไม่มีอะไรเกิดขึ้นว่า

"พลอยอาบน้ำหรือยัง"

"ยังค่ะ" ช้อยตอบแทนพลอย ซึ่งยังพูดอะไรไม่ออก

"ไปอาบน้ำอาบท่าเสียไป" คุณสายพูดอย่างธรรมดาที่สุด "เมื่อที่ป่าขึ้นไปเฝ้าเสด็จ เห็นรับสั่งถามถึงพลอย อยู่เคียวอาบน้ำแล้ว ขึ้นไปเฝ้าเสด็จหน่อยซีพลอย"

พลอยไม่ได้ตอบว่าอะไร เคลื่อนตัวเข้าไปนั่งที่ตู้ หยิบผ้าぬ่งผ้าห่มที่จะเอาไปผัด แล้วก็ฉวยขันอาบน้ำ ออกไปนอกห้อง แต่พอกล้อยประตูออกมา ก็ได้ยินเสียงคุณสายถามช้อยขึ้นว่า

"บอกพลอยเขาแล้วรี!"

พลอยรีบเดินตรงไปอาบน้ำหลังอาบน้ำ ระหว่างที่นั่ง
อาบน้ำอยู่ พลอยก็ปล่อยให้ล่องลอยไป ยอด ปราสาทและ
หลังคาตำหนักต่างๆ ยังคงโผล่ขึ้นมาจากความมืดไม่มีอะไร
เปลี่ยนแปลง แสงไฟที่บนยังคงสว่างอยู่ อย่างที่พลอยเคยเห็น
มาตั้งแต่เด็กๆ ลมยามกลางคืน โขยมาวูบหนึ่ง พากลื่นคอก
ราตรีจากข้างๆ ตำหนักมาเข้าจมูก พลอยนั่งอยู่คนเดียว
เหยียดแขนซ้ายแล้วก็แขนขวาออกไปข้างหน้า มองดูแขน
ตัวเองอย่างสนใจ ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงเลย สิ่งแวดล้อม
ต่างๆ ยังคงเดิม ร่างกายเนื้อตัวของพลอยก็ยังเหมือนเก่า แต่
อะไรเล่าที่เปลี่ยนไป ทำให้ทุก อย่างที่เคยมีความหมายนั้น
หมดความหมายไปสิ้น

พลอยเหลือบไปดูบนตำหนักเห็นไฟยังสว่างอยู่ ขณะนี้
เวลาราวๆ สักที่ทุ่มเห็นจะได้ เสด็จยังไม่เข้าบรรทม จะ
ประทับอยู่เช่นเคย จนถึงเวลาราวๆ ตีสอง เดี่ยวพลอยก็
จะต้องขึ้นไปเฝ้า พอถึงเสด็จขึ้นมา ทุกอย่างก็ พังทลายลง
เมื่อก็ ดูเหมือนจะกลับมีระเบียบ และเข้าสู่ยุคขึ้นบ้าง ถึง
อย่างไรก็ยังมีเสด็จอีกองค์หนึ่ง ที่ยังเป็นหลัก ในชีวิตของ
พลอย เป็นที่นับถือบูชา และเป็นจุดหมายปลายทาง แห่ง
หน้าที่ทั้งปวง ใครจะมีหน้าที่เป็นอะไรที่ไหน ก็ตามที่ เสด็จก็

ยังคงอยู่ และเป็นของพลอย ที่จะต้องแสดงความกตัญญูต่อ
พระองค์ ที่เสด็จมีต่อตน หัวใจพลอย เวลานั้นเหมือนกับนก ที่
ถูกพายุฝนกระพือ ให้พลัดจากรังรวงที่เคยอาศัย พยายามบิน
ไปทางโน้นทางนี้บ้าง เพื่อหา ร่มไม้กิ่งไม้ที่จะเกาะอาศัยได้
ต่อไป เสด็จเป็นเหมือนต้นไม้ใหญ่ และเป็นสิ่งที่ถาวรอัน
เดียวในโลก อันปราศจาก ความถาวรนี้

พลอยอาบน้ำอย่างช้าๆ และพยายามถ่วงเวลาให้ช้าที่สุด
เท่าที่จะทำได้ เพราะอยากอยู่คนเดียวมากกว่าที่ จะเห็นหน้า
คนอื่น อาบน้ำเสร็จแล้วก็เข้าไปในห้อง เห็นคุณสายนั่งอยู่คน
เดียว ซ้อยนั้นหายหน้าไปเสียแล้ว ระหว่างที่พลอยทาน้ำอบ
ประแป้งอยู่ คุณสายก็พูดขึ้นว่า

"เมื่อก็ย้ายซ้อยชมพลอยเสียวระวะเป็นเทวดา ป้ารู้มา
นานแล้วว่าพลอยของป้าดีเพียงใด เพราะป้าเลี้ยงของ ป้ามา
แต่เล็ก แต่ถึงอย่างนั้นป้าก็อดดีใจไม่ได้ เมื่อ ได้ยินคนเขาชม
แม้แต่เพียงปากหอยปากปู ขนาดยายซ้อยก็ยัง ดีใจอยู่นั่นเอง"

พลอยหัน ไปยิ้มกับคุณสายหน่อยหนึ่ง แล้วก็หวีหัวทา
น้ำอบต่อไป เอาแป้งลงไถ่ๆ ขอบตาให้หนาหน่อย กลัว
เสด็จจะทอดพระเนตรเห็นว่าตาบวม

"เดี๋ยวขึ้นไปฝ้าเสด็จหน้อยนะพลอย" คุณสายส่ง
ย่า "รับสั่งถามถึงตั้งหลายหนแล้วคีนี่"

เมื่อพลอยคลานเข้าไปฝ้า เสด็จประทับก้มพระพักตร์
เลือกอะไรอยู่ แต่พอทอดพระเนตรเห็นพลอย ก็รับสั่ง ขึ้นว่า

"เออ ! พลอยมาพอดีทีเดียว มาช่วยข้าเลือกทับทิม
เม็ดเล็กๆ นี่หน้อย ข้าจะให้เขาทำเข็มกลัด"

พลอยเข้าไปหมอบใกล้ๆ เสด็จทรงยื่นห่อกระดาษให้
สองห่อ ในนั้นมีทับทิมเม็ดเล็กๆ อยู่มาก เสด็จยื่น ปากคิบให้
พลอยอีกคู่หนึ่ง พร้อมกับรับสั่งให้คัดทับทิม ให้ได้ขนาดกับ
ที่ทรงเลือกไว้แล้ว

"ข้าเบื่อจริงๆ ใ้พวกเครื่องเพชรเครื่องพลอยนี้"
เสด็จรับสั่งต่อไป "ใส่ที่ไรไม่เคยสบายใจสักที แต่ครั้งจะ ไม่
ใส่เสียเลย คนก็จะพูดกันไปต่างๆ ก่อนให้บ้าง นินทาให้บ้าง
ไม่รู้เขาเห็นมันดีอย่างไร หิวขึ้นมาก็กินเข้าไปไม่ได้ เอาแขวน
ตามตัวก็รุงรัง หายไปก็ยุ่ง"

"พลอยเคยสังเกตบ้างหรือเปล่า" เสด็จรับสั่งต่อไป
โดยไม่เงยพระพักตร์ขึ้นมองหน้าพลอย "ของต่างๆ ที่คนเขา
ว่ามีราคานั้น ที่มันมีราคาจริงๆ ก็เพราะปากคนว่า ถ้ามีใครที่
คนเชื่อถือบอกว่า อย่างนั้นคืออย่างนี้ดี อีกหน้อยคนก็ตามไป

หมด พลอยเห็นดีเห็นงามไปด้วยหัน เมื่อข้ายังเด็กๆ ยังได้เคย
เห็นชาววังตัดผมสั้นๆ ถอนไร มีผมทัดยาวเกือบถึงบ่า แต่งตัว
ก็รุงรังเต็มที ใส่ปะวะหล้ากำไล รวากับละครรำ แต่สมัยนั้นก็
มองเห็นกันว่าสวยงาม ไปหมด เดียวนี้ทรงผมก็เปลี่ยนเป็น
ยาวขึ้นผมทัดก็ไม่ปล่อย เครื่องเพชรพลอยก็แบบนอก มีงาน
มีการก็ใส่เสื้อ แบบฝรั่ง คนก็เห็นสวยอีก อย่างเจ้านายในวัง
ถ้าจะนัดกันเอาทรวนมาแขวนคอ ก็คงจะมีคนเห็นสวยงาม
ตามไปบ้างกระมัง แต่ก็นั่นแหละจะเป็นกรวดหรือเป็นเพชร
ถ้าเราไปนี้รักมันเข้าแล้ว หายไปเมื่อไรก็เสียดาย ยิ่งรักมากก็
ยิ่งเสียดายมาก บางคนถึงเสียคนไปก็มี ถ้าเราไม่อยากทุกข์
มากไม่อยากเสียคน ก็อย่าไปรักอะไรให้ มากนัก ถึงจะรักก็
ต้องรู้กำพืดว่ามันเป็นเพชรหรือเป็นกรวด ถ้ารู้ราคาจริงๆ ของ
มันเสียแล้ว ถึงมันจะหายไป เราก็ "ไม่เสียดายมันนัก" เสด็จเจย
พระพักตร์ขึ้นมองพลอย ซึ่งหมอบก้มหน้าเลือกทับทิมอยู่ครู่
หนึ่ง แล้วก็รับสั่งต่อไปว่า

"ข้าพุดอะไรละก็หมั่นจดจำไว้ อย่งไรๆ ข้าก็เกิด
ก่อนเจ้า ได้เห็นอะไรต่ออะไรมามาก ถึงจะว่าข้าเป็นคน
โบราณก็ช่างเถอะ แต่ก็ควรรับฟังไว้บ้าง เพราะข้าเลี้ยงใครก็
อยากให้คนนั้นดี"

เสด็จทรงหยุดนั่งอยู่อีกครู่หนึ่ง เหมือนกับจะทรงคิด
อะไรอยู่ในพระทัย แล้วก็ทรงพระสรวลเบาๆ และรับสั่ง
ต่อไปว่า

"พูดถึงเรื่องเลี้ยงคนให้เป็นคนดี มันก็แปลกอีก เพ
ระข้าก็ยังไม่เหมือนคนอื่นเขาอยู่นั่นเอง อย่างพลอยนี่มีคน
เขาพูดกับข้าหลายคนแล้วว่า หน้าตาดีๆ ทำไมข้าไม่ถวายเป็น
พนักงานเสียบ ข้าก็ทำหัวเราะเฉยๆ เสียบอย่างนั้น เรื่องหาบุญ
วาสนาใส่ตัวนั้น มันทำไมไม่อยากดอกพลอยเอ๋ย ใครมีลูกหลาน
พวกพ้องก็หนุนๆ กันขึ้นไป พอเป็นใหญ่ เป็นโตขึ้นมาแล้ว
ใครเป็นเจ้าของก็พลอยเบิกบาน มีบุญวาสนาตาม ถ้าข้า
จะทำอย่างคนอื่นเขาบ้าง ก็คงจะ ทำได้ อย่างพลอยใครๆ ก็
ทักว่าสวย นิสัยใจคอสกุลรุนชาติของเจ้า ก็ไม่ด้อยกว่าใคร ถ้า
ข้าจะยกขึ้นไป ป่านนี้ก็จะมีบุญไปแล้วก็ไม่รู้ แต่ข้าไม่ทำ
หรอก เพราะข้าเห็นเสียบแล้ว ข้าเลี้ยงเจ้ามาก็อยากให้เจ้ามี
ความสุขทั้งเวลานี้ และเวลาต่อไป ข้าไม่เชื่อว่าบุญวาสนาจะ
ทำให้คนมีความสุขได้ และความสุขที่คนอื่นหาให้ ก็ไม่
เหมือนความสุขที่ เจ้าหาเอาเอง ข้าได้แต่คอยดูให้เจ้าหา
ความสุขได้ในทางที่ถูก บุญวาสนาต่างๆ ข้าไม่มีจะให้ ถ้าเจ้า

อยากได้กับเขา บ้าง ก็ต้องไปหาเจ้าขุนมูลนายที่ตำหนักอื่น
ให้ท่านช่วยสนับสนุน ข้าทำไม่เป็น"

พลอยลงกราบเสด็จแล้วทูลเบาๆ ว่า

"ชาตินี้ทั้งชาติ หม่อมฉันขอสนองพระเดชพระคุณ
เสด็จ อย่างที่ทำอยู่นี้ก็พอแล้ว"

"ไม่พอหรือพลอย" เสด็จรับสั่งตอบ "ข้าไม่ใช่จะ
ไปอยู่ค้าฟ้าได้เมื่อไร คงจะต้องตายลงวันหนึ่ง เจ้าต้อง เตรียม
ตัวไว้สำหรับเวลาข้างหน้าอีกนาน เพราะเจ้าจะยังต้องอยู่
ต่อไป เจ้าควรจำไว้ว่า สิ่งใดๆ ที่เกิดแก่เราทุกวัน นี้ต้องมีผล
ในวันหนึ่งข้างหน้า ถ้าเราทำตัวให้ถูกกับเรื่องราวต่างๆ ที่
เกิดขึ้นในวันนี้ ผลที่จะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า ก็ต้องเป็นผลดี
แต่ถ้าเราทำตัวไม่ถูกผลที่จะเกิดต่อไป ก็เป็นผลที่ไม่ดี ชีวิต
คนเราว่าไปก็เหมือนกับละคร ตัวละครก็ มีหน้าที่รำไป แต่ปี
พาทย์ เขาก็เล่นอยู่อีกทางหนึ่ง เราเป็นละครก็ต้องรำให้ถูก
จังหวะ ถ้าใครรำได้จังหวะจะโคนดี คนนั้นก็มีคนชม"

เสด็จหยุดบ้วนพระโอษฐ์แล้วก็รับสั่งขึ้นว่า

"เฮ้อ ! ข้าก็พูดพลาบไปคนเดียวตั้งนาน พลอยคุยไป
บ้าง วันนี้ไปทำอะไรมาน"

"เปล่ามั่งคะ" พลอยตอบ

"เจ้าก็เหมือนกับคนอื่นๆ นั่นแหละ" เสด็จรับสั่ง
"ถามอะไรก็เปล่าทุกที ไปไหนต่อไหนกันมาเจ็ดร้อยยี่สิบห้า
พอข้าออกปากถามเข้าก็ 'เปล่า' เป็นเสียงเดียวกันหมด"

"วันนี้อยู่ที่ตำหนักทั้งวันจริงๆ มั่งคะ" พลอยทูล
ยืนยัน

"ก็แล้วไป" เสด็จรับสั่งอย่างอ่อนพระทัย "คุยกับนาง
พลอยเหมือนกับคุยกับอิฐกับปูน ข้าต้องเพื่อไป คนเดียวทุกที
เรื่องนี้สู้นางช้อยเขาไม่ได้ บางทีถามนิดเดียวมันตอบไปตั้ง
วา"

พอเสด็จรับสั่งถึง ช้อยก็โผล่หน้าขึ้นมาจากบันไดพอดี

"คุณั่งช้อยซี" เสด็จทรงพระสรวล "อยู่ๆ ลูกขึ้นเล่น
ไก่อพระล่อ พอ 'ปุ๊ราลิกถึงไก่อๆ ก็มา' ทีเดียว เข้ามาไก่อๆ นี่คุย
ไป ! วันนี้ใคร ไปเย็บปากนางพลอยเสียก็ไม่รู้"

ช้อยหัวเราะหน้าบาน แล้วก็กลานเข้ามาหมอบไก่อๆ ที่
ประทับ และเริ่มคุยถวายทันที

"วันนี้แม่มาหามั่งคะ" ช้อยทูลเริ่มเรื่อง

ฝ่ายพลอยพอได้ยินช้อยพูด ก็ขนลุกเกรียว เพราะไม่
อยากให้ช้อยเอาเรื่องพี่น้องมาทูลเสด็จ ทั้งที่พลอยก็ สงสัยอยู่
ว่าเสด็จจะทราบเรื่องอยู่แล้วจากคุณสาย

"ชะ ! ช่างเรื่องใหญ่โตเสียจริง ! กะอีแม่เข้ามาหา ก็
ต้องมาคุยอวดมาทำไม ใครตาย"

ความจริงคุณสายทูลเสด็จในเรื่องฐานะ ที่แม่จั้นมาหาเมื่อ
ตอนกลางวันไว้ตลอดแล้ว แต่เสด็จก็ยังอยากทราบ ความเห็น
ของช้อย เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าจะอย่างไรบ้าง

"ไม่มีใครตายมังคะ" ช้อยทูลตอบ "พี่เนืองจะมี
เรือน" พลอยตัวเย็นวาบขึ้นมาทันที เมื่อได้ยินช้อยเอ่ยถึง เรื่อง
นี้จั้น

"อะไร !" เสด็จรับสั่ง "เด็กเมือวานจั้น จะมีเมียแล้ว !
แม่มันพาเข้ามาวังอยู่ในวังเมื่อเร็วๆ นี้เอง มีเมียได้แล้ว รึนี้ !
ได้กับใคร"

"ได้กับคนที่นครสวรรค์ ชื่อสมบุญมังคะ ลูกแม่
ค้าขายข้าวแกง" ช้อยทูลตอบหน้าตาเฉย

เสด็จทรงพระสรวลกึก แล้วรับสั่งว่า

"ก็ดีแล้วนี้ ต่อไปจะได้ไม่ต้องอด มีข้าวแกงกินไป
จนตาย แล้วแม่เจ้าเขาว่าอย่างไร"

"แม่บอกว่าจะออกไปจัดการสู่ขอให้มังคะ" ช้อยทูล
ตอบ "จะทำอะไรก็ไม่ได้เสียแล้ว"

"ก็สมกันละ" เสด็จรับสั่ง "คนอย่างเจ้าเนืองพีของ
เจ้าได้เมียแค่นั้น ก็คิดมไปแล้ว คนอย่างนั้นถ้าจะมาสู่ขอ คน
ของข้าฯ ไม่ให้หรอก"

เสด็จรับสั่ง แล้วก็ทอดพระเนตรตรงมายังพลอย พลอย
ก็รู้ดีว่า เสด็จทรงทราบเรื่องตลอด และที่ทรงรับสั่ง เรื่องนี้มา
ทั้งหมด ก็เป็นวิธีที่จะช่วยมิให้พลอยเสียใจจนเกินไปนัก แต่
เมื่อเห็นเสด็จทอดพระเนตรมายังตน พลอยก็ หมอบก้มหน้า
นิ่ง ทำไม่รู้เรื่องเสีย และพยายามไม่ได้ยินเรื่องที่ซ้อยจะทูล
เสด็จต่อไป

คืนนั้นเสด็จเข้าบรรทมดึกกว่าปกติ กว่าพลอยจะกลับ
ลงมาถึงห้องเพื่อหลับนอน ก็ใกล้รุ่งเข้าไปแล้ว และจะ เป็น
เพราะความอ่อนเพลีย ทั้งทางกายทางใจอย่างไรก็ตาม เมื่อ
พลอยเข้านอน พลอยก็หลับสนิทไปจนสาย ผิดกับ ซ้อยซึ่ง
นอนไม่หลับ ฝ้าสังเกตดูว่า พลอยจะแสดงอาการอย่างไร
ต่อไป

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง พอว่างคนพลอยก็เปิดตู้ รวบรวมข้าว
ของที่พี่เนืองส่งมาให้ และหนังสือและเพลงยาว ที่พี่เนืองมี
มาถึงเอาไว้ในห่อเดียวกัน ปิดผนึกแน่นผูกเชือก แล้วก็ซุกเข้า
ไว้กันตู้ ตั้งใจว่าจะไม่แตะต้องอีกต่อไป และในใจของพลอย

นั่นก็ตั้งใจว่า จะเก็บพีธีเนื่องปีคณิกไว้เช่นเดียวกัน ถ้าไม่
จำเป็นจริงๆ ก็จะไม่ยอมนึกถึง พलय รู้ดีว่า เรื่องของตัวนั้น รู้
กันแพร่หลายไปโดยรวดเร็ว เพราะในวันรุ่งขึ้น พलयรู้สึกว่า
ตัวเป็นเป้าสายตาของคนหลาย คนในตำหนัก พี่พากันมองดู
พलयอย่างสนใจ และเห็นใจ ทุกคนพยายามเอาอกเอาใจ
พलयเป็นพิเศษ ต่างคนต่าง เข้ามาชวนพูดชวนคุย เพื่อให้
เพลิดเพลิน จนพलयไม่มีเวลาจะนึกถึงเรื่องของตัวเองได้มากนัก
คุณสายเองก็เอาใจเป็นพิเศษเหมือนกับคนอื่นๆ สั่งให้ผาดหา
ของกินที่รู้ว่าพलयชอบมาไว้ และพอถึงตอนกลางวันก็เปิด
หีบ หยิบแพรดอกแพรสีออกมา ให้พलयเลือกตัดเสื้อ พร้อม
กับบอกให้รู้ด้วยว่า เสด็จจะตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวไป บาง
ปะอินในเดือนหน้า พलयเป็นคนหนึ่งที่จะต้องตามเสด็จ
ฉะนั้นจึงต้องเตรียมเสื้อผ้า ที่จะใส่ตามเสด็จเสีย แต่เนิ่นๆ

ข่าวเสด็จบางปะอินนับว่ามาถูกกับเวลาเป็นอย่างยิ่ง
เพราะคนที่จะได้ตามเสด็จไปบางปะอินนั้น ก็พากัน ตื่นเต้นที่
จะได้ไป เตรียมข้าวของกันเป็นการ โกลาหล และใน
ระหว่างนั้นก็มีการต่างๆ ที่จะต้องทำให้เสร็จสิ้นไป และมี
เรื่องที่จะต้องปรึกษาหารือกัน ในเรื่องที่จะได้ไปบ้านนอก
คนที่เคยไปมาแล้วก็คุยว่าสนุกสนาน โอ้อวดไป ต่างๆ ใน

ฐานที่เป็นคนเคยไปมาแล้ว ฝ่ายคนที่ไม่เคยไปก็ได้แต่ใจเต้น
ฟุ้ง และคอยจดจำคำบอกเล่าเหล่านั้นไว้ เพื่อถึงเวลาที่ตนไป
ถึงจะได้หาความสุข เช่นที่ได้ยินเขาเหล่านั้นบ้าง ถ้าหากว่า
พลอยไม่มีช้อยอยู่ใกล้ๆ บางที พลอยก็จะไม่รู้สึก
กระตือรือร้นเท่าไรนัก เพราะใจคอของพลอย ยังเหี่ยวแห้ง
เย็นชาต่อความรู้สึกต่างๆ ไม่ยินดียิน ร้ายต่อสิ่งแวดล้อมอีก
ต่อไป แต่ช้อยนั้นตื่นเต้นมาก ในการที่จะได้ไปบางปะอิน
และอาศัยความตื่นเต้นของตนนั้น เองเป็นเครื่องมือชวน
พลอยมิให้อยู่นิ่งได้ ซึ่งพลอยก็ยอมทำตามคำชักชวนของช้อย
วันหนึ่งๆ ก็ได้แต่เตรียม เครื่องแต่งตัวและของกิน ซึ่ง
ทั้งหมดนี้พลอยก็รู้สึกดีใจอยู่ครั้นๆ ว่ามีอะไรที่จะทำ ถ้าหาก
ว่าอยู่เฉยๆ ตามปกติ พลอยก็คาดไม่ถูกเหมือนกันว่า ความ
ว้าวุ่นในจิตใจของตน จะมีมากมายสักเพียงใด

พลอยได้พบกับแม่ชั้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อแม่ชั้นเข้ามาลา
คุณสายไปนครสวรรค์ คราวนี้แม่ชั้นรู้แล้วว่าพลอย ทราบ
เรื่อง จึงพูดจาถึงเรื่องพี่น้อง โดยเปิดเผย ไม่มีปิดบัง และ
พลอยก็รู้สึกอัศจรรย์ใจตัวเอง ที่นั่งฟังอยู่ได้เป็น ปกติ มิได้
แสดงกิริยาให้เป็นที่ผิดสังเกต แต่อย่างไรเลย

บทที่ ๑๑ (หน้าที่ ๑)

'บางปะอิน' เป็นคำกายสิทธิ์สำหรับชาววังเกือบทุกคน เพราะบางปะอินหมายถึงชนบทนอกกรุง หมายถึง ท้องทุ่งอันกว้างใหญ่ที่มีน้ำเจิ่งและดอกบัวบานสลับ ที่บางปะอินเป็นที่ที่มีอากาศโปร่งสบาย ร่มรื่นไปด้วยพรรณ พฤษภชาติ มีสระและคลองเต็มไปด้วยน้ำใสสะอาด และมีลมที่บริสุทธิ์พัดมาอยู่มิขาด การได้ตามเสด็จไป บางปะอิน มิได้ก่อให้เกิดความสนุกตื่นเต้น ต่อเมื่อได้ไปถึงที่นั่นเท่านั้น แต่ความสนุกตื่นเต้นนั้น เริ่มจากชั้นเตรียม ตัวจัดหาผ้าถุงผ้าห่ม ที่เหมาะสำหรับใช้บ้านนอก และตระเตรียมหาเสื้อผ้าชุดดีๆ และเครื่องประดับไปด้วย เพื่อว่า จะมีงานออกหน้าออกตา นอกจากนั้นก็ยังมีของกินที่ต้องหาติดตัวไปตามประสาชาววัง ที่มีหน้ามีตาหน่อย ก็หา ของกินชั้นพิเศษ เช่นขนมปัง หมูหยอง ชั้นรองลงมาก็มีพวกข้าวเม่าหมี ลูกบัวผัด บางคนก็เข้าใจว่าตัวเองกระเสาะ กระแสะเลือดลมไม่ปกติ ก็หาหยุกยาติดตัวไป คุณสายนั้นออกจะอาการหนัก เพราะต้องเตรียมทั้งของสำหรับ เสด็จและของสำหรับตัวเอง ซึ่งมีทั้งเสื้อผ้า เครื่องสำอาง ของกินของใช้จิปาถะ และสิ่งที่คุณสายเห็นว่าสำคัญหนัก หนาต้องเอาติดตัวไปด้วยจึงได้ ก็คือดินหนึ่งก้อน

ขุดจากบริเวณรอบตำหนักนั่นเอง เพื่อว่าเมื่อถึงบางปะอินแล้ว
จะได้ใส่ไว้ก้นกาน้ำกิน เป็นสิ่งซึ่งคุณสายเชื่อว่าขาดไม่ได้
มิฉะนั้นจะเป็นโรคผิคน้ำถึงป่วยไข้ เป็นอันตรายทีเดียว เรื่อง
ขุดดินติดเอาไปด้วยนั้น คุณสายมอบภาระให้แก่ช้อย เพราะ
ตนเองไม่มีเวลาและสั่งเสียกำชับกำชาเป็นหลายหน ซึ่งช้อย
ถือว่าเป็นเรื่องขบขัน เอาไปเที่ยวเล่าโหมยณา ให้เป็นที่รื่นเริง
ต่อไปได้อีกหลายวัน แม้แต่เสด็จก็ดู เหมือนจะดีพระทัย ที่จะ
ได้เปลี่ยนที่ประทับเสียชั่วคราว เพราะรับสั่งถึงเรื่องจะเสด็จ
บางปะอินบ่อยๆ ความจริง โอกาสที่จะเสด็จบางปะอินนั้นมี
อยู่เสมอ แต่เสด็จไม่ค่อยจะได้ถือโอกาสนั้น ในคราวที่แล้วๆ
มา จะเป็นเพราะเหตุ ผลกลใดก็ไม่ปรากฏ แต่คราวนี้เสด็จ
รับสั่งกับพลอยว่า

"คราวนี้เจ้านายตามเสด็จกันน้อยองค์ ข้าก็เลยจะไป
เที่ยวบ้าง ถ้าไปกันมากนั้นก็ต้องไปเบียดกันอยู่ที่ วรรณานุ ห้อง
เดียวอยู่กันตั้งสองคน ข้าเป็นคนขี้เกรงใจคนอื่น อยู่กับใครก็
ไม่สบายใจ ไปคราวนี้คนน้อยหน่อยได้ อยู่กันห้องละคน พอ
ค่อยยังชั่ว แล้วก็ดีอีกอย่างหนึ่ง ที่คราวนี้เสด็จเพียงสิบกว่าวัน
เท่านั้น ไม่นานก็พอทนได้ ข้านี้ มันคนแปลกเกิดในวัง แล้วก็
อยู่ในวังมาตลอดชีวิต อยู่ๆ ไปมันก็อดนึกอึดอัดไม่ได้ นานๆ

ได้เปลี่ยนที่อยู่เสียทีก็สบายขึ้น แต่ถ้าไปอยู่ที่อื่นเกินกว่าสิบวันก็เริ่มไม่สบายใจอีก คิดถึงในวังที่เคยอยู่ แล้วข้าก็คงจะตายอยู่ในวังนี่เอง"

เสด็จรับสั่งถึงพระตำหนักวรรณากุเกษมสถานต์ อันได้จัดให้เป็นที่พักเจ้านายฝ่ายใน ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน และมีรับสั่งแก่ข้าหลวงที่จะตามเสด็จหลายคน ให้ระมัดระวังตัวในระหว่างที่อยู่ที่นี่ เพราะจะต้องอยู่ชั้นล่าง ของตำหนักปะปนกับข้าหลวงเจ้านายพระองค์อื่นๆ ถ้าขาดความระมัดระวัง อาจมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งให้ต้อง รำคาญพระทัย

"นางพลอยไปกับข้าทางรถไฟในกระบวนหลวง" เสด็จรับสั่ง เมื่อก่อนถึงวันกำหนดสักเจ็ดวัน "คนอื่นๆ ไปเรือกับสาย"

ที่เสด็จรับสั่งดังนี้ ก็เป็นที่รู้กันทั่วไปว่า พลอยเป็นคนที่ทรงพระเมตตามาก เพราะการเสด็จไปบางปะอิน ในระยะนั้น ต้องแยกเป็นสองกระบวน การะบวนหนึ่งไปเรือเครื่อง มีคุณสายเป็นผู้ใหญ่ควบคุมไป และออกล่วงหน้า วันหนึ่ง จากตำหนักแพไปทางน้ำ บรรทุกข้าวของเครื่องใช้และเครื่องครัวต่างๆ ที่เป็นสัมภาระหนักพร้อมด้วย ข้าหลวงที่จะตามเสด็จอีกหลายคน ส่วนเจ้านายฝ่ายในที่จะ โดยเสด็จพระราชดำเนิน

นั่น เสด็จโดยรถม้าพระประ เทียบ จากวังไป "สะเตชั่น" หรือ สถานีรถไฟหัวลำโพง มีข้าหลวงตามเสด็จเพียงคนหนึ่งหรือสองคนเป็น อย่างมาก จากนั้นก็เสด็จทางรถไฟในกระบวน หลวงไปจนถึงบางปะอิน

เมื่อรู้ว่าพลอยต้องตามเสด็จโดยทางรถไฟ ซ้อยก็เริ่มบ่น ว่า

"ฉันเสียค่ายแท้ๆ เชี่ยวพลอย ได้ไปเรือด้วยกันก็จะดี สนุกกว่าเป็นไหนๆ ไปพวกเรากันเองทั้งลำ ไม่มีเจ้า นาย เสด็จ สบายจะตายไป จะมีคนคุมก็เพียงคุณอาเท่านั้นเอง"

"นี่หมายความว่า ฉันไม่มีอำนาจควบคุมอะไรล่วงหน้า ได้ยังงั้น หรือแม่ซ้อย" คุณสายซึ่งนั่งฟังอยู่อีกมุมห้อง หนึ่ง ร้องถามขึ้น

"เปล่าค่ะ" ซ้อยตอบอย่างอารมณ์ดี "ฉันหมายความว่า คุณอาใจดีเท่านั้นเอง"

"ฮะ !" คุณสายหัวร่อประชด "พอตกขึ้นมาก็เปลี่ยน เสียงทีเดียว พลอยอย่าไปฟังยายซ้อยหน่อยเลย ! ไปรถ ไฟกับ เจ้านายของเรานั้นแหละดี ได้เป็นสิริมงคลแก่ตัว เพราะใน หลวงก็เสด็จรถไฟกระบวนนั้นเหมือนกัน ป้าเองถ้า ไม่ จำเป็นจริงๆ ละก็ไม่ไปหรอกทางเรือ กลัวเรือล่มจะตายไป"

"คุณาก้อ" ซ้อยท้วงอย่างขบขัน "เรือออกลำโตะจะ
ไปล่มได้ยังไง"

"แกอย่าทำเป็นพูดดีไปนะยายซ้อย" คุณสายหัน
มาตาเขียวใส "อย่าว่าแต่เรือเครื่องเลย เรือพระประเทียบ ยัง
เคยล่ม เจ้านายสิ้นพระชนม์ตั้งหลายองค์ แกมันเกิดไม่ทัน
หรือ ตอนนั้นฉันยังไว้จุกอยู่เลย เขาเล่ากันว่าน่ากลัว น่ากลัว
เขาว่าสมเด็จพระที่นั่งประทับอยู่หน้าแกงเรือ พอเรือล่มท่านทรง
เป็นห่วงทูลกระหม่อมฟ้าที่อยู่ในแกง เสด็จเข้า ไปในแกงก็
พอดีเรือคว่ำลง ใครจะเข้าไปช่วยเขาก็ไม่กล้า กลัวอาญา เขา
ว่าพวกมอญที่เขาดำทรายอยู่แถวนั้น ไม่กล้าเข้าไปช่วย ทั้งที่
เขาลอยเรือกันอยู่ออกเต็มไป ฉันตามเสด็จไปในเรือพระ
ประเทียบลำหลัง ตกใจแทบสิ้นสติ กันไปทั้งลำ ข้าหลวง
สมเด็จพระที่นั่งตามน้ำมาก็หลายคน ฉันยังเห็นเขาช่วยกันลุกขึ้น
เรือ ต้องแก้ไขกันอยู่นานกว่า จะฟื้น ตั้งแต่นั้นมา เสด็จไม่
เสด็จบางปะอินเลย มาตอนท้ายที่พอมิรถไฟเดิน ถึงได้เสด็จ
บ้าง แต่อย่างนั้นบางที่ยัง ทรงกันแสงคิดถึง เพราะเสด็จท่าน
รักสมเด็จพระองค์นั้นมาก"

"ตายจริง !" ซ้อยพูดขู่คุณสายเล่น "นี่ถ้าเรือล่มเข้า
จริง ฉันมีพลอยต้องตายไปด้วยหรือนี่ ลำพังตัวฉันเองนะ ไม่

เป็นไรหรอก ฉันว่ายน้ำเป็น แต่จะต้องมาคอยช่วยคุณานี่สิ
ลำบาก จะต้องพากันตายในน้ำอึกเอื่อพิลึกละ เวลาจะไป
เรือด้วยกันละก็ คุณอาอย่างเข้าไปนั่งในเก๋งนะคะ ฉันจี้เกียจ
ไปควักเอาออกมาลำบาก !"

"คุณชื่คนอะไรก็ไม่รู้ มาพูดเป็นกลาง !" คุณสายร้อง
"อย่ามาทำพูดดีไปนะ เดี่ยวฉันไม่เอาไปด้วย ทิ้งไว้ทางนี้ละ ก็
จะลำบากจริงๆ ละ นี่เคราะห์ดีแต่เสด็จรับสั่งให้เอาไปหรอก
แม่ตัวดี ! ถ้าไม่รับสั่ง ฉันไม่มีวันเอาไปเสียละ ทิ้งให้ ผีหลอก
อยู่คนเดียวทางนี้แหละ คนอาไร ! ไปตามเสด็จมีแต่เขาจะคิด
เรื่องการเรื่องงาน นี่กลับมา นั่งคิดหาความ สนุกสบายใส่ตัว
ไปในเรือมีแต่พวกเราทั้งนั้น !" คุณสายทวนคำพูดของซ้อย
"เจ้านายก็ไม่มี แม่จะได้เบิกบานกัน ให้เต็มที่ ไม่ต้องกลัวใคร
เพราะมีแต่นางสายแก่นี่กุมไปคนเดียว มันจะมีฤทธิ์เดชอะไร
กับมันนักหนา ดีละ ! แม่ซ้อย แม่คอยดูฝีมือฉันไปเถอะ ว่า
ใครมันจะเก่งกว่าใคร !" พูดแล้วคุณสายก็เดินบ่นตุบตบไป
จากห้อง

พอคุณสายพ้นประตูออกไป ซ้อยก็หัวเราะแล้วพูดขึ้นว่า
"คุณานี่แก่ตัวลงยิ่ง โมโหมากขึ้นทุกที พูดอะไรนิด ก็ถือเป็นเรื่อง
เรื่องคุณกันไปหมด ฉันจะต้องแกล้งให้เข็ดสักวัน"

"โธ่ ! ซ้อยก็จะไปถือสาอะไรกับคนแก่" พลอยพูด
"คุณป้าเธอรักเราเธอก็หวังให้เราดี มีอะไรพูดไปอย่างนั้น
แหละตามประสาคนมีอายุ ว่าแต่เรื่องของที่ จะเอาไปเถอะ
ซ้อยหาได้ครบหรือยัง"

"เกือบครบแล้วละ" ซ้อยตอบ "เมื่อวานนี้แม่จันทร์ที่
ตำหนักโน้น เขามาบอกว่าให้เอาหมวกติดไปด้วย เพราะ เวลา
ตามเสด็จทางเรือ ไปกลางทุ่งท่านเคยให้ใส่ ฉันไปได้มาจาก
แถวเต็งสองใบ ฝากพลอยใบหนึ่ง ยังขาดอยู่แต่ แพรเพลาะ
ห่มนอน เขาว่าที่บางปะอินหนาวกว่าที่นี่ ผืนเก่าของฉันมัน
กะรุ้งกะริ้งเต็มที ฉันสั่งเขาไว้ผืนหนึ่ง เขาว่า พรุ่งนี้สายๆ ก็คง
จะได้ แต่ต้องมาร้าเอาเอง"

เหมือนกับมีมิดที่คมปลาบมาสะกิดหัวใจของพลอย
ซ้อยพูดเรื่องแพรห่มไปโดยซื่อ มิได้นึกถึงความหลัง ซึ่งความ
จริงซ้อยลืมเสียแล้ว พลอยเมินหน้าไปเสียอีกทางหนึ่ง เพื่อ
ซ่อนน้ำตาที่บังคับไม่ได้ หัวใจนั้นเต้นระริกกระรัว เหมือนกับ
ผีเสื้อที่หมดแรง กระทบปีกอยู่กับพื้นดิน ครั้งหนึ่งนาน
มาแล้ว แพรเพลาะที่พลอยขอร้าด้วยมือตนเอง สอยตะเข็บ
ด้วยมือตนเอง เคยมีค่าสูงสำหรับใครอีกคนหนึ่ง พลอยยังจำ
ได้ว่าคนๆ นั้นเคยนั่งประคองผ้าแพร ผืนนั้นไปจนถึงบางปะ

อิน จริงสิ ! พลอยก็เพิ่งนึกออก บางปะอินนี่เองที่พี่เนืองไป
เปลี่ยนเรือ ไปนครสวรรค์ บางปะอินจะใกล้ไกลนครสวรรค์
เพียงไร พลอยก็ไม่รู้ จะถามใครก็ไม่กล้า กลัวเขาจะจับความ
ในใจได้ ถ้าอยู่ใกล้ บางทีจะได้เห็นหน้าพี่เนืองบ้างกระมัง
หรือจะมีโอกาสได้เห็นแต่ไกลๆ ก็ยังดี แพรเพลาะผืนนั้น พี่
เนืองเคยบอกว่า ห่มอยู่ทุกคืน แม้แต่เวลากลางวัน พี่เนืองก็เร่ง
ให้ถึงกลางคืนเร็วๆ เพื่อจะได้ห่มแพรผืนนั้น ป่านนี้พี่เนืองยัง
จะห่มอยู่ หรือไม่ แต่พอลึกอย่างนี้พลอยก็สะดุ้งใจ พี่เนืองจะ
ไปห่มแพรเพลาะผืนนั้นได้อย่างไร เดียวนี้แพรผืนนั้นก็คง
หมด ราคาหรือว่าพี่เนืองจะให้คนอื่นเขาห่ม คิดอย่างนี้พลอย
ก็ตัวร้อนวาบไป ด้วยความไม่สบายใจ

แต่ความจริงพลอยก็ไม่ควรจะต้องวิตก เพราะก่อน
หน้าที่จะตามเสด็จบางปะอินสอง พลอยได้รับห่อของห่อ
หนึ่งจากบ้านซ้อย ในนั้นมีแพรเพลาะผืนหนึ่งพับไว้อย่าง
เรียบร้อย กลิ่นอายอบร่ำนั้นจางไปนานแล้ว และในพับแพร
เพลาะนั้น มีกระดาษเล็กๆ แผ่นหนึ่งมีข้อความเขียนไว้ว่า

"คิดถึงแพรเถียนแล้วเสียดายเหลือ
เป็นฝีมือของหม่อมข้อมมะเกลือ
ได้ห่มสนิทแนบเนื้อมานาน

เคยคิดไว้ว่าจะอยู่เป็นคู่ชื่น
ไม่เป็นอื่นร่วมรักสมัครสมาน
แต่เวรกรรมที่ได้ทำมาบังคาล
ต้องแหลกลาญแคล้วคลาดทั้งชาติไป
อันชาตินี้พิศพิศไปแล้ว
ขอพบแก้วกลอยสวาทในชาติใหม่
ถึงความทุกข์ท่วมท้นสิ้นหัวใจ
แต่พูดไปก็จะเห็นว่าเล่นลิ้น
ขอกัมหน้ำรับกรรมประจำตัว
เมื่อทำชั่วก็จะใช้ไปจนสิ้น
แพรผืนนี้คืนไว้ให้ยุพิน
ถึงจางกลืนความในใจไม่จืดเอย"

แพรผืนเก่าได้คืนมา พร้อมกับกลอนระบายความในใจ
อีกบทหนึ่ง พลอยรีบเก็บเข้าซุกซ่อนไว้เสียในตู้ หา ของอื่นๆ
ทับไว้กันมิให้ใครเห็น และในคืนวันนั้นเอง ซึ่งเป็นคืนก่อนที่
ช้อยจะออกเดินทางล่องหน้า ไปบางปะอิน ก่อนโดยทางเรือ
เครื่อง ถึงแม้ว่าพลอยจะพยายาม สะกดอกสะกดใจให้หลับ
สักเพียงใด ก็หาได้หลับลงไม่ พอหลับ ตาลงที่ไรก็เห็นแต่
หน้าพี่เนือง และหน้านั้นหัวเราะอย่างเศร้าทุกครั้ง เพลงยาวที่

พลอยได้รับจากพีเนียงเป็นอันสุด ท้าย ดังก็ก้องอยู่ในหูเป็น
จังหวะไม่ขาดระยะ พยายามเอาหมอนอุดหูก็แล้ว นอนคว่ำก็
แล้ว นอนตะแคงก็แล้ว ก็ยัง นอนไม่หลับเหมือนกัน

เวลาประมาณตีสามกว่าๆ เสียงซ้อยพูดลอดมุ้งมาว่า

"ฉันก็ไม่หลับเหมือนกันแหละพลอย ใจมันเต้นตึก
ตึกจะไปได้เที่ยวพรุ่งนี้ ลูกขึ้นนั่งคุยกันดีกว่า"

ว่าแล้วก็ผลุดออกจากมุ้งจุดตะเกียงดวงเล็กหรีไว้ แล้ว
ค่อยเดินไปที่ข้างฝาค้นหาอะไรๆ กุกกักอยู่คนเดียว แล้วก็มานั่ง
ข้างๆ มุ้งพลอย

"พลอย" ซ้อยเรียกเบาๆ "ออกมากินส้มกันดีกว่า
ไหนๆ ก็นอนไม่หลับด้วยกันทั้งสองคนแล้ว"

พลอยลุกออกจากมุ้งเข้าไปนั่งอยู่กับซ้อย นึกดีใจ
เหมือนกัน ที่มีซ้อยมาอยู่เป็นเพื่อน

"วันนี้ห่ออะไรที่ส่งมาจากบ้าน" ซ้อยถามขึ้น

"ห่อแพรเปลาะ" พลอยตอบห้วนๆ พยายามซ่อน
น้ำเสียง มิให้ซ้อยจับได้ว่า มีความรู้สึก

"เอ้ ! พีเนียงนี้ซักจะหนักมือไปละ เรื่องแล้วไม่รู้แล้ว
พลอยอย่าไปสนใจกับเขาเลย เราไม่ได้ทำผิดคิดร้ายกับใคร
เมื่ออะไรมันแล้วก็แล้วไปมั่ง กินส้มกันดีกว่า"

"ฉันไม่ได้ว่าอะไรนี่ซ้อย" พลอยตอบ

"ก็ดีแล้ว เอ ! กินส้มมีดๆ นี่มันเปรี้ยวชอบกล ไหนลองไขไฟขึ้นให้มันสว่างอีกหน่อยซิ เผื่อมันจะหวานขึ้นบ้าง"

ว่าแล้วซ้อยก็บิดตะเกียงให้สว่างขึ้นอีก แล้วก็ส่งส้มให้พลอยผลหนึ่ง พลอยรับส้มมาปอกกิน แล้วก็นั่งใจ ลอยฟังซ้อยคุยเรื่องอะไรต่อไป จนฟ้าสาง ถึงเวลาที่ซ้อยจะต้องรีบไปลงเรือ แต่เช้าตรู่

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง พลอยขึ้นรถพระประเทียบตามเสด็จไปถึงสถานีรถไฟเวลาราวๆ สามโมงเช้า เพราะข้างใน ต้องรีบไปขึ้นรถไฟ คอยเวลาเสด็จพระราชดำเนิน เมื่อถึงสถานี พลอยแลเห็นผู้คนพลุกพล่านคอยรับเสด็จ มีทั้งข้า ราชการ ทหาร พลเรือนและมหาดเล็กกรมวัง มองดูเต็มไปด้วยข้าราชการ เจ้าคุณพ่อมาส่งเสด็จที่สถานีด้วย พลอย แลเห็นท่านยืนอยู่ในหมู่ข้าราชการหลายคน เมื่อเสด็จทรงพระดำเนินผ่านไป ทุกคนก้มศีรษะถวายคำนับ พลอย เห็นเจ้าคุณพ่อมองดูตัว แล้วยิ้มอย่างภูมิใจ และสะกิดเพื่อนข้าราชการที่ยืนอยู่ใกล้ๆ ให้ดูลูกสาวของท่าน พอได้ เห็นเจ้าคุณพ่อความวิตกต่างๆ ที่มีอยู่ ดูเหมือนจะเบาบางลงไปมาก พลอยรู้สึกว่

ความว่าเหว่ที่มีมาหลายวันนั้น หายไป ชีวิตกลับมีความหมาย
ขึ้นมาอีก ข้างหน้าของพลอย คือเสด็จเป็นบุคคลที่พลอยมี
หน้าที่ปฏิบัติ และการ ปฏิบัติหน้าที่ต่อเสด็จ ทำให้เจ้าคุณพ่อ
พอใจ 'ไม่รู้สึกอับอาย เพราะท่านสะกิดให้คนอื่นๆ ดูลูกสาว
ของท่าน และข้า ราชการกลุ่มนั้น พวกกันพยักพืดอย่างพอใจ
ทุกคน เสด็จทรงขึ้นรถตู้ที่จัดไว้สำหรับเจ้านายฝ่ายใน พร้อม
กับ เจ้านายฝ่ายในพระองค์อื่น ผู้ข้างหน้านั้นเป็นผู้จัดไว้เป็น
ราชพาหนะ พร้อมด้วยเจ้านายข้างหน้า และข้าราชการ ผู้ใหญ่
บางท่านที่จะตามเสด็จ พลอยส่งหีบหมากเสวยที่เชิญมา ถวาย
เสด็จที่รถตู้ ต่อจากนั้นคุณเฒ่าแก่ ที่กุมกระ บวนข้างใน ก็
บอกให้ข้าหลวงที่ตามเสด็จเจ้านาย ขึ้นรถอีกตู้หนึ่งที่จัดไว้
เฉพาะ ต่อจากนั้นไปก็เป็นรถตู้มหาดเล็ก และกรมวัง ที่จะ
ตามเสด็จ

พอพวกข้าหลวงเจ้านายขึ้นรถได้ ต่างก็พากันหาที่นั่งให้
ถูกใจ ต่างก็ชวนคนที่รู้จักให้นั่งด้วยกัน เสียงแซ่ ไปหมด
บ้างก็ทักทายต่อว่าต่อขานกัน ฟังไม่ได้ศัพท์ เสียงคุณเฒ่าแก่
ตะโกนจากหัวรถว่า

"เบาๆ หน่อยซีคะแม่พวกเหล่านี้ อะไร ! เสียงยังกะ
นกกระจอกเข้ารัง ! กำลังจะเสด็จเร็ดทุ่ง ขุนน้ำขุนนาง ออก
เต็มไป ระยังกันหน่อยซี"

เสียงพูดจากันเจียบลงไปพักหนึ่ง แต่แล้วก็เริ่มมีเสียง
ซุบซิบ ซึ่งค่อยๆ กลายเป็นเสียงดังกลับมาอีก พลอย ได้นั่ง
ใกล้หน้าต่าง มีแม่ช้อยเข้าหลวงตำหนักอื่น ที่เป็นคนรู้จักกัน
มานั่งอยู่ข้างๆ แม่ช้อยเป็นคนทีค่อนข้างจะ กว้างขวาง รู้จัก
ใครต่อใครมาก พอเข้ามานั่งติดกับพลอย ก็เริ่มชี้ให้ดู
ข้าราชการบนบานชาลา เสียงเจ้าคุณอาที่โน่น คุณพี่พระที่นั่ง
คุณพระนายอะไรต่ออะไร และอ๊วย ! พี่หลวงก็มาจนสุดที
พลอยจะจดจำ แม่ช้อยชี้ให้พลอยดูข้าราชการ ทีรู้จักแต่ละ
คน แล้วก็เริ่มอธิบายสรรพคุณของข้าราชการเหล่านั้น ใครดี
ไม่ดี มีเมียเท่าไร ลูกกี่คน เป็นญาติกับ ใครบ้าง ดูเหมือนแม่
ช้อยจะรู้ทั่วถึงไปหมด แม่ช้อยพูดไปหัวเราะไป นัตถุ์ยา
ไปพลาถ พลอดเวลานั้นพลอยก็นั่งเหม่อมองไปข้างหน้า
อย่างไม่สนใจ ฟังแต่ก็นิ่งเฉยพอเป็นกิริยา นานๆ ก็พยักหน้า
เสียดีหนึ่ง เหมือนกับว่ากำลัง ฟังอยู่

พลอยนั่งบนรถรอเวลาเสด็จพระราชดำเนินอยู่นาน
และมาบังเกิดความรู้สึกว่า มีคนกำลังจ้องมองอย่างที เคยรู้สึก

มาแล้ว และพอพลอยเหลือวไปคูก็สบตากู่เก่า คุณเปรมยื่น
มองคูพลอยอยู่ ณ มุมหนึ่งของชานชาลาสถานี รถไฟ

พลอยรีบหลบหน้าเข้ามาเสียดข้างในรถ รู้สึกหนาวไป
ทั้งตัว คุณเปรมแต่งตัวทำท่าทาง เหมือนอย่างกับจะ ตามเสด็จ
ขณะที่พลอยนั่งพิงตัวกับพนักที่นั่งนิ่งอยู่ คุณเปรมก็เดินผ่าน
มาใกล้ๆ ผ่านหน้าต่างรถไฟไป เสียงแม่ ชม้อยพูดขึ้นอย่าง
ตื่นเต็นว่า

"แม่พลอย ! คูชี ! นั่นไงคุณเปรมมหาดเล็ก เขาว่ากัน
ว่า เป็นเศรษฐีใหญ่ไม่มีตัวจับ ฉันรู้จักกับพี่น้องเขา หลายคน
คุณเปรมเขาเป็นลูกหลานเจ้าคุณ โชฎีก พวกนี้เขาร่ำรวย
ทั้งนั้นแหละ แม่พลอยรู้จักไหม"

พลอยนิ่งไม่ตอบ พยายามซ่อนตัวและภาวนา ขออย่าให้
คุณเปรมเหลือวามองตนอีก แต่คุณเปรมก็เดิน หายไปทาง
ท้ายรถ เสียงแม่ชม้อยพูดต่อไปว่า

"ถึงบางปะอินแล้ว แม่พลอยอยู่กับใครหรือเปล่า ถ้า
ไม่มีใครอยู่กับฉันก็ได้"

"ฉันก็ต้องอยู่กับแม่ช้อย และข้าหลวงตำหนัก
เดียวกันอีกหลายคน ยังไม่รู้เลยว่า จะอยู่ที่ไหน"

"ถ้าอย่างนั้นเราก็อยู่ใกล้กันก็แล้วกัน ฉันไม่มีเพื่อน
คุย คุยกับแม่พลอยฉันชอบ ไม่ค่อยมีเรื่อง แน่ะ ! เสียดใจ แล้ว
ละ !"

ขณะนั้นเสียงทหารกองเกียรติยศ บอกแถววันทยาอุธ
เสียงแตรวงบรรเลง ข้าราชการที่มาส่งเสด็จพระเจ้า อยู่หัว ยืน
ระวังตรงทุกคน พลอยนั่งตัวตรง ไม่กล้าชะเง้อออกไปดู และ
เสียงคุยกันจ่อแจในรถนั้น ก็เงียบลงทันที

พระเจ้าอยู่หัวเข้าสู่ชานชาลาสถานี มีเจ้านายลูกเธอ
เล็กๆ ตามเสด็จหลายองค์ ระหว่างที่เสด็จพระราชดำ เนิน
ผ่านคนที่มาส่งเสด็จ ก็มีพระราชดำรัสปฏิสันถารกับคนที่มา
เฝ้า เกือบจะทุกคน พลอยนั่งก้มหน้าก้มตากำลังมึนงงเล็กน้อย แต่
ยังได้ยินพระสุรเสียง ซึ่งก้องกังวานกว่าเสียงอื่นๆ ในที่นั้น
ทรงทักทายปราศรัยกับข้าราชการที่มาส่ง เสด็จด้วยข้อ
ราชการบ้าง ด้วยเรื่องส่วนตัวบ้าง พลอยได้ยินพระราชดำรัส
แว่วๆ ถึงเรื่องถนนหนทางบ้าง เรื่องการ ปกครองหัวเมือง
บ้าง ตลอดจนเรื่องลูกใครเรียนหนังสือ เมียใครเจ็บไข้ไม่
สบาย ก็ทรงไต่ถามตั้งแต่เรื่องใหญ่จน เรื่องเล็ก ดูเหมือนจะ
ทรงทราบโดยละเอียดไปสิ้น ไม่มีเรื่องใดที่จะใหญ่ไปหรือ
เล็กไป สำหรับพระองค์ ทุกคนในที่ นั้นรู้สึกว่าคุณชีวิตทุกทาง

ทุกด้าน ทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องการทำงาน กำลังถูกนำออก
พิจารณา โดยผู้ใหญ่คนหนึ่งที่ ทราบเรื่องราวทั้งปวงดีกว่าคน
อื่น และการซักถามหรือแนะนำนั้น ก็กระทำโดยเจตนาดียิ่ง
กว่าที่จะหาได้ในที่ใด เพราะผู้ใหญ่คนนั้นคือเจ้าชีวิต เป็นทั้ง
ผู้ดำรงรักษา และเป็นทั้งผู้ที่อาจทำลายชีวิตทั้งปวง ที่รวมกัน
อยู่ในเมืองไทย

พลอยเองก็เป็นชาววัง อยู่ใกล้เจ้าใกล้นาย สักแต่จะ โผล่
หน้าต่างห้องออกไป ก็มองเห็นที่บน อันเป็นที่ประ ทับพระ
เจ้าอยู่หัว เรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับพระองค์ เป็นต้นว่าวันในไม่
ทรงสบาย ของสิ่งใดโปรดหรือไม่ ตลอดจนผู้ ใดที่อยู่ในข่าย
พระมหากรุณาเป็นพิเศษ พลอยก็รู้ดีอย่างใกล้ชิด แต่ถึง
กระนั้นทุกครั้งที่มีโอกาสเฝ้าใกล้ชิด และเห็น พระองค์
พลอยก็รู้สึกเต็มตื่น น้ำตาคลออยากจะร้องไห้ด้วยความปิติ
และคอยหอยนั้นก็ตื่นตื่นทุกครั้ง

อีกสักครู่หนึ่งรถไฟกระบวนพระที่นั่ง ก็เคลื่อนออก
จากสถานี พลอยลืมสิ่งอื่นๆทั้งหมด เพราะภูมิประเทศที่
มองเห็นจากรถไฟนั้น เป็นสิ่งที่พลอยไม่เคยเห็นมาแต่ก่อน
รถไฟแล่นช้าๆออกจากสถานี แล้วก็เพิ่มฝีจักรเร็วขึ้น จน
ตอลาย ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พลอยเคยขึ้นรถไฟ จึงรู้สึกตื่นเต้น

มาก เสียงแม่ขม้อยๆอะไรต่ออะไรเรื่อยไป ไม่รู้ จบ พลอยก็
มิได้สนใจฟัง รถไฟแล่นผ่านบ้านเล็กเมืองน้อยแถวชานพระ
นคร บางบ้านรู้ว่าเสด็จพระราชดำเนิน ผ่านตามทางรถไฟ
ก็ตั้งที่บูชาตามมีตามเกิด บางบ้านเจ้าของบ้านออกมารับเสด็จ
พอรถไฟผ่านต่างก็หมอบกราบ ถวายบังคมแล้วแหงนหน้า
ขึ้นมองรถไฟกระบวนเสด็จ ด้วยความปลื้มใจเป็นล้นพ้น

ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พลอยได้โดยเสด็จในกระบวน
หลวง เพิ่งเคยเห็นว่าอาณาประชาราษฎร์แสดงอาการ กิริยา
ความรู้สึกอย่างไร เมื่อได้ชมพระบารมีขณะเสด็จพระราช
ดำเนินผ่าน รัศมีแห่งความจงรักภักดีจากคน นับพัน นับหมื่น
ที่เรียงรายตามบ้านช่องและไร่นา พุ่งเข้ามาจับหัวใจ เวลาไป
ไหนมาไหนตามลำพัง พลอยไม่เคยรู้สึก ว่า ชาวบ้านร้าน
ตลาด แลบ้านช่องเรือกสวน ที่ได้เห็นตามทางนั้น มี
ความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่คราวนี้ พลอยแล
เห็นความสัมพันธ์นั้นได้ชัด ไม่ว่าจะที่บ้านไหนช่องไหน
ไม่ว่าจะเป็นคนหมู่ใดกลุ่มใด ล้วนแต่เป็นบ้าน เรือน คนใน
ครอบครัวเดียวกันทั้งสิ้น รถไฟยังแล่นไกลออกไป บ้านช่อง
ที่เรียงรายอยู่นั้น ก็ค่อยห่างกันออกไป มีทุ่งนาอันกว้าง และ
ป่าละเมาะที่เห็นอยู่ไกลๆ เข้ามาแทนที่ จะมองไปทางไหนก็

เห็นแต่น้ำใสสะอาด สลับด้วยต้นข้าวเขียวขจี และดอกบัว
หลากสี ปล่อยให้ลอยอยู่ไม่วางตา หัวใจนั้นพองโตด้วยความ
เบิกบาน ลืมความทุกข์ความเศร้าหมอง และทุกอย่างแม้แต่พี
เนื้อง เพราะถ้าจะว่าไปปล่อยให้ยังเป็นสาว ความสุขชั่วครู่ ก็
สามารถบันดาลให้ลืมความทุกข์ได้ทันที ชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง
พายเรือจะไปกิจธุระ พอเห็นรถไฟกระบวนเสด็จพ พระราช
ดำเนินแล่นผ่านไป ก็วางพายพาดไว้กับตัก และหันมาถวาย
บังคมทั่วทุกคนพร้อมๆกัน คนแก่คนเฒ่า ที่หาปลาอยู่ริมคู ลง
นั่งคุกเข่าพนมมือไว้หว่างหน้าผาก หลับตาทำปากหมุบหมิบ
อาราธนาคุณพระคุณเจ้า ให้คุ้มครองในหลวง เด็กอีกกลุ่มหนึ่ง
เล่นน้ำอยู่ที่หน้าศาลาวัด เห็นรถไฟผ่านไปก็ตะโกนโห่ร้อง
โลดเต็น อย่างล่ำพองใจ ตามธรรมดาของเด็กที่ไร้เดียงสา
ควายฝูงหนึ่งเดินหากินอยู่ใกล้ทางรถไฟ บางตัวก็นอนเคี้ยว
เอื้อง อยู่อย่างสบายอารมณ์ ปล่อยให้มองดูจนเกือบจะเหลียว
หลัง ด้วยความสนใจเป็นที่สุด เพราะครั้งนี้เป็นครั้งแรกจริงๆ
ที่เคยเห็นควาย เสียงใครคนหนึ่งทางท้ายรถ ร้องขึ้นด้วยเสียง
แหลม ล้อเลียนสำนวนชาววัง ที่ไม่เคยเห็นควายว่า

"อู๋ตาย ! ควายมีเขา"

แล้วก็มีเสียงหัวเราะเกรียวกราว ด้วยความขบขันจิ้งทั้ง
รถ

รถไฟแล่นต่อไปอีกนาน พลอยนั่งฟังเสียงล้อรถ
กระทบรอยต่อของราง ดังเป็นจังหวะ ทอดอารมณ์ ออกไป
ตามทิวทัศน์แปลกและใหม่ ที่เห็นอยู่สองข้างทาง หัวใจที่
เหี่ยวแห้งมาหลายวันนั้น ก็เริ่มจะสดชื่นรื่นรมย์ขึ้น เพราะได้
เปลี่ยนอากาศ บางทีเสด็จจะเสด็จบางปะอินคราวนี้ เพราะ
ทรงพระเมตตาพลอย อยากให้ได้ลิ้มเรื่องหลังๆ เสียบ้าง
กระมัง พลอยนึกอย่างนั้นแล้วก็รีบเปลี่ยนใจ เพราะถ้านึก
เช่นนั้นก็อาจจะอึ้งอ้อมไป และเสด็จอาจจะไม่ทรง ทราบ
เรื่องราวความทุกข์โศกของพลอยเลยก็ได้ เสียงคุยกันใน
รถดูเบาลง เพราะความตื่นเต้นเมื่อแรกออก เดินทางนั้น เริ่ม
ลดน้อยลงไป แม่ชม้อยนั่งหลับตาพิงพนักนั่ง บ่นว่าเมารถ
แล้วก็เริ่มทำปฐมพยาบาลตนเอง ด้วยยาอมและยาหอม ที่เอา
ติดตัวมาบ้าง พลอยถามว่าจะช่วยเหลืออะไรได้บ้าง แม่ชม้อย
ก็ตอบว่าไม่ต้อง พอรถจอดก็จะหาย ทำให้พลอยเบาใจลงไป
เป็นกอง เพราะแม่ชม้อยคงไม่ถึงตายลงบนटक และความเม
ารถ ทำให้แม่ชม้อยระงับการพุดคุยไปได้ชั่วขณะ

ในที่สุดกระบวนรถไฟนั้น ก็มาถึงสถานีบางปะอิน ทุกคนต่างเตรียมตัวลง และเมื่อเสด็จพระราชดำเนิน ลงจากรถแล้ว หมู่ข้าหลวงเจ้านายก็ต่างลงจากรถ เพื่อไปรับเสด็จเจ้านายของตนจากรถที่ประทับ ที่สถานีบางปะอิน ข้าราชการแขวงกรุงเก่าและภรรยาข้าราชการ มารับเสด็จเป็นจำนวนมากไม่น้อย แม่ชม้อย ซึ่งบัดนี้กระทำตัวเป็นคนสนิทของพลอย คอยเดินชิดตัวอยู่ตลอด ซึ่ให้ดูเจ้าคุณเทศา และคนอื่นๆ ซึ่งดูเหมือน แม่ชม้อยจะรู้จักไปหมด พลอยสังเกตเห็นข้าราชการทุกคนและภรรยา พุดจาเพ็ดทูลพระเจ้าอยู่หัวและเจ้านาย ที่ตามเสด็จอย่างคล่องแคล่ว ไม่มีติดขัด และดูคุ้นเคยเป็นกันเองกับทุกพระองค์ เสียงสมเด็จพระทรงทักสตรีสูงอายุ ผู้หนึ่งที่มาเฝ้ารับเสด็จว่า

"ยายแจ่ม ! แก่จนหกสิบแล้ว เพิ่งจะมีผัวคราวนี้เอง"

สตรีสูงอายุผู้นั้นแทนที่จะอาย กลับหัวเราะอย่างขบขันตัวเอง เสียเต็มประดา ถวายบังคมแล้วกราบทูลว่า

"กำ กรรรม ! นะกะนะกะหม่อม"

บรรยาการที่บางปะอินสดชื่นรื่นเริง ผิดกว่าที่กรุงเทพฯ มากมายนักหนา เจ้านายทุกพระองค์ มีพระอาการ รื่นเริงอย่างเสด็จมาพักผ่อนพระอิริยาบถ ขนบธรรมเนียมประเพณี

อันเครื่องครัดต่างๆ คุณเหมือนจะถูกทิ้งไว้ที่ กรุงเทพฯ เป็น
บางส่วน

เมื่อถึงพระราชวังบางปะอินแล้วนั้น ทั้งวันพลอยมิได้มี
เวลาทำอะไรได้ เพราะว่าวุ่นอยู่กับกิจธุระ ตระเตรียม ห้องที่
ประทับถวายเสด็จ ที่ตำหนักวรรณานุกูล และเสด็จก็ได้ประทับแต่
พระองค์เดียว ในห้องหนึ่งจริงอย่างที่ ได้ รับสั่งไว้ เพราะ
เจ้านายมาน้อยพระองค์ ซ้อยมาถึงก่อนหน้าวันหนึ่ง พลอย
ต้องคอยรับข้าวของต่างๆ ที่คุณสาย อำนวยการให้ขนขึ้นจาก
เรือเครื่อง ที่จอดอยู่ริมคลองท้ายวัง ซ้อยนั้นดีใจเหมือนกับ
ไม่ได้พบพลอยมาหลายปี และเพิ่งได้มาพบปะกัน บรรยาย
ความสนุกที่ได้รับ จากการเดินทางๆ น้ำอยู่ตลอดเวลา กว่าจะ
จัดข้าวของเสร็จ ก็พลบค่ำ ซ้อยชวนพลอยไปอาบน้ำ ในสระ
ที่มีตึกๆ และออกว่าน้ำท่าต่างๆ ให้พลอยพร้อมด้วยข้าหลวง
ตำหนัก อื่นๆ คุณอย่าง โลดโผน

ระหว่างที่อยู่บางปะอิน คุณสายตกลงว่า จะคุมเครื่องอยู่
ในเรือ ให้พลอยกับซ้อยและข้าหลวงรุ่นเดียวกัน อีกสองคน
เข้ามาอยู่กับเสด็จ ที่วรรณานุกูล ซ้อยเห็นด้วยกับการตกลงใจของ
คุณสายเป็นอย่างยิ่ง บอกกับพลอยว่า

"ฉันดีใจดีใจ คุณนอนที่เรือ ถ้าขึ้นมาอยู่ด้วยกันละ ก็ฉันแย่ทีเดียว"

"กลัวจะมีคนคอยดูหรือซ้อย" พลอยถาม

"นั่นอย่างหนึ่งละ" ซ้อยตอบ "อีกอย่างหนึ่งก็คือ ถ้าคุณาเข้ามาอยู่เสียในนี้ เราก็จอดอยู่ในนี้เท่านั้นเอง นี่คุณาอยู่ที่เรือ เราก็มีเรื่องเดินเข้าเดินออกทุกวัน เล่นไปมาหาสู่กับคุณาสายนะแหละ"

"ซ้อยนี่เมื่อไรจะโตเสียทีนะ" พลอยพูดอย่างเอ็นดู

"ไม่มีวันเสียละพลอย" ซ้อยหัวเราะ "เป็นเด็กมันเรื่อยๆ ไปอย่างนี้ดีกว่า สนุกตลอดชาติ ใครอยากโต อยากแก่ก็ตามใจ ฉันไม่เอาด้วยละ พวกฉันมันเหมือนกันทุกคน ดูแต่แม่ฉันซี จนแก่แล้ว แยกยังหาเรื่องสนุก ได้เรื่อยๆ พี่เนือง... เอ๊ย" แล้วซ้อยก็หยุดพูดลงกลางคัน เพราะรู้ว่าตัวพูดผิดไปถนัด ซ้อยก็ครिमฝีปากตัวเอง แล้วก็มองดูหน้าพลอย เหมือนกับจะขอโทษ

"พี่เนืองทำไม !" พลอยถามแล้วก็หัวเราะ ในใจนั้นก็นึกอศจรรยตัวเอง ที่สามารถตีหน้าซ้อยไม่มีพิรุช

"ไม่ทำไมหรอก" ซ้อยตอบ "ฉันกำลังจะว่าพี่เนืองแก่ก็รักสนุกอย่างฉันเหมือนกัน เท่านั้นเอง"

พลอยยิ้มแล้วตอบว่า

"แล้วทำไมไม่พูดต่อให้ตลอดล่ะซ้อย ที่นี้ซ้อยจะพูดอะไรก็พูดเถิด ไม่ต้องเกรงใจฉันหรอก ฉันไม่เป็นไรแล้ว"

พลอยได้ยินเสียงตัวเองเหมือนคนอื่นพูด และนึกสงสัยตัวเองอยู่ครั้นๆ ว่าใจนั้นจะเหมือนกับปากที่พูด หรือไม่ พลอยมาอยู่ที่บางปะอินที่ๆ พี่เนืองเคยผ่านจึ้นล่องไป นครสวรรค์ แม่ชั้นเคยเล่าว่า พี่เนืองนั่งกอดผ้าห่ม ที่พลอยให้มาถึงบางปะอิน แต่บัดนี้ผ้าห่มผืนนั้นกลับมาหมกอยู่กับตู้ กลิ่นอายก็จืดจางไป บางปะอินก็เป็นทีใหม่ ที่พลอยไม่เคยมา กลิ่นอายก็ผิดกับที่กรุงเทพฯ เป็นหน้าหนา มีที่ต่างๆ ที่จะต้องดูอีกมาก มีเรื่องราวที่จะต้องรู้ อีกมาก มีงานการใหม่ๆ ที่จะต้องทำอีกมาก ถ้าจะว่าไปชีวิตก็เป็นเช่นนั้น... ของเก่าก็ต้องเก็บไว้กับตู้... แล้วมองไป ข้างหน้า ดูว่าจะมีอะไรทำต่อไป

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งตอนเช้า เสด็จรับสั่งถามจึ้นว่า

"พลอยพายเรือเป็นหรือเปล่า"

เมื่อพลอยทูลรับสั่งว่าไม่เป็นก็รับสั่งว่า

"ถ้าอย่างนั้นก็ไปหัดพายเสียให้เป็นที่ในสระ วัน
หลังจะได้พายเรือไปเที่ยวไหนๆด้วยกัน นางซ้อยก็ไปหัด เสีย
ให้เป็นด้วย"

ซ้อยเดินหน้าบานลงมาจากตำหนักชั้นบนพร้อมๆกับ
พลอย "พลอยจำไว้ให้คีนะ เสด็จรับสั่งให้ฉันไปหัด พายเรือ"
ซ้อยพูด

"ทำไม" พลอยถาม ไม่เข้าใจว่าซ้อยหมายความว่า
อะไร

"อ้าว !" ซ้อยร้องขึ้น "ฉันกับพลอยก็ต้องไปลง
พายเรือกันใหญ่สินะ ถ้าใครมาว่าเราจะได้อ่างรับสั่งกลับไป
ให้เจียบไปเลย"

"มันจะไปยากอะไรนักหนาอะอีพายเรือ" พลอยพูด
ขึ้น "หัดวันสองวันก็คงเป็น"

"โธ้ย ! ยากจะตายไป เราไม่ใช่จะไปหัดเรือธรรมดา
นี่พลอย เพื่อท่านรับสั่งใช้จะได้พายเรือที่นั่น เคียวพายไม่ดีพา
เจ้านายไปเรือล่ม จะพากันหลังลายไปตามๆกัน หัดวันเดียว
สองวันจะไปเป็นที่ไหน อย่างนี้ต้อง หัดทุกๆวันๆละสาม
เวลา พายเป็นแล้วก็ต้องฝึกซ้อมให้ชำนาญ เรื่องมันอยู่ที่ว่าฉัน

จะลงเล่นเรือทุกวัน แล้วคุณอา จะว่าฉันไม่ได้ทำนั้น เพราะ
เสด็จรับสั่งให้ฉันหัดพายเรือ"

ว่าแล้วซ้อยก็ร้องรำทำเพลงอย่างสบายใจ จนพลอยห้าม
กลัวว่าใครจะมาเห็นเข้า และตั้งแต่นั้นมาซ้อยก็ชวน พลอยลง
พายเรือเล็กๆ ที่มีมาจอดไว้ริมสระในพระราชวังบางปะอิน
ทุกวัน ผลัดกันคักท้ายบ้างพายหัวบ้าง พายคนละลำแข่งกัน
บ้าง ซ้อยแกล้งทำให้เรือล่มเล่นสนุกๆบ้าง พลอยก็สนุกไป
ตาม เข้าเย็น หรือเวลากลางวัน แคร่ร่อนเล่นเรือไม่สนุก ซ้อย
ก็ชวนพลอยเดินออกไปหาคุณสายที่เรือเครื่อง คุณสายอยู่ที่
นั้นเป็นประจำ เพราะคอยควบคุมข้าวของและดูแลเครื่อง
เสวย นานๆจะเข้ามาเฝ้าเสด็จที่ข้างในสักหนหนึ่ง พลอยกับ
ซ้อยไปถึง ที่แรกเห็นคุณสายนอนฟังพาบ ปอกหอมปอก
กระเทียมอยู่หัวเรือ มีผาดนั่งพับเพียบช่วยปอกอยู่ด้วย

"ใหญ่โตดีไหมล่ะ คุณอาของฉัน !" ซ้อยกระซิบ
บอกพลอย ก่อนที่จะเข้าไปถึงตัว แล้วก็เริ่มหัวเราะ อย่าง
ขบขัน ทำเอาพลอยต้องหัวเราะไปด้วย ทั้งที่ไม่มีเรื่องจะ
หัวเราะ

พอคุณสายหันมามองเห็น ก็ทักขึ้นทันทีว่า

"ออกมาทำไมกัน ทำไมไม่อยู่กับเสด็จ"

"ฉันคิดถึงคุณอา" ซ้อยตอบ "พลอยเขาก็คิดถึง ฉันอยู่ต่อไปไม่ได้เห็นหน้าคุณอา หัวใจเขาจะแตกตาย ฉันเลยพาเขาออกมาหา"

"อี ! มันจะมากไปละ !" คุณสายไม่ยอมเชื่ออารมณ์กตของซ้อย "อยากออกมาเที่ยวก็บอกมาเสียดีๆ แต่อย่าอยู่ซักช้า พอเขาเชิญเครื่องเข้าไปก็รีบกลับก็แล้วกัน ฉันไถลละก็ เป็นเจ็บตัวทั้งโตๆกันแบบนี้แหละ"

"โธ ! คุณอาเจ้าขา" ซ้อยตอบอย่างอ่อนหวาน "คุณอาไม่รักหลานเสียแล้วหรือคะ หลานอุตส่าห์เดินกรำแดด มาหาทั้งสองคน คุณซีเนื้อตัวดำไปหมด นี่กลับถึงกรุงเทพฯ จะต้องไปบ่มผิวอยู่อีกนานเท่าไรก็ไม่รู้ กรรมเวรจริงๆ คุณอาไม่มีอะไรให้หลานรับประทานบ้างหรือคะ คุณอาใจดีใจดี !"

คุณสายเหลียวมาหัวเราะกับพลอยแล้วถามว่า

"พลอยไม่คลื่นไส้ยาซ้อยบ้างหรือ ฉันจะทนไม่ไหวอยู่แล้วนะ" แต่แล้วคุณสายก็บอกให้ผาด ไปยกของกินมาให้หลายอย่าง ส่วนมากก็มีไส้กรอกปลาเนม ของกินเล่นอื่นๆ ตลอดจนข้าวเม่าทอด ขณะเดียวกันก็กำชับซ้อย ให้หมั่นเฝ้าเสด็จ อย่าไปเที่ยวไถลเสียที่อื่น เพราะบางปะอินมีที่เที่ยวเล่นมาก

"เสด็จของเราท่านพระทัยดี" คุณสายปรารภขึ้น "มา
อย่างนี้ ท่านไม่เคยหวงห้าม ใครอยากจะทำอะไร เล่น ก็ตามแต่
ใจ จึงเป็นเรื่องของเราจะดูแลตัวเอง ไม่ให้เหลือไป"

พลอยมองดูคุณสายก็รู้ว่าสนุกอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน
เพราะของที่กองอยู่รอบๆตัว ก็บอกให้รู้ว่าคุณสาย สนุกใน
การซื้อของจากชนบท พวกฟักแฟงแตงร้าน ผักตบเต่า
สันตะวาและสายบัว ตลอดจนกุ้งปลาต่างๆ ที่มีคนนำ มาขาย
ตามเรือ

กลิ่นกับข้าวหอมฉุยมาจากท้ายเรือ ซ้อยแห่งจมูกขึ้น
คม แล้วถามขึ้นว่า

"แหม ! ใครทำอะไรหอม เตะจมูกฉุยทีเดียว"

"ฉันหลนปลาร้า จะตั้งเครื่องเสด็จ" คุณสายตอบ
อย่างภาคภูมิใจ "เมื่อเช้านี้เขาเอาผักกึนกับปลาร้ามาขาย เต็มลำ
เรื่อนำกินเต็มที หลนแล้วจะใส่กะโหลกมะพร้าว ฉันให้เขา
ทำไว้ นำเอ็นดู"

คุณสายชี้ให้เห็นดูกะโหลกมะพร้าวใบเล็ก ขัดจนเป็น
มัน ส่วนบนเลื้อยออกเป็นฝาปิดเรียบร้อย แล้วใส่สาแหรก
เล็กๆ แขนงไว้

"เอ๊ะ ! ทำไมต้องใส่กะโหลก" ซ้อยถามขึ้น

"ฉันเห็นมันน่าเอ็นดูดี อยู่ในวังท่านเสวยชามเงิน
ชามทองมานานแล้ว มาบ้านนอกบ้านนา ลองใส่กะโหลก
กะลาดูบ้าง เวลาเสวย พลอยช่วยทูลเสด็จด้วยนะว่า ทั้งผักทั้ง
ปลาร้า ป่าตั้งใจเป็นพิเศษจริงๆ"

บทที่ ๑๑ (หน้าที่ ๒)

จะเป็นเพราะดินฟ้า อากาศที่บางปะอินนั้นบริสุทธิ์กว่า
ที่กรุงเทพฯ หรือจะเป็นเพราะการเปลี่ยนสถานที่ เปลี่ยน
อากาศ การได้ออกกำลังกลางแจ้ง ทำให้กินได้นอนหลับ หรือ
จะเป็นเพราะเวลาอันเป็นเครื่องสมานแผล ที่ดีที่สุดก็ตาม
ตั้งแต่พลอยมาบางปะอิน ความอ้างว้างในใจและความ
โทมน์สต่างๆ ดูเริ่มจะเลือนรางไปจากหัวใจ อาจเป็นเพราะ
บางปะอินเป็นสถานที่ใหม่ ไม่มีอะไรจะเตือนใจให้รำลึกถึง
ความหลัง หรือบางปะอินจะเป็นสถานที่ กายสิทธิ์ สร้างขึ้น
เพื่อความสวยงามๆ ผู้ใดที่ได้ไปถึงก็บังเกิดความสุขอย่าง
ง่ายดาย โดยมีต้องแสวงหา

ภายในเวลาสี่ห้าวันหลังจากที่ได้ตามเสด็จมาอยู่บางปะ
อิน ทั้งซ้อยและพลอยก็พายเรือได้เก่งคล่องแคล่ว และพาย
เรือไปเล่นไกลๆนอกพระราชวัง ออกไปที่ทุ่งข้างหลังวัง
ถอนสายบัวหรือเก็บกระจับเล่นบ้าง พายเรือไปเที่ยวหัวเกาะ

ท้ายเกาะ และแวะเสียงเซียมซีที่ศาลพระเจ้าปราสาททอง ทั้งที่เนื้อความในใบเซียมซีนั้น จะอ่านอย่างไรก็ไม่มีวันเข้าใจ แต่ช้อยกลับเห็นเป็นเรื่องขบขัน เสียงใบเดียวไม่พอ ต้องทอดครั้งละหลายๆใบ แล้วเอามาอ่านอวดคนโน้นคนนี่ เป็นที่รื่นเริงไปทั่ว

วันหนึ่งเสด็จพระราชดำเนินทอดพระกฐินที่วัดวิเวกอายุพัน โดยกระบวนเรือแจวเรือพาย วัดวิเวกนั้น อยู่กลางทุ่งหลังพระราชวัง ออกไปไกลพอควร ทางที่จะไปนั้นก็ต้องผ่านไกลางทุ่ง ที่เต็มไปด้วยดอกบัวสีต่างๆ บานสลอนสุดลูกตา เจ้านายฝ่ายในและฝ่ายหน้าตามเสด็จด้วยเรือต่างๆ พร้อมด้วยมหาดเล็กข้าหลวง อีกเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นงานที่สนุกเอิกเกริกงานหนึ่ง เสด็จรับสั่งให้ข้าหลวงลงเรือพายตามเสด็จไปด้วย เพราะจะได้เล่นเรือทางไกลๆให้สนุก มีข้าหลวงคนอื่นตามเสด็จไปในเรือลำทรง ช้อยจะไปออกอ้อนคุณสายด้วยวิธีใดก็ไม่มีใครทราบได้ แต่เมื่อถึงเวลาออกเรือคุณสายก็ลงเรือพาย ที่มีช้อยกับพลอยพายทางหัว คุณสายนั่งกลางลำ มีผาคกับนางพิศซึ่งติดตามมาในเรือเครื่อง และเป็นผู้ที่คุณสายไว้วางใจว่าพายเรือเป็นแน่ เป็นผู้พายอยู่ข้างท้าย วันนั้นทั้งช้อยและพลอยแต่งตัวทะมัดทะแมง นุ่งผ้าพื้นใส่เสื้อสะพายแพร

ให้รักคุณ เพราะออกบ้านนอก พอลงเรือเรียบร้อยช้อยก็บอก
ให้พลอยใส่หมวก ครั้นเห็นพลอยอดเอื้อนเพราะยังกระดาก
ช้อยก็พูดบังคับแกมอ่อนวอนว่า

"พลอยใส่หมวกเป็นเพื่อนฉันหน่อยเถิดน้า ! ถ้าไม่
ใส่ฉันก็ต้องนั่งใส่หมวกเป็นอีบ้าไปคนเดียว"

"ใส่เสียเถิดพลอย แคนนายออกอย่างนี้ ไม่ระวังตัว
เดียวจะเจ็บไข้ไป เวลาออกเล่นทุ่งเขาใส่กันทั้งนั้น"

พอพลอยตกลงยอมใส่หมวก ช้อยก็หัวเราะอย่างดีใจ
แล้วพูดว่า

"ทีนี้เลยนั่งตีหน้าบ้ากันไปสองคนค้อยยังชั่วหน่อย
ฉันเสียตาย ไม่ได้เอาหมวกมาฝากคุณอาด้วยจะได้ เข้าชุดกัน
ทั้งสามคน เก๋ตายไปเลยทีเดียว"

"โธ้ย ! ไม่ต้องมาห่วงฉันหรอก" คุณสายร้องขึ้น
"ใครเป็นสาวเป็นแสบจะแต่งตัว กันอย่างไรก็ได้ อย่างฉัน ไป
ทำเข้าข้างกลัวหมามันจะเห่า"

"พลอยฟังคุณอาว่าซี" ช้อยตอบสวนขึ้นมาทันที
"กรุงเก่าที่ฉันเคยได้ยินว่ามีแต่เมวน้ำ เดียวนี้หมาน้ำก็มี
เหมือนกัน"

เรือลำที่พลอยไปนั้นนอกจากท่าแต่เช้า เพราะช้อยบอกว่าจะได้ไปตามสบาย และเที่ยวเก็บผักถอนสายบัว หรือเก็บดอกบัวผักบัวกลางทุ่ง ที่จะต้องผ่านไปก็ยังสามารถไปได้ การที่ไปนั้นก็ไปตัวเปล่าไม่ต้องเตรียมอาหารไปด้วย คงมีแต่กาน้ำกินซึ่งคุณสายไม่ยอมให้ห่างตัว ทั้งนี้เพราะเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าที่วัดวิเวกซึ่งจะรับพระกฐิน ในวันนั้น บรรดาภรรยาข้าราชการแขวงกรุงเก่า และบรรดาข้าหลวงเดิมในกรุงเก่ารับเป็นภาระเลี้ยงขนมเงินน้ำพริก น้ำยา แก่ผู้ที่เป็นงานทั่วถึงกัน ระหว่างที่พายเรือไปช้อยก็พูดคุยอยู่ไม่หยุดปากตามประสาคนที่กำลังเที่ยวสนุก รื่นเริง ทำให้พลอยเบิกบานใจเป็นหนักหนา เรือข้าหลวงดำหนักอื่น กำลังพายไปทางเดียวกันหลายลำ ลำไหนที่มี คนรู้จักช้อยก็ตะโกนทักทาย จนบางครั้งคุณสายต้องออกปากห้ามว่าน่าเกลียด เป็นสาวเป็นนางแล้ว ไม่รู้จักสำรวม เสียบ้าง ซึ่งทำให้ช้อยสงบเสงี่ยมไปได้เพียงชั่วครู่เดียว แล้วก็เริ่มพูดคุยชี้ให้พลอยดูโน่นคุณนี่ต่อไปอีก

ระหว่างที่ผ่านกลางทุ่ง ช้อยก็บอกให้นางพิศคัดท้าย หันหัวเรือเข้าไปกลางทุ่งหลายครั้งหลายหน เพื่อเก็บ ดอกบัวที่ช้อยเห็นว่าสวยทีละดอกสองดอก ส่วนคุณสายก็บงการให้

ผาด ถอนสายบัวขึ้นไว้ในเรือเรื่อยๆ ไป จนช้อยชู่ว่าเดี่ยวเรือ
จะล่มจึงเลิก พอตกสายเข้า ท้องทุ่งนั้นก็เต็มไปด้วยเรือขนาด
ต่างๆ ทุกคนแต่งกายด้วยเสื้อผ้า หลากสี ทุกลำมีแต่เสียง
หัวเราะสรवलเสเฮฮา และทุกลำมุ่ง โคมหน้าไปยังวัดวิเวกอายุ
พัน อันเป็นจุดหมาย ปลายทาง สำหรับวันนี้

เรือลำของพลอยไปถึงวัดเอาตอนสายเต็มที่ แดดแจ่ม
แล้ว ที่นั่นมีเรือไปคอยรับเสด็จอยู่แล้วมาก ที่เป็นเรือ
ชาวบ้านก็มี เรือข้าราชการและชาววังก็มี ทุกคนมีแต่ความรื่น
ริงเสมอภาคกัน เหมือนกับว่าการกุศลวันนี้ เป็นของทุกคน
นางพิศคัดท้ายเรือแทรกแซงเรือลำอื่นๆ เข้าไปจอดอยู่ได้
ต้นไม้ ใกล้เคียงกับทางเสด็จขึ้น เมื่อจอดเรือ เรียบร้อยแล้วสักครู่
กระบวนเสด็จก็มาถึงวัด เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย
เจ้านายขึ้นบนวัด เพื่อถวายพระกฐิน ต่อไป

ช้อยพลอยและคุณสายยังคงนั่งอยู่ในเรือ คู่ผู้คนที่ผ่านไป
มาอย่างพลัดพลิน เวลาที่ล่วงไปจนถึงกลางวัน พลอยเริ่ม
รู้สึกหิว แต่ก็นิ่งเสียไม่ปริปากพูดว่าอะไร ระหว่างนั้น
เจ้านายเสวยบนวัด ส่วยเรือขนมเงินก็เริ่มพายออก แจกอาหาร
แก่เรือข้างใน และเรือตามเสด็จต่างๆ เสียงช้อยบ่นขึ้นว่า

"ฉันหิวจนจะเป็นลมแล้วละ เรือขนมจिनไม่เห็น
ผ่านมาทางนี้สักลำ อีกประเดี๋ยวลำมีผ่านมา ใครช่วยกันเรียก
ด้วย ฉันจะกินให้อิ่มทีเดียว เกิดมาไม่เคยหิวอย่างนี้เลย"

"ก็คุณไม่เคยจับแจวจับพายนี่เจ้าค่า" นางพิศตอบมา
จากท้ายเรือ "วันนี้มาลองพายดูถึงได้รู้ว่ามันหิวยังไง บ่าวละก็
เคยมาเสียนักแล้ว เดียวคอยดูนางพิศเถอะ ขนมจिनสักสอง
ลำเรือก็จะไม่พอ"

"จริงๆนะซ้อย" คุณสายเห็นด้วยกับหลานสาว
นานๆครั้งหนึ่ง "วันนี้อาทิตย์เหมือนกัน ได้เปลี่ยนที่เข้า ความ
จริงถ้าเราขึ้นไปข้างบน ก็คงได้กินเร็วเข้าหน่อย แต่อาอยาก
กินในเรือนี้แหละสนุกกว่า หรือพลอยจะว่ายังไง"

"ฉันก็อยากรับประทานในเรือนี้แหละ" พลอยตอบ
"นานๆจะได้มาอย่างนี้สักที ทนเอาหน่อยเดี๋ยวก็คง จะได้รับ"

"แม่พลอยเขาเป็นคนช่างอดทน" ซ้อยพูดขึ้น
"อะไรๆเขาก็ทนได้ หิวข้าวหิวน้ำก็ทนได้ทั้งนั้น ฉันเองแหละ
เป็นคนทนอะไรไม่ไหว ถ้าขึ้นเรือขนมจिनไม่ผ่านมาทางนี้
เดี๋ยวนั้นเห็นจะต้องกินสายบัวของคุณอารองท้องไปก่อน เสีย
แรงช่วยถอนมาเหนื่อยออก แต่ก่อนฉันไม่เคยออกเล่นทุ่ง นึก
ว่าสายบัวมันล่อยๆอยู่ เก็บเอาง่ายๆ พอลองมา ถึงเข้าจริงๆสิ"

ถึงได้รู้ว่ามันหนักแรงเหมือนกัน กว่าจะได้แต่ละต้นก็แสนจะ
ยากเย็น ดึงกันแทบหัวไหล่หลุดทีเดียว"

คุณสายหัวเราะแล้วก็พูดว่า "สายบัวถอนง่าย อากี้เคย
เห็นแต่สายบัวที่นายกรูด เท่านั้นเอง"

"เอ๊ะเป็นยังไงคะ สายบัวนายกรูด" พลอยถามขึ้น
อย่างสนใจ

"เรื่องมันก่อนพลอยเกิด" คุณสายตอบ "ตอนนี้ป้ายัง
รุ่นๆสาวอยู่เลย ยายกรูดแกเป็นเจ้าของนา เป็นเศรษฐีใหญ่อยู่
แถวนี้แหละ แกเป็นคนมักใหญ่ใฝ่สูง แล้วก็ชอบคุยโวโอ้อวด
ใครมีอะไรดีไม่ได้ แกต้องว่า ของแกดีกว่า ทีนี้เจ้านายเสด็จ
บางปะอินมาก ยายกรูดแกก็วิ่งเต้นเข้าถวายเนื้อถวายตัว พอ
ได้เฝ้าเห็นแกก็คุยโว ของแกเรื่อยๆไปว่า นาของแกมีอะไร
ต่ออะไรดีต่างๆ ร้อยแปดไม่มีของใครสู้ แกรู้ว่าเจ้านายโปรด
ออกเล่นทุ่ง เก็บดอกบัวฝักบัวทางเรือ แกก็คุยโตว่า ทุ่งไหนก็
สู้ทุ่งบ้านแกไม่ได้ มีทุกอย่างทั้งบัวหลวงบัวสายฝักบัวก็
เท่านั้น ถ้าเจ้านายเสด็จแกจะรับเสด็จให้ถึงขนาด แกจะหา
ขนมจินน้ำพริกไว้เลี้ยงในเรือ ให้ทรงเก็บดอกบัวฝักบัว และ
ใบบัวอ่อนๆ เสวยกับขนมจินตามสบายพระทัย ฟังแกเล่าก็ดู
น่าสนุกเต็มที แกคุยหนักเข้าก็เลยทรงเชื่อ นึกกันว่าจะไป

เที่ยวขายกรูดให้สนุกสักวัน ฝ่ายขายกรูดแกก็ดีใจได้
หน้าตา รีบเที่ยวเชิญเสด็จเจ้านาย และชักชวนผู้คนไว้มาก
ครั้งถึงวันนัดเข้า ขายกรูดก็เตรียมของเลี้ยงเป็นการใหญ่ ทำ
ขนมจินน้ำพริกทอดข้าวเม่า ใส่เรือไว้คอยแจก แต่มันไปเสีย
ที่ดอกบัวฝักบัวและสายบัว ที่นายขายกรูดมันไม่มีมากอย่าง
ที่แกไปเที่ยวคุยไว้ ขายกรูดแกก็ไม่ท้อถอย นึกเสียวว่าข้างน้ำข้าง
ใน ไม่เคยเห็นทุ่งเห็นนา จะไปรู้ประสีประสาอะไร แกก็ให้
คนของแก ไปเที่ยวเก็บดอกบัวตูมฝักบัว และใบบัวอ่อน จาก
ที่อื่นมาผูกไว้กับก้านใบบัวในนาของแกตั้งแต่เช้ามืด ปนไป
กับของจริงที่มีอยู่บ้าง ใช้เชือกกล้วยผูกเอาไว้คือๆที่ใต้น้ำนั้น
แหละ พอตกสายแดดแจ้งเข้า พวกดอกบัว ฝักบัวที่เอามาผูก
ไว้ก็ชักจะเหี่ยวคอปับ ทั้งที่อยู่ในน้ำ ฝ่ายพวกที่ไปเที่ยวตาม
ที่ขายกรูดชวน พอราวๆเพล ก็พายเรือไปถึงนายขายกรูด ขายกรูด
แกก็ดีใจพายเรือมาต้อนรับ เสียงแกคุยโวอวดโน่นอวดนี่อยู่
ไม่หยุดปาก เชื้อเชิญให้ผู้ที่ไปเล่นทุ่งเก็บบัวตามสบาย ฝ่าย
คนที่ไปชักอะใจว่า ทำไมดอกบัวที่นายขายกรูดหน้าตาไม่
เหมือน ที่อื่น ลองดึงขึ้นมาดู โอ้เชือกกล้วยที่ผูกไว้มันก็ลอย
ป้อขึ้นมา เป็น โจอทย์ฟองอยู่บนผิวน้ำ บางคนไม่ทันดู เห็น
ดอกบัวสายบัว ก็เอ๋อมนแขนไปดึงเสียวเต็มแรงทีเดียว พอมัน

หลุดขึ้นมาง่ายๆ บางคนเสียหลักเกือบหงายหลัง ตกน้ำลงไป
ก็มี ต่างคนต่างพากันเรียกรื้อไปตามกัน เพราะรู้กันทั่วไปว่าถูกต้ม
บางคนใจดีหน่อย ก็หัวเราะเห็นเป็นเรื่อง ขบขัน แต่ส่วนมาก
พายเรือมากำลังเหนื่อย ตีใจนึกว่าจะเล่นให้สนุก พอถูกยาย
กรุดหลอกเข้าก็ชักพินเสีย บ่นกันตบๆ ตับๆ ต้วยายกรุดเองก็
ชักจะเรียราดเต็มทีทีเดียว แต่ก็แจ้งใจพายเรือเที่ยวชวนคน
โน้นคนนี้ให้กิน ขนมจีน เห็นเขาไม่กินแกก็เริ่มลงมือเปิบเอง
เอาใบบัวอ่อนๆ มากินกับขนมจีน แล้วก็เอะอะว่าอร่อยเสีย
เต็มประดา เทียวเรียกคนโน้นคนนี้ให้กินต่อไปอีกจนคนกลับ
ข้างในบ่นกันออกไปหมดว่า ถูกยายกรุดต้มเสียสุก ตั้งหลาย
วัน ถึงได้เห็นชั้น เดียวนี้ใครถูกหลอกก็ยังมีคนเรียกกันว่า ไป
เที่ยวขายกรุดอยู่เลย แต่เด็กรุ่นหลังไม่ค่อยรู้ เพราะเกิดไม่
ทัน เรื่องมันนานมาแล้ว"

พลอยมัวแต่สนใจฟังคุณสายเล่าเรื่องเก่าเสียเพลิน ไม่
ทันสังเกตว่าก่อนที่คุณสายจะเล่าเรื่องจบลงนั้น มีเรืออีกลำ
หนึ่งพายมาอย่างเงียบๆ แล้วมาจอดอยู่ข้างๆ แคมเรือติดกัน
พอดี พอคุณสายเล่าเรื่องจบลง และระหว่างที่พลอยและซ้อย
กำลังหัวเราะกัน เพราะความขบขัน เสียงหนึ่งซึ่งเป็นเสียง
ผู้ชายก็พูดขึ้นว่า

"คุณอาขอรับ กระผมเห็นคุณอาจอดอยู่นานแล้ว ยังไม่ได้รับประทาน กระผมเลยไปเรียนคุณหญิง เจ้าคุณกรุง ขอประทานเรื่องขนมจีนมาให้ทั้งลำ คนเรือเขาไม่รู้จักกระผมเลย ต้องลงเรือพาเขามาที่นี่"

พลอยขนลุกเกรียวเมื่อได้ยินเสียงนั้น จะเป็นเพราะสังหรณ์ในใจ หรืออย่างไรก็ไม่รู้ได้ ทั้งพลอยทั้งซ้อย เหลียวไปดูพร้อมกัน เรือที่มาจอดเทียบอยู่กับเรือพลอยนั้น บรรทุกขนมจีนและเครื่องขนมจีนมา จนเกือบเพียบ มีผู้หญิงหน้าตาเป็นคนบ้านนอกนั่งพายอยู่ที่ท้ายเรือ และที่ตรงหัวเรือนั้นคุณเปรมนั่งยิ้มกริ่ม มองไปทางคุณสาย มิได้ชำเลืองมามองทางพลอยเลย

พลอยรีบหันหน้ากลับมาทันที เสียงนางพิศสำคัญน้ำหมาก กระแอมกระไออยู่ที่ท้ายเรือ และเสียงคุณสายพูด ขึ้นว่า "พ่อเปรม พ่อทูนหัวของอา ถ้าไม่ได้พ่อวันนี้ อาเห็นจะหิวข้าวเป็นลมตายอยู่ที่นี้เอง พ่อช่วยชีวิตอา และน้องๆ ไว้แต่ๆ ที่เดียว!"

"คุณอาคะ ฉันยังไม่หิวเท่าไรหรอกค่ะ" ซ้อยพูดขึ้น โดยไม่หันหน้าไปทางคุณเปรม "รอเรื่องขนมจีนลำหลังดีกว่า ลำนี้ให้เขาไปเลี้ยงเรืออื่นเสียก่อน"

"ฮ้าย ! ยายช้อยนี่พุกกลับไปกลับมา" คุณสายร้องลั่น "ก็ไหนเมื่อก็บ่นว่าหิวข้าวจะเป็นลม พอมีขนมจีนมา ถึงเกิดบอกว่าไม่หิวเสียแล้ว ฉันไม่รู้ละ ! ใครไม่หิวฉันหิว มัวแต่เล่นตัวอยู่ที่พอดีไม่ได้กินกัน คุณซีของเขาทำ น่ากินออก พ่อเปรมจอดเรืออยู่ตรงนี้แหละ อย่าเพิ่งไปไหน" ว่าแล้วคุณสายก็เริ่มสั่งให้คนเรือขนมจีนตักขนมจีน แจกคนในเรือของตน แล้วก็ร้องสั่งมาทางหัวเรือว่า

"แม่พลอยกินเสียเถิด อย่าไปฟังยายช้อยหน่อยเลย ผิดเวล่ำเวลา เดี่ยวจะเจ็บไข้ไป" คุณสายรับชาม ขนมจีนจากเรือคุณเปรมมา ส่งแจกไปทั้งลำ

"คุณอาท่าจะออกแต่เช้านะขอรับ" คุณเปรมเริ่มชวนคุณสายคุย ต่อไปอีก

"ถ้า มาแต่เช้า" คุณสายตอบ "ก็แม่สาว ๆ เหล่านี้แหละ เขาตื่นตื่นกัน นุดเอานั่นลงเรือมาด้วย แล้วพ่อเปรม มาตั้งแต่เมื่อไร"

"ผมมาเรือมหาตเล็กอีกลำหนึ่ง ออกเรือมาแต่เช้าเหมือนกัน แต่วันนี้ไม่ใช่เวรผม ค่อยยังชั่วหน่อย ทีแรก ผมอยู่บนวัดมองไปเห็นเรือคุณอาเข้ารู่ว่าจะหิว ก็เลยไปพาเรือขนมจีนเขามาให้"

"พ่อคุณ ! ขอให้พ่อจำเริญๆขึ้นไปเถอะ" คุณสาย
ชอบใจคุณเปรมอย่างจริงใจ "ถ้าไม่ได้พ่อก็เห็นจะต้อง
ท้องแห้งกลับแน่ๆ ผู้คนออกมากมาย ใครเขาจะไปดูได้ทั่วถึง
ขนมจีนอร่อยจริงๆเสียดื้อย ฉันชอบกิน ขนมจีนหัวเมืองอย่าง
นี้แหละ เส้นเขาเหนียวดี อย่างนี้ในกรุงเทพฯกินไม่ค่อยจะได้"

พลอยนั่งก้มหน้าดูงานขนมจีนอยู่พักใหญ่ ไม่แน่ใจว่า
จะกินดีหรือไม่ ความจริงนั้นท้องร้องอุทธรณ์อยู่เรื่อยๆ ว่าให้
กินเข้าไปเถิด ขนมจีนก็เป็นของที่เขาจัดไว้เลี้ยง ไม่ใช่ของคุณ
เปรมจะเป็นอะไรไป แต่สมองก็ร้องว่าอย่ากิน ! ถึงจะเป็น
ขนมจีนของเลี้ยง ก็คุณเปรมพามาให้ ถ้ายอมกินขนมจีนก็
เท่ากับว่า ทอดสะพานออกไปรับเขาครึ่งหนึ่ง ถึงท้องจะหิว
อย่างไรก็ต้องทนเอา อดขำมือสองมือจะเป็นอะไรหนักหนา
ดีกว่าที่จะต้องมิกังวลที่หลัง เรื่องที่แล้ว มายังไม่เจ็ดอีกหรือ
พลอยมองดูงานขนมจีนน้ำพริกที่คุณสายส่งมาให้ แล้วก็ต้อง
กลืนน้ำลาย ช่างน่ากินอะไร เช่นนั้น ขนมจีนราดน้ำพริกแต่
พอดิบพอดี ผักทอดวางไว้ข้างหนึ่ง พริกทอดเม็ดหนึ่ง ใบบัว
อ่อน ใบกะถิน ไข่ต้ม... มองแล้วตาลาย เสียงนางพิศพุดมา
จากท้ายเรือว่า "คุณพลอยรับข้าวเสียดื้อย อย่ารีรอไปเลย เดี่ยว
จะไม่สบาย" ทำให้พลอยต้องทำตาม เพราะนางพิศใช้เสียง

เป็นเชิงขอร้องแกมบังคับ อย่างที่เคยใช้เมื่อพลอยยังเป็นเด็ก
เล็กๆ ที่นางพิศเคยเลื้กมา พลอยหยิบชามขนมจีนมาวาง
ตรงหน้าโกลั้ตัว แล้วก็เอื้อมือไปสะกิดช้อยชวนให้กิน
ด้วยกัน ช้อยเหลียวมาเลื้กคิ้วมอง เห็นพลอยเริ่มจะลงมือกิน
ขนมจีน ก็พูดในคอว่า "กินก็กิน" แล้วก็หยิบชามขนมจีน ของ
ตนมาวางกระแทกลงตรงหน้า ลงมือเปิดเข้าปาก เพราะช้อย
เองก็หิวเต็มทีอยู่เหมือนกัน

เสียงคุณเปรมพูดจาปรนนิบัติคุณสายอยู่กลางลำเรือ
คอยถามว่าจะต้องการอะไรอีกบ้างหรือไม่ และคอย ตักของ
กินส่งเพิ่มเติมอยู่เรื่อยๆ คุณสายก็ขอบอกขอบใจ ให้ศีลให้พร
คุณเปรมอยู่ไม่ขาดปาก เสียงคุณสายพูดว่า

"ฉันดีใจจริงๆ ที่เห็นพ่อเปรมเติบโตเป็นหลักเป็น
ฐาน เมื่อเด็กๆ เห็นเคยเข้ามาวิ่งอยู่ในวัง หน้าตาจี้โรคออก
เดี๋ยวนี้ดูแข็งแรงดี ไม่เจ็บไม่ไข้ ฉันก็พลอยดีใจด้วย นึกถึง
เรื่องเก่าๆ ฉันยังคิดถึงคุณแม่พ่อเปรมอยู่เสมอ ฉันรักท่านมาก
ที่เดียว น้ำใสใจคอไม่มีใครเปรียบ โอบอ้อมอารีเพื่อแผ่ก็
เท่านั้น ฉันยังจำได้ทุกวันนี้ ตรุษจีน สารทจีนละก้อ เป็นมี
ของข้าวมาแจกพวกฉันเสมอ ไม่น่าจะอายุสั้นเลย อาพ่อเปรม
อีกสองคนก็ชอบกันมาก เมื่อครั้งอยู่ที่ตำหนักท่านองค์ใหญ่

ฉันเคยไปมาหาสู่เสมอ แต่ออกจากวังไปแล้ว ก็ระจัดพลัด
พรายกันไป ไม่ค่อยได้พบปะกัน เดียวนี้สบายดีหรือ"

"คุณอาผู้ชายสบายดีขอรับ" เสียงคุณเปรมตอบ "คุณอา
เนียนก็เจ็บกระเสาะกระแสะตามเรื่อง ยังพูดถึงคุณอา อยู่ทั้ง
สองคน"

"นั่นสิฉันก็คิดถึงอยู่เสมอ" คุณสายพูดอย่างพอใจ
"ฉันรักพ่อเปรมแต่เด็ก ก็ตอนที่มาวิ่งเล่นอยู่ที่แม่ผู้ชาย กับแม่
เนียนนี่แหละ คิดไปแล้วพ่อเปรมกับฉันก็เหมือนกับพี่น้อง
กัน ไม่ใช่คนอื่น มีฐานะปะปังก็ไหว้วานกันได้ พ่อเปรมอย่า
เกรงใจฉันเลย"

"เป็นพระคุณขอรับ" คุณเปรมตอบด้วยน้ำเสียงนอบ
น้อม ซึ่งพลอยรู้ดีว่าต้องสบอารมณ์คุณสาย "ผมไม่มีฐานะ
อะไรหรอกระหว่างนี้ ว่าแต่คุณอาเถิดขอรับ อยู่ข้างในไป
ไหนมาไหนลำบาก มีฐานะทางข้างนอก ก็ขอให้คนออกมา
บอก ผมยินดีรับใช้สนองพระเดชพระคุณทุกอย่าง"

"ขอบใจพ่อคุณ" คุณสายตอบ "พ่อพูดอย่างนี้อาก็
ปลื้มใจพอแล้ว ฐานะปะปังอะไรก็ไม่ค่อยมีหรอกพ่อเปรม คน
แก่อย่างอาจจะไปมีเรื่องอะไรมาก อยู่รอความตายไปวันหนึ่งๆ
เท่านั้น"

เสียงคุณเปรมหัวเราะแล้วพูดว่า

"คุณยังไม่แก่หรือครับ เมื่อกี้ผมเห็นนั่งมาในเรือ
ยังนึกว่าสาว ๆ ที่ไหนมา ต้องคู่อีกทีหนึ่งจึงจำได้ ทีแรกนึกว่า
สาว ๆ ทั้งลำ"

คุณสายหัวเราะชอบใจเสียงนี้กระไร เสียงนางพิศหัวเราะ
ลงลูกคอ แล้วพูดอยู่ท้ายเรือกับผาคว่า

"ผาคเอ๊ย ! เราสองคนนี่เห็นจะยังไม่อัปจนหรือกระ
!"

พลอยนั่งกินขนมจีนไปพลางคิดไปพลางว่า คุณเปรมจะ
ทำอะไรต่อไป เมื่อคนในเรือลำตนนั่งมา กินขนมจีนเสร็จ
แล้ว ขณะที่นั่งกินขนมจีนอยู่ ก็สงสัยว่าคุณเปรมที่นั่งอยู่
เบื้องหลัง จะมองมาทางตนบ้างหรือไม่ พลอยมองไปทาง
ซ้าย ซึ่งนั่งอยู่หัวเรือสุดว่า จะแสดงกิริยาอาการอย่างไร ก็เห็น
ซ้อยนั่งกินขนมจีนทำสีหน้า บอกบุญไม่รับอยู่ จะเหลียวไป
ทางหลังก็ไม่กล้า เกรงจะไปสบตาเข้ากับคุณเปรม พลอยนั่ง
ตัวแข็ง อย่างไม่สบายใจอยู่นาน จนคุณสายเรียกให้รับข้าวเฒ่า
ทอด ซึ่งส่งมาจากเรือขนมจีน พลอยจึงได้เหลียวหน้าไป แต่ก็
เปล่า คุณเปรมมิได้แสดงกิริยาอาการว่าสนใจกับตนอย่างใด
เลย ยังคงพูดกับคุณสายเป็นปกติ มีหน้าซำนั่งเยื้องตัวหันหน้า

ไปทางท้ายเรือ อีกมือหนึ่งเกาะแคมเรือที่พลอยนั่งอยู่นั้นไว้ เหมือนกับว่าทางหัวเรือ นั้นไม่มีใครที่น่าสนใจอยู่แล้ว นางพิศ กับผาด ซึ่งกำลังกินขนมจีนอยู่อย่างเอร็ดอร่อยนั้น ดูเหมือน จะเป็นคนสำคัญ กว่าพลอยเสียอีก พลอยสะบัดหน้ากลับมา ทันทันที แล้วส่งข้าวเม้าต่อให้ซ้อย ไม่นึกอยากกินอะไรต่อไปอีก ด้วย ความงอน มืออย่างหรืออุตสำหรับเอาเรือขนมจีนพายมาส่ง ทั้งลำ มาถึงเข้าจริงกลับมานั่งทำเป็นทองไม่รู้ร้อน เหมือนกับ ว่าคนใน โลกนี้มีแต่คุณอาสา

พอเสร็จการกินขนมจีน และหลังจากที่คุณสาให้พรอีก ถิ่นที่ใหญ่แล้ว คุณเปรมก็ลากลับ มิได้อ้อยอิง อยู่ต่อไปอีก อย่างที่พลอยคาดไว้ พอคุณเปรมกลับไปสักครู่ ซ้อยก็พูดขึ้น ว่า

"คุณอาคะ กลับเถิด ไม่เห็นมีอะไรเลย จันเปื้อแล้ว ละ"

"กลับเสียทีก็ดีเหมือนกัน" คุณสาตอบ "บ่อยนัก เดียวแคะจะร้อน"

ซ้อยเอาพายคำตลิ่งอย่างแรง เพื่อถอยหลังเรือออก ทำให้เรือโคลงนำกลัว คุณสาตกใจพลั้งปากทำอะไร ต่ออะไร ตกลงน้ำไปเป็นกอง แล้วก็ต่อว่าซ้อยอีกขนานใหญ่ แทบจะ

ตัดเอาตัดหลานกัน แต่ซ้อยก็ทำเฉยเสีย เบนหัวเรือออก และ
พอพายหลักเรืออื่นๆ กลับมาได้ก็ตั้งลำเรือ มุ่งหน้ากลับ
พระราชวังข้ามทุ่งที่ผ่านไปเมื่อเช้า ระหว่างที่กำลังพายเรือ
กลับนั่นเอง ซ้อยก็ถามขึ้นลอยๆ ว่า

"คุณอาคะ คนเมื่อกี้นะใครกัน"

"คนไหนคนเมื่อกี" คุณสายถาม

"ก็คนที่เขาพาเรือขนมจินมาให้นั่นไงคะ"

"อ้อ !" คุณสายร้องอย่างซึ่มซาบ "คนนั่นนะหรือ ก็
คุณเปรม ลูกเจ้าคุณจรรยาฯ หลานเจ้าคุณโชฎีกฯ ไงละ เขา
เป็นมหาเด็กลูกอยู่ ถวายตัวมาได้หลายปีแล้ว คอยคุณไปเถอะ
เด็กคนนี้จะได้ดี"

"แล้วคุณอาไปรู้จักกับเขามาตั้งแต่เมื่อไร" ซ้อยซัก
ต่อ

"โธ้ย ! ตั้งแต่เขายังเด็กๆ เข้ามาวังอยู่ในวัง" คุณสาย
ตอบอย่างแน่ใจ "คุณหญิงเสริมแม่เขานั้นก็รู้จัก แล้วก็อาเขา
อีกสองคน แม่เนียนกับแม่ฮ้อยเขาเคยอยู่ตำหนักท่านองค์ใหญ่
เป็นเพื่อนของฉันทั้งสองคน"

"แน่ ! คุณคุณอาพูดซี !" ซ้อยร้องลั่น

"โอ๊ย !" คุณสายร้องจิ้นตาม "ไม่ใช่เพื่อนยังจิ้น
หรอก ยายบ้า ! เพื่อนชอบพอกันเคยกันต่างหาก เอาอะไรมา
พูดไม่รู้"

"ก็คุณอาพูดออกมาเองนี่ จิ้นจะไปรู้เรอะ แล้วก็เห็น
ปลื้มพ่อเปรมพ่อปรีมนี่ออกจะตายไป จิ้นก็นึกว่ามีอะไร กัน
อยู่นะซี"

"แกอย่ามาหาความฉันทินะยายช้อย" คุณสายพูด
เสียงแข็ง "ชาววังรุ่นจิ้นไม่เหมือนสมัยนี้หรอก รำคาญตา
รำคาญใจจะตายเสียแล้ว ก็จิ้นชอบกับอาเขามาก แล้วพ่อ
เปรมเขาก็เรียกจิ้นว่าอา มาแต่เด็ก นานๆพบกันที เขาก็จำได้
ไม่ทอดทิ้ง อุตส่าห์ไปตามเรือขนมเงินมาให้กิน จิ้นก็ต้อง
ปลื้มใจตามประสาของจิ้น จิ้นไม่เหมือนหล่อนๆ นี้ จะได้นั่ง
ทำตัวแข็งราวกับคุณข้างใน ใหญ่โตกันเสียจริงแม่เอ๊ย ! จะ
ออกปากเป็นไมตรีให้เขามีน้ำใจสักคำก็ไม่มี" คำพูดของคุณ
สายตอนท้ายนั้น กระทบมาถึงพลอยด้วย แต่พลอยก็พายเรือ
เฉยเสีย ในใจนั้นนึกขอให้คุณสาย เล่าเรื่องเกี่ยวกับคุณเปรม
ให้มากกว่านี้อีก อย่าให้ช้อยชวนทะเลาะออกนอกเรื่องไปเสีย
ได้ แต่ก็เป็นเคราะห์ดี ที่ช้อยยังสงสัย ชักคุณสายถึงเรื่องคุณ
เปรมต่อไป ช้อยถามจิ้นอีกว่า

"คุณอาขา คุณเปรมนี่เขามีพี่น้องอีกไหมคะ"

"ก็เท่าที่ฉันรู้ เขาก็เป็นลูกคนเดียว เขาว่าคุณหญิง เสริมท่านหิ้งนั้ก เจ้าคุณกั้วถนถาน แต่คุณหญิงตายมา สัก สองสามปีนี่แล้ว ป่านนี้เขาจะมีน้องเล็กๆ อีกหรืออย่างไรก็ ไม่รู้เรื่อง เพราะฉันเองก็เพิ่งมาพบเขาวันนี้ ไม่ได้พบกันหลาย ปีเต็มที"

"แล้วเจ้าคุณพ่อเขาเป็นใครกันคะ" ซ้อยซักต่อ

"ท่านอยู่กรมท่าซ้าย เป็นเศรษฐีใหญ่ทีเดียว บ้านดึก เขาอยู่ริมคลองพ้อม ฉันเคยไปเที่ยวกับแม่ขุ้ยเขา หนหนึ่ง โอ๊ย ! เขารำรวยกันเหลือเกินละ ในห้องคุณหญิงฉันยังได้เห็น ทองเป็นหีบๆ วางจากพื้น ไปจนเกือบ จดฟาก ข้าทาสผู้คนเขาก็มากทั้งจีนทั้งไทย คุณเปรมเขาเป็นลูกคนเดียว แล้วยังไม่มี เข้ามี่เรือน นิสัยใจคอกริยา มารยาท รูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ เขาดีพร้อม คนอย่างนี้ใครได้ไป ก็นับว่ามีบุญ"

"จริงซี !" ซ้อยปรารภขึ้น "คุณอรักกับเขานั้ก ขอให้ หลานเสียไม่ได้หรือคะ" ซ้อยพูดอย่างหน้าเฉยที่สุด

"ฮ้า !" นางพิศฮาลันมาจากท้ายเรือ

"ตั้ย" คุณสายร้อง "นั่นพูดอะไรอย่างนั้นละ เพราะหัดดีแต่พวกเรากันเองทั้งนั้น ไม่มีใครได้ยิน !"

"อ้าว !" ซ้อยตอบ "ก็ฉันอยากจะมีบุญบ้างนี่ คุณอาจะได้หมดห่วง"

"เฮ้อ ! ยายซ้อย เอ๊ย ยายซ้อย !" คุณสายตอนหายใจใหญ่ "คนอย่างแกใครเขาได้ไป ฉันก็ขายหน้าเขา เลิกพูดบ้างบอๆ เสียทีเถิด โทเป็นสาวแล้ว แกไม่อายเขาบ้าง ฉันก็อาย"

ซ้อยหัวเราะเมื่อได้ยินคุณสายพูดแล้วปรารภขึ้นว่า

"ฉันนี่เห็นจะแก่ตายอยู่ในวังนี้เอง ชาตินี้ทั้งชาติ ช่างไม่มีใครมองเสียบ้างเลย ผู้ใหญ่ของเราก็ก็น่าเป็นใจ เสียด้วย" ซ้อยแก่งทำเป็นถอนใจใหญ่ พายเรือต่อไปอีกครู่ใหญ่ แล้วจึงถามคุณสายขึ้นเฉยๆว่า

"คุณอาคะ เมื่อคุณอาสาวๆ เคยมีใครเขามองบ้างหรือเปล่า คุณอาเคยคิดจะมีเหย้ามีเรือนบ้างหรือเปล่านั้น"

"ฮ้าย ! เอาอะไรมาถาม" คุณสายร้อยเอ็ดตะโร "ไม่ใช่เรื่องของเด็ก จะรู้ไปทำไม"

"โธ่ ! ก็อยากรู้บ้างซีคะ คุณอาไม่เห็นเล่าอะไรให้ซ้อยฟังบ้างเลย ฉันไม่เข้าใจจริงๆนะ อย่างคุณอาทำอะไรๆ ก็ดีหมด แล้วก็ไม่เห็นจี้จี้หรีตรงไหน ทำไมถึงอยู่ตัวคนเดียว มาจนถึงปานนี้ก็"ไม่รู้"

"เอ ! อากี้ไม่รู้สิ ของอย่างนี้มันแล้วแต่บุญแต่กรรม"
คุณสายพุดอย่างใจลอย เหมือนกับว่าคำพูดของซ้อย มาสะกิด
ความหลังที่ฝังอยู่ในหัวใจ มานมนานนักหนา

"มาคิดดูเดี๋ยวนี้อากี้ดีเหมือนกัน" คุณสายพุดต่อ "ถ้ามี
เรือนไปเสียแต่เมื่อยังสาวๆ ป่านนี้จะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ แต่ก็
คงมีเรื่องที่จะต้องทุกข์ร้อนมากกว่านี้เป็นแน่ แก่ลงแล้วเราอยู่
ตัวคนเดียว มันก็สบายไปอย่างหนึ่ง จะว่า เป็นเคราะห์มันก็
เป็น จะว่าเป็นบุญก็เป็นบุญ"

เสียงคุณสายพุดเหมือนกับนิกออกมาดังๆ ไม่ได้พูดกับ
ใครโดยเฉพาะ พลอยกับซ้อยนั่งฟังเงียบทั้งสองคน เสียงพาย
กระทบน้ำเป็นครั้งคราว นานๆ หนมีเสียงทอ้งเรือ ครูดไปกับ
กองหญ้าในท้องทุ่ง

"สามสิบปีได้แล้วกระมัง" เสียงคุณสายเหมือนกับว่า
พูดมาจากไกล "คิดดูเหมือนเมื่อวานชื่น มีคนเขามา ชอบฉัน
คนหนึ่ง อย่าไปเอาชื่อเขาเลย เดี๋ยวนี้อากี้เจอกันก็ไม่รู้จักกันแล้ว
ตอนนั้นฉันยังสาวสติปัญญาอะไร ก็ไม่ค่อยจะมี... ที่แรกไม่รู้
ว่าเขาชอบ ผ่านกันทีไรเขาก็มอง เรายังเป็นเด็กๆ ไม่ได้สนใจ
แต่เขาก็พยายามเข้าหา ทั้งทางผู้ใหญ่และทางพวกพ้อง รุ่น
เดียวกันที่เขารู้จัก แล้วก็มีคนตำหนักเดียวกันอีกคนหนึ่ง

อย่างไรไปเอาชื่อเขาเลย อยู่กันมาตั้งแต่เด็ก อย่างซ้อยกับพลอย
นี่แหละ เขาเป็นคนคุ้นเคยกัน ทางบ้านเขาชอบพอกับคนๆ
นั้น เขาช่วยซัก ช่วยนำให้รู้จัก รับของเข้ามาให้บ้าง รับ
หนังสือเข้ามาให้บ้าง เขาเป็นคนวิ่งเต้นติดต่อให้ทุกอย่าง ทำ
ตัวเป็นแม่สื่อที่เดียว ฉันมันยังเด็ก ก็พลอยลุ่มหลงเขาไป แต่
จะเป็นบุญหรือเป็นกรรมก็ไม่รู้ คุณปู่ของซ้อย ท่านไม่เห็น
ด้วย ท่านว่าฉันยังเด็กนัก ให้รอไปก่อน ใจฉันก็อยากออกไป
ก่อน ต่างคนรีๆรอๆ แม่คนที่เขาทำตัวเป็น แม่สื่อ เขาก็ยัง
ติดต่ออยู่เรื่อยๆ สักปีหนึ่งหรือสองปีได้กระมัง วันหนึ่งเขาสั่ง
ให้เข้ามาบอกฉันว่า เขารอไม่ไหวแล้ว ให้ฉันออกไปพบเขาที่
ประตูวัง เขาจะพาหนีแล้วมาขมาที่หลัง ผู้ใหญ่ท่านคงไม่ว่า
ฉันไม่ยอมกลัวจะขายพระพักตร์ เสด็จ เพราะท่านทรงพระ
เมตตาฉันมาก ฉันก็สั่งแม่คนนั้นแหละ ให้กลับไปบอกว่าให้
รอไปก่อน ที่จะให้ตามกันไป ฉันทำไม่ได้"

คุณสายนิ่งเมื่อพูดจบลง เหมือนกับว่าเรื่องที่เล่านั้นจบ
ลงแล้ว แต่ซ้อยยังไม่พอใจ ถามขึ้นว่า

"แล้วยังไงคะคุณอา เดียวนี้ยังรอกันอยู่หรือคะ
เมื่อไรคุณอาจะปลงใจเสียที"

แต่แทนที่คุณสายจะเอ็ดซ้อยว่าล้อเลียน คุณสายกลับหัวเราะเบาๆ อย่างขบขัน แล้วพูดด้วยสำเนียง เป็นปกติว่า

"เปล่าเขาไม่ได้รอนั้นหรอก พอเขารู้ว่าฉันไม่ยอมตามเขาไป เขาก็ไปตามเรื่องของเขา"

"ไปยังไงคะตามเรื่องของเขา" ซ้อยซักอย่างสนใจ

"เขาเลยชวนแม่สี่นั่นเอง หนีตามเขาไปแต่วันนั้น"

คุณสายตอบแล้วหัวเราะ

"แล้วกัน" ซ้อยร้องขึ้นแล้วก็หัวเราะท้องคัดท้องแข็ง

"นั่นซี" คุณสายพูดขึ้น "คิดดูเดี๋ยวนี้มันก็น่าหัวเราะจริงๆ คนอะไรก็ไม่รู้! แปลกพิลึกละ! แต่ตอนนั้น ฉันหัวเราะไม่ออกหรอก ทั้งโกรธทั้งเสียคายทั้งขมขื่นในใจ ความจริงจะว่าเสียคายก็ไม่ได้เสียคายเท่าไรนัก เพราะจะว่าฉันชอบเขาจริงจังกี่ไม่ได้ ถ้าจะเรียกว่าลุ่มหลงไปพักหนึ่งละก็ว่าไม่ถูก ที่โกรธที่เสียใจก็เพราะ พวกเดียวกันเองมาทำกันได้ แม่นั่นสนิทสนมกับฉันมากเสียด้วย แต่นั่นแหละไม่ว่าเรื่องอะไรทั้งนั้น นานเข้า มันก็จางไปเอง มานึกดูเรื่องเก่าๆ เดียวนี้เหมือนกับเรื่องของคนอื่นทั้งเพ ไม่เกี่ยวกับตัวเลย"

"แล้วต่อมามีใครอีกไหม" ซ้อยซักเอาอย่างไม่เกรงใจ

"ก็ไม่เห็นมี" คุณสายตอบเรื่อยๆ "ตั้งแต่เกิดเรื่องนั้น
มา เสด็จท่านก็หางานให้ทำ เสียจนเกือบไม่มีเวลา หายใจ พอ
รู้ตัวว่าว่างลงก็แก่เสียแล้ว เป็นบุญไปอย่างหนึ่ง ฉันเคราะห์ดี
ที่มีเสด็จท่านเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ไม่มีท่าน ฉันก็คงลำบาก
เพราะตัวคนเดียวจริงๆ จะหวังพึ่งพี่น้องก็คงไม่ได้ เขามีกังวล
ของเขามากพออยู่แล้ว"

พลอยฟังเรื่องที่คุณสายเล่าอย่างสนใจโดยตลอด พลอย
ไม่เคยนึกว่า คุณสายจะได้ผ่านความผิดหวัง และความโทมนัส
อย่างที่พลอยเคยผ่านมาแล้วหยกๆ คุณสายบอกว่าเวลาเป็นยา
สมาน ทำให้แผลในหัวใจนั้น หายได้ แต่แผลในหัวใจพลอย
ทำไมยังเจ็บอยู่ หรือว่าเวลาจะยังสั้นไป หรือหัวใจของพลอย
นั้นจะไม่แข็งแรงเท่า หัวใจของคุณสาย แต่อย่างไรก็ตาม
ความหลังของคุณสายที่เพิ่งมาเปิดเผยขึ้นนั้น ถึงแม้ว่าทั้งคุณ
สายและซ้อย จะเห็นว่าเป็นเรื่องขบขันก็ตาม ความรู้ที่ได้รับ
นั้น ทำให้พลอยอ่อนใจมากขึ้น เพราะในโลกนี้มีคนอื่นที่เคย
ได้รับ ความทุกข์โทมนัส เพราะพลาดหวังมาแล้วเหมือนกัน
มิใช่ว่าพลอยเพิ่งมาได้รับทุกข์นั้นแต่คนเดียว

บทที่ ๑๒ (หน้าที่ ๑)

พลอยกลับจากบางปะอินมากรุงเทพฯ ด้วยทางเรือ เพราะเสด็จรับสั่งว่า จะได้เห็นแม่น้ำลำคลองเสียบ้าง พลอย จำได้ว่าปีนั้นเป็น ร.ศ. ๑๑๘ และพอลกลับมาถึงในวังได้ไม่เท่าไร ก็บังเกิดความตื่นเต้นนิยมจีจักรยาน หรือเรียกกันในขณะนั้นว่ารถ 'ไบซิเกิ้ล' อย่างขนานใหญ่

เจ้านายข้างในเกือบทุกพระองค์หัดทรงจักรยาน แม้แต่พระเจ้าอยู่หัวก็ทรงหัดอยู่พักหนึ่งที่สวนเต่า แต่แล้ว ก็เลิกไป คงเหลือแต่ข้างในที่ถีบจักรยานกันอยู่แทบทุกวัน ไม่ว่าจะ เป็นในระยะใกล้หรือไกล ความนิยมถีบจักรยาน เริ่มจากเจ้านายและคุณจอม แล้วก็เริ่มแพร่หลายไปถึงคนตามตำหนักต่างๆ และความนิยมนั้นก็กลายเป็น การประกวดประชันกันในเรื่อง รถของใครจะดีกว่าของใคร ราคาคันหนึ่งในขณะนั้นก็มิใช่ถูก ใครที่มีฐานะดีร่ำรวย ก็ซื้อได้ก่อนและจีแสดงแก่คนอื่นๆที่ยังไม่มี เรื่องใครถีบจักรยานเป็นหรือยัง และใครซื้อรถใหม่จากไหน ยี่ห้ออะไร เป็นเรื่องที่คุยกันได้ทุกวันไปไม่มีจืด

ช้อยถีบจักรยานเป็นก่อนคนอื่นๆในตำหนัก เพราะเรื่องการโลดโผนต่างๆ เป็นสิ่งที่ถูกกับนิสัยของช้อย อยู่แล้ว และ

โดยเหตุที่ช้อยเป็นคนมีพวกพ้องมาก จึงเริ่มหัดด้วยจักรยาน
ยืมจากคนอื่น ช้อยจะหายหน้าไปจาก ตำหนักทุกวัน เย็นๆก็
เดิน โขยกเขยกกลับมา พร้อมด้วยบาดแผลฟกช้ำดำเขียวในที่
ต่างๆ ช้อยหัดอยู่ไม่กี่วัน ก็เป็น และภายในเวลาราวๆสอง
อาทิตย์ ก็ถีบจักรยานแบบ โลด โผน ให้พลอยดูได้ เป็นต้นว่า
ปล่อยมือบ้าง พับขาขึ้นเสียวข้างหนึ่งแล้วถีบต่อไปบ้าง
ก่อให้เกิดความเลื่อมใส ในความเก่งกาจของช้อยแก่พลอย
และบุคคลอื่นๆ ที่ได้เห็นเป็นอันมาก นอกจากคุณสายซึ่งนั่ง
พยากรณ์ว่า วันหนึ่งช้อยจะต้องซ้ำในตายหรือคอหักตาย หรือ
ตายลักษณะไม่เป็นมงคลต่างๆ

วันหนึ่งเสด็จตัดสินพระทัยจะทรงหัดจักรยาน และวัน
นั้นเป็นวันที่ช้อยพิสูจน์ให้คุณสายเห็นว่า ความเก่งกาจ โลด
โผนต่างๆนั้น บางครั้งก็มีประโยชน์มากเหมือนกัน เพราะ
เสด็จรับสั่งถามหาตัวคนถีบจักรยานเป็น ปราบกฏว่า ช้อยถีบ
เป็นอยู่คนเดียวทั้งตำหนัก ช้อยจึงได้รับหน้าที่เป็นผู้หัดถีบ
จักรยานถวายเสด็จ มีหน้ามีตาขึ้นมากมาย และเมื่อเสด็จทรง
ถีบเป็นแล้ว ช้อยก็ได้ประทานจักรยานใหม่เอี่ยมคันหนึ่งเป็น
รางวัล ทำให้ช้อยดีใจมากกว่า ครั้งใดๆที่พลอยได้เคยเห็น

เมื่อเสด็จเริ่มทรงจักรยาน พลอยก็รู้ว่า เป็นหน้าที่ของ
คนที่จะต้องถีบจักรยานบ้าง ขณะนั้นเจ้านายก็เริ่ม ทรง
จักรยานออกจากวังไปสวนดุสิต ข้าหลวงตามเสด็จก็ควร
จะต้องถีบจักรยานเป็น เมื่อรู้ว่าเป็นหน้าที่พลอยก็เลิก กลัว
เลิกอายุ ตั้งหน้าบากบั่นหัดถีบจักรยานกับเขาบ้าง ล้มลุก
คลุกคลานอยู่หลายวันและได้บาดเจ็บแผลหลายแห่ง จนนางพิศผู้
มีหน้าที่ฝนไพลไว้ให้ทาทุกคืนนั้น ต้องบ่นปลงอนิจจังอยู่
ซ้ำซาก แต่พลอยก็หัดจักรยานไปจนเป็น ถึงจะแสดงท่าทาง
โศก โผนพลิกเพลงอย่างซ้อยไม่ได้ ก็นับว่าถีบใช้การได้
ทีเดียว

พอถีบจักรยานเป็น ความตื่นเต็นเรื่องรถก็เข้ามาจับ
หัวใจ พลอยเฝ้าแต่ใฝ่ฝันอยากได้รถจักรยาน เป็นของตัวเอง
ได้เข็ดหน้าชู้ตาไปกับเขาสักคันหนึ่ง ใครจะพูดกันถึงเรื่องรถ
ยี่ห้อไหนดีไม่ดี พลอยก็เที่ยวสนใจฟัง แล้วจดจำไว้ได้ทั้งสิ้น
ผู้ที่พวกพ้องทางบ้านเขามีฐานะดี เขาก็ส่งออกไปทางบ้าน ส่ง
จักรยานเข้ามาอวดกันได้ ทีละคันสองคัน ทำให้พลอยต้อง
มองดูเขาอย่างตาละห้อย เพราะถึงแม้ว่าตนจะถีบจักรยานเป็น
ก็ยั่งต้องอาศัยรถ คนอื่นเขาถีบอยู่นั่นเอง ส่วนมากก็เป็นรถ
ของซ้อยที่เสด็จประทาน แต่ถึงแม้ซ้อยจะมีได้หวงห้าม พลอย

ก็ยังไม่พอใจ เพราะเมื่อพลอยต้องใช้รถของซ้อย เวลาถีบไป ไหนมาไหน ก็ไปได้แค่คนเดียว ถ้าพลอยมีรถ ของตัวอีกสัก คัน ก็จะถีบไปด้วยกันได้สะดวก

วันหนึ่งพลอยพบพ่อเพิ่มที่ประตูวัง อย่างที่ได้พบกัน เป็นครั้งแรกตามปกติ ขณะที่พ่อเพิ่มพูดถึงเจ้าคุณพ่อ พ่อเพิ่ม ก็พูดออกมาว่า

"เมื่อวานซืนนี้ ท่านยังบ่นถึงแม่พลอยกับฉันเลย ท่านว่าท่านคิดถึงแม่พลอยอีกแล้ว ครั้นจะมารับไปบ้าน บ่อยๆก็กลัวเสด็จท่านจะกริ้ว แต่ท่านสั่งฉันให้มาบอกแม่ พลอยว่า ถ้าขาดเหลืออยากได้อะไร ให้แม่พลอยสั่งฉันไป ถึง ท่านๆจะได้หาส่งเข้ามาให้"

"จริงๆหรือพ่อเพิ่ม" พลอยดีใจวูบขึ้นมาทันที

"จริงซือน้า ฉันจะมาหลอกแม่พลอยทำไม"

พลอยได้ยินพ่อเพิ่มพูดก็นิ่งอีกอึดอยู่ครู่หนึ่ง ใจนั้น อยากจะสั่งพ่อเพิ่มออกไปถึงเจ้าคุณพ่อ ว่าพลอยอยาก ได้ จักรยานสักคันหนึ่ง แต่มาคิดดูอีกทีก็เห็นว่ามากไป ตั้งแต่เกิด มาเป็นตัว พลอยก็ยังไม่เคยขออะไรจาก เจ้าคุณพ่อเลย ครั้งนี้ เป็นครั้งแรก แต่จะขอจักรยานซึ่งเป็นของโอ้อ่า พลอยก็เกรง เป็นที่สุด คิดอยู่นานไม่ตกจน พ่อเพิ่มเดาใจออกถามว่า

"แม่พลอยอยากได้อะไรรี"

"ฉันอยากได้..." พลอยพูดแล้วก็หยุด จะออกปากก็เกรงใจ แต่ในที่สุดก็หลุดปากออกมาว่า

"ฉันอยากได้รถถีบสักคันหนึ่ง พอให้มีหน้ามิตากับเขาบ้าง ที่ในนี้ใครๆเขาก็สั่งมาจากบ้านกันทั้งนั้น แต่พ่อเพิ่มไม่ต้องบอกท่านก็ได้ ฉันนึกขึ้นมาแล้วก็ไม่กล้ากลัวท่านว่าเอา"

พ่อเพิ่มหัวเราะหึๆ แล้วก็พูดว่า "แม่พลอยรอคูไปก่อนก็แล้วกัน"

เมื่อได้พบกับพ่อเพิ่ม และได้รับคำสั่งว่าให้รอคูไปก่อนแล้ว พลอยก็กลับเข้ามาใจเต้น คอยฟังผลอยู่ อีกหลายวัน ใจจริงนั้นไม่เคยนึกฝันว่าจะได้รถตามที่ได้สั่งออกไป เพราะพลอยก็รู้ตัวว่าการที่ขอไปเช่นนั้น เป็นการขอของที่มากเกินไป เกริ่นความจำเป็น เจ้าคุณพ่อจะว่าอย่างไรบ้างก็เดาไม่ถูก และในที่สุดพ่อเพิ่มอาจพูด เฉยๆ โดยไม่มีความหมาย และคงจะไม่ไปบอกเจ้าคุณพ่อตามที่พลอยสั่งไป เพราะเท่าที่พลอยทราบ พ่อเพิ่มก็มีได้อยู่ในฐานะที่จะพูดจากับเจ้าคุณพ่อได้ใกล้ชิด แต่ก็เป็นธรรมดาของคนเรา เมื่อปรารถนาสิ่งใดมากๆ ถึงแม้จะรู้ว่าไม่มีหนทางจะได้ ก็ยังคงมีหวังว่าจะได้เหลืออยู่

นึกหนึ่งเสมอ ความปรารถนาอันแรงกล้า นั้น ก่อให้เกิด
ความหวัง และความหวังนั้นเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็เป็นเครื่องหล่อ
เลี้ยงความปรารถนาตัวเอง ให้คงมีอยู่ต่อไป

ด้วยเหตุดังกล่าวพลอยจึงไม่แปลกใจ เมื่อนางพิศ
กลับมาจากซื้อของที่หน้าประตูวังวันหนึ่ง แล้วก็รีบกระหืด
กระหอบมาบอกพลอยว่า พ่อเพิ่มสั่งเข้ามาว่าให้ออกไปพบ
ให้ได้

"ไปพบเมื่อไรพิศ" พลอยถามด้วยความตื่นเต้น
ระคนกับความแปลกใจ

"ไปเดี๋ยวนี้แหละคุณพลอย คุณเพิ่มเขอบอกว่าจะรีบ
ไปกระทรวง" นางพิศตอบ

พลอยกำลังจะออกเดินจากตำหนักก็พบช้อยเข้าพอดี จึง
ชวนช้อยไปเป็นเพื่อน ซึ่งช้อยก็ตกลงอย่างดีใจ เพราะใจนั้นก็
อยากจะได้ไปไหนมาไหนอยู่แล้ว พ่อทั้งสองคนก้าวพ้นธรณี
ประตูวังออกไปข้างนอก พลอยก็ใจเต้น แรง ความดีใจพลุ่ง
ขึ้นมาวูบใหญ่ แทบจะตบมือเต้นเร่เต้นกา อย่างเมื่อครั้งเป็น
เด็ก ๆ เพราะพ่อเพิ่มยื่นยิ้มคอยอยู่ ใกล้ ๆ ประตู และข้าง ๆ ตัวมี
รถถีบใหม่เอี่ยมคันหนึ่ง

พลอยเบิกตาโตรีบเดินเข้าไปหาพ่อเพิ่ม และพอถึงตัว
เข้าก็เข้าลูบคลำรถถีบทันที รถคันนั้นเป็นรถอย่างดี มีราคา
แพงขนาดเจ้านายทรง ตรงกับที่พลอยอยากได้ ใฝ่ฝันอยู่ทุก
วันนั้นทีเดียว พลอยดีใจจนพูดไม่ออก มือลูบคลำจักรยานอยู่
ไปมา เจ้าคุณพ่อช่างใจดีอะไรเช่นนี้ พลอยนึกอยู่ในใจ จะสั่ง
พ่อเพิ่มให้ไปกราบทำทำน สักเท่าไรก็ไม่สาสมกับที่พลอย
รู้สึกดีใจขอบใจและรักท่าน ครั้งนี้ดูเหมือนจะเป็นครั้งแรกที่
พลอยอยากได้อะไรแล้ว ได้เต็มตามความปรารถนาทุกอย่าง
โดยไม่ต้องเสียเวลาคอยกัวัน และรถคันนี้เป็นรถชั้นดี ไม่มีที่
ติเลย

"แหม ! รถใครนี่ดีจริง !" ซ้อยอุทานขึ้น "พ่อเพิ่มไป
ได้จากไหนมา จะเอาไปไหน"

"รถของแม่พลอยเขา" พ่อเพิ่มตอบอย่างภูมิใจ "ฉัน
เอามาส่งให้เขาอีกทีหนึ่ง" ว่าแล้วพ่อเพิ่มก็มองหน้า น้องสาว
แล้วยิ้มละไม เหมือนกับว่าได้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งสำเร็จ
ไปอย่างน่าชมเชย

"โธ้ย ! ดีจริง" ซ้อยร้องขึ้นดังกๆ "ไหนขอฉันดูทีหรือ
พลอย" แล้วซ้อยก็โคคเข้าลูบคลำรถอย่างดีใจ ปากก็
สรรเสริญความดีของรถอยู่ไม่หยุดปาก

"ดีกว่าคนที่เสด็จประพาสนั้นเป็นกง" ซ้อยพูด
ละล่ำละลักต่อไป "นี่แหละที่เขาเรียกว่ารถเยอรมัน คีนัก
ทีเดียว ไม่มีใครมีก็คันหรือกพลอย เราได้ขี้นะก็ไปถึงลือ
ทีเดียวคราวนี้ แล้วพลอยให้ฉันขี้นะ ออย่าลืมนะ"

"ได้ซีซ้อย" พลอยตอบแล้วก็หัวเราะ "เมื่อไรก็ได้
ของนั้นก็เหมือนของซ้อยเหมือนกัน"

"ตายจริง ฉันอยากลองเต็มทีแล้ว จะลองตรงนี้ก็คน
มากนัก ใครเห็นเข้าเขาจะว่าได้ รีบกลับเข้าข้างในกันเถิด
เดี๋ยวฉันจะฉิบให้เต็มรักทีเดียว" ซ้อยพูดตัดบทเหมือนอย่าง
กับว่า จะไล่พ่อเพิ่มให้รีบกลับไปเสียเร็วๆ

"พ่อเพิ่ม" พลอยพูดอย่างเต็มตื่นหัวใจ "พ่อเพิ่มช่วย
กราบเจ้าคุณพ่อให้ฉันด้วย กราบที่ฝ่าเท้าท่านให้เต็มรัก เทียน
นะพ่อเพิ่ม แล้วเรียนท่านด้วยว่าฉันดีใจเหลือเกิน ตั้งแต่เกิด
มาเป็นตัวฉันยังไม่เคยดีใจอะไรเท่าคราวนี้เลย !"

พ่อเพิ่มมองหน้าพลอยแล้วก็หัวเราะหึๆ พูดว่า

"แม่พลอย เจ้าคุณพ่อท่านไม่รู้เรื่องหรือก ฉันไม่ได้
บอกท่านเลย แต่แม่พลอยเอารถคันนี้ไปไว้ขี้นะ ก็แล้วกัน"

"ตายจริงพ่อเพิ่ม !" พลอยร้องอย่างไม่เข้าใจ "แล้ว
รถคันนี้ พ่อเพิ่มไปเอามาจากไหนล่ะ"

"จากไหนก็ช่างเถอะน่า" พ่อเพิ่มตอบอย่างใจเย็น
"ได้มาแล้วแม่พลอยเอาไปก็แล้วกัน"

"ไม่ได้หรอกพ่อเพิ่ม" พลอยพูดเสียงแข็ง "ฉันต้องรู้
เสียก่อนว่ารถนี้มาจากไหน ไม่ยังงั้นฉันไม่เอา"

"ก็นึกเสียว่าฉันให้ก็แล้วกันแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูด
แล้วหลบสายตา

"โอ้โฮ" ซ้อยร้องลั่น "พ่อเพิ่มนี่เศรษฐีจริงแฮะ ซ้อยรถ
แจกน้องสาวคันขนาดนี้เทียวรีนี้ ทำไมไม่เอามาเพื่อฉัน อีกสัก
คันหนึ่งละ"

"อ้าว ! ฉันไม่รู้นี่ว่าแม่ซ้อยอยากได้ ถ้ารู้ก็จะได้เอา
ติดมือมาด้วย" พ่อเพิ่มหาทางออกโดยพูดเล่นเสียดกับซ้อย เพื่อ
หลีกเลี่ยงปัญหาพลอย

"เดี๋ยวก่อนพ่อเพิ่ม" พลอยไม่ยอมพูดเล่นด้วย "รถ
ขนาดนี้ไม่ใช่ถูก พ่อเพิ่มจะไปเอาที่ไหนมาให้ฉันได้ พ่อเพิ่ม
อย่าพูดเล่นไป บอกฉันเสียตรงๆดีกว่า"

พ่อเพิ่มอีกอักอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็พูดว่า

"เฮ้อ ! ผู้หญิงนี่ช่างยุ่งเสียจริงๆ เรื่องเล็กน้อยก็
เห็นเป็นเรื่องใหญ่ไปได้ เฮ้อ ! อยากรู้ฉันก็จะบอกให้ วันที่แม่
พลอยบอกฉันว่าอยากได้รถถีบ นั้นแหละ บังเอิญฉันไปพบ

เพื่อนฉันคนหนึ่ง ทางบ้านเขาส่งรถถีบมาขาย ฉันคุยกับเขาว่า
น้องสาวฉันอยากได้ เขาก็เลยบอกให้ฉันคันหนึ่ง ก็รถคันนี้
แหละ เอาไปเถิดแม่พลอย ฉันให้เอง ไม่ใช่คนอื่น"

"แล้วเพื่อนคนนั้นชื่อพ่อเปรมใช่ไหมล่ะพ่อเพิ่ม"
ซ้อยถามขึ้นมาทันที

พ่อเพิ่มเมินหน้าไปทางอื่น แล้วก็ถอนใจใหญ่ไม่ยอม
ตอบ พลอยสะดุ้งใจขึ้นมาทันที ถามพ่อเพิ่มด้วยเสียง ที่
เกือบจะเป็นตวาดว่า

"ใช่ไหมพ่อเพิ่ม"

"จะรู้ไปทำไมก็ไม่รู้" พ่อเพิ่มบ่น "เฮ้ ! อยากรู้ก็จะ
บอกให้ ก็พ่อเปรมนะแหละ ที่เขาสั่งให้ฉันเอารถมาให้ แม่
พลอย แต่เขาว่าถ้าแม่พลอยถามก็อย่าบอกว่าใครให้ แล้วก็
มารุมกันซักจนฉันต้องบอกออกมาจนได้"

พลอยคว้าข้อมือซ้อยหันหลังเดินเข้าวังทันที ทิ้งให้พ่อ
เพิ่มยืนถือจักรยานอยู่ที่หน้าประตู แต่คนเดียว

พลอยเดินกลับตำหนักโดยไม่พูดจาว่าอะไร ในใจนั้น
นึกเคืองพ่อเพิ่มเสียเป็นที่สุดแล้ว แทบจะตัดพ้อตัดน้อง กันแต่
ครั้งนี้เป็นต้นไป พ่อเพิ่มอาศัยพลอยเป็นสะพาน ที่จะผูกมิตร
กับคุณเปรม และคุณเปรมก็อาศัยพ่อเพิ่ม เป็นเครื่องมือที่จะ

เข้าถึงตัวพลอย ป่านนี้จะมินิกไปแล้วหรือว่า พลอยก็คง
เหมือนกับพ่อเพิ่ม ยินดีจะรับข่าวของที่ เงินซื้อได้ และใน
ที่สุดถ้าจะเอาเงินมาซื้อตัวคน ก็คงจะได้เช่นเดียวกัน พลอย
ไม่เคยรับของจากคนที่ไม่รู้จัก และยังเป็นที่มิราคาก็ยังไม่
ยอมรับ แม้แต่จากคนที่รู้จักคุ้นเคย นอกจากคนนั้นจะเป็นเจ้า
คุณพ่อ ผู้เป็นบิดาบังเกิดเกล้า หรือเป็นเสด็จผู้มีพระคุณยิ่งกว่า
บิดามารดาบังเกิดเกล้า ความตื่นเต้นดีใจที่จะได้รถถีบเมื่อกี้
กลายเป็นความโมโห ที่พี่ชายของตนเป็นคนมั่งง่าย ความ
อยากได้รถถีบที่มีมานานเหือดหายไปทันที ถ้าความอยากได้
จะเป็นเหตุให้พลอย ต้องโกรธต้องอับอายอย่างวันนี้ พลอยก็
จะต้องระงับมิให้ออยากได้อะไร อีกต่อไป

ซ้อยวิ่งบ้างเดินบ้าง เพื่อให้ทันพลอยซึ่งสาวทำเดิน
อย่างเร็ว ไม่มองอะไรทั้งสิ้น ระหว่างที่เดินมาด้วยกัน ซ้อยก็
พูดว่า

"โกรธมากหรือพลอย"

"โกรธซี" พลอยพูดหัวนๆ "ใครบ้างจะไม่โกรธ"

"ฉันก็เห็นใจหรอก แต่อย่าไปถือสาพ่อเพิ่มแกลย
แกลเจตนาดี แกลก็ทำไปอย่างนั้นเอง"

"ไม่ถือไม่ได้หรอกซ้อย พ่อเพิ่มจะทำอะไรไป เรื่อง
ตัวของพ่อเพิ่มเองฉันก็ไม่ว่า แต่อย่ามาเอาฉันไปเกี่ยว ซ้อย
ด้วย มีอย่างรีไปเอารถถีบของใครเขามาให้ฉันทั้งคัน ฉันรับ
ไว้เขาคงดูถูกฉันว่าทำได้"

"ก็พ่อเพิ่มแกว่าเขาให้แกต่างหาก แล้วแกก็เอามาให้
แม่พลอยอีกทีหนึ่ง ฉันไม่เห็นจะแปลกอะไร ถ้าเป็นฉันๆ
เอาไว้เสียเลย แล้วทำไม่รู้ไม่ชี้ ใครอยากทำเป็นเศรษฐีแจกรถ
ถีบเปล่าๆ ก็ช่างใครปะไร" ซ้อยพูดอย่างขบขัน

"ซ้อยละก็ดีแต่พูด" พลอยหันไปต่อว่า "ถ้าเป็นตัว
โดนเขาอย่างนี้ ก็จะมีโหโหโทโส อะอะยิ่งกว่าฉันไปอีก"

"ก็เห็นจะจริง" ซ้อยยอมรับ "ใครมาอวดดีกับฉัน
อย่างนั้น ฉันค่าตายไปเลยทีเดียว แต่อย่าไปคิดมากไปเลย
พลอย ไปเก็บเอามาโกรธก็ไม่สบายใจไปเปล่าๆ พลอยโกรธ
ฉันก็เลยไม่สบายใจไปด้วย" พลอยนิ่งไม่ตอบ เดินเฉย
กลับมาจนถึงตำหนัก และตั้งแต่นั้นมาก็หายเห่อจักรยาน ถึง
ซ้อยจะชวนให้ใช้รถของตนบ่อยๆ พลอยก็ทำเฉยๆ น้อยๆ
เสีย และจะเป็นเพราะซ้อยรำคาญ หรืออยากให้พลอยได้รถ
ถีบตามความปรารถนา หรืออะไรก็ตาม วันหนึ่ง ขณะที่

พลอยและซ้อยเฝ้าเสด็จอยู่บนตำหนัก ซ้อยก็ถือโอกาสทูลเอา
ตรงๆว่า

"เสด็จมั่งคะ หมู่นี้แม่พลอยเขาไม่ค่อยสบายมั่งคะ
กินไม่ได้นอนไม่หลับ"

"หา ! ใครไม่สบาย นางพลอยหรือ เป็นอะไรไป"
เสด็จเหลียวพระพักตร์มาทางพลอย

"เปล่ามั่งคะ" พลอยทูลอย่างตกตะลึง ไม่รู้ว่าซ้อยไป
เอาอะไรมาพูด

"จริงๆ นะมั่งคะ" ซ้อยทูลขึ้นอีก โดยไม่หันมามองดู
พลอย "ถ้าเสด็จไม่โปรด ก็เห็นจะแย่เสียดรวนี้เอง"

"แล้วจะให้ข้าโปรดยังไง" เสด็จถามพลาทงทรงพระ
สรวล เดียวนี้เป็นที่รู้กันทั่วไปแล้วว่า ซ้อยอยู่ในฐานะ ทูล
อะไรก็ทูลได้ ไม่ทรงถืออะไรอีกต่อไป ทั้งนี้เพราะความกล้า
ของซ้อย ที่ไม่มีใครข่มลง

"ถ้าจะโปรดก็ต้องประทานรถถีบให้สักคันซีมั่งคะ"
ซ้อยทูลหน้าตาเฉย ส่วนพลอยนั้นแทบจะแทรกพื้น ตำหนัก
ไปด้วยความเกรง

"อยากได้รถหรือพลอย" เสด็จรับสั่งถาม ฝ่ายพลอย
ก็หมกปัญหาที่จะทูลว่าอย่างไร ได้แต่ลงกราบ

"อ้าว ! คุณยังไม่ทันบอกให้เลย ลงกราบรับเอาไป
เสียแล้ว นางพวกเหล่านี้ มันจะปอกลอกข้าให้หมดตัว ให้ได้"

เสียงที่เสด็จรับสั่งบอกให้พลอยรู้ว่าเสด็จไม่กริ้ว และทำ
ให้พลอยนึกดีใจว่า กำลังจะได้ประทานรถจักรยาน จริงๆ

"นางพลอยก็อวดดีเสียเหลือเกิน" เสด็จรับสั่งต่อไป
"อยากได้อะไรจะออกปากเองก็ไม่มี ต้องมีนางซ้อย เป็น
นายหน้า นางซ้อยก็กำเริบ พอข้าให้รถเข้าคันหนึ่ง ก็จะเอาให้
นางพลอยอีกคัน อีกหน้อยข้ามิต้องซื้อแจก ทุกคนหรือ"

เสด็จนั่ง ทอดพระเนตรมายังพลอยอย่างทรงพระเมตตา
อยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็รับสั่งว่า

"เอาอย่างนี้ก็แล้วกันนางพลอย เอรารถของข้าไปถีบ
ได้ ข้าเองถีบไปถีบมา เหน้อตามเขาไปหน้อยหนึ่ง เดียวนี้ชัก
เบื่อแล้ว พลอยรับช่วงเอาไปก็แล้วกัน ข้ายกให้"

พลอยลงกราบเสด็จอีกทีหนึ่ง ใจเต็นแทบจะกระโดด
ออกมาข้างนอก ด้วยความดีใจ เพราะเสด็จทรง พระเมตตา
อย่างไม่ได้นึกฝัน อีกใจหนึ่งก็ขบใจซ้อยสุดที่จะประมาณ
เมื่อลงมาจากชั้นบนตำหนักตอนกลางวัน ซ้อยก็คุยโตขึ้นว่า

"ฉันว่าแล้วใหม่ละ เรื่องอย่างนี้มันต้องนางช้อยถึง
จะทำได้ ที่นี้เราจะได้ถีบรถกันสองคน ให้เปรมปรีดีไปเลย
ทีเดียว"

"ฉันไม่รู้จะขบใจช้อยอย่างไรถูก" พลอยตอบด้วย
ความจริงใจ "ที่แรกฉันตกใจไม่รู้ว่าช้อยเอาอะไรมาพูด ฉัน
กลัวท่านจะกริ้วตายเสียแล้ว"

"นั่นสิ" ช้อยพูดขึ้น "ฉันก็ใจคอไม่ค่อยดีเหมือนกัน
จู่ๆก็ไปขอประทานรถให้แม่พลอยขึ้นเฉยๆ ฉันนึกว่าท่านจะ
ถีบฉันตกตำหนักตายเสียแล้ว แล้วเรื่องนี้อย่าไปบอกคุณ
อานะ ถ้ารู้เรื่องเป็นคุณันตายทีเดียว"

ต่อจากเวลาที่เกิดเรื่องกับพ่อเพิ่มเรื่องรถถีบ พลอยก็ไม่
สนใจที่จะออกไปพบกับพ่อเพิ่มต่อไป บางครั้ง พ่อเพิ่มมา
คอยพบนางพิศที่หน้าประตูวัง แล้วสั่งเข้ามาให้พลอยออกไป
พบ พลอยก็ทำเฉยเสียไม่ออกไปพบ ตามที่พ่อเพิ่มสั่ง เพราะ
ตั้งใจไว้ว่าคราวนี้จะต้องโกรธกับพ่อเพิ่ม ให้นานจนกว่าพ่อ
เพิ่มจะเจ็ด ไม่ลูแก่ความมั่งง่าย อย่างที่เคยทำมา แต่ใน
ขณะเดียวกันคุณเปรมก็เริ่มจะเข้ามาเกี่ยวข้อง ใกล้เคียงกับชีวิต
ความเป็นอยู่ของพลอยยิ่งขึ้น ทุกวัน โดยผ่านเข้ามาทางคุณ
สาย ซึ่งคุณเปรมถือโอกาสที่ได้พบปะที่บางปะอิน ติดต่อ

เรื่อยมาเมื่อกลับมาถึง กรุงเทพฯ แล้ว โดยส่งข้างของเข้ามา เป็นของกำนัล โดยมากมักจะเป็นของจากนอกหรือจากเมือง จีน ของที่คุณเปรมส่งมากำนัลคุณสาย ตามปกติก็มีไซ้ของมี ราคาแพงวอดะไรนัก บางทีก็เป็นผ้าห่มสกัดจากยุโรป บางที ก็เป็นผลไม้หรือของแปลกๆจากเมืองจีน เช่นส้มจีน ลูกพลับ ลิ้นจี่ดอง และหัวดอกไม้ที่เรียกว่าจู้ยเซียน ซึ่งคุณสายจะต้อง เอ็กเกริกเมื่อได้รับ เอามีดทองกรีดตามหัวดอกไม้สองสาม แห่ง แล้วเอาลงปลูกในอ่างเล็กๆ มีกรวดวางไว้และใส่น้ำ ต่อจากนั้นไปก็จะนั่งสรรเสริญคุณเปรมไปจนกว่าต้นไม้ นั้น จะออกดอก คุณสายได้รับของ ที่ไรก็จะต้องพุดถึงคุณเปรม อย่างเอ็นดู และสรรเสริญความสนิทสนมที่เคยมี ต่อมารดา และอาของคุณเปรม ทุกครั้งไป จนช้อยต้องนิทาอยู่บ่อยๆว่า

"ฉันขวางคุณอาจะตายอยู่แล้ว ต้นของกำนัลจนลุ่ม หลงไปเลยทีเดียว แต่ก่อนก็ไม่เคยเห็นเขาเอาใจใส่ เพิ่งจะมา เอาใจใส่เดี๋ยวนี้ ก็ยังต้นเขาอยู่ได้"

พลอยได้ยินแล้วก็ได้แต่ทำนิ่งเสีย ไม่ต่อความยาวสาว ความยืค เพราะในใจจริงนั้นคุณเปรมดูจะเพิ่ม ความสำคัญ สำหรับตนขึ้นมาทุกวัน ถึงแม้ว่าจะไม่เคยรู้จักพุดจากกันเลย พลอยก็มีความรู้สึกด้วยสัญชาตญาณ ของผู้หญิงว่า คุณเปรม

นั่นอยู่ใกล้ต้นจันทน์กว่าอันตราย และด้วยสัญชาตญาณอัน
เดียวกัน พลอยก็พยายาม ที่จะผลักคุณเปรมออกไปให้ห่างไม่
ยอมให้เข้ามาใกล้ตัว

แต่ยิ่งนานวันออกไป สัญญาณอันตรายเกี่ยวกับคุณ
เปรม ซึ่งพลอยพยายามผลักให้พ้นตัวอยู่เป็นหนัก เป็นหนา
นั่นเอง ก็ยังมีมากขึ้นและเข้ามาใกล้ตัวมากขึ้น

วันหนึ่งพลอยเข้าไปในห้อง เห็นคุณสายนั่งคุยกับ
ผู้หญิงกลางคนผู้หญิงหนึ่ง ซึ่งพลอยไม่รู้จักมาแต่ก่อน ผู้หญิงคน
นั้นรูปร่างเล็กตาคม กิริยาว่องไวเหมือนกับนกเล็กๆ ที่พลอย
เคยเห็นเต็น้อยู่ตามกิ่งไม้ และมีวิธีพูดที่ แปลกๆ คือพูดสั้นๆ
ขาดเป็นห้วงๆ และทุกประโยคที่พูดออกมานั้น ตั้งเป็นรูป
คำถามเกือบทั้งสิ้น

เมื่อพลอยเห็นคุณสายมีแขกก็ทำท่าจะออกจากห้อง แต่
คุณสายก็กวักมือเรียกให้เข้าไปนั่งใกล้ๆ แล้วพูดว่า

"พลอยไหว้คุณนุ้ยเสียดิ"

พลอยยกมือไหว้ตามที่คุณสายสั่ง หญิงคนที่คุณสาย
เรียกว่าคุณนุ้ย หันมาเล็งคิ้วมองพลอยอย่างสนใจ ยกกล้องยา
น้ำตฤ์ขึ้นเป่าอย่างแรงเข้าจมูกทั้งสองข้าง แต่สายตามิได้แสดง
เลยว่าแปลกใจที่พบพลอย

"นี่ไงแม่น้อย" คุณสายพูดต่อ "พลอยที่ฉันพูดถึงอยู่
เมื่อกี้"

"สวยนะแม่สวย สวยไหม" คุณน้อยพูดขึ้นอย่างไม่
เกรงใจ

"เขาสวยเหมือนๆแม่เขาน่ะแหละ" คุณสายตอบ

"ฉันว่าสวยกว่าเสียด้วยนะ จริงไหมแม่สวย" คุณน้อย
ถามต่อไปอีก

"ฉันก็ว่าอย่างนั้นเหมือนกัน แต่แม่เข่มเขาเป็นคน
สนุกพูดจาเก่ง พลอยเขาเป็นคนนิ่งๆ ผิดกันไปคนละแบบ"

"นิ่งหรือ ไม่พูดหรือ ดีกว่าคนพูดมากนะแม่สวย"

"ก็จริง คนพูดน้อยก็มีเรื่องน้อย"

แม่น้อยหันขวับมาทางพลอย แล้วถามอย่างรวดเร็วว่า

"แม่พลอยเกิดปีอะไร"

พลอยบอกปีเกิดให้ตามที่ถาม

"อ่อนกว่าพ่อเปรมห้าปี มากไปไหม ฉันว่าไม่มาก
ถูกไหม" แม่น้อยถามขึ้นลอยๆ แต่นิ่งเงียบไม่มีใครตอบ พลอย
นั่งก้มหน้าดูกระดาษเฉยอยู่ และคุณสายมองมาทางพลอย
แวบหนึ่ง แล้วก็เดินไปทางอื่น

คนนี่เองอาของคุณเปรม ที่คุณสายเคยคุยไว้ว่าชอบ
พอกันเป็นหน้าหนา พลอยนี้ก็อยู่แต่ในใจ คุณก็ริยา ทำทางก็
เห็นจะเป็นเศรษฐีจริงอย่างที่คนเขาถือ เพราะถึงจะไม่ไวยศ ก็
แสดงอาการว่าแน่ในใจตนเอง ไม่ยอมลงใคร ง่ายๆ
เครื่องนุ่งห่มก็เป็นของมีราคา หีบหมากที่กินก็สมกับฐานะ
แม้แต่กล่องยานัตถ์ทำด้วยเขี้ยวเสือเลี่ยมมาก ก็ดูเหมือนจะ
บอกให้รู้ว่าคุณนุ้ยมิใช่คนธรรมดาสามัญ

"เขาว่าเสด็จโปรดนักไม่ใช่หรือ" แม่นุ้ยถามต่อไป
อีก

"ก็โปรดพอลอยอยู่แม่นุ้ย" คุณสายตอบ "ท่านทรงชุบ
เลี้ยงมาแต่เล็ก ก็ต้องโปรดเป็นธรรมดา แล้วก็เป็นผู้แม่เข้ม
ที่ท่านทรงโปรดมาก พลอยเขาก็ดีเสียด้วยนำโปรดหรอก"

"ดียังไง ทำอะไรเก่งหรือ หรือว่าช่างประจบเฉยๆ"
คำถามของแม่นุ้ยบอกให้รู้ว่า ผู้พูดนั้นเกรงใจใครไม่เป็น

"จะว่าเขาช่างประจบก็ไม่ถูกหรอกแม่นุ้ย" คุณสาย
แก้แทน "แต่แม่พลอยเขาเป็นคนมีสัมมาคารวะ แล้วก็เป็นคน
มีน้ำใจ มีกตัญญูท่านจึงโปรด"

"มีกตัญญูมากหรือ ...ดีนะแม่สาย คนเดี๋ยวนี้อะไร
กตัญญูยาก จริงไหม"

"จริงทีเดียว" คุณสายตอบเห็นด้วย "ฉันละก็เบื่อจนจี้
เกียจจะเลี้ยงคนเสียแล้ว คนเดี๋ยวนี้นี้เขาดีม่ง่าย เราเลี้ยงเกือบ
ตายพอโตขึ้น ปีกกล้าขาแข็งเขาก็ไปตามใจตัวของเขา เราเป็น
ผู้ใหญ่กลายเป็นหัวหลักหัวตอ จะว่ากล่าวใครเขาก็ไม่ฟัง
กลับเห็นเราเป็นคนโบราณคร่ำครึ แต่พลอยเขาดีหรือเรื่องนี้
ถึงจะเติบโตขึ้นมาอย่างไร ก็เชื่อฟังผู้ใหญ่ไม่ออกนอกกลุ่มนอก
ทาง"

"ยังงั้นหรือ... เชื่อฟังผู้ใหญ่... อยู่ในโอวาทผู้ใหญ่
หรือ" แม่น้อยถามเร็วเป็นข้าวตอกแตก แต่คุณสายก็นิ่ง เพราะ
ได้ตอบไปเสียก่อนคำถามของแม่น้อยแล้ว

"แม่สายกับฉันรู้ใจกันมานาน" แม่น้อยพูดต่อ "เด็กไม่
อยู่ในโอวาทผู้ใหญ่ ฉันเกลียดคนักเชียว จริงไหม จริงไหม"

"โอ๊ย ! ผู้ใหญ่ที่ไหนก็คงไม่ชอบทุกคนแหละแม่
น้อย" คุณสายพูด "แต่คนสาว ๆ เขาก็ต้องหาว่าเรากดขี่บังคับ
เขาไม่นึกบ้างว่า เราทำอะไรไปเพราะอยากให้เขาดี ช่างไม่คิด
กันเลยว่าไอ้เรามันอาบน้ำร้อนมาก่อน ชั่วดีอะไรก็เคยเห็นมา
ก่อนทั้งนั้น"

ช้อยโพล่หน้าเข้ามาในห้อง แต่พอทำท่าจะหลบกลับ
คุณสายก็ร้องเรียกว่า

"ซ้อยมานีก่อน จำานุ้ยได้ไหม"

ซ้อยคลานเข้ามานั่งใกล้ๆพลอย แล้วก็กมมือไหว้แม่नु้ย

"ซ้อยหรือ ซ้อยหรือนี่" แม่नु้ยทักตามแบบของตคน

"นี่แหละซ้อยละ แม่नु้ยจำได้ไหม ที่ฉันเอาเข้ามา
เลี้ยงแต่ยังเล็กๆ นั้นปะไร"

แม่नु้ยดูซ้อยอย่างพินิจพิจารณา เป้ายานัตถุ์เสียหลายครั้ง
จนละอองยานัตถุ์ ปลิวมาเข้าจมูกพลอย ทำให้เกือบต้องจาม

"ไม่สวย !" แม่नु้ยตัดสินความงามของซ้อยอย่าง
เด็ดขาดลงไปทีเดียว

"ไม่สวยเลย ! สู้แม่พลอยไม่ได้จริงไหม"

ซ้อยหัวเราะอย่างเบิกบาน แล้วตอบได้ทันทีว่า

"จริงซีคะ ใครจะไปสวยสู้แม่พลอยเขาได้"

"ไม่ถ้อหรือนี่ ว่าไม่สวยไม่ถ้อหรือ" แม่नु้ยถาม
ต่อไปอีก

"อู๋ ! ฉันไม่ถ้อหรือก ก็มันไม่สวยจริงๆนี่ ความจริง
เป็นลิ่งไม่ตาย จริงไหมคะคุณานุ้ย" ซ้อยซักสนุก เสียแล้ว
และเริ่มจะคุยกับแม่नु้ย ด้วยวิธีตั้งปัญหาถามอย่างเดียวกัน

"จริงซี ถุกแล้ว เรากันเองพูดอะไรกันก็ได้ ได้ไหม
หรือว่าไม่ได้"

"ได้ซีคะคุณอา ก็จะเป็นอะไรไป พูดอะไรก็พูดได้
ฉันพูดอะไรบ้างคุณอาจะถือไหมคะ" ซ้อยตั้งปัญหา กลับไป
อีก

"ได้" แม่ขี้ตอบ สายตานั่นบอกชัดทีเดียวว่าเอ็นดู
ซ้อย "ถามมาตอบไป คุณกันรู้เรื่อง ไม่ถามก็ไม่ต้องจริงไหม"

"จริงจริงเที่ยวคุณอา เอ ! ฉันไม่รู้จะถามอะไรดี
..... เอ้า ! อะไรเอ่ย...."

"อะแหม !" คุณสายกระแอมขึ้นดั่งๆ "เริ่มเลอะละ
ยายซ้อย"

"อ้าวก็ฉันนึกว่าคุณอาขี้ชอบเล่นทายปริศนา นี่ พอ
ฉันจะขึ้นอะไรเอ่ย คุณอาจะมาขัดจังหวะเสียพอดี เลยนึกไม่
ออกแล้ว"

"เดี๋ยวเลอะยายซ้อย !" คุณสายขู่ล่ำทับ "พูดอะไรละ
ก็เป็นเล่นไปหมดทีเดียว ช่างไม่รู้จักเด็กจักผู้ใหญ่กัน เสียบ้าง
เลย"

"แม่สายอย่า..." แม่ขี้ห้าม "ปล่อยแกเถิดสนุกดี รัก
กันก็เล่นหัวกันได้ จริงไหมซ้อย ฉันชอบเล่นกะเด็ก... เล่นมา
นานแล้ว... ที่บ้านมีเด็กเยอะ... ไม่ถือ... ปล่อยให้เล่น... เล่นกะ
เด็กทุกวันสนุก... อายุยืน... ตายช้า... จริงไหมแม่สาย"

"อะแฮ่ม !" ซ้อยกระแอมจิ้นบ้าง แล้วตอบแทนคุณ
สายว่า

"จริงซี้คะ คุณอาบุญพูคถูกทีเดียว คนเราถ้าเล่นหัว
เสียบ้าง ใจคอก็เบิกบาน เมื่อใจคอเบิกบานแล้ว ก็ไม่ค่อยแก่
หรือถึงจะแก่ก็แก่ช้าๆ แม่แก่ช้าก็ตายช้า แต่ผู้ใหญ่บางคนไม่
ทำอย่างนั้น ได้แต่หมกมุ่น วันหนึ่งๆ ก็ไม่มีจะเล่นหัวกับใคร
เด็กจะเล่นก็ไม่ได้ คอยแต่ห้ามปราม ผู้ใหญ่อย่างนี้เปลอ
ประเดี้ยวเดี้ยวแก่ไปตั้งเป็นกอง พอตายลงจริงๆ ก็จะมาซัดว่า
เด็กแข่ง"

คุณสายหันมาตาเขียวใสซ้อยแล้วถามว่า

"ซ้อยเมื่อกี้กำลังจะไปไหนอยู่หรือเปล่า"

"ฉันนึกกะเขาว่าจะไปดูผ่านุงที่แถวเต็ง เขาเอามาให้
ดูหลายกุดี ว่าจะไปซื้อมาไว้นุง เกิดมากะเขาชาติหนึ่ง หน้าตา
มันปุปะ ก็เลยต้องแต่งตัวให้สวยๆ ไว้หน่อย"

"ถ้ายังงั้นก็เชิญแม่รีบไปได้ อย่ามามัวเล่นลื่นอยู่เลย"

"ฉันว่าจะมาชวนแม่พลอยเขาไปด้วย เพราะเขานัด
ไว้เหมือนกัน"

"ไปเถิด อย่ามานั่งอุดอู้อยู่เลย" แม่บุญให้ออนุญาต
แทนคุณสายเสร็จ "ไปด้วยกันสองคน ช่วยกันเลือกดู... ยัง

เป็นสาวอยู่... แก่แล้วอย่างฉันอย่างแม่สายไม่เป็นไร... แต่งไป
ก็ไม่มีใครมอง เอ้า !" แม่บุญพูดพลาถหยับ กระจเป้าหมากมา
เป็ดอย่างรวดเร็ว หยับเงินในกระจเป้าออกนับ

"ฉันให้" แม่บุญพูดพลาถยื่นเงินให้ซ้อยและพลอย
"คนละห้าตำลึง... ซ้อยผ้านุ่ง... เล็ดอกให้สวดยๆ ผ้าเป็ดล็ดอก
กระจเทียม... คดกให้เค่นๆ... พอโหม พอโหม"

พลอยเหล็ดอบคุดาคุดสายเห็นยืมพยักหน้า พลอยก็ยก
มื่อไหวแม่บุญเล็ดรับเงินไว้

"โธโธ !" ซ้อยร้องอย่งดีใจ "อย่งนี้ก็ซ้อยได้หมค
ทีเคียว ไม่ต้องเล็ดอกกันละ"

บทที่ ๑๒ (หน้าที ๒)

พอดอกมาพันตำหนักพลอยก็ถามซ้อยจั้นว่า

"ซ้อย ใครไปน้คจะคุดผ้าผ่อนแถวทีเต่งไว้ตั้งเต
เมือไรกัน ฉันไม่รู้เร็ดงเลย"

"ฉันน้คจั้นเคียวนี้เอง" ซ้อยคอบหน้าตาเฉย "ถ้าไม่มี
น้คก็ไม่มีวันได้คอกมา... น้งคุดกะคนแกไม่สนุก เทียวคุดกว่า...
จริงโหม จริงโหม เล็ดเลยได้ธ้ออีกคนละห้าตำลึง... ซ้อยของ
ได้เยะพอโหม พอโหม"

พลอยต้องหัวเราะเสียท้องแข็ง เพราะซ้อยล้อเลียน
ท่าทางน้ำเสียง และคำพูดของแม่น้อยได้เหมือนสนิท

"แล้วนี่เรามีต้องไปซื้อฟ้านุ่งกันจริงๆหรือ" พลอย
ถามขึ้นระหว่างหัวเราะ

"ก็ยั้งนี่ซี" ซ้อยตอบ "ซื้อเท่าไรก็ได้ จะเป็นไรไป
อัฐเรามีแล้ว ฉันที้ก็เป็นคนแปลก ทำอะไรๆแล้วเบื่อง่าย ทุก
อย่างไป มีอยู่อย่างเดียวที่ทำได้ทุกวันไม่มีเบื่อเลย คือซื้อ
ฟ้านุ่งผ้าตัดเสื้อแปลกใหม่ๆทีเดียว" แล้วซ้อยก็เดิน ร้องเพลง
เบาๆต่อไปอย่างสบายอารมณ์ พลอยเดินตามไปอีกครู่หนึ่ง
ซ้อยก็ถามขึ้นว่า

"แม่น้อยนี้แกเป็นใครพลอยรู้จักแล้วไม่ใช่หรือ"

"ฉันก็พอจะเดาออก" พลอยตอบ "อาของคุณเปรมที่
คุณอาพูดถึงอยู่บ่อยๆใช่ไหม"

"ถูกแล้ว" ซ้อยยืนยัน "ฉันยังไม่เข้าใจว่าเข้ามาในวัง
ทำไม"

"ท่าจะเข้ามาเยี่ยมคุณอากระมังซ้อย" พลอยแนะขึ้น
แต่น้ำเสียงของพลอยก็มิได้แสดงว่า เชื่อในคำของ ตัวเอง
เท่าไรนัก

"ก็ควรจะเป็นยั้งนั่นแหละ" ซ้อยพูด "แต่ฉันยังสงสัย"

"สงสัยว่าอย่างไร ซ้อย"

"สงสัยว่าจะมีอะไรมากกว่านั้น ฉันสังเกตดูเหมือนอาน้อยจะเข้ามาดูอะไรสักอย่าง"

"ดูอะไร" พลอยถามอย่างระแวง ทั้งที่รู้ตัวอยู่เหมือนกันว่า แม่น้อยเพิ่งถึงตนเป็นพิเศษ

"เห็นจะไม่ใช่เข้ามาดูฉันแน่ๆ ถ้าอาน้อยจะเข้ามาดูใครหรือดูอะไร ก็ต้องเป็นคนอื่นหรือของอื่น ฉันเองก็ไม่มีใครมองอยู่นั่นเอง" ซ้อยพูดเป็นเชิงน้อยใจ แต่น้ำเสียงแสดงว่าโล่งใจมากกว่า

ทั้งสองคนเดินต่อไปอีกครู่หนึ่ง แล้วซ้อยก็ถามขึ้นลอยๆว่า

พลอย หมุ่นี่ฝืนอะไรบ้างหรือเปล่า"

"เปล่า" พลอยตอบ "ไม่เห็นฝืนอะไรนี่ ทำไม"

"ฝืนว่างูกัดบ้างหรือเปล่า" ซ้อยซักต่อไปอีก

"ตั้ย ! ถ้าฝืนอย่างนั้นฉันจะได้ร้องบ้านแตกไปปะไร ไม่เคยฝืนสักที" พลอยพูด

"ถ้าอย่างนั้น ขนาดงูรัด เคยฝืนบ้างไหม" ซ้อยซักอีก

"ไม่เคย" พลอยตอบอย่างแน่ใจ "งูก็คก็ไม่เคยฝืน งู
รัดก็ไม่เคยเหมือนกัน ซ้อยเอาอะ ไรมาถามก็ไม่วู้"

"ก็ถามไปอย่างนั้นแหละน่า คัดจรีตไปได้" ซ้อยตอบ
อย่างอารมณ์ดี "วันนี้ฉันจะต้องขอเป็นหมอดูสักหน่อย ถ้าแม่
พลอยยังไม่เคยฝืนว่าถูกงูกัดหรืองูรัด ก็เห็นจะต้องฝืนเร็วๆนี้
เป็นแน่ ฉันดูๆเห็นมันใกล้เข้ามาเต็มทีแล้ว"

"ซ้อยนี่พูดบ้าเสียจริงๆทีเดียว" พลอยดู "แล้วตัวเคย
ฝืนบ้างไหมเล่า"

"โธ้ย ! คนอย่างฉันไม่มีได้ฝืนกับใครเขาหรอก"
ซ้อยร้องขึ้น "พอหัวถึงหมอนก็หลับเป็นตาย ไม่เคยฝืนเลยสัก
ที"

ตั้งแต่อาของคุณเปรมเข้ามาในวังวันนั้นแล้ว เรื่องราว
ทางคุณเปรมก็ดูจะซาไปพักหนึ่ง ถึงจะมีการติดต่อ ระหว่าง
คุณเปรมและคุณสาย พลอยก็ได้สนใจเพราะชีวิตในวังนั้น
มีเรื่องราวต่างๆที่เรียกร้องความสนใจ ของพลอยลับเปลี่ยน
เวียนกันอยู่เรื่อยๆ

หลังจากความตื่นเต้รถจักรยานได้เบาบางลงไปแล้ว
ความตื่นเต้ความนิยมในของอื่นก็เข้ามาแทนที่ ของที่ทำให้
คลั่งกันไปอีกพักใหญ่ก็คือ ตลับงาสำหรับใส่ขี้ผึ้งสีปาก ความ

จริงนั้นตลับงาใส่จี๊ผึ่งสีปาก เป็นของจำเป็นสำหรับชาววังทุกรูปทุกนามอยู่นานมาแล้ว แต่ต้นเหตุที่จะเริ่มเล่นตลับงากันเป็นการใหญ่ นั้น เกิดจากพระราชนิยม เล่ากันว่า วันหนึ่งพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นตลับงาใบเล็กของเสด็จอริยดี ที่ทรงใช้มา นานจนงานั้นแดงเป็นมันดูงามดี จึงมีพระราชดำรัสว่า ตลับงานี้ใช้นานไปก็งามเป็นสีแดง พอจะเล่นกันได้ อย่างฝรั่ง เล่นกล้องสุบบุหรี่ทำด้วยดินขาว เรียกว่ากล้องเมียร์ชอม ตั้งแต่นั้นมาก็เล่นตลับงากันทั่วไป ของใครๆก็ซัดอย่างประณีตบรรจงเพื่อให้ขึ้นสีแดงสวยงาม ตามปกติแต่ก่อนตลับงาทั่วไปนั้น ทำเป็นทรงลูกพลับ แต่พอเริ่มเล่นกันขึ้น ก็ มีผู้คิดทรงแปลกๆออกไปอีกมาก ทรงของใครคิดขึ้นผู้นั้นก็สงวนมิให้ใครลอกแบบ จนถึงต้องมีเจ้าพนักงาน จดทะเบียนตลับทรงต่างๆ ว่าทรงนั้นทรงนี้เป็นของใคร ตลับทรงลูกพลับแห่ง คือแบนกว่าลูกพลับธรรมดา หน่อยหนึ่ง ตลับทรงจรกา คือทรงลูกพลับแต่กดลงไปจนแบนมาก และทรงลูกรอกข้างแข็งนั้น จดทะเบียนเป็นทรง ของหลวงโดยเฉพาะ นอกจากนั้นก็ยังมี ทรงสะกา ทรงรามะนา ทรงกลองและทรงหมากคิบสด ตลอดจนตลับรูปร่าง อื่นๆอีกเป็นอันมาก

ความนิยมเล่นตลับงา แพร่หลายออกทั่วไป จนถึงเมื่อ
งานฉลองตั้ง กรมพระเจ้าลูกเธอ กรมขุนสุพรรณภาควดี ได้
มีการประกวดตลับงาชิงรางวัลขึ้น รางวัลนั้นเป็นเหรียญ
พระราชทาน มีเหรียญทอง เหรียญเงิน และเหรียญทองแดง
ตามลำดับชั้น ตลับงาของเจ้านายและเจ้าจอมที่ซัดดีแล้ว มีสี
ขึ้นงดงาม เจ้าของก็นำ ขึ้นถวายตัวเหมือนกับถวายตัวบุตร
หลาน และขอพระราชทานชื่อ และชื่อพระราชทานสำหรับ
ตลับงานั้น เป็นชื่อ ไพเราะคล้องจอง ปลอดภัยจำไว้ได้หลาย
ชุด

ตลับงาทรงลูกพลับเตี้ยชุดของหลวง ตั้งแต่ใบใหญ่โป่ง
ที่สุดแล้วเรียวกเล็กลงไปตามลำดับจนถึงปลายเถา ใบเล็กเท่า
ปลายนิ้วก้อยนั้น มีชื่อคล้องกันตลอดเป็นเครื่องต้นเครื่องทรง
และเครื่องต้นราชูปโภคว่า "ชฎาเดินหน กุลทลไพโรจน์
กรรเจียกโชติฉายฉั่น สุวรรณมาลัย ดอกไม้ไหวเรืองรอง
ฉลองศอประดับ ทับทรวงพิงพิศ ตามทิศพิศดาร สังกวาล
เพชรพริ้ง สอิ่งเพชรจรัส พาหุรัตบวร ต้นพระกรจำรูญ แก้ว
เกยรสวมหัตถ์ รัตพิตบรรจง รัตองค์งามประกอบ ครอบรอบ
พรายแสง ชายแครงไขไฉไล ชายไหวถือกตะเกิง กรองเชิงชมพูนุช
เรือนครุฑท่ามรงค์ ฉลององค์พระกรน้อย กั้นจุกร้อยเพชร

รัตน์ เริงอนงค์สนับเพลา พลายเพราภุษา กริชชวาสุวรรณ
สุพรรณปาตุกา พระล่อมราชาวดี จอกพระศรีสมทรง ผอบคง
เคียงคู่ ตลับภู์ทรงสี ซองมณีศรีสลา ซองจินดาบุหรี สุพรรณ
ศรีภูคั่น พระเต้าสรรพางค์จำหลัก ชั้นสรงพัคตร์สุคนธ์ โต้ะ
ชุดสนหลอดทอง พระกล้องไม้ราชวัง กรันต์ฝังเพชรประดับ
เครื่องชาสรรพถ่วยถาด สุพรรณราชปากผาย กาเวียนรายรูป
งิ้ว"

ชื่อตลับที่ทองจำกันไว้ทั้งวังมีอีกหลายชุด ชุดของ
สมเด็จพระตำหนักนั้นเป็นชื่อปลาต่างๆ เป็นพระราชนิพนธ์
เช่นเดียวกันคือ

"อานนท์หนูนพสุธา ปลาวาพวยเทิ่ง โลมาระเริง
สินธุ์ กระเบนบินหลังคลื่น ฉลามคิ่นชายหาด ฉนกวาดชลฉ่า
กะโหล่เห็นเพดาน ปลาบึกผ่านแม่โขง ปลากระพงพ่วงพี
สี่เสียดแทรกข้างลำเภา กุเรางามสมส่วน ยี่สนอ้วนตอนหน้า
อินทรีฟ้าสายสมุทร ทูกึ่งผุดพ่นน้ำ นวลจันทร์ล้ำลากสี
พิมพ์ทองมีชื่อโด่ง ชะโค โป่ง โดดลอย เทโพค้อยแฝงฝัง
สวายวังเล่ห์แหวด ปลาแรดพัคตร์เสยะ ปลาม้าเบะ โอบจู้้อ
ปลาหมาฟุบแฝงคม กรายงามสมส่อชื่อ ตะเพียนคือสี่ระบาย
น้ำเงินคล้ายเงินยวง เนื้ออ่อนช่วงชูสี คางเบือนที่เบือนคาง

แบบอย่างช่างจาระเม็ด ปลาเป็นเถ็ดตลอดกระแสน ปลาทองแผ่
หางกระจาย ปลาเงินว่ายหูกระหวัด ปลากัดหรูสีอร่าม เข้ม
น้อยตามต่อเพื่อน"

ตลับงาชุดของสมเด็จพระที่นั่ง มีชื่อพระราชทานตลอดเถา
เช่นเดียวกัน เป็นชื่อดอกไม้ล้วนๆ คือ

"ดวงทิพย์มณฑา อัสวดี ปารีปทุมทริก บั้ววิกตอเรีย
พเยียโกมุต บุศปะประทุม โกสุมอุบล จงกลนี มาลีลำเจียก
ไม้เรียกการเกษ กุหลาบเทศกลั่นเกล้า กระดังงาหอมตรลบ
อวลอบจำปี สุกสีจำปา รัชยาพวงพยอม เครือค่อมสายหยุด
บานบุศปบุณนาค หอมหลากลำควน พิวนวนวลเป้ง บาน
แบ่งสารภี คกดีเทียนกิ่ง ยงยี่งนมแมว แก้มแซมช่อนช่อ จัน
กะพ้อพืงสมร ขจรจรุงริน ชูชื่นกรรณิกา มลิตาลานสวาสดี
ชำมะนาดตระการ เกล็ดนกำนพิกุล หอมกรุ่นพุทธชาติ ชะลูด
คาษคกจริง หอมยี่งฝอยฝ้า"

ส่วนตลับเถาของพระนางนั้น ทรงพระราชนิพนธ์ชื่อ
พระราชทานเป็นชื่อนกทั้งเถา ถึงจะมีน้อยใบก็ยังมีไพละ คือ

"มยุเรศร่อนรำ สัตวาเลห์วาด ฉานฉาดโนรี ผ่องศรี
กระต้ว หม่นมัวสาริกา ไก่ฟ้าหางเพ็ญ ละเลื้อยหางหว่า
การเวก้วยหาว กระตุงขาวขนลออ พญาลอลายพริ้ว พุด

พล่อยขุนทอง เสนาะก้องกาเหว่า แยกเต้าตัวขจี ประสานลี
เบ็ญจวรรณ พรายพรรณไก่อแจ้ เพรศแท้เปิดหงส์ กรุ่นกรงนก
กระทำ เขาชวาชั้นคูน คิริบุญพุดจ้อย นกน้อยสีชมพู"

การเล่นตลับงาแพร่หลายออกไปโดยเร็ว เริ่มตั้งแต่
เจ้านายลงมาถึงคนในวังทั่วไป และลูกหลานออกไปถึง ช้าง
นอก ใครมีฐานะพอจะมีตลับงาได้ ก็ต้องประกวดประชันกัน
จุกตลับงานั้นก็แสดงฐานะของเจ้าของ อีกอย่างหนึ่ง เพราะมี
ตั้งแต่เลี่ยมมากไปจนถึงจุกทำด้วยทอง ทองลงยา และ
ประดับเพชรพลอยเป็นรูปต่างๆ เสด็จก็ทรงมีตลับงาเป็นเถา
เช่นเดียวกับเจ้านายพระองค์อื่น และทรงมอบให้ข้าหลวง
ช่วยกันจัดให้ขึ้นสีขึ้นเงา คนละใบสองใบ แต่คนในตำหนัก
นั่นเองก็ต้องมีตลับงากันบ้าง ทั้งช้อยและพลอยต่างหาตลับงา
ใบเล็กใบน้อย มาเป็นกรรมสิทธิ์มิให้น้อยหน้าใคร แม้แต่คุณ
สายซึ่งตามปกติก็มีค้อยจะตื่นตามเหตุการณ์ต่างๆ เท่าใดนัก
คราวนี้ก็เริ่มสะสมตลับงาบ้าง แต่ตลับงาของคุณสายดูเหมือน
จะสู้ของคนอื่นไม่ได้ เพราะเจ้าของไม่มีเวลามานั่งจัด ภูจะ
วานคนอื่นก็ไม่มีใครรับจัดให้ เพราะมีตลับของตัวเองบ้าง
ของเสด็จบ้าง ต้องคอยค้อยอยู่

ในระยะต่อมาเริ่มเสด็จแปรพระราชฐานไปยังพระราชวังดุสิตบ่อยครั้งขึ้น และครั้งหนึ่งก็ประทับที่นั่นเป็นเวลาครึ่งละนานวัน เมื่อพลอยยังเด็กๆ นั้น ที่สวนดุสิตมีแต่พลับพลาที่ประทับ แต่ต่อมาพระที่นั่งวิมานเมฆ ก็ปลูกขึ้นสำหรับเป็นที่ประทับถาวรกว่าแต่ก่อน ภายในพระราชวังดุสิตก็แบ่งออกเป็นสวนต่างๆ พระราชทานนาม ตามลวดลายเครื่องลายครามกิมติง ซึ่งเล่นกันดาษดื่นในสมัยนั้น พระมเหสีและพระสนมนั้น โปรดให้อยู่ตามสวนต่างๆ สวนสี่ฤดูเป็นที่ประทับสมเด็จพระทิบน สมเด็จพระตำหนักประทับสวนหงส์ พระนางประทับสวนนกไม้ ท่านองค์เล็กประทับสวนบัว ตำหนักเจ้าดารารัศมีอยู่สวนฝรั่งกิ่งไผ่ นอกจากนั้นก็มีส่วนภาพผู้หญิงของเจ้าคุณแพ สวนพุดตาน สวนไม้สน สวนหนังสือเล็ก สวนหนังสือใหญ่ ชื่อสวนเหล่านี้ตรงกับชื่อที่เรียกชื่อลายครามในขณะนั้น

ศูนย์กลางของพระราชวังดุสิตคืออ่างหยก เป็นสระน้ำใหญ่ลงเขื่อนมีน้ำใสสะอาดเต็ม ตั้งอยู่กลางพระราชวัง ริมอ่างหยกด้านหนึ่งมีพระที่นั่งไม้สามชั้นคือ พระที่นั่งวิมานเมฆ ริมพระที่นั่งมีโรงเฟิร์นใหญ่ในนั้นมีน้ำพุ ประดับด้วยต้นเฟิร์นและไม้อื่นดูเยือกเย็น ต่อมาโปรดเกล้าให้ปลูกเรือนต้น

ขึ้น ที่ริมอ่างหยกอีกด้านหนึ่ง ตรงข้ามกับพระที่นั่งวิมานเมฆ
เรือนต้นเป็นเรือนไทยแบบชนบทฝาไม้กระดาน หลังคามุง
ด้วยจาก มีห้องนั่ง เรือนนอน นอกชาน ครัวไฟ และทุกอย่าง
ครบเหมือนเรือนราษฎรธรรมดาตามชนบท พระเจ้าอยู่หัว
เสด็จ ประพาสต้นหลายครั้งหลายครา เสด็จไปตามจังหวัด
ต่างๆ ปะปนไปกับหมู่ราษฎร และเสด็จเยี่ยมเยือนราษฎร ถึง
บ้านช่อง โคนที่ราษฎรมิได้รู้ว่าพระองค์เป็นผู้ใด ในการเสด็จ
ประพาสแบบนี้ ได้ทรงรู้จักคุ้นเคยกับราษฎร ในชนบทหลาย
คน โปรดให้เรียกว่าเพื่อนต้น และโปรดเกล้าให้พวกเพื่อนต้น
นี้ เข้าเฝ้าแทนได้ทุกโอกาส เกือบทุกครั้งที่เพื่อนต้นมาเฝ้าที่
พระราชวังดุสิต ก็เสด็จออกรับที่เรือนต้นอย่างกันเอง ราษฎร
เหล่านั้นก็ได้เข้าเฝ้า เจ้าชีวิตของตนในระยะใกล้ชิด มิใช่ใน
ปราสาทราชฐานที่โอ้อ่า แวดล้อมไปด้วยเครื่องประดับอันมี
ค่า ซึ่งจะทำให้ เข้าเหล่านั้นตระหนกใจ และเจ้าชีวิตนั้น ก็
มิได้แต่งองค์ด้วยภูษาภรณ์อันมีค่า ประทับอยู่บนราชบัลลังก์
ที่แสดง พระราชอำนาจ อันอาจทำให้เขาต้องตกประหม่า สิ่ง
ที่คนบ้านนอกจากชนบทได้พบเห็น เมื่อเข้าเฝ้าก็คือ เจ้าชีวิตที่
แต่งพระองค์อย่างล้าลอง ประทับอยู่ที่บนเรือนไม้ ท่ามกลาง
บรรยากาศสิ่งแวดล้อม ที่ไม่ผิดไปจากบ้าน ในชนบทที่เขา

คุ้นเคยอยู่ และในท่ามกลางบรรยากาศเช่นนี้ ความตื่นตระหนกและความประหม่า ก็ไม่เกิดขึ้น ชาวบ้านเหล่านั้นสามารถพูดคุยกับพระเจ้าอยู่หัว ได้อย่างระหว่างคนต่อคน มิใช่อ่างระหว่างเจ้าชีวิตและไพร่ฟ้า ข้าแผ่นดิน เนื้อความที่พูดจากันจึงเต็มไปด้วยสาระและความจริง ที่เป็นประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ไม่มีอุปสรรค กีดขวางจากประเพณีหรือระเบียบอื่นๆ และในบรรยากาศที่คุ้นเคยนั้น ทุกคนก็สามารถแสดงตัวให้ปรากฏ เป็นตัวของตัวเอง เต็มไปด้วยเกียรติอันภาคภูมิใจ ที่ได้เป็นเพื่อนต้นของพระเจ้าแผ่นดินไทย

ในระยยะเวลานั้น งานอดิเรกของพระเจ้าอยู่หัว ที่สนพระราชหฤทัยมากกว่าอย่างอื่นก็คือ การปลูกต้นไม้ นานาชนิด ในบริเวณสวนดุสิตทั้งไม้ดอกไม้ใบ บางอย่างก็ขุดมาจากต้นโตๆ จนพระราชวังดุสิตนั้นร่มรื่นได้ด้วย รุกขชาติต่างพรรณ ผลิดอกออกผลตามฤดูกาล รื่นรมย์น่าอยู่น่าสบาย ยิ่งกว่าในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเมื่อเปรียบ กับพระราชวังดุสิตแล้วก็เป็นที่คับแคบอัดอัด งานอดิเรกที่พอพระราชหฤทัยอีกสองอย่างก็คือ การถ่ายภาพ และล้างอัดภาพด้วยพระองค์เอง โปรดเกล้าให้ทำห้องมืดสำหรับล้างและอัดภาพ ทางด้านหลังเรือนต้น ต่อจากนั้น เป็นโรงยาว เป็นที่สำหรับทรงประกอบ

อาหารฝรั่งต่างๆ ซึ่งเป็นงานอดิเรกของพระองค์อีกอย่างหนึ่ง
ในขณะนั้น สิ่งที่พลอยสังเกตเห็น ว่าสวนดุสิตแตกต่างไป
จากในวังก็คือ บรรยากาศที่สวนดุสิตนั้นเป็นอยู่อย่างง่ายๆ
เป็นกันเองไม่ผิดกับบางปะอินเท่าไรนัก ผิดกับในวังที่
เคร่งครัดไปด้วยระเบียบ และประเพณีต่างๆ และที่สวนดุสิต
นั้น ถึงแม้ว่าจะแลดูกว้างขวางกว่าในวัง แต่โอกาสที่จะได้เฝ้า
แทนและเห็นพระองค์พระเจ้าอยู่หัว ก็มีมากกว่าในวัง เพราะ
ในวันหนึ่งๆอาจพบพระองค์อยู่ใต้ต้นไม้กลางสนาม หรือ
ประทับริมอ่างหยก หรือบนเรือนต้น ซึ่งเป็นเรือนเดี่ยวๆ แม้แต่
พระที่นั่งวิมานเมฆนั้นเองก็เป็นพระที่นั่งโถง มีเฉลียงโปร่ง
รอบ แลเห็นพระองค์จากข้างล่างได้ง่าย มิได้สูงลิบและลึกลับ
อย่างที่บน ในพระบรมมหาราชวัง

สิ่งที่สวนดุสิตแปลกไปกว่าในวังอีกอย่างหนึ่งนั้น ทำ
ให้พลอยต้องเคืองร้อน จนพองสยองเกล้าอยู่มาก ข้อแตกต่าง
นั้นก็คือเรื่องผี ตามความรู้สึกทั่วไปนั้น สวนดุสิตเป็น
สถานที่ๆ ผีดุอย่างฉกาจฉกรรจ์ ถ้าจะพูดกันไปแล้ว สวนดุสิต
ก็เป็นทีโล่งๆ สถานที่ทุกแห่งก่อสร้างขึ้นใหม่ทั้งสิ้น ไม่มี
สิ่งก่อสร้างโบราณ หรือบรรยากาศที่มีคครึม หรือเสียงนกเค้า
แมวร้องในเวลาค่ำคืนอย่างในวัง ถ้าจะดูด้วยตาคนทั่วไป ก็

จะต้องพูดว่า ที่ในวังนั้นน่ากลัวกว่าที่สวนดุสิตเป็นไหนๆ แต่สำหรับชาววัง ผู้เคยอยู่ทั้งสองแห่งจะต้องยืนยัน เป็นเสียงเดียวกันว่า ที่สวนดุสิตนั้นผีดุกว่ามาก ถึงแม้ในวังจะมีคนถูกผีหลอกบ้างประปราย ผีที่หลอกในวังนั้น ก็เป็นผีเจ้าผีนาย ย่อมมีมารยาทเรียบร้อยกว่าคนธรรมดาสามัญ ด้วยเหตุที่ในวังนั้นไม่มีใครจะเข้าไปตายได้ นอกจากเจ้านาย ยกเว้นกรณีพิเศษที่ห้ามออกไปไม่ทันจริงๆ แต่ถ้าเกิดกรณีเช่นนั้นแล้ว ก็ย่อมจะต้องมีพิธี สวดมนต์ปัดรังควานไล่ผีให้เตลิดไป ผีที่จะคงอยู่ได้ ก็จะมีแต่ผีเจ้านาย ซึ่งจะไม่มารบกวนหลอกหลอนคน ที่ถวายความเคารพกราบไหว้ และถึงแม้ว่าในวังนั้น มีผู้ไ้ยินเสียงเปรตร้องเป็นครั้งเป็นคราว เปรตนั้นก็ว่าเป็นเจ้านายในวังอีก จึงไม่มีภัยอันตรายอย่างใด พลอยเคยไ้ยินเสียงเปรตร้องถนัดชัดเจนกลางดึก ที่ในวังครั้งหนึ่ง และคนที่นอนอยู่ในห้องเดียวกัน คือคุณสายและซ้อยก็ไ้ยินเสียงนั้น เป็นเสียงหวีดร้อง อย่างโหยหวนของผู้หญิง และดั่งจนพลอยและซ้อยต้องลุกขึ้นนั่งด้วยความตกใจ เสียงนั้นร้องขึ้นครั้งเดียว แล้วก็เงียบไป แต่ก็ทำให้คุณสายต้องลุกขึ้นจุดตะเกียง สวดมนต์พิมพ์อาอยู่พักใหญ่ จบลงด้วยการกรวดน้ำ แผ่ส่วนกุศลไป 'ถวาย' เพราะคำว่า 'ถวาย' ที่คุณสายใช้นั้นเอง พลอย

จึงได้รู้ว่าเปรตในวังนั้นเป็นเปรตเจ้านาย หาใช่เปรตธรรมดาสามัญไม่ แต่พอรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง ซ้อยก็แอบมากระซิบบอก ว่า

"เมื่อคืนนี้คุณอากรวดน้ำให้คนเป็นๆ เสียแล้วละ พลอย"

"ทำไมล่ะซ้อย" พลอยถาม

"เสียงที่เราได้ยินเมื่อคืนนี้ไม่ใช่เสียงเปรตหรอก"

ซ้อยหัวเราะ "แม่ชอบเขาบอกฉันว่า ยายแนบคนเครื่อง แกละเมอร้องขึ้นต่างหาก" ตั้งแต่นั้นต่อมา เรื่องเปรตยายแนบก็เป็นเรื่องที่พลอยและซ้อยเก็บไว้หัวเราะกันสองคน

แต่พอมาอยู่ที่สวนกุหลาบเข้าจริง เรื่องผีเรื่องเปรตก็กลายเป็นสิ่งที่พลอยและซ้อย หัวเราะไม่ค่อยออก เพราะมีข่าวลือกันว่า ส่วนหนึ่งของที่ๆเป็นสวนกุหลาบนั้น แต่ก่อนเป็นวัดร้าง มีป่าช้าเก่า เมื่อมาขุดถมที่ดินก็ว่ากันว่า ได้ขุดเอากระดูกคนขึ้นมามาก แต่ครั้งพลอยถามคนเฒ่าว่า ส่วนไหนของกุหลาบเป็นวัดร้าง ผู้เฒ่าก็ไม่สามารถ จะบอกได้ ยิ่งทำให้เคลือบคลุมน่ากลัวไปทั่ว

เรื่องกลัวผีนี้พลอยเป็นไปในทางตรงข้ามกับซ้อยทีเดียว ถ้าจะว่ากันในเรื่องกลัวผี พลอยและซ้อยก็กลัว ทั้งสองคน แต่

พลอยนั้นเมื่อกลัวแล้วก็ไม่อยากพบอยากเห็น ไม่อยากได้ยิน ได้ฟัง ส่วนซ้อยนั้นยิ่งกลัวเท่าไร ก็เหมือนยิ่งอยากพบอยากเห็น และอยากได้ยินเรื่องผีมากขึ้นเท่านั้น และเพราะความที่ซ้อยเที่ยวสอดรู้สอดเห็น ทั่วไปนี่เอง ซ้อยก็มีเรื่องผีกลับมาเล่าให้พลอยฟังบ่อยๆ ซึ่งพลอยก็ไม่อยากฟังแต่ก็อดฟังไม่ได้ และเมื่อได้ฟังครั้งใด ก็ยิ่งกลัวผีมากขึ้นอีกทุกครั้ง

คืนหนึ่งซ้อยมากระซิบบอกระชาบเล่าว่า

"แม่พลอย เมื่อคืนวานคืนนี้ พวกที่อยู่ที่สวนบัวเขา ถูกผีหลอกกันแยะทีเดียว !"

"โธ่ ! ซ้อยเอาอีกแล้ว" พลอยร้องขึ้นอย่างไม่สบายใจ "ยิ่งรู้ว่าฉันกลัวผี ก็ชอบเอาเรื่องผีมาเล่าเสียจริงๆ"

"ก็เรื่องมันจริงๆนี่นา" ซ้อยตอบ แล้วก็เล่าต่อไปอย่างไม่สนใจคำประท้วงของพลอย

"เมื่อคืนวานนี่เองพลอย คนเขาเห็นกันตั้งหลายคน เขาเล่าให้ฉันฟังว่า มันโผล่ขึ้นมาระหว่างอ่างบัว ที่ท่านๆ ปลุกไว้หน้าตำหนัก คนที่เขานอนอยู่ข้างล่างเขาเห็น เขานึกว่าขโมย เขาร้องอะอะมันก็ไม่ไป ตกใจเต็มที เขาอดกำไลข้อมือขว้างมันก็ยังอยู่ ทีนี้คนอื่นๆ ได้ยินเสียงร้อง ก็พากันมาดู จุดไฟจุดไฟกันขึ้น มันก็ยังอยู่ที่เก่า โผล่ขึ้นจากพื้นเป็นรูป

คนครึ่งตัวอ้วนๆ ค่ำมืดหมีหัวล้านด้วย แล้วก็ตาพองโต เขาว่า
มันกลอกตาไปมา น่ากลัวพิลึกกละ"

"ไฮ้ ! ผีอะไรจะอยู่ให้คนจุดไฟมาดู ฉันไม่เชื่อ
หรอก" พลอยขี้ดคอ

"อ้าวจริงๆนะ" ซ้อยตอบอย่างเชื่อนิท "เขาไปเรียก
คนมาดูกันออก เขาว่าท่านองค์เก่าท่านก็เห็น ท่านสวคมนตรี
ไล่มันก็ไม่ไป กรวดน้ำแผ่ส่วนกุศลให้มัน มันก็ไม่ไป จนถึง
แข่งอย่าให้มันได้รู้ผุ่รู้เกิดอย่างไรๆ มันก็ไม่ไป"

"แล้วยังไง" พลอยซักสนใจตะหงิดๆ

"เขาว่ามันกลอกตาอยู่ครึ่งตัวจนเช้า ตะวันขึ้นมันถึง
หายไป แต่อย่างนั้นเงามันยังติดอยู่ที่พื้นกระเบื้อง ระหว่าง
อ่างบัวจนสาย ถึงได้จางไปที่ละน้อย" ซ้อยตอบหน้าตาเฉย
ที่สุด

พลอยได้ฟังเรื่องผีจากซ้อยที่ไร ก็กลัวผีไปครึ่งละ
หลายๆวัน กลางคืนจะเดินไปไหนก็ต้องชวนคน ไปเป็น
เพื่อน ไม่กล้าไปคนเดียว แต่ก็จะมีประโยชน์อะไร เมื่อคน
ที่กลัวผีเดินเป็นเพื่อนคนที่กลัวผีด้วยกัน และผีที่สวนดุสิตนั้น
ก็อยู่เสียทุกที่ ทั้งบนดินใต้ดินบนต้นไม้ และแม้แต่ในน้ำ คอย

หลอกหลอนคน ด้วยลักษณะแปลกๆ และเรื่องผีที่พิสดารนั้น
พลอยก็ได้มาจากช้อยอีก

"พลอยรู้ไหม" ช้อยพูดขึ้นตอนกลางคืนวันหนึ่ง "ผี
มาเล่นน้ำถวายเป็นเสด็จ..." ช้อยออกพระนามเจ้านายในวัง
พระองค์หนึ่ง

"ผีอะไรมาเล่นน้ำถวาย" พลอยพูดอย่างไม่เชื่ออีก

"อ้าว ไม่เชื่ออีกแล้ว จริงๆนะพลอย ใครๆเขารู้กัน
ทั้งนั้น เรื่องมันยังงั้นจะเล่าให้ฟัง" ช้อยเริ่มเรื่อง

"เสด็จท่านประทับอยู่ที่ตำหนักกรมพระสวนหงส์
ตอนนั้นยังไม่ศึกเท่าไรเลย มีคนเขาหมอบเฝ้าอยู่สามคน เป็น
ผู้ใหญ่สองคน เด็กยังไว้จุกอีกคนหนึ่ง คนที่เขาอยู่นั้นเขา
หมอบหันหน้าไปทางเสด็จ หันหลังให้สระ ส่วนเสด็จก็
ประทับหันพระพักตร์ไปทางสระน้ำ คนที่เฝ้าเขาก็คุยเรื่อง
โน้นเรื่องนี้ไปตามเรื่อง แต่แรกท่านก็รับสั่งด้วย แต่ตอนหลัง
ท่านนั่ง พระเนตรมองไปข้างหน้า เหมือนกับว่าไม่ได้ยินคำที่
เขาพูด เด็กคนที่เฝ้าอยู่นั้นแกล้มองดูพระเนตรแล้วก็มองตาม
พอมองไปทางสระ เด็กคนนั้นก็ร้องกรี๊ดใหญ่ทีเดียว ตั้งแต่
นั้นมาก็จับไข่ คลั่งเพื่อไปต่างๆ เดียวนี้จะเป็นจะตายเท่ากัน"

"แล้วเขาเห็นอะไรที่ในสระ" พลอยอดสนใจไม่ได้
ทั้งทีกลัว

"ก็ไม่มีใครรู้แน่" ซ้อยตอบ "เขาว่าเสด็จท่านทรงเล่า
ทีหลังว่า ท่านประทับอยู่ทอดพระเนตรทางสระน้ำ ที่แรกมี
อะไรดำๆ โผล่ขึ้นมากลางสระ ท่านเข้าพระทัยว่าเป็นปลาชุก
แต่ก็ไม่ใช่ เพราะไอ้ที่มันโผล่ขึ้นมา นั้นมันโผล่มาขึ้นทุกที
เหมือนกับปลาตัวใหญ่ๆ โตะเท่าควาย แต่ท่านก็รับสั่งว่า
รูปร่างมันจะเหมือนอะไร ก็ว่าไม่ถูก มันดำๆใหญ่ๆ ยืดหยุ่น
ได้ พอมันโผล่ขึ้นมาจากน้ำเต็มที่แล้ว มันก็ว่ายไปยังขอบสระ
ทีแรกท่านนึกว่ามันจะหยุดแค่นั้น แต่ก็เปล่า ทีนี้มันเริ่มทำตัว
ยาวๆ เหมือนงูตัวใหญ่ๆ เลื้อยขึ้นบนบก แล้วก็เลื้อยขึ้นต้น
โศกที่ขอบสระ พอมันเลื้อยขึ้นไปถึงยอด มันก็ทำตัวกลมเท่า
พ้อม กลิ้งออกมาที่ปลายกิ่งไม้ แล้วกระโดดตุ้มกลับลงไปใน
สระ น้ำกระจายดังซ่าทีเดียว จนคนที่เขาหมอบอยู่เขาได้ยิน
แต่พอเหลียวไปดู ก็ไม่เห็นอะไรเสียแล้ว เรื่องมันเป็นอย่างนี้
แหละพลอย ฉันจึงได้บอกว่า ฝึมันมาเล่นน้ำถวาย"

"ตายน่ากลัว !" พลอยออกอุทาน

"นั่นนะซี" ซ้อยเห็นด้วย "ฉันเล่านี้ยังขนลุกเกรียว
เลยคูชิ" ซ้อยพูดพลาบยื่นแขนให้พลอยดู ทำเอาพลอย ต้องขน
ลุกไปด้วย

"พลอยไปเป็นเพื่อนฉันหน่อยซี" ซ้อยพูดขึ้น
หลังจากเล่าเรื่องจบ

"ไปไหนกันซ้อย"

"ฉันร้อนนัก จะไปอาบน้ำที่อ่างหยก" ซ้อยตอบ

"ตายจริง ! ซ้อย ก็เอาเรื่องผีเล่นน้ำมาเล่าอยู่หยกๆ
แล้วยังจะมาชวนฉันไปอาบน้ำในอ่างหยก ฉันไม่เอาละ ฉัน
กลัวจะตายไปแล้ว"

"เฮ้ย จะไปกลัวอะไรกันนักหนา ผีมันเล่นน้ำได้เราก็
เล่นได้"

"โธ่ ทำไมไม่อาบน้ำเสียแต่กลางวันนะ" พลอยปรารภ
ขึ้น

"กลางวันก็อาบน้ำให้สะอาดเท่านั้นเอง" ซ้อยตอบ
"อาบน้ำอย่างฉัน ต้องอาบน้ำกลางคืนถึงจะดี"

"ทำไม"

"ฉันกำลังหัด โคคน้ำและว่ายน้ำท่าผีเสื้อ หัดกลางวัน
เดี๋ยวคนเขาจะเห็น เอาไว้พอเราเก่งแล้ว ฉันจะแสดง ให้พวก
ชาววังมันดูสักวัน คุณคิดว่าอย่างไรกัน"

"ใช่ อะไรกัน โคคน้ำว่ายน้ำท่าผีเสื้อ" พลอยร้องขึ้น
"ซ้อยไปเอามาจากไหน ทำไมผีเสื้อไม่ว่ายน้ำอย่างเราดอก หรือ
ซ้อย"

"ไม่ว่ายน้ำหรอก" ซ้อยตอบ "ผีเสื้อเขาต้องโอดต้องว่ายน้ำ
ท่าเก๋ๆ ไม่ใช่โอดทิ้งลูกมะพร้าวหรือกระทุ่มน้ำตูมๆ อย่าง
เราๆหรอก ฉันไปแอบดูหนังสือผีเสื้อที่เสด็จท่านเอามาทรง มี
รูปท่าต่างๆแยะเชียว ฉันจำไว้ได้หมดแล้ว มาด้วยกันสิ เดี่ยว
ฉันจะทำให้ดู ไปด้วยหันหน่อยเถอะน่า ไปคนเดียวฉันก็กลัว
ผีเหมือนกัน"

พลอยต้องจำใจตามซ้อยไปอ่างหยก อย่างครึ่งขั้นครึ่ง
กลัว และเมื่อไปถึงแล้ว ซ้อยก็ทิ้งโอดทิ้งว่ายน้ำ ด้วยท่าทางที่
ซ้อยอ้างว่าเป็นท่าผีเสื้อต่างๆ จนพลอยขึ้นจากน้ำตั้งนานแล้ว
ซ้อยก็ยังไม่ขึ้น

ขณะที่เดินกลับด้วยกัน ซ้อยก็เอื้อมมือมากำแขนพลอย
ไว้ แล้วพูดว่า

"พลอย เราอยู่ด้วยกันมานาน ไม่เคยมีเรื่องมีราวกัน
เลย ทุกข์ก็ด้วยกันสุขก็ด้วยกัน ถ้าจะว่าไป ที่มันแล้วไปแล้วก็
สนุกไม่ใช่เล่น ฉันอยากให้ทุกอย่างมันอยู่อย่างนี้ ไม่มีวัน
เปลี่ยนแปลง"

"ฉันก็เหมือนกันแหละซ้อย"

"เฮ้อ !" ซ้อยถอนใจใหญ่ "ถ้ามันเป็นไปได้ยังงั้น
จริงๆ ก็จะได้ แต่หมูนี่ฉันรู้สึกว่ามันกำลังจะเปลี่ยนไปยกใหญ่
ของที่เราเคยพบเห็น เคยทำ ก็มีแต่จะหมดไป พลอยกับฉัน
จะต้องไปคนละทาง มองดูข้างหน้านั้นมืด ฉันกลัวใจ
กลัวใจ"

"ซ้อยพูดอะไรก็ไม่รู้เป็นกลางไปเปล่าๆ" พลอยท้วง
ขึ้น "เราอยู่ด้วยกันดีๆ ทำไมถึงจะต้องมาหาเรื่อง พูดให้ไม่
สบายใจ"

"ฉันก็ไม่รู้เหมือนกัน" ซ้อยตอบ "บางที่มันก็เกิดไม่
สบายใจขึ้นมา ฉันรู้สึกตัวเหมือนยังกับเวลาที่ยืนอยู่ ขอบสระ
เตรียมตัวที่จะกระโดดน้ำ มันผัดกันอยู่นิดเดียวที่สระน้ำจริงๆ
นั่น ถ้าเรากระโดดลงไปแล้วก็ว่ายกลับมา ขึ้นฝั่งได้ใหม่ แต่
ไอ้สระที่ฉันนึกถึงมันไม่เป็นอย่างนั้น เมื่อกระโดดตกลงไป
แล้ว ตัวเราเองก็จะต้องเปลี่ยนไป ไม่เป็นคนเก่า เวลาขึ้น

มาแล้วของทุกอย่างก็จะเปลี่ยนไปตาม ฉันทึกๆอยู่อย่างนี้
แหละพลอย ฉันทะบ้าหรือดีก็ไม่รู้"

พลอยเดินนึกตรึกตรองคำพูดที่ซ้อยพูดอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็
พูดขึ้นว่า

"ฉันคิดดูแล้วก็เห็นจริงเหมือนกัน เราสองคนนี้จะ
เป็นอย่างไรต่อไป ฉันทก็ไม่รู้ ฉันรู้ดีว่าเราจะหาอะไร ที่
แน่นอนนั้นยาก แต่นึกไปอีกที่ฉันไม่วิตก ของอื่นมันจะ
เปลี่ยนไปก็สุดแล้วแต่ ว่าแต่เราสองคนเถิด ซ้อยกับฉันนี่
แหละ ถ้าเรายึดกันไว้ให้แน่นไม่ทิ้งกัน ฉันทก็เห็นว่าจะไม่สู้
กระไรนัก จริงไหม"

"จริง" ซ้อยพูดสั้นๆ มือที่กำแขนพลอยอยู่นั้น บีบ
แน่นยิ่งขึ้น

"พลอยพูดถูกแล้ว ต่อไปข้างหน้าอะไรเป็นอย่างไร
ก็อยู่ที่ตัวเราเอง ถ้าเราเกาะกันไว้แน่น ก็เห็นจะไม่สู้เป็นไรนัก
แต่ฉันมันเป็นคนหัวแข็งเคยเป็นอย่างไร ก็อยากจะให้มันอยู่
ต่อไปอย่างนั้น ฉันทจะอยู่มันไป อย่างนี้แหละ ว่าแต่พลอย
เถอะ อีกหน่อยก็คงจะเปลี่ยนไป จะเป็นจริงอย่างที่พูดไว้
หรือไม่ก็ไม่รู้"

"ซ้อยเชื่อฉันเถิด อย่าวิตกไปเลย" พลอยตอบ "เรา
รู้จักชอบพอกินนอนมาด้วยกันตั้งแต่เล็กจนโต คนทั้งเมือง
ฉันก็รู้จักดีจริงๆ แต่ซ้อยคนเดียวเท่านั้น ถึงตัวฉันจะเปลี่ยนไป
อย่างไร สำหรับซ้อย ฉันก็ต้องเหมือนเก่าไม่ผิดไปได้ ซ้อย
คอยดูแลเองก็แล้วกัน อย่างฉันนี่ ถึงจะยากดีมีจนต่อไป
ข้างหน้า ก็คงจะไม่ลืมซ้อย ซ้อยไม่ต้องห่วงหรอก"

"ขอให้จริงอย่างที่เถิดพลอย" ซ้อยตอบ "แต่ถ้าจะว่า
กันไปจริงๆ ฉันก็ไม่เคยวิตกเรื่องพลอยเลย เพราะฉันรู้ใจ
พลอยดีกว่าใครๆ ฉันวิตกเรื่องตัวของฉันเองมากกว่า"

"อ้าวทำไมละซ้อย" พลอยถาม

"ฉันมันเป็นคนหัวรั้นบ้างบอๆ" ซ้อยตอบ "จะหัน
ตัวเองเข้าหาอะไรหรือตามอะไรก็คงไม่ทัน เดียวนี้ฉันก็มี
ความสุขคืออยู่เพราะมีเจ้านายคอยคุ้มกะลาหัว ถึงต่อไปจะสิ้น
เจ้าสิ้นนายก็ยังมีพ่อแม่ ที่นี้ต่อไปเมื่อหมดพ่อ หมดแม่แล้ว
..." ซ้อยพูดแล้วก็หยุดนิ่ง กวาดตามองไปรอบๆตัว มองดู
บริเวณพระที่นั่งน้อยใหญ่ และตำหนักต่างๆ ในพระราชวัง

"ไหนๆจะพูดกันแล้ว ฉันก็อยากจะพูดให้หมด
เปลือก" ซ้อยพูดพลางเอามือชี้ไปยังสิ่งต่างๆรอบตัว "พลอย
ดูซิ ตั้งแต่เรารู้ความมา เราก็อยู่แต่ในวัง แวดล้อมไปด้วยสิ่ง

เหล่านี้ ฉันเคยได้ยินใครเขาพูดว่า ชาววังเหมือน คางคกใน
กะลา ฉันก็เห็นจะจริง แต่คางคกนั้นพอเปิดกะลาขึ้น มันก็
กระโดดของมันไปได้ ว่าแต่เราเถิด ถ้าสิ่งเหล่านี้หมดไป ถ้า
ของที่เราเคยคุ้นเคยต่าง ๆ นั้นหายไป เราจะอยู่ได้หรือ"

"ช้อยนี่ก็แปลกจริงๆ เทียว ชอบพูดอะไร ไม่ดีเสมอ
ยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุ รั้ววังท่านสร้างสมกันมาแต่ไหนๆ ปู่ย่าตา
ทวดของเราท่านก็เคยเห็นมา จะไปหมดไปสิ้นลงได้อย่างไร
ง่ายๆ ฉันนึกไม่ถึงเลยว่า จะเป็นอย่างช้อยพูด ได้อย่างไร"

"ฉันก็ไม่ได้ว่าจะเป็นอย่างนั้นหรอกพลอย แต่ใคร
จะไปรู้ได้ เพื่อเป็นขึ้นมาจริงๆ เราจะเป็นอย่างไร"

"ฉันคิด ไปไม่ถึงหรอก" พลอยตอบ "ไว้ให้เป็นไป
จริงเสียก่อนแล้วค่อยคิดกัน ระหว่างนี้ฉันก็ได้แต่ภาวนา อย่า
ให้เป็นไปได้ อย่างที่ช้อยบอกก็แล้วกัน"

ช้อยหัวเราะแล้วพูดขึ้นว่า

"พลอยวิ่งแข่งกะฉันไหม คุณชิใครจะถึงม้าหินโน่น
ก่อนกัน" แล้วช้อยก็วิ่งต้อออกไป มีพลอยวิ่งไล่ตามไปติดๆ

คืนนั้นก่อนที่จะหลับ พลอยก็อดเอาคำพูดของช้อยมา
คิดดูไม่ได้ พลอยไม่ได้คิดว่าช้อยจะมีญาณพิเศษ มองเห็น
การณ์ข้างหน้า แต่คำพูดของช้อยต้องทำให้พลอยไม่สบายใจ

อนาคตเป็นสิ่งที่มีความจริงอย่างซื่อๆ การเปลี่ยนแปลง
ต่างๆ อาจมีมาจริงๆ ก็ได้ จะมากหรือน้อยพลอยเองก็เดาไม่
ถูก พลอยยังมองไม่เห็นเหมือนกันว่า ตัวเองจะเป็นอย่างไร
ต่อไป

พลอยนึกไปไม่ถึงว่าตนเองและซ้อยกำลังยืนอยู่ ณ จุด
ของความสิ้นสุดแห่งยุค สมัยหนึ่งกำลังจะหมดไป โดย
รวดเร็ว กาลสมัยที่พลอยรู้จักคุ้นเคย และได้รับความคุ้มครอง
มาตลอด ขณะนั้นเป็นบั้นท้ายแห่งแผ่นดินที่ ๑ ในชีวิตของ
พลอย เป็นเวลา ๓ หรือ ๔ ปีก่อนที่จะผลัดแผ่นดิน ยุคใหม่
ชีวิตใหม่ และกาลสมัยที่จะมาใหม่กำลังก้าว ใกล้เคียงเข้ามาทุกลม
หายใจ พลอยคาดไม่ถึงว่าตนเองจะได้แลเห็น การ
เปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ในชั่วชีวิตของตน และถึงแม้ว่า
พลอยจะมีตาที่พึมพำมองเห็นการณ์ข้างหน้าได้ พลอยก็คงไม่
สามารถเข้าไปหยุดยั้งสิ่งต่างๆ ที่กำลังหมุนใกล้เคียงเข้ามาทุกที
นั้นได้

พลอยนอนนึกโน่นนึกนี่ จนในที่สุดก็หลับไป อย่างไร
เคียง sát อนาคตที่กำลังก้าวเข้ามา

บทที่ ๑๓ (หน้าที่ ๑)

วันหนึ่งคุณเชยเข้ามาในวังแต่เช้าและตรงมาที่ตำหนักตามเคย พลอยไม่ได้พบคุณเชยมานาน พอเห็นหน้า คุณเชยก็วางทุกอย่างที่กำลังทำอยู่ รีบวิ่งไปต้อนรับ

"คุณเชย !" พลอยร้องทักพี่สาว "ฉันคิดถึงคุณเชยเหลือเกิน ไม่ได้พบคุณเชยมานาน คุณเชยเป็นอย่างไร บ้างสบายดีหรือทางบ้านเป็นอย่างไร"

"เดี๋ยวก่อน ! เดี๋ยวก่อน !" คุณเชยพูดพลางหัวเราะพลาง "ขอให้ฉันนั่งให้หายเหนื่อยสักครู่ แม่พลอยถามฉันที่เดี๋ยวจึงหลายข้อ ฉันจะไปตอบอะไรทัน" ว่าแล้วคุณเชยก็นั่งลง และเริ่มตอบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับทางบ้าน ที่พลอยถามอยู่ไม่ขาดปาก

วันนั้นคุณเชยอยู่กินข้าวกลางวันตำหนัก ทำให้พลอยสบายใจมาก เพราะได้คุยกับคุณเชยได้เต็มที่ สบายที่ ไม่ได้พบกันนาน คุณเชยชื่อขนมของกินจุกจิกเข้ามาฝากหลายอย่าง ระหว่างที่คุยกันอยู่ คุณเชยก็แก้ห่อขนมออกวางจนเกือบรอบตัว แล้วก็เรียกช้อยมาร่วมวงกินขนม และคุยกันด้วยอีกคนหนึ่ง อย่างเบิกบาน พลอยก็มีได้เพลิดเพลิน นึกว่าคุณเชยมาเยี่ยมเยือนเฉยๆ ตามปกติ

จนตกบ่าของคุณสายเข้ามาร่วมวงคุยด้วยในห้อง และ
ก่อนที่คุณเชยจะลากลับ คุณเชยจึงพูดธุระขึ้น กับคุณสายว่า

"เจ้าคุณพ่อให้เข้ามาเรียนคุณว่าถ้าคุณว่างวันไหน
ขอให้เชิญไปพบ ท่านมีธุระจะปรึกษาด้วย ถ้าคุณจะไป วัน
ไหนก็ให้บอกอิฉันไป ท่านจะส่งเรือมารับ"

"ท่านมีธุระอะไรหรือ" คุณสายถาม

"เห็นท่านว่าท่านมีเรื่องปรึกษาคุณ ส่วนจะเป็นเรื่อง
อะไร อิฉันก็ไม่ทราบ ท่านว่าเชิญคุณออกไปไวๆหน่อย ก็
จะดี"

"ได้ซี ฉันจะออกไปหาท่านเร็วๆนี้" คุณสายรับรอง
"เดี๋ยวก่อนฉันคิดดูก่อน ฉันจะไปได้เมื่อไร พรุ่งนี้ยังไม่ได้
มะรินนี่ก็ยังไม่คิดอยู่อีก เอาซึ่งงี้ดีกว่า มะเรื่องนี้ก็แล้วกัน คุณเชย
ส่งเรือมารับแต่เช้าเทียวนะ จะได้รับไปรีบมา"

เมื่อคุณเชยกลับไปแล้ววันนั้นพลอยก็ได้แต่ครุ่นคิดว่า
เจ้าคุณพ่อจะมีธุระอะไรที่จะต้องปรึกษาหารือ กับคุณสาย
คุณเชยเองก็บอกปิดเสียแล้วว่าไม่รู้เรื่อง ยิ่งคิดไปก็ยิ่งวิตก
เพราะเรื่องที่เจ้าคุณพ่อจะต้องปรึกษา กับคุณสายนั้น จะต้อง
เกี่ยวกับตนอย่างไม่มีปัญหา แต่จะเป็นในด้านใดพลอยก็ยัง

นึกไม่ออก หน้าใจมากเข้า พลอยก็ต้องหันหน้าเข้าปรับทุกข์
กับซ้อย ในคืนวันนั้น

"ซ้อย ฉันสงสัยเสียจริงๆ ว่าเจ้าคุณพ่อท่านมีฐานะ
อะไร" พลอยเอ่ยขึ้นก่อน

"ฉันก็ไม่รู้เหมือนกันซิพลอย แต่ฐานะนั้นเห็นจะ
เกี่ยวกับคุณอาบ้าง ไม่มากก็น้อย" ซ้อยตอบ

"ฉันกลัวจะไม่เกี่ยวแต่คุณอาเท่านั้นนะสิ กลัวมันจะ
มาเกี่ยวเอาฉันเข้าด้วย เลยชักไม่สบายใจ"

"ฉันก็กลัวว่าจะเป็นอย่างนั้นเหมือนกัน แต่จะนึกเดา
อย่างไรก็คงไม่ถูก ใจผู้ใหญ่รู้ยาก ฉันว่าเราเห็นจะต้องคอย
เมื่อคุณอากลับมาแล้วนั้นแหละ ถึงจะรู้เรื่องจริง"

"กว่าจะรู้ฉันก็เห็นจะอัศจรรย์ตายเสียก่อน" พลอยบ่น
ซ้อยมองดูพลอยแล้วก็หัวเราะ พุคขึ้นว่า

"เอ ! พลอยนี้อยู่กับฉันนานไป ชักจะติดนิสัยไม่ดี
ของฉันขึ้นทุกวัน แต่ก่อนฉันเคยเห็นพลอยเป็นคนใจเย็น ถึง
จะมีเรื่องมีราวอะไรก็ทนได้ เดียวนี้กลับกลายเป็นคนใจร้อน
ฉันเสียอีกกลับใจเย็นกว่าแต่ก่อน"

"ซ้อยพูดอย่างนั้นก็เพราะไม่ใช่เรื่องของตัวนะซี"
พลอยท้วง "ลองเป็นเรื่องของซ้อยเอง ป่านนี้จะได้คืนปดๆ
ไปแล้ว ไม่มีวันจะมานั่งนิ่งอย่างฉันหรอก"

"เฮ้อ !" ซ้อยยกมือขึ้นปิดปากหา "ตึกแล้วพลอย
นอนกันเถิด เรื่องที่เราไม่รู้ถึงจะเดาก็คงผิด และเราก็คง ยังไม่
รู้เรื่องอยู่นั่นเอง คิดไปก็ปวดหัวเปล่าๆ" ว่าแล้วซ้อยก็เตรียม
ตัวเข้านอน

คืนนั้นพลอยนอนไม่หลับ ให้จิตวิตกวิจารณ์ไปต่างๆ
เจ้าคุณพ่อเคยปรารภเรื่องอยากให้พลอย ออกไปอยู่บ้าน บาง
ทีคราวนี้จะเรียกคุณสายออกไปพบ เพื่อปรึกษาเรื่องจะทูลลา
เอาตัวพลอยออกไปกระมัง พลอยนอนคิดถึงชีวิตที่ผ่านมาใน
วังแล้ว ก็ไม่แน่ใจว่าชีวิตทางบ้านอยู่นอกวังจะมีความสุขไป
กว่า คิดถึงคุณสาย คิดถึงซ้อย และคนอื่นๆที่รู้จักคุ้นเคยก็ใจ
หาย เคยกินอยู่เล่นหัวมาด้วยกัน จะต้องมาพลัดพรากจากกัน
ไปอยู่คนละที่ คิดถึงคุณเชยที่บ้านก็พอจะอุ่นใจ แต่พอลงคิดถึง
คุณชิตและพ่อเพิ่มก็หนักใจขึ้นมาอีก พอลงคิดถึง คุณอุ่น
พลอยก็นอนเหงื่อแตก เพราะถ้าต้องไปอยู่บ้านเดียวกับคุณ
อุ่นตลอดไป ชีวิตอนาคตของพลอยก็คง ไม่ผิดกับนรก

ถึงวันนัดไว้กับคุณเชย คุณสายก็รีบแต่งเนื้อแต่งตัว
ออกไปแต่เช้า ทีแรกคุณสายเรียกพิศจะเอาตามหลัง ไปด้วย
แต่นางพิศกลับบอกว่า

"อิฉันไม่ไปกับคุณละเจ้าค่า ให้ผาดไปดีกว่า"

"คุณนางพิศซี !" คุณสายขึ้นเสียง "ทำไมถึงไม่ไป"

"คุณจะใช้บ่าวไปไหนบ่าวก็ไปทั้งนั้น" นางพิศ

อธิบาย "ยกเว้นบ้านตึกฟากจะโน้นแห่งเดียว บ่าวเกรงว่า จะ
เกิดเรื่อง"

"เกิดเรื่องอะไร ไปประเดี้ยวเดียว" คุณสายยังไม่ยอม

"ประเดี้ยวเดียวก็เกิดได้เจ้าค่า ถ้าคนมันมีเรื่องกันอยู่
ถ้าบ่าวไปประเดี้ยวเกิด ไปตบกับอีพวกคนบ้านนั้น ขึ้นมา ก็
จะขายหน้าลำบากใจแก่คุณเปล่าๆ"

"เออ ! จริงของมัน" คุณสายบ่นพึมพำ "ฉันก็ลี้มไป
ไม่ได้เคยนึกเรื่องจะไปตบไปตีกับใครมานานแล้ว" แล้วคุณ
สายก็เอาผาดตามหลังไปแทนนางพิศ โอกาสที่พลอยจะได้รู้
เรื่องราวทางบ้าน ก็เลยหมดไปด้วย

คุณสายหายไปทั้งวัน กลับมาถึงตำหนักเอาตอนบ่าย
และเมื่อมาถึงก็โหวกเหวก บ่นว่าร้อนบ่นว่าเหนียว และบ่น
ว่าเมื่อย ต้องเรียกเด็กมาพัดให้เหงื่อแห้ง เมื่อเหงื่อแห้งก็ต้อง

อาบน้ำให้หายร้อน อาบน้ำทาน้ำอบเสร็จแล้ว ก็ต้องลงนอน
กว่าให้เด็กเหยียบ จนกว่าจะหายเมื่อย พลอยก็อดใจรอให้คุณ
สายบุรณะตนเอง ให้พ้นจาก ความบอบช้ำต่างๆ ที่ได้รับจาก
การเดินทางเข้าไปในคลองบางหลวง ด้วยความกระหาย
อยากจะรู้เรื่องราวกิจกรรม ของเจ้าคุณพ่อ นั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร
คุณสายหายเหนื่อยแล้วจึงเรียกพลอยเข้าไปใกล้ แล้วยื่นห่อ
ของให้พูดว่า

"พลอย เจ้าคุณพ่อท่านฝากหีบหมากมาให้ น่ารัก
ออก แก่ห่อออกคูชิ ไปไหนจะได้ใช้กิน"

พลอยแก่ห่อนั้นออกคู ก็พบหีบหมากหู้นางเกาใบ
หนึ่ง เลี่ยมนากรูปร่างกระทัดรัด ในหีบมีตลับหมาก ตลับยา
ซองพลู ทำด้วยนาครบเครื่อง ทั้งที่ใจยังอยากรู้เรื่องมากกว่า
พลอยก็ยังอดใจไม่ได้ ออกอุทานว่า

"ต่าย ! น่าเอ็นดู ! ฉันไม่รู้จะถือไปกินที่ไหนหรือ
คะคุณอา ไม่เคยไปไหนไกลๆคนเดียวสักที ถ้าไปก็มีแต่ ตาม
เสด็จต้องเชิญหีบหมากสวย ไม่รู้ว่าจะไปถือซ้อนกันยังไง"

"ท่านอุตสาห์ส่งมาให้ก็เอาไว้เถิด" คุณสายพูด "วัน
หน้าวันหลังก็คงมีโอกาสดูได้ใช้"

พลอยยังไม่ยอมลุกมาจากคุณสาย อยากจะถามให้รู้เรื่อง
ที่เจ้าคุณพ่อมาตามออกไปให้ได้ จะว่าเจ้าคุณพ่อ ตามคุณสาย
ออกไปทั้งที เพื่อที่จะได้มอบหีบหมากใบนี้เข้ามาให้ตน ก็ดู
จะผิดวิสัย เพราะท่านจะฝากคุณเชยเข้ามา ให้ก็ได้ แต่เจ้าคุณ
พ่อจะต้องเห็นว่า เคี้ยวนี้พลอยเป็นผู้ใหญ่เต็มทีทีเดียว เพราะ
หีบหมากเป็นของให้ผู้ใหญ่ ซึ่งท่านไม่เคยให้พลอยแต่ก่อน
พลอยนั่งอึดเอื้อนอยู่นาน จะถามคุณสายตรงๆก็เกรงใจ กลัว
คุณสายจะหาว่า ละลาบละล้วง ครั้นจะไม่ถามเสียเลย ก็เก็บ
เอาความอยากรู้อยากเห็นในหัวใจไว้ไม่อยู่ พลอยกลืนน้ำลาย
อยู่สองสามครั้ง แล้วก็หลุดปากถามออกไปว่า

"คุณอาคะ เจ้าคุณพ่อท่านมีธุระอะไร"

"ธุระอะไรก็ไม่ใช่เรื่องของเด็ก !" คุณสายจิ้นเสียงดู
เอาทันที ทำเอาพลอยต้องสะดุ้งหน้าเสียว แต่พอคุณสาย เห็นสี
หน้าพลอยก็สงสาร เปลี่ยนเสียงอ่อนพูดว่า

"พลอยอย่าถือคนแก่เลย อาพูดอะอะไปอย่างนั้นเอง
เจ้าคุณท่านมีเรื่องสั่งอำมาตูลเสด็จ อากี้ยังไม่ได้เฝ้า จะพูดไป
ก่อนก็ไม่ดี แต่ไม่เป็นไรหรอกพลอย ไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร
อย่าห่วงเลยแล้วพลอยก็รู้ไปเอง"

คุณสายพุดตัดบทมิให้พลอยถามอะไรต่อไปได้อีก
พลอยจึงเสไปถามถึงเจ้าคุณพ่อว่า

"เจ้าคุณพ่อเป็นอย่างไรบ้างคะคุณอา"

"อา ก็เห็นท่านสบายดี" คุณสายตอบ "แต่เท่าที่อา
สังเกตท่านชราลงไปมาก แต่ก็นั้นแหละรูปพรรณนามธรรม
ของอย่างนี้เป็นธรรมดา ไม่ได้เห็นท่านนานเราก็ต้องสังเกต
ท่านก็คงจะนึกว่ายายสายนี้แกแก่ไปแยะเหมือนกัน" คุณสาย
พุดถึงตัวเองแล้วก็หัวเราะ

ตกเย็นวันนั้นซ้อยก็มากระซิบถามว่า

"ได้เรื่องหรือยังพลอย"

"ยัง" พลอยเบะหน้าตอบ "คุณอาบอกว่าเป็นเรื่อง
ของผู้ใหญ่ ไม่ใช่ของเด็ก"

"ถ้าอย่างนั้นก็ต้องเป็นเรื่องของเด็กแน่ๆทีเดียวน"
ซ้อยตีความอย่างมั่นใจ "ผู้ใหญ่ละก็เป็นอย่างนี้เสมอ ถ้ามีเรื่อง
อะไรที่เกี่ยวกับเด็ก ก็ต้องปิดไว้ก่อนไม่ยอมบอกให้รู้"

"ซ้อยคุณอะไรนี่ซี" พลอยยื่นหีบหมากที่เจ้าคุณพ่อส่ง
มาให้ซ้อยดู "เจ้าคุณพ่อท่านฝากคุณอามาให้"

"แม่เจ้าโว้ย !" ซ้อยร้องจิ้นแล้วเบิกตาโพลง "แล้วนี้
แม่จะถือไปกินที่ไหนกันแม่พลอยแม่ทูนหัว ราวกะเครื่อง ยศ
ท่านผู้หญิงนั่นแน่ะ !"

"ฉันก็ไม่รู้เหมือนกัน" พลอยหัวเราะ

ซ้อยถือหีบหมากเอาไปวางตรงหน้า เปิดออกแล้วก็
ทำท่าหยิบจี๊ผึ่งจิ้นสีปาก อย่างหยิบโหย่งเล็กคิ้ว ซ้ำเลื่องมา
ทางพลอยอย่างไว้ท่า แล้วก็พูดว่า

"ถ้าจะกินหีบหมากอย่างนี้ ก็ต้องวางท่าท่านผู้หญิง
ให้ถูกต้องหน่อย พลอยคุณฉันไว้ให้ดีๆนะ เพื่อว่าวันหลัง ได้
เป็นท่านผู้หญิงกะเขาบ้างจะได้ทำท่าถูก นี้ ! สีปากท่าท่าน
ผู้หญิงมันต้องอย่างนี้ สีปากซ้าๆ นั่งตัวตรงๆ แอนเอวนิด
หน่อย เวลาสีปากต้องเล็กคิ้วซ้ำเลื่องตากวาดไปทั่วๆ ดูว่าใคร
เขาจะเห็นรัศมีเราบ้าง แล้วจึงกินหมาก กัดพลูซ้าๆเหมือนกับ
ว่ากลัวพลูมันจะยับ เอาหมากพลูใส่ปากแล้วอย่าเคี้ยว ต้อง
หยิบยาฝอยอย่างดี จิ้นมาสีฟันซ้าๆ ตอนนี้จะคุยกะใครก็ได้
แล้วก็เอาจุกยาที่ถืออยู่ในมือนั้นแหละ ออกใช้บทประกอบ
คำพูด พอยามันจืดแล้วก็เอามันทิ้งกระ โถน อย่าไปจุกมันเข้า
เคี้ยวจะกลายเป็นไฟรไป คนเขาจะไม่รู้ว่าเป็นท่านผู้หญิง"

พลอยต้องนั่งหัวเราะอยู่เป็นนาน เพราะซ้อยออกทำ
สตรีบรรดาศักดิ์ได้อย่างสนิทสนม

"ซ้อยนี้ถ้าไปเป็นท่านผู้หญิงจริงๆละก็ ฉันเห็นจะแย
ทีเดียว ทำทางมากเหลือเกิน" พลอยพูดพลาง หัวเราะพลาง

"อะ ! ใครจะไปรู้ !" ซ้อยคุยโตขึ้นมาทันที "เป็นท่าน
ผู้หญิง ฉันก็ไม่เห็นมันยากเย็นอะไรนักหนา ใครเขาเป็น กัน
ได้เราก็เป็นได้เหมือนกัน ข้อสำคัญนั้นพอเป็นแล้วกอดผ้าให้
ดีๆ อย่าให้ไปหลงเมียน้อยเสียเท่านั้นเอง"

คืนวันนั้นคุณสายขึ้น ไปเฝ้าเสด็จอยู่นาน จนดึกจึงได้
กลับลงมา และเมื่อกลับมาถึงในห้อง คุณสายก็เตรียมตัวเข้า
นอน ไม่พูดจาว่าอะไร รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง คุณสายก็ไม่พูดถึง
เรื่องที้ออกไปหาเจ้าคุณพ่อ คงทำการต่างๆต่อไปตามปกติ ตก
บ่ายพลอยก็ขึ้น ไปเฝ้าเสด็จอีกครั้งหนึ่ง ตามที่เคยปฏิบัติทุก
วัน เสด็จประทับ ทรงร้อยมัลลย์อยู่ พอพลอยขึ้น ไปถึงก็รับสั่ง
ให้เข้าไปใกล้ๆ แล้วทรงใช้ให้พลอยร้อยมัลลย์อีกท่อนหนึ่ง
เพื่อจะต่อ กับท่อนที่กำลังทรงอยู่

พลอยหอมบร้อมมัลลย์นั่งๆอยู่นาน เสด็จก็ไม่รับสั่งว่า
อะไร ข้าหลวงคนอื่นที่หอมบเฝ้าอยู่ก่อน เห็นพลอย ขึ้น

มาแล้ว ก็กลานถอยลงไปข้างล่าง เพื่อทำกิจธุระส่วนตัว ในที่สุดเสด็จก็รับสั่งขึ้นว่า

"พลอยปีนี้อายุเท่าไรแล้ว"

"สิบแปดมั่งคะ" พลอยทูล

"เร็วจริง" เสด็จรับสั่ง "ตอนเข้ายังเป็นเด็กวิ่งเล่นอยู่นั้น ดูเหมือนเมื่อวานขึ้นนี่เอง เพลอประเดี้ยวเดียว เป็นสาวใหญ่แล้ว"

เสด็จทรงรื้อยมาลัยเงียบๆ ไปอีกครู่หนึ่ง แล้วก็รับสั่งว่า

"นางพลอย พ่อเจ้าเขาให้สายมาบอกข้าว่า เขาจะขอลาเอาตัวเจ้าออกไปแต่งงาน เจ้าจะว่าอย่างไร"

พลอยสะอื้นสุดตัว ใจหายวาบ แทบจะแทรกพื้นตำหนักลงไป ด้วยความตกใจ หน้าของพลอยซีดเผือดลง ทันที เรื่องธุระของเจ้าคุณพ่อที่ต้องตามตัวคุณสายออกไป ก็คือเรื่องนี่เอง แต่พลอยก็มีได้คาดฝันมาก่อน เพิ่งมาได้ยินจากพระโอบุชู้เสด็จโดยกะทันหัน ไม่รู้จะคิดอย่างไรถูก ไม่รู้จะทูลอย่างไรถูก พลอยวางเข็ม ร้อยดอกไม้ลงตรงหน้า ด้วยมืออันสั่น รวบรวมสติเท่าที่มีเข้าไปในตัว แล้วก็ทูลว่า

"หม่อมฉันยังไม่สมัครใจ มั่งคะ"

"ทำไม มีเหตุอะไรหรือ" รับสั่งถาม

"หม่อมฉันยังอยากอยู่ฉลองพระเดชพระคุณไปก่อน
ยังไม่เคยคิดเลยมั่งคะ เรื่องมีเหย้ามีเรือน" พลอยทูล ตอบ
ตะกุกตะกัก

"เจ้าก็โตเป็นผู้ใหญ่แล้ว เรื่องมีเหย้ามีเรือนถึงยังไม่
เคยคิดก็ควรคิด" เสด็จรับสั่ง "เรื่องที่เจ้าคิดจะอยู่กับข้า ต่อไป
นั้น ข้าก็ขบใจ แต่เจ้าควรจะคิดเสียให้ดีๆ อายุข้าก็มากขึ้น
ทุกวัน หมู่นี้ก็เจ็บๆ ไข้ๆ ถ้าข้าเกิดมาแล้ว ไม่รู้จักตาย อยู่เลี้ยง
เจ้าไปได้เรื่อยๆ ข้าก็จะไม่ว่าอะไรหรอก แต่ข้ากลัวข้าจะตาย
เสียก่อน แล้วเจ้าจะเป็นอย่างไร เจ้านายนั้นตายเร็วนัก เจ้าเข้า
มาอยู่ในวังก็หลายปีแล้ว ไม่ได้สังเกตดูบ้างหรือว่า แต่ก่อน
ครีกครื้น เจ้านายอยู่เต็ม ทุกตำหนัก ข้าน้ำคนหลวงก็มากมาย
แต่เดี๋ยวนี้..." เสด็จทรงหยุดครู่หนึ่ง แล้วก็รับสั่งต่อไปว่า

"เดี๋ยวนี้ดูซิ ตำหนักว่างลงหลายตำหนักแล้ว ตำหนัก
ไหนเจ้าของตายก็ต้องปิด ปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรมไป ทุกวัน
คนที่เหลืออยู่ก็ไม่มีปัญญาจะซ่อมจะทำ ตำหนักนี้ก็ต้อง
เป็นไปอย่างนั้นวันหนึ่ง เจ้ามีโอกาสที่จะตั้งตัว เป็นหลักฐาน
ดีกว่าคนอื่น เพราะห้เจ้ายังดีที่พ่อเขาไม่ทอดทิ้ง มีเหย้ามีเรือน
แล้วจะได้เป็นที่พึ่งแก่ตัวเอง สำหรับข้านั้น ถึงเจ้าจะออกไป

อยู่ข้างนอกแล้ว ถ้าเจ้าคิดถึงก็ไปมาหาสู่ได้ ไม่ใช่ว่าอยู่ไกล
อะไรหนักหนา"

พลอยหมอบก้มหน้าหนึ่ง จะรื้อยมาลัยต่อไปก็ไม่สำเร็จ
เพราะน้ำตาที่เริ่มจะไหลรินออกมานั้น กลั้นไว้ไม่อยู่ เสียแล้ว

"อ้าวคูซี ! พุคตึๆกลับมาบีบน้ำตาร้องไห้" เสด็จ
รับสั่ง "เจ้าก็เหมือนนางพวกชาววังทั้งหลายนะแหละ เป็น
โรคบ่นน้ำตาเปิด ดีใจก็ร้องไห้ เสียใจก็ร้องไห้ จนข้าดูไม่ออก
ว่าพวกเจ้าร้องไห้ทำไมกัน ไม่รู้ไปเอาน้ำหูน้ำตา มาจากไหน"

"หม่อมฉันไม่อยากต้องออกไปจากที่นี่มังคะ"

พลอยทูลตอบตะกุกตะกัก

"โเฮ้ย ! คัดจริต !" เสด็จรับสั่งสวนขึ้นมาทันที "นี่
ลองข้าขัดคอ ไม่ยอมให้ออกไปมีลูกมีฝักกัน ก็จะบีบน้ำตา
ร้องไห้อีกนะแหละ เทียวค่าข้าว่ากตขี้บั้งคับขี้ขี้หรือ ครั้น
พอข้าเอออวยเห็นด้วย ก็กลับมาบีบน้ำตาคิดถึง พระเดช
พระคุณ ไม่อยากจะออกไป ข้าเอาใจพวกเจ้าไม่ถูกหรือ !"

เห็นเสด็จรับสั่งอย่างเอาจริงขึ้นมา พลอยก็ต้องพยายาม
ข่มใจ เช็ดน้ำตาให้แห้งแล้วทูลว่า

"เจ้าคุณพ่อท่านจะยกให้ใคร หม่อมฉันก็ยังไม่ทราบ
คิดไม่ถูกว่าจะตัดสินใจอย่างไร"

"เขาบอกข้าเข้ามาแล้ว แต่พ่อข้าพูดประปรายก็ตัด จริตร้องไห้ เสียหน้าตาเป็นเผาเต่า ข้าจะไปบอกอะไรทัน" เสด็จรับสั่ง "ผู้ชายเขาก็คือออก อายุอานามก็พอสมควรไม่เด็ก ไปไม่มากไป เขาเป็นมหาดเล็กรับใช้เวรศักดิ์ ชื่อนายเปรม ก๊กพระยาโชฎีก เงินทองเขามีเยอะเยอะ เจ้ายังไม่พอใจอีกหรือ รู้จักเขาบ้างหรือยัง"

"เคยเห็นหน้ากันมั่งคะ แต่ไม่เคยรู้จักพูดจากัน" พลอยทูลทั้งที่ตัวนั้นเย็นเหมือนน้ำแข็ง เมื่อทราบว่าคุณเปรม ไปสู่ขอตนกับเจ้าคุณพ่อ และเจ้าคุณพ่อก็เห็นด้วย แม้แต่เสด็จ ก็ไม่ทรงขัด ใจพลอยนั้นเต็มแรง จะว่าดีใจ ก็ไม่ใช่ จะว่า เสียใจก็ไม่เชิง เรื่องคุณเปรมเป็นเรื่องที่พลอยอธิบายไม่ถูก และการที่คุณเปรมไปสู่ขอพลอย ก็ไม่แปลกในนักเมื่อรู้แน่ เพราะในใจจริงของพลอยนั้น ก็คาดว่าจะเป็นอย่างนั้นสักวัน หนึ่ง

"แล้วยังไง" เสียงเสด็จรับสั่งถาม

"หม่อมฉันไม่เคยรักใคร่เขาเลยมั่งคะ" พลอยทูล แก้วตัวไปตามเรื่อง

"ชะ ! ไปเอาความรักขึ้นมาอ้าง" เสด็จรับสั่งต่อ "ก็ เจ้าอยู่ในนี้ จะไปเที่ยวรักกับผู้ชายได้อย่างไร ถึงจะรัก ไม่รัก

นั่นไม่สำคัญ อยู่กินกันไปแล้วก็รักกันไปเอง ข้อสำคัญมันอยู่ที่ว่าผู้ใหญ่ของเจ้าเขาเห็นสมควรจะปลุกฝัง ให้เจ้าเป็นหลักฐาน เจ้ารู้สึกว่ามีหน้าที่จะต้องทำตามผู้ใหญ่หรือเปล่า ที่ผู้ใหญ่เขาจัดการให้ก็เพราะเขารักเจ้า จึงอยากจะให้เจ้าได้ดี คิดดูให้ดีๆเถิดพลอย สมมติว่าเจ้าได้ผู้ที่รักใคร่กันมาก่อน เจ้าไปอยู่กับเขาก็มีแต่ความรัก ของเจ้าเองกับของเขาเป็นหลัก ถ้าวุ่นไหนหมดรักกันขึ้นมาทั้งหมดสิ้นทุกอย่าง อยู่ด้วยกันต่อไปไม่ได้ แต่ถ้าได้ผู้ ที่ผู้ใหญ่ปลุกฝังให้ เห็นดีพร้อมกัน ทุกฝ่าย เจ้าก็จะอยู่กันไปเพราะมีความรักของพ่อแม่เป็นหลัก เจ้ามีหน้าที่ ปฏิบัติตามที่ผู้ใหญ่เห็นดี เจ้าก็จะอยู่กันไปยึด เพราะความรักความเจตนาดีของพ่อแม่ นั่น ไม่มีที่สิ้นสุด"

เสด็จหยุดรับสั่งหันมาทอดพระเนตรพลอย ซึ่งหมอบก้มหน้าหนึ่งอยู่เฉยๆ แล้วก็รับสั่งขึ้นว่า

"เจ้าจะว่าอย่างไร"

พลอยไม่รู้ว่าจะทูลอย่างไรถูก เท่าที่เสด็จรับสั่งมาตลอด ก็พอจะเข้าใจได้ว่า มีพระประสงค์ที่จะให้พลอย ออกไปมีเรือน ตามแต่เจ้าคุณพ่อจะเห็นดี พลอยถูกเลี้ยงโดยรับการอบรมมาแต่เล็ก มิให้ขัดพระประสงค์เจ้านาย ของตน และเมื่อโตขึ้นมา ก็ได้เห็นแต่พระเมตตาของเสด็จ จนรู้สึกในใจ

ของตนอยู่เสมอว่า ไม่มีสิ่งใดที่จะยากเกินไป หรือสฤวิสัยใน การที่ตนจะปฏิบัติตามพระประสงค์ แต่เรื่องที่จะต้องแต่งงาน กับคุณเปรมนี้ พลอยยังลั้งเลใจอยู่มาก จะทูลขัดขึ้นต่อไป ก็ ให้เกรงเสียเป็นที่สุด จะทูลตอบตกลงก็อาย ไม่สามารถจะ ออกปากได้ พลอยนั่งอีกอึก อยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ทูลว่า

"นิสัยใจคอของเขาจะเป็นอย่างไร หม่อมฉันก็ไม่ ทราบ ยังนึกกลัวอยู่ อยากจะขอผลัดเวลาต่อไปอีก"

"กลัวอะไรกัน" เสด็จรับสั่ง "ถ้าเจ้ากลัวว่าจะเป็นแม่ เรือนให้เขาไม่ได้ ก็ไม่ต้องวิตกในข้อนั้น ข้าไม่ได้เลี้ยงเจ้า มา เปล่าๆ แต่คอยดูแลอบรมสั่งสอนเจ้าอยู่เสมอ ถ้าจะพูดถึงวิชา ความรู้ทางการบ้านการเรือน เจ้าก็ไม่น้อยหน้าใคร พูดถึง สกฏรุษชาติเจ้า ก็นับว่าดีกว่าคนอื่นๆอีกมาก ถ้าจะพูดถึง สมาคมที่เจ้าได้ผ่านมาแล้ว เจ้าก็เคยอยู่ในที่สูง ได้รู้ได้เห็น อะไรมากมาย เจ้าจะไปกลัวอะไรหนักหนา"

เสด็จหยุดรับสั่งครู่หนึ่งแล้วก็รับสั่งต่อไปว่า

"ถ้าเจ้าวิตกถึงฝ่ายผู้ชาย เจ้าก็ควรจะคิดดูให้ดีว่า ผู้ใหญ่ของเจ้าเขาพร้อมใจเห็นว่าดี แต่เจ้าก็คงจะนึก อย่างเด็ก สมัยนี้ว่าผู้ใหญ่ไม่รู้เรื่อง เป็นคนโบราณคร่ำครึ หรือ ไม่อย่างนั้นก็เห็นแต่ได้ เห็นเขาร่ำรวยก็จะยกลูก ให้เขาไป ถ้า

เจ้านึกอย่างนั้นจริง เขาก็เข้าใจผิด เจ้าควรจะนึกว่าผู้ใหญ่ที่
รักเจ้าเจตนาดีต่อเจ้าเสมอ ก่อนที่ผู้ใหญ่จะปลงใจเห็นดี เขาก็
คงจะคิดแล้วคิดอีก ว่าผู้ชายเขาเป็นคนดี จะพอเลี้ยงเจ้าให้มี
ความสุขได้หรือไม่ เขาคงไม่ดูแต่เพียงlovakๆ แต่ต้องดูจน
ละเอียดลออ ถ้าผู้ชายไม่ดีจริงใครจะไปยกลูกสาวให้ พ่อของ
เจ้า เขาก็มิใช่คนยากจน จะแต่งลูกสาวเพื่อหวังสมบัตินั้นเห็น
จะไม่มี และเท่าที่ข้ารู้จักเขามากก็เป็นคนละเอียด ทำอะไรไม่
ผิดพลาด จะมียุ่งๆอยู่ก็เรื่องเกี่ยวกับนางแม่ของเจ้าเท่านั้น
แต่ข้ารู้จักนางเข้มดี มันเลี้ยงยาก จะไปติเขาฝ่ายเดียวก็ไม่ได้"
เสด็จทรงนั่งรื้อยมาลัยต่อไปอีกครู่ใหญ่ๆ แล้วก็รับสั่ง
ขึ้นอย่างเด็ดขาดว่า

"เฮ้อ ! ข้าก็เพื่อไปคนเดียวตั้งนานแล้ว ว่าไปจริงๆ ก็
ไม่ใช่กการอะไรของข้า ข้าสั่งให้เขาไปบอกพ่อเจ้าแล้วว่า
ข้าไม่ขัดข้อง ถ้าเจ้าจะยังไม่ตกลงปลงใจ หรือจะอาละวาดกัน
อย่างไรอีก ก็ไปพูดกันเอง ตามประสาพ่อลูกเถิด"

พลอยหมอบรื้อยมาลัยถวายไปจนเสร็จ แต่เสด็จก็มีได้
รับสั่งถึงเรื่องนั้นอีกเลย คงรับสั่งเรื่องอื่นต่อไป เหมือนกับจะ
ประทานโอกาสให้พลอยคิด ตัดสินใจในโชคชะตาของ
ตนเอง ในขั้นสุดท้าย

พลอยสวนกับซ้อยที่บันไดตำหนัก เมื่อตอนเดินกลับลงมา ซ้อยเห็นสีหน้าพลอยไม่ปกติก็เปลี่ยนใจ ไม่ขึ้นไปเฝ้า แต่เดินตามพลอยเข้ามาในห้อง คุณสายไม่อยู่ในห้อง แต่ไปอยู่เสี้ยที่ห้องเครื่อง สองคนจึงได้พูดคุยกัน ตามลำพัง

"พลอยเป็นอะไรไป หน้าไม่ค่อยดี" ซ้อยถามขึ้น
"ถูกกริ้วหรือ"

"เปล่า" พลอยตอบ "ฉันกลัวใจมากเท่านั้นเอง"

"อ้าวมีเรื่องอะไรกลัวใจอีกล่ะ" ซ้อยถาม พลอยมองไม่เห็นทางอื่น นอกจากจะเล่าเรื่องให้ซ้อยฟังโดยตลอด เป็นคนแรก แต่พอเริ่มเล่าเรื่องไปได้หน่อยหนึ่ง ยังไม่ทันจะบอกว่า ใครเป็นผู้ที่ไปลู่ขอตนกจากเจ้าคุณพ่อ ซ้อยก็ทักขึ้นก่อนว่า

"เดี๋ยวก่อนพลอย ไม่ต้องเล่าละเอียด พ่อเปรมโฉมเอกนั้นใช่ไหมล่ะ"

พอพลอยพยักหน้ารับคำ ซ้อยก็เอามือตบขาตนตั้งฉากแล้วอุทานว่า "ฉันนึกไว้แล้วไม่ผิดทีเดียว มันสังหรณ์ใจมาตั้งแต่แรกแล้ว ! แล้วนี่พลอยจะทำอย่างไรต่อไป"

"ฉันก็ไม่รู้จะทำอย่างไรถูก อยากจะปรึกษาซ้อยอยู่เหมือนกัน ฉันเกิดมาเป็นตัวก็ไม่มีใคร นอกจากเจ้าคุณพ่อและเสด็จ ท่านมีพระเดชพระคุณแก่ฉันมากมายสุดที่จะ

ประมาณ เจ้าคุณพ่อท่านก็ให้กำเนิด เสด็จก็ทรงชุบเลี้ยงมาจน
เป็นตัว ใจฉันเองยังไม่คิดจะมีเหย้ามีเรือนเลย แล้วคุณเปรม
ฉันก็ยังไม่รู้จัก อยู่ๆฉันจะไปแต่งงานกับเขาได้อย่างไรได้ แต่
ถ้าฉันบอกปัดไป ฉันก็จะต้องขัดใจเจ้าคุณพ่อ และขัดพระทัย
เสด็จ กลายเป็นคนเนรคุณ ถึงใครเขาจะไม่ว่า ฉันก็ตำหนิตัว
ฉันเองไปจนตาย แต่ครั้งจะรับปากไป ฉันก็ไม่แน่ใจว่า
ต่อไปจะเป็นอย่างไร ฉันกลัวเหลือเกิน ซ้อยช่วยฉันคิดบ้าง
เถิด ฉันไม่รู้จะคิดอ่านอย่างไรถูกแล้ว"

"เอ ! ฉันไม่รู้จะแนะนำอย่างไรเหมือนกัน" ซ้อยบ่น
พิมพ์ "ดีไม่ดี แนะนำไปผิดตามประสาของฉัน พลอยก็จะมา
ซัดได้ที่หลัง"

"ซ้อยเห็นอย่างไรก็พูดออกมาเถิด ฉันไม่ซัดหรือ
เพราะซ้อยจะพูดผิดหรือพูดอย่างไร ฉันก็จะคิดเอาเอง"

ซ้อยนั่งคิดอยู่นาน ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พลอยเห็นซ้อย
ใช้เวลาตรึกตรองนานถึงเพียงนี้ แต่ในที่สุด ซ้อยก็พูดขึ้นว่า

"จะผิดหรือถูกฉันไม่รู้นะพลอย แต่ถ้าเป็นใจฉัน ฉัน
ก็จะตามผู้ใหญ่"

พลอยมองคูหน้าซ้อยอย่างสงสัย เพราะไม่นึกว่าซ้อย ผู้
ซึ่งชอบขัดขืนคนอื่น ชอบมีความเห็น เป็นของตัวเอง จะ
ตัดสินใจตกลงง่ายๆเช่นนั้น

"พลอยถ้าจะแปลกใจละซี" ซ้อยพูดเมื่อเห็นพลอย
มองคูตน "แต่ฉันคิดอย่างนั้นจริงๆ ไม่ได้นึกถึงเรื่องเด็ก เรื่อง
ผู้ใหญ่อะไรหรอก แต่ฉันนึกเอาง่ายๆอย่างนี้ ถ้าฉันจะมีเรือน
ฉันอยากได้คนที่เขารักฉันจริงๆ ไม่ทอดทิ้ง คุณเปรมเขา
ติดตามพลอยมาหลายปี พยายามจะเข้ามาถึงตัวด้วยวิธีต่างๆ
แต่พลอยก็ไม่เล่นด้วย ฉันเองก็เคยไปด่าเขาต่อหน้าต่อตา ถ้า
เป็นคนอื่นเขาก็คงเลิกความคิดไปนานแล้ว แต่นี่กลับพยายาม
ไม่เลิก เข้าหาจนถึงผู้ใหญ่ ...แล้วอีกอย่างหนึ่ง ฉันอยากให้
พลอยมีเรือน คนบางคนเขาถึงแม่พลอยไปง่ายๆ เหมือนกับ
ว่าเราไม่สำคัญ จะได้รู้ตัวกันเสียบ้างว่า เราก็ไม่ใช่คน
สิ้นไร้ไม้ตอก"

บทที่ ๑๓ (หน้าที่ ๒)

คำพูดของซ้อยวรรณคดีท่าย ดูเหมือนจะมาสะกิดหัวใจ
ทำให้พลอยสั่นกัขาและเกิดมานะขึ้นทันที ซ้อยพูดถูกเป็น
หนักหนา การกระทำของพีเนื่องที่แล้วมาบ่งให้เห็นชัดว่า
พลอยเป็นคนไม่สำคัญ พีเนื่องนี้จะทำอะไรก็ตามแต่ใจตัว

พลอยมิได้เป็นเครื่องเหนียวรั้ง หรือเป็นคนที่พี່เนื่องจะต้อง
คำนึง พลอยไม่เคยรู้สึกโกรธพี່เนื่อง หรือมีความอาฆาต
แม้แต่น้อย แต่ตั้งแต่เกิดเรื่องนั้นมา ความรู้สึกว่าตนเอง หมด
ความสำคัญนั้น เป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ที่อยู่ในหัวใจ พลอย
พิจารณาความรู้สึกของตนเอง ก็พบความจริง ที่ทำให้ต้อง
แปลกใจ เพราะในระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น คุณเปรม หรือความ
เข้าใจว่าคุณเปรมยังสนใจในตนเองอยู่ ได้เป็นเสมือนเครื่องถ่วง
มิให้พลอยต้องปลงใจแน่นอนไปว่า ตนนั้นมีได้มีความสำคัญ
สำหรับใครเลยในโลก ถ้าจะเปรียบหัวใจพลอยเหมือนกับเรือ
น้อยที่กำลังแล่นฝ่ากระแสน้ำอันเชี่ยวของชีวิต การกระทำ
ของพี່เนื่องนั้น เกือบจะทำให้เรื่อนั้นเสียหลักแทบจะล่มลง
แต่ความสนใจของคุณเปรม ซึ่งพลอยนึกว่าตนไม่นิยมยินดี
นั่นเอง กลับเป็นสิ่งที่ช่วยประคองให้เรื่อน้อยนั้น แล่นฝ่าคลื่น
ลมมาได้ พลอยมิได้เคยนึกอย่างนี้มาก่อน แต่คำพูดของ
ซ้อยเพียงไม่กี่คำ ก็ทำให้นึกได้ ซ้อยพูดถูกแท้ทีเดียว คนที่เขา
ทิ้งเราไปง่ายๆ เหมือนกับว่าเราไม่สำคัญ จะได้รู้ตัวกันเสีย
บ้างว่า เราก็ก็น่าสนใจคนอื่นไว้ไม่ตอก ...อีกอย่างหนึ่งทั้งเจ้าคุณ
พ่อ และเสด็จมีความเห็นพ้องต้องกันว่า คุณเปรมนั้นคู่ควร
กับพลอย ผู้มีพระคุณเพียงสองคนในชีวิต ประารถนาจะให้

พลอยแต่งงานกับคุณเปรม ทั้งสองท่านไม่เคยเรียกร่องสิ่งใด จากตนเลยตั้งแต่เกิดมาเป็นตัว ครั้งนี้เป็นครั้งเดียว ที่ท่าน แสดงความปรารถนาของท่านให้ปรากฏชัด พลอยรู้สึกว่ หน้าที่ที่ตนจะหลีกเลี่ยงมิได้ ก็คิดต้องยอมสละตนสนอง ความปรารถนาของท่านทั้งสอง ตั้งแต่พลอยเริ่มมีความคิดมา ก็เคยนึกอยู่บ่อยๆว่า สำหรับเจ้าคุณพ่อและเสด็จนั้น ถ้าหากว่า มีความจำเป็นจะต้องสละชีวิตของตน ให้แก่ท่านทั้งสองแล้ว พลอยก็จะยอมสละชีวิตนั้นอย่างชื่นตา คราวนี้พลอยไม่ต้อง ถึงกับสละชีวิตให้แก่ผู้มีพระคุณ สิ่งที่ท่านขอให้ทำ ก็เพียง เสี่ยงต่ออนาคตที่ตนเองยังมองไม่เห็นว่าจะเป็นอย่างไรเท่า นั้นเอง อนาคตที่ท่านผู้มีพระคุณมองเห็นว่า จะแจ่มใสด้วย สายตาอันไกลของท่าน แต่ตนเองยังไม่ปลงใจเชื่อสนิทว่าจะ เป็นเช่นนั้น พลอยนึกอย่างนี้แล้ว ก็ตัดสินใจดีกว่าตนควรจะทำอย่างไร ทำให้เบาใจลงไปถนัด มาเถิดชีวิต มาเถิดอนาคต และความไม่แน่นอน ทั้งหลาย พลอยยอมพลีตนเป็นเครื่อง บูชาความดีทั้งหลาย ที่ได้รับมาในอดีตจากผู้มีพระคุณทั้งสอง ท่าน ถ้าหากว่าการตกลงใจของพลอยจะไม่บังเกิดผลอื่นใด นอกจากจะทำให้เจ้าคุณพ่อและเสด็จ ได้รับความปิติ แม้แต่ เพียงชั่วครู่ว่ เด็กคนหนึ่งที่ท่านได้ให้กำเนิด ได้ชุบเลี้ยงมา

นั่นอยู่ในโอวาท พลอยก็พอใจว่า ได้สนองคุณท่านเพียงแค่นั้น

คุณสายเดินกลับจากห้องเครื่องเข้ามาในห้องเจียบๆ เห็นพลอยนั่งอยู่กับช้อยสองคน ก็ชักสงสัยถามขึ้นว่า

"พลอย เสด็จรับสั่งอะไรด้วยหรือเปล่า"

"รับสั่งแล้วค่ะคุณป้า ฉันกำลังปรึกษาช้อยเขาอยู่เดี๋ยวนี้"

"แม่เอ๊ย ! แม่ที่ปรึกษาใหญ่ !" คุณสายพูดประชดช้อยเสียก่อนทีเดียวน "แล้วหล่อนให้คำปรึกษาหาหรือว่าอย่างไรบ้าง ถ้าจะดีๆทั้งนั้นละซี ผู้ใหญ่จะเห็นดีอย่างไร ก็ต้องซัดขึ้นไว้ก่อนกระมัง"

"แน่ ! คุณคุณอาซี ! หากความฉันเปล่าๆ !" ช้อยร้องลั่น "ฉันยังไม่ได้พูดอะไรสักที"

"โธ๊ย ! ไม่ต้องมาปิดฉันหรอก" คุณสายไม่ฟังเสียง "ฉันรู้หรอกว่าคนสมัยนี้เขาเป็นอย่างไรกัน ผู้ใหญ่จะพูด จะแนะนำอย่างไร ก็ต้องเถลไถลไปเสียให้ตรงกันข้าม ไม่งั้นไม่โก้ไม่เก๋ กลายเป็นคนหัวโบราณคร่ำครึ คนอย่างหล่อนนะ พออ้าปากออกมาฉันก็เห็นจีฟันเสียแล้ว"

แทนที่ซ้อยจะ โกรธตีโปยตีพายอย่างเคย ซ้อยกลับสะกิด
เขาพลอย แล้วพูดว่า

"พลอยช่วยบอกคุณอาที่เถิดว่า ฉันพูดว่าอย่างไร ฉัน
พูดเองเท่าไรก็ไม่มีวันเชื่อ ฉันมันคนจี๊ฟนมากเสียแล้ว"

"ซ้อยเขาไม่ได้ว่าอะไรหรอกคะคุณป้า" พลอยแก้
แทน "เขาบอกว่าถ้าเป็นตัวเขาๆก็จะตามใจผู้ใหญ่ สุดแล้วแต่
ท่านจะเห็นดี"

คุณสายทรุดตัวลงนั่ง ตีหน้าเหมือนกับว่าไม่เชื่อหู
ตนเอง แล้วพูดว่า

"โธ้ย ! อย่ามาแก้ตัวแทนกันเลย ฉันไม่เชื่อหรอก
คนอย่างยายซ้อยพูดอย่างนั้น ก็ผิดไปละ !"

"อ้าวจริงๆนะคะคุณป้า" พลอยยืนยัน

คุณสายเหลียงมองดูซ้อยอย่างจงนสนเทห์ แล้วก็ถามว่า

"ซ้อยเป็นอะไรไปหรือเปล่า ไม่สบายหรือ"

ซ้อยหัวเราะอย่างขบขัน แล้วตอบว่า

"เป็นโรคจี๊ฟนมากยังงั้นละคะ คุณอาที่รู้อยู่แล้ว"

คุณสายค้อนขวับ พูดดั่งๆจิ้นกับฝาห้องว่า

"วันนี้ถ้าจะฝนตกใหญ่ทีเดียว ของไม่เคยเป็นก็
เป็นไปได้ ไม่น่าเชื่อเลย" แล้วคุณสายก็หันมาถามพลอยว่า

"แล้วเสด็จรับสั่งว่าอย่างไรบ้าง"

"รับสั่งว่าไม่ทรงขัดข้อง แล้วแต่จะไปตกลงกันเอง
ระหว่างฉันกับเจ้าคุณพ่อ" พลอยตอบ

"แล้วอย่างนั้นพลอยคิดอย่างไร"

พลอยบ่ายเบี่ยงไม่ตอบปัญหาคุณสาย เพราะจะตอบว่า
ตนตกลงใจอย่างที่คิดไว้ ก็ยังอายนัก พลอยกลับโยนปัญหา
กลับไปว่า

"ฉันไม่รู้จะคิดอย่างไร สุดแล้วแต่คุณป้าจะ
เห็นสมควร เพราะคุณป้าก็เลี้ยงฉันมาแต่เล็ก ๆ"

คุณสายมองดูพลอยแล้วยิ้มอย่างปลื้ม แต่ปากนั้นพูดว่า

"ป้าไม่กล้าตัดสินใจอะไรทั้งนั้นแหละพลอย เสด็จ
วันนี้ท่านก็รับสั่งคืออยู่ แต่ถ้าป้าเข้าไปเกี่ยวข้องในตอนนี้ ที่
หลังเกิดมีอะไรไม่พอพระทัยขึ้นมา หรือท่านเกิดคิดถึงพลอย
ขึ้นมา ท่านก็จะมาค่าเอาป้าเข้าว่า นางสายมันหาผิวให้คนของ
ท่าน จนท่านไม่มีใครใช้ ป้าไม่พูดหรือออกเจ็ดแล้ว !"

"ถ้าจะให้ดีละก็" คุณสายพูดต่อ "พลอยเก็บไว้พูดกับ
เจ้าคุณพ่อท่านเองดีกว่า ท่านสั่งเข้ามาว่า อีกสองสามวันจะให้
แม่เชยมารับออกไปบ้าน ท่านอยากจะพูดเรื่องนี้กับพลอยเอง
ป้าพูดเสด็จไว้แล้ว"

คำพูดของคุณสายทำให้พลอยโล่งใจขึ้นมาก เพราะไม่ต้องแสดงความคิดเห็นของตนอย่างไรต่อไปอีก เมื่อถึงเวลาที่คุณเซชมารับ พลอยก็จะได้ออกไปหาเจ้าคุณพ่อที่บ้าน เพื่อเรียนให้ท่านทราบว่า พลอยจะปฏิบัติตามใจท่านทุกอย่าง ซึ่งพลอยจะพูดได้แต่กับท่านคนเดียวเท่านั้น

ข่าวเรื่องพลอยจะออกไปมีเรือน กระจายไปทั่วอย่างไม่น่าเชื่อ เพราะแต่แรกก็ดูเหมือนจะมีคนรู้เรื่องไม่กี่คน แต่ในที่สุดก็รู้กันทั่วไปในหมู่คนที่รู้จัก ถึงแม้ว่าจะไม่มีใครพูดเรื่องนี้ตรงๆกับพลอยก็ตาม แต่ทุกคน พูดให้เป็นที่เข้าใจว่า พลอยเป็นคนมีโชคดี ควรจะยินดีและอยู่ในฐานะที่จะต้องรับความยินดีจากคนอื่น และจะเป็นเพราะอะไรก็ตามที ขณะที่ได้ยินใครพูดถึงคุณเปรมมหาดเล็ก ซึ่งเดี๋ยวนี้มีคนรู้จักมา พูดถึงกันบ่อยๆ พลอยก็เริ่มรู้สึกตัวว่าตนเป็นเจ้าของคุณเปรม จนบางครั้งก็นึกอาย

คุณเซชมารับพลอยไปบ้าน เพื่อไปพบกับเจ้าคุณพ่อตามที่นัดไว้ และบอกให้รู้ด้วยว่าไปพบเพียงชั่วครู่เดียว แล้วก็พากลับมาส่งในวังก่อนประตูปิด เมื่อทูลลาเสด็จแล้ว พลอยก็ออกจากในวังไปลงเรือ ที่มาจากบ้าน มีนางพิศตามหลังไปอย่างไม่เต็มใจ

ระหว่างที่นั่งอยู่ในเรือ คุณเซยกี้พูดขึ้นว่า

"แม่พลอย ไปบ้านคราวนี้ฉันขออะไรสักอย่างหนึ่ง
ได้ไหม"

"ได้สิคุณเซย" พลอยตอบ "คุณเซยจะขออะไร"

"ฉันอยากขอให้แม่พลอย อย่าไปเกี่ยวข้องกับคุณอุ๋น
เธอเลยได้ไหม"

"เอ๊ะ ! ทำไม" พลอยพูดอย่างไม่เข้าใจ "ก็ฉันก็ไม่เคย
ไปเกี่ยวอะไรกับเธอสักที เพียงแต่ไปถึงก็ไปไหว ก่อนจะ
กลับก็ไปลา เพราะถึงจะอย่างไรเธอก็เป็นพี่เท่านั้นเอง ไม่เห็น
จะเป็นอะไรเลย"

"เพียงแต่เท่านั้นก็เถอะ คราวนี้อย่าไปทำดีกว่า เรา
ไปถึงก็ไปหาเจ้าคุณพ่อ แล้วแม่พลอยก็มาที่ห้องฉัน กินข้าว
เสียที่นั่น ฉันจะพามาส่ง ฉันจี้เกียจมีเรื่อง"

"มีเรื่องอะไรคุณเซย" พลอยยังไม่เข้าใจอยู่นั่นเอง

"คุณอุ๋นหมูนี้อเธอเป็นอย่างไรก็ไม่รู้" คุณเซยเริ่ม
อธิบาย "เธอพูดอยู่เสมอว่าชาตินี้เธอจะไม่มีเรือน เพราะเธอ
ไม่เห็นผู้ชายคนไหนจะคู่ควรกับเธอ และเธอจะอยู่กับเจ้าคุณ
พ่อไปจนกว่าจะตายจากกัน แม่พลอยจำได้ไหม"

"จำได้ แต่ฉันยังไม่เห็นจะเกี่ยวอะไร" พลอยตอบ

"นั่นสิฉันก็ไม่เห็นเกี่ยวอะไรเหมือนกัน แต่คุณอุ้น
นั่นใครจะมีอะไรเกินกว่าเธอไปไม่ได้ เป็นต้นว่าเธอไม่มีผัว
คนอื่นอย่างฉันอย่างแม่พลอยก็มีไม่ได้เหมือนกัน เธอเห็น
เป็นบาปกรรมอย่างหนักทีเดียว ที่แม่พลอยมีคนมาสู่ขอ ครั้ง
นี้ ยิ่งเจ้าคุณพ่อท่านอออวยด้วย เธอก็ยิ่งอารมณ์เสียใหญ่ แต่
เธอไม่กล้าขัดใจท่าน ได้แต่มาไล่เบียด เอากับน้องๆ อย่างฉันก็
ต้องหลีกเลียงเธออยู่ทุกวัน พอไม่ให้เกิดเรื่องเท่านั้น แต่ฉัน
กลัวว่าแม่พลอยไปถึงบ้านแล้ว ไปให้เธอเห็นหน้า เธอจะกรีด
ทีเดียว แม่พลอยจะไปทนไหวหรือ ถึงแม่พลอยทนไหว ฉันก็
ทนไม่ไหว เกิดเรื่องกันขึ้น ก็จะร้อนใจเจ้าคุณพ่อท่านเปล่าๆ
แล้วอีกอย่างหนึ่ง แม่พลอยไปบ้านวันนี้ก็จะไปประเดี๋ยวเดียว
โซ่วว่าจะไปอยู่นานอย่างคราวก่อน จะไปให้เกิดเรื่องเกิดราว
ทำไม ร้อนใจเปล่าๆ"

"ถ้าคุณเซยเห็นว่า ฉันไม่ควรไปหาเธอนั้นก็จะไม่
ไป" พลอยตอบ "แต่ฉันยังไม่เข้าใจจริงๆว่า คนอย่างคุณอุ้น
ทำไมถึงเป็นอย่างนั้นไปได้ แล้วก็โซ่วว่าฉันจะวิ่งเต้นจะไปมี
ลูกมีผัวเอาเองเมื่อไร เรื่องของผู้ใหญ่ ท่านจัดทั้งนั้น"

คุณเซยถอนใจใหญ่ แล้วก็พูดว่า

"แม่พลอย ฉันเองก็ไม่เข้าใจอะไรหลายอย่าง เหมือนกัน แต่ในใจฉันนั้นยังนึกอยู่เสมอว่า คนอย่างคุณอยู่นั้น ถ้าเธอมีเรือนเสียได้จะดีมากที่สุดทีเดียว บางทีเธอจะไม่ใช่พาลอย่างนี้ ใจจริงฉันก็ว่าเธออยากมีเรือนกับเขาเหมือนกัน แต่..." คุณเชยหยุดหัวเราะในลำคอ แล้วก็พูดต่อไปว่า "แต่มันติดอยู่นิดเดียวที่ไม่มีใครเขามาขอ"

"คุณเชยเอาอะไรมาพูดก็ไม่รู้!" พลอยร้องขึ้น "ถึงมาขอ เธอก็คงไม่ตกลงกระมัง"

"ใครเขาจะกล้ามาขอ" คุณเชยยังคงยึดมั่นความเห็นเดิม "พอเห็นสีหน้าเขาก็เปิดหนีหมดแล้ว น่ากลัวออก คนเราถ้าทำตัววิเศษจนเกินไป บางทีก็ลำบากเหมือนกัน"

"แล้วคุณเชยล่ะ ไม่คิดมีเรือนบ้างหรือ" พลอยถาม คุณเชยหัวเราะอย่างใจเย็น แล้วตอบว่า

"อย่ามาห่วงฉันเลยแม่พลอย ฉันไม่เป็นไรหรอก อยู่ตัวคนเดียวก็สบายดีถมไป ยิ่งได้เห็นน้องสาวฉันมีเหย้า มีเรือนเป็นหลักฐาน ฉันก็สบายใจพอแล้ว แก่ลงจะฝากตัวฝากผีกับแม่พลอยนี่แหละ"

พลอยใจเต้นขึ้นมาทันที เมื่อได้ยินคำพูดของคุณเชย เริ่มเห็นว่าตนเองมีภาระที่จะต้องเอาใจ และปฏิบัติให้อยู่ใน

ฐานะเป็นที่พึ่งพำนัก แก่พี่น้องที่ตนรักอีกหลายคน ความไม่
แน่นอนแห่งอนาคตดูเหมือน จะเบาบางลงไป เพราะหน้าที่ที่
พลอยรู้อยู่แล้วนั้น บอกบังคับว่าพลอยจะต้องทำอะไร
ต่อไป เพื่อให้สมกับ ความรักและความดีของคุณเซยที่มีต่อ
ตนตลอดมา ก่อนเรือจะถึงบ้าน คุณเซยก็พูดขึ้นว่า

"คราวนี้เจ้าคุณพ่อท่านสบายใจมาก เพราะแม่พลอย
คนเดียว ฉันขอบใจเหลือเกิน"

เจ้าคุณพ่อออกมานั่งคอยรับพลอยอยู่ที่หน้าตึก พอ
พลอยเข้าไปถึงตัว ก็สังเกตเห็นได้ทันทีว่าท่านปีติ ปลื้มใจ
มาก ใบหน้าของเจ้าคุณพ่อ ทำให้พลอยรู้สึกดีใจ ที่ตนเป็นคน
ทำให้ท่านได้รับความพอใจ และมีความสุข

"เสด็จทรงสบายดีหรือพลอย" เจ้าคุณพ่อถามขึ้น
ก่อน และเมื่อพลอยตอบรับว่าเสด็จทรงสบายดี ท่านก็ไต่ถาม
ทุกข์สุขและคุยเรื่องอื่นๆ อยู่อีกนาน จนคุณเซยที่นั่งอยู่ด้วย
ในตอนแรก กระซิบว่า

"แม่พลอยอยู่คุยกับเจ้าคุณพ่อก่อน ฉันจะไปสั่งให้
เขาหาข้าวไว้ให้กิน" แล้วก็คลานเลียงไปเสียอีกทางหนึ่ง

เมื่อคุณเซยหลีกไปแล้ว เจ้าคุณพ่อก็นั่งมองพลอยอยู่อีก
ครู่หนึ่ง แล้วก็ปรารภขึ้นว่า

"พลอยเดี๋ยวนี้เป็นผู้ใหญ่เต็มตัวที่เดียว พ่อไม่ได้พบ นานแปลกตาไปมาก เมื่อรุ่นสาวเคยนึกว่าพลอยโตขึ้น จะ เหมือนแม่ แต่มาเดี๋ยวนี้ก็ไม่เหมือน แม่ของพลอยเขาสวยผาด โผน สวยด้วยท่าทางและเวลาพูดจามีเสน่ห์ แต่พลอยสวยกว่า เพราะถึงจะนั่งนิ่งๆ ไม่พูดจាកับใคร พลอยก็ยังดูสวยอยู่ นั้นเอง"

พลอยได้แต่ยิ้มตอบคำชมของเจ้าคุณพ่อ เพราะไม่ทราบว่าจะตอบด้วยถ้อยคำอย่างไรถูก เจ้าคุณพ่อเปลี่ยนที่นั่ง กระทบกระไดอยู่อีกรูหนึ่ง และจุดบุหรี่สูบหนึ่งตัว เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้แก่ตัวเอง แล้วก็ถามขึ้นมาเบาๆ เหมือนไม่ อยากให้ใครได้ยินว่า

"พลอย เรื่องที่พ่อให้แม่สายเขาไปทูลเสด็จนั้น ท่าน รับสั่งว่าอย่างไร"

"ท่านรับสั่งว่าไม่ทรงขัดข้อง แล้วแต่ดิฉันจะตกลง กับเจ้าคุณพ่อเอาเอง" พลอยตอบตะกุกตะกัก

เจ้าคุณพ่อนิ่งอึ้งไปอีกรูหนึ่ง เหมือนกับจะตรึงตรอง เลือกลำพุดว่าจะพูดกับพลอยว่าอย่างไรดี ในที่สุดก็เอ่ยขึ้น ว่า

"แล้วพลอยเห็นอย่างไร" แต่เจ้าคุณพ่อก็พูดต่อไปทันทีว่า "พ่ออยากให้พลอยรู้ตัวเสียก่อนว่าพ่อไม่บังคับ เรื่องจะมีเขี้ยวมีเรื้อนเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องของพลอยจะต้องคิดเอาเองมากอยู่ พ่อเป็นผู้ใหญ่ก็ได้แต่คิดให้ เพราะอยากจะทำให้ลูกได้ดี ถ้าจะถามพ่อๆก็ต้องบอกว่า พ่อเห็นเขาสมควรทุกอย่าง ถ้าพลอยได้คนอย่างเขา พ่อก็จะนอนตาหลับ แต่นั่นแหละ ถ้าเชื่อว่าพลอยยังมีอะไรติดขัด ก็บอกพ่อได้ อย่างลับบอกมาเถิดพ่อไม่ว่า"

พลอยต้องนั่งก้มหน้าอยู่นานเหมือนกัน ก่อนที่จะตอบเจ้าคุณพ่อ ใจนั้นอยากจะบอกให้ท่านรู้ว่า ตนยอมสนองความตั้งใจของท่าน เพราะอยากจะสนองคุณให้ท่านสบายใจ และเมื่อมีเรื้อนแล้วก็จะพยายาม ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เพื่อมิให้ท่านต้องผิดหวัง หรืออับอายขายหน้า คนที่พลอยจะต้องแต่งงานด้วยนั้น จะเป็นคุณเปรม หรือคนอื่นที่ไหนก็ตาม ถ้าเจ้าคุณพ่อเห็นดีแล้ว พลอยก็จะตามใจท่านทั้งสิ้น เพราะเดี๋ยวนี้ พลอยถือว่าการมีเรื้อนเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้มีพระคุณ มิใช่เรื่องที่จะตามใจตัวเองอีกต่อไป แต่พอถึงเวลาที่จะพูดเข้าจริง พลอยก็ไม่สามารถจะบรรยายความคิดต่างๆนั้นให้ออกมาเป็นคำพูดได้ พลอยได้แต่ก้มตัวลงหมอบ เพื่อให้

หน้าที่ก้มมองดูกระดานนั้น ชิดกระดานเข้าไปอีก แล้วก็ได้
ยินเสียงตัวเอง ตอบเจ้าคุณพ่อว่า

"แล้วแต่เจ้าคุณพ่อจะเห็นสมควรเถิดเจ้าค่ะ ลูกไม่
ขัด" พอพูดออกไปแล้ว เลือดก็วิ่งขึ้นหน้าชูใหญ่ ทำให้พลอย
ต้องหมอบก้มหน้าไปอีก จนเกือบจะติดกระดาน

เสียงเจ้าคุณพ่อหัวเราะเบาๆ อย่างพอใจ แล้วก็มิเสียงพูด
ขึ้นว่า

"อย่าอับอายไปเลยพลอย ของอย่างนี้เป็นของ
ธรรมดา พ่อดีใจนักที่ลูกอยู่ในโอวาท เป็นบุญของเจ้า ที่ได้อยู่
ทันสนองคุณพ่อ และก็เป็นบุญของพ่อที่ได้ปลุกฝังเจ้าทันตา
เห็น พลอยเป็นคนเชื่อฟังผู้ใหญ่ดีแล้ว พ่อแน่ใจว่าจะไม่มี
ผิดพลาด เมื่อพลอยตกลงใจแล้ว ก็จะได้บอกรับหมั้นเขาไป"
เจ้าคุณพ่อหยุดพูดอีกครู่หนึ่ง แล้วก็พูดขึ้นว่า

"เอ๊ะ ! นี่แม่เซยเขาหายไปไหนเสียนาน ถ้าจะไปอยู่
ในห้องกระมัง พลอยไปคุยกับพี่ๆน้องๆ ให้สบายใจเถิดลูก
นานๆจะได้มาบ้านสักที เห็นแม่เซยเขาบ่นคิดถึงอยู่ พ่อจะ
เก็บเอาไว้นาน เดี่ยวเขาจะหาว่า หวงลูกสาว" โชคชะตาของ
พลอยก็ถูกกำหนดด้วยถ้อยคำเพียงเท่านั้นเอง

พลอยคลานผ่านเจ้าคุณพ่อไปตามเฉลียงหน้าตึก แล้วก็เข้าไปในห้องคุณเชย คุณเชยนั่งอยู่ในห้องกับหวาน ผู้เป็นน้องสาวอีกคนหนึ่ง หวานเดี๋ยวนี้นั่งไขว่ห้างใจ เรียกได้ว่าเป็นสาวแล้ว และด้วยเหตุที่หวานเป็นเด็กร่างใหญ่ จึงดูตัวเป็นสาวกว่าอายุ ที่พอสังเกตว่ายังเป็นเด็กสาวอยู่ ก็เพราะหวานยังไม่ได้ตัดผม แต่ยังไว้ผมยาว ปล่อยผมข้างหลังยาว เพียงว่า ผมข้างหน้าเกล้าเป็นผมโปรงตามสมัยนิยมในขณะนั้น คุณเชยเห็นพลอยเข้าไปในห้อง ก็บอกหวาน ให้หาน้ำให้พลอยอาบน้ำ ล้างหน้าให้หายร้อน และบอกให้พลอยลองทาน้ำอบขวดหนึ่ง ที่คุณเชยบอกว่าหอมหนัก เพิ่งได้มาใหม่ๆ พลอยอาบน้ำอบแล้ว คุณเชยก็พูดขึ้นว่า

"หวานเขาเรื่องกับฉันมาหลายวันว่า ถ้าแม่พลอยมาถึงบ้าน เขาจะมาคุยด้วย ที่แรกฉันไม่ยอม เพราะกลัวจะลำบาก แต่แล้วก็สงสารเลยเอาตัวมาไว้ด้วย แม่พลอยกลับแล้วก็คงจะเกิดเรื่องกันอีก ฉันกลัวใจจริงทีเดียว"

พลอยหันไปยิ้มกับหวาน และหวานก็ยิ้มตอบด้วยความรัก ความเลื่อมใสอย่างจริงใจ คุณเชยไม่พูด ถึงเรื่องแต่งงานกับพลอยเลย แต่ชวนพูดชวนคุยเรื่องอื่นตลอดเวลา ที่กินข้าว

ด้วยกันในห้อง และเมื่อกินข้าวแล้ว ก็ยังนอนเอกเขนกคุยกัน
อยู่อีกนาน

จนเวลาบ่ายลง คุณเชยจึงชวนพลอยไปลาเจ้าคุณพ่อ
เพื่อกลับเข้าวังอย่างที่ได้อุคกันไว้ เจ้าคุณพ่อ เดินออกมาส่ง
พลอยที่เฉลียงหน้าตึก และเมื่อพลอยเงยหน้าขึ้นหลังจากที่ลง
กราบลา เจ้าคุณพ่อก็ส่งเงินให้ หนึ่ง พลาบบอกว่า

"พลอยคงจะต้องการใช้เงินบ้างในระหว่างนี้ เงินนี้
ของพ่อให้พลอย จะใช้จ่ายซื้อหาอะไรที่จำเป็น ก็ไปปรึกษา
แม่ตายเขาคุณ"

พลอยรับเงินจากเจ้าคุณพ่อและก้มลงกราบอีกครั้ง
หนึ่ง แล้วก็เดินมากับคุณเชยลงจากตึกมาที่ตำน้ำ พ่อเพิ่มนั่ง
อยู่บนม้ายาวที่ตำน้ำอย่างสบายอารมณ์ มีนางพิศนั่งอยู่กับพื้น
ทั้งสองคนกำลังคุยกันอย่างชื่นบาน พลอยได้ยินเสียงพ่อ
เพิ่มและนางพิศคุยกันได้แต่ไกล พอพลอยเดินเข้าไปใกล้ พ่อ
เพิ่มก็พูดขึ้นว่า

"แน่ ! แม่พลอยมาแล้ว จะกลับหรือแม่พลอย"

วันนี้พ่อเพิ่มถึงจะหน้าแดงอยู่ด้วยฤทธิ์สุรา แต่ก็ยัง
พูดจาได้เป็นปกติ ไม่ถึงเข้าชั้นอาละวาด ที่แรกพลอยนึก ว่า

จะไม่ยอมพูดกับพ่อเพิ่ม เพราะยังนึกเคืองเรื่องที่แล้วๆมาไม่หาย แต่เมื่อนึกถึงอีกทีหนึ่ง ก็ตอบไปว่า

"พ่อเพิ่มสบายดีหรือ ถ้าจะเพิ่งกลับมาถึงกระทิง ฉันจะกลับเข้าวังอยู่เดี๋ยวนี้แล้ว"

"ฉันกลับมานานแล้ว เจอะพิศเขานั่งอยู่ที่นี้คนเดียว ก็เลยนั่งคุยกับเขาอยู่ จะขึ้นไปหาบนตึก ก็กลัวจะถูกไล่ลงมา"

"ดูพ่อเพิ่มพูดสิ !" คุณเชยท้วงขึ้น "ชอบพูดบอๆ อย่างนี้เสมอแหละ ขึ้นไปใครเขาจะไปไล่ น่องน่องมา ก็ไม่มี แก่ใจไปหา แล้วยังมาแก้ตัว เทียวซักคนอื่นเขา"

"คุณเชยละก็ฉันเสียเรื่อยทีเดียว" พ่อเพิ่มหัวเราะอย่างอารมณ์ดี "ที่ฉันไม่ขึ้นไปก็เพราะเห็นว่าอีกประเดี๋ยว ก็คงได้พบกัน ฉันจะได้นั่งเรือไปส่งด้วยคน คุยกันในเรือก็ได้ ถมไป แล้วอีกอย่างหนึ่ง แม่พลอยกะฉันนี่ ต่อไปจะไปมาหาสู่กันทุกวันก็ยิ่งได้ ไม่ลำบากเหมือนเดี๋ยวนี้ จริงไหมพิศ" พ่อเพิ่มพูดเป็นนัย

"จริงจริงเทียวเจ้าพระคุณ" นางพิศตอบแล้วก็หัวเราะอย่างดีใจ แล้วพูดว่า

"อีกหน่อยพิศก็คงจะได้สบายเป็นใหญ่เป็นโตกะเขามั่ง อยู่ในวังทุกวันนี่มันคับแคบนัก ถ้ามีบ้านช่อง ของเราเอง ใครจะไปมาหาสู่ ก็จะได้รับให้เต็มทีทีเดียว"

พลอยชวนคุณเชยลงเรือเข้าไปนั่งอยู่ในเก๋ง ส่วนนางพิศลงท้ายเรือ และพ่อเพิ่ม โดดตามลงนั่งตอนหัวเรือ ติดตามด้วย

"แม่พลอยรู้ไหม ระหว่างนี้ใครคนหนึ่งเขากินไม่ได้นอนไม่หลับ จะตายมิตายเหลืออยู่แล้ว"

"ไม่รู้ไม่ชี้!" พลอยตอบอย่างงอน "ใครจะเจ็บจะตาย ก็ไม่เห็นว่าจะเป็นกงการอะไรของฉันเลย"

"โธ่! ไม่สงสารเขาบ้างหรือ" พ่อเพิ่มออก "เขาเดาไม่ถูกจริงๆ ว่าแม่พลอยจะว่าอย่างไร เจ้าคุณพ่อท่านก็ยังไม่ตกลงอะไรเลย ท่านตอบเขาไปว่าต้องถามพลอยดูก่อน ...ฉันก็อยากจะรู้ว่า แม่พลอยของเจ้าคุณพ่อท่าน คิดอย่างไร ฉันจะไปได้บอกเขาให้ทัน เพราะเพื่อนฉันคนนี้อาการหนักโร่แร่เต็มทีแล้ว ดีไม่ดีเดี๋ยวจะตายเสียก่อน"

พลอยหันไปดูหน้าคุณเชย เหมือนกับจะขอความช่วยเหลือ ฝ่ายคุณเชยก็ตอบแทนไปให้ทันที่ว่า

"ตายเสียก็ดี ถามบ้างบอกๆ อะไรก็ไม่รู้"

แต่พ่อเพิ่มก็ไม่ถือสาต่อคำพูดของคุณเชย พุดกับพลอย
ต่อไปว่า

"แม่พลอย ฉันก็รู้ว่าฉันเป็นคนล้มเหลว ไม่ได้
เรื่องไม่ได้ราวเท่าไรนัก แต่ก็นั่นแหละ ถึงฉันจะเป็นอย่างไร
ฉันก็ยังรักยังห่วงแม่พลอย เพราะแม่พลอยเป็นน้องในไส้ ใจ
จริงฉันอยากให้แม่พลอย มีความสุข ให้ได้ดี ที่ฉันทำอะไรไป
ก็เพราะเจตนาดีจริงๆ ถึงจะผิดจะพลาดไปบ้าง ก็ขอให้ยกเว้น
ฉันเสียเถิด พุดขึ้นมาฉันก็คิดถึงแม่ ถ้าแกอยู่ป่านนี้ก็คงจะดีใจ
พิลึก"

พ่อเพิ่มพูดแล้วก็ทำตาแดงๆ เมินหน้าออกไปมองนอก
เรือ เสียงนางพิศส่งน้ำมูกดังลั่นมาจากท้ายเรือ เพราะนางพิศ
นั่น ถ้าใครเอ่ยถึงนายเก่า เป็นต้องร้องไห้สะอึกสะอื้นทุกทีไป
พลอยเองเมื่อได้ยินพ่อเพิ่มพูด ก็อดสงสารไม่ได้ ตื่นตันในคอ
หอยขึ้นมาเหมือนกัน จึงตอบพ่อเพิ่มไปว่า

"ฉันไม่ถืออะไรพ่อเพิ่ม พ่อเพิ่มเจตนาดีต่อฉันๆก็รู้
แต่บางทีพ่อเพิ่มทำอะไรมากไปน้อยไป ไม่คิดถึงฉันบ้าง ฉัน
เป็นผู้หญิงก็ต้องอายุเป็นธรรมดา"

"จริงสิ" คุณเชยพุดขึ้นมาบ้าง "ฉันก็รู้ว่าพ่อเพิ่มรัก
น้อง แต่พ่อเพิ่มทำอะไร ไม่ค่อยระวังตัวเสมอ เราก็โตะๆ

ด้วยกันแล้ว ต่อไปถ้าพ่อเพิ่มระวางตัวเสียบ้าง ก็คงจะไม่มีเรื่อง"

เรือแจวกำลังแล่นออกกลางแม่น้ำ หัวเรือนั้นก็แหวกกระแสน้ำ เกิดเสียงดังอยู่ไม่ขาดระยะ พ่อเพิ่มนั่งเหม่อมองทอดสายตาออกไปไกล คิดอะไรอยู่นาน แล้วก็พูดขึ้นว่า

"คุณเชยพูดทำให้ฉันนึกอะไรออก เราก็โตเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาแล้วด้วยกันทุกคน ฉันคิดถึงเมื่อครั้งเรายังวิ่งเล่นกันเมื่อเป็นเด็กแล้วก็ใจหาย ต่อไปนี้เราก็นับว่าแต่ละคนจะไปทำอะไรอย่างแต่ก่อนก็คงไม่ได้ ฉันเองก็มีแม่พลอยเป็นน้องแท้ๆ อยู่คนหนึ่ง คุณเชยฉันก็รักเหมือนพี่น้องที่องเดียวกัน ว่าที่จริงเราก็มีกัน เพียงสามคนเท่านั้น ฉันอยากจะขออะไรสักอย่าง คือต่อไปข้างหน้า ถึงจะเป็นอย่างไรๆ เราก็จะต้องเกาะกันไป ไม่ทิ้งกัน ใจฉันคิดอย่างนี้ แม่พลอยกับคุณเชยเห็นด้วยไหม"

คุณเชยเอื้อมมือมาพาดไว้บนขาพลอยแล้วก็พูดว่า

"ฉันคนหนึ่งละที่จะไม่ทิ้งพี่ทิ้งน้อง และถ้าเดาใจแม่พลอยไม่ผิด แม่พลอยก็คงจะคิดอย่างเดียวกัน นึกอย่างนี้แล้วฉันก็สบายใจขึ้นเป็นกอง เพราะถ้าคิดถึงเวลาข้างหน้า สิ้นบุญ

พ่อแม่แล้ว ฉันใจไม่สบายเลย แต่ถ้าคิดว่ายังมีพี่น้องอยู่ ก็พอ
ค่อยยังชั่ว"

พลอยอุบมือคุณเชยเบาๆ เพื่อบอกให้รู้ว่าคุณเชยพูดตรงกับ
กับความรู้สึกของตน สามคนพี่น้องนั่งนิ่งๆต่อไป ในระหว่าง
ที่เรือแล่น นางพิศเมื่อได้ยินคนทั้งสามพูดกัน ก็ร้องไห้สะอึก
สะอื้นมากขึ้น จะเพราะดีใจหรือเสียใจ ก็ไม่มีใครรู้ ก่อนเรือ
จะเข้าเทียบท่า นางพิศก็พูดขึ้นว่า

"คุณเพิ่มคุณพลอย บ่าวอีกคนนะที่ไม่มีวันทิ้งคุณๆ
หรอก"

บทที่ ๑๔ (หน้าที่ ๑)

ระยะเวลาสองสามเดือนระหว่างการรับหมั้นกับ
แต่งงานนั้น พลอยรู้สึกเหมือนกับอยู่ในฝัน จะลำดับ
เหตุการณ์หรือมองดูอะไร ให้เห็นเป็นจริงเป็นจังก็เกือบจะ
ไม่ได้ ตั้งแต่วันที่กลับมาจากบ้าน ข่าวกีฬาแพร่สะพัดไปทั่ว ใน
หมู่คนรู้จักว่า พลอยจะแต่งงานและจะแต่งงานกับคุณเปรมผู้มีชื่อ
ว่าเป็นเศรษฐี ข่าวนี้ทำให้พลอยกลายเป็นบุคคลที่น่าสนใจ
ขึ้นมาทันที คนที่รู้จักคุ้นเคยจริงๆ ก็พากันแห่ห้อมมาหาแทบ
ไม่เว้นแต่ละวัน คนที่รู้จักเพียงห่างๆ ก็พยายามที่จะเข้า
ใกล้ชิด เพื่อฝากเนื้อฝากตัวเอาไว้ และพวกที่มีของจะขาย
ตั้งแต่ผ้าถุงผ้าห่มไปจนถึงเครื่องเพชร และของใช้ต่างๆ ก็มา
ติดต่อพูดจาชักจูงให้พลอยซื้อของๆตนไม่เว้นแต่ละวัน
พลอยไม่รู้ว่าของหมั้นที่ผู้ใหญ่ทาง คุณเปรมนำไปมอบให้แก่
เจ้าคุณพ่อนั้นมีอะไรบ้าง แต่ข่าวลือก็สะท้อนกลับจากข้าง
นอกวง เข้ามาถึงหูตนเองว่า เป็นของหมั้นที่มีราคามากมาย
นักหนา นานๆจะมีเช่นนี้สักครั้งหนึ่ง และการแต่งงานที่จะมี
ขึ้นในเดือนหกนั้น ก็กะกันว่าจะเป็นงานที่ใหญ่โตที่สุดงาน
หนึ่งในรอบปี พลอยได้แต่นั่งฟังข่าวต่างๆเหล่านี้ เหมือนกับ

ว่าเป็นข่าว เกี่ยวกับคนอื่น ไม่ได้รู้สึกสนใจ หรือตื่นเต้น
เท่าที่ควรจะเป็น

วันหนึ่งขณะที่พลอยเฝ้าเสด็จอยู่บนตำหนัก คุณสายก็
ขึ้นบันไดนำหน้าพาแม่บุญอาคุณเปรมขึ้นเฝ้า พอเห็นแม่บุญ
คลานกระฉับกระเฉงตรงเข้ามา เสด็จก็รับสั่งว่า

"บุญจะมาหมั้นนางพลอยกระมัง"

แม่บุญลงหมอบกราบอย่างคล่องแคล่ว แล้วก็ทูลเป็น
ปัญหาอย่างที่พูดกับคนอื่นๆ โดยไม่มีข้อยกเว้น ให้แก่ใครเลย
ว่า

"หม่อมฉันนำของถวายเข้ามามั่งคะ เห็นจะโปรด
นะมั่งคะ"

"วู๊ย ! โปรด !" เสด็จรับสั่ง "เอาเข้ามาให้เถิด" แล้ว
เสด็จก็ทรงพระสรวลด้วยความขบขัน ในวิธีพูด แบบแปลกๆ
ของแม่บุญ

เด็กธรรมาศาสวสองสามคนที่พลอยไม่รู้จัก คลานเข้ายก
ของถวายขึ้นมาตั้งเรียงรายอยู่หลายอย่าง เด็กพวกนี้ มากับแม่
บุญ หน้าตาเป็นผู้มีสกุล พลอยต้องมองดูด้วยความสนใจ
เพราะสงสัยว่าจะเป็นญาติของคุณเปรม ซึ่งต่อไปก็จะเป็น
ญาติของตนในวันข้างหน้า

"เครื่องแก้วมั่งคะ" แม่น้อยเริ่มทูลเสด็จถึงของถวายที่นำเข้ามา "ของตกเข้ามาจากนอกใหม่ๆทั้งนั้น ถ้าจะหายากนะมั่งคะ"

พลอยอดสนใจในของถวายที่วางเรียงรายอยู่ตรงหน้าตนไม่ได้ เพราะแต่ละอย่างล้วนแต่เป็นของมีราคา ทั้งสิ้น เครื่องแก้วชุดหนึ่งเป็นชุดทรงพระพักตร์ ทำด้วยแก้วเจียรระโนอย่างเยี่ยม มีลายทองเป็นใบไม้ดอกไม้ มีตั้งแต่เหยือกน้ำอ่างน้ำเครื่องประกอบอื่นๆ ไปจนถึงขวดน้ำอบทั้งเถา ตั้งแต่ใบใหญ่ไปจนเล็ก และโถแป้งอีกเถาหนึ่ง เรียงลำดับได้ขนาดกัน ต่อจากนั้นมาเป็นชุดที่บุชชา ทำด้วยแก้วเจียรระโนหนามขนุน มีพร้อมตั้งแต่แจกัน พานดอกไม้พุ่มใหญ่เล็ก ตลอดจนเชิงเทียนและกระถางรูป ที่วางอยู่ปลายแถวของถวายนั้น เป็นอ่างแก้วเจียรระโน ใบใหญ่มีพานเงินรองรับอยู่ข้างล่าง จะทำขึ้นสำหรับประโยชน์อันใด พลอยเองก็นึกไม่ออกเหมือนกัน

"ตายจริง !" เสด็จรับสั่งเมื่อทอดพระเนตรไปยังของถวาย "ทำไมเอาของมาให้กันมากมายอย่างนี้ละ ข้ามิต้องตั้งห้างขายเครื่องแก้วหรือนี่"

แม่ผู้ก้มหน้าหัวเราะลงไปทีหน้าอกแบบชาววัง แล้วก็
ทูลว่า

"กริ้วหรือมั่งคะ พ่อเปรมเขาขอให้หม่อมฉันถวาย
ของให้มากๆ ให้สมกับที่เสด็จมีพระเดชพระคุณ ทรงพระ
เมตตา เขาก็ว่าของเขาถูก จริงไหมมั่งคะ"

"ข้าจะไปรู้หรือว่าจริงหรือไม่จริง" เสด็จทรงพระ
สรวล "ว่าแต่ไอ้อ่างอะไรนั่นเถอะ เขามีไว้สำหรับทำอะไร
กัน"

แม่ผู้หัวเราะก๊ากแล้วทูลว่า "หม่อมฉันเองก็ไม่ทราบมั่ง
คะ เห็นมันใบโตๆงามดี ก็เลยเอาติดเข้ามาถวายด้วย เสด็จก็
ไม่ทรงทราบเหมือนกันหรือมั่งคะ"

"ใครจะไปรู้ได้" เสด็จรับสั่ง "ว่าแต่เรื่องนางพลอย
ของข้านี้เถอะ กำหนดวันกันไว้หรือยัง"

"ได้แล้วมั่งคะ" แม่ผู้ทูลตอบ "ขึ้นสิบสองค่ำเดือน
หกนี้แหละมั่งคะ"

"เออยังมีเวลาเตรียมตัวทัน แต่งที่ไหน"

"ตกลงกันว่าจะแต่งที่บ้านคลองพ้อมมั่งคะ บ้าน
เจ้าสาวอยู่ปากชะโน้นไปมายาก แต่งแล้วก็จะอยู่บ้านนั้น
เลยมั่งคะ"

พลอยฟังแม่ขี้ทุลถึงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการ
แต่งงานของตนอย่างสนใจ ทั้งที่มีได้เงยหน้าขึ้นเลย ครั้งนี้
เป็นครั้งแรกที่พลอยรู้ว่า ตนจะต้องแต่งงานที่ไหนเมื่อไรแน่
และขณะที่ฟังอยู่นั้นก็นึกในใจอยู่ว่า พิธีแต่งงานที่ตนจะต้อง
เข้าสู่ในเวลาข้างหน้า นั้น จะมีรายละเอียดพิสดารอย่างไรตน
ก็หาไม่รู้ไม่ พลอยนึกในใจว่าว่างๆ จะต้องถามคุณสายให้รู้แน่
ในเรื่องเหล่านี้ แม่ขี้ทุลเฝ้าเสด็จอยู่ไม่นานนัก คุยเรื่องโน้นเรื่อง
นี้อยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็ทุลลากลับ พอแม่ขี้ทุลกลับไปแล้ว เสด็จก็
รับสั่งขึ้นว่า

"คุณสาย ของหมั้นพลอยเขามากมายเหลือเกิน
ทีเดียว"

"ก็ดีแล้วนี่มังคะ" คุณสายทุล "สมกับที่ทรงพระ
เมตตาไว้มาก"

"สายพูดเหมือนกับว่าของมันแปลกกับคนได้" เสด็จ
รับสั่งขึ้นลอยๆ "ถ้าจะถืออย่างนั้น ของอีกสิบเท่า หรือร้อย
เท่านี้ ข้าก็ไม่ยอมแปลกกับนางพลอย แต่นี่มันคนละเรื่อง"

เสด็จหยุดทรงตริตรองอะไรอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็รับสั่ง
ต่อไปกับคุณสายว่า

"เรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวของพลอย สายช่วยจัดการ ให้ที่เป็นของข้าให้ ช่วยดูแลให้ดีๆหน่อย อย่าให้ขายหน้าเขา ถึงเวลาใกล้ๆวันจึงค่อยขึ้นมาเลือกของแต่งตัว พวกเข้มกักต สายสร้อยกันอีกทีหนึ่ง คราวนี้ต้องถือว่าข้าแต่งงานลูกสาว อย่าให้อายฝ่ายเจ้าบ่าวเขาได้ ข้าจะให้พวกเครื่องใช้อื่นๆ อย่างขันล้างหน้า เชี่ยนหมาก เตี้ยวก็จะไปซ้ากับของที่พ่อของ พลอยเขาจะให้ แล้วของข้าก็มีแต่พวกเครื่องเงิน เครื่องนาก บ้านพลอยเขาใช้เครื่องถมกันทั้งนั้น ให้ไปก็จะไปจับกัน เปลาๆ ข้าจึงคิดให้ของอื่น"

นับตั้งแต่วันที่ญาติคุณเปรมเข้ามาถวายของเสด็จที่ คำหนักก็ถือว่า การหมั้นและการแต่งงานของพลอย ที่จะ มาถึงในเวลาอีกสองสามเดือนข้างหน้า นั้น เป็นความจริงที่ แน่นอนเป็นทางการ แต่ก่อนนั้นเรื่องนี้เป็นเพียงแต่ ข่าวลือ มาสำเร็จเด็ดขาดแน่นอนเอาตรงที่เสด็จรับของถวาย ซึ่ง เท่ากับว่าเป็นการประทานพระอนุญาตแล้ว โดยสมบูรณ์

ชีวิตของพลอยในขั้นต่อมานั้น ดูเหมือนจะหมกอยู่ใน กองผ้า ขึ้นต้นด้วยผ้าขาวม้าสำหรับหมกอยู่กับบ้าน ซึ่งต้องซื้อ มาใหม่และฉีกให้ได้ขนาด แล้วก็เล็มขอบและอบร่าเก็บไว้ให้ พอ ออกเรือนแล้วจึงจะใช้ ต่อจากนั้นก็เป็นเรื่องของผ้าลาย ที่

จะต้องเลือกต้องคู่กันทุกคู่ไป นอกจากผ้าลายก็ยังมีผ้าม่วง
ไหมเลียน ผ้าม่วงดอก ผ้าม่วงลาย ผ้าม่วงคดกริช ซึ่งต้องเลือก
ซื้อไว้นั่งไปทำงานออกหน้าออกตาให้สมฐานะ เสร็จจาก
เรื่องผ้าก็ถึงเรื่องเสื้อ ซึ่งเดี๋ยวนี้ใส่กันหนาตากว่าแต่ก่อน สมัย
นิยมนั้นก็เปลี่ยนไปจากเสื้อแขนพอง เหมือนขาหมูแฮม
กลายเป็นเสื้อแขนธรรมดา รัดเอวแน่นและเกี่ยวข้อข้างหลัง
เมื่อเลือกผ้าหรือแพรตัดเสื้อ ได้เป็นที่พอใจแล้วก็ต้องวัดตัว
ต้องลอง และต้องหาแพรสะพายไว้ให้ถูกกับเสื้อ สำหรับ
กาลเทศะต่างๆ พลอยไม่เคยนึกว่าการแต่งงาน จะต้องลงทุน
ใช้จ่ายค่าเครื่องแต่งตัวมากมายถึงเพียงนี้ เงินที่เจ้าคุณพ่อให้
มานั้น เกือบจะไม่ได้แตะต้อง เพราะเสื้อผ้าที่หาใหม่เป็นของ
เสด็จประทาน และรับสั่งถามถึงเรื่องนี้กับคุณสายเนื่องๆ หาก
พลอยจะทักท้วงขึ้นมาเป็นครั้งคราว เพราะเห็นว่าของ
บางอย่างดูจะมากมายฟุ่มเฟือยไป คุณสายก็มักจะอ้ำ รับสั่ง
ขึ้นมาขู่สำทับ และบอกด้วยทุกครั้งว่า คนที่พลอยจะไปอยู่
ด้วยต่อไปนั้นเขาเป็นเศรษฐี ฝ่ายพลอยจะไปอยู่ กับเขา
จะต้องไปในลักษณะที่มีให้เขาดูถูกได้ เพราะจะทำให้ขาย
พระפקตร์เสด็จ พลอยก็จำต้องนั่งทุกครั้งไป

ตอนที่กลับมาจากบ้านครั้งสุดท้ายใหม่ๆ พลอยยังซาต่อ เหตุการณ์ต่างๆ ที่จะบังเกิดขึ้นกับตน เพราะเห็นว่า ยังมีเวลา อีกหลายเดือนที่จะนึกถึง แต่ในขั้นต่อมา พอเหตุการณ์นั้นเริ่ม จะเป็นจริงจังและใกล้เข้ามาทุกวัน พลอยก็เริ่มวิตกหวาดเกรง ต่ออนาคต บางทีนอนกลางคืนนึกถึงเรื่องนี้แล้วก็เหงื่อแตก ทั้งตัว และนอนไม่หลับจนคิด ผู้ที่พลอยจะปรับทุกข์ได้มีแต่ ซ้อยเพียงคนเดียวเท่านั้นเอง ในตอนแรกๆ ซ้อยดูเหมือนจะ เห็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพลอย เป็นของสนุก เป็นของที่ทำให้ ชีวิตประจำวันที่ซ้ำซากนั้น มีสีสันและมีของใหม่ที่จะต้องคิด และต้องทำ ต้องคอยเวลาที่ จะมาถึง ซ้อยเข้าร่วมมือพลอย เลือกเสื่อผ้าเครื่องแต่งตัวอย่างเบิกบาน และสนใจในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ยิ่งกว่าตัวพลอยเสียอีก แต่พอใกล้วันเข้ามา ซ้อยก็ดู เฉื่อยเฉื่อยลงไป บางเวลาซ้อยก็ลอบมองดูหน้าพลอย อย่าง เป็นห่วง และบางครั้งเมื่อพูดถึงเวลาที่จะต้องแยกกันอยู่ ซ้อย ก็แสดงสีหน้าเศร้าจนเห็นได้ชัด วันหนึ่งพลอย ปราศรัยขึ้นกับ ซ้อย ขณะที่อยู่กันสองต่อสองว่า

"ซ้อย ฉันชักจะไม่สบายใจเต็มที่แล้วละ มันยังไปอยู่ ก็ไม่รู้ เรื่องที่ฉันจะออกไปมีเรื่องนี้ละ"

"นั่นสิ ! ฉันก็ชักจะไม่สบายใจเหมือนกัน" ซ้อยตอบ "แต่แรกฉันก็เฉยๆ คล้ายกับว่ามันจะไม่เป็นจริงเป็นจัง ขึ้นมา หรือเหมือนกับว่าเป็นเรื่องของคนอื่น ไม่ใช่เรื่องของแม่ พลอย พอถึงเวลาซื้อข้าวของเสื้อผ้ากัน ฉันก็ออกสนุกเต็มที่ เพราะเรื่องใช้อิฐของคนอื่นละก้อ ฉันชอบนัก แต่พอไกล้ววัน เข้ามาฉันก็ชักจะใจไม่ดีขึ้นทุกวัน คิดถึงเรื่องที่จะจากกันฉันก็ ใจหาย เดียวนี้เพียงเห็นหน้าแม่พลอยอยู่ท่าตา ฉันยังคิดถึงเสีย แล้ว"

"เรื่องนั้นก็จริงหรือซ้อย" พลอยพูด "แต่มันก็ไม่รู้ กระจะไรนัก ฉันจะหมั่นไปมาหาสู่ซ้อยเสมอ อย่าวิตก แต่เรื่องที่ ฉันไม่สบายใจยังมีอีก"

"มีอะไรอีกล่ะ" ซ้อยถาม

"ก็จะมีอะไรเสียอีกเล่า" พลอยตอบ "ซ้อยคิดดูสิ ฉัน จะต้องไปอยู่กินกับคนที่ฉันไม่เคยรู้จักเลย นิสัยใจคอ จะเป็น อย่างไร แล้วก็จะอะไรต่ออะไรอีกมาก ฉันไม่รู้ทั้งนั้น เรื่อง อะไรๆก็ช่างเถอะ เพียงแต่เจอจะกันจ้งหน้าเข้าจริงๆ จะพูดกัน ว่าอย่างไร ฉันก็ยังนึกไม่ออก พอนึกถึงเรื่องนี้ขึ้นมาที่ไร ฉัน เหนือภาพแตกทุกครั้ง"

"จริงซี" ซ้อยว่า "ฉันก็กลัวแทนเหมือนกัน สมมุติว่า ถ้าเป็นตัวฉัน ไม่ใช่แม่พลอย ฉันก็ยังนึกไม่ออกว่า จะทำอย่างไรดี ให้อธิบายเรื่องนี้สักใจคอน่ะ ไม่สู้กระไรนัก อยู่กันไปก็เริ่มเรียนรู้ไปที่ละเล็กทีละน้อย แต่ว่าทุกอย่าง มันต้องมีหัวมีหาง คนจะรู้จักกันก็ต้องเริ่มเข้าที่ไหนแห่งหนึ่ง ฉันยังนึกไม่ออกเลยว่า แม่พลอยจะไปเริ่มอย่างไร ที่จะให้ได้รู้จักพวกจากันก่อน เห็นจะไม่มีหนทาง ยิ่งรู้ว่ามันหมายกันแล้วอย่างนี้ ยิ่งพบปะกันไม่ได้ทีเดียว กว่าจะได้เห็นหน้าได้พูดกันก็ถึงวันส่งตัว ตายละซี !"

พลอยมือเย็นเฉียบแล้วพูดอ่อยๆว่า

"อีตอนนี่สิซ้อยที่ฉันกลัวนัก เขาพูดจาทำท่าทางกันอย่างไรก็ไม่รู้ คนไม่เคยพูดกันเลย แล้วอยู่ๆ ก็ถูกโยน เข้าไปนั่งอยู่ด้วยกันสองคน ถ้าเป็นซ้อยเสียอีกคงไม่เท่าไรนัก เพราะซ้อยเป็นคนกล้า ฉันเป็นคนอย่างไรซ้อยก็รู้ดี ฉันกลัวฉันจะไปตายเสียก่อนเท่านั้นเอง"

"เฮ้อ !" ซ้อยถอนใจใหญ่ "เรื่องมันแก้ไขไม่ได้แล้ว คิดไปก็เสียเวลาเปล่าๆ เลยตกระไรเลยพลอย โจนก็แล้วกัน ใครไม่พูดกะเราก่อน เราก็คงไม่พูด"

คุณเชยเข้ามาหาหลายครั้งในระหว่างนั้น ทุกครั้งพลอยก็ได้รับรู้เรื่องราวทางบ้าน พลอยรู้ความจริงว่า ที่ตนจะต้องไปเข้าพิธีที่บ้านคุณเปรม ก็เพราะคุณอุ้นไม่ยอมให้แต่งที่บ้าน"

"ฉันสงสารเจ้าคุณพ่อท่านเหลือเกินเทียวแม่พลอย" คุณเชยเล่าให้พลอยฟัง "ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ท่าน จะแต่งงาน ลูกออกหน้าออกตา ท่านก็อยากจะแต่งที่บ้านให้ครึกครื้น แต่พอท่านเอ่ยเรื่องนี้ที่ไร คุณอุ้นเธอก็อ้าง เหตุขัดข้องไปต่างๆ"

"แล้วท่านไม่รู้หรือว่า คุณอุ้นเธอดีขัดข้องเรื่องอะไร"

พลอยถาม

"ทำไมท่านจะไม่รู้ แต่เราควรจะเห็นใจท่านบ้าง เพราะท่านจะต้องอยู่ดูหน้าคุณอุ้นทุกวัน มีเรื่องขัดใจกันขึ้น ก็รำคาญเปล่าๆ ท่านก็เลยทำเฉยเสีย" คุณเชยอธิบาย

"แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังไม่วาย" คุณเชยเล่าต่อ "ธรรมดาเจ้าคุณพ่อท่านเป็นคนมีอารมณ์เรื่อยๆ แม่พลอยก็รู้ อยู่แล้ว แต่ถึงอย่างนั้นก็หวัดมีเรื่องกัน ตอนที่ท่านสั่งให้จัดของให้แม่พลอยนั้นแหละ"

"เป็นอย่างไรกัน" พลอยถามขึ้นด้วยความสนใจ

"ท่านสั่งให้ฉันไปบอกคุณอุ้นให้จัดเครื่องล้างหน้า ถม เขียนหมากถมไว้ให้แม่พลอย พอฉันไปบอก เธอก็โกรธ

กระฟัดกระเฟียด ค่าประชดฉันอยู่เรื่อยๆ แล้วเธอก็จัดของ
เลวๆ ส่งออกมาให้ พ่อเจ้าคุณพ่อท่าน เห็นของที่เธอจัด
ออกมา ฉันรู้สึกว่าคุณ โกรธทีเดียว แต่ท่านก็ไม่พูด เดินเข้าไป
ไปที่ห้องคุณอุ่น เรียกเอาบุญแจ้แล้วท่านก็หยิบเอาเอง เลือก
เอาแต่ของดีๆ เท่านั้น แล้วท่านยังหยิบของอื่น เป็นต้นว่าตะลุ่ม
ถมสำหรับใส่ผ้าบัง และของอื่นๆ เต็มเข้าไปอีกหลายอย่าง
พอให้ครบชุด พอใจท่านแล้วท่านก็เรียกหีบ แล้วท่านก็เก็บ
บุญแจ้ไว้เอง สั่งให้คนยกเอาหีบที่ใส่ของไปเก็บไว้ที่ห้องฉัน
รอให้ถึงวันแม่พลอยจะแต่งงาน ท่านจึงจะขนเอามาให้"

ถ้อยคำที่คุณเชยพูด ทำให้พลอยรู้สึกปีติในความกรุณา
ของเจ้าคุณพ่อ ส่วนปากนั้นก็ถามคุณเชยไปว่า

"แล้วระหว่างนั้นคุณอุ่นเธอว่าอย่างไรบ้าง"

"เธอจะไปว่าอย่างไรได้" คุณเชยตอบ "เอาจริงเข้า
เธอก็กลัวท่านเหมือนกัน แต่แล้วเธอก็เลยมาพาล โกรธ เอากับ
ฉันเข้า จนเดี๋ยวนี้เธอยังไม่พูดกับฉันเลย แม้หน้าเธอก็ไม่
มอง"

"โธ่ ! คุณเชยเลยต้องรับเคราะห์เพราะเรื่องของฉัน
แท้ๆ ที่เดียว" พลอยพูดอย่างเห็นใจ

คุณเชยยิ้มมองดูหน้าน้องสาวแล้วตอบว่า

"ไม่เป็นไรหรอกแม่พลอย ฉันก็ไม่ได้ทำอะไรผิด แม่พลอยก็ไม่ได้ทำอะไรผิด คุณอุ่นเธออยากโกรธ ก็ให้โกรธไป ฉันกลับสบายดีเสียอีกที่เธอไม่พูดด้วยระหว่างนี้" "ไม่ยั้งนั่น เธอก็ชอบซักฉันถึงเรื่องแม่พลอย แล้วก็พูดก่อนขอคุณแม่พลอยให้ฉันฟัง จนบางที่ฉันแทบจะอดโมโหไม่ไหว ไม่พูดกันเสียอย่างนี้แหละดี ฉันว่าฉันจะทำโกรธกับเธอ ไปจนแต่งงานแม่พลอยให้เสร็จเรียบร้อยเสียก่อน แล้วฉันจะเข้าไปดีกับเธอเอง"

พลอยต้องหัวเราะเมื่อได้ยินคุณเชยพูด เพราะน้ำใจอย่างคุณเชย ที่ปราศจากความอาฆาตพยาบาทนั้น ไม่มีใครเหมือน

"แม่พลอยแต่งงานแล้ว ฉันอยากจะเตือนอะไรสักอย่าง" คุณเชยพูดต่อ "เรื่องพี่น้องของเราน่ะแหละ ไม่มีใครอีก คนที่เขาจะแต่งกับแม่พลอย เขามีชื่อว่าเป็นเศรษฐี แม่พลอยก็รู้ว่าคุณจิตของเรา เดียวนี้ใช้อัฐทำอะไร ก็ไม่รู้จักพอ พอคุณจิตรู้ว่าแม่พลอยจะแต่งกับใคร ก็หูฟังที่เดียว ทำทอดสนิทเข้ามาทางฉันหลายหนแล้ว เพื่อจะให้ฉันบอกแม่พลอยว่า เธอรักเอ็นดูแม่พลอยอย่างไร แต่ฉันก็ทำเฉยเสีย ต่อไปคุณจิตก็จะต้องตามแม่พลอย ถึงบ้าน เรื่องก็อยากได้อัฐน่ะแหละ แม่พลอยจะต้องระวังให้ดี คุณจิตพูดอะไรอย่าไปหลงเชื่อ เพราะ

เธอเป็นพี่น้อง ของเรา เรื่องเงินๆทองๆ ถ้าไม่ดีคนอื่นเขาจะดู
ถูกได้ แล้วยังพ่อเพิ่มอีกคน ฉันหนักใจจริงๆทีเดียว" คุณเซช
พูด แล้วก็ถอนใจใหญ่

"ก็ฉันเห็นพ่อเพิ่มเป็นเพื่อนชอบพอกับเขาอยู่แล้ว
เขาคงจะไม่ว่าอะไรกระมัง" พลอยพูดขึ้นอย่างไม่แน่ใจ

"เวลานี้กำลังเป็นเพื่อน" คุณเซชตอบ "ที่เขาคบเป็น
เพื่อน ก็เพราะเขาอยากทอดสะพานเข้ามาหาแม่พลอย และก็
เพราะเขาเป็นเพื่อนกับพ่อเพิ่มนั่นแหละ เขาจึงได้ไปจนถึง
บ้าน เข้าฝากเนื้อฝากตัวจนเจ้าคุณพ่อท่านรัก เวลานี้ฉันก็รู้ว่า
เขายังรักใคร่นับถือพ่อเพิ่มอยู่มาก เพราะพ่อเพิ่มแ่รักเขา แ่
ช่วยเหลือสนับสนุนเขาจริงๆ แต่อย่าลืมว่าต่อไปพ่อเพิ่มก็
กลายเป็นญาติข้างเมีย ไม่ใช่เพื่อนรักกันชอบกันเฉยๆอย่าง
เดี๋ยวนี ถ้าพ่อเพิ่มไปทำ อะไรไม่ดี ก็จะกระทบมาถึงแม่พลอย
ฉันจึงอยากเตือนให้แม่พลอยระวังพ่อเพิ่มไว้อีกคนหนึ่ง
ธรรมดาพี่น้อง ก็ต้องรักกันอยู่แล้ว ฉันไม่ได้มาอายุให้ระแวงกัน
หรอก แต่เรารู้กันอยู่แล้วว่า พี่น้องของเราเป็นคนอย่างไร
ฉันเตือนด้วยเจตนาดีจริงๆ เพราะฉันก็เป็นพี่แม่พลอยอีกคน
หนึ่ง แม่พลอยอย่าโกรธฉันก็แล้วกัน"

"ฉันก็ไม่โกรธหรือคุณเชย" พลอยตอบยืนยัน "คุณเชยเจตนาดีต่อฉัน ฉันจะไปโกรธได้อย่างไร ฉันกลับชอบใจคุณเชยเสียอีก เพราะที่คุณเชยเตือนมาก็ถูกทั้งนั้น ที่ฉันวิตกอยู่ก็เพราะไม่รู้ว่าทั้งคุณชิต และพ่อเพิ่มแถมจะมาทำไหนดต่อไปเท่านั้น"

"ไม่ต้องวิตกหรือ" คุณเชยพูด "ฉันจะช่วยดูให้อีกทางหนึ่ง แม่พลอยคอยระวังตัวให้ดีๆ อย่าเผลอก็ดีกัน ฮือ!" คุณเชยถอนใจใหญ่ แล้วก็หัวเราะ "ฉันพูดมาเสียยืดยาว เหมือนกับว่าฉันเคยมีผิวมาแล้วสักห้าคน"

"อีกคนหนึ่งที่พลอยได้พบบ่อยๆ หลังจากที่ได้ตั้งทรงรับของถวาย ก็คือแม่หนู ซึ่งหมูนี้อาจจะวิ่งเข้าวิ่งออกไปมาหาอยู่กับคุณสายอยู่ไม่ขาดระยะ พลอยรู้สึกเบาใจที่ได้มีโอกาสรู้จักกับพี่น้องของคุณเปรม อย่างน้อยที่สุด ก็คนหนึ่งเมื่อได้พบกันสองสามหน พลอยก็เริ่มเรียกแม่หนูว่า คุณอาหนู ตามชื่อยไป ซึ่งทำให้แม่หนูปลื้มหน้ายิ้มไม่ จากแม่หนูพลอยก็ได้รับความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับคุณเปรมหลายอย่าง เป็นต้นว่า คุณเปรมเป็นลูกชายคนใหญ่ และขณะนี้หลังจากที่บิดามารดาตายไปหมดแล้ว คุณเปรมก็ครอบครองบ้านอยู่คนเดียว น้องชายคุณเปรม อีกคนหนึ่งชื่อคุณเป็อง มิได้รับราชการ

แต่คุณเปรมให้คุณเลิกกิจการค้าขายของทางบ้าน และคุณเปรม
ยังมีน้องสาว อีกคนหนึ่งชื่อปรุง อายุจะแก่อ่อนกว่าพลอยราว
ปีหนึ่งหรือสองปี แต่มีเรือนไปแล้ว เวลานี้ที่บ้านจึงไม่มีใคร
นอกจากคุณเปรม และแม่สู้กับแม่เนียนผู้เป็นอา ปลูกเรือน
อยู่ด้วยกันสองคนต่างหากในบริเวณบ้าน คุณเปรมเฝ้าแยก
ไปอยู่ที่ห่าง เพื่อให้ได้อยู่ใกล้ซิดกิจการค้าขาย แม่ปรุง
น้องสาวก็แยกไปอยู่กับสามี

"ทั้งบ้านเวลานี้ก็มีฉันคนเดียวเท่านั้น ที่ยังทำอะไร
ไหวอยู่" แม่สู้บอก "แม่เนียนก็เจ็บๆ ไข้ๆ อยู่แต่บนเรือน แม่
พลอยรู้จักแม่เนียนแล้วคงชอบ เพราะเขาเป็นคนนิ่งๆ ไม่พูด
ซ้ำพูดซ้ำอย่างฉัน แม่พลอยคงรำคาญฉันหรอก จริงไหม"

"ไม่รำคาญหรอกค่ะ" พลอยตอบเอาใจ "คุณอาสู้
คุยสนุกออก ฉันชอบฟัง"

"แม่พลอยขอยอฉันกระมัง" แม่สู้ตอบทั้งที่สีหน้าบอก
ว่าปลื้ม "คนพูดมากกะคนเงียบพูดกันไม่รู้เรื่อง อย่างฉัน ต้อง
คุยกะแม่ซ้อย จริงไหม"

ซ้อยซึ่งเผชิญนั่งอยู่ด้วยหัวเราะชอบใจ แล้วก็ตอบว่า

"นั่นปะไร ฉันว่าแล้วใหม่ละ คุณอาνούยคงรักฉันมาก
ทีเดียว นี่ถ้าคุณอาามีหลานเหลืออีก คงยกให้ฉัน จริงใหม่คะ
จริงใหม่"

"ไม่จริง" แม่นูยตอบ "อย่างแม่ช้อยนี่คบกันคุยกัน
สนุก เอามาเป็นหลานสะใภ้ลำบาก ฉันพูดอย่างนี้ถูกไหม แม่
พลอย"

พลอยอดหัวเราะในคำพูดขวานผ่าซากของแม่นูยไม่ได้
แล้วจากการตกลงระหว่างแม่นูยกับคุณสาย พลอยก็ได้รับ
กำหนดการว่า ในวันแต่งงานนั้น พลอยจะต้องขึ้นไปทูลลา
เสด็จแต่เช้า และคุณสายพลอยและช้อย ในฐานะเพื่อนเจ้าสาว
รวมทั้งข้าหลวงเสด็จที่เป็นเพื่อนเจ้าสาว อีกสองสามคนจะ
ออกจากวัง เจ้าคุณพ่อของพลอย จะเอารถม้ามารับที่ประตูวัง
จากวังก็จะไปที่บ้านคลองพ้อม แม่นูยจะจัดเรือนของแม่นูย
เป็นที่พักของฝ่ายเจ้าสาว เพราะเรือนแม่นูยอยู่ห่างกับเรือน
คุณเปรมพอสมควร จะดูไม่น่าเกลียดเลยในการที่เจ้าสาวจะ
ไปพักอยู่ที่นั่น เช้าวันแต่งงานมีสวดมนต์ทำน้มนมน์ พลอย
จะต้องออกไปตักบาตรเลี้ยงพระเพลครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วก็รีบ
กลับมา เรือนแม่นูย และอยู่ที่นั่นจนบ่าย ตกบ่ายได้ฤกษ์รดน้ำ

พลอยก็จะต้องไปเข้าพิธีรดน้ำบนตึก รดน้ำแล้วก็ต้องกลับ
เรือนแม่บุญอีกและคอยจนถึงฤกษ์ส่งตัว

"ความจริงเรื่องนี้ก็ต้องขอไปที" คุณสายพุดเมื่อ
อธิบายรายละเอียดให้พลอยฟัง "ถ้าบ้านพลอยอยู่ใกล้ๆ ใจฉัน
ก็อยากให้พลอยกลับบ้านหลังจากใส่บาตรและหลังจากรดน้ำ
แต่นี้ก็ไกลนัก เราถือเอาเรือนแม่บุญเป็นบ้านเรา ระหว่างนั้นก็
แล้วกัน ป้าจะออกไปอยู่คอยดูแลการงานให้ตลอด พลอยไม่
ต้องวิตก ขอแต่เวลาถึงวันงานสั่งให้ ทำอะไรพลอยต้องทำ
ตาม อย่ามัวกระบิดกระบวนอยู่ที่แล้วกัน" คุณสายสั่ง
เหมือนกับว่าพลอยยังเป็นเด็กๆ นอกจากรายละเอียดเหล่านี้
แล้ว ยังมีรายละเอียดอื่นๆอีกมากมาย ที่คุณสายคอยเน้นคอย
เตือนอยู่เสมอ แต่พลอยก็มีรู้ที่จะรับฟังหรือจดจำไว้อย่างไร
ได้หมด เพราะยิ่งใกล้วันเข้ามาพลอยก็ยังมีแต่ความประหม่า
ความกลัว ความวิตกต่างๆ กินไม่ได้นอนไม่หลับจนร่างกาย
ซักจะซุบซิดลง ซ้อยซึ่งมองดูพลอยอยู่ ด้วยความเป็นห่วง
แอบเข้ามากระซิบบอกในวันหนึ่งว่า

"แม่พลอยระวังตัวให้ดีๆหน่อย เดี่ยวจะตาย
เสียก่อน"

"ฉันก็ไม่รู้จะทำยังไงเหมือนกันซ้อย" พลอยตอบ
"ทั้งกลัวทั้งวิตกจนไม่เป็นอันกินอันนอน นึกอีกทีตายเสีย ก็ดี
เหมือนกัน"

"อย่านึกอย่างนั้นสิพลอย" ซ้อยเตือน "เราก็ไม่ใช่
เด็กๆ ด้วยกันแล้ว เรื่องอะไรต้องทำก็ทำมันไป อย่าไปคิด
อะไรมากนัก เดี่ยวจะเจ็บไข้ไปเปล่าๆ ไม่ดีแก่ใครทั้งนั้น"

"ฉันอยากรู้นักว่า คนที่เขาจะแต่งงานเขาเป็นอย่างไร
ฉันทุกคนหรือเปล่า" พลอยปรารภขึ้น

"ฉันก็ไม่รู้เหมือนกัน" ซ้อยตอบ "เห็นแม่แก่เล่าให้
ฟังว่า ก่อนแม่จะแต่งงานกับคุณพ่อ แก่แล้ว เหมือนจะขาด
ใจ"

"เอ๊ะ !" พลอยพูดอย่างฉงน "แม่ฉันไม่เคยรู้จักกับ
คุณพ่อของซ้อยมาก่อน เหมือนกันหรือ"

"เปล่า" ซ้อยตอบ "ผู้ใหญ่ท่านจัดการให้ทั้งนั้น ก็
เห็นอยู่ด้วยกันสุขสบายดีจนแก่เฒ่า พลอยจะต้อง วิตกอะไร"

"ซ้อยพูดปลدฉันกระมัง" พลอยพูดอย่างไม่ไว้ใจ "ถึง
คุณพ่อและแม่ของซ้อย จะอยู่ด้วยกันมาเป็นอย่างดี ก็ไม่แน่ว่า
จะเป็นอย่างนั้นทุกคู่ไป เพื่อฉันไม่เป็นอย่างนั้น จะทำ
อย่างไร"

"แม่พลอย" ซ้อยพูดด้วยเสียงที่เด็ดขาด "เชื่อนั่นดีกว่า อย่าคิดมากไปเลย เรื่องนี้มันเหมือนแทงหอย เวลานี้หอยก็ยังไม่ออก แม่พลอยอย่าเพิ่งไปคิดดีกว่า หอยจะกินเสียก่อนจะดีกว่า"

แต่ทั้งที่พลอยจะวิตกวิจารณ์ นั่งคิดนอนคิดถึงเรื่องอนาคต จนกระทั่งบางครั้งถึงกับอธิษฐานภวนา ขอให้วันคืนล่วงไปแต่ช้าๆ เพื่อผัดเวลาออกไปอีกอย่างไรก็ตาม แต่วันคืนก็ล่วงไกลเข้าไปทุกที ข้าวของทุกอย่าง ถูกตระเตรียมจนเสร็จรายละเอียดทุกอย่างถูกกำหนดแน่นอน ไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอีกต่อไป หลังจากคืนสุดท้ายในวัง ที่พลอยนอนไม่หลับเลยแม้แต่นิดเดียว วันสำคัญที่สุดในชีวิตของพลอยวันหนึ่ง คือวันแต่งงานก็มาถึง คุณสายบ่นพึมพำปลอบใจพลอยแต่เบาๆ ด้วยถ้อยคำที่พลอยไม่มีแก้ไขที่จะฟังให้รู้เรื่อง ตาของคุณสายเองก็คลอไปด้วยน้ำตา เพราะจะต้องจากกับเด็กที่เคยเลี้ยงมาแต่เล็กจนโต คุณสายบอกให้พลอย อาบน้ำอาบท่าให้เรียบร้อย แล้วก็ชวนกินข้าวเช้าแต่เช้าตรู่ ถึงพลอยจะฝืนใจกินสักเท่าใด ก็กลืนข้าวไม่ลงคอ สามคนที่เคยอยู่กันมาด้วยกันช้านาน คือคุณสาย พลอย และซ้อยต่างนั่งอยู่กับสำรับ แสร้งทำว่ากินข้าวด้วยกัน ตามปกติ แต่ความจริงก็กินข้าวไม่

ลงด้วยกันทั้งสามคน กินข้าวเสร็จแล้วคุณสายและซ้อย ก็
ช่วยกัน แต่งตัวให้พลอยด้วยชุดที่จะเดินทางไปจากวัง นุ่ง
ผ้าม่วงสีตามวันและใส่เสื้อเรียบๆ สะพายแพรจีบ และตรึงติด
กับเสื้อเรียบร้อย ชุดที่จะแต่งฟังสวดและตักบาตรเลี้ยงพระ
เพลนั้น ถูกส่งไปไว้ล่วงหน้าที่เรือนแม่ช้อย เมื่อพลอยไปถึง
บ้านนั้นแล้ว ก็จะต้องเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวอีกหลายชุด
แต่งตัวเสร็จแล้วยังเหลือแต่สวมเกือก คุณสายก็พาพลอยขึ้น
ไปเฝ้าทูลลาเสด็จ ที่ชั้นบนของตำหนัก

วันนั้นเสด็จขึ้นบรรทมแต่เช้ากว่าปกติ เพื่อให้พลอยได้
เฝ้าทูลลา เมื่อพลอยขึ้นไปถึงห้องบรรทม เสด็จประทับหัว
พระเกศายู่หน้ากระจกบานใหญ่ พอทรงเห็นพลอยคลานเข้า
ไป ก็หันพระพักตร์มารับสั่งว่า

"พลอยขึ้นมาลาหรือ ข้าอุตสาห์ลูกขึ้นมาส่งเจ้าแต่
เช้า"

พลอยคลานเข้าไปกราบเกือบชิดพระองค์ แล้วก็ฟุบ
หน้าลงร้องไห้อย่างหมดแรง พลอยนึกล่วงหน้าไว้ หลาย
ตรลบว่า เมื่อถึงเวลาที่จะต้องทูลลาเสด็จมาถึง ตนจะแสดง
กิริยาอาการอย่างไร เสด็จจะทรงรับสั่ง ว่าอย่างไรบ้าง พลอย
เคยนึกเตือนตัวเองว่า เมื่อถึงเวลาจะต้องกุมสติให้อยู่ อย่า

ปล่อยให้ความรู้สึกของตน ทำให้ตนแสดงกิริยาอาการที่ไม่
น่าดู เพราะพลอยอยากให้เสด็จเบาพระทัย ว่าตนนั้นเติบโต
เป็นผู้ใหญ่ที่มีสติ สมกับที่ได้ทรงพระเมตตาชุบเลี้ยงมา แต่
ครั้นถึงเวลาเข้าจริง ความรู้สึกอันรุนแรงก็สำแดงอาการให้
ปรากฏ พลอยมิอาจกลั้นความ โศกสลด ที่จะต้องจากผู้ที่มี
พระคุณที่ได้ชุบเลี้ยงตนมาแต่เด็กนั้นได้ ความรู้สำนึกว่าตน
จะต้องจากผู้ที่ยกยอพิทักษ์คุ้มครอง ออกไปสู่โลกภายนอก
และต่อไปจะต้องดูแลคุ้มครองตัวเอง ทำให้พลอยต้อง ใจคอ
ไม่อยู่กับตัว นำตามิรู้หลังไหลมาจากไหน พลอยพยายามข่ม
สติสั่งให้น้ำตาหยุด เพื่อจะได้เงยหน้าขึ้นดูเสด็จ และคอยฟัง
รับสั่งว่า จะทรงสั่งเสียอย่างไรบ้าง แต่ก็ไม่สามารถจะทำได้
สำเร็จ ยิ่งพยายามจะกลั้นน้ำตาก็ดูเหมือน ยิ่งจะสะอื้นหนัก
ขึ้น จนพลอยต้องยอมแพ้แก่ความรู้สึก หมอบซบหน้าร้องไห้
อยู่อย่างนั้น มิรู้ว่านานสักเท่าไร

เสียงเสด็จรับสั่งเบาๆ กับคุณสายว่า

"คุณนางพลอยสิ จะไปแต่งงานกลับมาร้องไห้
เหมือนกับใครเขาจะเอาไปฆ่า"

เสียงคุณสายสูดน้ำมูกแล้วพูดด้วยเสียงสั้นๆ อย่างคน
ร้องไห้ว่า "น่าสงสารมั่งคะ"

"อ้อคุณสายสิ!" เสด็จรับสั่งตั้งขึ้น "นึกว่าจะช่วยกันห้ามเด็ก กลับมานั่งบีบน้ำตา ร้องไห้เสียอีกคน ยังกะใคร เขาจะเอาตัวไปมีผู้ด้วยงั้นแหละ ขวาง!" แล้วเสด็จก็หันมารับสั่งกับพลอยว่า

"นั่งเสียเถิดพลอย อย่าร้องไห้ ร้องห้ามไปเลย เจ้าจะออกไปแต่งงาน เขาถือว่าเป็นพิธีมงคล ร้องไห้ไปไม่ดีหรอก จะเป็นกลางไปเปล่าๆ"

พลอยพยายามเช็ดน้ำตาให้เหือดแห้ง แต่ยังไม่กล้าเงยหน้าขึ้น พลังทูลตอบตะกุกตะกักว่า

"หม่อมฉัน หม่อมฉันไม่อยากทูลลาไปจากที่นี่มั่งคะ"

"ไม่ใช่เรื่องว่าเจ้าจะอยากไปหรือไม่อยากไปเสียแล้วพลอย" เสด็จรับสั่งตอบเบาๆ "ถึงเจ้าจะร้องไห้จนน้ำตาเป็นเลือด ข้าก็เอาตัวเจ้าไว้ไม่ได้ นั่งเสียเถิดข้าจะพูดอะไรให้ฟัง"

พลอยค่อยๆเงยหน้าขึ้นมองไปทางที่เสด็จประทับอยู่ เสด็จประทับอยู่อย่างปกติ ในพระหัตถ์ยังคงถือ พระสาងที่ทรงอยู่เมื่อครู่ พอพลอยเงยหน้าขึ้นมา เสด็จก็ทรงยิ้มด้วยแล้วรับสั่งว่า

"ยังว่าง่ายอยู่นั่นเองนะพลอย" แล้วก็รับสั่งต่อไป
ทันทีว่า "ข้าอยากจะทำกษัตริย์ว่า อยู่กับข้ามาหลายปี จน
เติบโตจะออกไปมีเหย้ามีเรือนวันนี้ เจ้าทำให้ข้าพอใจตลอด
มา เพราะเจ้าเป็นคนว่านอนสอนง่าย มีความอดทน มีความ
เพียรไม่เกียจคร้าน และเจ้าได้ทำตัวให้ข้าเห็นว่า เจ้าเป็นคนดี
มีกตัญญูสมกับที่เกิดมามีสกุล และได้อบรม มาแล้วอย่างดี ข้า
พอใจในตัวเจ้ามาก และข้าขอขอบใจที่เจ้ารักข้ากตัญญูต่อข้า
เจ้าจะออกไปวันนี้ ขอให้เจ้าจงพบแต่ความสุขความเจริญ ทำ
มาค้าขึ้น คิดอะไรให้สมความปรารถนา ให้อายุมั่นขวัญยืน
อย่าเจ็บอย่าไข้"

พลอยลงกราบรับพรที่เสด็จประพาสและรู้สึกว่าขนลุก
เพราะพรที่ออกจากพระ โอบอุ้มของเสด็จนั้น เป็นพรที่
ประเสริฐสำหรับพลอยยิ่งนัก

"เจ้าจะได้เป็นผู้เป็นข้าราชการ" เสด็จรับสั่งต่อ "เจ้าจึง
ต้องถือว่า ต่อไปเจ้าก็เป็นคนในราชการเหมือนกัน เจ้าต้อง
คอยดูรักษาหน้าที่ภรรยาที่ดี ประณินบัญญัติลูกพี่ให้ความสุข
คอยดูแลเอาใจให้เขารุ่งเรืองต่อไป อย่าให้เสียราชการได้ สิ่ง
ใดที่ควรห้ามควรเตือนก็ต้องเตือน สิ่งใดที่ควรหนุนก็ต้อง
หนุน สำหรับตัวตัวเอง ก็ต้องระมัดระวังรักษาตัวให้ดี ต้อง

อดออมทั้งกายและใจ จงประพฤติเฉพาะสิ่งที่ควร สิ่งใดที่ควรเว้นก็ต้องเว้น จงคิดถึงผิวและฐานะวงศ์ตระกูลของเขา ก่อนความสุขสบายของตัวเอง"

เสด็จทรงหยิบหีบเล็กๆ ที่วางไว้ข้างที่ประทับมาเปิดออก และจากนั้นก็ทรงหยิบของแต่งตัว ที่ทรงเตรียมไว้ จะประทานให้พลอยในวันนี้ออกมา และทรงยื่นให้แก่พลอยพร้อมกับรับสั่งว่า

"ของนี้ข้าให้เจ้า นึกเสียว่าตอบแทนที่พลอยรับใช้ข้ามานาน ถูกร้าข้าเอ็ดมานาน เข็มกลัดอันหนึ่ง และสร้อยข้อมืออีกสองสาย ถึงจะไม่หรูหราอะไรนัก ก็เก็บเอาไว้เป็นที่ระลึกถึงข้า และถ้าต่อไปเจ้ายากจนลงจริงๆ ก็ขายกินได้ เพราะเป็นของๆเจ้าเองแท้ๆ แต่งตัวเข้าพิธีวันนี้ เจ้าก็ใช้ของที่ข้าให้นี้ได้เลยทีเดียว"

พลอยก้มหน้าลงกราบรับของประทานจากพระหัตถ์ ด้วยมืออันสั่นไหวและคอหอยที่ตื้นตัน เท่าที่มอง ลอดน้ำตาไปได้ พลอยก็เห็นว่าของที่ประทานนั้นมีราคาอยู่ มิใช่ของเล็กน้อยอย่างที่เสด็จรับสั่ง อันหนึ่งเป็นเข็มกลัด สำหรับกลัดกับแพรสะพาย ทำเป็นช่อกุหลาบทำด้วยเพชรกับทับทิม สายสร้อยอีกสองเส้น นั่นก็ฝังเพชรกับทับทิมสลับกัน

ความรู้สึกของพลอยเริ่มจะรุนแรงขึ้นมาอีก จะเพ็ดทูลว่า
อย่างไรต่อไป ก็ไม่มีปัญญาจะทำได้ เสียงเสด็จรับสั่งว่า

"ไปเถิดพลอย อย่ารื้อร่อยอยู่เลย เดี่ยวเช้าจะไม่ทันการ
วันหลังค่อยไปมาหาช้าบ่อยๆ" และเพื่อจะตัดบท มิให้พลอย
เสียเวลาล่าช้า เสด็จก็ทรงหันพระองค์กลับเข้าสู่พระฉาย หวี
พระเกศาต่อไปตามปกติ พลอยคลานถอยหลังออกจากห้อง
บรรทม พร้อมกับคุณสาย พอออกมานอกห้อง ก็ได้ยินเสียง
เสด็จ ทรงร้องเรียกข้าหลวงอีกคนหนึ่งดังๆ อยู่หลายครั้ง แล้ว
ก็ได้ยินรับสั่งอย่างกริ้วว่า

"เรียกเท่าไรก็ไม่เห็นมีใครมา ! พอนางพลอยมันไป
เสีย ข้าก็ไม่มีใครใช้อีกต่อไป !"

คุณสายสะกิดที่ขาพลอยทันที แล้วกระซิบเบาๆว่า

"พลอย ป้าว่าไว้แล้วไหมล่ะ ป้ารู้พระทัยเสด็จดีกว่า
ใครว่า ท่านทรงเสียตายพลอยเพียงไร แต่น้ำพระทัย ท่าน
แสนดี จึงไม่ทรงขัดขวางใคร ที่ท่านเห็นว่าทำถูก วันนี้ใคร
ต้องอยู่ที่ตำหนักนี้เป็นกรรมละ ป้าดีใจดีใจ ที่ต้องออกไปกับ
พลอย ถ้าอยู่ก็จะถูกไล่เบียดเอาหนักกว่าคนอื่น วันนี้ต้องเป็น
วันกริ้วไปทั้งวัน แต่พอป้ากลับเข้ามา ก็คงโดนอีกไม่พ้น
หรอก"

บทที่ ๑๔ (หน้าที่ ๒)

ซ้อยแต่งตัวเสร็จแล้วคอยอยู่กับข้าหลวงอื่นๆ อีกสองสามคน ที่จะออกไปเป็นเพื่อนเจ้าสาว นางพิศและผาด คุมหีบข้าวของล่วงหน้า ไปยังบ้านคุณเปรมแล้วแต่ตอนประตูเปิดหลังจากที่ได้เข้าไปล้างหน้า ผัดหน้าอีกครั้งหนึ่ง เพื่อกลบรอยน้ำตาตามคำสั่งของคุณสาย พลอยก็ออกเดินจากตำหนักพร้อมกับพวก ที่จะไปด้วยกัน เพื่อไปขึ้นรถที่ประตูวัง คนรู้จักขอบพอบหลายคนมาคอยส่ง และเดินจับกลุ่มไปด้วย บางคนที่ผ่านกันตามทาง หรือนั่งอยู่บนเรือนก็ร้องตะโกนรำลืออวยชัยให้พร พลอยหุ้อตาลาย ความรู้สึกในใจจริงนั้น เหมือนกับที่เสด็จรับสั่งคือ รู้สึกเหมือนว่าตนกำลังถูกเขานำไปฆ่า พลอยพยายามหลีกเลี่ยง สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่คุ้นเคยมาแต่เด็ก จนกลายเป็นเพื่อนสนิท สิ่งเหล่านั้นบัดนี้มีความหมายเหมือนกับว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ตำหนักที่เคยอยู่มาด้วยความสุขร่มเย็น ต้นจันทน์ต้นพิกุลข้างตำหนัก ที่เคยเก็บดอกและผลมาแต่พลอยยังเล็กๆ ถนนในวังลาดหินแผ่นใหญ่ๆ ตำหนักต่างๆ ที่เคยผ่านทุกวัน ที่บนยอดพระมหาปราสาท ยังคงพุ่งเหยียดขึ้นรับแสงตะวันยามเช้า ทุกอย่างยังคงอยู่อย่างเคยเห็น ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง และทุกอย่างเหมือนกับจะ

ร้องตะโกนบอกว่า "พลอยอย่าไป ! ถ้าจากไปแล้วก็จะไม่ได้พบเห็นกันอีก ถึงจะได้พบกันอีกก็คงไม่เหมือนเก่า !" แต่พลอยก็ต้องกัดฟันก้าวเท้าเดินต่อไป มีอาจหยุดยั้งลงได้ เพราะกระแสนแห่งชีวิตที่เกิดด้วยกรรม และกำหนดด้วยกรรม หล่อเลี้ยงด้วยกรรมนั้น รุนแรงเกินกว่าที่เจตนาอันน้อย ของพลอยจะไปขัดขวางได้

ที่หน้าประตูยังมีคนเดินเข้าออก และมีหาบของมาตั้งขายมากตามปกติ คนบางคนที่ไม่รู้จักคุ้นเคย ก็เหลียวมองดูพลอยแล้วก็พูดจาซุบซิบกัน ทำให้พลอยต้องمينหน้าไปอีกทางหนึ่งด้วยความอาย บางคนก็รู้จักกัน ห่างๆ พอสบตากันก็ยิ้มด้วย เหมือนกับจะให้พรด้วยสายตา พอออกพ้นประตูวังชั้นนอก พลอยก็แลเห็นรถม้า จอดคอยอยู่สองคันเป็นรถเก๋งทั้งคู่ คันที่จอดอยู่ข้างหน้าเทียมม้าคู่ และคันหลังเทียมม้าเดี่ยว คุณสายพาพลอย ตรงไปที่รถคันหน้า ในนั้นมีเจ้าคุณพ่อและคุณเชยนั่งรออยู่ เจ้าคุณพ่อแลเห็นพลอยกับคุณสายและซ้อยกับพวกเพื่อนเจ้าสาวก็ทักทายอย่างดีใจ

"พลอยของพ่อสวยขึ้นทุกวัน" เจ้าคุณพ่อพูดขึ้นก่อน "ซ้อยก็สวยไม่ใช่เล่น แม่พวกเพื่อนเจ้าสาวนี่ก็สวยๆ ทั้งนั้น ได้ชุดกันดีเหลือเกิน อย่างนี้เข้ากลุ่มกันแล้ว ดูไม่ออกทีเดียว

ว่าคนไหนเป็นเจ้าของเจ้าสาว คุณก็ดูกระชุ่มกระชวย ไม่หยอก
เหมือนกันวันนี้"

พลอย คุณสาย และพวกที่ออกมาจากวังต่างพากันลงนั่ง
ไหว้ เมื่อเจ้าคุณพ่อออกมาจากรถที่จอดคอยอยู่ พอได้ชมว่า
สวยพวกเพื่อนเจ้าสาวก็หัวเราะกันคิกคักเบาๆ ส่วนคุณสาย
พูดสัพยอกตอบไปว่า

"ท่านละก็ปากหวานไม่หายทีเดียว ท่านเองก็ดูหนุ่ม
ไม่ใช่เล่นเทียวเจ้าคะวันนี้ ถ้าไม่รู้จักดิฉันคงนึกว่าเป็น พี่
เจ้าสาวเท่านั้นเอง"

เจ้าคุณพ่อหัวเราะอย่างเบิกบานใจ เหลียวดูพลอยและ
พวกเพื่อนเจ้าสาวอย่างมีความสุข พรางปรารภขึ้นว่า

"ชาววังละก็อย่างนี้แหละ พอออกจากประตูก็หอม
กรุ่นมาแต่ไกล ยังไม่ทันเห็นตัวก็รู้ก่อนแล้วว่ามา"

เจ้าคุณพ่อ คุณสาย พลอย และคุณเชยขึ้นรถม้าคัน
ข้างหน้า ส่วนซ้อยและคนอื่นๆ ขึ้นคันหลัง พลอยนั่งคู่ กับเจ้า
คุณพ่อ คุณเชยและคุณสายนั่งอยู่ตรงข้าม พอรถออกเดิน
พลอยก็เหลียวดูประตู่วัง และกำแพงวัง เหมือนกับจะรำลึ
เป็นครั้งสุดท้าย รถวิ่งผ่านเลียบบกำแพงวังไปเรื่อยๆ ในที่สุดก็
ทิ้งวังหลวงไว้เบื้องหลัง วิ่งตัดถนนโน้นถนนนี้ ที่พลอยไม่

เคยผ่านมาแต่ก่อน รถเล่นมานาน เจ้าคุณพ่อคุยกับคุณสาย และคุณเชย มาตลอดทาง ส่ายพลอยนั้นนั่งนิ่งๆ มองคุณภาพต่างๆที่ผ่านสายตาไปจากหน้าต่างรถ มิได้พูดจาว่าอะไร และมีได้สนใจฟังเรื่องที่คุยกันนั้นเท่าไรนัก

รถเล่นต่อมาอีกนานพอสมควร ในที่สุดก็เลี้ยวเข้า ประตูบ้านใหญ่หลังหนึ่ง มีตึกสองชั้นตั้งตระหง่าน อยู่เบื้องหน้า รถยังคงวิ่งต่อไปตามถนนกรวดในบ้าน พลอยสังเกตเห็นก็รู้ว่าบ้านนี้ไม่ใช่บ้านเล็ก ทั้งตัวตึกและบริเวณ ใหญ่โต กว้างขวางกว่าบ้านที่คลองบางหลวง รอบตึกมีกระถางลายครามใบใหญ่ๆ ใสไม้ค้ำตั้งอยู่เป็นระยะ และตามขอบถนนก็ตั้งอ่างลายครามใบใหญ่ๆ ปลูกบัวอยู่ในนั้น รูปร่างของตึก สิ่งประดับประดาเท่าที่แลเห็น ตลอดจนบรรยากาศทั่วไป บอกให้รู้ได้ว่าเจ้าของบ้านมีเชื้อสายเป็นจีน และเป็นเศรษฐี พลอยมองกวาดไปครุรอบๆ ใจเต็มแรงขึ้น เมื่อได้ยินเจ้าคุณพ่อพูดขึ้นเบาๆว่า "ถึงแล้ว" ที่บนตึกและภายในบริเวณบ้าน มีผู้คนเดินอยู่ขวักไขว่ ทั้งหญิงและชาย บอกให้รู้ได้ว่าบ้านนั้นกำลังมีงานสำคัญ รถเล่นต่อไปทางหลังบ้านผ่านเรือนบริวาร ใหญ่น้อย หลายหลัง ในที่สุดก็มาจอดอยู่ที่หน้าเรือนไม้หลังใหญ่ ปลูกอยู่ห่างจากตัวตึกประมาณห้าหรือหกเส้น เจ้าคุณ

พ่อลงจากรถก่อน คนอื่นๆก็ลงจากรถตามทั้งสองคัน สิ่งแรก
ที่พลอยเห็นก็คือนางพิศ มานั่งยิ้มหน้าบาน อยู่ที่ตีนกระได
คอยรับนายของตนที่เพิ่งมาถึง

แม่ผู้ชายคอยรับอยู่บนเรือน ผู้หญิงอีกคนหนึ่งหน้าตา
คล้ายคลึงกับแม่ผู้ชาย แต่ดูผอมแห้งจี๋โรค และไม่กระปรี่
กระเปร่าอย่างแม่ผู้ชายที่นั่งอยู่ข้างๆ ผู้หญิงคนนี้พลอยถูกแม่ผู้ชาย
แนะนำให้รู้จักว่าเป็นคุณอาเนียน อาอีกคนหนึ่ง ของคุณเปรม
แม่เนียนรับไหว้พลอยแล้วก็ยิ้มอย่างเอ็นดู ส่วนพลอยนั้น พอ
เห็นแม่เนียนเป็นครั้งแรกก็นึกในใจว่า ต่อไปคงจะชอบกัน
มากอย่างที่แม่ผู้ชายเคยบอกไว้

แม่ผู้ชายจัดการต้อนรับจับคู่แข็งแรง เสียงทักทายเจ้าคุณ
พ่อ คุณสายและคนอื่นๆอยู่ไม่หยุดปาก แม่ผู้ชายเป็นผู้เชิญเจ้า
คุณพ่อให้นั่งพัก ณ ที่ที่จัดไว้ เรียกเด็กให้ยกน้ำร้อนน้ำเย็น
หมากพลูบุหรี่มาต้อนรับ สวมกับฐานะ ขณะที่เจ้าคุณพ่อนั่งคุย
อยู่กับแม่เนียนข้างนอก แม่ผู้ชายก็พาพลอย และพวกที่ออกมา
ด้วยกันจากในวัง เข้าไปในห้องใหญ่ที่จัดไว้ สำหรับเป็นที่พัก
เจ้าสาวในวันนี้

พลอยไม่มีเวลาสังเกตสิ่งใดได้นาน เพราะพอนั่งพักยังไม่
ทันจะหายเหนื่อย คุณสายก็บอกให้เริ่มแต่งตัว สำหรับขึ้น

ไปฟังสวดมนต์และใส่บาตรบนตึก ระหว่างที่พลอยแต่งตัว โดยความช่วยเหลือของนางพิศ ช้อยและพวกเพื่อนเจ้าสาว ซึ่งมีคุณเชยรวมอยู่ด้วยอีกคนหนึ่ง ก็พากันแต่งตัวให้เข้าชุดกัน เสียงหัวเราะกันเบาๆ ดังมาเป็นระยะ เพราะช้อยเป็นต้นเหตุหาเรื่องมาพูด ให้ได้หัวเราะกันอยู่เรื่อยๆ แต่งตัวเสร็จแล้วอีกครู่หนึ่ง ก็ได้เวลา พลอยลงจากเรือนแม่บุญเดินตามเจ้าคุณพ่อและคุณสาย มีเพื่อนเจ้าสาวเดินห้อมล้อมมาเป็นกลุ่มแม่บุญเป็นคนนำทางพาไปข้างหลังตึก กลุ่มเจ้าสาวขึ้นทางบันไดหลัง และไปยังห้องหนึ่งซึ่งปูพรม และตกแต่งไว้เรียบร้อย คุณสายบอกให้พลอยและเพื่อนเจ้าสาวทั้งปวง นั่งลงที่นั่นเพื่อฟังพระสวดจากห้องกลาง ข้างนอก ส่วนเจ้าคุณพ่อนั้น ก็เดินออกไปยังห้องที่พระจะสวดมนต์ต่อไป อีกสักครู่หนึ่งพลอยก็ได้ยินพระตั้งนโม ให้ศีล และเริ่มสวดพระปริตตามพิธี

พลอยนั่งก้มหน้าฟังพระสวดไปเรื่อยๆ ใจหวนกลับไปนึกถึงเมื่อครั้ง โคนจุก ใบหน้าของพี่เนืองผ่านเข้ามา ในความทรงจำแวบหนึ่ง แต่พลอยก็พยายามผลักไสไปเสียให้พ้น ไม่ยอมนึกถึง เสียงพระสวดมนต์เป็นจังหวะ ช่วยกล่อมอารมณ์ พลอยให้หมดความตื่นเต้น ความประหม่าลงไปได้บ้าง นึก

ในใจว่าอย่างน้อยที่สุดในระหว่างพิธีนี้ ก็ยังมีคุณสาย คุณเชย ซ้อย และข้าหลวงดำหนักเดียวกัน คอยห้อมล้อมเป็นเพื่อนอยู่ตลอด พลอยพยายามข่มใจ ให้ฟังพระสวดไม่ยอมนึกถึงเรื่องอื่น พระสวدمงคลสูตรจบไปแล้ว ในที่สุดก็ขึ้นรัตนสูตรและโกชณงค์ เสียงพระสวด เรื่อยๆ ไป พอใจของพลอยจะเริ่มเข้าสู่ภวังค์ ทุกคนที่นั่งอยู่รอบตัวต่างพากันลงกราบ แสดงว่าพระสวดจบแล้ว

คุณสายนั่งอยู่นิ่งๆ สักครู่หนึ่ง เสียงคนที่อยู่ห้องข้างนอก พุดจากกันหลังจากพระสวดจบ ทำให้พลอยรู้ว่า คนที่อยู่ห้องข้างนอกนั้นมีจำนวนไม่น้อย คงจะเป็นญาติพี่น้องของคุณเปรมเป็นส่วนมาก พลอยได้ยินเสียงคุณสาย พุดเบาๆ กับใครคนหนึ่งที่อยู่ห้อง แล้วคุณสายก็คลานกลับลงมา กระซิบพลอยว่า

"พลอยออกไปเถิด ไปใส่บาตร"

พลอยใจหายวาบลงไปทันที มือทำเย็นแทบจะไม่สามารถเขยื้อนกายจากที่นั่ง เพราะความประหม่า เหลียวดูคนที่นั่งอยู่รอบตัว ก็เห็นว่าทุกคนกำลังขยับ เตรียมจะคลานออกไปข้างนอก พลอยเหลียวดูหน้าคุณเชย ที่นั่งอยู่ชิดตัว คุณเชยขยิบตาแล้วกระซิบว่า

"ไปสิแม่พลอย ไปด้วยกันหมดนี้แหละ ไม่ต้องอาย
หรือ"

เสียงซ้อยกระซิบต่อว่า

"ไปเถื่อน่าพลอย เดี่ยวพระท่านอดเพล บาปกรรม
เปล่าๆ" ทุกคนพากันหัวเราะในคำพูดของซ้อย และพลอยก็
เริ่มคลานออกจากห้อง ผ่านห้องกลางที่มีคนนั่งอยู่มาก มี
เพื่อนเจ้าสาวห้อมล้อมออกไปเป็นกลุ่ม และคุณสายเป็นผู้นำ
อยู่ข้างหน้า พลอยคลานก้มหน้าไปตลอดทาง รู้สึกตัวว่าตา
ทุกคู่จับอยู่ที่ตนด้วยความสนใจ พอผ่านคนที่นั่งอยู่กลุ่มใด ก็
มีเสียงพูดจากันซุบซิบ แสดงความพอใจในความงามของ
เจ้าสาว

คุณเปรมนั่งรออยู่ที่เฉลียงใหญ่หน้าตึก มีขันข้าวใส่
บาตรเงินตั้งอยู่ตรงหน้า บาตรพระสิบใบตั้งอยู่เป็นแถว คุณ
สายพาพลอยและเพื่อนเจ้าสาว ตรงเข้าไปที่คุณเปรมนั่งคอย
อยู่ ก่อนจะถึงพลอยได้ยินเสียงซ้อยกระซิบขึ้น อีกครั้งหนึ่งว่า

"พลอยระวังให้คินะ เวลาจับทัพพีต้องเอามือไว้
ข้างบน มือเราจะได้อยู่เหนือมือเขา ต่อไปเขาข่มเหงเราเล่น
ไม่ได้"

พลอยเข้าไปนั่งอยู่ข้างๆตัวคุณเปรม เป็นครั้งแรกในชีวิตที่ได้ใกล้ชิดถึงเพียงนี้ พลอยไม่กล้าจะเงยหน้าขึ้น คออะไรทั้งสิ้น สายตานั่นจ้องอยู่ที่ชั้นข้าวใส่บาตร คุณเปรมกระเฝิบตัวใกล้เข้ามาอีกหน่อยหนึ่ง พลอยก็กระเฝิบห่าง ออกมาอีกนิด โดยมีได้ตั้งใจ คุณเปรมเข้ามาใกล้ตัวจนได้ยินเสียงหายใจ พลอยแลเห็นมือคุณเปรมจับทัพพี ในชั้นข้าวรออยู่ และเท่าที่สังเกตคุณเปรมเอง ก็คงประหม่าอยู่ไม่น้อย เพราะมือที่จับทัพพีนั้นก็สั้นๆอยู่ มิใช่จะ จะเที่ยงนัก พลอยกลั่นใจยื่นมือออกไปยังชั้นข้าวใส่บาตร ตามที่คุณสายกระซิบบอก คุณเปรมจะได้ยินคำสัพยอก ของช้อยในเรื่องจับทัพพีใส่บาตรหรือไม่ก็ไม่ทราบ แต่พอพลอยยื่นมือออกไป คุณเปรมซึ่งจับทัพพีรออยู่ก่อน ก็ร่นมือของตนเองลงไปต่ำ ปล่อยให้พลอยจับด้ามทัพพีที่อนบน เหนือมือของตนด้วยความสมัครใจ พลอยนั่งก้มหน้าเอามือแตะด้ามทัพพีไว้ ปล่อยให้คุณเปรมเป็นคนตักข้าวใส่บาตร ไปจนครบทั้งสิบบาตร เมื่อเสร็จแล้วก็รีบคลานกลับเข้าห้อง ที่นั่งฟังพระสวดด้วยความโล่งอก มิได้เหลียวซ้ายแลขวาคือว่าใครจะว่าอย่างไร อีกต่อไป

พอเข้ามานั่งรวมกลุ่มกันอยู่ในห้อง ช้อยก็เอาผ้าเช็ดหน้า โบกกระพือลมใส่ตัว แล้วพูดขึ้นว่า

"ฉันตกประหม่าแล้วก็ตื่นจนจะเป็นลม คล้ายๆกะว่า
ฉันแต่งงานเองยังงั้นแหละ"

"ฉันก็เหมือนกัน" คุณเชยพูดขึ้น "ตอนที่ออกจาก
ห้องนี้ไปข้างนอก พอ โผล่ออกไปก็ห้องหมูนกว้างทีเดียว ฉัน
นึกจะหมอบแปะอยู่ตรงปากประตูนั้นเสียแล้ว แต่กลัวคนเขา
จะว่าคักจริต ไม่ใช่กงการอะไรของตัวสักหน่อย เลยต้องแข็ง
ใจคลานตามแม่พลอยเขาไป ใครมียามบ้าง ช่วยชีวิตฉันไว้
สักทีเถิด เดี่ยวฉันจะหมดลมเสียก่อน"

ทุกคนในกลุ่มยืนยันว่าตนก็ตกประหม่า เช่นเดียวกัน
ทั้งสิ้น แม้แต่คุณสายเองก็รับว่าวันนี้ใจคอไม่ค่อยดีเลย
ระหว่างที่พระฉันอยู่นั้น ต่างคนก็ต่างคุยหัวเราะกันเบาๆ อีก
สักครู่หนึ่งซ้อยก็สะกิดพลอย แล้วพูดว่า

"พลอย คุณใครเข้ามานั้นแน่ะ"

พลอยเหลือบตาไปดูแล้วก็ดีใจวาบ เพราะคนที่เข้ามา
นั้นมิใช่ใครอื่น คือแม่ของซ้อยนั่นเอง แม่ฉันแต่งตัว เต็มที่สม
กับนางใหญ่ สะพายแพรจับตามสมัยใส่เกือกถุงตีน แต่ถึง
อย่างนั้นแม่ฉันก็ยังแต่งตัวตามสบาย ไม่พิถีพิถัน แพรสะพาย
ก็มีได้ครึ่งให้เรียบร้อย เริ่มทำท่าว่าจะหลุดลงจากบ่า ทำให้แม่
ฉันต้องหยิบขึ้นวางให้เข้าที่ อยู่บ่อยๆ

"แม่พลอยแม่ทูนหัว" แม่ซันเอย์ซันอย่างดีใจ "ฉัน
ปลื้มใจจริงๆวันนี้ ปลื้มจนพูดไม่ถูก" แล้วแม่ซันก็หยิบ ชาย
แพรสะพายนั่นเอง ซันตะตะที่ลูกตา

"ฉันนึกว่าจะไม่มากันเสียแล้ว หายไปไหนกันก็ไม่รู้
เมื่อก็ออกไปก็ไม่เห็น" คุณสายพูดทำเสียงเหมือนกับ ต่อว่า

"โธ่ แม่สายก็" แม่ซันตอบ "เพิ่งมาถึงเดี๋ยวนี้เอง คุณ
หลวงเขาไปเช่ารถเขามาแต่เช้า แต่ฉันเองเป็นคนแต่งตัว ไม่
เสร็จจนเขาจะทิ้งฉันเสียแล้ว เพราะความโกรธว่าล่าช้า เขาหา
ว่าฉันเถลไถล ไม่จริงสักนิดเดียว แต่งเต็มยศกัน อย่างนี้ก็ต้อง
แต่งกันอย่างระมัดระวังหน่อย"

ซ้อยหัวระขบขันแม่ของตัวเองแล้วพูดว่า "อย่างนี้หรือ
เรียกว่าระมัดระวังแล้ว เดียวแม่ไปที่เรือนคุณอาบุญ กะฉัน
ก่อนเถิด ฉันจะช่วยตรึงแพรให้ เดียวไปหลุดขายหน้าเขา"

"นั่นซี" แม่ซันยอมรับ "แม่ก็รำคาญเหมือนกัน ตอน
ออกจากบ้านก็ยั้งดี ๆ พอถึงที่นี่เข้าทำไมมันถึงกระจุย กระจาย
อย่างนี้ก็ไม่รู้" แล้วแม่ซันก็หันมาพูดกับพลอยเบา ๆ ต่อไปว่า

"แม่พลอย ฉันดีใจจริงๆ วันนี้ ดีใจเหมือนแต่งงาน
ถูกในไส้ สวยจริงแม่คุณ ท่าทางกิริยาก็งดงาม คนข้างนอก
เขาชมเปาะกันทุกคน ฉันได้ยินมากับหูเดี๋ยวนี้เอง ฉันปลื้มแท้

ทีเดียวนะ อย่างนี้เป็นยายช้อยคงสนุกละ เจ้าสาวทำท่า เป็นลิง
หลอกเจ้า อายคนเขาแม่"

"อ้าว !" ช้อยทักขึ้น "ก็นั่นทำไมมาลงฉันเข้าละแม่
ไว้ให้ถึงเวลาเสียก่อนซี ถึงคราวฉันมั่งละฉันจำทำท่า ให้สวย
เซียว แต่วันนี้ยังไม่ถึงขนาด ฉันคอยจำท่าทางแม่พลอยเขาไว้
ทุกฝีก้าว ไว้ใจเถิดฉันไม่ให้อายเขาหรอก ว่าแต่มีใครมาขอ
หรือยัง"

แม่ชั้นหัวเราะชอบใจลูกสาว แต่คุณสายหันมาคุณหลาน
เบาๆว่า

"บ้าอีกแล้วยายช้อย พุคอะไรก็ไม่รู้ ไม่เลือกที่เลือก
ทาง เสียบ้างเลย !"

"ฉันดีใจเหลือเกิน" แม่ชั้นพูดย้ำอีก "เจ้าคุณพ่อท่าน
อุตส่าห์ไปถึงบ้าน ท่านไปขอให้คุณหลวงกับฉัน มาปูที่นอน
คืนนี้ ท่านว่าท่านมองไม่เห็นใครจะดีเกินไปกว่าคุณหลวง
และฉัน ท่านอยากให้แม่พลอยได้อยู่กันร่วมเย็น อย่างคุณ
หลวงกะฉันอย่างไรละ เป็นพระคุณของท่านแท้ๆทีเดียวนะ แต่
แรกคุณหลวงเขาขอตัว เขาว่าลูกสาวท่าน ควรจะมีคนใหญ่
คนโตจริงๆ มาทำพิธีจะได้เป็นสิริมงคล แต่ท่านก็ไม่ยอม
ท่านว่าคนจะมีเรือนแล้วอยู่เย็นเป็นสุข ไม่ได้อยู่ที่ยศวานา

แต่อยู่ที่ความประพฤติก้อยที่อ้อยอาศัยกัน อย่างฉันกะคุณ
หลวง ดึกว่าคนใหญ่คนโตทั้งนั้น แล้วท่านยังบอกว่าเมื่อแม่
พลอยโกนจุก ก็ทำที่บ้านฉันอยู่แล้ว แม่พลอยจึงเหมือนลูก
ฉันอีกคนหนึ่ง ท่านว่าต้องมาให้ได้ที่เดียว ความจริงถึง
อย่างไรๆ ฉันก็ต้องมาช่วยอยู่แล้ว ที่ได้มาปุ้ที่นอนก็เลยยิ่งดี
ใจขึ้นอีก"

"แล้วก็ปุ้ให้ดีๆก็แล้วกัน" คุณสายพุดดักคอ

"ไม่ต้องกลัวหรอกแม่สาย ฉันปุ้เต็มฝีมือที่เดียว"

พลอยรู้สึกดีใจที่คุณหลวงและแม่ชั้น ได้มามีส่วนเกี่ยวข้อง
ในพิธีแต่งงานของตน แต่แรกเคยนึกอยู่ว่าคุณหลวงและแม่
ชั้นจะคิดอย่างไร เมื่อทราบข่าว แต่เมื่อได้ทราบว่า เจ้าคุณพ่อ
อุตสาหไปหาถึงบ้าน และแม่ชั้นก็ดีใจจริงๆ ในการแต่งงาน
ของตน พลอยก็รู้สึกเบาใจขึ้นมาก เพราะใจนั้น ยังอยากจะ
คบกับคุณหลวงและแม่ชั้นไปตลอด

แม่ชั้นนั่งอยู่เป็นเพื่อนจนพระฉันเสร็จ จึงกลับออกไป
ข้างนอก และพอพระอนุโมทนาถวายเสร็จแล้ว พิธี
สำหรับตอนเช้าก็เป็นอันเสร็จลง พลอยถูกพาตัวกลับลงจาก
ตึกทางด้านหลัง เจ้าคุณพ่อ คุณหลวงและแม่ชั้น มาคอยรับอยู่

และพากันไปที่เรือนแม่หุ้ย เพื่อรับประทานอาหารกลางวัน
และพักผ่อนต่อไปจนกว่าจะถึงเวลารดน้ำ ในตอนบ่าย

เจ้าคุณพ่อเรียกพลอย คุณสาย และพวกเพื่อนเจ้าสาว ให้
ร่วมวงกินข้าวด้วยกัน ความจริงทางเจ้าของบ้าน ได้จัดแยกไว้
ให้กินข้าวกันคนละทาง แต่เจ้าคุณพ่อท่านไม่ยอม อ้างว่ากิน
คนเดียวไม่สนุก และจุดตัวคุณหลวง กับแม่จันให้อยู่กินข้าว
ด้วย

"วันนี้ต้องขลุกขลักหน่อย" เจ้าคุณพ่อพูดออกตัวขึ้น
เมื่อเริ่มกินข้าว "ถ้าแต่งเสียที่บ้านเราก็คงจะเรียบร้อย เสียแต่
ว่าที่บ้านต้องไปเรือ แยกไปใครมาลำบากอีก"

คุณชายได้ยืมเจ้าคุณพ่อพูด ก็มองสบตากับพลอย แล้วก็
ก้มหน้าลงกินข้าวต่อไป

"แต่งที่นี้ก็เหมือนกัน จริงไหมเจ้าคะ" แม่หุ้ยพูดขึ้น
"นึกเสียว่าเรือนอิฉันเป็นบ้านเจ้าสาวก็แล้วกัน อิฉันสั่งไว้ ว่า
ไม่ให้ทางบนตึกมาวุ่นวายทางนี้เลยทีเดียว"

"เป็นพระคุณแล้วขอรับ" เจ้าคุณพ่อตอบ "งานคราว
นี้ ถ้าไม่ได้คุณช่วยจัดการ ก็เห็นจะลำบาก"

"บ่่ายวันนี้เห็นจะแขกมากนะขอรับ" คุณหลวงเอ่ย
ขึ้น

"เห็นจะมากเอาการอยู่" เจ้าคุณพ่อตอบ "ญาติผู้ใหญ่ของพลอยเขาก็มีมาก ท่านจะมากันทั้งนั้น แล้วก็ยังญาติทางพ่อเปรมเขาก็ก็น้อย กว่าจะรดน้ำเสร็จก็เห็นจะหมอบกันเมื่อยทีเดียว ทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาว"

เรื่องที่พูดกันเกี่ยวกับการแต่งงานมีเพียงเท่านั้นเอง นอกจากนั้นต่างคนก็ต่างคุยกันเรื่องอื่นไป จนกินข้าวเสร็จ พลอยนั่งก้มหน้ากินข้าวนิ่งๆ มิได้พูดจากับใคร ข้าวที่เข้าปากแต่ละคำรู้สึกวกกลืนยาก เสียเหลือแสน รสชาตินั้นไม่ต้องพูดถึงเพราะพลอยไม่รู้สึกละเลย กินข้าวเสร็จแล้ว พลอยและพวกเพื่อนเจ้าสาว ก็กลับเข้าไปนั่งจับกลุ่มกันอยู่ในห้อง เพื่อพักผ่อนจนกว่าจะถึงเวลา ทุกคนพากันหาเรื่องมาคุยเพื่อให้พลอย เพลิดเพลินใจ แต่ก็ไม่ได้ทำให้พลอยเกิดความสบายใจขึ้นได้ เพราะขณะนั้นไม่มีแก่ใจที่จะฟังใครพูดเรื่องอื่นใดทั้งสิ้น พลอยได้แต่นั่งคอยเวลาอยู่ด้วยความประหม่า และความวิตก แม่ชั้นย่องเข้ามาลาก่อนที่จะกลับบ้าน แล้วบอกว่า จะกลับมาใหม่ตอนรดน้ำ และอยู่ไปจนถึงฤกษ์ปุ่ที่นอน แต่ก่อนที่จะกลับแม่ชั้นยังสั่งกับพลอยว่า

"แม่พลอยจำไว้ให้ดี รคน้ำแล้วเราต้องถอดมวงกล
ก่อน แล้วลุกจากเตียงก่อน ต่อไปเขาจะได้กั้วเรา อย่าลืม
ที่เดียว ซ้อยคอยเตือนด้วย"

พอแม่ซ้นคล้อยหลังออกไป ซ้อยก็พูดขึ้นว่า

"ก็พูดกัน ไปลมๆแล้งๆอย่างนั้น ฉันไม่เคยเชื่อเลย
เรื่องโคมลอยทั้งนั้น ถึงจะเป็นจริงก็ไม่เห็นน่าจะทำ พลอย
อยากให้ผัวกั้วหรือเปล่า"

"ฉันก็ไม่รู้ซ้อย" พลอยตอบ "ยังไม่เคยนึกถึงเรื่องนี้
สักที"

"รีบนึกๆไว้เสียบ้างเถิดแม่พลอย" คุณเชยพูดสอด
ขึ้นมา "นี่ก็แต่งงานเข้าไปครึ่งตัวแล้ว มัวแต่รีรออยู่ เดียวจะ
นึกไม่ทัน"

"ฉันไม่มีแกใจจะนึกอะไรทั้งนั้นแหละ" พลอย
ยอมรับตรงๆ

"นั่นซี้" ซ้อยพูดขึ้นอีก "เปลอตัวไปประเดี้ยวเดียว
ต้องมาตกที่นั่งเป็นเจ้าสาวเสียแล้ว ใครจะไปนึกอะไรทัน ว่า
แต่เรื่องใครกั้วใครนี่เถอะ ฉันยังไม่เห็นจำเป็นเลยว่าใคร
จะต้องกั้วใครข้างหนึ่ง ก็จะอยู่ด้วยกันเฉยๆ โดยไม่ต้องกั้ว
กัน จะไม่ได้ที่เดียวหรือ"

"ฉันก็ว่าอย่างนั้นเหมือนกัน" คุณเชยเห็นด้วย
"ผู้หญิงกลัวผมฉันก็ไม่ชอบ บางคนก็กลัวผมเสียจน กลายเป็น
บ่าว ฉันไม่เห็นดีเลย แต่ผู้ชายกลัวเมียยิ่งแล้วใหญ่ น่าเกลียด
ออก กลายเป็นตัวอะไรก็ไม่รู้"

"ใจจริงถ้าฉันได้มีผัวกะเขาสักคน ฉันก็อยากจะกลัว
เขา" ซ้อยพูดขึ้นลอยๆ "แต่ฉันกลัวเขาจะมากลัวฉัน เสียก่อน
เท่านั้น"

คุณสายซึ่งนั่งฟังอยู่นิ่งๆ หัวเราะหึๆ แล้วพูดว่า

"ก็น่ากลัวจริงๆ คนอย่างยายซ้อย ใครจะต้องมาเป็น
ลูกเป็นผัว ก็มีกรรม"

"ฉันไม่อยากพูดอะไรแล้วละ" ซ้อยปราศรัยขึ้นกับ
ลมแล้ง รอบๆตัว "พอพูดอะไรกะเขาสักที ก็มีคนเห็น เป็น
จริงเป็นจังไปเสียหมด" คุณเชยหัวเราะแล้วพูดว่า

"อย่าเสียใจไปเลยแม่ซ้อย หล่อนกะฉันก็เห็นจะหัว
อกอันเดียวกันนะแหละ ถ้าจะต้องอยู่เป็นโสดไปจนแก่ จน
เฒ่า เรามาคอยเป็นคนเลี้ยงลูกแม่พลอยเขาดีกว่า"

พอได้ยินคุณเชยพูดพลอยก็ใจหาย เลือดขึ้นหน้าด้วย
ความอาย จริงสิ ! คุณเชยพูดถูก แต่งงานแล้ว ก็ต้องมีลูก
ใครๆเขาก็มีทั้งนั้น นึกถึงเรื่องนี้ใจหนึ่งก็ยินดีอบอุ่นไปทั้งตัว

แต่ลูกของคนอื่นเขา พลอยยังรักเป็นหนัก เป็นหนา ถ้าเป็นลูก
ของตนเองจะรักสักปานใด แต่พลอยเคยได้ยินคนเขาบอกว่า
ก่อนจะมีลูก ตอนที่เด็กจะเกิดนั้น เจ็บปวดเป็นหนักเป็นหนา
พลอยนึกไปถึงแม่ ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อพลอยยังเป็นเด็ก
พลอยเคยถามแม่ว่า ได้พลอยมาจากไหน แต่แทนที่แม่จะ
ปิดบัง หรือเล่าเรื่องที่ไม่จริงให้ฟัง แม่ก็บอกให้ตามตรงว่า
พลอยนั้นเกิดขึ้น ในท้องแม่ มีเจ้าคุณพ่อเป็นผู้ให้กำเนิด แม่
บอกว่า แม่รู้แล้วตั้งแต่พลอยยังอยู่ในท้องว่า พลอยจะเป็นลูก
ที่แม่รักมาก เพราะพอรู้ว่าท้องพลอย แม่ก็อึดใจ แม่เล่าให้
ฟังถึงความเจ็บปวด เมื่อก่อนพลอยจะเกิด แต่ก็มาสรุปความ
ในตอนสุดท้ายว่า

"พอพลอยเกิดแล้ว เขาก็อุ้มพลอยให้แม่ดู พอเห็น
หน้าพลอย แม่ก็ดีใจเสียเหลือเกิน ความเจ็บปวดเท่าไรๆ ก็
หายเป็นปลิดทิ้ง เพราะความที่แม่รักพลอย ทำให้ความ
เจ็บปวดหายไปหมด"

ถ้าหากว่าการแต่งงานจะมีความหมายแต่เพียงว่า จะต้อง
มีลูกไว้เชยชม การแต่งงานนั้นคุณก็จะเป็นสิ่ง ไม่น่ากลัวอะไร
นักหนา พลอยนั่งนึกต่อไป แต่การแต่งงานมิได้มีความหมาย
แต่เพียงแค่นั้น เพราะหมายความว่า พลอยจะต้องใช้ชีวิต

ต่อไปกับคนหนึ่ง ซึ่งพลอยจะต้องรักต้องเคารพต้องบูชา ที่
วิตกอยู่มากก็เพราะว่าคนๆ นั้น จะควรแก่ความเคารพบูชา
หรือไม่

เวลาล่วงเลยไปเรื่อยๆ ไม่มีใครไปร้องรอไว้ได้ คุณสาย
บอกให้พลอยเริ่มแต่งตัว เปลี่ยนเป็นชุดเสื้อผ้า ที่เตรียมไว้
แต่งตอนรดน้ำ พลอยนุ่งม่วงดอก ใส่เกือกถุงตีน สะพายแพร
ก๊ัดเข็มก๊ัด และสวมสายสร้อย ที่เสด็จประทาน และเพื่อน
เอาใจเจ้าคุณพ่อ คุณสายก็บอกให้พลอยผูกใจที่ท่านให้ไว้เมื่อ
โกนจุก พวกเพื่อนเจ้าสาวพากันทักว่าเป็นของโบราณพื้น
สมัย แลดูเหมือนกับเครื่องละครรำ แต่คุณสายก็ยังยืนยันใน
ความเห็นของตน และพลอยก็เห็นด้วย

เมื่อพลอยขึ้นไปถึงบนตึก บรรยากาศทั่วไป และเสียง
แขกที่มาพูดคุยกันเบาๆ อยู่นอกห้องทำให้พลอยรู้ว่า งานวัน
นั้นได้เข้าถึงขีดสูงสุด พิธีที่พลอยกำลังเข้าสู่ เป็นพิธีที่สำคัญ
ที่สุดในวันนั้น และหลังจากพิธีนี้แล้ว ทุกอย่างก็จะต้องถือว่า
แน่นอน ไม่มีทางหลีกเลี่ยงถอนตัวอีกต่อไป

กระบวนเจ้าสาวเดินขึ้นทางบันไดหลังเบาๆ เสียงแพร
กระทบตัวเวลาเคลื่อนไหว และเสียงซุบซิบของเหล่า เพื่อน
เจ้าสาวเป็นสัญญาณบอก ให้ผู้รออยู่ข้างบนนั้นรู้ตัว พลอยถูก

นำตัวเข้าไปในห้องที่จัดไว้เป็นที่รคน้ำ เมื่อเข้าไปถึงก็ไม่ได้
เหลียวมองดูใคร ได้แต่ก้มหน้าอยู่ด้วยความสะทกสะท้าน
เพื่อนเจ้าสาวที่ตามเข้าไปด้วย นั่งกันเป็นกลุ่มข้างเตียง ทางที่
พลอยขึ้นไปหมอบอยู่ ซ้อยหลีกเข้ามานั่งจนชิด พอจะกระซิบ
พูดให้พลอยได้ยินได้ พลอยรู้สึกว่าคุณเปรมชื่นมาหมอบอยู่
บนเตียงข้างตัว แต่ก็ไม่กล้าเหลียวไปมอง อีกสักครู่เสียงพูด
ซุบซิบก็เงียบลง เพราะเจ้านายต่างกรมองค์หนึ่งเสด็จเข้ามา
ในห้อง เพื่อทรงสวมมงคลแฝดให้คู่บ่าวสาว เมื่อประทาน
น้ำสังข์แล้ว ก็ทรงเฝ้ามอง พลอยพยายามหลบสายตา ไม่เหลือบ
ชื่นดูท่านผู้เข้ามาประกอบพิธี เก็บสายตาขอบตบให้อยู่เพียง
ระดับพื้นหน้าเตียง ต่อจากนั้นก็มียาตีผู้ใหญ่เข้ามารดน้ำกัน
มากมาย บางคนก็ให้ศีลให้พร บางท่านก็ชมว่า สมกันนัก
บางท่านก็รดน้ำเจี๊ยบๆ ส่วนมากเป็นญาติผู้ใหญ่จริงๆ น้ำที่รด
จึงลงบนศีรษะของพลอยเกือบทั้งหมด ซ้อยคอยกระซิบบอก
ว่าผู้ที่กำลังจะเข้ามานั้นเป็นใคร แต่วิธีบอกของซ้อยออกจะ
แปลกประหลาด เพราะมิได้บอก ชื่อหรือฐานะของผู้ที่จะเข้า
มา เพราะซ้อยคงไม่รู้จัก แต่ซ้อยกลับบอกเพศและวัย
ตลอดจนลักษณะของผู้ที่จะมา รคน้ำ ตามแต่ซ้อยจะ
สังเกตเห็นในระยะเวลาอันสั้น

พลอยหมอบรับน้ำอยู่มีรู่ว่านานสักเท่าไร จนรู้สึกว่ามี
เมื่อยไปหมดทั้งตัว การรดน้ำจึงเสร็จสิ้นลง ตอนจะลุกจาก
เตียง พลอยเหลือบไปดูคุณเปรมแวบหนึ่ง เห็นคุณเปรม
คุกเข่าอยู่บนเตียง รอจนพลอยลงจากเตียง แล้วจึงได้ลงที่หลัง
ท่ามกลางเสียงหัวเราะเบาๆของเพื่อนเจ้าบ่าว รดน้ำแล้ว
พลอยก็ผลัดเครื่องแต่งตัวอีกชุดหนึ่ง และเมื่อแต่งตัวด้วยชุด
ใหม่เสร็จแล้ว ก็ต้องรีบขึ้นไปนำผ้าไหว้ไปเช่นผีบรรพบุรุษ
ของทางคุณเปรมที่บ้านตึก โดยเป็นที่เข้าใจกันว่าพลอยและ
คุณเปรม จะต้องไปทำพิธีเช่นเดียวกัน ที่บ้านคลองบางหลวง
ในวันรุ่งขึ้น

ตอนบ่ายแขกทยอยกันกลับหมดแล้ว แม่ผู้รวบรวม
พวกเพื่อนเจ้าสาว ที่ออกมาจากในวัง เพื่อพาขึ้นรถ ไปส่งให้
ทันก่อนประตูปิด คุณสายจะต้องอยู่ส่งตัวพลอยในตอนดึก
จึงจำเป็นต้องค้างคืนหนึ่ง และจะกลับในตอน รุ่งเช้า เมื่อซ้อย
และพวกเพื่อนเจ้าสาวคนอื่นๆ เข้ามากระซิบล่า พลอยรู้สึกใจ
หายจนบอกไม่ถูก จะพูดจาสิ่งเสียดๆ ไรก็ได้ แต่แต่นั่ง
อยู่ ซ้อยพูดเบาๆว่า

"ไม่เป็นไรหรือกพลอย อีกสองสามวันก็พบกันใหม่" แล้วซ้อยก็รีบลุกจากไป เพราะซ้อยเองก็รู้ตัวว่า ถ้าขึ้นพุดมากตัวเองก็จะกลั่นความรู้สึกไว้ ไม่อยู่เหมือนกัน

คุณเชยแม่ซันเข้ามาอยู่เป็นเพื่อนพลอยจนค่ำ ประมาณสักยามหนึ่งแม่ซันก็ขอตัวหายไป บอกว่าได้ฤกษ์ ปูที่นอนแล้ว และเมื่อถึงเวลาอีกสิบนาทิจะห้าทุ่ม เจ้าคุณพ่อและคุณสายก็พาตัวพลอยขึ้นไปบนตึก เพื่อส่งตัวต่อ คุณเปรมที่รออยู่บนนั้น

พลอยมานึกทีหลังว่าตนเองเดินขึ้นไปบนตึก ในคืนนั้นได้อย่างไรก็นึกไม่ออก และถ้าจะถามพลอย ภายหลังว่า จำรายละเอียดอย่างไร ได้บ้าง พลอยก็จำไม่ได้ จำได้แต่เสียงมโหรีดังมาจากชั้นล่าง ผู้คนเบาบางลงไป มากแล้ว เมื่อเข้าไปถึงห้องพลอยก็เห็นเตียงนอนแบบจีน ค่อนข้างใหญ่ตั้งอยู่ทางหนึ่ง คุณเปรมนั่งสงบเสงี่ยม อยู่คนเดียวหน้าเตียง

พอเห็นเจ้าคุณพ่อและคุณสายนำพลอยเข้าไป คุณเปรมก็ลงกราบ เมื่อลงนั่งกันเรียบร้อย เจ้าคุณพ่อก็บอก พลอยให้กราบคุณเปรม แล้วก็เริ่มสั่งสอนให้คุ้มครองกัน และให้ศีลให้พรด้วยเสียงที่เบาจนพลอยจำคำไม่ได้ เพราะขณะนั้นรู้สึกว่าจะหูอื้อทั้งสองข้าง เจ้าคุณพ่อพุดจบคุณสายก็ให้พรด้วยเสียง

เบาๆเช่นกัน คุณเปรมนั่งพนมมือ รับพรจากผู้ใหญ่อย่างสงบ
เสงี่ยม มิได้เหลือบช้าเลื่องมาทางพลอยเลย เมื่อให้พรส่งตัว
เสร็จเข้าคุณพ่อและคุณสาย ก็เดินออกจากห้องไปเบาๆ ประตู
ห้องนั้นปิดสนิทลง ทิ้งพลอยไว้สองต่อสองกับคุณเปรมเป็น
ครั้งแรกในชีวิต

พลอยนั่งก้มหน้าดูพรหมสี่แดง เป็นลายดอกกุหลาบ
เหลืองอย่างพินิจพิเคราะห์ เหมือนกับจะทำความรู้จัก กับขน
สัตว์ในพรหมนั้นทุกเส้น ทั้งสองคนต่างนั่งนิ่งอยู่อีกนาน ใน
ที่สุดคุณเปรมก็กระดกตัวเข้าใกล้อีกนิดหนึ่ง แล้วถามขึ้นด้วย
น้ำเสียงที่เบา เกือบเป็นกระซิบและด้วยถ้อยคำที่พลอยไม่นึก
เลยว่า

"แม่พลอยจำ แม่พลอยเคยขึ้นพระบาทหรือยัง"

บทที่ ๑๕ (หน้าที่ ๑)

สามวันแรกของชีวิตแต่งงาน พลอยมิได้ไปไหน นอกจากไปที่บ้านคลองบางหลวง อย่างเงียบๆพร้อมกับ คุณเปรม เพื่อนำผ้าไปไหว้กระดูกบรรพบุรุษ ในห้องพระที่ตึก เจ้าคุณพ่อ และไหว้เจ้าคุณพ่อ ผู้ซึ่งรับไหว้ด้วย นาฬิกาพก สำหรับคุณเปรม และแหวนอีกวงหนึ่งสำหรับพลอย คุณอุ้น ออกมานั่งคอยรับไหว้อยู่ข้างหลังเจ้าคุณพ่อ ด้วยสีหน้าไม่ปกติ พลอยทราบภายหลังว่าเจ้าคุณพ่อบังคับให้ออกมา และรับไหว้พลอยด้วยแหวนพลอกมิด ผิงเพชรซีกเม็ดเล็กๆ อย่างเสียไม่ได้

หลังจากนั้นแล้วพลอยก็อยู่เงียบๆ บนตึกสองคนกับคุณเปรม ไม่ได้ไพล่หน้าไปไหนอยู่สามสี่วัน ความรู้สึกอย่างหนึ่งที่ไม่เคยมี ก็เกิดขึ้นมาในใจ พลอยไม่ยอมรับว่าความรู้สึกนั้นเป็นความรัก เพราะไม่เหมือนกับ ความรักที่เคยมีมาครั้งหนึ่งในกาลก่อน แต่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนั้น เป็นของแน่นอนไม่มีวันเปลี่ยนแปลง หรือหวั่นไหวไปได้คือ รู้สึกว่าคุณเปรมนั้น เป็นเจ้าของๆตน เป็นหลักที่ตนจะต้องยึดมั่นไว้ในชีวิตนี้ ไม่มีวันที่จะผละออกได้ นอกจากคุณเปรมจะไม่ต้องการตนอีกต่อไป คนเราที่เกิดมาทุกคนย่อมมีจิตใจแตกต่างกัน มีใจที่รัก

ความอิสระ โดยไม่มีข้อผูกพันกับใครบ้าง หรือมิฉะนั้นก็มีใจ
ที่ต้องการจะอยู่กับคนอื่น หรือเป็นของคนอื่น จะอยู่ด้วย
ตนเองแต่เพียงคนเดียวนั้นไม่ได้ พลอยเป็นผู้หญิงทั้งกายและ
ใจโดยสมบูรณ์ จึงมีใจอย่างประเทพหลัง เมื่อรู้สึกว่าคุณมี
เจ้าของก็เกิดความมั่นใจ และได้รับความสุขจากความมั่นใจ
นั้น ความรู้สึกว่าคุณเป็นคนของคุณเปรม นั้นผิดกับความรู้สึกที่
พลอยเคยมีต่อแม่หรือเสด็จ เพราะความใกล้ชิดสนิทสนมต่อ
คนต่างเพศถึงเพียงนี้ พลอยมิได้เคยมีมาแต่ก่อน

ระยะเวลา ๓ - ๔ วันแรกผ่านไปเหมือนกับฝัน พลอยยัง
งต่อเหตุการณ์ และชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ระยะเวลาอีก ๓ -
๔ วันต่อนั้นไป พลอยก็ยังไม่มีความที่จะดูฐานะของตน
โดยรอบ เพราะต้องใช้เวลาระหว่างนั้น ขึ้นรถลงเรือ ไปกับ
คุณเปรมทุกวัน พร้อมด้วยดอกไม้รูปเทียน เพื่อไปไหว้
บรรดาญาติผู้ใหญ่ในตระกูล ทั้งทางฝ่าย พลอยและฝ่ายคุณ
เปรมเอง เมื่อตอนเข้าเฝ้าเสด็จเพื่อถวายดอกไม้รูปเทียนนั้น
พลอยเข้าไปคนเดียว มีนางพิศตามหลัง เพราะคุณเปรมเข้าไป
ถึงข้างในไม่ได้ เสด็จทรงรับไหว้ด้วยกระตุ้มอักษรพระนาม
ชุดหนึ่ง สำหรับคุณเปรม และประทานเงินแก่พลอยอีก ๒๐
ชั่ง พร้อมกับรับสั่งว่า

"ข้ารู้แล้วว่าพลอยได้ผิวเศรษฐี แต่เงินนี้เป็นของข้า ให้แก่เจ้า จะได้ไปเป็นทุนทำมาค้าขาย ข้าได้เงินนี้มา โดยสุจริต ไม่ได้ไปคดโกง หรือคดขี้อามาจากใคร ถ้าเจ้าใช้เงินที่ข้าให้เจ้าคราวนี้ ด้วยความสุจริต เจ้าก็จะทำมาค้าขึ้น มีทรัพย์สมบัติงอกเงยขึ้นทุกวัน"

เสด็จรับสั่งถามถึงเรื่องบ้านช่องที่อยู่อีกหลายอย่าง แต่พลอยก็ยังไม่สามารถพูดได้โดยละเอียด เพราะตนเองก็ยังไม่มีความจะไปดูแลได้ทั่วบ้าน หลังจากเฝ้าเสด็จแล้ว พลอยก็ถือโอกาสไปไหว้คุณสาย ผู้ซึ่งรับไหว้ด้วยสายสร้อยข้อมืออีกสายหนึ่ง ซึ่งช้อยแอบตีราคาลับหลังคุณสาย ให้พลอยฟังว่าไม่คุ้มกับของชำร่วยที่ได้รับ ในวันที่คุณสายไปช่วยแต่งงาน เพราะของชำร่วยที่ได้รับนั้นมีราคาสูงกว่า เพื่อนฝูงเก่าๆ หลายคนที่ได้พบในวันนั้น ดีใจต้อนรับกันเป็นการเอิกเกริก และเมื่อได้นั่งจับกลุ่มคุยกัน เฉพาะคนที่คุ้นเคยครู่หนึ่ง ช้อยก็ตั้งปัญหาถามเอาต่างๆ ทำให้พลอยต้องหน้าแดงด้วยความอาย หลายครั้งหลายหน และทำให้คนที่ได้ยื่นต้องหัวเราะกันทุกครั้งไป แต่วันนั้นพลอยก็มีได้อยู่ในวังนานนัก ต้องรีบกลับ เพราะเกรงคุณเปรมจะเข้าใจผิด คิดว่าพลอยยังอาศัยในวังอยู่มากกว่าที่บ้าน

ทุกครั้งที่พลอยเรียกบ้านคุณเปรมว่า 'บ้าน' พลอยก็ต้อง
สะดุ้งใจ เพราะแต่ก่อนเมื่อพูดถึงบ้าน พลอยก็นึกถึงบ้าน
คลองบางหลวง แต่เดี๋ยวนี้คำว่า 'บ้าน' ต้องหมายถึงบ้าน
คลองพ้อม ซึ่งพลอยยังไม่รู้สักว่าตน เป็นเจ้าของบ้านแม่แต่
น้อย ความรู้สึกที่ตนเป็นเจ้าของบ้านนั้น และมีหน้าที่
ปกครองบ้านสำหรับคุณเปรม ทำให้พลอยต้องฉงนใจอยู่
บ่อยๆ เพราะระยะเวลา ๑๐ กว่าวัน ยังไม่ทำให้พลอยชินต่อ
ความรู้สึกเช่นนั้น ข้างของต่างๆที่อยู่ในบ้าน รู้สึกว่าจะ
มากมายเกินกว่าภาระของตน และกุญแจทั้งพวงที่คุณเปรม
มอบให้ถือ นั้น พลอยก็ยังมีได้ทดลองไขตู้ไขกำปั่นดูเลย
แม่แต่สักใบเดียว ว่าในตู้ในกำปั่นนั้น จะมีของอะไรบ้าง เมื่อ
คุณเปรมยื่นพวงกุญแจให้ นั้น พลอยถอยตัวออกห่างโดยมิได้
ตั้งใจ ปากก็พูดว่า

"ไม่ต้องหรอก คุณเปรมเก็บเอาไว้เองก็แล้วกัน ฉัน
ยังไม่รู้..."

แต่คุณเปรมก็หัวเราะ แล้วพูดตัดบทอย่างอารมณ์ดีว่า

"ของทุกอย่างในบ้านนี้เป็นของแม่พลอยทั้งนั้น แม่
พลอยไม่ถือกุญแจใครจะเป็นคนถือ ช่วยเอาไปเสียทีเถิด ฉัน

ต้องถือกุญแจมาเอง ตั้งแต่คุณแม่เสียชีวิต รำคาญเต็มทนแล้ว วัน
หลังว่างๆ ฉันจะบอกให้ว่าอะไรอยู่ที่ไหน"

คนในบ้านคุณเปรมพลอยก็ยังไม่รู้จักทั่ว เพราะมี
มากมายหลายคน บางครั้งที่พลอยเห็นก้มตัวเมื่อเดินผ่าน ก็
ต้องเหลียวไปคิดว่า มีผู้ใหญ่ที่ไหนมายืนข้างหลัง โดยที่ตนไม่
ทันเห็น เมื่อเห็นว่าไม่มีใคร จึงรู้ว่าเขาก็มาให้แก่ตน ในฐานะ
เป็นเจ้าของบ้านและเป็นนาย แม่ขี้แค้นแนะนำให้รู้จักคนในบ้าน
ว่าใครเป็นใคร แต่ก็มิได้แนะนำอะไร เกินไปกว่านั้น ในตอน
แรกถ้าพลอยต้องการสิ่งใด พลอยก็ใช้ให้นางพิศไปบอกคน
อื่นอีกต่อหนึ่ง แต่หลายวันเข้า นางพิศก็ยื่นคำขาดว่า

"คุณพลอย คุณ โตจนมี่เรือนแล้ว คนที่นี้ก็บ่าวของ
คุณทั้งนั้น ทำไมคุณไม่ใช่เขาเอง ถ้าให้บ่าวไปใช้เขา อีกต่อ
หนึ่ง เขารูมกันตบบ่าวตายไป คุณจะทำอย่างไร"

คำเตือนของนางพิศทำให้พลอยได้คิด และเริ่มทำความ
รู้จักกับคนในบ้าน มากขึ้นกว่าแต่แรก บ้านคลองพ้อม หรือ
บ้านของพลอยเป็นบ้านใหญ่ เนื้อที่สิบกว่าไร่ ในบ้าน
นอกจากตัวตึกยังมีเรือนบริวาร ปลูกอยู่หลายหลัง นอกจาก
เรือนคุณขี้กับคุณเนียนซึ่งใหญ่ที่สุดแล้ว ยังมีเรือน
เล็กๆน้อยๆ ปลูกอยู่ในบริเวณหลังบ้านอีกมาก มีคนอาศัยอยู่

หลายครัวเรือน ถ้าจะรวมคนทั้งบ้านก็เห็นจะได้จำนวนห้าสิบ
เศษ คนเหล่านี้คุณเปรมบอกว่า เป็นคนเก่าแก่อยู่มาครั้งเจ้าคุณ
พ่อ บางครัวก็อยู่มาครั้งเจ้าตัว ผู้เป็นเตี๋ยของเจ้าคุณพ่อ ผู้ซึ่ง
คุณเปรมเรียกว่ากำ มีรูปใหญ่ติดอยู่บนตึก เป็นจินคว้นหาง
เปียบริบูรณ์ทีเดียว คุณเปรมเองก็ยอมรับ กับพลอยว่า คนใน
บ้านทุกวันนี้ สำหรับเด็กๆบางคน คุณเปรมก็ไม่รู้จักว่าใคร
เป็นลูกใคร แต่เมื่อเกิดมาแล้ว ก็ต้องเลี้ยงกันไปตามเรื่อง คนที่
อยู่ในบ้านบางครัวเบิกข้าวสาร และของแห้งไปหุงต้มเลี้ยง
กัน บางคนก็รับอาหาร จากครัวซึ่งต้องหุงข้าวกระทะ คนใน
บ้านคนแรกที่พลอยรู้จัก ก็คือหัวหน้าคนครัวชื่อยายเทียบ ยาย
เทียบเป็นคนแก่ อายุห้าสิบกว่า กินหมากทั้งวันไม่ขาดปาก
เวลาอยู่ในครัว ยายเทียบก็นุ่งผ้าลายเก่าๆผืนหนึ่ง ผ้าห่มไม่
ต้องพูดถึงกัน เวลาที่ยายเทียบจะห่มผ้าก็คือเวลาขึ้นบนตึก
เพื่อรับค่ากับข้าวจากพลอย แต่ถึงกระนั้น ยายเทียบก็เอาผ้าถือ
พาดหัวไหล่ มาจนถึงบันไดตึกแล้วจึงจะห่ม ยายเทียบเป็นคน
เคร่งครัดมารยาท เวลาจะมาหาพลอย ก็กลานมาแต่หัวกระได
จนถึงที่ๆพลอยนั่ง เหมือนกับพลอยเคยกลานเวลาขึ้นฝ้า
เสด็จ ถ้อยคำนำเสียงที่ยายเทียบพูดกับพลอย ก็เป็นผู้ดีน่าฟัง
ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องทุกอย่าง แต่ภาษาที่ยายเทียบใช้ ในครัว

กับคนเสมอกันนั้น ก็ไปอีกอย่างหนึ่ง พลอยเอ็นดูยายเทียบมา แต่แรกพบ เพราะยายเทียบแสดงให้พลอย เข้าใจด้วยถ้อยคำ และกิริยาว่าแกเห็นใจพลอย ในฐานะที่เป็นผู้เริ่มปกครอง เรือนใหม่ๆ ยายเทียบพยายามบอก พลอยเท่าที่จะทำได้ โดย ไม่ดูเป็นการอาจเอื้อมว่า สิ่งใดควรจ่ายสิ่งใดไม่ควร ของอย่าง ใดแพงไปหรือถูกไป ของอย่างใดควรจะซื้อในตอนไหนจึง จะถูก และควรจะซื้อไว้มากน้อยเท่าไร เวลาพลอยลงไป ใน ครัว เป็นครั้งเป็นคราว ยายเทียบก็ถือ โอกาสคุยให้ฟัง ถึงวิธี เลือกมะพร้าวและส้มสุกลูกไม้ ตลอดจนผักปลา และของ แห้งต่างๆ ยายเทียบเคยบอกกับพลอยว่า

"คุณพลอย คุณอย่าได้ไว้ใจอีพวกแม่ครัวเป็นอันขาด ที่เดียว ถ้าคุณเผลเมื่อไร มันเป็น โกงคุณเมื่อนั้น"

พลอยอดหัวเราะไม่ได้ เมื่อ ได้ยินยายเทียบพูดประณาม ตัวเอง ยายเทียบเห็นพลอยหัวเราะ ก็พูดต่อไปว่า

"อิฉันเองมันอยู่กับท่านที่นี่มาแต่สาวจนแก่ มันก็ไป อีกเรื่องหนึ่ง ถ้าอิฉันตายไปแล้วคุณจะทำบาป"

นางพิศเองก็ดูจะนิยมยายเทียบอยู่มาก เพราะเคยบอก พลอยไว้สั้นๆว่า "คนๆนี้ไว้ใจได้" แต่พลอยเอง ก็ไม่รู้ว่า ความนิยมของนางพิศกับยายเทียบนั้น กลายเป็นความสนิท

สนมอย่างรวดเร็ว เพราะยายเทียบนั้น เป็นคนทำกับข้าวอร่อย และเช่นเดียวกับคนที่ทำกับข้าวอร่อยทั้งหลาย ยายเทียบก็เป็น คอสุรา ฝ่ายนางพิศซึ่งเป็นคนไม่กลัวสุรา จึงเลี้ยงดูยายเทียบ เป็นที่รื่นเริงอยู่บ่อยๆ บางวันถึงกับออกเล่นละเมิ่งละครกัน ที่ หลังครัวเป็นการเอิกเกริก ผลของการออกร้าละครด้วยกัน เพราะฤทธิไมา เป็นเหตุให้ยายเทียบเรียกนางพิศว่า "แม่เกศ สุรียง" ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

เรือนหลังบ้านหลังหนึ่ง ปลุกอยู่ชิดกับรั้วทำให้พลอย ต้องมองดูบ่อยๆ เพราะถึงจะเป็นเรือนที่ปิดอยู่เงียบๆ ก็จริง แต่ผ่านไปครั้งไร ก็มีร่องรอยแสดงว่าบนเรือนนั้นมีคนอยู่ บางครั้งก็มีเสียงเด็กร้องไห้จากเรือนนั้น แต่พลอยก็ยังไม่เคย เห็นหน้าคนที่อยู่บนเรือนนั้น ว่าเป็นใคร ครั้งหนึ่งพลอยเคย มาถามนางพิศ ซึ่งยอมรู้จักคน ในบ้านเร็วกว่าพลอยเป็น ธรรมดา นางพิศก็เมินหน้าไปเสียอีกทางหนึ่ง แล้วปฏิเสธว่า ไม่ทราบ อีกครั้งหนึ่ง พลอยไปนั่งคุยที่เรือนคุณนุ้ย ซึ่งจาก เรือนนั้น พอจะเห็นเรือนที่อยู่หลังบ้านนั้นได้ พลอยถามขึ้น เรื่อยๆ เหมือนกับไม่สนใจว่า

"คุณอาคะ เรือนหลังนั้นใครอยู่"

คุณนุ้ยวางกล้องยานต์ถูลง แล้วถามว่า

"เรือนหลังไหน"

"หลังนั้นไงคะ" พลอยพูดพลางชี้มือ

"อ้อ..." คุณนุ้ยพูดแล้วก็นั่งเงียบไปครู่หนึ่ง แต่พอเริ่มพูดต่อไป คุณนุ้ยก็พูดโดยไม่ตอบคำถามของพลอยว่า

"บ้านนี้ใหญ่มากจริงไหมแม่พลอย คนก็อยู่มาก อยู่กันมาแต่ไหนๆ... กว่าจะรู้จักกันทั่วก็นานจริงไหม จริงไหม"

คุณเนียนซึ่งนั่งอยู่ด้วยเหลือบตาคูคุณนุ้ย แล้วก็พูดซ้ำๆ ว่า "ฉันเองก็มัวแต่เจ็บๆ ไข้ๆ ไม่ได้ลงจากเรือน เสียเวลานาน จนเดี๋ยวนี้ไม่รู้ว่ใครอยู่เรือนหลังไหนบ้าง ถ้าจะให้ดีแม่พลอยถามพ่อเปรมเขาเองดีกว่า เพราะเขา ปกครองบ้านมาแต่คุณพีตาย เดี่ยวนี้ฉันก็รู้จักแต่พวกเด็กๆ ที่อยู่ในเรือนนี้เท่านั้น"

หลังจากนั้นแม่นุ้ยก็รีบเปลี่ยนเรื่องคุยไปเป็นอื่นทันที กิริยาอาการของอาของคุณเปรมทั้งสองคน ทำให้พลอยรู้สึกสะดุดใจว่า อาจมีบางสิ่งบางอย่างในบ้านที่ตนยังไม่รู้ถึง และสิ่งนั้นๆ ไม่มีใครอยู่ในฐานะที่จะบอก แก่พลอยได้นอกจากคุณเปรมคนเดียว พลอยกำหนดไว้ในใจว่า วันหนึ่งจะต้องถามคุณเปรม ถึงคนที่อยู่บนเรือน นั้น แต่โอกาสที่จะถามก็มีไม่มาก เพราะคุณเปรมมิได้อยู่ที่บ้านตลอด แต่ต้องเข้าไปอยู่ในวัง เมื่อกลับมาถึงบ้าน ก็เป็นหน้าที่ของพลอย ที่จะต้อง

คอยดูแลให้คุณเปรมได้พักผ่อน และเรื่องที่คุณกันเป็น
ส่วนมาก ก็เป็นเรื่องพุดจา เล่นหัวตามประสาผิวหนุ่มเมียสาว
พลอยจึงลืมนเรื่องที่จะถามไปพักหนึ่ง ปล่อยให้เวลาว่างเลยไป
เรื่อยๆ โดยที่บ้านเล็กนั้น ก็ยังคงเป็นบ้านที่ลึกลับ ในสายตา
ของตนทุกครั้งที่ผ่านมาไปได้เห็น

การที่จะถามเรื่องต่างๆ จากคุณเปรมนั้น พลอยรู้สึกว่
ถามยาก เพราะคุณเปรมเท่าที่พลอยรู้จัก ในระยะเวลาอันสั้น
นั้นเป็นคนอารมณ์ดี เปิดเผยไม่ปิดบัง และเท่าที่พลอยรู้ตัว
คุณเปรมก็รักพลอยมาก และมีความวิตกห่วงใยในตัวพลอย
อยู่เสมอ ลักษณะต่างๆเหล่านี้ ทำให้พลอยรู้สึกเกรงใจ ไม่
อยากจะไต่ถาม คุณเปรมด้วยเรื่องจุกจิก เล็กๆน้อยๆ
โดยเฉพาะเรื่องผู้คนภายในบ้าน ซึ่งพลอยยังรู้สึกว่าเป็นคน
ของคุณเปรม อยู่ด้วยกันมาตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตายาย ถ้าจะเปรียบ
กับคนอื่นๆในบ้าน พลอยก็ยังเห็นว่าตัวเองเป็นคนใหม่ ไม่มี
สิทธิ์เท่าไรนัก และต้องคอยระวังกิริยาจาอยู่เป็นนิจ เพื่อมิ
ให้กระทบกระเทือนน้ำใจคน การปฏิบัติตนของพลอย บังเกิด
ผลทำให้คนในบ้านมีความเคารพ สังกศได้จากสายตาคน
ทั่วไปในบ้านนั้น ซึ่งแต่ก่อนมองด้วยความสงสัยไม่ไว้ใจ แต่

เดี๋ยวนี้ทุกคนมองคุณลอย ด้วยสายตาที่รักและเอ็นดู แสดง
ความไวใจ และความเคารพในอหิชาสัย

วันหนึ่งคุณเปรมออกจากเวรในวังมาค้างบ้าน และเมื่อ
กินข้าวเย็นแล้ว ก็นั่งคุยกันอยู่ คุณเปรมก็ขอหมากกิน พอ
พลอยยื่นเขียนหมากให้ คุณเปรมก็พูดขึ้นว่า

"ฉันเห็นจะติดหมากเสียคราวนี้ เพราะแม่พลอย
นี่เอง"

"ทำไมละคะ" พลอยถาม

"แม่พลอยหาหมากนำกินจริงๆ" คุณเปรมตอบ
พลอยหยิบหมากเข้าปาก "ฉันเคยเห็นใครต่อใครกินหมาก ก็
ไม่เคยนึกอยากกินเลย เพียงแต่หมากพลุกกับยาใครๆ ก็หากิน
กันได้ แต่วิธีที่จะทำให้หน้ากินนั้นสิ ทำไม่ได้ทุกคน แม่พลอย
เลือกหน้าหมากก็นำกินเสียแล้ว แล้วก็ยังเขียนเป็นฝอยอย่างนี้
ปุ่นที่ใช้ป้ายพลุกก็หอมกว่าของคนอื่น"

"คุณเปรมถ้าจะเคยกินหมากของใครต่อใคร มามาก
แล้วกระมัง" พลอยพูดยิ้มๆ แล้วเลื่อนกระโถนให้ไปตั้ง อยู่
ใกล้มือคุณเปรม

คุณเปรมหัวเราะอย่างอารมณ์ดีแล้วตอบว่า

"ก็เคยมากเหมือนกัน แต่ไม่มีของใครสู้ของแม่
พลอยได้ ของบางคนกินแล้วก็จืด ไม่มีรสชาติ ของบางคน
กินแล้วปูนกัดปาก หนเดียวเจ็ดไปจนตาย แต่ของแม่พลอย
ฉันกินไม่เบื่อ จึงได้ว่าถ้าจะติดหมาก เสียคราวนี้"

พลอยหัวเราะแล้วก็หลบสายตาคุณเปรม เหมินไปมอง
เสียทางอื่น คุณเปรมลงนอนเอกเขนกอย่างสบาย มองพลอย
อย่างน่ารักและเอ็นดูไปทั่วร่าง แล้วก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอยนี่แปลกเสียจริงๆ สวยไม่จืดเสียเลย ฉัน
เห็นแม่พลอยทีแรก ฉันก็เห็นว่าสวยไม่มีใครเท่า ได้เห็นอีก
หนต่อๆมาก็สวยกว่าหนก่อนทุกครั้ง อยู่ด้วยกันมาจนเดี๋ยวนี้
ฉันก็ยังเห็นสวยขึ้นทุกวัน"

"คุณเปรมละก็ปากหวานอย่างนี้เสมอ นี่คงจะไม่พูด
อย่างนี้แต่กะฉันคนเดียวหรอก พบใครก็คงพูดกะเขา อย่างนี้
ทั้งนั้น ฝีปากคุณมหาเด็กละฉันกลัวมานานแล้ว"

"เปล่า ฉันไม่เคยขอใครเลยจริงๆนะแม่พลอย ฉันดู
แม่พลอยไม่เบื่อจริงๆ พี่น้องแม่พลอยก็ไม่ใช่คนจืดๆ แต่ฉันก็
ยังเห็นว่าเปรียบแม่พลอยไม่ได้สักคน แม่พลอยเหมือนใคร"

"ผู้ใหญ่ท่านว่าฉันเหมือนแม่" พลอยตอบ

"เออจริงซี !" คุณเปรมพูด "ฉันเคยได้ยินคุณอาบุญพูดว่า เคยเห็นแม่ของแม่พลอย ตั้งแต่อยู่วางตัวด้วยกัน เธอบอกว่าสวยจนคนถือทีเดียว แต่พอคุณบุญได้เห็นแม่พลอยครั้งแรก กลับมาเธอก็สรรเสริญไปสามบ้านเจ็ดบ้าน ว่าแม่พลอยสวยกว่าแม่เป็นไหนๆ"

"เห็นจะไม่จริงหรอก" พลอยแก้แทนแม่ "ฉันสวยสู้แม่ไม่ได้หรอก เพราะแม่นั้นนอกจากจะสวยด้วยหน้าตา รูปร่างแล้วยังช่างพูด ช่างคุย ฉลาดเฉลียวทันคนดีกว่าฉันเป็นกอง พูดถึงแม่แล้วก็ใจหาย ไม่ควรอายุสั้นเลย อยู่ปานนี้คงปลื้มลูกเขยเป็นหนักเป็นหนา ยิ่งได้ลูกเขยช่างประจบปากหวานอย่างคุณเปรมละก็ แม่รักตายไปเลย ทีเดียว"

คุณเปรมนอนยิ้มมองดูพลอยอีกครู่หนึ่ง แล้วก็ถามว่า

"แม่พลอยรักแม่มากไหม"

"รักมากกว่าอะไรทั้งหมด" พลอยตอบอย่างแน่ใจ "แม่ตายไปตั้งนานแล้ว ฉันยังรู้สึกตัวเหมือนกับว่า แม่ยังอยู่ใกล้ๆ คอยคุ้มครองดูแลทุกข์สุขฉันอยู่เสมอ เสด็จท่านมีพระเดชพระคุณหาที่เปรียบไม่ได้ แต่ท่านก็ เป็นเจ้าเป็นนาย ฉันไม่เคยรู้สึกตัวว่าใกล้ชิดต่อท่าน เพราะฉันเป็นข้า เจ้าคุณพ่อ นั้นถึงจะรักเพียงใด ก็จากท่านมา เสียแต่เล็ก แล้วท่านก็เป็น

ผู้ชายไม่สนิทสนมเหมือนแม่ ฉันคิดดูก็แปลก ทั้งเสด็จและ
เจ้าคุณพ่อ ก็ยังอยู่ทั้งสองท่าน ฉันก็รักท่านมากทั้งสองคน แต่
กลับรู้สึกว่าคุณยังห่าง ไม่ใกล้ชิดเท่ากับแม่ที่ตายไปแล้ว
หน้าตาท่าทางของแม่ จะเป็นอย่างไรฉันยังจำไว้ได้หมด เวลา
ฝันถึงก็เห็นชัดเจนกว่าคนอื่น ถ้าอย่างนี้ไม่ใช่เพราะฉันรักแม่
มากที่สุด ฉันก็ไม่รู้จะเรียกว่าอะไร"

"แม่ของพลอยคงน่ารักมาก" คุณเปรมปรารถน
เบาๆ "ถ้าท่านยังอยู่ปานนี้ ฉันก็คงจะรักท่านมาก เหมือนกัน"

พลอยมองดูคุณเปรมด้วยสายตาที่เต็มไปด้วยความ
ขบใจ คุณเปรมถามต่อไปว่า

"ฉันอยากถามอะไรแม่พลอยสักอย่าง ตั้งแต่อยู่
ด้วยกันมา ฉันยังไม่เคยถามเลย อย่างฉันนี่แม่พลอยรัก สักแค่
ไหน"

พลอยนั่งอึ้งอยู่นาน เพราะไม่รู้ว่าจะตอบปัญหาของคุณ
เปรมอย่างไรถูก ความจริงถ้าพลอยจะตอบคลุมๆ ไปว่า "รัก
มาก" คุณเปรมก็คงจะพอใจ แต่พลอยไม่อยากจะตอบเช่นนั้น
ในที่สุดพลอยก็พูดซ้ำๆ ว่า

"คุณเปรม ตั้งแต่ฉันเกิดมาเป็นตัว ไม่เคยมีใครที่
เมตตากรุณา และเอาอกเอาใจฉัน เท่าคุณเปรมเลย ธรรมดา

คนเราอยู่ด้วยกัน ก็ต้องรักกัน แต่ฉันไม่รู้จักคุณเปรมเลย
อย่างเดียว ฉันยังรู้สึกตัวว่า ฉันเป็นลูกหนี้ พระเดชพระคุณ
คุณเปรมอีกด้วย"

"แม่พลอยอย่าพูดอย่างนั้นหน่อยเลย" คุณเปรมตอบ
"ฉันไม่สบายใจจริงๆ พอได้ยินแม่พลอยพูดว่า เป็นลูกหนี้
พระเดชพระคุณฉัน เพราะฉันไม่ได้ทำอะไรให้แม่พลอยเลย
ฉันว่าอย่างแม่พลอย ถ้าจะหากันจริงๆ จะหาผ้าที่ดีกว่าฉันสัก
ร้อยสักพันเท่าก็คงจะได้ ฉันเสียอีกจะต้องนึกถึงเรื่องนี้ และ
ต้องทำให้ดีคู่ควรกับแม่พลอย"

พลอยเสียวแปลบที่หัวใจ เมื่อได้ยินคำพูดของคุณเปรม
ครั้งหนึ่งเคยมีใครคนหนึ่ง ได้พูดมาแล้ว ในทำนองเดียวกัน
พลอยเคยเชื่อถือในคำพูดเช่นนี้เป็นหนักเป็นหนา แต่แล้วใน
ที่สุด ความเชื่อถือและความหวัง นั้นก็ต้องทลายลง ชีวิตของ
พลอยมิได้เป็นไปตามที่ได้คาดหมายไว้ แต่ถูกปั้นให้อยู่ใน
พิมพ์อีกอย่างหนึ่งโดยคนอื่น พลอยเคยฝันว่าจะเริ่มชีวิตกับพี่
เนื่องด้วยตัวเปล่า แล้วเริ่มสร้างชีวิตนั้น จนกว่าจะมีทุกอย่างที่
สองคน จะพึงปรารถนา จะทำชีวิตนั้นให้เต็มสมบูรณ์ ไม่มีสิ่ง
ใดบกพร่อง แต่แล้วพลอยก็ต้องมาเริ่มชีวิตกับคุณเปรม
พร้อมด้วยโภคทรัพย์ต่างๆมากมาย จนความปรารถนา

ตามปกติของมนุษย์นั้น ไม่เป็นสิ่งสำคัญอีกต่อไป เขียนหมาก
ที่วางอยู่ตรงหน้าในขณะนี้ อาจมีความหมายมากนักหนา ถ้า
พลอยหามาได้กับพี่น้อง ด้วยการอดออม เสียสละ แต่
เขียนหมากนากอันเดียวกันนี้ กลับไร้ความหมาย เพราะคุณ
เปรมหยิบยื่นมาให้จากในตู้ ซึ่งเต็มไปด้วย เครื่องเงินเครื่อง
ทอง และเครื่องถม เขียนหมากอันเดียวกันนี้ ถูกนำออกมาใช้
ในฐานะเป็นของเลว ควรแก่การใช้ ลากดูประจำวัน ไม่มี
ความหมายถึงการร่วมแรงร่วมใจ ช่วยกันหาช่วยกันอดออม
แม้แต่น้อย พลอยได้ยื่นคำพูด ของคุณเปรมแล้วก็นั่งก้มหน้า
ไม่ได้โต้ตอบว่าอย่างไร คุณเปรมนั่งอยู่อีกครู่หนึ่ง แล้วก็ถาม
ขึ้นว่า

"แม่พลอย ฉันจะถามอะไรสักอย่าง อย่าหาว่าฉัน
ละลาบละล้วงเลย แม่พลอยเคยรักกับใครมาก่อนหรือเปล่า
เมื่อก่อนต่างกับฉัน"

คำถามของคุณเปรมตรงกับเรื่องที่พลอยนึกอยู่พอดี ราว
กับว่าคุณเปรมจะรู้ใจ หรือมีความสามารถพิเศษ ที่จะมอง
ทะลุเข้าไปรู้ได้ว่า พลอยกำลังนึกอะไรอยู่ พลอยอีกอักอยู่
นาน ในใจจริงนั้นไม่อยากจะพูดเท็จกับคุณเปรม แต่อีกใจ
หนึ่งก็เห็นว่า เรื่องที่เล่ามาเป็นเรื่องของตนแต่ผู้เดียว ไม่

จำเป็นที่คุณเปรมจะต้องร่วมรู้ด้วย เพราะถึงจะรู้ ก็จะไม่มีความคืออย่างใดเกิดขึ้น เรื่องที่คุณเปรมจะต้องร่วมรู้ทุกอย่าง เป็นเรื่องของปัจจุบันและในอนาคตเท่านั้น เรื่องในอดีตเป็นเรื่องที่พลอยอยากให้ผ่านไป อยากลืมเสียให้สิ้น ไม่อยากให้อดีตนั้นมามีผลสำหรับปัจจุบัน และอนาคต พลอยนั่งนึกหาถ้อยคำที่จะตอบคุณเปรมว่าอย่างไรดี พอที่คุณเปรมพูดขึ้นเองว่า

"ความจริงฉันก็ถามมากไปหน่อย เพราะถึงจะมีใครหรือไม่มีก็เท่ากัน ฉันก็ยังแม่พลอยอยู่นั่นเอง"

คุณเปรมพูดด้วยถ้อยคำและน้ำเสียง ที่ทำให้พลอยสงสารจับใจ รีบตอบคุณเปรมไปทันทีว่า

"คุณเปรมอย่าคิดอะไรให้มากไปเลย ฉันไม่มีวันจะเห็นใครติกว่าคุณเปรมไปได้"

"ขบใจแม่พลอย" คุณเปรมตอบ "เรื่องแล้วไปแล้ว บางเรื่องมันก็สำคัญ บางเรื่องมันก็ไม่สำคัญ สุดแล้วแต่เรื่องว่ามันเป็นเรื่องอะไร อย่างฉันนี่ ถ้าเผื่อว่าวันหลังแม่พลอยไปรู้เข้าว่า ฉันเคยทำชั่ว หรือเคยทำอะไร ที่แม่พลอยไม่ถูกใจ แม่พลอยจะว่าอย่างไร จะโกรธจะเกลียดฉันมากไหม"

ด้วยถ้อยคำที่คุณเปรมพูด พลอยอาจนึกไปว่า คุณเปรม ตั้งข้อสมมติขึ้นถามเล่นๆ แต่น้ำเสียงที่คุณเปรมพูด ไม่ได้เป็น อย่างนั้นเลย เพราะคุณเปรมถามด้วยสำเนียงที่สื่อให้เห็นว่า อยากรู้ใจพลอยจริงๆ และดูเหมือนว่า คุณเปรมยังมีบางสิ่ง บางอย่าง ที่อยากจะบอกให้พลอยรู้ เกี่ยวกับอดีตของตน แต่ ยังไม่กล้าบอกจนกว่าคุณเปรม จะรู้ว่าพลอยนึกอย่างไร

"คุณเปรม" พลอยตอบ "เรื่องอะไรที่แล้วไปแล้ว ก็ ควรปล่อยให้แล้วกันไป ถ้าจะว่ากันไปแล้ว คุณเปรมกับฉัน ก็ เพิ่งจะมารู้จักกันเมื่อวันแต่งงาน สิ่งที่คุณเปรมทำไปก่อน นั้น ก็เป็นเรื่องของคุณเปรม ไม่เกี่ยวกับฉัน ฉันจะไปถือโทษ หรือเกลียดคุณเปรมอย่างไรได้ ถ้าเรื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไปละก็ ว่าไม่ถูก เพราะไหนๆ ฉันก็ได้มาอยู่กับคุณเปรมแล้ว มี เรื่องมีราวอะไรก็ต้องเป็นเรื่องของฉันด้วย แต่เรื่องราวแต่ ก่อน ฉันไม่ได้เกี่ยวข้อง คุณเปรมจะบอกฉันก็ได้ ไม่บอกฉันก็ ได้ คุณเปรมอย่ากังวลไปเลย ถ้าเรื่องมันแล้วไปแล้ว ฉันก็จะ ไม่ไปเอามาคิด แต่ถ้าเรื่องมันยังคาราคาซังอยู่ มีอะไรจะ ช่วยกันคิดอ่านแก้ไขได้ จะได้ช่วยกันไป"

"แม่พลอยทำไมถึงคืออย่างนี้" คุณเปรมถามอย่าง เลื่อมใส ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

พลอยหัวเราะอย่างขบขัน แล้วนิ่งไม่ตอบ

"แม่พลอยหัวเราะทำไม" คุณเปรมพูดอย่างพ้อ "ฉันถามจริงๆ ไม่ใช่พูดเล่น แม่พลอยอย่าเพิ่งหัวเราะเยาะ ฉันไม่เคยพบใครที่เขาคืออย่างแม่พลอยจริงๆ"

"เปล่าฉันไม่ได้หัวเราะเยาะคุณเปรมหรอก" พลอยรีบปลอบคุณเปรม เกรงว่าจะเข้าใจผิด "แต่คุณเปรม ถามฉันอย่างนั้น ทำให้ฉันนึกถึงใครอีกคนหนึ่ง แม่ช้อยที่เคยอยู่กับฉันในวัง เขาเคยถามฉันอย่างนั้นเหมือนกัน นึกถึงแม่ช้อยที่ไรอดหัวเราะไม่ได้ เพราะแกเป็นคนสนุก"

"ถ้าฉันบอกอะไรให้รู้ แม่พลอยอย่าโกรธฉันจริงๆ นะ" คุณเปรมกระเถิบเข้ามาใกล้ แล้วจับมือพลอยไว้ พยายามมองดูหน้าพลอย เหมือนกับว่าจะขอร้องให้พลอยยืนยันความในใจ

"คนอื่นเขาเคยทำให้ฉันเข้าใจมาหลายหน" พลอยพูดระบายความในใจออกมาโดยไม่รู้ตัว "ถึงอย่างนั้น ฉันยังไม่เคยโกรธใครเลย คุณเปรมก็ไม่ใช่คนรู้จักกันอย่างเดียวกับคนอื่น แต่คุณเปรมเป็นพี่ฉัน ฉันขอบอก เสียเดี๋ยวนี้ให้คุณเปรมไว้ใจฉันเสียที ไม่ว่าคุณเปรมจะทำสิ่งใดทั้งที่แล้มาแล้ว และทั้ง

ในเบื้องนี้และเบื้องหน้า ฉันจะไม่มีวันโกรธหรือเกลียดคุณ
เปรม"

คุณเปรมบีบมือพลอยแต่เบาๆ แล้วก็เปลี่ยนเรื่องพูด
"แม่พลอยไปทำอย่างไรเข้าก็ไม่รู้ คนในบ้านนี้ เขารักแม่
พลอยกันจนหลงไปทุกคน ฉันซักจะหึงเสียแล้วละ"

พลอยหัวเราะแล้วก็ตอบว่า "คุณเปรมเอาอะไรมาพูดก็
ไม่รู้ ฉันไม่ได้ทำอะไรสักหน่อยย ฉันแต่คนในบ้านนี้ ยังรู้จัก
ไม่ทั่วเลย รู้จักแต่ยายเทียบคนครัว และเด็กๆ ที่ขึ้นมาให้ใช้บน
ตึก อีกลีห่าคนเท่านั้น เขาพูดกันว่ารักฉัน เพราะอยากเอาใจ
คุณเปรมกระมัง"

"เห็นจะไม่ใช่" คุณเปรมตอบ "ฉันรู้ดีว่า เขารักแม่
พลอยจริงๆ ยายเทียบเป็นอย่างไรบ้าง"

"แกดึกะฉันออก" พลอยเล่า "แกสั่งสอนฉันทุกอย่าง
ถ้าไม่ได้แกปานนี้คุณเปรมคงอดข้าวไปหลายมื้อ ฉันก็ออกจะ
รักแกเหมือนกัน เพราะแกตรงไปตรงมาไม่เอาเปรียบ"

"นั่นซี" คุณเปรมพูด "ยายเทียบแกคนเก่าไว้ใจได้ อยู่
ที่นี้มาแต่เด็ก เขาถือกันว่าเมื่อสาวๆ แกเป็นเมียน้อย เจ้าคุณ
พ่อด้วยซ้ำไป"

"โฮ้ ! คุณเปรมเอาอะไรมาพูด" พลอยร้องเสียงหลง

"อ้าว แม่พลอยอย่าประมาท" คุณเปรมหัวเราะ "เรื่องมันนานมาแล้ว ใครจะรู้ว่าใครเป็นใคร ยายเทียบเมื่อแกสาวๆ หน้าตาจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ บางที่เจ้าคุณพ่อท่านจะเผลออกไปบ้างก็ได้"

"แล้วยายเทียบแกรับหรือเปล่า" พลอยถามอย่างไม่เชื่อ เพราะยังนึกไม่ออกว่า ยายเทียบเมื่อสาวๆ จะเป็นเมียน้อยเจ้าคุณพ่อของคุณเปรมได้

"ฉันเคยถามแกเหมือนกัน" คุณเปรมพูดพลางหัวเราะ "แกคุณนั้นใหญ่กว่าถามนอกเรื่องนอกราว แกบอกว่า แกเป็นข้าของท่านต่างหาก ท่านใช้อะไรแกก็ต้องทำ แกว่าฉันจะเอาหาไปใส่หัวแกให้ลำบากเปล่าๆ"

"แล้วแกหมายความว่าอย่างไร คุณเปรมเดาออกไหม"

"ก็ไม่รู้ แกพูดของแกกำวมชอบกล" คุณเปรมตอบแล้วก็พูดต่อไปว่า

"เรื่องนี้พูดยาก อยู่ด้วยกันในบ้านใหญ่ๆ บางทีก็เป็นไปได้ ไม่ต้องรักต้องใครอะไรกัน แล้วก็แล้วกันไป ใครจะไปรู้ แต่ก็น่าเห็นใจยายเทียบ ที่แกไม่ถือเอาคนลือมาเป็น

เรื่องอวดอ้างเลย แกสบายใจของแกแต่เป็น หัวหน้าโรงครัว
เท่านั้น แล้วแกก็ทำกับข้าวอร่อยเสียด้วย"

บทที่ ๑๕ (หน้าที่ ๒)

เวลาตกบ่ายลงแล้ว แดค้ออนตอนบ่ายทอแสงลงมาใน
บ้าน ดอกลำควนที่ปลูกอยู่รอบๆตึก ส่งกลิ่นฟุ้งขึ้นมา ถึงชั้น
บน คุณเปรมลุกขึ้นยืน แล้วพูดว่า

"แม่พลอยลงไปเดินเล่นกันข้างล่างเถิด"

พลอยลุกขึ้นเดินตามคุณเปรมลงบันไดตึกไปข้างล่าง
ตามต้นลำควนมีเด็กๆหลายคนกำลังเก็บดอกอยู่ เมื่อคุณเปรม
ถามว่าจะเก็บไปไหน ก็ได้รับตอบว่า "แม่พิศเขาสั่งให้เก็บไป
ให้คุณที่บนตึก คินนี่จะได้กรองมาลัย" คำว่า "คุณที่บนตึก"
นั้นหมายความถึงพลอย และทุกครั้งที่พลอยได้ยินคำนี้ อด
อัศจรรย์ใจมิได้ และมันจะนึกว่าเป็น คนอื่นที่ใหญ่โตกว่าตน
เสมอ เพราะตลอดชีวิตพลอยก็เคยได้ยินแต่คำว่า "เจ้าคุณ
ตำหนัก" "เจ้าคุณปราสาท" หรือ "คุณห้องทอง" หมายถึง
ท่านผู้มีบุญวาสนาอยู่ในวัง เมื่อตนเองมาถูกเรียกว่า "คุณที่
บนตึก" ด้วยเล็กๆในบ้าน ก็ทำให้นึกขบขันอยู่เสมอ และ
กำหนดไว้ในใจว่า จะต้องเก็บไปเล่าให้ซ้อยฟัง เมื่อมีโอกาส

พบกัน เพราะช้อยคงชอบไม่น้อย และบางทีจะใช้ปฏิภาณ
พูดจาให้ขบขันไปได้อีกมาก

คุณเปรมเดินคุยกับพลอย อยู่แถวที่ตั้งกระถางไม้ตัดอยู่
หลายตรลบ ในที่สุดก็พาพลอยเดินไปทางหลังบ้าน ผ่านเรือน
คุณนุ้ยและคุณเนียน ตรงไปยังเรือนที่พลอยไม่รู้ว่าใครอยู่ พอ
คุณเปรมบ่ยหน้าไปทางนั้น พลอยก็นึกถึง ความสงสัยของ
ตน ที่นี้จะถามคุณเปรมไว้นานแล้วนั้นได้ เอ่ยปากถามขึ้น
ทันทีว่า

"คุณเปรมขา ใครอยู่ที่เรือนนั้น"

คุณเปรมหันมาคูลหน้าพลอย เหมือนกับจะตำรวจคูลให้รู้
ใจพลอยอีกครั้ง แล้วก็ตอบอย่างอารมณ์ดีว่า

"เด็กเล็กๆคนหนึ่งเท่านั้นเอง ไม่มีใคร เดียวก็คูลรู้จัก
มันน่าเอ็นคูลเหมือนกัน" พุดแล้วคุณเปรมก็สาวเท้า เดินเร็ว
ขึ้น มุ่งตรงไปยังเรือนนั้น

พลอยขึ้นบันได้ตามคุณเปรมขึ้นไปบนเรือน เรือนนั้น
เป็นทรงปั้นหยา มีนอกชานเล็กๆกั้นรั้วรอบ พอขึ้นบันได้พื้น
ประคูลเข้าไป ก็เห็นทุกอย่างในเรือนได้ทั่ว ที่ระเบียงหน้าเรือน
มีเปลคูลอยู่เปลหนึ่ง มีผู้หคูลงแ่ๆ อีกคนหนึ่งอุมเด็กเล็กๆ
อายุขวบกว่าๆ เพิ่งสอนเดินอยู่คนหนึ่ง เด็กคนนั้นอ้วนขาว

หน้าตาน่าเอ็นดู และเป็นเด็กผู้ชาย พอแลเห็นพลอยและคุณ
เปรมจึ้นบันไดเรือนเข้ามา เด็กคนนั้นก็หัวเราะ โบกแขนทั้ง
สองข้าง และพยายามสลัดสลัดตัวจะวิ่งเข้ามาหา คุณเปรมพา
พลอยไปนั่งลงที่พื้นระเบียง แล้วก็พูดว่า

"ปล่อยมันเถิดยายแจ่ม ให้มันเข้ามาหาคุณ" และกับ
เด็กคนนั้น คุณเปรมก็พูดว่า

"อ้ายอ้น มานี่ !"

เพียงเท่านั้นเอง เด็กที่น่ารักน่าเอ็นดูคนนั้น ก็วิ่งโผล่เข้า
มาที่พลอย และด้วยแขนสองข้างเด็กนั้น ก็โอบรอบคอของ
พลอยไว้แน่น

ความน่ารักของเด็กทำให้พลอยลืมปัญหาใดๆ ที่อาจผุด
ขึ้นมาในหัวใจขณะนั้น เด็กคนนั้น โอบแขน รอบคอพลอย
แล้วก็หัวเราะอย่างดีใจ ไม่มีความกลัวความกระดาก หรือ
ตระหนี่ตัวแม่แต่อย่างใด พลอยกอดเด็กเข้ามาชิดกับตัว รู้สึก
อบอุ่นเข้าไปในหัวใจ เพราะพลอยเป็นคนรักเด็กอยู่แล้วด้วย
นิสัย ไม่ว่าเด็กนั้น จะเป็นลูกหลานของใคร แต่เมื่อเด็กคนนี้
เด็กที่คุณเปรมเรียกว่า "อ้ายอ้น" วิ่งตรงเข้ามาหาพลอยอย่างร่า
เริง เหมือนกับว่ารู้จักคุ้นเคยกันมานาน และแสดงความรักต่อ
พลอยได้ทันที โดยมีต้องมิใครสั่งสอน สัญชาติญาณของแม่ที่

พลอยมีอยู่เต็มตัว ก็เริ่มสำแดงอิทธิฤทธิ์ พลอยใจเต๋นแรงด้วยความรักความเอ็นดู ปลื้มใจที่มีเด็กวิ่งเข้ามาทอด จนน้ำตาไหลซึมออกมาโดยไม่รู้ตัว คนแก่ที่นั่งอุ้มเด็กอยู่เมื่อกี้ มองดูภาพที่ปรากฏ อยู่ต่อหน้า แล้วก็หัวเราะเบาๆ แล้วพูดว่า

"คุณพ่ออันซี พอเห็นคุณก็ดีใจวิ่งเข้าไปหา เหมือนอย่างกับจะรู้"

"อ้ายอันมันช่างประจบ" คุณเปรมพุดยิ้มๆ แล้วก็หันไปพยักหน้าเป็นสัญญาณ ให้คนแก่นั้นเลี้ยงออกไปอยู่ข้างหลังเรือน

พลอยนั่งทอดดูบุตรบุญธรรมเด็กอยู่อีกพักใหญ่ แล้วก็ถามคุณเปรมขึ้นเบาๆ เหมือนกับไม่อยากจะถามเลยว่า

"คุณเปรม... เด็กคนนี้น่ารักเหลือเกิน พอฉันเห็นหน้าแรกก็รักจับใจทีเดียว" พลอยหยุดดูบุตรบุญธรรมเด็กอีกทีหนึ่ง แล้วก็กลืนใจถามทั้งที่รู้ว่า

"เด็กคนนี้ลูกใคร"

คุณเปรมเบือนหน้าไปทางหนึ่ง ขยับตัวด้วยความลำบากใจ ถอนใจใหญ่แล้วก็พูดว่า

"แม่พลอยอย่าโกรธฉันจริงๆนะ...ลูกฉันเองแหละ"

คุณเปรมตอบอ้อมแอ้ม ด้วยเสียงเบาเกือบจะเป็น
กระซิบ แต่คำตอบของคุณเปรม มิได้ทำให้พลอย ต้องสะดุ้ง
หรือหวั่นไหวอย่างไรเลย ความลึกลับของคนในบ้านนี้
เกี่ยวกับเรือนหลังที่เด็กอยู่ ทำให้พลอย นึกสังหรณ์มาตั้งแต่
แรก คำพูดของคุณเปรมที่บันทึกเรื่องความหลังต่างๆ ซึ่งอาจ
ไม่ถูกใจพลอย ทำให้พลอยรู้ว่า คุณเปรมมีความลับบางอย่าง
ที่อยากจะบอกให้พลอยรู้ ขณะนั้นนั้นก็นึกหน้าใจอยู่บ้างว่า
ความลับของคุณเปรม ที่ตนจะต้องรู้ในที่สุดนั้น จะเปิดเผย
ออกมาในรูปใด เมื่อเดินขึ้นบันไดเรือนหลังน้อยนี้ขึ้นมา
พลอยก็ใจหายวาบ เพราะรู้ได้ด้วยปฏิภาณของหญิง ว่าเด็กคน
นี้เป็นลูกของคุณเปรมอย่างแน่นอนไม่มีปัญหา พลอยตั้ง
ปัญหา ถามตนเองว่า ตนควรจะปฏิบัติตนอย่างไรกับเด็กคนนี้
เพื่อให้ทุกอย่างระหว่างตนกับคุณเปรม อยู่ในสภาพ เรียบร้อย
ไม่มีอุปสรรค ขณะที่กำลังนึกตอบปัญหาเหล่านี้ให้แก่ตัวเอง
ก็พอดีเด็กคนนั้นวิ่งหัวเราะร่า เข้ามากอดพลอยไว้ และด้วย
หน้าตาและกิริยาที่น่ารักน่าเอ็นดู เด็กคนนั้นก็ตอบปัญหา
ต่างๆ ของพลอยให้เสร็จ สิ้นไป โดยพลอยไม่ต้องตอบเอง
เลย พลอยรู้ทันทีว่าตน ไม่มีทางอื่นใดที่จะเลือกได้ เพราะทาง
ที่จะปฏิบัตินั้น มีอยู่ทางเดียว คือต้องรักเด็กคนนี้เสมือนว่า

เป็นลูกของตน และรู้สึกโล่งใจเป็นอย่างยิ่งว่า ตนเองนี้รัก
เด็กคนนี้ เช่นนั้นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยความรักที่เกิดจาก
สัญชาตญาณ มิใช่จากความปรารถนาที่จะปฏิบัติตนให้ถูก
หรือเพราะอยากจะบำเพ็ญความดีอย่างไร แม้แต่น้อย ถึงแม้ว่า
เด็กคนนี้ จะมิใช่ลูกคุณเปรม แต่เป็นลูกคนอื่น จะเป็นลูกใคร
ก็ตาม พลอยก็ยังคงนี้รักอย่างเดียวกัน บิดามารดาและชาติ
กำเนิดของเด็ก จะไม่ทำให้ความรักนั้น เปลี่ยนแปลงไปได้
พลอยกอดเด็กคนนั้นไว้แน่น เหมือนกับจะหวงแหนแล้วถาม
คุณเปรมขึ้นว่า

"คุณเปรมทำไมไม่บอกฉันให้ฉันรู้เสียก่อน"

"ฉันกลัวแม่พลอยจะ โกรธ... นี่ก็รู้แล้ว แม่พลอยจะ
โกรธฉันมากไหม"

"โธ่ ! คุณเปรมนี้ไม่รู้จักใจฉันจริงๆ" พลอยพูดขึ้น
"ฉันจะไปโกรธคุณเปรมทำไม ฉันเสียใจหน่อยหนึ่ง ที่คุณ
เปรมไม่บอกให้รู้เสียก่อนเท่านั้น"

"ทำไมแม่พลอย" คุณเปรมถามอย่างงงง

"ถ้าฉันรู้เสียก่อน ฉันก็จะ ได้เลี้ยงจะได้รักมานาน
แล้ว คุณเปรมมัวแต่ปีคอยู่ เลยเสียเวลาไปเป็นกอง ฉันเสียดา
แท้ทีเดียว คุณเปรมเห็นฉันเป็นคนใจไม่ไ้ระกำไปได้ ลูก

ของคุณเปรมก็เหมือนลูกของฉัน ใครจะไปเกลียดลง" พลอย
ก้มลงจูบเด็กอีกทีหนึ่ง และกระซิบกับเด็กว่า

"ลูกของแม่น่ารักออกอย่างนี้ แม่เกลียดแกไม่ลง
หรอก"

"แม่พลอยอย่าให้ฉันพูดอะไรเลย" คุณเปรมพูดอย่าง
ตื่นตันในใจ "ฉันพูดอะไรไม่ออกอีกแล้ว วันนี้เหมือนกับ มี
ใครมาขกฏเขาออกจากอก ตั้งแต่แต่งงานกันมา ฉันนอน
สะดุ้งอยู่ทุกคืน เคาไม่ออกจริงๆว่า ถ้าแม่พลอยรู้เรื่อง อ้ายอัน
เข้าจะว่าอย่างไร จะบอกแต่แรกฉันก็ยังไม่กล้า เพราะไม่รู้ใจ
ต่อไปนี้ฉันเห็นจะนอนตาหลับกะเขาบ้างละ" พูดแล้วคุณ
เปรมก็หัวเราะอย่างมีความสุข ตบมือเรียกเด็กว่า "อ้ายอัน มา
หาพ่อ" เด็กคนนั้นเลื่อนตัวลง จากตักพลอยแล้วก็วิ่งไปหา
คุณเปรมอุ้มลูกขึ้นกอดจูบด้วยความรัก มีพลอยนั่งยิ้มมองดู
อยู่อีกทางหนึ่ง

แต่ในที่สุด พลอยก็ต้องตั้งปัญหาที่จำเป็นขึ้นถามคุณ
เปรม อย่างเกรงใจเป็นที่สุด แต่จำใจต้องถาม ก็เพราะเห็นว่า
ควรจะพูดกันถึงเรื่องเด็กคนนี้เสียให้เสร็จสิ้นไป

"คุณเปรม" พลอยเอ่ยขึ้น "คุณเปรมอย่าหาว่าฉัน
สอดรู้สอดเห็นเลย แล้วแม่ของเด็กคนนี้..."

"แม่พลอยอย่าไปนึกถึงมันเลย" คุณเปรมตอบสวน ขึ้นมาอย่างรวดเร็ว "ฉันไม่เคยรักใคร่อะไรมันเลย เป็นความ สัตย์จริง มันเป็นคนอยู่ในบ้านนี้ ฉันก็ไม่ได้คิดว่าจะเลี้ยงดู แต่ยายอื่นมันเกิดมา ฉันก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เขาออกจากบ้าน ไป เมื่อก่อนเราแต่งงานสองสามเดือนนี้เอง"

"โธ่คุณเปรม !" พลอยร้องขึ้น "ทำไมต้องไปพรากร ลูกพรากรแม่ บาบกรรมเปล่าๆ"

คุณเปรมหัวเราะหึๆ แล้วตอบว่า "ฉันไม่ได้ไปพรากรลูก พรากรแม่เขาหรือแม่พลอย เขาสมัครใจไป ของเขาเอง คนเรามันทำบุญไว้แค่ไหนมันก็ได้แค่นั้น หรือจะเกี่ยวกับ สันดานของคนฉันก็ไม่รู้ แต่แม่ยายอื่น เขาออกไปจากบ้านนี้ เพราะเขาอยากมีผิวใหม่ ฉันก็เลยไม่ห้ามปราม เพราะเลี้ยงไว้ ก็รังแต่จะก่อความรำคาญ ก่อนจะไปฉันก็ให้เงินทองตาม สมควร เขาสัญญาว่ายกยายอื่นให้เป็นสิทธิ์ เขาจะไม่มา เกี่ยวข้องอีกต่อไป"

พลอยรับตัวเด็กจากคุณเปรมมากอดไว้กับตัว ด้วยความ สงสาร ขณะเดียวกันก็เกิดความรู้สึกว่า เด็กนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ ยิ่งขึ้น

"แล้วคุณเปรมจะทำอย่างไรกับแกต่อไป"

"ทำอะไรกับใคร กับอ้ายอันนะรี" คุณเปรมพุด "ก็
เลี้ยงมันไป มันจะเป็นอะไรหน้าหนา สำคัญอยู่ที่แม่พลอย
เท่านั้น ถ้าแม่พลอยไม่ว่าก็ไม่เป็นไร อ้ายอันมันเลี้ยงง่าย ฉันท
ให้ยายแจ่มคนแก่เมื่อกี้ แกเลี้ยงมันอยู่ที่เรือนนี้ ก็แล้วกัน แม่
พลอยไม่ต้องห่วงหรอก"

พลอยใจแห้งลงนิดเมื่อได้ยินคุณเปรมพุด ความ
สงสารเด็กมีมากขึ้นทุกที เด็กผู้ไม่มีผิดไม่มีบาป เกิดมาโดย
ไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำของผู้ใหญ่ พลอยรู้ว่าสิ่งที่เด็ก
คนนี้ต้องการ และจะต้องการมากที่สุดต่อไป ก็คือความรัก
พ่อแม่ ความรักที่ยายแจ่มคนเลี้ยงเด็กไม่มีจะให้ได้ ชีวิต
แยกกันอยู่ภายในบ้านเดียวกันนั้น พลอยเคยผ่านมาแล้ว ไม่มี
วันจะลืมได้ ความน้อยใจความเข้าใจในเรื่องการแบ่งแยก
ระหว่างลูกเมียหลวง และลูกเมียน้อย ยังฝังติดอยู่ในหัวใจ
ของพลอย เปรียบประจักษ์อันขมขื่นที่ติดอยู่ในปาก ถ้าหาก
ว่าพลอย จะมีสิทธิ์อย่างไรต่อไปในบ้านนี้ แม้แต่ว่าจะอยู่ใน
บ้านนี้ต่อไปด้วยความสงบใจ พลอยจะต้องคอยดู มิให้เกิด
การแบ่งแยก และความรู้สึกอันขมขื่นนั้น จะเกิดขึ้นมิได้อีก
อย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะแก่เด็กน่ารัก ที่พลอยอุ้มอยู่ หรือแก่

ใครๆทั้งสิ้น พลอยนั่งล้งเลใจอยู่อีกครู่หนึ่ง ตัดสินใจว่าจะพูดกับคุณเปรมว่าอย่างไร ในที่สุดก็พูดขึ้นว่า

"คุณเปรม ตั้งแต่ฉันอยู่กับคุณเปรมมา ฉันยังไม่เคยขออะไรคุณเปรมสักครั้งเดียว คราวนี้ฉันขออะไร สักอย่างหนึ่งจะได้ไหม"

"ได้ซีแม่พลอย" คุณเปรมตอบ "แม่พลอยอยากได้อะไร ฉันให้ได้ทั้งนั้นแม่แต่เดือนละวัน ถ้าแม่พลอยจะเอาฉันก็คงพยายามสอยมาให้ ก็ไม่ได้จริงๆก็จใจ"

"คุณเปรมพูดอะไรเป็นเล่นไปหมด" พลอยหัวเราะ "ฉันขอจริงๆ ไม่ใช่ขอเล่นๆ ลูกของคุณเปรม...ตาอื่นคนนี้นั้นขอเป็นลูกฉันเสียได้ไหม"

"เป็นลูกคนใหญ่หรือแม่พลอย ไม่ใช่ลูกคนเดียวนะ" คุณเปรมยิ้มอย่างมีความหมาย

พลอยหลบตา ใบหน้าเริ่มเป็นสีแดงเรื่อด้วยความอาย

"ลูกคนที่เท่าไรก็ช่างเถอะ ขอให้เป็นลูกของฉันก็แล้วกัน จะให้หรือไม่ให้" พลอยกระพืดกระเฟียด อย่างงอนๆ

คุณเปรมเปลี่ยนสีหน้าเป็นเอาจริง แล้วพูดซ้ำๆเบาๆว่า

"แม่พลอย ถ้าเป็นคนอื่นไม่ใช่ฉัน เขาคงรีบยกอ้ายอันให้แม่พลอยเสียแล้ว ใจฉันเองก็อยากทำอย่างนั้น แต่ฉัน

บอกตรงๆว่าฉันกริ่งใจอยู่ แม่พลอยยอว่าฉันยังสงสัย ก็น
ใจในตัวแม่พลอยเลย ฉันรู้ใจแม่พลอยดี แต่แม่พลอยดีกับฉัน
เสียมากมายเหลือเกินแล้ว ฉันไม่อยากจะให้แม่พลอยต้องทุกข์
กังวลต่อไปข้างหน้า อ้ายอันมันเป็นเลือดในอกของฉันๆก็
ต้องรัก แต่ก็ไม่ได้รักมันมากไปกว่าแม่พลอย และฉันรู้ว่าถ้า
แม่พลอยเอามัน ไปเลี้ยง แม่พลอยก็จะต้องรักมันเหมือนลูก
ในไส้ แต่แม่พลอยอย่าลืมว่าอ้ายอันมันไม่ใช่ลูกฉันคนเดียว
ถ้ามันโตขึ้นมาแล้วเหมือนฉันทุกอย่างฉันจะไม่ขัดเลย แต่แม่
ของมันเป็นคนสันดานชั่วฉันรู้ดี ถ้ามันเหมือนแม่มัน มันก็จะ
ทำให้แม่พลอยเดือดร้อนในวันข้างหน้า ฉันเห็นว่ามันเสียงอยู่
มาก จึงอยากเตือนแม่พลอยไว้ก่อน"

"คุณเปรม" พลอยพูด "คุณเปรมอย่าคิดให้มากถึง
เพียงนั้นเลย บางทีคุณเปรมจะยังไม่ไวใจฉันนักก็ได้ แต่ตาอัน
แกเป็นลูกของคุณเปรมครึ่งหนึ่ง เท่ากับมีทุนคืออยู่แล้ว อีก
ครึ่งหนึ่งเราก็ต้องอบรมเอาเอง ฉันก็รู้ว่ามันเสียง อยู่บ้าง แต่
คนเราทำอะไรก็มีเสียงอยู่เสมอ จะเปรียบไปก็เหมือนการ
เล่นพนัน เมียคนอื่นเขาเล่นหวยก็มี เล่นไฟก็มี บางคนถึงกับ
เล่นถั่วโป ของเหล่านี้ฉันไม่เล่น เพราะฉันเล่นอะไรก็ไม่เป็น

แต่ต่อไปฉันอยากจะขอเล่นการพนัน สักอย่างหนึ่ง คือเล่น
เลี้ยงตาอันนี้แหละ คุณเปรมอย่าขัดใจฉันเลย"

คุณเปรมหัวเราะแล้วพูดว่า "ฉันจะเป็นนายช้อยอีกคน
หนึ่งแล้ว ขอถามอีกทีเถอะว่า แม่พลอยทำไมถึงได้ดี อย่างนี้"

"คราวนี้ไม่เกี่ยวกับความดีความชั่วหรอกคุณเปรม"
พลอยตอบ "ที่ฉันอยากได้ตาอัน ก็เพราะฉันนี้รักแก แต่แรก
เห็น แล้วก็อีกอย่างหนึ่ง ฉันไม่อยากให้ตาอันแกโตขึ้นใน
บ้านอย่างไม่มีพ่อแม่ ถ้าแกจะอยู่ด้วยกันกับฉัน ในบ้านนี้
ต่อไป ฉันก็อยากให้แกรักฉันมากกว่า ไม่ใช่เพราะฉันเป็นคน
ดี หรือชอบทำความดีอย่างที่คุณเปรม นึกหรอก ถ้าจะว่าไปก็
เพราะฉันอยากจะได้สบายใจเท่านั้นเอง ฉันเคยเป็นเด็กอยู่ที่บ้าน
คลองหลวง เคยรู้มาแล้วเรื่องอย่างนี้ แต่เรื่องมันยาวอย่าเพิ่ง
ให้ฉันเล่าเลย ขอตาอันให้ฉันก็แล้วกัน"

พลอยพูดแล้วก็ก้มลงจูบตาอันอีกหนหนึ่ง ฝ่ายตาอันก็
เป็นเด็กรู้อยู่ นั่งเล่นกับมือของตนเองอยู่บนตักพลอย ไม่
พยายามดิ้นรนจะไปซุกซนที่ไหน"

"ก็ตามใจแม่พลอย" คุณเปรมตอบ "แต่อย่าลืมว่าฉัน
เตือนไว้แต่แรกแล้ว ฉันก็ได้แต่ภาวนาให้อ้ายอัน มันโตขึ้นไม่
เหมือนแม่มันเท่านั้นเอง" คุณเปรมตะโกนเรียกยายแจ่ม และ

พอยายแจ่มโผล่ออกมาจากหลังเรือน คุณเปรมก็บอกให้อุ้มตา
อ้นตามขึ้นไปบนตึก

"ไม่ต้องหรอกคุณเปรม" พลอยยิ้มอย่างมีความสุข
"เด็กตัวเท่านี้ฉันอุ้มเองก็ไหว"

นับตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ตาอ้นก็ขึ้นมาอยู่กับพลอยที่
บนตึก พลอยเป็นผู้ฝึกพุ่มเลี้ยงดูเลี้ยงเอง ส่วนยายแจ่มที่เคย
เลี้ยงตาอ้นมาก่อนนั้น ถูกลดตำแหน่งลงไปเป็นเพียงผู้ช่วย
และตาอ้นก็เริ่มติดพลอย ตั้งแต่เวลานั้นมา ตามความรู้สึกของ
พลอย ตาอ้นเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่พลอยมากมายหลาย
อย่าง เป็นเหตุให้พลอยต้องขบใจตาอ้นอยู่ไม่วาย ใน
ประการแรก ตาอ้นเป็นเครื่องมือสำคัญเชื่อมให้พลอยสนิท
สนม คู่กันเคยกับคุณเปรมได้มากขึ้นในเวลาอันรวดเร็ว เมื่อ
แรกแต่งงานและในระยะเวลาต่อมา พลอยรู้สึกตัวว่า ตนมี
หน้าที่จะต้องสนิทสนมคู่กันเคยกับคุณเปรม ให้มากที่สุดและ
เร็วที่สุด แต่ทั้งที่มีความรู้สึกเช่นนั้น พลอยก็เห็นว่า ตนยังไม่
สามารถปฏิบัติหน้าที่นั้นได้สมบูรณ์ เพราะยังรู้สึกมีเวลา
กระดากอาย มีความเกรงใจ มีเวลาที่เห็นคุณเปรม เป็นคนอื่น
แต่ตั้งแต่ตาอ้นมาอยู่ด้วย ตาอ้นก็เป็นของกลางระหว่างพลอย
และคุณเปรม เป็นเครื่องชักนำ ให้คนทั้งสองเข้าถึงกันใกล้ชิด

ยิ่งขึ้นว่าแต่ก่อน จนพลอยสามารถเป็นตัวของตัวเองได้ต่อหน้าคุณเปรม ซึ่งแต่ก่อนนี้ พลอยไม่กล้าทำเพราะยังเห็นว่าคุณเปรมเป็นอื่น ประการที่สอง ตั้งแต่มีตาอันมาอยู่เป็นกรรมสิทธิ์ พลอยรู้สึกว่าคุณเองมีความมั่นใจในตัว เป็นผู้ใหญ่ขึ้นกว่าแต่ก่อน การที่ต้องเลี้ยงดูดูแลและอบรมเด็ก ให้ความหนักแน่นแก่พลอย และทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง ฉะนั้น จะสั่งการสิ่งใดในบ้าน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่ของแม่บ้านในการปกครอง คน พลอยก็กระทำโดยมีน้ำหนักรกว่าแต่ก่อน เพราะไม่เห็นว่าตนเองเป็นเด็กกว่าคนอื่นอีกต่อไป คนทั้งบ้านเริ่มเคารพยำเกรงและเชื่อฟังคำพูดของพลอย โดยไม่ต้องมาไต่ถาม แม้นางพิศเองก็ปรารภว่า "คุณพลอยเดี๋ยวนี้ เป็นผู้ใหญ่เต็มตัวทีเดียว ฉันทองกลับเป็นเด็กลงไปทุกวัน ชักจะกลัวๆคุณพลอยเสียแล้ว"

คุณประโยชน์ที่ตาอันทำให้แก่พลอยเป็นประการที่สาม ก็คือ ก่อให้เกิดความนิยมในตัวพลอย ในหมู่ญาติ ของคุณเปรม เมื่อพลอยเข้ามาอยู่บ้านคุณเปรมใหม่ๆ ญาติทุกคนก็มิได้มีใครแสดงความรังเกียจ และต่างก็แสดง ความปรานีทุกคนไป แต่พลอยก็รู้ตัวว่า ในระยะนั้นญาติทุกคนยังถือว่าตนเป็นคนนอก เป็นสะใภ้ที่จะต้องดูท่าที และนินัยใจคอไปก่อน

ยังไม่วางใจรับเข้าไปเป็นคนหนึ่งในตระกูลอย่างแท้จริง แต่พอข่าวเรื่องพลอยรับเอาตาอัน มาเลี้ยงดูเหมือนหนึ่งตาอันเป็นลูกในไส้ แพร่ไปในหมู่ญาติ ทุกคนก็แสดงความนิยมเลื่อมใสเห็นได้ชัด พลอยรู้ตัวว่าญาติคุณเปรมทุกคนรับตัวเข้าเป็นคนหนึ่งของพวกเขาอย่างสนิท ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสังเกตดูนิสัยใจคอ กันอีกต่อไป กิริยาวาจาของบรรดาญาติที่แสดงต่อพลอยนั้น ก็เปลี่ยนไปเป็นอย่างกันเองสนิทสนม พลอยจะทำ อะไร ไม่ถูก คุณนุ้ยก็ดูเอาบ้างอย่างอาภัพหลาน ไม่เกรงใจกันอย่างแต่ก่อนอีกต่อไป และบางครั้งที่พลอยขึ้นไป บนเรือนขณะที่คุณเนียนกำลังนอนอยู่ในห้อง คุณเนียนก็ไม่ทรมานกายลุกออกมารับอีกต่อไป แต่เรียกพลอย เข้าไปในห้องและส่งหมอนให้ใบหนึ่ง ให้พลอยนอนคุยด้วยอย่างญาติ แต่คุณประโยชน์ที่พลอยเห็นว่าสำคัญ เป็นหนักหนา ที่พลอยได้รับจากตาอันก็คือ ตาอันเป็นเครื่องเล่นเครื่องแก้เหงาอย่างชะงัดที่สุด เมื่อออกมามีเรือน ใหม่ ๆ พลอยรู้สึกที่ตัวเหมือนนกที่เคยอยู่แต่ในกรง แล้วถูกนำมาปล่อยป่าโดยกระทันหัน เมื่ออยู่ในวังนั้น ชีวิตของพลอยเป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้ มีผู้ใหญ่คอยสั่งว่าควรจะทำอะไร ได้บ้างหรือไม่ได้บ้าง ทุกวัน แต่พอแต่งงาน

แล้วการควบคุมต่างๆนั้นก็หมดไป พลอยเป็นอิสระแก่ตัว
เต็มที่ จะทำอะไรก็ได้ทุกอย่าง ไม่มีใครบังคับ เงินทองก็มีใช้
สอยบริบูรณ์ อยากได้สิ่งใดแต่เพียงออกปาก ก็มีคนมาให้
แต่พลอยกลับรู้สึกตัว เหมือนกับคนหลงทางในที่กว้างที่ไม่
เคยรู้จัก ไม่รู้จะทำอย่างไรกับอิสรภาพที่ได้มาใหม่ โดยไม่มี
ประมาณ กลับหันไประลึกถึงขอบเขตจำกัดต่างๆ ที่เคยมีอยู่
รอบตัวเมื่ออยู่ในวัง และอยากได้สิ่งที่เคยเห็นว่า เป็นเครื่อง
ทรมานบีบคั้นเมื่อครั้งหนึ่งนั้นกลับมาอีก ชีวิตที่มีอิสรภาพ
กลายเป็นชีวิตที่ว้าเหว่สำหรับพลอย อยากจะได้ขอบเขต
จำกัด อยากจะได้ใครมาเป็นเครื่องผูกมัดให้ต้องห่วงใย คุณ
เปรมไม่สามารถที่จะเป็นขอบเขต หรือเครื่องผูกมัดนั้นได้
เพราะคุณเปรมมีแต่คอยเอาใจ และคอยทำให้พลอยมีอิสระ
แก่ตัวยิ่งขึ้น ตาอื่นเป็นคน มาทำให้ชีวิตที่พลอยเห็นว่าขาดอยู่
นั้นให้เต็ม เพราะมาทำให้ห่วงใยต้องคอยดูแล และมีเรื่องที่จะ
ต้องคิดต้องทำ เกี่ยวกับตาอื่นทุกวัน ไป คุณเปรมถึงกับ
ปรารถนาขึ้นมากว่า

"แม่พลอยนี่ก็แปลก อยู่สบายๆไม่ชอบ ชอบหา
กังวลมาใส่ตัว วุ่นกับอายอื่นจนฉันจะหึ่งอยู่รอมร่อแล้ว"

พลอยหัวเราะแล้วตอบว่า

"คุณเปรมไม่ต้องหึงหรือก ตาอื่นแก่ทำให้ฉันรักคุณ
เปรมขึ้นอีกเป็นกอง"

"ทำไมเล่า แม่พลอย" คุณเปรมถาม

"ก็เพราะคุณเปรมนะซี ฉันถึงได้มีตาอื่นไว้เล่น ไม่
ต้องนั่งคอยให้เสียเวลา"

คุณเปรมหันมามองหน้าพลอยอย่างสงสัย แล้วถามว่า

"แม่พลอยพูดชอบกล ฉันฟังไม่ออกเลย ถ้าไม่มีตา
อื่นแล้ว แม่พลอยจะต้องคอยอะไร"

พลอยก้มหน้าลงดูกระดานแล้วตอบเบาๆว่า "ก็คอยลูก
ของฉันเองนะซี คุณเปรมก็ถามเข้าซีไปได้"

"แม่พลอย" คุณเปรมถามด้วยเสียงที่เหมือนกับมี
อะไรมาจุกคอหอย "แม่พลอยนี่กว่าจะต้องคอย อีกนาน
เท่าไร"

"ไม่รู้!" พลอยตอบสะบัดหน้า "อีกราวๆเก้าเดือน
กระมัง ฉันก็เพิ่งรู้ตัว"

คุณเปรมตื่นเต็นจนแทบจะทรงตัวไว้ไม่อยู่ "แม่พลอย...
แม่พลอย...แม่ทูนหัว...จริงหรือนี่ เป็นอย่างไรบ้าง... ไม่สบาย
หรือเปล่า ทำไมไม่บอกฉันเสียก่อน ฉันดีใจจนจะตัวลอยอยู่
แล้ว แม่พลอยอยากได้อะไรบ้าง บอกมาเถิด อย่างเกรงใจฉัน"

หาให้ได้ทั้งนั้น" คุณเปรมพูดเร็ว หายใจด้วยความดีใจเป็นอย่างยิ่ง พลอยยิ้มมองคุณเปรม และยิ้มอย่างมีความสุข เมื่อเห็นคุณเปรมดีใจจริงๆ เอื้อมมือไปจับแขนคุณเปรมไว้ แล้วบอกว่า

"ฉันไม่อยากได้อะไรหนักหนาหรรอกคุณเปรม แต่ถ้าจะให้ดีवानใครออกหามะม่วงดิบๆ ให้ฉันสักสองสามลูก ฉันอยากกินอะไรเปรี้ยวๆเหลือเกิน แต่ถ้าหามะม่วงไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ตะลิงปลิงสักกระทงหนึ่งก็ยังดี"

พอพูดถึงเรื่องเปรี้ยวพลอยก็น้ำลายสอเต็มปาก แล้วก็เกิดอาการคลื่นไส้ รีบคว้ากระโถนมาก้มหน้าลงไป แล้วก็อาเจียนแบบคนแพ้ท้อง

บทที่ ๑๖ (หน้าที่ ๑)

"เจ้าข้าเอ๋ย ! ใครมาดูแลแม่พลอยซี ! แต่งงานได้เดือนกว่ามีลูกโตวังได้แล้ว !" ซ้อยร้องลั่นขึ้นเมื่อได้พบกับพลอยในวันหนึ่ง ซึ่งเป็นวันที่คุณเปรมเข้าเวร และพลอยอาศัยรถคุณเปรม พาตาอันเข้าไปเที่ยวในวัง ซ้อยคว้าตาอันเอาไปกอดเล่น โดยไม่ต้องไต่ถาม แล้วจึงถามพลอยขึ้นทีหลังว่า

"เด็กอะไรก็ไม่รู้ น่าเอ็นดูจะตายไป แม่พลอยไปเอามาจากไหน"

พลอยหัวเราะแล้วตอบว่า "ฉันไม่ต้องไปหามาจากไหน หรอกซ้อย เก็บได้ที่ในบ้านนั่นเอง"

"แหมคือจริง ! เก็บได้ยังกับของตกหล่นอยู่ แล้วเป็นลูกใคร"

พลอยหัวเราะอีกครั้งหนึ่งแล้วพูดว่า

"ถ้าฉันบอกแล้วซ้อยอย่าเอะอะไปนะ ต้องสัญญากับฉันก่อน แล้วก็อย่าคุณด้วย"

"เออน่า ! ไม่เอะอะหรอก บอกมาดีๆเถิด ลูกใคร"

"ลูกคุณเปรมไงล่ะ" พลอยตอบ "มีหมกไว้ที่บ้านฉันไปอยู่ใหม่ๆไม่รู้เรื่อง จนเป็นนานถึงได้รู้ ฉันเลยเก็บมา

เลี้ยงดู ตาอันยังไม่ได้รู้ป่าซ้อยเลย ชูเสียดูก" พอพลอยสั่ง ตาอันก็ยกมือพนมไหว้ซ้อย อย่างเด็กว่าง่าย

ซ้อยยกมือตบกระดานขนาดใหญ่แล้วพูดว่า "ว่าแล้วไหมล่ะ ! ฉันนึกไว้แล้วไม่ผิดทีเดียวว่า มันต้องมีอะไร แปลงๆอยู่ตั้งแต่แรกแล้ว ใครเป็นคนบอกพลอย"

"ไม่มีใครบอกหรือบอกซ้อย คุณเปรมเขาบอกนั่นเอง แต่ตอนที่เขาบอก ฉันก็สงสัยว่ามันจะมีอะไร แปลงๆ อยู่อย่างที่ซ้อยว่านะแหละ"

"แล้วแม่พลอยว่าอย่างไร" ซ้อยซักต่อ

"ฉันจะไปว่าอะไร" พลอยตอบ "ตาอันแกลเห็นฉันแกลก็วิ่งเข้ามาทอด ฉันจะไปว่าอะไรได้ ฉันก็ได้แต่เก็บแกล เอามาเลี้ยงเสียเองเท่านั้น ถ้าจะว่าไปแล้ว ตาอันต่างหากที่แกลเป็นคนเก็บตกฉันได้ ไม่ใช่ฉันเก็บแกลได้หรอก"

"อ้อ ! ชอบกล" ซ้อยพูด "นี่เคราะห์ดีที่ฉันรู้จักแม่พลอย รู้นิสัยใจคอกันดี ถ้าเป็นเรื่องของคนอื่น ฉันจะไม่ยอมเชื่อเป็นอันขาด ใครมาเล่าให้ฟัง ฉันก็จะว่าต่อแหละ"

ซ้อยหยุดเล่นกับตาอันอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็ถอนใจใหญ่ พูดขึ้นว่า "ก็ดีเหมือนกัน พลอยเลยมีลูกไว้เล่นได้เร็วดี คุณเปรม

เขาเก่ง แยกหน่อได้ราวกับต้นกล้วยทันใจดี แล้วเขามีซुकซ่อนไว้ที่ไหนอีกบ้างไหม"

"เห็นจะไม่มีอีกหรอกซ้อย มีคนเดียวเท่านั้นแหละ"

"อย่าเพิ่งประมาทไป" ซ้อยตอบ "มีคนเดียวได้ เขาก็มีหลายคนได้ ระวังตัวให้ดีเถอะ เดี่ยวจะต้องตั้ง โรงเลี้ยงเด็กทั้งที่ไม่รู้ตัว แล้วแม่เขายังอยู่หรือเปล่า"

"ไม่มีแล้ว เขาไปมีลูกมีผัวเสียก่อนฉันออกไปอีกต่อไปถ้าฉันจะตั้ง โรงเลี้ยงอะไร ก็เห็นจะเป็นลูกของฉันเองละ นี่อีกแปดเดือนกว่าๆ ก็จะได้เลี้ยงแล้ว"

"ตาย!" ซ้อยร้องเสียงหลง "จริงๆหรือนี่" พลอยพยักหน้าอย่างอายๆ พอดีคุณสายที่เพิ่งรู้ว่าพลอย เข้ามาในวังกระหืดกระหอบ โผล่เข้ามาในห้อง

"คุณอาขา คุณอา!" ซ้อยร้องบอกทันทีที่แลเห็นคุณสาย "คุณอารีบมาฟังเถิดค่ะ เกิดเรื่องใหญ่แล้ว!"

คุณสายหน้าตาตื่นมานั่งลงข้างๆ พลอยทั้งที่ยังหอบอยู่

"เรื่องอะไรกันพลอย" คุณสายถามอย่างตกใจ

"ไม่มีอะไรหรอกค่ะคุณป้า ซ้อยแกละอะอะไปเอง ฉันบอกเขาว่า อ้า..."

"แม่พลอยเขาจะมีลูก ท้องเดือนกว่าแล้ว" ซ้อยตอบ
แทนพลอยให้เสร็จ

"พุทโธ อนิจจังทุกขัง" คุณสายอุทานออกมาอย่างอ่อน
ใจ "ยายซ้อยร้องเสียวราวกับไฟไหม้ ฉันทพลอยตกใจ นึกว่าเกิด
เรื่องใหญ่จริงๆ"

คุณสายฟังเรื่องตาอันแล้วก็สรรเสริญ ให้ศีลให้พร
พลอยไปอีกยี่ดียว จนได้เวลาเสด็จบรรทมตื่น พลอยจึงได้
ขึ้นไปเฝ้า พลอยเห็นพระพักตร์เสด็จ ก็รู้ว่าเสด็จดีพระทัยมาก
ที่ตนเข้าไปเฝ้า เสด็จรับสั่งถามเรื่องราว ทางบ้านพลอยหลาย
อย่าง และพอซ้อยทูลเรื่องตาอันก็กริ้วแหวทเดียว รับสั่งว่าถ้า
ทรงทราบเรื่องนี้ก่อน จะไม่ประทานอนุญาต ให้พลอยแต่ง
กับคุณเปรมเป็นอันขาด เรื่องแม่ของตาอันเสด็จก็กริ้วอีก
รับสั่งว่าคงต้องออก จากบ้านไปเพราะคุณเปรมไล่ เพื่อจะได้
แต่งงานกับพลอยเท่านั้นเอง

"คุณเปรมบอกว่า เขาออกไปมีสามีใหม่โดยสมัคร
ใจมังคะ"

"ฮ้าย ! ข้าไม่เชื่อ" เสด็จรับสั่ง "นี่คงไล่มันออกจาก
บ้าน พรากแม่พรากลูกมันหอรอก นึกว่ามีเงินจะทำอะไร ก็ทำ
ได้ ข้าสงสารอินังผู้หญิงคนนั้นมันออก นี่ปานนี้จะไปถูกข่ม

hengที่ไหนอีกก็ไม่รู้ ธรรมดาคนในบ้าน เมื่อมันมีลูก ก็ต้อง
เลี้ยงดูมันไป จะเป็นอะไรหนักหนา คนอย่างเจ้าเปรมจะมีเมีย
หลายคนก็ยิ่งได้ นางพลอยยังคงไม่หึงหรืออก แต่นี่ใจร้ายชอบ
ใจขึ้นมาก็เอาเป็นเมีย ไม่ชอบในก็เฉดหัวไป ข้าเกลียดขี้หน้า
เสียจริงทีเดียว คนอะไรก็ไม่รู้ นางพลอยก็ระวังตัวให้ดีเถิด
ต่อไปมันเบื่อเจ้าขึ้นมา มันก็จะไล่เสียอีกคน แล้วก็ต้องวิ่ง
กลับเอาลูกมาให้ข้าเลี้ยง อย่างแม่เจ้าอีกนะแหละ ข้ากลัวม
นักร"

ซ้อยแลดูตาพลอยแล้วก็ก้มหน้าลงยิ้ม ฝ่ายพลอยเห็น
เสด็จกริ้วหน้า ก็ไม่กล้าทูลเรื่องอะไรต่อไปอีก หมอบนึ่ง
ปล่อยให้ทรงบ่นต่อไป จนถึงเวลาทูลลาลงมาข้างล่าง

พลอยเข้าไปในวังคราวนี้ ได้ทราบว่เสด็จและเจ้านาย
พระองค์อื่นๆ จะได้เสด็จพระราชดำเนินไปยัง พระราชวัง
บางปะอิน เพื่อถวายพระเพลิงพระศพเสด็จพระองค์ใหญ่
หรือกรมขุนสุพรรณฯ ณ ที่นั้น ทุกคนที่ได้พบ เล่าให้ฟังว่า
งานนี้จะสนุกเพียงใด และทุกคนชวนให้พลอยไปด้วย ซึ่ง
พลอยก็ใจเต๋นอยากไปอยู่ครันๆ

"พลอยไปด้วยกันเถอะน่า" ซ้อยกะยั้นกะขอ ขณะที่
พลอยนั่งคุยอยู่กับข้าหลวงตำหนักเดียวกันอีกหลายคน "งาน

คราวนี้เขาลือกันว่าสนุกหนักหนา เป็นงานใหญ่โตไม่มีใครพบเห็นมาแต่ก่อนทีเดียว เพราะท่านโปรด เสด็จพระองค์ใหญ่มาก ท่านรับสั่งว่าเป็นลูกคู่ทุกข์คู่ยากของท่าน ถวายพระเพลิงคราวนี้จึงต้องทำให้เต็มที่ "ไปด้วยกันอีกครั้งหนึ่งเถิด พลอย ไม่กี่วันหรอก"

ทุกคนที่นั่งอยู่ด้วย เปล่งเสียงเห็นจริงกับซ้อย ต่างคนต่างพากันชักชวน ขอร้องให้พลอยไปด้วยกันแข็งแะ

"ฉันเองก็อยากไปเหมือนกัน" พลอยตอบอดเอื้อน "แต่ฉันเดี๋ยวนี้ก็ไม่ใช่ตัวคนเดียว ทางบ้านเขา จะว่าอย่างไรก็ไม่รู้"

เสียงคนที่นั่งอยู่รอบตัวพลอยดังแข็งแะขึ้นอีกพักหนึ่ง เสียงซ้อยพูดดังกว่าคนอื่นว่า

"โธ้ย ! เขาคงไม่ว่าอะไรหรอก ยังใหม่ๆยังจี๊เกี่ยจจะตามใจ แล้วยก็ดีเสียอีกจะได้เห็นหน้ากันทุกวัน ไม่ต้องจากกันนาน เพราะคุณเปรมเขาก็คงต้องตามเสด็จเหมือนกัน" ทุกคนยืนยันว่าเหตุผลของซ้อยถูกต้อง และทุกคนเห็นว่าพลอยต้องตามเสด็จคราวนี้อย่างไม่มีปัญหา แต่พลอยก็ยังไม่สามารถรับคำได้

"แล้วฉันจะทำอย่างไรกะตาอื่น" พลอยพูดอย่างลังเลใจ "จะทิ้งแกไว้ที่บ้านก็เป็นห่วง จะเอาไปด้วย ก็ลำบาก"

"จะลำบากลำบากอะไรหนักหนา" ซ้อยตอบแก้ปัญหาคำให้ "เด็กตัวเล็กนิดเดียว เอาติดไปด้วยจะไปกินที่กินทางอะไร พลอยไปเรือกับคุณอาสายก็แล้วกัน จะเอาบ่าวไพร่ไปด้วยก็ได้ สำหรับเลี้ยงตาอื่น ถ้าพลอยอยู่ที่เรือเครื่องฉันจะออกมาเล่นไปมาหาสู่กับแม่พลอยทุกวัน คุณอาจะได้ไม่คิดว่าเถลไถล แล้วคุณเปรมก็จะได้มีที่กินข้าวอร่อยๆ ไปเถอะน่า แม่พลอยแก้ตัวไม่หลุดหรอก"

พลอยกลับออกมาบ้านด้วยใจตุ้มๆตุ๋มๆ เพราะในใจจริงนั้น พลอยอยากไปบางปะอินอยู่มาก ความตื่นเต้นของเพื่อนฝูงที่ยังอยู่ในวัง ชักจูงให้พลอยรู้สึกตื่นเต้นไปตาม พลอยออกมาจากในวังแล้วหลายเดือนก็จริง แต่ความรู้สึกความสนใจต่างๆ ก็ยังเป็นชาววังอยู่ยังมีได้เปลี่ยนแปลงไป ศูนย์กลางแห่งชีวิตของพลอย ก็ยังอยู่ในวังนั่นเอง ข่าวคราวต่างๆที่ในวัง เป็นเรื่องที่พลอยฟังด้วยความกระหาย นานๆ คุณเปรมกลับจากวัง ก็มีเรื่องมาเล่าให้ฟังบ้าง แต่เรื่องที่คุณเปรมเล่าเป็นเรื่องทางด้านมหาดเล็ก ไม่ลึกซึ้งจับจิตจับใจ เหมือนเรื่องที่เล่า กันออกมาจากข้างใน ถึงว่าตัวพลอยจะอยู่

นอกวัง แต่ใจนั้นก็ยังเฝ้าอยู่ในวังอย่างเก่า เมื่อในวังมีงานการ
อย่างใด ก็อยากรู้อยากเห็น คนในวังจะมีเรื่องทุกข์สุขอย่างไร
ก็อยากจะร่วมด้วย ตั้งแต่ออกมาจากวัง พลอยก็รู้ตัวว่า ได้อยู่
ที่บ้านคุณเปรมอย่างมีความสุข และฐานะของตนในขณะนั้น
เป็นฐานะที่น่าอิจฉา แต่ถึงอย่างนั้นพลอยก็ยัง ใฝ่ฝันที่จะได้
กลับไปรับใช้ชีวิตอย่างเดิม ที่ตนคุ้นเคยมาแต่เล็ก ถึงจะ
ไม่ได้ตลอดอย่างแต่ก่อน ก็เพียงแต่ เป็นครั้งคราว ทุกครั้งที่
พลอยมีโอกาสดูเข้าวัง พลอยก็รื่นเริงชื่นบานเหมือนกับได้
กลับบ้าน หลังที่จากไปนาน และเมื่อได้เข้าวังครั้งหนึ่งแล้ว
กลับบ้าน พลอยก็มีเรื่องที่จะเก็บมาคิด หรือมีคำพูดแปลกๆ ที่
ได้ฟังกลับมา นั่งนึก ขบขันต่อไปได้อีกหลายวัน งานพระเมรุ
ที่บางปะอินคราวนี้เป็นงานใหญ่ ใครไม่ได้ไปก็เรียกได้ว่า
เป็น คนนอกสังเวียน ไม่ทันต่อเหตุการณ์ แทบจะขายหน้าคน
ทั้งวังทีเดียว เพราะต่อไปจะต้องตกอยู่ในฐานะ เป็นผู้ฟังคำ
เล่าลือจากปากคนอื่น มิได้เห็นด้วยตา จะพูดจะจาสิ่งใดก็คง
ไม่มีน้ำหนัก

พลอยนั่งรถเกวียนที่คุณเปรมมารับกลับบ้าน นั่งตรองถึง
เรื่องนี้อยู่พลอยเวลา และเมื่อกลับมาถึงบ้านแล้ว ก็ยังต้องคิด
อยู่อีกว่า จะพูดจាកับคุณเปรมอย่างไรดี เพราะขณะนี้พลอย

เกรงใจคุณเปรมเสียเป็นที่สุดแล้ว จะเอ่ยปากเรื่องนี้กับคุณ
เปรมตรงๆ ว่าตนอยากไปเพราะเพื่อนฝูงชวน ก็ไม่แน่ว่าคุณ
เปรมจะนึกอย่างไร พลอยรู้ว่า คุณเปรมคงไม่ขัดใจตน แต่ข้อ
สำคัญนั้นอยู่ที่ว่าคุณเปรมจะนึกว่าอย่างไร สิ่งทีพลอยไม่
อยากให้คุณเปรมนึก ก็คือว่าพลอยเป็นคนรักเพื่อนฝูงมากกว่า
คุณเปรม หรือความรักสนุกสบายส่วนตัวมากกว่าภาระทาง
บ้าน แต่ทั้งที่ เกรงใจคุณเปรมนั่นเอง พลอยก็นึกในใจอยู่ว่า
จะต้องหาทางคืนรนไปให้จงได้

คุณเปรมออกเวรกลับบ้านมาแล้ว พลอยก็ยังอีกอีกไม่
กล้าออกปากขอไปบางปะอิน แต่อีกสองสามวัน ต่อมา คุณ
เปรมก็เอ่ยปากขึ้นมาเองว่า

"แม่พลอย ฉันจะต้องตามเสด็จไปบางปะอินอาทิตย์
หน้านี้แล้ว ช่วยจัดของให้ฉันด้วย คราวนี้เห็นผู้ใหญ่ ท่าน
บอกว่าจะต้องไปหลายวัน ฉันชักเป็นห่วงแม่พลอยเพราะ
กำลังตั้งท้อง ไม่อยากจะไปเลยแต่ก็จใจ เพราะเป็นราชการ
จะหลีกเลี่ยงก็ไม่ได้ แต่ก่อนตัวฉันคนเดียวจะไปไหนก็ไม่มี
ห่วงใย แต่เดี๋ยวนี้ต้องไปไหนแต่ละที ใจคอไม่สบายเลย
ทีเดียว"

คุณเปรมพูดเข้าเรื่องทีพลอยอยากจะพูดอยู่พอดี พลอย
รีบตอบไปว่า

"คุณเปรม ฉันก็กำลังจะพูดกับคุณเปรมเรื่องนี้อยู่
แล้ว พวกในวังเขาชวนฉันไปบางปะอินคราวนี้ด้วย แต่ฉันก็
ไม่รู้ว่าคุณเปรมจะต้องไปหรือไม่ ถ้าคุณเปรมไม่ต้องไปฉันก็
ว่าจะไม่ไปเหมือนกัน แต่ทีพอดีคุณเปรม จะต้องตามเสด็จ
พระเจ้าอยู่หัว ฉันก็อยากจะตามเสด็จของฉันไปด้วย"

"แม่พลอยจะไปไหนหรือ เดียวจะไม่สบาย" คุณ
เปรมท้วงขึ้น "แล้วก็อีกนะแหละ ถึงไปฉันก็คงไม่ได้พบ แม่
พลอยก็จะเข้าไปอยู่เป็นคุณข้างในเสียบ้าง ฉันจะไปมาหาสู่
ก็ไม่ได้ ยิ่งรู้ว่าอยู่ใกล้แล้วไปมาหาสู่กันไม่ได้ ฉันจะยังคิดถึง
ใหญ่"

"คุณเปรมพูดราวกับว่าฉันท้องสักแปดเดือน" พลอย
ตอบ "คุณเปรมอย่าวิตกเลยในข้อที่ว่าจะได้ไม่ได้พบกัน ฉันจะ
เอาตาอื่นไปด้วย เอนางพิศกับยายแจ่มติดไป ถึงอย่างไรก็เข้า
ไปอยู่ในวังไม่ได้ ฉันว่าจะไปอยู่เรือเครื่อง กับคุณอาสา คุณ
เปรมมาหาฉันให้ได้บ่อยๆก็แล้วกัน คราวนี้ฉันเลี้ยงขนมจีน
น้ำพริกคุณเปรมบ้าง แล้วฉันจะเลี้ยง ให้ดี จะพูดจะคุยด้วยไม่
มานั่งเฉยๆ ไม่พูดกับใคร อย่างคุณเปรมทำคราวที่แล้วหรอก"

คุณเปรมหัวเราะชอบใจ และออกปากอนุญาตให้พลอยไปบางปะอินได้ทันที เรื่องเล็กๆน้อยๆ และความหลังต่างๆ เป็นเครื่องชักจูงให้คนทั้งสอง มีความสนิทสนมกันยิ่งขึ้น

หลังจากได้รับอนุญาตจากคุณเปรมให้ไปบางปะอิน พลอยก็รู้สึกรื่นเริงกระปรี้กระเปร่าขึ้นมาก อาการหงุดหงิด อาการเศร้าใจ ว่าเหววังเวงใจของคนแพ้ท้อง และเริ่มตั้งท้องหายไปเป็นปลิดทิ้ง พลอยต้องวิ่งเข้า วิ่งออกระหว่างบ้านกับในวังหลายครั้งหลายครา เพื่อนัดหมายกับคุณสายและพวกพ้อง ถึงเรื่องการที่จะไป บางปะอิน นอกจากนั้นก็ยังต้องเตรียมเครื่องนุ่งห่มที่นอนหมอนมุ้งสำหรับตาอื่น ระยะเวลาเจ็ดแปดวันนั้น ผ่านไปอย่างรวดเร็วโดยที่พลอยไม่รู้สึกร และพอถึงวันก่อนเสด็จบางปะอินวันหนึ่ง คุณเปรมก็พาพลอยกับตาอื่น นางพิศและยายแจ่ม ขึ้นรถไปส่งลงเรือเครื่องล่องหน้าไปในตอนเช้าตรู่วันหนึ่ง

พลอยมารู้ตัวเอาเมื่อลงเรือว่าช้อยก็จะไปในเรือด้วยกัน เพราะที่แรกนึกไว้ว่าช้อยคงจะต้องตามเสด็จ ทางรถไฟ แต่ช้อยบอกว่า

"เสด็จท่านคงดีพระทัยที่พลอยตามเสด็จ พอท่านทรงทราบว่าแม่พลอยจะตามเสด็จ แต่มาเรือกับคุณอา ท่านก็

รับสั่งให้ฉันมาทางเรือด้วย ถ้าท่านจะมีพระประสงค์ให้ฉันมา
เป็นเพื่อนแม่พลอย จะได้คุยกันกลางทาง ไม่ต้องเหงา"

"โธ่เอ๊ย !" คุณสายที่นั่งฟังอยู่ในเรือร้องขัดคอขึ้น
"คนเรานี้เมื่อไรจะรู้สำนึกตัวกันบ้าง ท่านไม่ให้ตัวตามเสด็จ
ทางรถเพราะท่านกลัวท่านจะต้องขายพระพัศตร์นะไม่ว่า"

"คุณอาনীชาติก่อนถ้าจะทำกรรมไว้กับฉันมาก" ซ้อย
ประท้วงขึ้น "ไม่ว่าฉันจะพูดจาอะไร คุณอาต้องขึ้นเทศน์
สองธรรมมาสน์ขัดคอฉันทุกทีไป แปลกแท้ๆทีเดียว"

พลอยนั่งเรือไปด้วยอารมณ์ที่เป็นสุข เพราะได้กลับมา
อยู่ในสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศที่เคยชิน ซ้อยหาเรื่องมา
พูดคุยให้ขบขันอยู่ได้เรื่อยๆ ส่วนคุณอาสายนั้น นอกจากจะ
กลัวเรือล่มและกลัวภัยอันตรายต่างๆ ในน้ำแล้ว ยังต้อง
โกลาหลออีกเรื่องหนึ่งด้วยเรื่อง กลัวตาอันจะซุกชนวิ้งลงน้ำ
หายไป ทั้งที่พลอยยืนยันว่า ตาอันแก่ไม่ชนเท่าไรนัก คุณสาย
ก็ยังไม่เชื่อสนิท กำชับกำชานางพิศชายแจ่มและคนห้อง
เครื่องอื่นๆ ให้คอยช่วยกันดูเสียงเอะอะอยู่ท้ายเรือ พอเรือ
ออกเล่นฝ่ากระแสน้ำระหว่างกรุงเทพฯถึงตลาดขวัญ ตาอันผู้
ซึ่งเคยเดินทางเรือเป็นครั้งแรก ก็เริ่มต้นเต็นวิ้งเล่นไปมาอยู่
ในแก่ง ทำให้คุณสายต้องร้องตะ โคนเรียก เสียงหลงอยู่หลาย

ครั้ง เรือแล่นพ้นตลาคขวัญไปแล้ว ตาอันจึงได้เริ่มสงบและ
นอนหลับ เหตุการณ์ภายใน ทางด้านคุณสายก็สงบลงไปตาม
ข้อขอตัวว่าจะไปนอนกับตาอันสักงีบหนึ่ง บอกว่าเมื่อคืนนี้
วุ่นวายเก็บของ อยู่จนดึก แล้วก็เลยไม่หลับไปตลอดรุ่ง

พลอยนั่งเอนหลังฟังฟ้าเรือหน้าเก่ง ไปแต่ผู้เดียว เสียง
คนเครื่องคุยกันได้ยินจากท้ายเรือ นานๆก็มีเสียง คุณสายสอด
ขึ้นมา เสียงใครตำน้ำพริกข้างท้ายเรือ และเสียงน้ำที่แตกซ่า
อยู่ทางหัวเรือดังอยู่ไม่ขาดระยะ พลอยทอดอารมณ์มองดู
ทิวทัศน์สองข้างแม่น้ำอย่างพอใจ ต้นหมากราไม้แลดูเขียว
ช่อม บ้านช่องราษฎร์ โผล่หลังคาขึ้นมารับแสงตะวันเป็นระย
สลับกับวัดวาอารามสองฝั่งแม่น้ำ คนที่แจวเรือพายเรือล่อง
พอกระบวนเรือพ่วงแล่นมารู้ว่าเป็นเรือข้างใน ก็เหลียวมา
มองและชี้ให้กันดู พลอยนั่งนึกถึงเรื่องต่างๆ ที่ผ่านไปแล้ว
บางเรื่องก็ดูเหมือนเกิดขึ้นเมื่อเร็วๆนี้ บางเรื่องก็ดูเหมือนกับ
ว่าเกิดขึ้นนานหน้าหน้ามาแล้ว จนจำได้เพียงเรือนราง เรื่อง
โคจระโกสหรือโกส มิได้อยู่ที่ระยะเวลาแต่อยู่ที่เนื้อเรื่อง
นั่นเอง คราวที่ตามเสด็จบางปะอินคราวก่อน คิดดูเหมือนเมื่อ
วานขึ้นนี้ยังจำความรู้สึกต่างๆ ได้สิ้น แม้แต่จะนุ่งห่มสีอะไร
ในวันตามเสด็จก็ยังจำได้ แต่เรื่องที่เกิดขึ้นไม่กี่วันก่อนเสด็จ

บางปะอินคราวนั้นคือ ตอนที่ได้ทราบข่าวว่าพี่เนืองไปมีเมีย
เสียที่นครสวรรค์ มาคิดดูเดี๋ยวนี้ดู โกลตัวเสียเหลือเกิน
เหมือนกับว่าเรื่องเกิดขึ้นหลายสิบปีมาแล้ว พลอยนึกถึงเรื่อง
นั้นแล้ว ก็แปลกใจ ในใจยังจำได้ว่าครั้งหนึ่งนั้นเคยรักพี่เนือง
ยิ่งกว่าสิ่งใดๆ แต่มานึกดูในขณะนี้ก็ไม่บังเกิดความรู้สึกใดๆ
ทั้งสิ้น เมื่อนึกถึงพี่เนืองพลอยก็ปราศจากความวาบหวนใน
ใจ อย่างที่เคยมีมาแต่ก่อน หรือนึกถึงเรื่องที่พี่เนือง สละคำ
สัตย์ญาก็มิได้บังเกิดความทุกข์ระทมเหมือนที่เคยรู้สึกมาครั้ง
หนึ่ง พลอยคิดถึงเรื่องนี้แล้วก็อึ้งจรรยาใจ เพราะเป็นเรื่องของ
ตัวแท้ๆ มีคนรู้ไม่กี่คน แต่เมื่อเวลาล่วงเลยไปไม่นานเท่าไร
นัก ก็กลับกลายเป็นเรื่องที่ผ่าน มานานแล้ว ไม่มีความหมาย
เหมือนกับว่าเรื่องนั้นเกิดแก่คนอื่นมิได้เกิดแก่ตน นึกถึงเรื่อง
พี่เนืองแล้วก็หวนกลับมา นึกถึงคุณเปรม พลอยยืนยันกับ
ตนเองว่ามีได้รักคุณเปรมเหมือนกับที่เคยรักพี่เนือง แต่
ความรู้สึกที่มีต่อคุณเปรม ในขณะนี้พี่เนืองก็ไม่เคยได้รับ คือ
ความรู้สึกอันใกล้ชิดคิดว่าพี่เนืองเป็นของพลอย เป็นกรรมสิทธิ์
ที่จะต้องหวงแหน ห่วงใย เมื่อมานึกถึงคุณเปรมพลอยก็ยิ่ง
แปลกใจขึ้นไปอีก เพราะถึงจะได้แต่งงานอยู่กับคุณเปรม

มาได้ ไม่ก็เดือน แต่ในความรู้สึกในใจนั้นคล้ายกับว่า ได้กิน
อยู่กับคุณเปรมมานานหน้าหนา มิใช่เวลาเร็วๆเลย

ภูมิประเทศสองฝั่งแม่น้ำผ่านไปเรื่อยๆ เมืองปทุมพัน
ไปแล้ว บ้านเรือนสองฝั่งก็ห่างลง มีแต่เรือกสวนไร่นา ตลอด
สุดลูกตา พอตกบ่ายตะวันคล้อย เรือเครื่องก็เข้าสู่บางปะอิน
และถูกงูงไปเทียบไว้ที่คลองท้ายวัง อันเป็นที่ๆ กำหนดไว้ให้
ตอนบ่ายวันนั้นพลอยเข้าไปในวังบางปะอิน กับคุณสายและ
ซ้อย เพื่อจัดเตรียมที่ประทับไว้ สำหรับเสด็จ ซึ่งจะเสด็จมา
ทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ในวังรุ่งขึ้น

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งตอนสาย พระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จถึงบาง
ปะอินโดยทางรถไฟ คราวนั้นเจ้านายข้างใน ตามเสด็จมาก
เกือบทุกพระองค์ ที่ประทับบนพระตำหนักวรรณานฎ จึง
เบียดเสียดอัดเยียดกันอยู่บ้าง พอเสด็จเข้ามาถึงที่จัดเตรียมไว้
และทอดพระเนตรเห็นพลอยคอยรับเสด็จอยู่ที่นั่น ก็ทรงพระ
สรวลรับสั่งว่า

"พลอยมาด้วยก็ดีแล้ว งานคราวนี้ใหญ่โตนัก ถ้า
ไม่ได้ดูไว้ ก็จะไม่ได้เห็นอีก" เสด็จทอดพระเนตรดูที่ทาง ที่
ได้จัดเตรียมไว้แต่วันวานแล้ว ก็รับสั่งกับพลอยอย่างทรงพระ
เมตตาว่า

"ฝีมือนางพลอยช่างมองปราดเดียวก็จำได้ ถึงเจ้าจะไม่เข้ามาคอยรับที่นี้ ข้าก็ต้องรู้ว่าเจ้าเป็นคนจัดที่จัดทางเตรียมข้าวของไว้ให้"

เสด็จรับสั่งต่อไป ให้พลอยเตรียมตัวตามเสด็จออกงานพระเมรุคราวนี้ เพราะไหนๆก็ได้มาทั้งทีแล้ว ก็ควรจะเห็นเสียให้ทั่ว

"นี่เจ้ามาแต่คนเดียวหรือมากับใครอีก" เสด็จรับสั่งถาม เมื่อพลอยกราบทูลว่า คุณเปรมก็ตามเสด็จมา ในกระบวน และตาอันนั้นก็เอามาเลี้ยงไว้ที่เรือเครื่อง เสด็จก็ทรงพระสรวลรับสั่งว่า

"ทั้งพี่และลูกของพี่ หอบกันมาพะรุงพะรังจริง นางพลอย แล้วยังอยู่ในห้องอีกทั้งคน เวลาไม่มีงานจะต้องไปไหน เจ้าไม่ต้องเข้ามาอยู่กับข้าก็ได้ เดี่ยวลูกพี่มาหาที่เรือไม่พบ เขาจะพาลทิ้งเสียเลย เวลาจะออกงานพระเมรุ จึงค่อยเข้ามา"

พลอยรู้สึกดีใจที่ได้กลับมาเฝ้าแทน คอยรับใช้เสด็จ และรับสั่งด้วยเป็นปกติอย่างสนิทสนม เหมือนเมื่อครั้งก่อน

บทที่ ๑๖ (หน้าที่ ๒)

ประมาณสองสามวัน หลังจากเสด็จถึงบางปะอินแล้ว พระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วย เจ้านายฝ่ายหน้าฝ่ายใน ไปยังสถานีรถไฟบางปะอิน เพื่อรับพระศพกรมขุนสุพรรณฯ จากกรุงเทพฯ กระบวนรถพระศพเข้าถึงสถานีในตอนสาย พระโกศบรรจุพระศพนั้น ประดิษฐานอยู่บนรถโถง ซึ่งตกแต่งเป็นพิเศษ พร้อมด้วยกระบวนพระอิสริยยศต่างๆ และเมื่อพระศพถึงบางปะอินแล้วก็เชิญพระโกศลงเรือยาว มาขึ้นท่าพระราชวังบางปะอิน จากนั้นก็เชิญพระโกศไปประดิษฐาน ณ พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ ซึ่งสร้างไว้กลางสระในพระราชวัง โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระศพ ณ ที่นั้นสามวันและให้มีงานมหรสพสมโภช

สองข้างพระที่นั่งไอศวรรย์นั้น ได้ปลูกสร้างเป็นพลับพลา และต่อสะพานเดินจากขอบสระถึงกันได้ตลอด แบ่งเป็นข้างหน้าข้างหนึ่ง และข้างในอีกข้างหนึ่งในวันบำเพ็ญพระราชกุศลวันแรก พลอยแต่งขาวตามเสด็จขึ้นไป ทางที่ประทับข้างใน เมื่อส่งเสด็จแล้ว พลอยก็นั่งอยู่กับพวกข้าหลวงตำหนักอื่น ทางท้ายพลับพลา พอที่จะแลเห็น เจ้านายที่ประทับอยู่นั้นได้ การพระราชกุศลดำเนินไปจนเสร็จแล้ว พลอยนั่งอยู่เฉยๆ มิได้สนใจเท่าไรนัก เพราะไปมุ่งนึกถึงเรื่อง

ที่นั่นไว้กับช้อยว่า จะออกไปเที่ยวในตอนกลางคืน พองานที่
พระที่นั่งไอศวรรย์เสร็จลง พลอยก็รู้ได้ว่าจวนถึงเวลาเจ้านาย
เสด็จกลับ เพราะมีความเคลื่อนไหวภายในที่ๆ เจ้านายข้างใน
ประทับ แต่ในทันใดนั้นพระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จขึ้น ผ่านทาง
เจ้านายข้างใน และพลอยโดยมิได้คาดฝัน ก็ได้เห็นสิ่งที่
ประทับตา ตรึงใจ ไปจนตลอดชีวิต พระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาจาก
ที่ประทับ ด้วยพระพักตร์อันเศร้าโศก อาลัยถึงพระราชธิดา ที่
อยู่ในพระโกศ และพอทอดพระเนตรเห็นเสด็จพระองค์กลาง
ผู้เป็นพระขนิษฐาร่วมเจ้าจอมมารดา กับกรมขุนสุพรรณฯ ก็
เสด็จพระราชดำเนินเข้ามาสวมกอดเสด็จพระองค์นั้น และ
ต่างองค์ต่างทรงพระกันแสง พลอยใจหายด้วยความเศร้าสลด
รีบหมอบก้มหน้าลงทันที มิกำลังจะมองภาพนั้น ในคอนั้น
แห้งและตื้นตัน น้ำตาอุ่นๆ ออกมาอยู่เต็มสองเบ้าตา พลอย
เพิ่งได้เห็นครั้งนี้เป็นครั้งแรก ที่พระเจ้าอยู่หัวของตนทรงพระ
กันแสง ความทุกข์ความระทมใจที่ตนได้เคยรับมาแล้ว และ
แน่ใจว่าจะต้องรับต่อไปนั้น คุณหมดความสำคัญลงไป ใน
ทันทีทันใด นับประสาอะไรแต่คนขนาดพลอย ซึ่งเป็นแต่
เพียงผู้ที่ไม่มีความสำคัญอย่างใดจะต้องเศร้าโศก จะต้อง
ประสบความทุกข์เป็นครั้งคราว ด้วยต้องเสียของรักหรือพลัด

พราจากคนที่รัก แม้แต่พระเจ้าอยู่หัว เจ้าชีวิตของคนทั้งเมือง และสำหรับพลอยก็เป็นหลักของโลกมนุษย์นี้ พระองค์ก็ยังคงประสบความวิปโยคเช่นกัน หาทรงหลีกเลี่ยงจากการพลัดพราจากคนที่รัก หรือของที่รักนั้นได้ไม่ พลอยหมอบก้มหน้าอยู่นานจนแน่ใจว่า น้ำตาแห้งแล้วจึงเงยหน้าขึ้น ก็พอดีได้เวลาเสด็จกลับ

บ่ายวันนั้นคุณเปรมมากินข้าวที่เรือเครื่อง คุณสายจัดสำรับเลี้ยงคูดอย่างแข็งแรง และคุณเปรมก็พุดคูด จนคุณเสายปลื้มปีติยินดี และมีอารมณ์ดีไปได้อมาก พอตกเย็นคุณเปรมกลับไปแล้ว ซ้อยจึงออกมาจากในวัง เพื่อรับพลอยไปเที่ยวงาน ตามที่ได้นัดกันไว้

"วันนี้มีข้าวไม่ดีเสียแล้ว" ซ้อยพุดปรารภขึ้น หน้าตาไม่สบายนัก

"ข้าวอะไรอีกล่ะ เดียวก็จะมาหลอกให้ฉันตกใจอีกหรือ" คุณสายกล่าวขึ้นอย่างไม่ไว้ใจ

"คราวนี้ข้าวจริงๆคะคุณอา ฉันไม่ได้พุดเล่นหรือ" ซ้อยพุดอย่างหน้าตาเอาจริง "สมเด็จพระองค์ใหญ่ ทรงพระประชวร" ซ้อยหมายถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้า ผู้เป็นพระราชธิดา พระองค์ใหญ่กับพระอัครชายาองค์กลาง

"เอ๊ะ !" พลอยอึ้งขึ้นอย่างไม่เชื่อหู "ก็เมื่อเช้าฉันยังเห็นท่านเสด็จไปรับพระศพที่สถานีนี้อยู่ !" "

"นั่นนะซี !" คุณสายรีบสวมรอย "เหลวเสียวอีกละคระมังยายซ้อย ระวังให้ดีเถอะ ท่านอยู่ของท่านดี ๆ ไปหาว่าท่านประชวร เดี่ยวถูกมะพร้าวหัวยัดปาก"

ซ้อยไม่สนใจต่อคำพูดของคุณสาย แต่ตอบพลอยว่า

"ฉันรู้แล้วพลอย แต่ท่านเสด็จไปทั้งประชวร เพราะเมื่อเช้าเพียงแต่ไม่ทรงสบายนิดหน่อยเท่านั้น แต่พอเสด็จกลับมา ก็มีพระอาการหนักขึ้น พวกข้าหลวงเขาเล่าให้ฉันฟังว่า พระองค์ร้อนเหลือเกิน ไม่เคยเห็นพระอาการอย่างนี้"

"อย่าพูดมากไปเลยยายซ้อย" คุณสายเตือน "มดถ่อหมอลหลวงท่านมีถมไป ประชวรไข้ผัดอากาศ ถูกแดด ถูกนายอย่างนี้ อีกสองสามวันท่านก็หาย อย่าไปพูดให้เป็นหนักหนาไปเลย"

"สมพรปากคุณอาเถิด" ซ้อยพูดหน้าขี้น ๆ

พลอยตามซ้อยไปในวังนึ่ง ๆ ไม่ได้พูดจาว่าอะไรกันอีกต่อไป คืบวันนั้นในสระใหญ่ที่พระราชวังบางปะอิน สว่างไสวไปด้วยแสงไฟ สิ่งที่ยกเรื่องคสามสนใจที่สุดก็คือ กระทงใหญ่ต่างๆ ที่ลอยอยู่ในสระ พลอยลงเรือพาย กับซ้อย

และพวกข้าหลวงตำหนักเดียวกันอีกสองคน เทียวพายุ
กระทงเหล่านั้นด้วยความตื่นตาตื่นใจ กระทงใหญ่ ที่มาลอย
อยู่ในสระนั้นเป็นของเจ้านายข้าราชการ และพ่อค้าคฤหบดี
จัดทำมาสนองพระเดชพระคุณ ทุกกระทง จุดไฟสว่างไสว
และประดิษฐ์เป็นรูปต่างๆ มีเครื่องยนต์กลไกลอยอยู่ในนั้น บาง
กระทงทำเป็นรูปเรือรบ ย่อส่วนจากของจริงลงมาได้ขนาด
และมีครบทุกอย่าง อีกกระทงหนึ่งทำเป็นรูปนางธรรณีบีบมวย
ผม มีเครื่องสูบน้ำซ่อนอยู่ข้างใน สูบน้ำจากสระให้ไหล
ออกมาทางมวยผมได้จริงๆ เลยไปอีกทางหนึ่งเป็นกระทง ทำ
เป็นรูปพระยานาคจำศีล งดงามวิจิตรด้วยลวดลายสลัก จนดู
เหมือนกับว่าพระยานาคนั้นมีชีวิต ถ้าใครไปกระทบ เขาก็
เคลื่อนไหวสำแดงอิทธิฤทธิ์ กระทงของอีกเจ้าของหนึ่ง ทำ
เป็นรูปกระโจมแตรที่มีของจริงอยู่ในพระราชวังนั้น
ย่อส่วนลงมาจนเหลือเล็กน่าเอ็นดู ต่อจากนั้นไปเป็นกระทง
แสดงหุ่นภาพเรื่องพระอภัยมณี ตอนสุดสาครเข้าเมืองผีดิบ
ทำเป็นผีรูปต่างๆหน้าตาคุร้ายน่ากลัว แล้วยังมีกระทงทำเป็น
เรือนขุ่นช่างขนาดย่อส่วน นำรักรูปร่างเป็นเรือนแบบไทย
เหมือนเรือนต้นที่สวนดุสิต ข้างในนั้นมีกระถางไม้คัด
ตลอดจนเครื่องใช้ และเครื่องตกแต่งพร้อมสรรพ ทุกอย่าง

เล็กๆ ได้ส่วนกับตัวเรือนไปสิ้น พลอยพายเรือวนเวียนดู
กระทงเหล่านั้น อยู่จนดึก ดูทำอะไรก็ไม่รู้จักเบือ ในสภะนั้นก็
เต็มไปด้วยเรือเจ้านายและเรือข้างใน ออกพายเวียนวนดู
กระทง อยู่ทั่วกัน เสียงทักทายกันเบาๆ เสียงชมกระทงนั้น
เปรียบกับกระทงนี้ดังอยู่ไม่ขาด กระทงที่นำมาลอยในสระนี้
ลอยอยู่จนครบสามวัน อันเป็นเวลาตั้งพระศพบำเพ็ญพระราช
กุศล ในคืนต่อมาเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร พร้อมด้วย
ด้วยคณะกรรมการประกวดกระทง กระทงใดที่ได้รับรางวัลที่
๑ ก็ให้ปักธงเหลืองไว้เป็นสำคัญ

ก่อนถึงวันถวายพระเพลิงวันหนึ่ง พลอยไม่ได้เข้าไป
ตามเสด็จในวัง เพราะรู้สึกอ่อนเพลียหลังจากนอนดึก มาสอง
คืน ตอนกลางวันจะนอนเอาแรงก็นอนไม่หลับ เพราะวันนั้น
อากาศอับค่อนข้างร้อน พลอยอาบน้ำประแป้ง บรรเทาความ
ร้อนแล้วหยิบหัวหอมกระจุกหนึ่ง ออกมานั่งปอกอยู่ที่หัวเรือ
เพื่อเอาไปให้เขาทำเครื่อง และเพื่อฆ่าเวลาให้มีมืออยู่เปล่าๆ
พลอยนั่งก้มหน้าปอกหอมอยู่อย่างสบายอารมณ์ มิได้นึกถึง
ใดโดยเฉพาะ พลอยจะนั่งอยู่นานเท่าไรก็มีได้สังเกตจดจำไว้
มารู้สึกตัวเอาเมื่อมีใครคนหนึ่ง มายืนอยู่บนตลิ่งหน้าเรือ ห่าง
จากที่ๆตนนั่งไม่กี่มายน้อย พลอยเงยหน้าขึ้นดูว่าใครมาขึ้น

อยู่ และพอคนที่ยืนอยู่那儿เห็นหน้าพลอย ก็สะดุ้งสุดตัวทำท่าเหมือนกับจะถอยหนี แต่แล้วก็ได้สติทักขึ้นก่อนว่า

"แม่พลอย ! ฉันไม่รู้ว่แม่พลอยก็มาด้วย"

พลอยยิ้มแล้วยกมือไหว้ตอบว่า

"พี่เน่องถ้าจะมาหาคุณอา เชิญลงมาในเรือสิ"

พี่เน่องก้าวลงเรืออย่างระมัดระวัง สายต่ายังจับอยู่ที่พลอย พอลงมานั่งพับเพียบที่หน้าเรือเรียบร้อยแล้ว พี่เน่องก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอยสบายดีหรือ ไม่ได้พบกันนาน ฉันคุมทหารรักษาการที่นี่ เดียวนี้ฉันย้ายมาอยู่กรุงเก่า นึกว่าคุณอาสายจะตามเสด็จ ฉันก็เลยถามเขามาจนถึงเรือลำนี้"

"ฉันไม่ได้พบพี่เน่องหลายปีเหมือนกัน ทีแรกฉันเกือบจำไม่ได้ เพราะพี่เน่องอ้วนขึ้นกว่าเก่า ฉันสบายดี ไม่เจ็บไม่ไข้อะไร พี่เน่องเห็นจะสบายดี"

"ก็เรื่อยๆแหละ ตอนแม่พลอยแต่งงานแม่บอกฉันขึ้นไปเหมือนกัน แต่ตอนนั้นเตรียมตัวจะย้าย เลยลงไปช่วยไม่ได้"

พลอยเบือนหน้าเข้าไปในเก๋งเรือร้องเรียกนางพิศ ฝ่ายนางพิศพอได้ยินเสียงพลอยเรียกก็โผล่ออกมา และอุ้มตาอันออกมาด้วย พอเห็นหน้าพี่นี่นางพิศก็เบิกตาโตร้องว่า

"โอ้โฮ ! คุณนี่หายไปในไหนมา ไม่ได้พบได้เห็นกันมาตั้งแต่ปีมะโว้"

"ก็อยู่แถวๆนี้แหละพิศ" พี่นี่องหัวเราะตอบ "ไม่ได้หายไปในไหนไกลหรอก"

"พิศ" พลอยพูดตัดบท "เอาตาอันมานี้ แล้วไปเรียนคุณว่า คุณนี่องมาหา ดูเหมือนคุณจะทำเรื่อง อยู่ท้ายเรือ"

นางพิศหายหน้าเข้าไปตามคำสั่ง พี่นี่องมองดูตาอันแล้วก็กลืนน้ำลายถามว่า

"แม่พลอย นั้นมันตัวอะไร จะว่าลูกของแม่พลอยก็เห็นจะไม่ใช่"

พลอยหัวเราะแล้วตอบว่า

"ไม่ใช่แน่เทียวพี่นี่อง ลูกคนอื่นฉันขอเขามาเลี้ยงนะ"

"อ้าว !..." พี่นี่องร้อง "ลูกคนอื่นหน้าตาน่าเอ็นดูดี"

"ปานนี้ลูกพี่นี่องมิโตแล้วหรือ" พลอยถามอย่างสนใจ

"โตกว่านี้หน่อยหนึ่ง วิ่งแข็งแล้ว พุดเป็นต้อยหอย
เหมือนยายช้อย" พี่เนืองตอบ "เสียแต่จี้โรค เจ็บไม่ได้หยุด"

คุณสายกระปรีกระเปร่าออกมาจากเก่งเรือ มองหน้า
พลอยอย่างหนักใจ แต่เมื่อเห็นพลอยนั่งพุดจา กับพี่เนือง
ตามปกติ ก็ถอนหายใจอย่างโล่งอก แล้วทักทายปราศรัยนั่ง
คุยกันอยู่สามคนจนได้เวลา พี่เนืองลากลับ พร้อมกับสั่งให้มา
อีก ระหว่างที่อยู่ที่บ้านปะอิน

พลอยเองก็ถอนหายใจด้วยความโล่งอก เช่นเดียวกับ
คุณสาย เพราะถึงแม้ว่าในใจของพลอยจะมองพี่เนือง ด้วย
ความรู้สึกปกติแล้วก็ตาม พลอยก็ยังไม่แน่ใจว่า ถ้าหากได้พบ
พี่เนืองเข้าจ้งหน้า จะทำอย่างไร จะมีความรู้สึกที่ลึมหายไป
แล้วนั้น ผุดขึ้นมาอีกหรือไม่ การที่พบกันในวันนี้พิสูจน์ให้
พลอยแน่ใจว่าไม่มีอันตราย เพราะพี่เนืองเป็นเพียงคนรู้จักมา
นานคนหนึ่งเท่านั้นเอง พี่เนืองเป็นแต่เพียงหลานคุณสายพี่
ของช้อย พี่เนืองคนที่เคยอยู่ในหัวใจของพลอยนั้น ตายไป
เสียนานแล้ว ไม่มีใครจะมาปลุกให้ฟื้นขึ้นได้อีก รุ่งขึ้นอีกวัน
หนึ่ง ราวๆบ่ายสอง โมงพลอยก็นั่งขาว ตามเสด็จไปถวายพระ
เพลิง กรมขุนสุพรรณฯ ที่พระเมรุวัดนิเวศน์ธรรมประวัติ ซึ่ง
อยู่ที่เกาะบางปะอิน เจ้าพนักงานเชิญพระศพจากพระที่นั่งไ

สวรรรย์ฯ ในพระราชวังลงเรือยาว พร้อมด้วยกระบวนพระ
อิสริยยศ แล้วก็เคลื่อนกระบวนทางชลมาคร อ้อมเกาะบางปะ
อินไปหยุดกระบวนเทียบท่า เชิญพระศพขึ้นทางท้ายเกาะ
ตรงข้ามกับตำบลบ้านแปง แล้วจึงเชิญพระศพขึ้นพระเมรุ ที่
ปลูกขึ้นข้างต้นโพธิ์ ในวัดนิเวศน์ฯ และต้นโพธิ์เหล่านั้นมี
จำนวนเท่าพระชนมายุ ของเสด็จกรมขุนสุพรรณฯ พอดีหมู่
คนที่ไปในงาน วันนั้น นุ่งขาวเป็นส่วนมาก บรรดาพระเจ้า
ลูกเธอทุกพระองค์ทรงขาว จะมีทรงดำก็แต่พระเจ้าน้องยาเธอ
และน้องนางเธอ พวกข้าหลวงที่ตามเสด็จจับกลุ่มกันซุบซิบ
เรื่องข่าวการประหารของสมเด็จพระองค์ใหญ่ เพราะใน
วันนั้นประหารหนักเสด็จงานไม่ได้ ซึ่งตามความจริงตั้งแต่
วันเสด็จไปรับพระศพที่สถานีรถไฟแล้ว ก็เริ่มประหารมิได้
เสด็จออกงานอีกเลย แต่ในวันถวายพระเพลิงนั้น ทุกคน
แสดงอาการหนักใจ เพราะประหารมากนัก นัยว่าถึงกับเพื่อ
ตรัสเป็นภาษาฝรั่ง

ช้อยนั่งอยู่ข้างๆพลอยแฉวท้ายปลับปลา คอยกันเรื่องข่าว
ประหารบ้างและเรื่องอื่นๆบ้าง แต่ขณะที่คอยกันอยู่นั้น ช้อยก็
หยุดนิ่งเฉยๆ มองท้ายกลุ่มข้าราชการที่ยืนอยู่อีกด้านหนึ่ง
เอื้อมมือมาสะกิดพลอย แล้วกระซิบถามว่า

"พลอย เห็นอะไรอย่างที่ผมเห็นหรือเปล่า"

"เห็นอะไร ซ้อย"

"โน่นแน่" ซ้อยพยักหน้าไปทางคนที่ยืนอยู่ "ใคร
แต่งทหารยืนอยู่โน่น โพล่มาจากไหนก็ไม่รู้"

พลอยมองตามสายตาซ้อยไป เห็นพีเนื่องแต่ง
เครื่องแบบนายทหาร ยืนอยู่อย่างสงบเสงี่ยมก็หัวเราะ แล้ว
พูดว่า

"อ้อ ! นึกว่าใคร ฉันก็ลืมบอกซ้อยไป พีเนื่องมาหา
คุณป้าที่เรือเครื่อง เมื่อวานนี้"

"จ้ะ !" ซ้อยพูด "ฉันก็ไม่ได้ออกไป แล้วพลอย
พบเขาหรือเปล่า"

"ฉันนั่งอยู่หน้าเรือพอดี ทักทายกันไปตามเรื่อง พี
เนื่องแอบอกว่าเดี๋ยวนี้ย้ายเข้ามาอยู่อยุธยา ค่อยใกล้กรุงเข้ามา
หน่อย เห็นบอกกับคุณป้าว่าจะมาที่เรืออีก ซ้อยก็คงได้พบ
หรือก่อนกลับนี่แหละ"

"ฮึ ! ฉันก็อยากพบสักทีหนึ่งเหมือนกัน ไม่ได้พบมา
นาน" ซ้อยพูดอย่างมีความหมาย "และเมื่อแม่พลอย พบกันจึง
หน้า แม่พลอยไม่นึกหมั่นไส้บ้างหรือ"

"เปล่าเลย" พลอยตอบยิ้มๆ ทอดตามองไปทางหม่อมมหาดเล็ก เห็นคุณเปรมยืนอยู่ ก็กระซิบถามซ้อยบ้างว่า

"ซ้อยเห็นอะไรอย่างที่ท่านเห็นบ้างไหม"

"อะไรอีกล่ะ" ซ้อยกวาดตามองไปทางที่พลอยมองอยู่ พอเห็นคุณเปรมยืนอยู่อีกด้านหนึ่ง ซ้อยก็หัวเราะ ด้วยความเข้าใจในความหมายของพลอยได้ตลอดว่า พี่เนืองนั้นหมดความสำคัญเสียแล้ว เพราะมีคุณเปรม เป็นคนสำคัญเข้ามาแทนที่ แต่ปากซ้อยนั้นตอบไปว่า

"ขวาง ! หมันไ้แม่พลอยเสียจริงเทียว ยังกะว่าตัวมีผัวอยู่คนเดียวในโลก คนอื่นไม่มีใครหาได้"

งานถวายพระเพลิงเสร็จสิ้นไปแล้ว รุ่งขึ้นเช้าก็มีสามหาบเก็บพระอัฐิ และเชิญพระอัฐิกลับ พระราชวังบางปะอิน ระหว่างเวลาสามสี่วันก่อนที่จะทำบุญพระอัฐิ เจ้านายที่ตามเสด็จในงานพระศพบางองค์ ก็ทยอยเสด็จกลับไปบ้าง ทำให้ที่ประทับในวังซึ่งต้องเบียดเสียดกันบ้างนั้นค่อนข้างลง พลอยช่วยคุณสาย เตรียมข้าวของสำหรับเดินทางกลับกรุงเทพฯ เมื่อทำบุญพระอัฐิแล้ว แต่พองานทำบุญพระอัฐิ ซึ่งเป็นงาน แต่งสื่อกทุกขั้้นเสร็จลงแล้วเท่านั้นเอง คนที่เหลืออยู่ในวังบางปะอิน ก็ต้องเกิด โกลาหลหาเครื่องแต่งกาย

ไว้ทุกข์ กัน โดยกระทันหัน เพราะสมเด็จพระองค์ใหญ่
สิ้นพระชนม์ลงด้วยไข้พิษ

งานพระศพพระเจ้าลูกเธอพระองค์หนึ่ง เพิ่งเสร็จไป
โดยอัญเชิญพระศพจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปถวายพระเพลิง ที่
บางปะอิน แต่พองานพระศพนั้นเสร็จลง งานพระศพพระเจ้า
ลูกเธออีกพระองค์หนึ่งก็เริ่มขึ้น อย่างที่ใครมิได้ คาดฝันไว้
คนในวังทุกคนต้องสะดุ้งสะเทือนต่อการวิปโยค อันเต็มไป
ด้วยความตระหนกใจ เจ้าพนักงานต้องรีบ ตระเตรียมงาน
สร้างพระศพโดยรีบด่วน ข้าราชการที่จะต้องใช้ในการนี้
ตลอดจนพระ โภษไส้พระศพอีกองค์หนึ่ง ต้องนำขึ้นมาจาก
กรุงเทพฯ โดยขบวนรถเร็ว เจ้านายข้างหน้าที่เสด็จกลับลงไป
กรุงเทพฯแล้ว ก็ต้องเสด็จกลับขึ้นมาอีก โดยด่วน เพื่อให้ทัน
สร้างพระศพสมเด็จพระองค์นั้น และเมื่อสร้างเสร็จ ไส้
พระ โภษแล้ว ก็เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพฯ พร้อม
ด้วยเจ้านาย ส่วนพระ โภษนั้น เจ้าพนักงานเชิญไส้เรือ ล่อง
กลับกรุงเทพฯ อีกกระบวนหนึ่ง

พลอยนั่งเรือกลับกรุงเทพฯ ด้วยจิตใจอันเศร้าหมอง
มองเห็นความสำคัญของตนน้อยลงไปอีก พลอยนึกถึง พระ
เจ้าอยู่หัวแล้วก็ใจหาย พระองค์เพิ่งพระราชทานเพลิงศพ พระ

เจ้าลูกเธอพระองค์ใหญ่เสร็จสิ้นไป พระเจ้าลูกเธออีก
พระองค์หนึ่ง ก็ควั่นสิ้นพระชนม์ลงอีก พระศพหนึ่งแห่ขึ้นมา
จากรุงเทพฯ เพื่อจะได้แห่อีกพระศพ หนึ่งกลับในการเสด็จ
พระราชดำเนินเที่ยวเดียวกัน มัจจุราชนั้นมิได้มีขเว้นให้แก่
ใคร และวงล้อแห่งชีวิตก็คือ ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย และการ
พลัดพรากสูญเสียของรักนั้น กว้างขวางนัก ไม่มีผู้ใด
หลีกเลี่ยงได้ จะเป็นพระมหากษัตริย์ ผู้เต็มไปด้วยพระราช
อิสริยยศและพระราชอำนาจ หรือยากเข็ญใจ เพราะพลอย
ดำรงชีวิต ต่อไปหลังจากนั้นด้วยความไม่ประมาท มี
สติสัมปชัญญะ เป็นผู้ใหญ่ขึ้นในตอนขากลับจากบางปะอิน
มากกว่าเขาไป

บทที่ ๑๗ (หน้าที่ ๑)

"พ่อดีใจเหลือเกิน" เจ้าคุณพ่อพูดขึ้นวันหนึ่งเมื่อมาเยี่ยมพลอยที่บ้าน หลังจากทราบข่าวว่าพลอยมีท้อง "พ่อยังไม่มีความสบายใจจะเล่นสักคน คนนี้เป็นคนแรกดีใจเสียจริงๆ"

คุณเชยมาเยี่ยมพร้อมกับเจ้าคุณพ่อเอ่ยปากขึ้นว่า

"ฉันก็เหมือนกันแม่พลอย ยังไม่เคยเป็นป้ากับเขาเลย คราวนี้ปลื้มบอกไม่ถูก"

พลอยกลับมาจากบางปะอินไม่กี่วัน เจ้าคุณพ่อและคุณเชยก็มาเยี่ยมถึงบ้าน ทั้งสองคนดีใจเป็นนักหนา ที่จะได้มีหลาน

"เจ้าคุณพ่อท่านดีใจจริงๆ" คุณเชยกระซิบบอก "ก่อนที่ท่านจะรู้ว่าแม่พลอยตั้งท้องท่านฝันไป ท่านตื่นขึ้นแก้ฝันให้ฉันฟังตอนเช้าว่า ท่านฝันว่าท่านนั่งอยู่ที่บ้าน เห็นดาวอะไรก็ไม่รู้ดวงใหญ่ มีรัศมีลูกโพล่งเหมือนผีพุ่งไต้ แล่นผ่านท้องฟ้าจากบ้านข้ามมาฟากข้างนี้ พอท่านตกใจตื่นก็พอดีโกธรรุ่ง พอท่านแก้ฝันให้ฉันฟังแล้ว ท่านก็ทำนาย ของท่านเสร็จ ท่านว่าคราวนี้เห็นจะได้หลานตาเป็นผู้ชาย แต่ฉันก็ยังไม่ได้เชื่อถืออะไรนัก พ่อดีแม่พลอยส่งข่าวไป ว่าตั้งท้อง ฉัน

เลยเลื่อนไสจึ้นมาจริงๆ ขอให้ลูกคนใหญ่เป็นผู้ชายเถิดแม่
พลอย"

"สมพรปากคุณเชยเถิด" พลอยตอบ "ฉันเองก็อยาก
ได้ลูกคนใหญ่เป็นผู้ชายเหมือนกัน"

เจ้าคุณพ่อและคุณเชยนั่งคุยอยู่อีกนาน เจ้าคุณพ่อบ่นจึ้น
ว่า "พ่อเป็นอะไรก็ไม่รู้พลอย หมู่นี้กินไม่ได้ นอนไม่หลับ
พอกินอะไรเข้าไปก็แน่นจุกเสียดในท้อง รักษาหมอมิรู้จักก็
หมอ ก็ไม่เห็นมันดีจึ้น นี้ไปได้ยาต้มมาใหม่อีกขนานหนึ่ง
เพ็งลองกินดูได้ไม่กี่วัน จะเป็นอย่างไรก็ยังไม่รู้"

พลอยสังเกตเห็นอยู่แล้วว่าเจ้าคุณพ่อซุบเซียวลงไปกว่า
เก่า มีขอบเขียวที่ไต้ยัยน้ตา และดูสีระหงอก มากจึ้น พอจะ
เอ่ยปากทักถาม เจ้าคุณพ่อก็บ่นจึ้นมาก่อน ยิงได้ยัยเจ้าคุณพ่อ
บ่นพลอยก็ยิงวิตก เหลียวมองดูหน้า คุณเชยเป็นเชิงสงสัย แต่
คุณเชยก็ขยิบตาแล้วพูดไปเสี่ยวว่า

"ยาต้มขนานนี้ ดิฉันได้ยัยว่าของเขาดีนะเจ้าคะ เจ้า
คุณพ่ออย่าเพ็งใจร้อนเล็กของเขาเสียก่อนก็แล้วกัน เพราะ
โรคผู้ใหญ่จะรักษาให้หายเร็วด้งใจนั้นยาก"

"แม่เชยเขาเป็นคนคอยบังคับให้พอกินยา" เจ้าคุณ
พ่ออธิบาย "ยามิรู้จักก็ขนาน หมอมิรู้จักก็หมอก็ได้มา เพราะ

แม่เซยเขาหามาให้ทั้งนั้น จนบางที่พ่อจี้เกียจกินจี้เกียจรักษา เขาก็ไม่ยอม กดจี้กันเหมือนเต็กๆ"

คุณเซยหัวเราะแล้วพูดกับพลอยว่า

"ดูท่านว่าฉันสิแม่พลอย ก็ท่านไม่สบายจริงๆ ฉันก็รักษาแล้วท่านกลับมามีฉันบังคับท่าน อีกหน่อยเถอะ ฉันจะต้องมารับแม่พลอยไปช่วยกันบังคับอีกคน"

"อย่าไปกวนเขาเลยแม่เซย พลอยเขามีลูกมีผ้า มีบ้าน มีช่องจะต้องดูแล ถ้าเจ็บหนักหนาก็ไปอีกเรื่องหนึ่ง แต่พ่อยังไม่เป็นอะไรนัก ไม่ควรที่ลูกๆจะต้องลำบาก"

เจ้าคุณพ่อลาไปแล้ว ทิ้งความไม่สบายใจไว้ให้พลอย แต่ในวันรุ่งขึ้นพ่อเพิ่มก็มาที่บ้าน ยืนจดหมายให้พลอย ฉบับหนึ่งเป็นความว่า

"แม่พลอย

เมื่อวานนี้ฉันไม่กล้าพูดเรื่องเจ้าคุณพ่อต่อหน้าท่าน จะหาโอกาสบอกแม่พลอยก็ไม่ได้ จึงต้องวานพ่อเพิ่ม มาส่งข่าว เจ้าคุณพ่อเจ็บคราวนี้ ฉันไม่ค่อยสบายใจนัก เพราะฉันดูอาการท่านไม่ออก บางเวลาก็รู้สึกว่าคุณเจ็บมาก แต่บางเวลาท่านก็หายไปไหนมาไหนได้ ที่ฉันวิตกก็เพราะดูท่าน เหงาๆอย่างไรขอปก คล้ายกับว่าท่าน ไม่มีแก่ใจจะรักษาตัว

ฉันอยากจะไปคุยกับแม่พลอยตามลำพังก็ยังไม่ไปไม่ได้ เพราะ
หมูนี้นั้นไม่กล้าทิ้งท่าน แต่แม่พลอยอย่าเพิ่งวิตกกังวลอะไรมาก
ไปเลย หยูกยามดมหมอกก็มีบริบูรณ์ เห็นจะไม่เป็นอะไรนัก วัน
หลังถ้าฉัน ยังมาไม่ได้ ฉันจะส่งข่าวมาอีก คุณพ่อเพิ่มให้ฉัน
ด้วย เดี่ยวนี้เลอะเข้าทุกวัน"

เซย"

พลอยอ่านจดหมายคุณเซยแล้วก็ยังไม่สบายใจขึ้นอีก
เพราะตรงกับลักษณะอาการของเจ้าคุณพ่อ ที่ตนได้สังเกตไว้
วันก่อน พลอยหันไปถามพ่อเพิ่มว่า

"พ่อเพิ่ม เจ้าคุณพ่อเป็นอะไรไป"

"เอ ! ฉันก็ไม่เห็นท่านเป็นอะไรนี่แม่พลอย" พ่อเพิ่ม
ตอบอย่างฉงนๆ

"คุณพ่อเพิ่มซี !" พลอยพูดอย่างรำคาญ "เจ้าคุณพ่อไม่
สบายยังไม่รู้อีก พิถีพิถันเท่าที่เดียว"

"อ้าวยังงั้นหรือ !" พ่อเพิ่มร้อง "ไม่เห็นมีใครบอก
ฉันเลย ฉันก็ยังเห็นท่านดีๆอยู่ที่นี่ ฉันไม่ได้พบท่าน เพียงวัน
สองวันเท่านั้นเอง"

"พ่อเพิ่มถ้าจะไม่ค่อยกลับบ้านละซี ถึงไม่รู้เรื่องรู้
ราวอะไรเสียเลย"

"ถ้าจะว่าอย่างนั้นก็ถูก ฉันก็ไปตามเรื่องของฉัน จะกลับบ้านไม่กลับก็เท่ากัน ถึงจะกลับไปก็ไม่มีใครนำพา พูดอะไรก็ไม่มีใครฟัง ไม่รู้ว่าจะกลับไปทำไม" พ่อเพิ่มพูดอย่างน้อยใจ

พลอยกลุ้มใจ อยากจะหยิกตีพ่อเพิ่มเหมือนกับเด็กๆ แต่ปากนั้นพูดไปว่า

"โธ่ ! พ่อเพิ่ม ! พ่อเพิ่มก็เป็นผู้ใหญ่แล้ว เมื่อไรจะเลิกเป็นเด็กเสียวี่"

"ฉันจะไปเลิกเป็นเด็กได้ยังไง เมื่อไม่มีคนปล่อยให้เป็นผู้ใหญ่" พ่อเพิ่มเถียง "เจ้าคุณพ่อท่านก็เห็นฉัน ยังเป็นเด็กไม่มีวันจะไว้ใจให้ทำอะไรได้ คุณอุนก็เห็นฉันเป็นเด็ก พบหน้าที่ไรก็ด่าว่า คุณชิตก็เห็นฉันเป็นเด็ก มีอะไรก็ไม่มีวันจะบอกกล่าว แม้แต่คุณเชยซึ่งอ่อนเดือนกว่าฉัน ก็ยังเห็นฉันเป็นเด็ก ผิดนิดผิดหน่อยก็ดูเอาว่าเอา เดียวนี้ถึงแม่พลอยเป็นน้องแท้ๆ ก็เห็นฉันเป็นเด็กไปอีกคน เริ่มจะดูฉันอีกแล้ว ฉันจะไปโตได้ยังไง" พ่อเพิ่มย้อนคำ

พลอยฟังพ่อเพิ่มพูดแล้วก็อดหัวเราะไม่ได้ เพราะพ่อเพิ่มพูดอย่างน่าเห็นใจ จึงพูดปลอบพ่อเพิ่มไปว่า

"พ่อเพิ่มอย่าตีโพลตีพายไปเลย อย่างฉันและคุณเชย นั้นก็เป็นน้องพ่อเพิ่ม ที่คอยตักเตือนก็เพราะรักพ่อเพิ่ม อยากเห็นพ่อเพิ่มเป็นหลักเป็นฐาน มีคนนับหน้าถือตา น้องๆจะได้ฟังพ่อเพิ่มบ้างเท่านั้นเอง"

พ่อเพิ่มเป็นคนทีปლობง่าย พอเห็นพลอยหัวเราะและพูดเสียงอ่อนลง พ่อเพิ่มก็หายโกรธ เริ่มบ่นว่าหิว เรียกนางพิศให้หาอะไรต่ออะไรมากินแก้หิว รวมทั้งเหล่าซึ่งนางพิศหาเตรียมไว้ให้เสมอ

พ่อเพิ่มเป็นคนเดียวในบรรดาพี่น้องที่มาบ้านพลอยบ่อยที่สุด อาศัยความที่คุ้นเคยกับคุณเปรม มาก่อนคนอื่น บางครั้งพ่อเพิ่มมาหาขณะที่คุณเปรมอยู่บ้าน คุณเปรมก็ต้อนรับแข็งแรงทุกครั้งไป เคยชอบพอ กับพ่อเพิ่มอย่างไรเมื่อก่อนได้กับพลอย คุณเปรมก็คงเป็นอยู่อย่างเก่า และดูเหมือนจะมากกว่าเก่าเสียด้วยซ้ำไป เพราะคุณเปรมมีชั่วแต่ต้อนรับเลี้ยงพ่อเพิ่มฉันทัญติเท่านั้น แต่ทุกครั้งที่พ่อเพิ่มมาบ้าน คุณเปรมก็มักจะมีของ ที่มีราคาให้เป็นการกำนัล หรือถ้าคุณเปรมรู้ว่าพ่อเพิ่มต้องการสิ่งใด คุณเปรมก็มักจะหาของนั้นมาให้จึงได้ โดยไม่คำนึงถึงราคาว่าจะถูกหรือแพง พลอยเห็นความอารีอารอบของคุณเปรม ที่มีต่อพ่อเพิ่มก็รู้สึกเกรงใจ อยู่เสมอ ทั้งที่รู้ว่า

พ่อเพิ่มและคุณเปรมเป็นคนที่รู้จักชอบพอกันมาแต่ก่อน แต่
พลอยก็อดเกรงใจคุณเปรมไม่ได้ เพราะพ่อเพิ่มเป็นพี่ชาย
แท้ๆของตน คำตักเตือนของคุณเชยให้ระวังเรื่องพี่น้องของ
ตนนั้น พลอยยังมีได้ลืมเลย แต่พ่อเพิ่มคืออยู่อย่างหนึ่ง ที่มีได้
เคยออกปากขอ และไม่เคยปรากฏว่าพ่อเพิ่มเคยรับตัวเงินจาก
คุณเปรม หากแต่รับเป็นของกินของใช้ตามแต่คุณเปรมจะหา
มาให้ วันหนึ่งพลอยเก็บความเกรงใจไว้ไม่อยู่ พอได้โอกาส
ก็พูดกับคุณเปรมว่า

"คุณเปรมอย่าหาว่าฉันรู้รู้เลย แต่ฉันดูๆหมูนี เห็น
คุณเปรมตามใจพ่อเพิ่มมากไปเสียแล้ว"

"ฉันไม่ได้ตามใจพ่อเพิ่มหรือแม่พลอย" คุณเปรม
ตอบ "พ่อเพิ่มแกจะอย่างไรก็ช่างแกเถิด แต่แกเป็นคน หัวสูง
เอาการอยู่ ตั้งแต่รู้จักกันมาพ่อเพิ่มยังไม่เคยขออะไรฉันสัก
ครั้งเดียว ฉันเป็นคนหาให้ เพราะฉันรักพ่อเพิ่ม เท่านั้นเอง
แล้วก็เชื่อว่ามากมายอะไรหน้าหนา มีของอะไรแปลกมาก็
แบ่งให้ฉันเพื่อน เดียวนี้ก็เป็นฉันญาติสนิท"

"ถึงอย่างนั้นก็เถอะ" พลอยท้วงขึ้น "ฉันเห็นว่าคุณ
เปรมให้พ่อเพิ่มมากไป จนออกหน้าออกตา ใครเขาไม่รู้ จะ
หาว่าฉันพาพี่น้องมาปกกลอก ฉันไม่ชอบให้ใครนินทาผิดๆ"

คุณเปรมหัวเราะแล้วตอบว่า

"แม่พลอย แม่พลอยจะขออะไรฉันก็ได้ แต่เรื่องนี้เห็นจะต้องยกให้ฉันบ้างละ แม่พลอยคิดดูให้ดีๆเถิด พ่อเพิ่มเป็นพี่ร่วมท้องกับแม่พลอยคนเดียวแท้ๆ ฉันก็รักและนับถือพ่อเพิ่ม เหมือนกับว่าเป็นพี่ชายของฉันเอง ทางญาติของฉันเองนั้น ฉันรับประกันว่าไม่มีใครมาว่าอะไรได้ ถึงฉันจะทู่แท้ให้พ่อเพิ่มสักเท่าไรก็คงไม่มีใครว่า เพราะรู้ใจรู้เรื่องกันดีอยู่แล้ว แม่พลอยไม่ต้องวิตก สำหรับพ่อเพิ่มนั้น ฉันจะต้องสนองคุณแก่ไปจนตาย เพราะแกมี พระคุณกับฉันมาก ฉันลืมไม่ได้" คุณเปรมพูดแล้วก็ยิ้มละไม

"วู้ย ! พระเดชพระคุณอะไรกันหนักหนาถึงเพียงนั้นนะ ฉันอยากรู้หนักเชียว"

"แม่พลอยทำไปก็ได้" คุณเปรมตอบอย่างอารมณ์ดี "ก็ที่ฉันได้รู้จ๊กกับแม่พลอยมาถึงเพียงนี้ ก็เพราะใครเสียอีกเล่า จะให้ฉันลืมคุณพ่อเพิ่มเสียง่ายๆ อย่างไม่ได้" คุณเปรมพูดพลางกระดกตัวเข้ามาใกล้

คุณจิตเป็นพี่น้องอีกคนหนึ่งที่มาหาถึงบ้าน แต่ทุกครั้งที่คุณจิตมา พลอยต้องรู้สึกไม่สบายใจเสมอ ครั้งแรกคุณจิตมาหาบอกว่ามาเยี่ยม แต่วันนั้นบังเอิญคุณเปรมไม่อยู่ คุณจิตก็

รบเร้าจะพบคุณเปรมให้ได้ ระหว่างที่นั่งคอยอยู่นั้น ตาคณชิตก็กวาดดูรอบๆตึก และดูเครื่องใช้เครื่องประดับประดาต่างๆด้วยความสนใจ จนพลอยรู้สึกกระดาก พอคุณเปรมกลับมาถึงบ้าน คุณเปรมก็นอบน้อมต่อคุณชิตเป็นอย่างดีเรียกว่า "คุณพี่" ทุกคำพูดและใช้วาจาอ่อนน้อมขอรับขอร้องด้วยความเคารพ มิได้พูดเป็นกันเองอย่างเพื่อนเช่นเวลาพูดกับพ่อเพิ่ม แต่แทนที่คุณชิตจะไว้ตัวเป็นผู้ใหญ่ คุณชิตกลับแสดงกิริยานอบน้อมต่อคุณเปรมจนเกินกว่าเหตุ และพูดจาฝากเนื้อฝากตัวกับคุณเปรม จนพลอยรู้สึกอายจนแทบจะทนไม่ไหว พลอยได้แต่นั่งอดทนต่อการแสดงของคุณชิต ใจก็ได้แต่ภาวนาอย่าให้คุณชิตมาหาบ่อยๆ เพราะสำหรับคุณชิตนั้น พลอยไม่อยู่ในฐานะที่จะตัดเตือนสิ่งไรได้เลย พลอยเคยได้รับการอบรมมาแต่เล็ก ให้เกรงใจคารวะคุณชิต ในฐานะลูกเมียหลวงตลอดมา ไม่เหมือนกับพ่อเพิ่ม ซึ่งพลอยเห็นว่าตนเองอยู่ฐานะที่จะเตือนได้

หนที่สองที่คุณชิตมาหาถึงบ้านนั้น พลอยรู้สึกว่าเป็นเคราะห์ดีเป็นอย่างยิ่ง ที่คุณเปรมไปเข้าเวรเสียในวัง ไม่กลับบ้านในวันนั้น คุณชิตจึงไม่มีโอกาสได้พบ เมื่อนั่งคุยกันอยู่สองต่อสอง คุณชิตก็เริ่มปรับทุกข์ ถึงความยากจนไม่พอกิน

พอใช้ เล่าให้ฟังถึงความเจ็บป่วยของภรรยาที่บ้าน ในที่สุด
คุณชิตก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอยอย่าว่าอะไรเลย นึกว่าเห็นแก่พี่เถิด แม่
พลอยมีอัฐให้พี่ยืมสักชั่งหนึ่งไหม แล้วอีกหน่อยพี่จะหา มา
ใช้ให้"

พลอยรู้ว่าถึงจะให้ไป คุณชิตก็คงใช้จ่ายทางอบายมุข
หมด ภายในเวลาวันเดียวหรือสองวัน พลอยก้มหน้า ลงค้มได้
เขียนหมากแล้วพูดว่า

"ฉันไม่มีหรอกคุณพี่เงินตั้งร้อยตั้งชั่ง ฉันใช้จ่ายทาง
บ้านทุกวันนี้ฉันก็รับมาจากคุณเปรมอีกทีหนึ่ง ฉันไม่กล้า ไป
เอาของเขามาให้" พลอยพูดแก้ตัวปิดป้องไปตามเรื่อง

"ไม่มีเลยหรือ" คุณชิตถามอย่างไม่เชื่อ

"ก็มีบ้างแต่ไม่ถึงชั่ง" พลอยตอบหลบสายตา

"มีเท่าไร" คุณชิตถามหัวนๆ

"มีอยู่สักสามสิบเท่านั้นเอง" พลอยตอบพลงนับเงิน
ก้นเขียนหมากอย่างไม่แยหน้า มือที่ชুবเซียว และมีของ
สกปรกอยู่คำตามซอกเล็บ ยื่นมาแบอยู่ใต้สายตาของพลอย
เสียงคุณชิตพูดเหมือนงูว่า

"สามสิบก็เอา เร็วๆเข้าเถิด พี่จะรีบไป"

พลอยเอาเงินวางลงบนมือคุณชิตแล้วก็รีบหดมือกลับ
เหมือนกับว่าเงินนั้นร้อนเสียเต็มประดา

"ขอบใจมากแม่พลอย วันหลังพี่จะมาหาใหม่" คุณ
ชิตพูดด้วยน้ำเสียงอันแห้งแหบ แล้วก็ลุกขึ้น เตรียมตัวจะกลับ
พลอยยกมือขึ้นไหว้คุณชิตด้วยความโล่งใจ ทั้งที่คำพูดของคุณ
ชิตที่ทิ้งท้ายไว้ว่า วันหลังจะมาหาใหม่นั้น ทำให้ต้องมึ
ความวิตกเหลืออยู่ คุณชิตเดินลงบันไดตึกไปสักครู่ คุณนุ้ยก็
เดินสวนขึ้นมา เพื่อมาคุยด้วยตามปกติ

"เมื่อกี้นั้นใครแม่พลอย ใครกัน" คุณนุ้ยถามขึ้น

"คุณชิต ลูกเจ้าคุณพ่อกับคุณหญิง... พี่ชายใหญ่ของฉัน
เอง" พลอยตอบตะกุกตะกัก

"โฮ้ ! ทำไมอย่างนั้นล่ะ" คุณนุ้ยร้องขึ้น "หน้าตาไม่
สมเลย ฉันนึกว่าขียาที่ไหนเสียอีก อ้าว ! ฉันพูดเกินไปอีก
แล้ว แม่พลอยอย่าถือฉันเลย นึกว่ายกให้คนแก่เถิด ได้ไหม
ได้ไหม"

ทีแรกเมื่อเห็นคุณนุ้ยเดินขึ้นมา พลอยก็รู้ว่าคุณนุ้ย
จะต้องสวนทางกับคุณชิต ความรู้สึกในเบื้องต้นนั้นอาย
แทบจะแทรกแผ่นดินหนี แต่คำพูดของคุณนุ้ยที่พูดออกมา

ตรงๆ ทำให้พลอยค่อยคลายใจ หัวเราะออกมาตอนที่ คุณนุ้ย
บอกอย่าถือสาคนแก่

คุณนุ้ยนั้นตั้งแต่รู้ว่าพลอยตั้งท้อง ก็ดูเป็นห่วงเป็นใย
พลอยมากขึ้นกว่าเก่า ทุกวันคุณนุ้ยจะต้องมาพุดมาคุย มาถาม
อาการคล้ายกับว่าพลอยเป็นคนเจ็บ และคอยเร่งเร้าให้พลอย
เตรียมตัวเสียแต่เนิ่นๆ เวลาคลอดบุตรจะได้ ไม่มีอะไรขาด
เหลือ แต่คำตักเตือนแนะนำของคุณนุ้ยบางทีก็เลื่อนลอย
บางครั้งก็ฟุ้งเพื่อยเกินกว่าความจำเป็น เพราะคุณนุ้ยเองก็เป็น
คนโสดไม่เคยมีลูก และดูเหมือนจะมาเริ่มสนใจกับการคลอด
บุตรของคนอื่นคราวนี้ เป็นครั้งแรก คำแนะนำของคุณนุ้ย
ต้องทำให้พลอยต้องหัวเราะบ่อยๆ เป็นต้นว่าคุณนุ้ยจะพูดว่า

"เออ ! แม่พลอยฉันเพิ่งนึกออก ผ้าขาว...ผ้าขาว...หา
ไว้ให้มากๆอย่าลืม หาไว้สักพับดีไหม"

"เอาไว้ทำไมมากยังงั้นล่ะคะคุณอา" พลอยย้อนถาม

"ฉีกผ้าอ้อมเด็ก" คุณนุ้ยตอบ "แล้วก็ทำอะไรต่อ

อะไร เอ ! ฉันก็ไม่รู้ซี ! เคยเห็นคนออกลูกเขาเตรียมหาผ้า กัน
ทั้งนั้นจริงไหม !" อีกครั้งหนึ่งคุณนุ้ยพูดขึ้นอย่างเอาการเอา
งานว่า

"แม่พลอย ! อย่าลืม...อย่าลืม...สำคัญนักที่เดียวขาดไม่ได้ กระจกแมงดาทะเล สั่งใครให้หาเอาไว้ อย่าลืมทีเดียวนะแม่พลอย"

แต่พอพลอยซักถามว่ากระจกแมงดาทะเลที่สั่งให้หา นั้นมีไว้เพื่ออะไรแน่ คุณนุ้ยก็เริ่มล่องลอยอธิบายไม่ได้ บอกแต่ว่าเคยเห็นใครก็ไม่รู้ ที่ไหนก็จำไม่ได้ เขาหากระจกแมงดาทะเล เพื่อเอาไว้ใช้ตอนออกลูก เขาจะเอาไปใช้ อย่างไรก็ตามก็นึกไม่ออก

คนที่เป็นประโยชน์ต่อพลอยในการเตรียมสำหรับเรื่องใหญ่ ที่จะมาถึงต่อไปก็คือ นางพิศและยายเทียบ นางพิศนั้นอ้างว่า เคยเห็นมาแล้วหนักต่อหนัก พ่อเพิ่มและพลอยเอง นางพิศก็รับออกมาด้วยกันทั้งนั้น ฉะนั้นในเรื่องนี้นางพิศก็เห็นว่าตนเองอยู่ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญ ฝ่ายยายเทียบก็ไม่ยอมลดข้อให้ อ้างว่าตนเอง ก็ชำนาญในเรื่องนี้มากและอาจมากกว่านางพิศเสียด้วยซ้ำ ส่วนจะได้ความชำนาญในเรื่องนี้มาจากไหน และมีมากเพียงใดนั้น ยายเทียบกล่าวอย่างหนักแน่นว่าอย่าให้พูดไปเลย เพราะเดี๋ยวกไรก็ได้ยินเข้าจะหาว่าคุยเอาไว้คู่มือกันเมื่อถึงเวลาดีกว่า จะได้รู้กันเสียทีว่าอึแก่มันพูดไว้ไม่ผิด

นางพิศกับยายเทียบนั่งถกเถียงกันอยู่ใต้ระเบียง
ด้านหลังของตึก พลอยผู้นั่งอยู่ข้างบนได้ยินถ้อยคำถนัด

"เทียบเอ๊ย" เสียงนางพิศพูดขึ้น "อย่างแกมันดีแต่จะ
ทำคร้าว เรื่องออกลูกออกเต้านมันไม่ใช่่ง่ายๆ เหมือนชูด
มะพร้าวตำน้ำพริก แกอย่าคุยดีไปเลย"

"แม่พิศ" ยายเทียบพูดด้วยสำเนียงเรียบร้อย "นี่
หล่อนหาว่าฉันตอแหลยังงั้นรอะ"

"เปล่าน่า เทียบก็น้อยใจไปได้ !" นางพิศตอบอย่าง
อารมณ์ดี "ฉันว่า-ว่า ของพรรคอย่างนี้มันต้องเคยเห็น เคยทำ
เท่านั้นเอง ฉันเห็นเทียบยังเป็นสาวเป็นแม่ เรื่องมีลูกมีเต้าจะ
ไปรู้ได้ยังไง"

"อะแฮ้ม" ยายเทียบกระแอมเสียงหลง "แม่พิศแม่
ทูนหัว นี่ถ้าฉันไม่กลัวจะเดือดร้อนถึงนายละก็ ฉันจะตบ
หล่อนล้างน้ำเสียวตรงนี้แล้ว พุดจาเล่นลิ้นตีนักทีเดียว"

นางพิศหัวเราะกรั่นเครงแล้วถามว่า

"ไหนแกลองว่าไปทีหรือว่า แกรู้อะไรบ้าง"

"อย่างคุณของเรานั้นตอนออกลูกไม่สำคัญ เพราะ
ท่านเป็นท้องสาว" ยายเทียบเริ่มอธิบาย "เจ็บประเดี้ยว เดียวก็

หาย ท่านไม่เหมือนอย่างเราๆ ถ้าอย่างเรานี้ขึ้นตัดจรมีลูกกัน
ก็คงจะไม่รอด"

"เออน่า" นางพิศซัดคอ "ว่าไปเถอะ อย่าออกนอก
เรื่องไปเลย"

"เมื่อเป็นอย่างนั้น เรื่องของคุณก็สำคัญอิตรงอยู่ไฟ"
ยายเทียบอธิบายต่อ "จริงๆนะพิศ หัวอกลูกผู้หญิงนี้ จะดีไม่ดี
ก็อยู่ตรงอยู่ไฟนี่เท่านั้น ต้องอยู่ไฟให้ได้ให้ดี ต้องนั่งท่องต้อง
ประคบ ถ้าพลาดปลั่งลงไปละก็เลือดมันทำ เอาที่หลัง ถ้าปาก
ถึงเสียผู้เสียคนไปทีเดียว แล้วก็ต้องถึงยาด้วย" ยายเทียบพูด
อย่างมีความรู้

"ยาอะไร"

"อ้าวก็ยาทองสีจ๊ะ" ยายเทียบตอบอย่างมีภูมิ "ฉัน
ดองเอาไว้แล้วที่ห้อง ตำรับของฉันเอง ยาดองเข้าของร้อน
เครื่องตรีกระตุกแล้วก็..."

"เดี๋ยวก่อนไอ้ยาดองนี่นะ" นางพิศสอดถามขึ้น
"ดองไว้แล้วจริงๆหรือ"

"จริงสีจ๊ะ"

"ฉันขอลองดูก่อนบ้างจะได้ไหม หมู่นี้ฉันก็เลือดลม
ไม่สู้จะดีเหมือนกัน"

"ได้ซีจะจะเป็นไรมี อย่างคุณท่านจะไปรับอะไร
หนักหนา เพียงขวดครึ่งก็พอ เมื่อถึงเวลา แต่ฉันคงไว้ตั้ง
สามขวด โหล ถึงเราจะลองเสียหมดก่อนก็ยังเอาเหล้าเติมได้ที่
หลัง คีเสียอีกจะได้ไม่ร้อนนัก เดี่ยวคุณจะทนไม่ไหว"

พลอยได้ยินนางพิศกับยายเทียบคุยกัน ก็รู้สึกทั้งขันทัง
เสียวไส้ ความจริงพลอยรู้สึกหัวนุ่นๆอยู่ตั้งแต่ตน ตั้งท้อง นึก
ถึงเวลาที่จะคลอดบุตรแล้วก็ให้ริงเกรง เพราะรู้ว่าจะต้อง
เจ็บต้องทรมาน แต่เมื่อนึกถึงบุตรที่จะเกิดมา เป็นเลือดเนื้อ
ของตนแท้ๆ เป็นอีกชีวิตหนึ่งที่จะต้องทุ่มเทความรักทั้งปวง
ให้ พลอยก็เกิดปีติซาบซ่าน คอยวันที่จะคลอดบุตรนั้น อยู่
ด้วยความหวังและความยินดี ไม่นึกสะทกสะท้านมากนัก
และยิ่งใกล้วันเข้ามา ความหวาดเกรงและพรั่นพรังใจนั้น ก็ยิ่ง
ลดน้อยลงไป คืบหนึ่งพลอยนอนหลับอยู่บนตัก ขณะที่กำลัง
หลับสนิท อยู่ นั้น พลอยรู้สึกตัวสะดุ้งตื่นขึ้นเหมือนกับมีใคร
มาปลุก ทีแรกนึกว่าคุณเปรมปลุกเพราะมีเรื่องอะไร แต่คุณ
เปรมซึ่งนอนอยู่เคียงเคียงกันนั้น ก็นอนอยู่ห่างและหันหน้า
ไปอีกทางหนึ่ง แม้แต่จะสันนิษฐานว่าคุณเปรม จะ
เคลื่อนไหวแขนหรือขามาถูกต้องตัวในยามหลับก็เป็นไป
ไม่ได้ ขณะที่พลอยนอนลืมตาอยู่หนึ่งๆนั้นเอง พลอยก็รู้สึกได้

ฉันคิดว่ามีความเคลื่อนไหวในครรภ์ของตน ทันใดนั้นพลอยก็
รู้สึกวาบหวามในหัวใจ เต็มไปด้วยความปีติและความรัก เมื่อ
แรกตั้งท้องก็รู้ได้ด้วยอาการต่างๆ ของตนว่าตนมีครรภ์ แต่
ขณะนั้นเป็นแต่ความรู้สึกว่า ร่างกายของตนเปลี่ยนไป ครั้งนี้
เป็นครั้งแรกที่มีสัญญาณจากบุตรในครรภ์ เป็นสัญญาณด้วย
ความเคลื่อนไหวให้พลอยรู้ได้ฉันคิดว่า อีกชีวิตหนึ่งได้บังเกิด
ขึ้นภายในร่างกายของตน เด็กที่อยู่ในครรภ์นั้นเริ่มเป็นตัวตน
เป็นบุคคลอีกคนหนึ่ง มิใช่เพียงสิ่งหนึ่งแห่งร่างกายของ
พลอย แต่มีชีวิตของตัวเอง แสดงความเคลื่อนไหวได้ต่างหาก
ด้วยเจตนาของตนเอง โดยที่พลอยมิได้มีการเคลื่อนไหว
อย่างใดเลย พลอยนอนนิ่งหัวใจเต้นแรงด้วยความยินดี ตานนั้น
ก็เบิกโพลง ความง่วงเหงาหาวนอนหายไปสิ้น ในที่สุดพลอย
ก็ไม่สามารถจะเก็บเอาความตื่นเต้นดีใจนั้นไว้ได้คนเดียวอีก
ต่อไป ร้องเรียกคุณเปรมเบาๆให้ตื่นขึ้น คุณเปรมพลิกกาย
อย่างงัวเงียแล้วถามว่า

"อะไรกันแม่พลอย"

"จู้ ! จู้ ! อย่าเีดไป คุณเปรม" พลอยกระซิบเหมือน
กลัวว่าบุตรในท้องจะตกใจ "ฉันเพิ่งรู้สึกเป็นหนแรก ว่าลูก
คิน"

คุณเปรมหัวเราะเบาๆ แล้วพูดค่อยๆว่า

"พุทโธ ! นึกว่าเรื่องอะไร ไหนคุณทีรี" แล้วคุณเปรมก็เอื้อมมือมาวางไว้บนหน้าท้องของพลอย อีกครู่หนึ่ง ก็มีความเคลื่อนไหวอีกจนคุณเปรมรู้สึก

"ถ้าจะเป็นลูกผู้ชายเสียแล้วแม่พลอย" คุณเปรมพูดอย่างดีใจ "มันคึกแรงเหลือเกิน"

พลอยนอนยิ้มต่อไปอีกนาน พลอยรู้ว่าคุณเปรมอยากได้ลูกผู้ชาย เพราะได้ยินคุณเปรมพูดอยู่เสมอ สำหรับพลอยนั้นในใจจริงลูกผู้หญิงหรือผู้ชายก็เท่ากัน แต่เมื่อคุณเปรมอยากได้ลูกผู้ชายหน้าหนา พลอยก็ได้แต่ช่วยภาวนาให้ลูกคนแรกนี้เป็นผู้ชายอยู่เสมอ

วันคืนล่วงไป พลอยท้องแก่ยิ่งขึ้นทุกวัน จนพลอยไม่ยอมไปไหนมาไหน แม้แต่จะลงจากตึกก็ไม่อยากจะลง ด้วยความอายในสสารรูปของตน จนนางพิศต้องเตือนอยู่เสมอว่า ถ้าอยากออกลูกง่ายๆก็ให้เดินเหินให้มากๆ อย่างนั้นนอนอยู่กับที่นิ่งๆ

"ผู้ดีที่ออกลูกกันยาก ก็เพราะท่านไม่ทำอะไรได้แต่นั่งกับนอน" นางพิศอธิบาย "คนที่บ้านของบ่าว เขามีท้องเขา

ก็ยังทำงานตักน้ำดำข้าว เขาออกลูกง่ายกันทุกคน คุณพลอย
ไม่ต้องทำงานอะไร ก็เดินเหินเสียบ้าง"

คำแนะนำต่างๆจากยายเทียบก็ดี จากนางพิศก็ดี เป็น
คำแนะนำง่ายๆ แต่เต็มไปด้วยความรู้และเจตนาดี ทั้งสองคน
เป็นห่วงใยในพลอยอย่างมาก และข้าวของทุกอย่างที่
จำเป็นต้องใช้ในการคลอดบุตร ตั้งแต่กระดานไฟ เตาไฟ ฟืน
อยู่ไฟ ผ้าผ่อนสำหรับพลอยและสำหรับเด็ก ตลอดจนกระดิ่ง
ที่เด็กจะนอน ก็สำเร็จด้วยน้ำมือ ของนางพิศและยายเทียบ
เพื่อนฝูงที่เป็นชาววังนั้นได้แต่ยกย่องดีใจเมื่อรู้ว่าพลอยจะมี
บุตร แต่ไม่มีใครสามารถ ให้คำแนะนำใดๆที่จะเป็น
ประโยชน์ได้แม้แต่คนเดียว เพราะคนที่พลอยรู้จักส่วนมาก
นั้นไม่เคยมีลูก ชั้นผู้ใหญ่อย่างคุณสายหรือคุณเนียน ก็พูดข้าม
ชั้นตอนนั้นไปเสีย แต่ไปกังวลถึงเรื่องโกนผมไฟทำขวัญ
เดือน ซึ่งเป็นเรื่องข้ามไป คำแนะนำที่พลอยรู้ว่าจะเชื่อถือได้
จริง จึงมาจากนางพิศและยายเทียบมากกว่าคนอื่น ยายเทียบ
เอาใจใส่ต่อเรื่องอาหารการกินของพลอยมากกว่าปกติ พลอย
นึกอยากกินสิ่งใดยายเทียบก็พยายาม เสาะแสวงหามาให้จน
ได้ นอกจากของบางอย่างที่ยายเทียบและนางพิศลงมติ
ร่วมกันว่า "แสดลง" แล้วยายเทียบก็ทำเฉยเสีย แก้วที่ว่าไม่มี

บ้าง ขาดตลาดบ้าง พลอยเริ่มอยากกิน "ดินสอ" คือดินขาว ชนิดหนึ่ง ที่เขานำมาใส่กระถางขายเป็นก้อนๆ เมื่อพลอยยัง เด็กๆ อยู่ในวังเคยเห็นคนแก่บางคนกินดินสอกับหมาก เคย ลองกินดูไม่เห็นมีรสชาติอะไร เหมือนกับกินดินสอพองดีๆ นั้นเอง แต่คราวนี้พลอยให้เกิดกระหาย อยากกินดินสอจนตัว สั่น พอนึกถึงก็น้ำลายไหล อครนทนไม่ได้ก็กระซิบนางพิศ นางพิศก็ร้องอ้อ ! เข้าใจ แล้วก็ไปจัดการกันสองคนกับยาย เทียบ ซื่อดินสอจากตลาดมาเกรอะใหม่ แล้วก็ ประดิษฐ์ประดอยให้เป็นก้อนเล็กๆ นำกิน ใส่ขวดโหลอบ ควันเทียนมาตั้งไว้ให้ พลอยนั่งกินดินสอทั้งกลางวันกลางคืน อย่างเอร็ดอร่อย จนคุณเปรมนึกงงต้องขอลองกินบ้าง แต่ พอใส่ปากเคี้ยวได้สักสองที คุณเปรมก็เบะหน้าคายทิ้งร้องว่า "กินเข้าไปได้ยังไง แม่พลอย"

พลอยต้องแก่ขึ้นทุกวันจนใกล้วันคลอด แต่ข่าวจาก บ้านคลองบางหลวงนั้น ไม่ได้ทำให้พลอยสบายใจขึ้น กว่าเก่า เจ้าคุณพ่อเจ็บกระเสาะกระแสะ มีอาการทรงกับทรุด เปลี่ยนหมอกี่แล้ว เปลี่ยนยากี่แล้วตั้งหลายขนาน อาการก็ มิได้ดีขึ้น อีกวันหนึ่งพลอยได้รับจดหมายจากคุณเชยอีกฉบับ หนึ่งว่า

"แม่พลอย

ฉันไม่อยากกวนแม่พลอยเลย เพราะแม่พลอยกำลัง
ท้องแก่ แต่ฉันก็เห็นว่าควรจะให้แม่พลอยรู้ไว้ว่า อาการ
ของเจ้าคุณพ่อน่าวิตก แต่แรกก็ไม่สู้กระไรนัก แต่เดี๋ยวนี้ถึง
ล้มหมอนนอนเสื่อ ผอมผิครุปร่างและมีอาการ ปวดท้องมาก
บ่อยๆ ฉันต้องพยาบาลท่านทั้งกลางวันกลางคืน อยากจะมาก
หาแม่พลอยเหมือนใจจะขาดก็มาไม่ได้

เชย"

ถึงคุณเชยจะเขียนจดหมายมาบอกให้ทราบว่า เจ้าคุณ
พ่อเจ็บถึงต้องล้มหมอนนอนเสื่อก็ตาม แต่ก็ยังสั่ง พ่อเพิ่มให้
มาบอกด้วยวาจาว่า พลอยไม่ต้องวิตกให้มาก เพราะการ
รักษาพยาบาลทุกอย่างพร้อมมูล เนื่องด้วย เจ้าคุณพ่อพูดถึง
ลูกของพลอยที่จะเกิดนั้นอยู่เสมอ คุณเชยจึงคิดว่าเมื่อพลอย
คลอดบุตรแล้ว อาการของ เจ้าคุณพ่อคงจะดีขึ้นเป็นลำดับ
เพราะความดีใจที่ได้เห็นหลาน จะช่วยรักษาโรคได้เท่ากับยา
อย่างคิขนานหนึ่ง

"เจ้าคุณพ่อนี้ท่านก็แปลก" พ่อเพิ่มปรารภขึ้น "แม่พลอยจะมีลูกกับเขาสักคน ท่านพูดเข้าพูดเย็นจนฉัน ขี้เกียจฟัง ที่คุณชิตมีลูกสักกี่คน ฉันก็เห็นท่านเฉยๆ ไม่เห็นดีอกดีใจ เขาเอาหลานมาให้ดู ท่านก็ดูนิ่งๆ ไม่เห็นท่านเล่นหัวด้วย เด็กในบ้านลูกคนอื่นจะดีเสียกว่า ฉันอยากรู้นัก ถ้าเผื่อว่าฉันมีลูกกับเขาสักคน ท่านจะว่าอย่างไร"

"ก็แล้วแต่พ่อเพิ่มจะมีลูกกับใครกรรมมัง" พลอยตอบ

"นั่นนะซี" พ่อเพิ่มเห็นจริง "ฉันก็ว่าอย่างนั้นเหมือนกัน ผู้ใหญ่ท่านเหมือนกันทั้งนั้น ถ้าลูกท่านได้กับคนที่ท่านหาให้จัดการให้ มีหลานออกมาท่านก็รัก แต่ถ้าเราไปหาเอาเอง ท่านก็ไม่ชอบ รังเกียจลงไปจนชั้นลูก ชั้นหลาน"

"เห็นจะไม่จริงหรือพ่อเพิ่ม" พลอยขัดคอ "ฉันนึกว่าถึงเราจะหาเอาเอง แต่หาให้ได้ถูกใจท่าน หรือคนที่ท่านเห็นว่าคู่ควรกันกับเรา ท่านก็คงจะรักเท่ากัน และถึงจะได้คนที่ไม่ถูกใจก็ตามที แต่พอเห็นหลาน ตาคำๆท่านก็ใจอ่อนอย่างลูกคุณชิตนั่นฉันว่าเจ้าคุณพ่อท่านก็คงรักเหมือนกัน แต่เห็นมีคุณอุ่นเป็นเจ้าก็เจ้าการ อยู่แล้วท่านจึงทำเฉยๆเสียก็ได้ใจผู้ใหญ่ดูยากออก"

"ไม่รู้สิ" พ่อเพิ่มพูด "แม่พลอยอาจพูดถูกก็ได้ แต่ฉันเองไม่รู้จะคิดอย่างไร บางเวลาจะคิดมีลูกมีเมีย กับเขาบ้าง คนนี้ก็ว่าอย่างนั้น คนนั้นก็ว่าอย่างนี้ เลยคิดอะไรไม่ถูก อยู่มันไปเฉยๆอย่างนี้ก่อน จี้เกียจไปมีลูกเมีย ให้มันมากเรื่อง"

"แต่ฉันเห็นว่าพ่อเพิ่มควรจะคิดเรื่องนี้เสียทีแล้ว มีเมียแล้วจะได้เป็นหลักฐาน เจ้าคุณพ่อท่านก็จะได้ไว้ใจขึ้นกว่าเก่า พ่อเพิ่มเคยมองผู้หญิงเขาไว้ที่ไหนบ้างหรือเปล่า เคยชอบใครบ้างไหม"

"ถมเถไป" พ่อเพิ่มหัวเราะตอบ "ชอบกันแล้วก็เลิกกันไป แล้วก็ชอบใหม่ ผู้หญิงที่ฉันชอบมีมากเหลือเกิน จนเลยไม่รู้ว่าจะปลงใจกับคนไหนแน่ เห็นเรารีๆรอๆ เขามีพัวกันไปก็มาก เดี่ยวนี้ลูกโตๆแล้วก็มี อย่าไปพูดถึงมันเลย"

บทที่ ๑๗ (หน้าที่ ๒)

ตั้งแต่ว่าเจ้าคุณพ่อล้มเจ็บ พลอยก็เร่งวันเร่งคืนอยากจะคลอดบุตรเสียเร็วๆ เพราะเมื่อคลอดบุตรแล้ว พลอยจะได้มีส่วนร่วมรักษาพยาบาลเจ้าคุณพ่อในยามที่ท่านเจ็บไข้ เท่าที่ไ้รับข่าวจากทางบ้านขณะนี้ ก็มีคุณเชย เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงรักษาพยาบาลอยู่คนเดียว บางทีคลอดบุตรแล้ว พลอยจะได้มีโอกาสไปช่วยเหลือ ให้เบาแรงคุณเชยลงไปบ้าง แต่วันคืน

นั่นเป็นของแปลก ยิ่งเร่งก็ยิ่งจะช้าลง พลอยคอยการคลอค
บุตรของตนอยู่ รู้สึกว่าเวลาช่างผ่านไปได้โดยยาก กว่าจะ
หมดไปแต่ละวันก็เห็นว่านานหนักหนา สภาพที่มีครรภ์อยู่
นั้น พลอยรู้สึก เหมือนว่ามีมาหลายปี จนบางครั้งรู้สึกกลุ่มใจ
อยากที่จะให้พ้นๆ ไปเสียโดยเร็ว

ของทุกอย่างย่อมเคลื่อนคล้อยไปตามเวลาของมัน ไม่มี
ใครไปเร่งเวลาหรือห้ามเวลาได้ ครรภ์ของพลอย เติบโตขึ้น
จนครบกำหนด คืบวันหนึ่งคุณเปรมเข้าไปนอนเเวในวัง นาง
พิศเข้ามานอนเป็นเพื่อนพลอย อยู่ที่หน้าเตียงระหว่างที่คุณ
เปรมไม่อยู่ พลอยตกใจตื่นขึ้นราวๆตีสอง หัวใจเต้นแรง
ความเปลี่ยนแปลงตามอวัยวะ ต่างๆ กำลังบังเกิดขึ้น พลอย
รู้ตัวทันทีว่าวาระที่ตนเฝ้าคอยนั้นมาถึงแล้ว รีบปลุกนางพิศ
ขึ้นด้วยความตกใจ ระคนกับความตื่นเต้น นางพิศลุกขึ้นบิด
ตัวหาวนอน ด้วยง่วงเจียจากหลับนอน แต่พอรู้ว่าอะไรกำลังจะ
เกิดขึ้น นางพิศก็สลัดอาการของการหลับหลุดพ้นไปจากตัว
สิ้น ลุกขึ้นจุดไฟจุดไฟ ปลุกยายเทียบและผู้หญิงอื่นๆในบ้าน
ส่งคนไปตามหมอดำแยที่ได้นัดกันไว้แล้ว ให้เด็กวิ่งไปบอก
คุณนุ้ยและคุณเนียน และเริ่มจะทำอะไรต่ออะไร ที่ไม่ได้เรื่อง
อีกหลายเรื่อง ขณะนั้นพลอยเพิ่งจะผ่านความเจ็บปวด ที่ไม่

เคยประสบมาเลยเป็นครั้งแรกในชีวิต ยายเทียบกระหืด
กระหอบเข้ามาในห้อง เห็นนางพิศจับโน่นจับนี่ด้วยอาราม
ตกใจ ยายเทียบก็เตือนให้ได้สติ และนางพิศและยายเทียบ ก็
ช่วยกันประคองพลอยเข้าห้องที่เตรียมเอาไว้ คืดๆกันกับ
ห้องนอน

พลอยจำไม่ได้ว่าเวลาผ่านไปแล้วเท่าไร รู้แต่ว่าตนนอน
อยู่บนกระดาน และความเจ็บปวดที่เริ่มมีมาเป็น ระยะๆนั้น
เพิ่มเวลาที่ขึ้นเรื่อยๆ เมื่อย้ายเข้ามานอนอยู่ในที่ๆจัดไว้ พลอย
ก็หลับต่อไปอีกโดยมิได้ตั้งใจ พอตื่นขึ้นมาก็รู้สึกว่เหงื่อ ไชม
ตัว และความเจ็บปวดนั้นก็เริ่มมีมากขึ้นอีก พลอยเหลือวดู
รอบๆเหมือนกับ จะหาคนช่วยเหลือ เห็นหญิงแก่คนหนึ่ง
หน้าตาสะอาดสะอ้านนั่งอยู่ข้างตัว จำได้ว่าเป็นหมอดำแยที่
ได้ฝากท้องไว้ หญิงแก่นั้นยิ้มด้วย แล้วพูดเบาๆว่า

"ไม่เป็นไรคอกคุณ อีกประเดี๋ยวก้หมดเรื่องหายเจ็บ
ไว้ใจหมอเถิดไม่เป็นไร"

เสียงที่แนใจเต็มไปด้วยความรู้ความเคยชิน ทำให้พลอย
ค่อยใจขึ้นขึ้น แต่ความเจ็บปวดนั้นยังทวี ความรุนแรงและ
ความเร็วขึ้นทุกที พลอยเหลืออบหานางพิศนึกว่าจะขอน้ำกิน
แก้กระหาย แต่ก็มองไม่เห็นไม่ทราบ ว่านางพิศไปอยู่ที่ตรง

มูมไหนดของห้อง แต่หมอต้าแยะดูเหมือนจะรู้ใจ ส่งจอก
น้ำดอกไม้อให้ดื่มพอชุ่มชื่นบ้าง ยายเทียบเข้ามานั่งนวดขาอยู่
ด้วยหน้าตาอันคร่ำครึยด ทุกครั้งที่พลอยครวญครางด้วย
ความเจ็บปวด ยายเทียบก็ครางด้วย และดูเหมือนจะดังกว่า
ทุกครั้งที่พลอยมีลมเบ่งยายเทียบก็เบ่งด้วย จนหมอต้าแยะ
มองดูหน้า แล้วหัวเราะ ก่อนไถลรุ่งพลอยได้หลับไปอีกพัก
หนึ่ง ก่อนจะหลับเสียงยายเทียบกระซิบกับนางพิศว่า

"พิศอย่าเพิ่งไปไหนด ฉันช่วยคุณเบ่งเสียวจนจะเป็น
ลม จะออกไปหาน้ำกินสักหน่อย ถ้าฉันมีลูกในท้อง สักคน
ปานนี้ฉันคงจะเบ่งเสียวออกมาแล้ว"

พลอยมาฟื้นตัวอีกครั้งหนึ่งตอนรุ่งสาง ความเจ็บปวด
ทั้งหลายทั้งปวงระดมกันเข้าใส่ตัวอย่างสุดแรง เสียงคุณนุ้ย
เดินเข้าเดินออก แล้วเข้ามานั่งภาวนาเบาๆ อยู่ใกล้ตัวพร้อม
กับส่งน้ำให้พลอยดื่ม ซึ่งพลอยมารู้ ภายหลังว่าน้ำเสดาะ และ
ท่ามกลางความเจ็บปวด ท่ามกลางกลิ่นคาวของการให้กำเนิด
ทารก พลอยรู้สึกว่า ความเจ็บปวดเข้าขั้นรุนแรงสุดที่จะ
ทนทาน แต่อีกพักเดียวความเจ็บปวดนั้นก็หายไปเป็นปลิดทิ้ง
หายใจโล่งอก พลอยเอนตัวลงนอนอย่างระโหย ยังไม่กล้า

ถามว่าอะไรเป็นอะไร เสียงเด็กเกิดใหม่ร้องดังเต็มห้อง พลอย
ยิ้มออกมาอย่างมีความสุข แล้วก็หลับไปด้วยหมดแรง

ตายแล้ว พลอยลืมตาขึ้นดูเห็นคุณเปรมนั่งยิ้มอยู่ข้างๆ
คุณเปรมพูดว่า

"แม่พลอย ฉันไปรู้เอาตอนสาว พอรู้ก็รีบมา" คุณ
เปรมหยุดครู่หนึ่งด้วยความตื่นตันแล้วพูดว่า "ลูกเป็นผู้ชาย
แม่พลอย แข็งแรงน่ารัก ขอบใจ"

พลอยยิ้มกับคุณเปรมแล้วก็กวาดตาถูรอบห้อง ทุกคนที่
นั่งอยู่รอบห้องมีใบหน้าอันยิ้มแย้ม ความเจ็บปวด ความทุกข์
ทรมานและความคร่ำครีดย ที่มีมาแต่เมื่อคืนก่อนรุ่งหายไป
แล้วสิ้น แสดคงแดดในยามเช้าส่องเข้ามา ในห้องทำให้สว่าง
ไสว สวมกับเป็นห้องที่เต็มไปด้วยความสุข กลิ่นเครื่องยา กลิ่น
ควันไฟก่อนด้วยไม้จากเตาไฟ ที่อยู่หน้ากระดานอยู่ไฟ ซึ่ง
พลอยกำลังนอนอยู่ข้างมูก ทำให้บรรยากาศในห้องนั้น
สะอาดสะอาด คุณนุ้ยนั่งอยู่ ข้างกระตั้งใส่เด็ก ก้มหน้าดู
หลานอย่างพินิจพิเคราะห์ บางครั้งบางครั้งก็พยักหน้าด้วย
เหมือนกับว่าเด็กที่แรกเกิด นั้นส่งภาษารู้เรื่อง พอเห็นพลอย
ตื่นนอนคุณนุ้ยก็ยกกระตั้งเข้ามาใกล้ตัว ให้พลอยมองเห็นลูก
ได้ถนัด

"ลูกของแม่ !" พลอยนอนนึกอยู่ในใจ ที่เต็มไปด้วย
ด้วยความปีติ ลูกของแม่เป็นครั้งแรกที่ได้เห็นหน้า ตัวยังเล็ก
นัก เนื้อหนังเหี่ยวอ่อนเหมือนคนแก่ แต่ช่างน่ารักน่าเอ็นดู
อะไรอย่างนี้ ความรักทั้งหมดที่มีอยู่ในหัวใจ ของพลอย
หลั่งไหลออกสู่เด็กที่เป็นเลือดเนื้อของตน พลอยยิ้มอย่างมี
ความสุข จริงอย่างที่แม่เคยบอกไว้ เมื่อก่อนที่ลูกจะเกิดนั้น
ต้องเจ็บปวดทรมานแทบสายตัวจะขาด ความเจ็บปวดอย่างไร
จะเท่าความเจ็บปวด ในการคลอดบุตรเห็นจะไม่มี เพราะมัน
เป็นความเจ็บปวดที่ไม่มีใครสามารถยับยั้งได้ แต่พอได้เห็น
หน้าลูก ความเจ็บปวดนั้นก็หายไปสิ้น ไม่มีร่องรอยทิ้งไว้ใน
ความทรงจำเลยแม้แต่น้อย ถ้าแม่จะต้องอดทนเจ็บปวด
ทรมาน เหล่านี้เพื่อลูกได้มีชีวิต ได้เห็นโลก อย่าว่าแต่เพียง
ความทรมานเพียงแค่นั้นเลย อีกสิบเท่านี้ร้อยเท่านี้ แม่ก็
ทนได้ พลอยยกมือขึ้นแตะเบาๆลงที่ตัวเด็ก ดูจกแล้วว่าเด็กนั้น
เป็นของเปราะ ถ้าถูกแรงอาจบอบสลายไปได้ เมื่อพลอยอุ้มตัว
เด็กนั้นก็รู้ด้วยสัญชาตญาณว่าเป็นมือของมารดา เริ่ม
เคลื่อนไหวแขนขา และดูดปากไซ้หน้า ไปตามข้างๆเบา
เพื่อจะหาหัวนมดูด

พลอยไม่เคยรู้มาก่อนว่า คนเราจะมีความสุขได้ถึง
เพียงนี้ ตลอดเวลาที่ต้องนอนกระดานไฟ พลอยได้รับ คำ
ชมเชยจากหมอต้าแย จากนางพิศและยายเทียบว่าเป็นคนใจ
เย็น อดทนว่านอนสอนง่าย บางครั้งขณะที่อยู่ไฟ พลอยก็รู้สึก
ว่าร้อนจนแทบจะทนไม่ไหว แต่พอมองดูลูกที่อยู่ในกระด้ง
ความกระวนกระวายต่างๆก็ระงับไป นอนอยู่ไปได้อย่างสงบ
เหมือนกับไฟนั้นเป็นของเย็น จะนอนแอบอิงอยู่ท่าใดก็ได้

พอเด็กเกิดได้สามวัน นางพิศและยายเทียบก็ตั้งพิธีตาม
ตัวคุณนุ้ยมาคอยรับเด็ก นางพิศอ้างว่าต้องทำ อย่างนี้เพื่อไล่ผี
ไสงมิให้มารบกวนเด็ก เพราะผีไสงของนางพิศนั้น คุณเหมือน
จะคอยแกล้งมิให้ใครได้อะไรที่รัก ที่ปรารถนา แต่ผีของนาง
พิศนั้นเห็นจะไม่ฉลาดนักเพราะหลอกกันได้ ฉะนั้นเมื่อ
พลอยมีลูกก็ต้องทำเสสสร้างหลอกผี ว่าไม่ต้องการ ใครอยาก
ได้ก็เอาไป เพราะเป็นเด็กที่ไม่มีใครปรารถนา นางพิศไปนัด
คุณนุ้ยให้มาคอยรับเด็กว่า เป็นลูกของตน และคุณเหมือนจะไป
ซักซ้อมกันไว้ก่อนแล้วเป็นอย่างดี พอได้เวลานางพิศก็ยก
กระด้งใส่เด็กขึ้น ร้อนไปมา กระที่บเท้าขู่ผีตามธรรมเนียม
แล้วก็ร้องว่า

"สามวันลูกผีสี่วันลูกคน ลูกของใครมารับเอาไป
เนื่อ" นางพิศร้องอยู่สองสามครั้ง คุณนุ้ยผู้นั่งมองอยู่ อย่าง
ตื่นเต็นก็ร้องถามว่า

"พิศ ถึงตาฉันหรือยัง"

"สามวันลูกผีสี่วันลูกคน" นางพิศร้องแล้วก็พยัก
หน้ากับคุณนุ้ยเป็นสัญญาณ คุณนุ้ยก็ร้องขึ้นอย่างตื่นเต็น เต็ม
ที่ว่า

"ลูกฉันเองพิศ ! ลูกฉันเอง ! ไซ้ไหม ! ไซ้ไหม"

นางพิศลงนั่ง วางกระดั่งอย่างหมดแรง ยกแขนขึ้นเช็ด
เหงื่อที่หน้าผาก แล้วพูดว่า

"ไม่ไซ้เจ้าคะ ยังไม่ถูกตำรับ ถ้าคุณจะรับก็บอกว่าคุณ
ของคุณ แล้วรับกระดั่งไปเลย อย่ามัวถามบ่าวว่า ไซ้ไหม ไซ้
ไหม เดียวผีมันก็สงสัย" นางพิศพูดถึงผีอย่างกับว่าเป็นคนที่
คุ้นเคย รู้จักนิสัยใจคอกันดี

"จั้นเรอะ !" คุณนุ้ยพูด "แล้วจะทำอย่างไรกันดีล่ะ"

"ต้องเอาไหม ตั้งพิธีกันใหม่" นางพิศพูดแล้วก็ยก
กระดั่งขึ้นยื่น ปากก็ร้องว่า "สามวันลูกผีสี่วันลูกคน-----"
พอนางพิศพยักหน้าให้สัญญาณ คุณนุ้ยก็ร้องตะโกนว่า

"ลูกฉันไม่ใช่หรือ เอามาตีพิศ ฉันรับเอง" ทำให้นางพิศต้องนั่งลงอย่างอ่อนใจ ต้องเริ่มพิธีอีกครั้ง กว่าคุณนุ้ยจะกล่าวถ้อยคำได้ถูกต้อง โดยไม่ต้องประ โยคเป็นคำถาม

อีกวันสองวันต่อมา คุณเชยก็มาเยี่ยมพร้อมด้วยส้มสุก ลูกไม้หลายอย่าง คุณเชยพอมตาลึกตากลวง จนพลอยแปลกใจ

"เจ้าคุณพ่อท่านดีใจเหลือเกินแม่พลอย" คุณเชยกระซิบบอก "พอรู้ว่าเราได้หลานเป็นผู้ชาย ก็เปล่งปลั่งจิ้งจาวกับนิรมิต พ่อเปรมเขาให้ไปบอกตอนกลางวัน ตอนบ่ายก็ลุกขึ้นนั่งรับประทานข้าวต้มได้ตั้งสองชาม คราวนี้เห็นจะหายแน่ วันนี้ท่านก็ลุกขึ้นนั่งได้อีก อยากมาเยี่ยมแม่พลอยแต่ยังไม่ไหว ท่านไล่ฉันให้มาเยี่ยม แม่พลอยแต่เช้า"

"ฉันเป็นห่วงท่านเหลือเกินคุณเชย" พลอยพูด "ท่านเจ็บเป็นอะไรแน่คุณเชยรู้บ้างไหม"

"หมอเขาบอกว่าเป็นริดสีดวงในท้อง" คุณเชยตอบ "ฉันไปได้หมอมานใหม่ ชื่อหลวงโอสถ ดีเหลือเกินแม่พลอยเอาอกเอาใจคนไข้ทุกอย่าง แต่ก็ยังหนุ่มไม่รุ่มร่ามเหมือนแก่"

"คุณเซยมาวันนี้ทำให้ฉันเบาใจขึ้นมาก" พลอยพูดขึ้น "แต่แรกฉันไม่สบายใจเลย เพราะไม่รู้ว่าท่านจะเจ็บ มากน้อยเพียงไร แต่ได้ยินคุณเซยพูดวันนี้ ก็เห็นว่าอาการท่านจะมีผู้กระไรนัก"

"ฉันรู้สึกว่าคุณอาการท่านดีขึ้นจริงๆ เมื่อรู้ว่าได้หลานเป็นผู้ชาย" คุณเซยตอบ "เวลานี้ก็บ่นเซ้าบ่นเหินว่า อยากเห็นหน้าหลาน ถ้าท่านมาไหวปานนี้ก็คงจะมาเสียแล้ว" คุณเซยเหลียวไปเพ่งดูเด็กที่นอนอยู่ในกระดั่งอยู่นาน เหมือนจะพยายามจดจำลักษณะ แล้วก็พูดขึ้นว่า

"วันนี้พอฉันกลับไปท่านต้องซักใหญ่ทีเดียว แม่พลอยจะให้ฉันไปอธิบายกับท่านว่าอย่างไร หน้าตาเด็ก เกิดใหม่ขนาดนี้ฉันก็ดูไม่ออก เห็นเหมือนกันทุกคน แม่พลอยว่าเหมือนใครแน่"

พลอยหัวเราะแล้วตอบว่า

"ฉันเองก็ไม่รู้เหมือนกันคุณเซย แต่คนที่เขาอยู่ที่นี่ เขาพูดกันว่า หน้าตาแกมีเค้ามาจากนั้น"

"เป็นอันตกลงว่าเหมือนแม่พลอยก็แล้วกัน ฉันจะได้เก็บเนื้อความไปรายงานท่าน ท่านคงดีใจหรอกที่หลาน เกิด

มาเหมือนลูกสาวของท่าน ถ้าฉันจะบอกว่าเหมือนท่าน
เสียเลยจะเป็นไง"

"ก็ดีเหมือนกันคุณเชย ท่านจะได้ดีใจ หายเจ็บเร็วๆ
ขึ้น" พลอยตอบ

"ก็นั่นนะสิ แล้วแม่พลอยทำให้เหมือนท่านได้จริงๆ
ทีหลัง ก็แล้วกัน เดี่ยวคนเขาจะหาว่าฉันสอพลอต่อแหล" คุณ
เชยพูดแล้วถามขึ้นว่า

"เออ ! แม่พลอย ถ้าเพื่อเจ้าคุณพ่อท่านยังมาไม่ได้
แม่พลอยจะพาถูกไปหาท่านได้สักเมื่อไร"

"ฉันก็ยังไม่รู้ว่าจะออกไปได้เมื่อไร แต่กว่าจะไปได้
ก็คงเมื่อเด็กอายุเดือนกว่าๆกระมัง"

"ไม่เป็นไร" คุณเชยตอบ "ไม่ต้องรีบร้อนอะไร
หรอก ฉันถามดูอย่างนั้นเอง ถ้าบุญมาวาสนาช่วย บางทีเจ้า
คุณพ่อท่านก็คงจะหายได้ก่อนนั้น และข้ามฟากมาดูแล
ท่านได้เอง ฉันไว้ใจหลวงโอสถเขามาก เพราะเขาวางยาถูก
กับอาการของท่าน และเขาไม่ทิ้งไข่ม้วนมาเยี่ยมเยือนเสมอ
เขาบอกฉันไว้ว่าถ้าเห็นอาการ ท่านผิดปกติก็ให้รีบมาตาม
เขาจะไปทันที ถ้าหนักหนาเขาก็จะนอนค้างเฝ้าอาการให้"

คุณเชยพูดถึงหลวงโอสถด้วยความนิยม ใบหน้า
เปลี่ยนไปมีสีชมพูขึ้นที่แก้มเรื้อๆ และแววตาของคุณเชย
เวลาพูดถึงหลวงโอสถ ก็รู้สึกว่าจะมีอะไรที่ไม่เคยปรากฏมา
ก่อน พลอยสังเกตเห็นอาการกิริยาคุณเชย ก็บังเกิดความ
สนใจในหลวงโอสถ อดใจไว้ไม่ได้ถามว่า

"คุณเชย หมอคนนี้ หลวงโอสถนี้มาจากไหน"

"เขาเป็นหมออยู่กรมหมอหลวง ชื่อเสียงเขาดังมา
นานแล้ว เจ้าคุณพ่อท่านก็เคยรู้จักมาก่อน คราวนี้ฉันให้ ไป
รับเขามาเอง เพราะหมออื่นรักษามาหลายหมอแล้วอาการ
ท่านก็ไม่ดีขึ้น"

"ฉันได้ยินคุณเชยบอกแต่แรกว่าเป็นคนหนุ่ม"

พลอยพูดต่อ "อายุสักเท่าไร"

"เขาแก่กว่าฉันแปดปี เคยมีเมียแล้ว แต่เมียเขาตายมา
ได้ปีกว่าๆ ไม่มีลูก เขาเป็นคนดีมากนะแม่พลอย" คุณเชย
ตอบออกมาเองโดยมิได้ตั้งใจ ทำให้พลอยอดยิ้มไม่ได้ คุณ
เชยพูดต่อไปว่า

"กิริยามารยาทเขาเรียบร้อย จะพูดจะจาอะไรก็เป็น
หลักเป็นฐาน เชื่อถือได้ เขามาเยี่ยมเจ้าคุณพ่อที่ไร ฉันก็ได้คุย

กันนานๆทุกครั้ง ฉันรู้สึกว่าเขาเป็นคนที่มีความอดทนจริงๆ
ฉันไม่แกล้งว่าหรอก"

พลอยพอจะเข้าใจได้ว่าคุณเชยชอบหลวงโอสถมากเสีย
แล้ว ในใจจริงนั้นก็นึกยินดีที่คุณเชยได้พบคนที่ชอบ จะ
ซักถามอะไรต่อไป ก็กลัวคุณเชยจะหาว่าละลาบละล้วง จึงได้
แต่นิ่งอยู่ คอยกันเรื่องอื่นจนคุณเชยลากลับ

พลอยนอนกระดานไฟต่อไปด้วยความสบายใจขึ้นกว่า
เก่า เพราะเข้าใจว่าเจ้าคุณพ่อจะหายป่วยใช้ ระหว่างนั้นมีคน
มาเยี่ยมเกือบทุกวัน คุณสายกับซ้อยออกมาจากในวัง มีของ
กินกระจุกกระจิกและผลไม้มาเยี่ยมใช้ หลายอย่าง

"เจ็บมากไหมแม่พลอย" ซ้อยถามขึ้นเป็นครั้งแรก

"เจ็บแค่ไหนฉันก็จำไม่ได้หรอกซ้อย รู้แต่ว่ามาก"

พลอยตอบ

"นั่นสิ" ซ้อยว่า "เรื่องมีลูกมีผัวนี่ฉันกลัวอีตรงนี้
เท่านั้น ถ้าเป็นฉัน ฉันคงร้องลั่นบ้านหมด อายเขาตาย แล้ว
นอนอยู่ไฟอย่างนี้ มีร้อนจนสุกไปหรือพลอย"

"ก็ร้อนเหมือนกัน แต่จะทำอย่างไรได้" พลอยตอบ

"เฮ้อ !" ซ้อยถอนหายใจดังลั่น "เลิกกันที ฉันไม่เอา
แล้วเรื่องลูกเรื่องพี่ว ทรमानออกจะตายไป ฉันจะต้องสาบาน
ตัวอยู่เป็นโสดไปจนตาย อีกหน่อยฉันจะไปบวชชีเสีย"

"พลอยอย่าไปฟังคนพูดไม่เป็นเรื่องเป็นรสน้อย
เลย" คุณสายพุดแกมหัวเราะ "เสด็จท่านทรงทราบ ท่านรับสั่ง
ให้ป่าออกมาเยี่ยม ท่านรับสั่งออกมาให้พลอยรักษาเนื้อตัวให้
ดี ๆ" คุณสายเล่าให้ฟังว่าทุกคนในวัง สบายดี เสด็จรับสั่งถาม
ถึงพลอยเสมอ พอทรงทราบว่าพลอยคลอดบุตร ก็ทรงกำชับ
ให้คุณสายออกมาเยี่ยม ให้จงได้ ซึ่งใจจริงคุณสายเองก็
อยากจะมาอยู่แล้ว

ซ้อยกระเถิบเข้าไปนั่งดูเด็ก เอานิ้วจิ้มที่ตัวเด็กหลายแห่ง
ก็ร้องขึ้นว่า

"ต่ายน่ารัก ! คุณพลอยแก้มกับฉันด้วย"

"มันจะเกินไปหน่อยละคระมังยายซ้อย เด็กอะไรเกิด
ไม่กี่วัน จะยิ้มได้แล้ว" คุณสายท้วงขึ้น

"อ้าว จริงๆนะคะคุณอา ไม่เชื่อกอยคุณเองซี แล้วนี่
แม่พลอยเรียกแก้วอะไร" ซ้อยถาม

"ยังไม่มีชื่อเลยซ้อย คุณเปรมเขาจะให้เจ้าคุณตา
ท่านตั้งให้"

"ทำไมไม่เรียกแก้วตาอันไปก่อน ตาอันน้องตาอัน"
ซ้อยออกความคิด และตั้งแต่นั้นมาพลอยก็เรียก บุตรชายคน
ใหญ่ของตนว่าตาอันตามซ้อยเรื่อยมา ระหว่างที่พลอยอยู่ไฟ
ตาอันก็อยู่อีกห้องหนึ่งบนตึก คนเลี้ยงต้องพาเข้ามาหาพลอย
เสมอ ที่แรกตาอันมองดูเด็กที่เกิดใหม่อย่างสงสัย แต่พลอย
บอกว่าเป็นน้อง ตาอันซึ่งเดี๋ยวนี้เริ่มพูดได้บ้างแล้ว ก็เรียกตาม
ว่าน้อง บางเวลาก็นั่งดูน้องอยู่ได้ครั้งละนานๆ โดยมีได้
รบกวน เอื้อมมือเข้าไปแตะต้อง พลอยมองดูตาอันแล้วก็
มองดูลูกแท้ๆของตน แล้วบังเกิดความโล่งใจ เพราะการมีลูก
ของตนนั้น มิได้ทำให้พลอยรักตาอันน้อยลงกว่าเก่าเลย กลับ
เพิ่มความสงสารความเอ็นดูยิ่งขึ้นไปอีก

เดือนแรกแห่งชีวิตของตาอันนั้น พลอยรู้สึกว่ตาอัน
ช่างโตวันโตคืนเสียนี่กระไร ตาอันเริ่มมีนิสัยของตนเอง
เล็กๆน้อยๆที่พลอยรู้จักดี เป็นต้นว่าตาอันชอบนอนท่าไหน
ชอบคุณนมในท่าอย่างไร เหล่านี้เป็นเรื่องที่พลอยรู้ จนสิ้น
พออายุตาอันได้เดือนกว่าๆ ลูกตาอันก็เริ่มจับคนและมองดู
โลกภายนอกด้วยความสนใจ บางครั้งตาอัน นอนคู่มือดูเท้า
ของตนเอง เหมือนกับว่าใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง ตั้งแต่เวลา
ระหว่างที่พลอยนอนอยู่ไฟจนออกไฟ ก็แล้ว พลอยก็ได้แต่

นึกว่าเจ้าคุณพ่อจะมาเยี่ยมหลานที่บ้านสักวันหนึ่ง แต่พลอยก็ต้องผิดหวัง เพราะเจ้าคุณพ่อ มีอาการลุกขึ้นนั่งได้เมื่อตอนแรกที่ตาอันเกิด แต่แล้วก็ต้องล้มหมอนนอนเสื่อต่อไปอีก มีอาการแต่ทรงกับทรุด วันหนึ่งคุณเชยก็ส่งข่าวมาให้ทราบ ว่าเจ้าคุณพ่ออยากเห็นตาอันมาก ถ้าพลอยมีกำลังพอจะไปไหว ก็ขอให้พาตาอันไปที่บ้าน ถ้าหากว่าจะไปค้างที่บ้านนานๆ ได้ก็ยิ่งดี เพราะจะได้ช่วยทำให้เจ้าคุณพ่อหายป่วยไข้ ด้วยความดีใจ พลอยปรึกษากับคุณเปรมถึงเรื่องนี้ คุณเปรมก็มีได้จัดซื้อ รับอาสาจะพาพลอยไปส่งถึงบ้าน และเมื่อวันทีนัดไว้ พลอยก็เดินทางพร้อมด้วยตาอัน นางพิศและข้าวของที่จำเป็นต้องใช้ เพราะกะไว้ว่าจะไปอยู่ หลายวัน คุณการเจ้าคุณพ่อว่าดีแล้ว จึงจะกลับ

เมื่อพลอยไปถึงบ้านนั้นเป็นตอนกลางวัน เจ้าคุณพ่อยังหลับ คุณเชยออกมารับรอง พาพลอยกับตาอัน ไปอยู่ในห้องของตน คุณเปรมนั่งอยู่ครู่หนึ่งก็ลากลับ เพราะถึงเวลาไปเข้าเวรในวัง บอกไว้ว่าออกเวรแล้วจะมาใหม่ พอคุณเปรมกลับไปแล้ว ปัญหาระหว่างพลอยกับคุณเชยก็ต้องเกิดขึ้นอีก ในข้อที่ว่าพลอยจะไปหาคุณอนุดีหรือไม่ คุณเชยก็ทัดทานอย่างไม่เต็มใจเช่นเคย แต่คราวนี้พลอยไม่ยอมฟังเสียง อ้างว่า

ตอนบ้ายเจ้าคุณพ่อตื่นแล้ว พลอยอุ้มตาอื่นทั้งเบาะเข้า
ไปหา และวางตาอื่นไว้ข้างๆที่นอน เจ้าคุณพ่อ ชุบผอมจน
พลอยตกใจ ตาลึกกลง โหนกแก้มขึ้นสองข้างเป็นกระดูก
ร่างกายทั้งหมดก็มีแต่หนังหุ้มกระดูก พลอยเห็นแล้วก็
อยากจะร้องไห้ แต่ต้องกลั้นน้ำตาไว้ ฝืนพูดจาอย่างยิ้มแย้ม มิ
ให้เจ้าคุณพ่อเสียกำลังใจ

เจ้าคุณพ่อพลิกตัวนอนตะแคงดูหน้าพลอย แล้วก็มองดู
ตาอื่น ยกมือขึ้นลูบไล้ไปตามตัวตาอื่นเบาๆ ด้วยความปรานี
น้ำตาไหลรินลงตามใบหน้าที่ชุบผอมด้วยโรคของท่าน

"หลานยังเล็กนัก" เจ้าคุณพ่อพูดด้วยเสียงแผ่วเบา
"ยังเล็กเหลือเกิน พลอยไม่น่าจะพามาเลย แต่ไหนๆ ก็มาแล้ว
ขอให้อยู่นานๆ อย่าหอบไปหอบมาเดี๋ยวหลานของตาจะเจ็บ
ๆไป"

พลอยสังเกตเห็นเจ้าคุณพ่อเลือดฉีดขึ้นที่โหนกแก้มแดง
เรื่อๆ และตาทั้งสองข้างที่มีน้ำตาออกมานั้น คุณมีแววสุกใสจะ
เป็นเพราะพิษไข้หนัก หรือเพราะความดีใจที่สุดที่จะเขาได้

"แม่เขยเขาบอกว่าเหมือนพ่อ" เจ้าคุณพ่อพูดต่อไป
พลาญดูตาอื่นอย่างพินิจพิเคราะห์ "ไม่จริงเลยสักนิด เหมือน

ยายเขาต่างหาก ดูปราดเดียวก็รู้ ...แม่เจ้าเขาเป็นคนสวยมาก
พลอย ไม่น่าจะอายุสั้นเลย"

น้ำตาของเจ้าคุณพ่อไหลรินออกมาเรื่อยๆ มือของท่านก็
ลูบไล้ไปตามตัวตาอันด้วยความรัก สายตาของท่านมิได้มอง
ไปทางอื่น นอกจากจับอยู่ที่หน้าของตาอัน พลอยรู้สึกว่าคุณ
จะทนภาพนั้นไม่ไหว เห็นคุณเขยนั่งอยู่ข้างปลายเท้าเจ้าคุณ
พ่อ ก็กลานเข้าไปนั่งใกล้ หยิบพัดมาอันหนึ่งได้ ก็เริ่มพัดเจ้า
คุณพ่อ เพื่อจะได้มีอะไรทำ

เจ้าคุณพ่อเริ่มมีอาการดีขึ้นตั้งแต่นั้นมา ยาวนานที่ดี
ที่สุดก็คือตาอัน ผู้ซึ่งจะต้องเอาไปวางไว้ข้างที่นอน วันละ
สองเวลา ตอนเช้าเมื่อท่านตื่นนางพิศก็ยกเบาะตาอัน เข้าไป
วางไว้ข้างๆ พอตอนกลางวันก็ยกกลับมาห้อย เย็นลงพลอยก็
ยกตาอันเข้าไปอีกครั้งหนึ่ง เจ้าคุณพ่อลุกขึ้นนั่งหัวร่อต่อ
กระซิกได้ในสามวัน หลังจากทีหลาน ไปอยู่ด้วยที่บ้าน
และเมื่อลุกขึ้นนั่งได้ก็เรียกของแต่งตัวและเงินทอง มาทำ
ขวัญหลานอย่างเบิกบานใจ อาการของเจ้าคุณพ่อดีขึ้น
ตามลำดับ จนหลวงโอสถซึ่งเป็นหมอประจำบ้านยื่นยันกับคุณเขย
และพลอยว่า อีกราวๆสิบวัน ท่านก็คงจะหายเป็นปกติ

เพราะอาการของเจ้าคุณพ่อดีขึ้นจนเห็นได้ชัด พลอยก็เริ่มคิดจะกลับบ้าน ถึงกับนัดแนะกับคุณเปรมให้มารับ ในราวๆสิบวัน ทุกคนพากันโล่งใจ และลงความเห็นว่าเจ้าคุณพ่อคงจะไม่เป็นอันตรายแน่ๆ เพราะเดี๋ยวนี้อาการดีขึ้นถึงกับลุกขึ้นเดินเห็นได้บ้างแล้ว เช้าวันหนึ่งพลอยนั่งหวีผมอยู่ในห้องนางพิศยกตาอันไปไว้ในห้องเจ้าคุณพ่อ ตามปกติ อีกครู่หนึ่งพลอยสะดุ้งสุดตัว เมื่อได้ยินเสียงนางพิศร้องโวยวายเรียกคนช่วย พอพลอยและคุณเชย วิ่งเข้าไปถึง ก็เห็นเจ้าคุณพ่อนอนหงายพาดที่นอนอยู่ หน้าเขียวไม่มีสีเลือด นางพิศรายงานว่าคุณพ่อนั่งเล่น กับตาอันอยู่บนที่นอน ท่านร้องขึ้นได้คำเดียวว่า "เป็นลม" แล้วก็หงายลงไป คุณเชยเป็นคนได้สติก่อนเรียกทนายให้รีบลงเรือไปตามหลวงโอสถ และขณะที่พลอยเข้านั่งประคองเจ้าคุณพ่อเอายาให้ดม นางพิศเข้าบิบบานวดเพื่อนอยู่ด้วยความตกใจนั่นเอง เจ้าคุณพ่อก็หมดลมสิ้นใจไปในอ้อมแขนก่อนที่หมอจะมาถึง และก่อนที่คุณเชยจะได้กลับเข้ามาในห้อง

บทที่ ๑๘ (หน้าที่ ๑)

ศพเจ้าคุณพ่อถูกเก็บไว้ร่วมปีจึงได้เผาเสร็จสิ้นไป ใน
ระยะเวลาตั้งแต่เจ้าคุณพ่อถึงแก่กรรมลงจนถึงเวลาเผา เรียก
ได้ว่าเป็นระยะเวลาบ้านแตกสาแหรกขาดของบ้านคลอง
หลวง การวิวาทกันในหมู่พี่น้องเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สมบัติ
นั้น เป็นเรื่องวุ่นวายที่พลอยอยากจะหลีกเลี่ยงไม่เกี่ยวข้อง
ด้วย คุณอุ้นถือว่าการที่เจ้าคุณพ่อตายลง ไม่ทำให้ฐานะ
เปลี่ยนแปลงไปเลย เพราะคุณหญิงมารดายังมีชีวิตอยู่ที่อัมพ
วา ถึงแม้ว่าท่านจะไม่เข้ามาเผา เจ้าคุณพ่อก็ตามที่ ด้วยเหตุที่
คุณอุ้นในฐานะที่เป็นพี่ใหญ่ ก็จะครองบ้านต่อไป โดยไม่
แบ่งปันให้น้องคนใดได้อิสระ ในปัญหาที่แตกต่างความเห็น
หันอยู่นี้ คุณจิตเป็นฝ่ายสนับสนุนเห็นด้วยกับคุณอุ้นทุก
ประการ แต่คุณเชยไม่เห็นด้วย อย่างรุนแรง เห็นว่าตนควรจะ
ได้รับส่วนแบ่งจากทรัพย์สินมรดกอย่างเด็ดขาด คุณเชยไม่มี
ผู้ใดกล้าสนับสนุน อย่างออกหน้า เพราะพ่อเพิ่มและพลอยถึง
จะเห็นใจคุณเชยมากสักเท่าใดก็ตาม ทั้งสองไม่ปรารถนาจะ
เข้าไป เกี่ยวข้องกับกรณีพิพาทที่ยุ่งเหยิงคราวนี้

หลังจากรดน้ำศพเจ้าคุณพ่อและตั้งศพแล้ว พลอยก็เห็น
ว่าตนเองควรจะรีบกลับบ้านโดยด่วน เพราะในทันใด ที่คุณ

อุณรู้ว่าคุณพ่อถึงแก่กรรม คุณอุณก็แสดงตนเป็นศัตรูอย่างเปิดเผย เมื่อคุณอุณเข้ามาในห้องนอนเจ้าคุณพ่อ ต่อหน้าศพ และต่อหน้าคุณเชย ซึ่งร้องไห้จนจะสิ้นสติ และต่อหน้าพี่น้องและคนใช้ในบ้าน ที่พากันร้องไห้พุ่มพวย คุณอุณก็ลงกราบศพเจ้าคุณพ่อโดยปราศจากน้ำตา แล้วก็เงยหน้าต้อคุณพลอยด้วยสายตาที่เฉียวปัด ด้วยความเคียดแค้นชิงชัง แล้วพูดขึ้นว่า

"ทีนี้คงจะดีใจละซีนะแม่ตัวดี เจ้าคุณพ่อท่านอยู่ของท่านดี ๆ ตามมาฆ่าเสียจนได้ ! อย่าทำบิบบน้ำตาร้องไห้ ไปเลย ฉันรู้หรอก"

เคราะห์ของพลอยยังดีที่คุณเปรมรีบมาทันที เมื่อทราบข่าวว่าเจ้าคุณพ่อตาย พลอยได้อาศัยเกาะคุณเปรม เป็นเครื่องคุ้มกันจนถึงเวลากลางคืน และพยายามหลีกเลี่ยงคุณอุณจนได้เวลากลางคืน พลอยได้เห็นความตาย อย่างใกล้ชิดเป็นครั้งแรก ด้วยเจ้าคุณพ่อหมดลมในอ้อมแขนของตน ความรู้สึกนั้นแปลกประหลาด ใจหนึ่งนั้นคิดว่า ความตายนั้นมิได้นำสะพรึงกลัวอย่างที่ใดเคยนึกไว้ เจ้าคุณพ่อสุดลมหายใจแรงๆ สองสามครั้ง แล้วก็เหยียดร่างกายออกอย่างสบาย กล้ามเนื้อทุกส่วนหมดความตึงเครียด ใบหน้านั้นยังยิ้มอยู่ เหมือนเมื่อ

ตอนเล่นกับตาอื่น ก่อนที่ท่านจะหงายหลังลงไป อีกใจหนึ่ง
ของพลอยนั้นยังนึกไม่ถึงว่า เจ้าคุณพ่อตอยลงจริงๆ ถึงจะรู้ว่า
ท่านตายแน่ แต่ความรู้สึกว่าท่านก็ยังอยู่นั้นก็มีได้สิ้นสุด ถึง
พลอยจะร้องไห้ ในตอนนั้น พลอยก็ร้องไห้เพราะความตกใจ
และเมาน้ำตาคนอื่นมากกว่า ความรู้สึกของพลอยยังซา ต่อ
ความเป็นจริงอยู่ทั้งวัน ระหว่างนั้นก็ไม่ได้มีเวลาคิดให้รู้ถึง
ความเป็นจริงนั้นได้ถนัด เพราะความโกลาหลในบ้าน ที่เกิด
จากการเตรียมงานศพนั้นบดบังความรู้สึกอันแท้จริงที่
ควรจะมีเสียสิ้น พิธีรดน้ำศพก็ติดตลอดจนเวลา ที่เขามัดเจ้าคุณ
พ่อใส่โกศก็ดี มิได้ทำให้ความมินชาที่จับอยู่ในหัวใจนั้น
สร่างซาลงไป พลอยรู้ตัวแต่ว่าตอนนี้ไป ตนจะอยู่บ้านนี้ไม่ได้
อีก ต้องรีบกลับไปเสียใน โอกาสแรกที่เร็วที่สุด พลอยบอก
คุณเชยพ่อเพิ่มและคุณเปรม ถึงเรื่องนี้ ทุกคนก็เห็นด้วยเพราะ
พลอยยังเป็นแม่ลูกอ่อน จะอยู่ต่อไปย่อมจะไม่สะดวกเป็น
อย่างยิ่ง แต่พอถึงเวลา เข้าจริงในตอนกลางคืน ข้าวของทุก
อย่างขนไปลงเรือแล้ว และนางพิศอุ้มตาอื่นที่กำลังหลับไป
คอยอยู่ในเรือ พลอยก็เข้ากราบลา โภษศพเจ้าคุณพ่อที่ห้อง
กลาง แยกเรือและบรรดาญาติที่ทยอยกันมาทั้งวันนั้นยัง
เหลืออยู่ ประปราย คุณเชยนั่งพูดเบาๆกับหลวงโอสถอยู่หน้า

โกษด้านหนึ่ง พราะที่มาสวดพระอภิธรรมเพ็งสวดเสร็จ และ
ทนายกำลังประเคนน้ำฉัน คุณอุ่มนั่งอยู่อีกห้องหนึ่งมีคุณจิต
นั่งอยู่ด้วย พ่อเพิ่มกำลังจะลงมือเล่นหมากรุก กับพวกผู้ชาย
ที่มาอยู่เป็นเพื่อน พลอยคลานเข้าไปถึงหน้าศพเจ้าคุณพ่อ
แสงเทียนจับทองที่ปิดไว้ดูแวววาว พอก้มตัวลงกราบ เสียงปี่
ที่ประ โคมศพนั้นเจื้อยแจ้ว เหมือนเสียงคนร้องไห้คร่ำครวญ
ถึงคนที่ตายไปแล้ว และเสียงกลองที่ประ โคมนั้นดังหนักๆ
เป็นจังหวะ เหมือนกับมีใครมาทูปอกด้วยความโศกสลด
พลอยรู้สึกเย็นวาบ จากต้นคอลงไปตามสันหลัง ความจริงผุด
ขึ้นมาจากในใจทันทีว่า เจ้าคุณพ่อจากไปแล้วโดยไม่มีวันจะ
กลับมา พบกันอีก โภษศพที่ตั้งอยู่ตรงหน้าเป็นประจักษ์
พยานในความจริงข้อนี้ และเสียงปี่กลองที่ดังก้องหูอยู่นั้น ดู
เหมือนจะย้ำเอาความจริงนี้ ให้เข้ลึกเข้าไปในหัวใจของ
พลอยด้วยทุกจังหวะของกลอง พลอยหมอบตัวสั่นระริก ชบ
หน้าอยู่ด้วยความอาลัย น้ำตาหลังไหลออกมา พร้อมกับ
อาการสะอื้นของคนทีเพ็งรู้ตัวว่าเป็นลูกกำพร้า พลอยจะ
หมอบชบร้องไห้อยู่นานเท่าไรก็จำไม่ได้ มารู้สึกตัวเอาอีก
ครั้งหนึ่งเมื่อได้ยินเสียงคุณเปรม พูคปลอบเอาใจเบาๆ เหลียว
ดูรอบตัวก็รู้ว่าตนถูกใคร ซึ่งคงจะต้องเป็นคุณเปรมประคอง

ลงมานั่งอยู่ในเรือ โดยที่ไม่รู้ตัว และเรื่อนั้นกำลังแล่นบ้าย
ออกสู่ม่านน้ำอย่างเงียบๆ

นางพิศนั่งร้องไห้สะอึกสะอื้นอยู่หัวเรือ อุ้มตาอันขึ้นทั้ง
เบาะและสายไปมาเบาๆพลาจพรรณนาว่า

"คุณอันทูนหัวของพิศ ท่านนั่งเล่นกับคุณอยู่ดีๆแท้ๆ
ทีเดียว พิศเห็นกับตา ท่านสิ้นแล้วท่านยังยิ้มอยู่เลย คุณไม่
เป็นไรหรือกษัตริย์นี้ เพราะท่านจะอยู่กับคุณตลอดไป"

พลอยกลับมาถึงบ้านแล้วก็พยายามปลีกตัวออกห่าง
เรื่องวุ่นวายของคลองบางหลวง มีเวลาที่ต้องไปบ้าน นั่นอีกก็
คือเวลาที่ไปกับคุณเปรมทุกเจ็ดวัน และห้าสิบวันร้อยวัน ซึ่งมี
การทำบุญศพเจ้าคุณพ่อตลอดจนถึงวัน ที่เผาศพ เก็บกระดูก
และทำบุญกระดูก พลอยก็ไปในฐานะที่เป็นครึ่งแขกที่ไปใน
งาน พยายามหลีกเลี่ยงไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับทางเจ้าภาพ เพราะ
พลอยรู้ว่าเมื่อสิ้นเจ้าคุณพ่อแล้ว นิสัยและลักษณะ อันไม่พึง
ปรารถนาต่างๆของคุณอุ่น ซึ่งเคยถูกกดคั้นไว้ ก็เริ่มสำแดงตัว
ให้ปรากฏอย่างรุนแรง สิ่งเหล่านี้พลอยเห็นว่าไม่เป็นมงคล
และไม่อยากเกี่ยวข้องกับด้วย และรู้สึกอยู่เสมอว่าตนเคราะห์ดีที่มี
ทางหลีกเลี่ยง ไปได้อย่างสะดวก

ระหว่างที่ศพเจ้าคุณพ่อยังอยู่ในบ้าน คุณเชยพบหน้า
พลอยครึ่งใดก็ร้องไห้ ปรับทุกข์ถึงเรื่องคุณอุ้นตั้งกอง
ทะเลาะวิวาททุกครั้ง คุณเชยผ่ายผอมลงไปจนผิครูป บอกกับ
พลอยเสมอว่าตั้งแต่สิ้นเจ้าคุณพ่อแล้ว ก็รู้สึกว่าคุณอุ้นตั้งกอง
ว่างเปล่า ไม่มีอะไรจะทำ ไม่มีความหมายอีกต่อไป คุณเชย
บอกว่าทรัพย์สมบัติ ที่เป็นมรดกนั้น มิได้อยากได้อยากดี
อะไรหนักหนา เพราะลำพังข้าวของเงินทองที่เจ้าคุณพ่อให้
ไว้ ตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่นั้น ก็พอจะเลี้ยงตัวไปได้ ถึงจะไม่
ฟุ่มเฟือยก็คงไม่ถึงลำบาก แต่ที่คุณเชยทนไม่ไหวก็คือ การกด
ขี่ใช้อำนาจไม่เป็นธรรมของคุณอุ้น ตลอดจนการระแวง
สงสัย และการตั้งข้อรังเกียจต่างๆ ที่คุณอุ้นทำกับคุณเชยมาก
ขึ้นทุกวัน

ฉันทนอยู่ไปทุกวันนี้ ก็เพราะศพเจ้าคุณพ่อยังอยู่ใน
บ้าน" คุณเชยปรารภขึ้นอย่างน่าสงสาร "แต่บางครั้งก็แทบจะ
ทนไม่ไหวทีเดียวแม่พลอย แม่พลอยไม่รู้หรือว่าคุณอุ้นเธอ
ร้ายสักเพียงไหน เวลานี้ฉันชั้นบ่าวในบ้านก็กระทบไหล่ฉัน
ได้ เพราะเธอคอยหนุนมน้อย ที่ยิ่งร้ายไปใหญ่ก็เรื่องที่ผมถูก
สอดแนม อยู่ทุกวัน ไม่ว่าจะทำอะไรพูดอะไร กระดิกตัว

แม้แต่นิดเดียว ก็ต้องมีคนไปรายงาน..." คุณเชยร้องให้สะอึก สะอื้น แล้วพูดต่อไป

"ถ้าเป็นคนอื่นฉันก็ไม่ว่าอะไรหรอกแม่พลอย ที่ฉัน ใจนักก็เพราะเป็นพี่น้องท้องเดียวกันแท้ๆ เธอเป็นพี่ฉัน ไม่น่าจะทำกับฉันอย่างนี้เลย เวลานี้ฉันแต่ข้าวน้ำฉันก็ต้องหากิน เอง บ่าวในบ้านจู้กับเธอทั้งหมด ไม่มีใครกล้าจะเหลียว แลมาทางฉัน คุณชิตก็ยังคอยยุยงเธอให้เกลียดฉันขึ้นไปอีก กลัวว่าฉันจะคอยกัดกินเขา มีแต่พ่อเพิ่ม แต่แม่พลอยก็คงรู้ว่า พ่อเพิ่มแจะไปทำอะไรได้ ฉันอยากตายเสียให้พ้นทุกข์พ้น ร้อนไปที จี้เกียจอยู่ใช้กรรมใช้เวรอย่างทุกวันนี้"

"คุณเชยอย่าคิดสั้นไปเลย" พลอยพูดปลอบ "คุณเชย ก็ไม่ใช่ตัวคนเดียว ถึงจะอย่างไรฉันก็เป็นน้อง และรักคุณเชย มาก เสร็จงานศพเจ้าคุณพ่อแล้ว คุณเชยจะมาอยู่กับฉันที่บ้าน ให้สบายสักพักหนึ่งก็ได้ อยู่กันอย่างพี่น้องจะนานเท่าไรก็สุด แล้วแต่คุณเชย"

"ขอบใจ แม่พลอย" คุณเชยยิ้มกับน้องสาวทั้งน้ำตา "ฉันรู้ดีว่าถึงอย่างไรแม่พลอยก็ไม่ทิ้งฉัน แต่แม่พลอยก็ไม่ใช่ ตัวเปล่า เาฉันมาไว้อีกคนที่รุงรัง มีแต่จะรำคาญเปล่าๆ"

"คุณเชยอย่าวิตกในข้อนั้นเลย" พลอยตอบ "คุณเปรมเขาพูดกับฉันเรื่องคุณเชยก่อนด้วยซ้ำไป เขาบอกว่าเสร็จงานศพเจ้าคุณพ่อแล้ว ให้นั่งรับคุณเชยมาอยู่ด้วย คุณเชยจะได้สบายขึ้นบ้าง เขาสังเกตเห็นคุณเชยซูบไปมาก กลัวว่าจะเจ็บใจ"

คุณเชยนั่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วตอบว่า

"เอาเถิดแม่พลอย เวลามันยังนานอยู่ เอาไว้เสร็จการทำงาน หมดภาระแล้วเราจึงค่อยคิดกันใหม่"

งานเผาศพเจ้าคุณพ่อ ตลอดจนงานทำบุญกระดูกก็เสร็จสิ้นไปแล้ว คุณเชยก็ได้พูดเรื่องนี้กับพลอยต่อไป ว่าอย่างไร แต่วันหนึ่งพ่อเพิ่มเงินเข้าบ้านมาแต่เช้า พอพลอยเห็นหน้าพ่อเพิ่มก็รู้ทันทีว่ามีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้น

"มีเรื่องอะไรกันพ่อเพิ่ม" พลอยรีบถามขึ้นก่อน

"แม่พลอยอ่านนี้เอาเองก็แล้วกัน" พ่อเพิ่มพูดพลางยื่นกระดาษแผ่นเล็กๆ ให้แผ่นหนึ่ง "คุณเชยเธอฝากเด็กไว้ ให้นั่งเอามาให้พลอยอีกทีหนึ่ง เด็กมันให้นั่งแต่เช้ามีค ฉันก็รีบมา"

พลอยรีบคลี่กระดาษออกอ่าน ในนั้นมีลายมือคุณเชยเขียนไว้เพียงสองสามบรรทัดว่า

"แม่พลอย

ฉันรีบเขียนมาบอกให้แม่พลอยรู้เรื่องเสียก่อนที่จะได้
ยินจากปากคนอื่น ฉันออกจากบ้านไปแล้วแต่เมื่อคืนนี้ หลวง
โอสถเขามารับฉัน ไปอยู่กับเขาที่บ้าน ฉันเสียใจที่ต้องทำให้
พลอยขานหน้าว่าพี่สาวต้องหนีตามผู้ชายไป แต่แม่พลอยก็คง
เห็นใจฉัน บ้านช่องเขาอยู่ที่ไหนเป็นอย่างไรฉันก็ยังไม่รู้ แต่
ฉันคิดว่าถึงจะต้องอยู่กระท่อม ยากจนกัดก้อนเกลือกิน ก็คง
จะดีกว่าอยู่บ้านนี้ วันหลังพอเรื่องราวสงบลงบ้างแล้ว ฉันจะ
มาหาเล่าเรื่องให้ฟัง ถ้าแม่พลอยจะยังให้ฉันเข้าบ้าน

เชย"

"โธ่ ! คุณเชย !" พลอยอุทานเบาๆแล้วถามพ่อเพิ่มว่า
"พ่อเพิ่มรู้เรื่องอะไรก่อนหน้านี้บ้างหรือเปล่า"

"ฉันไม่รู้เลยแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "เพิ่งมารู้เอาเมื่อ
คุณเชยไปแล้ว เธอออกจากบ้านไปตอนดึก ฉันเพิ่งมารู้เรื่อง
เมื่อตอนเช้ามีด"

"คุณอุ่นรู้หรือยัง" พลอยซักต่อ

"เรื่องนั้นอย่าถามเลย" พ่อเพิ่มตอบพลาทหัวเราะอยู่
ในคอ "เสียงเธอแหวได้ยินมาเกือบถึงปากคลอง เมื่อฉันออก
จากบ้านมายังค่าอยู่แจ้วๆ เดียวนี้ก็คงยังไม่จบกัน"

"โธ่ ! คุณเชย !" พลอยพูดขึ้นอีก "แล้วนี่จะทำ
อย่างไรกันดีละพ่อเพิ่ม"

"ฉันก็ไม่รู้เหมือนกันแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "แต่ใจ
ฉัน ฉันก็ว่าดีแล้วไม่น่าจะวิตกอะไร คุณเชยเธอออกไปมี
เรือนมีบ้านช่อง มีลูกมีเต้าของเธอเองจะได้มีอะไรทำ ฉันไม่รู้
นะแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดอย่างลึกลับ "ฉันอาจจะเห็นอะไรพิศๆ
ไปเหมือนกับคนอื่นตามเคยของฉันก็ได้ แต่ฉันเห็นว่าเรื่องนี้
ต้นเหตุไม่ได้อยู่ที่เรื่องวิวาทกับคุณอุ้นหรือ แต่อยู่ที่เรื่องเจ้า
คุณพ่อท่านตาย คุณเชยเธอมีหน้าที่ปฏิบัติดูแล เจ้าคุณพ่อ
ตลอดมา จนกลายเป็นนิสัยขาดไม่ได้ พอเจ้าคุณพ่อสิ้นแล้ว
เธอก็หมดเรื่องที่จะคิดจะทำ หมดที่หมาย เหมือนกับเรือไม่มี
หางเสือ หลวงโอสถโพล่มาพอดีตอนเจ้าคุณพ่อเจ็บ และ
หลวงโอสถสนิทสนมกับคุณเชยได้มาก ด้วยเรื่องอาการไข้
ของเจ้าคุณพ่อ พอหมดเจ้าคุณพ่อก็คงเหลือหลวงโอสถคน
เดียว ที่เธอเห็นว่าจะพูดกันรู้เรื่อง เธอก็ตามเขาไป เฮ้อ !" พ่อ
เพิ่มถอนใจใหญ่ "ฉันก็ชักจะพูดมากไปเสียอีกแล้ว !"

พลอยนั่งฟังพ่อเพิ่มพูดอย่างสนใจ และนึกในใจอยู่ว่า
พ่อเพิ่มเป็นผู้ใหญ่ พูดจาเป็นหลักฐานดีกว่าเก่า พลอยตอบไป
ว่า

"เปล่า พ่อเพิ่มไม่ได้พูดมากไปหรอก ฉันกลับเห็นว่า พ่อเพิ่มพูดจាន่าฟังเสียอีก ว่าต่อไปเถิด"

"งั้นเถอะ !" พ่อเพิ่มพูดอย่างไม่เชื่อหู "ครั้งนี้ดูเหมือนจะเป็นครั้งแรก ที่มีคนว่าฉันพูดจาน่าฟัง ฉันว่าต่อไปอีก ไม่ได้หรอกแม่พลอย หมกเนื้อความเพียงแค่นี้เอง" แล้ว พ่อเพิ่มก็หัวเราะ

"พ่อเพิ่ม" พลอยถามขึ้น "หลวงโอสถนี่เขาเป็นคนอย่างไร เขารักคุณเชยมากไหม"

"ฉันก็ดูเขาไม่ออก แม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "ตอนที่เขาไปมา ฉันก็ไม่ได้สนใจอะไร เพราะไม่รู้เรื่องจะเป็นอย่างไร แต่เท่าที่เห็นก็ดูเขาเป็นคนลึกลับๆอยู่ เจียบขี้นไม่คอยพูดจา กับใคร หรือเขาจะไม่พูดกับฉันคนเดียวก็ไม่ได้"

"นั่นสิพ่อเพิ่ม" พลอยเห็นด้วย "อยู่ๆเขาก็จู่เข้ามา ไม่รู้จักหัวนอนปลายตีน ฉันเป็นห่วงคุณเชยเสียจริงๆ ทีเดียว"

"แม่พลอยอย่าวิตกเลย คุณเชยเธอก็ไม่ได้ไปตัวเปล่า" พ่อเพิ่มว่า "ข้าวของเงินทองของเธอก็มีอยู่บ้าง พอจะกินไปได้ไม่นาน แล้วคุณเชยก็ไม่ใช่นักโกงที่จะให้ใครมาหลอกต้มเอาได้ง่ายๆ..." พ่อเพิ่มหยุดครู่หนึ่ง แล้วพูดต่อไปว่า

"พูดไปพูดมาฉันชักจะเป็นห่วงตัวฉันเองมากกว่าเพื่อน แต่ก่อนมีคุณเชยอยู่ในบ้าน ฉันก็อยู่ไปได้ ไม่สู้กระไรนัก เดียวนี้คุณเชยออกไปเสียคนหนึ่ง คุณอุ่นไม่รู้จะวิวาทกับใคร มิหันมาเล่นงานฉันแย่ไปหรือ"

พลอยเกือบจะหลุดปากชวนพ่อเพิ่มมาอยู่ด้วยกันเสียที่บ้าน อย่างที่เคยชวนคุณเชยไว้ครั้งหนึ่ง แต่นึกอีกทีหนึ่งพ่อเพิ่มเป็นผู้ชาย ควรที่จะปีกกล้าขาแข็งเลี้ยงตัวได้เอง ผิดกับคุณเชยซึ่งเป็นผู้หญิง จะอยู่กับพี่น้องก็ไม่น่าเกลียด พ่อเพิ่มดูเหมือนจะรู้ใจพลอยว่ากำลังนึกอะไรอยู่ เพราะพ่อเพิ่มมองดูหน้าพลอย แล้วก็หัวเราะแค้นๆ พูดขึ้นว่า

"เปล่าดอกแม่พลอย ฉันพูดไปอย่างนั้นเอง ไม่ได้ตั้งใจจะมาอาศัยแม่พลอยอยู่หรอก ฉันเป็นผู้ชาย ลูกเมียก็ยังไม่มี ตัวคนเดียวอยู่ที่ไหนก็อยู่ได้ ไม่เดือดร้อนอะไรเลย"

"แล้วพ่อเพิ่มคิดว่าจะทำอย่างไรต่อไป" พลอยถาม

"ฉันก็ว่าฉันจะอยู่ที่บ้านเรื่อยๆ ไปก่อน" พ่อเพิ่มตอบ "ถ้าฉันยังทนได้ก็ทนไป แต่วันหลังถ้าเรื่องมันเหลืออดเหลือทนก็ออกมาเสีย ไม่เป็นไรหรอกแม่พลอย อยู่ที่บ้านก็ใช้ว่าฉันจะกินอยู่อย่างสบายนัก ถึงจะออกจากบ้านมา อยู่ที่ไหนมันก็เท่ากัน"

หลังจากพ่อเพิ่มกลับไปแล้ว พลอยมานั่งคิดก็รู้ว่าการ
ที่คุณเชยออกจากบ้านไปกับหลวงโอสถนั้น ทำให้ตนโล่งใจ
ไปอีกอย่างหนึ่ง เพราะคุณเชยนั้นเป็นพี่สาวที่พลอยรักมาก
เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นพี่สาวคนเดียว ของตน การที่คุณเชยได้
ออกไปมีเหย้ามีเรือน เป็นอิสระแก่ตนจึงเป็นเรื่องที่ควรยินดี
ส่วนชีวิตในครอบครัวของคุณเชย จะเป็นอย่างไรต่อไปนั้น
เป็นเรื่องที่จะดูกันต่อไปภายหลัง จริงอยู่คุณเชยเอง ก็ยอมรับ
ว่าหนีตามผู้ชายไป นับว่าเป็นเรื่องที่น่าอับอายขายหน้า แต่
พลอยก็รู้ดีว่าเวลาเป็นสิ่งที่แก้ไขเรื่องเหล่านี้ นานเข้าคนก็จะ
ลืมไม่พูดถึงเรื่องนี้ต่อไป และถึงจะอย่างไรก็ตาม คุณเชยก็
เป็นผู้ใหญ่แล้ว มิใช่เด็กรุ่นสาว และออกจากบ้านไปกับหลวง
โอสถ เมื่อเข้าคุณพ่อสิ้นแล้ว และทำงานศพเสร็จ เหตุที่
จะต้องครหาจึงเกือบจะไม่มี อะไรเหลือ นอกจากคนที่ชอบ
ก่อนแคะนินทาคนอื่น ก็คงจะหาเหตุนั้นจนได้ อีกอย่างหนึ่ง
นั้น การที่คุณเชยออกจากบ้านคลองบางหลวงไป ทำให้พลอย
โล่งใจรู้สึกว่ามีคนผูกพันกับบ้านนั้น ตราบใดที่คุณเชยยัง
อยู่ พลอยก็รู้สึกว่าเป็นภาระหน้าที่ อันจะต้องไปมาหาสู่เยี่ยม
เยือน ซึ่งพลอยเห็นว่าเป็นภาระ ที่ก่อให้เกิดความหนักใจ
เพราะจะต้องไปในที่ๆตนเป็นบุคคลไม่พึงปรารถนา แต่เมื่อ

คุณเซยออกมาเสียแล้ว พลอยก็สามารถเก็บตัวไว้ต่างหาก ไม่ไปเกี่ยวข้องกับตัวอีกต่อไป

คุณเซยหายเงียบไป ไม่มีข่าวคราวส่งมาให้ นอกจากหนังสือสองสามบรรทัดที่ฝากพ่อเพิ่มมาให้ ในระยะแรก พลอยพยายามสืบถามข่าวคราวจากคุณเปรม และคนอื่นก็ไม่ค่อยได้เรื่อง รู้แต่ที่บ้านหลวงโอสถ อยู่แถวถนนตะนาว พลอยเคยคิดว่าจะไปหาแต่ก็ต้องเปลี่ยนใจ เพราะเมื่อคิดดูอีกทีหนึ่ง การที่คุณเซยหายเงียบไป ไม่ส่งข่าวคราวมาให้ทราบนั้น อาจเป็นเพราะคุณเซยอยากอยู่คนเดียว ยังไม่อยากจะเกี่ยวข้องกับพี่น้อง ถ้าพลอยจะติดตามไปหาในขณะนี้ คุณเซยอาจไม่เต็มใจต้อนรับ และอาจถือว่าเป็นการละลาบละล้วงก็ได้ ทางที่ดีที่สุดในระหว่างนี้ ก็คือรออยู่ที่บ้านจนกว่าคุณเซยจะมาหาเอง ความคิดนี้คุณเปรมเห็นด้วยพูดว่า

"คุณเซยเธอไม่ไปไหนหรือคุณแม่พลอย อีกหน่อยพอเธอสบายใจเธอก็จะมาหาแม่พลอยเอง ฉันทว่าไม่ช้าแต่คุณเซยเท่านั้นที่จะมาหาแม่พลอย แม่พลอยนั่งรออยู่ที่บ้านนี้แหละ วันหนึ่งแม้แต่คุณอุ่น ก็จะต้องเดินเข้ามาหา"

คุณเปรมพูดที่เล่นที่จริง ขณะที่ได้ยินนั้น พลอยมิได้นึกฝันเลยว่าจะเป็นไปได้

ระหว่างระยะเวลาหนึ่งปีที่ล่วงไป ตาอันก็เติบโตขึ้นตามลำดับ ส่วนตาอันก็เจริญขึ้นตามวัย ปัญหาเรื่องตั้งชื่อตาอัน มาเกิดขึ้นหลังจากเจ้าคุณพ่อถึงแก่กรรม คุณเปรมตั้งใจไว้แต่แรกว่าจะขอให้เจ้าคุณพ่อ ตั้งชื่อหลาน แต่จะเป็นเพราะเจ้าคุณพ่อยังเจ็บ และทุกคนจะนึกถึงความเจ็บไข้ของเจ้าคุณพ่อมากกว่า หรืออย่างไรก็ตามที่ เรื่องขอชื่อให้ตาอันจึงไม่มีใครพูดขึ้นในระยะที่พลอยไปอยู่บ้านคลองบางหลวง จนเจ้าคุณพ่อถึงแก่กรรมไปแล้ว คุณเปรมจึงได้พูดถึงเรื่องนี้ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ทำให้พลอยต้องนึกถึงเสด็จทันที และในโอกาสแรกพลอยก็ชอบตาอัน ซึ่งขณะนี้มีอายุได้ห้าเดือนเศษเข้าวัง เพื่อถวายตัวและขอประทานชื่อ

เสด็จทรงมองดูตาอันอย่างทรงพระเมตตา และรับสั่งเหมือนกับคนอื่นๆ ที่เห็นว่าตาอันหน้าตาคล้ายคลึง มาทางแม่ "พ่อชื่อเปรมแม่ชื่อพลอย" เสด็จรับสั่ง "เดี๋ยวนี้เขาชอบชื่อหรูหราๆ มีหลายพยางค์...เปรม กับ พลอย...ชื่อประพันธ์ ก็แล้วกัน" แล้วเสด็จก็ประทานสายสร้อยคอเส้นเล็กๆ เส้นหนึ่ง มีจี้ลงยาเป็นอักษรพระนามไขว้แก่ตาอัน เป็นเครื่องหมายว่าตาอันได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็ก

คุณเปรมหัวเราะชอบใจ เมื่อได้ยินชื่อลูกเป็นครั้งแรก
พลอยเห็นคุณเปรมกำลังอารมณ์ดี ก็ถามขึ้นว่า

"แล้วตาอันล่ะ คุณเปรมจะว่าอย่างไร"

"จะให้ฉันว่าอะไรกับอายอันล่ะ แม่พลอย" คุณเปรม
ถามกลับ

"ฉันหมายถึงชื่อตาอัน" พลอยอธิบาย "คุณเปรมจะ
ตั้งชื่อตาอันว่าอย่างไร เพราะจนเดี๋ยวนี้แกก็ยังไม่ชื่อ"

"ก็เรียกมันว่าอายอันเรื่อยๆ ไปก็แล้วกันนี่แม่พลอย"
คุณเปรมตอบ

พลอยถอนหายใจใหญ่ รู้สึกไม่พอใจเลยที่คุณเปรม
ชอบแสดงให้เห็นความแตกต่างเหลื่อมล้ำกัน ระหว่างตาอัน
กับตาอัน

"ไม่ได้หรอกคุณเปรม ตาอันมีชื่อเสด็จประทานให้
ออกเพราะ ฉันก็อยากได้ชื่อให้ตาอันให้เพราะเหมือนกัน"

คุณเปรมหัวเราะแล้วตอบว่า "ตามใจแม่พลอยเถิด อาย
อันเดี๋ยวนี้มันเป็นลูกแม่พลอย ลูกติดแม่มาอีกทีหนึ่ง แม่
พลอยตั้งเอาเองก็แล้วกัน ฉันไม่เก่งหรอกของพระค้อย่างนี้"

พลอยรู้ว่าคุณเปรมพูดสัพยอก แต่พลอยจะพยายาม
คาดคั้น ให้คุณเปรมช่วยคิดชื่อตาอันสักเท่าไร คุณเปรมก็คิด

ไม่ออก จนในที่สุดพลอยก็นึกถึงคำพูดของช้อยออก เมื่อตอน
ตาอันเกิด "ตาอันน้องตาอัน" ช้อยเคยพูด พลอยคิดว่าตาอันที่
นั่งเล่นอยู่ข้างๆ เข้ามากอดไว้ มองดูคุณเปรมแล้วพูดว่า

"ตาอันลูกแม่ พี่ตาอัน ตาอันชื่อประพันธ์ ตาอันชื่อ
ประพนธ์ก็แล้วกัน ประพนธ์พี่ประพันธ์" พลอยสังเกตเห็นคุณ
คุณเปรมก็พอจะเข้าใจว่า ความจริงนั้นคุณเปรมก็รักตาอันอยู่
ไม่น้อย ที่คุณเปรมทำเป็นไม่สนใจต่อตาอันก็ดี ทำเฉยเมยต่อ
ตาอันก็ดี ตลอดจนรักเชิดชูตาอันซึ่งเกิดจากพลอย จนเห็นได้
ชัดก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นอุบายที่คุณเปรมทำขึ้นด้วยความรัก
เพื่อที่จะให้พลอยเป็นห่วงใยตาอัน และเห็นว่าเป็นกรรมสิทธิ์
ของตนยิ่งขึ้นเท่านั้นเอง ในใจจริงคุณเปรมก็รักตาอันเยี่ยง
บิดารักบุตร การแสดงกิริยาที่เป็นอุบายเพื่อผลบางอย่างนั้น
ไม่ถูกนิสัยของพลอย ถึงแม้ว่าอุบายที่แสดงออกมานั้น จะ
เป็นด้วยเจตนาดีสักเพียงใดก็ตาม ขณะนี้ความเฉยเมยของคุณ
เปรมที่มีต่อตาอัน เป็นสิ่งเดียวที่พลอยรู้สึกรำคาญ จะพูด
ออกไปตรงๆ ก็ยังนึกเกรงใจคุณเปรมอยู่ พลอยจึงทำไม่รู้ไม่
เห็นเสีย แต่ก็ยังได้กำหนดไว้ในใจว่า วันหนึ่งจะต้องพูดกับ
คุณเปรมในเรื่องนี้ ให้เข้าใจกันเสียที

ตาอันอายุได้ขวบกว่าๆก็เริ่มเล่นกับตาอันได้ พลอยนั่งดูเด็กสองคนเล่นหัวด้วยกัน ก็ให้นึกขบใจคุณเปรม อยู่ครั้นๆ ที่มีลูกสำรองไว้เป็นเพื่อนเล่นกับลูกของตน มิฉะนั้นตาอันในฐานะเป็นบุตรคนแรก จะต้องเหงาเพราะขาดเพื่อนเล่นเป็นแน่แท้ ตาอันนั้นดูเหมือนจะรู้ฐานะของตนอันแท้จริง ด้วยญาณพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะพยายามทุกทางที่จะเอาใจตาอัน และในบางกรณีตาอันก็ยอม เป็นเบี้ยล่างให้จนพลอยรู้สึกสงสาร เป็นต้นว่าตาอันเล่นอะไรอยู่ก่อน ตาอันก็เข้ามาขี้แย่งตามประสาเด็ก ตาอันก็ยอมให้ทุกครั้งไป มิได้หวังแทนของเล่นนั้น พลอยต้องดูตาอันอยู่เป็นนิจเพราะเกรงว่าจะเสียนิสัย

พลอยรู้สึกตัวว่าตั้งท้องอีกครั้งหนึ่ง แต่ครั้งนี้อาการแพ้ท้องคลื่นเหียนน้อยกว่าครั้งแรก เมื่อพลอยบอกคุณเปรม คุณเปรมก็แสดงอาการดีใจจนออกนอกหน้าเหมือนกับครั้งแรก เริ่มจะเอาใจพะเน้าพะนอ พร้อมกับพูดว่า

"แม่พลอย คราวนี้นั่นขอลูกผู้หญิงสักคนเถิด" ซึ่งทำให้พลอยต้องหัวเราะตอบว่า

"คุณเปรมพูดราวกับว่าเป็นขนมขั้มนั้นทำเอาได้ยังไง" แต่ก็นึกในใจอยู่เสมอว่า ลูกคนต่อไปต้องเป็นผู้หญิง

บทที่ ๑๘ (หน้าที่ ๒)

ฤดูกาลผ่านไป จากน้ำร้อนเข้าหน้าฝน และตอนท้ายหน้าฝนในคืนวันหนึ่ง อากาศเริ่มจะเย็นเข้าแล้ว พลอยต้องสะดุ้งตื่นขึ้นในตอนดึก เพราะคุณเปรมเขย่าตัวปลุกเบาๆ

"แม่พลอยลุกมาดูอะไรที่หน้าต่างหน่อย" คุณเปรมกระซิบ

พลอยลุกงัวเงียออกมาที่หน้าต่างอย่างคนเพิ่งตื่นจากหลับ คุณเปรมเอื้อมแขนมาโอบหัวไหล่ไว้ แล้วก็ชี้ให้คุณปรากฏการณ์อย่างหนึ่งบนท้องฟ้า

สิ่งนั้นเป็นแสงสว่างขวางท้องฟ้าอยู่เห็นได้ถนัด ทางตอนหัวเป็นดวงกลมโตสีแดงหม่น และห่อหุ้มอยู่ด้วย กลุ่มหมอก มีแสงสว่างพุ่งออกเป็นทางยาว ลำโตะประมาณบานประตู่ใหญ่ๆ สิ่ง que เห็นนั้นลอยอยู่ติดฟ้า แสงสว่างจากหัวและหางบดบังรัศมีกลุ่มดาวอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง พลอยหายใจงงนอนเป็นปลิดทิ้ง หัวใจนั้นเศร้าหมองลงทันทีที่ได้เห็น และรู้สึกหนาวสะท้านเยือกเย็นทั่วไป

"อะไรนั่นคุณเปรม" พลอยกระซิบถาม

"ดาวหาง...ดวงใหญ่เหลือเกิน" คุณเปรมกระซิบตอบแล้วก็ถอนใจใหญ่ มือที่โอบไหล่พลอยอยู่นั้นรัดพลอย

แน่นขึ้น เหมือนกับว่าคุณเปรมเองก็รู้สึกหนาวเช่นเดียวกับ
พลอย

"ตายจริงคุณเปรม !" พลอยปรารภขึ้นเบาๆ "ดาว
หางขึ้นนี้ ฉันเคยได้ยินผู้ใหญ่ท่านพูดว่าไม่ดี ฉันเกิดมาก็เพิ่ง
เคยเห็นครั้งนี้ ฉันนึกว่าดาวหางมันก็เป็นดาวดวงเล็กๆ
เหมือนดาวดวงอื่นๆ ไม่รู้เลยว่าจะใหญ่โต ถึงเพียงนี้ คุณ
เปรม หัวอยู่ทางนี้ หางไปโน่นเกือบจรดขอบฟ้า ฉันไม่สบาย
ใจเลยทีเดียว"

"อย่านึกมากไปเลยแม่พลอย" คุณปลอบด้วยเสียงที่
ไม่แน่ใจนัก "ฉันได้ยินใครเขาเล่าว่าตามตำราฝรั่ง ดาวหาง
เป็นขอบธรรมดา ชั่วแต่นานๆ จะ โผล่มาให้เห็นทีหนึ่ง
เท่านั้น"

"ก็นั่นละสิคุณเปรม" พลอยตอบ "โผล่มาให้เห็น
ครั้งใด ผู้ใหญ่ท่านจึงว่าจะต้องมีเรื่อง"

คุณเปรมโอบตัวพลอยแน่นขึ้นอีกแล้วพูดว่า

"ฉันเองก็เพิ่งเคยเห็นครั้งนี้เหมือนกันแม่พลอย เห็น
แล้วก็หวาดๆ ในใจอย่างไรชอบกล จะพูดไปเขาก็หาว่า เป็น
คนโบราณคร่ำครึ" คุณเปรมถอนใจใหญ่แล้วชวนพลอยกลับ
เข้านอน พลอยนอนไม่หลับต่อไปอีกนาน เพราะจากหน้าต่าง

ตึก หางของดาวหางนั้นยังส่องแสงเป็นประกายยาวแลเห็นได้
ชัด แลดูน่าสพึงกลัวเป็นลางบอกเหตุร้าย ทำให้พลอยต้อง
นอนอยู่ด้วยความกระวนกระวายใจ

รุ่งขึ้นก็มีข่าวโจษจันกันทั้งเมืองเรื่องดาวหางขึ้น ต่างคน
ต่างซุบซิบกันว่าถ้าดาวหางขึ้นเช่นนี้ ผู้มีบุญคนใดคนหนึ่งก็
ต้องสิ้นชีวิตลง หรือมิฉะนั้นก็ต้องมีเหตุอันเป็นวิฤต เช่น
ข้าวยากหมากแพงหรือโรคระบาด ในบ้านเมือง ทุกครั้งที่พูด
กันถึงเรื่องดาวหาง ทุกคนก็มีสีหน้าแสดงความไม่สบายใจ
แต่ก็ไม่มีใครสามารถพยากรณ์ สิ่งใดได้แน่ชัด ดาวหางดวง
นั้นขึ้นอยู่นาน อาทิตย์หนึ่งก็แล้ว สิบวันกว่าก็แล้ว ดาวหางก็
มาปรากฏให้เห็นทุกคืน เป็นประจำ จนความตื่นเต้นใน
ระยะแรกชักจะซาลงไป ระหว่างนั้นคุณเปรมก็เก็บความมา
เล่าให้พลอยฟัง ถึงความรู้ทางดาราศาสตร์ เกี่ยวกับดาวหาง
ดวงนั้นว่ามีชื่อว่าอะไร เคยเห็นกันมาแล้วกี่หน และบอกว่า
ครั้งนี้นับว่า ดาวหางดวงนั้นเข้ามาใกล้โลกมากกว่าที่เคย จึง
ทำให้เห็นได้ถนัดและดูดวงโตมาก ทุกอย่างนี้พลอยรับฟัง
ด้วยความสนใจ แต่มิได้ทำให้เกิดความสบายใจขึ้นกว่าเก่า
มากนัก

วันหนึ่งคุณเปรมกลับออกมาจากในวัง และขณะที่นั่ง
กินข้าวอยู่ ก็พูดกับพลอยอย่างหัวเราะๆว่า

"แม่พลอยดาวหางของแม่พลอย เห็นจะไม่เกี่ยวกับ
เราเสียแล้ว"

"ทำไมคุณเปรม" พลอยถาม กลับสนใจขึ้นมาใหม่
ทันที

"ฉันเพิ่งได้ข่าวจากในวังตอนกลางวันวันนี้เองว่า
พระเจ้ากรุงอังกฤษสวรรคต"

พลอยยกมือขึ้นลูบอกแล้วพูดว่า

"เห็นไหมล่ะคุณเปรม ฉันว่าไว้แล้วไม่มีผิด ถ้าดาว
หางขึ้นอย่างนี้ต้องคนมีบุญขนาดเข้าฟ้าเข้าแผ่นดินตาย แต่
พระเจ้ากรุงอังกฤษคนนี้ช่างมีบุญจริงนะคุณเปรม จะ
สวรรคตดาวหางมาขึ้นถึงเมืองไทย พระนามท่านอย่างไร คุณ
เปรมรู้ไหม"

"พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗" คุณเปรมบอกให้แล้วก็
หัวเราะพูดต่อไปว่า "ดาวหางมันไม่ได้ขึ้นแต่ในเมืองไทย
หรอกแม่พลอย ที่ไหนๆเขาก็เห็นกันทั้งนั้น เมืองอังกฤษเขามี
เมืองขึ้นมาก เมืองแขก เมืองพม่า เมืองมาลาญ ก็เป็นประเทศ
ราชทั้งนั้น จะสวรรคตทั้งทีก็ต้องขึ้นให้เห็นกันให้ทั่ว"

"ฉันเคยเห็นแต่รูปของท่าน" พลอยพูด "ตัวอ้วนๆ มี
เคราหน้าตาเป็นฝรั่ง คุณไม่มีสง่าราศีเหมือนเจ้านาย ของเราเลย
แต่พอรู้ว่าสวรรค์ก็อดสงสารไม่ได้ แต่ก็โล่งใจไปที่หนึ่งที่
ดาวหางดวงนี้ไม่เกี่ยวข้องกับเรา"

"นั่นซีฉันก็โล่งใจเหมือนกัน" คุณเปรมเห็นด้วย
"ฉันติดโรคกลัวดาวหางของแม่พลอย ตั้งแต่เห็นคืนแรกแล้ว
ใจคอไม่สบายเลยจนถึงวันนี้"

ตั้งแต่นั้นพลอยก็สิ้นกังวลในเรื่องดาวหาง เพราะได้
ทราบข่าวที่ตรงกับความเชื่อของตนแล้ว จึงเชื่อต่อไป ว่า
ดาวหางดวงนั้นจะไม่มีผลมาเกี่ยวข้องกับเมืองไทย และตาม
ความจริงตั้งแต่ได้รับข่าวสวรรค์ของ พระเจ้ากรุงอังกฤษ
ดาวหางดวงนั้นก็เริ่มเดินทางห่างจากโลกออกไป คุณดวงเล็ก
ลงเรื่อยๆ จนในที่สุดก็มองไม่เห็น

ในระยะเวลาอีกไม่กี่วันต่อมา คุณเปรมกลับออกมาจาก
ในวังแล้วบอกพลอยว่า

"แม่พลอย วันนี้พระเจ้าอยู่หัวทรงประชวรไม่เสด็จ
ออก"

"ประชวรมากหรือคุณเปรม" พลอยรีบถามขึ้นทันที

"ไม่มากหรอก ประชวรไข้เล็กน้อย วันนี้ทรง
ราชการอยู่ที่ข้างใน ไม่มีอะไรหรอก อีกสองสามวันก็หาย"
พลอยได้รับข่าวประชวรแต่เพียงแค่นั้นเอง ขณะนั้น
พระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ที่พระที่นั่งอัมพรสถาน ใน
พระราชวังดุสิต เมื่อถึงเวลาเข้าเวรคุณเปรมก็ต้องกลับไป
ที่นั่น พลอยนึกแน่ใจว่าเป็นการประชวรตามปกติ และไม่มีใคร
พูดถึงอาการประชวรนี้เลย หลังจากได้ทราบข่าวประชวร
ราวๆห้าวัน เป็นวันที่คุณเปรมจะกลับมา นอนบ้าน พลอย
เตรียมสำหรับกับข้าวไว้คอยตามปกติ แต่เย็นวันนั้นตลอดจน
กลางคืนอีกทั้งคืน คุณเปรมก็หายไป ทำให้พลอยรู้สึกกระวน
กระวายใจอยู่ตลอดรุ่ง

แล้วรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งยายเทียบกลับจากตลาดตอนสาย
เดินร้องไห้โศกๆ เข้ามาในบ้าน พอเห็นหน้า พลอยรีบลง
กระโดดถามว่าเรื่องอะไรกัน ยายเทียบก็ทรุดลงนั่งยกมือ
พนมท่อมหัวร้องไห้โศกใหญ่แล้วพูดว่า

"คุณเจ้าขา ! เขาพูดกันในตลาดว่าในหลวงสวรรคต
เสียแล้ว วันนี้คนร้องไห้กันทั้งตลาด ไม่มีใครทำมาค้าขาย กัน
เลย"

พลอยใจหายวาบต้องทรุดตัวลงนั่งที่กระไดตึก นึก
สังหรณ์ใจขึ้นมาทันทีว่า ยายเทียบมิได้พูดขำวลือ เหลวไหล
แต่ใจนั้นยังไม่ยอมเชื่อ เพราะถ้าประชวรหนักหนา ก็คงจะรู้
เรื่องมาก่อน แต่พลอยได้ข่าวประชวร มาเพียงห้าหกวัน
เท่านั้น จริงอยู่คุณเปรมหายไปทั้งคืน คงจะต้องมีเหตุสำคัญ
ในวัง แต่บางทีพระอาการประชวร จะหนักขึ้นเท่านั้นเอง
เห็นจะไม่ใช่สวรรคต พลอยพยายามหลอกตัวเองว่า พระ
เจ้าอยู่หัวมิได้เสด็จสวรรคต เพราะยังไม่สามารถจะเชื่อได้ว่า
จะเสด็จสวรรคตได้อย่างไร พลอยเกิดมาในแผ่นดินของท่าน
ที่รู้สึกว่าเป็นสุข แต่น้อยคุ้มใหญ่ มีชีวิตอยู่ได้ด้วย
ความแน่นอนเหมือนกับว่ามีต้นโพธิ์อันใหญ่ คุ้มกันอยู่ให้
ได้รับความร่มเย็น เพราะพระบารมี ตระกูลของพลอยทั้ง
ตระกูล ตลอดจนถึงเจ้าคุณพ่อก็ล้วนแล้วแต่ได้รับราชการ
ตั้งเนื้อตั้งตัว ปกครองกันมาได้เป็นสุขจนถึงชั้นบุตรหลาน
เพราะพระมหากรุณาธิคุณ บรรพบุรุษของคุณเปรมลงเรือ
ลำเภา มาจากเมืองจีนก็ได้ทรงชุบเลี้ยงจนเป็นขุนนาง คุณ
เปรมก็เป็นมหาเด็กลูกโกลีซิดพระองค์ พลอยเองนั้นตั้งแต่เด็ก
มา ก็อยู่ในวัง ชีวิตทุกด้านในวังนั้นก็แวดล้อมพระองค์อยู่
และดำรงอยู่ได้ด้วยพระเจ้าอยู่หัว เหมือนกับพระอาทิตย์ อัน

เป็นศูนย์ที่ตั้งของดาวต่างๆในจักรวาล พลอยเคยนึกเสมอว่า ถ้าเสด็จสิ้นพระชนม์ลง การจะเป็นอย่างไร เคยนึกว่าเมื่อ สิ้นบุญเจ้าคุณพ่อลงตนจะต้องทำอะไร จนบัดนี้เจ้าคุณพ่อก็ สิ้นบุญลงไปจริงๆแล้ว แต่เรื่องพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต นั้น พลอยไม่เคยนึกถึงเลย เพราะนึกไปไม่ถึงด้วยเป็นเรื่อง ใหญ่ และถึงแม้ว่าจะนึกถึง ก็เห็นว่าตัวนั้นบาปกรรมอย่าง หนักทีเดียว ถ้าหากว่ายายเทียบไม่เหลวไหล และข่าวนั้นเป็น จริง ก็เท่ากับว่าหลักหรือแกนของโลกมนุษย์ ที่พลอยรู้จักนั้น สลายลง ทั้งที่รู้สึกสังหรณ์ในใจ อยู่อย่างมาก พลอยก็พูดกับ ยายเทียบว่า

"ยายเทียบไปเที่ยวฟังอะไรเอามาพูด พูดอะไรเป็น ว่างไม่ดีหรอก"

ยายเทียบร้องให้อีกโฮใหญ่ลงกราบแม่พระธรณี สบถ สาบานยืนยันว่าข่าวนั้นเป็นความจริง แล้วก็เดินร้องให้เข้าไป ในครัว อีกครู่หนึ่งก็มีเสียงคนร้องให้มาจากครัว และเสียงคน ร้องให้มาจากเรือนคุณนุ้ย พลอยกลับขึ้นตึกอย่างช้าๆ รู้สึกใจ คอเหี่ยวแห้งและกำลังขาอ่อนลงไปพิศปกติ พลอยจะกระทำ อะไรก็ยังไม่ได้ เพราะใจนั้นยังไม่เชื่อนิท ถ้าอะอะโวยวาย เสียแต่บัดนี้ คุณเปรมรู้เข้าจะว่าได้ว่าเป็นกระต่ายตื่นตูม ทาง

ที่ดีที่สุด ก็คือรอให้คุณเปรมกลับบ้าน พลอยเดินไปเดินมาอยู่
บนตึกอย่างกระวนกระวายใจ จะหยิบอะไรขึ้นมาทำตามปกติ
ก็ไม่สำเร็จเพราะไม่มีแกใจ พลอยเดินไปที่ตู้เสื้อผ้า นึกว่าจะ
สำรวจดูผ่านงูไว้ทุกซ์ แต่แล้วก็บังคับจิตใจให้เดินเลย ไปเลีย
ทางอื่น ยังไม่ยอมปล่อยใจให้เชื่อในข่าวร้าย กลุ้มใจหนักเข้า
เพราะคุณเปรมยังไม่กลับ พลอยก็ไปยืนโผล่ หน้าต่างคอย

วันนั้นอากาศมีครึ้มไปทั่ว ไม่มีแสงแดด ทำให้แลดู
ครึ้มเยือกเย็น ลมเหนือที่เริ่มจะพัดในเดือนตุลาคม หยดน้ำใน
วันนั้น แม้แต่ใบไม้สักใบก็ไม่มีกระดิก เสียงนกเล็กๆที่เคย
ร้องอยู่ตามพุ่มไม้ก็เงียบหายไป ธรรมชาติทั่วทั้งกรุงเทพฯ ดู
เหมือนจะแสดงความโศกสลดในความวิปโยคอันยิ่งใหญ่
พลอยชะเง้อมองข้ามรั้วบ้าน ออกไปข้างนอกเพื่อว่าคุณเปรม
จะขึ้นรถกลับมา ตรงข้ามฝั่งคลองอีกข้างหนึ่ง มีบ้านเรือนคน
แถบนั้น ปลูกอยู่เรียงราย ส่วนมากเป็นบ้านไม้เก่าๆเล็กๆอย่าง
ชาวบ้านธรรมดา หญิงชราคนหนึ่งเดินขึ้นกระไดบ้าน อย่าง
เงื่องหงอย มองดูจากข้างหลังที่ค่อมลงเพราะความชรา พลอย
ก็เห็นได้ชัดว่าหญิงคนนั้นกำลังสะอึกสะอื้น รำไห้ พลอยรีบ
ส่งสายตาไปเสียทางอื่นไม่ยอมมองภาพนั้น ในใจนั้นร้องว่า
"ไม่จริง ! ไม่จริง ! เป็นไปไม่ได้ ! คงได้ยินเรื่องเหลวไหลมา

อย่างยายเหียบ" พลอยมองข้ามไปยังอีกบ้านหนึ่ง ค่อยยังชั่ว
หน่อย เพราะที่บ้านนี้ เป็นบ้านผัวหนุ่มเมียสาวเพิ่งได้กัน
ใหม่ๆ พลอยเคยมองจากตึกเห็นคู่ผัวเมียคู่นี้หยอกล้อกันอย่าง
รื่นเริงทุกวัน แต่อะไรกัน วันนี้ทั้งคู่เป็นอะไรไป พลอยยกมือ
ขึ้นขยี้ตาแล้วเพ่งมองคู่อีกครั้งหนึ่ง หญิงสาวผู้เป็นภรรยา
นั้นนั่งอยู่ที่ประตูที่จะออกมาที่ลานเรือน ห้อยเท้าลงมาที่ลาน
แขนทั้งสองนั้นพาดอยู่ที่เข่า และซบศีรษะกับแขนร้องไห้
อย่างเห็นชัดๆ ชายหนุ่มผู้เป็นสามีนั่งอยู่ในเรือนชิดกับตัว
ภรรยา มือหนึ่งลูบหลังภรรยาเป็นเชิงปลอบ แต่อีกมือหนึ่ง...
พลอยรู้สึกได้ว่าหัวใจของตัวเองนั้นทรุดลงไปอีก เมื่อเห็นอาการ
กิริยาของชายคนนั้น...อีกมือหนึ่ง ยกผ้าขาวม้าขึ้นซับน้ำตาที่
หน้าของตน... ผู้ชายออกสามศอกร้องไห้อย่างไม่มีอับมีอาย

พลอยสบัดหน้าหลบภาพจากภายนอก เข้ามาเสียดข้างใน
ตึก หัวใจเต้นดังตึกๆเหมือนตำข้าว ความเชื่อถือ ในข่าวร้ายที่
ได้ยินเพิ่มมากขึ้นทุกระยะที่หัวใจเต้น พลอยเหลือบดูพระ
บรมรูปแผ่นใหญ่ที่ติดไว้ ในที่สูงในห้องกลาง พระบรมรูป
องค์นั้น เป็นพระบรมรูปคราวเสด็จยุโรป ทรงฉลองพระองค์
แบบฝรั่ง ทรงพระมาลาแบบฝรั่ง เป็นพระบรมรูปเห็นเพียง
ครึ่งพระองค์ โผล่จากหน้าต่างตึก พระพักตร์นั้นเปี่ยมไปด้วย

ความเมตตาปราณี และพระเนตรของพระบรมรูปนั้น จับ
สายตาผู้ที่ดูอยู่เหมือนกับจะให้ความยืนยันมั่นใจ พลอยค่อย
รู้สึกสบายใจขึ้น เมื่อมองดูพระบรมรูปและลงนั่งจับตามอง
อยู่อย่างนั้น จะนานเท่าไรก็ไม่รู้สึก

คุณเปรมมาถึง โดยพลอยไม่รู้ตัว คุณเปรมเดินขึ้นตึกแต่
เบาๆเข้ามานั่งลงข้างพลอย พอพลอยเหลือวไปสบตา ไม่ต้อง
ไต่ถามว่าอย่างไร คุณเปรมก็ร้องไห้ คำตอบเท่านั้นพอแล้ว
สำหรับพลอย พลอยก้มลงกราบพระบรมรูป แล้วก็ซบหน้า
ลงกับตักคุณเปรมร้องไห้สะอึกสะอื้น ไม่น้อยกว่าเมื่อคราว
เจ้าคุณพ่อตาย แต่ในใจของพลอยนั้นรู้สึกว่คราวนี้ เป็นความ
สูญเสียที่มากกว่าแรงกว่า และจะมีผลไกลกว่า เป็นหนักหนา

เสียงคุณเปรมพูดพลอบเบาๆ และพูดขึ้นว่า

"นี่เสียเถิดแม่พลอย ฉันออกมาอาบน้ำปลัดฟ้า
ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น เดียวก็ต้องรีบกลับเข้าวังอีก เพราะ
ตอนบ่ายจะทรงพระบรมศพ แล้วเชิญพระบรมศพไปขึ้น
ปราสาทในวังหลวง ระหว่างนี้จะทำอะไรต้องระวังตัว เพราะ
เพิ่งปลัดแผ่นดินใหม่ เมื่อคืนนี้สมเด็จพระบรม...เอ๋ย !...พระ
เจ้าอยู่หัวองค์ใหม่ ท่านเสด็จเข้าที่ บนพระที่นั่งอัมพร ไม่ได้
เสด็จกลับวังสราญรมย์ พวกฉันก็ยังไม่ได้มีใครกินข้าวเลย ถึง

จะกินก็กินไม่ลง... เพิ่งมารู้สึกหิวไส้จะขาดเมื่อถึงบ้าน แม่
พลอยช่วยคุณให้เขาหาอะไรให้ฉันกินหน่อยเถิด เพราะตอน
บ่ายจะต้องไป เดินเข้ากระบวนแห่จากสวนดุสิตไปในวัง ไม่มี
มีอะไรรองท้อง ฉันเห็นจะเป็นลมตายแน่"

พลอยได้ยินคำพูดของคุณเปรมก็นึกถึงหน้าที่ของตน
ออก รีบลุกขึ้นเช็ดน้ำตา รีบไปตระเตรียมผ้าไว้ให้คุณเปรม
อาบน้ำ และสั่งเด็กให้ไปบอกชายเทียบจัดหาสำหรับ ขณะที่
เดินหยิบเสื้อผ้าคุณเปรมนั่นเอง น้ำตาก็ยังไหลออกมาเรื่อยๆ
ซึ่งพลอยก็ไม่เห็นความจำเป็นอะไรที่จะต้องไปเช็ดให้แห้ง
เพราะคุณเปรมเอง ก็ยังร้องไห้อยู่เรื่อยๆ เช่นเดียวกัน

คุณเปรมอาบน้ำปลัดผ้าเสร็จแล้ว ก็ออกมานั่งกินข้า
เงียบๆ พยายามเคี้ยวกลืนโดยปราศจาก ความเอร็ดอร่อย
เหมือนกับว่าข้าวนั้นเป็นยาขม ที่จำเป็นต้องกลืนเข้าไปเพื่อ
ประทังชีพ พลอยนั่งปรนนิบัติ คุณเปรมอยู่ข้างๆสำหรับ เห็น
คุณเปรมนั่งเงียบนัก จะชวนคุยเรื่องอื่นก็ไม่มีแ까ใจ ได้แต่ถาม
เรื่องสวรรคต คุณเปรมเล่าให้ฟังว่า ทรงพระประชวรไม่หนัก
หนาอะไรนัก เมื่อวันพุธที่แล้วก็ยังเสด็จที่ต่างๆใน
พระราชฐานได้ ชั่วแต่ว่ามีได้เสด็จออกข้างหน้า เพื่อทรง
ราชการตามปกติตั้งแต่วันจันทร์ และได้มีลายพระ

ราชหัตถเลขากลับไป ลาราชการตามที่เคยปฏิบัติมาทุกครั้ง
ประจวบ พอดีวันพฤหัสบดี ก็เสด็จอยู่แต่ในที่ ทางมหาดเล็ก
ก็นึกว่า จะทรงพักผ่อนพระวรกาย มิได้มีใครคิดเป็นอย่างอื่น
จนถึงวันเสาร์นายแพทย์จึงได้แจ้งต่อเสนาบดีว่า พระอาการ
น่าวิตก บางท่านเสนาบดีได้รับเชิญเสด็จสมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชมกุฎราชกุมาร มาจากวังสราญรมย์ พอตกบ่าย
พระเจ้าอยู่หัวก็หมดสติ และพอสองยามคืนวันเสาร์นั่นเอง ก็
เสด็จสวรรคตบนชั้นสาม ของพระที่นั่งอัมพร ท่ามกลางพระ
มเหสี พระเจ้าลูกยาเธอ และบรรดาเจ้าจอมที่อยู่เฝ้าพระ
อาการ

"แล้วข้างในเป็นอย่างไรบ้างเมื่อสวรรคตแล้ว"

พลอยถามขึ้น

"ฉันก็ไม่ได้เห็น" คุณเปรมร้องตอบ "สวรรคตแล้ว
สมเด็จพระที่นั่งเสด็จกลับสวนสีกาดู ต่อขึ้นไปก็มีแต่ เสียงร้องไห้
กึกก้องได้ยินลงมาถึงข้างล่าง เขาว่าหมอปัวแกต้องวิ่งเข้าวัง
ออก พยายามคุณจอมที่เป็นลมบ้าง อะไรบ้าง จนหมอเองก็
แทบจะเป็นลมล้มไปอีกคนหนึ่ง พวกมหาดเล็กก็ต้องวิ่ง
ทำงานกันวุ่น ไม่มีเวลาจะไปร้องไห้ ร้องห่มกับใคร พอเสร็จ
งานฉันก็รีบมา พอกินข้าวอิ่มก็ต้องกลับเข้าไปอีกนี่ก็อึด

แล้ว" คุณเปรมวางขามข้าว "ที่แรกก็นึกว่าหิว พอเอาจริง
เอาจิวก็กินไม่ลง เมื่อเจ้าคุณพ่อฉันตาย ฉันไม่ได้ร้องไห้
เสียใจถึงเพียงนี้เลย หาที่ไหนด อย่างสิ้นเกล้าฯ ไม่ได้อีกแล้ว
เจ้าประคุณ"

คุณเปรมกินข้าวเสร็จแล้วก็รีบขึ้นรถกลับเข้าวัง ฝ่าย
พลอยผู้ซึ่งถูกทิ้งให้อยู่คนเดียวอีกครั้งหนึ่ง ก็ไม่สามารถข่ม
ใจให้มีสมาธิทำอะไรเหมือนปกติได้ ใจนั้นคิดถึงแต่ในวัง
เป็นห่วงเสด็จอยากจะทำอะไรเหมือนปกติได้ ใจนั้นคิดถึงแต่ในวัง
ตนจะไป พลอยเดินไปเดินมาด้วยความกระวนวายใจจนบ่า
ยนี้ก้ออกว่าเย็นวันนี้ เขาจะแห่พระบรมศพกลับเข้าวัง อย่าง
น้อยที่สุดที่ตนจะทำได้ในวันนี้ ก็คือ ไปคอยเฝ้าถวายบังคม
พระบรมศพ ตามข้างถนนหนทาง ยังดีกว่านั่งอยู่ที่บ้าน โดย
ไม่มีจิตใจจะทำอะไรถูก พอนึกออกพลอยก็รีบแต่งกาย เข้า
เครื่องไว้ทุกข์ บอกนางพิศให้ไปตามรถม้ามาคันหนึ่ง แล้วก็
ขึ้นรถม้าออกจากบ้านสองคนกับนางพิศ มุ่งหน้าไปทางถนน
ราชดำเนิน

ตลอดทางที่พลอยผ่าน มีแต่ชาวบ้านร้านตลาดแต่งกาย
ไว้ทุกข์นั่งดำ เดินมุ่งหน้าไปทางเดียวกันทั้งสิ้น ทุกคนมี
ใบหน้าอันเศร้าหมอง ส่วนมากถือดอกไม้รูปเทียนในมือ บาง

คนเดินร้องไห้ดังๆ บางคนก็เดินเซ็ดน้ำตา ทุกคนต่างมุ่งหน้าไปคอยกระบวนแห่พระบรมศพ เพื่อถวายบังคมสักการะในวันนี้

รถม้าที่พลอยนั่งมาแล่นมาถึงสะพานข้างโรงสี พลอยบอกให้รถหยุดรออยู่ที่นั่น แล้วก็เดินปนกับฝูงคนไปยัง ถนนราชดำเนินใน เมื่อพลอยไปถึงนั่น มีทหารยืนถือปืนหันปากกระบอกลงดิน ยืนรายทางอยู่ทั้งสองข้างถนน และตามสองข้างถนนนั้นราษฎรมานั่งคอยถวายบังคมพระบรมศพกันโดยตลอด ทุกคนเงียบกริบไม่มีใครส่งเสียง กระโถกกระตาค พลอยค่อยๆ หลีกคนเข้าไปเห็นมีที่ว่างอยู่ข้างถนนหน่อยหนึ่ง ก็เข้าไปนั่งเยื้องไปข้างหนึ่ง พอเอื้อมมือถึง มีทหารยืนรายทางอยู่คนหนึ่ง

พลอยนั่งคอยอยู่นาน ฝูงคนที่มาคอยถวายบังคมก็มากขึ้นทุกที อากาศที่ครึ้มอยู่ตลอดวันนั้น กลายเป็นเมฆฝนขนาดหนักบดบังท้องฟ้ามืดมิดไปทั่ว ราวกับเวลากลางคืนที่มีคสนิท พลอยมองไปข้างหน้า ตามขอบฟ้า เห็นฟ้าแลบไกลๆ เป็นระยะๆ และเสียงฟ้าร้องดังคลื่นๆ อยู่ไกลๆ แต่ดินฟ้าอากาศที่แสดงอาการว่า ฝนจะตกนั้น มิได้ทำให้ฝูงชนที่มาคอยถวายบังคมพระบรมศพนั้นที่อดอวยไปได้เลย เวลายิ่งล่วง

ไป ความมืดก็ยิ่งทวีขึ้น พลอยขนลุกเมื่อ ได้ยินเสียงคนเป็นอัน
มากร้องไห้โฮ ดังมาจากถนนราชดำเนินนอก อันเป็นต้นทาง
ในที่สุดก็ได้ยินเสียงดนตรี เสียงปี่เสียงกลองจากกระบวนแห่
กระบวนหน้าข้ามสะพานมัฆวาฬ เดินมาตามถนนราชดำเนิน
ใน คู่แห่นั้นถือเทียนแวววาวแลดูเป็นทางยาวคู่หนึ่งสุดลูกตา
เสียงปี่เสียงกลองชนะ ดังโกล้เข้ามาอีก หมู่คนที่นั่งอยู่ริม
ถนนเริ่มจุดดอกไม้รูปเทียน ที่ต่างมีอร่ามกับนัดกันไว้ อีก
สักครู่หนึ่งตามสองข้าง ถนนก็มีแสงรูปเทียนคารคาศเหมือน
ดาวในท้องฟ้า นางพิศจุดรูปเทียนส่งมาให้จากข้างหลัง
พลอยรับมาถือไว้ ยกสองมือกำไว้แน่น พระบรมโกษ
ประดิษฐานอยู่บนพระยานมาศสามลำคาน กั้นทางด้วยพระ
มหาเศวตฉัตร แลดูสูงทมิฬข้ามสะพานมาแล้ว ทุกคนแปร
เสียงร้องไห้ด้วยความรู้สึกจากหัวใจ ทุกคนก้มลงกราบถวาย
บังคม พลอยนั่งใจเต้นระทึก มือที่ถือรูปเทียนอยู่นั้นเริ่มสั่น
ด้วยความเศร้าสลด ยิ่งพระบรมโกษถูกเชิญโกล้เข้ามา เสียง
คนร้องไห้ก็อังกโกล้ติดตามมา เหมือนกับจะแข่งกับเสียงปี่
กลอง พอพระยานมาศเคลื่อนมาอยู่ตรงหน้า พลอยก็ก้มลง
กราบถวายบังคม และเมื่อเงยหน้าขึ้น ตาก็พอดีไปจับอยู่ที่
ใบหน้าทหารที่ยืนรายทาง ทหารคนนั้น ยืนถือปืนกลับปลาย

กระบอกลง ก้มหน้าไม่มีกระดิกตามที่ได้รับคำสั่ง ใบหน้า
ของทหารคนนั้นเป็นใบหน้าของ เด็กหนุ่มชาวบ้านนอก
เหมือนกับทหารคนอื่นๆที่เกณฑ์เข้ามา แต่สิ่งที่เข้ามา
ปลดปล่อยความรู้สึกของพลอย ให้ปะทุออกมาทั้งหมด ก็คือ
บนใบหน้าทหารหนุ่มนั้น มีทางน้ำตาไหลอยู่ไม่ขาดสาย
พลอยเป็นคนที่ไม่ค่อยแสดง ความรู้สึกออกมาให้คนอื่นเห็น
แต่เมื่อเห็นหน้าทหารคนนั้นด้วยแสงเทียนที่ถืออยู่ พลอยก็
ปล่อยโฮออกมา อย่างหมดอับอาย

พลอยนั่งอยู่ข้างถนนนั้นอีกนาน จนกระบวนแห่หายเข้า
ประตูวังไปแล้ว พลอยจึงลุกขึ้นเดินกลับช้าๆ ตามองดูยอด
ปราสาทและหลังคาตำหนักในวัง ซึ่งแลเห็นได้เป็นครั้งคราว
ด้วยสายฟ้าแลบ ชีวิตที่ผ่านมาทั้งหมด ดูนานหนักหนา แต่
เหตุการณ์วันนี้ก็เหมือนหลักบอกระยะทางแห่งชีวิตว่า ได้
ผ่านพ้นไประยะหนึ่งแล้ว ระยะต่อไป จะเป็นอย่างไรนั้นดูมืด
เหมือนกับความมืดที่กั้นกางอยู่ข้างหน้า ไฟแลบอีกปลาบ
หนึ่ง จนแลเห็นทุกอย่างได้ชัด เสียงฟ้าร้องแสบแก้วหูแล้วฝน
ท่าใหญ่ ก็ระหน่ำลงมาอย่างไม่ลืมหูลืมตา พลอยเดินช้าๆ
ต่อไปอย่างไม่มีรีบร้อน นางพิศก็รู้ใจไม่เร่ง พอถึงรถและขึ้นรถ
ได้ พลอยก็เปียกโชกไปทั้งตัว รถม้านั้นมุ่งหน้ากลับบ้าน มี

พลอยนั่งมาอย่างทอคอาลัย ไม่เคียดร้อนต่อความเปียกและ
ความหนาวเย็นในขณะนั้น

จบแผ่นดินที่หนึ่ง

แผ่นดินที่ ๒

บทที่ ๑

บ่ายวันหนึ่ง พลอยนั่งดูลูกๆ เล่นกันอยู่ที่หน้าตึก ตาอันเวลานี้อายุเจ็ดขวบเศษ ตาอันเวลานี้อายุราวๆ ห้าขวบ และตาอ้อบุตรชายคนที่สองของพลอย ที่ท้องค้ำแผ่นดินมาเกิดเอาในรัชกาลที่ ๖ ระหว่างงานพระเมรุ พระพุทธเจ้าหลวง มหาราช อายุราวๆ สามขวบ ตลอดเวลาที่ท้องตาอ้อ พลอยก็นึกในใจอยู่ตลอดว่า ลูกคนนี้จะต้องเป็นผู้หญิง แต่พอออกมาจริงก็เป็นผู้ชาย หน้าตาไม่ผิดกับตาอันเท่าไรนัก ชื่อที่เรียกกันในครอบครัว ก็ต้องเป็นตาอ้อต่อจากตาอันเป็นธรรมดา และชื่อจริงนั้นคุณเปรมตั้งให้ชื่อว่า "ประพจน์" ซึ่งเมื่อคิดดูว่าเริ่มจาก "ประพนธ์" และ "ประพันธ์" แล้วก็ธรรมดาอีกเหมือนกัน พอตาอ้ออายุได้สองขวบกว่าๆ พลอยก็ตั้งท้องอีกหนหนึ่ง ขณะนี้ยังไม่คลอด คราวนี้พลอยถึงกับบนบานศาลกล่าว ขอให้ลูกเป็นผู้หญิง และในระหว่างเดียวกันก็นึกในใจว่า หน้าตาลูกสาวที่ยังไม่เกิดนั้นควรจะเป็นอย่างไร แม้แต่ชื่อก็คิดไว้ให้ล่วงหน้า ว่า "ประไพ" เมื่อพลอยบอกคุณเปรมถึงเรื่องนี้ คุณเปรมก็หัวเราะแล้วพูดสัพยอกว่า "ระวังให้"

ดีเถิดแม่พลอย เดี่ยวออกมาเป็นผู้ชายเสียอย่างตาอ้อด ก็
จะต้องวุ่นวายคิดซื้อกันอีก"

ตั้งแต่พลัดแผ่นดินมาคุณเปรมก็ได้เลื่อนฐานะขึ้นไปใน
หน้าที่ราชการ หลังจากพระบรมราชาภิเษกแล้ว คุณเปรมก็ได้
ตำแหน่งมหาดเล็กหุ้มแพร ราชทินนามว่านายสนองราชกิจ
คนทั้งปวงก็พากันเรียกว่า คุณสนองฯ เรื่อยมา ชื่อคุณเปรมที่
พลอยเคยเรียกมาแต่แรกก็ดูจะเลือนหายไป ต่อมาอีกปีหนึ่งมี
งานบรมราชาภิเษกสมโภช มีเจ้านายจากประเทศต่างๆ ใน
โลกมาชุมนุมในกรุงเทพฯ มากกว่าที่เคยปรากฏมาใน
ประเทศใดๆ ในตะวันออก คุณเปรมหรือคุณสนองฯ รับ
ราชการคราวนั้นมีความดีความชอบมาก ได้เหรียญตรา
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และพอเสร็จงานบรมราชาภิเษก
สมโภชแล้วไม่นาน คุณเปรมก็ย้ายตำแหน่ง จากกรม
มหาดเล็ก ไปอยู่กรมวัง เลื่อนบรรดาศักดิ์ขึ้นเป็นคุณพระ มี
ราชทินนามว่า พระบริบาลภูมินารถ วันที่ได้รับสัญญาบัตร
คุณเปรมกลับบ้าน แล้วพูดกับพลอยว่า

"แม่พลอย เดี่ยวนี้ฉันเป็นคุณพระเสียแล้ว ได้ยินใคร
เรียกว่าคุณพระ รู้สึกว่าแสบเหง้าเหงือกลงไปถนัดใจ เมื่อเป็น
คุณสนองหุ้มแพรนั้น ฟังดูเป็นหนุ่มเข้าที่อยู่ฉันก็ไม่เคียดร้อน

แต่พอเป็นคุณพระนี่ฉันถึงรู้ตัวว่าแก่" คุณเปรมเดินเข้าไป
มองดูตัวที่กระจกในห้อง ยกมือขึ้นลูบผมที่เริ่มจะหงอก
ประปราย เนื้อขมับขึ้นไปทั้งสองข้าง แล้วพูดต่อไปว่า

"ใครเขาเห็นฉันจะแก่ก็ช่างเถิด ดีเสียอีก แต่มีคนๆ
หนึ่งที่ฉันอยากให้เห็นว่าฉันยังหนุ่มอยู่เสมอ คนๆนั้นคือ แม่
พลอย เพราะฉะนั้นแม่พลอยอย่าได้รีเรียกฉันว่าคุณพระ ตาม
คนอื่นเขาไปเป็นอันขาดทีเดียว เคยเรียกว่าอย่างไรก็ขอให้คง
เรียกอย่างนั้น ถ้าฉันไม่ฟังฉันจะทิ้งเสียไปหาเมียใหม่"

พลอยหัวเราะชอบใจ แล้วตอบว่า

"ดูคุณเปรมพุดสี ! เดียวก็ว่าตัวแก่แต่อีกประเดี๋ยวก็
จะรักษาเมียใหม่ ยังกะว่าฉันคอยหวงห้าม อยากมีสักกี่คนก็ได้
ฉันไม่ว่าหรอก" พลอยหยุดหัวเราะแล้วพูดต่อไปว่า

"ความจริงคุณเปรมจะแก่ลงไปฉันก็ไม่เห็นจะน่า
กลัวอะไร เพราะคุณเปรมไม่ได้แก่ลงไปคนเดียว ฉันก็แก่ลง
ไปด้วยเหมือนกัน และถ้าจะว่ากันไปแล้ว ฉันรู้สึกตัวว่า
เดี๋ยวนี้ฉันแก่กว่าคุณเปรมเสียอีก คุณเปรมหนุ่มกว่าแต่ก่อน
เป็นไหนๆ"

ถ้อยคำที่พลอยพูดนั้นเป็นเชิงสัพยอกก็จริง แต่มีสาระ
แห่งความจริงใจอยู่ในนั้นมากกว่าที่พลอยรู้ตัว เพราะขณะนี้

พลอยรู้สึกตัวว่าเป็นผู้ใหญ่โดยสมบูรณ์ ผู้ใหญ่ที่เป็นญาติก็
ตายไปบ้างแล้วหลายคน เมื่อพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลก่อนเสด็จ
สวรรคตแล้วไม่นาน เสด็จของพลอยก็เริ่มประจวบ และเมื่อ
ประจวบอยู่ได้สัก สามเดือนก็สิ้นพระชนม์ ทำให้พลอยต้อง
โศกเศร้าอย่างหนักอีกครั้งหนึ่ง และต้องหอบลูกเข้าวังทั้งที่
เป็นแม่ลูกอ่อน เพื่อช่วยคุณสายทำงานเกี่ยวกับงานพระศพ
ซึ่งตั้งไว้ที่หอธรรมสังเวช งานถวายพระเพลิงเสด็จผ่านพ้นไป
แล้ว ที่ตำหนักคงมีแต่คุณสายและซ้อย กับข้าหลวงอีกสอง
สามคนที่มีอายุคงอยู่ไป โดยไม่มีเจ้านายที่เคยคุ้มครอง
ประทับอยู่ หลังจากที่เสด็จสิ้นพระชนม์แล้ว พลอยก็รู้สึกตัว
ว่าเป็นผู้ใหญ่ขึ้น โดยสมบูรณ์ มิใช่เด็กหรือรุ่นสาว ที่ยังมี
ผู้ใหญ่คอยคุ้มครอง แต่เป็นคนที่ต้องรับผิดชอบต่อตัวเอง
และเป็นที่ยิ่งต่อลูกๆที่เกิดมา

ถ้าหากใครจะถามพลอยว่า แผ่นดินก่อนกับแผ่นดิน
ปัจจุบันนั้นแตกต่างกันอย่างไร พลอยก็คงจะต้องนึกถึง คุณ
เปรมก่อนผู้อื่น เพราะความแตกต่างนั้นเห็นได้ชัดในตัวของคุณ
คุณเปรม แผ่นดินก่อนนั้นเป็นแผ่นดินของผู้ใหญ่สูงอายุ คุณ
เปรมตลอดจนคนอื่นๆ ที่พลอยรู้จักจึงวางท่าทางเป็นผู้ใหญ่
กิริยาอาการแต่งกาย ตลอดจนชีวิตประจำวัน หรือวิธี

ทำงานการก็รู้สึกว่าเป็นอย่างผู้ใหญ่ทั้งสิ้น แต่พอผลัดแผ่นดินใหม่ การเปลี่ยนแปลง และความแตกต่างนั้น ก็เริ่มลำแดงตัวออกมาทีละน้อย แผ่นดินใหม่เป็นแผ่นดินของคนหนุ่มบรรยากาศในพระราชสำนัก ก็เป็นบรรยากาศของความหนุ่มแน่น คุณเปรมก็เปลี่ยนไปตามโดยไม่รู้ตัว การแต่งเนื้อแต่งตัวนั้น คุณพิถิพิถันเอาสวยเอางามกว่าแต่ก่อน ท่าทางก็ดูทะมัดทะแมงกระเดียดไปทางฝรั่ง หมากพลูบุหรืที่เคยกิน ก็เปลี่ยนไปเป็นบุหรืกระป๋องจากนอก และที่พลอยรู้สึกตะจิตตะขวงใจ แต่ไม่กล้าห้ามปราม ก็คือ คุณเปรมเริ่มกินเหล้าฝรั่งจากนอกชนิดต่างๆ ซึ่งมีราคาแพง และถึงแม้ว่าคุณเปรมจะอธิบายถึงการเข้าสมาคม และคุณสมบัติอันพิเศษไม่มีอันตรายของเหล้านั้นๆอย่างไร พลอยก็ยังเห็นว่าเป็นเหล้าอยู่นั่นเอง

การพิถิพิถันในเรื่องการแต่งกายของคุณเปรม ที่มาเริ่มมีขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่พลอยอดสังเกตุมิได้ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพลอยโดยตรง คุณเปรมซื้อผ้าม่วงผ้าพื้นต่างๆเป็นจำนวนมากมาย และตัดเสื้อที่ใช้ผ้าราคาสูงเป็นจำนวนมาก จะไปไหนก็แต่งตัวอย่างประณีตบรรจง เหมือนกับว่าจะไป ประกวดประชันกับใคร พลอยจำได้ว่าครั้งหนึ่งคุณเปรม

ไม่พิถีพิถันเท่าไรนัก เพราะในแผ่นดินก่อน มหาเด็กลงจะเข้าไปข้างในนุ่งได้แต่ผ้าพื้น และผมนั้นก็ต้องเอามือเสยหรือขี้เสยก่อนมิให้เรียบ แต่เดี๋ยวนี้กาลสมัย เปลี่ยนไป ราชสำนักแผ่นดินปัจจุบันยังไม่มีข้างใน ความสำคัญต่างๆ ตลอดจนความหรูหราโอ้อ่า ก็ออกมารวมประกวดประชันกันอยู่ข้างหน้า ทุกคนพยายามทำตนให้อยู่ในสายตาของคนอื่น คุณเปรมมีฐานะส่วนตัวดีกว่าคนธรรมดา ก็ย่อมจะแสดงความหรูหราโอ้อ่าได้มาก ความเปลี่ยนแปลง ในตัวคุณเปรมนั้น พลอยอยู่ด้วยสายตาที่เป็นกลาง บางอย่างก็นึกขึ้น บางอย่างก็รำคาญ บางอย่างก็ใจหายใจคว่ำแทน เมื่อคุณเปรมเริ่มสะสมผ้านุ่งและเสื้อหมวกตลอดจนถุงตีน พลอยก็ตามใจและนึกขึ้นนึกเอ็นดูไปในขณะเดียวกัน แต่พอคุณเปรมเอ่ยขึ้นมาว่า เสื้อนอกที่ซักรีดในเมืองไทยนั้นฝีมือไม่ดี ไม่เรียบร้อย อยากจะส่งไปซักที่สิงคโปร์ โดยฝากเรือเมล์ไป พลอยก็นึกรำคาญเห็นว่ามากเรื่อง และทำเป็นเฉยเสีย ไม่เอออวยด้วย คุณเปรมซื้อรถยนต์ตอนเดียวเครื่องทองเหลือง จุดไฟแก๊สที่ตะเกียงข้างหน้ามาคันหนึ่ง และข้างแถมมาขับ พลอยก็เห็นดีด้วย เพราะรถยนต์เป็นของใหม่ สะอาดสะอาด รวดเร็วกว่ารถม้า และทำให้พลอยได้มีหน้ามีตาไปด้วย แต่คุณเปรมก็มิดได้เล็ก

เลี้ยงม้า กลับซื้อม้ามาเพิ่มเติม และจ้างคนเลี้ยงเป็นพิเศษ เพราะคุณเปรมเป็นเลื่อป้ามาหลวงรักษาพระองค์ ถ้ามีเวลาว่างต้องออกขี่ม้าฝึกม้า ด้วยลักษณะอัน โลด โผนต่างๆ ทำให้พลอยไม่สบายใจอยู่เนืองนิจ

การเปลี่ยนแปลงที่พลอยเห็นได้ชัดอีกอย่างหนึ่ง ก็คือชีวิตในวัง เพราะแผ่นดินนี้ยังไม่มีข้างใน ดังที่ได้กล่าวแล้ว ความรุ่มโรยก็เริ่มเกิดขึ้นในวังทีละน้อย ระเบียบประเพณีต่างๆนั้นยังคงมีอยู่เช่นเดิม ตำแหน่งรักษาและพระที่นั่งก็ยังเหมือนเก่า มิได้ปรักหักพังลงไป แต่ทุกครั้งที่พลอยเข้าวังเพื่อเยี่ยมเยียนพวกพ้อง คนเคยรู้จัก พลอยก็เกิดความรู้สึกเหมือนกับว่าไปในบ้านที่ไม่มีเจ้าของ เจ้านายชั้นพระมเหสีหรือพระอัครชายา ก็เสด็จไปประทับตามวังต่างๆข้างนอก ซึ่งสร้างขึ้นเป็นส่วนพระองค์ เจ้าจอมมารดาบางท่าน ที่มีพระองค์เจ้าเป็นต่างกรม ก็กราบบังคมทูลลาออกไปอยู่วัง กับพระองค์เจ้าที่เป็นบุตร ในวังเหลือเจ้านายน้อยพระองค์ที่ประทับอยู่เป็นประจำ มีแต่คุณพนักงาน โขลนจำ ซึ่งยังคงมีหน้าที่ราชการ และข้าหลวงเจ้านายที่สิ้นพระชนม์ไปแล้ว หรือมิฉะนั้นก็คนเฝ้าตำหนักต่างๆ ที่ท่านเจ้าของออกไปสร้างวัง อยู่ข้างนอก

ทางบ้านคลองบางหลวง พลอยมิได้ไปติดต่อกีฬาวิ่ง
อีกเลย แต่แรกเมื่อพ่อเพิ่มยังอยู่ในบ้าน พลอยก็พอมิท่าง
ทราบข่าวคราวต่างๆ ซึ่งมีได้สนใจนัก แต่พ่อเพิ่มก็อยู่ไปได้
ไม่นานเท่าไร พ่อเพิ่มก็ได้ภรรยาคนหนึ่งชื่อเชื่อน บุตรสาว
พ่อค้าเล็กๆน้อยๆ แถวถนนบ้านแขก และพ่อเพิ่มก็ข้ามฟาก
มาอยู่ที่บ้านภรรยาข้าราชการที่เดิมเรื่อยมา ตนบัดนี้ได้รับ
พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หลวงภักดิ์วิจารณ์ ทุกคนพา
กันเรียกพ่อเพิ่มว่า "คุณหลวงภักดิ์" แม้แต่พลอยเองก็เรียก
ตามคนอื่นไปเช่นนั้น

พลอยนั่งดูดูๆ วิ่งเล่นกันอยู่ใจก็หวนนึกไปถึงเรื่อง
เก่าๆ ที่ได้ผ่านมาในชีวิต ขณะนั้นรถเจ๊กคันหนึ่งมาจอด ที่
หน้าประตูบ้าน ผู้หญิงกลางคนๆหนึ่ง นุ่งห่มสีไม่ดูฉลาดสม
กับวัยก้าวลงจากรถ มือถือห่อกระดาษห่อหนึ่ง หญิงคนนั้น
ชำระอัฐค่าโดยสารแล้วก็เดินเข้ามาในบ้าน พลอยนั่งดูอยู่
อย่างไม่สนใจ เพราะเมื่อมองไปที่แรก ก็จำไม่ได้ว่าเป็นใคร
นึกว่าคงมาหาคนอื่นในบ้าน หญิงคนนั้นก้าวเข้ามาในประตู
บ้าน หยุดมองเหลียวซ้ายแลขวา ครู่หนึ่ง พอแลเห็นพลอยก็
ยิ้มเดินตรงเข้ามาหา ตะวันตอนบ่ายส่องตรงหน้าหญิงคนนั้น
พอดี ทำให้แลเห็นหน้าไม่ได้ถนัด พลอยยกมือขึ้นป้องหน้าดู

อยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็ลุกขึ้นยืนอย่างรวดเร็ว แทบจะกระโดดโลดเต้นด้วยความดีใจ เหมือนเมื่อยังเป็นเด็กๆ ปากีร้องตะโกนออกไปว่า

"คุณเชย !"

คุณเชยหัวเราะเดินตรงเข้ามาถึงตัวพลอยโดยเร็ว คุณเชยเองก็ดีใจที่ได้พบน้องสาวอย่างบอกไม่ถูก เหมือนกัน

"คุณเชย" พลอยร้องขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เอื้อมมือออกไปจับแขนคุณเชย เพื่อดูให้แน่ใจว่ามีได้ฝันไป หรือตาฝาดไป

"โธ่คุณเชย หายไปไหนมาตั้งหลายปี ฉันคิดถึงออกจะตายไป จะไปหากี่ไปไม่ถูก !"

คุณเชยทรุดตัวลงนั่งแล้วลูบแขนพลอยให้นั่งลงข้างๆ ตน แล้วก็เริ่มหัวเราะและร้องให้พร้อมๆ กันไป ด้วยความดีใจอีกสักครู่หนึ่ง คุณเชยจึงพูดออกมาได้เป็นคำ และพูดขึ้นว่า

"แม่พลอย ฉันก็คิดถึงแม่พลอยใจจะขาดเหมือนกัน แม่พลอยสบายดีหรือ ขอน้ำฟักินสักอีกหนึ่งเถิด เรื่องมันมากอีกสักครู่หายเหนื่อยแล้วจะเล่าให้ฟัง"

พลอยเรียกเด็กให้หามาให้คุณเชย แล้วก็นั่งยิ้มดูหน้าพี่สาว คุณเชยถามถึงเด็กที่วิ่งเล่นอยู่ต่อหน้า ก่อนอื่น พลอยบอกว่าหลาน คุณเชยก็เรียกมากอดรักทีละคน

สำหรับตาออดคุณเชยกอดอยู่นาน พิจารณาดูเปรียบเทียบกับ
หลานอื่น แล้วพูดขึ้นว่า

"ฉันรักคนนี้มากเสียแล้วละแม่พลอย" แล้วคุณเชยกก็
หัวเราะ ประารภขึ้นว่า "คูสิ ! พอมาถึงก็เริ่มลำเอียงทีเดียว แต่
เดี๋ยวนี้ฉันปล่อยแก่เสียแล้ว แม่พลอยอย่าถือสาฉันเลย"

พลอยสังเกตดูรูปร่างหน้าตาคุณเชย เห็นพอมและดำลง
ไปกว่าแต่ก่อน ที่เห็นได้ชัดก็ตรงที่มือ เพราะมือคุณเชยมิได้
เล็กเรียว เหมือนเมื่อยังอยู่ที่บ้าน แต่กลายเป็นมือของคน
ทำงานหนัก เพราะหนาขึ้น และข้อตามนิ้วแตกทุกข้อ ถึงคุณ
เชยจะพอมและดำลงไป กิริยาอาการของคุณเชยก็ยัง
กระปรี้กระเปร่า แสดงว่าไม่มีโรคภัยเบียดเบียน และในแว
ตาของคุณเชยนั้นประกาย แสดงให้เห็นว่าคุณเชยมีความสุข
ในชีวิต คุณเชยกินน้ำกินท่า นั่งพักผ่อนหายเหนื่อยแล้ว
พลอยก็ถามขึ้นว่า

"คุณเชยยังไม่ได้บอกฉันเลยว่าหายไปไหนมาตั้ง
หลายปี ปล่อยให้ฉันคิดถึงเสียย่าแม่ทีเดียว"

"ฉันออกจากบ้านไป ตอนแรกฉันก็ไปอยู่ที่ถนน
ตะนาวกับคุณหลวงเขานั่นแหละ" คุณเชยตอบ "ที่แรกฉันก็
คิดว่าจะมาหาแม่พลอยเหมือนกัน แต่ธุระมันมากมีอะไรต่อ

อะไรจะต้องทำอยู่เรื่อย ผัดวันประกันพรุ่งไป วันแล้วก็วันเล่า แล้วมันก็กลายเป็นเดือนจนกลายเป็นปีๆไป ระหว่างนั้นก็ไปบ้านนอกกับคุณหลวงเขาเสียบ้าง เลยดูหายไปนาน แต่เดี๋ยวนี้พอมีเวลาหายใจได้บ้างแล้ว ต่อไปฉันจะมาหาบ่อยๆ ถ้าแม่พลอยไม่รังเกียจ"

"คุณเชยพูดอะไรอย่างนั้น" พลอยท้วงขึ้น "ฉันจะไปรังเกียจได้อย่างไร มีแต่นั่งคิดถึงคุณเชยอยู่เรื่อยๆ คุณเชยเล่าให้ฉันฟังให้ละเอียดสักหน่อยเถิด ว่าคุณเชยไปทำอะไรมาบ้าง ฉันอยากรู้"

"เรื่องมันมากละแม่พลอย" คุณเชยตอบ "ไม่รู้จะจดจำมาเล่าอย่างไรถูก วันแรกที่ฉันออกจากบ้านไป คุณหลวงเขาก็พาไปที่บ้านเขาทีเดียว พอเห็นบ้านเขาก็ใจหาย ฉันแทบจะลงนั่งร้องไห้ เพราะเราไม่เคยอยู่อย่างนั้น บ้านเขาอยู่ในตรอก เป็นเรือนปั้นหยาเก่าๆ มีบ้านคนอื่นปลูกอยู่ติดๆกัน อีกหลายหลัง อย่างที่เขาเรียกว่า 'ไก่อบินไม่ตก' เวลาเดินเข้าไปก็ต้องเดินสะพานไม้เก่าๆยืดยาว เวลาอยู่บ้านจะพูดจะทำอะไร ชาวบ้านเขาก็ต้องเห็น ต้องได้ยิน บ้านอื่นเขาจะพูดอะไรกันเราก็ได้ยินเหมือนกัน เขาคำกันแจ่มๆวันยังค่ำ ใต้ถุนบ้านก็แสนจะสกปรก มีแต่น้ำครำส่งกลิ่นตรลบอบอวล ฉันไปถึง

แต่แรกพอเห็นบ้าน ก็คิดถึงตัวแทบจะนั่งลงร้องไห้ที่ตีน
กระได แต่เพราะรักเพราะสงสารคุณหลวงเขาก็ต้องทนเอา
พอขึ้นบ้านไปเห็นแต่ความรกรกเหมือนรังหนู เพราะเมียเก่าคุณ
หลวงเขาตายมานาน อยู่คนเดียวไม่มีใครช่วยดูแลก็ต้องเป็น
อย่างนั้น ฉันต้องรบกับความสกปรก ความรกรกรังอยู่ตั้ง
เกือบสามเดือนจึงค่อยดูได้ คุณหลวงเขาก็ดีหอรอก เอาใจฉัน
ทุกอย่าง เงินทองของฉันเขาไม่ยอมแตะะ เขาว่าเดี๋ยวจะมีคน
นิินทาว่าพาฉันมาปกอลอก แต่ก็นั่นแหละเงินเดือนที่ได้ มันก็
ไม่พอ ฉันต้องแอบชักส่วนของฉันออกจ่ายไม่ให้คุณหลวงรู้
มันก็พอประทังไปได้ แต่ฉันก็ทำอะไรเสียเองหมดเกือบทุก
อย่าง ไม่มีบ่าวไพร่จะใช้อย่างคนอื่นเขา เวลามันจึงไม่มีจะไป
ไหนมาไหน ปีแรกทั้งปีฉันเกือบจะไม่ได้โผล่ไปไหนเลย
นอกจากจะไปตลาดซื้อผักกับข้าว แต่แรกๆก็นึกอาย เพราะไม่
เคยทำ เคยเป็นลูกพระน้าพระยา จะกระเดียดกระจาดไปจ่าย
ตลาด ก็รู้สึกชอบกล แต่แล้วมันก็เคยไปเอง เดียวนี้ไปไหน
มาไหนได้คนเดียว ไม่ต้องมีคนตามหลังเหมือนเมื่อก่อน"

คุณเชยหยุดหัวเราะในชะตาของตนเอง แล้วพูดต่อไปว่า

"ก็อยู่กันไปอย่างนั้นแหละแม่พลอย บางวันก็ทุกข์
น้ำตาแทบจะเซ็ดหัวเข้า บางเวลาก็เหนื่อยแทบสายตัว จะขาด

แต่ความเจ็บช้ำน้ำใจนั้นไม่เคยมี ถ้าจะว่ามันเป็นสุข มันก็สุข
เราอยู่กันอย่างคนจน ไม่ได้ฟุ่มเฟือย เหมือนเขาอื่น พอสิ้น
แผ่นดินได้สักหน่อยเขาก็ยุบกรมหมอ คุณหลวงก็เลยกว้าง
นอนอยู่กับบ้านเฉยๆ ตอนนี่สิเริ่ม จะอึดคึดเอาจริงๆ หนักเข้า
ฉันก็หนุนให้คุณหลวงเขาทำยาขาย เพราะตำรับตำราเขาก็มี
อยู่ แต่เขาบอกว่า เขาไม่มีทุน ฉันจะเอาเงินของฉันออกเขาก็
ไม่ยอม ต้องเถียงต้องอ้อนวอนกันอยู่นานเขาจึงตกลง เดียวนี้
ค่อยยังชั่ว เพราะหาอัฐได้พอกินพอใช้ไปวันหนึ่งๆ" คุณเชย
หยุดกินหมากแล้วก็เล่าต่อ

"แต่มันก็เหนื่อยบ้างเหมือนกันแม่พลอย ฉันต้อง
ช่วยเขาบดเครื่องยา ปั่นเม็ดยาอยู่ทั้งกลางวันกลางคืน ข้างเด็ก
มาช่วยอีกสองคนก็ไว้ใจไม่ค่อยจะได้ ยิ่งขายยาได้มากก็ยิ่ง
เหนื่อยมาก นานๆก็ต้องออกบ้านนอก กับคุณหลวง เอายาไป
ขายบ้าง ซื้อเครื่องยาสมุนไพรบ้าง เพราะซื้อได้ถูกกว่าในกรุง
แต่มันก็ดีหรอก มีกำไรเหลือ ฉันเก็บๆ ไว้ได้บ้าง เดียวนี้คุณ
หลวงเช่าตึกแถวเขาที่ริมถนน ข้างล่างเปิดเป็นร้านขายยา ฉัน
ก็เลยย้ายไปนอนที่นั่น เพราะจะได้ดูแลได้สะดวก"

พลอยใจหายเมื่อได้ยินคุณเชยเล่าถึงตอนนี้ เพราะมิได้
เคยนึกฝันมาก่อนเลยว่า คุณเชยจะต้องไปอยู่ ห้องแถว ขายยา

อยู่ริมถนน ถ้าเป็นตนเองต้องไปอยู่อย่างนั้น บางทีพลอยจะ
ไม่รู้สึกแปลกใจเลย แต่คุณเชยนั้น คุณไม่น่าจะเป็นไปได้

พลอยอยากจะรู้รายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตคุณเชยมากกว่า
ที่คุณเชยเล่า จะถามรายละเอียดเหล่านั้น ออกไปตรงๆก็
เกรงใจ ได้แต่ถามเลียบเคียงเข้าไปว่า

"คุณเชยขายยาได้คืออยู่หรือ"

"ก็ยั้งนั่นแหละแม่พลอย" คุณเชยตอบ "มันก็พอกิน
พอใช้ไปวันหนึ่งๆ แต่จะเอารู่มเอารวยนั้นก็ไม่ได้" คุณเชย
หยิบห่อกระดาษที่ถือติดมือมาด้วย แก้ออกวางตรงหน้าพลอย
"นี่ไงฉันเอามาฝากเพราะเห็นแม่พลอย มีลูกมาก พวกนี้ยา
หอม" คุณเชยชี้มือ ไปที่ห่อยาเม็ดหนึ่ง "และยามยาแก้
วิงเวียน เวลาตั้งท้องใหม่ๆ กินไว้บ้างก็ดี พวกนี้ยาถ่ายยาแก้
ไข้สำหรับหลานๆ เจ็บไข้ขึ้นมาจะได้หยิบฉวยได้ทันทั่วทั้งที่"
คุณเชยหัวเราะ แล้วก็พูดต่อไปว่า "ฉันพูดราวกับว่าเป็นหมอ
เสียเอง ความจริงก็เป็นแต่เมียหมอเท่านั้น แล้วเวลานี้ก็หา
คนไข้ยาก เสียด้วย คนไข้ดีๆเขาหันเข้าหาหมอฝรั่งกันมากขึ้น
ทุกวัน เหลือแต่คนยากจนที่มารับคุณหลวงไปรักษา หรือมา
เจียดยา อัฐพสอะไรก็ไม่ค่อยจะมีให้ บางทีคุณหลวงเขาก็

รักษาให้เปล่าๆ แต่ก็ช่างเถอะ เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ยังพอช่วย
ได้ก็ช่วยกันไป"

"คุณเชยมีลูกบ้างหรือเปล่า" พลอยถามขึ้น

"ถ้ามีฉันก็ต้องพามาด้วยแน่ๆ" คุณเชยตอบ "เปล่า
ไม่มีหรอกแม่พลอย ฉันเหมาเอาว่าคุณหลวงเป็นหมัน เพราะ
กับเมียคนก่อนที่ตายเขาก็ไม่มีลูก ฉันเองนั้นอยากมีเหมือนจะ
ตายไป แต่ก็จะทำอย่างไรได้ คิดไปอีกที ก็ดีเหมือน ฉันกับ
คุณหลวงก็ยังยากๆจนๆ มีลูกก็อยากเลี้ยงให้ดี เลี้ยงให้ดีไม่ได้
ก็อย่ามีเสียดีกว่า"

คุณเชยพูดถึงความจนอย่างเป็นของธรรมดา ไม่ปรากฏ
ว่ามีความน้อยเนื้อต่ำใจ หรือมีความทุกข์โทมนัส ซ่อนเร้นอยู่
ในใจเลยแม้แต่น้อย ความจนก็ดี ฐานะปัจจุบันร่วมกับคุณ
หลวงก็ดี เป็นสภาพที่คุณเชยรับเอา โดยปราศจากความขี้
ใจ หรือความรังเกียจ คุณเชยพูดถึงความจนโดยปราศจาก
ความเกรงกลัว และพลอยก็รู้ว่า สำหรับคุณเชยนั้นความจน
หรือความเป็นเศรษฐี ไม่สามารถเปลี่ยนนิสัยใจคอ หรือ
ลักษณะอันแท้จริงเสียได้ จะมีหรือจะจน คุณเชยก็ยังเป็นคุณ
เชยอยู่นั่นเอง พลอยสังเกตดูกิจริยาท่าทาง ตลอดจนวิธีแต่งเนื้อ
แต่งตัวของคุณเชย ก็ยิ่งเห็นความจริงข้อนี้ได้ชัด คุณเชยเคย

อยู่บ้านที่ใหญ่โต มีข้าทาสบริวารมาก จะทำอะไรหรือไป
ไหนก็ไปอย่างถูกผู้มีบรรดาศักดิ์ กับพลอยซึ่งเป็นลูกเมียน้อย
นั่น คุณเชยวางตัวเป็นผู้ใหญ่ที่โอบอ้อมอารีตลอดมา และไว้
ตัวว่าเป็นพี่สาว แต่กาลเวลาและเหตุการณ์กลับฐานะ ของ
พลอยแลคุณเชยเสียสิ้น พลอยอยู่ที่ใหญ่โตกว่าบ้านเดิม มี
เงินทองทรัพย์สมบัติอย่างมั่งคั่ง และมีสามีเป็น คุณพระยังอยู่
ในราชการมีหวังจะได้ดีต่อไป ส่วนคุณเชยเป็นภรรยาคุณ
หลวงนอกราชการ อาชีพทำยาขาย อยู่ห้องแถวและต้องหาใส่
ปากใส่ท้องไปวันหนึ่งๆ ชั้นแต่จะมาเยี่ยมน้องสาวคุณเชยก็
ต้องมารถลาก แต่คุณเชยวางท่าทางเป็นปกติเหมือนเมื่อก่อน
เคยเป็นพี่ที่ให้ความรักความอารีต่อน้องสาวอย่างสนิทสนม
อย่างไร ก็คงทำต่อไปอย่างนั้น มิได้ลดตัวหรือถ่อมตัวให้ต่ำ
กว่าพลอย เพื่อประจบประแจงเอาใจ และก็มิได้ไว้ตัวเย่อหยิ่ง
หรือปิดบังฐานะ เคลือบแคลงความยากจนของตนเองแต่
ประการใดเลย ความจนมิได้ทำให้คุณเชยดูถูกตัวเอง หรือดู
ถูกคนอื่น ความลำบากมิได้ทำให้คุณเชยสงสารตัวเอง และ
อิจฉาเคียดแค้นคนอื่นที่สบายกว่า ความจนมิได้ทำให้คุณเชย
ลดตัวเองลงไปจากระดับเดิม แห่งสภาพของจิตใจความรู้สึก
นึกคิด คุณเชยมองดูความจน และการเปลี่ยนแปลงแห่งฐานะ

ของตน ด้วยจิตใจอันแข็งแกร่งกล้าหาญ สมกับเป็นลูกหลาน
ของบรรพบุรุษ ที่ได้กล้าหาญสู้ศึกสงครามมาแต่ก่อน ความ
จริงที่สุดที่พลอยรู้แก่ใจวันนี้ก็คือ สำหรับคุณเชยนั้น ความจน
มิใช่โรคเรื้อรังที่รักษาไม่หาย

เด็กๆที่วิ่งเล่นกันอยู่จนเหนื่อยนั้น ต่างเข้ามาอยู่ใกล้ๆ
พลอย กอดแขนขาบ้าง แย่งกันนั่งตักบ้าง ทุกคนมองดูคุณเชย
อย่างสนใจ พลอยสั่งให้กราบไหว้ และบอกให้รู้ว่าคุณป้าเชย
เป็นญาติผู้ใหญ่ ที่ทุกคนจะต้องเคารพรักตลอดไป คุณเชยเปิด
หีบหมากสานเก่าๆที่ถือมา แล้วหยิบเอาสร้อยคอเส้นเล็กๆ มี
จี้ทองคำลงยาอันหนึ่งออกมาพูดว่า

"ฉันรู้ว่าแม่พลอยมีลูกอีกคนหนึ่ง แต่ยังไม่ได้ทำ
ขวัญเลย วันนี้มาทั้งที่จิ้งเอาของติดมาด้วย ตาอ้อดมานี่ มาหา
ป้าหน่อย" คุณเชยเรียกตาอ้อดเข้าไปหา เอาสร้อยคอสวมให้
แล้วก็กอดจูบตาอ้อดด้วยความรัก ตาอ้อดดูเหมือนจะรู้ได้ด้วย
ญาณว่าคุณเชยเป็นป้าที่ใจดี พอได้โอกาสก็นั่งเล่นอยู่บนตัก
คุณเชย ไม่ลุกไปไหน

พลอยมองดูคุณเชยเอาของให้หลานแล้วก็สะท้อนหัวใจ
พลอยจำได้ว่าสายสร้อยและจี้เป็นของเก่า ที่คุณเชยเอาติดตัว
มาจากบ้าน ถึงจะยากจนลงไปคุณเชยก็ทำขวัญหลานด้วยใจ

บริสุทธิ์ มิได้นึกเสียขายของ ซึ่งถึงจะมีค่าเล็กน้อยสำหรับ
พลอย แต่อาจมีค่ามากสำหรับคุณเชยก็ได้ แต่คุณเชยก็ยังมีแ
ใจนึกถึงลูกของพลอย และเมื่อมาหาเป็นครั้งแรกก็มีได้มามี
เปล่า พลอยรู้สึกตื่นตันในคอด้วยความเห็นใจคุณเชย อยากจะ
ตอบแทนให้สมรัก แต่พลอยก็รู้ว่า สำหรับคุณเชยนั้น
นอกจากความรัก พลอยก็ไม่มีสิ่งใดที่จะตอบแทน ให้ได้ คุณ
เชยเคยให้ของพลอยมาตั้งแต่พลอยมีฐานะต่ำกว่า ถึงเดี๋ยวนี้
คุณเชยก็ยังเป็นฝ่ายให้ และยังจะให้อยู่ตลอดไปจนกว่าคุณ
เชยจะตาย โดยไม่เคยนึกจะเอาสิ่งใดตอบแทนเลย

ระหว่างที่คุณเชยนั่งคุยอยู่กับพลอยนั่นเอง คุณเปรมก็
กลับมาจากในวัง เดี่ยวนี้คุณเปรมกลับบ้านทุกวัน เวลาบ่าย
ไม่ต้องอยู่เวรเหมือนเมื่อครั้งยังเป็นหนุ่ม คุณเปรมเดินตรงเข้า
มาที่พลอย โดยไม่รู้ว่าใครนั่งอยู่ด้วย จนใกล้เกือบจะถึงตัว
คุณเปรมจึงหยุดมองดูคุณเชย พอจำได้คุณเปรมก็ก้มด้วยมือ
ไหว แล้วพูดว่า

"แหมคุณเชย ผมนึกว่าใครเสียอีก หายไปนาน
ทีเดียวน"

คุณเปรมกับคุณเชย ทักทายปราศรัยกันอย่างญาติที่มิได้
พบกันนาน อีกสักครู่หนึ่งคุณเปรมก็ขอตัวว่าจะขึ้น ไป

อาบนํ้าพลัดผ้า พอคุณเปรมลับตัวไปบนตึก พลอยก็ถามพี่สาว
ขึ้นเบาๆว่า

"คุณเซยเห็นคุณเปรมเป็นอย่างไรบ้าง"

คุณเซยเหลียวมามองคุณนํ้าน้องสาวแล้วตอบว่า

"ก็ไม่เห็นเป็นอย่างไรนี่แม่พลอย คุณเซยก็แข็งแรงดี
อยู่"

"ฉันไม่ได้หมายถึงอย่างนั้น" พลอยอธิบาย "ฉัน
หมายถึงคุณเซยสังเกตเห็นว่า คุณเปรมเปลี่ยนไปกว่า แต่ก่อน
มากไหม"

"ก็ดูมีอายุขึ้น" คุณเซยตอบ "แต่ฉันกลับดูว่า
กระปรี้กระเปร่าเป็นหนุ่มกว่าแต่ก่อน"

"นั่นซีที่ฉันอยากรู้" พลอยพูด "ฉันนึกว่าฉันเห็นไป
คนเดียว บางเวลาฉันดูๆคุณเปรมแล้วก็แปลก รู้สึกว่าเธอซัก
จะหลุกหลิก ไม่เป็นผู้ใหญ่หนักแน่นเหมือนเมื่อก่อน หรือฉัน
จะแก่ลงไปเองก็ไม่ได้"

คุณเซยหัวเราะแล้วก็ตอบว่า "อย่าเพิ่งนึกมากไปนักเลย
แม่พลอย มีผิวแข็งแรงไม่เจ็บไม่ไข้กลับไม่ชอบ เรื่องกิริยา
ท่าทางนั้น ฉันดูคนเดียวนี้เขาเปลี่ยนไปทั้งนั้น ไม่เหมือนเมื่อ
เรายังเด็กๆ แต่นั่นแหละเวลามันล่องไปทุกวัน อะไรๆก็ต้อง

เปลี่ยนไปตาม เราจะไปนึกว่าทุกอย่างจะต้องอยู่เหมือนเก่า
นั้นไม่ได้ แม่พลอยเป็นคนชอบคิดมาแต่เด็กๆ ก็ดีหรือก แต่
บางเวลามันก็ทำให้วิตกกังวลไปได้ ต้องทำใจเฉยๆเสียบ้าง"

คุณเชยกลับไปแล้ว พลอยรู้สึกโล่งใจขึ้นมากเพราะดีใจ
ที่ได้พบคุณเชย พร้อมกับได้รับคำมั่นสัญญา จากคุณเชยว่าจะ
กลับมาหาอีกบ่อยๆ ขณะเดียวกันก็ได้รับคำมั่นใจจากคุณเชย
อีกหลายอย่าง ในเรื่องต่างๆ ไป ซึ่งทำให้พลอยสบายใจขึ้น

คนอีกคนหนึ่งที่พลอยยังสนิทสนมอยู่ แต่ได้พบนานๆ
ครั้งก็คือช้อย ถึงแม้ว่าเสด็จจะสิ้นพระชนม์ไปแล้ว ช้อยก็คง
อยู่ที่เดิม คือที่ตำหนักในวังกับคุณเสาย หลังจากเสด็จ
สิ้นพระชนม์ ข้าหลวงส่วนมากที่มีญาติพี่น้อง ต่างก็กลับไป
อยู่บ้าน บางคนก็ไปรับราชการเป็นพนักงาน หรือทำงานอื่นๆ
ในพระราชฐาน แต่คุณสายยังคง อยู่ที่ตำหนักสองคนกับช้อย
ในห้องเก่า ชั้นบนของตำหนักนั้นปิดเงียบ แม้แต่ชั้นล่างก็ปิด
ไว้เป็นส่วนมาก ทุกครั้งที่พลอยเข้าไปเยี่ยมคุณสายในวัง
พลอยจะต้องใจหายด้วยคิดถึงความหลังเสมอ สถานที่เคย
รู้จักคุ้นเคย มาแต่ก่อนเป็นเครื่องเตือนใจ ให้นึกถึงความหลัง
ที่ผ่านไปแล้ว ไม่มีวันกลับมาอีก ช้อยยังคงอยู่กับคุณสาย
ยังคงพูดจาตลกคะนองเหมือนเก่า แต่ถึงอย่างนั้นพลอยก็

สังเกตได้ว่า ช้อยมีอาการทรุดโทรมลงไป เหมือนกับ
บรรยากาศทั่วไปในวัง แม้แต่เวลาที่ช้อยกำลังนั่งหัวเราะ
พูดคุยอย่างสนุกสนาน พลอยก็เห็นได้ ในแววตาของช้อยว่ามี
ความไม่แน่นอนใจในอนาคต ปราภฏอยู่ในนั้น

ช้อยเปลี่ยนสภาพจากสาวเป็นผู้ใหญ่ ส่วนคุณสายนั้น
เป็นคนแก่ลงไปจริงๆ ต้องคอยพึ่งพาอาศัยช้อย ผู้เป็นหลาน
และมีหลายครั้งที่พลอยเห็นช้อย ปฏิบัติกับคุณสายเหมือนกับ
ว่าคุณสายเป็นเด็ก ช้อยปรารภกับพลอยเสมอ ถึงการ
เปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และวันหนึ่งช้อยก็พูดว่า

"พลอยจำได้ไหม ฉันเคยบอกพลอยไว้แล้วว่าที่สวน
กุศิตว่า ของต่างๆที่เราเคยเห็นจะต้องหมดไปวันหนึ่ง"

"จำได้สิช้อย" พลอยตอบ "แล้วอย่างไร"

"เดี๋ยวนี้ก็หมดไปแล้ว" ช้อยว่า "อะไรต่ออะไรก็ไม่
เหมือนแต่ก่อน ฉันเองก็ยังคงตกอยู่ที่นี้เอง ไปไหนไม่รอด เห็น
จะต้องอยู่อย่างนี้ไปจนตาย เหมือนกับคนเก่าๆ ที่เราเคยเห็น
อยู่ในวังมาตั้งแต่เด็กๆ"

"ช้อยก็ยังไม่แก่อะไรหนักหนา..." พลอยพูดไม่ทัน
จบช้อยก็พูดสอดขึ้นว่า

"ถ้าพลอยนึกว่าฉันคิดจะออกไปมีผัวเหมือนคนอื่น เขาก็เลิกคิดเสียเถิด ฉันไม่ทำหรอก เพราะอย่างหนึ่ง ฉันทิ้งคุณอาไม่ได้ อีกอย่างหนึ่งฉันมันเหมือนนกที่เขาเลี้ยงไว้ในกรงจนเคย ถึงจะปล่อยจากกรงก็ไปไม่รอด และถ้าจะว่ากันไปจริงๆ คนอย่างฉันถึงจะคิดเรื่องอย่างนั้นก็เข้าไปเสียแล้ว เมื่อยังสาวๆก็นึกว่าตัวดีไม่คิดง้อใคร ไม่มองใคร แต่พอถึงเดี๋ยวนี้ ก็คงจะไม่มีใครเขามองจริงๆนะพลอย" ซ้อยหยุดหนึ่งครู่หนึ่ง แล้วพูดว่า "ฉันมานึกดู เดี่ยวนี้ก็ดีใจที่เมื่อยังเป็นเด็ก และตอนเป็นสาว ฉันชอบทำบุญกับคนแก่ไว้มาก ต่อไปเวลาฉันแก่ลง จะได้มีคนมาทำบุญกับฉันบ้าง"

ซ้อยเป็นคนที่มีใจแข็งตั้งแต่ยังเป็นสาวมาจนอายุมาก ไม่ยอมบอกเพื่อนฝูงให้รู้ถึงความทุกข์ยากลำบาก ของตัว และทุกครั้งทีพลอยถามถึงความรู้ของซ้อยที่มีต่อชีวิต ซ้อยก็มักจะเห็นเป็นเรื่องขบขัน ชวนพูดเล่นเสียเสมอไป พลอยจึงไม่สามารถจะรู้ความรู้สึกนึกคิดอันแท้จริงของซ้อยได้ และนานเข้าเนื่องจากฐานะ ทางบ้านของพลอยมีมากขึ้นกว่าเก่า ความสัมพันธ์ระหว่างซ้อยกับพลอยก็เริ่มจะห่างกันออกไป พลอยไม่มีเวลา ที่จะเข้าไปหาซ้อยในวังบ่อยนัก เพราะเสด็จก็สิ้นพระชนม์เสียแล้ว ซ้อยก็ไม่มีโอกาสที่จะออกมาหาพลอย

ที่บ้าน การพบปะระหว่างคนทั้งสองถึงจะมี ก็เป็นแต่นานๆ
ครั้งหนึ่ง

ชีวิตของพลอยในระยะต้นแผ่นดินที่สอง เป็นชีวิตแห่ง
ความสงบ พลอยได้แต่นั่งดูแลบ้านให้เรียบร้อย และดูแลลูกซึ่ง
เป็นเด็กผู้ชายทั้งสามคนเติบโตขึ้นมาเรื่อยๆ ชีวิตของสตรีใน
สมัยนั้นดูเหมือนจะลอยไปอยู่ข้างหลัง มิได้รุ่งเรืองออกหน้า
ออกตาเหมือนกับแผ่นดินก่อน งานราชการต่างๆที่มีในระยะ
นั้นก็ดูเหมือนจะเป็นเรื่อง ของผู้ชายเสียเป็นส่วนมาก ผู้หญิง
ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเท่าไรนัก คุณเปรมมักจะไปงานการต่างๆ
แต่ผู้เดียว ไม่ชักชวนพลอยให้ไปด้วย ซึ่งพลอยก็มีได้รู้สึก
เคียดแค้น เพราะใจจริงนั้นยินดีที่จะอยู่กับลูกที่บ้านมากกว่า

ระยะเวลาล่วงไปทุกวัน กำหนดที่พลอยจะต้องคลอด
บุตรคนที่สามนั้นก็มาถึง การเตรียมตัวต่างๆนั้น ดูเหมือน
เป็นของง่ายสำหรับพลอย เพราะได้เคยคลอดบุตรมาแล้วถึง
สองคน จึงย่อมจะรู้ว่าสิ่งใดควรไม่ควร พลอยนึกถึงการ
คลอดบุตรอย่างอารมณ์เฉยๆ ปราศจากความตื่นเต้นเกรงกลัว
บุตรคนที่สามนี้พลอยมีความรู้สึก อยู่แต่เพียงอย่างเดียว คือ
ความปรารถนาอันแรงกล้าขอให้ได้ลูกเป็นผู้หญิง และนึก
ภาวนาให้ได้ดังที่ตั้งใจ อยู่ทุกขณะ คุณเปรมเคยให้คำแนะนำ

เกี่ยวกับการคลอดบุตรคราวนี้ ว่าจะจะไปฝากท้องกับหมอ
ฝรั่ง แต่พลอยไม่ยอมเป็นเด็ดขาด เพราะจะให้มิผู้ชายมาอยู่ใน
ห้องเวลาคลอดบุตรนั้น พลอยเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ และ
อย่างไรก็ตามการรักษาพยาบาลแบบหมอฝรั่งนั้น พลอยเห็น
ว่าเป็นของน่ากลัวอยู่หน้าหน้า ไม่สามารถข่มใจ ให้คล้อย
ตามคำแนะนำของคุณเปรมได้ นอกจากนั้นพลอยก็ได้คลอด
บุตรและอยู่ไฟตามแบบโบราณมาแล้ว ถึงสองคน โดยมีได้มี
การขลุกขลักหรืออันตรายอย่างใด เมื่อพลอยยื่นกรานไม่ยอม
เปลี่ยนแปลง คุณเปรมก็ต้องนั่ง ไม่คาดคั้นอะไรต่อไปอีก

สิ่งที่พลอยคาดไม่ถึงก็คือ ความเจ็บปวดทรมานอย่าง
มากที่สุด เมื่อเวลาคลอดบุตรนั้นมาถึง ทุกอย่างที่เคย ผ่านมา
อย่างง่ายดายในคราวก่อนๆ กลับกลายเป็นยาก นับแต่ขณะ
แรกที่รู้สึกเจ็บ ความเจ็บนั้นก็รุนแรง แปลกประหลาดกว่า
คราวก่อนๆ พลอยต้องนอนทรมานอยู่วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง
เต็มๆ รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งก็ยัง ไม่มีท่าทางที่จะพ้นจากการทรมาน
นั้น หมอตำแยที่รับมาก็ช่วยเหลืออะไรไม่ได้ น้ามนต์น้ำ
สะเดาะจากที่ไหน ที่ว่าดีก็มีคนไปหามาให้แต่ก็ไม่ได้ผล
หนักเข้าผู้หญิงหลายคนรวมทั้งหมอตำแยก็เริ่มร้องไห้ ส่วน
พลอยนั้นนอน รับความเจ็บปวดที่เพิ่มหนักขึ้นทุกที กำลัง

กายดูเหมือนจะออกจากร่างไปเรื่อยๆ เสียงนางพิศซึ่งเดี๋ยวนี้
แก่มาแล้วร้องไห้เบาๆ และภาวนาเบาๆอยู่ใกล้ๆ แต่พลอยก็
ไม่มีกำลังที่จะเบิกตามองดู ในที่สุดพลอยก็ไม่มีสติ ที่จะ
กำหนดจดจำอะไรได้มาก รู้แต่ว่าความเจ็บปวดนั้นมิได้สร้าง
ซาลงไป นู้อื่อทั้งสองข้างไม่ได้ยินเสียงใดถนัด ตาที่หลับอยู่
นั้นก็เห็นแต่แสงสีเขียวสีแดง เหมือนกับผีพุ่งไต้ ตลอดเวลานี้
พลอยได้แต่นึกว่าจะต้องทนต่อไป เพราะจะได้ถูกผู้หญิง และ
ความเจ็บปวดที่ผิดกว่าคราวอื่นๆนี้ อาจเป็นสัญญาณบอกว่า
ลูกคนที่เกิดคนนี้ จะต้องเป็นผู้หญิงจริงๆ อย่างที่นึกอยู่
เสมอ

แต่ความเจ็บปวดนั้นเพิ่มขึ้นมากมายเกินกว่าที่พลอยจะ
ทนได้ พลอยหมดสติไปนานเท่าไรก็ไม่รู้ตัว มาฟื้นตัวขึ้นอีก
ครั้งหนึ่งก็เป็นเวลากลางคืน พลอยรู้ตัวว่านอนอยู่บนเตียง ใน
ห้องนอนที่จุดไฟสว่าง ความเจ็บปวดต่างๆหายไปสิ้น
คงเหลือแต่ความอ่อนเพลียและความกระหายน้ำ

"น้ำ" พลอยแจ้งใจพูดขึ้นเบาๆ "ขอน้ำกิน" และ
ทันใดนั้น คุณเปรมก็ถือกาแก้วใส่น้ำเข้ามาถึงตัว และค่อยๆ
รินน้ำเข้าปากของพลอย ฝรั่งคนหนึ่งตัวสูงมีหนวดเครา เดิน
เข้ามายืนยิ้มกับพลอย แล้วจับข้อมือตรวจชีพจร พลอยเหลือบ

มองดูตาคุณเปรม อยากจะถามเรื่องราวให้รู้ความ คุณเปรมก็รู้
ใจกระซิบบอกว่า

"หมอฝรั่ง ฉันไปรับมาเอง ถ้าไม่ได้แก่ก็จะลำบาก
เพราะเด็กไม่ออก ต้องใช้เครื่องมือ เกราะหัดดีเหลือเกิน ที่ไป
ตามเขามาทัน แม่พลอยนอนนิ่งๆเอาแรงเถิด"

"หมอฝรั่งค่อยๆวางข้อมือพลอยลงบนที่นอนข้างๆ
ตัว ยิ้มพยับหน้ากับพลอยแล้วก็หันไปพูดกับคุณเปรม สอง
สามคำ คุณเปรมหันมาบอกว่า

"หมอแกบอกว่าไม่เป็นไรแล้ว แม่พลอยนอนเสียอีก
ตื่นก็จะค่อยๆงัวงมขึ้นมาก"

"แล้วลูก" พลอยกระซิบถามด้วยเสียงที่แผ่วเบา
คุณเปรมยิ้มอย่างพอใจตอบว่า

"เป็นผู้หญิง...แข็งแรงสบายดี สมกับที่แม่พลอย
อยากได้ทีเดียว"

พลอยรู้สึกว่าร่างกายอบอุ่นขึ้นทันที ด้วยความสุขและ
ความพอใจ ถอนหายใจยาวอย่างมีความสุข แล้วพูดว่า

"ประไพลูกแม่" แล้วอีกครู่หนึ่งก็หลับไปด้วยความ
เหนื่อยอ่อน พลอยมารู้ทีหลังว่าหลังจากประไพเกิดแล้ว

พลอยไม่สามารถจะมีลูกได้อีกต่อไป เพราะการคลอดบุตร
ครั้งนี้ ร่างกายของพลอยถูกทรมาณจนบอบช้ำเกินไป

บทที่ ๒

หลังจากประไฟเกิด พลอยก็ต้องป่วยไปอีกหลายเดือน จนร่างกายนั้นผ่ายผอม และรู้ตัวว่ามีกำลังวังชา น้อยลงไปกว่าแต่ก่อน ทั้งหมดนี้นางพิศซึ่งคนทั้งบ้านเรียกว่ายายพิศ เพราะมีอายุมากขึ้นให้สาเหตุว่า "เป็นเพราะคุณออกคุณประไฟแบบฝรั่ง ไม่ได้อยู่พินอยู่ไฟ เลือดมันเลยทำเอา" แต่พลอยก็รู้ว่า เพราะคุณเปรม ไปรับหมอฟรังมาทัน ตนจึงได้รอดชีวิตมาได้ ระหว่างที่พลอยเจ็บนั้น คุณเปรมก็เอาใจเป็นอย่างดี วันหนึ่งๆ ก็มานั่งเป็นเพื่อนอยู่ข้างที่นอนเป็นเวลานานๆ จนพลอยเห็นว่าในใจจริงนั้น คุณเปรมก็ยังเป็นคุณเปรมคนเก่า มิได้ห่างเหินไปอย่างที่เคยคิดไว้ครั้งหนึ่ง คุณเปรมทำทุกอย่างที่จะเอาใจพลอย ไม่มีสิ่งใดที่จะยากลำบากเกินไป ถึงกับจะหามาให้ไม่ได้ ในเมื่อพลอยอยากได้ นอกจากคุณเปรมแล้ว พี่น้องเพื่อนฝูงที่สนิทก็มิได้ทอดทิ้ง ซื่อออกมาเยี่ยมจากในวัง และออกมานอนค้างเป็นเพื่อน พอเพิ่มก็มาเยี่ยมเกือบทุกวัน และทั้งคุณเชยและหลวงโอสถ ก็หมั่นมาเยี่ยมเยือน พร้อมทั้งแนะนำวิธีรักษา ตลอดจนหยูกยาต่างๆ ด้วยความเมตตาของคนที่คุณพลอยรัก และประกออบกับเวลาอันเป็นยารักษาโรคได้ทุกชนิด พลอยก็ค่อยๆ กลับฟื้น

คืนดีขึ้น ถึงจะเป็นคนที่ไม่แข็งแรงดั่งเก่า ก็แข็งแรงพอที่จะ
อยู่กินและดำเนินชีวิตได้ตามปกติ

พลอยยังหายจากป่วยขึ้น ความรู้สึกที่ว่าคุณเปรมเริ่มจะ
ห่างเหินจากคนนั้น ก็กลับเริ่มมีขึ้นอีก ถ้าจะดูเพียงผิวเผิน
ภายนอก คุณเปรมเคยปฏิบัติต่อพลอยอย่างไร ก็คงทำอย่าง
นั้น กิจการภายในบ้าน คุณเปรมมอบให้แก่พลอยโดยเด็ดขาด
มิได้มายุ่งเกี่ยวไต่ถาม และทุกครั้งที่อยู่ด้วยกัน คุณเปรมก็
พูดจาด้วย เป็นอย่างดีเหมือนเคย แต่พลอยก็ยังอดนึกมิได้ว่า
คุณเปรมขาดอะไรบางอย่างที่เคยมีมาแต่ก่อน สมัยหนึ่งพลอย
รู้สึกว่า ตนเคยเป็นยอดแห่งความรักความปรารถนาของคุณ
เปรม ไม่มีสิ่งใดที่สำคัญไปกว่า และทุกอย่างในชีวิตเป็นเพียง
อุปกรณ์หรือสิ่งประกอบ ที่จะช่วยให้ชีวิตของคุณเปรม
ร่วมกับพลอยดำเนินไป โดยราบรื่น ไม่มีความสำคัญเกินไป
กว่านั้น เดียวนี้ถึงแม้ว่าพลอยจะรู้ตัวว่า ยังไม่หมด
ความสำคัญสำหรับคุณเปรม แต่ก็ต้องยอมรับว่า มีสิ่งอื่นๆอีก
มากมายหลายอย่าง ที่มีความสำคัญไล่ขึ้นมา สมัยก่อนพลอย
รู้จักหน้าที่การงาน ของคุณเปรม และรายละเอียดเกี่ยวกับ
กิจการต่างๆ ที่คุณเปรมต้องทำได้ดี เพราะเคยเห็นมาด้วย
ตนเอง และคุณเปรมเมื่อยังหนุ่ม ก็มักจะนำเรื่องราวและ

ปัญหาต่างๆ มาปรารถนาหรือเล่าให้ฟังทำนองขอความเห็น จาก
พลอยเสมอ ตราบใดที่คุณเปรมยังทำอย่างนั้นอยู่ พลอยก็เห็น
ว่าคุณเปรมยังสนิทสนม และมีความสัมพันธ์ กับตนเองอย่าง
ใกล้ชิดแน่นแฟ้น แต่ฐานะหน้าที่ราชการของคุณเปรม
เปลี่ยนแปลงไป และชีวิตภายนอกบ้าน ของคุณเปรมก็
กว้างขวางยิ่งขึ้นกว่าเก่า พลอยมิได้มีโอกาสทราบรายละเอียด
เหล่านี้ เพราะทุกอย่างเป็นเรื่องใหม่ เกิดขึ้นในแผ่นดินใหม่
คุณเปรมก็จะพูดแต่เพียงว่า การที่จะต้องใช้ชีวิตนอกบ้านมาก
กว่าเดิมนั้นเป็นผลจาก ความจำเป็นที่ต้องเข้า "สมาคม" ซึ่ง
นับว่าเป็นคำใหม่สำหรับพลอย คุณเปรมอธิบายว่า คนใน
สมัยนี้ถ้าจะก้าวหน้า รุ่งเรืองต่อไปในชีวิต ก็จำเป็นต้องเข้า
"สมาคม" เป็น และการเข้า "สมาคม" ของคุณเปรมเท่าที่
พลอยทราบก็คือ การกลับบ้านดึกๆ โดยมีกลิ่นสุรากลิ่นควัน
บุหรี่ติดมาด้วย หรือมิฉะนั้นก็ไม่กลับเลย การพกเงินออกจาก
บ้านไป ครั้งละมากๆ เพื่อเล่นการพนันในสมาคมนั้น แล้วก็
กลับมากะเป๋าเปล่า ตลอดจนการบำเพ็ญตน ด้วยความ
หรุหร่าโอะอ่าต่างๆ

พลอยรักคุณเปรมมากเกินไปเสียแล้วที่จะขังใจในสิ่ง
เหล่านี้ แต่ความรักความปรารถนาดีต่อคุณเปรมนั่นเอง ทำให้

พลอยรู้สึกน้อยใจเป็นครั้งคราว เมื่อคุณเปรมแสดงอาการว่า
ไม่สนใจต่อตน ในขณะที่อยู่ด้วยกัน พลอยก็รู้สึกว่า
ความคุ้นเคย ทำให้คุณเปรมเห็นตนเป็นเพียงโต๊ะเก้าอี้ หรือ
ของประดับบ้านชิ้นหนึ่ง ซึ่งถึงแม้จะจำเป็นและขาดเสียมิได้
ก็ยังเป็นเป็นของถาวรไม่เสื่อมสูญ ไม่ต้องทะนุถนอมเท่าไร
นัก บางครั้งขณะที่นั่งคุยกันอยู่สองคน พลอยพูดจาไต่ถาม
เรื่องราวต่างๆ คุณเปรมก็มักจะให้ความสนใจ เพียงแต่ใน
ระยะแรกๆที่ไม่นานนัก แล้วคุณเปรมก็จะปล่อยใจไปนึกถึง
เรื่องอื่น นั่งเหม่อมองใช้ความคิด พลอยจะพูดว่าอย่างไรก็
ไม่ได้ยิน ทำให้พลอยต้องตั้งปัญหาถามซ้ำๆหลายหน ถ้า
อยากรู้เรื่อง หรือถ้าเรื่องที่กำลังพูดอยู่ไม่สำคัญนัก พลอยก็
ต้องนั่งหยุดพูดลงกลางคัน ปล่อยให้คุณเปรมนั่งนึกอะไรต่อ
อะไร ไปคนเดียว พลอยจะไม่นึกเป็นอย่างอื่นไปได้เลย ถ้า
หากคุณเปรมยกเอาความสนใจจากตนไปให้แก่ลูก และถ้า
คุณเปรมทำอย่างนั้น บางทีพลอยก็จะพอใจ แต่คุณเปรมก็หา
ทำดั่งนั้นไม่ เรื่องเกี่ยวกับลูก ก็เป็นเพียงอีกเรื่องหนึ่งของเรื่อง
หลายเรื่องในบ้าน ที่คุณเปรมมอบให้แก่พลอยเป็นสิทธิขาด
ไม่เข้ามายุ่งเกี่ยว ซึ่งทำให้พลอยต้องรู้สึกน้อยใจแทนลูกเพิ่ม
เข้าไปอีก

ในระยะเวลาี่ เป็นเวลาที่ลูกทุกคนกำลังน่ารักน่าเอ็นดู
ประไพเป็นเด็กที่เกิดยากก็จริง แต่เมื่อเกิดมาแล้ว ก็เป็นเด็กที่
เลี้ยงง่ายไม่อ่อนและไม่ขี้โรค ยิ่งประไพโตขึ้น หน้าตาก็
ประพิมพ์ประพายไปทางคุณเปรม แต่ก็ยังได้รับเอาความงาม
จากพลอยผู้เป็นมารดาไว้มาก เมื่อประไพอายุได้สองขวบ
ประไพเป็นเด็กน่ารักน่าเอ็นดู ใครเห็นใครต้องรัก เพราะช่าง
นอเลาะไปทุกอย่าง พลอยซึ่งเคยเป็นเด็กไม่ช่างพูดมักจะนึก
เสมอว่า ประไพคงจะได้นิสัยช่างคุย ไปจากมารดาของตนผู้
เป็นยายของประไพ ตาอันกับตาอันมีอายุไล่กัน ขณะนั้นเริ่ม
เข้าโรงเรียนได้แล้ว เข้าขึ้นก็ไปโรงเรียนด้วยกัน และเย็นลงก็
กลับด้วยกัน และเล่นกันอยู่ด้วยกัน ไม่มีทางห่างกันได้ ตาอัน
อดยังเด็กเกินไปที่จะไปโรงเรียน แต่พลอยก็เริ่มสอนหนังสือ
ให้ที่บ้าน ประไพให้พลอยสอนหนังสือตาอันก็เข้ามานั่ง
เรียนด้วย เพราะเห็นเป็นของเล่นที่สนุก ซึ่งพลอยก็มีได้ห้าม
ปราม ประไพจึงเป็นเด็กที่รู้หนังสือได้เร็วผัดกับพี่น้องอื่นๆ

ถ้าจะว่าไปพลอยรักเด็กทุกคนเท่าเทียมกัน และพลอย
รักษาความเป็นธรรม ไม่ยอมให้เด็กจับได้ว่าลำเอียง เป็นอัน
ขาด แต่ถึงอย่างนั้น พลอยก็ยังมีความรู้สึกสำหรับเด็กแต่ละ
คนแตกต่างกัน ตาอันผู้ที่มีใจลูกแท้นั้น พลอยให้ความสงสาร

มากกว่าลูกคนอื่นๆ และด้วยความรู้สึกที่ว่าตาอันมิใช่ลูกของ
ตนนั่นเอง พยายามที่ปฏิบัติต่อตาอันอย่างเที่ยงธรรม
ไม่ให้น้อยหน้าลูกคนอื่นได้เลย ปัญหาเรื่องตาอัน เป็นลูกของ
ใครนั้น ไม่มีใครพูดถึงเลย ตาอันเรียกพลอยว่า "แม่" และรัก
พลอยเป็นมารดาบังเกิดเกล้า ส่วนน้องตาอันทุกคน ก็ถือว่าตา
อันเป็นพี่ชายแม่เดียวกัน ไม่เคยมีใครถาม หรือแสดงความ
สงสัยว่าจะเป็นอย่างไร ตาอันเป็นเด็กง่าย และพยายามเอา
ใจพลอยทุกอย่าง จนบางครั้งพลอยต้องเตือนตัวเอง มิให้
ลำเอียงไปข้างตาอัน ส่วนตาอันลูกหัวปีของพลอยนั้นเสียอีก
กลับมีนิสัยคือมูทะลุ เวลาโกรธหรือโมโห ก็แสดงอาการ
รุนแรงได้มากๆ ทำให้พลอยต้องหนักใจ ต้องคอยอบรมตัด
นิสัยอยู่เสมอ ส่วนตาอ้อคนรองลงมา นั้น มีนิสัยในตัว
บางอย่าง ที่ทำให้พลอยต้องรักเป็นพิเศษ ทั้งที่พยายามซ่อน
ความรู้สึกนั้นไว้ เพราะตาอ้อเป็นเด็กมีอารมณ์ขัน พูดจาด้วย
ถ้อยคำแปลกๆ และของที่ตาอ้อเห็นว่าขบขันเป็นที่สุด ก็คือ
ตัวของตัวเอง พลายสังเกตเห็นความแตกต่างระหว่าง
เด็กผู้ชายสามคนนี้ได้ชัด ตาอันนั้นเป็นคนชอบเสียดสี ถ้าตา
อันมีของอย่างใดน้องอยากได้ ตาอันก็รีบให้ ทั้งนี้ใช้ว่าตาอัน
จะไม่เสียดาย แต่ที่ให้เพราะตาอันชอบให้ของ แก่คนอื่น

มากกว่าที่จะเก็บไว้เอง ส่วนตาอั้นนั้นเป็นคนชอบของๆคน
อื่น ถ้าของอย่างใดที่มีเหมือนกันหมด ตาอั้นก็มักจะไม่นสนใจ
แต่ถ้าใครมีสิ่งใดที่ตาอั้นไม่มี ตาอั้นก็อยากจะได้สิ่งนั้นขึ้นมา
ทันที แต่ตาอ้อคนนั้นแปลกไปอีกอย่างหนึ่ง ที่ไม่ยินดียินดีร้าย
ในสิ่งใดมากนัก ตาอ้อคมีของสิ่งใดอยู่ ถ้าพี่น้องจะมาหยิบเอา
ไปเล่นเสีย ตาอ้อคก็ไม่เสียขายหรือหวงห้าม แต่จะไปหาของ
อื่นเล่นต่อไปอีกได้ทันที โดยไม่กังวลต่อของที่คนอื่นเขามา
เอาไปเสียแล้ว

ถ้าหากใครจะถามน้ำใจจริงของพลอย พลอยก็คงจะ
ตอบว่า ใจนั้นจดจ่ออยู่ที่ประไพบุตรสาวมากกว่าคนอื่น
เพราะประไพเป็นบุตรคนเล็กที่สุด และเป็นลูกสาวคนเดียว
เป็นลูกคนสุดท้ายที่พลอยจะมีได้ในชีวิตนี้ เหตุเหล่านี้เป็น
เหตุธรรมดา ที่ทำให้พลอยต้องทะนุถนอมประไพมากกว่าคน
อื่น แต่เหตุสำคัญนั้น อยู่ที่ประไพเป็นผู้หญิง พลอยมองเห็น
ตัวของตัวเองนั้นเริ่มชีวิตใหม่ เริ่มมีวิญญาณใหม่อยู่ในตัว
ของประไพนั่นเอง และมองดูความสุขความทุกข์และความ
ต้องการต่างๆ ตามประสาเด็กของประไพอยู่ด้วยความเข้าใจ
และความเห็นใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ก่อนพลอยเคยมีความคิด
ความฝันสำหรับตัวเอง พลอยนี้ก็อยากจะทำโน่นทำนี่ หรือ

อยากจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ในอนาคต แต่ตั้งแต่ประไฟเกิด
พลอยก็ไม่มีความคิดความฝันอย่างนั้น สำหรับตัวเอง
ความคิดความฝันสำหรับอนาคตทุกอย่าง เป็นของประไฟ
โดยสิ้นเชิง และถ้าหากว่าพลอยจะทำได้ พลอยก็จะต้องทำให้
ประไฟได้รับความสุขในชีวิต ยิ่งกว่าที่ตนเคยได้รับ และ
ประไฟจะต้องได้ของทุกอย่าง ที่พลอยเคยอยากได้แล้วไม่ได้

พลอยภูมิใจอยู่เสมอว่าเด็กทุกคนรักตน และสนิทสนม
กับตนโดยไม่มีอะไรปิดบัง มีสุขก็วิ่งมาหา มีทุกข์ก็วิ่งมาหา
การกระทำของลูกๆ ทำให้พลอยได้รับความสุข แต่สิ่งที่
พลอยต้องการมากที่สุดก็คือ อยากให้คุณเปรมเข้ามารับ
ความสุขนั้นด้วย เพราะความสัมพันธ์ระหว่างคุณเปรมกับ
ลูกๆ ไม่เป็นไปอย่างที่พลอยต้องการ ถ้าจะว่าไปว่าเดี๋ยวนี้
พลอยเข้าไม่ถึงคุณเปรม เด็กๆผู้เป็นลูกยิ่งเข้าไม่ถึงมากกว่า
เด็กทุกคนรักและบูชาคุณเปรม ในฐานะบิดาบังเกิดเกล้า แต่
คุณเปรมก็ไม่มีเวลาที่จะมาทำให้เด็กๆเหล่านั้น เข้าใกล้ชิดได้
สนิทสนม บางเวลานานๆครั้ง คุณเปรมก็นิกรักลูกขึ้นมา และ
เริ่มพูดจาปราศรัยด้วย แต่เด็กๆก็แสดงกิริยาขวยอาย เพราะ
ขาดความคุ้นเคย ทำให้คุณเปรมหมดความสนใจ ไม่พยายาม
ที่จะติดต่่อีกต่อไป พลอยพยายามสอนลูกทุกคนให้รักคุณ

เปรม และสนิทสนมกับคุณเปรม เด็กทุกคนก็ตั้งใจฟังและ
รู้สึกว่ายากจะทำตาม แต่พอถึงเวลาเข้าจริง คุณเปรมก็มักจะ
ไม่อยู่ในอารมณ์ ที่จะเล่นหัวกับเด็ก และไม่มีคามเพียรที่จะ
เข้าถึงหัวใจเด็กได้ ทำให้พลอยต้องรู้สึกผิดหวังอยู่บ่อยๆ และ
บางครั้งก็รู้สึกท้อถอย ครั้งหนึ่งพลอยเตือนคุณเปรมอย่าง
เกรงใจว่า

"คุณเปรมอย่าหาว่าฉันสอนเลย แต่คุณเปรมควรจะ
ให้ลูกๆ แก่ได้เข้าใจจิตใจตัวคุณเปรมเสียบ้าง เด็กๆจะได้ไม่
ว่าเหว"

"แม่พลอยคิดมากไปตามเคย" คุณเปรมพูดตัดบท
"เด็กเท่านั้นจะไปมีปัญญาคิดอะไร โตขึ้นอีกหน่อย ก็สู้กับฉัน
ไปเอง"

"แต่คุณเปรม" พลอยท้วง "ธรรมดาของเด็กก็อยาก
อยู่ใกล้พ่อแม่บ้าง ฉันเคยเป็นเด็กมาฉันรู้ดี"

คุณเปรมหัวเราะแล้วตอบว่า

"ก็เด็กๆพวกนี้มีแม่พลอยอยู่แล้วมิใช่หรือ"

"ฉันเป็นแต่เพียงแม่ เป็นผู้หญิง" พลอยตอบ "บางที
เด็กก็ต้องการอยู่กับพ่อที่เป็นผู้ชายเหมือนกัน ถ้าจะพูดกันจาก
ใจเด็กแล้ว พ่อคุณเหมือนจะสำคัญกว่าแม่เสียอีก ในระหว่างที่

เด็กกำลังจะเติบโตขึ้น เด็กที่จะติดแม่ ก็เป็นแต่เวลาที่ยังเป็น
เด็กเล็กเท่านั้น"

"ฉันถามจริงๆเถอะแม่พลอย" คุณเปรมพูดด้วยเสียง
ที่ดูเหมือนจะแสดงความรำคาญ "ที่แม่พลอยพูดนี้น่ะ เพราะ
เด็กๆมันบ่นหรือแม่พลอยพูดเอาเอง"

พลอยรู้ทันทีว่าไม่มีทางจะพูดกับคุณเปรมได้ต่อไปอีก
ถ้าขึ้นพูดไปก็อาจจะต้องเป็นปากเป็นเสียงกันเปล่าๆ พลอย
พูดระงับความเสียวว่า

"ฉันคิดเอาเองแหละคุณเปรม บางทีฉันก็จะคิดมาก
ไปจริงๆอย่างคุณเปรมว่า คุณเปรมอย่าถือสาเลย" แล้วพลอย
ก็ชวนคุยถึงเรื่องอื่น ในใจนั้นรู้สึกผิดหวังอย่างมาก

สิ่งที่คุณเปรมสนใจมากกว่าลูกและกว่าอะไรทั้งหมด ก็
ดูเหมือนจะได้แก่ม้า คุณเปรมไม่เคยมีที่ท่าว่า จะรักการโอด
โพนมาแต่ก่อน แต่พอผลัดแผ่นดินใหม่ โปรดให้ตั้งกองเสือ
ป่าและเสือม้าขึ้น คุณเปรมก็เข้าเป็นเสือม้า แต่แรกพลอยก็
เห็นด้วย และดีใจที่คุณเปรมเป็นเสือม้า เพราะพลอยเห็นว่า
การสนองพระราชนิคม เป็นสิ่งที่คุณเปรมควรจะทำ และ
เครื่องแบบเต็มยศเสือม้านั้นก็จะดูสวยงาม มีสง่ากว่าเสือป่า
เหล่าอื่นๆ แต่การเข้าเป็นเสือม้า มาสะกิดเอาบางอย่างที่เคย

ซ่อนอยู่ในตัวคุณเปรม ให้ปรากฏออกมา บางทีคุณเปรม จะไม่เคยได้โอกาสที่จะได้มีสิ่งที่คุณรัก และสนใจจริงๆ มาแต่ก่อน พอได้เป็นเลื่อม้าไม่นานนัก คุณเปรมก็ขยายโรงม้า ที่เคยเลี้ยงเทียมรถที่อยู่ในบ้าน แล้วซื้อม้าเทศมาสองตัว จ้างคนเลี้ยงดูแลม้าเหล่านั้น เป็นพิเศษ วันไหนที่คุณเปรมกลับบ้าน แต่วัน คุณเปรมก็มักจะขึ้นม้าออกไปฝึกแต่เช้ามืดทุกวัน คอบจับไปไกลๆ ตอนแรกพลอยก็มิได้รู้สึกห่วงใยเท่าไรนัก เพราะนึกไม่ถึงว่าจะมีอันตรายอย่างใดบ้าง แต่วันหนึ่งคุณเปรมกลับบ้าน มีรอยถลอกปอกเปิกและฟกช้ำดำเขียวหลายแห่ง และแขนเคาะไปข้างหนึ่ง ตั้งแต่นั้นมา พลอยก็เริ่มไม่สบายใจ รู้สึกเป็นห่วงทุกครั้งที่คุณเปรมขี่ม้าออกจากบ้าน แต่ถึงแม้พลอยจะเตือนคุณเปรมให้ระมัดระวังตัว คุณเปรมก็กลับหัวเราะเห็นเป็นเรื่องขบขัน และมักจะคุยให้พลอยฟังถึงวิธีขี่ม้าโลดโผนต่างๆ ทำให้พลอยต้องเพิ่มความรู้สึกหวาดเสียวยิ่งขึ้นไปอีก

พลอยนั่งดูลูกของตนโตขึ้นทุกวัน วิชาความรู้ที่เรียนจากโรงเรียน ถึงจะไม่เก่งกว่าเด็กอื่นก็นับว่าอยู่ในขั้นดี วันหนึ่งตกบ่ายพลอยนั่งอยู่ที่สนามหน้าตึก เด็กๆ วิ่งเล่นกันจนเหนื่อยแล้ว ก็มานั่งล้อมกันอยู่รอบตัว พลอยถามลูกๆ ขึ้นว่า

"ตาอั้น ตาอั้น บอกแม่สักหน่อยเถิดว่า โตขึ้น
อยากจะเป็นอะไร"

"อั้นอยากเป็นทหาร" ตาอั้นตอบทันทีด้วยน้ำเสียงที่
แน่ใจ

"เอาอีกแล้ว !" พลอยนึกอยู่แต่ในใจ "อยากเป็น
ทหารแล้ว โตขึ้นก็ต้องออกจากบ้านจากช่องไปอยู่ไกล" ปาก
นั้นพูดกับตาอั้นว่า

"ทำไมถึงอยากเป็นทหาร"

"อั้นชอบ" ตาอั้นตอบ "เป็นทหารหัดแถวยิงปืน
แต่งตัวสวย บางทีก็จะได้ขี่ม้าอย่างคุณพ่อ"

พลอยถอนใจใหญ่ หันไปทางตาอั้นแล้วถามว่า

"อั้นล่ะ อยากเป็นอะไร"

ตาอั้นนั่งคิดแล้วตอบว่า

"อั้นไม่อยากเป็นทหาร ครูที่โรงเรียนบอกว่า อั้นพูด
เก่งเถียงเก่ง ควรจะเป็นหมอความ อั้นอยากเป็นหมอความ"

พลอยถอนใจใหญ่อีกครั้งหนึ่ง นึกในใจว่า "หมอความ
! หากินตามโรงตามศาล ครูก็ช่างไปเอาอะไร มาพูดกับเด็ก
ไม่น่าเลย แต่ก็เอาเถิดยังดีกว่าเป็นทหาร !" พลอยหันไปทาง
ตาอ้อดแล้วถามว่า

"อ้อคได้ยื่นพีเขาพูดแล้วว่าโตขึ้นเขาอยากเป็นอะไร แล้วอ้อคเล่าอยากเป็นอะไรบ้าง"

"อ้อคไม่อยากโต" ตาอ้อคตอบแล้วหัวเราะ "อ้อคไม่โตเป็นผู้ใหญ่ แล้วก็ยังไม่ต้องเป็นอะไร อ้อคอยากอยู่กับแม่ไปอย่างนี้"

พลอยต้องหัวเราะ เมื่อได้ยื่นตาอ้อคพูด แต่แล้วก็ต้องอธิบายให้ตาอ้อคฟังว่า

"ไม่โตไม่ได้หรืออ้อค คนเราเกิดมาแล้วก็ต้องเป็นเด็กก่อน แล้วก็ต้องโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ใหญ่แล้วก็ต้องทำงาน ต้องทำมาหากิน..."

"อ้อครู้แล้ว" ตาอ้อคพูดสอดขึ้น "เป็นผู้ใหญ่ต้องทำงาน อ้อคไม่ชอบทำงาน อ้อคจะเป็นเด็กไปเรื่อยๆ" พลอยหมดปัญญา ไม่รู้จะพูดอะไรอีกต่อไป เสียงประโประพองขึ้นว่า

"ไปอยากโต อยากโตแล้วสวยเหมือนแม่" ทำให้พลอยต้องหันไปอุ้มประโประพองไว้มากอดไว้ และรู้สึกว่าคุณมีความสุขมาก

ความสุขที่พลอยได้รับจากลูกๆนั้น มีมากมายสุดที่จะประมาณ พลอยเคยนึกหวนกลับไปถึง ความหวาดหวั่นพรันพรียงต่างๆที่เคยมี เมื่อรู้ตัวว่าจะต้องแต่งงานกับคุณเปรม แล้ว

ก็ก็ต้องยิ้มกับตัวเองทุกครั้ง พลอยรู้ว่าตนนั้น โชคดีเป็น
หน้าหนา จริงอยู่ความรู้สึกที่พลอยมีต่อคุณเปรมนั้น มิใช่
ความรู้สึกที่พลอยเคยนึกว่า จะมีต่อผู้ชายที่ตนรัก แต่เมื่อมา
อยู่ด้วยกันนานปี พลอยก็มีความรู้สึกว่าคุณเปรมนั้นเป็นส่วน
หนึ่ง ที่แยกออกไปไม่ได้ แต่ความสุขที่พลอยได้รับจากลูกๆ
นั้นมากมาย เกินกว่าที่พลอยได้คาดฝันเอาไว้ ความทุกข์ความ
วิตกกังวล ตลอดจนความเหน็ดเหนื่อยจากการเลี้ยงลูกนั้นก็มิ
อยู่เสมอ ตาอันเหยียดตะปู แล้วเกิดเป็นพิษที่บาดแผล ทำ
บวมเป็นไข้ตัวร้อน ร้องไห้กวนทั้งกลางวันกลางคืน ตาอัน
เป็นอีสุกอีใส ตาอักเสบเป็นคางทูม ประไฟเป็นหัด ทุกครั้งที่
พลอยต้องนั่งรักษาพยาบาล ไม่เป็นอันหลับอันนอน กว่าลูก
แต่ละคน จะหายเจ็บตัวพลอยเองก็แทบจะล้มเจ็บลงไปตาม
ตลอดเวลาที่ลูกคนใดเจ็บป่วยลง พลอยก็อยากจะรับเอา
ความไข้ทั้งหมดมาใส่ตัว ถ้าหากจะทำได้ ทุกครั้งที่ลูกคนใด
ร้องขึ้นด้วยความเจ็บปวด พลอยก็ต้องสะดุ้งเหมือนกับ รู้สึก
ในความเจ็บปวดนั้นด้วยตัวเอง เพราะหัดที่พลอยมีหลวง
โอสถของคุณเซยไว้เป็นที่พึ่ง ในยามที่เด็กๆป่วยไข้ หลวง
โอสถเป็นคนที่ไม่มีลูกของตัวเอง เพราะฉะนั้นจึงเป็นคนที่รัก
เด็ก และถึงแม้ว่าจะจะเป็นหมอ ซึ่งตามปกติเด็กๆ จะต้องกลัว

หลวงโอสถก็มีวิธีทำให้เด็ก ๆ นั้นหายกลัวได้ โดยพูดจาเล่นหัวหยอกล้อกับเด็ก และตามใจเด็กเสมอ ไม่เคร่งครัด จนเด็กทุกคนรักเรียกว่า "คุณลุงหมอ" และถ้าคนใดเจ็บไข้ลง ทุกคนก็จะพากันดีใจ เพราะเป็นโอกาสที่จะได้พบปะกับคุณลุงหมอได้บ่อยๆ

หลวงโอสถไม่เคยเรียกค่ายาหรือค่ารักษาเลย ลูกของพลอยคนใดเจ็บ หลวงโอสถก็หมั่นมาเยี่ยมเยียนรักษาพยาบาลจนกว่าจะหาย และเมื่อหายแล้วก็แล้วกัน ไม่เคยเอ่ยถึงเรื่องค่ารักษา วันหนึ่งพลอยอดรันทนไม่ไหว ต้องออกปากพูดกับคุณเชยขึ้นว่า

"คุณเชย คุณหลวงของคุณเชยมารักษาหลานๆหายเจ็บไปตั้งหลายหนแล้ว เรื่องค่าหยูกค่ายา ไม่เคยพูดกันเลย จะว่าอย่างไรกัน"

"แม่พลอยจะให้ฉันว่าอย่างไรเล่า" คุณเชยถาม

"ฉันเห็นว่าควรจะคิดกันเสียบ้าง จะให้กันเปล่าๆ เรื่อยไป ก็ดูอะไรอยู่ เรื่องนี้มันเกี่ยวกับการทำมาหากิน ถ้าเป็นลูกคนอื่นเขาๆก็คงจะให้อะไรบ้าง เด็กพวกนี้เป็นลูกฉัน จะรักษาเปล่าๆ ฉันก็ไม่สบายใจ คุณเชยลองพูด กับคุณหลวงดูบ้าง"

"ฉันพูดไม่ได้หรือแม่พลอย" คุณเชยตอบเรียบๆ
"ถ้าฉันพูดเขาก็คงโกรธฉันมาก แต่ถ้าฉันเป็นแม่พลอย ฉันก็
จะไม่พูดกับเขาเอง เพราะถ้าแม่พลอยพูด เขาก็จะเสียใจ ทำ
ให้คนโกรธหรือทำให้คนเสียใจนั้น ฉันเห็นว่าทำให้คนเสียใจ
จะไม่น่าทำยิ่งกว่าทำให้เขาโกรธ"

"ฉันไม่สบายใจจริงๆนะคุณเชย" พลอยพูดพลาถ
ตอนใจใหญ่ "ถ้าฉันยากจนก็แล้วไปเถิด แต่ที่อัฐพส ฉันก็พอ
มี จะมานั่งทำให้กันเปล่าๆอย่างนี้ ฉันไม่ชอบ"

"แม่พลอย" คุณเชยพูดขึ้นเบาๆ หลังจากที่ได้มอง
หน้าพลอยอยู่นาน "แม่พลอยอย่าลืมว่าเราเป็นพี่น้องกัน แม่
พลอยคิดดูให้ดีๆเถิด ถึงอย่างไรฉันก็เป็นพี่แม่พลอย ลูกแม่
พลอยก็เป็นหลานของฉัน เมื่อเป็นหลานของฉัน ก็เป็นหลาน
คุณหลวงโอสถ ธรรมดาคนเราพี่น้อง ลูกหลานเจ็บไข้ก็ต้อง
รักษาพยาบาล เงินทองนั้นมันไม่เกี่ยวหรือ แม่พลอย ถ้าแม่
พลอยยากจนฉันก็คงช่วยเหลือให้เปล่าๆ แต่ถึงแม่พลอยจะมี
มี แม่พลอยก็ยังเป็นพี่น้องกับฉันอยู่ เงินทองมันไม่ทำให้
เปลี่ยนไปได้ ฉันก็ยังช่วยเหลือแม่พลอยอยู่นั่นเอง เพราะเรา
ช่วยกันด้วยใจรัก ไม่ได้ช่วยกันเพราะเงินทอง ถ้าฉันรับเงิน
จากแม่พลอย ก็เท่ากับว่าฉันกับแม่พลอยเป็นคนอื่น ไม่ใช่

ญาติกัน ฉันทำไม่ได้ ถ้าพี่น้องคนไหนจนแล้วฉันไม่นับญาติ
แม่พลอยก็คงจะว่าฉันไม่ดี แต่ถ้าพี่น้องคนไหนยังมี แล้วฉัน
กลับมาคิดเล็กคิดน้อย ก็เท่ากับว่าฉันไม่นับญาติ ไม่ดีเท่าๆกัน
เพราะคนเราที่เป็นพี่น้องกันนั้น จะมีจนอย่างไรก็ยังคงเป็น
ญาติกัน ถ้าไปเอาเงินมานับด้วยเมื่อไร ญาติก็ขาดกันไป ฉัน
พูดอย่างนี้แม่พลอยคิดดู ให้ดีๆเถิด เพราะพี่รักแม่พลอยมาก
พี่จึงได้กล่าวพูด"

นานๆ คุณเชยจะเรียกตัวเองว่าพี่สักครั้ง เมื่อพลอยได้
ยินแล้ว ก็ต้องนั่งลงทันที และคำพูดของคุณเชยนั้น ซึ่งเข้าไป
ในหัวใจ ทำให้พลอยได้คิด และไม่พูดเรื่องเงินทองกับคุณ
เชยอีกต่อไป เพราะพลอยรู้เสียแล้วว่า ระหว่างคุณเชยกับตน
เงินเป็นของที่สำคัญน้อยที่สุด

ระยะเวลาตอนต้นของแผ่นดินใหม่ พลอยครองเรือนมา
โดยปกติ จะมีทุกข์มีสุขก็อยู่แต่ในบ้าน เหตุการณ์ภายนอก
พลอยมิได้ไปเกี่ยวข้องกับใคร วันหนึ่งคุณเปรมถามขึ้นลอยๆว่า

"แม่พลอย อย่างฉันนี้ถ้าจะเล่น โจน จะเป็นตัวอะไร
ดี"

พลอยหัวเราะก๊ิก แล้วร้องว่า

"ตายแล้วคุณเปรม ! คุณเปรมจะไปเล่น โจนที่ไหน"

"อ้าว ! จริงๆนะแม่พลอย ฉันว่าฉันจะหัด โจน" คุณเปรมตอบหน้าเฉยๆ

"อะไรกันนี้คุณเปรม" พลอยถามอย่างไม่เชื่อหู "คุณเปรมจะหัด โจนหัดละครไปทำไม"

"ในหลวงท่าน โปรด" คุณเปรมตอบสั้นๆ

คำอธิบายของคุณเปรม ทำให้พลอยต้องยอมจำนนด้วยเหตุผล เพราะพลอยรู้สึกดีว่าเป็นหน้าที่ของ ข้าราชการในพระราชสำนัก จะต้องปฏิบัติให้ต้องพระราชนิยม และพลอยก็เคยได้รับการอบรมมา ในทางที่จะต้องคิดว่า พระราชนิยมนั้นเป็นของถูกต้องเสมอไป คนเช่นพลอยไม่อยู่ในฐานะ ที่จะแสดงความคิดเห็น อย่างไรได้ คำอธิบายสั้นๆของคุณเปรม จึงเป็นคำอธิบายที่เพียงพอ ไม่จำเป็นต้องซักถามอย่างไรต่อไปอีก ถึงพลอยจะรู้สึกกระดากอยู่บ้าง เมื่อนึกถึงคุณเปรมจะต้องไปเล่น โจนเล่นละคร แต่ความรู้สึกเช่นนั้นกลับกลายเป็น อาการตกตะลึง เมื่อได้ยินคุณเปรมพูดต่อไปว่า

"แผ่นดินนี้ไม่เหมือนแผ่นดินก่อนดอกแม่พลอย ท่านโปรดอะไรคนละอย่าง เรื่อง โจนละครนี้ท่านโปรดมาก อย่างว่าคนอย่างเราๆเลย แม้แต่ในหลวงท่านก็ยังทรงละคร คนโปรดคนปรานสมัยนี้ เขารำละครกันสวยๆทั้งนั้น"

พลอยต้องสะดุ้งตกตะลึง เมื่อได้ยินว่าในหลวงออกทรง
ละครด้วยพระองค์เอง ใจนั้นหวนกลับไปถึงงาน รับเสด็จ
กลับจากยุโรป เพียงแต่คุณจอมมารดาบางท่าน ออกรำละคร
สนองพระเดชพระคุณ ก็ยังถือกันว่าเป็นเรื่องใหญ่ ต้องปิดบัง
เล่นในที่รโหฐาน มิให้คนนอกได้เข้าไปเห็น แต่ถึงคราวนี้ ใน
หลวงออกทรงละครเอง พลอยยังไม่สามารถทำความเข้าใจ
กับการเปลี่ยนแปลงในประเพณีที่ก้าวหน้า ออกไปไกล และ
โดยรวดเร็วถึงเพียงนั้นได้ จะออกปากซักถามคุณเปรม ก็เกรง
ว่าจะเป็นเรื่องต่ำสูง พลอยจึงได้แต่นิ่ง

แต่พลอยได้รับความโล่งใจขึ้นบ้างในภายหลัง เมื่อได้
พูดกับคุณเปรมเรื่องหัด โขนละครแล้ว ระหว่างนั้น คุณเปรม
ก็ไม่พูดถึงเรื่องนี้อีก พลอยก็เข้าใจเอาเองว่า คุณเปรมคงจะได้
เริ่มหัดจริงตามคำพูด แต่พอเดือนหนึ่งให้หลัง คุณเปรมก็
ปรารภขึ้นเองว่า

"แม่พลอย ฉันดูๆ ไปแล้ว ก็เห็นจะไม่สำเร็จเรื่องจะ
ไปหัด โขนละคร เพราะฉันมันแก่เกินไปเสียแล้ว คนอื่นที่เขา
ยังหนุ่มแน่น เขาก็พอไปได้ แต่ก็ไม่เป็นไรดอก ฉันเห็นท่าน
ทรงละครพูดอยู่มากเหมือนกัน ถ้าอย่างนี้ ฉันก็พอจะไปได้"

"ละครพูดนี้เป็นอย่างไรกัน" พลอยซักถาม เพราะ
เคยดูแต่ละครร้องแบบปรีดาลัย ละครที่เรียกว่าละครพูดนั้น
ยังไม่เคยดูสักครั้ง

"เอาไว้วันหลัง ฉันจะพาไปดู" คุณเปรมตอบ "ละคร
พูดนั้น ตัวละครออกมาแสดงเหมือนคนจริงๆ เล่นเป็นฉากๆ
จนจบ ไม่มีร้องไม่มีรำ และไม่ต้องรัดเครื่องใส่ชฎาอะไรเลย"

"แล้วจะสนุกหรือคุณเปรม" พลอยพูด "เท่าที่ฉันฟัง
ดู เหมือนกับเวลาเราเป็นเด็กๆ แล้วเล่นทำเหมือนผู้ใหญ่ คน
โน้นเป็นนี้ คนนี้เป็นนั่น...."

คุณเปรมหัวเราะแล้วตอบว่า

"แม่พลอยนี่อยู่บ้านเสียจนไม่ทันสมัย เป็นคน
โบราณไปแล้ว ละครพูดนั้น ถ้าดูเป็นก็สนุกอยู่เหมือนกัน
เอาไว้วันหลังก่อนเถิดจะรู้ไปเอง"

"คุณคุณเปรมสิ มาหาว่าฉันเป็นคนโบราณ" พลอยพูด
พลาทหัวเราะ "ที่ไหนจเหมือนคุณเปรมล่ะ ยิ่งดูไป ก็ยิ่งหนุ่ม
ขึ้นทุกวัน"

คุณเปรมยิ้มกับพลอย ด้วยสายตาที่ทำให้พลอยนึกถึง
ระยะเวลาที่แต่งงานกันใหม่ๆ แล้วพูดขึ้นว่า

"จริงๆหรือแม่พลอย แม่พลอยเห็นฉันหนุ่มขึ้นจริงๆ
หรือไม่"

"อย่ารู้ไปทำไมนะคุณเปรม" พลอยสัพยอก

"ถ้าเป็นคนอื่นพูด ฉันก็คงไม่ถามเข้าซะ" คุณเปรม
ตอบ "แต่เมื่อแม่พลอยพูดขึ้นมาเอง ฉันก็ต้องเห็นว่าสำคัญ
มาก เพราะแม่พลอยเป็นคนสำคัญคนเดียวสำหรับฉัน" คุณ
เปรมพูดพลางเอื้อมมือมากำแขน ของพลอยไว้

"เห็นไหมล่ะคุณเปรม" พลอยพูดขึ้นอีก "แม้แต่จะ
พูดจาก็ยังมีเราะราย เหมือนคนหนุ่มๆ"

"ฉันอยากให้แม่พลอยเห็นฉันเป็นหนุ่มตลอดไป"
คุณเปรมพูดเหมือนกับรำพึงความในใจ "ถ้าจะให้ฉันพูด
จริงๆ ฉันก็ยอมรับว่า ฉันกลัวแก่ บางที่รู้ว่าตัวแก่ลง ก็นึก
ท้อถอยไม่อยากจะทำอะไร แต่ถ้าฉันยังมีแม่พลอยอยู่คนหนึ่ง
ที่ยังเห็นว่าฉันยังหนุ่มอยู่เสมอ ฉันก็พอจะมีกำลังใจ พอสบาย
ใจขึ้นได้ ตามจริงๆเถิดแม่พลอย แม่พลอยยังเห็นฉันเป็นหนุ่ม
จริงๆหรือ"

"ก็จริงๆนะสิ" พลอยพูดกระพืดกระเฟียด เหมือน
เมื่อยังเป็นสาว "ฉันจะไปประจบคุณเปรมทำไม ที่พูดไปก็
เพราะว่าจริง มีแต่ฉันคนเดียวเท่านั้นแหละ ที่แก่ลงทุกวัน"

มือของคุณเปรมที่จับแขนพลอยอยู่นั้นบีบแน่นขึ้น คุณ
เปรมอมยิ้มมองคุณหน้าพลอย แล้วพูดว่า

"ไม่จริงดอกแม่พลอย สำหรับฉันแล้วแม่พลอยยัง
สาวอยู่เสมอ และดูสวยกว่าแต่ก่อนด้วยซ้ำไป"

พลอยรู้สึกเหมือนมีน้ำเย็นมาชโลมหัวใจ คำพูดของคุณ
เปรมสองสามคำ สามารถจัดความสงสัย กิณแค้นแกล้งใจ
ทั้งหมดให้หายไปได้สิ้น ชีวิตในบ้านคุณงาม มีสีสันขึ้นทันที
และด้วยความรู้สึกเช่นนั้น ชีวิตของพลอยก็ดำเนินต่อไปอีก
ตามวิถีทางที่ได้ถูกกำหนดไว้จากเบื้องบน

บทที่ ๓ (หน้าที่ ๑)

ตั้งแต่เจ้าคุณพ่อถึงแก่กรรมนั้น ถ้าจะนับเวลาก็เป็นเวลาหลายปีมาแล้ว พลอยมิได้ทราบข่าวของคุณอุ้น และคนอื่นๆ ที่บ้านคลองหลวงบ่อยนัก ทั้งที่พลอยก็นึกถึงอยู่เสมอ จริงอยู่คุณอุ้นได้เคยทำให้พลอย ต้องเจ็บช้ำน้ำใจมาก แต่พลอยเป็นคนที่มีนิสัยไม่พยายามท้อใจใคร เมื่อเวลาล่วงเลยไปนานเข้า ความรู้สึกในทางไม่ดีที่มีต่อคุณอุ้นนั้นก็จางหายไป แต่มีความรู้สึกว่าคุณอุ้นเป็นพี่สาวร่วมบิดาอีกคนหนึ่ง ที่ตนมิได้ติดต่อด้วย แต่ก็ยังมีความสนใจอยู่เสมอว่า ชีวิตคุณอุ้นจะเป็นประการใด คุณเชยเคยเล่าให้ฟังว่า ได้พบคุณอุ้นครั้งเดียวที่งานศพคุณหญิงผู้เป็นมารดาที่อัมพวา คุณหญิงนั้นถึงแก่กรรมหลังจากเจ้าคุณพ่อราวๆ สามปี คุณเชยบอกว่าเมื่อพบกันนั้น คุณอุ้นมิได้ทักทายปราศรัยด้วยเลย ส่วนคุณเชยเองก็ไปเผาศพมารดา เพื่อทำหน้าที่ของลูก แต่พยายามหลีกเลี่ยงคุณอุ้นให้ไกลที่สุดที่จะทำได้ เมื่อคุณหญิงผู้เป็นมารดาถึงแก่กรรมแล้ว คุณอุ้นก็เป็นอิสระแก่ตัวยิ่งขึ้น ปกครองบ้านคลองหลวงโดยสิทธิ์ขาดแต่ผู้เดียว มีคุณจิตและครอบครัวของคุณจิต อยู่ในบ้านนั้นด้วย คุณจิตเองตั้งแต่เจ้าคุณพ่อตายแล้ว พลอยก็มิได้มีโอกาสพบปะ พลอยเดาเอาว่า เห็นจะเป็นเพราะ คุณจิต

ไม่ขาดแคลนเรื่องเงินทองอีกต่อไป ถึงพลอยจะเตือนตัวเอง
อยู่เสมอว่า หนทางที่ดีที่สุด สำหรับตนนั้น ก็คือไม่เข้าไป
เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของคุณอุ่นและคุณจิต แต่ในใจจริงของ
พลอยนั้น ก็ยังอดนึกถึง คนทั้งสองคนนี้อยู่ไม่ได้

วันหนึ่งพ่อเพิ่มมาเยี่ยมที่บ้านในตอนบ่าย พลอยก็
ต้อนรับหาของว่างและส้มสุกลูกไม้ให้กินตามเคย พ่อเพิ่ม
นอนเอกเขนกอยู่ที่ระเบียงหน้าต่าง คุยกับน้องสาวอย่างสบาย
ใจ ส่วนมากของเรื่องที่คุยนั้นก็เกี่ยวกับ เรื่องทางบ้านของพ่อ
เพิ่มเอง พ่อเพิ่มสรรเสริญภรรยาของตนว่า เป็นคนทำมา
ค้าขายเก่ง และเป็นคนใจดีไม่หวงกัน นอกจากจะค้าขายเก่ง
แล้ว การบ้านเรือนก็ดูแลได้เรียบร้อยทุกอย่าง พลอยนั่งฟังพ่อ
เพิ่มคุยก็รู้สึกดีใจ ที่เห็นพี่ชายของตนมีความสุข ถึงจะไม่
ฟุ่มเฟือยนัก ก็ยังเรียกได้ว่าดีกว่าแต่ก่อน เพราะพ่อเพิ่มมีการ
งานทำ เป็นหลักฐาน มีบรรดาศักดิ์เป็นคุณหลวง และมีชีวิต
ครอบครัวที่พ่อเพิ่มพอใจ

เป็นธรรมดาที่พี่น้องคุยกัน ในที่สุดเรื่องที่คุยกันนั้น ก็
ต้องหันเข้าหาความหลังเมื่อครั้งยังเป็นเด็กๆ อยู่ด้วยกัน และ
จะต้องพูดกันต่อไปถึงเรื่องพี่น้องคนอื่นๆ ที่เคยอยู่บ้าน
เดียวกัน พ่อเพิ่มเป็นคนปรารถนาก่อนว่า

"คิดดูเรื่องเก่าๆ ก็เหมือนกับว่าเมื่อวานขึ้นนี่เอง แต่ที่ไหนได้ พอหันมาดูตัวพวกเราที่อายุมาก ไปตามๆ กันแล้ว รู้สึกเหมือนกับว่ายังวิ่งเล่นกันอยู่เมื่อเร็วๆ นี้เอง แม่พลอยก็อายุสามสิบกว่าเข้าไปแล้ว ฉันกับคุณเชยก็ย่างเข้าสี่สิบ คุณจิตอายุสี่สิบกว่า คุณอุ๋นเชอก็ร่วมห้าสิบเข้าไป แต่ละคนก็มีลูกหลานออกเต็มไป คิดดูก็แปลก"

"คุณหลวง" พลอยเรียกพ่อเพิ่มว่า "คุณหลวง" เสมอ เพราะรู้สึกว่พ่อเพิ่มชอบให้เรียกเช่นนั้น "คุณหลวงได้ข่าวจากทางบ้านคลองบางหลวงบ้างหรือเปล่า"

"ได้ข่าวประปรายอยู่เสมอแหละแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "แต่ข่าวที่ได้นั้น ไม่เห็นเป็นข่าวดีสักที"

"ฉันไม่รู้เรื่องรู้อะไรเลยที่เดียว" พลอยพูด "ที่คุณหลวงว่าเป็นข่าวไม่ดีนั้นมีอะไรบ้าง"

"คุณเชยกับฉันบ้านอยู่ใกล้ๆ กัน คุยกันอยู่เสมอแหละ แต่ฉันเห็นว่ามันเป็นเรื่องรกหู เลยชี้แจงเอามาเล่า ให้แม่พลอยฟัง"

"คุณอุ๋นเชอเป็นอะไรหรือคุณหลวง" พลอยถาม

"เธอไม่เป็นอะไรหรอกแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "ก็ เพราะเธอยังเป็นคุณอ่อนคนเก่าอยู่นั้นแหละ ฉันถึงกลัวว่า เธอ จะต้องลำบากทีหลัง"

"ทำไมเล่าคุณหลวง"

"โธ้ย ! เรื่องมันมากละแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดอย่าง อ่อนใจ "บ่าวที่บ้านที่มันยังไปมาหาสู่ฉันบ้าง กับคุณเชยบ้าง มันเล่าให้ฟังว่า คุณอ่อนเธอตามใจคุณชิตน้องของเธอราวกับ เทวดา พอคุณเชยออกจากบ้านมาแล้ว ไม่เท่าไร คุณชิตก็บอก ว่า อยากได้ทุนรอนจะเอาไปค้าขายตั้งเนื้อตั้งตัว เธอก็ทุ่มเท เงินให้ไปเป็นกอง"

"แล้วยังไง"

"มันก็หมด" พ่อเพิ่มเล่าต่อ "คนอย่างคุณชิตใช้เงิน เท่าไรก็ไม่พอ เพราะคุณชิตเขาทั้งกินทั้งเล่น ได้เงินมาวันนั้น ก็ข้ามฟากมาโรงบ่อน แล้วก็หมดในวันเดียวกัน หมดแล้วเขาก็กลับบ้าน เพราะถ้าไม่หมด เขาก็คงไม่กลับ พอกลับไปถึง บ้านก็ปิดไม่ให้คุณอ่อนรู้ แต่จะไปปิดบังได้นานสักเท่าไร นาน เข้าเรื่องก็แตก คุณอ่อนเธอก็เห็ดตะโร ไปพักหนึ่ง แล้วเธอก็ให้ เขาอีก"

"คุณอุ๋นเธอรวยออกจะตายไป" พลอยพูดเชิงออก
ความเห็น "น้องของเธอมีเหลืออยู่คนเดียว เธอก็ต้องเลี้ยงกัน
ไป จะไปเป็นอะไรกันนักหนา"

"ไม่แน่นักหรอกแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูด "มีน้องอย่าง
คุณชิตคนเดียว ก็เท่ากับมีคนจะต้องเลี้ยงสักร้อยคน เพราะ
คุณชิตเธอมือเต็บ ฉันได้ข่าวว่าคุณอุ๋นเธอขายนางของเจ้าคุณ
พ่อไปแล้วเกือบหมด เดียวนี้ก็เริ่มขาย เครื่องเพชรเครื่องทอง
อยู่ไม่เว้นแต่ละวัน เขาว่าเดี๋ยวนี้คุณชิตดูได้ว่าได้ราวเต็กๆ
อยากได้อะไรก็กินเหล้าให้เมา แล้วก็ขึ้นไปชู้เอา คุณอุ๋นเธอ
กลัวเธอก็ต้องให้ทุกที ถ้าเป็นอย่างนี้เรื่อยๆ ไป ก็คงหมดตัว
เข้าวันหนึ่ง"

พลอยถอนใจใหญ่ เพราะไม่รู้ว่าเรื่องราวจะไปกันถึง
เพียงนั้น ฟังพ่อเพิ่มเล่าก็แทบไม่เชื่อว่า คุณอุ๋นผู้ซึ่งครั้งหนึ่ง
เคยเป็นใหญ่ในบ้าน มีคนกลัวเกรงจะต้องมาตกอยู่ที่อำนาจ
คุณชิต

พลอยได้ย็นเรื่องของคุณอุ๋นที่พ่อเพิ่มเล่าให้ฟังแล้ว
แทนที่จะดีใจหรือพอใจ ว่าคนที่ครั้งหนึ่งเคยประกาศตน เป็น
ศัตรู โดยเปิดเผย กำลังจะประสบความหายนะในชีวิต พลอย
กลับมีความรู้สึกไปในทางตรงกันข้าม เรื่องที่ได้ย็นนั้น กลับ

ทำให้พลอยมองคุณอุ๋นไปในแง่ดีไปกว่าเก่า เพราะแต่ก่อน
พลอยเคยนึกแต่ว่า คุณอุ๋นเป็นคนที่ไม่น่าใจเหี้ยมเกรียมเห็นแต่
กับตัว และจะยอมอุปการะเฉพาะแต่คนที่ประจบสอพลอ
ยอมอยู่ใต้อำนาจบงการ แต่ข้อความที่พ่อเพิ่มเล่าดูเหมือนจะ
ชี้ให้เห็นไปในทางที่ว่า คุณอุ๋นนั้นยังมีความรัก ความเมตตา
ต่อคนๆหนึ่ง คือคุณจิตผู้เป็นน้องชายแท้ๆ และพร้อมที่จะให้
โอกาสแก่คุณจิตอยู่เสมอ ถ้าคุณจิตเป็นคนดี คุณจิตก็คงจะตั้ง
ตัวได้ แต่เป็นกรรมของคุณอุ๋นที่ไปเลือกเมตตาคนผิด ผู้ที่มี
กรรมนั้น จึงเป็นคนที่น่าสงสาร และยังได้รู้จากปากพ่อเพิ่มว่า
คุณอุ๋นในวัยสูงอายุ เป็นผู้หญิงคนเดียว ถูกน้องชายที่เหลื่อ
อยู่ใกล้ชิดอีกคนเดียว ผู้เป็นนักเลงเหล้า นักเลงฝิ่น นักเลงการ
พนัน ชู่เจี๋ยเรียกร้อเงินไปถูกลง เพื่อปรนปรีอความชั่วของ
ตน พลอยก็ยังนึกสงสารคุณอุ๋นจับใจ เพราะพลอยเชื่อว่า คน
ที่เคยมีเงินทอง ใช้สอยบริบูรณ์ เคยแต่ได้รับคำยกย่องเอาใจ
นั้น ถ้าหากว่าเคราะห์กรรมบันดาลให้ต้องตกอยู่ในฐานะ
ยากจน และต้องถูกบังคับชู่เจี๋ยจากผู้อื่น ความทุกข์ที่บุคคล
นั้นจะได้รับ ก็ย่อมจะมากกว่าคนที่เคยยากจน หรือเคยถูกกด
ขี่บังคับมาแล้วเช่นพลอยเอง คุณอุ๋นเป็นบุคคลเช่นนี้ พลอยจึง
นึกสงสารมากกว่าที่จะนึกสมน้ำหน้า และยังรู้ตัวว่าใน

ขณะนั้นตนอยู่ในฐานะที่คิดว่า มีความกังวลต่างๆในชีวิต
น้อยกว่า พลอยก็ยังเห็นใจคุณอ่อน มากขึ้นไปอีก เสียงพ่อเพิ่ม
เล่าต่อไปว่า

"เขาเล่าว่าคุณชิตเดี๋ยวนี้มีเมียอีกตั้งหลายคน ลูกก็มี
ออกมาเรื่อยๆเต็มบ้านที่เดียว จนเกือบจะ 'ไม่รู้'ว่า ใครเป็นใคร"

"แล้วแม่พวงเมียคนแรกหายไปไหนเสียเล่า" พลอย
ถาม

"เขาก็ยังอยู่ในบ้านนั้นแหละ แต่ก็เห็นจะ 'ไม่เป็น'ไร
หรอก ครั้งหนึ่งเคยเลี้ยงเป็นบ่าว ชอบใจก็ยก ขึ้นมาเป็นเมีย
เดี๋ยวนี้ได้เมียอื่นมาใหม่ ก็คงจะลดกลับไปเป็นบ่าวอีก
กระมัง"

"โธ่กรรมเวรแท้ !" พลอยรำพึงออกมาดังๆ

"แต่เพียงลูกเมียมัน 'ไม่เป็น'อะไรหนักหนาดอกแม่
พลอย" พ่อเพิ่มพูดต่อ "เขาว่าตอนหลังนี้ คุณชิตเขาชอบเลี้ยง
คนแปลกๆ มีสมุนเป็นพวกนักเลงหัวไม้ พวกขี้ยา พวกโรง
บ่อน เขาชอบไปเที่ยวอย่างนั้น พบกันถูกใจ เขาก็เอาตัวมา
เลี้ยงไว้เป็นเพื่อน เย็นลงก็มาเหล้ากันครั้นเครง เขาว่าที่บ้าน
เราเวลานี้ราวกับช่องโจร"

"แล้วคุณอ่อนเธอ 'ไม่ว่า'กล่าวบ้างหรือ"

"เธอก็อ่าเหมือนกันในตอนแรกๆ แต่เมื่อว่าแล้วเขาไม่ฟัง เธอก็เลยกลายเป็นกลัวเขาไป เพราะเขาเอาสมุนแก่นๆ เข้ามาไว้เต็มบ้าน เธอเป็นผู้หญิงคนเดียวจะไปสู้รบตบมืออะไรไหว ได้แต่ซ่อนตัวเงียบ อยู่บนตึก เขาก็ได้ทำยิ่งงูเอาใหญ่"

"คุณเชยรู้เรื่องเหล่านี้แล้วว่าอย่างไรบ้าง" พลอยถาม

"ก็แม่พลอยจะให้คุณเชยว่าอย่างไรเล่า" พ่อเพิ่มถามกลับมา

"ก็เธอเป็นพี่น้องแท้ๆ เธอไม่คิดจะเข้าไปเกี่ยวข้องบ้างหรือ พี่น้องกันจะไปตัดกันขาดไปอย่างไร"

พ่อเพิ่มหัวเราะหึๆ แล้วตอบว่า

"คุณเชยเธอบอกกับฉันว่า ถ้าเธอเข้าไปตอนนี้จะยิ่งลำบากไปใหญ่ เพราะคุณอุ่นเธอก็จะได้ว่า คุณเชยซานเข้าไปหา เพื่อจะไปปอกลอก ทำให้คุณชิตได้ทำปอกลอกคุณอุ่นมากขึ้นไปอีก เพราะกลัวคุณชย จะเข้าไปแย่ง"

"เป็นอันว่าคุณเชยเองก็ทำอะไรไม่ได้ อย่างนั้นหรือ"

พลอยถาม

"ก็อย่างนั้นกระมัง" พ่อเพิ่มตอบ "เธอบอกกับฉันว่าเธอก็เป็นห่วงเหมือนกัน แต่เมื่อทำอะไรไม่ได้ ก็ต้องอุเบกขา

เพราะถึงจะเป็นพี่น้องกัน ก็โตๆด้วยกันแล้ว คุณอุ๋นเธอก็เป็นพี่ คุณเชยเป็นแต่เพียงน้อง พวกญาติทางเจ้าคุณพ่อที่รู้เรื่อง ท่านก็พูดกับคุณเชยให้ไปตักเตือนกันเสียบ้าง แต่คุณเชยก็ได้แต่นิ่ง เธอบอกกับฉันว่า คุณอุ๋นนั่นใครสอนก็ไม่ได้ ใครเตือนก็ไม่ได้ เธอจะยิ่งซำร้ายไปใหญ่ มีทางเดียว ปล่อยให้เธอรับกรรมไปจนกว่าเธอจะรู้ตัว"

"ถ้าจะมัวปล่อยกันอยู่อย่างนี้ กว่าถั่วจะสุกกาก็ไหม้" พลอยพูดอย่างหนักใจ

"ฉันก็ว่าอย่างนั้นเหมือนกัน" พ่อเพิ่มหัวเราะ "แม่พลอยลองไปเตือนเธอดูบ้างซิ"

"ไอ้! ฉันจะไปทำได้อย่างไร!" พลอยร้องเสียงหลง พ่อเพิ่มหัวเราะอย่างสนุก "พูดกันไปพูดกันมา ก็เหมือนนิทานเรื่องหนูตัวไหนที่จะเอากระดิ่งไปผูกคอแมว" ซึ่งทำให้พลอยต้องหัวเราะไปด้วย เพราะเห็นจริงในคำพูดของพ่อเพิ่ม

"แม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดต่อไป "ที่คุณเชยกับฉันไม่ค่อยพูดถึงเรื่องอะไรกับแม่พลอย ก็เพราะรู้ว่าแม่พลอย เป็นคนรักพี่รักน้อง ชอบไปเก็บเอาเรื่องของคนอื่นมาทุกขั้วร้อน แต่เพื่อยุวันนี้แม่พลอยถามขึ้นมาก่อน ฉันก็เล่าให้ฟังตามจริงเท่าที่รู้ แต่เรื่องพี่น้องของเรา นั้น ถ้าจะให้ดีเราอยู่เฉยๆดีกว่า"

ทำตัวเราให้ดีๆ ไว้ อย่าให้เสียหายก็พอ อย่างนั่นเองเวลานี้ ถึงจะช่วยใครก็คงช่วยไม่ได้ แต่ฉันก็สบายใจอยู่อย่าง ที่ไม่ต้องไปพึ่งใคร นอกจากเมียของนั่นเอง พูดขึ้นมาแล้วก็คิดถึง เดี่ยวต้องรีบกลับไปหาเสี่ยหน่อย ฉันไม่ได้กลับบ้านมาสามวันแล้ว"

"คุณหลวงซี !" พลอยร้อง "หายไปไหนตั้งสามวัน ไม่กลับบ้านกลับช่อง !"

"ก็เที่ยวไปตามบ้านเพื่อนฝูง" พ่อเพิ่มตอบ "ใครเขาชวนนอนที่ไหนก็นอนที่นั่น แต่ไม่เป็นไรหรอก เมียฉันเขาไม่ว่า เขาเรียกฉันว่า 'พ่อนกขมื่นเหลืองอ่อน' เพราะนอนไหนก็นอนได้ กลับไปถึงบ้านที่ไร ก็มีตำรับข้าวคอยไว้ให้กินเสมอ ไม่เคยพลาด"

พลอยรู้สึกชั้นพี่ชายของตนอยู่ครั้นๆ ความจริงพ่อเพิ่มมีความสุขในชีวิตได้อย่างแปลกประหลาด และหาความสุขได้ในเรื่องง่ายๆ และด้วยนิสัยที่เป็นคนไม่เอาเรื่องเอาราวกับใคร พ่อเพิ่มจึงมีเพื่อนฝูงได้มาก จริงอยู่เพื่อนฝูงของพ่อเพิ่มนั้นเปลี่ยนแปลงกันไปเรื่อยๆ เพื่อนฝูงคนใดที่เจริญรุ่งเรืองในการงาน เป็นผู้ใหญ่กว่าพ่อเพิ่มไป เพื่อนฝูงคนนั้นก็ห่างเหิน แต่พ่อเพิ่มก็ไม่เคยนึกเคียดระแค้น หรือนึกโกรธ หรือไม่พอใจ คุณ

เปรมเป็นเพื่อนของพ่อเพิ่มคนหนึ่ง ที่มีได้อยู่
นอกเหนือไปจากข้อเท็จจริงนี้ เพราะแต่แรกคุณเปรมและพ่อ
เพิ่ม ต่างก็รักใคร่สนิทสนมกันคืออยู่ แต่เมื่อต่อมาต่างฝ่ายต่างก็
มีงาน และคุณเปรมก็ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ สูงขึ้น
ไป ความสนิทสนมที่เคยมี ก็ลดน้อยลง โดยมีได้มีเรื่องอะไร
ที่จะต้องบาดหมางกันเลย แต่พ่อเพิ่มนั่นเอง เริ่มเรียกคุณเปรม
ว่า "คุณพระ" ใช้สรรพนามแทนคุณเปรมว่า "ท่าน" และเวลา
ที่พบกัน พ่อเพิ่มก็พูดจาท่อคุณเปรม ด้วยความเคารพต่อฐานะ
คุณเปรมและพ่อเพิ่มก็ห่างกันออกไปทุกที มีฐานะเป็นญาติ
เกี่ยวดองมากกว่าเพื่อน แต่พลอยก็รู้ว่า พ่อเพิ่มคงไม่มี
ความรู้สึกในเรื่องนี้แต่อย่างใด เพราะเมื่อห่างกับคุณเปรม ไป
คนหนึ่ง พ่อเพิ่มก็ไปหาเพื่อนได้อีกหลายคน แต่ละคนก็คง
เป็นเด็กกว่า หรือผู้ใหญ่ที่มีได้ใหญ่โตอะไรนัก

"คุณหลวงเดี๋ยวนี้ยังมีเพื่อนฝูงมากอยู่หรือ" พลอย
ถามขึ้น

"มากกว่าแต่ก่อนเสียอีกแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "ฉัน
มันเป็นคนยังไงก็ 모르 ไม่ว่าจะไปทางไหนก็ได้แต่เพื่อน"

"ก็คุณหลวงเป็นคนรักเพื่อนฝูงนี่" พลอยช่วยอธิบาย
"บางทีฉันเห็นว่าคุณหลวงรักเพื่อนฝูง มากกว่าลูกเมีย ทาง
บ้านเสียอีก"

"เมียฉันเขาไม่ว่าหอรอกแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดแก้ "เรา
เข้าใจกันมาแต่แรกแล้วว่า เพื่อนฝูงของฉัน เป็นอีกเรื่องหนึ่ง
เขาก็ไม่เข้ามายุ่ง และเขาก็รู้ดีว่า ถึงฉันจะหายไปสักกี่วันๆ
ฉันก็คงจะกลับบ้านวันหนึ่ง ไม่เห็นจะแปลกอะไร แล้วก็ดี
เสียอีก ที่ฉันไม่พาเพื่อนมาบ้าน พามาที่ไรเขาก็ต้องทำกับข้าว
เลี้ยงยังกับมีงาน ไม่ต้องทำมาหากินอะไรกัน"

"คุณหลวงเคราะห์ดีที่ได้เมียเอาใจ" พลอยพูด "ถ้าได้
เมียคนอื่น เขาอาจไม่ชอบก็ได้" พลอยพูด แล้วก็นึกถึงตัวที่
ต้องรู้สึกน้อยใจอยู่บ่อยๆ ถ้าคุณเปรมไม่กลับบ้าน

"มันไม่ใช่เรื่องเอาใจหรือไม่เอาใจหอรอกแม่พลอย"
พ่อเพิ่มตอบ "ฉันว่ามันอยู่ที่เรื่องรู้ใจกันมากกว่า เมียฉันเขารู้ดี
ว่า เพื่อนมันแค่เพื่อน ถึงฉันจะไปเที่ยวสนุกสนานกับเพื่อน
นานเท่าไร ฉันก็ต้องเห็นว่าเมียดีกว่า อยู่นั่นเอง เขาจึงไม่ขัด
ใจ เพราะเขาอยากให้ฉันสบายใจ เมื่อฉันได้กับเขา ใครๆก็พา
กันว่าๆฉันได้เมียต่ำกว่าตัว แต่ฉันไม่ฟังใคร เพราะเหตุนี้ฉัน
จึงได้สบายไม่เดือดร้อน ถ้าได้เมียเท่าๆกับตัว เขาก็คงจะเรียก

อะไรต่ออะไร ที่ฉันไม่มีจะให้ หรือถ้าได้เมียที่มีชื่อว่ารวย ฉันก็จะถูกหาว่าเกาะเมียกิน เสียชื่อเปล่าๆ สู้อย่างนี้ไม่ได้ ไม่ยุติ"

"ฉันก็ตั้งใจที่คุณหลวงสบายใจ แต่ฉันถามจริงๆเถอะ คุณหลวงทำอะไรกับเพื่อนฝูงที่มีเป็นก่ายเป็นกอง"

"พวกกันคุยกัน" พ่อเพิ่มตอบ "ใครพูดถูกใจกันก็คบกันได้ มีทุกจ้อร่อนอะไรก็ช่วยเหลือกัน มีอะไรต่ออะไร ก็หามาสูกันกิน แล้วก็คุยกันไปจนตึก ตึกนั้นก็เลยนอนค้างอยู่ด้วยกันต่อไป"

"อะไรต่ออะไรที่หามากินกันนั้นอะไรบ้างคุณหลวง"

"ก็มีเหล้ามีแก้ม" พ่อเพิ่มหัวเราะ "มีน้ดกัันไว้เสมอถึงไม่มีก็ไปมาหาสูกันได้"

"แล้วคุณหลวงมีเรื่องอะไรที่คุยกันได้ทุกวัน"

"พ่อเพิ่มหัวเราะร้องว่า "แม่พลอยก็ช่างซักเสียจริง !" แล้วก็พูดต่อไปว่า

"มีถมเถไปเรื่องที่จะคุยกันได้ แต่ก่อนฉันเล่นไม้ค้ำก็คุยกันเรื่องไม้ค้ำ ไร่เรื่องไม้ค้ำนี่แปลก เคยเห็นผู้ใหญ่ ท่านเล่นเมื่อเด็กๆ ไม่เคยเห็นหน้าคุณเลยสักนิดเดียว พอมีอายุเข้ากลับ

เห็นดีเห็นน่าดูไปได้ ฉันหาไว้ได้มากแล้วที่บ้าน เวลา
เพื่อนๆเขาชวนเล่นนกเขา ฉันก็เลยจับเล่นบ้าง มือขึ้นเสีย
จริงๆ มีนัดสู้กันเมื่อไรละก็ ของฉันเป็นชนะ ของคนอื่นทุก
นัด"

"โธ่บาปกรรม !" พลอยร้องขึ้น "เอานกไปตีชนะกัน
น่าสงสาร"

พ่อเพิ่มหัวเราะชอบใจแล้วกล่าวว่า "ไม่ได้ตีสักหน่อย
แม่พลอยก็เอะอะไปได้ นกเขานั้นเขาสู้กันด้วยกรรม จัน
ประชันกันต่างหาก บ่อนนกเขาอยู่แถววัดสระเกษ ถึงวันนี้
ของใครๆก็เอาไป เอากรงแขวนให้มันสู้กรรมกัน เท่านั้นเอง
ไม่เห็นจะบาปกรรมตรงไหน"

"อ้อ ! ฉันไม่รู้นี่" พลอยพูด "แล้วจะรู้แพ้รู้ชนะกัน
อย่างไร"

"อ้าว ! รู้ซีแม่พลอย พ่อแขวนกรงแล้ว ต่างฝ่ายต่างก็
จัน ฉันว่ามันคงด่ากันภาษานก ให้อั้วไหนที่ใจเย็นๆ ไม่โกรธ
ง่าย และมีการมตีๆ มันก็จันได้นาน ตัวไหนที่สู้กรรมไม่ได้ ก็
เกิดโมโห ดิ้นตีกรงจะมาตีให้อั้วที่มันจันดีกว่า รู้แพ้รู้ชนะกัน
ตรงนี้แหละ ตัวไหนโกรธก่อนตีกรงก็แพ้ไป จันดูๆไปแล้ว
มันก็เหมือนคน ถ้ามีเรื่องจะต้องสู้กันแล้ว ฝ่ายที่โกรธก่อน

เป็นต้องแพ้เสมอ ผู้คนใจเย็นไม่โกรธไม่ได้ เพราะคนที่โกรธ
นั้น ประเดี๋ยวก็ต้องทำอะไรผิดๆ แพ้ไปเอง"

"คุณหลวงนี่ดีเสียจริง" พลอยหัวเราะ "ชั้นแต่จะเล่น
นกเขา ก็ยังมีคติ"

"ทุกอย่างมันมีคติทั้งนั้น" พ่อเพิ่มพูดอย่างใจเย็น
"สำคัญที่เรามีตาจะดูหรือไม่ตาจะดู ถ้ามองให้ดีก็เห็น นก
เขามันก็สัตว์มีชีวิต แต่ตัวมันเล็กอยู่ในกรง เราเลี้ยงมันมาเราก็
เห็นได้ง่าย และนกมัน โทกไม่ เป็น ทำกระบิดกระบวนไม่
เป็น จึงเห็นได้ง่ายกว่าคน แต่ถึงจะเป็นคนเป็นนก ก็เป็นสัตว์
เหมือนกัน ดูไปดูมา มันก็คติอันเดียวกันทั้งนั้น"

"คุณหลวงพูดอุปมาอุปไมยราวกับพระเทศน์ เข้าวัด
บ้างหรือเปล่า"

"เข้าเหมือนกัน" คุณหลวงตอบ "แต่ไม่ได้ไปฟัง
เทศน์หรอก ไปคุยกับพระท่านเรื่องไม้ตัด ท่านรู้เรื่องมากกว่า
เรา และไม่หวังวิชา บอกเคล็ดให้ได้เสมอ"

บทที่ ๓ (หน้าที่ ๒)

พลอยศึกษาประวัติพี่น้องของตน ตลอดจนนิสัยใจคอ
ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก มาจนถึงเป็นผู้ใหญ่ ก็เกิดความคิด ขึ้นว่า
นิสัยใจคอต่างๆนั้น บางทีอาจถูกถ่ายทอดลงมาถึงลูกของ

ตน และถ้าพลอยได้ใช้ชีวิตของพี่น้อง ตลอดจนตัวของตัวเอง ให้ดีๆ บางทีพลอยก็อาจพยากรณ์ชีวิตของตนได้ถูก และถ้าหากว่ามีสิ่งใดที่ไม่ดี พลอยก็อาจป้องกันแก้ไขได้ เมื่อคิดได้ดังนี้ พลอยก็หันเข้ามามองดูเด็กๆ เหล่านั้น ด้วยความสนใจ สิ่งที่ได้เห็นนั้น บางทีก็ทำให้พลอยสบายใจ บางทีก็ทำให้พลอยต้องประหวั่นพรั่นพรึง ตาอันนั้นออกจะไม่มีปัญหา เพราะมิใช่เป็นลูกของพลอย ถึงพลอยจะพยายามดูตาอันจากด้านเดียว คือดูว่าจะเหมือนคุณเปรมบ้างหรือไม่ พลอยก็มองไม่ออก เพราะถึงตัวคุณเปรมเอง ก็ยังหลายครั้งหลายคราวที่พลอยนึกว่าไม่รู้จัก ตาอันทำให้พลอย ต้องไม่สบายใจอยู่บ่อยๆ เพราะนิสัยที่อยากมีอะไรแต่คนเดียวนั้น ทำให้พลอยอดนึกถึงคุณอุ่นไม่ได้ และบางครั้งบางเวลาอยู่ด้วยกันกับพลอยพร้อมกับพี่น้องอื่น ตาอันก็มักจะแสดงกิริยาที่คิดกันคนอื่น อยากจะผูกขาด ความรักความสนิทสนมของมารดาแต่ผู้เดียว ทำให้พลอยต้องดูตาอัน ทั้งๆที่ไม่อยากทำ ตาอ้อคมีนิสัยใจคอ ที่ทำให้พลอยทั้งสบายใจ และทั้งเป็นทุกข์ เพราะตาอ้อคเหมือนพ่อเพิ่ม จนพลอยเองประหลาดใจ ตาอ้อคเป็นคนไม่เอาเรื่อง หาเรื่องสนุกสบายได้ง่ายๆ ไม่ต้องการอะไรมากนัก และไม่หวงกันใคร เป็นธรรมดาที่พลอยต้องอยากให้

ตาอ้อคประสบความสำเร็จในชีวิต แต่เมื่อคุณนิตยของตาอ้อค
ที่ตรงกับพ่อเพิ่ม หลายอย่าง และได้ศึกษาชีวิตของพ่อเพิ่ม
มาแล้ว พลอยก็รู้ตัวว่าจะหวังอะไรมากไม่ได้ แต่ก็ยังนึก
สบายใจอยู่ว่า เมื่อพ่อเพิ่มเป็นคนไม่มีทุกข์ บางทีตาอ้อคโต
ขึ้น ก็จะเป็นคนไม่มีทุกข์เช่นเดียวกัน สำหรับประไพนั้นเด็ก
เกินไป ที่จะสังเกตนิสัยใจคอได้ถูก

แต่ก่อนนี้เมื่อนึกถึงอนาคตครั้งใด พลอยก็ต้องนึกถึงตัว
ก่อนเสมอ แต่เดี๋ยวนี้อนาคตเป็นเรื่องของลูก พลอยใช้เวลาวัน
หนึ่งๆ ไม่น้อย นิ่งคิดถึงการณ์ข้างหน้า กำหนดอนาคตแห่ง
ชีวิตของลูกทุกคน เท่าที่ตัวเองทำได้ บางครั้ง พลอยก็นึก
แน่ใจว่า การเตรียมของตน เพื่ออนาคตของลูกนั้นจะไม่
ผิดพลาด แต่บางครั้งก็ลังเลใจ หมดที่ฟังเข้าจริงๆ ก็หันเข้าหา
หมอดู คุณนุ้ยมีหมอดูจีนตาบอดคนหนึ่ง ซึ่งคุณนุ้ยเรียกว่า
ซินแส ให้ไปรับมา ดูโชคชะตาและพยากรณ์การณ์ข้างหน้า
อยู่เสมอ ว่าดีหรือร้าย เมื่อมาอยู่บ้านคุณเปรมใหม่ๆ คุณนุ้ยก็
เคยแนะนำ ให้พลอยดูหมอดูจีนคนนี้ แต่พลอยก็มีได้สนใจ
เท่าไรนัก เพราะคำพยากรณ์ก็มีแต่ว่าพลอยจะสุขกายสบายใจ
บริบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติ ซึ่งก็เป็นความจริงที่รู้กันอยู่แล้ว วัน
หนึ่งหมอดูจีนมาถึงขณะที่เด็กๆ อยู่พร้อมกัน ประกอบกับเวลา

นั่น พลอยกำลังลั้งเลใจ พลอยจึงพาเด็กๆ ขึ้นไปดูหอมพร้อมๆ
กัน ตาอันเป็นคนคู่ก่อน หอมถามวันเดือนปีเกิด เอามือคลำ
ใบหน้าใบหูแล้วก็สายหน้า ถอนใจใหญ่พูดว่า

"อึกงนี้โตขึ้นต้องลำบาก"

พลอยใจหายวาบแทบจะเลิกดูเสียทีเดียว แต่ก็ถามหอม
ว่า

"ลำบากอย่างไร ซินแส"

"เฮ้อ ! อาไโลอาไโล เงินทองอื่ก็มี" ซินแสตอบ "แต่อื่
แข็งเงิงไป ต้องติดตึราง แล้วก็ออก ออกมาแล้วก็ชิบาย"

พลอยใจคอไม่สบายเสียเลย ตาอันไม่มีนิสัยส่อให้เห็น
ว่า จะเป็นโจรได้สักนึค แต่ทำไมหอมจึงพยากรณ์ว่า จะต้อง
ติดตึราง ความเลื่อมใสในซินแสของคุณนุ้ย ชักจะลดน้อย
ถอยลงไปมาก

ถึงคราวตาอันเข้าดู หอมก็หัวเราะทำนายว่า

"อึกงนี้ต่อปายจะลึมาก อื่จะเป้งใหญ่โต เป้งเจ้าคอง
นายคองมีชื่อเสียง"

"ค่อยยังชั่วหน่อย" พลอยนึกในใจ เสียงซินแสพูด
ต่อไปว่า

"เสียอย่างเดียว อีจะต้องโกศกับพี่น้อง แต่ก็ไม่นาน
โกศแล้วก็ลี้กันถ่าย"

สำหรับตาอ้อคหมีได้พยากรณ์ทั้งทางดีทางร้าย บอก
แต่เพียงว่าตาอ้อคจะมีพอกินพอใช้ และอายุไม่ยืนนัก ส่วน
ประไพนั้น คุณนุ้ยบอกว่าไม่ต้องดู เป็นผู้หญิง แล้วก็ยังคง
เกินไป

พลอยลงมาจากเรือนคุณนุ้ย ตาอ้อก็เริ่มขบตาอ้อเรื่อง
หมอดู ตาอ้อเริ่มหน้าเสียทำให้พลอยสงสาร ต้องบอกว่าอย่า
ไปถือสาคำพูดเหล่านั้นว่าเป็นความจริง เพราะหมอดูนั้น
ตามปกติก็คิดๆ คนเราจะคิดจะชั่ว ก็อยู่ที่บุญที่กรรมของ
ตนเองมากกว่าอย่างอื่น แต่ทั้งที่ปากพูดอยู่อย่างนั้น ใจของ
พลอยก็ไม่สบายใจนัก นึกสังหรณ์อยู่ว่าคำพูดของซินแสนั้น
อาจกลายเป็นจริงก็ได้ และทำใจไว้ว่าจะต้องพยายามทุกทาง
เพื่อปกป้องตาอ้อ มิให้เป็นไปตามคำทำนาย

แต่โชคชะตาของคนนั้น อยู่เหนือความพยายามของ
พลอยที่จะแก้ไข และความปรารถนาของพลอยนั้น บางทีก็
ได้ผล บางทีก็ไม่ได้ ทั้งที่พลอยไม่อยากให้ตาอ้อเป็นทหาร
ตาอ้อก็คืนรนอยากจะเป็นทหาร จนความรู้ถึงคุณเปรม ซึ่ง
เห็นด้วยกับความคิดของตาอ้อ ทำให้พลอยต้องหมดเสียงลง

ไป ต่อมาคุณเปรมก็พาตัวตาอื่น ไปเข้าโรงเรียนนายร้อยชั้น
ประถม ไปอยู่กินนอนที่นั่น จะได้กลับบ้าน ก็เฉพาะแต่วัน
เสาร์อาทิตย์ ความสุขความดีใจ ที่ปรากฏบนใบหน้าของตา
อื่น ในครั้งแรกที่ได้แต่งเครื่องแบบนักเรียนนายร้อย ทำให้
พลอยลืมความไม่พอใจของตนเองเสียสิ้น

เมื่อจัดการกับตาอื่นให้ได้เป็นนักเรียนนายร้อย สม
ความปรารถนาแล้ว คุณเปรมก็หันเข้าปรึกษากับพลอย เรื่อง
ตาอื่นกับตาอ้อด

"เรื่องอ้ายอื่นฉันก็ตามใจมัน เพราะมันอยากเป็น
ทหารจริงๆ ให้มันลองดูไปก่อน" คุณเปรมพูด "แต่เรื่องตาอื่น
กับอ้อดนี่ฉันก็ยังไม่วุ่นใจ แม้พลอยคิดอย่างไรบ้าง"

"ตาอื่นแอบบอกกับฉันว่าแกลอยากเป็นหมอกความ ฉัน
ก็ไม่อยากให้แกลไปเที่ยวหากินตามตึนโรงตึนศาล ส่วนตาอ้อ
ดพูดเลอะเทอะ บางทีจะยังเด็กไป ไม่รู้ใจตัวก็เป็นได้"

"ฉันว่าเป็นหมอกความก็ดีเหมือนกัน เด็กพวกนี้ต่อไป
ก็ต้องดูแลทรัพย์สินสมบัติที่เราหาไว้ให้ มีหมอกความสักคน
หนึ่ง จะได้ไม่มีใคร โกงมันได้" คุณเปรมพูด

"ก็ตามใจคุณเปรมฉันไม่ขัดข้องอะไร เพราะใจเด็ก
รักทางไหน ก็ให้ไปทางนั้นดีกว่า" พลอยคล้อยตาม

"แม่พลอยพูดตรงกับใจฉันทีเดียว" คุณเปรมพูดอย่างโล่งอก "ใจฉันอยากให้เด็กๆมันเลือกเอาเองว่า จะหาวิชาอะไรใส่ตัว แต่มันติดอยู่ที่เมืองไทยเรา วิชาความรู้ยังมีน้อย เด็กๆไม่มีอะไรจะเลือก สมัยนี้เขานิยมส่งลูก ไปเรียนนอกกัน ฉันก็อยากส่งอันกับอ้อออกไปเรียนนอกบ้าง กลับมาจะได้ช่องทางเข้ารับราชการ มีหน้ามีตากว่าคนที่ไม่ได้ไป"

พลอยใจหายวาบหน้าเสียดลงไปทันที เมื่อได้ยินคำพูดของคุณเปรม เพราะใจพลอยนั้น อยากเก็บลูกไว้ใกล้ๆตัว ไม่อยากให้จากไปไกล เมื่อแต่ก่อนเคยรู้เรื่องทูลกระหม่อมฟ้า และพระเจ้าลูกเธอ เสด็จไปศึกษาในต่างประเทศ พลอยก็เข้าใจ เพราะท่านเป็นลูกเจ้าแผ่นดิน จะต้องกลับมาครองแผ่นดินต่อไป บางทีท่านก็อาจจำเป็นต้องไปเล่าเรียนไกลๆ แต่ลูกของพลอย คุณจะไม่มีความสำคัญถึงเพียงนั้น คุณเปรมจะคิดไกลไปสักหน่อยก็ไม่ได้ กับคุณเปรมนั้นพลอยพูดว่า

"จะต้องจำเป็นถึงเพียงนั้นเทียวหรือคุณเปรม"

"จำเป็นอยู่บ้างแม่พลอย" คุณเปรมตอบ "ฉันก็เห็นใจแม่พลอยมาก ที่จะต้องจากลูกเข้าวันหนึ่ง แต่ถ้าเรารักลูกเรา ก็ต้องคิดถึงลูกมากกว่าคิดถึงตัว อะไรที่จะเป็นความเจริญของเด็ก เราก็ไม่ควรไปขัดขวาง ทุกวันนี้บ้านเมืองเจริญขึ้น

ทุกวัน แม่พลอยก็ยอมรู้ คนไม่มีความรู้สูงจริงๆ ก็ต่อไปน่า
กลัวจะไปไม่รอด แม้แต่ตัวเอง บางเวลาก็อึดอัด ในหลวง
ท่านรับสั่งภาษาม้งค่า คนอื่นเขาหัวเราะกันเกรียวกราว ไอ้เรา
ก็ได้แต่ตีหน้าเป็นเบื้อ จะไปหัวเราะกับเขาบ้าง เดียวท่าน
รับสั่งถามขึ้นมา เกิดไม่รู้เรื่องก็อายเขา"

"ฉันเห็นว่าลูกยังเล็กเหลือเกิน ไปนอกไปนาจะเลี้ยง
ตัวเองอย่างไรไหว" พลอยพูดอย่างแข็งแรง เพราะใจนั้นยังไม่
ยอมแพ้คุณเปรม

"ก็ใครว่าจะให้แกไปแต่เดี๋ยวนี้ล่ะ แม่พลอยก็" คุณ
เปรมตอบ

พลอยใจชื้นขึ้นมากเมื่อได้ยินคุณเปรมพูด เพราะอย่าง
น้อย คุณเปรมก็จะยังไม่พรากลูกไปอย่างกระตั้นหัน พลอย
ถามคุณเปรมว่า

"คุณเปรมกะว่าจะให้ไปสักเมื่อไร"

"ก็กะไว้ให้โตอีกสักหน่อย" คุณเปรมตอบ "อีกสอง
สามปีก็คงจะยังทัน ระหว่างนี้ฉันก็อยากจะให้แกเรียน ภาษา
ให้ดีเสียก่อน คิดไว้ว่าจะเอาไปฝากเข้าโรงเรียนบาทหลวง ให้
เรียนภาษาฝรั่งทั้งสองคน"

"ตายละคุณเปรม !" พลอยร้องเสียงหลง "ลูกฉันมี
ไปเข้ารีตเป็นฝรั่งไปหมดหรือ"

คุณเปรมหัวเราะตอบว่า

"อย่าวิตกไปถึงเพียงนั้นเลยแม่พลอย ถ้าเราสอนให้
ลูกเราเข้าใจเสียว่า เราส่งแกไปเรียนเอาแต่วิชาความรู้ แกก็คง
ไม่แหกคอก ทิงศาสนาของพ่อของแม่ไปเสียหรอก เรื่องนี้แม่
พลอยอยู่ทางบ้าน ก็ต้องคอยอบรมแกไป ถ้าอย่างไรฉันก็จะ
ช่วยอีกแรงหนึ่ง"

ตั้งแต่นั้นมา ตาอันและตาอ้อก็ย้ายจากโรงเรียนไทย
ไปเข้าโรงเรียนฝรั่ง คงเหลือแต่ประไพเป็นลูกคนเดียว ที่อยู่
กับพลอยทั้งวัน

วันหนึ่งช้อยนุ่งคำห่มคำเดินเข้ามาหาพลอยที่บ้าน ด้วย
หน้าตาอันเศร้าหมอง พอเห็นหน้าพลอย ช้อยก็ทรุดตัวลงนั่ง
ร้องไห้ แล้วพูดว่า

"พลอย คุณพ่อฉันตายเสียแล้ว"

"โธ่ช้อย !" พลอยร้องขึ้น น้ำตากลับลูกตาขึ้นมา
ทันที เพราะคุณหลวงพ่อของช้อย เป็นผู้ใหญ่ที่พลอยรัก มาก
ที่สุดคนหนึ่ง ถึงในตอนท้ายนี้จะห่างเหินไปบ้างก็ตาม "ท่าน
เจ็บไข้เป็นอะไรเมื่อไหร่ ทำไมฉันไม่รู้บ้างเลย"

"ฉันเองก็ไม่รู้" ซ้อยบอก "อยู่ๆแม่ก็ให้คนวิ่งเข้ามา บอกว่า พ่อเป็นลมตาย ฉันตกใจแทบจะสิ้นสติ จะบอกคุณอา ก็ไม่กล้า กลัวจะตกในเป็นอะไรไปอีกคนหนึ่ง ต้องปิดแล้ว หลอกว่าคุณพ่อเจ็บ ฉันจะออกไปเยี่ยมที่บ้าน"

"แล้วซ้อยจะทำอย่างไรต่อไป มีอะไรที่ฉันจะทำให้ได้บ้าง อย่าเกรงใจเลย"

"ไม่มีอะไรหรอกแม่พลอย ฉันมาบอกให้รู้เท่านั้นเอง เพราะญาติพี่น้องอื่นก็ไม่มีใครอีก เพราะนี่ก็เก็บศพไว้ที่บ้าน วันพฤหัสบดีหน้าก็จะทำบุญเจ็ดวัน พลอยไปเอาตอมนั้นก็แล้วกัน"

"ฉันต้องไปแน่ทีเดียว" พลอยตอบ "แล้วแม่ฉันเป็นอย่างไรบ้าง"

"ก็ได้แต่นั่งร้องไห้ นี่บอกฉันว่า เผาคุณพ่อแล้วจะเข้ามาอยู่กับฉันในวัง"

"อ้าวแล้วทางบ้านเล่า"

"เห็นบอกว่าจะให้เขาเช่า เก็บค่าเช่ากินไปวันหนึ่งๆ"

"แล้วพี่น้องเขาไม่ทำอะไรบ้างหรือ"

"เวลานี้เขาก็มาอยู่ที่บ้าน" ซ้อยหัวนๆ "ฉันก็ไม่ค่อยจะรู้เรื่องเขาหรอก แต่เห็นแม่บอกว่า เขาเชื่อเมียเขา มากกว่าเชื่อแม่พ ฉันก็จนปัญญา"

"ฉันก็ไม่เห็นจะเกี่ยวอะไรกับเมียพี่เรื่องนี้ซ้อย"
พลอยพูดอย่างสงสัย "ธรรมดาลูกชายคนเดียว เมื่อพ่อแม่แก่ก็ต้องเป็นที่พึ่ง อุปการะกันไปตามเรื่อง"

"แม่แกไม่ชอบลูกสะใภ้" ซ้อยตอบหัวนๆ "ไม่ชอบมาตั้งแต่แรกแล้ว เลยสายตาไม่กินกันมาเรื่อยจนบัดนี้ เวลานี้เขาก็มีลูกมีเต้าเป็นกอง เขาจะมามีเวลาคุยคนแก่อย่างไรได้ ให้แม่เข้ามาอยู่เสียในวังก็ดีแล้ว ฉันจะได้ไม่ต้องห่วง วังไปวังมาระหว่างคุณอาทางหนึ่ง กับแม่อีกทางหนึ่ง คุณอา ยิ่งแก่ลงยิ่งยุ่งยากขึ้นทุกที ต้องคอยดูกันเหมือนเด็กๆ แต่แม่ไม่เป็นไรหรอก คงเลี้ยงง่ายกว่าคุณอา ฉันก็พอจะดูไหว"

พลอยสงสารซ้อยจับใจ แต่ไม่สามารถจะช่วยเหลืออะไรได้ ซ้อยเคยเป็นเด็กและเคยเป็นสาวมากับพลอย ได้ใช้ชีวิตได้ผ่านการอบรมมาอย่างเดียวกัน ไม่มีผิด แต่โอกาสในชีวิตของซ้อยกับของพลอย เหตุไฉนจึงแตกต่างกันไกลกันหน้าหนา ขณะนี้พลอยรู้ตัวอยู่ว่ามีฐานะดี มีสามีทำงานเป็นหลักฐาน มีเงินทองใช้สอย ภาระของพลอยที่มีนั่นก็คือลูกๆ

ซึ่งจะต้องเลี้ยงดูบรมให้เป็นคนดีต่อไป แต่การเลี้ยงดูให้ได้ดีนั้น ถึงจะเป็นภาระอันหนัก ก็ยังมีความหวัง ที่จะได้ผลตอบแทนในภายหน้า เป็นความปีติภาคภูมิใจ ส่วนช้อยนั้น คุณเหมือนจะต้องนั่งเลี้ยงคนแก่ ซึ่งนับวันแต่จะเสื่อมลง ทั้งกำลังในกำลังกาย ไม่มีอะไรจะตอบแทนได้ นอกจากจะตายให้เผา และในที่สุดช้อยก็จะถูกทอดทิ้งอยู่คนเดียว

"วันนี้ฉันขอนั่งคุยนานๆหน่อยเถอะแม่พลอย" ช้อยพูดขึ้น "หมูนี้อันมีแต่เรื่องกลุ้มใจ นั่งคุยกับแม่พลอยให้นานๆ บางทีจะสบายใจขึ้นบ้าง"

"ช้อยก็รู้อยู่แล้วว่าจะอยู่นานเท่าไรก็ได้ ฉันไม่ว่า และกลับจะดีใจเสียอีก" พลอยบอก

ช้อยเข้คน้ำตาแห้งแล้ว แต่บนใบหน้ายังมีรอยโศกติดอยู่ ช้อยหยิบหมากมากิน แล้วพูดขึ้นว่า

"ฉันนี่เกิดมากับเขาชาติหนึ่ง มีกรรมเสียแล้วพลอยเอ๋ย อยู่กับคนแก่มาจนกลายเป็นคนแก่ไปเอง วันหนึ่งๆก็ไม่ต้องทำอะไร ได้แต่นั่งเลี้ยงคนแก่ ไม่ทำให้ก็ไม่ได้ สงสารฉันแก่ลงใครจะมาเลี้ยงฉันบ้างก็ไม่รู้"

"ฉันเลี้ยงเองช้อย" พลอยพูดตั้งใจจะปลอบ

"ตัดจริต" ซ้อยพูดด้วยสำเนียงครึ่งเล่นครึ่งจริง อย่างที่พลอยรู้จักดี "ตัวจะมาเลี้ยงเขาได้อย่างไร อายุก็พอๆกัน เดียวนี้กลับมาทำสาวกว่ากันไปแล้ว กว่าเขาจะแก่ ตัวก็คงหง่าพอๆกันนะแหละ คนแก่เลี้ยงคนแก่ สนุกตายละ"

พลอยต้องหัวเราะในคำพูดของซ้อย และนึกสบายใจที่ซ้อยยังไม่ทิ้งอารมณ์สนุก ที่มีมาแต่เดิม เสียงซ้อยพูดต่อไปว่า

"จริงๆนะพลอย บางเวลาฉันก็อยากจะไปไหนเสียให้มันพึ่พึ่ แต่มันก็ไปไม่รอด ที่เบื่อแสนเบื่อก็คือในวัง เรามันเคยอยู่สมัยรุ่งเรือง ดูอะไรก็คิงาม น่าสนุกไปหมด เดียวนี้นับวันก็แต่จะทรุดลงไป ไม่มีใครเหลียวแล เหมือนกับกลอนที่เขาว่า 'ถึงเดี๋ยวนี้มีแต่พระปรารักษ์เปล่า พระผ่านเกล้า นิพพานานหนักหนา' เจ้านายที่ท่านยังประทับอยู่ ก็มีเหลือน้อยพระองค์ ที่ท่านพอจะออกไปได้ ท่านก็ไปอยู่สวนอยู่วังข้างนอกกันหมด ใครที่เขาหาดี เขาก็เที่ยวชอกซอน ฝากเนื้อฝากตัวกันไป ไอ้ฉันมันทำไม่เป็น ก็เลยตกค้างอยู่ที่เก่า คำหนักเสด็จ ก็ปิดเงียบเหมือนกับตึกร้าง บางทีกลุ่มใจจะเป็นบ้า คิดอะไรก็ให้วิตกไปหมด เห็นไม่เที่ยงไม่จริง อย่างในวังนี้ ถ้าสมเด็จพระพันปียังประทับอยู่ ก็คงไม่ร้างเร็ว แต่ท่านก็เสด็จไปอยู่เสียวังพญาไท"

"เออ ! ฉันได้ข่าวว่า สมเด็จพระพันปีประชวรไม่ใช่หรือ" พลอยถามขึ้น เพราะได้ยินใครพูดถึงข่าวนั้นอยู่ เมื่อสองสามวันมานี้เอง

"ท่านก็ประชวรอยู่เป็นประจำเสมอ" ซ้อยบอก "ตั้งแต่ในพระบรมโกศสวรรคตมา ฉันก็ได้ข่าวว่า ท่านหมดน้ำพระทัยที่จะทรงทำอะไร ขึ้นแต่จะทรงพระดำเนินก็ไม่ได้ ต้องพยุงบ้างต้องประทับรถเข็นบ้าง เดียวนี้รู้มาว่าประทับอยู่แต่ในพระวิสูตร เสวยก็ในนั้น บรรทมก็ในนั้น ใครจะไปเฝ้าแทน ก็เข้าไปเฝ้าในนั้น"

"พระเจ้าอยู่หัวแผ่นดินนี้ ท่านไม่เข้าไปประทับในวังบ้างเลยทีเดียวหรือ"

"เห็นจะไม่หอรอกแม่พลอย ท่านโปรดประทับวังอื่นเวลานี้เสด็จเข้ามาแต่เวลามีงาน เสด็จงานแล้วก็เสด็จกลับ เมื่อผลัดแผ่นดินใหม่ๆ ท่านเคยเสด็จมาประทับที่ห้องขาวที่บนเกิดเรื่องตื่นเต้นกันที่ข้างใน สนุกจะตาย"

"เรื่องอะไรๆ ฉันไม่รู้เลย" พลอยถาม

"อ้าว ! ก็เรื่องคุณมหาเด็ทที่ตามเสด็จเข้านะซี" ซ้อยตอบ "ตอนเช้าๆ เขามาเยี่ยมพระบัญชรที่บน แอบดูผู้หญิงข้างใน ถึงพยักพะยิดกันสนุกออก ฉันยังไปเตร่แถวนั้นดูเขาเลย"

"ซ้อยนี่ก็ชนไม่จบ" พลอยพูดแล้วก็หัวเราะ ซ้อยคุยเรื่องเก่าๆ อยู่จนบ่ายแล้วก็กลับไป พลอยรู้สึกว่่า ซ้อยมีอารมณ์ดี สบายใจขึ้นจริงๆ ความตายของคุณหลวง เป็นเรื่องเตือนใจ บอกระยะเวลาทางแห่งชีวิตให้กับพลอย อีกครั้งหนึ่งว่า ของที่ตนได้เคยรู้จักเคยพบเห็นนั้น กำลังจะหมดไปทุกวัน และของใหม่ที่ตนไม่รู้จักไม่คุ้นเคย กำลังจะเข้ามาแทนที่ และกำลังก้าวย่างใกล้ตัวเข้ามาทุกวัน โดยที่พลอยไม่สามารถจะขัดขวาง หรือหลีกเลี่ยงได้

บทที่ ๔ (หน้าที่ ๑)

ข่าวสำคัญต่างๆ เกี่ยวกับโลกภายนอกในระยะนี้ พลอย
ได้ยินบ้างไม่ได้ยินบ้าง โดยมากคุณเปรม ก็เป็นผู้บอกเล่าให้
ฟัง และพลอยก็รับฟังด้วยใจเป็นกลาง เหมือนกับว่าเรื่อง
เหล่านั้น มิได้เกี่ยวข้องกับตัวโดยตรง แต่ก็มีบางเรื่องที่พลอย
ต้องให้ความสนใจมาก เพราะปฏิกิริยาที่เกิดแก่ตัวคุณเปรม
ในเรื่องบางเรื่องนั้น ค่อนข้างจะแปลกประหลาด ความสนใจ
ในตัวคุณเปรม เป็นเหตุให้พลอยสนใจในเรื่องเหล่านั้นไป
ด้วย

พลอยได้รู้เรื่องสงครามโลกครั้งที่ ๑ ก็จากคุณเปรม ใน
ตอนแรกพลอยก็ได้สนใจหนักหนา ถือเสียว่า เป็นเรื่องฝรั่ง
รบกัน และก็รบกันถึงในยุโรปไกลกว่าตัวมาก ไม่ใช่เรื่องที่
จะต้องสะดุ้งสะเทือน หรือตระหนกตกใจ อย่างไร ในตอน
แรกๆนั้น ผลของการสงครามมิได้มีใครรู้สึกเลย แต่เมื่อ
สงครามดำเนินต่อไป พลอยก็รู้สึกว่ ของต่างๆเริ่มมีราคา
สูงขึ้น โดยเฉพาะสินค้าที่มาจากภายนอก แต่ในตอนหลังของ
ที่ทำในเมืองไทยนี้เอง ก็มีราคาแพงไปตาม เป็นต้นว่าของกิน
และข่าวสาร พลอยมีหน้าที่คุมรายจ่ายที่บ้าน ก็ได้แต่นั่งดู
รายจ่าย ที่สูงขึ้นด้วยความหนักใจ ของทุกอย่างดูจะมีค่า

มากกว่าเก่าไปหมด คล้ายๆกับว่าบ้านเมืองกำลังจะเข้ายุค ชาว
ยากหมากแพง เหมือนที่ผู้ใหญ่เคยเล่าให้ฟังมาแต่ก่อน พลอย
เคยได้ยินคุณสายเล่าให้ฟังว่า สมัยเมื่อคุณสายยังเป็นสาว ปลา
ทูนึ่งเคยขายแข่งละพล และในแข่งนั้นก็มีการเรียงกันถึงสาม
ชั้น ขณะที่คุณสายเล่าเรื่องนั้น พลอยจำได้ว่าปลาทูมีราคาแข่ง
ละไฟ ซึ่งคุณสายบอกว่าแพงนักแพงหนา แต่ในขณะนี้ ปลาทู
ขึ้นราคาไปถึงแข่งละ ๖ สตางค์ คือสองไฟ และในแข่งมีปลาทู
ไม่กี่ตัว พลอยก็ชักวิตกถึงรายจ่ายภายในบ้าน

วันหนึ่งพลอยถามคุณเปรมว่า

"คุณเปรม หมูนี้ของทำไมแพงเสียจริงๆ"

"เพราะฝรั่งรบกัน" คุณเปรมตอบ

"ฉันกลุ่มใจคำนี้เสียจริงๆ ทีเดียว" พลอยบ่น "เวลานี้
ไม่ว่าจะไปทางไหน มีแต่พูดกันเรื่องฝรั่งรบกันๆ จนชั้นข้าว
แพงของแพง ก็อ้างว่าเพราะฝรั่งรบกัน ราวกะว่าฝรั่งมารบกัน
อยู่ใกล้ๆ"

"อ้าว ฉันบอกให้จริงๆ กลับไม่เชื่อ" คุณเปรม

หัวเราะ "จริงๆนะแม่พลอย เพราะฝรั่งรบกัน ของนอกมันก็
ต้องแพง ของในนี่มันก็แพงไปตาม เพราะคนไทยเราใช้ของ
นอกกันมาก แต่แม่พลอยอย่าวิตกไปเลย เงินทองเราเวลานี้ก็

หาได้มากกว่าแต่ก่อน ฉันก็ยังไม่ได้ออกแม่พลอยไว้ จะใช้
สอยทางบ้านเท่าไรก็ใช้เถิด เพราะทางค้าขายของฉัน หาเงิน
ได้คล่องพอตัวกันไป"

"นั่นมันคนละเรื่องคุณเปรม" พลอยตอบ "ทำมาหา
ได้มากมันก็เป็นของดี แต่ต้องจ่ายมากฉันก็ไม่สบายใจ วัน
หนึ่งๆ ได้แต่นั่งดูเงินไหลออกจากบ้าน ผู้คนที่ต้องเลี้ยงก็
หลายปากหลายท้อง ฉันอดใจหายไม่ได้"

"แม่พลอยอดใจเอาหน่อยเถิด" คุณเปรมตอบ "ฉันว่า
รบกินไปไม่นานหรอก อีกหน่อยเยอรมันก็ชนะ"

"คุณเปรมรู้ด้วยหรือว่าใครจะชนะ" พลอยถามอย่าง
สงสัย

"ทำไมจะไม่รู้ ฉันฟังข่าวอยู่ทุกวัน" คุณเปรมตอบ
อย่างเต็มภาคภูมิ "คราวนี้เยอรมันชนะแน่ คอยดูไปเถิด
อังกฤษฝรั่งเศส จะแย้คราวนี้แหละ ฉันเอาเยอรมันเป็นต่อ
ทีเดียว"

"คุณเปรมพูดเหมือนยังกับเข้าข้างเยอรมัน" พลอย
พูด

"ก็เห็นจะจริง" คุณเปรมยอมรับแล้วก็หัวเราะพูดว่า
"อังกฤษฝรั่งเศสมันใหญ่โตมานานแล้ว เคยเล่นรังแกเรา มา

ด้วย เยอรมันเสียอีก เขาไม่เคยทำอะไรเลย คราวนี้จะได้เห็น
กันละ"

คุณเปรมทำตัวเป็นฝ่ายเยอรมันไปเรื่อยๆ ทุกครั้งที่พูด
กันเรื่องสงคราม คุณเปรมจะต้องยกย่อง ฝ่ายเยอรมันว่า
เก่งกาจต่างๆ รบก็เก่งกว่าฝ่ายพันธมิตร อาวุธก็ดีกว่าฝ่าย
พันธมิตร เยอรมันตีเมืองอะไรได้บ้าง คุณเปรมก็ต้องเก็บมา
บอก จนพลอยชี้คร้านจะจดจำ เพราะชื่อต่างๆ เหล่านั้น
สำหรับพลอย ฟังหนเดียวก็ลืม คุณเปรมเป็นฝ่ายเยอรมันอยู่
นาน แต่แล้วก็ค่อยเสียงเบาลงไป จนพลอยผิดสังเกต

วันหนึ่งคุณเปรมกลับมาบ้านแต่วัน พอมาถึงบ้านคุณ
เปรมก็ยังไม่ผลัดเสื้อผ้า แต่รีบมาหาพลอย แล้วพูดขึ้นว่า

"แม่พลอย เมืองไทยเราประกาศสงครามแล้ว !" คุณ
เปรมพูดด้วยท่าทางแสดงความสำคัญ เหมือนกับว่า ตัวคุณ
เปรมเองเป็นคนไปประกาศสงคราม

"จ๋าหรือคุณเปรม" พลอยพูดอย่างงงๆ เพราะไม่รู้
ความสำคัญของคำว่า ประกาศสงคราม "แล้วยังไงล่ะ" พลอย
ถามต่อ

คุณเปรมเองได้ยินพลอยถามก็ชักจะงงเหมือนกัน แต่ก็
ตอบว่า

"อ้าวก็เข้าสงครามยุโรปคราวนี้ด้วยนะซิแม่พลอย"

"เข้าข้างไหน" พลอยถาม

"เข้าข้างฝ่ายพันธมิตร" คุณเปรมตอบ "เมื่อคืน
ตำรวจออกจับพวกเยอรมันกันทั้งคืน นี่เขาคุมตัวไว้หมดแล้ว
ทรัพย์สินเยอรมันเขาก็ยึดหมด อย่างห้างบิกิริมและเรือ
เยอรมันอีกตั้งหลายลำ"

"อ้าว ก็ไหนว่ากันว่าเยอรมันจะชนะอย่างไรล่ะคุณ
เปรม" พลอยพูดอย่างสงสัยเต็มที "ไปเข้าข้างอังกฤษ ฝรั่งเศส
จะมีพลอยแพ้ไปด้วยหรือ"

คุณเปรมเหลียวดูข้างหลังเหมือนกับกลัวว่ามีใครจะมา
แอบฟัง แล้วพูดว่า "พูดเหลวไหลกันไปทั้งเพ... ใครๆ ก็รู้ว่า
พันธมิตรเขาต้องชนะ เพราะเขาเป็นฝ่ายถูก เยอรมันเป็นฝ่าย
ผิดก็ต้องแพ้ไปเอง คอยดูไปเถิด" คุณเปรมหยุดนั่งครู่หนึ่ง
แล้วก็พูดขึ้นว่า

"ทีนี้แม่พลอยอย่าไปพูดอย่างเมื่อก็ให้ใครเขาได้ยิน
เป็นอันขาดทียวนะ จำไว้ว่าเยอรมันเป็นข้าศึกของเรา ใคร
เข้าข้างข้าศึกเป็นเสียดคนแน่"

ตั้งแต่นั้นมา คุณเปรมก็ทำตัวเป็นฝ่ายพันธมิตรอย่าง
แข็งแรง พูดถึงเรื่องสงครามครั้งไร ก็มีแต่ฝ่ายพันธมิตร

จะต้องชนะเด็ดขาด บางทีก็มีข่าวพ่ายแพ้ของเยอรมันมาแล้ว ให้ฟัง เพื่อสนับสนุนความเห็นของตน เวลาพูดถึงเยอรมัน คุณเปรมก็ใช้ถ้อยคำรุนแรงเรียกว่า "อ้ายศัตรู" บ้าง "อ้ายข้าศึก" บ้าง หรือเรียกว่า "อ้ายฮั่น" บ้าง ซึ่งคำหลังนี้ คุณเปรมแปลให้ฟังว่าเป็นคนป่าชนิดหนึ่ง มีความโหดร้ายทารุณ ปราศจากศีลธรรมของมนุษย์ เหมือนกับพวกเยอรมันสมัยนี้

เมื่อทางราชการประกาศเรียกทหารอาสา จะส่งไปสงครามยุโรป คุณเปรมก็ตื่นเต้นอีกพักใหญ่ พูดถึงเรื่องที่ไทยจะไปรบด้วยสายตาเป็นประกาย ถึงกับปรารภว่า

"แม่พลอย ฉันเสียตายจริงๆ ที่ฉันมันแก่เสียแล้ว ถ้าเป็นเด็กหนุ่มแน่นเหมือนเมื่อก่อน ฉันต้องอาสาไปรบ ด้วยคนเป็นแน่ๆทีเดียว"

พลอยอดรนทนไม่ไหวต้องขัดคอคุณเปรมขึ้นว่า

"คุณเปรมนี่ฉันตามไม่ทันหรอก เดี่ยวก็แก่เดี๋ยวก็หนุ่ม นึกจะแก่เอาตามใจ บทจะหนุ่มก็หนุ่มขึ้นมาเฉยๆ พิลึกละ"

คุณเปรมหัวเราะเร่ร่ำไม่โต้ตอบว่าอย่างไร แต่ความตื่นเต้นของคุณเปรมก็มีได้เบาบางลงไป วันที่ทหารอาสาจะไปนอก คุณเปรมก็หายไปทั้งวัน กลับมาตอนดึกได้ความว่า

ไปส่งทหารอาสา และชวนพลอยคุย ถึงเรื่องไปทัพจับศึก
เรื่องพิธีปฐมกรรมตัดไม้ข่มนาม ที่ตนได้เห็นมา คุณเปรมเล่า
ให้ฟังว่า พระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ทรงเครื่องแดงถือพระแสง
แบบโบราณงามนักงามหนา เลือดนักรบเกิดร้อนระอุขึ้นมา
ในตัวคุณเปรม อย่างที่พลอย มิได้เคยรู้เห็นมาแต่ก่อน ทำให้
พลอยทั้งขันทั้งรำคาญ ในใจนั้นนึกแข่งให้พันธมิตรเป็นฝ่าย
แพ้ เพราะอยากจะดูว่า คุณเปรมจะตีหน้าอย่างไร มิได้คิด
อะไรเกินไปกว่านั้น

แต่พอทหารอาสาออกจากเมืองไทยไปไม่กี่เดือน คุณ
เปรมก็หน้าบานกลับบ้านแต่วันวันหนึ่ง ตะโกนเรียกพลอย
เสียงเอะอะมาจากข้างล่าง ที่แรกพลอยตกใจนึกว่ามีเรื่อง
อะไร แต่เสียงของคุณเปรมนั้น รื่นเริงเบิกบานกว่าปกติ

"แม่พลอย ! แม่พลอย !" คุณเปรมขึ้นกระโดดกลาง
ร้องเรียก พอเห็นหน้าพลอยก็พูดว่า "ฉันว่าแล้วใหม่ล่ะ"

"อะไรกันคุณเปรม" พลอยร้องถาม

"สงครามเสร็จแล้ว !" คุณเปรมตอบ "เยอรมันแพ้
ราบคาบอย่างฉันว่าไม่มีผิด"

พลอยรู้สึกโล่งอกเมื่อได้ทราบข่าว เพราะประการแรก
เมื่อสงครามเสร็จลง บางทีข่าวของจะถูกลงบ้าง และประการ

ที่สอง คุณเปรมจะได้หายตื่นสงครามเสียที สงครามคราวนี้ ทำให้พลอยรู้นิสัยคุณเปรมขึ้นดีกว่าเก่า คุณเปรมเป็นคนมีความคิดเห็นรุนแรงเสมอ แต่ความคิดของคุณเปรมนั้นเปลี่ยนได้ง่ายตามกาลสมัย และเมื่อเปลี่ยนไปแล้วคุณเปรมก็ลืมความคิดเดิมเสียสิ้น พุดจาแสดงความคิดเห็นอย่างใหม่ เหมือนกับว่าเป็นความคิดของตนมาแต่ดั้งเดิม อย่างเรื่องเยอรมันแพ้สงครามนี้เป็นต้น แต่แรกคุณเปรมก็เข้าข้างเยอรมันจริงๆ แต่ตอนหลังเมื่อคุณเปรมรู้ว่าพระเจ้าอยู่หัวจะทรงประกาศสงครามกับเยอรมัน คุณเปรมก็เปลี่ยนความคิดตามเสด็จ และจงเกลียดจงชังเยอรมันเอาจริงๆ เมื่อเยอรมันแพ้ในที่สุด คุณเปรมก็ยินดีด้วยความจริงใจ จะได้เสแสร้งทำก็หาไม่ พลอยดูๆคุณเปรมแล้วก็หวนไปนึกถึงกลอนสั้นๆ ที่เคยได้ยินมาแต่ในวังว่า

"เจ้าว่างามก็ต้องงามไปตามเจ้า

หรือใครเล่าจะไม่งามตามเสด็จ"

แต่คุณเปรมมีคืออยู่อย่างหนึ่งที่ปากกับใจตรงกัน คือเมื่อปักใจว่าจะตามเสด็จแล้ว ในใจก็เห็นดีเห็นงาม เอาจริงๆ มิใช่ลักแต่ว่าพุดด้วยปากเท่านั้น

สงครามเสร็จไปแล้วไม่นาน คุณเปรมก็เริ่มต้น
ทหารอาสาต่อไปอีก วันหนึ่งก็มีแต่คุณเรื่องทหารอาสา ไป
สวนสนามที่โน่นที่นี้ พอทหารอาสากลับถึงเมืองไทย คุณ
เปรมก็ต้องวุ่นวายด้วยการรับรองทหารอาสา จนไม่มีเวลาไป
ทำอื่นได้ เสร็จงานทหารอาสาไปแล้ว คุณเปรมก็มีเรื่อง
ที่ต้องเริ่มต้นต่อไปอีก คราวนี้เป็นเรื่อง เรียไรเงินซื้อเรือรบ
คุณเปรมติดเข็มราชनावิวอย่างภูมิใจ เข็มนี้มีแถบสีแดงกับขาว
กลางเป็นเข็มเงินโปร่ง เป็นรูปช้างนั่งชูวง เป็นเครื่องแสดง
ให้เห็นว่าได้จ่ายเงินไปแล้ว นอกจากตัวเอง คุณเปรมก็ออก
เงินในชื่อ ของพลอยและลูกๆทุกคน และเอาเข็มมาแจกคน
ละอัน พร้อมกับคำสั่งให้คิดไปด้วย เวลาจะไปไหนมาไหน

"ทำไมจะต้องติด เงินเราก็ออกไปแล้ว" พลอยถาม

"ติดให้คนเขารู้ว่าเรารักชาติ คนอื่นเขาจะทำได้ทำตาม
ช่วยกันออกเงินซื้อเรือรบ เรือลำนี้จะใหญ่โตกว่า ที่เราเคยมี
คราวนี้ละ เมืองไทยจะได้เทียมหน้าประเทศอื่นเขาบ้าง"

"ทำไมคนอื่นเขาไม่ช่วยกันซื้อเข็มดอกหรือ" พลอย
ถามต่อไปอีก

"เขาก็ซื้อเหมือนกันแต่เราต้องช่วยกันซักชวน" คุณเปรมตอบ แล้วก็พูดแถมท้ายต่อไปว่า "อย่าว่าแต่คนเลย อย่าเหลยยังช่วยออกเงินคราวนี้"

"อย่าเหลย" พลอยพูดอย่างไม่เข้าใจ

"หมาของในหลวง" คุณเปรมอธิบาย "ท่านโปรดยิ่งกว่าคนบางคนเสียอีก มันเกิดในเรือนจำนครปฐม ท่านเสด็จไปที่นั่นเห็นน่าเอ็นดู เจ้าของเขาเลยถวาย เคี้ยวนี้โตแล้ว ฐูเหลือเกินละแม่พลอย อย่างฉันเวลาเข้าเฝ้า เขียดโกส้เข้าไปหน่อยเดียว มันกัดเสียผ้าขาด แต่พอลับหลังท่านเวลามันมาเที่ยวข้างล่าง พบกับฉันจ้งๆหน้า ฉันเงื่อจะเล่นเอาบ้าง มันกระดิกหางเข้ามาหาคือกดีใจ ราวกะฐูจ้กกันมานาน เลยใจอ่อนทำไม่ลง ท่านก็น่าจะโปรด ของท่านหรรอก เพราะมันฐูจริงๆ"

พลอยฟังคารมของคุณเปรมแล้วก็รู้ดีว่า ต่อไปคุณเปรมก็จะมีเรื่องสนใจต่อไปอีกเรื่องหนึ่ง คือเรื่องซื้อเรือรบ ซึ่งความคาดหมายของพลอยนั้นก็ไม่ผิด เพราะคุณเปรมออกเงินส่วนตัวไปแล้ว ก็ยังไม่พอ คุณเปรมยังซักชวนเพื่อนฝูงบรรดาที่รู้จ้ก ให้ช่วยออกเงินอยู่ทุกวัน พลอยดูๆผู้ชายที่ตนรู้จ้ก เช่นคุณเปรม และพ่อเพิ่มหรือคนอื่นๆแล้ว ก็กำหนดมติไว้ในใจ

ว่า ผู้ชายนั้นถึงจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วอย่างไร ก็ยังไม่ทิ้ง
นิสัย ที่เป็นเด็ก คือต้องมีของเล่น มีเรื่องอะไรเล่นอยู่เป็น
ประจำขาดเสียมิได้ พ่อเพิ่มเล่นไม้คัด นกเขา และมีเพื่อนเล่น
มากมาย ส่วนคุณเปรมนั้นเล่นม้า เล่นหัดทหารเป็นเสือป่า
และเมื่อมีเรื่องใหม่อะไรเกิดขึ้น คุณเปรมก็ตื่นเต้นเหมือนกับ
เด็กๆ ใจของเล่นใหม่ แต่ภาพเช่นนี้มีได้มีอยู่แต่ในตัวคนที่
พลอยรู้จักดีเท่านั้น ถึงแม้อื่นๆ ที่พลอยไม่รู้จักคุ้นเคย เช่น
เพื่อนฝูงในกระทรวงเดียวกับคุณเปรม พลอยก็สังเกตเห็นว่า
ต่างคนก็หาเรื่องสนุกกันอยู่ทั้งสิ้น สิ่งที่พลอยนึกไปไม่ถึงก็
คือ ในระยะเวลาต้นรัชกาลที่ ๖ นั้นเมืองไทยกำลังอยู่ใน สมัย
ที่สมบูรณ์พูนสุขอย่างยอดเยี่ยมสมัยหนึ่ง หลังจากการทำงาน
การก่อสร้างตัวมาแต่แผ่นดินก่อนๆ ผลดีต่างๆ ที่พึงจะ
เกิดขึ้นจากความอุตสาหกรรมของของคนแต่ก่อน ก็มาตกแก่
คนในยุคนี้ ความสงบเรียบร้อย ของบ้านเมือง ทรัพย์สินสมบัติ
ของบ้านเมือง และของเอกชนที่ได้สะสมเอาไว้ ต่างมาร่วม
กันก่อให้เกิด ความสุขกายสบายใจ และชีวิตที่ไม่มีกังวลแก่
คนเป็นจำนวนมาก ความแน่นอนแห่งชีวิตทั้งในปัจจุบันและ
อนาคต เป็นปัญหาที่ไม่มีใครคำนึงถึง ทุกคนมองชีวิตด้วย
ความแน่ใจ เห็นแต่ความหรรษาโอ้อ่า และคนที่อยู่ในโลก

เดียว กับพลอยในขณะนั้น เกือบจะเรียกได้ว่ามีปัญหาอยู่
อย่างเดียว คือปัญหาที่ว่าใครจะทรูหราบกว่ากัน

แต่ถึงความสุขสบายจะมีอยู่มากมายเพียงไรก็ตาม ความ
ทุกข์ก็ต้องเที่ยวแอบแฝงอยู่ข้างเป็นธรรมดา พลอยรู้ดีว่าคน
บางคนทีไใกล้ชิดกับตนเช่นคุณเชยและซ้อย มีทุกข์อยู่เป็น
ประจำ เนื่องจากความเร้นแค้น ในการครองชีพ ความทุกข์
ของคนทีพลอยรักเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง มิให้พลอยระเริงไปใน
ความสุขทีมีอยู่รอบด้าน และมีเรื่องอืกรเรื่องหนึ่งเกิดขึ้น ซึ่งทำ
ให้พลอยเห็นความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งทั้งปวงแน่ชัดขึ้น

บทที่ ๔ (หน้าที ๒)

วันหนึ่งตอนกลางวัน พลอยนั่งอยู่คนเดียวในห้องนอน
เอาเสื่อกางเกงของลูกๆ ทีขาดชำรุดออกมาซ่อม เด็กผู้หญิง
คนใช้คนหนึ่ง คลานเข้ามาหาแล้วพูดว่า

"คุณเจ้าคะ มีใครก็ไมทราบมาหาคุณ"

"ผู้หญิงหรือผู้ชาย" พลอยถามอย่างไม่สนใจเท่าไร

นัก

"ผู้หญิงเจ้าคะ เขาบอกว่าเป็นพี่คุณ"

"ใช่ไมจริงกระมัง" พลอยร้องขึ้น "ฉันไม่มีพี่น้องที
ไหนอืกร เขาอยู่ที่ไหน"

"นั่งอยู่หน้าตึกเจ้าค่ะ"

พลอยเก็บของที่กำลังทำอยู่ ลุกเดินไปข้างหน้าตึกด้วยความสงสัย ผู้หญิงสูงอายุคนหนึ่งนั่งอยู่ที่ เณียงใหญ่หน้าตึก นุ่งผ้าพื้นสีเขียวแก่ และห่มผ้าแพรสีเหลืองมณีเทา กระเป๋ามากเต็มมากที่ถือมากิน วางอยู่ข้างๆตัว เมื่อพลอยโผล่จากประตูห้องออกไปนั้น หญิงนั้นกำลังยกมือขึ้นเอาจี๊ผั่งสีปากกิริยาท่าทาง ที่พลอยได้เห็นนั้น เป็นสิ่งที่รู้จักดีมาตั้งแต่เด็ก พอได้เห็นอีกครั้ง ก็รู้สึกที่ตัวเองเล็กลงไปถนัดใจ ในหนึ่งนั้นอยากวิ่งหนี แต่ก็รู้สึกว่าแข่งขาอ่อนไปไม่รอด พลอยทรุดตัวลงนั่งแล้วยกมือไหว้ พุดออกมาได้คำเดียวว่า

"คุณพี่ !"

คุณอุ้นเหลียวมาดูพลอย แล้วยิ้มด้วยเป็นครั้งแรกในชีวิตพุดขึ้นว่า

"คุณพลอย พี่ไม่ได้พบเสียนาน คิดถึงอยู่เสมอ สบายดีหรือ"

"สบายดีเจ้าค่ะ พลอยตอบตะกุกตะกัก เหมือนกับเมื่อยังเป็นเด็ก ใจหนึ่งก็ต้องขอสั่งเกตไว้ว่า คุณอุ้นเป็นพี่น้องคนแรก ที่เรียกตนว่า "คุณพลอย" แต่สำหรับพลอยนั้น ถึงจะนึกคุณอุ้นในแง่ไรก็ตาม ความนึกคิดนั้นก็เป็นที่ลับหลังคุณ

อุ่น พอพบกันเข้าจ้งหน้า ก็มีแต่ความกลัวมากกว่าความคิด
อื่นๆทุกครั้งไป

"คุณพลอยเข้านั่งใกล้ๆกับพีหน้อย" คุณอุ่นพูดขึ้น
อีก "ไม่ได้พบกันนาน พียากดูหน้าเธอให้เห็นชัดๆ"

พลอยคลานเข้าไปนั่งใกล้ตามคำสั่ง คุณอุ่นยิ้มมองดูทั่ว
ตัว แล้วก็พูดต่อไปว่า

"ไม่เปลี่ยนไปเลย ยังสวยอย่างไรก็อย่างนั้น มีลูกมี
เต้าแล้ว ยิ่งดูเป็นน้ำเป็นนวลขึ้นกว่าเก่า เธอสวยมากนะ คุณ
พลอย สวยยิ่งกว่าเมื่อยังเป็นสาวรุ่นๆเสียอีก"

"คุณพีมีฐานะอะไรหรือเจ้าคะ" พลอยแจ้งในถาม
ออกไปในที่สุด

"เปล่า ไม่มีฐานะอะไรหรอก" คุณอุ่นตอบ

"พีคิดถึงเธอก็มาเยี่ยม เรามีพีน้องด้วยกันไม่กี่คน ยัง
หนุ่มยังสาวต่างคนต่างมีฐานะก็ห่างเหินกันไป เดียวนี้แก่ตัวลง
ก็คิดถึงน้องๆ อยากจะพบปะใกล้ชิดเหมือนแต่ก่อน คุณพระ
ยังไม่กลับจากทำงานหรือ หลานๆหายไปไหนหมด เธอมีลูก
กี่คนแล้ว"

พลอยพูดเบาๆ เล่าจำนวนลูกของตนให้คุณอุ่นฟัง
พร้อมกับบอกเด็กให้ไปตามประไพมาหาคุณป้า

อีกสักครู่ ประไพก็ออกมาอย่างที่ๆพลอยนั่งคุยอยู่กับคุณ
อุ่น พลอยนึกว่าประไพจะต้องรู้สึกเกรงกลัว หรือกระดาก
อาย เพราะครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ประไพได้พบคุณอุ่น แต่
ประไพก็กลานเข้าไปหาคุณอุ่นเมื่อคุณอุ่นเรียก และยอมให้
คุณอุ่นกอดจูบอย่างสนิทสนม ไม่หนีกลับมาหาพลอย ทำให้
พลอยต้องอึ้งจรรยาในอยู่ครันๆ

"สวยเหมือนคุณแม่" คุณอุ่นชมหลานสาว "สวย
จริงๆด้วย โตขึ้นอีกหน่อยเถิด จะสวยถึงลือที่เดียว หลานฉัน
คนนี้"

พลอยนิ่งไม่ตอบ เพราะยังไม่ทำตัวให้ยินดียินร้ายใน
คำพูดของคุณอุ่นได้ แม้แต่จะให้ปลงใจเชื่อว่า ที่คุณอุ่นมา
คราวนี้นั้น มาเพื่อเยี่ยมเยียนคั้งที่คุณอุ่นบอกไว้แต่แรก พลอย
ก็ยังไม่สามารถจะทำใจให้เชื่อได้

"พ่อเพิ่มยังไปมาหาสู่คุณพลอยหรือเปล่า" คุณอุ่น
ถามขึ้น

"ก็ยังไม่มาแต่นานๆครั้ง" พลอยตอบ

"แล้วแม่เซยเล่า"

"อฉันก็ได้พบเป็นครั้งเป็นคราว เวลาเจ็บไข้ก็เยี่ยม
เยียนกัน ถ้าสบายๆไม่มีเรื่องก็ต่างคนต่างอยู่"

"คุณพลอยเคราะห์ดี ยังพบปะพี่น้องเสมอ" คุณอุ้นพูด "ฉันเสียอีกไม่ค่อยได้พบปะกับใคร มีน้องเหลืออยู่คนเดียว ก็เอาเป็นที่พึ่งไม่ได้ มีเรื่องให้ต้องรำคาญใจเสมอ" คุณอุ้นพูดเหมือนกับว่า เรื่องราวทั้งหมดเป็นความผิดของคนอื่น ฝ่ายคุณอุ้นเสียอีกเป็นผู้ต้องรับเคราะห์กรรม

"มาราวนี้ฉันก็มีเรื่องมากวนใจเธอ" คุณอุ้นพูดต่อไป

"คุณพี่มีเรื่องอะไร ใช้สอยอิฉันก็อย่างเกรงใจเลย" พลอยรีบตอบ รู้สึกโล่งอกว่าอย่างน้อยคุณอุ้นก็มีฐานะ มิใช่ว่าจะมาเยี่ยมเฉยๆ ซึ่งพลอยไม่เข้าใจ "อิฉันยินดีรับทำให้ทุกอย่าง"

"เรื่องที่มาฉันก็ยากอยู่บ้าง" คุณอุ้นพูด "พี่ก็อดเกรงใจเธอไม่ได้"

"คุณพี่อย่าเกรงใจเลย บอกอิฉันเถิด" พลอยรีบพูด ก่อนที่คุณอุ้นจะออกตัวต่อไปอีก

คุณอุ้นก้มหน้าดูกระดานนิ่งๆ อยู่พักหนึ่ง แล้วก็ถอนใจใหญ่ พูดขึ้นเบาๆ ว่า "พี่เองก็ไม่เคยมีเรื่องมาราว อะไรหรอก พ่อชิตนั่นแหละเป็นคนชอบทำเรื่องให้ต้องร้อนใจบ่อยๆ คราวนี้ก็ไปทำหนี้สินไว้มาก พี่ก็หมดปัญญาจริงๆ จึงต้อง

บากหน้ามาฟังเธอ เจ้าหนี้เขาเร่งรัดเข้าทุกวัน ถ้าเธอไม่ช่วยก็เห็นจะขายหน้าเขา"

"เรื่องเป็นอย่างไร คุณพี่ยังไม่ได้เล่าให้อิฉันฟังเลย" พลอยเตือนขึ้น

"เรื่องที่บ้านคลองบางหลวง" คุณอุ้นตอบ "พ่อชิตเขามาบอกพี่ว่า เพื่อนเขามาชวนไปค้าไม้ที่หัวเมือง เขาจะเอาเงินไปทำทุน ตอนนั้นพี่ก็ไม่มีจะให้เขาๆบอกให้พี่เอาบ้านไปจำนำ พี่ก็ยอมเพราะรักน้อง แต่แล้วค้าขายขาดทุน เงินทองก็หมดไป เจ้าหนี้เขาเร่ง ถ้าหาไปไถ่เขาไม่ได้ เขาก็จะเอาเป็นหลุม ถ้าฟังตัวพี่เอง อยู่ที่ไหนก็ได้ แต่มาเห็นว่าบ้านนั้นอยู่กันมาแต่ปู่ย่าตายาย ถ้าปล่อยให้หลุมไปเป็นของคนอื่น ก็ขายหน้าเขามาก พี่อยากเอาบ้านมาไว้กับเธอ"

"คุณพี่ต้องการเงินสักเท่าไร" พลอยถาม

"ถ้าได้สักแปดพันก็พอจะใช้หนี้สินได้หมด และพี่จะเอาบ้านมาทำจำนำไว้กับเธอทีเดียว ทิ้งเอาไว้เฉยๆ พี่ก็ไม่ไว้ใจ ทีหลังก็ต้องไปจำนำคนอื่นเขาอีก แล้วเรื่องก็จะกลับเป็นอย่างเก่า ไม่มีจบสิ้น"

"เรื่องเงินนั้นคุณพี่อย่าวิตกเลย" พลอยพูดแล้วก็ตัดสินใจพูดต่อไปว่า "อิฉันพอจะหามาช่วยได้คราวนี้ แต่"

อิฉันเองกลับวิตกเรื่องคุณพี คุณพีอยู่ตัวคนเดียวฟากข้างโน้น นานเข้าก็จะยิ่งลำบากเข้าทุกวัน"

คำพูดของพลอยที่รับปากว่าจะช่วยนั้นทำให้คุณอ่อนโล่งอก แต่คำพูดที่แสดงความห่วงใยนั้น คุณเหมือนจะสะกิดความรู้สึกในใจบางอย่างของคุณอ่อน คุณอ่อนมองคุณหน้าพลอยอย่างลึกลับ ไม่ทราบว่าจะทำอะไรดี กับคนที่ไม่ถือ โกรธ และไม่มีความพยายามเอาผิดติดอยู่ในสันดานเสียเลย น้ำตาคุณอ่อนเริ่มไหลรินๆ แล้วก็เพิ่มปริมาณมากขึ้น จนในที่สุดคุณอ่อนก็ร้องไห้สะอื้นให้พลอยได้เห็นเป็นครั้งแรก คำพูดของคุณอ่อนต่อไป เป็นคำพูดที่พลอยรู้สึกว่ามีหัวใจ เพราะคุณอ่อนกลับพูดอย่างธรรมดาที่เคยมาแต่ก่อน มิได้ยกย่องใช้คำว่า "คุณพลอย" อย่างในตอนแรก

"พีผิดไปแล้ว" คุณอ่อนเริ่มพูด "ผิดไปมากทีเดียว แม่พลอยยกโทษให้พีเสียเถิด แต่พีทำกับแม่พลอยมามาก ถึงแม่พลอยจะโกรธเคืองพีก็ไม่ว่าอะไร ยอมรับผิดทุกอย่าง พีเป็นคนมีกรรม เห็นผิดเป็นชอบ เอาแต่ใจตัว กว่าจะได้คิดมันก็ช้าไป เมื่อครั้งพ่อแม่ยังอยู่ พีก็ไม่รู้สึก เพราะบารมีท่านคุ้มครองไว้ ยิ่งพ่อแม่ตามใจ พี่น้องกลัวเกรง ก็ยิ่งแต่จะเอาตามใจตัว ใครเขายกขอปอแป้นก็เชื่อถือคนนั้น สิ้นบุญพ่อแม่แล้วก็มีแต่ความ

ลำบาก แม่พลอยไม่รู้หรือว่า พ่อชิตเขาทำกับพี่สักแคไหน ที่
แรกก็เป็นเพียงขอ ตอนหลังขอไม่ได้ เขาก็ขู่เอาเงินเอาจนได้
พี่หมดตัวก็เพราะน้องคนนี้ ให้เขาทำอะไรก็ไม่มีพอ พี่ก็ขายไป
ทีละอย่างสองอย่างจนหมด เหลือแต่ถ้วยชามลายน้ำลายทอง
เขายังมาเคี่ยวเงินให้พี่ขายเอาเงินให้เขา พี่ไม่ยอมเขาก็กิน
เหล้าเมาขึ้นมาบนตึก เข้าไปในห้องไว้ถ้วยชาม ยกขว้าง
หน้าต่างทีละช่อง จนแตกป่นปีหมด คุณเอาเถิดแม่พลอย เขาทำ
กับพี่ถึงเพียงนี้"

พลอยนั่งตกตะลึง จะพูดจาปลอบโยนคุณอ่อนอย่างไร ก็
พูดไม่ออก ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่คุณอ่อนปรับทุกข์ กับพลอย
และปรับทุกข์อย่างเปิดอก ร้องไห้อย่างไม่อาย คุณอ่อนคนที่นั่ง
อยู่ตรงหน้าพลอย ณ บัดนี้ มิใช่คุณอ่อนคนเก่าที่เคยไว้ยศ และ
ชอบแสดงอำนาจข่มขู่คนอื่นให้ต้องเกรงกลัว และชอบทำให้
คนอื่นต้องชอกช้ำใจ แต่คุณอ่อนคนที่พลอยเห็นอยู่ ณ บัดนี้
เป็นเพียงผู้หญิงสูงอายุคนหนึ่ง ที่ต้องผิดหวังมามาก ต้อง
ประสบความชอกช้ำในมามาก และหญิงนั้นกำลังระบาย
ความในใจที่เก็บไว้กับตัวมานาน ขอแต่เพียงให้ได้ มิใครอีก
คนหนึ่งสงสาร ได้เห็นใจ มิได้ขอะอะไรมากไปกว่านั้น

"คุณชิตเดี๋ยวนี้อยู่ที่ไหน" พลอยถามจนถึงต้นเหตุที่ทำให้คุณอ่อนต้องมานั่งร้องไห้อยู่ต่อหน้า

"แต่ก่อนเขาก็อยู่ที่บ้าน" คุณอ่อนตอบ "แต่เดี๋ยวนี้เขา มาแต่นานๆครั้ง ทั้งแต่นางพวงเมียคนแรก กับลูกอีกสองคน ให้อยู่ที่บ้าน เขาไปได้เมียใหม่ที่โน่นข้างที่นี้บ้าง เขาก็เที่ยว ไปนอนตามบ้านเมีย จะมาก็แต่เวลาที่อยากได้เงิน แต่เดี๋ยวนี้ เขารู้ว่าพี่ไม่มีอะไรจะให้ เขาก็ไม่มานานแล้ว"

พลอยโล่งอก เมื่อได้ยินคุณอ่อนบอกว่า คุณชิตเริ่มจะห่างเหินไปเอง ปากนั้นถามคุณอ่อนว่า

"คุณพื่ออยู่คนเดียวที่บ้านไม่ลำบากหรือเจ้าคะ"

คุณอ่อนนิ่งไม่ตอบอยู่นาน แต่ในที่สุดก็พูดขึ้นว่า

"ถ้าจะว่าลำบากก็ลำบากมากแม่พลอย บ่าวไพร่ที่เคยเลี้ยงมันมา มันก็ทอดทิ้งไปเสียเกือบหมด เหลือแต่ยายปริก คนของพี่คนเดียว แต่แกก็แก่มากแล้ว หลงๆเลอะๆ เดี่ยวนี้ บางวันก็ต้องหุงข้าวกินเอง คนที่อยู่ในบ้าน เขาเป็นคนของ พ่อชิตใช้สอยไม่ได้ มาจากบ้านไหนบ้างก็ไม่รู้ แต่ก็ช่างเถิด พี่ก็รู้ตัวว่า เป็นคนหาความลำบากใส่ตัว ถึงจะต้องมาลำบากเมื่อ แกก็ไม่เป็นไร บางทีนี่ก็อาจจะตายเสียให้พ้นทุกข์ไปสักที"

คุณอ่อนพูดแล้วก็ก้มหน้าลงร้องไห้ต่อไปอีก พลอยเกิดมีความคิดพลุ่งขึ้นในหัวใจ ถ้าพลอยคิดจะช่วยเหลือ คุณอ่อนให้ได้ผลจริงจัง ก็ต้องช่วยให้ได้รอดจากคุณชิต เป็นทางเดียวเท่านั้นที่คุณอ่อนจะมีความสุขกายสุขใจได้ การให้เงินคุณอ่อนไปใช้หนี้เก่า เพื่อมิให้บ้านคลองบางหลวงต้องหลุดไปเป็นของคนอื่นนั้น เป็นการช่วยเหลือ เป็นครั้งคราว ซึ่งจะไม่ยั่งยืน เพราะคุณชิตจะก่อปัญหาใหม่ ให้ต้องแก้ไขไม่มีที่สิ้นสุด ตราบใดที่คุณอ่อนยังอยู่ที่บ้านคลองบางหลวง ไม่มีใครดูแล คุณอ่อนก็จะต้องตกอยู่ในฐานะที่คุณชิตจะรบกวน และข่มขู่ได้ตลอดไป แต่ถ้าคุณอ่อนออกมาเสียจากบ้านนั้น และไปอยู่เสียดกับพี่น้องอื่น มีคนคอยดูแลตาด้วยกัน บางทีคุณชิตจะไม่กล้า ทำอย่างที่เคยมาแต่ก่อน คุณอ่อนก็จะค่อยมีความสุขขึ้นบ้าง พลอยเห็นคุณอ่อนนั่งร้องไห้อย่างคนมีทุกข์หนัก ก็มีแต่ความสงสาร ความเจ็บช้ำน้ำใจที่เคยได้รับมาแต่ก่อนนั้น ละลายหายไปสิ้น นึกแต่ว่าคุณอ่อนเป็นคนแก่ ที่อาภัพคนหนึ่ง เป็นผู้หญิงด้วยกัน และถึงคุณอ่อนจะมีไข้พืสาวแม่เดียวกันกับตน คุณอ่อนก็ยังเป็นลูกของเจ้าคุณพ่อ หากพลอยได้ช่วยเหลือคุณอ่อนคราวนี้ ถ้าเจ้าคุณพ่อสามารถรู้ได้ด้วยทางใดๆ ท่านก็คงจะพอใจ และถ้าหากแม่มีทางรู้ด้วย แม่

ก็อาจหัวเราะสมน้ำหน้าคุณอ่อน แต่แม่ก็คงจะดีใจที่พลอยไม่
ทอดทิ้งพี่น้องในยามทุกข์ เพราะพลอยรู้ว่าแม่เป็นคนใจดี
ชอบช่วยเหลือคนอื่น ที่ได้รับทุกข์ไม่น้อยไปกว่าตน ปัญหาที่
เหลืออยู่จึงมีอยู่ว่า จะเอาคุณอ่อนออกจากบ้านคลองบางหลวง
แล้วไปฝากไว้กับใคร พลอยนึกถึงคุณเชยเป็นคนแรก แต่ก็รู้
ทันทีว่า ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะคุณเชยไม่อยู่ในฐานะที่
จะเป็นที่พำนักแก่พี่น้องได้ ถึงแม้คุณเชยสามารถจะรับคุณอ่อน
ไปอยู่ด้วยได้ คุณอ่อนก็ยังไม่พ้นจากการรังควานของคุณจิต
เพราะคุณเชยเป็นน้องแท้ๆของคุณจิต ยิ่งกว่านั้น คุณอ่อนเอง
จะเป็นเครื่องชักนำคุณจิตให้เข้าบ้านคุณเชย ทำให้คุณเชย
ต้องเดือดร้อนไปด้วย พ่อเพิ่มนั้นพลอยรู้ดีว่า ไม่มีปัญหา
จะต้องนึกถึง เพราะพ่อเพิ่มไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยคุณอ่อนได้
เลย และถึงพ่อเพิ่มจะช่วยได้ คุณอ่อนเองก็จะไม่ยอมไป คนที่
จะเป็นที่พึ่งที่พำนักแก่คุณอ่อนได้ในยามนี้ ก็คือตัวพลอยเอง
พลอยมีบ้านช่อง ที่ใหญ่โตพอที่จะให้คุณอ่อนอาศัยอยู่ได้อย่าง
เป็นสุขและอิสระ มีผู้คนมากพอที่จะเจียดให้ไปคอยปฏิบัติ
ดูแล และคุณจิตนั้นไม่สนิทสนมกับพลอยมากนัก อาจมี
ความเกรงใจหรือละอายใจไม่มารบกวน นอกจากนั้น บารมี

ของคุณเปรม อันเกิดจากตำแหน่งฐานะราชการ อาจทำให้คุณ
จิตเกรงอยู่ ไม่กล้าตามเข้ามาดูกรานถึงในบ้าน

พลอยตรึกรตรองคุณแล้ว ก็เห็นว่าเป็นหน้าที่ของตนที่
จะต้องช่วยเหลือคุณอุ่น และรู้ใจตัวเองอย่างแน่นอนว่า ถ้า
หากตนไม่ยื่นมือเข้าช่วยเหลือเสียแต่เดี๋ยวนี้ ตนเองก็จะต้อง
ได้รับความไม่สบายใจไปตลอด เพราะถึงพลอย จะถูกคุณอุ่น
ทำให้ชอกช้ำน้ำใจมาอย่างไรแต่ก่อนก็ตาม พลอยก็ยังเป็นคน
คนเดียวที่คุณอุ่นบากหน้ามาหา เมื่อยามทุกข์ หมดที่พึ่ง

"คุณพี่อย่าร้องไห้ร้องห่มไปเลย" พลอยพูดปลอบใจ
คุณอุ่น "เรื่องนี้สินที่คุณพี่พูด อิฉันรับจะจัดการให้เอง
ไม่ให้ขายหน้าเขาได้ แต่อิฉันมาวิตกเรื่องตัวคุณพี่เท่านั้น คุณ
พี่จะอยู่ที่บ้านนั้นไปอย่างตัวคนเดียวกระไรได้ พี่น้องก็อยู่
ห่างกัน มีแต่แม่พวงเขาก็คงทำอะไรไม่ได้ เห็นแต่แม่หวาน
อีกคนก็เป็นผู้หญิง..."

"หวานเขาออกจากบ้านไปนานแล้ว" คุณอุ่นบอก
"พอเจ้าคุณพ่อเสียได้สักหน่อย แม่เขาก็บ่นว่า อยากกลับบ้าน
พอแม่เซยออกมาเสียอีกคน เขาก็เลยไปอยู่กับแม่เขา เดี่ยวนี้
ได้ข่าวว่ามีเรือจะไปแล้ว"

"ก็เพราะอย่างนี้อันจึงได้เป็นห่วง" พลอยตอบและพูดต่อไปว่า

"คุณพีก็อายุมากเข้าทุกวัน ยายปรักคนของคุณพีแกก็แก่เต็มที ถ้าเจ็บไข้ลงไปก็จะลำบาก ทำไมคุณพี ไม่มาอยู่เสียบกับน้อง บ้านช่องที่นี้ก็ใหญ่โต พอที่จะอยู่ได้สบาย"

คุณอุ้นเหลือบดูพลอยเหมือนกับไม่เชื่อหู แล้วพูดอย่างสงสัยว่า

"แม่พลอย นี่เธอพูดจริงๆหรือ"

"ก็จริงๆสิคะ ฉันไปหลอกคุณพีทำไม" พลอยยิ้มตอบ

"แม่คุณแม่ทูนหัวของพี ทำไมแม่ถึงคืออย่างนี้" คุณอุ้นพูดด้วยความประหลาดใจ เพราะนึกไม่ถึง

คำพูดของคุณอุ้น ทำให้พลอยนึกถึงช้อยขึ้นมาทันที ครั้งหนึ่งช้อยเคยพูดด้วยถ้อยคำอย่างเดียวกัน เสียงคุณอุ้นพูดว่า

"เธอจะไปทนพีไหวหรือ คนแก่ยุ่งออกจะตายไป เดี่ยวก็เจ็บๆไข้ๆ เดี่ยวก็จะเอาโน่นเอานี่"

พลอยดูหน้าคุณอุ้นแล้วยิ้มอย่างมีความหมายตอบว่า

"อิฉันคิดว่าจะทนไหว คุณพี่อย่าวิตกไปเลยในข้อ
นั้น"

พลอยพูดกับคุณอุ้นแล้วก็อดเมินหน้าไปยิ้มกับตนเอง
ไม่ได้ ซ้อยเคยมาบ่นว่าตกเป็นภาระจะต้องเลี้ยงคนแก่ คราวนี้
ก็จะต้องถึงตาพลอยบ้าง แต่คุณอุ้นเมื่อสาวๆนั้นร้ายสัก
เพียงไร พลอยก็เคยทนมาได้ คุณอุ้นเมื่อตอนแก่ หมดเขี้ยว
หมดเล็บแล้ว ก็คงจะไม่สู้กระไรนักหนา พลอยพูดต่อไปว่า

"คุณพี่มาอยู่กับอิฉันเสียที่นี่เถิด เรือนยังว่างมีอยู่
หลายหลัง อิฉันจะจัดให้"

"แม่พลอยอย่าลำบากลำบากให้มากนักเลย" คุณอุ้น
ตอบตกลง "พี่แก่แล้วอยู่คนเดียวที่ไหนก็ได้ ขอแต่ให้พ้น
ความรำคาญ พอได้อยู่สงบกับเขาบ้าง ไม่มีคนรบกวนใจ
เท่านั้น"

คุณอุ้นตกลงกำหนดวันที่จะมารับเงิน ไปไถ่บ้านคลอง
บางหลวง และตกลงที่จะย้ายมาอยู่บ้านเดียวกัน กับพลอย
โดยเร็วที่สุด เท่าที่คุณอุ้นจะเก็บของได้ทัน ก่อนที่จะย้ายมา
อยู่กับพลอยนั้น คุณอุ้นบอกว่า จะไม่ยอมให้ใครรู้เลย

แต่ข่าวเรื่องนี้ปิดไม่มิด เพราะพอคุณอุ่นออกจากบ้าน
ไปแล้ว นางพิศก็เดิน โขยกเขยกขึ้นมานบนตึก ลงนั่งหอบ
หายใจแล้วถามขึ้นว่า

"คุณพลอย เมื่อกี้เขาถือกันที่ครัวว่า พี่สาวคุณมาหา
หรือ" เมื่อพลอยพยักหน้ารับ นางพิศก็ถามขึ้นว่า

"พี่สาวคนไหนกัน บ่าวไม่เห็นมีที่ไหนอีกนอกจาก
คุณเชย"

"ก็คุณอุ่น ینگละพิศ" พลอยตอบ
นางพิศยกมือขึ้นท่วมหัวแล้วปรารถนากับดินฟ้าอากาศ
ทั่วไปว่า

"เจ้าประจูน ! เกิดมาไม่นึกว่าจะพบก็ได้พบ ไม่นึก
ว่าจะเห็นก็ได้เห็น คุณอุ่นมาทำไม"

"เธอมาเยี่ยมฉันอย่างนั้นแหละพิศ" พลอยตอบอย่าง
บ้ายเบียง

"ฉันเห็นเธอแก่แล้วสงสาร อยู่คนเดียวทางโน้นไม่มี
ใครดูแล เป็นอะไร ไปก็จะลำบาก ฉันเลยชวนเธอ มาอยู่เสียที่นี่"

นางพิศอ้าปากค้าง แล้วร้องถามว่า

"โอ้โฮ ! คุณพลอย นี่คุณพูดจริงๆหรือหลอกบ้าง
เล่น"

"พูดจริงๆสิพิศ" พลอยตอบ

"เฮอ !" นางพิศถอนหายใจเหมือนกับจะเป็นลม
แล้วชักต่อไปว่า

""แล้วเธอว่าอย่างไร"

"เธอก็รับจะมาอยู่ด้วยกัน" พลอยบอก แล้วสั่งต่อไป
ว่า "พิศช่วยดูให้เด็กๆมันปิดกวาดเรือนตาอื่น ไว้ให้ด้วย อีกสี่
ห้าวันเธอก็คงขนของมา"

"ถ้าฟังคุณอุ้นนะบ่าวไม่ว่าอะไรหรอก เพราะถึง
อย่างไรเธอก็เป็นพี่ของคุณ" นางพิศพูด "แต่อีปริก คนโปรด
เธอนะ จะมาด้วยหรือเปล่า อีคนนี้แหละตัวสำคัญนัก ช่างยู
ช่างยงอยู่เสมอ"

"ก็เห็นเธอบอกว่าจะเอามาด้วย พิศก็ยกให้เธอเสีย
บ้างเถิด ผู้คนของคุณอุ้นเดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว เหลือแต่ยายปริกคน
เดียว"

"ฮะ !" นางพิศร้อง "ก่อนจะยกให้บ่าวก็ต้องสอน
นางปริกเสียบ้าง ยิ่งแก่ๆยังงี้ จะได้อสอนได้เร็วดีนัก อีปริกเอ๊ย
! กรรมของเอ็งจะมาถึงคราวนี้ละ" ว่าแล้วนางพิศก็เดินบ่น
ตุบๆตັบๆ เดินจากเรือนหายไป

อีกสองวันคุณเชยก็มาหาพลอยถึงบ้าน พอเห็นหน้า
พลอย คุณเชยก็ถามขึ้นก่อนอื่นว่า
"แม่พลอย จริงหรือนี่ ที่เขาลือกันว่าคุณอุ๋นจะมาอยู่
กับเธอ"

"จริงคุณเชย" พลอยตอบสั้นๆ

"แม่พลอยกำลังเล่นกับไฟ รู้ตัวบ้างไหม" คุณเชย
เตือน

"ถึงจะไฟ ก็มอดแล้วละคุณเชย ไม่มีร้อนมือหรอก"
คุณเชยหัวเราะแล้วก็ตอบว่า

"ฉันก็เห็นใจแม่พลอยเหมือนกัน ถ้าเป็นฉันๆก็ต้อง
ทำอย่างนั้น เพราะคุณอุ๋นชอบากหน้ามาหาทั้งที ใครจะไป
ตัดเธอได้ลงคอ ที่ฉันกลัวก็แต่คุณชิตจะพลอยตามมาด้วย
เท่านั้น"

"ฉันก็กลัวเหมือนกันแหละคุณเชย แต่เรื่องนี้ฉันเห็น
จะต้องทำใจแข็ง ถ้าหนักหนาก็ต้องเอาคุณเปรมออกจู่"

"นั่นนะสิ" คุณเชยเห็นด้วย "ถ้าได้คุณเปรมช่วยคุ้ม
กัน เห็นจะไม่สู้กระไรนัก เอาเถิดแม่พลอย ฉันก็เห็นว่า แม่
พลอยกำลังจะทำกุศล ฉันขออนุโมทนาด้วย พอเธอมาอยู่ที่นี้

เรียบร้อยแล้ว ฉันจะมาดีกับเธอเอง ต่อไปจะได้ช่วยแม่พลอย
อีกแรงหนึ่ง"

พ่อเพิ่มไม่แสดงความประหลาดใจอย่างไรเลย เมื่อ
ทราบเรื่องราวพลอยรับคุณอุ่นเข้ามาอยู่ในบ้าน

"ปานนี้แม่แกไปนั่งหัวเราะอยู่ในเมืองผีแล้ว" พ่อ
เพิ่มพูดติดตลก "แต่ฉันไม่แปลกใจเลย แม่พลอยเป็นคนใจดี
เสียจนเป็นกิเลสใครๆก็รู้"

"คุณหลวงซี !" พลอยร้อง "มาว่าฉันเปล่าๆปลื้ๆ ใจ
ดีก็หาว่าเป็นกิเลส !"

"ไม่ได้ว่าอะไรหรอกนะ" พ่อเพิ่มตอบอย่างอารมณ์
เย็น "ผู้หญิงอื่นเขาเล่นไพ่ เล่นเครื่องเพชรแล้วก็สบายใจ แม่
พลอยเล่นคน เห็นใครลำบากก็ชอบช่วยเหลือ แล้วก็สบายใจ
ฉันว่ามันก็พอๆกันนะแหละ"

เมื่อพลอยเล่าเรื่องคุณอุ่นให้คุณเปรมฟัง และบอกให้รู้
ว่าตนตกลงจะช่วยเหลือคุณอุ่นทางการเงิน และขอให้คุณอุ่น
มาอยู่ด้วยกันที่บ้าน คุณเปรมมองภรรยาของตนอย่างภูมิใจ
แล้วพูดว่า

"แม่พลอยทำถูกแล้ว ฉันว่าไว้แล้วไหมล่ะว่า แม่
พลอยไม่ต้องทำอะไรหรอก นั่งอยู่เฉยๆในบ้านนี้แหละ แล้ว

คุณอุ๋นเธอก็จะต้องเดินเข้ามาหาเองสักวันหนึ่ง นี่ก็เป็นความจริงไปแล้ว"

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๑)

เมื่อคุณเปรมได้บอกพลอยไว้เมื่อสองสามปีก่อนนั้นว่า คุณเปรมจะส่งต้ออันกับต้อออกไปเรียนนอก พลอยก็มีได้นึกว่าเวลาสองปีนั้นจะล่วงเลยไปเร็ว แต่เมื่อผลอตัวไปได้สักครู่เดียวในความรู้สึก เวลานั้นก็มาถึง โดยไม่รู้ตัว คุณเปรมยกเอาเรื่องนี้ขึ้นมาพูดอีก ในวันหนึ่ง

"แม่พลอย" คุณเปรมพูด "ฉันเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะส่งลูกไปเมืองนอก เพื่อนฉันเขาจะออกไปราชการ ที่เมืองอังกฤษในเวลาสี่หรือห้าเดือนข้างหน้า ฉันว่าจะฝากอันกับต้อออกไปกับเขา มิฉะนั้นก็อาจต้องรออีกนาน กว่าจะมีผู้ใหญ่ที่ไวใจได้จะเดินทางไปอีก"

พลอยใจหายไม่อยู่กับเนื้อกับตัว เมื่อได้ยินคุณเปรมพูดรู้ตัวอยู่เหมือนกันว่าถึงตัดทานอย่างไร คุณเปรมก็คงไม่ฟังแล้วก็อดไม่ได้ที่จะพูดออกไปว่า

"คุณเปรม รอไปอีกสักหน่อยจะไม่ดีหรือ ลูกยังเล็กนัก"

"แม่พลอยหักห้ามใจเสียบ้าง" คุณเปรมตอบ "ฉันก็รู้และเห็นใจว่า แม่พลอยรักลูก แต่ลูกเรานั้นยิ่งรักเท่าไร ก็ยิ่งควรจะหาวิชาความรู้ให้ไว้ ทั้งอันและต้อเดี๋ยวนี้ก็อายุสักว่า

ขวบแล้วทั้งคู่ ไม่ใช่เด็กเล็กๆ พอจะเลี้ยงตัวเองได้แล้ว ทางโน้นก็มีผู้ปกครองคอยดูแล ฉันทฝากฝังเขาไว้แล้ว แม่พลอยทำใจเสียให้ดี ถ้าไม่ส่งไปเสียแต่เดี๋ยวนี้ เด็กก็จะเสียเวลาไปทุกวัน ยิ่งนานเข้าก็จะยิ่งส่งไปยาก และถ้าไปโตแล้ว จะร่ำเรียนอะไร ก็ไม่สะดวก ส่งไปยิ่งเด็กจะได้รู้ภาษาช้าของ"

คำพูดของคุณเปรมมีเหตุผลมากเกินกว่าที่พลอยจะลบล้างได้ พลอยก็ได้แต่ยอม แต่ก็ได้ขอร้องคุณเปรมว่า ในระยะสี่ห้าเดือนที่จะต้องเตรียมตัวนี้ ขออย่าให้เด็กทั้งสองคนต้องไปโรงเรียน แต่ให้อยู่ที่บ้าน เพื่อให้พลอยมีโอกาสอยู่ใกล้ซิคตูกทั้งสองคนมากที่สุด ก่อนที่จะต้องจากกันไปไกล คุณเปรมก็ยอมตามใจ

ตาอันดูเหมือนจะตื่นเต้นดีใจ ที่จะได้ไปเรียนต่อที่เมืองนอก ไม่แสดงกิริยาอาการว่าจะรู้สึกห่วงใยทางบ้าน เรื่องที่ตาอันพูดคุยในระหว่างนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่จะไปนอกเกือบทั้งหมด ส่วนตาอ้อคนนั้นดูเฉยๆอยู่ ไม่กระตือรือร้นเท่าไรนัก พลอยลองถามว่าดีใจหรือไม่ ที่จะได้ไปนอก ตาอ้อก็ตอบว่า

"ก็ยั้งนั่นแหละคุณแม่ พี่อื่นเขาดีใจเสียมากพอแล้ว
อ้อดเลยอยู่เฉยๆไม่ต้องไปช่วยเขาดีใจ ก็เห็นจะได้ ทำไมคุณแม่
แม่ไม่ส่งพี่อื่นไปนอกบ้าง"

พออ้อดถามถึงตาอื่น พลอยก็อีกอักมิรู้จะตอบอย่างไร
ถูก เพราะเรื่องนี้พลอยเคยถามคุณเปรมแล้ว เหมือนกัน ด้วย
ความปรารถนาที่จะได้เห็นตาอื่นมีโอกาสเท่าๆกับลูกของตน
แต่คุณเปรมก็ตอบว่า

"ฉันอยากให้ฉันเรียนโรงเรียนนายร้อยจนจบ เพราะ
แกอยากเป็นทหาร เรียนในเมืองไทยหรือเมืองนอก ก็เท่ากัน
ถ้าจบแล้วมีทางจะไปเรียนต่อได้ ก็ค่อยพูดกันใหม่"

และเมื่อพลอยถามตาอื่นเองถึงเรื่องไปนอก ตาอื่นก็
ตอบว่า

"ฉันไม่อยากไปนอกหรือคุณแม่ อยากจบโรงเรียน
ออกเป็นทหารเร็วๆมากกว่า แล้วเมื่อฉันกับอ้อด เขาไปนอก
แล้ว ฉันจะได้อยู่เป็นเพื่อนคุณแม่ ไม่หายหน้ากันไปหมด"

คำพูดของตาอื่นทำให้พลอยรู้สึกทั้งรักทั้งสงสาร ความ
จริงถึงพลอยจะไม่เคยพูดเรื่องตาอื่นเป็นลูกใคร เด็กๆทุกคนก็
รู้กันแล้วจากปากคนอื่นว่า ตาอื่นมิใช่ลูกแท้ของพลอย และ
ถึงความรู้นี้จะยังไม่ทำให้ความสัมพันธ์ ระหว่างเด็กๆ

เปลี่ยนแปลง แต่ตาอันก็เยี่ยมตัวเป็นพิเศษในทุกกรณี ไม่เคย
ทำตัวให้เท่าเทียมกับพี่น้องอื่นๆ

ยังเห็นคุณเปรมตระเตรียมการที่จะส่งลูกไปนอก พลอย
ก็ยิ่งใจแข็งลง คุณเปรมพาเด็กทั้งสองคน ไปถ่ายรูป เพื่อทำ
หนังสือเดินทาง และในโอกาสเดียวกัน ก็พาพลอยและลูกคน
อื่นๆ ไปถ่ายรูปหมู่ร่วมกันไว้เป็นที่ระลึก หีบใส่ของโตๆสอง
ใบวางอยู่บนตักเป็นเครื่องเตือนใจ ให้พลอยระลึกอยู่เสมอว่า
ลูกจะต้องจากไปสองคน ในเวลาไม่นานนัก ระหว่างนั้นคุณ
เปรมก็พาลูกไปตัดเสื้อผ้า ที่ห้างแบคแมน ขึ้นห้างยอนแซม
สัน ซื่อเลื้อนอน และของใช้ต่างๆบรรจุลงในหีบ เมื่อเด็กทั้ง
สองคนแต่งกายแบบฝรั่งให้เห็นเป็นครั้งแรก พลอยก็ยิ่งใจ
หาย เห็นว่าลูกของตนนั้น โตขึ้นถนัดใจ เกือบๆจะเป็นหนุ่ม
เด็กเล็กๆสองคนที่เคยน่ารักน่าเอ็นดู อุ่มมากอดมาจับได้นั้น
หายไปเสียแล้ว ไม่มีวันจะกลับมาอีก กลุ่มในหนักเข้า พลอย
ก็หาเรื่องมาทำแก้กลุ่ม จ้างเจ๊กต่อหีบไม้ใบใหญ่ ทำของกิน
บรรจุใส่ขวด มีหมูหยอง มะขามฉาบ ลูกบัวผัด ลูกไม้แช่อิ่ม
ต่างๆ เอาลงหีบสำหรับลูกจะได้ไปกินในเรือ กลางทาง

คุณเปรมอธิบายให้พลอยฟังว่า ในขั้นแรกนี้จะส่งเด็ก
สองคน ให้ไปเรียนด้วยกันที่อังกฤษก่อน แต่ต่อไป จะส่งตา

ฉันไปเรียนกฎหมายที่ฝรั่งเศส ส่วนตาอ้อคนนั้นจะให้เลือกวิชา
เรียนจนจบในอังกฤษ ปัญหาเหล่านี้ พลอยมิได้สนใจนัก
เพราะมัวหมกมุ่นอยู่แต่ว่า ลูกจะต้องจากไปไกลแสนไกล ไป
อยู่กับคนอื่น ที่ยุโรปนั้น เคยได้ยินเขาเล่าว่าหนานัก จะไป
ตกระกำลำบากอย่างไร ก็สุดที่จะคาดคะเนได้ พลอยได้แต่สั่ง
แล้วสั่งอีก ให้ลูกทั้งสองมีจดหมายส่งข่าวคราวมาบ่อยๆ อย่า
ให้ขาดได้

ในที่สุดวันที่กำหนดไว้ว่าจะออกเดินทางก็มาถึง เต็กๆ
จะออกเดินทางด้วยเรือกลไฟไปสิงคโปร์แต่เวลาตีสี่ ของเช้า
วันหนึ่ง และไปขึ้นเรือใหญ่เดินทางต่อจนถึงยุโรปจาก
สิงคโปร์ คีนั่นทั้งคีนพลอยนอนไม่หลับ พลิกซ้ายพลิกขวา
ทำใจอย่างไรก็ไม่สามารถหลับลงได้ เหลียวดูคุณเปรมที่นอน
อยู่ข้างๆตัว ก็เห็นคุณเปรมหลับสนิท พลอยลุกจากเตียงนอน
เดินย่องผ่านห้องกลาง เห็นข้าวของหีบจัดเตรียมไว้ พร้อมทั้ง
จะออกเดินทางได้วางไว้ พลอยเดินเบาๆเข้าไปในห้องนอนที่
ลูกๆนอน แสงไฟที่ส่องจากข้างนอกแรงพอ ทำให้พลอยแล
เห็นตาอ้อและตาอ้อคนนอนหลับอย่างสบาย พลอยเดินเข้าไป
จนใกล้ ตานั่นจับอยู่ที่หน้าลูกทั้งสองคน ยืนดูอยู่ครู่หนึ่ง แล้ว
พลอยก็ยกเก้าอี้มาตั้งลงเบาๆ หย่อนตัวลงนั่งบนเก้าอี้อย่าง

ระมัดระวังมิให้มีเสียงดัง ตั้งใจว่า จะนั่งดูลูกจนกว่าจะถึง
เวลาที่จะต้องจากกัน แต่พอนั่งไปได้สักครู่ ตานี้ก็มองไม่
ค่อยจะเห็นหน้าลูก เพราะน้ำตา ที่เริ่มไหลออกมารินๆ ทำให้
ภาพที่เห็นนั้นพร่าพรางไป

พลอยนั่งอยู่อย่างนั้นนานเท่าไรก็ไม่รู้ตัว เสียงนาฬิกา
เรือนใหญ่ในห้องกลาง ดังอยู่เป็นจังหวะ บอกให้รู้ว่า เวลา
กำลังเลื่อนไถ่ตัวเข้ามาทุกที เสียงสุนัขเห่าและหอนไถ่บ้าง
ไถ่บ้างเป็นครั้งคราว เสียงไก่ขันยาม บอกให้พลอยรู้ว่า เวลา
ล่วงเลยจากยามดึกเข้าไปหารุ่งอรุณ อากาศที่ร้อนอบอ้าวอยู่
เมื่อตอนหัวค่ำ เปลี่ยนเป็นเย็นลง จนพลอยรู้สึกสะท้าน ค้าง
เสื่อตัวหลวมๆที่ใ้สื่อนั้น ให้เข้ามากระชับตัว ตาอ้อดพลิกตัว
ขณะหลับ หันหน้ามาทางพลอยนั่ง แล้วก็ลืมตาขึ้นข้างหนึ่ง
พอเข้าใจจับความได้ว่า แม่มานั่งอยู่ใกล้ๆเตียงนอน ตาอ้อดก็
ลุก ออกจากมุ้งย่องมายังที่ๆพลอยนั่ง แล้วตาอ้อดก็เลื่อนตัว
ขึ้นมา นั่งบนตัก เอาหน้าซบไว้กับไหล่ข้างหนึ่งของพลอย ใน
ท่าที่ตาอ้อดเคยชอบนั่งเมื่อยังเป็นเด็กเล็กๆ พลอยรีบยกมือ
ข้างหนึ่งขึ้นเช็ดน้ำตา ไม่อยากให้ลูกเห็น กลัวจะเป็นलग
แขนอีกข้างหนึ่งก็โอบรอบตัวตาอ้อดให้เข้ามาชิด และ
พยายามนั่งอยู่ในท่านั้นให้นานที่สุด เหมือนกับจะดูติดมือ

ความอบอุ่นจากตัวลูก เข้ามาไว้ในตัวของตัวให้ลึกที่สุด เพื่อความอบอุ่นนั้นจะได้ฝังอยู่ ตลอดระยะเวลาที่จะต้องจากกัน

ตาอ้อคคูเหมือนจะงีบไปในทำนองนั้นอีกพักใหญ่ และพลอยก็ปล่อยตัวเข้าสู่ภวังค์ มารู้สึกตัวอีกครั้งหนึ่ง เมื่อคุณเปรมย่องมายืนอยู่ข้างๆ เอื้อมมือมาแตะที่หัวไหล่ แล้วพูดเบาๆเป็นกระซิบว่า

"ได้เวลาแล้วแม่พลอย ให้เด็กๆแต่งตัวเสียเถิด เดี่ยวจะไปได้ไปกัน"

พลอยค่อยๆเลื่อนตัวตาอ้อกลงให้ยื่นกับพื้น รู้สึกว่าแข็งขาชาเป็นเหน็บ คุณเปรมเดินไปปลุกตาอ้อให้ลุกขึ้น แล้วก็เดินไปปลุกตาอ้อให้ลุกขึ้นแต่งตัวไปส่งน้อง พลอยลุกขึ้นยืนกวาดสายตาดูลูกๆ ที่กำลังตื่นขึ้นอย่างงัวเงีย อีกครั้งหนึ่ง แล้วก็หักใจเดินกลับไปล้างหน้าแต่งตัวที่ห้อง

เมื่อรถที่นั่งมาด้วยกันนั้นเลี้ยวเข้าประตูท่าเรือที่ถนนตกฝนก็เริ่มปรอยลงมา ทำให้บริเวณรอบๆเฉอะแฉะ เบื้องหน้านั้นมีเรือกลไฟใหญ่ พร้อมที่จะเดินทางมีควันขึ้นกรุ่นจากปล่อง แสงไฟหลายดวงบนเรือนั้น ส่องทะลุความมืด ช่วยให้พลอยเห็นคนแปลกหน้าหลายคน เดินไปมาอยู่บนเรือ กลิ่นน้ำมัน กลิ่นควันถ่านหิน โปรยมาเข้าจมูก ป็นจันอันใหญ่

กำลังตั้งสรรพสินค้าจากเรือบรรทุกที่มาจอดอยู่ข้างๆ แล้วเอา
หย่อนหายไป ในท้องเรือ พลอยยื่นจับมือลูกไว้คนละข้าง
จ้องมองดูเรือสีดำมืด ที่จอดพ้นคว้นพ้นไอน้ำอยู่ตรงหน้า
เหมือนกับเรือลำนั้นเป็นสัตว์ร้าย ที่จะพรากเอาลูกของตนไป
คุณเปรมจัดการกับของที่จะต้องขึ้นเรือเสร็จแล้ว ก็เดิน
นำหน้าพาพลอยและลูกๆ ข้ามสะพานเล็กๆ ที่ทอดจากตลิ่ง
ขึ้นไปบนเรือ ชายอายุรุ่นราวคราวเดียว กับคุณเปรม แต่อ้วน
กว่าและเตี้ยกว่าคนหนึ่ง เดินยิ้มตรงเข้ามาหา

"นี่ไงแม่พลอย คุณพระสรรค์ที่รับจะพาเด็กไปส่งถึง
อังกฤษ" คุณเปรมแนะนำชายนั้นให้รู้จัก

พลอยรีบยกมือขึ้นไหว้ทันที "ไม่มีการคารวะนอบน้อม
ใดๆ ที่จะมากเกินไป สำหรับคนที่คอยดูแลลูกของตน ให้ดี

"อิฉันฝากกับคุณพระด้วยเถิดเจ้าค่ะ" พลอยพูดเสียง
สั่นๆ "ยังเด็กนักช่วยสั่งสอนให้ด้วย ผิดพลาดอย่างไร ก็ดูว่า
เอาเถิดเจ้าค่ะ อย่างเกรงใจเลย นี่ถือว่าเป็นลูกหลานของคุณ
พระเถิด"

"ไม่เป็นไรขอรับ ไม่เป็นไรยินดีมาก" พระสรรค์พูด
อย่างอารมณ์ดี "ลูกคุณพระก็เหมือนลูกผม ไปด้วยกัน ก็ต้อง
ไม่ทิ้งกัน มีอะไรบอกกันได้ ตัวก็ไม่เล็กแล้ว เพลอนิดเดียวก็

จะเป็นหนุ่มด้วยกันทั้งสองคน หน้าตาก็น่าใช้การได้ ทั้งคู่" คุณพระสรรคค์หันไปพูดกับเด็กๆ ซึ่งยังยืนอยู่ข้างๆพลอย

คุณเชย หลวงโอสถ และพ่อเพิ่ม เดินขึ้นเรือมารวมกลุ่มอยู่ด้วย หลวงโอสถให้พระเถี่ยมแก่เด็กคนละองค์ พร้อมกับสั่งว่าให้รักษาไว้ให้ดี อย่ามีวันลืมคุณพระจะได้คุ้มกันตัวได้ คุณเชยตรงเข้ากอดหลานคนละที ตีหน้าเบ้ เหมือนกับจะร้องไห้แล้วส่งห่อให้ บอกว่าเป็นขนมที่รู้ว่าหลานชอบ ให้เก็บไว้กินกลางทาง พ่อเพิ่มตบหัวลูกหลัง หลานคนละทีสองที แล้วแจกตะกรุดสาธิตาทองคนละตัว บอกว่าคืนักทางเมตตา โทอีกหน่อย แหม่มจะต้องติดกันกราว

เสียงคุณเปรมพูดขึ้นว่า

"นี่ห้องหับเขาให้อยู่กันทางไหน"

"ทางนี้ ทางนี้" คุณพระสรรคค์บอก "ผมเที่ยวสำรวจดูทั่วแล้ว อยู่ติดกับห้องผมเองนอนด้วยกันสองคนทางนี้" แล้วคุณพระสรรคค์ก็ออกเดินนำหน้าไปทางคาศฟ้าเรือ ไปหยุดอยู่ตรงประตูสีขาวประตูหนึ่ง

"ห้องนี้แหละ" คุณพระสรรคค์บอกพลางชี้มือที่ประตู คุณเชยโผล่หน้าเข้าไปดูในห้องก่อน แล้วก็ถอยออกมา ยกมือขึ้นลูบอก อุทานว่า

"ตาย ! เล็กเท่าแมวดิ้นตาย น่าอัศจรรย์แทน"

พลอยโผล่หน้าเข้าไปดูบ้างแล้วก็ใจหาย กลัวลูกจะต้อง
ลำบาก ให้ห้องนั้นมีที่นอนทำเป็นหิ้งติดอยู่ข้างฝา ซ้อนกัน
สองที่ มีอ่างล้างหน้าติดอยู่ข้างฝาอีกที่หนึ่ง หีบที่ขนขึ้นไป
จากข้างล่างวางอยู่ในห้อง กินที่เสียเกือบหมด หากปิดประตู
ห้องนั้นแล้ว ทางที่ลมจะเข้าได้ก็มีอยู่ทางเดียว คือทางรูกลมๆ
เล็กๆข้างฝา คุณเปรมเห็นพลอย ทำหน้าไม่ดีก็รีบพูดแก้ขึ้นว่า

"อยู่ในเรือนี้ไม่กี่วันหรือแม่พลอย พอถึงสิงคโปร์
แล้วก็เปลี่ยนเรือ เรือลำที่จะไปจริงๆใหญ่กว่านี้เป็นไหนๆ
ห้องหับเขาสบายออก เด็กๆก็ก็จะสนุกไปเสียอีก"

"จริงขอรับ จริง" พระสรรค์ช่วยพูดยืนยันอีกคน
"เรือลำจากสิงคโปร์นั้นใหญ่โต วิ่งกันไม่หวัดไม่ไหว"

ดูห้องแล้วทุกคนก็ขึ้นจับกลุ่มกันอยู่บนคานฟ้าเรือ
ขณะนั้นเรือบรรทุกสินค้าเข้าที่เสร็จแล้ว เสียงเอะอะ ที่ได้ยิน
เมื่อตอนแรกนั้นเงียบลง

"อ้อคอย่าสนใจมากนั่นนะ" พลอยกระซิบลูก เพราะ
ไม่มีอะไรจะพูด คอนั้นตื่นตันไปด้วยอาลัย "อย่าไปปิ่น
ลูกทรงเรือเป็นอันขาด เดี่ยวพลาดพลั้งตกทะเล อันคอยคุณ้อง
ด้วย"

ตาอ้อดพยักหน้ารับคำ ส่วนตาอั้นยืนทำตาปริบๆ คุณน้า
คนโน้นที่หนึ่งคนนี่ที่หนึ่ง พยายามกลั้นน้ำตา มิให้ร้องให้
เสียงหวูดเรือดั้งขึ้น โดยกระแทกหันสองครั้ง ทำให้พลอย
ต้องสะอื้นสุดตัว คนเรือคนหนึ่งเดินเที่ยวบอก ผู้ที่มาส่ง
ผู้โดยสารให้ลงจากเรือ พลอยใจหายแทบจะทรงกายไว้ไม่อยู่
ยื่นเกาะลูกกรงเรือที่แคบเรือ ปล่อยให้คนอื่นรำลางจนเสร็จ
พลอยเข้าไปกอดจูบลูกเป็นคนสุดท้าย เนื้อตัวยังอุ่นๆ แต่
จะต้องจากกันไปไกล เหมือนกับใครมาเด็ดเอาหัวใจไปไว้ที่
อื่น

"อ้อครักษาตัวให้ดีๆ เรียนหนังสือให้เร็วๆ แล้วรีบ
กลับมาหาแม่" พลอยกระซิบสั่งแล้วรวบตาอั้นเข้ามาชิด สั่ง
ต่อไปว่า "อั้นเป็นพี่ช่วยคุณน้องให้ดีๆ อยู่ไกลพ่อแม่ต้องรักกัน
อย่าทอดทิ้งกันเป็นอันขาด"

คุณเปรมเอื้อมมือมาแตะที่แขนเบาๆ เป็นสัญญาณให้ลง
จากเรือ พลอยแข็งใจผละจากลูก ก้าวเท้าเดินออกไปข้างหน้า
คุณเปรมเอามือแตะแขนไว้ข้างหนึ่ง คุณเชยเดินเข้าขนาบข้าง
พ่อเพิ่มและหลวงโอสถ เดินรุมมาข้างหลังติดๆ กัน คุณเชย
เองนั่นถึงจะพยายามทำใจแข็ง เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างแก่

น้องสาว ก็ยังต้องยกผ้าเช็ดหน้า ขึ้นซับที่ใกล้ๆ ลูกตา และล้าง
น้ำมูกอยู่บ่อยๆ

พลอยลงมายืนแขนหน้าคุณลูกที่ทำเรือข้างล่าง ตาอันเข้า
มายืนอยู่ชิดตัว พลอยเอื้อมมือไปจับมือตาอัน กำไว้แน่น เรือ
ลำนั้นถอนสมอเสร็จแล้ว เสียงใครร้องสั่งการจากสะพาน
ข้างบนเรือเป็นภาษาฝรั่ง เสียงลูกเรืออีกคนหนึ่งร้องรับอยู่ที่
คาดฟ้าข้างล่าง ที่ลูกกรงข้างเรือใต้โคมไฟฟ้าสีสลัวดวงหนึ่ง
พลอยเห็นลูกทั้งสอง ยืนเกาะลูกกรงเรือมองทางทางตน มี
พระสร้อยขึ้นหัวเราะ โบกไม้โบกมืออยู่ข้างๆ เมื่อดูจากที่ดำ
ไปหาที่สูง พลอยก็เห็นว่าลูกของตนทั้งสองคนนั้นตัวเล็กนิด
เดียว ยังเล็กเกินไป ที่จะไปพ้นนอกบิดามารดา แต่พลอยก็ไม่มี
ทางที่จะป้องกันขัดขืน มิให้จากไปได้เสียแล้ว เพราะขณะนั้น
หวูดเรือดังสนั่นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แล้วเรือก็เคลื่อนที่ออกจากท่า
ช้าๆ เสียงกระดิ่งสัญญาณ ดังเป็นกังวาน ใบจักรที่ท้ายเรือเริ่ม
หมุนตีน้ำแตกเป็นฟองฝอย เรือนั้นเคลื่อนออกไปลอยลำอยู่
กลางท้องน้ำ แล้วแล่นไกลออกไปอีก จนในที่สุดก็หายไป
ในความมืด มองไม่เห็นอะไรนอกจากสีเขียวแดงสองสามดวง
และแม้แต่ไฟนั่นเองก็หายลับไปจากสายตาในที่สุด พลอยหัน
หน้ากลับจะขึ้นรถ น้ำตากลบลูกตา จนแทบจะมองไม่เห็น

ทาง ถึงแม้ว่าฝนที่ตกพรำอยู่นั้น จะทำให้เสื้อผ้าที่ใส่ไปชุ่มชื้น แต่ในลำคอของพลอยนั้น แห้งผากเหมือนกับมีใครเอาจี๊เข้า ไปโรยไว้

พลอยนึกไม่ออกว่าตนดำรงสังขารอยู่ได้อย่างไร ใน ระยะเวลาสิบห้าหรือยี่สิบวันต่อมา ทุกอย่างในบ้าน คุณจะแห้ง แล้วไปสิ้น ทุกครั้งที่แลเห็นสิ่งที่ลูกเคยกินพลอยก็ต้องใจหาย เห็นเตียงที่ลูกเคยนอน และเสื้อผ้าเก่าๆ ที่ลูกเคยใส่ พลอยก็ต้องนั่งร้องไห้อยู่คนเดียว คนที่อยู่ในบ้านด้วยกัน ก็ไม่เป็นที่ พึงบรรเทาความคิด ความอาลัยลงไปได้ ตาอันส่งน้องๆแล้วก็ ต้องรีบกลับไปโรงเรียน ประไพก็ยังเพิ่มความคิดถึง ให้ พลอยมากขึ้น ไปอีก คุณนุ้ยก็ได้แต่ร้องไห้คิดถึงหลานทุกครั้ง ที่เห็นหน้าพลอย คุณอุ๋นก็ได้แต่คุยเรื่องของตนเอง ซึ่ง ขณะนั้นพลอยไม่มีแก็งจะฟัง ส่วนคุณเปรมนั้นเมื่อหมด ภาระส่งลูกไปนอกแล้ว ก็หันไปสนใจกับเรื่องม้ายิ่งกว่าเก่า และบทจะพูดจาปลอบใจพลอย ก็พูดซ้าๆซากๆ จนพลอย ต้องนึกรำคาญอยู่บ่อยๆ ทุกครั้งที่ฝนตกฟ้าร้องมีพายุ พลอยก็ได้แต่ไม่สบายใจ เป็นห่วงลูกที่อยู่กลางทะเล กลัวภัยอันตราย ไปต่างๆ

วันหนึ่งบุรุษไปรษณีย์ก็เดินเข้ามาในบ้าน และเด็ก
นำเอาไปรษณียบัตรขึ้นมายื่นให้พลอยใบหนึ่ง ไปรษณียบัตร
นั้นปิดดวงตราไปรษณีย์ที่พลอยไม่เคยเห็นมาก่อน ด้านหนึ่ง
เป็นรูปตึกใหญ่ และอีกด้านหนึ่งจำหน้าถึงคุณเปรม มีลายมือ
ตาอันเขียนไว้อย่างเรียบร้อยว่า

"กราบเท่าคุณพ่อคุณแม่ที่รักและเคารพ

ลูกมาถึงสิงคโปร์แล้ว โดยเรียบร้อย รูปข้างหน้านี้คือรูป
โฮเต็ลที่ลูกพักอยู่ พรุ่งนี้จึงจะลงเรือใหญ่ เดินทางต่อไป คุณ
พระพาลูกขึ้นรถดูบ้านเมือง เห็นตึกใหญ่ๆมาก หวังว่าคุณ
พ่อคุณแม่คงจะสุขสบายดี ลูกคิดถึงมากๆ

อัน"

และต่อท้ายลงไปมีลายมือตาออกเขียนตัวโย้เย้ออีกสอง
บรรทัดว่า

"แม่จ๋า

ลูกเห็นปลาฉลามแล้วสองตัว คนเรือเขาชี้ให้คุณ พี่อันมา
ดูไม่ทัน มันดำน้ำไปเสียแล้ว เมืองนี้ร้อนจัง เจ็ทมากกว่าที่
บ้านเราเสียอีก แต่พูดไทยไม่ได้สักคน แปลกไหม"

ถ้อยคำของเด็กๆ เขียนอย่างเด็กๆ แต่เป็นเหมือนน้ำทิพย์มาชโลมหัวใจ ตั้งแต่นั้นมา พลอยก็ได้แต่นั่งคอยเข้าคอยเย็น เพื่อจะได้รับข่าวจากลูก เสียงใครเดินหน้าบ้านก็ต้องชะเง้อดู เพื่อว่าจะเป็นบุรุษไปรษณีย์ ซึ่งพลอยดีใจทุกครั้งที่ได้เห็น และดีใจเสียยิ่งกว่าได้เห็นหน้าญาติ แต่จดหมายข่าวคราวแต่ละฉบับกว่าจะมาถึงก็นานพอๆ พอพลอยเริ่มจะคิดถึงลูกใจจะขาดอีก ก็มีจดหมายมาถึงอีกฉบับหนึ่ง เป็นลายมือตาอ้อดเป็นความว่า

"แม่จ๋า พี่อ้นเมาคลื่นใหญ่ พอออกจากสิงคโปร์ก็นอนหน้าเหลืองมาในเรือ ไม่กินอะไร กินแต่ส้มกับน้ำ แต่เดี๋ยวนี้หายแล้ว บอกว่ายังเพลียอยู่ อ้อดไม่เมาคลื่นเลยเขียนจดหมายมาก่อน เมืองนี้เขาเรียกว่าโคลัมโบ มีแต่แขกดำเต็มไปทั้งเมือง เหมือนสาบด้วย พุดอะอะร้องตะโกนลั่นไป กัปตันเขาบอกให้ปิดประตู หน้าต่างห้องในเรือ เพราะพวกนี้มันขโมยเก่ง พอเรือจอดมันปีนขึ้นมาราวกับมดกับปลวก ส่งเสียงอะอะ ฟังไม่รู้เรื่อง คุณพระบอกว่ามันจะชวนให้ไปเกี่ยวกับมันบ้าง ให้ชื่อของมันบ้าง คุณพระใจดีมาก สอนให้ลูกกินโต๊ะแบบฝรั่ง แม่รู้หรือเปล่าว่าฝรั่งเขาตัดแกงออกจาก

ตัว ถ้าใครตกเข้าตัว เขาว่าหายบคาย เมื่อคืนวานในเรือเขาให้
กินเนื้อแกะ เหม็นสาบจะตาย ลูกจะเอาไม้สตาร์ดไว้ดับกลิ่น
คุณพระห้ามไม่ให้ทำ บอกว่าอังกฤษเขาถือ พิถีกละ

ฮ้อด"

จดหมายของลูกแต่ละฉบับ พลอยอ่านแล้วอ่านอีกจนจำ
ข้อความได้ทุกตัวอักษร แม้แต่รอยขีดฆ่า มีอยู่ที่ตรงไหน
พลอยก็จำได้ ตั้งแต่ตาอันและตาฮ้อดจากไป พลอยก็หันเข้า
หาตาอันมากกว่าแต่ก่อน ทุกเสาร์อาทิตย์ที่ตาอันกลับบ้าน
พลอยก็รู้สึกที่บ้านนั้นอบอุ่นขึ้นเต็มบริบูรณ์ขึ้น ไม่มีอะไร
ขาดหาย อย่างในเวลาที่ตาอันไม่อยู่ ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะตา
อันเป็นลูกผู้ชายคนเดียวที่เหลืออยู่ ตาอันเป็นลูก ในขณะที่
พลอยยังไม่มีลูก และขณะที่ลูกของตนเองแท้ๆหายไปจาก
บ้าน ตาอันก็เป็นลูกผู้ชายคนเดียว ที่ยังเหลืออยู่ บางครั้ง
พลอยก็นึกขบใจคุณเปรม ที่ยังไม่ได้ส่งตาอันไปนอกเสีย
ด้วยกันในคราวนี้ แต่บางครั้ง ก็นึกเคืองที่คุณเปรมไม่สนใจ
ในตัวตาอันมากเท่าที่ควร ตั้งแต่น้องไปนอกเสียสองคน ตา
อันก็ดูเหมือนจะเป็นผู้ใหญ่ ขึ้นกว่าเก่า พยายามเอาใจพลอย
ทุกทางที่จะทำได้

ข่าวคราวจากตาอั้นและตาอ้อคนนั้นทยอยเข้ามาเรื่อยๆ จากเมืองท่าต่างๆที่เรือผ่าน ในที่สุดพลอยก็ได้รับ จดหมาย จากอังกฤษ ตาอั้นเล่าให้ฟังว่าต้องไปอยู่กับครอบครัวคน อังกฤษก่อน แล้วจึงจะไปเข้าเรียน เมื่อรู้ภาษาดีพอแล้ว จดหมายจากตาอั้นทุกฉบับเป็นการเป็นงาน ทำให้คุณเปรม พอใจมาก อ่านแล้วบางทีก็เอาติดตัวไปอวดเพื่อนฝูงที่ กระจ่าง แต่จดหมายของตาอ้อคนนั้นถูกใจพลอยทุกครั้งไป เพราะตาอ้อพรรณนาถึงสิ่งที่พลอยอยากรู้ เป็นต้นว่าใน จดหมายที่ตาอ้อเขียนมาจากอังกฤษ ตาอ้อพรรณนาถึง ความมืดความหนาว และเล่าถึงอาหารการกินที่ได้รับใน ครอบครัวคนอังกฤษ

"ถึงวันอาทิตย์เขาก็ซื้อเนื้อมาอย่างขาหนึ่ง" ตาอ้อ เขียนมาเล่าให้ฟัง "แล้วก็กินเนื้อขานั้นไปอีกหกวัน ร้อนบ้าง เย็นบ้าง ถึงวันเสาร์ก็ยังเลาะเอาเนื้อติดกระดูกมาสับกินได้ พอถึงวันอาทิตย์ก็เริ่มอีกขาหนึ่ง มาเมืองนอกนี้มันก็ดี เหมือนกัน เพราะทำให้อ้อรู้ว่าเมื่ออยู่ที่บ้านนั้นเคยสุขสบาย อย่างไร แต่แม่อย่าวิตกถึงลูก เพราะความจริงนั้น เขาเอาใจใส่ ดีและอยู่สุขสบายมาก ชั่วแต่อดคิดถึงแม่ไม่ได้จริงๆ"

จดหมายของตาอ็อคทำให้พลอยได้หัวเราะเป็นบางครั้ง แต่บางครั้งก็ทำให้ต้องร้องไห้ คุณเปรมบ่นบ่อยๆ ว่าตาอ็อคเขียนหนังสือเลอะเทอะ อ่านไม่เข้าใจ ผู้ตาอื่นไม่ได้ ทำให้พลอยต้องออกมารับทุกครั้งไป เพราะตาอ็อคพูดด้วยภาษาที่พลอยเข้าใจมากกว่าคนอื่น

จะเป็นเพราะคุณเปรมอยากจะให้พลอยคลายความคิดถึงลูก หรือจะเป็นเพราะกาลสมัยเปลี่ยนไปก็ตาม แต่พลอยสังเกตว่าตั้งแต่ลูกไปนอกแล้ว คุณเปรมก็เริ่มชักชวนพลอยให้ออกไปเที่ยวเตร่นอกบ้าน มากขึ้นกว่าแต่ก่อน และในระยะหลังนี้พลอยก็เริ่มจะได้เห็น โลกภายนอกที่กว้างขวางขึ้น เพราะความกังวล ในเรื่องเลี้ยงลูกนั้นมีน้อยลงกว่าแต่ก่อน คุณเปรมเริ่มพาพลอยออกไปพบเพื่อนฝูงคนที่รู้จัก และไปตามการงานต่างๆ ทุกครั้งที่มีโอกาส

วันหนึ่งคุณเปรมนั่งดูพลอยอยู่ แล้วก็ปรารภขึ้นว่า

"แม่พลอย ฉันอยากขออะไรแม่พลอยสักอย่างจะได้ไหม"

"อะไรเล่าคุณเปรม คุณเปรมขออะไรฉันก็ไม่เคยขัดสักที อยากได้อะไรก็บอกมาเถิด"

"ในหลวงท่านไม่โปรดผู้หญิงไว้ผมสั้น ฉันอยาก
ขอให้แม่พลอยเริ่มไว้ผมสักที เวลาเข้าเฝ้าแทน จะได้ถูก
พระทัย"

"ใช่! ไม่เอาละ ฉันแก่แล้ว" พลอยพูดปฏิเสธ

"ไม่จริงหรอกแม่พลอย" คุณเปรมหัวเราะ "คนอายุ
รุ่นราวคราวเดียวกันกับแม่พลอย เขาก็ไว้ผมยาวกันมากแล้ว
แม่พลอยจะมานั่งทำตัวเป็นคนโบราณอยู่ทำไม ฉันว่าแม่
พลอยทำตัวให้แก่ ใจก็เลยแก่ไปตาม ถ้าไว้ผมยาวเสียก็จะสาว
ขึ้นอีกมาก"

พลอยชักจะใจอ่อนอยากจะทำตามใจคุณเปรม แต่ก็พูดเข้า
คุณเปรมว่า

"คุณเปรมอยากได้เมียผมยาว ทำไมไม่หาเอาใหม่อีก
สักคน เลือกลูกที่เขาสาวๆ สวยๆ ดีกว่าฉัน ฉันไม่ว่าหรอก"
คุณเปรมหัวเราะตอบว่า

"ไม่เอาละแม่พลอย ฉันจี๋เกียจยุ่ง แม่พลอยก็ดีแต่พูด
ถ้าฉันไปหาเข้าจริงๆ ก็จี๋เกียจจะหึงบ้านแตกไปเสียอีก แต่ถึง
แม่พลอยจะไม่หึง ฉันก็ไม่หา ฉันอยากได้แม่พลอยนี่แหละ
เป็นเมียใหม่ของฉัน ถ้าไว้ผมยาวให้ทันสมัยสักหน่อยละก็

แม่พลอยจะสาวขึ้นอีก และสวยขึ้นอีกหาน้อยไม่ เท่ากับฉัน
ได้เมียใหม่อีกทั้งคน โดยไม่ต้องลำบากไปหาเอาใหม่เลย"

พลอยหัวเราะแต่นิ่งไม่พูด เพราะยังไม่กล้ารับปาก เพื่อ
ว่าในที่สุดจะไม่สามารถปฏิบัติตามคำร้องขอ ของคุณเปรม
ได้ ใจหนึ่งของพลอยก็อยากจะทำตามใจคุณเปรม แต่อีกใจหนึ่ง
ยังกระดาก เพราะพลอยเคยเห็นแต่เด็ก ๆ ที่ไว้ผมยาว แต่พอ
โตขึ้นเป็นสาว ก็ตัดผมสั้นทุกคนไป แต่คุณเปรมก็พูดตรงต่อ
ความจริงว่า คนเดี๋ยวนี้นี้ไว้ผมยาวกันมาก พลอยก็สังเกตเห็นว่า
หนาตากว่าแต่ก่อน เมื่อไม่รู้จะตัดสินใจอย่างไรถูก พลอยก็
หันเข้าปรึกษาคุณเชย

คุณเชยมองหน้าน้องสาวอย่างพิจารณาแล้วพูดว่า

"ว่าที่จริงฉันก็เห็นว่า แม่พลอยควรจะให้ไว้ผมยาว
เหมือนกัน เพราะอายุยังไม่มาก ถึงจะให้ไว้ก็ไม่น่าเกลียด"

"คุณเชยก็ไม่แก่กว่าฉันกี่ปี ทำไมไม่ให้ไว้บ้างเล่า"

พลอยถามย้อนเอาที่ตัวคุณเชย

"ช่างฉันก่อนเถิด" คุณเชยตอบ "แม่พลอยลองไว้
ดูก่อน ถ้าเข้าที่ฉันจะได้ตาม"

ตั้งแต่นั้นพลอยก็ปล่อยให้ยาว และเก็บเนื้อเก็บตัวอยู่
ที่บ้านไม่ไปไหน จนผมนั้นยาวเกล้าได้ อีกวันหนึ่งคุณเชย

มานอนพึ่งพาศุขอยู่ในห้อง พลอยนั่งทำหมอยู่ที่กระจก คุณ
เซยพูดขึ้นว่า

"แม่พลอยฉันรู้แล้วละ แม่พลอยไว้ผมแล้วก็ต้องทำ
อะไรอีกอย่างหนึ่ง จึงจะครบ"

"ทำอะไรอีกล่ะคุณเซย"

"ต้องมัดฟันขาว" คุณเซยตอบอย่างแน่ใจ "ไว้ผมยาว
แล้วฟันดำ หน้าตาเป็นบ้าไม่เข้ากัน คุณมันปรี๊ดๆชอบกล มานี้
มานั่งตรงนี้ มัดฟันเสียให้ขาวเสียเดี๋ยวนี้แหละ ฉันจะช่วย"

"จริงหรือนี่คุณเซย" พลอยถามจากกระจก "มัดฟัน
แล้วหน้าจะไม่จืดไปหรือ"

"ไม่จืดหรอก" คุณเซยตอบ "ไว้ผมยาวแล้วปล่อยฟัน
ดำ คุณเป็นหม่อมฟันดำอย่างไรก็ไม่รู้ สกปรกออก มัดฟันเสีย
เถิดแม่พลอย"

เห็นคุณเซยคะยั้นคะยอหนักเข้า พลอยก็ตกลงทำตาม
ความเห็นของคุณเซย วันนั้นต้องนั่งมัดฟันกัน อยู่ทั้งวัน และ
มัดฟันให้พอดูขาวได้แต่เฉพาะฟันหน้า พลอยก็ไม่รู้ว่าฟัน
ของตน จะมีหินปูนจับอยู่มากถึงเพียงนั้น เมื่อเห็นฟันขาวเป็น
รูปร่างแล้วก็ปรารถนาขึ้นว่า

"จัดเข้าหนหนึ่งแล้วมีต้องจัดกันเรื่อยไปหรือคุณเซยกินหมากเข้าไปมันก็ดำอีก"

"หมั้นจัดหมั้นแปร่งไม่เป็นไรหรอก" คุณเซยกตอบ "เขาบอกฉันว่าคนที่จัดฟันขาวแล้ว ไม่ค่อยอยากกินหมากเท่าไรนัก" คุณเซยกพูดแล้วก็ช่วยเหลือน้องสาวให้จัดฟันต่อไป

เย็นลงคุณเซยกกลับไปแล้ว พลอยอาบน้ำแต่งตัวเกล้าผมเรียบร้อย นั่งคอยรับคุณเปรมอยู่ที่บ้าน คุณเปรมกลับมาถึงบ้านก็อาบน้ำ ผัดเครื่องแต่งตัวลงไปคูม้าที่คอก ไม่ทันจะได้พูดจากับพลอยว่าอะไร แต่พอดตก้าคุณเปรมนั่งกินข้าว พลอยนั่งอยู่ข้างๆ คุณเปรมก็เหลือบมองหน้าพลอยสองสามครั้งก็พูดขึ้นว่า

"วันนี้แม่พลอยไปทำอะไรมา ดูหน้าตาเปลี่ยนไปชอบกล"

"เปลี่ยนไปอย่างไร" พลอยถาม

"ไม่รู้สิ" คุณเปรมมองดูหน้าพลอยอย่างพิจารณา แล้วก็พูดต่อไปว่า "ฉันว่าแม่พลอยหน้าตาอ่อนลงกว่าเก่า จะว่าเพราะผมก็ไม่ใช่ เพราะฉันคุ้นอยู่แล้ว จะเป็นเพราะอะไรฉันนึกไม่ออก"

แทนคำตอบ พลอยก็หัวเราะให้เห็นไรฟัน คุณเปรมก็
ร้องขึ้นว่า

"โอ้โฮ ! แม่พลอยซัดฟันเสียวขาที่เดียว มิน่าล่ะจึงดู
สาวกว่าเก่า และสวยกว่าเก่าเป็นกอง"

"คุณเปรมชอบไหม" พลอยถามอย่างอายๆ

"โธ่ถามได้" คุณเปรมตอบ "แม่พลอยสวยออกอย่าง
นี้ ใครจะไม่ชอบ"

ความสนใจของคุณเปรมในระยะนี้ ประกอบกับความ
กังวลในเรื่องทางบ้านเกี่ยวกับลูกมีน้อยลง ทำให้พลอยเริ่ม
สนใจในตัวเอง ทางด้านการแต่งกายประดับกายมากกว่าแต่
ก่อน คุณเปรมจะพาไปเที่ยวนอกบ้านทางไหน พลอยก็มักจะ
แต่งกายให้งดงาม เป็นที่พอใจคุณเปรมทุกครั้งไป

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๒)

งานที่ออกหน้าออกตาที่สุดในเวลานั้น ก็คืองานออ
กร้านที่วัดเบญจมบพิตร ซึ่งมีมาตั้งแต่แผ่นดินก่อน เพื่อหา
รายได้บำรุงพระอารามที่ทรงสร้างขึ้น พลอยเคยเที่ยวงานนี้
มาตั้งแต่อยู่ในวัง และเห็นว่าเป็นงานหรูหราที่สุด เท่าที่จะนึก
ฝันได้ แต่พอผลัดเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ ได้ไปเที่ยวงานวัดกับ
คุณเปรมในตอนหลัง พลอยก็รู้ดีว่าสิ่งต่างๆ ที่ตนเคยเห็นว่า

หรรษามาแต่ก่อนนั้น ความจริงก็ไม่เท่าไรนัก เพราะงานในแผ่นดินนี้ หรรษากว่าที่เคยเห็นมา จนแม้แต่พลอยเอง ซึ่งรู้ตัวว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว ก็ยังอดที่จะตื่นตาตื่นใจมิได้ คนที่ไปเที่ยวงานก็รู้สึกว่ ไปด้วยจิตใจที่รื่นเริง ใช้เงินไปอย่างไม่เสียดาย จำนวนคนที่ไปเที่ยวเตร่ ก็ดูเบียดเสียดออกมากกว่าแต่ก่อน ทั้งหญิงและชายที่เดินปะปนกันอย่างไม่กระดากขวยจินอย่างแต่ก่อน ร้านรวงที่ม้ออกในงานนั้น แต่งอย่างโอโถงประดับไฟสีต่างๆ คูตระการตา มีงานครั้งหนึ่ง พลอยจะไปกับคุณเปรมเพียงคีนหรือสองคีน แต่คุณเปรมนั้น ถือว่าเป็นหน้าที่ต้องไปทุกคีน และกว่าจะกลับก็แสงทองขึ้น พลอยรู้ดีว่าคุณเปรมใช้เงินคีนละมกๆ แต่เมื่อเงินทั้งหมดเป็นของคุณเปรม พลอยก็เกรงใจไม่กล้าห้ามปราม

ราชสำนักแผ่นดินใหม่ยังเป็นเรื่องของผู้ชาย ไม่มีผู้หญิงเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ จนสมเด็จพระพันปีหลวง สวรรคต ถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระพันปีหลวงแล้วไม่นาน สมเด็จพระอนุชาธิราช ผู้ทรงเป็นรัชทายาท อยู่ในขณะนั้นก็ทิวงคตลง ขณะเสด็จไปสิงคโปร์ ทุกครั้งที่สวรรคตหรือทิวงคต พลอยก็ต้องไว้ทุกข์ ตามคุณเปรมไป เพราะคุณเปรมเป็นข้าราชสำนัก แต่พลอยก็ยังไม่รู้สึกว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลง

ไป จนเสร็จสงครามแล้ว และงานต้อนรับทหารอาสา กลับ
จากเมืองไทยเสร็จไปแล้ว พลอยก็ได้ยินข่าวใหม่ จากปากคุณ
เปรมเองว่า พระเจ้าอยู่หัวจะได้ทรงหมั้น กับหม่อมเจ้าหญิง
พระองค์หนึ่ง ซึ่งจะทรงอภิเษกสมรส เป็นพระบรมราชินี
ต่อไป ข่าวนี้ย่อมจะต้องทำให้พลอยตื่นเต็นเป็นธรรมดา และ
ในเวลาไม่นานนัก พลอยก็ได้ยินแต่คนพูดถึงพระวรวงศ์ญาฯ
กันทั่วไป ร้านถ่ายรูปทุกแห่งจะต้องมีพระรูปพระวรวงศ์ญาฯ
ไว้ขาย และบรรดาสตรีทั้งสาวและไม่สาว ก็เริ่มแต่งกายไป
ตามแบบที่พระวรวงศ์ญาฯ โปรดทรง แบบนั้นก็คือ นุ่งผ้าโจง
กระเบน ใส่ถุงเท้ารองเท้าและเสื้อรัดเอว ปล่อยชายยาวลงมา
เหมือนกระโปรง เกือบจะคลุมฟ้านุ่งนั้นมิด ดูแต่ไกลๆก็
เหมือนกระโปรงเหม่ออย่างสิ้นๆ ใครที่ไว้ผมยาวก็เกล้ามวย
แล้วใช้แถบกำมะหยี่หรือแพร รัดที่หน้าผาก ผู้หญิงคนใดที่
แต่งตัวกันอย่างนี้ ก็นับว่าทันสมัยเป็นที่สุด

ข่าวพระวรวงศ์ญาฯ เป็นข่าวตื่นเต็นกันมาก บรรดา
ภรรยาข้าราชการที่มีโอกาสจะเข้าเฝ้าได้ เป็นต้องเข้าเฝ้าเกือบ
ทุกตัวคน คุณเปรมถามพลอยวันหนึ่งว่า

"แม่พลอย ไม่คิดเข้าเฝ้าถวายตัวพระวรวงศ์ญาฯกับเขา
บ้างหรือ"

"อย่าเพิ่งเลยคุณเปรม" พลอยตอบ "ฉันเคยเห็นของ
แบบนี้มามาก รอๆ ไว้ก่อนเถิด"

คุณเปรมสั่นหัวซ้าๆ มองดูหน้าพลอยแล้วก็พูดขึ้นอย่าง
หนักใจว่า

"แม่พลอยนี้ทำไมชอบเป็นคนขึ้นโลกเสียจริง"

"ไม่ใช่ฉันขึ้นโลกหรอกคุณเปรม" พลอยตอบอย่าง
อารมณ์เย็น "แต่ฉันไม่ชอบคนหัวประจบ เมื่อไม่ชอบแล้ว ก็
ไม่อยากทำเอง คนที่วิ่งเข้าประจบผู้มีบุญวาสนานั้น ฉันเคย
เห็นมาแล้วหนักต่อหนัก แต่ฉันรู้ว่าไม่มีความจริงใจอะไร
เวลามีบุญก็เข้าหา หมคบุญก็หายหน้าไปตามๆกัน คนที่จะมา
เป็นพระมหาสีเทวีต่อไปนั้น ถึงอย่างไรคนอย่างคุณเปรม
อย่างฉันก็ต้องเป็นข้าท่านอยู่วันยังค่ำ เพราะเราไม่ได้เป็น
ข้าแต่ตัว แต่เป็นมาตั้งแต่พ่อแม่ปู่ย่าตายาย เมื่อเราเป็นข้าใน
หลวง เราก็ต้องเป็นข้าลูกเมียของท่าน ฉันยังไม่เห็นจำเป็น
จะต้องเข้าไปถวายตัว เป็นขององค์นั้นองค์นี้แต่เจ้าของเดียว"

"แผ่นดินนี้ท่านเห็นจะมีแต่องค์เดียวหรือแม่
พลอย" คุณเปรมพูด "ท่านไปเรียนเมืองนอกเมืองนา แต่ทรง
พระเยาว์ ผู้ดีอังกฤษเขาไม่มีเมียกันหลายคนหรอก"

"ก็ฉันไปว่าอะไรล่ะ" พลอยตอบ "ท่านอาจมีองค์เดียวจริงอย่างคุณเปรมมาก็ได้ ถ้าอย่างนั้นจริง ฉันก็ยังเห็นว่าไม่ต้องถวายตัวเลย ถ้ามีหลายองค์เสียอีก บางทีจะต้องเลือกว่าจะถวายตัวองค์ไหนดี แต่นั่นแหละ ฉันมันคุ้นกับพระมเหสีหลายองค์มาแต่อ่อนแต่ออก คิดดูแล้วก็ยังไม่ไว้ใจ และในใจจริงฉันเองก็ยังเห็นว่า พระมเหสีองค์เดียวนั้นดูหลอนๆ ไป ไม่เต็มทีเต็มทาง"

คุณเปรมหัวเราะแล้วก็ตอบว่า "ฉันยอมแพ้ละแม่พลอย เรื่องบางเรื่องบทแม่พลอยจะยอมก็ยอมเอาง่ายๆ บทจะไม่ยอมก็ไม่ยอมเอาจริงๆ ยิ่งอยู่ด้วยกันไป ก็ยิ่งมองไม่ออก"

"ก็คุณเปรมไม่มองฉันให้ดีๆนี่" พลอยพ้อ "ไม่มองแล้วจะไปดูฉันออกอย่างไร"

แต่ภายในเวลาไม่นานนักต่อมา คุณเปรมก็กลับมายอมแพ้พลอยโดยราบคาบ คุณเปรมพูดขึ้นเองวันหนึ่งว่า

"แม่พลอย ที่แม่พลอยไม่เข้าไปเฝ้าถวายตัวนั้น ฉันดูๆ ไปก็เห็นว่าดีแล้ว"

"อ้าว !" พลอยอุทานอย่างสงสัย "ทำไมถึงเปลี่ยนความคิดเร็วนักล่ะ คุณเปรม"

"ฉันได้เห็นอะไรมาบ้าง มันให้นึกตะจิตตะขวงชอบ
กล" คุณเปรมตอบแล้วก็เล่าต่อไปว่า "ฉันไปเห็นมาด้วยตา
เมื่อวานขึ้นนี่เอง คนเข้าเฝ้ากันเต็มไปหมด ไม่รู้ว่าถูกใครเมีย
ใครบ้าง ก่อนเสด็จลงมา ก็เสียงแต่คุยอวดกันว่า เคยเป็น
ข้าหลวงเดิมบ้าง เคยอุ้มมาแต่ยังทรงพระเยาว์บ้าง พอเสด็จลง
ก็แห่กันเข้าไปเฝ้า บางคนก็ทูลว่าปลื้มปีติจนน้ำตาไหล เขาก็
เก่งหรือเพราะเขาบีบน้ำตาออกมาได้จริงๆ ฉันดูๆแล้วก็ขน
ลุก เห็นจริงกับที่แม่พลอยพูดไว้"

"แล้วพระวรวงศ์เธอท่านรับสั่งว่าอย่างไรบ้าง" พลอย
ซักเพราะสนใจอยู่เหมือนกัน

"ท่านก็ได้แต่ยิ้มๆ ท่านจะไปรับสั่งว่าอย่างไร ถึงจะ
รับสั่งฉันก็คงไม่ได้ยิน เพราะเสียงเพ็ดทูล เสียงน้ำตาร่วง
เพราะความปีติตั้งขรมไปหมด"

พลอยหัวเราะขันคำพูดของคุณเปรม แล้วถามต่อไปว่า

"คุณเปรมนึกว่าท่านทรงเชื่อหรือเปล่า"

"ฉันว่าท่านไม่เชื่อหรือ" คุณเปรมตอบ "เพียงแต่
อย่างตาเรามอง ยังเห็นออกโต้งๆ พระเนตรท่านสูงกว่าเรา
ทำไมท่านจะมองไม่เห็น แต่ท่านจะไปทรงทำอะไรได้ ท่าน
เป็นเจ้าของนาย เขามาเฝ้าก็ต้องเสด็จออกให้เฝ้า เขาจะเพ็ดทูล

อย่างไร ท่านก็ได้แต่ทรงยิ้มฟัง อย่างเราเสียอีกสบายกว่าท่าน เป็นไหนๆ ไม่ชอบใครก็แสดงออกนอกหน้าได้ อย่างท่านจะไม่โปรดก็ต้องเก็บเอาไว้ แต่ฉันว่าท่านคงทรงทราบดีเท่าเรา หรือมากกว่าเราด้วยซ้ำไป"

"ฉันดีใจจริงที่ไม่ได้เข้าไปกับเข้าข้าง" พลอยพูดอย่างโล่งอก "ฉันเข้าไปคุณเปรมคงค่อนข้างตาย"

"ฉันค่อนข้างไม่สู้กระไรหรอกแม่พลอย" คุณเปรมพูด "ที่ฉันมาดีใจว่าแม่พลอยไม่เข้าไป ก็เพราะเกรงว่า ท่านจะเห็นว่าแม่พลอยก็เป็นคนอย่างเดียวกับพวกที่แหกกันเข้าไปเฝ้า ถ้าเจ้านายท่านทรงนึกว่า เมียฉันเหมือนคนพวกนั้น ฉันจะรู้สึกขายหน้ามากทีเดียว"

"คุณเปรม" พลอยพูดขึ้น "ฉันบอกอะไรให้สักอย่างอย่าหาว่าฉันบ้านะ"

"บอกมาเถิด แม่พลอย" คุณเปรมหัวเราะ "ถึงจะเห็นว่าบ้า ฉันก็จะนิ่งเสียไม่บอกให้รู้ตัว"

"ใจจริงฉันเองก็อยากเข้าไปเห็นเหมือนกัน ตั้งแต่รู้ว่าในหลวงจะทรงอภิเษกกับพระวรวงศ์เธอฉันก็อดสนใจไม่ได้ ดีใจก็ดีใจ แล้วก็ให้อยากเห็นหน้าเสียจริงๆ ที่ไม่เข้าไปก็เพราะกลัวจะถูกหาว่า หัวประจบเท่านั้น"

"อยากเห็นนะเห็นจะได้หรือแม่พลอย" คุณเปรมตอบ "ท่านจะทรงละครทั้งสององค์เร็วๆนี้ ฉันจะไปซื้อตัวพาแม่พลอยไปดู"

"ใครทรงละคร ซื้อตัวอะไร" พลอยถามอย่างงงๆ

"ก็ในหลวงกับพระวรกัญญานะสิ ท่านจะทรงละครเป็นตัวพระเอกนางเอกเสียด้วย ส่วนตัวที่ต้องซื้อนั่น ก็เพื่อเก็บเงินบำรุงเสื่อป่า"

พลอยยกมือขึ้นลูบอกด้วยความประหลาดใจ พระเจ้าอยู่หัวจะออกทรงละครในที่สาธารณะ ใครๆก็ไปดูได้ และมีการขายตัวเก็บเงิน เหมือนกับละครตามวิก ก้าวใหม่อีกก้าวหนึ่ง ซึ่งจะดูไกลเกินไปในนัยสำหรับพลอย

ความจริงพลอยก็ทราบมาก่อนแล้วว่าแผ่นดินนี้โปรดทรงละคร แต่ว่าตั้งแต่ผลัดแผ่นดินมา ก็รู้แต่ว่าทรงแต่ ในที่รโหฐานระหว่างหม่อมมหาดเล็ก การแสดงนั้นก็เป็นการรวางเพื่อถวายสมเด็จพระพันปีทอดพระเนตรบ้าง หรือเนื่องในงานอื่นเป็นการภายในบ้าง คนภายนอกมิได้มีโอกาสเข้าไปชม แต่เท่าที่ได้ยินคราวนี้จะทรงออกโรง ให้คนภายนอกเข้าไปชมได้ พลอยก็ได้แต่นึกอีกอักไม่สบายใจ เพราะการอบรมที่ได้รับมาแต่ก่อน บังคับให้เลิกไปเช่นนั้น สำหรับพลอยนั้น

พระเจ้าแผ่นดินเป็นของสูง แม้จะเสด็จพระราชดำเนินไปทาง
ไหน หรือประทับอยู่ ณ ที่ใด ก็ไม่บังควรที่ใครจะไปมอง
ตรงๆอยู่แล้ว จำต้องหลบสายตาลงต่ำ ครั้งนี้จะออกทรงละคร
ซึ่งเป็นของที่ต้องจ้องต้องมอง พลอยยังนึกไม่ออกว่าตนจะดู
ได้อย่างไร เหตุผลที่ว่า จะทรงละคร เก็บเงินบำรุงเสื่อป่านี่
พลอยฟังไม่ออกเลย สิ้นทรัพย์หรือกำลังส่วนใดที่คนทั้ง
แผ่นดินเป็นเจ้าของรวมกัน ช่วยกันบำรุงรักษานั้น พลอยยัง
นึกไปไม่ถึง นึกได้แต่เพียงว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราช
ทรัพย์ออกมากมาย สุดที่จะประมาณได้ ถ้ามีพระประสงค์จะ
บำรุงสิ่งใด ก็สักแต่จะมีพระราชโองการ ทุกอย่างก็จะเป็นไป
ตามนั้น เหตุไฉนจะต้องทรงออกเล่นละครเก็บเงิน จะโปรด
ให้โขนหลวง ละครหลวงออกแสดง ก็ดูจะพอเหลือพออยู่
แล้ว แต่เพียงเท่านั้นก็นักใจมากอยู่แล้วสำหรับพลอย แต่คุณ
เปรมยังบอกว่า พระวรกัญญาฯ จะออกทรงละครด้วย อีก
พระองค์หนึ่ง

พอนึกถึงพระวรกัญญาฯ พลอยก็ต้องหยุดกลืนน้ำลาย
ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พลอยได้ยินว่า ผู้หญิงและผู้ชาย จะออก
เล่นละครร่วมกัน แต่ก่อนพลอยเคยดูแต่ละครผู้หญิง ที่ในวัง
ก็มีแต่ละครผู้หญิงล้วน ละครเจ้าคุณมหินทร์ฯ ละครปรีดาลัย

ที่เคยดูก็มีแต่ผู้หญิงทั้งนั้น ถ้าจะมีผู้ชายบ้างก็เป็นตลก ละคร
ผู้ชายที่เคยเห็นก็เป็นละครนอก ผู้ชายล้วนๆทั้งตัวพระตัวนาง
คราวนี้ผู้ชายกับผู้หญิงจะเล่นร่วมกัน และผู้หญิงที่จะเล่นนั้น
ก็คือพระวรกัญญาฯ ซึ่งต่อไปจะเป็นมเหสี "ตายแล้ว !" พลอย
นึกในใจแล้วนึกต่อไปถึงเมื่อครั้งตนยังเล็ก ข้างในต้องเดิน
ฉนวน จะไปไหนก็ต้องมีโจลน จำกรมวังควบคุมแข็งแรง
ข้างในสมัยนี้ออกเล่นละครร่วมกับผู้ชายให้คนดู ยิ่งคิดก็ยิ่งงง
ความรู้สึกอึดอัดเหมือนกับจะหายใจไม่ออก พลอยตั้งใจ
ถามคุณเปรมออกไปว่า

"คุณเปรม ท่านจะทรงละครเรื่องอะไร"

"เรื่องโพงพาง" คุณเปรมตอบอย่างเฉยๆ "ไม่เห็นเป็น
ของแปลก

"แล้วกัน" พลอยนึก "แม้แต่ชื่อเรื่องก็ดูแปลก
ประหลาดเสียเต็มที ละครอะไรชื่อ โพงพาง เกิดมาเป็นตัว ยัง
ไม่เคยได้ยิน ต้องลองถามคุณเปรมดูอีกที"

"ละครอะไรชื่อ โพงพาง" พลอยถามออกมาดังๆ
"ฉันยังไม่เคยได้ยินเลย"

"ละครพูด" คุณเปรมตอบ "ในหลวงท่านทรงพระ
ราชนิพนธ์เอง ว่ากันว่าสนุกนัก"

พลอยมองดูหน้าคุณเปรมแล้วก็แปลกใจ เพราะคุณ
เปรมพูดถึงเรื่องเหล่านี้ด้วยอารมณ์เรื่อยๆ เหมือนกับว่า เป็น
ของธรรมดาที่ปฏิบัติกันมาแล้วจนเคยชิน คุณเปรมเคยพูดว่า
พลอยเป็นคนล้าสมัย บางทีก็จะจริง อย่างคุณเปรมว่า

ถึงคืนวันที่จะไปดูละครหลวงกับคุณเปรม พลอยก็
แต่งตัวเสียเต็มๆ เหมือนกับจะเข้าเฝ้า ซึ่งความจริง ก็เป็น
ความเห็นที่ถูกต้อง เพราะละครนั้นแสดงในพระราชฐาน คือวัง
พญาไท อันเป็นที่ประทับในขณะนั้น หลังจากสมเด็จพระพัน
ปีสวรรคตแล้ว คุณเปรมมองดูภรรยาคนที่แต่งตัวเสร็จแล้ว
อย่างพอใจ แล้วก็ชวนขึ้นรถยนต์ ออกจากบ้านเล่นตรงไปวัง
พญาไท

เมื่อพลอยไปถึงนั้นคนดูมานั่งรอที่โรงละครมากแล้ว
โรงละครนั้นประดับไฟฟ้าสีต่างๆ และยังเปิดไฟสว่าง
ทางด้านที่นั่งคนดู ทำให้พลอยแลเห็นคนๆ ไปชุมนุมกันนั้น
ได้ถนัด ทางด้านหน้าออกไปมีเจ้านายประทับอยู่ หลาย
พระองค์ ถัดไปอีกทางหนึ่งเป็นชาวต่างประเทศกลุ่มหนึ่ง คุณ
เปรมกระซิบบอกว่าเป็นพวกทูต ต่อจากนั้นมา ก็มีข้าราชการ
ผู้ใหญ่ และสตรีบรรดาศักดิ์มีหน้าหลายตา ตลอดจนถึง
พ่อค้าที่เป็นจีนและแขก พลอยกวาดสายตา ไปดูรอบๆ แล้วก็

ใจหายตื่นคน ค่อยๆ อย่งตามคุณเปรม ไปยังที่นั่ง ทุกคนที่อยู่
ในที่นี้ พุดจากันด้วยเสียงกระซิบ บรรยากาศไม่ผิดกับในที่
ชุมนุมในงานหลวง เมื่อก่อนถึงเวลาเสด็จออก ในใจของ
พลอยเองก็ยังไม่เห็นว่า เป็นการมาดูละคร แต่ยังเห็นว่า เป็น
การเข้าเฝ้าอยู่นั่นเอง

พลอยนั่งรอนานพอควร ในที่สุดไฟต่างๆ ภายในโรงก็
ดับลง ทิ้งคนดูให้นั่งอยู่ในความมืด คงสว่างอยู่แต่ไฟที่หน้า
เวที อีกสักครู่ก็ได้ยินเสียงใครกระทุ้งพื้นโรงด้วยของแข็ง
เป็นสัญญาณดังปังๆ อยู่สามครั้ง ม่านหน้าโรงนั้นก็ค่อยๆ เผล
ออก เห็นฉากภายในโรงที่ตกแต่งไว้เหมือนของจริง ไม่มีผิด
พลอยรีบกวาดตารอบเวที แล้วก็ถอนหายใจโล่งอก เพราะบน
เวทีนั้นยังไม่มีในหลวง

แต่พลอยก็โล่งอกไปได้ไม่ช้าไม่นานนัก เพราะในเวลา
อีกไม่กี่นาที พระเจ้าอยู่หัวก็ปรากฏพระองค์บนเวที ใน
บทบาทพระเอกของเรื่อง พอคนดูได้เห็นก็มีเสียงดังเหมือน
เสียงอุทานเบาๆ ทั่วไปทั้งโรงละคร พลอยใจหายวาบเมื่อแล
เห็นพระองค์ ความเคยชินซึ่งติดอยู่ในนิสัย บังคับให้ย่อตัวลง
ในท่าหมอบทันที โดยเอาแขนพาดลงบนตักทั้งที่นั่งอยู่บน
เก้าอี้ แต่แล้วพลอยก็รู้สึกตัว ค่อยๆ เหลือบมองดูคนที่นั่งกัน

อยู่โดยรอบ ไม่เห็นมีใครทำอะไรอย่างตน ทุกคนนั่งดูละครหัวเราะ
ต่อกระซิกกันอย่างเบิกบาน เพราะหัดที่ไม่มีใครสนใจ เหลียว
มามองพลอยที่อยู่ในท่าประหลาด พลอยค่อยยืคตัวตรงขึ้นใน
ท่านั่ง มิให้ใครสังเกตเห็น แล้วพยายามจับตาดูละครต่อไป
แต่ถึงแม้ว่าจะพยายามดูเพื่อเอาเรื่องเอาราว ให้รู้ว่าละครเรื่อง
นั้นเกี่ยวกับอะไร หรือเป็นมาอย่างไร พลอยก็ไม่สามารถ
รวบรวมสมาธิให้อยู่ที่เรื่องละครได้ คงมีตาอยู่เฉพาะแต่พระ
เจ้าอยู่หัว

"ช่างงามสง่าอะไรอย่างนี้" พลอยนึกอยู่แต่ในใจ
"แลดูสว่างไปทั้งองค์ เหมือนกับมีไฟอะไร ฉายออกมาจาก
ข้างใน ผิดกับมนุษย์ธรรมดาสามัญอื่นๆ" บางเวลาที่ทรง
แสดงบทถึงตอนที่ต้องเป็นพระפקตร์ ชายพระเนตรมาทาง
คนดู พลอยก็ต้องหลบสายตาลงต่ำ มิกล้ามองเต็มพระפקตร์
เพราะพระפקตร์ที่เบือนมานั้น ดูจากที่ไกลและในที่แสง
สว่างของเวที แลดูละม้ายคล้ายคลึงพระפקตร์สมเด็จพระพัน
ปี ทำให้พลอยต้องสะดุ้ง หลายครั้งด้วยความหวาดเกรง
เพราะเคยเกรงม้แต่ยังทรงเป็นสมเด็จพระที่บน สมเด็จพระรัตน
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระพันปีหลวง ถึงแม้จะ
สวรรคตไปแล้ว พลอยก็ยังเกรงขามทุกครั้งทีนึกถึง สำหรับ

ใจคนอื่นที่ดูละครอยู่ ในคืนวันนั้นจะเป็นอย่างไรพลอยไม่รู้
ด้วย แต่สำหรับใจพลอยเองนั้น ถึงแม้ว่าพระเจ้าอยู่หัว จะทรง
พยายามแสดงบทบาทของคนธรรมดาในเรื่อง อย่างสนิทสนมลึก
เพียงใดก็ตาม ความรู้สึกของพลอย ก็ไม่สามารถจะคล้อยตาม
ได้ ยังคงเห็นพระเจ้าอยู่หัวเป็นพระเจ้าอยู่หัว เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ที่สุด ควรแก่การเคารพยำเกรงเป็นที่สุดอยู่นั่นเอง ทุกครั้งที่
คนอื่นๆ ที่แสดงละครเรื่องนั้น เดินเข้ามาใกล้ชิดพระองค์ และ
ยื่นพุดจาด้วยอย่างคนธรรมดา พลอยก็ต้องสะเทือนใจ หวาด
เกรงแทนเขาเหล่านั้นว่าจะต้องจัญไร มีอันจะเป็นไปต่างๆ

คุณเปรมเอี่ยมมือมาสะกิดที่เขาเบาๆ เมื่อสตรีคนหนึ่ง
ปรากฏออกมากลางเวที พลอยรู้ได้ทันทีว่า สตรีผู้นั้นคือ
พระวรกัญญาฯ มิใช่ใครอื่น พลอยชะเง้อมองดูด้วยความ
สนใจ เพราะมิได้เคยเห็นมาแต่ก่อน "ถึงามดีหรือ" พลอย
นึกในใจ ขณะเดียวกันก็อดนึกไปไม่ได้ว่า ตนเคยเห็นเจ้านาย
ข้างในบางพระองค์ ที่งามกว่านั้น งามขนาดนั่งพิศดูทำอะไรก็
ไม่เบื่อ แต่พลอยก็บอกตัวเองทันที มิให้คิดฟุ้งซ่าน เพราะตา
ของตน จะเห็นอย่างไรนั้น ไม่สำคัญเลย แม้แต่จะนึก
เปรียบเทียบความงามพระวรกัญญาฯ กับเจ้านายพระองค์อื่น
ก็ไม่บังควร พลอยนั่งนึกชมพระวรกัญญาฯ อยู่ในใจว่า ทรง

แสดงบทบาทละครพูดได้ตลอดไป ไม่มีขวยเงิน ถ้าเป็นคน
อื่นเช่นพลอย อาจต้องตัวสั้นขาสั้น ไม่สามารถจะก้าวออกมา
กลางโรงได้ทีเดียว แต่ความรู้สึกอลเวง ในหัวใจนั้นยิ่งเพิ่มขึ้น
อีก เมื่อได้เห็นพระวรกัญญาฯบนเวที เพราะพลอยปักใจเสีย
แล้วว่า พระวรกัญญาฯ เป็ฯ "ข้างใน" ฉะนั้นทุกครั้งที่ทุกคนที่
เป็นผู้ขายเดินเลียดเข้าไปใกล้บ้าง หรือยื่นพูดจาด้วยบ้าง
พลอยก็ใจหายใจคว่ำ อยากจะร้องเตือน หรือเวลาผู้ขายเดิน
ใกล้พระองค์เข้าไปหน่อย ก็อยากจะร้อง "โธ้อัยๆ !" ให้สมกับ
ความตกใจ ต้องคอยกลืนอยู่ตลอดเวลา

ภาพที่ติดตามพลอยอยู่ไม่มีวันลืม ก็คือตอนก่อนปิดม่าน
ตอนจบ พระเจ้าอยู่หัวทรงสวมกอดพระวรกัญญาฯ ต่อหน้า
คนทั้งปวงที่นั่งดูอยู่ เสียงพระวรกัญญาฯ รับสั่งขึ้นว่า

"คุณรักฉันมาตั้งแต่เมื่อไร"

"รักมาตั้งแต่วันที่ได้เห็นในงานประกวดรูปภาพที่
บางปะอิน" เป็นพระราชดำรัสตอบ

ละครปิดม่านแล้ว เสียงดนตรีเล่นเพลงสรรเสริญพระ
บารมี พลอยยังนั่งตกตะลึงอยู่กับที่ คุณเปรมสะกิด ให้พลอย
ลุกขึ้นยืน พลอยยืนขึ้นตาม จากนั้นก็ต้องเบียดกับคนดู ที่ต่าง
พากันกลับ และต้องยืนหนาว อยู่ที่หน้าโรงละครอีกนาน จน

คุณเปรมหารธได้ จึงได้ขึ้นรถกลับบ้าน

พลอยนั่งนิ่งมาในรถ มือกอดอกกระชับตัวเพราะความหนาวของอากาศตอนดึก

"เป็นอย่างไรบ้างแม่พลอย" คุณเปรมถาม

"หนาวหน่อย" พลอยตอบ

"นั่นหมายถึงละครคืนนี้" คุณเปรมพูดเบาๆ

"ก็สนุกดี" พลอยตอบบ้ายเบี่ยง ไม่ยอมเผยความในใจ "แต่ฉันไม่เคยดูมาก่อน ยังดูไม่ค่อยรู้เรื่อง แล้วผู้คนที่มากมายเสียเหลือเกิน ฉันเมาคนแทบจะเป็นลม"

พลอยไม่กล้าบรรยายความรู้สึกที่แท้จริงของตนต่อคุณเปรม เพราะกลัวคุณเปรมจะหาว่าไม่ทันสมัย แต่ก็นึกไว้แต่ในใจว่า จะต้องพูดเรื่องนี้กับใครสักคนหนึ่ง ที่จะเข้าใจตัวดีกว่าคุณเปรม คนๆนั้นก็ต้องเป็นช้อย เพราะเคยเห็นอะไรมาด้วยกัน

"นั่นว่าสนุกออก" เสียงคุณเปรมพูดเมื่อก่อนรถเลี้ยวเข้าบ้าน "ในหลวงท่านทรงละครดีกว่าใครๆทั้งหมด ไม่เห็นใครจะสู้ท่านได้สักคน"

บทที่ ๖ (หน้าที่ ๑)

ความเคยชินเป็นพรอันประเสริฐที่ธรรมชาติให้ไว้แก่มนุษย์ เมื่อก่อนที่ถูกสองคนจะไปเรียนนอก พลอยรู้ว่าจะต้องจากกันไปนานเป็นจำนวนหลายปี ก่อนที่ถูกจะเรียนเสร็จกลับบ้าน และนึกไปถึงว่าในระยะเวลา ที่ต้องจากกันนั้น ตนจะทนทานไปได้อย่างไร เมื่อถูกออกจากบ้านไปใหม่ๆ ความอาลัยความคิดถึงนั้น ก็เกิดขึ้นอย่างยิ่งยวด แต่พอนานเข้าก็เคยชินต่อภาวะที่ต้องอยู่ห่างกันกับลูก และถึงแม้ว่าความคิดถึง จะยังคงมีอยู่เป็นประจำ ความคิดถึงนั้นก็มิได้เกิดขึ้นด้วยอาการอันรุนแรง บีบรัดหัวใจอย่างแต่ก่อน และด้วยเหตุนี้เวลาที่ว่างเปล่าไม่มีลูกสองคนอยู่ที่บ้าน จึงผ่านไปโดยไม่ช้านัก พลอยเปลวๆ ไปหน้อยนั้น ก็ล่วงเลยไปหลายปี

ตาอันไปอยู่ร่วมกับตาอ้อดที่อังกฤษในราวๆ ปีเศษ ทางผู้ปกครองนักเรียน ก็แนะนำให้ย้ายไปเรียนต่อ ที่ฝรั่งเศส เพื่อจะได้เรียนกฎหมายจนจบที่นั่น แต่ในข้อที่ถูกสองคนต้องแยกกันอยู่คนละประเทศนั้น มิได้ก่อให้เกิดความวิตกแก่พลอยอย่างไร เพราะจะเป็นอังกฤษหรือฝรั่งเศส สำหรับพลอยก็เป็นเมืองนอกด้วยกัน และถ้าจะว่าไปจริงๆ พลอยก็ไม่ว่าเมืองอังกฤษกับเมืองฝรั่งเศสนั้นห่างไกลกันเพียงใด

และแตกต่างกันอย่างไร คงยังเชื่ออยู่ในใจว่า ตาอั้นและตาอ้อ
อดนั้นยังอยู่ใกล้ๆกัน

ตาอั้นนั้นยิ่งจากบ้านไปนานเข้าก็ยิ่งดูจะเป็นคนเอาการ
เอางาน และคงแก่เรียนขึ้นทุกวัน จดหมายของตาอั้น ทุกฉบับ
เป็นจดหมายสั้นๆ บอกให้รู้ทุกข์สุขโดยไม่มีรายละเอียด
รายละเอียดนั้นถ้าหากจะมี ก็เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการเล่า
เรียน ซึ่งพลอยอ่านไม่เข้าใจ แต่มีคุณเปรมเป็นคนที่น่าสนใจอยู่
ข้างเดียว จดหมายของตาอ้ออดนั้นเป็นไปในทางตรงกันข้าม
เต็มไปด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ บางครั้ง ตาอ้อ
อดก็อธิบายเรื่องธรรมชาติดินฟ้าอากาศที่พบเห็น จนพลอย
รู้สึกเข้าใจ เหมือนกับได้ไปเห็นด้วยจริงๆ ตาอ้ออดเป็นเด็กที่มีความ
จำในเรื่องเล็กๆน้อยๆที่ลืมนไปแล้ว แต่ตาอ้ออดก็ยกเอาเรื่อง
ที่ผ่านไปแล้วนั้น กลับมาอุปมาอุปไมยเทียบกับของใหม่ที่ได้
พบเห็น จนพลอยเข้าใจได้

เมื่อถึงคราวหน้าหนาวแรกที่ตาอ้ออดไปพบในอังกฤษ
ตาอ้ออดเขียนจดหมายมาเล่าให้ฟังว่า

"ลูกได้เห็นหิมะเป็นครั้งแรกในวันนี้เอง ก่อนที่มัน
จะตกลงมานั้น หนาวระดูกแทบจะแตก ท้องฟ้าก็มีดครึ้มไป
หมด แต่พอหิมะตกเสียแล้ว ก็ค่อยยังชั่วหนาวขึ้น เวลามันตก

ลงมานั้นไม่เหมือนฝน มันค่อยๆร่วงลงมา แม่จำต้นไม้ใหญ่ที่
ขึ้นอยู่ข้างบ้านเราได้ไหม วันที่ลูกจิวแตกเป็นปุยเต็มต้น แล้ว
แม่นั่งอยู่กับลูกที่ข้างตึก พอมีพายุฝนกำลังจะมา ปุยจิวก็หลุด
จากต้นปลิวออกเต็มไป สีมันขาวๆ จับกับท้องฟ้าที่มีคอยู่ข้าง
หลัง เวลาหิมะตกก็ดูเหมือนอย่างนั้น"

เมื่อตาอันข้ามไปอยู่ฝรั่งเศสเสียแล้วตาอ้อก็เขียนมาว่า

พ่อกับแม่ข้ามไปอยู่ฝรั่งเศสแล้วเมื่อสองอาทิตย์ก่อน พอ
เขาไปได้ไม่กี่วันลูกก็ต้องมาเข้าโรงเรียน แม่นึกไม่ออกหรือ
กว่า โรงเรียนฝรั่งนี้มันกันดารอย่างไร หนาวก็เท่านั้น ไฟจะ
ผิงก็ไม่มี แล้วยังมีระเบียบ ข้อบังคับอื่นๆอีกมากมาย ใครทำ
ไม่ถูกก็ต้องถูกทำโทษ ลูกมาถึงใหม่ๆ ฝรั่งมันล้อเสียแยะไป
เลย แต่อยู่ไปเห็นลูกไม่ถือ มันก็เลิกไปเอง ถ้าพ่อกับแม่อยู่จะ
ลำบาก เพราะพ่อกับแม่เป็นคนเอาจริงไม่ชอบล้อกันเล่น เรื่อง
อาหารการกินนั้นดูไม่ได้ทีเดียว กินกันหิวไปวันหนึ่งๆ
เท่านั้น วันหนึ่งกินสองมื้อ กับข้าวเหมือนกันทุกวัน ตอนแรก
ลูกเกือบกินไม่ลง แต่ตอนหลังหิวเข้าก็กินลงไปเอง เพราะหิวดี
ที่มันให้มากกินเท่าไรก็ได้ ที่ลูกเล่ามาให้ฟัง เพื่อแม่จะได้รู้ไว้
แต่แม่อย่าวิตกไปเลย เพราะลูกไม่ลำบากอะไร ถึงจะลำบาก

บ้างก็ตีเสียอีก เพราะลูกจะรู้ว่า แม่เคยเลี้ยงลูกคืออะไร ถ้าไม่ได้มาเมืองนอกก็คงไม่รู้ เมื่อก่อนเข้าโรงเรียนลูกคิดถึงบ้านบ่อยๆ คิดถึงที่ไรก็คิดถึง เอามากๆ แต่มาอยู่โรงเรียนนี้ดีไปอย่างหนึ่ง คือ ไม่มีเวลาเป็นของตัวเองที่จะมานั่งคิดถึงบ้านวันหนึ่งๆ เขาบังคับ ให้ทำโน่นทำนี่อยู่ตลอดเวลา ไม่มีเวลาว่างเลย ถ้าไม่เข้าโบสถ์สวดมนต์ก็เรียนหนังสือ เลิกเรียนหนังสือ ก็ต้องเล่นกีฬา ใครไม่เล่นไม่ได้ นอกจากป่วย เลิกเล่นกีฬาพออาบน้ำเสร็จสักครู่หนึ่ง ก็ตีระฆังให้ทำการบ้านๆ เสร็จก็สวดมนต์นอน พอเข้าเตียงนอนก็ต้องรีบหลับ เพราะเขาตีระฆังปลุกแต่เช้ามีด พอตื่นเช้าก็ต้องอาบน้ำเย็น ก่อนอื่น มาอยู่แรกๆ แทบแย่ทีเดียว

นักเรียนที่นี่เขาให้แยกกันอยู่เป็นบ้านๆ บ้านหนึ่งก็มีครูคุมคนหนึ่ง คอยดูแลนักเรียนที่อยู่ในบ้าน และมีนักเรียนที่ครูตั้งเป็นหัวหน้าสองสามคน ไว้คอยดูแลความประพฤติ นักเรียนที่เขาเป็นหัวหน้านั้น มีอำนาจบังคับบัญชานักเรียนอื่นๆ และลงโทษนักเรียนอื่นๆ ได้ วิชาที่เรียนนั้นไม่ยากอะไร วิชาเลขลูกเรียนมา จากเมืองไทยหมดแล้ว ภาษาอังกฤษเดี๋ยวนี้ก็พอรู้เรื่อง ไปยากอยู่ที่ภาษาละตินซึ่งไม่เคยเรียน และต้องเรียนให้ทันฝรั่ง ภาษาอะไรก็ไม่รู้บ้าเหลือเกิน อย่างคำว่า

โตะ ถ้าพูดถึงโตะเฉยๆ ก็เรียกไปอย่างหนึ่ง ถ้าทูปโตะก็เรียกไปอีกอย่างหนึ่ง และถ้าเดินไปที่โตะ หรือเดินมาจากโตะก็เรียกไปอีกอย่างหนึ่ง ที่ลูกเห็นชั้น นำหัวร่อก็คือ ถ้าเราจะพูดว่า "โตะเอ๋ย !" เขาก็อุตส่าห์สอนให้รู้วิชาที่จะเรียกโตะว่าอย่างไร ถ้าลูกกลับบ้านแล้วนั่งพูดกับโตะ แม่ก็อย่าคิดว่าลูกบ้าไปเสียแล้วก็แล้วกัน เพราะภาษาลาตินนั้นมีคำที่จะพูดกับโตะได้

ลูกมาอยู่ทางนี้รู้สึกเวลาผ่านไปไม่นานนัก แต่พอมานับดูเข้าจริงๆ ก็เห็นว่านานโขอยู่แล้ว ลูกเลยดีใจ เพราะจะได้กลับมาหาแม่เร็วๆ หวังว่าแม่จะคิดถึงลูกบ้าง แต่อย่าให้มากเกินไปนัก เดียวจะไม่สบาย"

คุณเปรมอ่านจดหมายจากตาอ้อดแล้วก็ตีหน้าชอบกล ทุกครั้งไป และมักจะบ่นว่า

"ลูกแม่พลอยคนนี้นั้นแปลก บางทีฉันไม่เข้าใจจริงๆ ว่ามันพูดเรื่องอะไรของมัน"

ถึงแม้ว่าตาอ้อดจะได้สั่งมาในจดหมายว่า ไม่ให้พลอยวิตกในเรื่องความทุกข์สุข แต่พลอยก็ยังอดวิตก วิचारณ์ไปเองไม่ได้ ที่วิตกนั้นมีอยู่สองเรื่อง เรื่องหนึ่งนั้นเกี่ยวกับศาสนา เพราะตาอ้อดบอกมาว่าต้องเข้าโบสถ์ สวดมนต์ที่โรงเรียน

อีกเรื่องหนึ่งก็คือเรื่องอาหารการกิน เพราะตาอ้อตอบมาว่า
กินข้าวไม่อร่อย แต่เมื่อมีจดหมายไปถาม ตาอ้อตอบว่า

"เรื่องศาสนานั้นแม่อย่าคิดให้มากไปเลย ที่โรงเรียน
เขาบังคับให้เข้าโบสถ์ทุกคน เราไม่ได้ถือของเขาก็จริง แต่คน
อื่นเขาเข้ากันหมด จะให้ลูกไปนั่งอยู่นอกโบสถ์คนเดียวก็ดู
กระไรอยู่ เวลาเข้าโบสถ์เขาจะสวดจะร้องเพลง ลูกก็ตามเขา
ไป บางทีของเขาก็เพราะดีเหมือนกัน และารู้ได้เห็นว่าฝรั่ง
เขาสวดมนต์กันอย่างไร แต่ใจของลูก ก็ยังเป็นพุทธ พระที่
คุณลุงหลวงให้มาลูกก็เก็บไว้ที่ห้วนอน ก่อนจะนอนก็สวด
มนต์ อย่างที่แม่เคยสอนตั้งแต่เด็กๆ แม่ควรจะดีใจเสียอีก
เพราะถ้าลูกเป็นอะไรไป จะมีสวรรค์ขึ้นได้ถึงสองแห่ง
สวรรค์ไทยก็ได้ สวรรค์ฝรั่งก็ได้...

ที่แม่บอกไว้ว่าจะส่งของกินมาให้จากเมืองไทยนั้นดี
เหมือนกัน แต่ต้องคอยเวลาโรงเรียนหยุด จะทำที่โรงเรียน
ไม่ได้ เมื่อลูกยังอยู่กับเพื่อน เคยลองทำกับข้าวไทยเหมือนกัน
เพราะหัดที่ลูกชอบอยู่กับแม่เสมอ เวลาทำกับข้าว จึงรู้วิธีพอ
ดูไปได้ ถ้าหากจะมีติดขัดก็อยู่ที่เรื่องของกิน มักจะหาได้ไม่
ครบเหมือนที่บ้านเรา แต่ข้าวสารนั้นมีขาย ฝรั่งมันซื้อมาทำ
ขนมกินอาทิตย์ละครั้ง เอามาต้มกับนมกับน้ำตาลกินไม่ลงคอ

เลย เวลาฝรั่งเขาซื้อข้าวสาร เขาซื้อกันทีละน้อย เพียงหยิบมือ
เดี๋ยวก็พอ แต่พอลูกกับพี่อื่นไปซื้อมาถุงหนึ่ง มันตกใจกัน
ใหญ่ ไม่รู้ว่าเราจะไปกินกันอย่างไรหมด ทีแรกเราก็
ทำกับข้าวง่ายๆ ไข่เจียวบ้าง หมูหวานบ้าง แกงกะช่อบ้าง
ตอนหลังเลยกำเรียบ ถึงแกงเผ็ดเนื้อวัว ประดักประเดิดเต็มที
มะพร้าวก็มีแต่มะพร้าวแห้ง สำหรับทำขนม เวลาจะใช้ต้อง
ชงด้วยน้ำร้อน พอกันกะทิร้อนมือแทบพอง จำตำน้ำพริกแกง
หัวหอมกระเทียมนั่นหาได้ ผิวมะกรูดเอาผิวมะนาวแทน กะปิ
ต้องใช้กะปิฝรั่ง ที่เขาทำขนมปังกิน เรียกว่าแอนโซวี ข่าไม่มี
ไม่เป็นไร เครื่องเทศมีก็หว่า พริกใช้พริกป่น ที่ขาดมากก็คือ
ตะไคร้ ลูกไปซื้อน้ำมันตะไคร้จากร้านขายยา มาใส่ลงสอง
สามหยด แกงเกือบสุกแล้วพี่อื่นมาดู บอกว่าไม่เห็นเหมือน
ของจริงเลย เพราะไม่มีมะเขือพวง ลูกเลยเอาถั่วกระป๋องใส่
ลงไป ให้มันดูคล้ายๆ เสร็จแล้วก็กินกันอร่อยเต็มที่ จะว่า
เหมือนแกงเผ็ดก็ไม่ได้ เพราะมันไม่เหมือนกัน แต่มันก็เป็น
อะไรเผ็ดๆ ที่กินกับข้าวได้ดีกว่าของฝรั่ง พวกฝรั่งที่อยู่บ้าน
เดี๋ยวกันมามองๆดู ถามว่าอะไร ลูกก็บอกว่ากับข้าวไทย มัน
ขอกินก็ให้มันกิน หน้าตามันแดงไปหมดบอกว่าเผ็ดร้อนราว
กับไฟ แต่มันก็ยังปากแข็งว่าอร่อย หน้าหนาวคราวที่แล้ว ลูก

เห็นฝรั่งเอาพริกชี้ฟ้าสีเขียวสีแดงมาขายแยะ เขาซื้อไป
ประดับบ้านเวลาตรุษฝรั่ง ลูกซื้อมากินมันตกใจใหญ่ บอกกัน
ว่าท้องเราถ้าจะทำด้วยทองแดง

เรื่องกับข้าวไทยนั้น ถ้าไม่ทำกินเองก็พออาศัยกับข้าว
แจ็กได้ แต่ร้านขายกับข้าวแจ็กมีอยู่ในลอนดอน เขาไม่ค่อยให้
ลูกได้ไปอยู่ จะมีก็แต่เวลาเดินทางผ่านเท่านั้น อยู่บ้านนอกจึง
ต้องทำกินเองเสมอ เรื่องกับข้าวไทยนี้ เสียอยู่อย่างเดียว
เท่านั้น ที่เมื่อกินแล้วเหม็นกระเทียม ทำอย่างไรก็แก้ไม่หาย
ฝรั่งมันเหม็นเสียจริงๆทีเดียว ได้กลิ่นเข้าทำหน้าที่จนเรา
แฉเห็นได้ กระเทียมสดๆนั้นไม่สู้กระไรนัก ถ้าใส่กลีบสอง
กลีบก็เหม็นอยู่ไม่นาน ที่เหม็นมากและเหม็นนานก็คือพริก
เผา และข้าวเม่าหมี ที่แม่ทำมาให้จากบ้าน กินเข้าไปแล้ว
กลิ่นมันออกทุกชุมชน จะล้างปากอมอะไรดับกลิ่นก็ไม่หาย
เพราะมันออกทางอื่นด้วย พี่อั้นกับลูกกินน้ำพริกเผาทาขนม
ปัง แล้วไปดูหนัง คนที่นั่งใกล้ๆ ทั้งข้างๆ ข้างหลัง และ
ข้างหน้าลูกหนีกันหมด เสียงมันบ่นพึมพำว่า เหม็นอะไรก็ไม่
รู้ ขากลับลงนั่งรถใต้ดินก็อีก ฝรั่งไม่กล้ามานั่งใกล้เลย ถ้ามัน
จะกลัวกลิ่น คิดไปก็ดีเหมือนกัน ไม่ต้องเบียดคน

กับข้าวฝรั่งนั้นเดี๋ยวนี้ลูกคุ้นเข้า ชักจะกินอร่อยไปเอง
เมื่อมาจากเมืองไทยใหม่ๆ เนื้อแกะเห็นว่าเหม็น กินไม่ลง
เดี๋ยวนี้กลับอร่อย เพราะมันมีกลิ่นอย่างนั้น เนยแข็งนั้นตอน
แรกๆ พอได้กลิ่นก็ต้องยกมืออุดจมูก แต่เดี๋ยวนี้กลับ
กลายเป็นของหอมน่ากิน ลูกคิดว่าฝรั่งที่เขาว่าเหม็นกะปิ
น้ำปลานั้น ถ้าไปอยู่เมืองไทยนานๆ เข้า ก็คงหอมกินได้ อย่าง
เรื่องเหม็นกระเทียม ถ้ากินกันทุกคนอย่างในบ้านเราก็ไม่ได้
กลิ่น เพราะต่างคนต่างเหม็นเสียแล้ว แต่ถ้าเราไปกินอยู่คน
เดียวในหมู่คนที่เขาไม่ได้กิน ก็เหม็นแยะไปเลย

ถ้าแม่จะส่งของกินมาให้ลูก ก็ขอให้ส่งพวกเครื่องแกง
ข่าตะไคร้ใบมะกรูดอะไรพวกนี้ เพราะทางนี้หาไม่ได้ น้ำปลา
นั้นสำคัญมาก ถ้าจะทำกับข้าวไทยแล้วไม่มีน้ำปลา ดูขาดรส
หมดเรื่องทีเดียว ลูกเคยเอาปลา มาหมักในเกลือดูทีหนึ่ง นึก
ว่ามันจะเป็นน้ำปลา แต่มันก็ไม่ใช่ ทิ้งไว้ตั้งนาน พอเปิด
ขึ้นมาเหม็นสามบ้านเจ็ดบ้าน พวกคนที่อยู่บ้านข้างๆ มันมา
ตบประตูเอะอะ นึกว่าเราทิ้งอะไรให้เน่าอยู่ในบ้าน ต้องชูด
หลุมฝังศพตาย"

จดหมายของตาอ้อฉบับนี้ทำให้พลอยดีใจ เพราะตาอ้อ
อดบอกมาแน่นอน ว่าต้องการของชนิดใดบ้าง พลอยรีบ

ตระเตรียมของแห้งของเค็มต่างๆ เหมือนกับจะให้คนกินได้ เป็นร้อยๆ มีผู้คนเด็กเล็กในบ้านเท่าไร เรียกกันมาช่วยหั่น ช่วยตากช่วยทำ บางคืนก็นั่งทำของที่บรรจุขวด ส่งไปให้ลูกกินที่เมืองนอกจนตึกคึกคัก คนที่คอยช่วยพลอยในการนี้มากอีกคนหนึ่ง ก็คือคุณอุ๋น

นับตั้งแต่คุณอุ๋นมาอยู่กับพลอยที่บ้าน คุณอุ๋นได้ทำให้พลอยได้รับความประหลาดใจหลายครั้ง ครั้งแรกทีเดียวที่พลอยต้องแปลกใจ ก็คือในวันที่คุณอุ๋นขนของมาถึงบ้าน พลอยเคยได้ยินว่า คุณอุ๋นถูกปกอกจนหมดตัว แต่ไม่เคยเข้าใจว่าคำว่าหมดตัวนั้นมีความหมายว่าอย่างไร จนได้มาเห็นกับตาตนเอง เมื่อคุณอุ๋นขนของเข้าบ้าน พลอยเคยเห็นแต่เมื่อยังเป็นเด็กว่า คุณอุ๋นเคยนั่งอยู่ในกองสมบัติ หีบเหล็กและตู้ที่เรียงรายอยู่รอบตัวนั้นเต็มไปด้วยของมีค่า แต่เมื่อคุณอุ๋นเข้ามาอยู่ด้วยนั้น มีเพียงที่นอนหมอนมุ้งและหีบใส่ของไม่กี่ใบ ครั้นพลอยถามว่า ยังมีของสิ่งใดเหลืออีกบ้างที่ยังขนมาไม่หมด หากจะต้องการใช้ จะได้ให้คนไปช่วยขนมาให้จากบ้าน คุณอุ๋นก็ตอบอย่างหน้าเส้ำๆว่า "ไม่มีหรอกแม่พลอย ทั้งเนื้อทั้งตัว ฉันมีเหลือแต่เพียงเท่านั้นแหละ... ที่เป็นของตัวเอง" ซึ่ง

ทำให้พลอยต้องใจแห่งเพราะความสงสาร ตั้งใจว่า จะหา
ความสุขให้แก่คุณอ่อนในยามชรา ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
แต่เมื่ออยู่ด้วยกันไป พลอยก็ต้องประหลาดใจอีกคำรบ
สอง เมื่อรู้ได้แน่ชัดว่า คุณอ่อนไม่ต้องการอะไรมาก ในชีวิต
ความสุขที่คุณอ่อนต้องการนั้น คุณเหมือนจะเป็นว่าขอให้ได้อยู่
กับตัวของตัวเองมากที่สุด โดยไม่มีใครรบกวน เมื่อพลอยยก
เรือนในบ้านให้คุณอ่อนอยู่หลังหนึ่ง ร่วมกับยายปริกที่เป็นคน
ใช้ พร้อมกับส่งเด็กผู้หญิง ให้ไปดูแลอีกคน คุณอ่อนก็พอใจที่
จะอยู่บนเรือนนั้นอย่างสงบ ไม่ออกมารบกวนใคร จน
บางครั้ง พลอยลืมไปว่ามีคุณอ่อนอยู่ในบ้าน ทุกครั้งที่พลอย
ขึ้นไปเยี่ยมเยียนบนเรือน คุณอ่อนก็ต้อนรับด้วยความดีใจ และ
แสดงความเป็นกันเอง โดยเรียกให้นั่งด้วยตรงที่คุณอ่อนนั่งอยู่
แต่บางครั้งที่คุณเปรมติดตามขึ้นไปเยี่ยมด้วย คุณอ่อนก็ต้อนรับ
อย่างรับแขก เรียกให้เด็กเอาพรมมาปูที่ระเบียงเรือน และชง
น้ำร้อนน้ำชา เอาหมากพลูบุหรี่ปิ้งมาตั้ง คุณอ่อนเองนั่งคุยกับคุณ
เปรม ซึ่งคุณอ่อนเรียกว่า "ท่าน" อย่างสงบเสงี่ยม หลายครั้งเข้า
คุณเปรมก็ชักจะเกือ ประารภกับพลอยว่า

"แม่พลอย พี่สาวใหญ่ของแม่พลอยนี่เมื่อไรจะรับ
ฉันเป็นน้องเขยสักที ฉันไปที่ไร เธอรับฉันราวกะเป็น เจ้า
พระเดชนายพระคุณ จนฉันเกือบเต็มทีแล้วละ"

"คุณเปรมไม่ชอบหรือ" พลอยสัพยอก "ได้พี่เมียที่
ยกย่อง คอยนั่งประนมมืออย่างนี้"

"แม่พลอยก็พูดเป็นเล่นไปได้" คุณเปรมตอบ "เรา
เห็นเธอเป็นผู้ใหญ่ เคยไหว้เคยกราบ เดียวนี้เธอกลับมา
ประนมมือเอาฉันเข้า ฉันไม่เอาละ กลัวอายุจะสั้นเสียเปล่าๆ
แม่พลอยเตือนเธอเสียบ้าง ไม่ได้หรือ"

"คุณเปรมก็อย่าไปถือคนแก่ก็แล้วกัน" พลอยพูด
เบี่ยงบ่าย เพราะในใจจริงนั่นก็นึกไม่ออกว่า จะไปเตือนคุณ
อุ้นว่าอย่างไร

เท่าที่พลอยดูคุณอุ้นเท่าที่ปฏิบัติกับตนกับคุณเปรมและ
คนอื่นๆในบ้านก็คิดว่า เดียวนี้คุณอุ้นถอดเขี้ยว ถอดเล็บ
หลายเป็นคนดีที่รู้สึกตัวว่าได้ผิดไปแล้ว และพยายามทำทุก
อย่างที่จะลบล้างความผิดของตนในอดีต แม้แต่นางพิศเอง ซึ่ง
คอยรับมืออยู่แต่แรก ก็ขึ้นมาหาพลอย ยกมือเช็ดน้ำตาแล้วพูด
ว่า

"คุณพลอยทูนหัวของพิศ คุณทำคุณแก่คนแก่หมดที่
ฟัง ได้บุญเป็นหน้าหนา บ่าวเห็นคุณอ่อนแล้วใจอ่อน ทำอะไร
ไม่ลง คิดไปเธอก็เป็นลูกนาย ขึ้นไปกราบตีนเธอบนเรือน
เธอก็พูดด้วยดีเหมือนกับไม่เคยมีเรื่อง บางทีบ่าวเองจะเป็น
คนไม่ดี เมื่อแต่ก่อนเธอจะดำวาม่าบ้าง ก็ช่างเถอะบ่าวยกให้
หมดแล้ว"

ถ้าหากว่าความเข้าใจของพลอย ว่าคุณอ่อนเปลี่ยนไปกว่า
แต่ก่อนจะมีความจริงอยู่บ้าง ก็เป็นความจริงเฉพาะ บุคคล
บางคนเท่านั้นเอง เมื่อคุณเซขมาถึงบ้าน เพื่อจะมาดีกับคุณอ่อน
ตามที่ได้บอกพลอยไว้ พลอยก็พาคุณเซข ขึ้นไปหาคุณอ่อนถึง
บนเรือน

คุณอ่อนนั่งปอกผลไม้อยู่ที่ระเบียงเรือน มีประไฟซึ่งคุณ
อ่อนรักมากเป็นพิเศษนั่งอยู่ข้างๆ คอยกินผลไม้ ที่คุณอ่อนปอก
พอพลอยขึ้นเรือนไป มีคุณเซขตามหลังไปติดๆ คุณอ่อนเหลียว
มาดูแล้วก็ยิ้มพูดด้วยว่า

"แม่พลอยมาพอดีทีเดียว พี่ว่าอีกประเดี๋ยวจะส่ง
มะปรางรื้อขึ้นไปที่บนตึก นี่กำลังปอกให้ประไฟเขา ดูไป
ก่อน จะให้ลองปอกบ้างก็ยังไม่ว่างใจ กลัวมีคบาดมือ"

คุณอุ้นพูดจาเป็นปกติแต่ไม่แลเห็นคุณเชย ซึ่งทรุดตัวลง
นั่งไหว้อย่างนอบน้อม พลอยสังเกตุตาคุณอุ้นแล้ว ตัวก็เขิน
วาบ ฐู่ได้ทันทีว่าคุณอุ้นก็ยังเป็นคุณอุ้นคนเก่าอยู่นั่นเอง และ
คุณอุ้นคนเก่า นั้น ยังมีได้ยกโทษให้คุณเชย เลยแม้แต่น้อย

"คุณเชยบอกว่าจะมาหาคุณพี" พลอยแจ้งใจพูดขึ้น
"อิฉันก็เลยขึ้นมาด้วย"

"ฉันมีน้องเหลือแต่แม่พลอยคนเดียว" คุณอุ้นพูด
โดยไม่เงยหน้าจากมะปรางรีวที่กำลังปอกอยู่ "คนอื่นเป็นพี
ต่างท้องน้องต่างไส้ บางทีเขาอยากจะมาดูฉันให้สมน้ำหน้า
สะใจกระมัง"

"โธ่ ! คุณพีก็" คุณเชยร้องขึ้น "ฉันตั้งใจมาหาจริงๆ
พูดกับแม่พลอยเขาไว้นานแล้ว" พูดแล้วคุณเชยก็หันมา มอง
หน้าพลอย ทำหน้าเหมือนกับจะร้องไห้

"เรือนหลังนี้แม่พลอยยกให้ฉันอยู่" คุณอุ้นพูดต่อไป
ด้วยสำเนียงปกติ "ฉันก็อยู่พอดีตัว แต่บางเวลา เมื่อมีคนเขา
ใหญ่โต มีบุญวาสนาขึ้นมาบนเรือน ฉันก็รู้สึกว่ามันแคบไป
บ้าง ไม่มีที่จะรับรอง อย่างแม่พลอยไม่เป็นไร เพราะเป็นพี
เป็นน้องกัน ยากดีมีเงินฉันก็ไม่ต้องอาย"

คุณเชยนั่งก้มหน้านั่ง พลอยเองก็รู้สึกตัวเองว่าเล็กลงไป เป็นกอง ความรู้สึกเหมือนกับว่าคุณเชยกับตน เป็นเด็กๆที่ไป คบคิดกันทำผิดอะไรมา จึงต้องถูกคุณอุ๋นที่เป็นผู้ใหญ่กว่า พลอยลืมนไปเสียนานแล้วว่า ตนเองกับคุณเชยเมื่อยังเป็นเด็กๆ วิ่งเล่นอยู่ด้วยกันที่บ้านนั้น เคยกลัวคุณอุ๋นเพียงไร แต่ ความรู้สึกเกรงกลัวนั้น กลับมาอีกครั้งหนึ่งพร้อมบริบูรณ์ พลอยนึกด้วยความประหลาดใจว่า คุณอุ๋นถึงจะอาภัพอัป โชคอย่างไรในปัจจุบัน ก็ยังคงเป็นผู้ใหญ่น่าเกรงขามอยู่ และเป็นพี่สาวใหญ่ของพลอยและคุณเชยอยู่นั่นเองไม่มี ปัญหา

"ประไพดูให้ดีๆ" คุณอุ๋นหันไปพูดกับประไพ เหมือนกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น "โตขึ้นจะได้ปอกมะปรางรีว ได้ สวยๆ ต้องทำอย่างนี้ ป้าจะทำให้ดู ตะแคงมิดแล้วกดแต่พอดี ให้กินแต่ผิวอย่าให้แรงนัก แล้วปอกออกจากตัวอย่างนี้เห็น ไหม"

คุณเชยเหลียวมาดูหน้าพลอยอีกหนหนึ่งแล้วตัดสินใจ คลานเข้าไปถึงที่ๆคุณอุ๋นนั่ง ลงกราบที่เท้าคุณอุ๋น แล้วก็พูด ว่า

"อิฉันขอขมาคุณพี่เสียเถิด ถ้าหากว่าได้ทำสิ่งใดให้คุณพี่ต้องผิดหวังหมองใจ ก็ขอได้อโหสิให้แก่อิฉันด้วย คุณพี่จะดำ่ว่าอย่างไร อิฉันก็ยอมทุกอย่าง ขอแต่ให้อโหสิให้แก่อิฉันเสียที จะได้ไม่เป็นเวรเป็นกรรมกันต่อไป"

นิงเงียบไม่มีเสียงตอบจากคุณอุ้นแม่แต่น้อย คุณอุ้นนั่งปอกมะพร้าวให้หลานดูต่อไปเป็นปกติ คุณเซยเหลียวมาดูหน้าพลอย เหมือนกับจะขอความช่วยเหลือ พลอยก็รีบพูดขึ้นว่า

"คุณพี่อย่าโกรธเคืองคุณเซยต่อไปอีกเลย นึกว่ายกให้อิฉันเสียเถิดอิฉันขอละ อิฉันเองก็ไม่มีพี่น้อง อยู่ด้วยกันกี่คน อยากให้รักใคร่ปรองดองกัน"

คุณอุ้นเงยหน้าขึ้นมองดูพลอย นิงอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็พูดขึ้นว่า

"เมื่อแม่พลอยออกปากขอทั้งที่ฉันก็ยกให้ แต่ฉันจะต้องขอบอกให้รู้ว่า เมื่อพ่อแม่ตายลง ฉันก็ถือว่า เป็นหน้าที่จะต้องปกครองน้องๆต่อไป แม่พลอยเองก็คงเคยเกลียดฉันมานาน แต่ก็ไม่เคยทำให้ฉัน อับอายขายหน้า แม่พลอยทำตัวถูกต้องมา ฉันจะคู่หรืออารมณ์อย่างไรกับแม่พลอย คำน้อยแม่พลอย ก็มีได้เคยมาปริปากโต้เถียงให้ฉันเจ็บช้ำน้ำใจ

เพราะแม่พลอยทำตัวดี ฉันจึงเห็นความดีของแม่พลอย และ
บากหน้ามาหา เพราะในใจจริงนั้นไม่เคยตัดขาดจากพี่น้อง
กับแม่พลอย แต่คนที่เขากล่าวว่าตัวเขาเป็นพี่น้อง ในไส้ฉัน
นั้นเสียอีก เขากลับลูกแก่โทสะ เอาแต่ใจตัว นึกจะขึ้นเสียงทู่
เถียงฉันอย่างไร เขาก็ทำได้ไม่ไว้หน้า แต่เรื่องนั้นก็พอจะ
ทำเนา ตอนที่เขาหนีตามผู้ชายไปนี่สิ ทำให้ฉันต้องอับอาย
ขายหน้ามาก หน้าฉันคนเดียว ก็ไม่เป็นไรหรอก แต่มันเสีย
ไปถึงพ่อแม่วงศ์ตระกูล ฉันจึงเสียใจนัก ตั้งใจไว้ว่าชาตินี้จะ
ไม่คู่ฝักกัน แต่แม่พลอยมีพระคุณต่อฉัน เมื่อแม่พลอยออก
ปากขอทั้งทีก็เอาเถิด ฉันจะอโหสิให้ "ไม่ถือ โกรธอีกต่อไป"

คุณอ่อนเหลือวคุณเชยที่นั่งก้มหน้าอยู่แล้วก็พูดว่า

"นั่งเสียตามสบายเถิดแม่เชย เป็นอันเลิกแล้วต่อกัน
ไปที ฉันไม่โกรธแม่เชยอีกต่อไป ทีนี้จะไปมาหาสู่กันก็ได้"

พลอยหายใจโล่งอก เหมือนกับว่ามีใครมายกเอาของ
หนัก ที่กดอยู่นั้นออกไปให้พ้นทรวงอก เมื่อคุยกันด้วยเรื่อง
อื่นๆ ไปได้สักครู่ พลอยก็ขยิบตาชวนคุณเชยลากลับ เมื่อลง
จากเรือนคุณอ่อน ก็เดินกลับไปบนตึก คุณเชยก็แลดูตาพลอย
แล้วก็หัวเราะพูดว่า

"เป็นยังไงแม่พลอย ฉันนี้เป็นน้องสาวที่คิดคนหนึ่ง
เทียวนะ"

"นั่นนะซีคุณเชย" พลอยหัวเราะตอบ "ฉันใจหายใจ
กว่ากลัวคุณเชยจะไปอาละวาดกับเธอเข้า แต่คุณเชยทำดีแล้ว
หมดเรื่องกันไปที"

"เฮ้อ !" คุณเชยร้อง "นี่แหละเขาเรียกว่าเสียไม้ทิ้ง
ลายละ"

"แล้วเราก็งกั้วเสื่อด้วยกันทั้งสองคนจริงไหมคุณ
เชย"

คุณเชยหัวเราะก็ตอบว่า

"จริงทีเดียวแม่พลอย พอเธอหันมาทำตาเขียวฉนั้น
แทบจะมุดกระดานหนี นึกเหมือนกันว่าตัวเองยังอายุเพียง
สิบขวบ แล้วไปทำอะไรซุกซนมาเธอจับได้"

"ฉันก็เหมือนกัน" พลอยตอบแล้วก็พาคุณเชยขึ้นไป
นั่งคุยกันต่อบนตึก ตั้งแต่นั้นมาคุณเชยก็ไปมาหาสู่ กับคุณอุ๋น
เป็นปกติ

บทที่ ๖ (หน้าที่ ๒)

พลอยสังเกตดูการกระทำของคุณอุ๋นต่อไป ก็รู้ด้วย
ความประหลาดใจอีกประการหนึ่งว่า คุณอุ๋นนั่นต้องมี ใคร

คนหนึ่งไว้เป็นที่รัก สำหรับพะนอตามใจจึงจะมีความสุข เมื่อ
ยังอยู่ที่บ้านคลองบางหลวง คนที่คุณอุ่นตามใจ จนเสียก็คือ
คุณชิต แต่พอมายู่ที่บ้านเดียวกับพลอยได้ไม่นานนัก คุณอุ่น
ก็เริ่มยึดถือเอาประไพไปเป็นกรรมสิทธิ์ สำหรับตามใจ
พลอยจะห้ามปรามก็ไม่ได้ ได้แต่นั่งดูอยู่ด้วยความวิตก

ประไพนั้นเข้ากับคุณอุ่นได้สนิทตั้งแต่แรกพบ ไม่เคย
แสดงอาการว่าตระหนี่ตัวหรือกระดากอาย แต่อย่างไรเลย ทำ
ให้พลอยนึกอิจฉารรย์ใจอยู่ครั้นๆ ดูเหมือนกับว่าสองคนป่า
หลาน ต่างคนต่างมีอะไรอยู่ในตัว ที่คอยดึงดูคให้เข้าหากัน
และเข้าในกันได้ดีกว่าคนอื่นๆ ประไพไปอยู่ที่เรือนคุณอุ่น
ตอนกลางวันทุกวัน และคุณอุ่นก็ดูเหมือนจะมีความสุขมาก
ที่มีประไพไปเล่นอยู่ด้วย บางทีคุณอุ่นก็อาบน้ำแต่งตัวให้
และหยิบเครื่องทองของแต่งตัว ที่ยังมีเหลือออกให้ประไพใส่
และเมื่อประไพออกปากว่าชอบสิ่งใด ก็ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์
นานเข้าพลอยก็รู้สึกหนักใจ เมื่อเห็นประไพเริ่มมีกิริยาจา
กระเดียดไปเหมือนคุณอุ่น จะออกปากตักเตือนประไพ
อย่างไรก็ไม่กล้า เกรงว่าถ้ารู้ถึงคุณอุ่นเข้า คุณอุ่นจะเสียใจ
บางครั้งคุณอุ่น ก็บ้ำเธอประไพด้วยขนม จนประไพต้องเสีย
พลอยต้องเก็บตัวประไพไว้ในที่นอนหลายวัน บางคราว

ประไพก็เกิดเรื่องกับคุณอุ๋น อาละวาดไม่ยอมกินขนมที่คุณอุ๋นซื้อมาให้ คุณอุ๋นก็ดีใจจนประไพต้องยอมกิน ความรัก ความหวังดีทั้งหมด ที่คุณอุ๋นเคยให้แก่คุณชิตนั้น เดียวนี้ดูเหมือนคุณอุ๋นจะโยนมาให้แก่ประไพจนหมดสิ้น พลอยก็ได้แต่นั่งดูโดยคุณชิต ทั้งที่รู้ว่าของนั้นเป็นของแสลงสำหรับลูกสาวของตน

ประไพโตขึ้นมามากแล้วในขณะนี้ เจ้าแห่งความงามปรากฏอยู่ทั่วไป ใครเห็นใครก็ต้องเชื่อว่า ประไพจะต้องเติบโตขึ้น เป็นหญิงสาวที่สวยงามคนหนึ่งภายในเวลาไม่ช้านัก ความจริงนิสัยแท้ของประไพ โดยไม่มีคุณอุ๋นคอยตามใจสนับสนุน ก็เป็นเครื่องก่อความวิตกให้แก่พลอยไม่น้อยอยู่แล้ว เพราะประไพเป็นคน เจ้าอารมณ์ ดีใจเสียใจหรือโกรธ ก็แสดงออกมาให้เห็นโดยง่าย บางครั้งก็แสดงมากจนเกินกว่าเหตุ นอกจากนั้นประไพยังเป็นเด็กแสนงอน มีอะไรไม่ถูกใจเพียงนิดหน่อย ก็โกรธขี้งและโกรธไปนานได้ตั้งหลายวัน พลอยหนักใจในลักษณะเหล่านี้ เพราะรู้ดีว่าเป็นลักษณะที่ตนไม่เคยมีมาแต่ก่อน ยิ่งเห็นประไพสนิทสนม กับคุณอุ๋นได้ง่าย พลอยก็ยิ่งหนักใจขึ้นอีกเป็นทวีคูณ เพราะเกรงว่าประไพโตขึ้นจะเหมือนคุณอุ๋น

พ่อเพิ่มเป็นอีกคนหนึ่งที่รักประไพมากกว่าหลานคนอื่น ๆ ทุกครั้งที่พ่อเพิ่มมาเยี่ยม จะต้องมึนงงเล็กน้อย ตัดมือมาฝากประไพเสมอ วันหนึ่งพลอยปรับทุกข์กับพ่อเพิ่มขึ้นว่า

"คุณหลวงอย่าตามใจประไพให้มากนักเลย ฉันคู่มือไม่ค่อยออกลูกคนนี่ เวลานี้มีคุณอุ่นมาช่วยตามใจอีกคน โต้ขึ้นเหมือนกันละก็ ฉันกลัวใจตายแน่"

พ่อเพิ่มหัวเราะตอบว่า

"แม่พลอยก็ไปหาความเด็ก ประไพน่ารักออกไปเหมือนคุณอุ่นได้ยังไง ถึงจะเหมือนจริงๆ ฉันก็ไม่ว่า เพราะฉันเป็นพี่น้องคนเดียวที่คบกับคุณอุ่นมาได้ตลอด ไม่เคยมีเรื่องผิดฟ้องหมองใจกันเลย"

"คุณหลวงอย่าพูดเป็นเล่นไปหน่อยเลย" พลอยพูด "ที่ฉันไม่อยากให้ประไพเหมือนคุณอุ่นนั้น ไม่ใช่เพราะฉันเกลียดชังคุณอุ่นอะไรหรอก แต่ฉันเห็นว่าคุณอุ่นเธอเกิดมากับเขาชาติหนึ่ง ไม่มีความสุข ฉันก็ไม่อยากเห็นประไพเป็นเช่นนั้นบ้าง"

"แม่พลอยอย่านึกมากไปดีกว่า ยิ่งนึกไปประเดี๋ยวก็จะไปเหมือนเข้าจริงๆเท่านั้นเอง ฉันเคยได้ยินว่า พี่น้องคน

ไหนที่เราล้อหรือขอดก่อนไว้มาก พอเรามีลูกออกมาก็มันจะเหมือนคนนั้น แต่ใจจริงฉันไม่วิตก อย่างแม่พลอยเลย ประไพก็เป็นลูกแม่พลอยคงไม่ทิ้งเชือกทิ้งแถว ถ้าจะติดแสนงอนบ้างหรือเจ้าอารมณ์ โกรธง่ายหายเร็ว ก็เห็นจะได้มาจากแม่เรามากกว่า ไม่ใช่เหมือนคุณอุ้นหรืออก คอยดูไปเถิด"

คำพูดของพ่อเพิ่มทำให้พลอยคลายใจลงไปได้บ้างก็จริง แต่ก็ยังไม่ถึงขั้นหายวิตกสบายใจ แต่เรื่องอื่นๆที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ก็ทำให้พลอยได้ลืมเรื่องลูกเต๋ามากไปเสียบ้างชั่วครั้งคราว

วันหนึ่งซ้อยมาหาที่บ้าน กินข้าวอาบน้ำและนอนคุยอยู่พลอยทั้งวัน ซ้อยยังตัดผมสั้นแต่งตัวแบบเก่า เวลาจะมาหาพลอยที่บ้านก็มีได้ใส่เสื้อ แต่ห่มผ้าแถบแล้วใช้แพรสีเหลืองคลุมข้างนอก กลิ่นอบร่ำยังคงติดตัว ซ้อยอยู่ตามแบบเดิมของคนชาววัง ระหว่างที่นอนคุยกันอยู่ตอนกลางวันนั้น ซ้อยก็พูดขึ้นว่า

"พลอยได้ยินเรื่องอะไรหรือยัง มีคนเขามาเล่าให้ฟังเมื่อเช้านี้เอง"

"เรื่องอะไรซ้อย" พลอยถาม "ฉันอยู่แต่กับบ้านไม่ค่อยรู้เรื่องราวอะไรกับเขาหรือ"

"อ้าวก็เรื่องพระวรกัญญาอย่างไรล่ะ" ซ้อยลดเสียงลงเป็นกระซิบ "เขาลือกันว่าตกเสียแล้ว ในหลวงท่านทรงถอนหมั้น"

"จริงหรือนี่!" พลอยยกมือลูบอก แล้วลุกขึ้นนั่งด้วยความสนใจ "ก็ไหนเตรียมกันว่าจะอภิเษกเป็นงานใหญ่ เห็นคุณเปรมว่า จะถึงเชิญเจ้าฝรั่งมั่งค่าเข้ามาในงาน ยังไม่ทันไรเลยตกเสียแล้วหรือ ฉันยังไม่อยากจะเชื่อเลยซ้อย"

"คนที่เขามาเล่าเขาว่าจริงนะพลอย" ซ้อยตอบ "เขาว่าเขารู้มาจากข้างในสุดที่เดียว ยังไม่มีใครรู้กัน เท่าไรหรอก"

"บางที่ท่านจะกลับคืนกันได้กระมังซ้อย" พลอยพูดอย่างมีหวัง "ก็คงเหมือนสมัยเรานะแหละ ประเดี๋ยวก็โปรดองค์โน้น ประเดี๋ยวก็โปรดองค์นี้ ประเดี๋ยวคนนั้นก็ขึ้น แล้วก็ตก แล้วก็กลับขึ้นอีก"

"ก็แต่ก่อนนี้ท่านหมั้นกันอย่างเดี๋ยวนี้อะไรล่ะ" ซ้อยพูด

"คนเคยเห็นๆเดินกระทบไหล่กันอยู่ พอเราเปลอๆไปหน่อยเดียว กลายเป็นเจ้าจอมไปแล้วก็มี แต่ที่ดีไปอย่างหนึ่ง ที่พอเป็นเจ้าจอมแล้ว ต่อไปถึงจะขึ้นจะตกก็ยังเป็นเจ้าจอมอยู่นั่นเอง เดี๋ยวนี้อะไรไม่เหมือนแต่ก่อน ท่านมีหมั้นมีหมาย

กัน ไม่ได้เรียกจิ้งจอกง่ายๆเหมือนสมัยเรา จิ้งไปกินใจอีตรง
คำว่าหมั้นนี่แหละพลอย ถ้าท่านถอนหมั้นแล้วก็คงแปลว่า
เลิกเลย ไม่จิ้งระวางอย่างแต่ก่อน"

"จริงซีซ้อย" พลอยปรารภจิ้ง "คิดๆไปจิ้งก็สงสาร
เพราะจิ้งเห็นว่า พระวรกัญญาท่านเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ดี น่านับ
ถือ กราบไหว้ลง ต่อไปนี่จะเป็นอย่างไรกัน"

"ข้อนั้นพลอยไม่ต้องวิตกไปหรอก" ซ้อยตอบยิ้มๆ
"คนที่เขาเล่าให้จิ้งฟังเขาบอกด้วยว่าถึงองค์นี้จะตก อีกองค์
หนึ่งก็กำลังจิ้ง"

"องค์ไหนอีกล่ะซ้อย"

"ก้องค้องของพระวรกัญญาน่ะแหละ กรม
เดียวกัน"

"ซ้อยเคยเห็นท่านไหมเป็นอย่างไร" พลอยซักต่อ
ด้วยความสนใจ

"เคยเห็นหนหนึ่งหรือสองหนที่ตำหนักพระนาง
บางทีพลอยอาจจะจำไม่ได้ เพราะไม่ใช่คนชอบเที่ยว อย่าง
จิ้ง จิ้งเห็นท่านงามกว่าองค์ก่อนเป็นกอง เนตรคมน่ารักแล้ว
ก็แฉล้มแซมซ้อยไปอีกแบบหนึ่ง องค์พี่ท่านเป็นผู้ใหญ่นิ่งๆ
แต่องค์นี้ท่านอ่อนหวาน ช่างรับสั่งช่างเอาใจคน ใจจิ้งๆออก

จะรักๆหลงๆของค์นี้มากกว่า ฉันรักท่านมานานแล้วละ คราวนี้
ออกจะปลื้มๆไปด้วย ทั้งที่ไม่เคยรู้จักมักคุ้นกับท่านเลย"

"ซ้อยนี้เห็นจะได้เป็นคุณเฒ่าแก่คราวนี้เอง" พลอย
พูดเข้าขึ้น

"ตัวอย่ามาทำคุณถูกฉันดีไปนะ" ซ้อยขึ้นเสียงอย่าง
ที่เคยพูดล้อกันเล่นมาแต่ก่อน "คนอย่างฉันขนาดคุณท้าว ก็ยัง
ได้ คอยดูไปเถิด ได้เป็นคุณท้าวซ้อยเมื่อไรละก็คอยดูฝีมือแม่
บ้างซี แม่จะแผ้วให้เต็มวังทีเดียว"

คืนนั้นคุณเปรมกลับมาบ้านแต่ตอนหัวค่ำ พลอยก็เอ่ย
ถึงเรื่องที่ซ้อยเล่าให้ฟังนั้นขึ้น คุณเปรมเลิกคิ้ว อย่างแปลกใจ
แล้วพูดว่า

"ไม่จริงกรรมัง ! แม่พลอยอย่าไปฟังยายซ้อยหน่อย
เลย ยายซ้อยแกอยู่ในวัง สماعกับคนแก่อยู่ทุกวัน หัวแกก็
อยู่อย่างเก่า ไม่มีเรื่องอะไรจะพูดก็ต้องหาเรื่องคุยกันไป พอ
ในหลวงโปรดขึ้นมากคนหนึ่ง ก็นึกว่า จะเหมือนอย่างแต่ก่อน
มีขึ้นมีตก อะไรต่ออะไร ไปตามเรื่อง แม่พลอยฟังฉันดีกว่า
อย่าไปสนใจกับข่าว พรรคอย่างนั้นเลย แผ่นดินนี้ไม่เหมือน
แผ่นดินก่อนนะแม่พลอย อย่าไปนึกว่าท่านจะมีพระมเหสี
หลายองค์ และมีสนมกำนัลเจ้าจอมเป็นร้อยๆอย่างนั้น ท่าน

เคยเสด็จนอกอยู่กับเจ้าฝรั่งมานาน เมืองนอกเขาไม่ได้ทำกัน
หรอก มีเมียคนไหนก็คนนั้น อย่างฉันกับแม่พลอยนี่แหละ
ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมาฉันยังไม่เคยคิดนอกใจเลย"

"ก็เมื่อไรจะคิดเสียบ้างล่ะ" พลอยพูดกึ่งสัพยอกกึ่ง
ประชด

"แม่พลอยก็ดีแต่พูด พอฉันมีเข้าจริงๆ ก็ขี้เกียจจะ
ร้องไห้จู้จุกโป่งไปเท่านั้น แต่พูดกันจริงๆ ฉันยังไม่เชื่อใน
ข่าวยายช้อยๆ ขึ้นเลย และก็ยังไม่นึกว่าจะเป็นไปได้"
คุณเปรมพูดอย่างแน่นอน ด้วยความมั่นใจ แล้วก็เปลี่ยนเรื่อง
พูดไปเป็นเรื่องอื่น

แต่เวลาล่วงไปไม่ได้ไม่นานเลย เพียงสี่ห้าวันเท่านั้นคุณ
เปรมก็กลับบ้านในวันหนึ่ง ตกเย็นนั่งกินข้าวอยู่ แล้วก็พูดขึ้น
ลอยๆ ว่า

"แม่พลอยนี่หุวไม่โช่งเล่น รู้เรื่องอะไรเร็วกว่าฉันที่
อยู่ข้างในเสียอีก"

"เรื่องอะไรกันคุณเปรม" พลอยถาม เพราะลืมเรื่อง
ที่พูดไว้วันก่อนนั้นเสียแล้ว

"ก็เรื่องพระวรกัญญา ที่แม่พลอยบอกฉันไว้
อย่างไรล่ะ" คุณเปรมพูด "เรื่องเป็นไปจริงๆ อย่างแม่พลอย
ว่า"

พลอยเป็นคนมีนิสัยไม่ชอบการแตกร้าง รู้ว่าใครรักกับ
ใครก็อยากให้รักกันยืดยาว บุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นเจ้าฟ้าเจ้า
แผ่นดิน พลอยก็อยากเห็นท่านมีแต่ความเจริญ ไม่อยากให้
แตกร้างหรือหมองพระทัย เรื่องนี้เมื่อได้ยินช้อยเล่า พลอยก็
ยังเรื่อยๆ อยู่ เพราะยังไม่เชื่อนิท และยังนึกว่าข่าวนั้นยังมี
ทางจะไม่เป็นไปไม่ได้ แต่พอได้ยินคุณเปรมยืนยันอีกคนหนึ่ง
ข่าวนั้นก็จริงเป็นจิ้งจอกมา พลอยไม่สบายใจ นึกสงสัย
พระวรกัญญาฯ จะเป็นเพราะเห็นใจลูกผู้หญิงด้วยกันหรือ
อย่างไร พลอยก็มีได้นึกหาสาเหตุ เสียงคุณเปรมพูดต่อไปว่า

"พอมานึกเข้าอย่างนี้ ฉันก็ยังดีใจที่แม่พลอยไม่ได้
เข้าไปเฝ้าในครั้งแรก ถ้าเข้าไปจริงเดี๋ยวนี้ จะต้อง
ลำบาก"

"ถ้าฉันรู้ว่าจะเป็นอย่างนี้ ฉันคงเข้าไปเฝ้าเสียแต่แรก
แล้ว" พลอยพูดออกมาลอยๆ

"เอ๊ะ ! ทำไมแม่พลอย" คุณเปรมถามอย่างไม่เข้าใจ

"เพราะว่าเวลาท่านตกแล้ว คนอื่นที่เขาเคยเข้าเฝ้า
แน่นๆ ก็คงจะหายไป ตอนนี้แหละจะเป็นเวลาที่ท่าน
ต้องการคน จะต้องมีใครเหลืออยู่บ้าง"

"จะมีใครเหลือ" คุณเปรมถามอย่างงงๆ

"ฉันเองแหละ จะเป็นคนที่ยังเหลือไปเฝ้าแทนอยู่
อย่างเคย" พลอยตอบอย่างแน่ใจ

"แม่พลอยนี่พูดชอบกล ฟังดูอย่างไรก็ไม่รู้ ฉันไม่
เข้าใจเลยจริงๆ"

"ฉัน...อ้อ...อ้อ..." พลอยพูดแล้วก็ต้องหยุด เพราะ
พลอยเองก็ไม่รู้จะพูดอย่างไรให้คุณเปรมเข้าใจได้ว่า ตนเป็น
คนที่ชอบสงสารชอบเอาใจผู้แพ้ โดยเฉพาะผู้ที่แพ้ต่อโชค
ชะตาของชีวิต คนใดที่กำลังประสบโชค กำลังลอยตาม
กระแสชีวิตอย่างเฟื่องฟู พลอยก็ไม่ค่อยเอาใจใส่ มิใช่เพราะ
รังเกียจเด็ดฉันทหรืออิจฉาริษยา แต่เพราะว่าเห็นเขาดี
พอที่จะรักษาตนเองได้อยู่แล้ว แต่คนใดที่ตกอับ คนใดที่หมด
วาสนาจะได้รับความสนใจ จากพลอยทันที และถ้าคนๆ นั้น
อยู่ในฐานะที่พลอยจะช่วยเหลือได้บ้าง พลอยจะยื่นมือเข้าไป
ช่วยเหลือทันที ความคิดเหล่านี้พลอยรู้ว่าเป็นแต่ความรู้สึก
ประจำตน มิได้ประกอบด้วยเหตุผลที่ดีนัก และถึงจะมีเหตุผล

นั่นๆ ก็มีโชชนิคที่คุณเปรมจะฟังเข้าใจได้ ถึงแม้จะพูดก็ไร้ประโยชน์ และพลอยก็เป็นคนพูดน้อยอยู่แล้วโดยนิสัย ไม่รู้จะสรรหาถ้อยคำใดๆ มาอธิบายให้คุณเปรมเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดอันแท้จริงของตนได้

ในที่สุดข่าวเรื่องในหลวงทรงถอนหมั้นกับพระวรกัญญาฯ และทรงหมั้นกับหม่อมเจ้าหญิงอีกองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นพระขนิษฐา และภายหลังได้สถาปนาพระยศเป็นพระองค์เจ้าก็เลื่องลือแพร่หลายไปทั้งเมือง แล้วก็สะท้อนกลับมาเข้าหูพลอยไม่หยุดหย่อน คุณเปรมเรียกข้างในพระองค์ใหม่ว่า "เสด็จ" วันหนึ่งๆ ก็คุยเรื่องในหลวงบ้างเสด็จบ้าง ให้พลอยได้ยิน และพูดเปรยๆ เหมือนกับว่าอยากให้พลอยเข้าเฝ้าเสด็จอยู่เหมือนกัน แต่คุณเปรมไปกระดากเสียตั้งแต่ครั้งแรก จึงไม่กล้าพูดตรงๆ ได้แต่สรรเสริญพระบารมีเสด็จ อยู่เรื่อยๆ ซึ่งพลอยก็ทำเฉยเสีย แต่ก็กำหนดไว้ในใจว่า เสด็จพระองค์นี้จะต้องทรงคุณสมบัติเป็นพิเศษ หลายอย่างหลายประการ เพราะใครพูดถึงก็ต้องชมทุกคน ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ไม่มีใครเอ่ยปากตำหนิติเตียนเลย แม้แต่คนเดียว แต่พลอยก็ยังไม่ลืมกลอนที่ติดอยู่ในหนังสือบทละครพระราชนิพนธ์ เรื่อง

สกุนตลาส ซึ่งคุณเปรมเอาติดมือมาฝากก่อนพระวรกัณญาฯ
ตกไม่กี่วัน กลอนนั้นเป็นความว่า

"นาฏกะกลอนนี้ฉันมีจิต

ขออุทิศให้มิ่งมารศรี

ผู้ยอดเสน่หานารี

วัลลภาเทวีคู่ชีวิต

ขอให้หล่อนรับพลีไมตรีสมาน

เป็นพยานความรักสมัครมั่น

เปรียบเหมือนแหวนแทนรักทฤษฎันต์

ให้จอมขวัญศกุตลาไซรั

แต่ผิดกันตัวฉันไม่ลืมหล่อน

จนสาครเหือดแห้งไม่แรงไหล

จนตะวันเดือนดับลับโลกไป

จะรักจอดยอใจจนวันตาย"

สมัยนั้น ถ้าคนไทยจับกลุ่มคุยซุบซิบกัน ก็ฟัง
สันนิษฐานไว้ก่อนได้ว่า คนเหล่านั้นคุยกันเรื่องส่วนพระองค์
ของในหลวง ถกเถียงกันเรื่องที่ว่าใครจะขึ้นใครจะตก

บทที่ ๗ (หน้าที่ ๑)

เรื่องที่ทำให้พลอยต้องยุ่งใจอยู่ระยะเวลาหนึ่งก็คือเรื่องบ้านคลองบางหลวง ในตอนแรกพลอยก็ได้สนใจ เรื่องบ้านนี้เท่าไรนัก เพราะถึงจะได้จ่ายเงินให้แก่คุณอุ่นเพื่อชำระหนี้สิน พลอยก็ยังเห็นว่าบ้านคลองบางหลวง ยังเป็นของคุณอุ่น คุณอุ่นจะให้ใครอยู่หรือจะทำอะไรกับบ้านนั้นก็สุดแล้วแต่ อัจฉริยะ ความจริงพลอยมีความรู้สึก และมีความหลังผูกพันอยู่กับบ้านคลองบางหลวงมาก ถึงแม้ว่าจะจากมานานแล้วก็ตาม พลอยก็ยังเห็นว่า บ้านนั้นเป็นบ้าน และถ้านึกถึงคำว่าบ้านครั้งใด พลอยก็ต้องนึกถึงบ้านคลองบางหลวงก่อนที่อื่น

แต่วันหนึ่งคุณอุ่นเดินขึ้นมาหาถึงบนตึกแล้วก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอย ฉันอยากพูดเรื่องบ้านคลองบางหลวงที่ยังคาราคาซังอยู่สักหน่อย"

"ว่าอย่างไรคะคุณพี่" พลอยถามขึ้น

"ฉันมันแก่แล้ว อายุมากขึ้นทุกวัน เวลานี้ก็ไม่มีทางทำมาหาได้ เงินทองที่พอมิเหลือก็กินไปใช้ไปวันหนึ่งๆ จนกว่าจะตาย ฉันมองไม่เห็นทางที่จะหาเงินที่ไหนมาใช้แม่พลอยได้ ฉันจึงอยากโอนบ้านคลองบางหลวง ให้แก่แม่พลอยเป็นสิทธิ์"

"คุณพี่ก็ร้อนใจไปทำไม" พลอยพูดท้วงขึ้น "เงินทองอิฉันก็ไม่ได้เร่งร้อนอะไรเลย ปล่อยให้ไว้อย่างนี้ก่อน จะมีดีกว่าหรือ เงินแปดพันนั้น ถึงจะมากก็มีใช้ว่าจะหาไม่ได้ และบ้านนั้นถ้าจะขายก็คงจะได้เกินกว่าแปดพัน คุณพี่มาโอนให้อิฉัน คนเขาก็จะนิทาได้ว่า อิฉันเอาคุณพี่มาไว้ก็เพราะอยากได้สมบัติ"

"เธอจะไปนั่งห่วงอะไรกับจี้ปากคน" คุณอุ้นพูดแล้วก็หัวเราะ "คนเราถ้าอยากจะนิทากันแล้ว พูดอะไรก็พูดได้ ถึงจะจริงไม่จริงเขาก็คงพูด เรามาว่ากันเรื่องของเราดีกว่า ถ้าฉันอยากขายบ้านหลังนี้ ฉันก็คงจะขายเสียนานแล้ว แต่ฉันไม่อยากขาย เพราะเป็นที่อยู่กันมาแต่ปู่ย่าตาทวด ฉันอยากให้ตกอยู่ในตระกูล ให้ลูกคุณเจ้าคุณพ่อได้รับไว้ ถ้าทำอย่างนั้นฉันก็จะตายตาหลับ ในกระบวนลูกเจ้าคุณพ่อทั้งหมด ฉันก็อยากยกให้แก่แม่พลอยมากกว่าคนอื่น แต่อยากจะมีชื่อแม่อะไรไว้สักอย่างหนึ่ง ถ้าเธอไม่ขัด"

"ชื่อแม่ว่าอย่างไร คุณพี่" พลอยถาม

"ชื่อแม่ว่าถ้าหากฉัน โอนบ้านนี้ให้แก่เธอแล้ว ต่อไปข้างหน้าเธอจะต้องยกบ้านนี้ให้แก่ประไพ อย่าไปให้แก่คนอื่น"

"ถ้าคุณพี่ประสงค์เช่นนั้นฉันก็ไม่ขัด" พลอยตอบ
"ว่าแต่เวลานี้ใครอยู่ที่บ้านบ้าง คุณพี่ทราบบ้างหรือเปล่า"

"ไม่รู้" คุณอุ้นตอบอย่างล่องลอย "เมื่อฉันออกมาก็
ได้คิดไว้ว่าจะไม่กลับไปอีก ฉันปิดประตูหน้าต่างตึกไว้ ส่วน
เรือนเล็กเรือนน้อยข้างล่าง ใครเคยอยู่ฉันให้เขาอยู่กันไป
ปานฉะนี้ใครจะอยู่ใครจะไปฉันก็ไม่รู้ได้"

"คุณชิตยังอยู่หรือเปล่า" พลอยซักต่อ

"เมื่อนั้นมาเขาไม่อยู่" คุณอุ้นตอบ "คงอยู่แต่เมียกับ
ลูกของเขา เดียวนี้จะยังอยู่หรือเปล่านั้นไม่รู้ได้"

หลังจากนั้นมา คุณอุ้นก็โอนบ้านคลองบางหลวงให้แก่
พลอยเป็นกรรมสิทธิ์ และวันหนึ่งเมื่อมีโอกาส พลอยก็ชวน
พ่อเพิ่มลงเรือไปดูบ้านด้วยกัน ยิ่งเรือเล่นใกล้บ้านเข้าไป
พลอยก็ยิ่งใจเต้น เพราะจากบ้าน ไปนานหนักหนา คราวนี้จะ
กลับมาเยี่ยมบ้านในฐานะที่เป็นเจ้าของโดยสมบูรณ์

"ใครจะไปนึก" เสียงพ่อเพิ่มปรารภขึ้นลอยๆ "ใคร
จะไปนึกว่าบ้านนี้จะตกเป็นของแม่พลอยไปได้ เมื่อเรายังเป็น
เด็กวิ่งเล่นกันอยู่ แม่พลอยเคยนึกบ้างไหม"

"ฉันจะไปนึกได้อย่างไร คุณหลวงก็" พลอยตอบ
"เรามั่นลูกเมียน้อย ลูกเมียหลวงท่านมีออกเป็นกอง"

"นั่นนะซี" พ่อเพิ่มพูด "ใครจะไปนึก นี่แหละเขา
เรียกว่า อนิจจัง ไม่เที่ยง !"

พอเรือเล่นถึงตีนท่าหน้าบ้าน พลอยก็ต้องใจหาย เพราะ
ความทรุดโทรมปรักหักพัง ศาลาท่าน้ำนั้น เอนเอียงเกือบจะ
ลงน้ำอยู่แล้ว ที่บันไดทำน้ำมีแจ็กมานั่งสองสามคน ล้างผัก
บ้าง ซักผ้าข้อมมะเกลือบ้าง พลอยค่อยๆก้าวขึ้นจากเรือ แล้ว
ย่องหลีกเลี่ยงคนที่อยู่ตามชั้นบันไดขึ้นไป คนเหล่านั้นก้มหน้า
ทำธุระของตนไปเป็นปกติ มิได้มีใครเหลียวมาสนใจมอง
เหมือนกับว่าท่าน้ำนั้นเป็นท่าน้ำสาธารณะ พอพลอยโผล่เข้า
ไปในบ้านก็ใจหาย เพราะที่ลานบ้านนั้น มีใครเอาผ้าข้อม
มะเกลือมาตากไว้ กลายเป็นลานตากผ้า พลอยเหลียวหลังมาดู
พ่อเพิ่ม เหมือนกับจะขอความเห็น แต่พ่อเพิ่มก็พูดว่า

"ไม่เป็นไรหรอกแม่พลอย เดินต่อเข้าไปเถิด บ้านที่
ไม่มีเจ้าของคอยดูก็เป็นอย่างนี้แหละ"

พลอยตั้งใจเดินเข้าไปในบ้านตามคำแนะนำของพ่อ
เพิ่ม เห็นสภาพภายในบ้านแล้วก็อยากจะร้องไห้ เพราะความ
สังสาร ตัวตึกนั้นเหมือนกับซากศพของคนที่พลอยเคยรู้จัก
และเคยรัก มานอนตายโดยปราศจาก สิ่งปกคลุม ต้นโพธิ์ต้น
ไทรเริ่มจะขึ้นงอกงามบนชายคาบ้าน บางต้นก็โต้น่าใจหาย

ตามขอบฟ้าไกล และระเบียงชั้นบนนั้น มีใยแมงมุมจับอยู่เต็ม บางอันก็มีแมงมุมตัวโตๆเกาะอยู่น่าขยะแขยง กระเบื้องที่ปู เป็นทางเดินเข้าไปถึงตัวตึกนั้น แตกหายไปแล้วเป็นส่วนมาก ปล่อยทางเดินไว้เป็นหลุมเป็นบ่อ ลูกมะหวดกระเบื้องสีเขียว ตามราวบันไดนั้น ก็แตกหรือบินไปหลายลูก ตึกนั้นยังปิดอยู่ จริงตามที่คุณอุ๋นบอกเอาไว้ แต่ก็มีร่องรอยว่ามีคนอาศัยอยู่ ตามใต้ถุน โถงข้างล่าง และแม้แต่ระเบียงชั้นบน เพราะพลอย แลเห็น หม้อข้าวหม้อแกง เศษอาหารและผ้าผ่อนที่ตากไว้ ตามลูกกรงระเบียง

พ่อเพิ่มเดินอยู่ข้างหลังพลอยอุทานขึ้นเบาๆว่า

"ความจริงฉันก็ออกจากบ้านนี้ไปไม่นานเท่าไร แต่ทำไมถึงได้โทรมเร็วอย่างนี้ก็ไม่รู้!"

พลอยมองดูรอบๆตัวแล้วก็ยิ่งใจหายยิ่งขึ้น ของบางอย่างที่เคยรู้จักดีเมื่อยังเด็กๆ จนบัดนี้ก็คงยังเหลืออยู่บ้าง ต้นปีบใหญ่ ต้นพิกุลใหญ่ ที่เคยแย่งกันเก็บดอกกับเด็กๆ เดียวนี้ก็ยังคงอยู่ แผ่เงาร่มรื่น เด็กสองสามคนนั่งเล่นกัยอยู่ใต้ ต้นไม้เหล่านั้น พลอยก็ไม่รู้ว่าลูกใครๆ ต้นไม้คัดที่เจ้าคุณพ่อ ก่อกระถางอิฐ ปลูกไว้เป็นแถวๆข้างตึกยังอยู่เกือบครบ แต่ ทำท่าว่าจะโตเป็นต้นไม้ต้นใหญ่ เพราะไม่มีใครคอยตัดคอยดูแล

ต้นไม้ตัดที่เจ้าคุณพ่อเคยสนใจเป็นหน้าหนา ลงมาเดินดูทั้ง
เวลาเช้าและเวลาเย็น บัดนี้มีคนเอาเชือกไปจึงเป็นราวตากผ้า
และมีผ้าเก่าๆตากอยู่สองสามชิ้น พลอยแทบจะบอกไม่ถูกว่า
ความรู้สึกของตนในขณะนั้นเป็นอย่างไร ของทุกอย่างนั้น
คุ้นเคยถูกตาจำได้หมดสิ้น แต่ของทุกอย่างนั้น ก็เปลี่ยนไป
ในลักษณะที่น่าสมเพชเหมือนกับคนอื่นๆหนึ่ง ที่เคยมีสภาพ
เป็นอยู่อย่างดี แล้วมาเจ็บไข้ยากจนลง พลอยเดินเลาะตึกเดิน
ไปข้างหลังบ้าน ฝ่าความรกรุงรัง และเศษขยะเข้าไป เรือน
ของแม่ยังอยู่ ถึงจะเก่าแก่มากก็ยังคงอยู่เป็นรูปเรือน เสาบาง
ต้นผุกร่อนไปจนแทบจะขาด และหลังคานั้น โห่วอยู่เป็นบาง
แห่ง แต่เรือนทั้งหลังนั้นยังคงอยู่ ความหลังต่างๆมากมาย
กลับเข้าสู่หัวใจ ภาพตนเองเมื่อยังเด็กๆอยู่กับแม่บนเรือน
หรือเล่นอยู่กับพ่อเพิ่มและคุณเชยที่ได้ดู ยังแจ่มใสอยู่ใน
ความทรงจำ พลอยเหลือบดูระเบียงเรือน ตรงเสาต้นที่แม่เคย
ชอบนั่ง ใจนั้นก็หวนคิดถึงแม่ จนน้ำตาไหลซึมออกมาโดยไม่รู้
รู้สึกตัว

"คุณพลอย !" เสียงใครเรียกชื่อพลอยเบาๆข้างหลัง
ทำให้พลอยเหลียวไปดู หญิงคนหนึ่งนั่งอยู่กับพื้นดิน พอ
พลอยหันหน้าไปดู หญิงคนนั้นก็ยกมือไหว้อย่างนอบน้อม

พลอยต้องฟังเจ้าของเสียงอยู่นาน เพื่อฟื้นความจำว่าคนๆนั้น
เป็นใคร หญิงนั้นมีใช้คนสูงอายุเพราะผมยังดำอยู่ แต่หน้าตา
ซูบซีดร่างกายผ่ายผอม และดวงตาสีคล้ำกมลวงจนคุณคล้ายคนแก่

"คุณพลอยจำว่าไม่ได้เสียแล้วหรือ" หญิงนั้นพูด
ขึ้นแล้วก็ก้มหน้าร้องไห้

"ใคร" พลอยถามขึ้นอย่างฉงน "ฉันจำไม่ได้จริงๆ
ใครนี่"

"พวงเจ้าค่ะ" หญิงนั้นตอบพรางสะอื้นพราง
พลอยใจหายวาบรีบสาวเท้าเดินเข้าไปใกล้ๆ ปากก็พูด
ว่า

"พวงหรือนี้ ไช้ฉันจำไม่ได้จริงๆ แม่พวงซูบผอมไป
มาก เจ็บไข้เป็นอะไรไปหรือ"

พวงซึ่งมีฐานะเป็นพี่สะใภ้ของพลอย เพราะเป็นภรรยา
คุณชิตคนแรก ก้มหน้าร้องไห้อยู่อีกนาน แต่ก็ยังตอบพลอย
ตะกุกตะกักว่า

"บ่าวนึกว่าคุณพลอยจำว่าไม่ได้เสียแล้ว บ่าวไม่ได้
เป็นอะไรหรอก ซูบผอมไปอย่างนี้เอง"

เสียงพ่อเพิ่มตอนใจเบาๆ ด้วยความสงสาร แล้วพูดขึ้น
ว่า

"แม่พวง คุณชิตอยู่ที่ไหนล่ะ"

"คุณไม่อยู่หรือกเจ้าคะ หายไปนานแล้วไม่กลับมาเลย บ่าวไม่รู้ว่าจะอยู่ที่ไหน"

เสียงพ่อเพิ่มบ่นอุบอิบในลำคอตั้งคล้ายๆกับว่า "ก็ดีเหมือนกัน" แล้วก็พูดกับพวงดังๆต่อไปว่า

"เขาไปตั้งแต่เมื่อไร"

"เมื่อคุณใหญ่ข้ามฟากไปอยู่กับคุณพลอยใหม่ๆ ก็ยังไปมาบ้างเป็นบางครั้ง แล้วก็หายไปเลย" พวงตอบ

"หลานๆนั้นเป็นอย่างไรบ้าง สบายดีทุกคนหรือแม่พวง" พลอยถามขึ้น

"ของบ่าวมีอยู่สองคนเท่าที่คุณเคยเห็นนั่นแหละเจ้าคะ" พวงตอบแล้วก็ดูเหมือนจะร้องไห้หนักขึ้นอีกเมื่อพูดถึงลูก ญาติคนผู้หญิงเสียๆแล้ว เหลือคนผู้ชายคุณก็เอาไปด้วยเวลานี้บ่าวอยู่คนเดียว"

พลอยรู้สึกสงสารพวงจับใจ อยากจะพูดจาปลอบโยน อยากจะช่วยเหลือสัตว์ไม่มีบาป ผู้ที่โชคชะตาบันดาลให้ต้องรับเคราะห์กรรมอันหนัก ถ้าคุณชิตไม่เกิดต้องใจในตัวพวงแต่ครั้งกระนั้น ป่านนี้พวงก็คงจะได้ลูกพี่ที่เหมาะสม และชีวิตในครอบครัวเป็นสุขตามควรแก่ฐานะ แต่เคราะห์กรรม

บังคับให้พวก ต้องเป็นเมียชาย เพื่อจะได้ถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียวในบ้านเก่าๆ ที่เกือบจะร้างเพราะขาดคนดูแล ไปไหนไม่รอด

"คนเก่าๆยังมีใครเหลืออยู่บ้างไหมแม่พวก" พลอยถามต่อ

"ไม่มีแล้วเจ้าคะ เหลือแต่พวกคนเดียว" พวกตอบ "เมื่อท่านสิ้นบุญและเผาแล้ว คนเก่าๆ เขาพากันออกไปเสียมาก ที่เหลือก็มีแต่คนเก่าๆ ค่อยตายค่อยหมดไป บางคนลูกหลานเขาก็มารับไปอยู่ด้วย บ่าวจะไปกับเขาบ้างก็ไม่ว่าจะไปทางไหน คนรู้จักกันเขามาขออาศัยอยู่ที่โรงครัว บ่าวก็เลยให้เขาอยู่ เพราะจะได้มีเขาไว้เป็นเพื่อน" พวกพูเก็ตัว เหมือนกับว่ากลัวพลอยจะดู

"ไม่เป็นไรหรอกแม่พวก" พลอยตอบ "ดีแล้วจะได้มีใครเป็นเพื่อนบ้าง"

"เดี๋ยวนี้คนข้างนอกเขาใช้เป็นทางเดินผ่านไปลงท่าไปอาบน้ำบ้าง ซักผ้าบ้าง ลงเรือบ้าง บ่าวก็ไม่มีปัญญาจะไปห้ามเขาได้ เพราะบ่าวเป็นผู้หญิงคนเดียว"

"ช่างเขาเถิดแม่พวก" พลอยพูดปลอบ "ฉันเห็นใจแล้วก็ขบใจแม่พวกมาก ที่ยังคอยเป็นหูเป็นตาไม่ทิ้งบ้าน แม่

พวกอยู่ต่อไปเถิด ฉันจะหาคนมาอยู่เป็นเพื่อน และจัดการ
บ้านนี้ให้เรียบร้อย"

พลอยเปิดกระเป๋าที่ถือไปด้วย หยิบเงินออกส่งให้พวก
ห้าสิบบาทพร้อมกับพูดว่า "ฉันไม่ได้เอาเงิน ติดตัวมามาก
ไม่ได้นึกว่าจะพบใคร แม่พวกเอาไว้ใช้ก่อนเถิด วันหลังฉัน
จะส่งมาให้อีก"

ระหว่างที่นั่งเรือกลับบ้าน หลังจากที่ได้สำรวจดูบ้านจน
ทั่วแล้ว พลอยก็นั่งรำพึงถึงพวก ด้วยความสงสารจับใจมา
ตลอดทาง พอลงเรือมาได้สักหน่อยพ่อเพิ่มก็พูดขึ้นว่า

"นี่แม่พลอยจะทำอย่างไรกับบ้านนั้น"

"คุณหลวงเห็นฉันควรทำอะไรเล่า" พลอยย้อน
ถาม

"ถ้าเป็นของฉัน ฉันก็จะให้ใครเขาเช่า หรือขายไป
เสียให้หมดเรื่องหมดราว ทิ้งเอาไว้ก็รังแต่จะก่อความกังวล"

"เห็นจะขายไม่ได้หรอกคุณหลวง" พลอยตอบ "เมื่อ
คุณอุ้นเธอโอนให้ฉัน เธอบอกว่าอยากให้บ้านนี้ ตกไปเป็น
ของประไพ ฉันไปขายเธอจะได้โกธรฉันตาย"

"แม่พลอยยังกลัวคุณอุ้นอยู่อีกหรือ"

"ยังคร้ามอยู่มากทีเดียว คุณหลวงเล่า"

"ฉันก็ยังกลัวเหมือนกัน" พ่อเพิ่มหัวเราะ "เวลาเธอตาเขียวขึ้นมา ฉันใจคอไม่อยู่กับเนื้อกับตัวสักที เฮ้อ ! คุณอุ๋นนี่เธอหาเวรมาให้แม่พลอยแท้ๆ ทีเดียว"

"คุณหลวงอย่าไปว่าเธอเลย เธอก็เจตนาดี ว่าแต่ฉันจะทำอย่างไรกับบ้านนี้เท่านั้น"

"เขาก็ไม่ได้ขายก็ไม่ได้ จะทำอย่างไร" พ่อเพิ่มพูดลอยๆ

"ทิ้งไว้แบบนี้ก็ไม่ได้" พลอยพูดต่อให้ "ฉันว่าจะช่วยทำเสียให้ดี แล้วหาคนเช่า"

"ก็ดีหรอก แต่จะเสียสตางค์มากเท่านั้น" พ่อเพิ่มปรารภขึ้น

"ก็จะทำอย่างไรได้เล่าคุณหลวง ถ้าจะทิ้งไว้จะยิ่งเสียใหญ่ ว่าแต่ฉันจะได้ใครเป็นคนคอยดูแล เวลาซ่อมเวลาทำ คุณหลวงจะดูแลให้ฉันได้ไหม"

"เมื่อแม่พลอยไม่มีใครจริงๆ ฉันก็ต้องดูแลให้ แต่เสร็จแล้วจะให้ใครเช่า"

"พวกเขาก็ยังอยู่" พลอยตอบ "ทางฝ่ายเราหาคนที่ไว้ใจได้ ไปช่วยเช่าบ้านก็เห็นจะพอ แล้วก็มีคนดูแลอย่าให้กลับรกไปอีก"

"ฉันกลัวอยู่อย่างเดียวกับเท่านั้น" พ่อเพิ่มพูด "พอซ่อมเสร็จทำเสร็จ คนที่ออกไปแล้วก็จะกลับมาใหม่"

"คุณชิตใช้ไหม" พลอยถาม

พ่อเพิ่มพยักหน้าแล้วพูดขึ้นว่า "เมียเขาก็ยังอยู่ที่นั่นทั้งคน พอเห็นแม่พลอยสนใจเขาก็จะกลับมาอยู่ จะทำอย่างไรดี"

"จะทำอย่างไรคุณหลวง" พลอยพูดทวนคำ "จะทำอย่างไรดี ฉันไม่อยากเกี่ยวข้องกับด้วยเลย"

พ่อเพิ่มนั่งคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็พูดขึ้นว่า

"อย่าเพิ่งไปคิดถึงเขาแต่ตอนนี้เลย เราดูๆ ไปก่อน เขาอาจไม่มาก็ได้ แต่ถ้ามาจริงก็เอาไว้เป็นภาระนั่นเอง"

"คุณหลวงจะทำอย่างไร" พลอยถามอีก

"เถอะน่า" พ่อเพิ่มพูด "ไว้ดูกัน ไปก็แล้วกัน ฉันก็นักเลงเหมือนกันนี่นา"

คำประกาศของพ่อเพิ่มว่าตนเป็นนักเลง ทำให้พลอยอดหัวเราะไม่ได้ และเมื่อได้หัวเราะพ่อเพิ่มเสียแล้ว พลอยก็รู้สึกสบายใจขึ้น เรื่องที่เห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ ก็ดูจะเล็กลง

ต่อจากนั้นมา พลอยก็เริ่มซ่อมและทำความสะอาดบ้าน คลองบางหลวง ให้คงสภาพเดิม พ่อเพิ่มเป็นหัวเรี่ยวหัวแรง ช่วยดูแลให้เสมอ พ่อเพิ่มว่างเมื่อไรก็ข้ามฟากไปดูให้ บางทีก็

ถึงนอนค้างที่นั่น พ่อเพิ่มเห็นสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ ก็นำเรื่องมาปรึกษาหารือพลอยทุกครั้งไป พ่อเพิ่มเป็นคนที่ไม่สนใจแยแส ต่อเงินของตัวเอง มีมากก็ใช้มาก ไม่มีก็ไม่ใช้ และการใช้เงินของพ่อเพิ่มก็เป็นไป โดยปราศจากความระมัดระวัง พ่อเพิ่มไม่เคยคิดบัญชีรายได้รายจ่ายของตนเอง แม้แต่จะนึกถึงก็ไม่เคย แต่ในเรื่องที่เกี่ยวกับเงินของผู้อื่น เช่น ในกรณีบูรณะบ้านคลองบางหลวงคราวนี้ ซึ่งพลอยเป็นผู้ออกเงิน พ่อเพิ่มก็บังเกิดความระมัดระวัง และมีความละเอียดถี่ถ้วนอย่างน่าอัศจรรย์ เกือบจะเรียกได้ว่า พ่อเพิ่มเอาใจใส่กับเงิน ที่พลอยจะต้องใช้จ่ายทุกสตางค์ คอยระมัดระวังอย่างเข้มงวด มิให้เงินของน้องสาวรั่วไหล เมื่อจ่ายไปเท่าใดพ่อเพิ่มก็คอยดูให้ได้ผลตอบแทนคุ้มค่า จนพลอยนึกเลื่อมใส ออกไปไหนใจมิได้ก็พูดขึ้นในวันหนึ่งว่า

"ฉันไม่นึกเลยว่าคุณหลวงจะระมัดระวังเรื่องเงินถึงเพียงนี้ ป่านนี้คุณหลวงมิรวกกว่าที่ฉันรู้ไปแล้วหรือ"

พ่อเพิ่มหัวเราะแล้วตอบว่า

"ไม่จริงหรอกแม่พลอย ฉันอยู่อย่างไรก็อย่างนั้น ไม่เคยรวกกับเขาสักที"

"ทำไมเล่าคุณหลวง คุณหลวงคิดเงินราวกับพ่อค้า น่าจะร่ำรวยไม่แพ้คนอื่น"

"ฉันคิดเป็นแต่เงินของคนอื่นเขาเท่านั้น" พ่อเพิ่มตอบ "ยิ่งเป็นเงินของแม่พลอยที่เป็นน้อง ฉันก็ต้องระมัดระวังมาก เงินของฉันเองมันก็ไปอีกเรื่องหนึ่ง ไม่รู้มันหายไปไหนหมด เลยจี้เกียดตัวเอง ให้เมียเขาดูให้ถึงได้มีพอกินพอใช้อยู่ทุกวันนี้ ผู้หญิงเขาเก่งกว่าเรา"

"แล้วเขาให้คุณหลวงใช้บ้างหรือเปล่า" พลอยอดถามไม่ได้

"เขาจ่ายให้เป็นรายวัน" พ่อเพิ่มตอบหน้าตาเฉย

"วันละเท่าไร"

"วันละสลึง ยังดีเสียอีก แต่ก่อนเขาให้วันละเฟื้องเท่านั้น"

พลอยต้องหัวเราะงอหาย เมื่อพ่อเพิ่มขยายความลับให้ฟังว่า ถูกภรรยาควบคุมอย่างไร และพ่อเพิ่มเองก็เห็นว่าเรื่องที่ตัวเล่าให้น้องสาวฟังนั้น เป็นเรื่องขบขันอยู่ไม่น้อย

"เขาบอกว่าถ้าเขาไม่จ่ายเป็นรายวัน ฉันไม่ค่อยกลับบ้าน" พ่อเพิ่มอธิบายเพิ่มเติม "แต่บางทีฉันก็ไม่กลับบ้านอยู่นั่นเอง"

บทที่ ๗ (หน้าที่ ๒)

การซ่อมบ้านคลองบางหลวง ดำเนินไปเรื่อยๆ จนใกล้จะเสร็จลง วันหนึ่งพ่อเพิ่มก็มาหาพลอยแล้วพูดขึ้นว่า

"นึกไว้แล้วไม่มีผิดเลยทีเดียวนะ คุณชิตกลับมาแล้วละ"

"กลับมาทำไม คุณหลวงพบข้างหรือเปล่า" พลอย

ถาม

"ฉันยังไม่ได้พบเอง แต่พวงเขาบอกว่าคุณชิตกลับมาเมื่อวานขึ้น พอเห็นบ้านช่องสะอาดสะอาด ก็ชักว่าใครเป็นคนทำ และอะไรต่ออะไรจิปาตะ พอรู้ว่าแม่พลอยเป็นเจ้าของบ้าน เขาก็บอกว่า เขาจะกลับมาอยู่อีกในเร็วๆนี้"

"ถ้าฟังคุณชิตคนเดียวฉันไม่ว่าอะไรเลย จริงๆนะคุณหลวง เพราะถึงจะอย่างไรเธอก็เป็นลูกเจ้าคุณพ่อ เธอก็คงจะกลับมาอยู่บ้านก็ถูกแล้ว" พลอยพูดแล้วก็ปรารถต่อไปว่า "ที่ฉันกลัวนั้นคือพวกพี่องของเธอเท่านั้น กลัวจะตามเข้ามา เกาะกะกับคนในบ้าน"

"ฉันก็คิดอย่างเดียวกันกับแม่พลอย จึงอยากจะหาทางกันไว้ก่อน" พ่อเพิ่มพูด

"คุณหลวงจะกันอย่างไรได้" พลอยพูดอย่างไม่วางใจ

"ฉันว่าฉันจะไปอยู่ที่บ้านนั้นสักพักหนึ่ง มีเรื่องมีราวอะไรจะได้พูดจากันได้"

แล้วพ่อเพิ่มก็หายหน้าไปราวๆเดือนเศษ วันหนึ่งพ่อเพิ่มก็กลับมาแล้วบอกพลอยว่า

"เรื่องคุณจิตเห็นจะเป็นอันเรียบร้อยไปที ฉันพบกับเธอและพูดจากกลางกันเป็นที่เข้าใจแล้ว"

"คุณหลวงตกลงกันว่าอย่างไร" พลอยถาม

"ฉันบอกเธอว่า ถ้าจะเข้ามาอยู่ในบ้านนี้ถ้าฟังแต่ตัวก็ได้ ทางเราไม่ขัดข้อง แต่เธอจะต้องไม่ให้พวกพ้อง มาเกะกะ นอกจากนั้น ฉันยังวางระเบียบเอาไว้หลวมๆหลวมๆ จนเธอแทบจะอยู่ไม่ได้เอาทีเดียว"

"คุณจิตหรือจะไปยอมให้ง่ายๆ" พลอยพูดอย่างไม่เชื่อ

"ที่แรกเธอก็ทำท่าจะไม่ยอมเหมือนกัน" พ่อเพิ่มบอก

"แต่เมื่อฉันไปค้างที่บ้านนั้นฉันไม่ได้ไปคนเดียว ขนเอาพวกพ้องจากบางลำภูไปอยู่ด้วยหลายคน มีอดีๆทั้งนั้น"

"พวกพ้องอะไรกันคุณหลวง แล้วจะไปทำอะไรคุณ
จิตได้"

"อ้าว ก็ฉันบอกแม่พลอยแล้วนี่นาว่าฉันก็นักเลง
เหมือนกัน เด็กๆที่ฉันพาไปมันเคยฟังพาอาศัยฉันมา ฉัน
เรียกใช้สอยได้ บอกให้ตีเป็นตี บอกให้ฟันเป็นฟัน คุณจิต
เห็นเข้าก็รู้ตัวไม่กล้ามาข่มขู่ยามหรือ"

"คุณหลวงซี" พลอยร้องขึ้นอย่างตกใจ "พวกกันดีๆ
ก็ไม่ได้ ต้องหอบเอานักเลงไปขู่เขาถึงปากข้างโน้น"

"ก็คนอย่างคุณจิตนั่นพวกกันดีๆ ฟังรู้เรื่องเสียเมื่อไร
เล่าแม่พลอย" คุณหลวงตอบ "การทำดีต่อคนพาล อย่างที่แม่
พลอยชอบทำนั่น มันก็ดีหรือ แต่ฉันเห็นว่าเปลืองเวลา บาง
ทีก็เปลืองเงิน สุ่วิธีของฉันไม่ได้ ใครดีมาเราก็ดีตอบ แต่ถ้า
พาลมาเราก็พาลตอบให้ถึงที่ เข้าใจกันได้เร็วพิลึก ไปอยู่คลอง
บางหลวงคราวนี้ ฉันปราบคุณจิตเสียเรียบร้อยไปเลยทีเดียว
จนเมียเขาเองยังเลื่อมใส"

"คุณหลวงนี่เก่งขึ้นทุกวัน" พลอยพูดอมยิ้ม "ไหน
ลองว่าไปที่หรือ คุณหลวงปราบคุณจิตอย่างไรบ้าง"

"คืนวันหนึ่งเธอมาขึ้นมาอาละวาดกับฉันที่บนตึก
พูดจาอย่างไรก็ไม่ฟัง ยิ่งอาละวาดใหญ่ นึกว่าจะทำกับฉันได้"

อย่างทำกับคุณอุ๋น บอกกับฉันให้มาบอกแม่พลอยให้เอาเงิน
ไปให้เขา "ไม่ยั้งฉัน เขาจะเผาบ้านเสีย"

"แล้วคุณหลวงทำอะไร" พลอยซักสนุก

"ก็เมื่อพูดกันดีๆแล้วไม่ฟัง ฉันก็ปล่อยให้เขา

อาละวาดไปคนเดียวก่อน ส่วนฉันก็เอาเหล้ามากินบ้าง นั่ง
เต็มอยู่เรื่อยๆ ตั้งใจว่าจะให้ทันคุณจิต จะได้อาละวาดกันสอง
คนให้สนุกสักที"

"แล้วทันไหมคุณหลวง"

"ที่ไหนได้" คุณหลวงตอบ "ทันจนเกินหน้าคุณจิต
ไปเสียอีกหลายเท่าตัว พอดีๆแล้วฉันก็ทำคุณจิต ให้มาเผา
บ้านแข่งกัน ดูมันที่หรือว่าใครจะเผาเก่ง ฉันไปหยิบพินหยิบ
น้ำมันก๊าดมาวาง ทำท่าจะเผาจริงๆ"

"แล้วยังไง"

"ธรรมดาคนเมานั้นนะแม่พลอย" พ่อเพิ่มอธิบาย
"ถ้าเห็นใครมากกว่าก็สร้างมาเป็นคนดีทันที เรื่องมันมาทับ
กันได้ มาข่มกันได้ พอคุณจิตเห็นฉันมากกว่าก็หายเมา กลับ
เข้ามาพะเน้าพะนอ ห้ามปรามฉันเสียอีก กลัวว่าฉันจะเผา
บ้านเอาจริงๆ"

"ฉันถามอะไรจริงๆ สักอย่างเถิดคุณหลวง" พลอยพูดขึ้น "ถ้าเพื่อคุณชิตเธอข่มไม่ลง เห็นคุณหลวงมากกว่า แล้วไม่เข้าห้ามปราม คุณหลวงจะทำอย่างไร"

"เอ ! ไม่รู้ซีแฮะ !" พ่อเพิ่มพูด "ฉันก็คงจะเผาบ้านเสียจริงๆ ระวัง เพราะตอนนั้นมันมาจริงๆ เสียด้วย"

"พุทโธเอ๊ย !" พลอยอุทาน เพราะไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไรอีก

"ตั้งแต่นั้นมา" พ่อเพิ่มเล่าต่อ "คุณชิตก็ดูจะเกรงอกเกรงใจฉันขึ้นมาก ฉันจะพูดจาวางกล่าวอย่างไรก็เชื่อฟัง เพราะเห็นฝีมือฉันเสียแล้ว จะไปตามพวกพ้องเข้ามาขู่ฉันก็ไม่ได้ เพราะเด็กๆ ของฉันที่ไปอยู่ด้วยมันคอยคุมเชิงอยู่หน้าเข้าเห็นไม่ได้ประโยชน์ เขาก็เข้ามาลาบอกว่าจะไปบ้านนอก ไม่มีกำหนดกลับ เขาสั่งฉันให้ฝากพวก กับแม่พลอยด้วย เพราะเขาไม่มีปัญญาจะเลี้ยงดู"

"โล่งอกไปที" พลอยพูดด้วยความรู้สึกจริงใจ

"ฉันก็โล่งอกเหมือนกัน" พ่อเพิ่มพูด "ถ้าคุณชิตยังไม่ไป ฉันก็ตั้งอยู่คุมเชิงกันไปเรื่อยๆ ลงท้ายฉันจะกลายเป็นคุณชิตไปอีกคนก็ไม่รู้ เพราะต้องมาปราบกันบ่อยเหลือเกิน"

"ฉันขบใจคุณหลวงเหลือเกินคราวนี้" พลอยพูดด้วยความจริงใจ "ถ้าไม่ได้คุณหลวง ฉันจะต้องลำบากใจอีกมาก นี่ได้คุณหลวงช่วยจัดให้จนเสร็จเรื่อง จึงเรียบริ้อยไปได้"

"ไม่เป็นไรหรอกแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบหน้าบานด้วยความดีใจ ที่ได้ชมจากน้องสาว "แม่พลอยมีอะไร ฉันก็ต้องช่วยเสมอ ลงฉันได้ช่วยแล้ว ฉันก็ต้องช่วยจนสำเร็จ เสียแต่ไม่มีใครค่อยออกปาก ให้ฉันช่วยเหลืออะไร เท่านั้น เพราะพี่น้องแต่ละคนชอบเห็นฉันไม่ได้เรื่องเสียก่อน ไม่ยอมเห็นว่าฉันเป็นผู้ใหญ่สักที"

"คุณหลวงอย่าน้อยอกน้อยใจไปเลย" พลอยรีบพูดเอาใจ "ทีนี้ฉันเชื่อแล้วละ ได้เห็นฝีมือคุณหลวงแล้ว"

"ค่อยยังชั่วหน่อย" คุณหลวงพูดแล้วถอนหายใจยาวอย่างพอใจ

ตั้งแต่นั้นมาพลอยนึกถึงบ้านคลองบางหลวงครั้งใด ก็นึกถึงด้วยความสุขสบายใจ รู้สึกเหมือนว่าตัว ได้ทำหน้าที่ให้แก่ใครคนหนึ่ง ที่รู้จักกันมานานแต่มาตกอับลง แล้วพลอยได้เข้าช่วยเหลือต่ออายุให้ยืนออกไปอีก เวลาว่างๆพลอยมักชวนคุณเชยและตาอันกับประไพ นั่งเรือไปเที่ยวที่บ้านเสมอ และถ้าไปครั้งใด ก็มักจะอยู่เสียทั้งวัน กินข้าวที่นั่นอาบน้ำที่

นั่น และขณะที่อยู่ที่นั่น ก็มีความรู้สึกอึดใจว่าตนได้กลับบ้าน และบ้านนั้นเป็นของตนโดยสมบูรณ์ เป็นกรรมสิทธิ์ที่อาจจะยกให้บุตรหลานสืบตระกูลกันได้ต่อไป เหมือนอย่างกับที่ได้ตกทอดมาให้แก่กัน ตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตาทวด

เมื่อพลอยเขียนหนังสือไปเล่าให้ตาอ้อคฟังเกี่ยวกับเรื่องนี้ ตาอ้อคก็ตอบมาว่า

"ลูกดีใจมากที่แม่ได้ซ่อมบ้านที่คลองบางหลวงแล้วเรียบร้อย และบ้านนั้นตกมาเป็นของแม่ ลูกไม่เคยไปที่บ้านนั้นเลย เพราะเมื่อลูกยังอยู่แม่ไม่เคยพาไป แต่ลูกยังจำได้ดีถึงเรื่องต่างๆเกี่ยวกับบ้านนั้น ที่แม่เคยเล่าให้ฟังบ่อยๆ จนรู้สึกเหมือนกับว่า ลูกเคยอยู่ที่บ้านนั้นมาด้วยตนเอง ที่ลูกดีใจมากอีกอย่างหนึ่งก็คือ เท่าที่ฟังจากจดหมายของแม่ รู้สึกว่าแม่มีความสุขมาก ที่ได้เข้าไปจัดการบ้านนี้ แม่มีความสุขที่ไร ลูกก็ดีใจด้วยทุกครั้งไป

โรงเรียนหยุดคราวนี้ลูกไปเยี่ยมพี่อ้นที่ปารีส เพราะลูกชวนเขาให้ข้ามมาอังกฤษแล้ว แต่เขาไม่มา ลูกก็เลยต้องข้ามไปเยี่ยม เพราะมาเมืองนอกด้วยกันสองคนเท่านั้น จะไปทิ้งกันเสียก็ดูกระไรอยู่ พี่อ้นเขาเขียนจดหมายถึงแม่บ้างหรือเปล่า ลูกก็ไม่ทราบ แต่นานๆเขาเขียนมาถึงลูกทีหนึ่ง ลูกชักจะ

ฟังชานอย่างไรชอบกล ลูกเลยตกลงใจจะข้ามไปฝรั่งเศส เพื่อ
ดังกั้นเอาไว้บ้าง เดียวพี่อื่นจะลอยหายไปเสีย"

จดหมายของอ้อฉบับนี้ตรงใจคำพลอยพอดี
โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับตาอื่น จดหมายตาอื่น ที่มีมาจาก
ฝรั่งเศสฉบับหนึ่งทำให้พลอยต้องงง เพราะไม่ค่อยจะเข้าใจ
ในความรู้สึกนึกคิดของตาอื่น ตาอื่นเขียนมาว่า

"ลูกได้มาเมืองนอกนานพอที่จะเห็นบ้างเมือง และ
นิสัยใจคอของคนทางนี้ได้ เมื่อได้เห็นแล้วบางทีก็ท้อถอย
บางทีก็มีกำลังใจ เพราะบ้านเมืองและคนของเขาเจริญกว่า
ของเรามาก เปรียบกันราวฟ้ากับดิน ลูกเห็นของเขาแล้วก็มา
คิดว่า เพราะเหตุไรเขาจึงเจริญมากกว่าของเรานัก ลูกเห็นว่า
เหตุที่ฝรั่งเศสเขาเจริญเร็วขึ้น เพราะเขาเปิดโอกาสให้ราษฎร ได้มี
ส่วนมีเสียง ในการปกครองบ้านเมือง ที่ฝรั่งเศสนี้ราษฎรทุก
คน สนใจกับกิจการบ้านเมืองมาก ไปนั่งตามร้านกาแฟที่ไหน
ก็เห็นแต่คนคุยกันเรื่องนี้ หรือมิฉะนั้นก็อ่านหนังสือพิมพ์
เกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง แม้แต่นักเรียนก็พูดกันถึงเรื่อง
เหล่านี้อยู่เสมอ ที่นี้เขาให้ราษฎรเลือกตัวแทน เข้าไปนั่ง
ประชุมปรึกษาราชการ แล้วก็ตั้งรัฐบาลมาปกครองประเทศ
อีกต่อหนึ่ง รัฐบาลไหนทำไม่ดีเขาก็ติเตียนได้ ถ้าไม่เชื่อฟังก็

ต้องออก คนที่ฝรั่งเศสเขาเสมอกันหมด ไม่มีเจ้าไม่มีไพร่ ไม่มีพระเจ้าแผ่นดิน ใครผิดใครถูกก็ว่ากันไปตามกฎหมาย ทุกคนเขาสนใจอยากให้บ้านเมืองเจริญ เมื่อเขามีโอกาส ที่จะแสดงความคิดได้ และใช้ความสามารถของเขาได้ บ้านเมืองของเขาจึงเจริญทันใจราษฎร ซึ่งผิดกับของเรา เพราะการปกครองของเราไม่เป็นเช่นนั้น ฝรั่งเศสที่เขาเรียนหนังสือกับลูกเขาดำรงเรื่องการปกครองในเมืองไทย บ่อยๆ แต่ลูกก็เฉยเสีย เพราะของเรายังล้าหลังอยู่มาก พุดไปก็อายเขาเปล่าๆ"

เมื่อคุณเปรมได้อ่านจดหมายของตาอื่น ก็รู้สึกว่พอใจมาก พุดกับพลอยว่า

"เห็นไหมล่ะ แม่พลอย ส่งเด็กไปเรียนเมืองนอก มันคืออย่างนี้ เขาสอนให้เด็กมีปัญญาคิดอ่านอย่างคนฉลาด ถ้าเรียนเมืองไทย ป่านนี้ฉันก็ยังไม่มีความคิดถึงเพียงนี้เลย หนังสือฉบับนี้ฉันต้องเอาไปให้เพื่อนๆ ที่กรมอ่าน"

"จะดีหรือคุณเปรม" พลอยท้วง "เด็กกำลังหนุ่มมีความคิดแปลกๆ เรื่องรู้ไปถึงผู้ใหญ่เข้าจะไม่ดีกระมัง"

"เรื่องอะไร" คุณเปรมพุดอย่างไม่เข้าใจ "เรื่องการปกครองเมืองนอกนะหรือ ก็ไม่เห็นเสียหายอะไรนี่ กลับจะดีเสียอีก ฉันได้ยินในหลวงท่านรับสั่งถึงเรื่องเหล่านี้ ในโต๊ะ

เสวยเสมอ เหมือนกับท่านมีพระประสงค์จะสอนให้คนรู้ไว้
แต่ท่านรับสั่งว่า เรื่องนี้ต้องสอนกันไปอีกนาน ทำหุ่นหัน
ปล้นเล่นไปไม่ดี อาจถึงเสียหายแก่บ้านเมืองได้ อย่างเรื่อง
เมืองคูสิทธานีที่วังพญาไทนั่น คนที่ไม่รู้ก็พูดกันเองง่ายๆ ว่า
ในหลวงท่านเล่นบ้านตุ๊กตาเหมือนเด็กๆ แต่พวกเราที่อยู่
ใกล้ซิคู้ดีว่า ท่านมีพระประสงค์จะสอนให้คนรู้ถึงเรื่องการ
ปกครอง ที่เขาทำกันที่เมืองนอก"

"ก็ตามใจคุณเปรม" พลอยพูดคล้อยตาม "ฉันไม่ค่อย
รู้เรื่องอะไรหรอก หนังสือตาฉันฉันอ่านไม่เข้าใจ สู้อ่าน
หนังสือตาออกไม่ได้"

"แม่พลอยรักลูกคนไหนก็เข้าใจแต่คนนั้น ออกแก่ก็
ดีหรอก แต่ฉันเห็นว่าแกร็กความสบายมากไป สู้อันไม่ได้"
คุณเปรมออกปรับแทนตาอัน

"โธ่ ! คุณเปรมหาความ" พลอยร้องขึ้น "ลูกๆฉันก็
รักเท่าๆกันทั้งนั้น ไม่เคยลำเอียงเลย แต่ฉันไม่เข้าใจจริงๆ ฉัน
ก็พูดไป คุณเปรมเสียอีก มักจะลำเอียงเข้าข้างตาอันไม่เข้า
เรื่อง"

"อย่ามาเถียงกันเลยแม่พลอย" คุณเปรมหัวเราะ "ฉันล้อเล่นนะ เด็กมันก็ถูกเราทั้งสองคนนะแหละ เอาจริงเข้าฉันก็รักเท่ากันหมด"

พลอยคิดถึงความเจริญต่างๆที่ตาอันพูดมาในจดหมาย แล้วก็หนักใจ ตาอันบ่นว่าเมืองไทยนั้น ล้าหลังเจริญไม่พอ แต่ความจริงเมืองไทยเท่าที่พลอยเห็นนั้น รู้สึกว่าจะเจริญออกไปไกลกว่าแต่ก่อนมากมาย จนพลอยแทบจะก้าวตามไปไม่ทันอยู่แล้ว จิตใจของคนก็ดี วิธีที่จะพูดจาปฏิบัติตนก็ดี พลอยสังเกตดูเห็นว่า หละหลวมกว่าแต่ก่อน ไม่มีใครคอยถือประเพณีเคร่งครัดอย่างแต่ก่อน ผู้หญิงสาว ๆ สมัยใหม่ รู้สึกว่าจะเก่งในสายตาของพลอย จะพูดจาสิ่งใดหรือกระทำตนโดยทั่วไป ก็สื่อให้พลอยเห็นว่าขาดความระมัดระวัง โดยเฉพาะในการติดต่อกับผู้ชายแล้ว พลอยก็ยังเห็นว่าปล่อยตัวกันจนเกินควร อย่างในงานฤดูหนาว ซึ่งเดี๋ยวนี้ย้อนมามีที่สวนจิตรลดา พลอยก็เห็นผู้หญิงสาว ๆ เดินเที่ยวกับผู้ชายหนุ่มเป็นกลุ่ม ๆ พูดจาหยอกล้อกันเล่นอย่างสนุกสนาน และไปด้วยกัน โคนอิสระเสรี ไม่มีผู้ใหญ่คอยควบคุมอย่างแต่ก่อน ซึ่งทั้งนี้พลอยก็ได้แต่นั่งคิดอยู่ในใจ ไม่กล้าจะพูดให้ใครได้ยิน เพราะกลัวจะถูกหาว่าล้ำสมัย

แต่บางครั้งพลอยก็อดไว้ไม่ได้ ต้องระบายความในใจ ออกมาให้ซ้อยฟัง เพราะเป็นคนอื่นๆเดียว ที่พลอยเห็นว่าเข้าใจ ตน หลังจากที่ได้ไปเที่ยวงานฤดูหนาวกับคุณเปรมที่สวนจิตร ๗มาคืนหนึ่ง ก็พอดีซ้อยออกมาหาจากในวังตามปกติ พลอยก็ พุดขึ้นว่า

"ซ้อยสังเกตหรือเปล่าว่าคนเดียวนี้ไม่เหมือนแต่ ก่อน"

"หา! ว่าไงนะพลอย!" ซ้อยถามอย่างไม่เข้าใจ "ไม่ เหมือนแต่ก่อนยังไง ฉันก็เห็นเขามีหัวเดียว สองแขน สองขา เหมือนแต่ก่อน หรือแม่พลอยไปเห็นคนแปลกประหลาดที่ ไหนมา"

"ไม่ใช่ยังงั้นหรือซ้อย" พลอยตอบ "ฉันหมายถึงว่า คนเดี่ยวนี้เขาทำตัวไม่เหมือนเมื่อครั้งสมัยเรายังสาว"

"งั้นเถอะ" ซ้อยพุด "ฉันมันคนหูป่าตาเถื่อนอยู่แต่ใน วัง ไหนว่าไปถือว่าเขาแปลกไปยังไง"

"ฉันดูเขาโง่ๆ ทำตัวเหมือนแหม่มผู้ชายพายเรือ เขาก็ไม่กระดาก ลูกล้ากันเหลือเกิน สมัยเรานั้นเห็นผู้ชายมีแต่ จะคิดวิ่งหนี สมัยนี้ดูเขาเฉยๆ เห็นเท่านั้นไม่กระดาก ไม่กลัว ฉันดูๆแล้วใจหายใจกว่า ทีเดียว"

"แม่พลอยก็ทำเป็นขวัญอ่อนไปได้" ซ้อยพูด "กาล
สมัยเปลี่ยนไป บ้านเมืองเปลี่ยนไป ศาสนาเรียวลงทุกวัน ใจ
คนก็ต้องเปลี่ยนไปบ้าง ถึงสมัยเราก็เถอะ คนที่เขาทำท่า
เหมือนกับแหม่มก็มีถมไป พวกคุณหญิงคุณนาย เมียทูตที่เขา
เคยไปอยู่เมืองนอก กลับมาถึงเมืองไทย พอมีงานรับเจ้าฝรั่งที่
ไร เขาออกแสดงแหม่มกันออก จำไม่ได้เสียแล้วหรือ"

"มันไม่เหมือนกันนี่ซ้อย" พลอยตอบ "สมัยนั้นใคร
เขาตามผัวไปเมืองนอก เขาก็ไปไว้ผมนุ่งกระโปรง แต่ง
แหม่มที่โน่น พอกลับมาก็ต้องรีบตัดผมสั้น ย้อมฟันดำให้
เหมือนคนอื่น แล้วกิริยามารยาทเขาก็ยังเป็นไทย จะออก
แหม่มก็เฉพาะรับเจ้าฝรั่งอย่างซ้อยว่า เดียวนี้เขาเป็นแหม่มทั้ง
กิริยามารยาทอยู่ตลอดเวลา แม้แต่คนไทยด้วยกัน"

"เรามันแก่เสียแล้วละพลอยเอ๊ย !" ซ้อยพูด "ตาเราจึง
มองเห็นไปเอง ฉันท่านก็ยังเป็นคนอยู่นั้นแหละ จะ
เปลี่ยนแปลงไปบ้างก็แต่ภายนอก อย่างรุ่นเราผู้ใหญ่ก็เคยมอง
ค้อนมาแล้วเหมือนกัน"

"ไม่ถึงอย่างงั้นหรอกซ้อย" พลอยท้วง

"พลอยอาจจะไม่ถึงแต่ฉันมันถึง ฉันรู้ตัวดีว่า
กระบวนแก่งกระบวนจีนโลก อยาจะดันไป ให้มันแปลก

กว่าคนอื่นแล้ว ไม่มีใครเกินฉัน แต่มันก็ไปได้พักเดียว อายุ
มากเข้ามันก็หยุด เดี่ยวนี้เสียอีก พลอยยังเกินไปกว่าฉันที่ไว้
ผมยาว ฉันยังตัดสั้นอยู่แค่นี้ ถ้าฉันเกิดเดี๋ยวนี้ ก็คง
เหมือนกันนะแหละ"

"ซ้อยไม่มีลูกสาว พุดอะไรก็ได้ ฉันเป็นห่วง
ประไพเท่านั้นเอง"

"แล้วตัวอยากตัดจริตไปมีผมมีลูกเข้าทำไม" ซ้อยพุด
เป็นคำสุดท้าย และพลอยก็ไม่มีข้อแก้ตัวต่อไปอีก

บทที่ ๘

ตามปกติตั้งแต่อยู่ด้วยกันมา พลอยก็พยายามเอาใจคุณเปรม และพยายามปฏิบัติตน ให้ถูกกับความประสงค์ของคุณเปรมอยู่เสมอ ถึงจะออกปากทัดทานบ้าง ก็ยอมทำตามใจคุณเปรมในที่สุด พยายามเก็บความรู้สึกส่วนตัวไว้ และถือเอาความเห็นของคุณเปรมในเรื่องที่สิ่งใดจะควรหรือไม่ควรนั้น เป็นใหญ่ แต่มีเรื่องหนึ่งที่พลอยขัดใจทัดทานอยู่นาน เพราะเห็นว่าเป็นการฝืนความรู้สึกของตนจริงๆ เรื่องนั้นก็คือ การเปลี่ยนจากผ้าถุงโจมกระเบนมาเป็นถุงผ้าจีน

วันหนึ่งคุณเปรมพูดขึ้นว่า

"แม่พลอย ฉันเห็นว่าต่อไปนี้แม่พลอยเลิกถุงผ้าเสียทีก็จะดี"

"แล้วกันคุณเปรม !" พลอยร้องเสียงหลง "ทำไมพูดอย่างนั้นล่ะ อยู่ดีๆจะให้ฉันเลิกถุงผ้าเสียแล้ว"

คุณเปรมหัวเราะชอบใจแล้วพูดว่า

"แม่พลอยนี่คงเห็นฉันบ้าพิลึก ! เปล่าหรอก ฉันไม่ได้หมายความว่า จะให้แม่พลอยเลิกถุงผ้าเสียเลย แต่ฉันอยากให้ถุงผ้าจีนแทนผ้าโจมกระเบน"

"ตายจริง ! นี่คุณเปรมเห็นฉันเป็นลาวมาตั้งแต่เมื่อไร" พลอยถามเพราะไม่เข้าใจความหมายของคุณเปรมเลยแม้แต่น้อย

"ในหลวงท่านทรงโปรด" คุณเปรมตอบสั้นๆ แต่ก็เป็นการอธิบายที่มีความหมายลึกซึ้ง "เสด็จท่าน ก็เริ่มทรงผ้าขึ้นแล้ว ข้าหลวงเสด็จเขาก็นุ่งตามทุกคน ฉันก็เห็นว่าแม่พลอยควรจะนุ่งบ้าง"

"ไม่ไหวละคุณเปรม ฉันแก่แล้ว จะได้กลายเป็นตัวตลกไป เด็กๆมันจะหัวเราะเอา ฉันอายุเขา ทำไม่ได้หรอก"

"เรื่องมันไม่ได้อยู่ที่ใจเรา" คุณเปรมพูดเฉยๆ "แต่เราเป็นข้าท่าน ท่านโปรดอย่างไรเราก็ควรจะทำอย่างนั้น"

"โธ่เอ๊ย !" พลอยพูดทำเสียงเหมือนกับจะร้องไห้ "ท่านจะโปรดอะไรก็โปรดได้ ฉันไม่ว่าเลย แล้วก็อยากจะทำตาม แต่ทำไมถึงจะต้องมาโปรด ให้ฉันนุ่งผ้าขึ้นเป็นลาวไปก็ไม่รู้ กรรมเวรแท้ๆทีเดียว"

"ลาวกาวอะไรที่ไหนกันแม่พลอย" คุณเปรมพูดเหมือนกับรำคาญ "คนทางเหนือเขาก็อยู่ในประเทศสยามอย่างเดียวกับเรา เขาก็เป็นคนไทยเหมือนกับเราๆนี่แหละ แม่

พลอยพูดเป็นคนโบราณไปได้ อะไรของเขาดิ เราก็ควรจะเอามาใช้ จะไปมัวกระดากกระเดื่องอยู่ทำไม"

"ฉันไม่ได้กระดากกระเดื่องอะไรหรอกคุณเปรม"

พลอยตอบ "ชั่วแต่ว่าฉันไม่เคย เมื่อยังเด็กๆ เคยเห็นแต่ตำหนักพระราชชายาเขานุ่งผ้าชิ้นกันทั้งตำหนัก พระราชชายาเองท่านก็ทรงผ้าชิ้น ฉันก็เห็นว่าสวยดี ชอบไปดูเสมอ ดูแล้วก็อดนึกชมอยู่ไม่ได้ ยิ่งเวลาท่านทรงแต่งเต็มยศ ทรงผ้าชิ้นยกเงินยกทอง ฉันก็ยังเห็นสวย แต่ตัวฉันเองไม่เคยนึกจะลอง เพราะนุ่งโจงกระเบนมาแต่อ่อนแต่ออก จะมาเปลี่ยนเอาตอนนี้ก็ดูอย่างไรอยู่"

"ก็ไม่เห็นจะมีอะไร" คุณเปรมพูดด้วยน้ำเสียงที่ดูเหมือนเบาใจขึ้น เมื่อได้ยินพลอยรับว่า ตนเห็นผ้าชิ้นนั้นสวย "แม่พลอยก็รับอยู่เองว่านุ่งผ้าชิ้นนั้นสวยดี แล้วจะมัวไปเกียจจนอะไรอีก ลองนุ่งดูเถิด อีกหน่อยก็เคยไปเอง"

"ฉันแก่แล้ว" พลอยตอบอย่างแน่ใจว่าไม่ยอมนุ่งผ้าชิ้นแน่

"แม่พลอยละก็อย่างนี้แหละ" คุณเปรมพูดด้วยน้ำเสียงแสดงความน้อยใจ "อะอะอะไรก็แก้ตัวว่าแก่ ซึ่งความจริงก็ยังไม่แก่เท่าไรหรอก ตามใจฉันหน่อยเถอะน่า แม่"

พลอย จันขอละ ถ้าฉันรับราชการกระทรวงอื่น ฉันก็ไม่ว่า
อะไรหรอก แต่นี่ฉันอยู่ในนี้ รู้อยู่แก่ใจว่าท่านโปรด คนอื่น
เขาก็เริ่มทำตามพระราชนิยามกันแล้ว ฉันจะไม่บอกเมียฉันให้
ทำบ้าง ก็ดูอะไรอยู่"

"ผ้าชิ้นฉันไม่มี" พลอยพูดเสียงอ่อยๆ เพราะเริ่มจะ
เห็นใจคุณเปรมขึ้นมากจริงๆ

"แล้วฉันจะหามาให้ จะเอาเท่าไรก็ได้" คุณเปรม
ตอบอย่างโล่งใจ

แต่ผ้าชิ้นที่คุณเปรมหามาให้กุลีหนึ่งนั้น พอพลอยแก้
ห่อออกก็ใจหาย คุณเปรมจะได้เลือกผ้าชิ้นเหล่านั้น หรือไม่
พลอยก็ไม่ทราบ แต่ถ้าคุณเปรมได้เลือกจริง ความเข้าใจของ
คุณเปรมในเรื่องอายุหรือวัยของพลอยนั้น ก็ต้องแตกต่างกับ
ความเห็นของพลอยเป็นหนักหนา เพราะผ้าชิ้นแต่ละผืนที่
คุณเปรมหามาให้ คูมีสีสันฉูดฉาด บาดตา เหมาะแก่คนที่อยู่
ในวัยสาวรุ่นๆ จะนุ่งมากกว่าคนอย่างพลอย คุณเซยผู้ซึ่ง
เพิกขมามั่งอยู่ด้วย เมื่อพลอยนั่งดูผ้าชิ้นที่คุณเปรมหามาให้
หัวเราะหึๆ แล้วพูดว่า

"สนุกละแม่พลอย ผัวหล่อนช่างหามาให้เมียนุ่งเสีย
จริงๆ อะไรๆ ก็ดีหรอก ฉันกลัวหมามันจะไล่กัดเอา เท่านั้น"

"คุณเอาเถิดคุณเชย" พลอยตอบ "เพียงแต่จะให้ฉันนุ่งผ้าชิ้น ก็หนักใจเอาการอยู่แล้ว แต่ก็ยังเลือกสีเลือกลาย ที่ฉันนุ่งไม่ได้อีก"

"ฉันรู้จักคนที่เขาขายผ้าชิ้นอยู่บ้าง" คุณเชยบอก "แม่พลอยอย่าไปนุ่งพวกนี้ โยนมาให้ฉันทิ้งห่อนั้นแหละ แล้วฉันจะไปเปลี่ยนเขามาให้ เลือกเอาที่มันพอนุ่งได้หน่อย แต่ไหนลองนุ่งดูสักผืนก่อนหรือ ฉันอยากดูว่า แม่พลอยหน้าตาเป็นอย่างไรเมื่อนุ่งแล้ว"

พลอยหยิบเอาผ้าชิ้นผืนหนึ่งมานุ่งลองดูตามที่คุณเชยบอก แล้วก็เหินหวไปมองดูตนเองในกระจกบานใหญ่ ที่ติดอยู่กับข้างฝา ภาพที่เห็นในกระจกนั้น ทำให้พลอยต้องหัวเราะอยู่พักใหญ่ ด้วยความขบขัน ฝ่ายคุณเชยก็มองคุณน้องสาว แล้วหัวเราะขึ้นเช่นเดียวกัน ต่างคนต่างเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในเครื่องแต่งกายนั้น เป็นของไม่สำคัญ เป็นแต่เพียงอารมณ์ชั่วขณะของผู้ใหญ่ ต่อไปก็อาจเลิก หาได้รู้ไม่ว่า ผ้าชิ้นนั้นเมื่อมาถึงแล้ว ก็จะอยู่มาตลอดไป แล้วก็กลับกลายเป็นกระโปรง เป็นสะแล็คยาวสะแล็คสั้น และอื่นๆอีกเป็นอันมาก ที่คนทั้งสองนึกฝันไปไม่ถึงว่า ผู้หญิงไทยจะกล้าหาญนุ่งได้

"ฉันไม่กล้าออกจากบ้านหรือคุณเชย" พลอยพูด
พลาทหัวเราะพลาท "ออกไปแล้วฉันไม่รู้จะตีหน้า อย่างไรถูก
จะนั่งดูเดินเหิน คุณมันผิดไปหมด"

"ฉันก็เห็นใจ" คุณเชยตอบ "ถ้าเป็นฉันก็คงลำบาก
เหมือนกัน เราะหัดที่ฉันได้ผ้าเป็นหมอกกลางบ้าน
ไม่อย่างนั้นก็คงจะต้องนุ่งตามเขาไป"

"กรรมของฉันแท้ๆที่เดียวคุณเชย" พลอยเห็นด้วย
"นี่ถ้าเป็นคนอื่นไม่ใช่คุณเปรม เขาคงไม่บอกให้เมียนุ่ง แต่
ฉันก็ได้ผ้าอย่างนี้ อะไรนิดอะไรหน่อยก็ต้องให้ทันสมัย ฉัน
แทบจะตามไม่ทันอยู่แล้ว ครั้นจะไม่ยอมตาม ก็จะขัดใจกัน
เสียเปล่าๆ"

"ถ้าจะว่าไปฉันก็เห็นใจคุณเปรม" คุณเชยพูด "เมีย
คนอื่นที่เขาอยู่ในนั้นเขานุ่งกันหมด เขาก็ต้องให้แม่พลอย นุ่ง
บ้าง จะไปขึ้นอยู่คนเดียวอย่างไรได้ เสียอยู่อย่างเดียวกับคุณ
เปรมเลือกผ้าชิ้น มันเหลือเกินไปหน่อยเท่านั้น"

อย่างไรก็ตาม อีกสองสามวันต่อมา คุณเชยก็ไปหา
ผ้าชิ้นมาเปลี่ยนให้ สีล้วนลวดลายไม่ฉูดฉาดเท่าชุด ที่คุณเปรม
หามาให้ และพลอยก็ต้องเริ่มตัดเสื้อที่จะเข้ากับผ้าชิ้น แพร
สะพายที่เคยใช้เมื่อยังนุ่งโจงกระเบนนั้น เป็นอันว่าเลิก

เด็ดขาด ในที่สุดพลอยก็เริ่มคุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงในเครื่องแต่งกายครั้งใหญ่ และนุ่งผ้าซิ่น ในเวลาการทำงานกับคุณเปรม จะนุ่งผ้าโจงกระเบนเฉพาะเวลาอยู่บ้าน หรือไปไหนเป็นการล่าถอยเป็นส่วนตัว พลอยรู้สึกค้อยังชั่วอยู่หน่อยหนึ่ง ที่การนุ่งผ้าซิ่นนั้นแพร่หลายไปรวดเร็วเกินคาด แต่พอพลอยเริ่มจะคุ้นกับผ้าซิ่น คุณเปรมก็เลิกสนใจในเรื่องการแต่งกายของภรรยา หันเข้าสนใจกับการแต่งกายของตนเอง และของอื่นบางอย่าง

วันหนึ่ง คุณเปรมจะไปในงานขึ้นบ้านใหม่ของข้าราชการกระทรวงเดียวกัน ที่ได้รับพระราชทานบ้านอยู่ตามปกติงานเช่นนี้ พลอยให้คุณเปรมไปคนเดียว ไม่ค่อยจะไปด้วย และในงานนี้พลอยก็ให้คุณเปรมไป แต่ผู้เดียวอีกตอนเช้าวันนั้น คุณเปรมเอาหีบห่ออะไรกลับบ้านหลายอัน บอกกับพลอยว่าเป็นเสื้อผ้า ที่หามาได้ใหม่ พลอยก็นึกว่าเป็นเสื้อผ้าธรรมดา ยังมีได้มีเวลาที่จะเข้าไปดู ระหว่างที่คุณเปรมแต่งตัวอยู่นั้น พลอยก็นั่งเย็บเสื้อผ้าให้ประไพอยู่ข้างนอก คุณเปรมแต่งตัวเสร็จแล้วก็เดินออกมาจากในห้อง พลอยเหลียวไปดูสามี แล้วก็สะดุ้งสุดตัว ร้องขึ้นว่า

"คุณเปรมจะไปไหนนั่นนะ ! แต่งตัวราวกับรับพระ
อังคาร !"

วันนั้นเป็นวันอังคาร คุณเปรมแต่งตัวด้วยเครื่องสีชมพู
ทั้งชุด คือผ้าม่วงสีชมพู เสื้อชั้นนอกแพรสีชมพู ถุงเท้าแพรสี
เดียวกัน และรองเท้าหุ้มแพรต่วนสีชมพู แม้แต่หมวก
สักหลาดที่คุณเปรมถืออยู่ในมือ ก็เป็นสีชมพู อย่างเดียวกับ
ผ้าม่วงและเสื้อชั้นนอก ของอย่างเดียวกันที่มีได้เป็นสีชมพูไป
ด้วย ก็คือไม้เท้าที่คุณเปรมถืออยู่ในมือ

คุณเปรมหัวเราะชอบใจแล้วพูดว่า

"ฉันแต่งอย่างนี้เป็นอย่างไรแม่พลอย สวยดีไหม"

"ก็สวยดีหรอก" พลอยพูดอย่างเกรงใจ "แต่ทำไมมัน
เข้าชุดกันไปหมดอย่างนี้ ฉันไม่เคยเห็นแบบนี้ ยังบอกไม่ถูก"

"เดี๋ยวนี้ผู้ชายแต่งตัวกันอย่างนี้แหละ" คุณเปรม
อธิบาย "คนที่ไปงานวันนี้ ก็คงจะแต่งอย่างเดียวกันหมด"

"มีสีชมพูโร้ไปทำงานหรือคุณเปรม" พลอยถาม
เพราะไม่รู้จะถามอะไรอีก

"ส่วนมากก็คงจะเป็นอย่างนั้น" คุณเปรมตอบอย่าง
ธรรมดา "และวันพรุ่งนี้เป็นวันพุธ แต่เหมือนกันทั้งตัวอีก"

"แล้ววันอาทิตย์เล่าคุณเปรม ทำอย่างไร"

"แต่งแดง" คุณเปรมตอบหน้าตาเฉยๆ

"แดงหมดตั้งแต่หมวกถึงเกือกทีเดียวหรือ" พลอย

ถาม

"ก็ต้องอย่างนั้น ฉันมีหมดแล้วทั้งเจ็ดสี" คุณเปรม

ตอบ

พลอยดูคุณเปรมอยู่หลายตรลบ แล้วก็พูดขึ้นอย่างอด
ไม่ได้ว่า

"ถ้าแต่งตัวกันอย่างนี้อีกหน่อยผู้หญิงก็คงแพ้ ฉันโล่ง
อกไปอย่าง ที่คุณเปรมเป็นคนขาว ถ้าเป็นคนดำ แล้วแต่งตัว
ชุดวันอาทิตย์ละก็งามหน้าละ คงเหมือนยายกะนังเมื่อ
แผ่นดินก่อน"

"ฉันอุตส่าห์หาเครื่องแต่งตัวให้ถูกสมัยอยู่ตั้งหลาย
วัน พอแต่งเข้าจริง แม่พลอยจะชมสักคำก็ไม่มี" คุณเปรมพูด
อย่างน้อยใจ

"ฉันก็เห็นว่าสวยดีจริงๆนะคุณเปรม ชั่วแต่ว่าตานัน
มันยังไม่เคย เห็นเข้าเป็นหนแรกก็ถามไปอย่างนั้น รู้แบบนี้
แล้ว ฉันจะได้ตั้งตาคอยชมทีละชุด จนครบเจ็ดสี เจ็ดวัน"

คุณเปรมยื่นหมუნไปหมუნมาอย่างเก๋ๆ อยู่อีกพักหนึ่ง
แล้วก็ลงเรือไปขึ้นรถออกจากบ้าน อีกสักครู่ นางพิศก็เดิน
คุบตั๊บขึ้นบันไดมาทรุดตัวลงนั่ง แล้วพูดขึ้นว่า

"คุณพลอย เมื่อกี้ตัวอะไรลงไปจากบนตึก"

"คุณพระต่างหากล่ะพิศ" พลอยตอบ

"อนิจจังทุกข์" นางพิศออกอุทาน "โอ้โฮ! ทำไม
แต่งตัวอย่างนั้นเล่า บ่าวคุณแต่ไกลจำไม่ได้จริงๆ นึกว่าจิวที่
ไหนดมาเดินอยู่"

แต่ความจริงคุณเปรมแต่งกายด้วยสีเดียวกันทั้งชุด เป็น
การทดลองคุณเท่านั้น พอได้มีโอกาสแต่งไปจนครบ เจ็ดชุดเจ็ด
สีแล้ว คุณเปรมก็ดูจะเนือๆ ไป หันเข้าหาผ้าม่วงสีน้ำเงิน
หรือผ้าพื้นสีน้ำเงินบ้าง สีเทาบ้าง และเสื้อนอกขาวๆ เรียบๆ
อย่างแต่ก่อน ความสนใจอันแท้จริงของคุณเปรมไปตกอยู่ที่
ไม้เท้าที่ถือ อันเป็นไม้แก้ว ซึ่งกำลังเล่นกันอยู่ชุกชุมในสมัย
นั้น และซื้อขายกันด้วยราคาแพง คุณเปรมคลังไม้เท้าอยู่นาน
เริ่มสะสมไม้เท้าต่างๆ เป็นอันมาก แต่ที่คั่นเต็นที่สุด
ปรารถนาเป็นที่สุดก็คือไม้แก้ว เมื่อรู้ว่ามิที่ไหนด คุณเปรมก็
จะติดตามไปจนถึง ถ้าเจ้าของไม้ขายก็ขอให้ได้ชม แต่ถ้า
เจ้าของยินดีจะขายแล้ว ถึงจะเรียกราคาเท่าไรคุณเปรมก็ซื้อ

โดยไม่ต้องต่อราคา ไม้แก้วบางอันที่คุณเปรมซื้อมานั้น ทำให้
พลอยต้องสะดุ้งด้วยราคาที่แพงถึงขนาด แต่จะตัดทานก็
ไม่ได้ กลัวคุณเปรมจะหาว่าขัดใจ และคุณเปรมก็มันจะพูดแก้
ตัวไว้ก่อนเสมอว่า

"ถูกหน่อยแพงหน่อยก็อย่าว่าฉันเลย แม่พลอย
เพราะใจฉันรักจริงๆ ถึงจะเสียตางค์ไปในทางนี้ ก็ยังดีกว่า
ทางอื่น เป็นต้นว่าไปแอบมีเมียหน่อย ไม้แก้วนั้นถึงจะแพงก็ไม่
ทำให้แม่พลอยต้องร้อนใจ ถ้าฉันเอาตางค์ออกบ้ำเธอผู้หญิง
เมื่อไร แม่พลอยถึงค่อยว่า"

ได้ยินคำพูดของคุณเปรมเช่นนี้ พลอยก็ได้แต่นิ่งนึกใน
ใจว่า ถึงแม้ว่าคุณเปรมจะใช้เงินเที่ยวบ้ำเธอคนอื่นจริง พลอย
ก็คงจะนิ่งให้อีก จะว่ากล่าวคุณเปรมได้อย่างไร พลอยก็ยังนึก
ไม่ออก แต่ที่พลอยรู้สึกอัศจรรย์ใจและไม่เข้าใจ ก็คือวิธีเล่น
ไม้เท้าของคุณเปรม ไม้แก้วทุกอันที่คุณเปรมซื้อมาด้วยราคา
แพงนั้น เมื่อได้มาแล้วจะได้เอาออกถือ เพื่อให้บิกบานใจ สม
กับความอยากได้ก็เปล่า แต่คุณเปรมกลับให้ต่อสังกะสีเป็น
หลอด ขนาดใหญ่กว่าไม้เท้า แต่ละอันเล็กน้อย เอาน้ำมันใส่
ในหลอดสังกะสีจนเต็ม แล้วก็เอาไม้เท้าลงแช่ทิ้งไว้ ทุกครั้งที่
มีเวลาว่างอยู่กับบ้าน คุณเปรมก็เอาไม้เท้าอัน โนนบ้างอันนี้

บ้าง ขึ้นมาขัดด้วยผ้าหรือหนังนุ่มๆ ตั้งใจขัดไม้เท่านั้น ด้วย
ความประณีตบรรจง ไม่ยอมให้คนอื่นมาแตะต้อง และเมื่อขัด
จนเป็นที่พอใจแล้ว ก็เอาลงแช่น้ำมันต่อไปอีก เพื่อนฝูงที่มา
หาเพื่อขอดูไม้เท่านั้น คุณเปรมดีใจต้อนรับเป็นพิเศษ รู้สึกว่า
จะมีความสุขเหลือล้น เมื่อได้ยินคำสรรเสริญจากปากคนอื่น
ว่า ไม้เท้าอันไหนพิเศษอย่างไร พยายามฟังข้อความที่
คุณเปรมพูด กับเพื่อนฝูงเรื่องไม้เท้าอยู่หลายตรลบ แต่ก็
ไม่สามารถจะเข้าใจได้ว่า ไม้เท้าแต่ละอันนั้นมีคุณสมบัติพิเศษ
แตกต่างกันอย่างไร เพราะถ้อยคำที่พูดกันนั้น พยายามฟังแล้ว
ก็ไม่เข้าใจ คุณเหมือนกับว่าเป็นคนละภาษา และในสายตาของ
พलय ไม้เท้าแต่ละอัน ก็ดูละม้ายคล้ายคลึงกันไปสิ้น ไม่น่าที่
จะต้องตื่นเต็นกันไปถึงเพียงนั้น

พलयเคยปรารภเรื่องนี้กับคุณเชย แต่คุณเชยก็
ไม่สามารถจะให้คำอธิบายอะไรได้ กลับพูดว่า

"คุณหลวงของฉันก็เหมือนกันละแม่พलय คลั่งไม้
เท้าไปกับเขาด้วย เพราะหัดที่มีเพื่อนฝูงเขาให้ ไม่ต้องซื้อต้อง
หาอะไรหรอก แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็นหมอไม้เท้าไปแล้ว ของ
ใครที่ไม่ขึ้นเงา หรือ ไม่มีลวดลาย ก็ต้องส่งมารักษาที่หลวง

โอสถ ทั้งแช่น้ำมันทั้งขังง่วนอยู่วันยังค่ำ ใครจะเจ็บใครจะ
ตายที่ไหน ไม่ต้องรู้เรื่องกันเลย"

คนที่ให้คำอธิบายแก่พลอยได้ดีที่สุด ก็เห็นจะได้แก่พ่อ
เพิ่ม วันหนึ่งพลอยถามพ่อเพิ่มขึ้นว่า

"คุณหลวงเล่นไม้เท้ากับเขาบ้างหรือเปล่า"

"เปล่า" พ่อเพิ่มตอบสั้นๆ แล้วก็หัวเราะ

"อ้าว ! ทำไมไม่เล่นกับเขาบ้างล่ะ ฉันเห็นใครๆเขาก็
เล่นกันทั้งนั้น แล้วคุณหลวงก็เป็นนักเล่นอะไรต่ออะไร อยู่
ด้วย"

"ไม่เล่นละแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "ฉันเล่นแต่ของที่
มีชีวิตชีวา นกเขาบ้างต้นไม้บ้าง คุณันเต็บโต แล้วก็เรียนนิสัย
ใจคอจากมัน บางทีมันก็ให้ความสบายใจได้ แต่ไม้เท้ามัน
เป็นของตาย วางไว้มันก็อยู่เฉยๆ ถือไปถือมามันก็เท่านั้น ถ้า
จะถืออะไรแล้ว ฉันถือไม้ตะพดดีกว่า ดีหัวคนเล่นก็ได้"

"แล้วคนอื่นทำไมเขาจึงตื่นเต้นกันเสียจริงๆ" พลอย
พูดอย่างไม่เข้าใจ

"มันก็เหมือนพวกเครื่องลายคราม หรือตลับงานั้น
แหละ" พ่อเพิ่มอธิบาย "คนเรานั้นชอบประกวดประชัน แข่ง
ดิบแข่งดีกัน แข่งดีกันทางอื่นไม่พอ ก็ต้องแข่งดีกันด้วยของ

คอยประกวดกันว่าใครจะมีของดีกว่ากัน ถ้าไม่ใช่กระเบื้อง
ถ้วยกะลาแตก ก็ต้องเป็นไม้เท้า ต่อก็คงเป็นอื่น แต่ก่อน
นั้นเล่นลายครามกันอยู่พักหนึ่ง ทุ่มเทเงินทองเที่ยวหาซื้อมา
ให้เข้าชุดไว้แข่งกัน ว่าของใครจะดีกว่าของใคร แล้วอยู่มาก็มี
คนสั่งเข้ามาจากเมืองจีน ออกขายเป็นชุดๆ คายคืนเข้าก็จืดไป
เอง เดียวนี้ก็กลายเป็นไม้แก้ว แล้วอีกหน่อยก็คงจืดไปเอง
เรื่องก็จะแข่งดี อวดมั่งอวดมีกันเท่านั้น ถ้าจะเล่นให้สนุกแล้ว
ฉันว่าเอาเงินมากองเปรียบเทียบดีกว่า ว่าของใครจะกองโตกว่า
กัน ฉันเล่นกับเขาด้วยไม่ได้หรอกแม่พลอย เพราะฉันไม่มี
เงินจะมากอง ถึงจะมีฉันก็ไม่เอามากองอวดใคร เอาไปใช้ทาง
อื่นดีกว่า เป็นต้นว่ากินเหล้าให้มันหมดๆ ไป หมดแล้วก็ไม่
ต้องเดือนร้อน ต้องคอยประกวดประชัน เหมือนคนมีเงิน
ทั้งหลาย ที่เขาต้องเดือนร้อนกันอยู่ทุกวัน"

คำอธิบายของพ่อเพิ่มก็นับว่าใกล้ต่อความจริงอยู่มาก
การแต่งกายในสมัยนั้นก็ดี การกินอยู่อย่างฟุ่มเฟือย การใช้
จ่ายอย่างฟุ้งเฟ้อ ตลอดจนการประกวดประชันแข่งดีกันตาม
คำพ่อเพิ่ม เป็นสัญลักษณ์ของยุคที่บริบูรณ์ เป็นเครื่องหมาย
ว่าทุกคนในสมัยนั้น อาศัยความสมบูรณ์พูนสุขของบ้านเมือง
อันเป็นผลของการกระทำในยุคก่อน ได้ใช้ชีวิตประจำวัน

อย่างสุขกายสบายใจ ปราศจากปัญหา ปราศจากความขี้ใจ
และด้วยความรู้สึกอันแน่นอน ปราศจากความวิตกกังวล
คนที่ใช้ชีวิตหรูหราที่สุดในขณะนั้น เห็นจะได้แก่คนที่อยู่ใน
พระราชสำนัก หรือคนที่อยู่ใกล้ชิดพระราชสำนัก คนเหล่านี้
มีความเป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือย มีชีวิตที่เต็มเปี่ยมบริบูรณ์
ปราศจากความคับแค้นใดๆ บางครั้งก็แสดงออกมาถึงความ
บริบูรณ์นั้น ในลักษณะแปลกๆ วันหนึ่งพลอยนั่งรถ ไปธุระ
กับคุณเปรมในตอนบ่าย เห็นชายหนุ่มหน้าตาดีคนหนึ่ง นุ่ง
กางเกงแพรสี คาดเอวด้วยผ้าแพรสี ปล่อยชายยาว สวมเสื้อ
นอกแพรฝรั่งเศส แต่เปิดกระดุมตลอดแถว ทำให้มองเห็นเสื้อ
ชั้นในคอกกลม ทำด้วยแพรบางๆ และเสมาทองคำอักษรพระ
ปรมาภิไธย ซึ่งแขวนอยู่ข้างใน ชายหนุ่มคนนั้นจี
จักรยานยนต์ ขับสวนทางไปด้วยความรวดเร็วน่าใจหาย และ
นั่งอยู่บนจักรยานยนต์ด้วยท่าทางอันผิดปกตินุษย์ คือห้อย
ขาลงเพียงข้างเดียว อีกข้างหนึ่งพับพาดไว้บนตัวรถ พลอย
เห็นความเร็วที่ชายหนุ่มนั้นขับรถ ก็สะดุ้งตกใจกลัวจะเป็น
อันตราย เหลียวไปมองหน้าคุณเปรม แต่คุณเปรมก็หัวเราะ
หึๆ บอกชื่อชายหนุ่มคนนั้น และบอกว่าเป็นมหาเดเล็กหลวง

"เขารำอินทรีชิตได้สวยไม่มีตัวจับ" คุณเปรมพุดเป็น
เชิงบอกคุณวุฒิของชายหนุ่มผู้นั้น

แต่ความหรรษาฟุ้งเฟ้อในราชสำนักสมัยนั้น มิได้มี
ใครเห็นเป็นของเสียหาย และมิได้มีใครมองดู ด้วยสายตาที่มี
ความอิจฉาริษยา ตรงกันข้าม คนส่วนมากกลับมองดูความ
เป็นอยู่อย่างนั้นแล้ว เห็นเป็นมาตรฐานที่จะต้องดำเนินตาม
การแต่งกาย กิริยามารยาท ตลอดจนวิธีการพูดจา และอาหาร
การกิน และเหล่าหรือบุหรี่ยุคต่าง ๆ นั้น มักจะมีความนิยม
เกิดขึ้นในราชสำนักก่อน แล้วแพร่หลายออกไปโดยทั่ว ที่เป็น
เช่นนี้ก็เพราะมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนทั่วไปนั้น อยู่ใน
ระดับดีพอที่จะไม่เกิดความเคียดแค้นน้อยใจ ในความสุขของ
คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และประการที่สอง ราชสำนักในสมัยนั้น
เป็นราชสำนักเปิด และเปิดด้วยความกว้างขวาง ไม่จำกัดชั้น
วรรณะ หรือชาติตระกูลของผู้ที่จะเข้าไปอยู่ในนั้นได้ คนใดก็
ตาม ที่ปฏิบัติตนต้องพระราชอัธยาศัย หรือมีผู้ใหญ่ถวายเป็น
หรือฝากฝังกับคนที่ใกล้ชิด ก็มีโอกาที่จะได้เข้า
พระราชสำนัก มีโอกาที่จะบำเพ็ญตนให้รุ่งเรืองต่อไป
โอกาสนั้นมีเท่ากันสำหรับคนทุกคน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเกิด
มาเป็นเจ้านายในราชตระกูล หรือเป็นยากจนเจียมใจ

สิ่งที่เลื่องลือพูดถึงกันอยู่ทั่วไป ก็คือพระราชหฤทัยอันเต็มไปด้วยพระเมตตา เพื่อผู้แก่คนทั้งปวง ใครที่มีทุกข์ใครที่ขาดแคลน ถ้าหากแสดงความทุกข์ความขาดแคลนนั้น ให้ถึงพระเนตรพระกรรณ จะต้องได้รับพระมหากรุณาธิคุณแทนทุกคนไป ทุกวันจะต้องมีข่าวว่า คนโน้นได้รับพระราชทานที่ คนนั้นได้รับพระราชทานบ้าน คนนี้ได้รับพระราชทานเงิน หรือของมีค่าอื่น

"ในหลวงแผ่นดินนี้ท่านเหมือนพระเวสสันดรดี ๆ นี้เอง คุณเปรม" พลอยปรารภขึ้นกับสามีวันหนึ่ง

"ยิ่งกว่าพระเวสสันดรเสียอีก แม่พลอย" คุณเปรมตอบ "พระเวสสันดรท่านให้เฉพาะแต่ของที่ท่านมี แต่เจ้านายของฉันบางทีท่านก็พระราชทาน ทั้งที่ท่านยังไม่มีด้วยซ้ำไป ฉันเคยเห็นคนเขาขอพระราชทานเงิน แต่เงินที่เขาขอนั้นมากไป เงินที่มีอยู่ไม่พอ เลยต้องพระราชทานให้เขาเป็นงวด ๆ เหมือนกับใช้หนี้จนครบ ตามที่ขอ"

คุณเปรมหยุดนิ่งครู่หนึ่งแล้วพูดต่อไปว่า "ฉันเห็นน้ำพระทัยท่านแล้ว เลยขอพระราชทานอะไรไม่ลง แต่แรกเคยนึกว่าจะถวายตาอัน ให้เป็นนักเรียนทุกส่วนพระองค์ ถ้าฉันขอก็คงจะได้ แต่คิดไปก็ไม่ขอละ ฉันสงสารท่าน คนอื่นๆที่

ได้รับพระมหากรุณา เขากินอยู่กับฟุ่มเฟือยไม่ต้องอนาทร
ร้อนใจ แต่พระองค์ท่านเองเสียอีก ทรงอยู่อย่างง่ายๆ ลำพัง
แต่พระองค์เองก็หมดเปลืองไม่เท่าไร เสวยก็นิดๆหน่อยๆ
เครื่องคั้นเย็นๆ ชืดๆ ไม่เป็นรส สนับเพลบางที่ก็ขาด บางที่ก็
ทรงภูษาแดงผืนเดียว ประทับทรงพระอักษา เขาตั้งน้ำบาร์เลย์
ไว้ถ้วยหนึ่ง นำยาอุทัยถ้วยหนึ่ง ก็เสวยไปจนหมด ไม่เห็น
เรียกร้องอะไร ฉันทึกๆดูแล้วเห็นว่า รายจ่ายส่วนพระองค์
เท่านั้น ขนาดนั้นก็ถวายได้ ไม่แพงเกินกว่าที่จะรับเป็น
อุปฐากพระองค์หนึ่งเลย"

เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระราชจริยาวัตร และพระราช
อัธยาศัยของพระเจ้าอยู่หัวแผ่นดินนี้นั้น พลอยได้รู้จากปาก
คุณเปรมเป็นส่วนมาก และทุกครั้งที่คุณเปรมพูดถึงก็พูดด้วย
ความนิยม และความเคารพเลื่อมใส โดยสุจริตใจ คุณเปรมไม่
เคยวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่คุณได้รู้ได้เห็นมานั้น ในทางที่จะเสื่อม
เสียพระเกียรติยศ แม้แต่ครั้งเดียว พลอยเคยถามคุณเปรมว่า
ระหว่างแผ่นดินนี้กับแผ่นดินก่อนคือพระพุทธเจ้าหลวงนั้น
คุณเปรมมีความเห็นอย่างไร คุณเปรมก็ตอบว่า

"เรื่องนี้พูดยากเสียจริงๆ แม่พลอย แผ่นดินก่อนนั้น
ฉันเกิดมาในแผ่นดินของท่าน พอลืมตาขึ้นมา ก็เห็นท่านเป็น

พระเจ้าแผ่นดินอยู่แล้ว รู้สึกว่าท่านเป็นผู้ใหญ่เหลือเกิน มีแต่
ความเกรงกลัวเสียเป็นที่สุดที่แล้ว และเห็นว่าตัวเองเป็นเด็ก
ที่ไม่มีความสำคัญอะไรเลยอยู่จนสิ้นแผ่นดิน ถ้าจะเปรียบไป
ในเวลานั้น ก็เหมือนคนที่ยังอยู่ในอ้อมอกพ่อแม่ ยังไม่ได้
ออกจากบ้านไปปกครองตัวเอง แต่แผ่นดินนี้ฉันเคยเห็นท่าน
มา ตั้งแต่ทรงเป็นทูลกระหม่อม โตแล้วก็เป็สมเด็จพระบรม
ฯ จนได้เสด็จขึ้นเสวยราชย์ ความรู้สึกที่ว่าท่านเป็นผู้ใหญ่ อยู่
สูงสุดเอื่อนั้นก็ไม่มี จะเพ็ดทูลสิ่งไรก็ไม่ถึงกับประหมา
กลัวเกรงจนสิ้นไปทั้งตัวอย่างแต่ก่อน มีความเคารพตรงที่ว่า
ท่านเป็นลูกของเจ้านาย และในฐานะที่ท่านเป็นพระเจ้า
แผ่นดินเป็นเจ้าชีวิต มีความกตัญญู ที่ว่าเชื้อสายของท่าน ได้
ปกครองชุบเลี้ยงให้พ่อแม่ของเรา มีความสุขความเจริญมาแต่
ก่อน แต่พอได้รับราชการนานไป ยิ่งได้เห็นได้ใกล้ชิด ก็ยิ่งทั้ง
รักทั้งบูชาท่านอย่างอธิบายไม่ถูก อย่างแผ่นดินก่อนก็ใช้ว่า
ฉันไม่รักท่าน แต่ถ้าใครถามก็ตอบได้ทันทีว่ารักท่านอย่างพ่อ
แต่ว่ามากกว่าพ่อตัวจริงๆ เมื่อสวรรคตฉันก็เสียใจ เหมือนกับ
ว่าเดือนตะวันดับไป แล้วจะไม่มีวันโผล่ขึ้นมาอีก แต่แผ่นดิน
นี้ฉันอธิบายได้ยาก ใจหนึ่งนั้นเคารพเลื่อมใส เสียเป็นที่สุด
เพราะท่านเป็นคนดีคนฉลาด มีความรู้กว้างขวางมากกว่าใคร

ทั้งหมดที่ฉันได้เคยเห็นมา ความนับถืออย่างนี้ จะเปรียบกับ
ความนับถือครูบาอาจารย์ก็ไม่ได้ เพราะความรู้ที่ครูบา
อาจารย์ให้ เป็นแต่บางอย่างแล้วก็มีหมดมีสิ้น แต่ความรู้ที่ฉัน
ได้จากท่านนั้น กว้างขวางเกินที่จะประมาณ ไม่มีวันหมด และ
ไม่มีที่จะทันท่านได้ ส่วนความรักที่ฉันมีต่อท่านนั้น ยิ่ง
อธิบายยากไปใหญ่ บางเวลาฉันรักท่าน อย่างไม่เคยรักอะไร
มาแต่ก่อน รู้สึกว่าความรักทั้งหมดที่มีต่อบ้านเมือง ตลอดจน
ลูกเมียญาติวงศ์ไปรวมอยู่ที่ท่านพระองค์เดียว ท่านจะทรงใช้
ให้ทำอะไร ฉันก็ทำถวายได้ แม้แต่ชีวิตก็ถวายได้ เพราะความ
ที่ฉันรักท่านเช่นนี้ และเพราะความรักอันนี้อีกนะแหละ ที่ทำ
ให้ฉันมีความกระตือรือร้นอยากทำดี อยากทำประโยชน์
ให้แก่บ้านเมือง อยากหาวิชาความรู้ใส่ตัว ให้สมกับที่ได้เป็น
ข้าของท่าน แต่บางเวลาท่านทรงแสดงน้ำพระทัยออกมา
บางอย่างให้เห็น ฉันก็รักท่านและเห็นพระทัยสงสาร
เหมือนกับเวลาที่เรานี้รักพี่น้องคนรู้จักที่ใจดีเจตนาดี แต่มี
คนอื่นเขาถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบ และเจ้าตัวก็ 모르ทัน
เพราะเจตนาดีของตัวเองนั้น บดบังมิให้เห็น ความชั่วของคน
อื่น เวลาที่รู้สึกเช่นนี้ก็สงสารท่านใจจะขาด อยากจะเข้าไป
ปกป้องคุ้มครองท่าน เหมือนกับว่าท่านเป็นเด็กๆ ที่ถูกคนอื่น

รังแก แต่ก็ก็มีบางเวลา บางเวลาที่ท่านสบายพระทัย ตรัสเล่นหัว รับสั่งคุยอย่างเป็นกันเองกับคนที่เฝ้าอยู่ เวลาจะทรงกระสรวล เวลาที่ทรงกริ้วกริม ตรัสหยอกล้อใครต่อใคร ฉันก็ได้แต่นั่งมองคุณท่านแต่ห่างๆ คุณทำอะไรก็ไม่จืด ท่านช่างน่ารักน่าเอ็นดูจับจิตจับใจเสียจริงๆ ในเวลาอย่างนี้ ฉันก็รักท่าน หลงท่าน เหมือนกับรักผู้หญิง ได้พบได้เห็นท่านในเวลาเช่นนั้นก็มีแต่ความชื่นใจ สรุปความแล้ว ในหลวงแผ่นดินนี้ ท่านมิใช่คนธรรมดาสามัญ ที่ใครได้พบเห็นแล้วจะเกิดแต่อารมณ์อย่างเดียวเป็นประจำ แต่ทุกคนจะต้องเกิดอารมณ์ต่างๆ อย่างรุนแรงหมุนเวียนเปลี่ยนไป ไม่มีที่สุขที่สิ้น ฉันไม่เคยพบเคยเห็นคนอื่น ที่เป็นอย่างนี้ นี้พูดกันตามความเป็นจริง อย่างแม่พลอยนี้ฉันก็รัก และรักมาเท่าไรแม่พลอยก็ต้องรู้ แต่สำหรับแม่พลอยฉันรักอย่างเดียว คงเสียดวงวาตลอคมา เป็นอารมณ์รักอย่างเดียวไม่มีเปลี่ยน ถึงจะมากขึ้น ก็เป็นอารมณ์รักอันเดิมนั่นเอง ผิดกับที่ฉันรู้สึกต่อท่าน"

"คุณเปรมเคยกลัวท่านหรือไม่" พลอยถาม

"จะว่ากลัวก็กลัวเสียเป็นที่สุด" คุณเปรมตอบ "แต่ความกลัวเกรงที่ฉันรู้สึกนั้นก็แปลกอีก แต่แรกนั้น ฉันกลัวท่านมาก เวลาไม่พอพระทัย พระโลหิตขึ้นตามพระนลาฏ

เหนือพระชนงแดงขึ้นมา ฉันใจคอไม่ดีเลย ยิ่งเวลาเหลือบ
พระเนตรเขี้ยวปีคมาทางเรา ฉันแทบจะมุดแผ่นดินหนี แต่ฉัน
มานึกๆก็รู้ตัวว่าความจริง ฉันไม่ได้กลัวท่านหรอก ฉันกลัว
สมเด็จพระพันปีที่อยู่ในพระองค์ท่านเห็นจะถูกกว่า เพราะ
ท่านเหมือนกันเหลือเกิน ในบางเวลา แต่ต่อมาฉันก็เลยกลัว
จริงๆ จะเรียกว่ากลัวก็ไม่ได้ เรียกว่าเกรงจะถูกกว่า เพราะคน
ที่ถูกกริ้ว ก็มักจะผิดจริงๆ ไซ้ว่าท่านจะกริ้วไปตามเรื่องก็
เปล่า ยิ่งเวลาออกงานออกการมีผู้คนมาก ท่านไม่กริ้วให้ใคร
เห็นเลย ใครทำอะไรผิดก็ทอดพระเนตรมองยิ้ม แล้วกลับมา
ข้างในจึงจะกริ้ว และถ้าลงได้กริ้ว แล้วเป็นกริ้วใหญ่ทีเดียว
แต่ฉันก็เห็นพระทัยท่าน ตรงที่ท่านอุตสาห์ไว้หน้าเรา ไม่กริ้ว
ให้คนข้างนอกได้ยิน ซึ่งถ้าหากท่านจะทำจริงๆ ก็ทรงทำได้ ก็
เมื่อท่านอุตสาห์อดทนเก็บเข้ามากกริ้วถึงข้างใน ไม่ให้เราต้อง
เสียเหลี่ยมอับอายขายหน้าเขา ฉันก็ถือว่าท่านกริ้วเพราะท่าน
อยากให้เราดี เมื่อกริ้วแล้วก็แล้วกันไป เราก็ควรจะทำจดจำไว้
ไม่ให้ต้องเดือดร้อนพระทัยอีก ด้วยเหตุอย่างนี้ ฉันจึงได้เกรง
ท่านมาก ถ้าหากว่าท่านไม่เป็นอย่างนี้ แต่กริ้วแหวหวาอยู่
ตลอดเวลา ก็จะเป็นเรื่องธรรมดาไป ฉันก็คงไม่กลัวเกรง
เท่าไรนัก"

พลอยได้ยินถ้อยคำของคุณเปรมแล้วก็พอจะเข้าใจได้ว่า เพราะเหตุใดตั้งแต่ปลัดแผ่นดินมาจนถึงบัดนี้ คุณเปรมจึงได้ เปลี่ยนไปมาก จนเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นคนละคน และแม้แต่ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่พลอยเห็นอยู่ทั่วไปในแผ่นดินนั้น ก็ เป็นเพราะมูลเหตุสำคัญนั้นเปลี่ยนไป เป็นเรื่องของความ แตกต่างอย่างสำคัญ ในระหว่างแผ่นดินทั้งสอง

วันหนึ่งช้อยออกมาเยี่ยมที่บ้าน หอบขนมและของกิน ต่างๆ ที่จะหาได้เฉพาะแต่ในวังมาฝากเต็มตะกร้า ช้อยมาคุยที่ บ้านเมื่อใด วันนั้นก็เป็นที่พลอยรู้สึกสนุกสบายใจเป็น พิเศษ เพราะช้อยมักจะมีข่าวแปลกๆ และความเห็นแปลกๆ มาเล่าให้พลอยฟังเสมอ คราวนี้พลอยก็มีได้พลาดหวังที่จะได้ รู้เรื่องแปลกๆ เพราะเมื่อได้คุยกันด้วยเรื่องทุกข์สุขธรรมดา อยู่พักใหญ่ๆ ช้อยก็พูดขึ้นว่า

"พลอย คุณเปรมของพลอยนี่ เมื่อเป็นคุณพระจัน มาแล้ว เปลี่ยนไปอย่างไรบ้างหรือเปล่า"

"ก็ไม่เห็นเปลี่ยนไปอย่างไรนี่ช้อย" พลอยตอบ
"ทำไมถึงเพิ่งมาถาม"

"ฉันอยากรู้ว่า ผู้ชายเขาเป็นอย่างไรเมื่อเป็นคุณพระ"
ช้อยตอบหน้าตาเฉย "เพราะเดี๋ยวนี้ ผู้หญิงก็เป็นคุณพระได้
เพื่อฉันได้เป็นพระเป็นพระยาขึ้นมาบ้าง จะได้ทำตัวถูก"

"ไอ้ ! ช้อยเอาอะไรมาพูด" พลอยร้องอย่างไม่เชื่อ
"ช้อยนี่ยังไม่มันแก่เท่าไรหรอก ก็ซั๊กจะหลงจนเลอะ ไปเสียแล้ว
ผู้หญิงที่ไหนจะเป็นพระเป็นพระยาได้ ฉันเคยเห็นแต่เป็นคุณ
เฒ่าแก่หรือเป็นท้าวนาง คนธรรมดา อย่างสูงก็เป็นคุณหญิง
หรือเป็นท่านผู้หญิง หรือมิฉะนั้นก็เป็นเจ้าจอมหม่อมห้าม
ผู้หญิงที่ไหนจะเป็นพระ เป็นพระยา ฉันไม่เชื่อหรอก"

"อ้าว ! บอกให้จริงๆ กลับไม่เชื่อ" ช้อยหัวเราะ
"เดี๋ยวนี้มีคุณพระเป็นผู้หญิงตั้งสองคนแล้วละ" แล้วช้อยก็เล่า
ข้อเท็จจริง ที่ได้โปรดเกล้าฯ ตั้งให้สุภาพสตรีคนใดเป็น "คุณ
พระ" และมีราชทินนามว่าอย่างไรบ้าง

"แล้วทำหน้าที่ราชการอะไรเล่าช้อย" พลอยถาม
เพราะยังไม่เข้าใจอยู่นั่นเอง "ทำราชการอย่างผู้ชายธรรมดา
จ๋าหรือ"

"ไม่ใช่หรอก คนละอย่าง" ช้อยตอบ "ถ้าจะเรียก
อย่างสมัยเรา ก็เห็นจะเป็นเจ้าจอมกระมัง"

"แล้วทำไมท่านไม่เรียกว่าเจ้าจอม ทำไมจะต้องตั้งเป็นคุณพระ ฉันกระดากปากเรียกไม่ค่อยลง"

ซ้อยหัวเราะแล้วก็พูดว่า "แม่พลอยนี่ก็ล้ำสมัยอยู่ไม่มีวันสร้าง ฉันอยู่กับคนโบราณทุกวันเสียอีก ยังสมัยใหม่กว่า สมัยนี้ท่านโปรดใคร ก็โปรดจริงๆ ไม่เหมือนแต่ก่อน ท่านก็ต้องยกย่องของท่านให้สูงเป็นพิเศษ อย่างเจ้าจอมที่เคยรู้จักนั้นมา มากคาดคั้น และฟังคุณมันคร่ำครึล้ำสมัย สมัยนี้จึงต้องตั้งให้เป็นคุณพระ ให้ฟังคุณผิดกว่าแต่ก่อน และบางทีเมื่อเริ่มมีคุณพระแล้ว จะเป็นอะไรต่อไปก็ได้ ถ้าเป็นเจ้าจอมอย่างแต่ก่อนแล้ว ก็ตายตัว อย่างดีก็เป็นเพียงเจ้าจอมมารดา ไม่มีทางจะรุ่งเรืองไปกว่านั้นได้"

"ฉันไม่ค่อยเข้าใจหรอกซ้อย" พลอยพูดอย่างอ่อนใจ "ท่านจะตั้งใครเป็นอะไรก็ช่างเถิด แล้วเสด็จของซ้อย เป็นอย่างไรล่ะ"

"ท่านก็อยู่อย่างนั้นนะแหละ" ซ้อยว่า

"อ้าว ก็ไหนฉันเคยได้ยินเขาว่าสมัยนี้ท่านจะมีแต่องค์เดียว..." พลอยพูดอย่างสงสัย

"ฉันก็ไม่รู้เหมือนกัน" ซ้อยตอบ "เคยได้ยินว่าอย่างนั้น แต่เดี๋ยวนี้ดูจะงอกเงยมากขึ้นเสียแล้ว ดูๆ ไปก็ทำท่า"

เหมือนจะหันไปหาแบบเก่า ซึ่งฉันก็เห็นว่าดีเหมือนกัน รุ่งวัง
จะได้ครีกกรีนขึ้น เคียวนี้เจียบเหงา เหมือนป่าช้า น่ากลัวจะ
ตายไป"

ตั้งแต่ช้อยมาเกริ่นข่าวไว้แต่วันนั้นเป็นต้นมา พลอยก็
ได้ยินข่าวเกี่ยวกับข้างในของแผ่นดินใหม่อยู่เรื่อยๆ จากหลาย
กระแส แต่ละคนที่มาบอกข่าวมักจะพูดด้วยเสียงกระซิบ และ
ก็มักจะพูดไปในการทำนองตื่นเต็น ข่าวนั้นเกี่ยวกับคนนั้นขึ้นคน
นี้ตก ข่าวทรงพระครรภ์ ข่าวทรงสถาปนาพระยศพระวร
ราชชายา แล้วก็เลื่อนขึ้นไปจนถึงพระบรมราชินี ระยะเวลา
นั้นก็ล่วงเลยไปเรื่อยๆ วันเดือนปีผ่านไปไม่มีหยุดยั้ง ตาอัน
เข้าเรียนกฎหมายที่ฝรั่งเศส สอบได้ปีแรกแล้ว อีกราวๆสองปี
ก็จะเรียนสำเร็จกลับบ้าน ตาออกเรียนจบโรงเรียนที่อังกฤษ
และจะได้เข้าเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยต่อไป ส่วนตาอันนั้น
เหลืออีกไม่กี่เดือน ก็จะจบโรงเรียนนายร้อยออกเป็นทหาร
ประโพนนั้นก็เริ่มจะแตกเนื้อสาวขึ้นมาทุกวัน ทำให้พลอยต้อง
มองดู ด้วยความเป็นห่วง

วันหนึ่งพลอยนั่งสาธยายอยู่ที่หน้ากระฉากในตอนเช้า
หลังจากที่ได้อาบน้ำแล้ว ตาเหลือบไปเห็นอะไรขาวๆ ติดอยู่ที่
ที่ศีรษะ พอยื่นหน้าเข้าไปมองใกล้ๆกระฉาก และเอามือหยิบ

ออกมาดู เมื่อเห็นแล้วพลอยก็วางหวี และนั่งมองหน้าตัวเอง
อยู่อีกนาน เพราะสิ่งที่เห็นนั้นเป็นผมของตัวเองที่หงอกอยู่
สองเส้น ติดอยู่กับผิวหนัง สูงกว่าขมับข้างขวาเล็กน้อย ผม
หงอกเพียงสองเส้นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญเลย แต่ก็เป็
นสัญญาณอันแรก ที่พลอยได้รับ แสดงถึงความชราที่ก้าวย่าง
เข้ามาสู่ตนอยู่ทุกขณะจิต พลอยได้เห็นแล้วก็อดใจหายมิได้
และรู้สึกตัวทันทีว่าตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ทางเดินแห่งชีวิต
ของตนนั้นจะเป็นทางเดินลง มากกว่าที่จะเป็นทางเดินขึ้น
พลอยหวีผมเสร็จแล้ว ก็เลือกสีเสื้อผ้าที่จะหยิบมานุ่งในวัน
นั้น ด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๑)

ปัญหาเกี่ยวกับวิชาชีพที่ตาอ้อควรจะเรียนเมื่อเสร็จโรงเรียนธรรมดาแล้วนั้น เป็นปัญหาที่คุณเปรม และพลอยต้องปรึกษาหารือ ถกเถียงกันอยู่หลายวัน

"จะให้เรียนทหารไม่ได้" คุณเปรมพูดขึ้น "เพราะอันเขาเป็นอยู่คนหนึ่งแล้ว ฉันมีลูกไว้เป็นทหารคนเดียว ก็คงจะพอ"

"ถูกแล้วคุณเปรม" พลอยตอบ "ถึงแม้จะไม่มีตาอันเป็นทหาร คุณเปรมจะให้ตาอ้อเป็นแทนก็คงจะไม่สำเร็จ คนอย่างตาอ้อแก่ไม่มีท่าทาง หรือนิสัยว่าจะเรียนทหารได้เสียเลย"

"เรื่องนั้นก็ช่างเถิด ถ้าให้แก่เป็นจริงๆ แก่ก็คงจะไปกับเขาได้" คุณเปรมพูดแล้วก็พูดต่อไป หลังจากนั้นก็อยู่ครู่หนึ่ง "จะให้เรียนกฎหมายอีกคน ก็จะไปซำกับตาอัน...เอ ! จะให้เรียนอะไรดีลูกคนนี่"

"ทำไมคุณเปรมไม่ถามเจ้าตัวเขาตัวเอง" พลอยแนะนำขึ้น

"ก็ดีเหมือนกัน" คุณเปรมตอบ "แต่ฉันไม่ค่อยไว้ใจเลยลูกคนนี่ ความคิดมันแปลกๆ ไม่เหมือนกับคนอื่น เดี่ยว

มันไปเลือกเรียนวิชาวิถิตถาร พิลึกพิลันเข้ามา จะเลยทำมาหา
กินไม่ได้ จะพาพ่อแม่ต้องลำบากไปด้วย แต่แม่พลอยจะลอง
ถามดูก่อนก็ได้ แล้วอย่างไรบอกให้ฉันรู้ทีหลัง"

เมื่อพลอยมีหนังสือไปถามความสมัครใจตาอ้อคิดว่า
เรียนวิชาอะไรต่อไป ในที่สุดพลอยก็ได้รับตอบ กลับมาว่า

"แม่ที่รักของคุณ

เรื่องวิชาของคุณที่แม่ถามมานั้น แต่แรกลูกเองก็ยังไม่
คิด เพราะนึกว่าที่บ้านจะบอกมา แม่ก็คงจะรู้ดีแล้วว่า ใน
เรื่องคิดอะไรต่ออะไร สำหรับกาลข้างหน้า ลูกเป็นที่พึ่งแก่ตัว
ไม่ได้เลย ไม่เหมือนพี่อื่นกับพี่อื่น ซึ่งเขารู้ตัวเขามาแต่ยังเป็น
เด็กว่าเขาอยากเป็นอะไร สำหรับลูกเองนั้น รู้แต่เพียงว่าอยาก
เป็นลูกของแม่ไปตลอด อยากอยู่ใกล้ๆแม่ และถ้าทำได้อย่าง
นั้นลูกก็คงไม่อยากจะทำอะไรอีก แต่คุณพ่อท่านคงไม่ยอม
เพราะฉะนั้นเมื่อได้รับจดหมายของแม่แล้ว ลูกจึงต้องใช้
ความคิดอย่างมากมาย กว่าที่เคยได้ใช้มาแต่ก่อน คิดเท่าไรก็
คิดไม่ออก ลูกนั่งคิดนอนคิดอยู่ตั้งหลายวันก็คิดไม่ออก ใน
ที่สุดลูกก็ตั้งปัญหาถามตัวเองว่า ที่มาเมืองนอกกับเขาคราวนี้
มาเรียนอะไรกัน และในทันใดนั้นก็มึนงง เหมือนกับใครมา
ตอบให้ดังๆว่า "มาเรียนหนังสือ" เท่านั้นเองลูกก็มองเห็นทาง

ข้างหน้าไปโดยแจ่มใสได้ตลอด ขอให้แม่บอกคุณพ่อด้วยว่า ลูกตกลงใจที่จะขึ้นมหาวิทยาลัยไป "เรียนหนังสือ" ถ้าทำไม่พอใจในคำนี้ แม่ก็บอกท่านก็แล้วกัน ว่าลูกสมัครใจเรียนอักษรศาสตร์ ฝรั่งเศสเขาเรียกว่า **Literature** เป็นวิชาเกี่ยวกับการอ่านๆเขียนๆหนังสือ คนทางนี้เขาเห็นว่ายากพอๆ แต่ก็เห็นจะไม่เป็นไร เพราะลูกชอบทางนี้อยู่แล้ว"

เมื่อพลอยได้รับหนังสือตอบจากตาอ้อด ก็บอกให้คุณเปรมทราบตามที่ตาอ้อดสั่ง คุณเปรมได้ยินแล้ว ก็เลิกหัวพูดขึ้นว่า

"ฉันว่าแล้วใหม่ละ ว่าลูกคนนี้ไม่เหมือนคนอื่น มีอย่างรี จะไปเรียนหนังสือเขียนๆอ่านๆ กลับมาจะเป็นอะไรได้ นอกจากเสมียน"

"ตาอ้อดว่าจะขึ้นไปเรียนถึงมหาวิทยาลัย" พลอยพูดขึ้น "ฉันก็ไม่ค่อยจะรู้เรื่องหรอก แต่คุณเปรมเป็นคนบอกฉันเองว่า ที่นั่นเขาสอนวิชาชั้นสูงเป็นยอดเยี่ยม บางทีหนังสือที่ตาอ้อดแจะจะไปเรียน จะสูงกว่าหนังสือชั้นเสมียนกระมัง เขาเรียกว่าอักษรศาสตร์หรืออะไรศาสตร์ก็ไม่รู้ มีภาษาฝรั่งกำกับมาด้วย ฉันเองก็อ่านไม่ออก แต่ฟังคุณมันก็ขรุขระดีอยู่" พลอย

พูดพลางยื่นหนังสือตาอ้อด ให้คุณเปรมคุณตรงที่เขียน
ภาษาอังกฤษไว้

คุณเปรมรับไปดูแล้วก็ถอนใจใหญ่พูดว่า

"อ้อ ! ฟังความลูกคนนี่ คูมันจะรักความสบาย
มากกว่าอย่างอื่น ถึงความรู้จะสูงอย่างไร แต่ถ้านั่งอยู่กับ
หนังสือวันยังค่ำ มันก็จะเอาสบายอยู่นั่นเอง กลับมาฉันก็นึก
ไม่ออกว่า จะให้ไปทำงานกระทรวงไหน"

"คุณเปรม" พลอยพูดขึ้นเหมือนอย่างกับเพ็งนึก
อะไรออก "เวลาตาอ้อดกลับมาแล้ว ทำไมคุณเปรมไม่เอาไว้
ที่กระทรวงวังใกล้ๆกับคุณเปรมสักคน จะได้แทนตัวคุณ
เปรมเมื่อแก่แล้ว"

"ที่กระทรวงฉันต้องฝึกฝนอบรมมาแต่เด็ก ถ้าตาอ้อ
ดจะอยู่กระทรวงวังก็ควรจะเข้าเสียบแต่แรก ไม่ควรจะไป
เมืองนอกให้เสียเวลา เสียเงินเสียทอง" คุณเปรมตอบอย่างไม่
เห็นด้วย

"คุณเปรมอย่าเพิ่งประมาทเด็ก" พลอยแก้แทน "คุณ
เปรมเคยบอกกับฉันว่า ในหลวงท่านโปรดทรงพระอักษร
มิใช่หรือ"

"ถูกแล้ว ฉันพูดเอง" คุณเปรมยืนยัน "แล้วยังไง"

"อ้าว คุณเปรมก็" พลอยพูดอย่างพอใจที่เหตุผลของตนใช้ได้ "แม้แต่ในหลวงท่านโปรดอะไรเล็กๆน้อยๆ คุณเปรมยังทำตาม เพียงแต่ท่านโปรดให้ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น คุณเปรมยังมาสั่งให้ฉันนุ่ง ก็ในหลวงท่านโปรด ทรงพระอักษรมากกว่าอย่างอื่น เท่าที่ฉันรู้มา คุณเปรมจะถวายลูกที่รู้หนังสือดีๆ ให้ท่านทรงใช้สักคน ไม่ได้เที่ยวหรือ ฉันว่าถ้าตาออดเข้าทำราชการถูกช่องดีๆ ก็อาจจะดีกว่าคนอื่นเสียอีก ในทางนี้ แล้วก็จะ เป็นเกียรติยศแก่คุณเปรมเอง ว่าได้สนองพระเดชพระคุณท่าน ส่งลูกไปเรียนมาให้ท่านใช้ได้"

คุณเปรมเปลี่ยนสีหน้าไปทันที เมื่อได้ยินคำพูดของพลอย ในนัยน์ตาคูณเปรมดูเหมือนจะมีแววแห่ง ความเลื่อมใส ในปฏิภาณและความคิดของพลอยปรากฏอยู่เห็นได้ชัด คุณเปรมหัวเราะแล้วพูดขึ้นว่า

"นี่แม่พลอยพูดจริงๆ หรือพูดเพราะอยากจะเข้าข้างลูก"

"ก็ด้วยกันทั้งสองอย่างแหละคุณเปรม" พลอยหัวเราะตอบ

"ฉันว่าแม่พลอยพูดเข้าข้างลูกก็จริง แต่ก็มีอะไรอยู่ในนั้นมาก ฉันยังคิด ไปก็ยังเห็นดีด้วย เอาเถิดเป็นอันตกลง แม่พลอยช่วยบอกตาอ้อดที่ว่าฉันไม่ขัดข้อง"

หลังจากที่คุณเปรมได้ตกลงให้ความเห็นชอบ และพลอยได้ตอบตาอ้อดไปแล้ว ตาอ้อดก็รีบไปพักหนึ่ง แต่ในที่สุดก็เขียนมาบอกว่า ตนได้เข้ารับการศึกษามัธยมศึกษาแล้ว ตาอ้อดเขียนมาเล่าให้ฟังว่า

"การเล่าเรียนที่มหาวิทยาลัย และที่โรงเรียนนั้นฝึกกันราวกับหน้ามือและหลังมือทีเดียว เมื่ออยู่โรงเรียนนั้น เขาปกครองอย่างเด็ดๆ ไม่มีเวลาที่จะปล่อยให้เป็นตัวของตัวเอง หรือให้ทำอะไรตามใจตัวเองได้ การกระทำทุกอย่างนั้น เป็นไปตามข้อบังคับและตามเวลาที่เขากำหนดให้ทำ แต่พอขึ้นมาอยู่ที่มหาวิทยาลัย เขาก็เริ่มเลี้ยวเราอย่างผู้ใหญ่ทันที มีห้องนอนห้องนั่งเล่นจัดไว้ให้เฉพาะ และมีบ่าวประจำคนหนึ่ง การเรียนนั้นมีอาจารย์คอยควบคุม แต่เขาก็ควบคุมอย่างผู้ใหญ่ด้วยกัน เป็นแต่เพียงแนะนำว่า ควรจะอ่านหนังสืออะไรบ้าง ควรจะฟัง **Lecture** ที่ไหนบ้าง เมื่อเขาแนะนำแล้วเราจะทำก็ได้ หรือไม่ทำก็ได้สุดแล้วแต่ตัวเราเป็นใหญ่ การเล่นกีฬาต่างๆก็เช่นเดียวกัน สุดแล้วแต่ความสมัครใจ ไม่

มีใครบังคับ ลูกฉันมาจากโรงเรียนใหม่ๆ ยังเป็นเด็กเต็มที
ตอนแรกรู้สึกขลุ่ยลักเอาการอยู่ เพราะยังทำเป็นผู้ใหญ่ไม่
เป็น เมื่อขึ้นไปใหม่ๆ พบตาแก่เฝ้าประตูวิทยาลัยที่ลูกอยู่ เห็น
แกภูมิฐานดี ไปพูดจาขอรับขอร้องกับแกอยู่นาน จนแก
ต้องห้ามบอกว่าเป็นเรื่องของแก จะต้องพูดขอรับกับเรา เรา
จะไปพูดกับแกไม่ได้ เพราะเราอยู่ในฐานะเป็นนายแกอีกที
หนึ่ง ที่แรกลูกก็นึกอายน่าตัวเองไปทำห่าแถมเข้าไว้ แต่
เจ้าคนใช้ประจำห้องที่อยู่ เขาจะไปรู้มาจากไหนก็ไม่ทราบได้
เขาเลยมาอธิบายให้ฟังว่าไม่ต้องวิตกอะไร เพราะการทำเป็น
ที่นั่นเขาทำกันเป็นประจำ ถึงต้นปีมีคนขึ้นมาอยู่ใหม่ที่หนึ่ง
ก็ต้องมีคนขึ้นมาทำอะไรเป็นๆ ทุกครั้งไป และไม่ใช้ทำคน
เดียว แต่ทำกันเป็นร้อยๆ

คนใช้ที่เขาให้อยู่ประจำห้องนี้ มีหน้าที่ทำที่นอนทำ
ความสะอาดห้อง เอาเสื้อผ้าไปซักรีด ตั้งอาหารเช้าและตั้งน้ำ
ชาตอนบ่าย ถ้าเรามีแขกมากินข้าวมี้อื่นๆ ในห้อง เช่น
กลางวันหรืออาหารกลางคืน แกก็รับใช้เดินโต๊ะให้เสร็จ ถ้า
หากว่าจะกินข้าวค่ำเป็นการเต็มยศ แต่งอกแข็งตามธรรมเนียม
นิยมอังกฤษ อีตาคนใช้คนแกก็แต่งอกแข็งมาเดินโต๊ะให้ถูก
เรื่องกัน แต่เพียงเท่านี้แม่ก็จะเห็นว่าแกมีประโยชน์นักหนา

อยู่แล้ว แต่ถ้าจะว่าไปแล้ว ประโยชน์ของแกยังมีอีกมากมาย เพราะแกเป็นคนคอยแนะนำให้ความเห็นว่า เราควรจะทำอะไรบ้าง และควรจะทำเมื่อใดเวลาใด ตลอดจนคอยบอกระเบียบประเพณีต่างๆ ที่เขาถือกันอยู่ในมหาวิทยาลัยนี้ วิธีที่แกให้คำแนะนำนั้นก็ทำอย่างเรียบง่าย ไม่ทำให้เราเห็นว่าแกทะเล้ง ส่วนมากแกจะไม่พูดจนกว่าเราจะถาม แต่บางทีแกก็พูดจาเปรียบเปรย เอาเรื่องของคนอื่นมาเล่าเป็นตัวอย่าง จนเราเข้าใจว่าแกไม่อยากเห็นเราทำเช่นนั้น แกคอยสอดส่องดูแลแม้แต่การเรียนหนังสือ การเล่นกีฬา และการแต่งตัว เป็นต้นว่าในกลางคืนแกก็หยิบหนังสือมาวางไว้ให้ที่โต๊ะ จุดตะเกียงอ่านหนังสือไว้ให้ และคอยเดินกรายไปมา จนกว่าลูกจะนั่งลงดูหนังสือแกจึงจะกลับ ที่โรงเรียนเก่าของลูกนั้นอยู่ไกลแม่น้ำ จึงไม่มีตึกกรรเชียงเรือแข่ง แต่พอขึ้นมาอยู่มหาวิทยาลัย เห็นเขาตีกรรเชียงกันมาก ลูกก็อยากจะลองบ้าง แกก็ดีใจสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ดีกว่าคนอื่น ลูกมารู้ทีหลังว่าแกเป็นนักกรรเชียงที่เก่งที่สุดในหมู่คนใช้ของมหาวิทยาลัย เวลาลูกจะไปไหนที่มีการงาน ถ้าบอกให้แกรู้แกก็เตรียมเสื้อผ้าที่จะแต่งไว้ให้ ถ้าไปเปลี่ยนของแกแม้แต่ชั้นเดียว แกก็แสดงความเสียใจที่ผิดพลาด ขอโทษขอโพยจน

เรารู้ว่าแก่น้อยใจ แต่ในที่สุดลูกก็รู้ว่าที่แกเตรียมไว้ให้นั่น ถูกกาลเทศะดีกว่าอย่างอื่น ถ้าแต่งของแกครบชุดก็เป็นอันแน่ใจได้ว่า ไม่มีผิดพลาด แม่อาจยังไม่รู้ว่าในเมืองอังกฤษนั้น เขามีภาษาสองภาษา สำเนียงต่างกันมาก คือเป็นภาษาผู้ดีพูดภาษาหนึ่ง ภาษาคุยพูดอีกภาษาหนึ่ง ภาษาคุยนั้นถ้าได้ยินตอนแรกแทบจะฟังไม่ออกทีเดียว ต่อเมื่อคุ้นแล้วจึงจะเข้าใจได้บ้าง ในเมืองไทยเราถ้าคนไทยจะพูดด้วยสำเนียงที่ผิดเพี้ยนกัน ก็เป็นเพราะอยู่ห่าง ต่างท้องถิ่นกัน แต่ในเมืองอังกฤษนั้น ถึงแม้ว่าจะอยู่บ้านติดๆกัน แต่ถ้าเป็นคนต่างชั้นเขาก็ยังพูดภาษาคณะภาษา คนใช้ประจำห้องที่ลูกพูดถึงนั้น เวลาแกพูดกับเราพวกนักเรียนมหาวิทยาลัย แกก็พูดภาษาผู้ดี สำเนียงแกละ เพราะกว่าผู้ดีบางคนก็ลูกรู้จักเสียอีก แต่ลูกเคยได้ยินแกพูดกับพวกคนใช้ด้วยกัน แกก็กลับไปใช้ ภาษาคุยไม่มีสำเนียงผู้ดีติดเลย อย่างนี้ลูกเห็นว่าแปลกมาก เพราะเขาตั้งใจรักษาของที่เป็นของเขา อยู่คงเส้นคงวา ไม่ยอมทิ้งเสียง่ายๆ

การเล่าเรียนที่มหาวิทยาลัยนี้ ขอแม่อย่าได้เข้าใจว่าลูกอุตสาหะขำมน้ำขำมทะเลมา เพื่อเรียนความรู้ จากบ่าวฝรั่ง ที่เล่ามาให้ฟังก็เพราะเห็นว่ามันแปลกดี แต่การหาวิชาความรู้ที่นี้ เป็นเรื่องที่เราจะต้องหาเอาเอง ไม่มีใครมาคอยจ้ำจี้จ้ำไช

ถ่ายทอดความรู้ให้ ถ้าเราอยากได้ความรู้ จากหนังสือ
ตำรับตำรา เขาก็มีไว้ให้พร้อม ถ้าจะลงนั่งอ่านกันจริงๆ อีก
สามสี่ร้อยปีก็อ่านไม่หมด แต่ลูกเห็นว่าแหล่งความรู้อัน
สำคัญที่จะหาได้ที่นี่ ก็คือการได้เข้าสมาคมกับคนฉลาด ได้
พบปะพูดคุยและถกเถียงแลกเปลี่ยนความรู้กัน สิ่งเหล่านี้หา
จากตำรับตำรา ที่ไหนไม่ได้ จะหาได้ในมหาวิทยาลัยเท่านั้น
เพราะมหาวิทยาลัยนั้นเป็นที่ชุมนุมคนฉลาด คนมีความรู้ เอา
มาไว้ใกล้ๆกัน เรามีโอกาสเข้าหาพบปะกันได้ง่าย ถ้าไม่เข้า
มหาวิทยาลัยโอกาสนี้ก็ไม่มี เพราะฉะนั้นจึงนับว่าเป็นบุญ
ของลูก ที่ได้เข้ามาอยู่ในที่นี้ ทำให้เห็นโลกกว้างขวางขึ้นกว่า
แต่ก่อนมาก

ลูกรู้สึกดีใจอยู่อีกอย่างหนึ่งก็คือ การเข้าเรียน
มหาวิทยาลัยนี้ นับว่า เป็นการศึกษาชั้นสุดท้าย ตามหลักสูตร
ของเขานั้นสามปีก็จะเสร็จ ลูกเข้ามาอยู่ได้เกือบครึ่งปีแล้ว
ฉะนั้นในราวๆสองปีครึ่ง ลูกก็จะเรียนเสร็จได้กลับไปอยู่กับ
แม่อย่างเก่า เมื่อนึกถึงอย่างนี้ลูกก็สบายใจมาก เพราะลูกจาก
แม่มา เกือบจะห้าปีเข้าแล้ว คิดย้อนหลังไปลูกก็ไม่นานนัก ยัง
อีกสองปีครึ่งจึงจะเร็วขึ้นมาก ลูกคิดถึงแม่ คิดถึงคุณพ่อ และ
คิดถึงบ้านอยู่ทุกวัน ตั้งแต่แรกมาคิดถึงเท่าไร เดียวนี้ก็ยัง

คิดถึงอยู่เท่านั้น พี่อั้นเขาเรียนเกินลูกไปปีหนึ่ง เพราะเหตุนั้น
เขาคงจะได้กลับถึงบ้านก่อนลูกตั้งปี ลูกรู้สึกอิจฉาเขามาก แต่
ได้ยินเขาพูดว่าอยากจะเรียนต่อไปอีก ถึงคราวเข้าจริงเขาจะ
เรียนหรือไม่ก็ไม่แน่ ลูกนึกว่าคงเป็นเพราะเพื่อนฝูงเขา
ชักชวนกันมากกว่า พี่อั้นมีเพื่อน แปลกๆที่ฝรั่งเศส เป็นคน
ไทยที่มีความคิดแปลกๆก็มี เป็นฉวนหนุ่มๆที่มีความคิด
รุนแรงก็มี หรือมิฉะนั้น ก็เป็นฝรั่งพอมๆ หัวยุ่งๆ ตาลึกกกลง
พูดจาลึกซึ้งจนลูกฟังไม่เข้าใจ ลูกเคยถามพี่อั้นว่าคนพวกนี้ดี
อย่างไร เขาจึงได้รักนับถือกันนัก พี่อั้นตอบว่า คนพวกนี้มี
ความคิดไกล มีสายตาไกล ให้ความรู้ความคิดเขาได้มาก คน
พวกนี้ต่อไปจะมีความสำคัญมาก ลูกจะซักถามต่อไปอีกก็
เกรงใจเขา จึงได้แต่นิ่งดูเขาไปก่อน แม้อย่างนี้ว่า ลูกเก็บเอา
เรื่องของพี่มาฟ้อง หรือมาพูดให้แม่ต้องวิตกกังวลเลย แต่ลูก
เห็นว่าอย่างพี่อั้นนี้ ยังได้กลับบ้านไปอยู่กับ พ่อแม่พี่น้องเสีย
ได้เร็วเท่าไร จะยิ่งดีสำหรับตัวพี่อั้นมากขึ้นเท่านั้น"

คุณเปรมเห็นหนังสือของตาอ้อฉบับนี้แล้ว ก็พูดขึ้นว่า
"แม่พลอยอย่าไปเก็บจี้ปากตาอ้อมาคิดให้ยุ่งใจ ไป
เลย อั้นเขาไม่เป็นไรหรอก เรียนหนังสือก็ดี สอบไม่เคยตก
อ้อพสก็ใช้ไม่เปลือง ตาอั้นเขาเป็นคนเอาจริงเอาจัง อ้อดมั้น

คงล่องลอยรักแต่สบาย พวกกันไม่รู้เรื่องเข้ามันเลยเหมาว่า
พี่ชายฝั่งซ่าน ใจฉันเห็นว่าตาอ้อคนเสียอีกจะต้องคอยดูแลให้ดีๆ
ไม่คอยคคๆไว้บ้าง จะไปกันใหญ่"

เมื่อคุณเปรมพูดอย่างนี้พลอยก็ได้แต่นิ่ง แต่ใน
ความรู้สึกอันแท้จริงของตัวนั้น เห็นว่าตาอ้อเป็นลูกที่เติบโต
เปลี่ยนแปลงไป จนบางครั้งพลอยแทบจะจำไม่ได้ว่าเป็นลูก
คนเก่า ส่วนตาอ้อนั้นยังเป็นตาอ้อคนเดิมอยู่นั่นเอง เป็นลูก
ของพลอยคนที่พลอยรู้จักดี ไม่เปลี่ยนแปลงไปเลยแม้แต่น้อย

ตั้งแต่ลูกไปนอก พลอยก็ได้แต่นั่งนับวันนับคืนคอย
ให้ลูกกลับ ในตอนแรกนั้นรู้สึกว่ เวลาช่างผ่านไปช้าเสียนี้
กระไร จะทำใจให้คุ้นเคยกับการที่ต้องจากลูกนั้นก็ทำได้ยาก
ระหว่างนั้นก็อาศัยจดหมาย และข่าวคราวที่มีไปมาหากัน
เป็นเครื่องช่วยดับความกระวนกระวายใจได้บ้าง แต่พอลูก
เริ่มเข้าเล่าเรียน เกือบจะเสร็จ เวลานั้นได้ล่วงเลยไปมากแล้ว
พอที่จะนับวันกลับได้ พลอยก็เริ่มนับวันกลับของลูก และวัน
นั้นยิ่งใกล้เข้ามา พลอยก็ดูเหมือนจะมีความสุขขึ้น พลอยเริ่ม
เตรียมการที่จะรับลูกกลับบ้าน หาเสื้อผ้าที่นอนหมอนมุ้งไว้
ให้ และตกลงกับคุณเปรมว่า จะแบ่งห้องบนตึกให้ลูกอยู่คน
ละห้อง ต่อไปเมื่อมีเหย้ามีเรือน จึงจะปลุกเรือนให้อยู่ใน

บริเวณบ้านต่างหาก แต่ก่อนที่ลูกที่เมืองนอกจะกลับ ตาอัน
ซึ่งสองได้ออกเป็นนายทหารก็มารายงานว่า ตนจะถูกส่งไป
รับราชการกรมทหารจังหวัดอยุธยา พลอยหน้าเสียดลงทันที
เมื่อตาอันมาบอกข่าว พอลูกที่เมืองนอกจะกลับบ้าน ลูกที่อยู่
มาด้วยกันตลอด ก็มีเหตุจำเป็นจะต้องจากไป พลอยไม่สบาย
ใจเลยที่ตาอันจะต้องไปอยู่ห่างไกลพ่อแม่ ปกครองตัวเองเป็น
อิสระ เพราะตาอันเพิ่งอายุยี่สิบ สำหรับพลอยก็ยังเห็นว่าเด็ก
นัก

"อันลูกแม่ !" พลอยพูดขึ้น "อันไปเสียดอีกคนแล้วแม่
จะทำอย่างไรล่ะ"

ตาอันหัวเราะอย่างอารมณ์เย็นแล้วตอบว่า

"คุณแม่พูดเสียดราวกับว่าลูกไปไหนไกล อันไปอยู่
แค่อยุธยาตัวเอง ขึ้นรถไฟประเดี๋ยวก็ถึง คิดถึงกัน กลับมาหา
เมื่อไรก็ได้"

"ถึงอย่างนั้นก็เถิด" พลอยพูดแล้วก็นึกถึงเรื่องเก่าๆ
ที่ผ่านไปแล้วนานนักหนา สมัยหนึ่งเด็กหนุ่มหน้าตาดีคน
หนึ่งจบโรงเรียนนายร้อยออกเป็นนายทหาร เด็กหนุ่มคนนั้น
มีความหวัง มีความฝันที่พลอยรู้จักดี จนเดี๋ยวนี้ก็ยังมิได้ลืม
สนิท แต่เด็กหนุ่มคนนั้นต้องไปอยู่คนเดียวไกลจากพี่น้อง

ความผิดพลาดต่างๆจึงเกิดขึ้นอย่างไม่น่าจะเป็นไปได้ ทำให้ความหวังและความฝันหลายอย่างต้องทลายลง ถ้าหากว่าเด็กหนุ่มคนนั้น ไม่ต้องไปปกครองตัวเองตั้งแต่ยังอยู่ในวัยที่ยังเป็นเด็ก บางทีเหตุการณ์ทั้งหลายเหล่านี้ ก็อาจไม่เป็นอย่างที่คิดเป็นมาแล้ว พลอยดูหน้าตาอันแล้วก็ใจหาย ถึงแม้ว่าตาอันจะไม่มีเค้าหน้า เหมือนเด็กหนุ่มคนหนึ่งเมื่อสามสิบกว่าปีมาแล้วนั้นก็ตาม แต่ก็มีแววของความเป็นหนุ่ม ความปราดเปรียว อย่างที่มีอยู่ในเด็กหนุ่มทุกคน โดยสมบูรณ์ เมื่อเด็กหนุ่มคนหนึ่งต้องเป็นไปอย่างไร เด็กหนุ่มอีกคนหนึ่ง ก็อาจเป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกัน เพราะสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นอย่างเดียวกันเป็นส่วนมาก จะแตกต่างกันก็ทีเวลา และสถานที่ ซึ่งพลอยเห็นว่าไม่สำคัญนัก จะเป็นเมื่อสามสิบกว่าปีมาแล้วหรือในปัจจุบัน คนก็ยังเป็นคน มีกิเลสตัณหาและความหลงผิดเท่ากัน และถึงจะเป็นนครสวรรค์หรือกรุงเก่า ก็เป็นต่างจังหวัดด้วยกัน ไกลจากพ่อแม่พี่น้อง และผู้ที่เจตนาดีเท่าๆกัน

"แม่เป็นห่วงอันเหลือเกิน ใจจริงไม่อยากจะให้ไปเลย" พลอยพูดต่อไป

"จะทำอย่างไรได้เล่าคุณแม่" ตาอันตอบ "เมื่อออก
รับราชการ นายท่านสั่งให้ไปไหนก็ต้องไปตามคำสั่ง เพราะ
ลูกเป็นทหารมีระเบียบวินัยบังคับอยู่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ความ
จริงเคราะห์ลูกยังคืออยู่ต้องไปเพียงกรุงเทพฯ เพื่อนฝูงที่เรียนมา
ด้วยกัน เขาต้องไปถึงพิษณุโลกหรือเชียงใหม่ ไกลกว่าเป็น
กองเขาก็ต้องไป คุณแม่อย่าห่วงลูกนักเลย ลูกพอที่จะเลี้ยงตัว
ได้แล้ว"

พลอยต้องสะอื้นใจเมื่อได้ยินตาอันพูด ความรู้สึกตัวที่
เป็นผู้ใหญ่พอที่จะเลี้ยงตัวได้แล้วแหละ อาจเป็นเครื่องชักนำให้
ดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิดโดยมิได้ตั้งใจ

"อันเชื่อแม่เถิด" พลอยรีบพูด "อย่าประมาท ถึงลูก
จะโตแล้วก็ยังเป็นหนุ่ม ยังเห็น โลกน้อยนัก อย่าเพ็งนึกว่ารู้
อะไรไปเสียหมด มีเรื่องราวอะไรขึ้นมาก็ขอให้ปรึกษาหารือ
กับแม่ก่อน อย่าใจเร็วด่วนได้ แม่รักอันก็อยากให้อันดี เพราะ
เหตุนี้หรือจึงได้เป็นห่วง มีอะไรขอให้บอกกันก่อน อย่าไป
ทำตามใจตัว"

ตาอันรับคำแต่โดยคืออย่างที่เคยทำมาทุกครั้งที่พลอยสั่ง
สอน และอีกสัปดาห์วันต่อมาตาอันก็มาลา ไปรับราชการที่
อยุธยา พลอยก็ได้แต่ให้ศีลให้พรด้วยความจริงใจ ขอให้มิแต่

ความสุขและความเจริญในหน้าที่ ตาอันไปแล้วทั้งบ้านก็ยิ่งดู
อ้างว้างยิ่งขึ้น คงเหลือแต่ประไฟ ซึ่งบัดนี้กลายเป็นของกลาง
ระหว่างคุณอุ่นและพลอย จะต้องแบ่งกันรัก

ขณะที่พลอยนั่งรอนอนรอ ให้ตาอันเรียนสำเร็จกลับ
บ้านอยู่นั่นเอง วันหนึ่งคุณเปรมก็กลับจากทำงาน เดินหน้า
บานขึ้นมาบนตึก เห็นพลอยนั่งเย็บเสื้อชั้นในให้ตาอันใส่อยู่
ก็เดินเข้ามาหา แล้วพูดขึ้นว่า

"คุณหญิงทำอะไรอยู่"

พลอยเหลียวมองดูรอบตัว เพราะไม่ทราบว่าคุณเปรม
หมายถึงใคร

"คุณหญิงเย็บเสื้อให้ใคร" คุณเปรมถามย้ำอีก

"ฉันนะหรือเป็นคุณหญิง !" พลอยร้องขึ้น "คุณเปรม
ก็อะไรไม่รู้ อยู่ๆก็มาเข้ากันเล่น ไม่บอกกล่าวเสียก่อน"

"ไม่ได้เข้าหอรอกแม่พลอย" คุณเปรมตอบแล้ว
หัวเราะอย่างเบิกบาน "อีกหน่อยแม่พลอยก็จะเป็นคุณหญิง
จริงๆ ฉันก็ลองเรียกคุณให้คุ้นๆ ไว้ก่อน ต่อไปถึงฉันจะไม่เรียก
คนอื่นเขาก็คงจะเรียก เตรียมตัวไว้ให้ดีๆเถิด"

"คุณเปรมจะเป็นพระยาหรือไม่ ฉันดีใจจริงๆ!"
พลอยพูดด้วยความจริงใจ คุณเปรมพยักหน้ายิ้มกับพลอย
แล้วก็พูดว่า

"ฉันจะได้เป็นในงานฉัตรมงคลนี้แหละ อีกไม่กี่วัน
หรอก"

"ดีจริงคุณเปรม ฉันเห็นจะต้องเรียกคุณเปรมว่าเจ้า
คุณบ้างละ คราวนี้อย่ามาขอฉันเลย ฉันไม่ยกให้ ถ้าจะให้ฉัน
เป็นคุณหญิง คุณเปรมก็ต้องเป็นเจ้าคุณไปตาม จะปล่อยให้
ฉันเป็นคุณหญิงเร่ร่อนไปคนเดียว ฉันไม่ยอมหรอก แล้วคุณ
เปรมได้เป็นพระยาอะไร"

"พระยาบาทมालย์บำรุง" คุณเปรมตอบ "ฟังดูก็เพราะ
ดีหรอก ฉันลองเซ็นต์ชื่อคุณแล้วก็สวยดีอีก"

พลอยก้มหน้าลงยิ้มกับเสื้อชั้นในที่กำลังเย็บอยู่ นึกรัก
เอ็นดูคุณเปรมเอามากๆ เพราะคุณเปรมขณะนี้ กำลังแสดง
กิริยาอาการ เหมือนกับเด็กๆที่ดีใจเมื่อได้ของเล่นใหม่ คุณ
เปรมทรุดตัวลงนั่งข้างๆซัดกับตัวพลอย แล้วก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอยดีใจมากไหม"

"โธ่ ! คุณเปรมก็ถามได้" พลอยตอบ "ผิวได้เป็นพระยาทั้งคน ใครบ้างจะไม่ดีใจ ฉันไม่เคยนึกหรอก ว่าฉันจะมีวาสนาถึงเพียงนี้"

"แม่พลอยคอยดูแลไปเถิด ฉันจะทำทุกอย่างให้แม่พลอยมีวาสนายิ่งกว่านี้ไปอีก ที่ฉันทำมาทั้งหมดนี้ ก็เพราะแม่พลอย เพราะอยากให้แม่พลอยมีหน้ามีตาภูมิใจที่เลือกผิวไม่ผิด ถ้าพึ่งตัวฉันเองก็ไม่สู้กระไรหรอก เกิดมาชาติหนึ่งได้เป็นผิวแม่พลอยก็ดีถมไปแล้ว ทุกอย่างที่คุณทำเป็นเรื่องของแม่พลอยทั้งนั้น"

"คุณเปรมนี้ปากหวานไม่หาย ฉันรักมาหลายสิบปีแล้ว ไม่ต้องมานั่งเกี่ยวฉันบ่อยๆหรอก" พลอยตอบ

"ถ้าฉันไม่เกี่ยวแม่พลอยจะให้ฉันไปเกี่ยวใคร" คุณเปรมตอบ พลังยกมือลูกหลังพลอยเบาๆ

"คุณคุณเปรมสิ ! เดี่ยวเด็กๆมันเห็นฉันอายตาย" พลอยห้ามขึ้น แทนคำตอบคุณเปรมก็เอียงหน้า เข้ามาจูบที่แก้มพลอยเบาๆทีหนึ่ง แล้วก็ลุกขึ้นเดินร้องเพลงเบาในลำคอ เข้าไปปลดเครื่องแต่งตัวอาบน้ำในห้อง ทิ้งพลอยให้นั่งหน้าเป็นสีชมพูเรื่อยๆด้วยความอายอยู่คนเดียว

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๒)

ในที่สุด ข่าวก่อนที่คุณเปรมได้เป็นพระยากี่แพรหลาย
โดยทั่วไป ทำให้เกิดความยินดีในบรรดาญาติมิตรทั่วกัน คุณ
อุ้นเอาแหวนทับทิมเม็ดใหญ่ขึ้นมาแก่คุณเปรมเป็นของขวัญ
บอกว่าเป็นแหวนเจ้าคุณพ่อ คุณอุ้นตั้งใจเก็บไว้ ให้ลูกเจ้าคุณ
พ่อที่ได้เป็นพระยา แต่เมื่อคุณไปแล้วไม่เห็นทางจะเป็นได้สัก
คน จึงยกให้แก่เขยที่ได้เป็นพระยา เสียก่อน คุณเซย หลวง
โอสถ และพ่อเพิ่มต่างมาแสดงความยินดีกันถึงบ้าน หลวง
โอสถนั้นเรียกพลอยว่าคุณหญิง หน้าเฉยตาเฉย ทำให้พลอย
รู้สึกกระดาก ซ้อยรู้ข่าวก็รีบออกมาหาจากในวัง พอเข้าประตู
บ้านก็ตะโกนถามเด็ก จนพลอยได้ยืมว่า

"คุณหญิงอยู่ไหม"

ซ้อยขึ้นมาบนตีกองนั่งแล้วก็พูดว่า

"คุณหญิงเจ้าขา อีฉันไหวเจ้าค่ะ ขอฝากเนื้อฝากตัว
ขอพึ่งบุญบารมีคุณหญิงด้วย"

"ซ้อยก็บ้าไม่หายเสียเลย ไม่อายเด็กๆมันบ้าง" พลอย
พูดแล้วก็อดหัวเราะซ้อยไม่ได้

"ฉันดีใจจริงๆนะแม่พลอย" ซ้อยตอบด้วยน้ำเสียงที่
แสดงความจริงใจ "ที่ดีใจมากก็เพราะฉันเคยนึกประมาท พ่อ
เปรมเขาไว้มาก พูดกันตามจริงฉันไม่เคยนึกหรอกว่าจะได้"

เป็นถึงพระน้าพระยา แต่พอเขาได้เป็นเจ้าจริง ฉันก็เลยดีใจ
จริงๆทีเดียว"

"ขอบใจละซ้อย แล้วฉันจะบอกคุณเปรมเขาให้"

พลอยตอบ

"อย่าเลยพลอย ไม่ต้องบอก เดี่ยวเขาจะหาว่าฉันเอา
หน้า" ซ้อยพูดแล้วก็พูดต่อไปว่า "พลอยจำได้ไหม เมื่อเรายัง
เป็นเด็กรุ่นๆอยู่ในวัง เราเคยพูดถึงกาลข้างหน้า ฉันบอก
พลอยว่าอย่างเรานั้น ถ้าจะเป็นคุณหญิงก็เป็นได้ เดี่ยวนี้พลอย
ก็ได้เป็นแล้ว"

"ฉันก็ไม่ได้ไปทำอะไรหรอกซ้อย" พลอยพูด "ที่ได้
เป็นก็เพราะคุณเปรมเขาดี ถ้าได้กับคนอื่นก็ไม่แน่สัก"

"นั่นสิ" ซ้อยตอบสวนวันขึ้นมา "ถ้าได้กับอีกคน
หนึ่ง ป่านนี้ก็ยังเป็นเมียคุณหลวงดักดานอยู่นั่นเอง นี่ก็ออก
จากราชการแล้ว คุณว่าจะค้าขาย จะไปได้สักกี่น้ำ" ซ้อยพูดถึง
พี่น้องอย่างขาดความเลื่อมใส

"ซ้อยก็ชอบไปเอาเรื่องโบราณมาพูด พี่น้องออก
จากราชการแล้วหรือ ฉันก็เพิ่งรู้"

"ออกมาได้ร่วมปีแล้ว ฉันก็ลืมบอกแม่พลอยไป"
ซ้อยว่า "ลูกเต้าก็ออกพะเรือพะรัง เดี่ยวนี้เขาว่าจะขึ้นไป

ค้าขายที่บ้านเมียเขาที่ปากน้ำโพ ฉันไม่เชื่อหรอก คาทาที่ว่า
ออกจากราชการมาค้าขาย ฉันว่าจี้เกียจนะแหละมากกว่า"

"คนเรานี้ก็แปลกนะซ้อย" พลอยปรารภขึ้นลอยๆ
"บางเวลาก็ดูเหมือนจะอยู่ใกล้ๆกัน แต่พอห่างกันไปนิด ต่าง
คนก็ต่างไป นานเข้าก็แทบจะจำกันไม่ได้ ฉันเคยดูลอย
กระทรงเดือนสิบสอง ต่างคนต่างลอย กระทรงนั้นก็ลอยเปะปะ
มาตามกระแสน้ำ ประเดี๋ยวก็มากระทบกันเข้าแล้วก็เล่นคู่กัน
ไป อีกประเดี๋ยวก็ลอย ห่างกันไปทุกที จนหายวับไปด้วยกัน
ทั้งคู่ ชีวิตคนเราดูๆไปแล้วก็เหมือนอย่างนั้น"

ความตื่นเต็นยินดีในยศวาสนาของคุณเปรม มิได้ทำให้
พลอยลืมวันที่จะคอยให้ลูกกลับ และวันหนึ่ง พลอยก็
ได้รับจดหมายฉบับหนึ่งจากตาอันเขียนมาจากฝรั่งเศส เมื่อ
พลอยได้อ่านจดหมายฉบับนั้นแล้วก็ดีใจ เหมือนกับใครเอา
น้ำทิพย์มาชโลมหัวใจ ตาอันเขียนมาว่า

"กราบเท้าคุณพ่อคุณแม่ที่รัก" พลอยอดนึกไม่ได้ว่า
ตาอันใช้ถ้อยคำเรียบร้อยแต่ไม่เป็นกันเองเสมอ ผิดกับตาอ้อด
ซึ่งเขียนเป็นกันเองโดยตลอด ข้อความในจดหมายนั้นมี
ต่อไปว่า

"ลูกสอบไล่กฎหมายได้สำเร็จเรียบร้อยแล้ว ลูกจึงได้ซื้อตั๋วเรือเพื่อจะได้กลับบ้าน กะว่าจะถึงบ้าน ในปลายเดือนหน้า ครูบาอาจารย์ตลอดจนเพื่อนฝูงของลูก เห็นว่าลูกควรจะเรียนต่อหาความรู้ชั้นสูงขึ้นไปอีก แต่ลูกเห็นว่าลูกควรจะรีบกลับบ้าน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองของเราต่อไป เมืองไทยของเรา ยังล่าหลังอยู่มาก ต้องการคนมีความรู้เข้ามาสร้างความเจริญให้ ลูกก็ได้ร่ำเรียนมาพอสมควรแล้ว จึงจะรีบกลับบ้าน ไม่อยากให้ช้าเกินไป เพื่อจะได้ทันทำกรงานหลายอย่างที่ลูกตั้งใจไว้ว่าจะทำ ถ้าขึ้นปล่อยช้าไว้เวลา ก็จะล่วงเลยไปเรื่อยๆ ยากที่จะแก้ไข สิ่งใดที่ควรจะทำก็ต้องรีบทำเสีย

ลูกอยากจะกราบเรียนคุณพ่อคุณแม่ให้ทราบด้วยว่า ลูกจากบ้านมาหลายปี ระหว่างนี้ก็เติบโตขึ้น จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไป ถ้าหากว่าลูกกลับมาถึงบ้านแล้ว มีบางสิ่งบางอย่างที่คุณพ่อคุณแม่ไม่พอใจ ก็หวังว่าคุณพ่อคุณแม่จะอภัยให้ลูกและพยายามเข้าใจ เพราะทุกอย่างย่อมมีเหตุผลที่จะเข้าใจได้ และเมื่อเข้าใจได้แล้ว ก็อภัยให้กันได้ทั้งสิ้น ดังที่มีสุภาษิตฝรั่งเศสบทหนึ่งว่าไว้"

พลอยส่งจดหมายคืนให้แก่คุณเปรมซึ่งอ่านก่อนแล้ว
และถึงแม้ว่าจะดีใจสักเพียงไรก็อดพูดขึ้นไม่ได้ว่า

"ฉันอ่านหนังสือตาอื่นแล้วไม่ค่อยเข้าใจเลยคุณ
เปรม แกพูดเหมือนกับว่าแกจะเข้ามาปกครองเมืองไทย เสีย
คนเดียว ฟังดูชอบกล แล้วตอนท้ายหนังสือนั้นคุณออกเนื้อออก
ตัวอย่างไรอยู่ เหมือนกับว่าแกมีอะไรซ่อนไว้ ฉันฟังไม่ออก
ทีเดียว คุณเปรมนี่ได้อย่างไร"

"อ้อเขาพูดอย่างคนฉลาด" คุณเปรมตอบอย่างพอใจ
"คนมีความรู้เขาก็พูดจากว่างขวางอย่างนั้น แม่พลอยอย่าคิด
มากไปเลย คอยดูไปเถิด ลูกคนนี่ฉันจะทำนายไว้ว่า จะต้อง
เป็นใหญ่เป็นโตวันหนึ่ง"

"ถึงเดี๋ยวนี้ก็ฟังดูเชื่องๆ จนฉันชักจะกลัวแล้วละ"
พลอยพูดขึ้นบ้าง

"ผู้หญิงละก็เป็นเสียอย่างนี้" คุณเปรมปรารภขึ้น "มี
ลูกก็อยากเอาไว้เล่นเหมือนเด็กเล่นตุ๊กตา พอลูกเติบโตขึ้นมา
มีความคิด มีปัญญาของตัวเอง ก็เสียอกเสียใจดีโพลดีพายไป
ต่างๆ ถ้าเก็บลูกไว้แบบเบาะอยู่ได้ ไม่รู้จักโตก็คงจะเก็บเอาไว้
อย่างฉันนี่ยิ่งเห็นลูกเติบโต มีปัญญาความคิดฉันยิ่งดีใจ"

คุณเปรมหยุดพูดครู่หนึ่งแล้วก็กล่าวต่อไปว่า

"ที่เราลงทุนส่งลูกไปเรียนนอก ก็เพราะอยากให้ลูก
เฉลียวฉลาดกว้างขวาง ใจฉันทันนั้นอยากให้ลูกดีกว่าตัว เมื่อเขา
กลับมาจากนอก เราก็ต้องเปลี่ยนแปลงตัวของเราเองให้เข้า
กับเขาได้ ตั้งแต่ฉันอยู่กับแม่พลอยมา ฉันไม่เคยเข้ามายู่กับ
การบ้าน แต่คราวนี้ฉันจะขอยุ่งสักนิดเถอะ เราอยู่กินกันมา
แบบโบราณ เคยอย่างไรก็เคยอย่างนั้น ต่อไปนี้เราควรจะ
เปลี่ยนแปลงเสียบ้าง ลูกๆที่กลับมาจากนอกจะได้สบาย ฉัน
ว่าบนตึกนี้ฉันจะให้เขาทำห้องน้ำเติมอีกห้องหนึ่ง และต่อไป
ถ้าจะกินข้าว ฉันจะลงไปนั่งกินที่โต๊ะข้างล่าง ไม่นั่งกับพื้น
กินข้างบนอย่างแต่ก่อน เวลาลูกกลับมาจะได้กินโต๊ะพร้อมๆ
กัน ขอให้แม่พลอยกินด้วย... ครอบครัวฝรั่งเขาทำอย่างนั้น"

ตั้งแต่นั้นมาคุณเปรมก็เริ่มซ่อม และเปลี่ยนแปลงตึกเพื่อ
จะรับลูก สั่งให้ทำอะไรเพิ่มเติมหลายอย่าง ตลอดจนติดพัด
ลม เพราะเกรงว่าลูกกลับมาจากนอกจะร้อน พลอยปล่อย
ตามใจคุณเปรมทุกอย่าง เพราะถือว่าคุณเปรมย่อมจะรู้ดีกว่า
ในเรื่องเหล่านี้ และว่าที่จริงพลอยก็รู้สึกดีใจที่เห็นคุณเปรม
ตื่นลูก และหันมาสนใจในเรื่องทางบ้าน คุณเปรมเป็นคนทำ
อะไรทำจริง พอปักใจลงไปว่าจะเตรียมรับลูกกลับ จากเมือง
นอก คุณเปรมก็ทุ่มเทกำลังใจกำลังกายทั้งหมดให้แก่การนั้น

เป็นเหตุให้ต้องยกเลิกของเก่าๆ ที่เคยทำมาในบ้านนั้นหลาย
อย่าง โดยคุณเปรมตั้งระเบียบขึ้นใหม่ หรือซื้อหามาใช้ใหม่
ก่อนที่จะได้รับข่าวเพิ่มเติมจากตาอื่น พลอยก็ได้รับ
จดหมายจากตาอ้อฉบับหนึ่งเป็นความว่า

"ลูกได้ข่าวว่าพี่อื่นเขาจะกลับบ้านเร็วๆนี้ ส่วนลูก
เองจะต้องอยู่ไปอีกปีเศษ คิดถึงเรื่องพี่อื่นกลับบ้านแล้ว ก็เป็น
ห่วงแม่ เพราะพี่อื่นเขาไม่เหมือนแต่ก่อน ขอให้แม่ทำใจให้
ดีๆไว้ พี่อื่นเขามีอะไรใหม่ๆมา ก็ขอให้อย่าได้ตกใจ ลูกจะพูด
อะไรมากก็ไม่ได้ เพราะเรื่องของพี่อื่นเขาก็ควรจะบอกพ่อ
แม่เอาเอง แต่ลูกอดห่วงแม่ไม่ได้ ก็เลยพูดมาบ้าง แม่อย่าถือ
เป็นอารมณ์เลย"

จดหมายตาอ้อยิ่งเพิ่มความฉงนสนทนงทำให้แก่พลอย
หนักขึ้นไปอีก เพราะมีความลึกลับกับจดหมาย ของตาอื่นเอง
ฉบับที่แล้ว แต่เมื่อทั้งตาอื่นและตาอ้อพูดจากำกวมทั้งสอง
คน พลอยก็มิรู้ที่จะไปถามใคร จะพูดกับคุณเปรมก็กลัวคุณ
เปรมจะหาว่าคิดยุ่งไปเองอย่างที่เคย ในที่สุดตาอื่นก็มี
จดหมายมาบอกกำหนดวัน กลับถึงกรุงเทพฯ และคุณเปรมก็
ไปสืบเวลามาได้แน่นอนว่า เรือที่ตาอื่นจะเดินทางจาก
สิงคโปร์มาถึงกรุงเทพฯนั้น จะเข้าท่าเมื่อไรแน่

ก่อนตาอันกลับบ้านสักสามสี่วัน พลอยก็มีได้เป็นอัน
กินอันนอน มีแต่ความกระหึ่มอึมใจที่จะได้พบลูก จะ
ตระเตรียมห้องหับเสื้อผ้าไว้รับสักเท่าไร ก็ดูจะไม่เป็นที่พอใจ
ไปได้ เตรียมไว้อย่างหนึ่งจัดไว้อย่างหนึ่ง แต่พอกลับไปดูอีก
ทีก็ไม่ถูกใจ ต้องจัดใหม่เตรียมใหม่กันหลายทอดหลายตลบ
แต่ในที่สุดวันที่ลูกจะกลับบ้าน ก็มาถึง พลอยตื่นแต่เช้ารู้สึก
ว่าอารมณ์ดีเป็นพิเศษ ตั้งแต่วันนี้ต่อไปก็จะได้ลูกกลับมาไว้
ชมเชย ถึงกลับมาคนเดียวก่อนก็ยังดี คุณเปรมก็มีอารมณ์ดี
เป็นพิเศษ เห็นอะไรเป็นเรื่องขวนขวานรื่นเรริงไปเสียหมด
พอใกล้เวลาพลอยก็ขึ้นรถกับคุณเปรมและประไพตรงไปยัง
ท่าเรือ และพอไปถึงก็เห็นพ่อเพิ่ม คุณเชยและหลวงโอสถรอ
คอยอยู่ก่อนแล้ว

เรือยังไม่มียี่แวนว่าจะโผล่มาให้เห็น คนที่ไปรอรับตา
อันก็ได้แต่ยืนคุยกันด้วยความดีใจ และความปีติ หลังจากที่ได้
ยืนบงร่วมโรงเก็บสินค้าอยู่ชั่วโมงกว่า พลอยก็ได้ยินหวูดเรือ
ใหญ่ไกลๆ อีกสักครู่เรือไฟลำใหญ่ ก็เลี้ยวอ้อมคุ้งน้ำโผล่มา
ให้เห็น เรือนั้นแล่นใกล้เข้ามาทุกที พลอยก็ใจเต้นแทบจะกุม
สติไว้ไม่อยู่ คอหอยนั้นตีบตัน และน้ำตานัน้กลบลูกตา ทำให้
มองสิ่งใดก็พร่าพรางไปสิ้น เสียงคุณเปรมร้องขึ้นว่า

"นั่นแน่ ! เห็นตัวแล้ว ยืนอยู่ที่ลูกกรงเรื่อนั้นปะไร
แม่พลอยเห็นไหม แหม ! โตะขึ้นเป็นกอง ! คุณแม่พลอย ลูก
เราเป็นหนุ่มใหญ่ทีเดียว !"

พลอยรีบเช็ดน้ำตาเงยหน้าขึ้นดู ขณะนั้นเรือกำลังลอย
ลำอยู่ห่างจากตลิ่ง กำลังจะเข้าเทียบท่า คาคฟ้าที่คนโดยสาร
ยืนอยู่นั้น ดูสูงลิบๆ พลอยเห็นชายหนุ่มคนหนึ่งแต่งฝรั่งชุด
ขาว ยืนเกาะลูกกรงมือหนึ่ง อีกมือหนึ่งโบกมาทางที่ตนยืนอยู่
จริงอย่างที่คุ้นเคยว่า ตาอันลูกของพลอยนั่นเอง ถึงจะ
เติบโตเป็นหนุ่มอย่างไร เห็นที่ไหนพลอยก็จำได้ พลอยยืนกำ
ร่วมและกระเป๋าทิ้งอยู่แน่นแนบ ดีใจจนไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร
ถูก เหลียวไปดูเห็นคนที่ยืนอยู่ด้วยกัน โบกมือกับคนที่อยู่บน
เรือ และคนอื่นๆ ที่ยืนอยู่เรียงรายก็โบกมือเช่นเดียวกัน เพราะ
ต่างคนต่างมารับญาติหรือมิตรที่เดินทางกลับมาด้วยเรือลำ
นั้น พลอยก็เลยโบกมือไปกับเขาด้วย ทั้งที่ไม่เคยทำมาแต่
ก่อน

ระหว่างที่ยืนมองดูกันอยู่นั้น คนโดยสารหลายคนเดิน
ขวักไขว่กันอยู่บนคาคฟ้า ส่วนมากนั้นเป็นฝรั่ง พลอย
สังเกตเห็นทุกคนพูดจาทักทายกับตาอันเป็นอันดี แหม่มคน
หนึ่งมายืนเกาะลูกกรงเรือเคียงกับตาอัน พลอยเห็นตาอัน

เหลียวไปพูดด้วยอย่างตื่นเต้น แล้วก็ขึ้นมาทางที่พลอยและคุณ
เปรมยืนอยู่ พลอยเห็นแหม่มคนนั้น มองมาทางตน แล้วก็
หัวเราะและโบกมือด้วย ทำให้พลอยสงสัยอยู่ครันๆว่า ตาอื่น
จะบอกแหม่มคนนั้นว่าอย่างไร เรือลำนั้นลอยล้าอยู่อีกนาน
แต่ในที่สุดก็เข้าจอดเทียบท่า และหย่อนบันไดลงมา เจ้า
พนักงานสุลกากรและอื่นๆ เป็นผู้ขึ้นไปบนเรือก่อน อีกสักครู่
คุณเปรมก็พาพลอยซึ่งขาสั่นเพราะความตื่นเต้นขึ้นไปบนเรือ
บ้าง

พอพลอยโผล่ขึ้นจากบันไดเรือขึ้นไปถึงคาคฟ้าเรือชั้น
บน ตาอื่นก็โผล่เข้ามาทอดพลอยไว้แน่น พลอยจับตัวลูกไว้
แล้วกอดอย่างกำบ่ว่าจะไม่ยอมให้ลูกจากไปอีก เสียงใครต่อ
ใครทักกันจ้อแจ๊ฟไม่ได้ศัพท์ เสียงคุณเปรมหัวเราะและเสียง
คนอื่นหัวเราะ แต่พลอยก็ไม่สนใจ กอดตาอื่นไว้รอบตัวและ
ร้องไห้อย่างหมดอับอาย เสียงตาอื่นพูดเบาๆเหมือนกับจะ
ปลอบว่า

"คุณแม่ ลูกคิดถึงเหลือเกิน...คิดถึงเหลือเกิน ลูกกลับมา
มาแล้ว...ไม่ไปไหนอีก" ความจริงตาอื่นก็ตื่นเต้น จนพูดจา
แทบไม่ออกเช่นเดียวกัน

พลอยยื่นกอดลูกอยู่นาน ใจนั้นอยากจะกอดให้อึด แต่ถึงจะกอดไว้นานเท่าไรก็ยังไม่รู้สึกว่ายึดหรือพอ ตาอันค่อยๆ คลายตัวออกจากอ้อมแขนของพลอย ทักกับคนที่ไปรับซึ่งพูดกันอะอะฟังไม่ได้ศัพท์อีกสองสามคำ แล้วก็พูดขึ้นว่า

"เดี๋ยวก่อน จะต้องแนะนำใครให้รู้จักอีกคน" แล้วตาอันก็หลีกตัวไปจูงข้อมือแหม่มสาวๆ ราวสูงคนหนึ่ง ที่ยืนยิ้มอยู่ห่างๆ นั้น ให้เดินเข้ามากลางกลุ่มญาติพี่น้อง พลอยมองเห็นก็รู้ว่า เป็นแหม่มคนเดียวกับที่ยืนคู่อยู่ กับตาอันบนเรือเมื่อก่อนเรือเทียบท่า "บางทีจะรู้จักกันบนเรือกระมัง" พลอยนึกในใจ แต่ตาอันก็พาแหม่มคนนั้น มายืนตรงหน้าคุณเปรม แล้วพูดภาษาฝรั่งกับแหม่มนั้นสองสามคำ พลาบอกคุณเปรมว่า

"คุณพ่อครับ นี่ลูซิลล์"

คุณเปรมเหลียวมาดูหน้าพลอยอย่างเก๋ๆ เอามือเช็ดกับผ้าぬ้ง โดยไม่รู้ตัว แล้วก็ยื่นมือไปจับมือกับแหม่ม เสียงแหม่มพูดภาษาฝรั่งเร็วปรือสองสามคำ คุณเปรมก็ยังหน้าเสียวลงไปอีก เพราะฟังไม่รู้เรื่อง ตาอันส่งภาษาฝรั่งกับแหม่มอีกสองสามคำ แหม่มก็หันหน้ามายิ้มกับพลอย พอพลอยจะเอาอย่าง

คุณเปรม โดยยื่นมือออกไปหมายว่าจะจับมือกับเหม่ม
เหม่มก็ตรงเข้ามาจับหัวไหล่ของพลอย ดึงตัวเข้าไปชิด เอา
แก้มทาบเข้าแก้มของพลอย แล้วก็จูบปากที่อยู่ชิดข้างหูของ
พลอยคั่งจวบใหญ่ ทำให้พลอยต้องสะอื้นสุดตัว และยื่นหน้า
ซาด้วยความอาย เพราะไม่เคยมีใครแสดงกิริยาเช่นนั้นกับตน
เสียงตาอันพูดเหมือนกับดัง มาจากทางไกลเหลือเกินว่า

"คุณพ่อคุณแม่ครับ นี่คือลูซิลล์เมียผมเอง เรารักกัน
มากและแต่งงานกันเมื่อผมสอบเสร็จแล้ว ผมไม่ได้บอกคุณ
พ่อคุณแม่มาก่อน เพราะเกรงว่าจะตกใจ ผมรู้ว่าเมื่อคุณ
พ่อคุณแม่ได้พบลูซิลล์ก็คงจะรักเท่ารักผม จึงพาตัวมาให้พบ
เลย" ตาอันพูดแล้วก็หันไปพูดภาษาฝรั่งกับเมียเหม่มของตน
อีกสองสามคำ เหม่มนั้นก็ยกมือขึ้น ไหว้คุณเปรม ไหว้พลอย
ไหว้พ่อเพิ่ม คุณเชยและหลวงโอสถ และไหว้คะไปจนถึง
ประไพ ท่าทางที่ไหว้นั้นก็ดูเก่งก้างแบบคนหัดใหม่

พลอยแทบจะล้มลงทั้งยืน เมื่อได้ยินตาอันบอกว่าเอา
เมียเหม่มกลับมาด้วย ใจนั้นหวิวเหมือนกับจะเป็นลม นี่เองที่
ตาอันพูดเกริ่นมาก่อนในจดหมาย ว่าตนเองนั้นเปลี่ยนแปลง
ไปไม่เหมือนแต่ก่อน นี่เองเป็นเหตุที่ตาอ้อด เป็นห่วงแม่
เขียนจดหมายมาแต่ก็ไม่กล้าบอก เพราะตาอันคงสั่งปิด

พลอยนึกว่าจะได้ลูกกลับมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตน อย่างน้อยก็อีกปีหนึ่งหรือสองปี แต่พอกลับมาจริง ลูกก็มีเมียติดมาด้วย เมียซึ่งถึงจะเป็นฝรั่ง หรือเป็นพม่ารามัญอะไรก็ไม่สำคัญ ข้อสำคัญนั้นอยู่ที่ว่า เมียเขาขอมจะเป็นเจ้าของตาอันมากกว่าแม่ มีสิทธิ์ในตัวตาอันมากกว่าใครทั้งสิ้น ความหวังที่วางไว้เกี่ยวกับลูกนั้น จะเลื่อนลอยหายไปไหนในใจ ที่ได้ทราบความจริง พลอยเหลือวาคูคุณเปรมนึกว่าจะเอาเป็นที่พึ่ง แต่คุณเปรมก็ยื่นแขนหน้าคาดฟ้าเรือชั้นบน อย่างทงไม่รู้ร้อน คุณเชยกับหลวงโอสถก็เกิดมีเรื่องจะพุดจากกันขึ้นมาอย่างไม่น่าจะเป็นไปได้ และพ่อเพิ่ม พี่ชายแท้ๆของพลอย ก็เกิดจะจะต้องหันหน้าไปยิ้มกับแจ็ก บ้อยในเรือที่เดินผ่านมาอย่างสนใจเสียเป็นที่สุดแล้ว ประไพคนเดียวที่ไม่ลดสายตาจากพี่สะใภ้ฝรั่ง ยืนมองดูแล้วก็หัวเราะก๊ากๆ อย่างเด็กรุ่นสาวที่กลิ่นความรู้สึกไม่อยู่ พลอยได้ทำเลยหันไปทำตาเขียวกับประไพทันที ทำให้ประไพหน้าม่อยลงถนัดใจ เสียงคุณเปรมพุดว่า

"เฮ้ ! กลับบ้านกันเสียทีเถิด เดี่ยวจะไปดูของก่อน"
พ่อเพิ่มพุดขึ้นมาทันทีว่า

"ไม่ต้องขอรับ เจ้าคุณกลับก่อนเถิด ผมดูของให้เอง"

พลอยหันไปทางคุณเชย ตั้งใจว่าจะชวนไปบ้านด้วยกัน
ก่อน แต่คุณเชยก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอยกลับก่อนเถิด คุณหลวงกับพี่มีธุระจะต้อง
รีบไป แล้ววันหลังพี่จะไปเยี่ยม"

บรรยากาศในหมู่พี่น้องที่เต็มไปด้วยความปีติยินดีเมื่อก็
กลับกลายเป็นจืดชืดประดักประเดิด มีแต่ความอึดอัดในและ
เกรงใจ ระหว่างที่นั่งเบียดกันกลับบ้านในในรถ พลอยและ
คุณเปรมนั่งตัวแข็ง มิได้พูดจากรั้วอะไร ส่วนตาอื่นก็ส่ง
ภาษาฝรั่งเศสให้เมียคุณโน่นคุณนี้มาตลอดทาง และออกตัวกับ
พลอยว่า

"ตอนนี้ต้องพูดฝรั่งเศสกันก่อน อีกสองสามเดือนก็คง
พูดไทยได้ ลูซิลล์เขาหัวไว"

คืนนั้นคุณเปรมนอนไม่หลับ พลิกไปพลิกมาแล้วก็ถอน
ใจใหญ่อยู่จนตีก พลอยถามขึ้นเบาๆว่า

"คุณเปรมเป็นอะไรไปหรือ"

"กลัวใจ" คุณเปรมตอบหัวนๆ

พลอยนั่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ถามว่า "กลัวใจเรื่องอะไร"

"แม่พลอยนี้ได้ทีก็ชี้แพะไล่" คุณเปรมตอบคุณๆ

"ฉันส่งลูกไปนอกให้ไปเอาความรู้ของฝรั่งเข้ามา มันเลยหอบ

เอาเมียเหม่มกลับมาด้วย เอาเถอะฉันรู้แล้ว แม่พลอยไม่ต้องพูดอะไรอีก ฉันจะออกไปสูบบุหรืนอกมุ้งสักประเดี๋ยวน"

บทที่ ๑๐ (หน้าที่ ๑)

ถ้าจะว่ากันไปตามจริงแล้ว การที่พลอยได้ลูกสะใภ้เป็นเหม่มนั้น นับว่ามีประโยชน์อยู่บ้าง เพราะทำให้พลอยได้รู้ได้เห็นอะไรแปลกๆ ใหม่ๆ อีกหลายอย่าง หลังจากที่นอนไม่หลับ ในคืนแรกที่ตาอันกลับบ้าน ก็อบทั้งคืน เพราะความไม่สบายใจและความผิดหวังของตัวเอง ประกอบกับความกระสับกระส่ายของคุณเปรม พลอยก็ตื่นลุกขึ้นแต่เช้า สิ่งแรกที่นึกถึงก็เรื่องอาหารของลูก ที่เพิ่งกลับมาถึงบ้าน เมื่อเย็นวันวานนั้น ก็เป็นการถูกละหุกเต็มที่ เพราะพลอยคาดไว้ว่าตาอันกลับมาบ้าน คงอยากกินของต่างๆ ที่เคยชอบ จึงได้เตรียมกับข้าวไว้อย่างประณีตบรรจง จนเหลือเฟือ แต่พอถึงตอนกินข้าวเย็นเข้าจริง ตาอันก็ดูเนือๆ กับของกินที่พลอยหาไว้ให้อาจเป็นเพราะเกรงใจเมียเหม่ม ที่ดูจะสะอิดสะเอียนต่อกับข้าวไทยอยู่มาก ทุกคนพากันกระดากใจ ตักข้าวใส่จานมาเฉี่ยๆ เล่น ส่วนตาอันก็ได้แต่ออกตัวว่า เมียยังเหนียวและมีอาการปวดหัว ต่อไปก็คงจะคุ้นเคยเป็นการเรียบร้อยไปได้ เช้าวันรุ่งขึ้นพลอยก็เริ่มกังวลด้วยเรื่องของกินของลูกสะใภ้

เป็นสิ่งแรก คุณเปรมมาหลับเอาตอนใกล้สว่าง พลอยจึงย่อง
ลงจากตึกมาคนเดียว เมื่อหมดที่พึ่งที่ปรึกษาหารือ พลอยก็
บ่ายหน้าไปหาคุณอ่อนที่เรือน

"แม่พลอยมาแต่เช้าทีเดียว" คุณอ่อนทักขึ้น

"อิฉันนอนไม่หลับทั้งคืน กลุ้มใจ" พลอยรับ

สารภาพ

"กลุ้มใจเรื่องลูกสะใภ้ นะหรือ" คุณอ่อนพูดสวน
ขึ้นมา "อย่ากลุ้มใจเลยแม่พลอย ถึงกลุ้มก็ทำอะไรไม่ได้ ฉัน
ว่าเขาก็หน้าตาน่าเอ็นดูดี ต่อไปพอคุ้นเคยกันสักหน่อย พูด
ภาษาไทยได้บ้างก็ก็จะรักเสียอีก"

"เรื่องนั้นก็พอทำเนาหรอกคุณพี่" พลอยตอบ "เวลา
นี้กลุ้มอยู่แต่ว่าเขากินอะไรก็ไม่รู้ เช้านี้ฉันก็เลยสั่งไม่ถูก
อยากจะมาเรียนถามคุณพี่ว่า ฝรั่งเขากินอะไรกันรู้บ้างไหม"

"กินขนมปัง" คุณอ่อนตอบอย่างแน่ใจ "ให้เด็กไปซื้อ
ขนมปังไว้เสียแต่เดี๋ยวนี้ แล้วก็ซื้อเนย ซื้อนม เอาปิ่นโตไปซื้อ
กับข้าวฝรั่งจากร้านเจ๊กมาด้วย ขนมปังซื้อให้หลายๆ จะได้กิน
ให้อิ่ม"

พลอยถอนใจใหญ่เพราะคุณอ่อนก็ไม่สามารถจะให้ความ
ช่วยเหลืออะไรมากกว่านั้น เดินลงจากเรือนคุณอ่อน กลับขึ้น

ตึกก็พอดีตาอัน โพล่ออกมาจากห้องนอน ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่
พลอยได้พบกับตาอันสองต่อสอง นับตั้งแต่ได้กลับมาถึงบ้าน

"อันตื่นแต่เช้าเทียวลูก" พลอยทักขึ้นก่อน

"ผมนอนไม่หลับทั้งคืน" ตาอันบอก "ตื่นตื่นดีใจจน
พูดไม่ถูกที่ได้กลับบ้าน"

"แหม่ม...เอ๊ย ! เมียอันเขาตื่นแล้วหรือ"

"ตื่นแล้วครับ เขายังนั่งแต่งตัวอยู่ในห้อง เดียวก็คง
ออกมา คุณแม่เข้ามาหาเขาก่อนก็ได้"

"ไม่ต้องหอรอกัน อย่าไปกวนเขาเลย" พลอยรีบออก
ตัว กลัวจะถูกหาว่ายุ่ง

"ไม่เป็นไรหอรอกคุณแม่ เข้ามาเถิด ลูซิลล์เขารักคุณ
แม่มาก" ว่าแล้วตาอันก็คว้าข้อมือพลอย ครึ่งลากครึ่งจูง เข้า
ไปในห้อง

ลูซิลล์นั่งอยู่ที่หน้ากระจกเงาบานใหญ่ ตรงหน้ามีขวคมมี
กระปุกเครื่องสำอางค์ต่างๆ วางอยู่เต็ม มือหนึ่งถือแปรงกำลัง
แปรงผมอยู่ พอเห็นพลอยเข้ามา ก็หันมายิ้มด้วยอย่าง
อ่อนหวาน และพูดอะไรเป็นภาษาฝรั่ง พลอยก็ได้แต่ยิ้มตอบ
แล้วก็นั่งลงที่เก้าอี้ตัวหนึ่งอย่างสงบเสงี่ยม

"สวยเหมือนตุ๊กตา" พลอยนึกอยู่แต่ในใจ ผมของลู ซิลล์เป็นคลื่นสีทองแดง พลอยไม่เคยเห็นมาแต่ก่อน ผิวหนัง สีขาวแกมชมพู และนัยน์ตาน้ำเงินอ่อนจนแลดูเหมือน แก้วใสๆ ไม่ใช่ตาคน "สวยเตะตาดี" พลอยนึกต่อไป "แล้วถ้า ลูไปนานๆ ก็คงเบื่อ เพราะพิศไม่ขึ้น ผิวหนังก็หยาบสู้คนไทย ไม่ได้ คุณคนเดียวอย่างนี้ ก็รูปร่างดีอยู่หรอก แต่พอเทียบกับคน ไทยก็ดูทอะทะแก้งก้างน่ารำคาญ คิดดูแล้วก็สงสารตาอื่น ไม่น่าจะใจเร็วช่วยได้เลย" พลอยนึกออกถึงเรื่องของกินที่กำลัง สงสัยอยู่ เอ่ยถามตาอื่นขึ้นว่า

"อ๋อถามเขาทีหรือลูกว่าเขานี้อยากรับประทานอะไร อีกประเดี๋ยวแม่จะไปหาให้"

ตาอื่นหัวเราะแปลคำถามของพลอยให้เมียฟัง ซึ่งทำให้ แหม่มหันมายิ้มกับพลอยอีก แล้วตาอื่นก็พูดว่า

"คุณแม่ไม่ต้องห่วงหรอกครับ เรากินกาแฟคนละ ถ้วย ขนมปังอีกนิดหน่อย พอแล้วสำหรับตอนเช้า"

"กาแฟถ้วยเดียวจะไปอ้อมอะไรเล่าอื่น อย่างอื่นไม่รับ บ้างเลยหรือ"

"ฝรั่งรับกันเท่านั้นแหละคุณแม่" ตาอื่นอธิบาย อย่างอารมณ์ดี และพลอยก็ได้ความรู้ใหม่ ในเรื่องอาหารเช้า

ของฝรั่งเศส ทำให้หายใจลงไปบ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับหายใจ
เพราะกลัวลูกจะหิวอยู่นั่นเอง

เหม่มเดินไปเปิดตู้แล้วหยิบเสื้อออกมาอวดพลอยหลาย
ชุด พลอยมองตามเข้าไป เห็นเครื่องประกอบ การแต่งกายอีก
หลายอย่างที่รู้จักและไม่เคยใช้ และนึกหน้าใจแทน
ลูกสะใภ้ และคนที่เกิดมาเป็นเหม่มโดยทั่วๆ ไป ว่าจะต้อง
แต่งตัวประดับประดาเต็มไปด้วยเครื่องผูกมัดรัดรีดต่างๆ
เสียงตาอันพูดขึ้นว่า

"เขาถามว่าคุณแม่จะให้เขาใส่ชุดไหน"

พลอยรีบหลับหูหลับตาชี้ไปที่เสื้อสีชมพูตัวหนึ่ง และ
เห็นเหม่มหัวเราะชอบใจ พลองหยิบเสื้อนั้นออกมา พาดไว้ที่
เก้าอี้ และลงนั่งแต่งตัวต่อไป

พลอยยังนั่งดูลูกสะใภ้แต่งตัวแล้วก็ยิ่งนึกอัศจรรย์
ใจ เพราะเห็นเหม่มหยิบอะไรต่ออะไร จากกระเป๋าเล็ก
กระปุกน้อย มาทาที่ปากบ้างที่แก้มบ้าง ทำให้ปากเป็นสีแดง
แก้มเป็นสีชมพู หลังตานนั้นก็ทาอะไรเจี๊ยวๆ ทำให้ลูกตาสี
กลวงเหมือนกับคนเป็นโรค ดูแล้วก็อดนึกไม่ได้ว่า เพียงแต่
จะแต่งตัวออกจากห้อง ยังต้องพัดหน้าทาปากเสียราวกับจะ
เล่นละคร ถ้าไปงานไปการมีต้องแต่งตัวกันหนักไปกว่านี้

หรือ ลูซิลล์แต่งหน้าทาปากฉีดน้ำอบเสร็จแล้ว ก็หันมายิ้มกับ
พลอย

"ฉันบอกเขาด้วยว่า แม่เห็นว่าเขาสวยมาก" พลอย
พูดเพราะอยากจะเอาใจลูกสะใภ้

พอตาอันแปลให้เมียฟัง แหม่มก็หัวเราะอย่างดีใจ เดิน
ตรงเข้ามาถอดพลอยที่หนึ่ง และพูดภาษาฝรั่งยืดยาว รวดเร็ว
ซึ่งตาอันแปลว่า

"เขาบอกว่าเขาเห็นคุณแม่สวยมากเหมือนกัน"

ระหว่างที่ถูกลูกสะใภ้เข้ามาถอด พลอยต้องนั่งตั้งสติ
มัน ไม่ปล่อยให้หลบหรือแสดงกิริยาว่ารังเกียจ ตาม
ความรู้สึก ในใจนั้นก็ได้นึกว่าธรรมเนียมฝรั่งนี้ช่างน่า
รำคาญเสียจริง ชอบแสดงอารมณ์โจ่งแจ้ง ประเดี้ยวก็ถอด
ประเดี้ยวก็จับกันวันยังค่ำ ในใจจริงจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้
เคราะห์ดีแต่ในห้องนี้ไม่มีใคร อยู่ด้วยกันแต่เพียงสามคน ถ้า
ไปทำอย่างนี้ต่อหน้าคน พลอยก็ไม่รู้ว่าจะเอาหน้าไปไว้ที่
ไหน พลอยกำหนดไว้ในใจว่า พอคุ้นกันอีกสักหน่อย จะต้อง
เตือนตาอันให้บอกเมียให้ระวังตัวเสียบ้าง เพราะที่นี้เป็น
เมืองไทย พ่อแม่ก็มีสกุลจำต้องระมัดระวังกิริยา ขณะที่กำลัง
นึกอยู่นั่นเอง แหม่มก็ยังไม่ได้เดินไปห่างจากตัวพลอย แต่ยืนอยู่

ตรงหน้า เอามือเอื้อมมาจับฟ้านุ่นผ้าห่มพลอยดูอย่างสนใจ
ปากก็ถามตาอันเป็นภาษาฝรั่งอยู่เรื่อยๆ วันนั้นพลอยนุ่น
ผ้าลายสีเขียวแก่ ห่มผ้าแถบตามสบายแบบอยู่กับบ้าน เสียงตา
อันพูดขึ้นว่า

"ลูซิลล์เขาตัดเสื้อเก่ง เคยเรียนมานี่ เขาสนใจเครื่อง
แต่งตัวมาก"

พลอยก็ไม่รู้ที่จะตอบว่าอย่างไร เพราะกำลังยกมือจับ
ผ้าแถบที่ห่มอยู่นั้น ไว้ให้แน่นกระชับกับตัว กลัวเหม็นจะดึง
หลุด ส่วนเหม็นนั้นชะโงกไปทางหลังผู้ชายกระเบนที่เหน็บ
ไว้ แล้วก็หัวเราะพูดภาษาฝรั่งกับตาอัน ต่อไปอีก ตาอัน
หัวเราะอธิบายว่า

"ลูซิลล์เขาบอกว่า เขานึกไม่ออกว่าคุณแม่ห่ม
อย่างไรอยู่ด้วยผ้าสองผืน นุ่นผืนหนึ่ง ห่มผืนหนึ่ง ไม่ต้องคาด
เข็มขัด ไม่มีกระดุม และไม่ต้องใช้เข็มกลัดเลยสักตัวเดียว เขา
บอกว่าถ้าเป็นเขานุ่นห่มอย่างนี้ คงเดินไม่ได้แน่ เพราะจะหลุด
ไปทั้งตัว แต่เขาก็จะแต่งอย่างนี้บ้าง จะให้คุณแม่สอนให้"

"ถ้าอย่างนั้นก็อย่าเพิ่งเรียนเลย" พลอยตอบ "เดี๋ยว
พลาดพลั้งผ้าหลุดละก็อายเขาตาย ค่อยดูค่อยไปก็แล้วกัน แต่

คนเดี๋ยวนี้อันเขาถู้งผ้าซิ่นกันหมดแล้ว คงไม่ยากเพราะก็
เหมือนกับประ โปรง แม่ถู้งผ้าแต่เวลาอยู่บ้าน"

ในใจพลอยนั้นนึกว่าได้เวลาสมควรแล้ว ที่ตนจะต้อง
ออกจากห้องนี้ไปโดยด่วน เพราะสองคนผิวเมียนี่ เริ่มจะ
มองคุดนว่าเป็นของประหลาดจนเกินไปเสียแล้ว พลอยรีบลุก
ขึ้นบอกกับตาอันแล้ว "แม่จะรีบไปคุดของกิน" แล้วหนีออก
จากห้องไปสั่งเด็กชงน้ำชงกาแฟ และปิ้งขนมปังที่เคยทำให้
คุณเปรมกินอยู่เสมอ

อีกสักครู่คุณเปรมก็เดินหน้ายุ่งออกจากห้องมานั่งที่โต๊ะ
กินข้าว เห็นพลอยเข้าคุณเปรมก็ถามขึ้นว่า

"แม่พลอยหายไปในไหนมาแต่เช้า"

"อันเขาชวนฉันเข้าไปคุดในห้อง" พลอยตอบแล้วก็
รู้ตัวว่า วันนี้คุณเปรมอารมณ์ไม่ดีแน่

"ตื่นลูกสะใภ้แต่เช้าเทียวนะ !" คุณเปรมพูดทำนอง
ประชด

"ก็จะทำอย่างไรได้ละคุณเปรม" พลอยตอบด้วย
อารมณ์เย็น ไม่ถือโกรธเพราะเห็นใจคุณเปรมอยู่มาก "ลูก
ชวนฉันๆ ก็ต้องไป"

คุณเปรมนึ่งไปสักครู่หนึ่ง ตักข้าวต้มใส่ชามแล้วก็ถาม
ต่อไปว่า

"แล้วเขาทำอะไรกันอยู่"

"เมียเขากำลังแต่งตัว" พลอยเล่า "ก็สวยดีหรอก"

"สวย ! สวย !" คุณเปรมพูดอย่างรำคาญ "ผู้หญิงก็มี
แต่เรื่องสวย คุณอะไรก็ดูแต่ว่าสวยหรือไม่สวย ผิดถูกดีชั่วไม่
ต้องพูดกันละ"

"คุณเปรมก็ทำใจเย็นๆ ไว้บ้าง" พลอยทักขึ้น "คุณ
เปรมคุณนึ่งเท่าไร ฉันไม่โกรธหรอก แต่ฉันไม่เห็นจะได้
ประโยชน์อะไร เรื่องมันก็มาถึงเพียงนี้แล้ว ถึงจะโกรธจะไม่
พอใจอย่างไร ก็แก้ไขไม่ได้ ฉันว่าทำใจดีๆ ไว้ดีกว่า อย่าให้
ฉันเสียใจเลย"

"ก็เวลาจะทำอะไรทำไมเขาไม่คิดถึงฉันบ้าง" คุณ
เปรมย้อนถาม "มีอย่างรี จะมีเมียทั้งคนจะบอกให้พ่อแม่รู้ ก็
ไม่มี ตาอ่อนน้องชายก็เป็นใจ ช่วยกันปิด ฉันเข้าใจคุณแม่
พลอยคราวนี้"

"ฉันเห็นใจคุณเปรมหรอก เห็นใจจริงๆ แต่อย่าไปดู
ตาอ่อนแอกด้วยเลย เพราะแกเป็นน้องจะพูดอะไรก็ยาก"

พลอยเหลือบไปเห็นตาอันพาเมียงซึ่งแต่งตัวเสร็จแล้ว กำลังเดินจะเลี้ยวเข้ามาในห้องอาหาร จึงหันไปพูดกับคุณเปรมด้วยเสียงกระซิบว่า

"แน่ะเขามากันแล้วละคุณเปรม !"

คุณเปรมหันไปดูแล้วก็ก้มหน้าลงซดข้าวต้มอย่างไม่สนใจ ตาอันพาเมียงเดินมาถึงโต๊ะ และแหม่มก็เดิน ตรงเข้าไปที่คุณเปรม ทักเป็นภาษาฝรั่ง แล้วก็เอื้อมมือออกจับกับคุณเปรมอีกครั้งหนึ่ง ทำให้คุณเปรมต้องหันมา มองหน้าพลอย แล้วตีหน้าเบ้ออย่างเบื้อหน้าย เรื่องต้องจับมือกันมิรู้หยุด

พลอยเห็นคุณเปรมมองมาก็ยิ้มด้วยอย่างใจเย็น ทำให้คุณเปรมหันไปทางอื่น โดยเร็ว แล้วทำเสียงกุกกัก อยู่ในปาก ตาอันเห็นพ่อไม่พอใจก็พูดขึ้นว่า

"ธรรมเนียมฝรั่งเสศรับคุณพ่อ เจอะกันเข้าก็ต้องจับมือกัน"

"ชะ !" คุณเปรมพูดออกมาได้คำเดียว

"อยู่บ้านเดียวเห็นหน้ากันทุกวันก็จับมือกันหรือ" พลอยรีบถามขึ้นเพื่อมิให้คุณเปรมได้มีโอกาสดูอะไร ต่อไป

อีก

"เขาถือกันอย่างนั้นแหละคุณแม่" ตาอั้นตอบ "เป็นธรรมเนียมที่สุภาพของเขา"

"ถ้าสุภาพกันอย่างนี้ ฉันก็เห็นจะมีมือหักตายเสียก่อนเท่านั้นเอง !" คุณเปรมพุดออกมาจนได้ พลอยหันไปยิ้ม เอาใจตาอั้นแล้วก็รีบชวนพุดเรื่องอื่นๆ ต่อไป

อาหารเช้าวันนั้นเต็มไปด้วยความขลุกขลิก คุณเปรมกินข้าวต้มไม่กี่คำก็อิ่ม แต่ก็ไม่ยอมลุกจากโต๊ะ นั่งทำหน้าบอกรบุงไม่รับ จ้องมองลูกสะใภ้อยู่กับที่ พลอยก็ไม่มีแสบใจที่จะกินอะไรได้ เพราะต้องคอยระวัง มิให้คุณเปรมพุดอะไรรุนแรงออกไป และคอยชวนตาอั้นคุยด้วยเรื่องอื่นๆ ไม่เปิดโอกาสให้คุณเปรมแทรกเข้ามาได้ ตาอั้นรู้แกว่าพ่อไม่สู้พอใจนัก ก็เริ่มกระดากกระเดื่อง พุดจาด้วยน้ำเสียงที่เก้อจนเห็นได้ชัด คนที่สบายใจที่สุด เห็นจะได้แก่หม่อมลูซิลล์ เพราะเมื่อไม่เข้าใจภาษาไทยที่พุดกันก็ลงนั่งที่โต๊ะ มองยิ้มกับคนโน้นบ้างคนนี้บ้าง จนพลอยออกสงสาร แล้วลูซิลล์ก็รินกาแฟใส่ถ้วย ใส่นมใส่น้ำตาล เอาขนมปังทานเนย พอพลอยเหลือบไปเห็น ก็เกือบจะต้องสะดุ้งด้วยมรรยาทของลูกสะใภ้ เพราะลูซิลล์กำลังเอาขนมปังทานเนยนั้น ลงจุ่มในถ้วยกาแฟ แล้วจึงเอาขึ้นใส่ปากกิน พลอยรีบمينหน้าหนีเพราะรู้สึกอาย

ในวิธีกินขนมปังกาแฟแบบนี้ พอเหลียวไปทางตาอื่น ก็เห็นว่า ลูกชายกำลังกินขนมปังกาแฟแบบเดียวกับภรรยา ถ้าเป็นครั้งตาอื่นยังเด็ดๆ ขึ้นทำอย่างนี้คงจะต้องถูกดู ถ้าไม่ฟังก็คงถึงต้องตี แต่ตาอื่นก็เป็นผู้ใหญ่มีเมียแล้ว ใช้กิริยามาหาทในการกินอาหารเช่นเดียวกับเมีย พลอยก็ได้แต่นั่งดู เหลียวไปมองทางคุณเปรม ก็เห็นคุณเปรมกำลังตะลึงดูอยู่เหมือนกัน "หมดกัน !" พลอยนึกในใจ "กิริยามารยาทเคยสอนเคยหัดมาแต่ยังเด็ดๆ หมดกันคราวนี้เอง เพราะถูกฝรั่งเปลี่ยนไปเสียหมด ! จะว่าอะไรเขาก็ไม่ได้ เพราะเมียเขาก็มานั่งกุมอยู่ด้วย"

ตกบ่ายวันนั้นคุณเปรมกลับมาจากที่ทำงานแต่วัน พออาบน้ำปลัดเครื่องแต่งตัวเสร็จ คุณเปรมก็เรียกหา กระจดาษ เครื่องเขียนให้วุ่นวาย แล้วพูดขึ้นว่า

"แม่พลอย ฉันจะต้องร่างพระสาสน์ถึงตาออดสักหน่อย สั่งห้ามเด็ดขาดเรื่องมีเมียหม่อม ฉันมีลูกสะใภ้ฝรั่ง ได้เพียงคนเดียวเท่านั้น ถ้าขึ้นมีอีกคนฉันเห็นจะอายุสั้นเสียเป็นแน่ อ้ายอันมันมีมาแล้วก็แล้วกันไป แต่ตาออดนี่ ถ้าขึ้นไปมีเข้าอีกคนทั้งที่ฉันห้าม เป็นขาดลูกขาดพ่อเป็นแน่"

"ตาออดแกยังไม่เห็นมีวีแววอะไรเลย คุณเปรม"
พลอยท้วงขึ้น

"ชะ ! แม่คนหูทิพย์ตาทิพย์ !" คุณเปรมพูดอย่างจุกๆ
"แล้วอายอันนี้หล่อนได้วีแววก่อนงั้นรี ทำไมไม่บอกฉันบ้าง"

พลอยต้องหัวเราะ เพราะคำพูดของคุณเปรมนั้น
ค่อนข้างจะจริง พลอยก็เพิ่งรู้พร้อมๆ กับคุณเปรมที่ทำเรื่อง ว่า
ตาอันพาเมียแหม่มกลับบ้าน มิได้มีวีแววมาก่อนเลย

คุณเปรมเขียนจดหมายเสียยืดยาว พอเขียนเสร็จก็หันมา
ถามพลอยว่าจะอ่านหรือไม่ พลอยก็ปฏิเสธ เพราะจี้คร้านจะ
ต่อความยาวสาวความยืด เมื่อเห็นพลอยไม่อ่าน คุณเปรมก็
ปิดผนึกจดหมายดั่งปึงปึง เหมือนกับจะระบายความโกรธจาก
ตัวให้หมดสิ้น

ต่อมาพลอยก็ได้รับจดหมายฉบับหนึ่งจากตาอ้อด เป็น
ความว่า

"คุณแม่ที่รัก

โอ้ โฮ ! คุณพ่อเขียนจดหมายมาเทศนาลูกเสียใหญ่เลย
เรื่องพี่อันพาเมียแหม่มกลับบ้าน ราวกับว่าลูกจะไป ห้ามเขา
ได้ แต่ลูกก็เห็นใจคุณพ่ออยู่มาก เลยเขียนจดหมายไปถึงท่าน
ฉบับหนึ่ง ให้คำมั่นสัญญาว่าลูกจะไม่พาแหม่ม หรือพาใครๆ
กลับบ้านเป็นอันขาด ถ้าอยากจะริมีเมียกับเขาเมื่อไร ก็จะ

บอกให้ท่านหาให้ ตามแต่ท่านจะเห็นสมควร หวังว่าท่านจะพอใจ

เรื่องพี่อื่นที่ถูกไม่ได้บอกมาก่อนนั้น เพราะเจ้าตัวเขาสั่งให้ปิด เขาบอกว่าถ้าขึ้นลูกบอกมาทางบ้าน เขาจะเตะลูกก็เลยไม่บอก เพราะกลัวพวกเตะประการหนึ่ง และเห็นว่าไม่ใช่เรื่องของลูกอีกประการหนึ่ง แต่ความกลัวลูกเตะนั้นเห็นจะมากกว่า แต่เดี๋ยวนี้ไหนๆ แม่ก็รู้แล้วลูกจะเล่าให้ฟัง

พี่อื่นกับลูซิลล์เขาได้เสียนลับๆ แล้วก่อนพี่อื่นสอบได้ เขามาแต่งงานกันเปิดเผยตอนพี่อื่นสอบได้แล้ว เมื่อรู้จักกันลูซิลล์เขาหากินเป็นช่างตัดเสื้อ ทำงานอยู่ร้านใหญ่ๆ ในปารีส บ้านเขาอยู่ใกล้ๆ กับพี่อื่น เข้าเย็นเขาก็เดินผ่านเห็นหน้ากันทุกวัน ในที่สุดเขาก็รู้จักและไปไหนมาไหนด้วยกันได้ พ่อแม่ผู้หญิงเขาไม่ห้าม เพราะแกไม่ใช่คนร้ายรมีลูกหลายคน แกนึกว่าพี่อื่นเป็นเศรษฐีมาจากเมืองไทย ดูเหมือนญาติผู้หญิงเขาจะเที่ยว คยุว่าพี่อื่นเป็นเจ้าเมืองไทยด้วยซ้ำไป แต่พี่อื่นปิดบังไม่ยอมบอกเพราะมาเรียนหนังสือ ลูกไปฝรั่งเศส เลยพลอยเชื่อไปด้วยเพราะข่าวลือนี้

ถ้าจะว่าไปเมียพี่อื่นเขาเป็นคนดีตามประสาฝรั่ง และพี่เมียเขาก็รักกันมากเท่าที่ลูกรู้ ลูกมาวิตกอยู่ ก็แต่ทางบ้านเรา

เพราะตั้งแต่คุณพ่อ แม่และคนอื่นๆ ทุกคนเป็นคนไทย มีนิสัย
ใจคอการอบรมเป็นคนละอย่าง กับฝรั่ง อยู่ดีๆ ก็มีฝรั่งแท้ๆ
คนหนึ่ง โดดเข้าไปอยู่ด้วยในใจกลางครอบครัว ย่อมจะต้อง
อีตอัดใจเป็นธรรมดา เพราะถึงแม้ว่าจะเป็นคนด้วยกัน ก็เป็น
คนคนละชนิดกัน เข้ากันได้ยาก ลูกจึงเห็นใจคุณพ่อท่านมาก
และเห็นว่าเป็นหน้าที่ของเมียพี่อื่น เขาจะต้องโอนอ่อนเข้า
หาทางเรา ถ้าเขาทำได้ก็ดีไป และลูกก็หวังว่าจะทำได้ เพราะ
ไม่ใช่คนอายุมากนัก คนที่จะทำให้เมียพี่อื่นหันมาเป็นไทย
และเข้ากับคนไทยได้ ลูกก็เห็นว่ามิแต่แม่ คนเดียวเท่านั้น คุณ
พ่อท่านคงไม่มีเวลา ส่วนพี่อื่นเองเขาคงไม่คิดจะทำ เพราะลูก
ดูๆ พี่อื่นในตอนท้ายๆ นี้แล้ว เริ่มจะเห็นว่าพี่อื่นเขาออกจะ
เป็นฝรั่ง มากกว่าเมียเขาเสียอีก

สำหรับตัวลูกเองนั้นแม่ไม่ต้องวิตก เพราะลูกรับรองได้
ว่าจะไม่ทำอย่างพี่อื่น กลัวไปว่าจะทำให้ต้องลำบาก หลายคน
โดยไม่เรื่อง ความจริงคนที่เป็นผู้เมียนั้นถึงจะต่างชาติต่าง
ภาษา แต่ถ้าใจรักกันจริงแล้ว ก็คงจะอยู่ด้วยกัน ได้เป็นสุข ลูก
กลัวแต่อย่างเดียวกับผู้หญิงฝรั่งที่เขาจะมารักเรานั้น เขาอาจ
เข้ามาด้วยความเข้าใจผิด เมื่อเขาเห็นเราเป็นคนตะวันออก
หน้าดำๆ แต่มีปัญญาไปเรียนได้ถึงบ้านเขา เขาก็จะต้อง

สันนิษฐานไว้ก่อน ว่าเราเป็นเจ้าคนนายคน มิใช่คนธรรมดา
สามัญ มิฉะนั้นจะเดินทางไปเรียนหนังสือไกลถึงเพียงนั้นได้
อย่างไร เมื่อนึกว่าเราร่ำรวยเป็นเจ้าคนนายคนแล้ว เขาก็
จะต้องนึกต่อไปอีก ตามธรรมดาฝรั่งนั้นเขารู้จักเมือง
ตะวันออก ด้วยการอ่านหนังสือ ซึ่งส่วนมากก็เป็นหนังสือ
อ่านเล่น ที่คนแต่งตั้งใจโกหกให้วิจิตรพิสดารต่างๆ เมื่อเห็น
ภาพว่าเราคงนั่งอยู่บนกองเงินกองทอง เต็มไปด้วยเพชรนิล
จินดา และข้าทาสบริวารคอยรับใช้ จะไปไหนมาไหนก็คงจี
ช่างจีฆ่ากันครึกครื้น แล้วเขาก็คงจะนึกเอาว่าถ้าเขาเป็นเมียเรา
เขาก็จะได้มาใช้ชีวิต อย่างนั้นในตะวันออก ซึ่งคงจะน่าสนุก
สบายกว่าชีวิตที่เขาเคยมาเป็นอันมาก เมื่อผู้หญิงฝรั่งธรรมดา
มารู้จักคนไทย ก็คงจะมีความคิดอย่างนี้ติดตัวมาแล้ว ยิ่งได้มา
รู้จักคนไทยก็หลงรักได้ง่ายๆ เพราะผู้หญิงนั้นเหมือนกันทั่ว
โลก ชอบให้คนขอเลาะเอาใจ และชอบคนมีกิริยาเรียบร้อย
แต่งตัวโก้เทียวเก่งพูดเก่ง คนที่มีลักษณะอย่างนี้ ในหมู่ฝรั่ง
ด้วยกันมีน้อยคน เพราะฝรั่งส่วนมากเป็นคนเก้งก้าง เข้า
ผู้หญิงไม่เป็น จะแต่งเนื้อแต่งตัวก็เทอะทะ ไม่น่าดู ส่วนคน
ไทยนั้นมีลักษณะที่ผู้หญิงชอบทุกคนไป จึงติดต่อรู้ออกรู้ใจกัน
ได้รวดเร็ว ครั้นได้เสียกันแล้ว พากลับมาเมืองไทย การก็จะ

เป็นไปอย่างที่สองฝ่ายมิได้คาดไว้ ฝ่ายผู้หญิงก็จะเห็น
เมืองไทยนั้นเล็กนิดเดียว ไม่หรูหราอย่างที่เคยฝันไป เคยได้
ยินผู้บอกว่าทางบ้านมีร้านให้เขาเช่าในเมืองหลวง ก็นึกว่า
ผู้ตัวเป็นเจ้าของที่ มีตึกนับสิบชั้นยี่สิบชั้นให้เช่าอย่างใน
ลอนดอน พอมาเห็นเข้าจริงกลายเป็นห้องแถวไม้โกโรโกโส
สองสามห้อง ข้างหน้าก็น้ำเน่า ข้างหลังก็น้ำเน่า ใจนั้นก็คงจะ
นึกโกรธๆ ว่าถูกต้ม ยิงอยู่เมืองไทยนานไป ถูกขงกั้ดกลางคืน
แมลงวันตอมกลางวัน แวดล้อมไปด้วยกลิ่นไอต่างๆ เช่น
กะปิปลาร้า กระทบน้ำปลา ซึ่งฝรั่งเห็นว่าเหม็น ตาฝ้าบ้านก็
มีจิ้งจกตุ๊กแกอันเป็นสัตว์เลื้อยคลาน ที่ฝรั่งเห็นว่าน่าเกลียดน่า
กลัวมาไต่ยั่วเหยียดออกเต็มไป ใจนั้นก็ยิ่งนึกว่าตัวถูกพามา
ทรมาน และนึกคิดถึงบ้าน คิดถึงเมืองหนาวอากาศหนาว และ
อยากกลับบ้าน ไม่อยากอยู่อีกต่อไป ทางฝ่ายผู้ชายเมื่อได้กัน
ใหม่ๆ ก็เห็นว่าเมียของตัวสวย นิสัยใจคอตลอดจน
กิริยามารยาท น่ารักไปหมด เพราะเมื่ออยู่ด้วยกันที่เมือง
นอกไม่มีคนอื่นจะมาเปรียบเทียบ นอกจากผู้หญิงฝรั่งด้วยกัน
ครั้งพอกลับมาถึงเมืองไทย เห็นเมียของตนมานั่งชาวโพลง
ตัวโตกว่ามนุษย์ธรรมดาอยู่ในหมู่คนไทยก็จะต้องตกใจ ยิ่ง
มองดูผู้หญิงไทยก็ยิ่งเห็นสวยกว่า น่ารักกว่าเมียของตนไปสิ้น

ผิวหน้าคนไทยก็ละเอียดกว่า ไม่เป็นรู ไม่หยาบอย่างฝรั่ง จริต
กิริยาก็แช่มช้อยน่ารักกว่า ไม่โง้งแก้งทุมทาม และผู้หญิงไทย
นั้นก็นับถือ เลื่อมใสศนมากกว่า เพราะเห็นว่าเป็นนักเรียน
นอก ไม่เหมือนกับแหม่มที่คอยทักคอยแก้คำพูดภาษาฝรั่ง ที่
ตนพูดออกมาไม่ชัด นานเข้าหน่อยก็ชักรำคาญ เบื่อเมื่อยแหม่ม
เหม็นนมเหม็นเนย อยากไล่ไปเสียให้พ้นๆ เมื่อเป็นอย่างนี้
แล้ว ทั้งสองฝ่ายจะหาความสุขจากไหนมาได้ และถ้ายังมีลูก
ด้วยกันก็จะยิ่งลำบากไปใหญ่

สรุปความว่า แม่เย็นใจได้ว่าลูกจะไม่พาแหม่มกลับมา
เป็นลูกสะใภ้แม่เป็นคนที่สอง และถ้าหากว่า แม่ยังไม่รีบร้อน
ที่จะมีลูกสะใภ้สัก ลูกก็อยากจะขอยู่ตัวคนเดียวไปก่อน
และเป็นของแม่แต่คนเดียวไปนานๆ

อ้อด"

พลอยอ่านจดหมายตาอ้อดแล้วก็อยากที่จะหัวเราะและ
ร้องไห้พร้อมๆกันไป ใจหนึ่งนั้นชื่นใจที่ตาอ้อดพูดมา ตรง
กับใจตัวทุกอย่าง อีกใจหนึ่งนั้นก็ให้เวทนาสงสารตาอ้อด ที่
อาจต้องประสบเคราะห์กรรมอย่างที่ตาอ้อดเขียนมา พร้อม
กันกับจดหมายที่พลอยได้รับ มีจดหมายลายมือตาอ้อดจำหน้า
ซองถึงคุณเปรมอีกฉบับหนึ่ง พลอยเก็บเอาไว้ให้คุณเปรมเปิด

อ่านเอาเอง ตกบ่าคุณเปรมกลับจากงาน เปิดจดหมายออก
อ่าน แล้วก็ดีใจหัวเราะลั่น ยื่นจดหมายให้พลอยดูแล้วร้องว่า
"อ้อคเขาพูดตรงกับใจฉันเสียจริงทีเดียว ไม่เสียทีที่
เป็นลูกพ่อ"

พลอยต้องเมินหน้าไปยิ้มเสียทางอื่น เมื่อได้ยินคุณเปรม
พูด เพราะครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่เคยได้ยินคุณเปรม พูดว่าตาอ้อ
อดดีกว่าตาอั้น แต่จดหมายจากตาอ้อฉบับนั้น ดูเหมือนจะ
ทำให้คุณเปรมมีความหวังมากขึ้นกว่าเก่า มีอารมณ์ดีขึ้นกว่า
เก่า ไม่รู้สึกเสียอกเสียใจ หรือรำคาญในการที่ตาอั้นมีเมีย
หม่อมจนเกินควร ต่อจากนั้น คุณเปรมก็พูดจกกับตาอั้นและ
เมียโดยดี และเริ่มแสดงความเมตตากรุณาตามสมควร ซึ่งทำ
ให้พลอยโล่งใจขึ้นมาก

บทที่ ๑๐ (หน้าที่ ๒)

เมื่อตาอั้นกลับมาถึงได้ไม่กี่วัน พระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จ
ประพาสสิงคโปร์พร้อมด้วยข้าราชการ และคุณเจ้าจอม
คนแรกในรัชกาล คุณเปรมมิได้อยู่ในกระบวนเสด็จพระราช
ดำเนิน ฉะนั้นในระหว่างที่เสด็จไม่อยู่ คุณเปรมจึงมีเวลาพา
ตาอั้นไปเที่ยวหาผู้ใหญ่ในราชการ ที่คุณเปรมเคารพนับถือ
และในที่สุดก็ฝากตาอั้น เข้าทำราชการในกระทรวงยุติธรรม

สมกับวิชากฎหมายที่ได้ร่ำเรียนมา ตาอันที่ไปเป็นนายทหาร
อยุธยา นั้น ก็ไปมหาสู้อยู่เป็นนิจ ไม่มีแว่วว่าจะกระทำการสิ่ง
ใดเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวลงไปโดยไม่ปรึกษา คุณเปรมพุดว่า
ตาอ้อคิดดีกว่าตาอัน ทำให้พลอยคลายความวิตกที่เคยมีอยู่เดิน
นั้นลงไปได้บ้าง ระหว่างนั้นพลอยก็ได้แต่นั่งคอย ให้ตาอ้อ
กลับมาอีกคนหนึ่ง จะได้ครบจำนวนลูก ซึ่งจะต้องกินเวลาอีก
ราวๆ ปีเศษ สิ่งที่ทำให้พลอย เกิดความกังวลในขณะนี้ก็คือ
ประไพ

ประไพกำลังแตกเนื้อสาวขึ้นมาทุกวัน พลอยส่งให้ไป
อยู่โรงเรียนกินนอนแห่งหนึ่ง และรับกลับมาค้างบ้าน อาทิตย์
ละครึ่ง สิ่งที่พลอยวิตกก็คือ กิริยามารยาทของประไพนั้น ดู
จะเป็นสมัยใหม่ฟุ่มเฟือยเกินไป ในสายตาของพลอย ถึงจะ
คอยตักเตือนอย่างไร เวลาเปลอประไพก็แสดงกิริยาโก้เก๋
ต่างๆ ออกมาให้เห็น จะเดินจะเหิน จะลุกจะนั่งดูเป็นไปโดย
อิสระเสรีขาดความระมัดระวัง ผิดกับที่พลอยได้เคยรับการ
อบรมสั่งสอน มาแต่ยังเด็กๆ การพุดจาของประไพนั้น
บางครั้งทำให้พลอยต้องตกใจ เพราะประไพพุดตรงๆ ใน
เรื่องหลายเรื่อง ที่เด็กผู้หญิงไม่ควรจะพุด พลอยเคยปรารภ
ขอให้คุณอู่่น ช่วยดูแลความประพฤติของประไพอีกแรงหนึ่ง

ซึ่งคุณอ่อนก็รับ แต่พลอยก็รู้ว่าจะไม่ดีผลอย่างไร เพราะคุณอ่อนรักประไพเสียจนหลง แบบคนแก่ที่ต้องมีอะไร หรือใครไว้รักไว้ตามใจ และคุณอ่อนก็อยู่ในฐานะที่ประไพจะขู่ได้เสียแล้ว เพราะถูกตามใจมาไว้มาก

พอตาอันพาเมียแหม่มมาไว้ในบ้าน ประไพก็เข้าสนิทสนมกับพี่สะใภ้ได้ทันที ทุกครั้งที่อยู่บ้าน ประไพก็เข้าไปขลุกอยู่กับพี่สะใภ้ในห้อง และเมื่อออกมานอกห้อง ก็มักจะมีกิริยาอาการของแหม่มติดออกมา ด้วยเสมอ พลอยรู้ได้ทันทีว่าประไพเริ่มเลียนแบบของลูซิลล์ เหมือนนกแก้วนกขุนทองเรียนพูดภาษาคน ทำเดิน ทำพูด ทำหัวเราะ แม้แต่จะมองคุณหรือสิ่งอื่น ประไพก็ทำทำเป็นแหม่มจนพลอยแทบจะทนไม่ได้ บางครั้งประไพก็เปลोटัวนั่งไขว่ห้าง ทำให้พลอยต้องดูแลแรงๆ แต่วันหนึ่งพลอยสังเกตเห็นประไพมีหน้าตา แปลกไปกว่าแต่ก่อน จึงเรียกเข้ามาดูใกล้ๆ เอานิ้วชี้ที่แก้มที่ปากออกมาดู พลอยก็รู้ได้ทันทีว่าประไพทาหน้า ด้วยสีของพี่สะใภ้แหม่ม

"ไปล้างหน้าออกให้หมดเดี๋ยวนี้ประไพ !" พลอยพูดเสียงสั้นด้วยความโมโห

ประไพสบัดหน้าด้วยความไม่พอใจ แล้วก็นั่งก้มหน้า
ปล่อยน้ำตาให้ร่วงลงเผาะๆ อยู่ที่เก่า ยังไม่ยอมลุกไป

"คูชี ! ฉันบอกแล้วยังทำไมได้ยินอีก เดี่ยวเถอะ"

พลอยขู่สำทับ

"โธ่ ! คุณแม่ก็" ประไพพูดพลาบงสะอื้นพลาบง "ไฟ
ลอบดูหน้อยเดียวเท่านั้น ไม่เห็นเสียหายอะไรเลย"

"ตายจริง !" พลอยร้อง "ผัดหน้าทาปากราวกับนาง
ละคร แล้วยังมีหน้ามาบอกว่าไม่เสียหายอะไรอีก !"

"พี่คูชีลล์เขาบอกว่าที่เมืองนอก ผู้หญิงเขาทากัน
ทั้งนั้นเดี๋ยวนี้ !"

"ที่นี่เมืองไทย ไม่ใช่เมืองนอก !" พลอยพูดคัง
เกือบจะเป็นตะโกน "ไปล้างหน้าออกเดี๋ยวนี้ทีเดียว !"

เมื่อตาอันกลับมาจากทำงานตอนบ่าย พลอยก็บ่นเรื่องนี้
ด้วย แต่ตาอันกลับหัวเราะพูดว่า

"ประไพแกเป็นเด็กรุ่นสาวขึ้นมาแล้ว แกก็ต้องอยาก
สวยอยากงาม ที่เมืองฝรั่งเศสเดี๋ยวนี้ ผู้หญิงเขาทาหน้ากัน
ทั้งนั้นแหละคุณแม่ เขาไม่ถือว่าเป็นของเสียหายอะไร คอยดู
ไปเถิด อีกหน้อยเมืองไทยก็คงจะตาม"

"ใช่ ! ไม่มีวันเสียละ" พลอยร้องเสียงหลง "ใครจะตามก็ตามไปเถิด ฉันไม่ยอมคนหนึ่งละ ฉันแก่แล้ว !"

"คุณแม่อีกดีแต่อ้างว่าแก่" ตาอั้นตอบอย่างอารมณ์ดี "คนขนาดคุณแม่ที่เมืองนอกยังไม่มีใครเขาถือว่าแก่เลย ผู้หญิงฝรั่งนั้น สาวๆ เสียอีกเขาไม่ต้องแต่งตัวทำอะไร เพราะถือว่าสวยอยู่แล้ว พออายุมากขึ้น เขาก็แต่งตัวมากขึ้นตาม เพราะร่างกายทรุดโทรมลงก็ต้องช่วยแต่งให้สวยขึ้น"

"ตาอั้น !" พลอยพูดอย่างหัวเสีย "แกจะมีเมียหม่อมก็มีไปเถิด แต่อย่าพยายามทำให้แม่เป็นหม่อม ไปอีกคนเลย ไม่มีวันสำเร็จหรอก ประไพน้องแกก็เถอะแม่ไม่ยอมเหมือนกัน"

ตาอั้นหัวเราะเดินจะกลับเข้าห้องแล้วก็พูดว่า

"ห้ามอะไรก็ห้ามได้หรอกคุณแม่ แต่จะห้ามประไพไม่ให้โตเป็นสาวนั้น เห็นจะห้ามยาก คนที่โตเป็นสาวนั้น จะห้ามไม่ให้แต่งตัวสวย ก็ห้ามไม่ได้อีก"

คำพูดของตาอั้นในเรื่องนี้ ตลอดจนคำพูดกิริยาท่าทางของประไพบางกรณี ทำให้พลอยเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตามยุคตามสมัยนั้น ก้าวคืบเข้ามาแม้ในครอบครัว ลูกๆ ของพลอยกำลังเปลี่ยนแปลงไป ทุกขณะจิต ตามความรู้สึกของพลอยนั้น ลูกคนเดียวที่ยังพูดกันรู้เรื่อง และพูดกันได้ด้วย

ความเห็นใจ ยังมีแต่ตาอ้อคนเดียว และพลอยก็รอให้ตาอ้อค
กลับอยู่ด้วยความหวัง

พระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากสิงคโปร์แล้ว และต่อมาไม่
ช้าไม่นาน ก็มีข่าวทรงพระครรภ์พระเจ้าลูกเธอ พร้อมด้วย
ข่าวสถาปนาเจ้าจอมผู้ทรงครรภ์ ขึ้นเป็นพระนาง คุณเปรมคุณ
จะปีติยินดีในข่าวพระเจ้าลูกเธอเป็นพิเศษ พูดว่า

"ฉันเห็นพระทัยในหลวงท่านเสียจริงๆ เสวยราชย์
มาตั้งนานแล้ว ยังไม่มีพระเจ้าลูกเธอไว้ทรงรับรัชทายาท พระ
เจ้าน้องยาเธอแท้ๆ ก็ทิวงคตไปทีละองค์ แม่พลอยคิดดูซี
เริ่มต้นก็ทูลกระหม่อมพระองค์เล็ก แล้วก็ทูลกระหม่อมเอียด
ทูลกระหม่อมฟ้าตี้วทิวงคตไปจนหมด เหลือแต่ทูลกระหม่อม
เอียดน้อยพระองค์เดียว ท่านก็ไม่แข็งแรงนักประชวรอยู่
บ่อยๆ ถ้ามีเจ้าฟ้าประสูติเสียแต่เดี๋ยวนี้ เรื่องก็จะแน่นอนขึ้น
ไม่มีปัญหา กว่าจะสิ้นแผ่นดินก็คงจะทรงพระเจริญเป็นหนุ่ม
เพราะในหลวงท่านคงจะอยู่ในราชสมบัติไปอีกนาน"

คุณเปรมพูดอย่างมั่นใจและเต็มไปด้วยความหวัง หาได้
รู้ไม่ว่าความมั่นใจและความหวังของตน จะสลายลงในเวลา
รวดเร็ว พลอยยังจำได้ว่าวันงานฉัตรมงคลต่อมานั้นเอง คุณ

เปรมแต่งเต็มยศเข้าไปงานในวัง แล้วก็กลับบ้านดึกผิดปกติ พอคุณเปรมกลับมาถึงบ้าน เห็นพลอยนั่งคอยอยู่ที่เก้าอี้ฟังว่า

"วันนี้ในหลวงเสด็จเข้ามาจากวังพญาไท ในพิธีฉัตรมงคล เสด็จขึ้นประทับพระที่นั่งจักรพรรดิอยู่ครู่หนึ่ง เกิดโปรดขึ้นมาอย่างไรก็ไม่ทราบ รับสั่งให้บอกมหาดเล็กห้องพระบรรทม และชาวที่ที่วังพญาไท ให้ย้ายเข้ามาเดี๋ยวนี้ จะประทับเข้าที่ที่พระที่นั่งจักรพรรดิต่อไป เป็นประจำ ไม่มีกำหนด"

"รู้วังท่านก็มีถมไป ทำไมจะไปประทับที่นั่นเล่า คุณเปรม" พลอยพูดขึ้น "ที่นั่งจักรพรรดินั้น โบราณ ออกจะตายไป มีมาแต่สร้างกรุง ไม่เห็นจะน่าสบายตรงไหนเลย ฉันอยู่ในวังเห็นว่าน่ากลัวออก"

"ก็นั่นนะซี" คุณเปรมเห็นด้วย "พระที่นั่งจักรพรรดิเคยเป็นที่ประทับมาจนถึงรัชกาลที่สาม ต่อมานั้นมา ก็แผ่นดินก็ไม่เคยเข้าไปประทับที่นั่น คงเข้าเพียงคืนวันเฉลิมพระราชสมณเทียร ในงานราชาภิเษกเท่านั้น"

"บางที่ท่านจะมีพระประสงค์ให้พระเจ้าลูกเธอ ประสูติในวังหลวงกระมัง" พลอยแนะ

"ถึงกระนั้นก็เถอะ" คุณเปรมพูด "พระที่นั่งอื่นใน
นั้นก็ยังมีถมไป แต่ฉันได้ยืนยันว่าท่านรับสั่งว่า ท่านจะเข้ามา
ประทับแบบพระเจ้าแผ่นดินโบราณ เข้าที่ใต้พระมหา
เศวตฉัตรในจักรพรรดิ เครื่องเคราต่างๆ เช่นเครื่องราชูปโภค
เครื่องทรงพระลำอาก็ก็สั่งให้เอาของเก่าออกใช้ทั้งนั้น
แปลกแท้ๆ ทีเดียว ฉันนึกสังหรณ์อย่างไรรู้ก็ไม่รู้ ในหลวงท่าน
ไม่ค่อยประทับในวังหลวงก็มากน้อย ตั้งแต่เสวยราชย์มาก็
เที่ยวประทับ ที่โน่นที่นี่ สร้างวังใหม่ๆ ก็หลายแห่ง ชั้นแต่ทำ
วาสุกรียังเคยไปประทับ แต่คราวนี้รู้สึกว่าคุณอยากกลับ
เข้าวังหลวงเสียจริงๆ เหมือนกับคนที่หายไปไหนนานๆ แล้ว
อยากกลับบ้าน"

"ป่านี้นายช้อยคงดีใจหรรอก เพราะในวังจะได้
ครึกครื้น" พลอยพูดขึ้นเพื่อให้คุณเปรมคลายกังวล

"ทำเห็นจะจริง" คุณเปรมตอบ "ถ้าประทับอยู่ในนั้น
นานๆ มีเจ้าฟ้าประสูติในวัง บางทีก็จะกลับไปเหมือนเก่าๆ
ครึ่งแม่พลอยกับฉันยังเป็นหนุ่มเป็นสาวอยู่กระมัง นึกดู
เดี๋ยวนี้ก็นานใจหาย แต่ถ้านึกถึงเป็นบางเรื่องก็ดูเหมือนวาน
ชั้นนี่เอง"

"เรื่องอะไรคุณเปรม" พลอยถาม

"ก็ไม่รู้...หลายเรื่อง" คุณเปรมตอบ "ตอนฉันไปดัก
คอยคุณตัวแม่พลอย แถวหน้าประตูลีลาสุดาวงศ์นั้น ยังจำได้ติด
หูติดตา เหมือนกับเพิ่งไปมาแต่เมื่อวานนี้เอง แต่ถ้าคิดไปก็
นานหน้าหนา คนที่เคยรู้จัก ก็ตายไปแล้วเกือบหมด ลูกเต้า
ของเราก็เติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวไปหมด ยังมีเหลือที่ไม่
เปลี่ยนแปลง ก็แม่พลอยเท่านั้นเอง"

"คุณเปรมก็ช่างพูดออกมาได้ ไม่กระดากปากบ้าง
เลย" พลอยร้องขึ้น "ฉันแกลงไปตั้งเป็นกอง แล้วยังมาว่าไม่
เปลี่ยนแปลง"

"แม่พลอยแก่ก็ไม่ได้แก่ไปคนเดียว" คุณเปรมตอบ
"ฉันเองก็แกลงไปด้วย คนเราที่รักกันอยู่ด้วยกันมา ตลอด
ชีวิตแกลงมาด้วยกัน ก็จะต้องเห็นว่าคนที่เรารักนั้น ไม่มีอะไร
เปลี่ยนแปลงคงอยู่อย่างไรก็อย่างนั้น อย่างฉันมองเห็นแม่
พลอยนี้แหละ เพราะฉันมีแต่แม่พลอย ฉันจึงไม่วิตกอะไร
เท่าไรนัก ถึงของอื่นจะเปลี่ยนแปลง ไปตามกาลตามเวลา แม่
พลอยของฉันก็ยังคงที่เหมือนเก่าอยู่เสมอ ยังสาวยังสวยอยู่ไม่
เปลี่ยนแปลง"

คุณเปรมพูดพลางหันหลังให้พลอยแล้วพูดต่อไปว่า

"แม่พลอยช่วยบีบหัวไหล่ตรงนี้ให้ฉันหน่อยเถิด
เมื่อตอนบ่ายฉันไปดูชาวที่เขาจัดพระที่นั่ง เห็นอะไรต่ออะไร
วางอยู่ไม่ถูกใจ โดดเข้ายกเอง มันยอกที่หัวไหล่ขวานี้ปลาบ
ขึ้นมาเฉยๆ เดี่ยวนี้ก็ยังไม่หาย"

พลอยยอมยิ้ม ยกมือขึ้นนวดไหล่คุณเปรมด้วยความรัก
ความเอ็นดู ถึงปากคุณเปรมจะพูดจาอเลาะน่าฟัง เหมือนผิว
หนุ่มเมียสาว แต่สังขารของคุณเปรมก็ร่องอุรุษว่าคุณเปรม
นั้นแก่ลง มิใช่คนหนุ่มอย่างแต่ก่อน หรืออย่างที่คุณเปรม
เข้าใจ

ต่อมาอีกสามสี่วัน พลอยก็ได้รับข่าวจากคุณเปรมว่าใน
หลวงทรงพระประชวร แต่คุณเปรมพูดอย่างเห็น เป็นของ
ธรรมดาว่า

"ไม่หนักหนาอะไรหรอกแม่พลอย พระนาภีเสียนิด
หน่อยเท่านั้น เพราะเสวยโต๊ะจีนในงานเลี้ยง บางทีจะมีอะไร
ผิดสำแดง แต่อีกสองสามวันก็คงจะหาย ฉันได้ยินหมอเขาจะ
กันว่าอีกสิบกว่าวันเจ้าฟ้าก็จะประสูติ คงจะดีพระทัยได้ฉลอง
กันใหญ่ เดี่ยวนี้ก็ได้เตรียมสมโภชเจ้าฟ้าไว้พร้อมแล้ว"

แต่อีกสองสามวันต่อมาอาการทรงประชวร ก็มีได้ดีขึ้น
จริงดังคาด แต่ยังคงทรงพระประชวรต่อไป และพระอาการ

กลับทรุดลงเรื่อยๆ พลอยสังเกตเห็นคุณเปรมหน้าใหม่ตา
เกรียมลงทุกๆ วัน แม้แต่ข่าวจากเมืองนอกว่าตาอ้อดเรียน
สำเร็จสอบไล่ได้ปริญญา และจะเริ่มออกเดินทางกลับบ้านใน
เร็วๆ นี้ ก็มีได้ทำให้คุณเปรมดีใจเท่าไรนัก เมื่ออ่านจดหมาย
จากตาอ้อดจบ คุณเปรมก็ได้แต่ถอนใจใหญ่แล้วพูดขึ้นลอยๆ
ว่า

"ถ้าฉันได้รับข่าวนี้เวลาอื่น ฉันก็คงจะดีใจมากหรอก
แม่พลอย แต่ในยามนี้...ฉันรู้สึกเหมือนกับว่า หัวใจมันแห้ง
ไม่มีอะไรที่จะมาทำให้รื่นเริงดีใจได้ พระอาการในหลวงนำ
วิตกขึ้นทุกวัน เขาว่าเป็นฝีหัวคว่ำ ในพระนาถิ เมื่อก่อนนี่เอง
มหาดเล็กเขาพูดว่ามีมดขึ้นพระบั้งคนเบา ถ้าเป็นจริงก็แปลว่า
โรคเบาหวานเข้ามาแทรก... เจ้าประคุณเอ๋ย...ขอให้ท่านหาย
วันหายคืนเถิด ฉันรู้ตัวว่าฉันมีร่มโพธิ์ร่มไทรเหลืออยู่เพียง
แผ่นดินนี้... แต่หมูนี่ฉันฝันร้ายติดๆ กันมาหลายคืนแล้ว ใจ
คอไม่ค่อยสบายเลย บนบานศาลกล่าวไปทั่วทุกแห่งแล้ว จน
ชั้นแต่ท้าวหิรัญสุ เห็นแก่เคยคุยไว้หนักหนาว่าแกถวายตัวไว้
คอยคุ้มครองพระองค์มิให้มีอันตราย ถ้าคราวนี้ท่านเป็นอะไร
ฉันกับอิตาหิรัญสุนี้ เห็นจะต้องตัดญาติขาดมิตรเลิกนับถือกัน
ทีเดียว"

พลอยเคยจำได้ว่าคุณเปรมเล่าให้ฟังว่า "ท้าวหิรัญชู" นั้น เป็นอมมุขย์ตนหนึ่ง สิงอยู่ที่สุโขทัย อันเป็นราชธานีโบราณ เมื่อพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสุโขทัยครั้งเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ท้าวหิรัญชูก็มาปรากฏ ในพระสุบิน กราบทูลให้ ทรงทราบชื่อเสียงและเรื่องราวของตน แล้วถวายตัวเป็น เทพารักษ์ประจำพระองค์ คอยคุ้มครองป้องกันอันตราย และ จะตามเสด็จไปทุกแห่ง ครั้นบรรทมตื่นจากพระสุบินแล้ว จึง โپردให้สร้างรูปท้าวหิรัญชูตามที่ทรงจำได้ และเชิญรูปนั้น ไปในทุกที่ๆ เสด็จไปประทับ ที่พญาไทก็มีรูปใหญ่ โپردให้ ตั้งเครื่องเช่นเป็นนิจ และมีรูปเล็กอีกรูปหนึ่งติดรถยนต์พระที่นั่ง ส่วนพระองค์

วันหนึ่งคุณเปรมกลับมาบ้านตอนเย็นแล้วก็พูดว่า

"เจ้าฟ้าประสูติแล้ว แม่พลอย"

"เจ้าฟ้าชายหรือ" พลอยรีบถามขึ้นด้วยความสนใจ

"เปล่าเจ้าฟ้าหญิง" คุณเปรมตอบอย่างอ่อนใจ

"แล้วทรงทราบหรือยัง"

"ทรงทราบแล้วตั้งแต่ตอนประสูติเมื่อเช้า" คุณเปรมตอบ "เพราะเสียงประ โคมดังเข้าไปถึงในที่บนจักรพรรดิ มี แต่เสียงปีพาทย์ ไม่มีประ โคมแตรสังข์ก็ทรงทราบได้ทันที"

"เป็นอันว่า..." พลอยพูดไม่ทันจบคุณเปรมก็พยักหน้าพูดสวนขึ้นมาว่า

"เป็นอันว่า แผ่นดินตกแก่พระเจ้าน้องยาเธอ เพราะไม่มีพระราชโอรส"

"องค์ไหน คุณเปรม" พลอยถาม

"เห็นจะทูลกระหม่อมเอี้ยคนน้อย" คุณเปรมตอบแล้วก็ถอนใจ

เย็นวันนั้นคุณเปรมอาบน้ำแล้วก็ไม่ยอมอยู่กินข้าว อ้างว่าไม่มีแกใจ ถึงกินก็คงกินไม่ลง แล้วก็รีบกลับเข้าไป นั่งเฝ้าพระอาการ บอกว่าจะกลับพรุ่งนี้บ้ายๆ ก่อนจะเข้าวังคุณเปรมก็เล่าถึงเรื่องที่เขาเชิญเจ้าฟ้าประสูติใหม่ เข้าไปให้พระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรข้างพระที่ ได้แต่เอาพระหัตถ์วางบนพระองค์เจ้าฟ้าเบาๆ แล้วนำพระเนตรไหล มิได้ตรัสว่าอย่างไร ทำให้พลอยต้องนำตาไหลออกมาโดยไม่รู้สีกตัว ด้วยความสงสาร

คืนนั้นทั้งคืนพลอยนอนไม่ค่อยหลับ จิตใจหดหู่ผิดปกติ นึกสงสารพระเจ้าอยู่หัว สงสารคุณเปรม และรู้สึกวังเวงอย่างบอกไม่ถูก เช้าวันรุ่งขึ้นพอพลอยตื่นล้างหน้า ก็ได้ยินเสียงซ้อยเดินพูดขึ้นมาบนตึกว่า

"พอประตูวังเปิดฉันก็รีบออกมาทีเดียว" แล้วซ้อยก็
โผล่เข้ามาในห้อง แต่งคำทั้งตัว พอเห็นพลอยก็พูดขึ้นว่า

"สวรรคตเสียแล้วแม่พลอย"

พลอยรีบล้างหน้าด้วยมืออันสั่นเพราะความตกใจ ความ
เสียใจเป็นส่วนตัวอย่างที่เคยรู้สึกเมื่อแผ่นดินกอนนั้นมิได้บัง
เกิดขึ้น เพราะแผ่นดินนี้พลอยขาดความใกล้ชิด มิแต่ความ
ตกใจ และรู้สึกใจหายในข่าวสวรรคต และความรู้สึกเหมือน
บ้านแตกสาแหรกขาดอีกครั้งหนึ่ง เพราะพลอยรู้โดย
สัญชาตญาณว่า เหตุการณ์ครั้งนี้จะต้องกระทบกระเทือนชีวิต
ความเป็นอยู่ของตน และของคนทั่วไป

"สวรรคตเมื่อคืนนี้ตอนดึก" ซ้อยเริ่มเล่า "ฉันก็ไม่ได้
เห็นอะไรหรอกเพราะอยู่ห่าง แต่เท่าที่เห็นก็ชนลุค ตอนนั้น
ฉันนอกไม่หลับออกมาดูตัวข้างนอก เหลือบมองไปทาง
พระที่นั่งจักรพรรดิ เห็นดาวตกดวงโตทีเดียว เกือบเท่าลูก
มะพร้าว ตกใจแทบสิ้นสติ พอดาวดวงนั้นจะลับหลังคาพระที่
นั่งไป ความสว่างของดาว ทำให้กระเบื้องเคลือบมุงหลังคา
พระที่นั่งสว่างโร่ กระทบกลับขึ้นมาราวกับไฟไหม้ อีก
สักครู่หนึ่งคนเขาก็วิ่งมา บอกว่าสวรรคตแล้ว เขาเล่าว่าตอนที่

มีแสงสว่างนั้น ชุมนางที่เฝ้าอยู่ข้างหน้าลุกฮือกันด้วยความ
ตกใจ บางคนวิ่งถลันเข้ามาถึงประตูย่ำค่ำ นึกว่าเกิดอะไรขึ้น"

พลอยนั่งคุยกับซ้อยเบาๆ อยู่บนตึก รอให้คุณเปรมกลับ
บ้าน แต่ก็ต้องนั่งรอนานกว่าปกติ จนเกือบบ่ายโมงคุณ
เปรมจึงได้มาถึง พอเห็นหน้าคุณเปรมพลอยก็ต้องสะดุ้ง
เพราะคุณเปรมดูเหมือนจะแก่ลงไป หลายปีภายในเวลาสั้น
เดียว ตาคุณเปรมลึกลงแดง เหมือนกับร่องไห้มาจนสิ้น
น้ำตาเสียแล้ว ใบหน้าซีดเผือด แก้มตอบเข้าไปจนกระดูก
แก้มขึ้นเห็นได้ชัด คุณเปรมเดินขึ้นบ้านอย่างอ่อนระโหยโรย
แรง เห็นพลอยนั่งอยู่กับซ้อยก็มิได้พูดว่าอะไร แต่เดินผ่าน
เลยเข้าไปในห้องพระ ทำให้พลอยต้องรีบลุกขึ้น และเดินตาม
เข้าไปติดๆ

ในห้องพระมีพระบรมรูปองค์ใหญ่ ของพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๖ ตั้งอยู่ คุณเปรมเดินเข้าไปถึงตรงหน้า พระบรมรูป
แล้วก็ค่อยๆ คุกเข่าลงหมอบกราบถวายบังคม... แล้วคุณเปรม
ก็ซบหน้าเป็นลมสิ้นสติอยู่ตรงนั้น !

จบแผ่นดินที่สอง

แผ่นดินที่ ๓

บทที่ ๑

จะเป็นเพราะหลักธรรมชาติที่ว่าคนเราเมื่ออายุสูงขึ้น จะต้องเห็นว่าเวลาผ่านไปโดยรวดเร็ว หรือจะเป็นเพราะ เหตุการณ์ต่างๆ ในยุคต่อๆ มานั้นผ่านไปโดยรวดเร็วจริงๆ ตามสภาพ หรือจะเป็นเพราะอะไรก็ตาม พลอยรู้สึกว่ามัน หนึ่งๆ ในชีวิตนั้นผ่านไปเร็วกว่าแต่ก่อน และถ้าหากว่า เผลอตัวไปแม้แต่น้อย วันคืนนั้นก็ล่วงเลยไปกลายเป็นเดือนปี โดยไม่รู้ตัว และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตัวพลอยเอง นับตั้งแต่ผลัดแผ่นดินใหม่เป็นแผ่นดินที่สามในชีวิต หรือ รัชกาลที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ก็ดูจะเกิดขึ้นโดย รวดเร็วในลักษณะที่ยู่เหิงสับสนอลเวง จนบางครั้งพลอย แทบจะไม่สามารถเลียงลำดับเหตุการณ์นั้นๆ ได้ถูกต้อง

หลังจากวันที่เป็นลมลงในวันสวรรคตของสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ คุณเปรมก็เจ็บกระเสาะกระแสะอยู่หลายวัน อาการป่วยนั้นก็มิได้มีอะไรแน่นอน นอกจากรู้สึกเหนื่อย เหน็ดเหนื่อยมากกว่าปกติมาระยะหนึ่ง เมื่อความเหน็ดเหนื่อยนั้น มา กระทบกับความเศร้าโศกเสียใจอย่างแรง ร่างกายของคุณ เปรมก็ล้มเจ็บลง เป็นภาระของพลอยที่จะต้องรักษา พยาบาล

อยู่นานวัน และแม้เมื่อคุณเปรมจะหายเจ็บแล้ว พลอยก็ยัง
มิได้หมดความวิตกกังวล ต้องคอยระวัง ต้องคอยมองตามคุณ
เปรมอยู่ด้วยสายตาที่เป็นห่วง

นับตั้งแต่วันสิ้นแผ่นดินเป็นต้นมา คุณเปรมก็ดูแลไป
ถนัดใจ เลิกสนใจกับความเป็นอยู่ของตัวเอง การกินอยู่การ
แต่งตัว แม้แต่ความสะอาดทางร่างกายเล็กๆ น้อยๆ คุณเปรม
ก็ปล่อยปละละเลย อาการเหล่านี้ พลอยรู้ดีว่าเป็นอาการอัน
สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ เพราะใจของคุณ
เปรมนั้นหมดอาลัยตายอยาก หมดความสนใจในสิ่งแวดล้อม
ที่อยู่รอบๆ ตัว คุณเปรมเคยเป็นผู้ที่สนใจต่อชีวิตของตนเอง
และชีวิตของคนอื่นๆ ที่รู้จักนั้นมาก การกระทำของคุณเปรม
แต่ก่อนมานั้น พลอยรู้สึกว่าเป็นไปโดยมีความปรารถนาที่จะ
รุ่งเรืองก้าวหน้า และความประสงค์ที่จะแสดงตนเองออกให้
ปรากฏนั้น เป็นเครื่องกำหนด ขณะเดียวกันคุณเปรมก็สนใจ
ในเรื่องของคนอื่น ว่าใครทำอะไรที่ไหน ใครจะดีจะชั่ว
อย่างไร แล้วก็นำเอาการกระทำและคุณสมบัติ และผลของ
การกระทำเหล่านั้น มาเปรียบเทียบกับกรกระทำ ผลการ
กระทำและคุณสมบัติของตนเอง ทั้งหมดทำให้คุณเปรม
สนใจต่อชีวิต และความกระหายนั้นก็กำลังดันให้ชีวิต

ของคุณเปรมดำเนินได้ต่อไปเรื่อยๆ แต่บัดนี้ความกระหาย
นั้นมีเหลือแต่น้อย ตนเองจะเป็นอย่างไร คุณเปรมก็มีได้
สนใจ คนอื่นเป็นอย่างไรคุณเปรมก็มีได้สนใจเช่นเดียวกัน
แต่ก่อนนี้คุณเปรมอยู่ในฐานะผู้ชี้ชวนให้พลอยดูโลก และ
เป็นผู้เล่าให้พลอยฟังถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัว พลอย
อยู่ในฐานะเป็นผู้รับฟัง แต่โดยกะทันหัน โดยที่พลอยมิได้รู้
เนื้อรู้ตัวเลย ฐานะนั้นก็เปลี่ยนกลับกันไป พลอยกลายเป็นผู้
เล่า เป็นผู้ชี้ชวนให้คุณเปรมมองเหตุการณ์ต่างๆ คุณเปรม
กลายเป็นผู้ฟังแต่ฟังโดยไม่สนใจเท่าใดนัก คุณเปรมเคยพูด
มาตลอดรัชกาลที่ ๖ ว่า พระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้น เป็นผู้ที่คุณ
เปรมมอบความรักความเคารพบูชา และชีวิตจิตใจถวายไว้จน
สิ้น เมื่อพลอยได้ยิน พลอยก็รู้สึกเชื่อเพียงส่วนหนึ่ง อีกส่วน
หนึ่งที่สงวนไว้ในใจนั้น เป็นความรู้สึกที่ว่าคุณเปรมอาจพูด
ไปเช่นนั้น ด้วยอารมณ์และคารม แต่เมื่อพระเจ้าอยู่หัว
สวรรคตแล้ว พลอยจึงได้รู้ว่าคุณเปรมพูดพรณามาด้วยความ
จริงใจ แต่สิ่งที่พลอยรู้ไม่ถึงก็คือความจริงอีกอย่างหนึ่ง ซึ่ง
คุณเปรมเองก็ไม่รู้ความจริงนั้นก็คือ เมื่อผลัดแผ่นดินจาก
รัชกาลที่ ๕ มาเป็นรัชกาลที่ ๖ คุณเปรมยังเป็นคนหนุ่ม อยู่ใน
วัยที่แข็งแรง เต็มไปด้วยกำลังใจกำลังกายที่จะเริ่มชีวิต พร้อม

ที่จะรับบทเรียนจากชีวิต และนำบทเรียนนั้นๆ มาใช้ให้เห็นประโยชน์แก่ชีวิต แต่เนื่องจากการอบรมที่คุณเปรมได้รับเมื่อก่อน คุณเปรมจึงนำชีวิตนั้น ผูกมัดไว้กับองค์พระมหากษัตริย์ผู้ครองแผ่นดิน หันทางเดินของชีวิตให้เข้ากับแนวพระราชประสงค์ และพระราชนิมิตทุกประการ

ความเห็นและความปรารถนาส่วนตัวนั้น คุณเปรมไม่เคยคำนึงถึง ด้วยเหตุนี้เมื่อผลัดแผ่นดินใหม่ครั้งหนึ่ง คุณเปรมก็ถือว่าชีวิตของตนเปลี่ยนแนวทางไปครั้งหนึ่ง จำต้องปรับปรุงบิดผันหันชีวิตให้เข้ากับแนวที่ถูกตั้งขึ้นใหม่ เมื่อผลัดแผ่นดินใหม่ รัชกาลที่ ๕ สิ้นไปขึ้นรัชกาลที่ ๖ คุณเปรมยังหนุ่มพอและแข็งแรงพอที่จะเริ่มการปรับปรุงเข้าแนวใหม่ และเริ่มชีวิตใหม่ ระยะเวลา ๑๕ ปีของรัชกาลที่ ๖ เป็นระยะที่คุณเปรมเห็นว่าได้ชีวิตมาอย่างสมบูรณ์ พอใจในชีวิตนั้น และยังอาลัย ไม่อยากให้เปลี่ยนแปลงชีวิตนั้นเลย แต่คุณเปรมก็รู้ว่าถ้าตนจะบำเพ็ญชีวิตต่อไปในรัชกาลที่ ๗ ให้ถูกต้อง ตนก็จะต้องปรับวิถีแห่งชีวิตให้เข้าหาระดับใหม่ ต้องรู้จักคนใหม่ๆ ต้องศึกษาชีวิตใหม่ ถ้าจะพูดสั้นๆ ก็ต้องเริ่มชีวิตใหม่ทั้งอัน แต่คุณเปรมก็แก่เกินไป และมีกำลังน้อยเกินไปที่จะทำเช่นนั้นได้ สำหรับพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใหม่ คุณเปรมก็รู้ว่า

ตนมีความจงรักภักดีมิได้เสื่อมคลาย แต่กำลังใจ ที่จะสนอง
พระเดชพระคุณนั้นเสื่อมลงตามวัยแห่งสังขาร

ในระยาะนี้พลอยต้องเป็นผู้คอยชักชวนให้คุณเปรม
สนใจในสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ แต่ความพยายามของพลอย ไม่สู้
จะได้ผล เพราะคุณเปรมได้แต่นิ่งฟัง และถ้าหากว่าถ้อยคำ
ของพลอยบังเอิญเกี่ยวพันไปถึงเหตุการณ์บางอย่าง ใน
แผ่นดินก่อน คุณเปรมก็เบือนหน้าหนีแล้วถอนใจใหญ่
เหมือนกับไม่อยากจะรื้อฟื้นเอาเรื่องเก่าๆ มานึกคิดอีกต่อไป
สิ่งที่คุณเปรมยังสนใจเหมือนแต่ก่อน หรือจะดูเหมือนจะ
มากกว่าแต่ก่อนนั้น ยังเหลืออยู่เพียงอย่างเดียว สิ่งนั้นคือการ
เลี้ยงม้าและการขี่ม้า วันหนึ่งๆ เดียวนี้คุณเปรมเข้าไปในวังพอ
เป็นพิธี เพราะพระบรมศพยังอยู่ที่ปราสาท แต่แล้วคุณเปรมก็
รีบกลับบ้านมาขลุกอยู่ในคอกม้า เข้าเฝ้าคุณเปรมก็ขึ้นม้าตัว
โปรด ออกขี่ไปทางคลองเตย หรือทางสวนลุมพินี ซึ่งได้กะ
ไว้ว่าจะเป็นที่มิงาน ฉลองราชสมบัติพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖
ครบ ๑๕ ปีเป็นงานใหญ่ ถึงกับได้ลงมือปลูกสิ่งก่อสร้างไป
บ้างแล้ว แต่บังเอิญเสด็จสวรรคตเสียก่อน งานนั้นจึงงดไป
คุณเปรมชอบควมม้าหายไปจากบ้านคนเดียว ไม่ชอบให้ใคร
ตาม กลับมาถึงบ้านก็เหมือ โขมตัว และเหมือของม้าออกจับ

อยู่ตามตัวมาเป็นฟองขาว พลอยไม่สบายใจนักในความสนใจ
เรื่องม้าที่ยังเหลืออยู่นี้ เพราะคุณเปรมอายุมากขึ้น เกรงว่าจะ
พลาดพลั้งเป็นอันตราย แต่พลอยก็ต้องนั่งมิกล่าตักเตือน
เพราะเห็นว่าการขี่ม้าออกเที่ยว ยังเป็นสิ่งเดียวที่คุณเปรมชอบ
และทำให้คุณเปรมสบายใจขึ้นได้บ้าง

เพราะความตกใจฉุกฉะหุกในเรื่องในหลวงสวรรคต
เพราะความกังวลในเรื่องความเจ็บไข้ของคุณเปรม พลอย
มิได้มีเวลาที่จะคิดคำนึงถึงระยะเวลาที่ผ่านไป เผลอตัวไป
เพียงไม่กี่มกน้อย ตาอ้อคก็เดินทางกลับ จากอังกฤษเข้ามาถึง
เมืองไทย ตาอ้อคส่งข่าวเข้ามาว่า จะเดินทางด้วยเรือไฟมาถึง
สิงคโปร์ แล้วจะลงเรือจากที่นั่น ขึ้นรถไฟมาลงที่สถานี
บางกอกน้อยที่กรุงเทพฯ เมื่อถึงวันเวลาที่ตาอ้อคจะมาถึง
พลอยก็ไปปรากฏตัว ที่สถานีบางกอกน้อยพร้อมด้วยคุณ
เปรมและพี่น้องทุกคน ในลักษณะเหมือนกับในฝัน ไปสะคุ้ง
ตื่นจากฝัน เอาตอนทีรถไฟเข้าเทียบชานชาลา และตาอ้อค
แผ่นจากรถไฟมากอดพลอยไว้แน่น เสียงตาอ้อคหัวเราะ และ
เสียงคุณเปรมและคนอื่นๆ หัวเราะและทักทายกันให้ลั่นไป
พลอยเงยหน้าขึ้นมองหน้าลูกทั้งน้ำตา ตาอ้อคเติบโต
สูงขึ้นเป็นนักหนา พลอยซึ่งยืนอยู่ชิดตัว ต้องแหงนหน้าขึ้น

คุณจึงจะแลเห็นหน้าตาอ้อคได้ หน้าตาอ้อคคุณขาวจืด เป็นผู้ใหญ่
จืด และมีร่องรอยของหนวดเคราจืดเขียว แต่วิธีจะพูด วิธีจะ
หัวเราะตลอดจนสายตาก็มองคุณพลอย และคุณคนอื่นๆ นั้น
แสดงให้เห็นว่าตาอ้อคยังเป็นตาอ้อคลูกของคุณพลอยคนเก่า
ระยะเวลาร่วมสิบปี มิได้ทำให้ตาอ้อคเปลี่ยนแปลงไปเลยใน
สาระสำคัญ ตาอ้อครวบตัวพลอยไปกอดอีกทีหนึ่ง แล้ว
กระซิบว่า

"นี่เสียเถิดแม่ ทำจืดอ่อนไปได้ ไม่อายคนเขาบ้าง"

คำพูดของตาอ้อคทำให้พลอยต้องหัวเราะ รีบเช็ดน้ำตา
ให้แห้งสนิท ตาอ้อคทักทายทุกคนอย่างสนิทสนม กราบไหว้
คุณเปรมอย่างนอบน้อม พูดเล่นกับพ่อเพิ่มคุณเชยและหลวง
โอสถ หันหน้าไปยิงฟันกับตาอ้อคและตาอ้อค กับประไพที่มา
รับ แล้วเดินเข้าไปเอียงแก้มจูบกับลูซิลล์ แบบญาติที่ดีของ
ฝรั่ง วันนี้เป็นวันที่พลอยเห็นคุณเปรม เบิกบานจริงๆ เป็นครั้งแรก
เสียงคุณเปรมพูดด้วยความดีใจเกินกว่าปกติว่า

"อ้อคสูงกว่าพ่อเป็นกอง ไหนมายืนเทียบกันดูทีหรือ
จะสูงกว่ากันเท่าไร"

ตาอ้อคเข้าไปยืนข้างๆ ตามที่คุณเปรมสั่งและพลอยก็
มองดูด้วยความปลื้มใจ ว่าตาอ้อคสูงกว่าคุณเปรม ประมาณ

สักฝ่ามือหนึ่งเห็นจะได้ ระหว่างที่คนใช้ที่ตามไปช่วยขนของ จากบ้าน กำลังยกของลงจากรถไฟ พลอยก็อดเหลือบมองดู ทางประตูรถไฟไม่ได้ว่า จะมีใครตามตา้ออดลงจากรถไฟอีก บ้างหรือไม่ มองครั้งหนึ่งก็ไม่เห็นมีอะไร มองครั้งที่สองที่ สามต่อไป จนตา้ออดสังเกตเห็นอาการกิริยาของพลอย และ อดยิ้มอยู่ในใจ

ขนของลงจากรถไฟจนเสร็จแล้ว ทุกคนต่างเดินไปลง เรือยนต์ที่คุณเปรมจัดมาเฉพาะ เพื่อข้ามฟากกลับบ้าน ในเรือ นั้นไม่มีใครนอกจากตา้ออดและพลอย คุณเปรมและญาติพี่น้องที่ไปรับ ตา้ออดผู้ซึ่งนั่งอยู่กับพลอย จึงได้ถามขึ้นเบาๆ ว่า

"แม่พอใจหรือยังว่าลูกกลับมาคนเดียว ไม่ได้เอาใคร ตามมาด้วย"

พลอยหัวเราะด้วยความโล่งอก เอื้อมมือไปบีบแขนตา้ออดด้วยความพอใจ เสียงตา้ออดพูดเบาๆ ต่อไปว่า

"จู้! จู้! อย่าเอะอะไป พี่อื่นเขากำลังมองมาทางนี้ เดี่ยวเขาจะโกรธเอา"

แต่พลอยก็รู้ว่าถ้อยคำที่พูดนั้นไม่มีใครจะได้ยินได้ เพราะเสียงเครื่องยนต์ในเรือดังกลบอยู่ตลอดเวลา

ญาติพี่น้องทุกคนที่ไปรับตาอ้อวันนั้น ไม่มีใครปลีกตัวกลับก่อน พ่อเพิ่ม คุณเชย และหลวงโอสถ ต่างรับเชิญจากพลอยให้มากินข้าวกลางวันด้วยกันด้วยความยินดี พอถึงบ้านพลอยก็พาตาอ้อออกไปอาบน้ำ ผัดเครื่องแต่งตัว และความสุขของพลอยในวันนั้น ดูเหมือนจะเต็มเปี่ยมถึงขีดสุด เพราะได้ปฏิบัติลูก ได้ดูแลลูก ซึ่งเพิ่งกลับมาถึงใหม่ๆ ด้วยตัวของตัวเอง และด้วยความรู้สึกที่มีสิทธิ์อย่างสมบูรณ์ ไม่มีใครมากีดกันแก่งแย่ง ตาอ้ออาบน้ำแล้วก็แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าปานและกางเกงจีน ที่พลอยหาไว้ให้ กางเกงแพรนั้นสีดำ ด้วยยังอยู่ในระหว่างไว้ทุกข์พระบรมศพ เสร็จแล้วตาอ้อก็มานั่งกินข้าว ซึ่งพลอยหาไว้ให้ด้วยความหิวกระหาย ด้วยความเอร็ดอร่อยสมกับที่ได้จากกับข้าวไทยไปนาน ทำให้พลอยกินไม่ลง ได้แต่นั่งอมยิ้มมองดูอย่างอึ้งใจ หน้าเขาก็รู้สึกตัว จึงชำเลื่องไปดูคนอื่นที่นั่งกินข้าวอยู่ด้วย เห็นคุณเชยหลวงโอสถและพ่อเพิ่มก็นั่งอมยิ้ม ดูตาอ้ออยู่ด้วยความพอใจเช่นเดียว

ตาอ้อกินข้าวอิ่มแล้วก็ปรารภขึ้นว่า

"ตั้งแต่ววันนี้เป็นต้นไป อ้อจะไม่ขอไปจาก
เมืองไทยอีก จะขอยู่จนตายไปที่นี่ เพราะจะหาบ้านเมือง
ไหน ที่สุขสบายไปกว่านี้อีกก็ไม่มีแล้ว"

"ก็ไหนเขาว่าที่เมืองนอกก็สุขสบายนักไม่ใช่หรือ
พ่ออ้อ" พ่อเพิ่มถามขึ้น

"ก็คงสุขสบายสำหรับคนที่ไปเที่ยวชั่วคราวเท่านั้น
แหละครับคุณลุง" ตาอ้อตอบ "ถ้าจะอยู่กันจริงๆ ก็สู้ของเรา
ไม่ได้ ที่เมืองนอกถึงจะมีอะไรดี ก็จะต้องรู้ตัวอยู่เสมอว่านั่น
ไม่ใช่ของเรา แต่เป็นของคนอื่น พอมาถึงเมืองไทยเข้าก็เห็น
ว่าเป็นของเราไปหมด ดินฟ้าอากาศถึงจะร้อนเพียงไรก็เป็น
ของเรา กลิ่นไอทั่วไปถึงจะเหม็นบ้างอะไรบ้าง ก็เป็นเครื่อง
บอกให้รู้ว่าเราถึงบ้าน บ้านเมืองถนนหนทางไร่นา ตลอดจน
ต้นหมากรากไม้ ถึงจะรกบ้างไม่รกบ้างก็เพราะเราเป็นคนทำ
ถ้าเราทำให้มันรกได้เราก็ทำให้มันหายรกได้ รถไฟที่ผมนั่งมา
นั่นแล่นเข้าเขตแดนไทยแต่ตอนดึก ผมไม่เป็นอันหลับอัน
นอน ได้แต่นั่งดูเมืองไทยดูแล้วดูอีก ดูทำอะไรก็ไม่เบื่อ จนรถ
เข้าถึงบางกอกน้อยไม่รู้ตัว จะมองไปทางไหนมันก็เย็นตา
สบายใจไปทั้งหมด"

"พ่ออ้อคนนี้เป็นเอามาก" พ่อเพิ่มพูดขึ้นเบาๆ
เหมือนกับจะพูดกับตัวเอง

"เป็นอะไรเอามากครับลุง" ตาอ้อถาม

"เปล่า เป็นหลานของลุงเท่านั้นเอง" พ่อเพิ่มตอบ

"ลุงก็คิดอย่างเดียวกันมานานแล้ว อยู่เมืองไทยมาแต่อ่อนแต่
ออกจนแก่ปานนี้ ยังไม่เคยนึกเบื่อเลย นั่งดูอยู่ได้ทุกวัน แล้วก็
ยังสนุกอยู่ทุกวัน ใครเขามาเล่าเรื่องเมืองนอกว่าที่นี่คืออย่างนั้น
ที่นั่นคืออย่างนี้ ลุงไม่เคยเชื่อคารมเขาเลย จะเถียงเขาไอ้เราก็ไม่
เคยไป ได้แต่นั่งฟังเขาไปเท่านั้นเอง ไหนพ่ออ้อดลองเล่าไปที่
หรือ เมืองนอกเมืองไทยมันผิดกันอย่างไรบ้าง"

"ถ้าจะเล่ากันจริงๆ ปีหนึ่งก็ไม่จบ" ตาอ้อพูด "แต่
เอาyingี้ก็แล้วกัน ผมจะเล่าให้ฟังแต่เรื่องใหญ่ๆ ที่ผิดกัน เท่าที่
นึกออกเดี๋ยวนี้ ทั้งเมืองนอกและเมืองไทยนั้นมีทั้งคนมีและ
คนจน แต่ที่เมืองนอกนั้นคนมีเขามีจริงๆ แต่คนจนเขาก็จน
กันจริงๆ ส่วนเมืองไทยเราถึงจะมีก็มีไม่จริงและจนก็จนไม่
จริงอีก คนมั่งมีที่เมืองนอกนั้น ถ้าเขามาเห็นคนมั่งมีใน
เมืองไทย เขาก็จะต้องดูถูกว่าเราจน เพราะไม่ว่าจะเปรียบกับ
เขาทางไหน เราเป็นแพ้เขาไปทุกทาง บ้านช่องที่เราอยู่
ตลอดจนอาหารการกิน เราก็สู้เขาไม่ได้ ทรัพย์สินสมบัติยิ่งแพ้

เขาใหญ่ เพราะบ้านเราใครมีเงินแสนก็เรียกว่ารวย แต่ของเขา
มีกันเป็นสิบเป็นร้อยล้าน ทรัพย์สินสมบัติของเราตกทอดกันลง
มา เพียงไม่กี่ชั่วคน ของเขาตกทอดกันลงมาเป็นพันๆ ปี มันก็
ต้องมาก แต่คนจนของเขานั้นผู้คนจนของเราไม่ได้ แพ้กัน
หลุดลุ่ย เพราะของเรานั้นดินฟ้าอากาศช่วยให้อยู่ได้อย่างคนมี
อาหารการกินก็หาได้ง่าย และที่สำคัญนั้นคืออากาศ เพราะเรา
เป็นเมืองร้อน จนจริงๆ จะนุ่งผ้าขาวม้าผืนเดียวนอนศาลาวัด
ก็อยู่ได้ และเย็นสบายดีเสียอีก แต่ของเขาทำเช่นนั้นไม่ได้ ถ้า
ทำเขาก็ถึงตาย จึงต้องหาเสื้อผ้าใส่กันหนาวและหาไฟผิง บาง
ที่ห้องเล็กนิดเดียวอยู่ได้คืนครึ่งหนึ่ง คนจนก็ต้องลงไปเช่าอยู่
เบียดกันอยู่ตั้งสิบกว่าคน หุงข้าวต้มแกง ซักผ้าหลับนอน และ
จะทำอะไรๆ ก็ทำอยู่ในนั้น หน้าต่างประตูจะเปิดก็ไม่ได้
เพราะกลัวหนาว ต้องอบกันอยู่อย่างนั้น น้ำท่าก็ไม่ต้องอาบ
เพราะแพงสตางค์ พอเปิดประตูเข้าไป กลิ่นตัวคนและกลิ่น
อื่นๆ ที่หมักหมมอยู่มันพลุ้งออกมา รวากับโครมาตีหน้าแง
เราด้วยไม้พลอง"

"แล้วแกไปรู้มาได้ยังไง" คุณเปรมซึ่งนั่งฟังมานาน
ถามขึ้น

"ผมก็เที่ยวไปดูไปรับคุณพ่อ" ตาอ้อคตอบ "คุณพ่อ
ส่งผมไปเมืองนอกทั้งที ก็อยากเห็นให้มันทั่ว"

"ผู้ดีเขาอยู่กันอย่างไรแก่ได้เห็นบ้างหรือเปล่า" คุณ
เปรมถามอย่างสงสัย

"ก็เห็นอยู่มากเหมือนกัน" ตาอ้อคตอบยิ้มๆ "เพื่อน
ฝูงที่เป็นลูกขุนนางอยู่มหาวิทยาลัยด้วยกัน เขาชวนไปอยู่บ้าน
เวลามหาวิทยาลัยปิด เขาอยู่กันอย่างวิจิตรพิสดาร จะเอาอะไร
จะเรียกอะไรได้หมดไม่มีอัน ผู้ดีอังกฤษเขามีบ้านใหญ่ๆ อยู่
นอกกรุง เนื้อที่บ้านเขามองสุดลูกหูลูกตา ตัวบ้านก็ราวกับ
ปราสาทราชวัง ถึงเวลาเขาอยู่บ้านเขาก็เชิญแขกที่ชอบพามา
อยู่ด้วย อยู่กัน ไปก็เลี้ยงกันไป กลางคืนเป็นต้องแต่งราตรี ใส
เสื้อเชิ้ตอกแข็งกินข้าวกันทุกคืน กลางวันก็เดินเล่นบ้าง เล่น
กีฬาบ้าง ออกยิงนกยิงกระต่ายหรือตกปลา หรือมิฉะนั้นก็
ออกขี่ม้าไล่หมาจิ้งจอกบ้าง แล้วแต่ฤดู"

"ทำไมจะต้องไปขี่ม้าไล่หมาจิ้งจอก" คุณเปรมถาม
อย่างไม่เข้าใจ

"เขาใช้หมาที่เลี้ยงไว้เป็นฝูงๆ ออกไล่ คนนั้นขี่ม้า
ตาม พอหมาไล่ทันก็กัดหมาจิ้งจอกตาย"

"เขาว่ามันเที่ยวลักกินเป็ดกินไก่" ตาอ้อตอบอย่าง
ลั้งเล

"ก็ยิงเอาหรือดักเอาไม่ได้หรือ" คุณเปรมถามอีก

"แล้วกันคุณพ่อ !" ตาอ้อร้อง "ถ้าทำอย่างนั้นก็ผิด
วิสัยผู้ดีอังกฤษ ใครไปทำเข้า เขาเห็นเป็นบาปกรรมใหญ่โต
โทษถึงไม่มีใครคบทีเดียว"

"อุวะ !" คุณเปรมร้องขึ้น "ผู้ดีอังกฤษนี่ยิ่งหมาตัว
เดี๋ยวก็ถึงไม่คบกันเที่ยวหรือ"

"เขาถือกันเอาเป็นเอาตายเชียวครับ" ตาอ้ออธิบาย
"เรื่องยิงนกตกปลาล่าสัตว์ เขามีกฎหมายกันทั้งนั้น อย่าง
นกพวกไก่ฟ้าพวกนกกระทา เขาก็ยิงเป็นฤดูไม่ได้ยิงทั้งปี และ
จะยิงได้เฉพาะแต่นกที่กำลังบินเท่านั้น นกเดินอยู่บนดินหรือ
เกาะอยู่ เขาไม่ยิงเป็นอันขาด บางทีนกมันเชื่อง เพราะเขาซื้อ
ไข่มาฟักเลี้ยงแต่ยังเล็กๆ ต้องส่งคนเข้าไปไล่ให้มันบินก็มี"

"ป่าสูงๆ ของเขาเห็นจะมีมากกว่าของเรานะพ่ออ้อด
เขาจึงได้ล่าสัตว์กันมาก" พ่อเพิ่มพูดขึ้นอย่างสนใจ

"เปล่าครับคุณลุง" ตาอ้อตอบ "ป่าเมืองฝรั่งนั้นผม
ไปเห็นทีแรก เขาต้องบอกจึงได้รู้ว่าเป็นป่า เห็นเข้านึกว่าเป็น
สวนต้นไม้"

"แล้วที่ว่าไปล่าสัตว์กันนั้นเขาไปล่าที่ไหนกันล่ะ"

พ่อเพิ่มซัก

"ที่ของใครๆ ก็ล่ากันอยู่ในนั้น สัตว์ทุกตัว ไม่ว่าจะ เป็นนกเป็นปลาเป็นเจ้าของไปหมด จะยังได้เฉพาะเจ้าของ หรือ คนที่เขาอนุญาต สิทธิยังนกตกปลาในที่ดินเขาขายกันแพงๆ พวกที่จะล่าสัตว์ได้ก็มีแต่ผู้ที่มีเงินเท่านั้น"

"แล้วกัน !" พ่อเพิ่มพูด "แล้วพวกคนจนทำอย่างไร ล่ะ"

"คนจนอยากกินสัตว์ป่าก็ต้องแอบยิงแอบดักเอา ปลาน้ำจืดก็แอบตก แต่ถ้าเขาจับได้ก็ถูกปรับ หรือติดตาราง เพราะมีกฎหมายห้าม แต่ก่อนเมื่อไม่กี่สิบปีมานี้เอง เขาว่าง โทษถึงประหารชีวิต"

พ่อเพิ่มยกมือท่วมหัวแล้วพูดว่า "สาธุ ! ฉันไม่อยู่แล้ว เมืองอังกฤษ เกิดชาติใดฉันใดก็ขออยู่เมืองไทยเถิด ไปอยู่ที่ โน่นเป็นเศรษฐีก็ดีไป ถ้ายากจนก็คงลำบากแย่"

"ผู้ดีเมืองนอกนี่นะพ่ออ้อด" คุณเชยถามขึ้นบ้าง "กิริยามารยาทเขาเหมือนกับเราไหม หรือว่าผิดกันมาก"

"ถึงจะผิดกันก็แต่ในรายละเอียดบางอย่างเท่านั้นแหละครับ" ตาอ้อดตอบ "เป็นต้นว่าเราไหวกราบกัน เขาก็จับ

มือหรือค้ำับ เรานั่งกับพื้นเขานั่งเก้าอี้อะไรอย่างนั้น แต่ถ้าจะพูดถึงมารยาททั่วไปก็เหมือนกัน ชั่วแต่ว่าคนอังกฤษเขาจะตำรวมมากกว่าเราสักหน่อยเท่านั้นเอง เมื่อผมไปถึงใหม่ๆ นั้นกิริยามารยาท ที่คุณแม่หัดไปจากเมืองไทยใช้ได้ดีทีเดียว"

พลอยแทบจะโคดเข้ากอดจูบตาอ้อด้วยความดีใจ และความภูมิใจ ไม่เสียทีเลยที่อ้อเกิดมาเป็นลูกแม่ ได้ทะนุถนอมเลี้ยงดูอบรมมาทุกอย่าง ถึงลูกจะไปไหนไกลแสนไกล ก็ไม่มีลืมแม่ หรือลืมการอบรมที่แม่ได้ให้ไว้ เสียคนอื่นๆ คุยกับตาอ้ออย่างรื่นเริงต่อไปอีกนาน แต่พลอยก็ได้แต่นั่งกอดจูบลูกด้วยสายตาและด้วยหัวใจ

ตั้งแต่กลับมาอยู่บ้าน ตาอ้อเองก็อาจไม่รู้ว่าตนได้นำความสุขมาให้แม่ของตนเท่าไร แต่สำหรับพลอยนั้น รู้ดีว่าตนได้รับความสุขความพอใจจนเต็มเปี่ยมประมาณไม่ถูก ทุกครั้งที่ตาอ้อวิ่งมาหาขอให้โจงกระเบนให้บ้าง ขอให้เปลี่ยนกระดุมเสื้อให้บ้าง ตลอดจนของของกินบางอย่างที่อยากกิน เมื่อตาอ้อมาถึงเมืองไทยได้สักหน่อย คุณเปรมก็พาตาอ้อออกเที่ยวแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ที่คุณเปรมนับถือ แต่แล้วก็มิได้ทำอะไรต่อไปอีก ตาอ้อคงอยู่ต่อไปที่บ้าน มิได้เข้าทำงานที่ไหน คุณเปรมก็เนือยๆ ไม่สนใจ ฝ่ายตาอ้อก็

มิได้กระตือรือร้น รู้สึกว่าพอใจที่จะนั่งๆ นอนๆ อยู่ที่บ้าน
และได้อยู่ใกล้ๆ พลอยได้พูดคุยกับพลอย มิได้คิดถึงกาล
ข้างหน้า อย่างที่คนหนุ่มทั้งหลายควรจะคิด พลอยหยิบเงิน
ให้อ้อคใช้เสมอทีละร้อยสองร้อย ซึ่งตาอ้อคไม่เคยออก
ปากขอ พลอยให้เท่าไรก็ได้ใส่ไว้ในกระเป๋าเสื้อ พลอยจะรู้ว่า
เงินที่ให้ไปนั้นหมดหรือยัง ก็ด้วยวิธีที่ต้องเดินดูเอาเอง ตาอ้อ
คดูเหมือนจะไม่รู้จักความสำคัญของเงิน มีเท่าไรก็ใช้
เท่านั้น ความจริงรายจ่ายส่วนตัวของตาอ้อค ก็ไม่มีอะไรมาก
แต่ถ้ามีใครทูกษ์ร้อนมาขอ ไม่ว่าจะเป็นคนในบ้านหรือมา
จากที่อื่น ตาอ้อคก็มักจะเทกระเป๋าให้จนหมดทุกครั้งไป ถ้า
จะว่ากันด้วยใจจริง พลอยก็อยากจะให้ตาอ้อคคงอยู่กับบ้าน
ไปอย่างนี้ไม่มีกำหนด เพราะการที่มีลูกอยู่ในบ้านตลอดเวลา
ไม่ต้องมีธุระการงานที่ไหนนั่น ทำให้พลอยอุ่นใจ สบายใจอยู่
มาก แต่พลอยเองกลับต้องเป็นคนเริ่มคิดถึงการทำงานที่ตาอ้อค
ควรจะทำต่อไป เพราะตาอ้อคเองก็ไม่สนใจ และคุณเปรมก็ดู
เหมือนจะยังมิได้นึกถึงเรื่องนี้ วันหนึ่งเห็นคุณเปรมอารมณ์ดี
พลอยก็พูดขึ้นว่า

"คุณเปรม เรื่องงานตาอ้อคุณเปรมคิดไว้บ้างหรือ
ยัง จะให้ทำที่ไหน เราเคยพูดกันไว้ว่าตาอ้อกลับมา คุณ
เปรมจะเอาไปไว้ด้วยที่กระทรวง"

คุณเปรมถอนใจใหญ่แล้วก็พูดว่า

"ปล่อยแกอยู่อย่างนี้ไปก่อนเถิดแม่พลอย อย่างเพิ่ง
ไปคิดถึงมันเลยเรื่องการทำงาน ฉันเองก็ยังไม่รู้ว่า อะไรเป็น
อะไร และจะเป็นอย่างไรต่อไปก็ไม่รู้"

"ฉันเองไม่ว่าอะไรหรอก" พลอยพูด "เพราะใจฉันก็
อยากได้ลูกไว้ที่บ้านสักคน แต่ฉันเกรงไปว่าทิ้งไว้นาน จะไม่
ดี อ้อคยังหนุ่มก็ควรจะได้เข้าทำงาน มีหน้ามีตาบ้าง
บ้าง"

"แล้วตัวเขาเองว่าอย่างไรเล่า" คุณเปรมย้อนถาม

"ฉันก็เห็นเขาเฉยๆ ฉันก็ยังไม่ได้อถามเขาเลย"

"ก็ลองถามอ้อเขาดู" คุณเปรมพูดเหมือนกับว่า
อยากจะผลักภาระให้พ้นจากตัว "ฟังเสียงเขาก่อนว่า จะว่า
อย่างไรบ้าง แต่ใจฉันกลับเห็นไปว่าเงินทองเราก็คงพอมืออยู่
จะพอเลี้ยงลูกไว้เฉยๆ โดยไม่ต้องให้ทำงาน ได้สักคน
กระมัง"

"คุณเปรมอย่าคิดอย่างนั้นดีกว่า ถึงจะมีเงินมีทองสักเท่าไร ก็ควรจะหาการทำงานทำไว้ อยู่เปล่าๆ ถือว่าพ่อแม่มีเงินเลี้ยงได้นั้น ในที่สุดก็เสียคนไปทั้งนั้น" พลอยพูดแล้วก็รู้สึกแปลกใจว่าตนกลับเป็นฝ่าย สั่งสอนคุณเปรมไปเสียแล้ว

แต่ครั้นเมื่อพลอยไปตามตาอ้อดเข้าจริงเรื่องการทำงาน ตาอ้อดก็หัวเราะตอบว่า

"ก็แล้วแต่แม่จะเห็นสมควร ลูกทำที่ไหนก็ได้ ยิ่งไม่ต้องทำเลยก็ยิ่งดี"

"โธ้อ้อดก็ ! เลิกพูดเล่นเสียทีเถิด !" พลอยว่า "เรื่องการทำงานก็ต้องทำกันทุกคน วิชาที่ลูกเรียนมา จะใช้ทำอะไรได้ ก็ควรจะบอกให้แม่รู้ จะได้ช่วยกันคิดอ่านได้ถูก"

ตาอ้อดเปลี่ยนสีหน้าจากหัวเราะเป็นเอาจริงเอาจังแล้วก็พูดว่า

"แม่ทูนหัวของลูก ลูกเองก็ไม่ว่าจะไปทำอะไรจริงๆ วิชาที่เรียนมาก็ใช่จะไปทำอะไรได้ ไม่เหมือนกับพี่อื่นที่เขาเรียนกฎหมาย เพราะวิชาที่ลูกเรียนมานั้น ทำให้อ่านหนังสือเข้าในมีรสมาติกว่าคนอื่นๆ เท่านั้นเอง จะว่าเข้าที่ไหนไม่ได้ก็เข้าไม่ได้สักแห่งเดียว แต่ถ้าว่าจะเข้าได้แล้วก็คงเข้าทำได้ทุกแห่ง"

"โธ่ ! เวิร์กกรรมแท้ๆ ทีเดียว" พลอยบ่น "อ้อคชอบ พุดอะไรที่แม่ไม่เข้าใจเสมอ จะช่วยเป็นสติปัญญาสักนิด ก็ไม่มี อยากได้อะไรอยากทำอะไรทำไมไม่บอกแม่"

"แม่จ๋า" ตาอ้อคพุดขึ้น ใบหน้าเปลี่ยนไปเป็นยิ้ม "ลูก ถูกส่งไปอยู่ที่อื่นเสียนานหลายปี กลับมาถึงบ้าน ก็อยากจะอยู่ที่บ้านกับแม่ให้ยิ้ม ไม่อยากกังวลถึงอะไรทั้งนั้น อยากแต่เพียงว่าได้อยู่ใกล้ๆ แม่ นอนใต้หลังคาเดียวกับแม่เท่านั้น ลูก ก็เป็นคนเลี้ยงง่ายไม่สิ้นเปลืองเท่าไร แม่จะเลี้ยงลูกไว้สักคนก่อน ไม่ได้เที่ยวหรือ สมมุติว่าลูกไปทำงานหาเงินเดือนได้มาเท่าไร แม่ก็คงไม่ได้ไม่คิดอะไรด้วย ลูกก็คงจะใช้คนเดียวหมด ถ้าจะว่าถึงชื่อเสียงมีหน้ามีตาจากการงาน ลูกก็ไม่อยากได้ อยากแต่จะเป็นลูกของแม่ตลอดไป และชื่อเสียงเกียรติยศนั้น ถ้าจะหากันจริงๆ ก็คงจะมีเวลาอีกมาก ลูกก็ยังไม่แก่เฒ่าเท่าไรนัก แม่จะอดใจรอไปหน่อยไม่ได้เที่ยวหรือ"

คำพุดของตาอ้อคทำให้พลอยต้องนิ่ง เพราะไม่รู้ว่าจะโต้ตอบอย่างไร และตาอ้อคก็ใช้คำพุดเข้าไปสะกิด ความในใจของพลอยหลายอย่าง ทำให้พลอยรู้ตัวว่าถึงจะโต้ตอบต่อไปก็จะไม่ตรงต่อความรู้สึก เพราะในใจจริง พลอยก็อยาก

เลี้ยงตาอ้อดไว้ให้อยู่สบายๆ ที่บ้าน ไม่อยากให้ต้องทำงาน และตาอ้อดก็ดูเหมือนจะรู้ใจพลอย เสียแล้วในข้อนี้

ในที่สุดเรื่องการเข้าทำงานของตาอ้อด ก็เป็นเรื่องที่ต้อง รังรอกกันไป ในระหว่างนั้นก็ยังมีเมรุกลางเมือง งานพระบรมศพ เป็นเหตุให้คุณเปรมต้องมึนงานชุก ทำงานติดต่อกันทั้งกลางวัน กลางคืนอยู่นาน พองานพระเมรุเสร็จสิ้นไปแล้ว คุณเปรมก็ดู เหมือนจะหายใจโล่งอก มีเวลาได้พักผ่อนและเริ่มมีอาการดีขึ้น แต่พองานพระเมรุเสร็จไปแล้วไม่เท่าไร ก็มีข่าวพุดกัน หนาหูถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงในวงราชการ ซึ่งกำลังเกิดขึ้น ขึ้น เสนาบดีกระทรวงต่างๆ นั้นเปลี่ยนไปหลายกระทรวง และการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่ก็มีอยู่ในกระทรวงวัง อันเป็น กระทรวงของคุณเปรมเอง

คุณเปรมเล่าให้พลอยฟังว่ามหาดเล็กรัชกาลก่อน จะต้องออกจากราชการไปเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะมหาดเล็ก ห้องพระบรรทม ดูเหมือนจะออกหมด ส่วนกรมกองต่างๆ ที่ เคยมีมาแต่รัชกาลก่อนนั้น ก็ได้ทราบว่ายุบลงหลายกรม

"ก็เป็นธรรมดาหรือแม่พลอย" คุณเปรมสรุปความ "เมื่อพลัดแผ่นดินใหม่ก็ต้องเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา ยิ่ง มหาดเล็กรับใช้ใกล้ชิดก็ต้องเปลี่ยนไปตามแผ่นดิน เป็น

ธรรมดาที่ท่านจะต้องชুবเลี้ยงมหาเด็ก ข้าหลวงเดิมของท่าน เพราะไว้วางพระทันกันมาแต่ก่อน แต่กรมกองอื่นนี่ลีจันใจ หาย แต่ก่อนนี่เคยเห็นคนมาก เคยอยู่ด้วยกันครีกครั้น เดียวนี้ รู้แต่ว่าท่านจะตัดยุบลงไม่รู้ว่าเป็นใครใคร คุณหน้าแห่งไป ตามๆ กัน ใครที่เขามีหลักฐาน หรือมีที่อาศัยฟั้งฟิงฝากเนื้อ ฝากตัวได้ ก็ไม่สู้กระไรนัก แต่คนที่ไม่มีสือออกจะลำบาก มหาเด็กที่โปรดๆ บางคนเขาไม่เป็นไร เพราะในแผ่นดิน ก่อนก็ได้พระราชทานไว้พอตัว แถมยังมีพระราชพินัยกรรม เมื่อสวรรคตแล้ว อย่างเลวกก็ได้กันคนละร้อยสองร้อยต่อเดือน คิดบ้านาญด้วย ก็จะพออยู่กินไปได้อย่างสบาย จันสงสารแต่ คนที่ไม่มีอะไรเท่านั้น"

จากนั้นมาข่าวตัดทอนยุบลกรมกองและปลดข้าราชการ ก็ยิ่งคังหนาหูขึ้นทุกที ทุกคนที่พลอยรู้จัก ก็เหมือนจะพูดกัน ด้วยเรื่องนี้ บางคนก็อธิบายให้เหตุผลว่า ความจำเป็นที่ต้อง ปลดข้าราชการนั้น ก็เพื่อทำงบประมาณแผ่นดินให้เข้าสู่ 'ดุล ภาพ' เพราะขณะนี้บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะที่เรียกว่าเศรษฐกิจ ตกต่ำ รัฐบาลเก็บภาษีอากรไม่ได้มากเหมือนแต่ก่อน จึงต้อง ตัดรายจ่ายลงไป ซึ่งคำอธิบายเหล่านี้กระทบหู เหมือนกับ กระทบแผ่นหินผา มิได้เกิดความเข้าใจขึ้นแต่อย่างไรเลย

ที่ว่าๆ บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนั้น พลอยเคาไม่
ออกว่าเป็นอย่างไรกัน เพราะเมื่อนึกถึงความเป็นอยู่ และการ
ใช้จ่ายส่วนตัวก็กลับเห็นว่าเงินเหลือใช้ เก็บได้มากกว่าแต่
ก่อน เพราะข้าวของของเครื่องใช้แต่ละอย่างมีราคาถูกลงไป
อย่างมาก ตามความรู้สึกของพลอย กลับเห็นว่าเป็นระยะ
บ้านเมืองดี ไม่น่าจะมีใครต้องเดือดร้อน ยิ่งคำอธิบายที่ว่าๆ
เงินแผ่นดินเฟื่องเฟื่อง ไม่พอจับจ่ายใช้สอยนั้น ยิ่งทำให้พลอย
งงงวยมืดแปดด้านทีเดียว เพราะทรัพย์สมบัติเงินทอง ในสิบ
สองท้องพระคลังนั้น พลอยเชื่อว่ามากมายที่สุดที่จะประมาณ
จะหายไปไหนได้หมด ยิ่งเดี๋ยวนี้มีได้ใช้เงินพอดังอย่างแต่
ก่อน เพียงแต่พิมพ์เงินกระดาษที่เรียกว่าแบงค์ขึ้นใช้ ก็ซื้อข้าว
ของได้เท่ากัน พลอยไม่เข้าใจว่า เหตุไฉนท่านจึงไม่พิมพ์
แบงค์ขึ้นมากๆ ซึ่งดูจะเป็นของที่ทำได้ง่าย ไม่น่าจะมีปัญหา
อะไรเลย

อย่างไรก็ตามคำว่า 'ดุลยภาพ' นั้นเป็นคำที่มีคนพูดถึง
กันอยู่ไม่เว้นแต่ละวัน จะไปทางไหน ก็ได้ยินแต่เสียงคนพูด
กันเรื่อง ดุลยภาพ...ดุลยภาพ...ดุลยภาพ ในที่สุดก็มีคำย่อเกิด
ขึ้นมาว่า "ถูกดุลย์" เสียงแต่พูดกันว่าคนโน้นถูก "ดุลย์" คนนี้
ถูก "ดุลย์" ให้้ออฉาวไป

วันหนึ่งคุณเปรมกลับบ้านตอนบ่ายตามปกติ อาบน้ำ
อาบท่าแล้วก็พูดกับพลอยด้วยเสียงเรียบว่า

"แม่พลอย...ฉันถูกคุลย์เสียแล้ว"

ยังไม่ทันที่พลอยจะได้ซักถามอะไร คุณเปรมก็เล่า
ต่อไปทันทีว่า

"ท่านสั่งให้ฉันตัดงบประมาณเงินเดือนที่กรมฉันลง
ไป เดือนละเจ็ดร้อยห้าสิบบาท ฉันจะไปปลดคนอื่นออก สัก
สองสามคนก็คงจะได้ แต่ฉันก็ทำไม่ลงเพราะสงสารผู้น้อย
เงินเดือนของฉันก็บังเอิญเจ็ดร้อยห้าสิบบาทพอดี ฉันเลยยื่น
ใบลาออกวันนี้ งบประมาณเข้าสู่คุลย์แพงทีเดียว" แล้วคุณ
เปรมก็หัวเราะแห้งๆ

บทที่ ๒ (หน้าที่ ๑)

ตั้งแต่คุณเปรมออกจากราชการมา ในระยะแรก พลอยรู้สึกยินดีที่ได้เห็นคุณเปรมสบายขึ้นทันที หน้าตาก็หมดกังวล ผ่องในขึ้นกว่าแต่ก่อน คุณเปรมกินได้นอนหลับ และบางวันก็นอนจนสาย ทั้งหมดนี้ทำให้พลอยสบายใจสิ้นกังวลไปตาม แต่พลอยหาได้รู้ไม่ว่าอาการทั้งหมดของคุณเปรม ที่เห็นได้ด้วยตาว่าดีขึ้นนั้น เป็นของชั่วคราวชั่วคราว จะอยู่ยั่งยืนตลอดไปไม่ได้

เมื่อออกจากราชการมาใหม่ๆ คุณเปรมก็ยอมรู้สึกโล่งใจสิ้นกังวลเป็นธรรมดา ความวิตกความห่วงใย และความไม่แน่นอนในตำแหน่งฐานะ ที่มีอยู่เมื่อยังอยู่ในราชการ หลังจากปลดแผ่นดินแล้วนั้นหายไปเป็นปลิดทิ้ง เหมือนกับคนที่กะยั้นกะยอเมื่อก่อนจะกระโดดน้ำหน้าหนาว แต่เมื่อกระโดดโพล่งลงไปทั้งตัวแล้ว ก็หมดความกะยั้นกะยอ เมื่อความสบายใจความโล่งอกบังเกิดขึ้นภายใน และร่างกายของคุณเปรม ก็ได้พักผ่อนจริงจัง หลังจากที่ได้คร่ำครีดยมานานระหว่างงานพระบรมศพ คุณเปรมจึงได้สบายขึ้น อย่างที่พลอยสังเกต แต่ถ้าการที่คุณเปรมได้อยู่บ้านพักผ่อนนั้น เป็นแต่เพียงชั่วคราวระยะเวลาสิบห้าวันหรือเดือนหนึ่ง แล้วก็ได้อีกกลับ

เข้าทำงานต่อไป คุณเปรมก็คงจะสบายใจไปตลอดอีกนาน แต่การก็ได้เป็นเช่นนั้นไม่ คุณเปรมออกจากราชการคราวนี้ เป็นการออกเพื่อรับบำนาญ คุณเปรมยังมองไม่เห็นโอกาสที่จะเข้ารับราชการได้อีกในชีวิตของตน การอยู่เฉยๆ กับบ้านของคุณเปรมนั้น เป็นสิ่งที่คุณเปรมจะต้องทำ ไปจนตลอดชีวิต ฉะนั้นหลังจากความโล่งใจและความสบายกาย อันเกิดจากการได้พักผ่อนในเบื่องแรก ได้ผ่านไปแล้ว คุณเปรมก็เริ่มเบื่อหน่ายในภาวะอันอยู่เฉยๆ ของตน และเริ่มสำแดงอาการนั้นให้ปรากฏ

พลอยเห็นคุณเปรมมีอาการคืออยู่ชั่วระยะเวลาเดือนแรก แต่พอเข้าเดือนที่สองนับจากวันที่ออกจากราชการ คุณเปรมก็เริ่มนั่งเหม่อตาลอย นานๆ ก็ถอนใจใหญ่ วันหนึ่งๆ คุณเปรมก็ได้แต่เดินเข้าเดินออก ระหว่างในตึกและนอกตึก กินข้าวกลางวันแล้วก็เข้านอน แต่พลอยก็รู้ว่าคุณเปรมนอนไม่หลับ พอตกบ่าของคุณเปรมก็ลงคอกม้ำ และอีกสักครู่ก็ขี้น้ำควบขับออกจากบ้าน ยิ่งนานวันเข้า พลอยก็ยิ่งเห็นคุณเปรมขี้น้ำด้วยลักษณะที่โลด โผนเสียงอันตราย และขาดความระมัดระวังยิ่งขึ้นทุกวัน

อารมณ์ของคุณเปรมมิได้ดีเหมือนแต่ก่อน แต่กลายเป็น หงุดหงิดง่าย โกรธง่าย อะไรที่ไม่พอใจเพียงเล็กน้อย ซึ่ง แต่ก่อนคุณเปรมเคยนิ่งได้ เดี่ยวนี้ก็กลายเป็นเรื่องที่ทำให้คุณ เปรมฉุนปิ้งปิ้ง เกินกว่าเหตุ ทำให้พลอยต้องระมัดระวังวาจา และการกระทำของตน และต้องตัดเตือนคนอื่นๆ ในบ้านให้ ระมัดระวังตน ยิ่งกว่าแต่ก่อนเช่นเคยวักน เพราะพลอยไม่ ต้องการให้คุณเปรมต้องมีอารมณ์ขุ่นมัว โดยไม่จำเป็น

พลอยดูอาการของคุณเปรมแล้วมาคุยพ่อเพิ่มพี่ชายของ ตนก็อดแปลกใจไม่ได้ พ่อเพิ่มถูกคุลย์ที่หลังคุณเปรม เพียง ไม่กี่วัน แต่พ่อเพิ่มก็มีได้แสดงอาการเบื่อหน่ายฉุนเฉียว หรือ เปลี่ยนแปลงแต่อย่างไรเลย ถ้าจะว่าไป ก็ดูเหมือนพ่อเพิ่มจะ ยังมีอารมณ์ดีกว่าเก่าด้วยซ้ำไป วันหนึ่งพ่อเพิ่มมาเยี่ยม ตามปกติ พลอยก็ถามขึ้นว่า

"คุณหลวงออกจากราชการแล้วเป็นอย่างไรบ้าง"

"เอ๊ะ ! ก็ไม่เห็นเป็นอะไร คุณก็สบายดีนี่ แม่พลอย หมายถึงอะไร" พ่อเพิ่มพูดอย่างไม่เข้าใจคำถาม

"ฉันเองก็ไม่รู้" พลอยตอบ "ถามไปอย่างนั้น เพราะ ฉันทูๆ เห็นคุณหลวงสบายดี แต่คุณเปรมหมุ่นนี้ ดูหงุดหงิด อย่างไม่ชอบกล"

พ่อเพิ่มนั่งคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็พูดว่า

"จะเอาเจ้าคุณท่านมาเปรียบกับฉันไม่ได้หรอกแม่พลอย เมื่อท่านอยู่ในราชการท่านเป็นใหญ่เป็นโต ส่วนฉันมันเป็นแต่เพียงคนเล็กคนน้อย เมื่ออยู่ในราชการยังผัดกันได้ออกจากราชการแล้วก็ต้องผัดกันธรรมดา"

"ฉันว่ามีอะไรเกินกว่านั้น" พลอยพูด "เรื่องมันอยู่ที่คุณหลวงทำใจได้ถูก คุณหลวงจึงได้สบาย ฉันจึงอยากรู้ว่าคุณหลวงทำใจอย่างไร"

"เอ ! พูดยาก" พ่อเพิ่มพูดไปตริกตรองไป "ฉันเองฉันว่าไม่ได้อยู่ที่ทำใจเมื่อออกจากราชการแล้ว แต่อยู่ที่ทำใจมาอย่างไรแต่ดั้งเดิม จะเรียกว่าเป็นนิสัยก็ได้ ระหว่างที่ฉันอยู่ในราชการ ฉันก็ไม่ได้หมกมุ่นอยู่แต่ราชการอย่างเดียว ฉันมีเรื่องอื่นๆ ทำอยู่เสมอ ปลูกต้นไม้บ้าง เลี้ยงนกเขาบ้าง และอะไรต่ออะไรที่แม่พลอยรู้อยู่แล้ว คนอื่นเขาถือว่าของเหล่านี้เป็นของเล่นไม่สำคัญ แต่ฉันกลับถือว่าเป็นของจริง เห็นมันสำคัญเป็นหนักเป็นหนา ราชการเสียอีกฉันกลับเห็นเป็นของเล่น เพราะเหตุนี้จึงไม่ได้ไปไกลเท่าไรในราชการ แต่พอถึงตอนออกจากราชการ ฉันก็ไม่ทุกข์ เพราะสำหรับฉันก็เท่ากับว■เสียดของเล่นไปอย่างหนึ่งเท่านั้นเอง ของจริงของฉันคือ

พวกต้นไม้รกเขา และเพื่อนคุยเพื่อนเที่ยวยังอยู่ครบ ฉันจะ
ไปทุกจ้อร้อนอะไร ยิ่งกลับจะสบายเสียอีก เพราะไม่มีห่วงต้อง
ไปทำราชการ"

พลอยได้ยินพ่อเพิ่มพูดก็เห็นจริงว่า พ่อเพิ่มและคุณ
เปรมแตกต่างกันเป็นหน้าคน แต่ปากนั้นก็พูดไปว่า

"คุณเปรมหมูนีเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ ดูหงุดหงิดอารมณ์
ไม่ดี คุณเป็นหลวงก็เป็นเพื่อนฝูงกัน น่าจะพูดอะไรกับเธอได้
บ้าง ฉันเองนั้นจนใจทำไมไม่ถูก"

"ฉันเองก็ไม่รู้จะตักเตือนอย่างไร" พ่อเพิ่มพูด "เจ้า
คุณท่านก็เป็นผู้ใหญ่กว่าฉัน ถึงจะเคยเป็นเพื่อนกันมาแต่ก่อน
ฐานะเดี๋ยวนี้ก็ไม่เหมือนกัน"

พลอยก็เห็นจริงอย่างพ่อเพิ่มว่า แต่ก็ยังขอร้องเป็นครั้ง
สุดท้ายว่า

"ถึงอย่างนั้นก็เถิด คุณหลวงก็เคยเป็นเพื่อนกันมาแต่
ก่อน เดี่ยวนี้เป็นญาติ ฉันรู้สิว่าคุณเปรมเหงา เพราะไม่มี
อะไรจะทำ ถ้าคุณหลวงจะมาชวนเธอคุยชวนเล่นอะไรให้
สนใจเสียบ้าง บางทีก็จะดีขึ้นมา"

ตั้งแต่นั้นมาพ่อเพิ่มก็มาที่บ้านบ่อยขึ้น และมักจะชวน
คุณเปรมพูดอย่างที่พลอยขอร้อง แต่ความพยายามของพ่อเพิ่ม

ก็มีได้ทำให้คุณเปรมดีขึ้น คุณเปรมเองเป็นคนมาปรารภกับ
พลอยว่า

"พ่อเพิ่มหมูนี้อย่างไรก็ไม่รู้ ชอบมาชวนฉันเล่น
อะไรต่ออะไรเหมือนเด็กๆ นี่เคราะห์ดีว่าชอบพอนิสัยกันมา
หลายสิบปี ถ้าเป็นคนอื่นฉันคงรำคาญพิลึก"

และพ่อเพิ่มก็มารายงานกับพลอยในที่สุกว่า

"ที่แม่พลอยขอฉันไว้เรื่องเจ้าคุณนั้น เห็นจะไม่
สำเร็จหรอก เพราะท่านชอบของคนละอย่างกับฉัน ฉันจะมา
ยุ่งกับท่านมากไปก็กลัวท่านจะหาว่าเสือก ฉันก็เห็นท่าน
เปลี่ยนไปจริง คุณเหนื่อย โกรธง่าย แล้วก็มีเบื่อๆ อย่างที่แม่
พลอยว่า แต่ลำพังฉันก็ไม่ตกหรอก แม่พลอยต้องแก้เอาเอง"

"คุณหลวงจะให้ฉันแก้อย่างไร" พลอยถามด้วย
ความสนใจ

พ่อเพิ่มเหลียวซ้ายแลขวา เหมือนกับว่าจะคบคิดกับ
น้องสาวทำความผิดร้ายแรงอะไรสักอย่าง เมื่อดูจนทั่วเห็นว่า
ไม่มีใครจะอยู่ใกล้พอที่จะได้ยินแล้ว พ่อเพิ่มก็พูดขึ้นว่า

"ฉันว่าแม่พลอยลองหานางเล็กๆ มาปรนนิบัติท่าน
สักคนสองคนเป็นไง เพื่อว่าจะกระชุ่มกระชวยขึ้นบ้าง"

พลอยหัวเราะก๊ากด้วยความขบขัน รีบตอบพ่อเพิ่มว่า

"โธ่ ! คุณหลวงก็ ฉันนี่ว่าเรื่องอะไรหน้าหนา ของ
อย่างนี้ฉันทำไม่ได้หรอก ฉันกระดาก ถ้าคุณเปรมเธอ
ต้องการเองหามาเอง ฉันจะไม่ว่าสักคำเดียว"

พ่อเพิ่มมองหน้าน้องสาวแล้วก็พูดว่า

"หึงกระมัง แม่พลอย จะหึงหวงไปทำไมกัน เราก็
อายุมากด้วยกันแล้ว"

"ฉันไม่ได้หึงเลย ให้ฉันตายไปเถิด !" พลอยหัวเราะ
"ชั่วแต่ว่าฉันไม่รู้ว่าเขาทำกันยังไงเท่านั้นเอง"

"ก็ไม่เห็นจะยากอะไรเลย" พ่อเพิ่มอธิบาย "หาสาว ๆ
มาใช้บนตึก ให้มันคลานไปคลานมา แล้วเราก็ทำเฉยๆ เสีย
ทำเปลอเสียบ้างอะไรเสียบ้าง กลางค้ำกลางคั่นเวลาทำนอน
เราก็ส่งเข้าไปรับใช้ เมื่อท่านเมื่อยเราก็ให้นวดให้ทุบ แล้วแม่
พลอยก็แยกไปนอนเสียห้องอื่น แกล้งทำบ่นว่าร้อนบ้าง
อะไรบ้าง ตามแต่จะนึกได้ อีกหน่อยก็จี้เกียดจะ
กระปรีกระเปร่าเสียอีก"

"ไม่เอาละคุณหลวง" พลอยตอบอย่างแน่ใจ "ฉัน
กระดากอายุทำไม่ได้ ถ้าคุณเปรมเธออยากมีเมียหน่อย ก็ไปมีที่
อื่นฉันไม่ว่าจริงๆ แต่จะให้ฉันมาหาให้ แล้วก็ต้องคอย

หลีกเลี่ยงให้เธออยู่กับเมียน้อย ฉันไม่ทำ ฟังคุณล้ายๆ กับเป็น
ใจให้ผิวทำความผิด ฉันยังปลงใจทำไม่สนิท"

"เรื่องมันก็หวงนั่นแหละ" พ่อเพิ่มพุดยิ้มๆ "แล้วก็
ปากแข็งว่าไม่หึง"

พลอยไม่รู้ว่าจะพูดกับพ่อเพิ่มอย่างไรได้ เพราะวิถีแก้ไข
ของพ่อเพิ่มที่จะให้คุณเปรมสุขสบายขึ้นนั้น คุณจะรุนแรงไป
หน่อยสำหรับใจพลอย

ในที่สุดเมื่อหมดปัญญาเข้าจริงๆ พลอยก็หันเข้าหาต้น
ตอแห่งความวิตก คือตัวคุณเปรมเอง โดยถามขึ้นตรงๆ วัน
หนึ่งว่า

"คุณเปรมฉันถามจริงๆ เถิด หมู่นี้คุณเปรมเป็นอะไร
ไป"

คุณเปรมนั่งคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ตอบว่า

"ฉันเองก็ไม่รู้เหมือนกันแม่พลอย คุณอะไรต่ออะไร
มันว่างเปล่า เหงาๆ ในใจอย่างไรก็ไม่รู้ จะคิดอะไรจะทำ
อะไรก็จับๆ จดๆ ไม่สำเร็จลุล่วงไปได้ กลางคืนก็นอนไม่
หลับ"

"คุณเปรมลองปรึกษาหมอดูบ้างไม่ดีหรือ"

"ก็ฉันไม่ได้เจ็บไข้อย่างไรนี่แม่พลอย" คุณเปรมหัวเราะ "จะไปหาหมอเรื่องอะไรกัน"

"ฉันก็เป็นห่วงเห็นคุณเปรมไม่สบาย" พลอยตอบ "คุณเปรมอยากได้อะไรอยากทำอะไรก็ทำเถิด อย่าเกรงใจฉันเลย ฉันอยากให้คุณเปรมสบายเท่านั้นเอง ฉันไม่ห้ามสักอย่าง"

"เป็นต้นว่าอะไรบ้าง" คุณเปรมถามยิ้มๆ

"ไม่รู้....." พลอยตอบอีกอึก "เพื่อคุณเปรมอยากใช้สอยใคร....."

คุณเปรมหัวเราะลั่นร้องว่า

"นี่แม่พลอยมาหนุนให้ฉันหาเมียหน่อยละซี !" แล้วก็พูดต่อไปว่า "แม่พลอยอย่าวิตกไปเลย ฉันยังไม่เจ็บถึงขนาดนั้นหรอก ถ้าถึงเมื่อไรฉันจะบอก คราวนี้ฉันซึ้งๆ ไปก็เพราะยังไม่รู้จะทำอะไร แต่ก่อนเคยมีงานการทำทุกวัน เคี้ยวนี้กลายเป็นคนว่าง ยังทำตัวไม่ถูก ต่อไปก็คงจะเคยเข้าวันหนึ่งมืออย่างรีให้หาเมียหน่อย !" คุณเปรมหยุดหัวเราะ "ฉันทำจริงฉันก็จะตายเร็วเข้าอีกเท่านั้น"

ตั้งแต่นั้นมาพลอยก็ไม่พยายามไต่ถามคุณเปรมอีก ได้แต่คอยมองคุณเปรมอยู่ห่างๆ ตาอ้อคดูเหมื่อนจะเป็นลูกคน

เดี๋ยวที่รู้ใจพลอยว่าเป็นห่วงพ่อ เพราะตาอ้อเคยพูดกับพลอย
ว่า

"แม่รู้ไหม อย่างคุณพ่อเวลานี้ถ้ามีอะไรทำให้สนใจ
ได้ทั้งวันก็จะดี"

"นั่นสิอ้อ" พลอยตอบ "แม่ก็วิตกอยู่เหมือนกัน แต่
ก็ไม่ว่าจะแนะนำอย่างไร ถ้าไปพูดเข้าก็จะหาว่ายุ่ง เดี่ยวนี้เห็น
ยังสนใจอยู่ก็เฉพาะเรื่องม้าเท่านั้น"

"ก็ยิ่งดีกว่าไม่มีอะไรเลย" ตาอ้อคว้า "เสียอย่างเดียว
แต่ท่านขี่ม้าราวกับคนหนุ่มๆ"

"แม่ก็เป็นทุกข์เต็มที" พลอยเห็นด้วย "อายุก็มากเข้า
ทุกวัน ครั้นจะขอให้เลิกก็ไม่ได้ เพราะจะไม่มีอะไรเหลือ
อย่างอ้อคว้า อ้อคนก็อะไรออกที่จะให้คุณพ่อทำดีกว่าขี่ม้านี้
ได้หรือไม่ แม่เองจนปัญญาเสียแล้ว"

"ลูกเคยชวนท่านค้าขายทำางานอย่างอื่นแล้ว
ท่านว่าท่านไม่เห็นด้วย"

"ทำไมล่ะอ้อ"

"ท่านว่าท่านเคยทำารามาแต่หนุ่มจนแก่ จะ
ออกไปค้าขายก็ไม่ว่าจะจับอะไรลูก แล้วอีกอย่างหนึ่ง ท่าน
ว่าไปค้าขายกับลูกท่านไม่ทำ" ตาอ้อพูดแล้วก็หัวเราะ

"ทำไม" พลอยถามอีก

"ท่านว่าท่านกลัวฉิบหาย ท่านบอกว่าคนอย่างลูกค้าขายไม่ได้ เพราะไม่มีหัวทางนั้น อยู่บ้านไปเฉยๆ ดีกว่า พอมีกินมีใช้ไปจนตาย ถ้าไปริค้ายขายเข้าก็จะหมดตัวเสียก่อน จะลำบากเปล่าๆ"

"แล้วอ้อคว่าอย่างไร"

ตาอ้อคหัวเราะแล้วตอบว่า "ลูกก็เห็นว่าท่านพูดถูก ความจริงลูกก็ไม่วู้จะทำอะไรเหมือนกัน เห็นท่านอยู่เปล่าๆ ก็ชวนไปอย่างนั้น"

"พอดีกันทั้งพ่อทั้งลูก" พลอยนึกอยู่แต่ในใจ

ต่อไปนี่จะต้องตกเป็นภาระของพลอย ที่จะต้องดูแลคนอยู่ว่างๆ ถึงสองคน ตาอ้อคนหนึ่งและคุณเปรมอีกคนหนึ่ง ตั้งแต่ออกจากราชการมา คุณเปรมดูเหมือนจะเป็นเด็กลงกว่าเก่า สิ่งใดที่เคยทำได้เองแต่ก่อน ในระยะนี้ก็ไม่ทำ ปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของพลอย ต้องคอยดูแลจัดทำให้ แม้แต่เสื้อผ้าที่ใส่ อยู่กับบ้าน ถ้าพลอยไม่คอยดูแลให้เปลี่ยน คุณเปรมก็จะใส่ซ้ำอยู่ อย่างนั้น โดยไม่วู้ตัว คุณเปรมเคยเป็นผู้ใหญ่มาตลอด เพิ่งจะ กลับเป็นเด็กลง ส่วนตาอ้อคนนั้นเป็นเด็กตลอดมา โดยไม่เคย โตเป็นผู้ใหญ่ และมีทำว่าจะไม่ยอมโตขึ้น ความรู้สึกของ

พลอย เกี่ยวกับคนทั้งสองนี่อธิบายได้ยาก ใจหนึ่งก็วิตกกังวล แต่อีกใจหนึ่ง ซึ่งดูเหมือนจะเป็นใจจริง กลับพอใจที่มีทั้งคู่ ทั้งผู้มาเป็นภรรยาอยู่ในมือ เมื่อคุณเปรมยังอยู่ในราชการนั้น พลอยทั้งรักและนับถือ ในสติปัญญาความรอบรู้ของคุณเปรม และภูมิใจในยศวาสนาดำแหน่งหน้าที่ที่คุณเปรมได้รับ แต่ไม่เคยรู้สึกว่าคุณมีกรรมสิทธิ์ในตัวคุณเปรมเด็ดขาด แต่เดี๋ยวนี้ รู้สึกว่าคุณเปรมเป็นกรรมสิทธิ์ของตน โดยสมบูรณ์ ไม่มีใคร หรือสิ่งใดที่จะมาแบ่งเอาตัวของคุณเปรม และเวลาของคุณเปรมไป ทำให้พลอยรู้สึกทั้งรักและสงสารทั้งอึ้งใจ ส่วนตาอ้อ ออกก็เช่นเดียวกัน ใจหนึ่งซึ่งอาศัยเหตุผลผิดถูกเป็นมูลฐาน ก็อยากให้ตาอ้อมีกิจการงานทำเป็นหลักฐานต่อไป แต่เมื่อนึกถึงความห่างเหินซึ่งจะติดตามมา เพราะการงานเป็นต้นเหตุ อย่างที่พลอยได้เคยเห็นมาแล้วในกรณีของตาอ้นและตาอ้น พลอยก็ท้อใจ อยากจะเก็บตาอ้อไว้ใกล้ๆ ตัวมากกว่า เมื่อตาอ้อไม่กระตือรือร้นที่จะหางานทำ พลอยก็มีได้เร่งเร้า

ความสัมพันธ์ระหว่างพลอยกับลูซิลล์ลูกสะใภ้หม่อม นั้น ดูเหมือนจะดีขึ้นกว่าแต่ก่อน ถึงจะไม่สนิทกันนัก ก็ยังเรียกได้ว่าไม่ถึงกับอยู่คนละโลก เพราะลูซิลล์เป็นคนหัวไว จริงอย่างที่ตาอ้นพูดไว้แต่แรก พอมาอยู่เมืองไทยได้เดือน

หนึ่งหรือสองเดือน ลูซิลล์ก็หัดพูดภาษาไทยได้หลายคำ และ
เมื่อมาอยู่ได้สักสองปี ลูซิลล์ก็พูดภาษาไทยได้ดีพอที่จะทำ
ความเข้าใจกันได้ ทำให้พลอยนึกเอ็นดูมากขึ้น ทั้งที่ยังไม่
เข้าใจลูซิลล์นัก ด้วยความคึกคักความรู้สึกของลูซิลล์ ที่แสดง
ออกมาเป็นภาษาไทยผิดบ้างถูกบ้างนั้นก็ยังเป็นความคิด และ
ความรู้สึกของฝรั่งอยู่นั่นเอง แต่ก็มีบางครั้งที่ลูซิลล์มาคุยด้วย
และเปิดเผยความในใจให้พลอยฟัง ทำให้พลอยรู้สึกว่าคุณเรา
นั้น ถึงจะเป็นคนไทยหรือเป็นฝรั่ง ก็ยังเป็นคนด้วยกัน และ
ถ้าเป็นผู้หญิงด้วยกันแล้ว ก็ยังมีความรู้สึกบางอย่างที่ผู้หญิงมี
เหมือนกันทุกชาติทุกภาษา เวลาลูซิลล์บ่นคิดถึงบ้านตัวที่
เมืองนอก พลอยก็รู้สึกเห็นใจและรู้ว่าถ้าเป็นตนเอง ต้องตาม
สามีไปอยู่ห่างไกลจากบ้าน ก็คงจะมีความรู้สึกเช่นเดียวกัน
บางทีลูซิลล์ก็คุยถึงตาอันด้วยความรักความภูมิใจในความดี
ความฉลาดเฉลียวของสามีของตน ทำให้พลอยใจอ่อน และ
เข้าใจเห็นใจในหัวอกลูกผู้หญิงที่รักตัวของตนทุกอย่าง แต่
บางเวลาลูซิลล์ก็มีเรื่องเคียดร้อนที่พลอยไม่เข้าใจนัก ครั้ง
หนึ่งลูซิลล์มาบ่นน้อยใจว่ามีคนมาเชิญตาอันไปงานแต่ผู้เดียว
มิได้เชิญตน ลูซิลล์เห็นว่าผิดบาปที่สุดก็ตรงที่ตาอันรับเชิญ
นั้น พลอยพยายามอธิบายให้ลูซิลล์ฟังว่าไม่ควรจะถือสา

เพราะพลอยเองนานๆ จึงจะไปไหนกับคุณเปรมสักทีหนึ่ง ส่วนมากก็ให้คุณเปรมไปคนเดียว แต่พลอยก็ได้รับคำตอบจากลูซิลล์ว่า "คุณแม่เป็นคนละเอียดอย่างกับลูซิลล์ไม่เหมือนกัน ผิดกันมาก" ทำให้พลอยต้องนั่งคิดไม่แน่ใจว่าลูกสะใภ้จะถูกใจ หรือเพียงแต่พูดความจริง

บทที่ ๒ (หน้าที่ ๒)

พลอยสังเกตเห็นอาการกิริยาของลูซิลล์ในตอนแรกแล้วก็ให้นึกไปว่า ชีวิตสมรสระหว่างตาอันกับลูซิลล์ อาจจะไม่ลงเอยอย่างที่ตาอ้อคาดไว้ก็ได้ เมื่อกลับมาถึงเมืองไทยใหม่ๆ คนทั้งสองก็ยังดูรักใคร่กันคืออยู่ และลูซิลล์ยังมองเมืองไทย ด้วยสายตาอันรื่นรมย์ ทุกอย่างที่ได้พบเห็นตั้งแต่สิ่งเล็กน้อย ไปจนถึงสิ่งใหญ่ ทำให้เกิดความสนใจตื่นเต้น ทั้งนี้เป็นไปเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง ต่อมาเมื่อลูซิลล์คุ้นกับเมืองไทยเข้าแล้ว ลูซิลล์ก็จะเริ่มเบื่อหน่าย และรู้สึกรำคาญในเรื่องร้อน ในเรื่องยุ่งกั้ด และในเรื่องความไม่สะดวก และความสกปรก บางอย่างของเมืองไทย ส่วนตาอันนั้นในขั้นแรกก็มีได้ห่างจากภรรยา ถึงจะไปทำงานก็รีบกลับแต่วัน และถ้ามีธุระหรือมีโอกาจะออกไปนอกบ้านก็ไปด้วยกันเสมอ ดูตาอันพยายามที่จะทำให้ลูซิลล์นิยมเมืองไทย และให้อยู่เมืองไทย

ได้อย่างเป็นสุข แต่จะเป็นเพราะอะไรก็ตาม การปฏิบัติตน
ของตาอื่นเช่นนั้น ก็เป็นไปได้ชั่วพริบตาหนึ่งในระยะหลังๆ
ต่อมา ตาอื่นก็ดูจะเนือยๆ ไป บางวันไปทำงานแล้วก็หายไป
ไม่กลับบ้าน กว่าจะกลับก็ดึก พลอยไต่ถามก็ได้ความว่าอยู่ที่
สโมสรบ้าง หรือมิฉะนั้นก็เพื่อนฝูงชวนไปเที่ยว บางวัน
ถึงแม้ว่าตาอื่นจะกลับมาบ้านแล้ว แต่ถ้าเพื่อนฝูงเอารถมารับ
ตาอื่นก็ผลุนผลันออกไปอีก และไปแต่คนเดียวถึงลูซิลล์ไว้
ทางบ้าน จนบางครั้งพลอยรู้สึกสงสาร ความจริงถ้าตาอื่นได้
เมียเป็นไทย และปฏิบัติตนเช่นนี้พลอยก็จะไม่นึกอะไรมาก
และถึงแม้ว่าเมียไทยจะไม่ชอบ พลอยก็คงจะมีทางพูดจาวา
กล่าวให้คลายความน้อยใจลงได้บ้าง แต่เมื่อลูซิลล์เป็นແหม่ม
พลอยก็พูดไม่ออก เพราะประการแรก พลอยก็ไม่แน่ใจว่าลู
ซิลล์จะเข้าใจในคำพูดและเหตุผลของตน ประการที่สอง
พลอยเห็นใจลูซิลล์อยู่ครั้นๆ ที่อุตสาห์ที่พึ่งพ่อแม่พี่น้องติดตาม
ตาอื่นมาจนถึงเมืองไทย จะด้วยความรักหรือด้วยความรู้สึก
ความเข้าใจอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อได้ตามมาจนถึงเมืองไทย
แล้ว ลูซิลล์ก็ย่อมจะเห็นว่าตาอื่นเป็นคนสำคัญที่สุด และเป็น
คนๆ เดียวในเมืองไทยที่ตนจะพูดด้วยได้ เมื่อตาอื่นห่างเหิน
ไปแม้แต่น้อย ลูซิลล์ก็ย่อมจะต้องรู้สึกน้อยใจเสียใจ มากกว่า

คนไทยธรรมดา ที่อยู่บ้านเมืองของตน พลอยเคยพูดกับตาอื่น
ในเรื่องนี้เป็นทำนองตักเตือน แต่ตาอื่นก็ตอบว่า

"ไม่เป็นไรหรอกคุณแม่ ผมกับลูชิลล์เข้าใจกันดี
สำหรับผมเองนั้นเพิ่งเริ่มทำงานใหม่ และจากเมืองไทยเสียนาน
ผมก็จำเป็นที่จะต้องหาเพื่อนฝูงรู้จักผู้คนไว้บ้าง มิฉะนั้น
ก็อาจไม่ไปไกลในหน้าที่การงาน เมื่อผมจำเป็นต้องทำเช่นนี้
บางเวลาผมก็ต้องไปไหนมาไหนแต่คนเดียว จะพาผู้หญิงไปด้วย
ก็ลำบาก เกรงใจคนอื่นเขา เมื่อเมียคนอื่นเขายินดีจะอยู่ที่บ้าน
ไม่ออกตามผัวไปทุกแห่ง ผมจะพาเมียผมไปแต่คนเดียว
ก็ดูกระไรอยู่"

"อื่นจะคบเพื่อนฝูงก็ควรจะดูให้ดี อย่าให้เพื่อนฝูง
ชักนำไปในทางที่ผิด" พลอยเตือนอย่างแม่กับลูก

"พุทโธ่ คุณแม่ก็ !" ตาอื่นตอบ "ผมก็โตแล้ว ไม่ใช่
เด็กๆ พอจะรู้ได้ว่าอะไรผิดอะไรถูก"

คำตอบของตาอื่นทำให้พลอยต้องนั่งลงทันที เพราะตา
อื่นทำตัวเป็นผู้ใหญ่เต็มที ซึ่งความจริงก็ควรจะเป็นเช่นนั้น
พลอยดูตาอื่นกับตาอื่นอดเปรียบเทียบกันแล้วก็อัศจรรย์ใจ ที่พี่น้อง
คลานตามกันออกมาแท้ๆ เหตุไฉนจึงผิดแผกแตกต่างกัน
ได้มากถึงเพียงนั้น ในสายตาของพลอยตาอื่นเป็นเด็กไม่รู้

จบ แต่ตาอันเป็นผู้ใหญ่เสียจนเกินตัว เชื่อในความคิด
ความเห็นของตนเสียจนแทบจะไม่ฟังใคร ตาอันคนนั้นจะไม่
มีความมักใหญ่ใฝ่สูง และจะไม่คำนึงถึงชีวิตอนาคตของตน
เสียเลย แต่ตาอันกลับมักใหญ่ใฝ่สูง และกำหนดชีวิตอนาคต
ของตน ไว้ในระดับที่พลอยต้องตกใจ วันหนึ่งนั่งกินข้าวอยู่
พร้อมๆ กัน ตาอันก็บ่นขึ้นว่า

"เมืองไทยเราเดี๋ยวนี้ ถึงใครจะมีความรู้
ความสามารถก็ไม่มีประโยชน์ คนที่จะได้ดีมีตำแหน่งสูงๆ
ถ้าไม่ใช่คนแก่หัวโบราณ ก็ต้องเป็นลูกหลานหลานเธอ อย่าง
เราๆ ถึงจะมีความคิดอะไรก็ไม่มีใครฟัง แล้วก็ไม่ได้เปิดโอกาส
ให้ได้ทำงานสำคัญๆ บ้างเลย มีอย่างรีปัญหาเศรษฐกิจชนิด
เดี๋ยวก็แก้ไม่ตก ต้องแก้ด้วยวิธีไล่คนออกจากงานเป็นพันๆ"

ตาอันมองหน้าพี่ชายยิ้มๆ แล้วก็พูดขึ้นว่า

"พี่อันเห็นว่าใครจะแก้ได้"

"ถมไป" ตาอันตอบ "คนหนุ่มๆ ที่เขามีหัวคิด มีวิชา
ความรู้ที่จะแก้ได้ก็มีหลายคน แต่เป็นคนอยู่วงนอก จึงทำ
อะไรไม่ได้"

"อย่างพี่อันนี่พอจะแก้ปัญหาให้บ้านเมืองได้ไหม"
ตาอันชักสอก

"ทำไมจะไม่ได้ ไม่เห็นมันจะยากอะไรเลย" ตาอัน
ตอบเสียงขุ่นๆ

"แกยังง โหนวามาให้เราฟังทีรี" ตาอ้อดชักต่อ

"ปัญหาทุกอย่างมันอยู่ที่การปกครองเป็นหลักใหญ่"
ตาอันเริ่มอธิบาย "ปัญหาเศรษฐกิจทุกวันนี้ มันเป็นปัญหา
ปัจจุบันจะแก้ไขได้ ก็ด้วยการปกครองแผนปัจจุบัน อ้อดก็รู้
ว่าการปกครองของเราทุกวันนี้ โบราณล้ำสมัย ปกครองกัน
มาแบบนี้ก็พันปีก็ยังปกครองกันอยู่อย่างนั้น ผลที่สุดก็เลยทำ
อะไรไม่ได้ พวกคนอื่นต้องเดือนร้อนไปด้วย ถ้าจะให้
แก้ปัญหาคืออื่นๆ ให้สำเร็จก็ต้องแก้ที่การปกครองก่อน ให้ถูก
เวลาเหมือนของคนอื่นเขา คนอื่นที่เขาดีมีความสามารถ จะ
ได้มีโอกาสเข้ามาทำงานให้แก่บ้านเมืองได้"

"พื่อนเป็นเอามาก" ตาอ้อดพูดเบาๆ และชวนคุย
เรื่องอื่น คำพูดของตาอันทำให้พลอยต้องสะดุ้งใจ เพราะฟังดู
รุนแรงนัก

ที่คำพูดของตาอันทำให้พลอยต้องสะดุ้งใจ ก็เพราะ
คำพูดเหล่านั้น เป็นคำพูดทำนองเดียวกับที่ตาอัน เคยเขียน
มาเมื่อยังเป็นเด็กหนุ่มเรียนอยู่เมืองนอก ในสมัยนั้นถึงตาอัน
จะพูดหนักไปเบาไป ก็ยังเป็นการพูดกับพ่อแม่ไม่มีทางล่วงรู้

ไปถึงคนอื่น และถึงอย่างไรตาอื่นในขณะนั้นก็ยังเป็นเด็ก
อยู่ในวันที่พอจะอภัยให้ได้ แต่ตาอื่นเดี๋ยวนี้เป็นผู้ใหญ่รับ
ราชการและมีลูกมีเมียแล้ว ควรจะอยู่ในวัยที่พ้นจากความคิด
ฟุ้งซ่าน และยิ่งกว่านั้น ตาอื่นยังมีเพื่อนฝูงมาก จะไปเที่ยวพูด
กับใครทำนองนี้อีกพลอยก็ไม่ได้ ถ้าหากว่าคำพูดและความ
คิดเห็นของตาอื่นล่วงรู้ไปถึงผู้ใหญ่ หรือถึงพรเนตรพระ
กรรมเจ้านาย ตาอื่นก็จะเป็นคนเสีย และจะไม่เสียถึงตาอื่น
เท่านั้น จะเสียตลอดถึงบิดามารดาและวงศ์ญาติ

พลอยคิดถึงความเห็นของเด็กๆ ที่เคยเป็นลูกหลานแล้ว
เติบโตขึ้น นำเอาความคิดเห็นต่างๆ นั้น มาเทียบกับความเห็น
สมัยตนก็ใจหาย เพราะความแตกต่างกัน ไกลจนดูน่ากลัว
อันตราย แต่ในกระบวนลูกๆ แล้ว ประไพดูเหมือนจะทำให้
พลอยเวียนศีรษะยิ่งกว่าคนอื่น ประไพโตเป็นสาวจบ
โรงเรียนแล้ว กิริยาท่าทางนั้นเปลี่ยนแปลงไป จนพลอยรู้ตัว
ว่าไม่สามารถจะแก้ไขได้ เพราะเป็นเรื่องของกาลสมัย ลูกคน
อื่นที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกับประไพ ก็ดูเหมือนจะมีกิริยา
ท่าทางแบบเดียวกันทั้งสิ้น เพราะประไพมีเพื่อนสาวๆ รุ่น
เดียวกันเป็นฝูง ไปมาหาสู่กันและไปไหนมาไหนด้วยกันอยู่
เป็นนิจ การแต่งตัวของเด็กสาวๆ รุ่นนี้เป็นแบบเดียวกันหมด

คือตัดผมบอบหยิกผม นุ่งผ้าชิ้นสี่เหลี่ยมกันทั้งผืน ไม่มีเชิงไม่มี
ลายเหมือนกับผ้าถุงของมอญ ใ้เสื้อแบบฝรั่งเปิดจากหนังสือ
แบบเสื้อ แบบต่างๆ กันและสีต่างๆ กัน เริ่มต้นด้วยผ้าชิ้นยาว
และเสื้อที่ยังมีแขนอยู่บ้างก่อน แต่นานวันเข้าผ้าชิ้นที่นุ่งนั้นก็
เริ่มจะหดสั้นเข้า ตามกระโปรงเหม่อม และสั้นขึ้นทุกวันจน
น่ากลัวอันตราย เวลาจะนั่งลุกในสายตาของพลอย ส่วนเสื้อที่
นิยมใ้กัน ก็กลายเป็นแบบฝรั่งจากเมืองนอกแท้ คือเสื้อไม่มี
แขนไม่มีเอวปล่อยเป็นรูปกระบอกหลวมๆ ยาวเลยตะโพกลง
มาเล็กน้อย เมื่อใ้กับผ้าชิ้นที่หดสั้นไปหา ก็ทำให้มองเห็น
ผ้าชิ้นเป็นขอบเหลืออยู่นิดเดียว พลอยพยายามจะมองดูแบบ
การแต่งกายนี้ให้เห็นสวย ก็ไม่สามารถจะมองเห็นทางนั้น
เคยพูดกับประไพเรื่องนี้ ประไพก็หัวเราะตอบว่า

"สมัยนี้เขาใ้กันอย่างนั้นทั้งนั้นแหละคุณแม่ ถ้าไม่
สวยใครจะไปใ้ เสื้อของคุณแม่เสียอีกแบบเก่าไม่น่าดู ไ้จะ
หามาใ้ใหม่"

แล้วประไพก็ไปหามาใ้จริงๆ ด้วยเจตนาดี ทำให้
พลอยพูดไม่ออก เพราะพลอยรู้ว่าถ้าจะพูดถึงความรักฐาน
แม่ลูก ประไพก็ยังรักตนไม่น้อยไปกว่าลูกคนอื่นๆ แต่การ
เปลี่ยนแปลงในตัวประไพนั้นเป็นไปตามกาลสมัย มิใช่เพราะ

ประไพตั้งใจชัดเจนของพลอยโดยใช้เหตุ พลอยรู้ดีและยอมรับกับตัวเองว่า ถ้าหากประไพทำตามตามที่พลอยอยากเห็น บางทีประไพก็จะต้องอยู่คนเดียว หรืออยู่กับคนแก่ๆ เช่นพลอย ไม่สามารถจะรู้จักคนรุ่นราวคราวเดียวกัน หรือคบเพื่อนฝูงได้

พลอยรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของตน ที่จะเข้าไปถึงในใจในความรู้สึกของลูก โดยเฉพาะประไพซึ่งเป็นลูกสาว พลอยพยายามที่จะเข้าใจประไพเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดๆ แต่ถึงจะได้ใช้ความพยายามอย่างมากแล้วก็ตาม บางครั้งพลอยก็รู้สึกว่าตนอยู่ห่างไกลกับลูกคนละโลก ถ้าฟังแต่ประไพคนเดียวก็ไม่สู้กระไรนัก แต่เวลาประไพ มีเพื่อนฝูงมาหาที่บ้าน ซึ่งส่วนมากเป็นเพื่อนนักเรียนโรงเรียนเดียวกัน พลอยก็รู้ว่าเรื่องที่เด็กรุ่นใหม่คุยกันนั้น ตนไม่สามารถจะเข้าใจได้ทีเดียว เพราะมักจะคุยกันถึงเหตุการณ์ที่พลอยมิได้ไปร่วมด้วย และถึงคนอื่นๆ ที่พลอยไม่เคยรู้จักแม้แต่ชื่อเสียง ทั้งหมดนี้ทำให้พลอยอายเพื่อนฝูงของประไพ และต้องหลบหนีไปนั่งเสียดที่อื่น เวลาประไพมีเพื่อนฝูงมาหา

ซ้อยยังไปมาหาสู่กับพลอยอยู่เป็นนิจ และเป็นคนที่คอยให้สติพลอยในเรื่องลูกเป็นอย่างดี ถึงซ้อยจะมีอายุมากขึ้น ก็

ยังแข็งแรงกระฉับกระเฉงทันต่อเหตุการณ์ เวลานี้ซ้อยอยู่แต่คนเดียวในวัง ยังคงอยู่ที่ตำหนักเสด็จ คุณสายและแม่ชั้นมารดานั้นตายไปเสียแล้ว ในระยะเวลาที่ห่างกันไม่กี่ปี เมื่อพลอยพูดถึงเรื่องประไพ และการเปลี่ยนแปลงในนิสัยใจคอตลอดจนกิริยาท่าทางของเด็กผู้หญิงรุ่นใหม่ ซ้อยก็ตอบว่า

"พลอยนี้ช่างไม่ดูสังขารเสียบ้างเลยทีเดียวนะ อย่างเรานี้มันแก่ๆ ตามกันลงไปแล้ว เด็กรุ่นใหม่เขากำลังจะเติบโตขึ้นมา เขาก็ต้องมีจิตมีใจ มีท่ามีทางของตัวเอง จะให้เหมือนอย่างเราอยู่ตลอดไปอย่างไรได้"

"ฉันก็ไม่ได้ว่าอะไรหรอกซ้อย" พลอยตอบแก้ตัว "แต่บางทีฉันดูมันออกจะเกินๆ ไปบ้าง ดูเขากล้าแก่นัก ไม่สมกับเป็นลูกผู้หญิง"

"มันก็เหมือนกันทุกสมัยแหละพลอย" ซ้อยพูด "คนแก่ก็ต้องเห็นคนสาวปราดเปรียวเกินๆ ไป กล้าเกินๆ ไป พลอยลองคิดถึงแต่ก่อนบ้างสิ สมัยเมื่อเรายังสาวๆ คุณอาสายบ่นปากเปียกปากแฉะ เรื่องแม่พลอยบ้าง เรื่องฉันบ้าง ทำอะไรก็ไม่ถูกใจไปทั้งนั้น แต่เอาจริงเข้าเราก็ไม่เห็นเป็นอะไร"

"แต่สมัยก่อนผู้ใหญ่เตือนเรายังฟังบ้าง" พลอยแย้ง

"ก็ฟังไปอย่างนั้นแหละ" ซ้อยว่า "ฉันเองก็อาจจะไม่ได้ฟังเลย เพราะรู้ว่าผู้ใหญ่ก็ต้องบ่นไปว่าไป มาเดี๋ยวนี้เป็นผู้ใหญ่เข้าเอง ก็ยังไม่ลืมความหลังแต่ก่อน จะว่าเด็กก็ยังคงต้องระวังเสมอ กลัวเด็กจะหาว่าฟุ่มเฟือยไป พลอยอย่าไปหวังประไพแก่เลย คนเรามันเกิดมาเป็นสาวคนเดียว ปล่อยให้เขาสนุกสบายตามเรื่องเถิด เราได้อบรมมาพอแล้ว ฉันเชื่อว่าเขาคงรักษาตัวเขาได้"

พลอยดูซ้อยแล้วก็คร่ำพิงออกมาดั่งๆ ไม่ได้ว่า

"ซ้อยนี่แปลก ฉันรู้จักมาไม่รู้วาก็สิบปี ตั้งแต่เด็กด้วยกันจนเป็นสาวแล้วแถมมาด้วยกัน ฉันไม่เคยเห็นซ้อยมีความทุกข์ความวิตกเหมือนคนอื่นเขาเลย เคยเห็นแต่โกรธแต่ก็ปิ้งปิ้งขึ้นมาประเดี๋ยวเดียว แล้วก็หาย แล้วซ้อยก็สนุกได้ต่อไปอีก ถ้ายังสาวอยู่ฉันก็พอจะเข้าใจ แต่นี่เราก็อายุมากเข้าด้วยกันทั้งสองคน ซ้อยทำอย่างไรนะจึงได้ไม่มีทุกข์กับใครเลย มองอะไรดูมันง่ายไปหมด"

"คนเราเกิดมาแล้วมันก็ต้องแก่ต้องตายไปทุกคน"

ซ้อยตอบ "ฉันรู้อย่างนั้นก็เลยตั้งใจว่า จะสนุกเสียสักชาติหนึ่งเมื่อยังสาวๆ อยู่ก็ยังคงสนุกได้จริงอย่างที่พลอยเคยเห็น แต่พอแก่ลงชักใจไม่ดีอยู่พักหนึ่งเหมือนกัน แต่ฉันก็มาได้คิดว่า

ความแ่ที่เรียกว่าเป็นทุกข์นั้น เพราะใจของเราแท้ๆ ที่เดียว
ร่างกายของเรามันต้องแ่ด้วยกันทุกคน ไม่มีใครห้ามได้
ความทุกข์มันอยู่ที่ใจไม่ยอมแ่ ถ้าใครเก็บใจไว้ให้สาวเมื่อตัว
แ่แล้ว จะต้องทุกข์หนักที่เดียว เพราะกายมันไม่ยอมทำ
ตามใจ เหมือนกับคนที่ยังเป็นสาวไปจับตัวคนแ่มาวิ่งแข่ง
คนแ่ก็ต้องแพ้เพราะวิ่งไม่ทัน กายกับใจก็อย่างนั้น เมื่อนั้น
ได้คิดอย่างนี้ฉันก็ทำใจให้แ่ไปตามตัว ไม่ห้ามปราม ไม่อับ
อายและไม่ไปรังมันไว้ พอใจกับกายมันเดินทันกันตาม
ประสาคนแ่ด้วยกันเลยหมดทุกข์ ยังสนุกอยู่ได้เรื่อยๆ ตาม
ประสาคนแ่ นั่งดูเด็กๆ ทำอะไรต่ออะไรให้เพลินๆ ไปบ้าง
แล้วก็เล่นกับความแ่ของตัวเอง เมื่อยขบบ้างหูหนวกไปนิด
หนึ่ง ตาบอดไปหน่อยหนึ่ง ฉันก็จดจำเอาไว้คุยอวดพวกแ่ๆ
ในวัง เป็นเรื่องสนุกสนานครึกครื้นที่เดียว เดียวนี้มีของเล่น
ใหม่ คือวันหนึ่งๆ ก็แข่งกันว่าใครจะแ่กว่าใคร ฉันเรียกว่า
เล่นทำแ่สนุกไปอย่างหนึ่ง เมื่อยังเด็กๆ นั้นก็นั่งคอยวันคอย
คืนอยากให้ได้เวลาได้โกนจุก เพราะอยากเป็นสาว เดียวนี้นั่ง
คอยวันคอยคืนจะให้หกลีบ ลูกหลานจะได้มารดน้ำ ฉันเองก็
ยังบอกไม่ถูกว่า เมื่อตอนเด็กหรือตอนแ่นี้ ตอนไหนใจคอ
มันจะตื่นเต้นมากกว่ากัน"

"ซ้อยก็ช่างหาอะไรมาพูด" พลอยหัวเราะ "ฉันแต่จะ
แก้ตัว ก็จับเอามาเป็นเรื่องเล่นไปจนได้ ถ้าจะว่าไปจริงๆ ฉัน
ก็เห็นว่าตัวยังไม่แก่เท่าไรหรอก คัดจริตทำแก้ไปอย่างนั้นเอง คน
อื่นเขาอายุน้อยกว่าตัว แต่ดูเขาแก่กว่าก็มีเป็นกอง"

"ก็เห็นจะจริง" ซ้อยว่า "เพราะยอมแก้เสียแล้วและยิ่ง
เร่งวันให้มันแก่ เลยไม่ค่อยจะแก้เท่าไรนัก เหมือนกับเมื่อยัง
เด็กๆ ยิ่งเร่งจะให้เป็นสาวก็ยิ่งดูเป็นสาวช้าลงไป คนบางคนที่
เขาดูแก่กว่าอายุ ก็เพราะเรื่องอยากจะทำตัวให้สาวอยู่เสมอ
แหละ อย่างฉันเป็นคนชอบทำแก้ จะแต่งเนื้อแต่งตัวก็ไม่ค่อย
จะกวดขัน เอาพอสบายๆ อย่างคนแก่ ใครเขาก็เห็นแต่ยาย
ซ้อย ไม่นึกถึงอายุว่าจะแก่หรือสาว เลยดูไม่แก่เท่าไรหรอก แต่
คุณหญิงคุณนายบางคนก็ฉันรู้จัก เขาไม่ยอมแก้เสียเลย จะ
ไปไหนมาไหนก็แต่งตัวไว้ให้สาวเกินตัว ไอ้เครื่องแต่งตัว
นั้นเอง มันกลับร้องอุทธรณ์ ตะโกนบอกให้คนรู้ทั่วทั้งเมือง
ว่า "เจ้าข้าเอ๊ยมาดูยายแก่ทำสาว" ใครเขาเห็นเขาก็ต้องร้องว่า
แก้ เพราะเครื่องแต่งตัวมันคอยจับอยู่ให้เห็นอย่างนั้น เรื่อง
มันก็เพราะใจไม่ยอมแก้อย่างฉันว่ามานั่นเอง"

ความจริงถึงซ้อยจะพูดเกี่ยวกับเรื่องทุกอย่าง ไปใน
ทำนองที่เล่นที่จริงและตลกขบขัน แต่คำพูดของซ้อย ก็มักจะ

เป็นเครื่องเตือนสติให้พลอยได้คิดเสมอ และคำพูดของซ้อย
นั้นก็ยังมีผลกระทบทางใจ ทำให้พลอยมองดูการกระทำและ
ความคิดเห็นของลูกๆ ที่เติบโตขึ้นนั้น ด้วยอารมณ์ที่เป็น
กลางมากกว่าเก่า ถึงจะมีบางสิ่งบางอย่างที่ผิดหูผิดตา พลอยก็
มักจะนึกได้ว่า เป็นเรื่องของคนต่างวัยต่างสมัย ไม่วิตกกังวล
จนเกินเหตุ

วันคืนผ่านไปนำเอาเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งพลอยมิได้คาด
ฝันไว้ให้ใกล้ตัวเข้ามาเรื่อยๆ วันหนึ่งคุณเปรมออกไปซื้อผ้าแต่
เข้าตามปกติ พลอยก็มีได้สนใจ เพราะในตอนนั้นคุณเปรมออก
ซื้อผ้าตอนเช้า แทบทุกวันเป็นประจำ เมื่อคุณเปรมออกจาก
บ้านไปแล้ว พลอยก็ทำงานบ้านต่างๆ อย่างที่เคยทำ จัด
ผ้าผ่อนไว้ให้คุณเปรมผลัด หลังจากกลับมาจากซื้อผ้าและ
อาบน้ำแล้ว และดูแลอาหารเช้าเตรียมไว้ให้คุณเปรม เพราะ
ขณะนี้คุณเปรมต้องการปรนนิบัติมากกว่าแต่ก่อน ทำงานไป
พลาฟพลอยก็นึกอะไรต่ออะไรไปพลาฟ เหลือบดูนาฬิกา
เห็นร่วมสามโมงเช้าเข้าไปแล้ว นึกแปลกใจอยู่ครันๆ แต่ก็
ไม่ได้นึกอะไรหนักหนา อีกสักครู่หนึ่ง เสียงคนเดินสับสน
แรงๆ ที่ชั้นล่างของตึก เสียงใครขึ้นบันไดมาอย่างรวดเร็ว

ตาอ้อออกมาทรุดตัวลงนั่งข้างๆ แล้วพูดด้วยสำเนียงที่ไม่ปกติ
นักกว่า

"เขาบอกว่าคุณพ่อตกม้าอยู่แถวคลองเตย ลูกจะเอา
รถไปรับ" แล้วตาอ้อก็รีบกลับลงไป ไม่อยู่รอให้พลอยได้
ซักถามอะไรทั้งสิ้น แต่ถึงตาอ้อจะยังไม่ไป พลอยก็คงไม่มี
ปัญญาจะซักถามอะไรได้ เพราะขณะนั้นรู้สึกตัวเย็นขึ้นมา
ครึ่งตัว แข็งขาหมดความรู้สึกกระดิกกระเดี้ยไม่ไหว ใน
สมองเหมือนกับมีลมพายุมาพัดอย่างแรง จะคิดสิ่งใดก็ไม่ถูก
จะพูดจาว่าอะไรก็ไม่ได้ทั้งสิ้น ตามผิวหนังนั้นประเดี๋ยวก็
ร้อน ประเดี๋ยวก็เย็น มือหนึ่งกำลังหีบถุงแห้ง ซึ่งเตรียมไว้จะ
ให้เป็นเครื่องข้าวต้มคุณเปรม ก็ยังวางพาดอยู่ที่ปากชาม
เสื้อผ้าคุณเปรมที่จัดใส่พานไว้ให้ในห้อง ก็ยังมองเห็นได้จาก
ประตูที่เปิดถึงกัน พลอยจะนั่งอยู่นานเท่าไรก็จำไม่ได้ เสียง
รถยนต์แล่นออกจากบ้านหายไปนาน แล้วก็มีเสียงรถยนต์
แล่นกลับ เสียงคนกลุ่มหนึ่งขึ้นบันไดมาช้าๆ ด้วยฝีเท้าหนักๆ
แล้วพลอยก็เห็นตาอ้อกับผู้ชายอีกสามสี่คน ช่วยกันแบกร่าง
คุณเปรมขึ้นมาจากข้างล่าง ตาอ้อค่อยๆ บรรจงวางร่างของ
พ่อลงบนเก้าอี้ยาวที่คุณเปรมเคยนอนเล่น พลอยก็ได้แต่ตะลึง

มอง ตาอ้อคหันมาทางพลอยน้ำตาไหลอาบหน้า แล้วก็มานั่ง
ซัดตัวพลอยกระซิบว่า

"คุณแม่ทำใจให้ดีๆ ลูกยังอยู่ ไปถึงเมื่อเมื่อกี้แก้ไข
ไม่ได้เสียแล้ว คุณแม่ไม่ถือไม่ใช่หรือที่ลูกเอาท่านกลับมาใน
บ้าน ลูกไม่รู้จะเอาไปไว้ที่ไหนจริงๆ" แล้วตาอ้อคก็เอื้อมมือ
มาจับพลอยไว้ พลอยได้ยินเสียงตัวเองพูดเหมือนกับเสียงคน
อื่นว่า

"บ้านนี้บ้านของคุณเปรม...เมื่อเป็นๆ อยู่ได้ ทำไม
เมื่อตายแล้วจะกลับมาไม่ได้" พูดขาดคำก็ได้ยินตาอ้อคสะอื้น
แต่พลอยก็ยังนั่งอยู่ในท่าปกติ และด้วยดวงตาที่แห้ง เพราะ
จนบัดนี้ พลอยก็ยังไม่สามารถบังคับใจให้เชื่ออย่างอื่นได้
นอกจากอย่างเดียวคือ คุณเปรมออกไปจีมาแล้วยังไม่กลับ

วันนั้นทั้งวันพลอยรู้สึกเหมือนกับว่าฝันไป พี่น้องมาที่
บ้านกันจนหมด แยกหรือช่างคุณมากเสียจริงๆ เขารคน้ำศพ
แล้วก็เอาคุณเปรมใส่หีบหลวงตั้งไว้ พลอยก็ยังนั่งอยู่ในห้อง
กลาง เบื้องหน้าออกไปก็มีหีบศพคุณเปรม และมีพระกำลัง
สวดพระอภิธรรม เพราะเวลานั้นกำลังแล้ว พลอยปฏิบัติการ
ไปทั้งวันเหมือนกับตนเป็นเครื่องจักร คนที่รู้จักหลายคน
กระซิบกันว่า พลอยเป็นคนใจแข็งข่มสติได้ แต่คุณเซยกับ

ซ้อยเหลือวตาคูตาทัน แล้วก็ตกลงกันว่า จะอยู่เป็นเพื่อนพลอย
ก่อนทั้งสองคน

เวลาค่ำลงทุกที ใครคนหนึ่ง โผล่เข้ามาที่ตัวพลอยซบหน้า
ลงกับตักแล้วก็ร้องไห้ พลอยลดสายตาลงคูตาทัน ตาทันลูก
ของแม่... พ่อตายก็ไม่ได้เห็นใจ เพราะมัวแต่อยู่แต่บ้านนอก
นี่ใครคงจะบอกไป จึงได้รีบมาแต่คืนนี้ พลอยยกมือขึ้นลูบผม
ตาทันด้วยความเมตตา หูแว่วไปได้ยินเหมือนเสียงคุณเปรม
พูดว่า

"ลูกนั่นเอง แม่พลอย... อ้ายอั้น... ฉันทักให้ เห็นแม่
พลอยอยากได้ ฉันทักให้"

บทที่ ๓

ถ้าจะว่ากันตามความจริง ระหว่างที่ศพคุณเปรมยังอยู่ในบ้าน พลอยก็ได้รู้สึกว่าเหว่เท่าไรนัก ความรู้สึกที่ค่อยๆ ซึมเข้าสู่จิตใจว่าคุณเปรมตายแล้วนั้น ยังไม่เป็นเด็ดขาด เพราะตราบไคที่ศพคุณเปรมยังอยู่ในบ้าน พลอยก็มีการงานที่จะต้องทำ มีเรื่องจะต้องคิด ต้องทำบุญงานศพคุณเปรมทุกเจ็ดวัน ถึงแม้ว่าแต่ละเจ็ดวัน ลูกแต่ละคนและพี่น้องทางคุณเปรม และพลอย จะแบ่งกันเป็นเจ้าภาพ พลอยก็ยังถือว่าเป็นภาระ ต้องคอยดูแลอยู่นั่นเอง ทำบุญเจ็ดวันแล้วก็ยังมีห้าสิบวัน ร้อยวันไปตามธรรมเนียม การอบรมที่ได้รับมาตั้งแต่อยู่ในวังนั้น อำนวยประโยชน์ให้ทั้งทางใจและงานการ ในยามนี้ เมื่อยังอยู่ในวังพลอยเคยได้เคยผ่านงานพระศพเจ้านายมาหลายครั้ง ทุกครั้งก็มีเรื่องที่จะต้องทำโดยละเอียดถี่ถ้วน มากมายหลายอย่าง เช่น ทำดอกไม้ จัดของถวายพระ จัดเครื่องกัณฑ์เทศน์ ตลอดจนทำของเลี้ยงแขก งานที่เคยทำมานั้นมาช่วยรักษาจิตใจ ให้ยังอยู่ในระดับปกติได้บ้าง เพราะพอรู้ว่าแน่ว่าคุณเปรมตาย ภาระต่างๆ ที่รู้ตัวว่าต้องทำก็เข้ามาครอบงำ ความรู้สึก และภารกิจและหน้าที่เหล่านั้น ก็เข้ามาแบ่งเอาเนื้อ

ที่ในหัวใจ มิให้ความโศกสลดนั้นเข้าครอบงำแต่ฝ่ายเดียวจน
สิ้นเชิง

พี่น้องและมิตรสหายทุกคนให้ความเห็นใจ และให้
ความอุปการะช่วยเหลือทุกอย่าง ทำให้พลอยรู้สึกเห็นใจ และ
ตื่นตันในอุปการคุณต่างๆ ที่ได้รับ ซ้อยและคุณเขมมาค้ำที่
บ้าน และนอนเป็นเพื่อนอยู่ในห้องเดียวกันกับพลอย ทั้งสอง
คนรู้ว่าความทุกข์ของพลอยนั้น มากเกินไปที่จะปล่อยให้
หายได้ แต่ทั้งสองก็มีวิธีที่จะทำให้ความทุกข์ของพลอย
บรรเทาลงไป ด้วยการหาเรื่องอื่นๆ มาคุยกันเอง ชักจูงความ
นึกคิดของพลอย ซึ่งเป็นผู้นั่งฟังให้หันเหไปทางอื่นได้บ้าง
เป็นครั้งคราว ซ้อยและคุณเขมมานั่งคุยกันอยู่ได้จนดึกๆ ทุกวัน
ไม่ปล่อยให้พลอยต้องนอนคิดถึงเรื่องราวต่างๆ แต่ผู้เดียว
และเวลากลางวันทั้งสองคนก็หาเรื่องเกี่ยวแก่งานศพมาคอย
ปรึกษา หรือมีงานมาชวนให้พลอยทำ ไม่ปล่อยให้ยู่ว่างได้
ขณะที่นั่งทำงานซ้อยก็จะคุยอยู่ไม่หยุดปาก ด้วยถ้อยคำที่ตลก
ขบขัน และด้วยความคิดที่แปลกประหลาด โลกโผน ทำให้
พลอยต้องยิ้มออกมาได้แม้แต่กำลังทุกข์ พ่อเพิ่มเองก็ทิ้งบ้าน
และลูกเมียมานอนอยู่ในห้องเดียวกับตาอ็อค และนานวันเข้า
พ่อเพิ่มก็ชักจะมีคำพูดภาษาฝรั่งแทรกแซงเวลาจะพูดจะคุย

ทำให้ช้อยและคุณเชยต้องสะกิดกันทุกครั้งที่ได้ยิน หลวง
โอสถนั้นถึงแม้จะมาค้ำไม่ได้ เพราะหวังร้านหวังคนไข้ ก็
มาร่วมกินข้าเย็นอยู่ด้วยทุกวันเป็นประจำ และอยู่ปฏิบัติพระ
ที่มาสวด และเล่นสกาเล่นหมากรุกไปกับพ่อเพิ่มจนพระลา
กลับวัด จึงจะกลับด้วยทุกคืนไป

ในกระบวนพี่น้องทุกคน คุณอุ่นดูเหมือนจะรับเอา
ความตายของคุณเปรมไปใส่ใจมากกว่าคนอื่น พอรู้ว่าคุณ
เปรมตาย คุณอุ่นก็ออกวิ่งกระหึบกระหอบขึ้นมาหาพลอย
และเมื่อเห็นศพคุณเปรม คุณอุ่นก็ร้องไห้ดังๆ และคงร้องไห้
อยู่เรื่อยๆ ตลอดมาไม่เป็นอันทำอะไรได้ กับทุกคนคุณอุ่นจะ
พูดขึ้นว่า

"ถ้าเจ้าคุณเจ็บไข้อย่างธรรมดา ก็ไปอีกเรื่องหนึ่ง ฉัน
จะได้ช่วยรักษาพยาบาลสนองคุณท่าน แต่เนี่ยเห็นกันอยู่หลักๆ
แล้วก็มาบีบให้เจ็บไป พระคุณท่านมีแก่นฉันมากมาย
เหลือเกิน หาที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว ได้ฟังพาท่านมาตลอดแล้วก็
ไม่ได้ทดแทนพระคุณท่าน ฉันจึงได้ร้องไห้มากกว่าคนอื่น
แม้พลอยเขามีคุณแก่นฉันก็จริง แต่เขาเป็นน้อง ส่วนเจ้าคุณ
ท่านเป็นคนอื่นแท้ๆ ยังมีใจอุปการะคนแก่อย่างฉัน ไม่เคย
นี้รังเกียจ จะหาร่วมโพธิ์ร่วมไทรอย่างนี้ไม่ได้อีกแล้วเจ้า

ประคุณ" แล้วคุณอุ๋นก็ร้องให้คร่ำครวญต่อไป ระหว่างที่
พลอยนั่งทำงานอยู่กับซ้อยและคุณเชยที่หลังตึก พอคุณอุ๋นขึ้น
บันไดมา คุณเชยก็จะสะกิดซ้อยแล้วกระซิบว่า

"นั่นแน่ะ นางร้องไห้มาแล้ว"

"นั่นนะซี" ซ้อยจะตอบ "ร้องเสียงนั้นออกจะสงสาร
แทบจะร้องตามเป็นลูกคู่ไปด้วยแล้วหลายครั้ง ต้องสะกดใจ
ไม่ให้ร้องตามแทบตาย"

"วู้ย ! อยากร้องก็ร้องไปเถิด ไม่มีใครเขาว่าหรอก"
คุณเชยว่า "ฉันเองนานๆ ก็ร้องเสียงที่เหมือนกัน"

"อ้าว ! อย่างคุณเชยกับคุณอุ๋นไม่เหมือนฉันนี่" ซ้อย
แก้ "คุณอุ๋นเธอแก่แล้ว และเป็นพี่เมีย ร้องเท่าไรก็ร้องได้
อย่างคุณเชยก็อีก จะบีบน้ำตาร้องให้สักเท่าไรก็ไม่มีใคร
สงสัย เพราะมีคุณหลวงคอยกำปรักกันอยู่ ส่วนแม่พลอยเขาก็
เป็นธรรมดา ถ้าไม่ร้องก็ต้องตีให้ร้อง เพราะผิวเขาตาย ฉันคน
เดียวเท่านั้นที่ลำบากระอึกระอ่วน เพราะฉันยังเป็นสาว
แล้วก็ตัวเปล่า ขึ้นคัจฉริตไปร้องเข้า คนเขาก็จะสงสัยว่า
ยังไงๆ เสียกระมัง !"

"แม่คุณ !" คุณเชยร้อง "ฉันไม่รู้ว่ามีแม่ช่างไปเอา
สติปัญญาจากไหน ช่างคิดรอบคอบระวังเนื้อระวังตัว ไป
เสียหมด แม่แต่กับคนตายแล้ว"

"ก็แน่ละซี" ซ้อยตอบ "รักษาตัวเป็นสาวมาห้าสิบ
กว่าปี จะมาเสียชื้อตอนนี้อย่างไรได้ ถ้าถูกหาความเมื่อคุณ
เปรมยังอยู่ก็จะไม่สู้กระไรหรอก เพราะเธอจะได้ช่วยแก้ว่า
คนอย่างยายซ้อยฉันไม่แตะ เคียวนี้เธอก็ช่วยไม่ได้ จึงสนใจ
ต้องรักษาเอาเอง"

"ฉันก็อยากรู้เหมือนกัน อย่างช้อยนี้ถ้าไม่มีเรือน
แล้วฟ้าตาย จะทำอย่างไร" คุณเชยปรารภขึ้น

"ฉันก็คงร้องโอดไปสักสามวัน" ซ้อยตอบหน้าเฉย
"เสร็จแล้วฉันก็นั่งคิดมรดก จะได้ว่าตัวเองเป็นแม่มาย
ธรรมดา หรือว่าเป็นแม่มายทรงเครื่อง"

ซ้อยหยุดนิ่งมัดเทียนที่จัดไว้สำหรับถวายพระอยู่ครู่
หนึ่ง แล้วก็พูดขึ้นว่า

"เวลานั้นคุยบ้าง บอๆ อย่างนี้ ออกคิดถึงคุณอาสาย
ไม่ได้สักที ถ้ายังอยู่ได้ยื่นเข้าเป็นต้องคุณกรมไปทีเดียว"

คำพูดของซ้อยทำให้พลอยต้องอมยิ้ม เพราะในใจของ
พลอยก็กำลังนึกถึงคุณสายอยู่เช่นเดียวกัน

"เฮ้อ ! เมื่ออยู่ที่เด่นหรับๆ กันไป ประเดี้ยวก็ดี
ประเดี้ยวก็โกรธ เดี้ยวก็รัก เดี้ยวก็ร้องไห้ เสร็จแล้วก็ตาย
ด้วยกันทุกคน" ซ้อยพูดขึ้นเป็นธรรมชาติ "อย่างฉันนี่ก็คง
ถึงคราวเข้าวันหนึ่ง จะผิดกับคนอื่นก็ตรงที่ว่าเวลาฉันตาย
แล้ว ใครพูดใครนึกถึงก็คงหัวเราะ ไม่ร้องไห้เหมือนกับคน
อื่น เรื่องคนตายนี่ฉันนึกๆ คุณแล้วก็แปลก คุณเคยจะเห็น
ด้วยกันหรือไม่ก็ไม่รู้ได้ ฉันว่าๆ คนที่เรารักมากๆ หรือคุ้นเคย
มากๆ นั้นไม่มีวันตาย ถึงตัวจะตายไปแล้วนานเท่าไร คนๆ
นั้นก็ยังคงอยู่เหมือนกับคนเป็นๆ ในหัวใจเรานั้นเอง อย่าง
เสด็จนั้นท่านสิ้นพระชนม์ไปแล้วไม่รู้ว่่ากี่ปี แต่เดี้ยวนี้ฉันก็
นึกว่าท่านยังอยู่ เพราะฉันรู้ดีว่าท่านโปรดอะไรไม่โปรด
อะไร ถึงท่านจะสิ้นพระชนม์ไปแล้ว ก็ยังคิดจะทำให้ถูก
พระทัยอยู่นั่นเอง ต้องระวังตัวอยู่เสมอ พ่อแม่และคุณอาสาย
ที่ตายไปแล้วก็เหมือนกัน อย่างคุณอาเนี่ยยิ่งร้าย เมื่อยังเป็นๆ อยู่
เราพอหลีกเลี่ยงหนีได้เป็นครั้งเป็นคราว พอตายแล้วดูเหมือน
จะตามติดตัวเที่ยวควบคุมไปทุกอิริยาบถ ฉันก็นั่งพูดฟุ้งไป
คนเดียว ใครจะเห็นฉันเป็นบ้าไปหมดแล้วก็ไม่รู้" ซ้อยสรุป
ความ

ซ้อยพูดถูกทีเดียว พลอยนี่ก็อยู่แต่ในใจ และคำพูดของ
ซ้อยทำให้พลอยอ่อนใจขึ้นมา คุณเปรมถึงจะตายก็ตายแต่ใน
สายตาและความรู้สึกนึกคิดของคนอื่น สำหรับพลอยนั้นคุณ
เปรมยังไม่ตายเลย ระยะเวลาหลายสิบปีที่อยู่ด้วยกันมา ทำให้
พลอยรู้จักคุณเปรมดีกว่าใครทั้งสิ้น คุณเปรมจะชอบสิ่งใด
หรือไม่ชอบสิ่งใดพลอยก็รู้ เมื่อเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้น
เหตุการณ์นั้นจะกระทบใจคุณเปรม ทำให้เกิดอารมณ์ใด
พลอยก็รู้ดี คุณเปรมจะมองชีวิตอย่างไร ต้องการอะไร
ปรารถนาสิ่งใดพลอยก็รู้แก่ใจจนสิ้น ถึงตัวคุณเปรมจะตาย
ไปแล้ว ความรู้สึกอันใกล้ชิดทุกอย่างเหล่านี้ ยังติดอยู่กับตัว
พลอยเท่ากับคุณเปรมยังอยู่ และอยู่อย่างใกล้ชิดที่สุด เพราะ
อยู่ในตัวพลอยในหัวใจพลอยตลอดไป ไม่มีวันจะลืมเลือนได้
ร่างกายสังขารของคุณเปรมจะต้องเนาเปื่อยไป และในที่สุดก็
จะถูกเผาไหม้เป็นเถ้าถ่าน ไม่มีอะไรเหลือ...แต่ช้าก่อน ! จะว่า
ไม่มีอะไรเหลืออย่างไรได้ ลูกของคุณเปรมยังอยู่ถึงสี่คน ตา
อั้น ตาอั้น ตาอ้อดและประไพกำลังแข็งแรง กำลังจะเริ่มชีวิต
ต่อไปทุกคน เหล่านี้ไม่ใช่เลือดเนื้อเชื้อไขของคุณเปรมดอก
หรือ เมื่อคุณเปรมยังมีตัวอยู่ พลอยก็ได้มอบตัวให้แก่คุณ
เปรมจนสิ้นเชิง ตั้งใจว่าจะปฏิบัติตามใจคุณเปรมไปจนตาย

จากกัน แต่ถึงขณะนี้เข้าจริงคุณเปรมก็ยังไม่ตาย ยังอยู่ในตัว
พลอย ยังอยู่ในลูก เป็นหน้าที่ของพลอยที่จะต้องปฏิบัติต่อไป
ตามความปรารถนาของคุณเปรม ทำชีวิตของตัวเองและของ
ลูกให้เป็นไปตามที่คุณเปรมต้องการ

เมื่อนึกถึงลูก พลอยก็อดไม่ได้ที่จะนึกถึงความเป็นไปได้
ของลูกแต่ละคน ตั้งแต่คุณเปรมตายไปแล้ว ตาอันนั้นทำให้
พลอยรู้สึกเมตตาสงสารมากที่สุด เพราะพลอยก็รู้ว่าตาอัน
เกิดมาก็มีแต่คุณเปรมผู้บิดา และพลอยผู้ซึ่งตาอันรักเป็นแม่
ส่วนแม่ของตัวจริงๆ นั้นตาอันไม่รู้จัก พอคุณเปรมตายลง ตา
อันก็แสดงความเศร้าโศกนานกว่าใครทั้งหมด และดูเหมือน
จะยึดถือพลอยเป็นคนสำคัญในชีวิตของตน มากขึ้นกว่าแต่
ก่อน เมื่อคุณเปรมตายลงตาอันลาราชการมาอยู่บ้าน ได้เจ็ดวัน
และต่อจากนั้นก็กลับมาบ้านทุกๆ เจ็ดวันและค้างที่บ้านคืน
หนึ่ง ทุกครั้งที่ตาอันมาอยู่บ้าน ตาอันก็ไม่ห่างตัวพลอย คอย
ดูแลรับใช้และเอาใจอยู่ทุกฝีก้าว บางครั้งพลอยเห็นหน้าตา
อันก็ต้องร้องไห้ เพราะการตายของคุณเปรม ทำให้ตาอันเป็น
ลูกกำพร้าลง และเมื่อพลอยร้องไห้ ตาอันก็ร้องไห้ด้วย ไม่พ
ยายามปลอบโยนอย่างคนอื่น ทำให้พลอยรู้สึกว่าป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกับตาอัน โดยความทุกข์ที่มีอยู่ร่วมกัน

ตาอ้อคเป็นคนที่ได้เรื่องมากที่สุด ในตอนแรกที่คุณ
เปรมตาย ระหว่างที่พลอยและคนอื่นยังตกใจสิ้นสติ ไม่รู้ที่จะ
ทำอะไร ตาอ้อคเป็นคนที่เตรียมการงานทั้งหมด
สำหรับวันนั้น งานรดน้ำศพคุณเปรมก็เสร็จลงได้ด้วยตาอ้อค
ตาอ้อคเข้าไปแจ้งกระทรวงวังว่าคุณเปรมตาย ก็เพราะตาอ้อค
เป็นคนแนะนำบอกให้ไป ตลอดจนพี่น้องและมิตรสหายได้รู้กัน
ทั่วถึง ก็เพราะตาอ้อคเป็นคนส่งคนออกเที่ยวบอก วันนั้นทั้ง
วันตาอ้อคที่เคยเป็นเด็กไม่ได้เรื่อง กลับกลายเป็นผู้ใหญ่
บังคับบัญชาคนทั้งบ้าน และสั่งเสียการงานได้ถูกต้อง แม้แต่
ตาอ้อคพี่ชายซึ่งยังตะลึงอยู่ ด้วยความตายอย่างกระทันหันของ
พ่อก็เชื่อฟังโดยดี เมื่อมาคิดดูภายหลังพลอยก็รู้ว่า ตาอ้อคเป็น
คนที่กุมสติได้ดีกว่าคนอื่น และสามารถกระทำตนเป็นผู้ใหญ่
ได้ทันทีในยามฉุกเฉิน แต่พอดាំมาอีกวันเดียว เมื่อตาอ้อคและ
พี่น้องอื่นๆ มาพร้อมกัน และหายตระหนกตกใจพอที่จะ
จัดการกับธุระต่างๆ ได้เป็นปกติแล้ว ตาอ้อคก็รามือ กลับไป
เป็นตาอ้อคคนเก่า พ่อเพิ่มมาค้างอยู่ด้วยที่บ้าน ตาอ้อคก็ได้คน
ที่ถูกต้องถูกคองนั่งคุยกับพ่อเพิ่มได้ไม่มีจบสิ้น นานๆ ตาอ้อคก็
มาปลอบเอาใจแม่เสียทีหนึ่ง และมาชวนคุยเรื่องอื่นๆ พอให้
พลอยได้คลายใจลงบ้าง

ประไพนั้นพลอยสังเกตเห็นว่าเป็นผู้ใหญ่มาก
นับตั้งแต่คุณเปรมตายลง จะพูดกับพลอยหรือคนอื่น ก็พูด
อย่างผู้ใหญ่ แต่ขณะเดียวกันพลอยก็สังเกตเห็นว่าประไพเป็น
ผู้ใหญ่อย่างไ้ท่า เห็นว่าการที่คุณเปรมตายลงนั้น เป็นเหตุให้
ตนมีอิสระเสรีที่จะทำตามใจชอบได้มากกว่าแต่ก่อน อีกอย่าง
หนึ่งที่พลอยเห็นประไพทำแล้วไม่ชอบใจ ก็คือประไพจะ
ร้องไห้แสดงความเศร้าโศก เฉพาะเวลาที่มีแขกมานศพคุณ
เปรม และกิริยาอาการที่ประไพร้องไห้นั้นก็ดูผิดธรรมดา
เหมือนกับว่าได้ซักซ้อมมาก่อนแล้วว่าจะวางท่าอย่างไร จึงจะ
น่าดูมากที่สุด

ตาอันดูเหมือนจะเป็นลูกคนเดียวที่เปลี่ยนไปมากตั้งแต่
พ่อตาย เหตุที่ตาอันเปลี่ยนไปมากนั้น อาจเป็นเพราะตาอัน
เห็นว่าตนเองเป็นบุตรชายใหญ่ของคุณเปรมที่มีกับพลอยก็
เป็นได้ เมื่อคุณเปรมตายลงโดยกระทันหันตาอันก็ดูจะงงๆ
อยู่วันหนึ่งหรือสองวัน ดูเหมือนกับยังไม่แน่ใจว่าจะทำตน
อย่างไรถูก แต่ในที่สุดตาอันก็ตัดสินใจได้ว่าต่อไปนั้น ตน
เป็นทายาทอันถูกต้องของคุณเปรม มีหน้าที่จะต้องบังคับ
บัญชาคนในบ้านแทนบิดา ตาอันก็ดำเนินการต่อไปตามนั้น
ถึงแม้ว่าพลอยจะเห็นว่าตาอันเข้าใจถูก แต่การกระทำของตา

อันในบางกรณี พลอยก็เห็นว่าเกินไป เป็นต้นว่าตาอันจะมา
สั่งเสียเอากับตัวพลอยเองในเรื่องต่างๆ และเริ่มพูดจากับ
น้องๆ ด้วยน้ำเสียงที่เป็นคำสั่งไม่พูดจาแต่โดยดีเหมือน
เมื่อก่อน ที่พลอยกินใจเป็นที่สุดก็คือการปฏิบัติตนของตาอัน
ต่อตาอันผู้เป็นพี่ ตาอันเริ่มแสดงกิริยาว่าทำให้เห็นได้ทั่วกัน
ว่า ตาอันนั้นขาดความสำคัญ ถึงจะเป็นพี่ก็เป็นแต่เพียงพี่ต่าง
ห้อง มิได้ทำให้ตาอันอยู่ในฐานะลูกชายใหญ่ ผู้เป็นทายาท
คุณเปรม เวลาถึงงานศพตาอันก็จะเป็นผู้ออกหน้า ทิ้งตาอันไว้
เบื้องหลัง ซึ่งตาอันก็ยอมโดยคุณนิ ทำให้พลอยยิ่งรักยิ่ง
สงสารตาอันมากขึ้น ความจริงพลอยรู้สึกทั้งภูมิใจและดีใจ ที่
เห็นตาอันตัดสินใจพร้อมที่จะเข้าสวมตำแหน่งของคุณเปรม
ในฐานะเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ก็รู้สึกหนักใจแทนตาอัน
และตาอ้อที่อยู่ในขณะเดียวกัน เพราะไม่แน่ใจว่าลูกผู้ชายสาม
คนนี้ จะเกิดขัดใจกันขึ้นมาเมื่อไร สำหรับประไพนั้นพลอย
ไม่รู้สึกรังเกียจ เพราะรู้ว่าตาอันรักและตามใจน้องสาว แต่ก็
ยังต้องวิตกอยู่ว่า ความรักและการตามใจของตาอัน อาจทำให้
ประไพหลงไปอีกก็ได้

ระหว่างที่ศพคุณเปรมยังอยู่ในบ้าน พลอยก็ยังรู้สึกอึด
หน้าฝาคั่งมาตลอด แต่เมื่อทำบุญร้อยวันเสร็จไปแล้ว ก็ถึง

เวลาเผาศพคุณเปรม ก่อนงานเผาศพคุณเปรมสักเดือนหนึ่ง
ตลอดจนระหว่างที่เปิดศพคุณเปรมทำบุญ ก่อนจะเผา และ
แม้แต่วันเผาพลอยก็ได้แต่ยุ่งอยู่กับธุรกิจการงาน เสียจนจำ
อะไรไม่ค่อยจะได้ จำได้แต่ว่าญาติพี่น้องทางคุณเปรมทำพิธี
กงเต๊กเป็นการใหญ่ มีหลวงจีนมาสวดเอิกเกริกอยู่จนรุ่งสว่าง
คนที่สนใจงานกงเต๊กจนกลายเป็นเรื่องสนุกก็คือพ่อเพิ่มและ
ตาอ้อด ปรึกษากันอยู่เป็นวรรคเป็นเวรว่า จะทำอะไรด้วย
กระดาษเผาส่งให้คุณเปรมดี ตาอ้อดเป็นคนคิดเรื่องทำบ้าน
ทำเครื่องใช้ ตลอดจนรถยนต์ที่จะเผาส่งไปให้ ทั้งสองคน
ปรึกษากันอยู่อีกห้องหนึ่ง แต่พลอยซึ่งนั่งอยู่ข้างในก็ได้ยิน
ชัดแจ้ง เสียงพ่อเพิ่มพูดขึ้นว่า

"อะไรๆ ก็ส่งไปให้ได้หมดแล้ว ยังขาดอยู่อย่างเดียว
เท่านั้นเอง"

"อะไรเล่าคุณลุง" ตาอ้อดถาม

"ม้า" พ่อเพิ่มตอบ "ต้องสั่งให้เจ๊กมันทำส่งไปให้สัก
ฝูงหนึ่ง มีอานม้าเครื่องม้าและโรงจนครบ"

"ผมว่าอย่าดีกว่า" ตาอ้อดตอบ "ป่านนี้คุณพ่อคงเข็ด
ขี้ม้าแล้ว ข้อสำคัญถ้าส่งไปให้จะ โกรธเอาเสียด้วย เพราะจะ
หาว่าเราล้อ"

"จริงซี" พ่อเพิ่มพูดอย่างเชื่อถือเห็นด้วยกับ
หลานชาย "ว่า ! ยากจริงๆ จะส่งอะไรให้อีกดี... ลองส่งของที่
ไม่เคยมีไปให้จะดีไหม เพื่อจะชอบบ้าง"

"อะไรอีกล่ะคุณลุง" ตาอ้อคำถาม

คำตอบของพ่อเพิ่มต้องทำให้พลอยซึ่งนั่งฟังอยู่ข้างใน
ห้อง ต้องหัวเราะและร้องไห้ไปพร้อมๆ กัน เพราะพ่อเพิ่ม
ตอบด้วยเสียงกระซิบ ที่ดังได้ยินเข้าไปถึงข้างในว่า

"อื้เล็กๆ ! เจ้าคุณท่านไม่เคยมีเลย ไปอยู่ทางโน้น
เดี๋ยวมามีใครปรนนิบัติ ลุงจะให้แจ็กทำรูปกระดาษสวยๆ สัก
สิบตัว เผาส่งไปให้ ช่างปะไร"

ตาอ้ออดหัวเราะงอหายแล้วพูดว่า

"ผมไม่รู้ด้วยนะคุณลุง เดียวคุณแม่คุณตาย !"

"เฮ้ย ! ไม่เป็นไรหรอกน่า" พ่อเพิ่มตอบ "ลุงเคยถาม
เขาแล้ว เขาบอกว่าเขาไม่ว่า ลุงกลัวแต่อย่างเดียวนั่น..."

"กลัวอะไรครับ" ตาอ้อซัก

"กลัวท่านจะไม่รับไว้ล่ะซี เมื่อเป็นๆ ลุงเคยแนะ
ท่านให้ลองมีดูบ้าง แต่ท่านกลับบอกว่าจะมาทำให้ท่านตาย
เร็ว เดียวนี้ท่านก็ตายแล้ว เห็นจะไม่เป็นไรกรรมัง"

"แล้วเพื่อส่งไปท่านก็ยังไม่รับ คุณลุงจะทำอย่างไร"
ตาอ้อดชักด้วยความสนุก

"ไม่เป็นไรหรอกพ่ออ้อด" พ่อเพิ่มพูดอย่างใจเย็น
"ท่านไม่ใช่สอยก็เก็บเอาไว้ที่นั่น อีกหน่อยลุงตามไปทวงคืน
เอามาใช้เอง"

พอก่อนจะเผาคุณเปรมวันหนึ่ง ก็มีพิธีงเต็กที่บ้าน
ตามที่ได้กำหนดไว้ พลอยต้องออกไปร่วมพิธี เพราะทั้งตาอ้อ
ดและพ่อเพิ่มมาเร่งเร้า ขอให้ออกไปให้ได้ ตาอ้อนั้นนับว่า
พิธีทั้งหมดเป็นของ "ป่าเถื่อน" แล้วก็นั่งดูอยู่ห่างๆ อีกทาง ไม่
ยอมร่วมด้วย พอพลอยออกไปถึง กวาดตาดูทรัพย์สมบัติและ
เครื่องใช้ต่างๆ ที่ทำด้วยกระดาษ ซึ่งวางเรียงรายอยู่หน้าศพ
คุณเปรม สิ่งที่น่าสนใจก็คือ รูปผู้หญิงสาวๆ ทำด้วยกระดาษ
ตัวย่อมกว่าคนจริงๆ เล็กน้อย ยืนอยู่สิบคนบริบูรณ์ ในมือนั้น
ถือพัดบ้าง ถือบุหรี่ป้าง และถือถ้วยแก้วน้ำหรือของใช้อื่นๆ ที่
คอของรูปเหล่านั้นมีป้ายกระดาษแขวนไว้ บอกชื่อจนครบ
ทุกคน เพราะพ่อเพิ่มนั้นเมื่อตกลงใจจะทำอะไร ก็ทำงาน
ละเอียดละออไม่มีอะไรขาดเหลือ พลอยแลไปสบตาพ่อเพิ่ม
แล้วก็ต้องมินหน้า เพราะไม่อยากหัวเราะออกมาในยาม
เช่นนั้น พ่อดีได้ยินเสียงซอกระซิบกับคุณเชยข้างหลังว่า

"ฉันไม่รู้ว่าจะเผาส่งไปให้กันถึงขนาดนี้ ถ้ารู้ทันก็จะส่งแปลกระดาษไปไว้ให้ใส่ลูกอีกสักสองสามอัน !"

พิธีรีตองและแขกเหรื่อที่มาในงานศพของคุณเปรม ทำให้พลอยไม่มีเวลาจะนึกถึงอะไรมากนัก เพราะมุ่งแต่จะทำงานให้ลุล่วงไปโดยเรียบร้อย จนกระทั่งเผาศพคุณเปรมเสร็จไป และในตอนเช้าจึงเก็บกระดูกคุณเปรมกลับบ้าน นำเอาโกศกระดูกคุณเปรมไปตั้งไว้ในที่ๆ จัดไว้แล้ว พลอยจึงตามเข้าไป และตอนนั้นเองความว่าเหวในชีวิต ก็ดูเหมือนจะโถมเข้าสู่หัวใจของพลอยอย่างกระแทกหั่น และด้วยกำลังที่แรง ถึงแม้ว่าคุณเปรมจะได้ตายมาแล้วหลายเดือน ศพคุณเปรมก็ยังอยู่ในบ้านตลอดมา เป็นเครื่องหมายเตือนความรู้สึกว่าคุณเปรมยังอยู่ใกล้ มีภาระต่างๆ ที่จะต้องทำให้จวนชั้นกับข้าวของกินต่างๆ ที่คุณเปรมเคยชอบ ก็ยังต้องจัดหาใส่สำหรับไปตั้งเช่นศพ แต่ขณะนี้ทุกอย่างคว่างเปล่าไปสิ้น ผู้คนญาติพี่น้องที่มาช่วยงานต่างคนก็ต่างกลับ เพราะเสร็จงานศพคุณเปรมแล้ว พลอยเองก็ต้องกลับเข้าสู่ชีวิตปกติ ชีวิตที่ไม่มีคุณเปรม พลอยยังงงงวยมิรู้ที่จะกลับเข้าสู่ชีวิตนั้นได้อย่างไร ยังนึกไม่ออกที่จะจับต้นชนปลายที่ไหนดูก ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พลอยรู้สึกว่าคุณเปรมนั้นจากไปนานนักหนา มองหา

อะไรที่จะเป็นเครื่องหมาย บอกให้รู้ถึงคุณเปรมก็ดูจะไม่มี
สักอย่างเดียว คงเหลือแต่โกษกระดุก แต่สิ่งนั้นก็ยิ่งเตือนใจ
ให้รู้ว่า คุณเปรมตายไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ คงเหลือแต่
กระดุกสองสามชิ้น ไม่มีอะไรอีกเลย พลอยเหลียวมองดู
รอบๆ ตัว พบแต่ความว่างเปล่า พบแต่เครื่องหมายของสิ่ง
ต่างๆ ที่ผ่านพ้นไปแล้ว พวงหรือดอกไม้ แห่งที่มีคนเอามา
ค้ำบศพคุณเปรม ยังห้อยประปรายอยู่ตามข้างฝา ดอกไม้
ใบไม้ที่ทำกระดากนั้นดูเขียวแห้ง สีจางและมีฝุ่นจับ อาสน
สงฆ์ที่ตั้งไว้ตลอดงานก็ยังคงอยู่ แต่ก็ดูร้างไม่มีใครปิดกวาด
เพราะไม่มีพระจะมานั่ง แจกกันใบใหญ่ใบหนึ่งวางอยู่ตรงมุม
ห้อง ใ้ไม้เท้าต่างๆ ที่คุณเปรมเคยถือ ไม้เท้าแต่ละอันไม่ขึ้น
เงาเหมือนแต่ก่อน และหัวที่เลี่ยมด้วยโลหะต่างๆ นั้น ก็แลดู
ด้านเพราะไม่มีใครจับต้องเสียนาน พลอยทรุดตัวลงนั่งอย่าง
ซ้าๆ บนพรมที่ปูไว้กลางห้อง หันหน้าไปทางม้าหมูที่ตั้ง
กระดุกคุณเปรมไว้ สายตานั้นมองเลยม้าหมูนั้นไป มองทะลุ
ฝาตึก และมองต่อไปอีกไกล เห็นทุ่งกว้างใหญ่มีน้ำเจิ่งและ
ดอกบัวบานเต็ม เต็กสาวๆ สองคนนั่งห่มผ้าสีสดกำลังพาย
เรืออยู่อย่างรื่นเริง มีคนแก่นั่งกลาง พายไปจนถึงหน้าวัดที่มี
เรือแพแน่น คนหนุ่มๆ อีกคนหนึ่งนั่งพายหัวเรือแหวกฝูงเรือ

เข้ามา มีคนบ้านนอกเป็นคนคัดท้าย กลางลำเรือนั้นมีหม้อไห
ใส่เครื่องขนมจีนไว้เต็ม ภาพที่เห็นอยู่นั้นเคยเกิดขึ้นจริงๆ
นานนักหนามาแล้ว...นานเหลือเกิน... จนดูเหมือนกับว่าจะ
ไม่เคยเกิดขึ้นเลย และภาพนั้นก็กำลังพร่าจางออกไปทุกที
ด้วยน้ำตาที่กำลังท่วมท้นขึ้นมาในลูกตาของพลอยทั้งสองข้าง

เสียงใครพูดมาจากระยะทางที่ดูเหมือนจะไกลเต็มทีว่า

"คุณแม่...คุณแม่มานั่งอยู่คนเดียว..."

พลอยเหลียวไปดูทางเบื้องหลังเห็นตาอันเข้ามานั่งอยู่
ใกล้ตัว ตาอันเดี๋ยวนี้นี้เป็นหนุ่มใหญ่แข็งแรง รูปร่างผอมเกร็ง
ผิวเนื้อสีคล้ำเพราะไปอยู่บ้านนอก ผิดกับตาอันเมื่อเด็กๆ นั้น
ไกล เพราะตาอันเมื่อยังเด็กอ้วนขาวน่ารัก

"ผมจะต้องลากลับรถเที่ยงวันนี้" ตาอันบอก "จะเข้า
มากราบลาคุณพ่อ ก็พอดีพบคุณแม่อยู่ในนี้"

พลอยก้มมือเรียกตาอันให้เข้ามาชิด ยกมือลูบผมตาอัน
แล้วพูดทั้งน้ำตาว่า

"อันอย่าเพิ่งไปไม่ได้หรือ อยู่เป็นเพื่อนแม่ก่อน เผา
ศพคุณพ่อแล้วแม่ว่าเหว่อย่างไรชอบกล อยากให้ลูกๆ ได้อยู่ที่
บ้าน"

ตาอันอีกอักตอบว่า

"ผมลาเขามาได้เท่านี้เอง จะขึ้นไปสักเจ็ดวันก็จะรีบกลับมาใหม่ให้ทันทำบุญกระดูกคุณพ่อ"

"เมื่อไรเขาจะให้อันกลับมาอยู่กรุงเทพ" พลอยถาม "อันไปอยู่แถวบ้านนอกนานเต็มทีแล้ว ไม่หาทางคิดกลับมาบ้างหรือ"

"ผมก็อยากกลับเหมือนกัน" ตาอันมองดูหน้าพลอย แล้วก็พูดเสียงสั้นๆ ต่อไปว่า "ยิ่งเวลานี้ยิ่งอยากกลับมากที่สุด อยากมาอยู่ใกล้ๆ คุณแม่ แต่ได้ยินเขาว่ากันว่าต้องถึงปีหน้าจึงจะย้ายได้"

พลอยถอนใจใหญ่ หมกปัญญาที่จะตัดทานอย่างไรได้ ต่อไป คนแก่แล้วก็ต้องแก่ไป ตายแล้วก็ต้องตายไป คนที่ยังหนุ่มก็มีหน้าที่การงานที่จะต้องทำต่อไป ไม่มีใครห้ามได้

เมื่อทำบุญเจ็ดวันกระดูกคุณเปรมแล้ว พลอยก็เริ่มสำรวจคุณสมบัติรอบๆ ตัว คุณเปรมไปแล้วแต่ยังทิ้งหน้าที่ต่างๆ ไว้มาก เกี้ยวแก่หุ้นส่วนทรัพย์สินและรายได้ต่างๆ ซึ่งรายได้ที่เกิดขึ้นนั้น พลอยเคยรับแต่ปลายทาง แล้วก็นำมาจับจ่ายใช้สอยภายในบ้าน เหลือเท่าไรก็เก็บไว้เป็นตัวเงิน ถ้าหากคุณเปรมจะเรียกใช้สอยอย่างไร พลอยก็มีจ่ายให้เสมอ พลอยไม่เคยเกี่ยวข้องเข้าไปถึงกิจการต่างๆ ของคุณ

เปรมอันเป็นบ่อเกิดแห่งรายได้นั้น และไม่แน่ใจว่าตนจะมี
กำลังใจกำลังกายเข้าไปดูแลให้ทั่วถึงได้ ขณะเดียวกันพลอยก็
รู้ว่ากิจการต่างๆ ที่คุณเปรมทิ้งไว้นั้นจำเป็นต้องมีคนดูแล ฉะนั้น
เมื่อทำบุญกระดูกคุณเปรมเสร็จ พลอยก็ถือโอกาสพูดขึ้นใน
ขณะที่ลูกอยู่พร้อมกันทุกคนว่า

"แม่อยากจะถามอะไรสักหน่อย ชุระต่างๆ ของคุณ
พ่อก็มีอยู่มาก จะทิ้งเสียก็ไม่ได้เพราะเกี่ยวแก่เงินทอง แม่
อยากให้ลูกๆ ดูแลแทน เพราะตัวเองทำไม่ไหวและก็ไม่เคย
ทำมาแต่ก่อน จึงอยากจะถามดูว่าจะเอาอย่างไรกัน"

"ก็คุณแม่ดูแลไปเองก็แล้วกัน ไม่เห็นจะมีปัญหา
อะไร" ตาอ้อพูดขึ้นก่อน "ใครอยากได้อะไรก็บอกคุณแม่ คุณ
เหมือนจะดีที่สุด"

ลูกทุกคนนิ่งไม่มีใครถกเถียง แต่พลอยก็ยังยืนยัน
ความคิดเดิมว่า

"แม่ก็บอกแล้วว่าไม่ไหว เดียวนี้ก็แก่ลงทุกวัน คุณ
พ่อเสียแล้วก็อยากจะหาความสบายบ้าง จึงอยากให้ลูกทำ
แทน จะมอบให้ใครทำแต่คนเดียวหรือจะช่วยกันทำหลายคน
ก็ได้"

"ผมเองก็เห็นจะช่วยไม่ได้ เพราะต้องอยู่บ้านนอก"
ตาอันออกตัวแต่แรก "ถ้าคุณแม่จะให้ลูกทำ ผมก็เห็นว่าควร
มอบให้อันเขาทำ เพราะเขาเป็นหมอกฎหมายมีความรู้ทางนี้
ดีกว่าคนอื่น"

"อันว่าอย่างไรลูก" พลอยถาม

"ถ้าคุณแม่ให้ผมทำก็ต้องทำ" ตาอันตอบ "แต่ผมเห็น
ว่ามรดกของคุณพ่อควรแบ่งกันเสียให้เรียบร้อย จะได้ไม่มี
ปัญหาทีหลัง"

"คุณพ่อตายทำพินัยกรรมยกให้คุณแม่ทั้งหมด" ตาอัน
อดพูดขึ้นแล้วก็เงยหน้ามองดูเพดาน

"จั้นเระอะ" ตาอันถามอย่างไม่รู้ "ทำไมคุณแม่ไม่บอก
เรื่องนี้แก่ผมบ้าง" ตาอันหันหน้ามาถามพลอย อย่างเอาจริง
เอาจังเหมือนกับซักพยาน

"แม่...แม่ก็ไม่รู้" พลอยตอบตะกุกตะกัก "คุณพ่อตาย
แล้ว อ้อดเขาบอกให้แม่คั่นดูในตู้ ก็ไปพบเข้า แม่ก็ไม่เห็น
สำคัญอะไร เพราะถึงทรัพย์สินสมบัติจะตกเป็นของแม่ ก็เท่ากับ
เป็นของลูกๆ อ่านแล้วก็ลืมเสีย เพราะคุณพ่อเพิ่งตาย มัวแต่
ตกใจเพิ่งมานึกออกตอนที่อ้อดเขาพูดขึ้นเดี๋ยวนี"

"อ้อ" ตาอันดูเสียงจะเบาลง "ถ้าอย่างนั้นคุณแม่จะให้ใครดูแลแทน ก็ต้องแล้วแต่คุณแม่เอง"

"อันเขาก็บอกแล้วว่าอันควรจะรับไปทำ แม่ก็เห็นด้วย" พลอยพูดเหมือนกับวิงวอน

"ถ้าคุณแม่จะให้ผมทำ ผมก็ต้องทำ ผมรับได้แค่นี้ก่อน ส่วนจะทำได้แค่ไหนก็ต้องดูกันไปก่อน" ตาอันตอบ

"แล้วแต่อันจะเห็นดีเถิด" พลอยพูดอย่างโล่งอก "อันก็เป็นผู้ใหญ่ มีวิชาความรู้แม่ก็วางใจได้ แต่ออกลูกเวลานี้ก็อยู่เปล่าๆ แม่อยากให้เขาช่วยอันอีกคน จะได้รู้เรื่องทำมาหากิน แม่อยากให้อันเอน้องไปทำด้วย"

ตาอันมองดูหน้าอ้อแล้วก็พูดว่า

"เรื่องนี้ก็ไม่ใช่ใหญ่โตอะไรหนักหนา ทำคนเดียวก็พอ ถ้าทำหลายคนก็จะยุ่งกันเปล่าๆ ถ้าคุณแม่จะให้ผมทำก็อยากทำคนเดียว สำหรับอ้อผมเห็นว่าว่างงานมานานพอแล้ว ควรจะหางานทำอย่างอื่น ให้เป็นหลักเป็นฐานแน่นอนดีกว่า"

ตาอ้อมองดูหน้าพลอยแล้วก็ยิ้ม ไม่ได้ตอบว่าอะไร
ตาอันพูดต่อไปว่า

"อ้อคอย่าโกรธเรานะ เราเจตนาดีต่ออ้อคจริงๆ อ้อคกลับมานานแล้ว งานการก็ยังไม่เห็นทำ เราารู้สึกรำคาญแทนวิชาความรู้ของอ้อคก็มี ทำไมไม่ทำงานอย่างคนอื่นเขา มัวแต่นั่งอยู่กับบ้านเฉยๆ ไม่เห็นจะดีอะไรเลย แต่ก่อนเราก็ไม่อยากพูดหรอกเพราะคุณพ่อยังอยู่ เห็นท่านไม่ว่าอะไรเราไม่กล้าพูด แต่นี้คุณพ่อเสียแล้ว เราก็เป็นพี่ของอ้อค..."

"พี่นั่นก็เลยจะเป็นคุณพ่อแทน" ตาอ้อคต่อให้เสร็จแล้วหันไปถามพี่ชายอีกคนหนึ่งว่า

"พี่นั่นล่ะว่าอย่างไรบ้าง"

"พี่ไม่ว่าอะไรหรอกอ้อค" ตาอื่นหัวเราะตอบ

"อ้าว ! ไม่ช่วยกันเป็นคุณพ่อแทนบ้างหรือ" ตาอ้อคถามเข้าต่อไป

"ไม่ได้หรอกโตๆ ด้วยกันแล้ว" ตาอื่นตอบ "อ้อคร่ำเรียนมาสูงกว่าพี่เสียอีก ควรจะรู้สึกที่ว่าอะไรดีไม่ดี พี่รู้ใจดีว่าถ้าขึ้นเดือนอ้อคก็จะไปอีกทางหนึ่ง ให้ตรงข้ามกับที่เดือนเสียนั้นแหละมากกว่า"

"พี่นั่นก็เป็นเสียอย่างนี้" ตาอื่นพูดจุกๆ "จะช่วยกันพูดบ้างก็ไม่มี อ้อคอย่าถือดีไปนักเลย เชื่อเราเถิดรีบหางานทำ"

เสีย บ้านเมืองจะไม่อยู่อย่างนี้ตลอดไป คงจะต้อง
เปลี่ยนแปลงไปวันหนึ่ง คอยดูไปเถิด"

ตาอ้อคหัวเราะชอบใจแล้วพูดขึ้นด้วยถ้อยคำที่พลอยฟัง
ไม่เข้าใจว่า

"แล้วใครจะเป็นคนไปเปลี่ยนมันเข้าล่ะพี่อ้น"

ตาอ้นเหลียวมาจ้องดูหน้าตาอ้อคอย่างเคือง แล้วก็พูด
ขึ้นว่า

"อ้อคอย่าพูดนอกเรื่อง ของทุกอย่างต้องมี
เปลี่ยนแปลงไป จะหยุดนิ่งอยู่คงที่อย่างไรได้ บ้านเมืองก็
เหมือนกัน ต้องหมุนเวียนไปเรื่อยๆ ใครอยากจะอยู่ใครก็ต้อง
หมุนตามไปให้ทัน ถ้าใครไม่ยอมเดินไปข้างหน้า แต่จะยืนอยู่
กับที่ คนนั้นก็เป็นคนโง่"

พลอยไม่อยากจะเห็นลูกๆ ทะเลาะกันเลย แต่เดี๋ยวนี้ดู
จะมีขึ้นบ่อยๆ ตาอ้นกับประไพเป็นฝ่ายหนึ่ง และตาอ้นกับ
ตาอ้อคเป็นอีกฝ่ายหนึ่ง เวลาจะปรึกษาหารืออะไรกัน ก็มักจะ
พูดจากระทบกระทั่งกันอยู่เสมอ เพื่อระงับความเสีย พลอย
จึงพูดขึ้นว่า

"อ้อคก็ดีแต่จะพูดเล่น ! พี่เขาจะตักเตือนด้วยเจตนาดี อ้อคก็เห็นเป็นเล่นไปหมด ควรจะฟังเขาให้ดีๆ พี่ก็ต้องรักน้องอยู่เป็นธรรมดา เห็นอะไรไม่ดีก็ต้องเตือน"

คำพูดของพลอย ดูเหมือนจะทำให้ตาอันค่อยคลายความโกรธลงไปได้บ้าง แต่ตาอ้อคกลับหัวเราะแล้วพูดขึ้นว่า

"พรหมจโลกา !"

"อะไรกันอ้อค ! พูดไม่เป็นเรื่อง !" พลอยพูดขึ้นอย่างไม่เข้าใจ

"อ้าว ! ผมนึกว่าคุณแม่อยากฟังพี่อินเทอร์เน็ต เลยตั้งใจจะอาราธนาให้" ตาอ้อคตอบอย่างสนุก

ตาอันซึ่งกำลังยกแก้วน้ำดื่มกำลังน้ำดั่งพรวดใหญ่ แล้วรีบลุกหนีจากโต๊ะไปยืนโผล่หน้าต่าง แต่พลอยก็เห็นได้จากหลังตาอันว่า ตาอันกำลังหัวเราะอยู่อย่างท้องคึดท้องแข็ง

ตาอันมองดูตาอันที่หนึ่ง ดูตาอ้อคซึ่งกำลังนั่งอมยิ้มอยู่อีกที่หนึ่ง แล้วก็ลุกขึ้นจากที่นั่ง พูดด้วยเสียงเรียบๆ ว่า

"ก็เห็นจะไม่มีอะไรอีกแล้ว ผมจะได้เริ่มไปทำตามที่คุณแม่สั่ง ต่อไปนี่ถ้าคุณแม่ต้องการอะไร หรือมีธุระอะไรก็บอกผมคนเดียวดีกว่า จะได้ไม่ต้องเสียเวลา" แล้วตาอันก็เดิน

กลับไปเข้าห้อง ทิ้งพลอยให้นั่งอยู่กับประไพและตาอ้อคกับ
ตาอั้น

พลอยถอนใจใหญ่แล้วก็พูดขึ้นว่า

"อั้นเดี๋ยวนี้ โกรธง่ายไม่เหมือนแต่ก่อน อ้อคก็ไม่ควร
จะไปยั่วเขานัก"

"ไฟเห็นใจพี่อั้นเป็นที่สุด" ประไพพูดขึ้นบ้าง "พี่อั้น
เป็นคนชอบทำอะไรทำจริง ไม่ทำเล่น เมื่อมาเจอคนที่ดีแต่
เล่นเข้า ก็ต้องเคืองเป็นธรรมดา"

"พี่ก็เห็นใจพี่อั้นเหมือนกันแหละประไพ" ตาอ้อค
ตอบอย่างอารมณ์ดี "แต่คนอย่างพี่อั้นนั้น มีคนเอาใจอยู่มาก
แล้ว จะไปทางไหนก็เห็นแต่คนนับถือ นานๆ มีคนยั่วให้
โกรธเสียบ้างก็ดี พี่ได้ยินเขาว่า ความโกรธนั้นเป็นประโยชน์
แก่ไต มันช่วยให้ไตทำงาน"

"ไฟไม่เห็นจะดีอะไรเลย" ประไพตอบ "การที่มีคน
นับถือพี่อั้นมาก ก็เพราะพี่อั้นเป็นคนทำอะไรทำจริง มีการ
งานทำเป็นหลักฐาน แล้วก็เป็นคนมีจิตใจสูง คิดแต่จะทำให้
บ้านเมืองดีขึ้น ไฟเองก็รับตรงๆ ว่านับถือพี่อั้นยิ่งกว่าใคร
ทั้งหมด นับถือมากกว่าคนบางคนที่นั่งกินนอนกินอยู่กับบ้าน
เฉยๆ การงานไม่เห็นทำ"

ตาอ้อคหัวเราะอย่างรื่นเริงแล้วก็พูดว่า

"ก็ใครว่าอะไรเล่า พี่อ้นเขามีคนนับถือมากพี่ก็ยินดีด้วย อยากจะให้คนนับถือเขายิ่งๆ ขึ้นไปเสียอีก แต่ไพออย่าลืมว่าคนไม่ได้เรื่องได้ราวอย่างพี่นี้ ก็มีประโยชน์อยู่มากเหมือนกัน"

"มีประโยชน์อย่างไร" ประไพถาม

"อ้าว ! ก็พี่เป็นน้องพี่อ้น" ตาอ้อตอบ "ใครเขาดูพี่อ้นแล้วเขาหันมาดูพี่ทุกครั้งไป พอเขาเห็นพี่ไม่ได้เรื่อง เขาก็ต้องเห็นพี่อ้นดีขึ้นไปอีก เหมือนกับเอาผ้าสีเทามาวางเทียบไว้กับผ้าสีดำ ใครเห็นใครก็ต้องว่า ผ้าสีเทาเป็นผ้าขาว เพราะสีดำมันช่วยขับให้ขาว ถ้าพี่อ้นไม่มีพี่ไ่ว้ช่วยขับให้ดูเด่น คนเขาก็คงจะไม่นับถือเท่าไรนัก หรือถ้าพี่เป็นคนดีอย่างพี่อ้น คนเขาก็คงไม่ตื่นเต้น อย่างดีก็คงพูดกันว่า ลูกของคุณแม่หรือลูกพระยาบาทมालย์เขาดีทุกคน รัศมีพี่อ้นก็จะหมดไปแยะ"

ประไพลุกขึ้นยืน แล้วพูดว่า

"พูดกับพี่อ้อเสียเวลาเปล่าๆ ไพนัดกับเพื่อนๆว่าจะไปซื้อผ้าตัดเสื้อ นี่ก็ถึงเวลาแล้ว" แล้วประไพก็เดินหลีกหายไปอีกคนหนึ่ง

ตาอ้อเดินมากลุมเข้าลงที่ตรงหน้าเก้าอี้ที่พลอยนั่ง เอา
แขนทั้งสองข้างโอบหัวเข้าพลอยไว้ แล้วพูดขึ้นว่า

"แม่ทูนหัวของคุณ แม่เห็นลูกเลวจริงๆ อย่างคนอื่น
เขาหรือเปล่า"

พลอยต้องยกมือขึ้นลูบหัวตาอ้อด้วยความเอ็นดู แล้ว
พูดเบาๆ อย่างปรานีว่า

"แม่รู้ว่าอ้อของคุณแม่เป็นคนดี ถ้าอ้ออยากจะทำ
อะไรอ้อก็ทำได้ดีไม่แพ้คนอื่น ที่แม่ไม่เข้าใจก็คือทำไมอ้อ
ไม่ทำ"

ตาอ้อเอาหน้าซบลงกับตักพลอยแล้วก็ตอบว่า

"ลูกเองก็ไม่รู้...ชีวิตคนเรามันสั้นเหลือเกิน...สั้นจน
น่ากลัว เวลาได้อยู่ใกล้คนที่รักอย่างแม่ ลูกก็อยากจะเกาะไว้
ให้นานที่สุด ไม่อยากจะไปห่าง อยากอยู่ใกล้ๆ แม่อย่างนี้..."

พลอยใจหาย เมื่อได้ยินคำพูดที่ออกมาจากหัวใจของ
ตาอ้อ เหลียวหน้าดูตาอ้อ ก็เห็นตาอ้อมองอย่างเข้าใจและเห็น
ใจ พลอยก็ได้แต่นั่งอยู่นิ่งๆ มือลูบหัวตาอ้ออยู่ไปมา คนที่
อยู่ด้วยขณะนั้น คนหนึ่งเป็นลูกของตัวแท้ๆ อีกคนหนึ่งไม่ใช่
แต่ทั้งสองคนดูเหมือนจะรักและเป็นห่วงพลอยยิ่งกว่าคน

อื่นๆ ที่พลอยรู้จักทั้งหมด และเป็นคนเพียงสองคนที่พลอย
รู้สึกว่าจะสามารถเข้าถึงตัวได้ใกล้ชิดตลอดเวลา

บทที่ ๔

ความจริงคำทำนายเก่าๆ เกี่ยวกับโชคชะตาของ
บ้านเมือง พลอยเคยได้ยินมาตั้งแต่ยังสาวๆ บ้างก็อ้างว่าเป็น
พุทธทำนาย บ้างก็อ้างว่าเป็นทำนายของพระพุทธรูปหายาก
ผู้เป็นปฐมวงศ์ของราชวงศ์ ที่ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่
เนื้อความนั้นก็รับกันว่า ตั้งแต่สร้างกรุงนั้น จะมี
พระมหากษัตริย์เสวยราชย์ต่อเนื่องกันมาจนนับได้ ๑๕๐ ปี
เมื่อครบ ๑๕๐ ปีแล้วก็สิ้นพระราชอำนาจ เมื่อพลอยได้ยินคำ
ทำนายนี้แต่แรก พลอยยังเป็นเด็กธิดาสาวอยู่ในวัง ผู้เฒ่าผู้แก่
บางคนกระซิบกระซาบเล่าให้ฟัง เป็นเรื่องลึกลับเสียเป็น
หนักหนา แต่เมื่อพลอยได้ยินแต่แรกนั้นก็มิได้สนใจเท่าไร
นัก เพราะประการหนึ่งถือเสียว่า เป็นคำพูดของคนแก่หรือ
คนโบราณ และประการที่สองขณะที่ได้ยินนั้น เวลาครบ
๑๕๐ ปีของกรุงรัตนโกสินทร์ ดุยยังห่างไกลจนคาดไม่ถึงว่าจะ
เป็นอย่างไรแน่ เหตุการณ์ที่จะพึงเกิดพึงมีเมื่อถึงเวลานั้น จึงดู
เป็นอนาคตที่เลื่อนลอย และไม่น่าสนใจนักสำหรับพลอย

แต่พลอยได้ดำรงชีวิตมาจนใกล้จะถึงระยาะเวลานั้น และ
ยิ่งใกล้วันเข้ามา เสียงเล่าเสียงลือเกี่ยวกับคำทำนายนั้น ก็ดูจะ
ดังหนาหูขึ้นมามาก แต่คำทำนายที่กลับมาอีกหนหนึ่งนั้น ก็
มิได้ทำให้พลอยบังเกิดความเชื่อถือมากไปกว่าเก่า เพราะถ้า
จะดูเหตุการณ์บ้านเมืองทั่วไป ก็ดูเรียบร้อยเป็นปกติ ไม่มี
อาการใดๆ ที่จะสำแดงให้เห็นว่าจะเกิดมีการกบฏจลาจล
หรือการร้ายแรงอย่างใด ทุกอย่างดูจะตั้งอยู่บนรากฐานแห่ง
ความแน่นอน และเมืองไทยนั้นก็กำลังคืบคลานไปตาม
แนวทาง ที่เคยดำเนินมาแล้วมิรู้จักที่ผันปี อันเป็นแนวทางที่
พลอยรู้จักและเคยชิน

ถึงแม้พลอยจะไม่เชื่อคำเล่าลือต่างๆ นั้นก็ดี พลอยก็ไม่
สามารถที่จะระงับคำเล่าลือต่างๆ นั้น มิให้มากกระทบหูตนได้
แม้แต่พี่น้องเพื่อนฝูงของพลอยเอง ก็พูดถึงเรื่องเหล่านี้อยู่
บ่อยๆ วันหนึ่งพลอยพูดกับพ่อเพิ่มว่า

"คุณหลวง ทำไมคนสมัยนี้เขาจึงชอบพูดเรื่องอะไร
ที่ไม่ค่อยเป็นมงคลเสียเลย"

"เรื่องอะไรแม่พลอย" พ่อเพิ่มถาม

"ก็เรื่องคำทำนาย ที่ว่าครบร้อยห้าสิบปีแล้วจะสิ้นราชวงศ์บ้าง จะเปลี่ยนราชวงศ์บ้าง ในหลวงจะหมดอำนาจบ้าง ฉันฟังๆ คุณแล้วก็กลุ้มใจ ไม่รู้จะเชื่อข้างไหนถูก"

"แม่พลอยก็เชื่อกับเขาเหมือนกันหรือ" พ่อเพิ่มถามยิ้มๆ

"ไม่เชื่อ" พลอยตอบทันที "ฉันเคยได้ยินคนแก่เล่าเรื่องนี้ให้ฟังตั้งแต่อยู่ในวัง ฉันก็ไม่เคยเชื่อ เห็นเป็นคำคนแก่เล่าก็นึกเสียวว่าช่างเถอะ คนแก่ก็ต้องพูดไปตามประสาคนแก่ แต่เดี๋ยวนี้พูดกันซุบซิบไปหมด แม้แต่คนหนุ่มคนสาว ฉันก็ไม่เห็นอะไรพิศสังเกตุ ยังมองไม่เห็นทางที่คำทำนายนั้นจะเป็นไปได้เลย แต่ทำไมเขาชอบพูดกันนักก็ไม่รู้"

"ฉันเองก็ไม่เชื่อถืออะไรนัก" พ่อเพิ่มตอบ "แต่ก็นั่นแหละปากคนก็ชอบพูดกันไป คนหนึ่งพูดขึ้น อีกคนหนึ่งฟัง แล้วก็พูดกันต่อๆ ไปอีก พูดกันหลายคนฟังกันหลายคนเข้า ก็เลยกระซิบกันจนแซ่ไปทั้งเมือง แล้วก็เลยชวนกันเชื่อคำพูดของตัวเอง ของอย่างนี้ห้ามยาก คนอื่นๆ ทัวไปจะพูดอะไรจะเชื่ออะไรก็ช่างเถิด ที่ฉันเห็นว่าแปลกก็คือ คนที่ไม่น่าจะเชื่อของเหล่านี้ ท่านก็ยังพลอยเชื่อไปด้วย ตรงนี้สิชอบกล"

"ใครกันพ่อเพิ่ม" พลอยถาม

"ก็เจ้านายน่ะสิ" พ่อเพิ่มตอบ "เรื่องเกี่ยวกับตัวท่านเองในทางไม่ดี ทำไมท่านเชื่อก็ไม่รู้"

"พ่อเพิ่มไปรู้อย่างไรว่าท่านเชื่อ" พลอยถามอย่างไม่เข้าใจ

"อ้าว ! ก็ถ้าท่านไม่เชื่อท่านจะต้องลุกขึ้นฉลองพระนครทำไมกัน ให้เป็นการเอิกเกริกมโหฬาร" พ่อเพิ่มย้อนถาม

พลอยรู้เรื่องการฉลองพระนครและเปิดสะพานใหม่ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยานั้นดี เพราะใครๆ ก็ย่อมจะรู้ และรู้ด้วยว่า จะเป็นการฉลองที่มโหฬารที่สุด ที่เคยประสบพบเห็น แต่พลอยก็ตอบไปว่า

"ฉันไม่เห็นจะเกี่ยวอะไรกันนี้คุณหลวง ก็ท่านจะฉลองพระนครของท่านครบร้อยห้าสิบปี ทำไมจะไปเหมาว่าท่านเชื่อ"

"ที่ฉันนึกอย่างนั้นก็เพราะจำนวนปีที่ท่านจะฉลองทำไมจึงต้องฉลองร้อยห้าสิบปี ครั้งแผ่นดินพระพุทธเจ้าหลวงเคยมีฉลองร้อยปี แต่นั่นก็เข้าใจเพราะร้อยปีนั้นจำนวนถ้วนๆ ครบก็ควรฉลองอยู่ แต่เดี๋ยวนี้ทำไมต้องมาแบ่งฉลองตอนร้อยห้าสิบปี ทำไมท่านไม่คอยให้ครบสองร้อยปี ดูคล้ายๆ กับท่านเชื่ออะไรๆ อยู่เหมือนกัน ไม่อย่างนั้นก็มอง

ไม่เห็นว่าคุณทำไมท่านจะต้องมาลองกันตอนนี้ ให้สมกับคำ
คนพูด" พ่อเพิ่มอธิบายความเห็นของตน

"ฉันก็ไม่เคยนึกไปถึงเพียงนั้น แต่คุณหลวงพูดมาก็
จริง บางทีท่านจะลองสะเดาะพระเคราะห์กรรมมัง" พลอย
ตอบ

"ก็นั่นละซี" พ่อเพิ่มพูดอย่างแน่ใจว่าได้พิสูจน์
ความเห็นของตนแล้ว "ถ้าท่านไม่เชื่อว่าท่านมีเคราะห์ ท่าน
จะต้องไปสะเดาะทำไมกัน"

ตั้งแต่พลอยพูดกับพ่อเพิ่มคราวนั้นแล้ว ก็มีได้สนใจ
เรื่องราวต่างๆ อีก เพราะมีเรื่องอื่นที่เข้าแทรกแซง คือเรื่อง
ความระหองระแหงระหว่างตาอันกับภรรยา ลูซิลล์บ่น
บ่อยครั้งขึ้นว่าถูกสามีทอดทิ้ง และพลอยสังเกตเห็นหลายหน
ว่า สามีภรรยาคู่นี้มีการถกเถียงกันบ่อยๆ ด้วยถ้อยคำรุนแรง
ถึงแม้ว่าจะพูดกันด้วยภาษาฝรั่ง พลอยก็พอจะจับได้จาก
น้ำเสียงและกิริยาท่าทางว่า คำพูดกันนั้นพูดด้วยเจตนาที่จะทำ
ให้อีกฝ่ายหนึ่งเจ็บช้ำน้ำใจ ทั้งหมดนี้พลอยไม่สามารถจะเข้าไป
ไปเกี่ยวข้อง ระวังความอย่างใดได้ เพราะไม่มีใครมา
ปรึกษาหารือ นานๆ ประไพก็มาบ่นให้ฟังเสียทีหนึ่งว่า ลูซิลล์
พี่สะใภ้ฉัน ชอบแต่เที่ยวเตร่กับเพื่อนฝูงที่เป็นฝรั่งด้วยกัน

และแสดงกิริยาคุกเขี่ยคหยามคนไทย ซึ่งพลอยก็ฟังหูไว้หู เพราะเห็นใจลูซิลล์ที่ถูกทะเลยนนั้นเป็นประการหนึ่ง และรู้ว่าประไพรักและนับถือพี่ชายของตน เสียจนเข้าลักษณะลุ่มหลงเป็นประการที่สอง ถึงใครจะผิดจะถูกอย่างไร ประไพก็ต้องว่าตาอันพี่ชายของตนถูกไว้ก่อนเสมอไป ขณะนั้นตาอันก็ดูจะออกจากบ้านบ่อยที่สุด และกลับบ้านเอาเวลาตีกตี้นเกือบจะเป็นประจำ

วันหนึ่งพ่อเพิ่มมาเยี่ยมที่บ้าน และหลังจากที่ได้ไต่ถามทุกข์สุขกันตามปกติแล้ว พ่อเพิ่มก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอยจำเรื่องที่เรากุยกันไว้หนหนึ่งได้ไหม"

"คุณหลวงกับฉันคุยกันไว้หลายเรื่องเหลือเกิน"

พลอยตอบ "เรื่องไหนแน่ที่สุดที่จะจดจำ"

"ก็เรื่องคำทำนายอะไรนั้นอย่างไรเล่า" พ่อเพิ่มว่า

"อ้อ ! เรื่องนั้น" พลอยนึกออก "แล้วอย่างไร"

"แม่พลอยก็รู้ว่าฉันคบคนมาก" พ่อเพิ่มอธิบาย

"เที่ยวมีเพื่อนฝูงซอกแซกไปทั่วทุกหัวระแหง ฉันมักได้ยินอะไรต่ออะไรเสมอ เดียวนี้ก็ได้ยินมาว่า เวลานี้กำลังมีคนเขาคบคิดกัน จะล้มอำนาจพระเจ้าแผ่นดิน อยู่เหมือนกัน"

"ใช่! จะไปทำได้ยังไง" พลอยร้อง "ถึงจะคิดกันสักเท่าไร ฉันก็ไม่เชื่อว่าจะทำสำเร็จ บุญวาสนาของท่านก็มีคุ้มครองอยู่ คนที่เข้าถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ก็ยังอยู่ทั้งเมือง ใครเขาจะไปยอม"

"ฉันก็ว่าอย่างนั้นเหมือนนะแหละ" พ่อเพิ่มตอบ "แต่เรื่องอย่างนี้ต่างคนก็ต่างใจ อย่างเราๆ ก็ไม่คิด แต่ใครจะไปรู้ใจใครได้ ส่วนเขาจะทำสำเร็จหรือไม่ฉันก็ไปอีกเรื่องหนึ่งฉันคิดๆ คุณแล้วก็ไม่สบายใจ ไม่รู้ว่าเขาจะมาอิท่าไหนกัน ถ้าเขาทำสำเร็จจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ แต่ถ้าทำไม่สำเร็จก็ไม่สบายใจอีก"

"ใครที่คิดอย่างนี้ ถ้ามีจริงอย่างคุณหลวงว่าก็เป็นโทษกบฏ"

"ก็นั่นละสิ" พ่อเพิ่มตอบลอยๆ

"ก็แล้วคุณหลวงทำไมจะต้องพลอยไม่สบายใจกับเขาไปด้วย"

"เฮ้อ! พุดยาก" พ่อเพิ่มถอนใจใหญ่แล้วก็กล่าวต่อไปว่า "แม่พลอย หมู่นี้พ่อฉันเขาเป็นอย่างไรบ้าง"

"ฉันก็ไม่เห็นเขาเป็นอะไรนี่ คุณหลวง" พลอยตอบ "มีแต่เรื่องยุ่งๆ กับเมียนิดๆ หน่อยๆ แต่ฉันก็เห็นว่า เป็นของ

ธรรมดา ลื่นกับพื้นต้องกระทบกัน อีกหน่อยคงเรียบริ้วไป
เอง"

"เขาไปไหนมาไหนอย่างไร แม่พลอยรู้บ้างไหม"
พ่อเพิ่มซักต่อ

"ตาอันเขาโตเป็นผู้ใหญ่ รับราชการเป็นขุนน้ำขุน
นางแล้วนะคุณหลวง" พลอยท้วง "ฉันไม่มีหน้าที่ไปคอยถาม
เขาหรอก เดียวเขาจะหาว่าฉันยุ่งไม่เข้าเรื่อง"

"แม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดขึ้นเบาๆ เหมือนกับจะ
ปลอบโยน "ฉันพูดอะไรไปก็อย่าเพิ่งเชื่อ แล้วก็อย่าตกอก
ตกใจ แต่ฉันได้ยินมาว่าพ่ออันเขามีอะไรๆ อยู่เหมือนกัน
คราวนี้"

"มีอะไรกันคุณหลวง ฉันไม่เข้าใจ" พลอยถามอย่าง
งงๆ

"ดูเหมือนเขาจะรู้ๆ กันอยู่กับพวกที่คิดการที่ฉันเล่า
ให้ฟังเมื่อก็....."

"คุณหลวงเอาอะไรมาพูด" พลอยร้องเสียงหลง "ฉัน
ไม่เชื่อหรอก ทำอย่างไรฉันก็เชื่อไม่ได้ว่า ลูกฉันคิดกบฏ มี
อย่างหรือลูกในไส้ของฉันแท้ๆ เลี้ยงมาเองแต่อ่อนแต่อก จะ
เป็นอย่างนั้นไปได้อย่างไร"

พลอยเถียงเสียงแข็ง รู้สึกว่าตัวนั้นร้อนชู่ไปหมด ใจนึก
อยู่ว่าพ่อเพิ่มเที่ยวฟังเรื่องที่ไม่เป็นมงคล แล้วเก็บเอามาพูด
ถ้าเรื่องนี้แพร่พรายต่อไปก็จะเสียหายมาก แต่พ่อเพิ่มก็ดู
เหมือนจะรู้ใจ พูดขึ้นว่า

"อย่าเพิ่งอะอะไปแม่พลอย ใจเย็นๆ ไว้ก่อน ถึงจะ
เป็นลูกของเราก็ตามที แต่เมื่อเขาโตแล้ว เขาก็มีจิตมีใจของ
เขาเอง แม่พลอยเองก็รับอยู่ว่าไม่ได้เที่ยวไปติดตามคอยดูว่า
เขาอยู่ที่ไหนทำอะไรบ้าง ถ้าคนที่เขามาบอกเขาเอ่ยชื่อหลาน
คนอื่น เช่นพ่อฮ้อดหรือพ่ออัน ฉันเองก็คงไม่เชื่อ เพราะฉันรู้
นิสัยหลานๆ ดี แต่พ่ออันเขาเป็นคนรุนแรง มักจะมีความคิด
แปลกๆ อย่างที่คนเช่นแม่พลอยหรือฉันไม่เข้าใจ แต่ก็นั่น
แหละเรื่องทั้งหมดอาจไม่จริงเลยก็ได้ เพราะฉันก็บอกแต่แรก
แล้วว่า เป็นเพียงข่าวลือเท่านั้นเอง"

ถึงแม้ว่าใจของพลอย จะร้องปฏิเสธ ไม่ยอมเชื่อคำพูด
ของพ่อเพิ่มอยู่ก็ตาม แต่เหตุผลของพ่อเพิ่มเมื่อพูดถึงตาอัน ก็
ทำให้พลอยนึกถึงเลและสงสัยอยู่ครั้นๆ การอบรมที่ไ้รับตก
ทอดกันมาแต่บรรพบุรุษมิรู้จักก็ร้อยปี ไหลทะเล็กท่วมเข้าสู่
หัวใจ การอบรมที่ทำให้เกิดความจงรักภักดี การอบรมที่สอน
ไว้ว่าการแต่จะต้องละลาบละลั้งพระราชอำนาจ แม้เพียงส่วน

ใดส่วนหนึ่งนั้น เป็นการคิดคดทรยศต่อเจ้า เป็นคิดกบฏอัน
ควรแก่โทษที่รุนแรงที่สุด ถ้าเป็นแต่ก่อนก็ต้องริบราชบาทว์
ตัดหัวเจ็ดชั่วโคตร เป็นการกระทำที่เสื่อมเสียมัวหมองไปทั้ง
วงศ์ตระกูล ถ้าจะว่าไปตามจริง ถึงแม้ว่าพลอยจะได้ผ่าน
เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตมาแล้วมากก็ตาม แต่ในเนื้อหาดั้งเดิม
ในส่วนลึกของหัวใจพลอย ก็ยังเป็นคนโบราณ ยังถือว่า
น้ำพระพิพัฒน์สัตยา เป็นของขลังของศักดิ์สิทธิ์ ใครประพฤติ
ผิดถ้อยคำที่สาบานไว้ แม้ด้วยใจก็อาจประสบภัยอันตราย
ต่างๆ ไม่มีสิริมงคลอีกต่อไป เหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น
จะเป็นอย่างไร พลอยมิได้คำนึงถึงและไม่สนใจที่จะรู้ ยึดเอา
ความเชื่อและความจงรักภักดีของตนเป็นประมาณ คำพูด
ของพ่อเพิ่มเกี่ยวกับตาอัน จึงก่อให้เกิดความวิตกวิจารณ์
มากมายที่สุด เท่าที่เคยรู้สึกมาในชีวิต ถ้าหากว่าตาอันจะลุกขึ้น
ทำอันตรายแก่พลอยเองผู้เป็นมารดาเสียอีก พลอยอาจเห็นว่า
ไม่เป็นสิ่งที่พื้นวิสัย และไม่รู้สึกตระหนกตกใจเท่า

พลอยถอนใจใหญ่ แล้วพูดขึ้นเบาๆ ด้วยเสียงที่สั่นว่า
"คุณหลวง...คุณหลวง...นี่ฉันจะทำอย่างไรดี ใจหนึ่งฉันไม่
เชื่อจริงๆ ว่าอันจะเป็นไปได้ถึงเพียงนั้น แต่คุณหลวงก็เป็น
ของลุงของอันแท้ๆ ฉันก็ไม่เชื่ออีกว่าคุณหลวงจะมาใส่ร้าย

หลายเล่นเฉยๆ และที่คุณหลวงพูดถึงนิสัยอันก็จริง ฉันดูเขามีความคิดไม่เหมือนกับเราๆ ...คุณหลวงช่วยฉันคิดดูบ้าง ฉันจะทำอย่างไรดี"

พ่อเพิ่มนั่งใช้นิ้วเคาะจังหวะกับกระดานตรองอะไรอยู่ครู่หนึ่ง แล้วพูดขึ้นช้าๆ ว่า

"เรื่องนี้เป็นเรื่องยากมาก แม่พลอย ใจฉันเองก็ไม่อยากเชื่อ และจนบัดนี้ก็ยังไม่เชื่อ แต่เมื่อได้ยินมาฉันก็ต้องพูด เพราะฉันเป็นลูกของพ่ออันอย่างแม่พลอยว่านั่นแหละ เมื่อเรารู้เรื่องกันแล้ว เราก็ต้องคิดกันให้ดีๆ ต้องทำให้ถูกต้องกับเรื่อง เพราะเราเป็นผู้ใหญ่ด้วยกันแล้ว" พ่อเพิ่มหยุดนิ่งครู่หนึ่ง แล้วพูดต่อไปว่า "ฉันเห็นว่าแม่พลอยควรจะทำก็ควรจะทำกับเขาดู แล้วตัดเตือนเขาเสียในฐานะแม่พลอยเป็นแม่ ถ้าเรื่องไม่จริงก็แล้วกันไป แต่ถ้าเขามีอะไรอยู่บ้างจริง ป่านนี้ก็ยังคงไม่กล้าตัวเข้าไปทำไร่นัก เมื่อแม่เขาพูดทั้งที่เขาอาจได้คิด เปลี่ยนความตั้งใจเสียได้ ถ้าเขาทำได้อย่างนั้นก็เป็นอันหมดเรื่อง"

พ่อเพิ่มแนะนำพลอยได้แต่เพียงเท่านั้นเอง แล้วพ่อเพิ่มก็ลากลับบ้าน ปล่อยให้พลอยนั่งตรึกตรอง คิดหาทางที่จะพูดกับตาอันอยู่คนเดียว แต่วันแล้ววันเล่าพลอยก็มีได้มีโอกาส

พูดกับตาอันสองต่อสอง ตามที่ได้ตั้งใจไว้ ระหว่างนั้นพ่อ
เพิ่มก็ไปมาหาสู่อยู่เสมอ แต่พ่อเพิ่มก็มีได้ไต่ถามหรือพูดถึง
เรื่องนั้นอีกเลย

วันหนึ่งพลอยก็สบช่องได้โอกาส หลังจากที่ได้คอยมา
นาน ตาอันมาหาตอนบ่ายวันหนึ่ง ขณะที่พลอยนั่งอยู่คนเดียว
เพื่อปรึกษาเรื่องบางอย่างเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่พลอยมอบ
ให้ดูแล เมื่อพูดธุระกันเสร็จแล้ว พลอยก็ชวนตาอันอยู่คุย
ต่อไปอีก แล้วก็ถามขึ้นลอยๆ ว่า

"อั้น หมู่นี้ลูกไปมาหาสู่เกี่ยวข้องกับใครบ้าง"

"ก็พวกเพื่อนๆ ที่ผมรู้จักเท่านั้นแหละคุณแม่ ไม่มี
ใครอื่น" ตาอันตอบอย่างไม่สนใจเท่าไรนัก

"อย่าหาว่าแม่ยุ่งไม่เข้าเรื่องเลยอั้น" พลอยพูดออกตัว
"แต่แม่อยากรู้ว่าเพื่อนของลูกเป็นใครบ้าง"

"ก็มีคนที่เคยเป็นนักเรียนรุ่นเดียวกันบ้าง" ตาอัน
อธิบาย "คนที่คุ้นเคยกันที่เมืองนอกบ้าง แล้วก็คนที่มารู้จักกัน
ในนี้ตอนหลัง โดยมากก็เป็นข้าราชการรุ่นเดียวกันทั้งนั้น คุณ
แม่ถามทำไมหรือ"

"เปล่าแม่ไม่ว่าอะไรหรอก" พลอยพูด "แต่หมูนีแม่
ได้ยืมข้าวไม่ค่อยดี ก็อยากจะเตือนให้อันระวังตัว เวลาคบ
เพื่อนฝูง อย่าให้เขาชักนำไปในทางที่ผิด"

"คุณแม่ก็รู้ว่าผมไม่ใช่คนชอบกินเหล้าเที่ยว
ผู้หญิง" ตาอันพูดอย่างน้อยใจ "ทำไมจึงมาเตือนเอาเดี๋ยวนี้
หรือว่ามีใครมายุ"

"อันอย่าเพิ่งด่วนคิดมากไป แม่ไม่ได้หมายความว่า
อันไปเที่ยวสำมะเลเทเมาหรอก แม่รู้ว่าลูกของแม่ไม่มี
อบายมุข" พลอยรีบพูดปลอบ "แต่เดี๋ยวนี้เขาถือกันว่า มีคน
เขาคิดการใหญ่ เกี่ยวกับแผ่นดินแผ่นดินทราย แม่ก็เป็นห่วงเห็น
อันรู้จักคนมาก อยากจะขอว่า ถ้ามีใครเขามาชักชวน ก็ขอให้
อันยังคิดถึงแม่ ถึงคุณพ่อ ถึงวงศ์ตระกูลของเรา เราไม่เคยคิด
คัดทรยศต่อผู้มีพระคุณ เจ้านายท่านทรงพระเมตตา เลี้ยงพวก
เรามาได้หลายชั่วคนอันก็คงรู้ ทางข้างแม่นั้นก็รับราชการ
ตลอดกันลงมา ไม่เคยมีค้างปร้อย จนตัวแม่เองที่เป็นตัวมาก็
เพราะท่าน ส่วนฝ่ายคุณพ่อนั้น ตั้งแต่ท่านก่อตั้งตระกูลลงเรือ
สำเภา มาจากเมืองจีน ก็ได้พึ่งท่านเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ท่านได้
ชุบเลี้ยงตั้งเป็นพระน้ำพระยา ได้สืบวงศ์ตระกูลกันลงมา
จนถึงอัน ขอให้อันคิดดูให้ดีๆ....."

พลอยนึกไว้ว่าจะพูดต่อไปอีกมาก เพราะได้เตรียม
ถ้อยคำและเหตุผลไว้ในใจอย่างยืดยาว แต่ตาอันก็ชิงหัวเราะ
ขึ้นก่อน แล้วพูดว่า

"นี่คุณแม่กลัวผมจะคิดกบฏหรือ"

"เปล่า...ไม่ ใช่..." พลอยตอบตะกุกตะกัก

ตาอันลุกจากที่นั่งมาคุกเข่าอยู่ตรงหน้าพลอย ครั้งนี้
เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นครั้งแรกในระยะเวลาานาน ที่ตาอัน
แสดงกิริยาน่ารักน่าเอ็นดูเป็นกันเอง ตาอันแหงนหน้าขึ้น
มองพลอยอย่างพินิจพิเคราะห์ เหมือนกับจะอ่านความรู้สึก
ที่แท้จริง แล้วก็ถามขึ้นว่า

"ทำไมคุณแม่ถึงคิดอย่างนั้น"

"แม่เองก็ไม่รู้" พลอยตอบเบาๆ "ได้ยินแต่คนเขาพูด
ซุบซิบกัน แล้วเห็นอันคบเพื่อนฝูงมาก แม่ก็อยากเตือนไว้เท่า
นั่นเอง"

ตาอันยังคงคุกเข่าอยู่ตรงหน้า และสายตายังจับอยู่ที่ใบหน้า
ของพลอย แล้วตาอันก็พูดขึ้นว่า

"ผมรู้ดีว่าคุณแม่รักลูก ที่พูดมาก็ด้วยความเป็นห่วง
ผมก็ไม่รู้จะพูดอย่างไรให้คุณแม่คลายใจ เทือกเถาเหล่ากอ
ของพวกเราเป็นมาอย่างไร คุณแม่ก็ได้พูดไว้เองแล้ว เท่านั้นที่

พอจะเป็นประกันได้ว่า เวลาผมทำอะไรผมก็ต้องมีสติ มีความขี้คิด ไม่ยอมให้ใครมาชักชวนไปในทางที่ผิดได้ง่ายๆ อีกอย่างหนึ่งผมก็เป็นผู้ใหญ่แล้วมิใช่เด็กๆ จะได้อู่วามไปตามอารมณ์"

"แม่รู้แล้ว" พลอยตอบ "ถ้าจะพูดถึงความประพฤติ และการไว้ตัว แม่ก็พอใจอันทุกอย่าง ชั่วแต่แม่เคยได้ยินอัน พูดถึงเรื่องบ้านเมืองอยู่บ่อยๆ ก็เลยวิตกไปเอง"

"เรื่องความรักชาติบ้านเมืองนั้นผมมีอยู่มาก" ตาอันพูด "แต่ผมก็จงรักภักดีต่อพระเจ้าอยู่หัว และคิดถึงพระคุณท่านอยู่เสมอไม่เคยเสื่อมคลาย เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน" ตาอันหยุดพูดครู่หนึ่ง เหมือนกับนึกอะไรออก ก่อนที่จะพูดอะไรต่อไป ตาอันก็ก้มลงกราบลงบนตักพลอยครั้งหนึ่ง แล้วก็พูดขึ้นช้าๆ ว่า "ผมขอสาบานไว้ต่อหน้าคุณแม่ ผู้ซึ่งผมรักและเคารพยิ่งกว่าอะไรทั้งหมดว่า ผมจะไม่เป็นกบฏ ไม่คิดคดทรยศทำอันตรายต่อพระเจ้าอยู่หัว หรือพระราชาวงศ์เลย ถ้าผมไม่ถือตามคำสาบานนี้ ขอให้....."

พลอยรีบยกมือปิดปากตาอันไว้ก่อนที่จะกล่าวคำสาปแช่งตัวเอง พลากรรีบพูดว่า

"อย่า !..... ไม่ต้องหรอกอัน..... แม่เชื่อแล้วไม่ต้องสาบาน" ตาอันลงกราบพลอยอีกหนหนึ่ง แล้วพูดอย่างตั้งใจว่า

"ผมยังพูดไม่จบ ผมอยากจะบำเพ็ญชีวิตของผมให้เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง เพราะฉะนั้น ถ้าตราบใดที่ผมยังเชื่อสัตย์สุจริตต่อบ้านเมือง ปรรณนาจะทำประโยชน์นำความเจริญมาให้แก่บ้านเมือง ผมก็ขอพรจากคุณแม่ ขอให้ผมมีแต่ความสุขความเจริญ คิดสิ่งใดก็ขอให้สำเร็จตามความปรารถนา"

พลอยยกมือลูบผมตาอันแล้วก็พูดเบาๆ ว่า

"แม่อวยพรให้ลูก ขอให้เป็นไปตามนั้นเถิด"

ตาอันรวบมือของพลอยไปกำไว้ เอาหน้าซบลงกับมือของพลอยทีหนึ่ง แล้วก็ลุกขึ้นยืน หันหลังเดินเบาๆ ออกจากห้องไป ไม่พูดจาว่าอะไรอีก

เมื่อได้พูดกับตาอันแล้วพลอยก็โล่งใจขึ้นบ้าง เพราะได้พูดสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะพูดออกไปแล้ว แต่คำตอบของตาอันมิได้ทำให้พลอยสบายใจขึ้นกว่าเก่าเท่าไรนัก คำพูดของตาอันดูจะมีควาหมายลึกซึ้ง เกินกว่าที่พลอยจะเข้าใจได้ เพราะถึงตาอันจะปฏิเสธข่าวลือ ที่พลอยได้ยินมาจากพ่อเพิ่มนั่นก็

ตาม แต่ตาอื่นก็มีได้ปฏิเสธแข็งแรงเยี่ยงคนบริสุทธิ์ พลอยนึก
ในใจว่าถ้าตาอื่นถูกกล่าวหาเช่นนั้น ตาอื่นก็คงจะปฏิเสธทันที
พร้อมกับโกรธเป็นฟืนเป็นไฟว่า ถูกกล่าวหาในเรื่องที่ไม่
จริงจัง และเสียหายเป็นอุกฉกรรจ์ และถ้าเป็นตาออกถูก
กล่าวหาตาออกก็คงหัวเราะงอหาย เห็นเป็นเรื่องสนุก
พอดีพอร้ายตาออกก็จะรับสมอ้างว่าเป็นจริง ทำให้ผู้ที่
กล่าวหาตัวเองต้องกระอักกระอ่วนใจ พลอยแน่ใจว่าทั้งตา
อื่นและตาออกต้องทำอย่างที่พลอยนึก แต่ตาอื่นกลับมี
ทางออกไปอีกทางหนึ่ง ไม่ตรงกับของใครเลย พลอยรู้ว่าตา
อื่นเป็นคนคุ้นเคย ถ้าถูกหาความในเรื่องที่ไม่เป็นจริง ตาอื่น
ก็มักจะตีโพยตีพายโกรธเอามากๆ พลอยเคยเห็นตาอื่นเป็น
เช่นนี้มาแต่เด็ก ฉะนั้นการที่ตาอื่นตอบคำถามของพลอย ด้วย
อารมณ์เยือกเย็นมิได้ยินดียินร้ายแต่อย่างใด จึงทำให้พลอย
อัศจรรย์ใจอยู่ครั้นๆ และคำตอบของตาอื่น จึงมิได้ทำให้
พลอยวางใจได้สนิทนัก

ต่อจากนี้มาอีกหลายวันพ่อเพิ่มก็มาหาที่บ้าน พลอยจึง
พูดขึ้นว่า

"คุณหลวง เรื่องที่คุณหลวงบอก ฉันพูดกับอันเขา
แล้วละ เขาบอกว่าไม่เคยเกี่ยวข้องกับใครทางนั้นจริงๆ ถึงกับ
สวดสาบานให้ฉันฟัง"

"ฉันก็โล่งใจไปด้วย" พ่อเพิ่มตอบ "พ่ออันนั้นถึงฉัน
จะไม่คืนเท่าพ่ออ้อด ก็รักมากเพราะเป็นหลาน ไม่อยากให้
ต้องยุ่งเดือดร้อน เมื่อเขาไม่เกี่ยวข้องก็ดีไป แต่เรื่องที่คุณได้
ยินมาเล่าให้แม่พลอยฟังนั้น ฉันเชื่อว่ามีจริงๆ เสียแล้ว เพราะ
คนที่เขาบอกมาเป็นคนที่ฉันเชื่อได้ เขาไม่เคยโกหกฉันเลย"

"ตายจริง !" พลอยพูดด้วยความเป็นห่วง "แล้วนี่จะ
ไม่มีใครคิดระงับเรื่องกันบ้างเลยหรือ หรือว่าไม่มีใครรู้"

"เรื่องนี้คนรู้น้อยจริงๆ ฉันเองถ้าไม่ใช่แม่พลอยฉันก็
ไม่บอก เพราะไม่ใช่เรื่องของเรา พูดไปเขาอาจหาว่าฉันบ้าก็
ได้ แต่ฉันสงสัยว่าเรื่องรู้ถึงผู้ใหญ่บ้างแล้วเหมือนกัน"

"แล้วทำไมท่านไม่ทำอะไร จะปล่อยให้เป็นอย่างนี้ไปตาม
เรื่องตามคำทำนายอย่างนั้นหรือ" พลอยถามอย่างไม่เข้าใจ

"ฉันเองก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน" พ่อเพิ่มตอบ "เห็นคุณ
เฉยๆ กันอยู่ บางทีท่านจะเชื่อบุญเชื่อวาสนา ของท่านกระมัง
เวลานี้ไม่ว่าจะไปทางไหน ก็เห็นแต่คนติดแหงนบิตติเหริยญ
พระนามเจ้านายกันออกเต็มไป ไม่ของพระองค์โน้นก็ของ

พระองค์นี้ บางคนคิดเสียเต็มหน้าอก มีสายระโยงระยางราว
กับร้านตุ้ทอง ฉันทสงสัยว่าเจ้านายท่านก็จะเลยพลอยเชื่อ
แหนบของท่านเองไปด้วย"

"ท่านจะเชื่ออย่างไร คุณหลวง" พลอยถาม

"อ้าว ! ก็เชื่อว่าใครคิดแหนบของท่านก็เป็น
มหาดเล็กไว้วางพระทัย ไม่มีจะคิดทำอันตรายท่านได้เลย
อย่างไรเล่า" พ่อเพิ่มตอบหน้าขริมๆ

"ใจคนเรานั้นเชื่อยาก" พลอยพูดขึ้นเป็นเชิงปรารภ
"ฉันทเองก็ได้เห็นมาแล้วหนักต่อหนัก เวลาใครมีบุญมีวาสนา
ก็เข้าประจวบประจาง ถวายเนื้อถวายตัวกันให้วุ่นไป พอหมด
บุญลงเมื่อไร ก็ไม่มีใครจะเหลียวแล เรื่องอย่างนี้มีอยู่เสมอ"

"เพราะคนอย่างแม่พลอยอย่างฉันทไม่เคยมีบุญหนัก
ศักดิ์ใหญ่ เราจึงมองเห็น" พ่อเพิ่มว่า "แต่ถ้าเราเกิดมาเคยมีแต่
บุญวาสนา ก็คิดไปอีกอย่างหนึ่ง เพราะบุญวาสนานั้นถ้าจะว่า
ดีก็ดี แต่คิดไปอีกทีหนึ่ง ก็เป็นเครื่องบดบังไม่ให้แลเห็นความ
จริงอะไรได้มากทีเดียว"

"ใจฉันทเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ซีคุณหลวง" พลอยพูดขึ้น
"ถ้าจะให้ฉันทพูดจริงๆ ฉันทก็ต้องบอกว่าฉันทไม่เชื่อเรื่องที่คุณ
หลวงเอามาพูดเหมือนกัน"

พ่อเพิ่มหัวเราะแล้วตอบว่า

"อย่าว่าแต่แม่พลอยเลย ฉันเองก็ไม่เชื่อ ! และยังมี
อยู่เสมอว่า บางทีเรื่องที่ลือๆ กันอยู่ ก็จะเงียบหายไปเฉยๆ
เหมือนกับเรื่องอื่นๆ เพราะเหตุนี้แหละ ฉันจึงไม่ยอมพูดให้
ใครฟัง นอกจากแม่พลอยคนเดียว"

ตั้งแต่นั้นมาพลอยก็มีได้สนใจกับเรื่องราวต่อไปอีก
ระหว่างนั้นการเตรียมงานฉลองพระนคร ดำเนินไป
เรื่อยๆ เพราะงานนั้นใกล้เข้ามาทุกที คนที่ตื่นเต้นมากที่สุดคือ
ประไพ ผู้ซึ่งพูดถึงเรื่องเที่ยวงานอยู่ไม่หยุดปาก ประไพเริ่ม
ลงมือเย็บเสื้อผ้าเป็นหลายชุด เพื่อใส่เที่ยวงาน และเท่าที่
พลอยทราบ ประไพก็มีนัดไว้กับเพื่อนฝูงว่าจะต้องออกเที่ยว
งานทุกวันจนกว่าจะเสร็จ

พลอยยังดูประไพแล้ว ก็ยังรู้สึกตัวว่าเข้าใจลูกสาว
น้อยลงทุกที เพราะเดี๋ยวนี้ ประไพเริ่มจะสนใจในเพื่อนผู้ชาย
และสนใจจนออกนอกหน้า จริงอยู่ประไพมิได้ประพฤติตน
ให้เสียหายแต่อย่างใด และถึงแม้ประไพจะได้มีโอกาสได้
พบปะกับผู้ชายหนุ่มๆ ที่เป็นพี่น้องของเพื่อนฝูงตามบ้านของ
คนเหล่านั้น ประไพก็ยังมิได้เคยสนิทสนมกับใครถึงกับไปมา
หาสู่กันถึงบ้าน แต่บางครั้งวิธีที่ประไพจะพูดถึงเพื่อนฝูง ที่

เป็นผู้ชาย ทำให้พลอยต้องเลิกควมมองดูลูกสาวอย่างฉงน เพราะประไพจะไม่พูดถึงผู้ชายในฐานะเพื่อนฝูง หรือคนรู้จักอีกต่อไป แต่ถ้าพูดถึงผู้ชายที่ไร ประไพก็จะพูดไปในแง่พิจารณาเลือกเฟ้น ในทำนองว่าคนนั้นคนนี้จะมิคุณสมบัติดีหรือไม่ดีอย่างไร พอที่ประไพจะแต่งงานด้วยได้หรือไม่ ไม่ว่าจะพูดถึงผู้ชายคนใด ประไพจะต้องพูดในแง่ นั้นทุกครั้ง และผู้ชายคนใดที่มีเมียแล้ว ประไพมักจะไม่วพูดถึงเลย นอกจากจะมีเรื่องเกี่ยวข้องต้องพูดถึงจริงๆ

พลอยเอาความคิดของประไพ มาเทียบดูกับความรู้สึกนึกคิดของตนเองเมื่อยังสาวๆ ก็รู้ทันที่ว่าแตกต่างกันมาก เมื่อพลอยยังสาวๆ นั้น ไม่ว่าจะพูดหรือจะคิดถึงผู้ชาย พลอยก็มักจะเอาผู้ชายนั้น ตั้งไว้ให้ห่างตัวที่สุดที่จะห่างได้ เรื่องที่จะไปคิดถึงกับว่าจะเอามาเป็นลูกเป็นฝั่วนั้น เป็นอันไม่มีอย่างเด็ดขาด แต่เมื่อได้ยินวิธีพูดของประไพ พลอยก็ไม่เข้าใจว่ากาลสมัยนั้น สามารถทำให้ลูกสาวของตนแท้ๆ นั้นแตกต่างห่างไกลกับตนไปได้ถึงเพียงนั้น

พลอยเคยเตือนประไพให้ระวังวาจา แต่ประไพก็มักจะหัวเราะ แล้วอธิบายให้ฟังว่า ในใจจริงนั้นประไพยังไม่เคยนึกจะแต่งงานจริงๆ เลย ทั้งหมดที่พลอยได้ยินเป็นเพียงวิธี

พูด มิได้หมายความว่าประไพจะต้องไปแต่งงานกับใครจริงๆ ตามที่พูด เวลาประไพอธิบายให้ฟัง พลอยก็พอจะเข้าใจได้ ราวๆ และสังเกตดูใบหน้าและแววตาของประไพเวลาที่ อธิบาย พลอยก็รู้ว่าประไพพูดความจริงอย่างเปิดเผย มิได้มีอะไรซ่อนเร้นปิดบัง

ในที่สุดงานฉลองพระนครอย่างมโหฬารก็มาถึง มีการ ตามประทีปโคมไฟและงานฉลองต่างๆ ซึ่งส่วนมากพลอยก็ ได้ยินจากปากคำบอกเล่า เพราะตัวเองนั้น ไม่มีแก๊ใจจะ ออกไปเที่ยวเตร่ เหมือนเมื่อครั้งยังเป็นสาว ตาอ้อคชวน พลอยขึ้นรถแล่นผ่านไปทางบริเวณที่มีงานครั้งหนึ่ง แต่เมื่อ เห็นฝูงคนที่มาเที่ยวกันมิดฟ้ามัวดิน พลอยก็เวียนศีรษะแทบ จะเป็นลมไม่กล้าลงจากรถ และในที่สุดก็ต้องกลับบ้าน ปล่อยให้แต่ลูกๆ และคนในบ้านไปเที่ยวงาน พลอยนึกอิจฉาซ้อย และพ่อเพิ่มอยู่ครั้นๆ เมื่อทั้งสองคนนั้นมาเล่าให้ฟังภายหลัง ว่าได้เที่ยวงานสนุกอย่างไรบ้าง เมื่อซ้อยมาเล่าถึงขบวนแห่ในวันเปิดสะพาน ซึ่งซ้อยออกไปดูด้วยตนเอง พลอยก็ปรารภขึ้น ว่า

"ซ้อยนี่เก่งสาหัส อายุจนปานนี้แล้วยังกระเเย่กระ แຍ่งไปดูแห่กับเขาจนได้"

"รีบดูๆ เสีย ก่อนที่มันจะตาย สนุกออก" ซ้อยตอบ

"ฉันไม่กล้าไป" พลอยพูด "คนมากมายเหลือเกิน ไม่
รู้จะไปเบียดคนอย่างไรไหว"

"แก่แล้วเบียดคนจะเป็นไร" ซ้อยว่า "ถ้ายังสาวๆ เสีย
อีกจะน่ากลัวอยู่บ้าง อย่างฉันออกไปเดินเที่ยว เด็กหนุ่มๆ มัน
เห็นกลับหลีกทางให้เสียอีก เพราะเราเป็นยายแก่ เลยเที่ยวได้
สบาย"

งานฉลองพระนครสิ้นสุดลง และอายุพระนครก็ได้ผ่าน
มาครบร้อยห้าสิบปีบริบูรณ์ มิได้มีเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้น
ตามคำทำนาย ซึ่งทุกคนรวมทั้งพลอยได้พากันลืมเสียแล้ว
อย่างสนิท

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๑)

เดือนเมษายนที่ร้อนแห้งแล้งในตอนท้ายนั้นก็ผ่านไป ผู้ที่สามารถไปตากอากาศได้ ต่างพากันทยอยกลับ สู่อุณหภูมิในต้นเดือนพฤษภาคม ฝนเริ่มจะลงประปรายบ้างแล้ว และธรรมชาติทุกอย่าง พร้อมด้วยชีวิตของคนในเมืองไทย ก็ดำเนินไปอย่างปกติ ขณะนั้นพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน แปรพระราชฐานไปประทับยังพระราชวังไกลกังวล หัวหิน และเดือนมิถุนายนก็สืบคลานเข้ามา โดยมีได้มีร่องรอย บอกเหตุการณ์ล่วงหน้าแต่อย่างใดเลย

ในตอนปลายเดือนพฤษภาคมปีนั้นเอง ตาอันมาหาพลอยวันหนึ่งแล้วพูดขึ้นว่า

"คุณแม่ ลูซิลล์เขาอยากกลับไปเยี่ยมบ้านที่ฝรั่งเศส ผมก็ว่าจะให้เขาไป"

"คิดดูดีแล้วหรือลูก" พลอยพูดขึ้น "ธรรมดาผิวเมียไม่ควรจะจากกันนาน ตั้งแต่แม่แต่งงานกับคุณพ่อ ยังไม่เคยจากกันเกินกว่าเดือนหนึ่งเลย จะมีบ้างก็เวลาคุณพ่อไปราชการ ไปซ่อมรถเสือป่าบ้าง ไปตามเสด็จบ้าง แต่นั่นก็เป็นธรรมดา....."

"เปล่าไม่มีอะไรหรอกครับคุณแม่" ตาอันพูดแก้ตัว "ลูซิลล์เขาไม่ใช่คนไทย จากบ้านมาหลายปี เขาก็ต้องคิดถึงบ้านเขา ผมก็เก็บเงินไว้ให้เขาได้พอเป็นค่าเรือและค่าใช้จ่ายเล็กๆ น้อยๆ ไปถึงทางโน้นแล้ว เขาก็อยู่กับพ่อแม่เขา ไม่ต้องเสียอะไรมาก กะว่าจะให้เขาไปอยู่สักหกเดือน แล้วจึงจะกลับ"

"หกเดือนก็นานโขอยู่" พลอยพูดอย่างวิตก "แต่ถ้าลูกคิดแล้ว แม่ก็ไม่ว่า ตามใจ"

"ผมอยากจะขออะไรคุณแม่สักอย่าง" ตาอันพูดต่อไป "ระหว่างที่เขาไม่อยู่นี้ ถ้าผมเป็นอะไรไป ก็ขอให้คุณแม่บอกให้ลูซิลล์เขารู้ด้วย ให้้ออดเขียนหนังสือให้ก็ได้ และเงินทองที่เป็นของผมเล็กๆ น้อยๆ ก็ขอให้คุณแม่ส่งให้เขาด้วย"

"อันพูดอะไรเป็นกลาง !" พลอยพูดขึ้นอย่างตกใจ "ยังหนุ่มยังแน่นอยู่ ทำไมจึงคิดไปถึงเพียงนั้น แม่ไม่ขอให้อันพูดอย่างนี้เลย !"

"เปล่าไม่มีอะไรหรอกครับ" ตาอันหัวเราะตอบ "คุณแม่ตกใจไปได้ ผมสั่งไว้เพื่อจะได้ไม่ประมาท ถ้าลูซิลล์เขาไม่ต้องการไปไหนไกล ผมก็จะไม่พูดหรอก แต่เขาต้องไปเยี่ยม

บ้าน ของอย่างนี้ประมาณไม่ได้ ผมมันเรียนกฎหมายมาแล้วก็
อยู่กับกฎหมายวันยังค่ำ จึงอยากทำอะไรให้เป็นระเบียบ"

"แม่อีกยังไม่เห็นจำเป็นที่อื่นจะต้องมาตั้งเลย" พลอย
บ่น "ถึงจะมีอะไรขึ้นจริงๆ แม่อีกอยู่ทั้งคน ใครจะไปทิ้งเมีย
ของอื่นได้"

ตั้งแต่ตาอื่นบอกไว้วันนั้นแล้ว ลูซิลล์ก็มาคุยด้วยในวัน
ต่อไป และเท่าที่พลอยจับคำได้ ลูซิลล์ดูเหมือนจะคิดว่าจะ
จากไปนาน และที่ต้องไปคราวนี้ ดูเหมือนตาอื่นจะเป็นคน
คาดคั้นให้ไป มากกว่าที่ลูซิลล์จะสมัครใจไปเอง

"ลูซิลล์ไม่อยากไปมากนัก" ลูซิลล์บอกกับพลอย
"แต่อื่นบอกให้ไป ลูซิลล์ก็ต้องไป"

"อ้าว ! ก็ไหนอื่นเขาบอกว่าลูซิลล์คิดถึงบ้าน" พลอย
ว่า

"จริงถูกแล้วลูซิลล์คิดถึงบ้าน" ลูซิลล์ตอบ "แต่คิดถึง
ก็ไม่ต้องไป เพราะลูซิลล์แต่งงานกับอื่น ต้องอยู่กับอื่น แต่อื่น
บอกให้ไปๆ ทุกวัน ลูซิลล์ก็ต้องไป"

"แม่ไม่เข้าใจจริงๆ" พลอยพูดอย่างอ่อนใจ "ลูซิลล์
พูดอย่างหนึ่ง อื่นพูดอย่างหนึ่ง ไม่รู้จะฟังข้างไหนถูก"

ลูซิลล์มองหน้าพลอยแล้วยิ้มอย่างเห็นใจพูดขึ้นว่า "ลูซิลล์เห็นใจคุณแม่มาก คุณแม่รักอัน คุณแม่รักลูซิลล์ ลูซิลล์ไม่อยากทำให้คุณแม่เสียใจเลย ลูซิลล์ไปแล้วจะคิดถึงคุณแม่มากกว่าใครทั้งหมด"

"อันเชื่อว่าลูซิลล์จะไปหกเดือนเท่านั้นเอง แล้วก็กลับมาใหม่" พลอยพูดเพื่อเอาใจลูกสะใภ้

ลูซิลล์ยิ้มเอื้อมมือมาจับมือพลอยบิบแล้วพูดว่า

"บางที...บางทีจะกลับมาเร็ว ถ้าอันยังต้องการลูซิลล์"

ตั้งแต่นั้นมาลูซิลล์ก็เตรียมเก็บข้าวของ แต่พลอยก็สังเกตจากกิริยาอาการและใบหน้าที่เศร้าๆ ของลูซิลล์ได้ว่า ลูซิลล์มิได้เต็มใจที่จะไปนัก แต่ที่จำต้องไปก็เพื่อให้ลูกใจตาอัน พลอยดูๆ ลูซิลล์แล้วก็รู้สึกสงสารจับใจ ทั้งที่ความแตกต่างระหว่างชาติภาษาคอยเป็นอุปสรรคกั้นทาง มิให้พลอยได้เข้าถึงตัวสนิทสนมกับลูซิลล์นัก แต่พลอยก็รู้สึกดีว่าลูซิลล์ยังอาลัยตาอันอีกมาก และเริ่มจะเห็นจริงในคำพูดของตาอ้อดที่เคยพูดไว้ว่า คนไทยที่แต่งงานกับคนต่างชาติต่างภาษานั้น น้อยคู่ที่อยู่กันได้ซิค เพราะจะเริ่มเบื่อหน่าย

กันเอง ในกรณีนี้พลอยเริ่มจะคิดว่า ความเบื่อหน่ายนั้นมาจาก
ตาอันมากกว่าลูซิลล์

ตอนต้นเดือนมิถุนายนตาอันก็พาลูซิลล์เข้ามาลาพลอย
เพื่อจะออกจากบ้านไปลงเรือไปนอก พอเข้ามาถึงตัวพลอยลู
ซิลล์ก็ร้องไห้ และ โผเข้ามากอดพลอยไว้ ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่
พลอยยอมตัวให้ลูซิลล์กอด ด้วยความสมัครใจ และ
ยิ่งกว่านั้นพลอยยังใช้แขนทั้งสองข้างโอบตัวลูซิลล์ไว้แน่น
ด้วยความรักและความสงสาร แต่ลูซิลล์ก็ต้องจากไปในที่สุด
เพราะตาอันเดือนขึ้นมาเบาๆ ทิ้งให้พลอยต้องนั่งรำพึงอยู่คน
เดียว ในข้อที่ว่าความรักลูกสะใภ้ เพิ่งจะมาเกิดขึ้นจริงจังใน
วันที่ลูกสะใภ้ออกจากบ้าน ถ้าหากว่าพลอยรักลูซิลล์ถึงเพียง
นี้มาแต่แรก บางทีลูซิลล์ก็อาจไม่ต้องลาไปในวันนี้

ตั้งแต่ลูซิลล์กลับไปแล้ว ตาอันดูเหมือนจะโล่งใจและ
สบายใจขึ้น กิริยาอาการของตาอัน ก็ยังทำให้พลอยได้คิดว่า
บางทีคำพูดของลูซิลล์จะถูกในข้อที่ว่า ตาอันเป็นคนอยาก
ให้ลูซิลล์กลับบ้าน มากกว่าที่ลูซิลล์อยากกลับไปเอง และ
ตั้งแต่ลูซิลล์ออกเดินทางไป ตาอันก็ดูจะมีฐานะไปไหนมาไหน
มากกว่าแต่ก่อน กลับบ้านดึกๆ แทบจะทุกคืนจนพลอยเห็น
เป็นของธรรมดา ขณะนี้พลอยได้อาศัยแต่ตาอันออกเป็นเพื่อน

คุย และเริ่มจะเห็นว่า การที่ตาอ้ออยู่กับบ้านเลขๆ นั้นเป็น
ประโยชน์ต่อตนโดยตรง ถ้าหากว่าตาอ้อ เป็นคนเอางานเอา
การอย่างตาอื่นอีกคนหนึ่ง พลอยจะต้องว้าเหว่มาก เพราะจะ
ไม่มีใครในบ้าน ที่จะหันหน้าไปพูดคุยให้เข้าใจกันได้

เช้าตรู่วันหนึ่งในเดือนมิถุนายน พลอยเพิ่งตื่นแต่ยังมีได้
ลุกจากที่นอน ยังนอนหลับตานิ่งๆ กิดอะไรต่ออะไรอยู่ ตั้งใจ
ว่าอีกสักครู่จึงจะลุกขึ้น เสียงเด็กคนใช้เริ่มเปิดประตูหน้าต่าง
ตึกอย่างเบาๆ และอีกสักครู่หนึ่งก็มีเสียงคนขึ้นบันไดมาอย่าง
รีบร้อน และเสียงพ่อเพิ่มมาเรียกอยู่หน้าห้องว่า

"แม่พลอย ! แม่พลอย ! รีบลุกขึ้นเถิด เกิดเรื่องใหญ่
แล้ว"

พลอยตกใจรีบลุกขึ้นนั่งทันที พ่อเพิ่มไม่เคยมาแต่เช้า
อย่างนั้น และไม่เคยมาเรียกปลุกพลอยให้ตื่นขึ้นอย่างนี้เลย
เรื่องที่พ่อเพิ่มบอกว่าเกิดขึ้นนั้นจะต้องใหญ่จริงๆ ด้วยมือที่
สั่นเพราะความตกใจ พลอยรีบถอดกลอนประตูและเปิด
ประตูออกไป พ่อเพิ่มกำลังเดินไปเดินมาอยู่ที่ห้องข้างนอก สี
หน้าของพ่อเพิ่มและท่าทางนั้น เต็มไปด้วยความตื่นเต้นและ
หนักใจ

"อะไรกันคุณหลวง เกิดขึ้นอะไรกัน" พลอยรีบถาม
ในทันทีที่เห็นตัวพ่อเพิ่ม

พ่อเพิ่มหันขวับมาทางพลอยแล้วก็พูดว่า

"เกิดกบฏขึ้นแล้ว"

"ตายจริง !" พลอยพูดออกมาได้เท่านั้นแล้วก็ลงนั่ง
อยู่ห้องนั้นเองด้วยความตกใจ พ่อเพิ่มเดินมานั่งใกล้ๆ แล้วก็
ถอนใจใหญ่ พูดขึ้นว่า

"ฉันก็นึกว่าหมดเรื่องหมดราวกันไปแล้ว แต่ที่ไหน
ได้ !"

"จริงหรือนี่คุณหลวง ไปรู้มาจากไหน" พลอยถาม
ขึ้นเพราะไม่รู้จะพูดว่าอะไร

"จริงซีน่า" พ่อเพิ่มตอบ "ฉันเห็นมากับตา ทหารเต็ม
หน้าพระลานไปหมด แล้วนี่ยังไง" พ่อเพิ่มพูดพลางยื่น
กระดาษแผ่นเล็กๆ แผ่นหนึ่งให้พลอย "ประกาศที่เขาแจกแต่
เช้า แม่พลอยอ่านเอาเองก็แล้วกัน"

พลอยหยิบกระดาษนั้นมาอ่านได้ยังไม่ทันจบ ก็รู้สึกว่
ตาพร่าจนแทบจะมองไม่เห็นถ้อยคำ กระอบบรมความเชื่อถือ
ต่างๆ ที่ได้รับมาตั้งแต่เด็กจนโตร้องก้องอยู่ในใจว่า "ไม่จริง !

ไม่จริง ! อย่าไปเชื่อ ! ใครช่างคิดช่างเขียนได้เพียงนี้ ไม่จริง
เลย ! บาปกรรมอย่าเชื่อ ! อย่าเชื่อ !"

"ใครกันคุณหลวง" พลอยถามด้วยเสียงที่แหบเครือ
ต้องกลืนน้ำลายครั้งหนึ่งแล้วจึงถามต่อไปว่า "คณะราษฎร
นี่นะใคร มาจากไหน"

"ก็พวกที่เขาคิดการคราวนี้อย่างไรล่ะ ฉันรู้แต่เพียง
คนสองคน ยังรู้ไม่หมดว่าเป็นใครบ้าง" แล้วพ่อเพิ่มก็เอ่ยชื่อ
คนสำคัญในคณะราษฎรให้พลอยฟัง แต่ชื่อเหล่านั้นก็มีได้ให้
ความกระจ่างแก่พลอย แต่ประการใด เพราะเป็นชื่อที่พลอย
ไม่รู้จัก

"แล้วเขาจะเอาอย่างไรกัน จะทำอย่างไรกับในหลวง
จะฆ่าเจ้าให้หมดหรือ" พลอยถามต่อ

"ฉันเองก็ไม่รู้ และเวลานี้ฉันว่าไม่มีใครรู้ทั้งนั้นว่า
จะเป็นอย่างไรกันต่อไป รู้แต่คร่าวๆ ว่าถ้าสำเร็จเมืองไทยจะ
เปลี่ยนรูปการปกครองใหม่ มีคนสติคู่ชั้น"

"มีใครนะ" พลอยถามเสียงหลง เพราะตั้งแต่เกิดมาก็
ไม่เคยได้ยินชื่อที่แปลกถึงเพียงนั้น นึกในใจว่าบางทีจะเลิกมี
ในหลวง และเอาคนที่ชื่อแปลกๆ นั้นมาแทน

"ภาษาฝรั่ง" พ่อเพิ่มอธิบาย "ไม่ใช่คน.....เป็นภาษาฝรั่งแปลว่า...อ้อ...เอ ! ฉันก็ไม่รู้จะอธิบายยังไงถูกเหมือนกัน"

"แล้วกัน !" พลอยพูด "แต่คุณหลวงยังอธิบายไม่ถูก ฉันจะไปเข้าใจได้อย่างไร อะไรก็ไม่รู้ ชื่อก็เรียกยากเป็นคนก็ไม่ใช่ เป็นอะไรก็บอกไม่ถูก น่ากลุ้มจริงคุณหลวง !"

"เดี๋ยวก่อน" พ่อเพิ่มพยายามอีกหนหนึ่ง "คือเรื่องมันอย่างนี้ แต่ก่อนนี้ในหลวงท่านอยู่เหนือกฎหมาย แต่ต่อไปนี้เขาจะให้ในหลวงอยู่ใต้กฎหมาย"

"แล้วมันผิดกันอย่างไร" พลอยซัก "แต่ก่อนฉันก็ไม่เคยเห็นท่านทำอะไรผิดกฎหมายสักที ฉันเคยรู้แต่ว่าในหลวงท่านออกกฎหมาย เมื่อท่านเป็นคนออกกฎหมาย แล้วจะเอาท่านมาอยู่ใต้กฎหมายได้อย่างไร"

"ที่แม่พลอยว่าๆ ท่านไม่เคยทำอะไรผิดกฎหมายก็ถูก แต่ถึงท่านจะทำผิดก็ไม่มีใครไปว่าอะไรท่านได้ แต่ต่อไปนี้แม้แต่ในหลวงก็ต้องอยู่ใต้กฎหมาย"

"ก็เพื่อท่านไม่ยอมเล่าคุณหลวง" พลอยถามเอาตรงๆ

"ก็ถึงว่าเถอะนา แม่พลอย !" พ่อเพิ่มพูด "ปัญหามันอยู่ที่ท่านจะยอมหรือไม่ยอม ถ้าท่านยอมเรื่องก็ไปอย่างหนึ่ง"

แต่ถ้าท่านไม่ยอมก็ไปอีกรูปหนึ่ง ฉันจึงบอกไว้แต่แรกแล้วว่า
เวลานี้ยังไม่มีใครจะรู้ว่าเรื่องจะไปยังไงกัน"

"แล้วเจ้านายพระองค์อื่นเป็นอย่างไรบ้าง" พลอยซัก
ต่อเพราะอยากรู้เรื่องให้ละเอียด

"เขาจับเอาไปขังไว้หลายพระองค์แล้ว" พ่อเพิ่มตอบ

"พุทโธเอ๋ย !" พลอยออกอุทานเพราะไม่รู้ว่าจะพูดว่า
อย่างไร พลอยรู้ดีว่าในระยะหลังๆ นี้ มีคนจำนวนไม่น้อยที่
ไม่พอใจในเจ้านายบางพระองค์ และคนเหล่านั้นคงจะดีใจ
เมื่อรู้ว่าเจ้านายที่ตนไม่ชอบ ต้องประสบเคราะห์กรรม แต่
สำหรับพลอยนั้นมีแต่ความรู้สึกสงสารและห่วงใย ถึงแม้ว่า
จะเป็นใครก็ตาม ถ้าโชคร้ายต้องประสบเคราะห์ พลอยก็
มักจะสงสารอยู่แล้วตามปกติ แต่ยังเป็นเจ้านายที่พลอยรู้จักดี
มาแต่เก่าก่อน เคยกราบไหว้ด้วยความเคารพ เคยนึกถึงด้วย
ความนับถือเลื่อมใส เคารพกรรมที่เกิดขึ้นแก่เจ้านาย จึงดูจะ
มีความรุนแรงเหมือนกับที่เกิดขึ้นแก่ตัวพลอยเอง
ขณะเดียวกันก็นึกปลงอนิจจังในยศวาสนา เจ้านายทุก
พระองค์ที่พ่อเพิ่มบอกว่าเขาจับเอาไปขังเสียแล้วนั้น เพียงเมื่อ
วานนี้เองยังมีคนเคารพยำเกรง เป็นอย่างที่สุด แต่พอถึงรุ่งขึ้น

อีกวันหนึ่งก็กลายเป็นผู้ต้องขัง โชคชะตาข้างหน้าจะเป็น
อย่างไรต่อไป ก็ไม่มีความแน่นอนไม่มีใครจะคาดได้

"ทำไมถึงรุนแรงอย่างนี้!" พลอยปรารถนาลอยๆ

"เรื่องอย่างนี้ไม่มีเบาได้เสียละแม่พลอย" พ่อเพิ่ม

ตอบ "การพลิกแผ่นดินไม่ใช่เรื่องเล่น เป็นของแรงทีเดียว
เพราะฉะนั้นอะไรต่ออะไรก็ต้องแรงตามไปหมด แม้แต่คน
อย่างเราก็เกิด แต่นี้ไปจะต้องระวังตัว อะไรมาทางไหนเราก็รู้
ไม่ได้"

คำพูดของพ่อเพิ่มยิ่งทำให้พลอยไม่สบายใจ เพราะชั่ว
ชีวิตนี้พลอยก็ได้เคยหวั่นเกรงต่อความไม่แน่นอนในอนาคต
มาแล้วหนักต่อหนัก แต่ความไม่แน่นอน ทั้งหลายทั้งปวงที่
เคยผ่านมาแล้วนั้น ดูจะเบาทั้งน้ำหนักและน้อยทั้งปริมาณ
เมื่อนำมาเทียบกับความไม่แน่นอน อันใหญ่หลวงที่เกิดขึ้น
คราวนี้

ตาอ้อคเดินเบาๆ เข้ามาในห้อง เห็นพ่อเพิ่มเข้าตาอ้อคก็
ยกมือไหว้ แล้วก็มานั่งลงข้างๆ พ่อเพิ่มถามขึ้นว่า

"พ่ออ้อครู้เรื่องแล้วหรือยัง"

"รู้แล้วครับคุณลุง" ตาอ้อคตอบ "ผมรู้มานานแล้ว
ด้วยซ้ำไป"

"พ่ออ้อออกมาดีแล้ว" พ่อเพิ่มพูดต่อ "จะได้อธิบายให้แม่เขาฟังเรื่องคนสติตุชั้นอะไรนี้นะ ลุงจะอธิบายก็พูดไม่เก่ง"

"เห็นจะยังไม่ต้องก็ได้จริงไหมคุณแม่ ของอย่างนี้สอนกันครูเดียวไม่รู้เรื่อง ผมว่ารอดูเขาไปก่อนดีกว่า"

พอเห็นหน้าตาอ้อคพลอยก็นึกอะไรออกขึ้นมาทันที และตัวเข็นวาบไปหมด ตาอ้อ ! ตาอ้อหายไปแล้วเมื่อเข็นวานและไม่ได้กลับบ้านตลอดคืน ป่านนี้จะไปอยู่ที่ไหนไปทำอะไรก็ไม่รู้ พ่อเพิ่มก็ดูเหมือนจะนึกถึงตาอ้อออกขึ้นมาเหมือนกันเมื่อเห็นหน้าตาอ้อค เพราะถามขึ้นลอยๆ ว่า "นี่พ่ออ้อไปไหน"

ตาอ้อคเหลียวมามองหน้าพลอยยิ้มๆ แล้วก็นิ่งไม่ตอบ ทำให้พลอยต้องตอบแทนขึ้นว่า

"อ้อเขาอย่างนี้แหละคุณหลวง บางทีก็ไปเที่ยวหาเพื่อนฝูง แล้วก็เลยค้างเสียที่บ้านเพื่อน เขาทำอย่างนี้บ่อยๆ เมื่อคืนนี้เขาก็คงไปกับเพื่อนและคงไปค้างเสียที่ไหน เขายังไม่กลับบ้านเลย"

"อ้อ !" พ่อเพิ่มพูดขึ้นคำเดียว แต่คำว่า "อ้อ !" ของพ่อเพิ่มคำเดียวนั้นดูจะมีความหมายลึกซึ้ง

"นั่นสิ" ตาอ้อคผสมโรงพูดขึ้นด้วย "พี่อั้นเขาเพื่อน
มากปานนี้คงสนุกใหญ่แล้ว"

"อ้อคพูดอะไรแม่ไม่เข้าใจ...." พลอยพูดขึ้นเป็น
ทำนองอยากจะเตือนตาอ้อคไม่ให้พูดมาก แต่พ่อเพิ่มพอบีบ
ความได้ พูดสวนมาทันทีว่า

"พ่ออ้อคหมายความว่า.....!"

"ครับ" ตาอ้อคตอบ "หมายความว่าอย่างนั้น"

"ลุงก็นึกอยู่แล้วเหมือนกัน" พ่อเพิ่มพูดแล้วก็ถอนใจ

"คุณหลวง.....ตาอ้อค ! นี่พูดเรื่องอะไรกัน" พลอย
พูดเน้นเสียง เพราะถ้อยคำพ่อเพิ่มและตาอ้อคพูดกันเป็นนัยๆ
ทำให้พลอยรู้สึกอึดอัดใจสุดที่จะทนทาน

ตาอ้อคกับพ่อเพิ่มมองคูหน้ากัน แล้วพ่อเพิ่มก็ตอบเสียง
อ่อยๆ ว่า

"ก็เรื่องที่ฉันเคยพูดกับแม่พลอยไว้.....ง่า.....ว่า พ่อ
อั้นเขามีอะไรๆ รู้เรื่องอยู่กับพวกที่คิดการวันนี้ด้วย"

"ฉันไม่เชื่อ !" พลอยร้องเสียงหลง น้ำตาเริ่มจะกลบ
ลูกตาขึ้นมาทันที "อั้นเขาสาบานกับฉันว่าเขาไม่เคยคิดอะไร
! อ้อค ! บอกแม่ว่าไม่จริงเดี๋ยวนี้ แม่ไม่เชื่อ"

"อ้อคก็่ไม่รู้จะพูดอย่างไรรู้ก" ตาอ้อคพูดเบาๆ "ถ้าอ้อคบอกว่่าไม่จริงอ้อคก็่ต้องพูดโกหกกับแม่ เพราะอ้อคเข้าใจว่่าจริง"

พลอยเหลียวมองดูตาอ้อค น้ำตาเริ่มไหลพรากจากลูกตา ทั้งสองข้าง พลางพูดด้วยเสียงที่สั่นด้วยความโมโหว่่า

"ตาอ้อค ! แกรู้ใหม่ว่่าแกหาความพีแ่กมากไปเสียแล้ว อ้อคจะล้อเลียนหรือหาความอื่นๆ แม่ก็่ไม่ว่่าหรอก เพราะแม่เห็นเป็นพีน้องกัน แต่คราวนี้อ้อคเล่นหนักไปเสียแล้ว ถึงกับหาว่่าพีเป็นกบฏ มีอย่างรีพีน้องคลานกันออกมาแท้ๆ น่าจะรักกัน นี้อ้อคกลับมาใส่ความพีเขาอย่างร้ายแรง แม่ไม่มีวันเชื่อว่าลูกของแม่จะเป็นกบฏได้ ถ้าอันเป็นได้อ้อคก็่เป็นได้เหมือนกัน เพราะเป็นพีน้องพ่อแม่เดียวกันแท้ๆ ทำไมอ้อคถึงไม่คิดดูบ้าง"

ตาอ้อคก้มหน้านั่งถอนใจใหญ่ เพราะไม่รู้ว่่าจะอธิบายให้แม่ของตนเข้าใจอย่างไรรู้ก พ่อเพิ่มพูดขึ้นเบาๆ ว่่า

"แม่พลอย แม่พลอย ทำใจเย็นๆ ไว้หน้อย เรื่องไปยังงิงมายังงิงกันฉันก็่บอกแล้วว่า ไม่มีใครรู้ทั้งนั้น ฉันพูดอะไรผิดปลั่งไปก็่ยกให้ฉันเสียเถิด ตอนนีไม่ใช่ว่่าเวลาที่เราจะมาทะเลาะกัน"

แล้วพ่อเพิ่มก็ลากลับ บอกว่าจะออกไปดูว่ามีเรื่องอะไร
เกิดขึ้นอีกบ้าง วันนั้นทั้งวันผ่านไปด้วยความเงียบเหงา พลอย
อยู่กับบ้านคนเดียวทั้งวันและไม่มีใครมาหา ทุกคนในพระ
นครดูเหมือนจะระวังตัวเก็บตัวอยู่กับบ้าน กรุงเทพฯ ในวัน
นั้นเหมือนกับคนที่กำลังอันหายใจ รอเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น
ต่อไป ทุกคนต่างตั้งตาคอยดูว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป ทุกคน
ตั้งตาคอยดูว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป ไม่มีใครกล้าเดากล้า
ทำนายว่าสิ่งที่จะเกิดต่อไปนั้น จะเป็นอย่างไร หรือไปในทาง
ใด พลอยได้แต่เฝ้าคอยให้ตาอันกลับบ้าน เพราะแน่ใจว่าตา
อันเป็นคนๆ เดียวที่จะทำความสงสัยต่างๆ ให้หายไป ตาอัน
เป็นคนๆ เดียวที่มีความรู้ และเป็นความเป็นผู้ใหญ่กว้างขวาง
พอที่จะชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่พลอยสงสัยให้เข้าใจได้ พ่อเพิ่มนั้น
สนใจแต่รายละเอียดต่างๆ ที่ผิดบ้างถูกบ้าง แต่ถ้าจะให้พ่อ
เพิ่มอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ของรายละเอียดเหล่านั้น พ่อเพิ่มก็
อธิบายไม่ได้ ส่วนตาอันนั้นก็เด็กไป เด็กจนน่ารำคาญ เอา
เป็นที่พึ่งไม่ได้ พลอยแน่ใจว่าถึงอย่างไรตาอันก็ต้องกลับ
บ้านวันนี้ เพราะตาอันคงจะไม่ทิ้งแม่ทั้งคนในเวลา
ที่บ้านเมืองคับขัน แต่พลอยก็ต้องผิดหวัง เพราะวันนั้นทั้งวันตา
อันก็ยังไม่กลับ รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งตาอันก็ยังหายหน้าไป และ

จนเข้าคืนวันที่สามแล้ว พลอยก็ยังมิได้พบหน้าตาอัน
ระหว่างวันที่สองนั้นข่าวลือต่างๆ ก็เริ่มจะเข้าหูพลอย ล้วน
แล้วแต่เป็นข่าวไม่ดี พลอยฟังแล้วก็เกิดความกระวนกระวาย
ใจทั้งสิ้น บ้างก็ว่าในหลวงจะยกทหารหัวเมือง เข้ามาปราบ
กบฏ จะต้องเกิดรบพุ่งฆ่าฟันกันเลือดนองแผ่นดิน บ้างก็ว่า
พวกที่คิดกบฏจะจับเจ้านายทั้งหมด ไล่เรือไปถ่วงน้ำเสียกลาง
ทะเล บ้างก็ว่าจะมีการริบทรัพย์เจ้านายตลอดจนของคนมั่งมี
ข่าวทุกข่าวดูเหมือนจะเกิดจากความคิด จากสมองของคน ที่มี
เจตนาจะก่อให้เกิดความตระหนกตกใจ แก่ผู้ที่ได้ฟังมากกว่า
อย่างอื่น

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๒)

ตั้งแต่ถูกพลอยคุตเอาออกก็หลบๆ หน้า ถึงจะพบกันเวลา
กินข้าว ตาออกก็ไม่พูดถึงเรื่องที่กำลังเกิดขึ้น แต่หาเรื่องอื่น
มาคุยเสียจนพลอยอดรนทนไม่ไหว ต้องถามขึ้นเองในตอน
กินข้าวเย็นในวันที่สองหลังจากเกิดเหตุว่า

"ออกรู้บ้างไหมว่าพี่อื่นเขาอยู่ที่ไหน"

"ออกพูดไปเดี๋ยวคุณแม่ก็จะคุอีก" ตาออกพูดทำนอง
เพื่อ แต่ในสายตานั้น มิได้มีร่องรอยว่าตาออกจะ โกรธเคือง
หรือน้อยใจ ในการที่ถูกพลอยคุเลย

"อ้อคอย่าถือแม่หน่อยเลย" พลอยตอบ "กำลังตกใจ แม่ก็อะอะไปอย่างนั้น ตามจริงๆ เถิดรู้บ้างไหมว่าพี่อ้นเขาอยู่ที่ไหน"

"พี่อ้นไม่ใช่คนที่จะไปเที่ยวเล่นในยามนี้ ที่พี่อ้นเขายังไม่กลับบ้านนั้น ก็แสดงว่าพี่อ้นต้องติดธุระ หรือมีภาระงานที่จะต้องทำอยู่ ลูกเห็นว่าคุณแม่ไม่ควรวิตก อีกหน่อยพี่อ้นก็จะกลับมาเอง"

"แม่อยากรู้ว่าเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้นแหละ ถ้าเพื่ออ้อครู้ แม่ก็อยากให้ไปถามข่าวให้แน่"

"อ้อครู้จริงๆ ว่าพี่อ้นเขาอยู่ที่ไหน" ตาอ้อตอบ "เพราะไม่ได้ออกจากบ้านเลยในระหว่างนี้ แต่อ้อพอจะเดาได้ว่าพี่อ้นอยู่ที่ไหน ถ้าเขาอยู่ที่นั่นจริงลูกก็คงจะเข้าไปตามเขาไม่ได้"

พลอยกำลังจะต่อว่าตาอ้อว่าชอบพูดเป็นปริศนาจนฟังไม่เข้าใจ ก็พอดีตาอ้นเดินเข้ามาในห้อง ตาอ้นตาโรยและหัวยุ่งเหมือนคนอดนอน แต่แววตาและใบหน้าของตาอ้นมีร่องรอยแห่งความปีติอิ่มเอิบ เหมือนกับว่าตาอ้นได้ทำงานอย่างหนักมาจนเหน็ดเหนื่อย แต่งานนั้นบังเกิดผลสำเร็จเป็นที่พอใจ

"อันมาพอดีทีเดียว" พลอยร้องขึ้นด้วยความดีใจ
"แม่กำลังพูดถึงอยู่กับออดเดียนี่เอง"

ตาอันยิ้มตากวาดมองอาหารบนโต๊ะแล้วพูดว่า

"แหม ! หิวจัง มาถึงพอดี ต้องขอกินข้าวให้อิ่มสัก
มือ !"

ระหว่างที่พลอยกำลังรีบตักข้าวให้ลูก ด้วยความดีใจ
นั่นเอง ตาออดก็ยิ้มกับพี่ชายแล้วพูดขึ้นว่า

"ยินดีด้วยพี่อัน"

"ขอบใจออด ขอบใจ" ตาอันตอบอย่างสบายใจ แล้ว
ลงนั่งที่โต๊ะ "พีนึกแล้วว่าออดคงเข้าใจและพอใจ เพราะคนที่
มีการศึกษาอย่างเรา จะต้องพอใจทุกคน ต่อไปนี้เมืองไทยจะ
ไม่มีวันเหลียวหลังกลับอีกเป็นอันขาด ออดก็มีวิชาความรู้
ต้องเข้ามาช่วยกันบ้าง"

"มีข่าวอะไรบ้างไหมพี่อัน ทุกอย่างคงเรียบร้อยดี"

"มีข่าวดีที่สุด" ตาอันตอบอย่างภูมิใจ "ในหลวงตก
ลงยอมแล้ว มีพระราชโอรสเสวยมาว่า ทรงเห็นด้วยที่จะมี
ธรรมนูญปกครองแผ่นดิน และทรงรับเป็นพระมหากษัตริย์
ใต้ธรรมนูญต่อไป เป็นอันว่าฝ่ายเราถูกตลอดมา พี่โล่งใจ
มาก"

"พี่อื่นนี่กว่าในหลวงท่านจะไม่ทรงยอมหรือ" ตาอ้อ
อดถาม

"ก็ไม่ว่าในครั้งแรก ใครจะไปรู้" ตาอื่นตอบ

"อ้อ ! แปลก" ตาอ้อคร่ำฟุ้งขึ้นมา "เราคิดไว้แต่แรก
ว่าท่านไม่ทรงขัดข้องอย่างแน่นอน"

"ทำไมอ้ออด" ตาอื่นถามแล้วก็ตักข้าวใส่ปาก

"ก็พี่อื่นพูดเองว่าคนที่มีการศึกษานั้น จะต้องเข้าใจ
และพอใจ พี่อื่นก็รู้ดีว่าในหลวงท่านก็ทรงเป็นคนมีการศึกษา
และดูเหมือนจะทรงมีการศึกษามากกว่าคนอย่างเราๆ เสียอีก"

ตาอื่นก้มหน้าไม่ตอบ กินข้าวเงียบๆ ไปอีกสักครู่ใหญ่
แล้วขึ้นแล้วว่า

"อ้ออด ! พี่อยากจะทำอะไรสักหน่อย เพราะเราก็พี่
น้องกัน"

"เพื่อนว่าอะไรพี่อื่น" ตาอ้ออดถามโดยไม่เงยหน้าจาก
ชามข้าว

"พี่อยากจะทำอะไรต่อไปนี้อ้ออดจะพูดอะไรก็ขอให้
ระวังปากระวังคอบ้าง จะพูดอะไรตามใจตัว อย่างแต่ก่อน
ไม่ได้ พี่ไม่อยากให้อ้ออดต้องลำบาก"

"แล้วกัน ! พี่อื่น อ็อคก็อยากจะเตือนพี่อื่น
เหมือนกัน"

"เตือนมาเถิดอ็อค พี่อื่นก็รับฟังเสมอ"

"อ็อคอยากจะเตือนพี่อื่นว่า พี่อื่นควรจะระวังอย่าพูด
อย่างนี้ให้ใครได้ยินอีก คนเขาจะหมดความเลื่อมใสเสีย"

"ทำไม" ตาอื่นถาม

"ก็เราเปลี่ยนจากการปกครองสมัยเก่ามาเป็น
Democracy ภาษาไทยจะเรียกกันว่าอะไรอ็อคก็ยังไม่รู้
แต่การปกครองแบบใหม่นี้ เขารับรอง Freedom of
speech เสรีภาพในการพูดหรืออะไรนั่นแหละ สมัยก่อน
ใครพูดไม่ดีท่านเอามะพร้าวห้าวขยักปาก สมัยนี้ยังจะทำอย่าง
นั้นอีกหรือ ถ้าเปลี่ยนกันมาทั้งที แล้วยังเที่ยวเตือนไม่ให้คน
พูดได้ตามใจอย่างแต่ก่อน ก็เสียหลักหมด กลายเป็นขัดคอ
ตัวเอง จะดีหรือพี่อื่น"

แทนที่ตาอื่นจะโกรธ ตาอื่นกลับหัวเราะอย่างอารมณ์ดี
แล้วตอบน้องชายว่า

"อ็อคอย่าเพิ่งใจเร็วเกินไป ของทุกอย่างจะต้องมา
เองตามลำดับ และ โดยเร็วที่สุด แต่อ็อคอย่าลืมว่า เราเพิ่ง

เปลี่ยนมาได้ยังไม่ถึงสามวันดี ยังอยู่ในระหว่างหัวต่อหัวเลีย
ก็ต้องระวังกันไปก่อนเป็นธรรมดา"

พลอยนั่งฟังอยู่ที่หัวโต๊ะเกือบจะไม่รู้เลยว่าตาอ้อดและ
ตาอันพูดเรื่องอะไรกัน ใจนั้นนึกอยู่แต่อย่างเดียวกับว่า ตาอัน
กลับบ้านมาแล้วโดยปกติสมบูรณ์ ไม่เจ็บไม่ไข้ จึงควรแก่การ
ยินดีมากกว่าอย่างอื่น ตาอันจะได้อะไรมาแล้วก็ช่าง ตา
อันกับตาอ้อดจะพูดกันด้วยเรื่องอะไรก็ช่าง แต่ถ้าพลอยไม่รีบ
ห้ามเสีย สองคนนี้ก็จะต้องเถียงกัน ในที่สุดกลายเป็นเรื่อง
บาดหมาง แทนที่จะเป็นเรื่องดีใจ พลอยหัวเราะ แล้วร้องมา
จากหัวโต๊ะว่า

"เอาอีกแล้ว ! เอาอีกแล้ว ! สองคนพี่น้องนี้คุยกันที่
ไร ต้องทะเลาะกันทุกที เปลี่ยนคุยกันเรื่องอื่นเสียทีเถิด"

ตาอันและตาอ้อดหัวเราะขำพร้อมๆ กัน ตาอ้อดเป็นคน
พูดขึ้นก่อนว่า

"ขอโทษเถิดพี่อัน อ้อดก็หนักเสรีภาพไปหน่อย"

"ไม่เป็นไรหรอกอ้อด" ตาอันหัวเราะตอบ "พี่ดีใจ
เสียอีกที่อ้อดสนใจ ต่อไปจะได้ช่วยกันทำงาน ต่อไปนี้ทุกคน
จะมีโอกาสทำงานให้บ้านเมืองได้เต็มที่ ไม่ถือว่าใครเป็นลูก
ท่านหลานเธอกันอีกต่อไป ยิ่งคนที่มีการศึกษาอย่างอ้อด เรา

ต้องยิ่งต้องการมาก อ้อคลองคิดดูให้ดีๆ ถ้าเพื่ออยากเข้า
ทำงานที่ไหน พี่ก็พอจะมีหนทางฝากฝังกับเพื่อนฝูงหรือ
ผู้ใหญ่ได้"

พลอยรีบมองดูตาอ้อค เป็นเชิงห้ามให้ระงับปากคำ
ไม่ให้โต้ตอบต่อไป และตาอ้อคก็รู้ใจไม่ได้ตอบ คงก้มหน้า
กินข้าวต่อไปอย่างสงบ คินนั่นตาอ้อคกินข้าวเหมือนกับคนหิว
ระหว่างกินข้าวก็ไม่ได้พูดเรื่องราวอะไร เท่าไรนัก และพอ
กินข้าวเสร็จได้สักครู่ ตาอ้อคก็บ่นว่าว่างวัง รีบขอตัวไปนอน

พลอยยังไม่อยากถามอะไรตาอ้อคมากนัก เกี่ยวกับเรื่องที่เกิด
เกิดขึ้น พอใจแต่เพียงที่จะเห็นตาอ้อคกลับบ้าน โดยไม่มี
อันตราย และไม่มีคดีใดๆ ติดตัว และยินดีที่จะเก็บเอาความ
พอใจนั้นไว้ก่อน ไม่อยากจะสืบสาวราวเรื่อง ให้ต้องยุ่งยาก
ใจต่อไปเกินกว่าเหตุ แต่วันหนึ่งเมื่อพลอยเห็นว่าได้เวลาอัน
สมควร พลอยก็ถามตาอ้อคขึ้นเองว่า

"อ้อยังไม่ได้เล่าให้แม่ฟังเลยว่าวันที่เกิดเหตุนั้น อ้อ
หายไปไหนและไปทำอะไรมาบ้าง"

"ผมไม่ได้ทำอะไรมากหรอกคุณแม่" ตาอ้อคตอบ
"เคราะห์ดีที่ทุกอย่างเรียบร้อยไปเร็ว แต่ตอนแรกก็ต้องคอย
ระวังกันอยู่"

"อันรู้เรื่องกับเขามาแต่แรกหรือ" พลอยถามตรงๆ
ตาอันหลบสายตาพลอยแล้วก็ตอบอ้อมแอ้มว่า

"ถ้าจะว่ารู้ก็รู้ แต่ผมไม่ใช่ต้นคิดต้นอ่านอะไรดอก
วันนั้นก็มีผู้ใหญ่ที่ผมนับถือท่านเรียกผมไปใช้ ผมจึงได้ไป
มิฉะนั้นผมก็คงไม่เกี่ยว"

พลอยรู้ดีว่าตาอันคงจะละอายที่ได้เคยปฏิเสธว่าไม่รู้
เรื่อง จนถึงกับทำท่าว่าจะสับสนสาบาน พลอยจึงพูดขึ้นว่า

"เรื่องมันก็แล้วไปแล้ว แม่ก็โล่งใจที่เรียบร้อยไป ไม่
มีอะไรมาก แต่แม่อยากจะเตือนอะไรสักหน่อย ถึงอันไม่
อยากจะบอกแม่ อันก็ไม่ควรจะต้องสาบาน เพราะหัดดีที่
แม่ห้ามไว้ทัน ต่อไปขออย่าทำอีก ผิดพลาดจะไม่เป็นสิริ
มงคลแก่ตัว"

"คุณแม่ยังเห็นผมคิดกบฏอยู่อีกหรือ" ตาอันถาม

"แม่ก็ไม่รู้จะเรียกว่าอะไร" พลอยตอบอ้อมแอ้ม

"คุณแม่" ตาอันพูดอย่างเป็นทางการเป็นงาน "คุณแม่ฟัง
ผมพูดให้ดีๆ ถึงแม้ว่าจะได้สาบานต่อคุณแม่ไปจริง ผมก็ยัง
ไม่เห็นว่าจะผิดคำสัตย์ที่ตรงไหน ผมไม่ถือว่าการกระทำ
ทั้งหมดนี้เป็นกบฏ เพราะคนที่คิดการนั้น เจตนาดีต่อ
บ้านเมือง อยากจะให้เจริญรุ่งเรืองเหมือนเขาอื่น จึงได้ทำไป

ผมเชื่อว่าคนที่ทำไปนั้น ต่างก็จงรักภักดีต่อพระเจ้าอยู่หัว เช่นเดียวกับคนอื่นๆ คนที่เป็นชั้นหัวหน้านั้น ส่วนมากก็เคยได้รับพระมหากรุณามาทั้งนั้น บางคนก็มีเจ้านายชุบเลี้ยงมาหลายชั่วคน ถ้าจะว่าไปท่านเหล่านั้น ก็คงจะระลึกถึงพระเดชพระคุณ เช่นเดียวกับเราและตระกูลของเรา แต่เมื่อมีหน้าที่ต่อบ้านเมืองบังคับอยู่ ก็จำใจต้องทำไป ถึงจะกระทบกระเทือน และฝืนความรู้สึกอยู่บ้างก็ต้องทำ ถ้าหากว่าเป็นกบฏจริง ก็คงจะคิดทำอันตรายต่อองค์พระเจ้าอยู่หัว และทำร้ายเจ้านายในพระราชวงศ์ แต่นี้ก็เปล่า ยังคงยกย่องอยู่อย่างเดิมไม่เปลี่ยนแปลง เพียงแต่ขอพระราชทานธรรมเนียมการปกครองแผ่นดิน ให้เหมือนประเทศอื่นที่เจริญแล้วเท่านั้น เมื่อพระราชทานแล้วทุกคนก็พอใจ ยิ่งเพิ่มความจงรักภักดีขึ้นไปอีก ทำอย่างนี้ผมไม่เรียกว่ากบฏ ผมจึงกล้าสาบานต่อคุณแม่ และได้ขอพรคุณแม่ไว้ด้วยว่า ถ้าผมจะทำการใดเพื่อประโยชน์ของบ้านเมือง ก็ขอให้ผมมีแต่ความเจริญต่อไป คุณแม่ก็ให้พรผมแล้ว"

"แต่แม่ได้เห็นประกาศในวันแรก....." พลอยพูดอย่างยังไม่สิ้นสงสัย "ประกาศวันนั้นแม่เห็นว่าไม่จริง และดูรุนแรงเหลือเกิน"

"ผมก็เห็นว่าอย่างนั้นเหมือนกัน" ตาอันตอบ "ใจจริงผมก็ไม่ชอบ แต่ก็จะทำอย่างไรได้ เมื่อคิดการใหญ่ถึงเพียงนั้นก็จำต้องทำให้คนเห็นด้วยแต่แรก ต้องทำให้เห็นว่ามีเหตุ ผมก็ยอมรับว่าผิดพลาดไปจริง แต่ก็เข้าใจว่าคงจะได้มีการขอพระราชทานอภัยโทษ ถ้าทำผิดไปแล้วยอมรับ ก็น่าจะให้ให้อภัยกันได้"

"แม่ก็เพิ่งรู้" พลอยพูดอย่างเบาใจขึ้นบ้าง "ถ้าขอพระราชทานโทษเสียก็คงจะดีขึ้น"

"ต่อไปนี้ผมอยากจะขออะไรคุณแม่สักอย่าง" ตาอันพูดต่อไปอีก

"ได้ซิลูก อันอยากได้อะไร" พลอยรีบตอบทันที เพราะดีใจที่ได้เปลี่ยนเรื่องพูด

"ถ้าคุณแม่จะพูดถึงเรื่องที่เกิดขึ้นวันนั้นแล้ว ขออย่าให้เรียกว่ากบฏ ฟังดูแล้วแสดงหูแสดงใจนัก คนอื่นเขาได้ยินเข้าเขาคงไม่ชอบ"

"แล้วอันจะให้แม่เรียกว่าอะไร" พลอยถามเพราะไม่รู้จริงๆ

"เรียกเสียว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครอง" ตาอันบอกให้

"แหม ! ยาวจริงอั้น แม่จะจำได้หรือไม่ได้ก็ไม่รู้"

พลอยพูดอย่างหนักใจ

"ถ้าอยากจะเรียกให้สั้นๆ ก็เรียกว่าปฐิวดี" ตาอั้น
ตอบสั้นๆ แล้วก็เปลี่ยนไปพูดเรื่องอื่น

ระหว่างที่เหตุการณ์ยังไม่เรียบร้อยนั้น พลอยมิได้พบ
ช้อยเลย แต่ต่อมาช้อยก็ออกจากในวังมาหาเช่นเคย เมื่อได้พบ
กันช้อยก็มีเรื่องจะต้องพูดต้องคุยมากเป็นธรรมดา

"แหมวันนั้นฉันตกใจแทบตาย" ช้อยพูดเป็นครั้งแรก

"ช้อยก็ทำเป็นขวัญอ่อนไปได้" พลอยว่า "ฉันไม่เห็น
มีเรื่องจะต้องตกใจอะไรเลย เราอยู่ของเราเฉยๆ ใครเขาจะมา
ทำอะไรเรา"

"อ้าว ! ก็แม่พลอยอยู่ที่บ้าน จะเป็นอะไรไป" ช้อย
ตอบ "ฉันมันเป็นคุณข้างในอยู่ในวัง พอเกิดเรื่องเข้า เขาก็ปิด
ประตูวังตายทีเดียว ไม่เปิดไปตั้งสองวัน คุณเป็นเรื่องใหญ่โต
น่าตระหนกตกใจเสียจริงๆ แต่ที่เขาขวัญอ่อนกว่าฉัน เขาก็คัด
จริตคิดดินกันไปตามๆ ทำเอาฉันขวัญเสียไปหมด"

"เอาเถอะ เดียวนี้ก็เรียบร้อยไปแล้ว สิ้นเคราะห์ไป
ที"

"จะเรียบบร็อยจริงหรือพลอย" ซ้อยพูดเป็นนัยๆ "ฉัน
ได้ยินอะไรแปร่งๆ อยู่เสมอเพราะฉันรู้จักคนมาก แต่ที่ว่าแต่
แม่พลอยเถิด ช่างมีบุญไม่ตกไม่ถอยเสียเลย ดีทุกสมัยน่าชม
จริงทีเดียว"

"ฉันไม่เห็นจริงเลย ซ้อยเอาที่ไหนมาพูด บุญวาสนา
อะไรกัน" พลอยท้วงขึ้น

"อ้าวจริงๆ นะแม่พลอยฉันจะบอกให้" ซ้อยยืนยัน
"เมื่อแม่พลอยยังเด็กจนโตเป็นสาว หน้าตาก็ดี เจ้านายก็โปรด
ปราน ใครๆ ก็รัก จนมีชื่อเสียงโด่งดังว่าเป็นคนสวยคนดี พอ
มีเรือนแม่พลอยก็ได้ผิวเศษฐิ แล้วก็มีบุญได้เป็นถึงพระ
น้ำพระยา เป็นใหญ่เป็นโตต่อกันมาถึงสองแผ่นดิน พอถึง
แผ่นดินนี้ก็มาดีที่ลูก"

"ทำไม" พลอยถามเพราะยังไม่เข้าใจ "ดีที่ลูกคน
ไหนกัน"

"อ้าว ! ก็ฉันได้ยินเขาว่าๆ พ่อฉันเป็นผู้ก่อการไม่ใช่
หรือ" ซ้อยถาม

"เขาไม่เคยบอกฉันว่าเขาเป็นผู้ก่อการอะไรสัก
ที" พลอยตอบ "อยู่แค่ไหนก็แค่นั้น ไม่ได้คิดได้คืออะไรกับเขา
หรอก"

"ฉันว่าพ่อฉันจะต้องมีบุญสักวันหนึ่ง แม่พลอยไม่ต้องกลัวหรอก" ซ้อยพูดสรุปความไป ตามความเห็นของตน และพลอยก็สังเกตเห็นต่อไปว่า ซ้อยดูเหมือนจะเริ่มเห็นตาฉันเป็นผู้มีบุญบารมีไปจริงๆ เพราะตั้งแต่นั้นมา เวลาซ้อยพบปะกับตาฉัน ก็มักจะสำรวจเป็นพิเศษ ไม่พูดจาเล่นหัวเป็นกันเองอย่างป้าหลานเหมือนแต่ก่อน

การเปลี่ยนแปลงของคนอื่นต่อตาฉันนี้ มิใช่ว่าจะมีเฉพาะแต่ซ้อยคนเดียว แม้คนอื่นๆ ก็มีไปตามๆ กัน หลวงโอสถและคุณเชยนั้นคุณน้อยๆ ไป ไม่หวั่งใยเป็นเจ้าของ เจ้าข้า เจ้าของตาฉันผู้เป็นหลานชายเหมือนแต่ก่อน พ่อเพิ่มและตาอีก มักจะมีเรื่องซุบซิบคุยกันเบาๆ เสมอ แต่พอตาฉันเข้ามา ทั้งสองคนก็จะเปลี่ยนเรื่องพูด คนที่เปลี่ยนไปอีกทางหนึ่งก็คือคุณอุ้น เพราะคุณอุ้นเริ่มแสดงกิริยาพินอบพิเทาต่อตาฉัน คล้ายๆ กับเคยทำต่อคุณเปรม แต่ดูเหมือนจะยิ่งไปกว่า ทำให้พลอยนึกรำคาญอยู่ครั้นๆ คนที่ไม่เปลี่ยนแปลงก็ดูเหมือนจะมีแต่ประไพ ซึ่งยังคงนับถือเลื่อมใสตาฉันไปอย่างเคย ไม่มีน้อยลง และก็ไม่มีมากขึ้น เพราะจะมากไปอีกไม่ได้เสียแล้ว ด้วยประไพนับถือตาฉันเสียแล้วจนสุดยอด

พลอยไม่เคยนึกเลยว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง
จะมีผลนำเอาความแตกร้าวจนมาเกิดขึ้นได้ ถึงในครอบครัว
ของตน ครอบครัวซึ่งพลอยได้พยายามก่อสร้างขึ้นมา ด้วย
ความรักและทนุถนอมเป็นนักหนา และพลอยก็มีได้เฉลียวใจ
ว่าความแตกร้าวนั้น จะบังเกิดขึ้นได้ จนตาอันลาราชการ
อุชยามาเยี่ยมบ้าน

ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วใหม่ๆ ตาอันก็เงิบ
หายไปมิได้เยี่ยมกรายมาเลย จนเวลาล่วงเลยไปได้สองเดือน
เศษ ตาอันจึงได้มาเยี่ยมบ้าน และบอกกับพลอยว่าจะอยู่บ้าน
สักสามวันสี่วัน เป็นอย่างช้าที่สุด

นับแต่วันแรกที่ตาอันมาอยู่บ้านพลอยก็รู้ทันทีว่า ตาอัน
มีความเห็นเป็นปฏิปักษ์ ต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น
อย่างรุนแรง ตอนที่นั่งกินข้าวกลางวันในวันแรกที่มาถึงบ้าน
ตาอันยังไม่กลับจากงาน ตาอันก็พูดขึ้นกับตาอ้อด หลังจากได้
คุยกันถึงเหตุการณ์ในวันเปลี่ยนแปลงว่า

"พี่เสียตายเหลือเกินอ้อดที่วันนั้นพี่ไม่ได้อยู่ใน
กรุงเทพฯ"

"พี่อันจะทำไม" ตาอ้อดถาม

"ถ้าพี่อยู่เป็นได้เห็นกัน พี่ไม่ยอมแน่ๆ พี่เป็น นายทหาร ถือน้ำพิพัฒน์สัตยามาแล้ว ถึงอย่างไรก็ต้องเห็นดี กันไปข้างหนึ่ง"

"พี่อันคนเดียวจะไปทำอะไรเขาได้ คนอื่นเขาเห็นดี ทางนั้นเป็นกำยเป็นกอง" ตาอ้อคท้วง

"เออะน่า !" ตาอันตอบกัศกราม "ถ้ามีคนจริงเปิดเผย ออกมาในวันนั้นสักคนหนึ่ง พี่ก็เชื่อว่าจะมีคนตามมากอยู่ เหมือนกัน พี่คนหนึ่งละที่ไม่ยอมเสียน้ำสาบานที่ถวายเป็น หลวงไว้ เป็นตายอย่างไรก็ต้องสู้กันสักหนึ่ง ไม่ให้เสียชื่อ ว่าปล่อยให้เขาทำได้ข้างเดียว ไม่มีใครคิดสู้เลย"

"ก็ในหลวงท่านทรงยอมเรียบร้อยไปแล้ว พี่อันจะ คิดมากไปทำไม" ตาอ้อคพูดเชิงเตือน

"ท่านยอมด้วยสมัครพระทัยหรือเปล่าเล่า" ตาอันพูด อย่างไม่ยอมเชื่อ "พี่ว่าท่านสงสารราษฎรของท่าน ไม่อยาก ให้ต้องรบพุ่งฆ่าฟันกันมากกว่า ท่านเป็นในหลวง ท่านจะมี รับสั่งให้คนรบกันไม่ได้ เป็นหน้าที่ของเราที่ต้องสู้เอาเอง"

"ก็ท่านว่าทรงเห็นด้วยกับการปกครองแบบนี้นะพี่ อัน"

"ก็ไม่น่าแปลก" ตาอันพูดอย่างรวบรัด "พี่เห็นว่ายังไม่ถึงเวลา"

"อ้อ !" ตาอ้อคอดูทานเบาๆ แล้วก็รำพึงเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า "Plus royaliste que le Roi"

คืนวันนั้นเองตาอันกับตาอันก็ได้พบกันที่โต๊ะกินข้าว พลอยสังเกตเห็นทันทีว่า ตาอันแสดงความแค้นเคืองน้องชายจนออกนอกหน้า ตาอันพูดจาด้วยตาอันก็ทำเฉยเมยเสีย บางทีเสียไม่ได้ก็พูดแต่คำสองคำ ตาอันก็มีได้สังเกต ถามตาอันขึ้นว่า

"พี่อ้นนายทหารทางอยุธยาเขาว่าอย่างไรกันบ้าง"

"ว่าอะไร เรื่องอะไร" ตาอันถามเสียงขุ่นๆ

"เรื่องการปกครองที่เปลี่ยนมาเป็นอย่างทุกวันนี้ เราอยากรู้ว่าเขาเห็นดีกันด้วยมากไหม"

"คนอื่นเขาจะนึกอย่างไรเราไม่รู้ด้วย" ตาอันพูดเสียงแข็ง "เรารู้แต่ว่ามีนายทหารคนหนึ่งละที่ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างมาก คือตัวเราเอง"

"อ้าว ! ทำไมล่ะพี่อ้น บอกเราบ้างซิ" ตาอันถามอย่างเสียใจ

"จะบอกให้ก็ได้ ง่ายนิดเดียว เราไม่เคยคิดกบฏ แล้ว
ไม่ชอบคนที่คิดกบฏ"

"พี่อั้นว่าใครคิดกบฏ" ตาอั้นถามอย่างเอาจริง

"ใครก็แล้วแต่ ที่มันผิคน้ำพิพัฒน์สัตยาแล้ว เป็น
กบฏทั้งนั้น" ตาอั้นพูดกั๊กกราม "ถึงจะเป็นพี่น้องสนิทกัน
เพียงไร ก็ต้องถือว่าขาดกัน"

"ก็ตามแต่ใจ" ตาอั้นพูดพลางลุกขึ้นยืน "ถ้าไม่
อยากจะคบกันก็ตามใจ ถึงอย่างไรพี่อั้นก็ไม่ใช่ลูกคุณแม่...."

ตาอั้นลุกขึ้นยืนปิดด้วยแก้วตกดั่งเป็รื่องกั๊กกรามแน่น
และจ้องหน้าตาอั้นเหมือนกับจะกินเลือดกินเนื้อ ตาอ้อคแผ่น
ตามเข้าไปยืนข้างๆ จับแขนตาอั้นไว้ทั้งสองข้าง

"ตาอั้น !" พลอยร้องสุดเสียง "อั้นพูดอย่างนี้ไม่ได้
แม่ไม่ยอม ขอโทษพี่เขาเสียเดี๋ยวนี้ !"

ตาอั้นมองดูหน้าพลอยทีหนึ่ง ดูหน้าตาอั้นแล้วก็ดู
หน้าตาอ้อค ตาอ้อคขยิบตาด้วย เพื่อให้ตาอั้นตามใจมารดา ตา
อั้นล้งเลอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็พูดขึ้นว่า

"เพื่อคุณแม่...ผมยอมขอโทษ...ผมขอโทษเถิดพี่อั้น"
ตาอั้นพูดด้วยน้ำเสียงเย็นเฉียบ แล้วก็ปลีกตัวออกจากห้องไป

ตาอันยืนกัศกรามอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็มาชนหน้าลงบนตัก
ของพลอย ร้องไห้สะอึกสะอื้นด้วยความเคียดแค้นสุดขีด
พลอยก็ได้แต่นั่งตะลึงมองไปข้างหน้า มือหนึ่งลูบหัวตาอัน
เบาๆ เป็นเชิงปลอบโยน เสียงคุณเปรมพุดมาจากไกลแสน
ไกล แ่ววเข้าหูว่า

"ลูกนั่นเองแม่พลอย...อ้ายอัน...แม่พลอยอยากได้ฉัน
ก็ยกให้"

บทที่ ๖ (หน้าที่ ๑)

ในชีวิตของพลอยนั้น ก็นับว่าได้ผ่านความทุกข์มาแล้วหลายครั้งหลายหน ได้เคยพบความผิดหวัง เคยได้รับความทุกข์โศกนัส เมื่อพี่น้องหรือคนที่รักต้องกระจัดพลัดพรายไป แต่ความทุกข์ทั้งหลายทั้งปวง ที่เคยได้ประสบนั้นดูจะเป็นของธรรมดา เมื่อเทียบกับความทุกข์ที่บังเกิดขึ้น เมื่อได้เห็นคนที่พลอยรักอย่างใกล้ชิด คือลูกๆ ต้องผัดพ้อหมองใจกัน ตั้งแต่ลูกยังเล็กๆ จนถึงบัดนี้ พลอยมิได้เคยนึกฝันเลยว่า จะได้อยู่มาจนเห็นลูกๆ ทะเลาะกัน แสดงอาการอาฆาตเคียดแค้นกันอย่างที่ได้เห็นในคืนวันนั้น และพลอยก็รู้ดีด้วยสัญชาตญาณของผู้หญิงว่า เรื่องที่ผัดพ้อหมองใจนั้นมิได้สิ้นสุดลง ถึงแม้ว่าตาอันจะได้ขอโทษพี่ชายแล้วตามคำขอร้องของพลอย ผู้เป็นแม่ก็ตาม พลอยรู้ดีอีกว่าตาอันได้พุดจา ด้วยถ้อยคำที่บาดใจน้องชาย จนไม่สามารถจะให้อภัยกันได้ง่ายๆ ส่วนตาอันนั้นเองก็ได้ตอบโต้กับพี่ชาย ด้วยถ้อยคำที่รุนแรงกระทบมาถึงพลอย ในข้อที่ว่าไม่ใช่มารดาตาอัน อันเป็นจุดอ่อนแอที่สุดของตาอัน ทำให้ต้องเจ็บช้ำน้ำใจไปจนวันตาย

พลอยนั่งดูหน้าตาอื่นไปพลางคิดไปพลาง ใจนั้นร้อง
อุทธรณ์ว่า เหตุไฉนตนจึงต้องตกอยู่ในที่นั่งลำบากถึงเพียงนี้
เพราะในใจจริงพลอยก็เห็นใจตาอื่นอยู่เป็นที่สุด พลอยได้ยืน
อยู่กับหู่ ว่า ตาอื่นเป็นคนพูดจาระรานน้องชายขึ้นก่อน ด้วย
ถ้อยคำที่พลอยรู้ที่อยู่แก่ใจว่าแสดลงนั้กหนา เพราะตาอื่นได้เคย
ขอร้องกับพลอยเองว่าอย่าใช้คำว่า "กบฏ" ที่ตาอื่นโกรธตา
อื่นนั้น จึงเป็นสิ่งที่ควรเห็นใจ เพราะตาอื่นได้รู้กรณเอกับ
น้อง จนที่สุดที่จะอดทนต่อไป แต่คำตอบของตาอื่นในตอน
สุดท้าย ทำให้พลอยต้องกลับมาเห็นใจตาอื่น คำพูดที่ว่าตาอื่น
ไม่ใช่ลูกของพลอยนั่นเอง ทำให้พลอยต้องแสดงกิริยาอาการ
ว่าสงสาร และเห็นใจตาอื่น และต้องดูแลดูต้องขึ้นเสียงกับตาอื่น
ถ้าหากว่าพลอยมิได้ทำไปเช่นนั้น พลอยก็อาจต้องถูกตาอื่น
และคนอื่นตำหนิว่า ไม่เป็นธรรม ดีแต่ถือหางลูกในไส้ของ
ตน และที่ร้ายที่สุดก็คือตัวพลอยเอง ก็จะตำหนิตนเองใน
ทำนองเดียวกัน ตั้งแต่รับตาอื่นจากมือคุณเปรมมาในวันที่
แรกพบ ความสัมพันธ์ระหว่างพลอยกับตาอื่น ก็อยู่ในฐานะ
แม่กับลูกแท้ๆ ความรู้สึกว่าเป็นลูกเลี้ยง ไม่เคยผ่านเข้ามาใน
หัวใจของพลอยหรือตาอื่นเลย แม้แต่ครั้งเดียว แต่คราวนี้
คราวที่ตาอื่นได้ยกเอาความจริง ที่ทุกคนได้พยายามปิดบังแต่

แรกเริ่มขึ้นมาพูด ตาอื่นก็เท่ากับว่าบังคับมัดมือพลอย ให้ต้อง
เข้ากับตาอื่นทันที เพราะถ้าพลอยไม่ทำเช่นนั้น ความสัมพันธ์
ระหว่างพลอยกับตาอื่น ก็จะเปลี่ยนไปเป็นความสัมพันธ์
ระหว่างแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง และจะคงเป็นเช่นนั้นไปจนวัน
ตายจากกัน ความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งยังสะกิดพลอยอยู่ในหัวใจ
เป็นความรู้สึกที่เร้นลับ และพลอยไม่กล้ายอมรับกับตัวเอง
ความรู้สึกนั้นคือความเห็นใจ ที่พลอยมีต่อตาอื่นในความ
คิดเห็นอันรุนแรง เราร้อนไปด้วยความเชื่อสัตย์กตัญญู คิดถึง
ผู้มีพระคุณ คิดถึงคำสัตย์สาบาน พร้อมทั้งจะสละชีวิตเพื่อ
ความเชื่อสัตย์กตัญญูของตน ความรู้สึกเช่นนี้มีอยู่ในตัวพลอย
โดยสมบูรณ์ เพราะการอบรมและสติที่ถูกร่ำสอนมาแต่ปาง
บรรพ์ มิรู้กี่ชั่วคนยังฝังแน่นอยู่ในหัวใจ เหมือนกับได้ถูกตรึง
ไว้ด้วยตะปูเหล็กดอกใหญ่ ถ้าตาอื่นพูดจาแสดงความรู้สึก
เช่นนี้ต่อคนอื่น มิใช่ตาอื่นซึ่งเป็นลูกในไส้ของพลอย พลอยก็
มีแต่จะยิ่งรักยิ่งนิยมน และนับถือน้ำใจอันห้าวหาญของตาอื่น
ยิ่งไปกว่าเก่า แต่เมื่อมองทางหนึ่งก็ลูกในไส้ มองอีกทางหนึ่ง
ก็ลูกเลี้ยง ซึ่งพลอยจำเป็นต้องรักเท่าลูกในไส้ เพื่อรักษาคุลย
ภาพในใจของตนไว้ พลอยก็ได้แต่ทอดถอนใจใหญ่ แล้วนั่ง
ตะลึงอยู่ มิรู้ที่จะออกปากพูดจาว่าอะไรได้

ตาอันเอาหน้าชบกับตักร้องให้สะอึกสะอื้น แล้วพูดว่า

"คุณแม่.....คุณแม่.....คุณแม่เป็นแม่ของผมคนเดียว
ผมไม่มีที่ไหนอีก"

"ถูกแล้วอันลูกแม่" พลอยปลอบเบาๆ "แม่มีอันเป็น
ลูกคนแรก แม่ไม่เคยรักใคร่มาก่อนมากกว่าอัน ไปเลย อันรัก
แม่อันอย่าไปถือน้อง คนเรามีปากคำกัน อารามโมโหนี้ก็จะ
พูดอะไรก็พูดออกมา ไม่ทันยังคิดน้องเด็กกว่าอัน ถ้าเห็นกับ
แม่ก็ขอให้ยกให้เสียเถิด"

ตาอันลงกราบพลอยกับตักแล้วเดินหายเข้าห้องไป ไม่
พูดจาว่าอะไร ตาอ้อดยังคงนั่งอยู่ที่โต๊ะกินข้าว พลอยก็ยังนั่ง
อยู่ที่เก่า สายตาทอดเหม่อมองออกไปข้างหน้า อีกครู่หนึ่ง
ตาอ้อดก็เข้ามาคุกเข่าอยู่ตรงหน้า เอามือ โอบหัวเข้าพลอยไว้
แล้วพูดว่า

"ทูนหัวของลูก ตั้งแต่นี้ไปแม่จะต้องทำใจให้แข็งไว้
เสมอ ปล่อยให้ใจอ่อนไม่ได้เป็นอันขาด"

"ทำไมอ้อด" พลอยถามเบาๆ

"เพราะเรื่องราวที่จะเกิดขึ้นในครอบครัวเราก็ดี
เกิดขึ้นในบ้านเมืองก็ดี จะมีสิ่งหนึ่งที่เราไม่รู้เคยรู้จักเข้ามา
แทรกแซง ทำให้เกิดปัญหา เกิดความผิดพลาดหมองใจ ถ้าคน

ใจไม่แข็งแล้วจะอยู่ไม่ได้" ตาอ้อตอบซ้ำๆ เหมือนกับจะพยายามอธิบาย

"แม่ไม่เข้าใจ....อ้อด" พลอยพูดงๆ "อะไรจะมาแทรกแซง อะไรจะทำให้ต้องผัดพ้องหมองใจกัน แม่แต่ในครอบครัวเราซึ่งเคยแต่รักกัน"

"การเมือง" ตาอ้อตอบสั้นๆ แล้วก็เอามืออันเย็นเฉียบของพลอย ไปทาบบัวที่แก้มของตน

"แม่ไม่เข้าใจเลย" พลอยพูดเหมือนกับรำพึงกับตัวเองมากกว่าพูดกับคนอื่น "ไม่เข้าใจเลยจริงๆ เรามีอยู่ด้วยกันไม่กี่คน...อั้น อั้น อ้อด ประไพ...สี่คนเท่านั้น พี่น้องกัน รักกันมาตลอด กลมเกลียวกันมาแต่ไหนแต่ไร แล้วอยู่ๆ ก็มีอะไรเกิดขึ้น มีอะไรเข้ามาทำให้ต้องแตกแยก ถึงกับต้องโกรธกันอย่างเมื่อก็ อ้อดบอกแม่ว่ามีของใหม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ...อ้อดเรียกว่าการเมือง อะไรกันการเมือง แม่ไม่รู้จัก อ้อดต้องช่วยสอนแม่บ้าง...." พลอยยกมือขึ้นลูกหน้าผากของตนเอง เหมือนกับจะปิดความมืดมนต่างๆ ให้หมดสิ้นไป แล้วพูดเบาๆ ต่อไปว่า "แม่แก่เต็มทีอ้อด....แก่เกินไป ! ไม่รู้ว่าเขาทำอะไรกันที่ไหน อ้อดต้องคอยบอกแม่ แม่จะทำได้ทำให้"

ถูก เล่าให้แม่ฟังที่เถิดว่าการเมืองเป็นอย่างไร เขาทำกัน
อย่างไร"

"พูดยากเหลือเกินทุนหัวของลูก" ตาอ้อคพูดเบาๆ
เหมือนกับรำพึงกับตัวเองเช่นเดียวกัน "ลูกก็ไม่ว่าจะอธิบาย
อย่างไรถูกเหมือนกัน แต่ก่อนนี้เมืองไทยเราไม่มีการเมือง
ทุกคนก็ได้แต่ตั้งหน้าทำงานโดยเฉพาะของตน ใครมีหน้าที่
อะไรใครก็ทำไป ความคิดความเห็นที่จะมี ก็มีแต่เพียงใน
กรอบของการทำงาน อย่างพี่น้องนั้นแต่ก่อนถ้าจะนึกอะไร ก็นึก
ถึงเรื่องทหาร พี่นั้นก็นึกถึงเรื่องกฎหมาย ทั้งสองคนไม่มีวัน
จะขัดกันได้ เพราะทางที่จะใช้ความคิดเห็นนั้นไปคนละแนว
กัน แต่เดี๋ยวนี้ทั้งพี่อื่นและพี่อื่น มีทางที่จะใช้ความคิดเห็น
กว้างขวางแต่ก่อนมาก คือใช้ความเห็นเกี่ยวกับการเมืองได้
เมื่อทั้งสองคนใช้ความคิดเห็นในเรื่องเดียวกัน มิใช่คนละ
แนวอย่างแต่ก่อน ถ้าความคิดนั้นตรงกันก็ดีไป ถ้าไม่ตรงกัน
ก็เกิดเรื่องอย่างที่แม่ได้เห็นแล้ว ถ้าจะให้ลูกบอกให้รวบรวมได้
ความว่า การเมืองคืออะไรลูกก็บอกไม่ถูก เพราะการเมืองเป็น
ของกว้างขวางเสียเกินที่จะรวบรวม ให้เข้ามาอยู่ในขอบของ
ถ้อยคำเพียงสองสามคำได้ ลูกบอกได้แต่ว่าถ้าจะพูดในทางที่
ดี การเมืองก็ทำให้คนได้มีความคิดความเห็นกว้างขวาง ทำ

ให้คนได้มีจิตใจสูง มีมานะบากบั่น อดทนต่อความทุกข์ และ
เสียดละความสุขส่วนตัว เพื่อไปให้ถึงจุดหมายปลายทางที่
ตนเห็นว่าถูก การเมืองทำให้คนได้พอใจ ว่าตนได้เกิดมาแล้ว
ไม่เสียชาติเกิด ทำให้รู้สึกรู้สีกว่าตนได้เกิดมาเป็นมาคนโดย
สมบูรณ์ เป็นนายตัวเอง บังคับตัวเอง ไม่มีเจ้านายอื่นมาคอย
บังคับ มองทางด้านดีการเมืองก็เป็นของดีหนักดีหนา แต่ถ้า
จะมองทางแง่ร้าย การเมืองก็น่ากลัวอยู่ เพราะการเมืองทำให้
คนต่อรบราฆ่าฟันกัน ทำให้พ่อทะเลาะกับลูก พี่วิวาทกับเมีย
พี่ทะเลาะกับน้อง การเมืองทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างคนกับ
คน อาจทำให้เกิดบาดหมางอาฆาตพยาบาทกันไปตลอดชีวิต
บางเวลาการเมืองก็หามิตร ได้มาก แต่บางครั้งการเมืองก็ทำ
ให้เราต้องเสียมิตร ไปจนหมด ตลอดจนทำให้ต้องเสียทรัพย์
สมบัติ ติดคุกติดตะราง และเสียแม้แต่ชีวิต"

"ก็เมื่อรู้แล้วว่าไม่ดีแล้ว เข้าไปหามาใส่บ้านใส่เมือง
ทำไม" พลอยถามอย่างสงสัย

"ถึงคราวที่จะมามันก็มาของมันเอง ไม่มีใครหาและ
ไม่มีใครห้ามได้" ตาอ้อตอบแล้วก็ถอนใจใหญ่ "บ้านเมืองก็
เหมือนกับคนต้องเติบโตเปลี่ยนแปลงไป ถ้าการเมืองไม่มาถึง
วันนี้ ก็จะต้องมาถึงในวันอื่นให้จงได้ ลูกเป็นห่วงอยู่แต่ว่าใน

ระยะที่มาถึงใหม่ๆ นี้ จะต้องพากันลำบากไปเสียหลายคนเท่านั้นเอง"

"ทำไมถึงจะต้องเป็นอย่างนั้นเล่าฮ้อด"

"แม่จำได้ไหมครั้งหนึ่งเมื่อลูกยังเด็กๆ" ตาฮ้อดพูดแล้วก็ทอดสายตาไปข้างหน้า เหมือนกับมองดูภาพที่ผ่านไปมาแล้ว "ลูกเคยเรียกให้แม่ไปดูที่บ่อน้ำข้างบ้านเรา เพราะวันนั้นปลาผุดขึ้นเต็มบ่อ แม่บอกให้ลูกฟังว่า เพราะปลามันได้น้ำใหม่ จึงผุดขึ้นด้วยความกระวัง แต่อีกประเดี๋ยวเดียว ก็มีคนเอาแหเอาสวิงมาทอดมาซ้อน เอาไปกินเสียตั้งหลายตัว เรื่องที่ลูกยังจะได้ นั่น จะเปรียบกับเรื่องที่กำลังเกิดอยู่เดี๋ยวนี้ก็ได้ การเมืองมาถึงใหม่ก็เหมือนกับน้ำใหม่ จะต้องมีคนจำนวนมากที่กระวังไป ไม่ระวังตัวเหมือนกับปลาได้น้ำใหม่ ใครพลอตตัวก็จะเป็นอันตรายเช่นเดียวกับปลา"

"อันเขาเคยบอกแม่เหมือนกันว่า ตอนนี่ต้องระวังตัวกันหน่อย เพราะยังอยู่ในเวลาที่เขาเรียกว่าหัวต่อหัวเลี้ยง" พลอยพูดขึ้นเพราะเพิ่งนึกออก

"พี่ฮ้อดถูกแล้ว" ตาฮ้อดว่า "แต่ลูกยังหนักใจอยู่อย่างเดียว"

"อะไรเล่าลูก" พลอยถาม

"เรื่องหัวต่อหัวเลี้ยวของพี่อั้นนั่นเอง" ตาอ้อตอบ
"ลูกยังนึกไม่ออกว่าจะนานสักเท่าไร จะเป็นอีกกี่สิบกี่ร้อยปีก็
ไม่รู้ ที่เราจะพ้นจากหัวเลี้ยวเข้าเดินทางตรงกันได้ ลูกรู้แต่ว่า
ตราบใดที่เรายังอยู่ในหัวเลี้ยว คนก็จะต้องพลาดจากทางกัน
เสียนักต่อหน้า"

"ใครจะเป็นอะไรก็ช่างเถิด" พลอยพูดอย่างแน่วใจ
"แม่เป็นห่วงแต่ลูกของแม่เท่านั้นเอง"

"ลูกก็เป็นห่วงแต่คุณแม่คนเดียว" ตาอ้อหันมายิ้ม
กับพลอยนิดหนึ่ง แล้วก็พูดต่อไปว่า "คุณแม่ต้องทำใจให้แข็ง
ไว้เสมอ ถ้าคุณแม่ทำใจแข็งไว้ได้แล้ว บางทีลูกๆ ของคุณแม่
ทุกคนก็จะไม่เป็นอะไรเลย"

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง ตาอั้นก็มาลากลับไปบ้านนอก เพื่อ
ประจำกรมกองทหารของตนต่อไป พลอยมองดูหน้าตาอั้นใน
วันรุ่งขึ้น เห็นร่วงโรยไปถนัด เข้าใจว่าบางทีตาอั้นจะไม่
หลับนอนทั้งคืน พลอยก็ไม่รู้ว่าจะพูดจากับตาอั้นอย่างไรอีก
ต่อไป เพราะใจจริงก็ไม่อยากรื้อฟื้น เอาเรื่องที่เพิ่งผ่านไป
ขึ้นมาพูด ตาอั้นเองก็มีได้พูดถึงเรื่องนั้น เมื่อปราศรัยกันคน
ละคำสองคำอย่างที่เคยทำมา ตาอั้นก็ลาจากไป พอตาอั้นลง
จากเรือนไปแล้ว พลอยก็นึกสังหรณ์ในใจว่า บางทีจะไม่ได้

พบกับตาอื่นอีกนาน แต่ก็พยายามผลักความรู้สึกนั้นไปให้
พ้นตัว เหมือนกับว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา

ในระยะเวลาที่ผ่านไปเรื่อยๆ นั้น พลอยเริ่มสังเกตเห็น
ความห่างเหิน ระหว่างตาอ้อดกับพ่อเพิ่มฝ่ายหนึ่ง และตาอื่น
อีกฝ่ายหนึ่ง พ่อเพิ่มเดี๋ยวนี้ดูจะมีเรื่องพูดเรื่องคุยมากกว่าแต่
ก่อน แต่พ่อเพิ่มจะไม่คุยกับพลอยยืดยาวเลย คนที่พ่อเพิ่มคุย
ด้วยมากที่สุดก็คือตาอ้อด และคุยด้วยเป็นเวลานานๆ ด้วย
น้ำเสียงที่เบาเกือบเป็นกระซิบ ในเวลาที่ตาอื่นอยู่ พ่อเพิ่มกับ
ตาอ้อดก็จะพูดจกกันด้วยเรื่องอื่นๆ เป็นปกติ ตาอื่นก็ดูเหมือน
จะสังเกตเห็นอาการกิริยาของพ่อเพิ่มที่วิปริตไป และมองดูอยู่ด้วย
ความรำคาญ วันหนึ่งตาอื่นชะรอยจะอดรนทนไม่ไหว ถาม
ตาอ้อดขึ้นต่อหน้าพลอยว่า

"อ้อด คุณลุงหลวงชอบมาคุยเรื่องอะไร เห็นซุบซิบ
กันอยู่เสมอ"

ตาอ้อดหัวเราะแล้วตอบว่า

"จะไปมีเรื่องอะไรเล่าพี่อื่น ก็เรื่องที่คนทั้งเมืองไทย
ชอบซุบซิบคุยกันอยู่ทุกวันนี้เท่านั้นเอง"

"เรื่องอะไรกันแน่" ตาอื่นซักอย่างจะเอาความ

"เรื่องการบ้านการเมือง" ตาอ้อตอบอย่างอารมณ์
เย็น "เดี๋ยวก็มีข่าวว่าจะจับคนโน้น จะฆ่าคนนี่ เดี่ยวก็มีเรื่องว่า
คนนั้นคนนี้จะรบกัน อ้อดก็ฟังๆ ไปอย่างนั้นเองเพราะเห็น
สนุกดี"

"ข่าวอกุศล" ตาอ้อพูดด้วยน้ำเสียงขุ่นๆ

"ข่าวอะไรนะ" ตาอ้อถามขึ้น เพราะไม่เคยได้ยินคำ
นี้มาก่อน

"ข่าวอกุศล" ตาอ้อตอบย้ำ "เรื่องโกหกทั้งเพ"

ตาอ้อหัวเราะงอหาयरื่องว่า

"ดีจริงพี่อ้อ ข่าวอกุศล ใครช่างคิดศัพท์ ฟังถูกหูดี
แท้ๆ ทีเดี๋ยว อ้อดจะต้องจำไว้บอกคุณลุง"

"อ้อดก็ไม่รู้จักโตเป็นผู้ใหญ่สักที เวลานี้กำลังมีเรื่อง
ยุ่งๆ อ้อดก็เห็นเป็นสนุกไปได้ อ้อดควรจะช่วยเตือนคุณลุงให้
เบาๆ ปากคอเสียหน่อย ไม่อย่างนั้นจะลำบากทีหลัง"

ตาอ้อยังหัวเราะอยู่แต่บอกว่า

"อ้อดก็เคยเตือนมาแล้ว แต่คุณลุงก็ไม่ฟัง พี่อ้อบอก
อย่างนี้ก็จะเตือนให้อีกทีหนึ่ง แต่ไม่กล้ารับรองอะไรทั้งนั้น
เพราะตั้งแต่เป็นประชาธิปไตยมีเสรีภาพกันมานี้ คุณลุงบอก

ว่าเลิกเล่นหมดแล้ว พวกนกเขา ไม้ค้ำ และบอนโกรต้นอะไร
ต่ออะไรที่เคยเล่นมาก่อน เพราะมีของเล่นใหม่"

"เล่นอะไรอ้อ" พลอยถามเพราะคุ้นเคยกับของเล่น
ต่างๆ ของพ่อเพิ่มดี เมื่อได้ยินว่าพ่อเพิ่มได้ของเล่นใหม่ ก็
อยากจะรู้

"คุณลุงบอกว่าเล่นการเมือง" ตาอ้อคพูดแล้วก็
หัวเราะต่อไปอย่างขบขัน

"อ้อม!" ตาอ้อมร้องเบาๆ

"อนิจจัง ทุกข์!" พลอยร้องขึ้นพร้อมๆ กัน แล้วพูด
ต่อไปเป็นทำนองแก้แทนพี่ชายว่า

"คุณลุงไม่เคยพูดเรื่องการเมืองกับแม่เลย
อ้อเอาที่ไหนมาว่า"

"คุณลุงบอกว่าคุยกับคุณแม่เรื่องการเมืองไม่สนุก"
ตาอ้อตอบตรงๆ "สู้คุยกับอ้อไม่ได้"

"ระวังหน่อยเถอะน่าอ้อ!" ตาอ้อมพูดอย่างรำคาญ
สุดขีด "โตะๆ ด้วยกันแล้ว พูดอะไรก็ควรจะเข้าใจ"

"สำหรับตัวเราเองรับรองได้" ตาอ้อตอบพี่ชาย "แต่
คุณลุงนี่ไม่กล้ารับรอง เพราะตั้งแต่รู้จักกันมา ไม่เคยเห็นคุณ
ลุงสนุกอะไรเท่าคราวนี้เลย"

แต่คำเตือนของตาอันคุณเหมือนจะได้ผล เพราะพ่อเพิ่มคุณ
ระมัดระวังการพูดจามากกว่าแต่ก่อน และถึงแม้ว่าพ่อเพิ่มจะ
เข้าไปชวนตาออกพูดจาซุบซิบอย่างแต่ก่อน ตาออกก็ไม่เล่น
ด้วย

วันคืนล่วงไป พลอยรู้สึกตัวเหมือนกันว่าเหตุการณ์ใน
บ้านเมืองขณะนั้นตึงจวนจะขาด คำว่าเสรีภาพและปฏิวัติหนา
หูขึ้นทุกที ตาออกมาเล่าให้ฟังว่านักเรียนปฏิวัติกับครู ศิษย์วัด
ปฏิวัติกับพระ พลอยได้ยินแล้วก็ได้แต่ดูบอ ก แต่คนหนึ่งที่ยัง
สนุกสนานรื่นเริงกับเหตุการณ์เหล่านี้ได้ก็คือ ซ้อย วันหนึ่ง
ซ้อยมาหาที่บ้านแล้วพูดขึ้นว่า

"หมูนี้นั้นเสียขายที่เกิดมาเร็วไป"

"ทำไมเล่าซ้อย" พลอยถาม

"หรือว่าจะเรื่องราวทุกวันนี้เกิดขึ้นช้าไปก็ได้" ซ้อย

พูดต่อ

"ฉันยังไม่เข้าใจใหญ่ว่าซ้อยพูดเรื่องอะไรกัน"

"อ้าว ! พลอยก็" ซ้อยเริ่มอธิบาย "ถ้าสมัยเรายังเป็น
สาว ๆ มีเรื่องอย่างนี้เกิดขึ้น ฉันคงได้ปฏิวัติสนุกมือไปทีเดียว"

"ซ้อยจะไปปฏิวัติกับใคร"

"ก็คุณอาสาคนหนึ่งล่ะ" ซ้อยตอบ "แล้วก็ยังมีคุณ
เฒ่าแก่ทำวานางอีกเป็นกายเป็นกอง นำปฎิวัดีออก !"

ธรรมดาพลอยเป็นคนที่เคยขบขันในคำพูดที่ตลก
คะนองของซ้อยเสมอ แต่คราวนี้กลับรู้สึกไม่ขำขัน เพราะคำ
ว่าปฎิวัดีหรือเปลี่ยนแปลงนั้นเข้าหูอยู่ทุกวันจนออกจะเบื่อ
ครั้งนี้ดูเหมือนจะเป็นครั้งแรก ที่พลอยรู้สึกว่าตนและซ้อยแก่
เกินไป ที่จะพูดจะเล่นหัวกันแบบนี้เสียแล้ว แต่จะเตือนซ้อย
ตรงๆ ก็ไม่ได้ เพราะพลอยรู้นิสัยซ้อยดี จึงจำต้องเสแสร้งพูด
เรื่องอื่นไปเสีย

ระหว่างนั้นพลอยคิดถึงตาอันอยู่เสมอ เพราะตาอัน
หายไปจากบ้านนานกว่าปกติ และไม่ได้ส่งข่าวคราวมาให้
ทราบเลย ตามคนที่รู้จักก็ได้ข่าวแต่เพียงว่าตาอันเป็นสุข
สบายดี ไม่มีรายละเอียดยอื่นที่จะให้แก่พลอยได้ พลอย
ได้แต่นั่งนึกอยู่ว่า ตาอันคงจะโกรธตาอัน ตั้งแต่คืนวันนั้นยังไม่
หายจึงยังไม่กลับบ้าน แต่พลอยก็ยังมั่นใจว่า ตาอันคงจะ
หายโกรธเข้าสักวันหนึ่ง เมื่อเวลาล่วงเลยไปนานพอสมควร
และเมื่อนั้นทุกสิ่งทุกอย่างก็จะเรียบร้อยไปเอง

บทที่ ๖ (หน้าที่ ๒)

แต่วันหนึ่งในตอนเช้าของเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖
ตาอึ้งกลับมาจากที่ทำงานแต่ยังไม่เที่ยง พอมาถึงบ้านตาอึ้งก็
ตรงเข้ามาหาพลอยถึงในห้อง แล้วพุดกับพลอยด้วยน้ำเสียง
ซึ่งพลอยรู้ดีว่า ตาอึ้งพยายามข่มให้เป็นที่ปกติจากความ
ตื่นเต็นว่า

"คุณแม่ครับ ผมจะบอกอะไรให้แต่อย่าเพิ่งตื่นเต็น
ตกใจไป"

"บอกมาเถิดอึ้ง แม่เกือบจะตกใจไม่เป็นแล้วทุก
วันนี้" พลอยว่า

"เกิดเรื่องเสียอีกแล้วคุณแม่" ตาอึ้งพุดซ้าๆ และด้วย
สีหน้าที่ไม่สบายนัก

"เรื่องอะไรอีกเล่าลูก"

"ก็เรื่องยุ่งๆ กันนั้นแหละ ผมสงสัยมานานแล้วว่า
จะต้องมี" ตาอึ้งตอบ "แต่เพิ่งมาได้ข่าวเมื่อเช้านี้เอง ผมก็เลย
รีบกลับมาบอกกลัวว่าคุณแม่จะตกใจมาก ถ้าหากได้ยินจาก
ปากคนอื่น เรื่องไม่มีอะไรหรอก แล้วก็คงจะเรียบร้อยกันได้"

"แม่ยังไม่รู้เรื่องอะไรเลย" พลอยพุดอย่างงงๆ "อึ้ง
ต้องเล่าให้ละเอียดกว่านี้หน่อยแม่จะได้เข้าใจ"

"มีข่าวมาเมื่อเช้านี้เองว่า ทหาร โคราชและทหารหัวเมืองทางเหนืออีกบางส่วน ได้ยกเข้ามาตั้งอยู่ที่คอนเมือง" ตาอั้นเล่า "เวลานี้เขายึดคอนเมืองได้หมดแล้ว แต่ยังไม่ยกเข้ามาในกรุงเทพฯ เขายื่นคำขาดมายังรัฐบาลให้จัดการแก้ไขการปกครองแผ่นดินใหม่"

"แก้ไขไปอย่างไรกันอีก" พลอยถามอย่างเนือยๆ เพราะรู้สึกเบื่อหน่ายต่อสิ่งที่ตาอั้นเรียกว่าการเมืองนี้เสียแล้ว

"ก็ให้แก้ไขไปจนถูกใจเขา" ตาอั้นตอบ "แต่รัฐบาลเราไม่ยอมแน่ๆ เพราะรัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลถูกต้องตามกฎหมาย จะใช้อำนาจทหารหรือกำลังอาวุธมาบังคับกันนั้นไม่ได้"

พลอยนึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วเมื่อปีกลาย ก็ยังไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพูดของตาอั้นสนิทนัก แต่ปากนั้นก็ถามไปว่า

"เมื่อไม่ยอมแล้วจะทำอย่างไรกัน"

"ก็เห็นจะต้องสู้กันจนแพ้ชนะไปข้างหนึ่ง" ตาอั้นตอบเรียบๆ ด้วยน้ำเสียงที่บึกบึน

"สู้กันแค่ไหน อย่างไร" พลอยเริ่มจะสงสัยว่า
เรื่องราวอาจจะรุนแรงกว่าที่ตนได้นึกไว้แต่ต้น

"ก็เขามาแต่ไหนเราก็สู้อย่างเดียวกัน" ตาอั้นบอก
"กำลังทหารในกรุงเทพฯ ก็ยังมีพอ และทหารหัวเมืองที่ยัง
เป็นฝ่ายรัฐบาล ก็มีอยู่ไม่น้อย"

"อั้น...." พลอยชักจะตกใจขึ้นมาบ้างแล้ว "นี่อั้น
หมายความว่า จะรบกันขึ้นกลางเมืองหรือ"

"ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็ต้องฟังเพียงนั้น" ตาอั้นตอบ
แล้วก็ถอนใจใหญ่ "ผมไม่อยากเห็นคนไทยรบกันเองเลย คุณ
แม่" ตาอั้นพูดต่อไปด้วยน้ำเสียงเรียบๆ แต่ก็ยังเต็มไปด้วย
ความหนักใจ

พลอยเริ่มคิดวิตกกังวลถึงบ้านช่องและผู้คนในบ้าน
ทันที ถามตาอั้นขึ้นว่า "แล้วนี่เราจะทำอะไรกัน ถ้ารบกัน
ขึ้นมาจริงๆ เราจะไปทางไหนกัน"

"คุณแม่อย่าวิตกในข้อนั้นเลย" ตาอั้นปลอบ "ผมรับ
เป็นธุระจะคอยดูแลไม่ให้ใครในบ้านนี้เป็นอันตรายได้ แต่
ไหนๆ ก็พูดกันแล้ว ผมก็เห็นว่าควรจะบอกคุณแม่เสียด้วยว่า
คราวนี้ทหารอยุธยาที่อยู่ทางฝ่ายโน้น"

พลอยรู้สึกเหมือนมีอะไรมากระทบตัวอย่างแรง จนแทบจะทรงกายไว้ไม่อยู่ นึกคำหนิตัวเองทันที ว่ามัวแต่ห่วงตัวห่วงบ้านลืมลูกเสียอีกทั้งคน พลอยจะอ้าปากถามตาอันถึงตาอันพี่ชาย แต่ก็พูดอะไรไม่ออกนอกจากคำเดียวว่า

"ตาอัน....."

ตาอันพยักหน้ารับคำ แล้วพูดเบาๆ ว่า

"พี่อันก็เจอกับเขาด้วยเหมือนกัน ผมไม่อยากบอกคุณแม่เรื่องนี้เลย กลัวจะต้องห่วงใยมาก แต่ถึงผมไม่บอกคุณแม่ก็จะต้องรู้เอง"

"โธ่ ! อัน....." พลอยออกอุทานด้วยน้ำเสียงที่แหบแห้ง รู้สึกว่าในคอนั้นแห้งผาก และรู้สึกเย็นเฉียบตามเนื้อตัว เป็นอันว่าตาอันและตาอัน เวลานี้ถูกการเมืองเข้ามาแบ่งแยกให้อยู่คนละฝ่าย เพียงแต่ความคิดเห็นขัดกันถึงต้องทะเลาะวิวาทกัน พลอยก็เห็นรุนแรงอยู่แล้ว คราวนี้ต่างฝ่ายต่างกำลังจะเข้ารบราฆ่าฟันกัน ทำอันตรายกัน พลอยรู้สึกว่าตนได้ใช้ชีวิตมานานเกินไปเสียแล้ว จนได้เห็นสิ่งที่ไม่เคยได้นึกได้ฝันว่าจะเห็น คือลูกของตนต้องรบกันเอง โดยที่ตนไม่อยู่ในฐานะที่จะห้ามปราม หรือเข้าไปเกี่ยวข้องได้เลย เสียงตาอันพูดว่า

"ผมก็รู้ว่าคุณแม่รักพี่อื่นมาก แต่ก็ทำอะไรได้ เขาก็โตแล้วมีความคิดของตัวเอง เมื่อเขาเห็นผิดเป็นชอบ คุณแม่ก็ควรจะต้องตัดใจเสียให้ขาด กรรมของใครก็ต้องตกแก่คนนั้น เราไปทำอะไรได้"

ตาอื่นพูดเท่านั้นแล้วก็ลุกเดินเบาๆ หายไป อีกสักครู่ พลอยก็ได้ยินเสียงรถยนต์แล่นออกจากบ้าน ตาอื่นคงจะกลับไปทำงานหรือออกไปข้างนอก พลอยยังนั่งอยู่กับที่อีกนาน ใจนั้นก็ไม่อยากจะลุกไปไหน ความตระหนกตกใจที่รู้สึกเมื่อแรกที่ได้ยินว่า จะมีการรบพุ่งฆ่าฟันกันนั้นหายไปสิ้น คงเหลือแต่ความทุกข์หนักเข้ามาแทนที่ คือความเป็นทุกข์ถึงตาอื่น และความทุกข์นั้นก็มิได้มีขอบเขตจำกัด คือมิได้ทุกข์แต่เพียงว่า ตาอื่นอาจจะต้องบาดเจ็บหรือถึงตาย แต่ทุกข์ตลอดไปจนถึงเรื่องที่ว่าตาอื่นนั้น ป่านนี้จะอยู่ที่ไหน จะนอนกลางวัน กินกลางทราวยังไร อาหารการกินเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่หลับที่นอน จะได้ใครคอยดูแล ยามมีทุกข์ร้อนหรือมีปัญหาอย่างไรเกิดขึ้น จะหันหน้าไปพูดจากับใคร ทุกอย่างนี้เป็นความทุกข์อันหนักที่สูมอยู่ในหัวอก ตาอื่นบอกอย่างไม่ไยดีว่า ตาอื่นโตแล้วย่อมรู้ผิดรู้ชอบ เมื่อตาอื่นจะเห็นผิดเป็นชอบ พลอยก็ควรจะต้องตัดใจเสียให้ขาดจากตาอื่น ไม่ควร

จะเก็บมาทุกขั้วร้อน พลอยรู้้อยู่แ่ใจว่าตาอันพูดด้วยเจตนาดี แต่ความรู้สึกและความเชื่อถือทุกอย่าง ที่มีอยู่ในตัวพลอยนั้น ขัดต่อคำพูดของตาอันทุกถ้อยคำ ในข้อแรกที่สุดพลอยยังไม่ เห็นตาอันหรือลูกคนอื่นๆ โต้พ้อที่จะตัดขาดจากตัวได้เลย ตา อันที่เคยเป็นเด็กอ้วนๆ ช่างเล่นช่างประจบน่ารักน่าเอ็นดู กับ ตาอันที่ขึงขังแข็งแรงในขณะนี้ก็เป็นคนๆ เดียวกัน ถึงจะ เปลี่ยนแปลงไปก็เป็นแต่ภายนอก แต่ก่อนเมื่อตาอันวิ่งเล่น แล้วล้มเจ็บตัว ก็จะร้องไห้วิ่งเข้ามาหา และเป็นหน้าที่ของ พลอยจะต้องปลอบโยนให้นิ่ง ถึงเดี๋ยวนี้ตาอันก็ยังคงจะวิ่งเข้า มาหาเมื่อรู้สึกเจ็บ และหน้าที่ๆ จะต้องปลอบโยนเอาใจนั้น ก็ ยังคงเป็นของพลอยอยู่ ถ้าหากจะพูดถึงความคิดเห็น เลือกลง ในสิ่งที่ผิดหรือสิ่งที่ชอบ พลอยก็ยอมรับตรงๆ ว่าใน ระยะเวลาที่ตาอันเรียกว่า "หัวต่อหัวเลี้ยว" นี้เอง พลอยรู้สึกว่ายากมากที่จะชี้ลงไปว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด เพราะพลอยเห็นอยู่ ทุกวันว่า คำพูดหรือการกระทำบางอย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือกันว่า ไม่บังควร หรือเป็นผิดหนักหนานั้น เดียวนี้ก็กลับกลายเป็นถูก เป็นดี หลักการทุกอย่างที่พลอยเคยเคารพ คุณค่าทุกอย่างที่ พลอยเคยเชื่อถือจะเปลี่ยนไป หมดยิ่งไปอย่างรวดเร็ว มี ของใหม่ซึ่งพลอยยังไม่คุ้นเคยเข้ามาแทนที่ ตาอันเองก็เคย

เตือนพลอยและคนอื่นๆ ในบ้าน ให้ระมัดระวังการกระทำ และคำพูด แสดงว่าทุกอย่างยังปราศจากความแน่นอน ก็เมื่อพลอยเองยังไม่สามารถจะชี้ขาดลงไปได้ว่า สิ่งใดผิดสิ่งใดชอบ ตาอื่นจะไปชี้ขาดลงไปได้อย่างไร ยิ่งกว่านั้นพลอยเองก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะยอมรับได้เลยว่า ตาอื่นได้กระทำผิด เพราะถ้อยคำที่เต็มไปด้วยศัพท์แสงแปลกๆ ของตาอื่นเสียอีก กลับเป็นเรื่องที่พลอยจะต้องทำความเข้าใจต่อไป ขณะนี้พลอยยอมรับได้แต่เพียงว่า ตาอื่นและตาอื่นมีความเห็นไปคนละทางไม่ตรงกัน พลอยไม่อยู่ในฐานะที่จะชี้ขาดได้เลยว่าฝ่ายไหนเป็นฝ่ายผิด ฝ่ายไหนเป็นฝ่ายถูก และพลอยก็รู้ดีว่าฐานะเช่นนี้ เป็นอุปสรรคทำให้พลอยไม่สามารถระงับข้อพิพาท ระหว่างพี่น้องสองคนนี้ได้ วันนั้นทั้งวันพลอยได้แต่นั่งปล่อยใจ ให้ลูกเคล้าอยู่กับความทุกข์ และความหวาดหวั่นแทนตาอื่น ตาอ้อคซึ่งอยู่ที่บ้านก็ได้แต่เล่าเรื่องให้ฟัง เช่นเดียวกับที่ตาอื่นได้เล่ามาแล้ว มิได้ทำให้พลอยคลายใจได้แต่อย่างใดเลย

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งตอนบ่ายๆ ตาอ้อคก็เดินช้อนยืมอยู่ในหน้า เข้ามานั่งลงข้างๆ แล้วพูดขึ้นว่า

"ถูกมีเรื่องที่จะต้องทำให้แม่กลัวใจมาบอกเสียอีกแล้ว"

พลอยใจหายวาบลงทันทีเมื่อได้ยืมตาอ้อดพูด ทุกอย่างในระหว่างนี้ คุณจะมาช่วยเพิ่มความทุกข์ของพลอย ให้นักยิ่งขึ้นทั้งนั้น

"คราวนี้เรื่องเกี่ยวกับคุณลุงหลวง" ตาอ้อดพูดต่อ

"หลวงไหน หลวงโอสถหรือ เป็นอะไรไป" พลอยถาม

"เปล่า คุณลุงหลวงอีกคนหนึ่ง คุณลุงเพิ่มนั่นแหละ" ตาอ้อดตอบ และดูเหมือนแทบจะซ่อนยิ้มไว้ไม่ไหว

"ทำไมกันอ้อด" พลอยถามสวนคว้นขึ้นมาทันที

"ถูกไปลิสจับไปเมื่อเช้านี้ เวลานี้ขังไว้ที่โรงพัก ทางบ้านเขาให้คนมาบอก อ้อดรีบไปเยี่ยมแต่ไม่ได้พบ เขาไม่ยอมให้เข้าไปหากัน"

"ตายแล้ว" พลอยร้องขึ้น "คุณหลวงไปทำอะไรมาบอกแม่เร็ว"

"อ้อดไม่แน่ใจนัก" ตาอ้อดว่า "แต่ทางบ้านคุณลุงเขาเล่าให้ฟังว่า เมื่อตอนเช้าตอนที่เครื่องบินฝ่ายทหารหัวเมืองบินผ่านเข้ามา คุณลุงก็เต็นออกไปยืนอยู่ริมถนน แหงนหน้า

มองดูฟ้าแล้วร้องว่า 'คราวนี้เสร็จละโว้ย' เท่านั้นเองตอนสาย
หน่อยเขาก็มาจับเอาตัวไป" พุดจบแล้วตาอ้อดก็หัวเราะ

"อ้อดนี่ก็พุดเห็นเป็นเล่นไปหมด !" พลอยหันไปดู
"เรื่องคอขาดบาดตายยังมานั่งทำหน้าที่เป็นอยู่ได้ พวกพี่น้องวงศ์
ตระกูลของแม่ ไม่เคยเข้าคุกเข้าตารางเลย ป่านนี้ยายของอ้อด
รู้เข้าก็พิลึก โธ่ ! กรรมเวรแท้ๆ ทีเดียว จะทำอย่างไรกันดี"

ตาอ้อดเอามือลูบเขาพลอยแล้วพุดว่า

"ขอโทษเถิดแม่ อ้อดอดหัวเราะไม่ได้จริงๆ เพราะ
คุณลุงชอบเล่นการเมืองเหลือเกิน ใครว่าก็ไม่ฟัง...แต่แม่อย่า
วิตกไปเลย เข้าคุกเข้าตารางสมัยนี้มีสองอย่าง คนที่เข้าคุก
เพราะลักขโมย หรือ โกงเขาเท่านั้นหรือที่เสียชื่อ คนที่เข้า
คุกเพราะการเมืองนั้นเขาไม่ถือกันหรือ เป็นเกียรติยศด้วยซ้ำ
ไป คุณลุงอาจจะชอบก็ได้ ออกมาแล้วถ้าไม่เจ็ด ก็จะมีเรื่อง
คุยกันอีกแยะ"

ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พลอยได้รับความรู้ใหม่ว่า การติด
คุกที่ถือว่าเป็นเกียรติเป็นสิริมงคลแก่ตนนั้นก็ยังมี

"แม่กลุ่มใจเต็มทีแล้วอ้อด" พลอยพุดขึ้น "เรื่อง
การเมืองอะไรของอ้อดนี่ คุณจะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเราไปเสียทุก
อย่าง คุณหลวงแกก็คงไม่ได้ตั้งใจอะไร นี่ก็จะพุดอะไรก็พุด

ออกไป ใครก็ช่างใจดำ มาถือสาหาเรื่องจับเอาตัวไปขัง แล้วนี้
ทางลูกเมียเขาทำอย่างไรกัน"

"ก็เห็นนั่งร้องไห้จู้มูกโป่งกันไป" ตาอ้อตอบ "จะ
ไปเยี่ยมเขื่อนเขาก็ไม่ให้พบกัน ได้แต่ส่งข่าวเข้าไปให้ ถึง
หรือไม่ถึงก็ไม่รู้"

"จะทำอย่างไรกันดี อ้อด จะทำอย่างไรกันดี" พลอย
พูดอย่างหมดปัญญาจริงๆ

"แม่ลองพูดกับพี่อื่นเขาดูเห็นจะดี เพราะพี่อื่นเขา
รู้จักคนที่มีอำนาจวาสนามาก บางที่เขาพอจะช่วยพูดจา ผ่อน
หนักให้เป็นเบาได้"

เย็นวันนั้นเองพลอยก็พูดกับตาอื่นเรื่องพ่อเพิ่ม แทนที่
ตาอื่นจะแสดงความตระหนกตกใจ หรือเสียใจในเคราะห์
กรรมของญาติของตน ตาอื่นกลับพูดว่า

"ก็ผมเตือนคุณลุงแล้วไม่รู้จักก็หน ำให้ระวังปาก
ระวังคอ คุณลุงก็ไม่ฟังสักที เขาจับไปเสียดีก็เหมือนกัน
ต่อไปจะได้รู้จักระวังตัวเสียบ้าง"

พลอยเกือบไม่เชื่อว่าคำพูดอันปราศจากเยื่อใยนั้น จะ
ออกมาจากปากลูกของตน ได้แต่ตอบตาอื่นไปว่า

"โธ่ ! อั้น... พี่ชายแท้ๆ ของแม่มีคนเดียว ถึงจะ
อย่างไรแม่ก็ทิ้งกันไม่ได้ ถ้าอั้นไม่ช่วยก็บอกมาเถิดว่า ใคร
เป็นเจ้าของเรื่องนี้ แม่จะไปหาเขาไปกราบไหว้พุดจากับเขา
เอง ยังดีกว่าที่จะนั่งอยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไรเลย"

ตาอั้นเหลียวมาคุดหน้าพลอยแล้วก็พุดว่า

"คุณแม่อย่าวิตกไปให้มากเลยครั้น ทำใจเย็นๆ ไว้
หน่อย ระหว่างนี้ยังไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ทำอะไรไม่ได้ทั้งนั้น
ผมจะคุดให้เองเรื่องคุณลุง คงจะไม่มีอะไรมากนัก พอ
ช่วยเหลือกันได้"

ระหว่างนั้นพลอยก็ได้แต่ฟังวิทยุของตาอ้อด ถึงข่าว
คราวที่รบพุ่งกัน และใจนั้นก็ให้นึกเป็นห่วงตาอั้นอยู่
ตลอดเวลา เกรงว่าจะเป็นอันตรายไป และพลอยก็ไม่มีทางที่
จะรู้ได้เลยว่า ตาอั้นจะเป็นอย่างไรบ้าง ข่าวคราวและเรื่องราว
ต่างๆ ที่ได้ยินในขณะนั้น มิได้ทำความสว่างให้แก่พลอยเลย
แม้แต่น้อย ทั้งสองฝ่ายที่กำลังรบพุ่งประหัตประหารกันอยู่
นั้น ต่างก็อ้างเอาความจงรักภักดีที่มีต่อพระเจ้าอยู่หัว เป็นมูล
ฐานแห่งการกระทำของตน ต่างฝ่ายต่างเรียกกันเองว่าเป็น
ศัตรูต่อบ้านเมือง ทำให้พลอยยิ่งกระวนกระวาย มิรู้ที่จะฟัง
ความข้างไหนถูก ระหว่างนั้นช้อยก็มาส่งข่าวว่า พระ

เจ้าอยู่หัวเสด็จออกไปประทับที่สงขลา และเจ้านายทั้ง
ข้างหน้าข้างใน เสด็จออกไปประทับที่นั่นด้วยกระบวนรถไฟ
พิเศษ ยิ่งทำให้พลอยรู้สึกวุ่นวายใจหนักขึ้นไปอีก

หกวันต่อมาพ่อเพิ่มก็มาหาที่บ้าน พ่อเห็นหน้าพ่อเพิ่ม
พลอยก็เห็นว่าพอมไปและเหลืองไป จะเป็นเพราะอุปาทาน
หรืออะไรก็สุดที่จะเดา พลอยรีบร้องทักออกไปว่า

"คุณหลวง ! แหม ! นั่นคือใจจริง ! เป็นห่วงคุณหลวง
เหลือเกินจริงๆ !"

"ไม่เป็นไร แม่พลอย ไม่เป็นไร !" พ่อเพิ่มว่า "เป็น
คราวเคราะห์ของนั่นเอง นิดหน่อยเท่านั้น พูดห้าคำ... 'คราวนี้
เสร็จละ โว้ย' โคนขังไปห้าวัน เวลาเขาจะจับเขาก็จับไปเฉยๆ
บทจะปล่อยเขาก็ปล่อยมาเฉยๆ ไม่เห็นมีอะไร"

"อย่าไปพูดถึงมันอีกเลยคุณหลวง" พลอยพูด "นี่กว่า
สิ้นเคราะห์ไปที ต่อไปนี่ก็ควรระวังเนื้อระวังตัวเสียบ้าง"

"นี่แม่พลอยนี่กว่าฉันจะกลัวอย่างนั้นหรือ" พ่อเพิ่ม
ถามยิ้มๆ "ไม่มีเสียละ ฉันอยู่มาจนอายุเพียงนี้แล้ว เคยเห็น
อะไรมาแล้วมาก ดีกว่าคนเดี๋ยวนี้หลายคน ชูระอะไรฉัน
จะต้องไปกลัวใคร ใครอยากจับฉันไปขัง ก็ได้แต่เอาตัวฉัน
ไปเก็บไว้ ใจนั้นเปลี่ยนกันไม่ได้ ฉันเคยเป็นอย่างไรก็คง

เป็นอยู่อย่างนั้น อย่าว่าแต่จะจ้งจันห้าวันเลย ถึงห้าปีฉันก็ไม่
เปลี่ยน เอฉันไปฆ่าเสียให้ตายเมื่อไรนั่นแหละ บางทีจะหมด
เรื่องบ้าง"

"คุณลุงนี่เก่งขึ้นแยะทีเดียว" ตาอ้อคซึ่งแอบออกมา
นั่งอยู่ใกล้ๆ เมื่อรู้ว่าพ่อเพิ่มมาพูดขึ้น

"ไม่เก่งอะไรหรอกพ่ออ้อค" พ่อเพิ่มตอบ "ชั่วแต่ว่า
ไม่ยอมให้ใครมาชู้เล่นง่ายๆ เท่านั้นเอง"

ตั้งแต่พ่อเพิ่มออกจากที่คุมขัง พลอยก็รู้ได้ทันทีว่าพ่อ
เพิ่มยังห่างเหินกับตาอ้อคไปไกลกว่าแต่ก่อน ถึงแม้ว่าตาอ้อคจะ
ได้แสดงความเคารพเช่นเคย พ่อเพิ่มก็ทำเฉยเมยมันดั่ง ไม่พูด
ไม่จาด้วยโดยดี ตาอ้อคถามคำหนึ่งพ่อเพิ่มก็ตอบคำหนึ่ง
เหมือนกับจะแสดงให้ตาอ้อครู้ว่าไม่ยินดีจะพูดจาด้วย ทำให้ตา
อ้อคต้องเก้อไปหลายครั้ง จนในที่สุดเวลาพ่อเพิ่มมาที่บ้าน ตา
อ้อคก็มักจะหลีกเลี่ยงไปเสียอีกทางหนึ่ง คนที่ยังพูดจาสนิท
สนมกันเป็นปกติก็คือตาอ้อค

ในเวลาไม่ช้าข่าวเรื่องการยุ่งยากที่เกิดขึ้นนั้น ก็ปรากฏ
ว่าฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้มีชัย ฝ่ายทหารหัวเมืองซึ่งขณะนี้เรียกกัน
ทั่วไปว่า "ฝ่ายกบฏ" นั้นเริ่มถอยขึ้นไปทางเหนือ มีทหาร
รัฐบาลตามขึ้นไปติดๆ ใจของพลอยนั้นก็ได้แต่ตามตาอ้อคซึ่ง

ถอยไกลออกไปทุกที พยายามถามข่าวคราวจากตาอื่น
เสมอ เพื่อว่าตาอื่นจะรู้ว่าตาอื่นบ้าง แต่ตาอื่นก็ตอบว่าไม่รู้
บ้าง หรือมีจะนั้นก็บอกว่ายังไม่ได้ข่าวว่าตาอื่นเป็นอันตราย
อย่างไร พอลอยก็ได้แต่ภาวนาขอให้ตาอื่นรอดพ้นจากอันตราย
ต่างๆ ขณะนี้ก็รู้กันทั่วไปแล้วใครเป็นฝ่ายชนะ ใครเป็นฝ่าย
แพ้ ชีวิตของตาอื่นจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคตนั้น พลอย
ไม่กล้าพอที่จะนึกถึง ขอแต่ให้ตาอื่นได้มีชีวิตอยู่ต่อไป และ
เพียงแต่ให้ได้กลับมาเห็นหน้ากันอีก แม้แต่หนเดียวเท่านั้น ก็
คุณเหมือนจะพอแล้วสำหรับพลอย

บทที่ ๗ (หน้าที่ ๑)

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในปี ๒๔๗๖ นั้น สำหรับคนส่วนมากอาจเห็นว่าเป็นเรื่องการเมืองโดยเฉพาะ และไม่กระทบกระเทือนถึงเรื่องส่วนตัวแต่อย่างใด แต่ก็ยังมีคนส่วนน้อยอีกจำนวนหนึ่ง ที่เห็นว่ากระทบกระเทือนถึงส่วนตัวโดยแท้ เพราะบุคคลเหล่านี้มีสามีหรือบุตรหลานพี่น้อง เข้าไปเกี่ยวข้องกับพวกพัวพันอยู่ในฝ่ายที่ต้องปราศัยไป พลอยเป็นบุคคลหนึ่งที่นับเข้าอยู่ในบุคคลประเภทหลัง อันมีจำนวนน้อยนี้

ข่าวความพ่ายแพ้ของพวกที่เรียกว่ากบฏนั้น เป็นข่าวที่แน่นอนไม่มีปัญหา การถอยของทหารหัวเมือง ไปสิ้นสุดที่โคราช และในที่สุดตาอันก็นำความมาบอกกับพลอยว่า ตาอันเป็นคนหนึ่งในจำนวนนายทหาร ที่ถูกคุมขังอยู่ในฐานะจำเลยคดีกบฏคราวนี้ และจะต้องถูกส่งตัวขึ้นศาลพิเศษ เพื่อพิพากษาวางโทษต่อไป

"โธ่ ! อันไม่น่าเลย !" พลอยร้องขึ้นเมื่อได้ยินข่าวที่แน่นอนจากตาอัน น้ำตานันไหลพรากลงมา ด้วยความสงสารและห่วงใย

"ฉันต้องช่วยพี่ให้ได้.....มีหนทางอะไรบ้าง พี่น้อง
ต้องช่วยกัน อย่างที่ทั้งกันเป็นอันขาด ฉันต้องพยายามช่วยพี่ให้
ได้ทุกทาง ช่วยรับปากกับแม่ให้คลายใจได้บ้าง"

ตาฉันทรุดตัวลงนั่งแทบฟ้าเท้าของพลอย แล้วก็ถอนใจ
ใหญ่พูดว่า

"คุณแม่.....ผมเห็นใจคุณแม่เป็นที่สุด ถ้าผมรับปาก
คุณแม่ได้ ผมจะรับเดี๋ยวนี้ แต่ผมไม่สามารถจะรับปากได้
เพราะเรื่องนี้ใหญ่โตเสียเหลือเกิน ไม่ใช่เรื่องธรรมดา ผมเอง
ก็ไม่ว่างจะไปช่วยเขาได้อย่างไร....."

"ฉันยังโกรธพี่อยู่อีกหรือ ก็ฉันขอโทษพี่เขาแล้วต่อ
หน้าแม่ จะไปผูกใจเจ็บกันอยู่ทำไม ถึงอย่างไรก็เป็นพี่น้อง
กัน ขอให้เห็นแก่แม่เถิด ถ้าไม่เห็นแก่แม่ก็ขอให้เห็นแก่คุณ
พ่อบ้าง" พลอยพูดแล้วก็รู้สึกว้าวุ่นตัวเองนั้นเหมือนกับคนกำลัง
จะจมน้ำ พยายามไขว่คว้าหาสิ่งที่จะยึดเหนี่ยวไว้ แม้จะเป็น
เศษไม้เล็กๆ ที่ลอยมาตามน้ำก็ยังคงคว้าเอาไว้

ตาฉันส่ายหน้าอย่างหนักใจแล้วก็พูดว่า

"ผมไม่ได้โกรธพี่อันเลย...คือนั่นผมเคืองจริง
ยอมรับ แต่พอได้พูดล่วงเกินไปแล้ว ผมก็เสียใจ อยากจะหา
โอกาสปรับความเข้าใจกัน แต่พี่อันก็ไม่กลับมาบ้านจนเกิด

เหตุ ถึงตอนนี้ ผมไม่มีทางจะไปช่วยเขาเสียแล้ว ไม่มีจริงๆ
คุณแม่ ด้วยเหตุหลายอย่าง อย่างแรกเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก
นอกเหนืออำนาจใครๆ ที่จะไปช่วยเหลือใครได้ เพราะกบฏ
จราชถึงรบราฆ่าฟันกันนั้นเป็นเรื่องใหญ่จริงๆ คุณแม่ก็คง
จะรู้ อีกอย่างหนึ่งบ้านเมืองเราเวลานี้ มีแต่ระแวงระไวกันไป
หมด พี่อื่นไปเข้าข้างฝ่ายกบฏ..... ลุงเพิ่มถูกจับ ผมเองก็เลย
ถูกมองไปด้วย ถ้าผมไปเที่ยววิ่งเต้นช่วยพี่อื่น ผมก็อาจพลอย
เสียไปด้วยอย่างง่ายดายที่สุด แต่ถึงผมจะเสียก็ช่างเถิดไม่
เป็นไร ถ้าหากจะต้องเสียเพราะพี่น้อง ผมก็จะยอม แต่ข้อ
สำคัญที่สุดนั้น ผมรู้จักพี่อื่นเขาดี เคยกินเคยนอนอยู่ใกล้ชิด
กันมาแต่เด็กเริ่มจำความได้ พี่อื่นเขาเป็นคนใจแข็งไม่ยอม
ใครง่ายๆ เรื่องที่เกิดขึ้นคราวนี้ ผมเชื่อว่าพี่อื่นเขาเห็นตัวเขา
ว่าเป็นฝ่ายถูก และเขาก็ไม่ได้ทำคนเดียว มีพวกพ้องเพื่อนฝูง
ที่เขาร่วมใจร่วมตายกันมาก สมมุติว่าถ้าจะมีใครไปช่วยพี่อื่น
ได้ ผมก็แน่ใจว่าพี่อื่นเขาคงไม่ยอม เมื่อเรื่องมาถึงเพียงนี้แล้ว
พี่อื่นเขาคงไม่ปลื้มเอาตัวรอด แต่เขาคงจะยอมติดคุกติด
ตารางกับพวกพ้องเขามากกว่า คุณแม่คิดดูให้ดีๆ เถิด พี่อื่น
หรือเขาจะยอมให้ใครเข้าไปช่วย"

พลอยต้องยอมจำนนต่อเหตุผลที่ตาอั้นยกขึ้นมาอ้าง เพราะพลอยรู้อยู่แก่ใจว่าตั้งแต่เล็กๆ มาแล้ว ตาอั้นไม่เคยซัดความผิดไปให้แก่คนอื่นหรือสิ่งอื่น และไม่เคยปฏิเสธความคิดของตนเลย ตาอั้นจะยอมรับผิดรับโทษเสมอ และบางครั้งก็ยอมรับโทษแทนน้องๆ เสียด้วยซ้ำไป พลอยนั่งนิ่งอยู่ครู่หนึ่ง แล้วถามขึ้นว่า

"อั้นรู้ไหมว่าเขาขังอั้นไว้ที่ไหน"

"เวลานี้ผมยังไม่รู้ เพราะเขาแยกขังกันหลายที่... คุณแม่จะทำไม"

"แม่อยากไปเยี่ยม"

"อย่าเพิ่งเลยครับคุณแม่" ตาอั้นรีบตอบสวนคว้นขึ้นมาทันที "ผมขอเถิดคุณแม่อย่าเพิ่งไปเลย เวลานี้เขาคอยมองอยู่ทั่วไปหมดว่า ใครจะทำอะไร"

"แม้แต่แม่ลูกกันก็ไปเยี่ยมกันไม่ได้แล้วหรือ" พลอยถามอย่างน้อยใจ "อั้นช่วยบอกแม่ที่เถิดว่า บ้านเมืองเราเป็นอะไรไป"

"ได้นะคงได้หอรอกคุณแม่" ตาอั้นตอบ "แต่คุณแม่ไม่ได้มีลูกแต่พี่อั้นคนเดียว ผมอยากให้คุณแม่คิดถึงลูกคนอื่นๆ บ้าง"

"ถึงจะเป็นอันเวลามีทุกข์ แม่ก็ต้องไปหาทั้งนั้น"
พลอยตอบด้วยสำเนียงที่แน่ใจ "อันไปสืบมาให้แม่ว่าอันอยู่ที่
ไหน แม่จะไปเยี่ยม"

"ถ้าเพื่อเขาไม่ยอม" ตาอันพูดอย่างไม่แน่ใจนัก

"ถ้าจะถึงอย่างนั้นก็ให้รู้กันไป เอาไว้พูดกันทีหลัง"

พลอยตอบ

ระหว่างที่พูดกันอยู่นั้น ตาอ้อคค่อยๆ ย่องเข้ามาในห้อง
ตาอันเห็นน้องชายก็พยักหน้า ให้เข้ามานั่งเป็นเพื่อนแม่ ฝ่าย
ตนเองนั้นก็ลุกออกไปข้างนอก

"อ้อคลูแม่" พลอยปรารภขึ้น "ทุกวันนี้แม่รู้สึก
เหมือนฟ้าพังทลายลงมาทับ รู้สึกเหมือนกับว่ากำลังฝันร้ายอยู่
ไม่รู้จะทำอย่างไรจริงๆ"

"ลองหยิกตัวเองดูซิแม่ เพื่อจะตื่นบ้าง" ตาอ้อคตอบ

"ถ้าตื่นได้จริงๆ แม่จะดีใจที่สุด" พลอยพูดแล้วก็
ถอนใจใหญ่

"แม่จำแม่" ตาอ้อคกระซิบเบาๆ "ลูกมีอะไรจะให้แม่
ดู แต่แม่ต้องสัญญากับลูกก่อนว่าจะทำใจให้แข็งไว้ อย่างที่
อันนอย่าร้องไห้ เพราะลูกไม่สบายที่สุดเวลาเห็นแม่ร้องไห้"

พลอยยกมือลูมหัวตาอ้อคอย่างปรานี พรางพูดว่า

"ดูเอาเถิด เด็กนี่้ออดเห็นแม่เป็นเด็กไปเสียแล้ว ต้องคอยห้ามไม่ให้ขี้้ออนไม่ให้ร้องไห้ แล้วก็มิขนมมิขงเล่น มาล่อ อ้อคมีอะไรจะให้แม่" พลอยอดสนใจไม่ได้ นึกว่าตาอ้อคคงมีของแปลกๆ มาอวดตามเคย เพราะทุกครั้งที่ตาอ้อคไปเที่ยวเจออะไรที่แปลกที่ใหม่ ก็มักจะจะซ้อมาฝากแม่ทุกครั้ง

"แม่ต้องสัญญากับลูกก่อน" ตาอ้อคพูดกับพลอยเชิงปลอบครึ่งคาคคั้น เหมือนกับพูดกับเด็กๆ

"เอาละ แม่ยอมสัญญาให้ มีอะไรจะมาให้ลูกก็เอามาเสียอย่ารำไร" พลอยรับคำ

ตาอ้อคล้วงกระเป๋าสื่อหีบกระดาษแผ่นเล็กๆ มีรอยยับ และมีรอบเปื้อนเปรอะหลายแห่ง ส่งให้พลอยแผ่นหนึ่ง พลอยรับมาคล้อออกคูกี้ใจหายวาบ เพราะในนั้นมีข้อความที่เขียนไว้ด้วยลายมือตาอ้อคว่า

"ในสนาม

กราบเท้าแม่ที่รักของลูกคนเดียว

ลูกต้องประทานโทษ ที่ลูกได้ทำให้แม่ต้องเดือดร้อน เป็นห่วงเป็นใย โดยมีได้ปรึกษาหารือก่อนเลย หนังสือฉบับนี้ ลูกนั่งเขียนในทุ่งนาบางเขน ทุ่งนาของเมืองไทยที่มีคนไทย

เป็นเจ้าของ แต่บัดนี้กำลังกลายเป็นสนามรบระหว่างคนไทย
กับคนไทยด้วยกัน

เรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้น ลูกไม่รู้จะอธิบายให้แม่ฟัง
อย่างไรลูก และกว่าจะได้รับจดหมายฉบับนี้ แม่ก็คงจะทราบ
เรื่องราวอยู่บ้างแล้ว ลูกอยากจะบอกให้แม่ของลูกรู้ว่าที่ลูกทำ
ไปคราวนี้ ลูกทำไปด้วยความสุจริตใจ ด้วยความเชื่อถือโดย
บริสุทธิ์ใจว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ลูกไม่ได้ทำไปเพื่อหวัง
อำนาจวาสนา หรือเพื่อที่จะให้ตัวเองเป็นใหญ่เป็นโตเลย แต่
ตั้งแต่ลูกจำความได้มา ลูกก็เคยแต่ได้รับคำสั่งสอนอบรมให้
ซื่อสัตย์ กตัญญูต่อพระเจ้าอยู่หัว คุณพ่อคุณแม่ซึ่งเป็นที่รักนับ
ถือของลูก ยิ่งกว่าอะไรทั้งหมดก็ได้สอนมาอย่างนั้น ครูบา
อาจารย์ทุกคนที่ได้สอนต่อเติมจากนั้น ทำให้ลูกมีความ
จงรักภักดี มีความกตัญญูมากขึ้นไปอีก ลูกเข้ามาเป็นทหาร
ด้วยความสมัครใจของลูกเอง คุณพ่อคุณแม่ไม่เคยบังคับเลย
ได้แต่ตามใจ เมื่อเป็นทหารก็รู้สึกอยู่ว่า ตนมีหน้าที่รักษา
แผ่นดิน รักษาพระบรมเดชานุภาพ เมื่อจำเป็นต้องถวายชีวิต
เป็นราชพลี ลูกได้ร่วมทำการกับเขาทั้งนี้ด้วยความรู้สึก ด้วย
ความเชื่อถือเหล่านี้เป็นที่ตั้ง มิได้มีความหวังความปรารถนา
อย่างอื่นผ่านเข้ามาในหัวใจเลย ขณะนี้เป็นเวลาที่คนอื่นเขา

จะต้องประณาม จะต้องกล่าวร้ายลูกและคนที่อยู่ทางฝ่ายลูก แต่ลูกก็รู้อยู่เสมอว่าแม่คงจะเข้าใจและเห็นใจ และถ้าคุณพ่อมีทางใดที่จะรู้ได้ คุณพ่อก็คงจะพอใจ เวลานี้ลูกยึดถือเอาแต่ความซื่อสัตย์กตัญญูต่อแผ่นดิน และความรักที่ลูกมีต่อแม่ ทูนหัวของลูกเป็นเครื่องคุ้มครองตัว ลูกสวดมนต์ภาวนาและคิดถึงคุณพ่อคุณแม่อยู่เสมอ เพราะในยามนี้เป็นยามที่ลูกคิดถึงแม่มากที่สุด

แม่ทูนหัวของลูก ขออย่าให้แม่นึกแม่แต่น้อยว่าลูกชอบทำสิ่งที่ลูกกำลังทำอยู่ ลูกไม่อยากเห็นคนไทยรบกันเองเลย และเมื่อแรกก็คิดไปไม่ถึง หรือไม่ได้นึกว่าเรื่องราวจะรุนแรงถึงเพียงนี้ ลูกป้อนทุกลูกที่ยังออกไปทั้งสองมือนั้น ดูเหมือนจะถูกลูกที่หมายทุกครั้งไป ที่หมายนั้นก็คือหัวใจของลูกเอง ทุกครั้งที่ลูกยิงปืนด้วยตนเองหรือสั่งให้ทหารยิง น้ำตาของลูกจะไหลออกมาโดยไม่รู้ตัว ความรู้สึกเหมือนกับลูกกำลังทำบาปอย่างหนัก ต้องฆ่าพี่น้อง บางครั้งลูกแทบจะทนไม่ได้ อยากจะวิ่งหนีหลบหนีไปเสีย แต่ลูกก็ไม่อาจทำได้ เพราะไม่สามารถทิ้งทหารที่อยู่ได้บังคับบัญชา และไม่สามารถเสียความสัตย์ที่มีต่อเพื่อนร่วมตายทุกคน ลูกมองไปข้างหน้า นอกแนวของตน เห็นคนวิ่งขวักไขว่ และรู้ว่านี่เป็นทหาร

ฝ่ายรัฐบาล แต่ลูกก็ต้องใจหายเมื่อคิดได้ว่าคนเหล่านั้น เมื่อ
เร็วๆ นี้เองเป็นเพื่อนร่วมตายของลูกทุกคน เพราะเป็นทหาร
ในกองทัพเดียวกัน เป็นข้าพระเจ้าอยู่หัวองค์เดียวกัน ลูกอาจ
อยู่ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชา คอยดูแลทุกข์สุขของนายสิบ
พลทหารเหล่านั้นก็ได้ และนายทหารฝ่ายข้างโน้นหลายคน ก็
เคยเป็นเพื่อนร่วมกินร่วมนอนร่วมโรงเรียนกันมา บางคนก็
เคยเป็นผู้บังคับบัญชา หรือเคยเป็นครูถ่ายทอดวิชาความรู้ให้
ลูกไม่เคยมีเรื่องส่วนตัวโกรธเคืองกับเขาเหล่านั้นเลย มีแต่
ความรักความห่วงใยความหวังดี แต่แม่ทูนหัวของลูก ขณะที่
ลูกกำลังนั่งเขียนหนังสือนี้เอง เราต่างคนต่างกำลังยิงกันฆ่า
กัน ความเศร้าใจของลูกนั้นสุดที่จะพรรณนา ลูกต้องเขียน
หนังสือถึงแม่ เพราะเวลานี้เป็นเวลา que ลูกอยากอยู่ใกล้แม่ที่สุด
เพราะแม่คนเดียวที่สามารถปลอบลูก ให้คลายทุกข์ได้ แม่คน
เดียวเป็นคนที่อาจอธิบายให้ลูกเข้าใจเหตุผลต่างๆ ได้ ลูก
อยากนั่งแทบฝ่าเท้าแม่ เอาหัวชนบนตักแม่ อยากรู้ลึกว่ามือ
ของแม่ ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรักความเมตตา นั้นกำลังลูบ
หัวลูก

การข้างหน้าจะเป็นอย่างไรต่อไปลูกเองก็ไม่อาจ
คาดคะเนได้ ถ้าลูกเป็นอันตรายลงไป ลูกอยากให้แม่ได้รู้ไว้

ว่า ความคิดสุดท้ายของลูกจะจดจ่ออยู่ที่ตัวแม่ แต่ถ้าหากว่า
ลูกไม่ตาย ลูกจะต้องหาทางมาราบเท้าแม่ ขอประทานโทษ
ที่ทำให้ต้องวิตกกังวลห่วงใย

จากลูก

อัน"

พลอยอ่านจบแล้วก็วางกระดาษลงอย่างหมดแรง ตานั้น
เหม่อมองไปไกล ปากถามตาอ้อดเบาๆ ว่า

"อ้อดไปได้มาจากไหน"

"ชวานาคนหนึ่งแกลเอามาให้ แกว่านายทหารหนุ่มๆ
ให้เงินแกลไว้ แล้วสั่งให้เอามาให้ๆ ได้ก่อนที่ฝ่ายกบฏ...

ก่อนที่ฝ่ายโน้นจะถอย แต่แกม้วหนีเขารบกันเสีย เพิ่งจะอามา
ให้ได้เมื่อเช้านี้เอง" ตาอ้อดตอบ

พลอยได้แต่นั่งนิ่งถอนใจใหญ่ ความรักความสงสารตา
อันนั้น มีมากมายสุดที่จะประมาณ ตาอันเอ๋ยตาอัน พลอยนึก
ในใจ เกิดมาก็มิใช่ลูกแม่ เชื้อสายของอันทางแม่แท้ๆ จะมา
จากไหนแม่ก็ยังไม่รู้ แต่คำพูดของอันแต่ละคำ ช่างตรงใจแม่
เสียจริงๆ ราวกับว่าอันเกิดมาจากท้องแม่ เป็นก้อนเลือดในอก
แม่แท้ๆ ลูกของแม่เสียอีก บางครั้งดูเขาห่างไกลนัก จะพูดจา
อย่างไรแม่ก็ไม่เข้าใจ ตาอันลูกของแม่กลับพูดให้แม่เข้าใจได้

ดีกว่าคนอื่น พลอยก็มลงจดหมายที่อยู่ในมือ แล้วก็ใจหาย
นึกปลงอยู่ในใจ ตาอันเป็นคนมีนิสัยเรียบร้อย จะเขียน
หนังสือถึงแม่ครั้งใด ก็พยายามเขียนให้กระจ่างอ่านง่าย ไม่
เคยมีรอยขีดรอยลบ แต่คราวนี้ตาอันเขียนหนังสือหวัดกว่าที่
เคย มีรอยขีดฆ่าออกก็เป็นหลายแห่ง ตัวหนังสือบางตัวก็มี
รอยน้ำอะไรหยดลงไปถูก จนเลอะเลือนไป บางที่ตาอันจะ
เขียนอยู่ในสนามรบขณะที่ฝนตกพริ้ว หรือบางที่... พลอยไม่
อยากจะนึกถึงเลย เพราะเกรงว่าจะกลืนน้ำตาไว้ไม่อยู่
บางที่อันลูกแม่จะเขียนหนังสือนี้ไปร้องไห้ไป และรอยเลอะ
เลือนที่เห็นอยู่นั้น จะเป็นรอยน้ำตาของลูก

"เดี๋ยวก่อนแม่" ตาอันอดกระซิบอยู่ใกล้ๆ ตัว "อย่าลืม
ว่าแม่สัญญาไว้ว่าจะไม่ร้องไห้ จดหมายพี่อันยังมีอีกฉบับ
หนึ่ง"

"ยังมีอีกหรืออดให้แม่ดูเร็ว โครเอามา"

"ฉบับนี้คุณลุงเพิ่มเอามาให้ ลูกถามว่าได้มาอย่างไร
ก็ไม่บอก ทำท่าขี้มๆ เชื่องๆ แล้วพูดว่า 'เชื่อฝีมือลุงเถอะน่า
พ่ออด' จดหมายนั้นอยู่นี่" ตาอันพูดพลางยื่นจดหมายอีก
ฉบับหนึ่งให้

พลอยรีบรับจดหมายอีกฉบับหนึ่งออกมาอ่าน ด้วยมือที่
สั่นระรัว จดหมายฉบับนี้ค่อนข้างชั่วหน่อย เพราะตาอันเขียน
ด้วยลายมือเป็นปกติ แสดงว่ามีเวลามากไม่รีบร้อน จดหมาย
นั้นมีข้อความว่า

"กราบเท้าคุณแม่ที่รักของคุณ

ลูกได้เข้ามาบอตัวให้แก่ฝ่ายรัฐบาลเขาแล้ว เวลานี้ลูก
ต้องถูกคุมขังในฐานเป็นผู้ต้องหาคดีกบฏ ลูกจำใจต้องเขียน
จดหมายนี้มาถึงแม่ ถึงแม้ว่าจะเสี่ยงบ้าง ก็เพื่อจะบอกให้แม่รู้
ว่าระหว่างนี้ลูกสบายดีไม่เจ็บไข้ และไม่เดือดร้อนขาดแคลน
อะไรทั้งสิ้น แม่รู้แล้วขออย่าได้วิตกห่วงใยลูกจนเกินกว่าเหตุ

ลูกรู้ดีว่าเมื่อแม่ทราบว่าลูกมาอยู่ในกรุงเทพฯ แม่ก็คง
จะต้องคืนรนที่จะมาเยี่ยมลูก จึงใคร่ขอร้องอย่าให้แม่พยายาม
มาเยี่ยมลูกเลย เพราะลูกเข้าใจเอาเองว่าคนที่จะไปมาหาสู่
ติดต่อกับพวกลูกในขณะนี้ จะต้องถูกเจ้าหน้าที่เขาจ้องมอง
ไปทางที่ไม่ดี จะเกิดสงสัยกินใจกันไปเปล่าๆ ลูกพลาดพลั้ง
ลงไปแล้ว ก็ขอให้ลูกได้รับเคราะห์กรรมไปแต่คนเดียว ลูก
ไม่ขอให้แม่ต้องมาลำบากด้วย ถ้าลำพังแต่เพียงตัวแม่คน
เดียวก็คงไม่สู้กระไรนัก เพราะเป็นแม่ลูกกัน แต่แม่ต้องไม่ลืม
ว่ายังมีน้องอีกสองคน ซึ่งกำลังแข็งแรงอยู่ในวัยทำงานให้

เจริญต่อไป อันไม่อยากจะพาให้เขาต้องเสียไปด้วย เพราะถูกระวางสงสัย ขอให้แม่วางใจได้ว่าลูกมิได้เคียดแค้นอะไรจริงๆ ลูกคิดถึงแม่มาก แต่โอกาสที่ลูกจะได้กราบเท้าคุณแม่ คงจะยังมีอีกสักครั้งในเวลาข้างหน้า

กราบฝ่าเท้าแม่ด้วยความรักและเคารพยิ่ง
อัน

ป.ล. ขออย่าให้แม่พยายามมาเยี่ยมลูกเป็นอันขาด เวลานี้ลูกกำลังใจแข็งให้สมกับที่เป็นทหาร เมื่อพลาดพลั้งแล้ว ก็ต้องยอมรับโทษต่างๆ ด้วยใจเย็น แต่ลูกก็ไม่แน่วใจนัก ถ้าหากลูกเห็นหน้าแม่ ลูกอาจกลายเป็นเด็กขี้แยไปได้ทันที จึงอยาก
ให้แม่อดใจรอไปก่อน

อัน"

พลอยวางจดหมายอีกฉบับหนึ่งลงซ้อนกับฉบับแรกบน
ตัก ตาอันพูดไว้ไม่มีผิด ตาอันเป็นคนใจแข็งนัก เมื่อผิดไป
แล้วก็ยอมรับผิดอย่างซื่อตรง และพยายามปกป้องมิให้
ความผิดของตนนั้น เป็นเหตุเกี่ยวโยงไปให้คนอื่นต้องลำบาก
จะหาใจใครเหมือนตาอันก็ดูเหมือนจะหายาก แต่ตาอันใจ
แข็งจริงอย่างที่ตาอันพูด และข้อความที่เขียนมาในตอนแรก

ของจดหมาย จริงหรือ พลอยไตร่ตรองอยู่ในใจ ในตอนท้าย
คือในปัจฉิมลิขิต ตาอันก็บอกมาตรงเสียยิ่งกว่าตรงว่า ตาอันก็
ยังเป็นตาอันคนเก่าเหมือนกับเมื่อยังเด็กๆ มีทุกข์หรือเจ็บตัว
มา ก็ร้องไห้อยากให้แม่ปลอบประโลมให้นิ่ง พลอยคิดไม่ตก
ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี หันไปถามตาอ้อว่า

"อ้อ อ้อรู้บ้างไหมว่าเขาจะอย่างไรกับพี่อัน
ต่อไป"

"ก็ได้ยินว่าเขาจะส่งขึ้นศาลทั้งหมด" ตาอ้อตอบ

"แล้วยังไง"

"ขึ้นศาลแล้วก็ว่าความ แล้วก็พิพากษาโทษ" ตาอ้อ
ตอบเรื่อยๆ

"อ้อว่าพี่อันจะหลุดไหม" พลอยถามด้วยความหวัง
สิ้นสุดท้าย

"เห็นจะยากหรอกแม่" ตาอ้อพูดอย่างหนักใจ "พี่
อันก็ยกทัพมารบกับเขาจริงๆ"

"แม่เคยได้ยินว่า ใครเป็นกบฏแล้วต้องถูกประหาร
ชีวิต" พลอยพูดลอยๆ เหมือนกับนึกคังๆ

"เห็นจะไม่ถึงเพียงนั้นหรอกแม่" ตาอ้อรีบตอบ
เร็วๆ "เรื่องที่เกิดคราวนี้มีคนเกี่ยวข้องมากเหลือเกิน ใครจะ

ไปฆ่าคนมากๆ อย่างนั้นได้ แล้วพี่อื่นก็ไม่ใช่คนสำคัญ เป็น
เพียงคนหนึ่งในคนหมู่มาก อย่างหนักก็คงโทษจำ ราวๆ สิบปี
ยี่สิบปีกระมัง"

"ถ้าติดคุกยี่สิบปีก็เท่ากับตายจากกัน แม่คงไม่ได้อยู่
จนตาอื่นออก" พลอยได้ยินเสียงตนเองพูดตอบตาอ้อ

"แม่อย่าเพิ่งหมดหวังเสียเลย" ตาอ้อพยายามพูด
ปลอบ "บางที่พี่อื่นก็จะไม่ต้องโทษถึงเพียงนั้น ถึงแม้ว่าจะถูก
ศาลพิพากษาที่ปีๆ ก็ตาม ทีหลังก็ยังลดหย่อนผ่อนโทษกัน
ได้"

"อ้อก็ดีแต่พูดเอาใจแม่" พลอยพูดขึ้น "จนบางครั้ง
แม่ฟังอ้อแล้วอะไรมันง่ายไปหมด ข้อสำคัญนั้น อยู่ที่แม่
ไม่อย่าให้ลูกของแม่ต้องติดคุกติดตะราง จะติดมากติดน้อย
ก็เท่ากัน ด้วยเหตุนี้หรือ แม่จึงกลัวใจ...กลัวใจเสียจริงๆ"

ตาอ้อแหงนขึ้นมองหน้าแม่อยู่นาน พลอยก็ได้แต่นั่ง
มองออกไปข้างหน้า ใบหน้าซีดเผือด ริมฝีปากสั่นระริก
พยายามกัดฟันกลืนน้ำตาไว้มิให้ไหลออกมา เพราะได้สัญญา
กับตาอ้อไว้แล้วว่าจะไม่ร้องไห้ ตาอ้อก็นั่งนิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้ว
ก็ยกมือเกาะหัวเข้าพูดว่า

"แม่จำ แม่อยากร้องไห้ก็ร้องเสียเถิด อ้อดไม่ว่าแล้ว
เพื่อแม่จะสบายใจขึ้นบ้าง"

คำพูดของตาอ้อดแล่นปลาทบเข้าไปในหัวใจ เป็นเครื่อง
สะกิดความรู้สึกทั้งหมดในตัวพลอย ที่สุขอยู่นั้นให้หลังไหล
ออกมา เหมือนกับปลาซึมเล็กๆ ที่สะกิดหัวฝีที่กำลังกลัด
หนองนั้นให้ทะลักออกมาได้ ความทุกข์ความหวังในตาอัน
ที่ท่วมหัวใจมานาน ประกอบกับความรักความเอ็นดู และ
ความปลาทบปลื้มใจที่มีตาอ้อดผู้เป็นลูกคอยเห็นใจ คอยเอาใจ
ตน ทำให้พลอยก้มต้งลงกอดตาอ้อดเข้าไว้ และรัดตัวตาอ้อด
เข้ามาไว้แน่น ขณะเดียวกันนั้นพลอยก็ทั้งหัวเราะและร้องไห้
หัวเราะเพราะขันในคำอนุญาตของตาอ้อดที่ให้ร้องไห้ได้
และร้องไห้เพราะความทุกข์เรื่องตาอัน ที่อ้อดอันเอาไว้นาน

บทที่ ๗ (หน้าที่ ๒)

ตั้งแต่นั้นมาพลอยก็เฝ้าสนใจฟังข่าวสาละพิเศษ โดยอ่าน
จากหนังสือพิมพ์เท่าที่มีข่าวปรากฏบ้าง ฟังคำบอกเล่าจากตา
อันบ้าง ตาอ้อดหรือพ่อเพิ่มบ้าง แต่ข่าวคราวทั้งหลายมิได้ทำ
ให้พลอยคลายใจลงได้เลย เพราะทุกข่าวที่ได้ยินได้เห็นนั้น ดู
จะชี้ไปในแนวทางเดียวกันว่า ตาอันไม่มีทางที่จะรอดพ้นจาก
โทษได้ ยังไม่แน่ใจก็แต่ว่าโทษหนักหรือโทษเบาเท่านั้น

ต่อจากนั้นมาก็มีข่าวว่า พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีจะเสด็จยุโรป พลอยมิได้สนใจในข่าวนี้น่าไรนัก เพราะเคยเสด็จอเมริกาเพื่อรักษาพระเนตรมาหนึ่งแล้ว คราวนี้ก็เข้าใจว่าคงเสด็จเพื่อรักษาพระองค์ ความจริงตลอดเวลาที่ตาอันขึ้นศาลพิเศษ พลอยก็ยังมีความหวังอันเร้นลับซ่อนอยู่ในอกเสมอ ความหวังนั้นก็คือ บางที่ตาอันและผู้ต้องหาอื่นๆ จะได้อาศัยพระบารมีในหลวงคุ้มกันตน ถึงจะไม่รอดจากอาญาเสียทีเดียว ก็คงจะผ่อนหนักให้เป็นเบาได้บ้าง เพราะคนเหล่านั้นก็ยังมีความจริงรักภักดีอยู่บริบูรณ์ ตามความเห็นของพลอย ข่าวเสด็จยุโรปมิได้ทำให้พลอยหมดความหวังนี้แต่ประการใด เพราะเท่าที่ทราบก็ว่าจะเสด็จไปจากเมืองไทย ไม่กี่เดือน แล้วก็จะเสด็จกลับมาอีก

วันหนึ่งพ่อเพิ่มแต่งเครื่องแบบเต็มยศอย่างเข้าเฝ้ามาหาพลอยที่บ้านในตอนบ่าย พอทอดตัวลงนั่ง พ่อเพิ่มก็รีบปลดคอเสื้อ ปลดกระดุมเสื้อ แล้วนั่งแผ่อยู่บนเก้าอี้บอกว่าร้อนจนจะเป็นลม พลอยรีบหาน้ำเย็นให้พ่อเพิ่มกิน แล้วถามขึ้นว่า

"คุณหลวงไปไหนมา แต่งเครื่องยศกลดกระดุมเต็มทีเดียว"

"ฉันไปส่งเสด็จในหลวงที่ตำหนักแพ" พ่อเพิ่มตอบ แล้วหายใจอย่างหนักเหนื่อย ยกแก้วน้ำขึ้นจิบ

"อ้อ !" พลอยพูด "คุณหลวงนี่ออกแล้วก็ยังเฝ้าแทน อยู่อีก ได้ราชการดีจริงๆ"

พ่อเพิ่มหัวเราะแล้วก็พูดว่า

"แม่พลอยไม่รู้อะไร เมื่อฉันยังอยู่ในราชการเสียอีก ฉันหนีเฝ้าเก่งที่สุด ถ้าไม่จวนตัวจริงๆ ฉันเป็นไม่ไปเพราะจี๊ เกียดแต่งเครื่องยศ ร้อนจะตายไป แล้วก็ไอ้เราเป็นขุนนางจี๊ ปะตี้อย่างนี้ ถึงจะไปไม่ไปก็เท่ากัน ไปก็ได้แต่เตรไปเตรมา กินน้ำชาอายุทัยคนละอีกสองอีก มองไปทางไหนก็มีแต่เจ้า ขุนมูลนาย ต้องคอยค้ำบต้องคอยโค้งกั้นจนเจ็บมือปวด หลัง"

"ก็เพราะฉันรู้ว่าคุณหลวงไม่ชอบไปงาน ฉันจึง ได้ถาม" พลอยว่า

"ฉันเพิ่งเข้าเฝ้าสมัยนี้นะเอง เริ่มตั้งแต่วันเสด็จกลับ จากหัวหิน หลังเปลี่ยนแปลง ฉันก็แต่งตัวไปรับเสด็จที่สถานี จิตรลดา เห็นมีแต่ลูกเสือ ไปตั้งแถวรับ และคนไปกันหอม แหรมฉันก็ใจหาย ตั้งใจไว้ตั้งแต่วันนั้นว่า มีงานเสด็จออกที่ ไหนฉันจะเฝ้าทุกครั้ง จนกว่าจะเดินไม่ไหวหรือจะตายไป

วันนี้ก็เลยไปส่งเสด็จที่ตำหนักแพ ถูกไปยืนตากแดดแต่เช้า
ร้อนจะเป็นลมเสียให้ได้ ขอน้ำกินอีกแก้วเถิดแม่พลอย"

พลอยบอกเต็กรับใช้ให้ไปหาน้ำมาอีก แล้วก็ถามพ่อ
เพิ่มว่า

"แล้วเป็นอย่างไรบ้าง คนไปส่งเสด็จมากไหม"

"มากพออยู่" พ่อเพิ่มตอบแล้วก็นั่งอยู่ครู่หนึ่งจึง
กล่าวต่อไปว่า

"วันนี้ฉันให้นึกสังหรณ์ใจอย่างไรชอบกล"

"ทำไมคุณหลวง" พลอยถามอย่างไม่ค่อยสนใจนัก

"ฉันคิดว่าวันนี้คงเป็นหนสุดท้ายในชีวิตฉัน ที่จะได้
เฝ้าพระเจ้าอยู่หัว"

"คุณหลวงทำไมพูดอย่างนั้นเล่า" พลอยรีบพูดสอด
ขึ้นทันที "ก็ท่านเสด็จไปไม่นานนักก็จะเสด็จกลับ ตัวคุณ
หลวงเองก็แข็งแรง ทำไมพูดเป็นกลางอย่างนั้น!"

"ฉันไม่ได้ว่าฉันจะตายเร็วดอกแม่พลอย" พ่อเพิ่ม
ตอบ "แต่ฉันอดนึกเกรงไปไม่ได้ว่าเสด็จคราวนี้แล้ว จะไม่
เสด็จกลับมาอีก"

"ทำไมคุณหลวงจึงนึกอย่างนั้น"

"ฉันเห็นพระพักตร์ท่านคล้ำ พระเนตรที่มองคุณที่ไปเฝ้าสังเสด็จ คุณเหมือนจะมีแววอาลัยมากกว่าที่เคยเห็นมา จนเสด็จขึ้นเรือพระที่นั่งแล้ว ก็ยังทรงยืนอยู่ที่กราบเรือ โบกพระหัตถ์อยู่อีกนาน ตาฉันจะฝาดไปหรืออย่างไรก็ไม่รู้ แต่ฉันมองเห็นไปว่าท่านกวาดพระเนตรมองดูบ้านเมือง ปราสาทราชฐานของท่านเหมือนกับจะสั่ง ฉันยืนส่งเสด็จอยู่จนเรือพระที่นั่งลับไปจึงได้กลับ ใจหายไม่อยู่กับเนื้อกับตัว เลยแม่พลอย จนบัดนี้รู้สึกเหมือนคนไม่มีขวัญ" พูดแล้วพ่อเพิ่มก็ถอนใจใหญ่

คำพูดและใบหน้าของพ่อเพิ่มทำให้พลอยรู้สึกวังเวงใจ และทำให้นึกสังหรณ์ไปในทางไม่ดี ถ้าพระเจ้าอยู่หัวไปคราวนี้แล้ว ไม่เสด็จกลับจริงอย่างที่พ่อเพิ่มว่า ความหวังที่พลอยเคยมีสำหรับตาอันก็หมดไป การสู้ความกันในศาลนั้นพลอยไม่มีความเข้าใจ และไม่เคยนึกเลยว่าจะทำให้ตาอันรอดพ้นไปได้ พลอยได้แต่นึกเอาเองว่าในที่สุด พระเจ้าอยู่หัวคงจะทรงกระทำอะไรสักอย่างหนึ่ง เพื่อช่วยเหลือคนที่จงรักภักดี และมั่นคงในความกตัญญู ความหวังเช่นนี้ตาอ้อเคยบอกตรงๆ ว่าเป็นความหวังที่เลื่อนลอย เพราะตามรูปการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ พระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงอยู่ในฐานะที่จะทำ

อะไรได้ เป็นเรื่องของรัฐบาล ผู้รับผิดชอบในการปกครอง
แผ่นดินโดยแท้ แต่พลอยก็ทำหุทวนลมเสีย ไม่ฟังไม่พยายาม
เข้าใจคำอธิบายของตาอ้อด เพราะพลอยอยากจะได้เอา
ความหวังชิ้นสุดท้ายนั้น ไว้เป็นเครื่องคุ้มกันตัว ให้นานที่สุด
ที่จะนานได้ แต่คำพูดของพ่อเพิ่มวันนี้ ทำให้ความหวังของ
พลอยต้องแหว่งไกวไป พลอยได้แต่พยายามพูดไปเสียอีกทาง
หนึ่ง เพื่อรักษาความหวังของตนไว้

"ที่คุณหลวงนี่ก็อย่างนี้คุณหลวงนี่ก็เอาเอง หรือว่า
ได้ยื่นใครพูด" พลอยถามพ่อเพิ่มขึ้นหลังจากที่ได้นั่งนิ่งอยู่ครู่
หนึ่ง

"ฉันนี่ก็เอาเองแหละแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบทำให้
พลอยโล่งใจขึ้นถนัด

"อ้อ !" พลอยเอ่ยปาก "ฉันนี่ก็ได้ยื่นใครที่ไหนเขา
พูดเสียอีก"

"ถึงฉันจะนี่ก็เอาเองฉันก็มีเหตุผล" พ่อเพิ่มว่า "แล้ว
ฉันก็นึกอะไรไม่ค่อยจะผิด" พ่อเพิ่มพูดต่อไปอย่างภาคภูมิใจ

"วู้ ! ฉันขวางคุณหลวงจริงๆ ทีเดียว" พลอยอุทาน
ขึ้น "อยู่ดีๆ ไม่ว่าดี ชอบเที่ยวนี้โน่นนี่นี่แล้วก็เที่ยวคุยไป
ระวังให้ดีเถิด อีกหน่อยจะโดนขังอีกหรอก"

"แม่พลอยนี่กว่าฉันกลัวโอยฐุภัยอย่างนั้นรี" พ่อเพิ่ม
ถาม

"กลัวอะไรนะคุณหลวง" พลอยต้องออกปากถาม
เพราะไม่เคยได้ยินคำนี้มาก่อนเลย

"โอยฐุภัย" พ่อเพิ่มย้ำ แล้วก็อธิบายต่อไปว่า "พูดไม่
ดี พูดไม่ถูกใจเขาๆ ก็จับไปขัง..... ไม่มีเสียละแม่พลอย เคี้ยวนี้
มาจับฉันไปขังเล่นง่ายๆ อย่างแต่ก่อนไม่ได้หรอก"

"ทำไม" พลอยซัก

"อ้าว ! ฉันก็ระวังตัวเป็นเหมือนกันนะซี" พ่อเพิ่มว่า
"เวลานี้จะพูดอะไรกับใคร ฉันก็ดูคนเสียก่อนไม่ไว้ใจกันก็ไม่
พูด ว่าแต่เรื่องในหลวงเสด็จคราวนี้เถิด ฉันยังคิดอยู่ว่าท่านจะ
ไม่เสด็จกลับอยู่นั่นเอง"

"โธ่ ! ฉันกลัวคุณหลวงจริงๆ ที่เดียว" พลอยร้อง
"มีเหตุอะไรหรือที่คุณหลวงจะต้องคิดไปถึงเพียงนั้น"

"มีชีน่า !" พ่อเพิ่มตอบ "ก็เรื่องระหว่างในหลวงกับ
รัฐบาลของท่านเองนะแหละ ฉันว่าไปด้วยกันไม่ได้ คอยดูไป
เถิด"

"ฉันยังไม่เห็นมีอะไรเลยคุณหลวง !" พลอยตอบ "ก็
ในหลวงท่านก็ทรงยอมทุกอย่าง การปกครองแบบใหม่ท่านก็

ทรงยอม เห็นตั้งใครต่อใครเป็นอะไรท่านก็ทรงยอม ทางฝ่ายรัฐบาลก็เห็นเขาเคารพนับถือท่านเหมือนแต่ก่อน ฉันไม่เห็นมีอะไรจะต้องขัดกันเลย"

"แม่พลอยคอยคุณไปก็แล้วกัน" พ่อเพิ่มว่า "คนสองคนที่ทำอะไรด้วยกันและตั้งใจทำของอย่างเดียวกัน บางทีก็ขัดกันได้มากๆ อย่างเวลานี้ทางฝ่ายรัฐบาลเขาก็ว่าเขาเป็นประชาธิปไตย ในหลวงท่านก็ทรงเป็นประชาธิปไตย และใจฉันๆ ก็เห็นว่าท่านทรงเป็นประชาธิปไตยมากกว่าใครๆ ทั้งหมดในเมืองไทยเราเวลานี้ ทรงนี้แหละที่ฉันกลัวนัก ถ้าในหลวงท่านไม่ทรงเป็นประชาธิปไตย ปล่อยให้รัฐบาลเป็นไปแต่ข้างเดียวก็ไม่สู้กระไร แต่นี่ท่านทรงเป็นประชาธิปไตย และเป็นเอามากกว่าใครๆ ฉันจึงเกรงไปว่าท่านจะไม่เสด็จกลับ"

"คุณหลวงพูดกลับไปกลับมา ฉันเลยฟังไม่รู้เรื่อง" พลอยว่า "ฟังแล้วเวียนหัวจริงๆ ทีเดียว"

"ฉันเองก็เวียนหัวเหมือนกันแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบยิ้มๆ แล้วก็ชวนพลอยคุยเรื่องอื่น

การดำเนินคดีกบฏในศาลพิเศษยังคงดำเนินไปเรื่อยๆ ในที่สุดศาลก็ตัดสินวางโทษจำเลยแต่ละคนไปตามลำดับ

พลอยเห็นโทษคนอื่นแล้วก็กลัวใจ กินไม่ได้นอนไม่หลับ
เพราะโทษที่วางนั้นคุณรุนแรงนัก ประหารชีวิตก็มี จำคุกตลอด
ชีวิตก็มี ยี่สิบปีก็มี แต่แล้ววันสำคัญที่พลอยพยายามผลักดันให้
พ้นไปจากตัว ไม่อยากให้มาถึงนั้น ก็มาถึงจนได้ ตาอ้ออดเดิน
เบาๆ เข้ามาหาพลอยในห้องวันหนึ่งแล้วก็พูดว่า

"แม่จ๋า ทำใจให้ดีๆ ไว้หน่อย ลูกมีข่าวไม่สู้ดีมา
บอก"

พลอยหันขวับไปมองหน้าตาอ้ออดทันที เอื้อมมือไปจับ
แขนตาอ้ออดไว้แน่น เหมือนกับจะระวังตัวเองมิให้ล้มลง
หัวใจนั้นเต้นแรงไม่เป็นจังหวะ ริมฝีปากที่เริ่มจะสั่นนั้นถาม
ออกไปได้เพียงว่า

"ตาอ้อ..."

ตาอ้ออดพยักหน้ารับคำแล้วก็ถอนใจใหญ่

"เป็นอย่างไร...อ้อคบอกแม่เร็ว" พลอยได้ยินเสียง
ของตนเองแผ่วเบาเหมือนกับพูดมาจากทางไกล

ตาอ้ออดกลืนน้ำลายอีกหนึ่งแล้วก็ตอบว่า

"ประหาร" แล้วตาอ้ออดก็รีบรับตัวแม่ของตนซึ่งโงน
พับลงไปที่หน้าอก

พลอยหน้ามืดไปชั่วครู่ เมื่อได้ยินข่าวร้ายเกี่ยวกับตาอัน
ความจริงพลอยไม่เคยหวังถึงกับว่า ตาอันจะหลุดพ้นได้รับ
การปลดปล่อย แต่ก็ไม่เคยได้คาดคะเนไว้ว่า ตาอันจะต้องรับ
โทษหนักถึงประหารชีวิต คำพูดของตาอ้อคำเดียว แทบจะ
ทำให้หัวใจของพลอยปลิวไปจากตัว รู้สึกหนาวไปทั้ง
สรรพางค์กาย ทั้งที่เหงื่อเม็ด โป้ๆ ผุดออกมาบนใบหน้า ตาอ้อ
อดค่อยๆ พยุงให้แม่ลงเอนตัวนอน แล้วก็เอามอนมาหนุน
ศีรษะให้ พลงยื่นยาดมซึ่งมีอยู่ในเชี่ยนหมากให้พลอย

พลอยนอนลืมตาดูเพดานห้อง เห็นเพดานนั้นหม่นซำๆ
ก็หลับตาลงแล้วพูดเบาๆ กับตาอ้อว่า

"เดี๋ยวก่อนอ้ออด อย่าเพิ่งไปไหน ให้แม่ได้นอน
หลับตาสักครู่ แม่ไม่สบาย"

"แม่นอนนิ่งๆ เสียก่อน อ้ออดจะอยู่ที่นี้" ตาอ้อตอบ
แล้วก็หาพัดจากข้างที่นอน มาโบกให้แม่เบาๆ อีกครู่หนึ่ง
พลอยจึงได้รวบรวมสมาธิและความรู้สึกนึกคิดได้ พอที่จะ
ถามตาอ้อว่า

"ข่าวแน่หรืออ้ออด ไม่ผิดพลาดไม่ใช่หรือ"

"ไม่ผิดหรอกแม่ ถ้าผิดอ้ออดก็คงไม่เอามาบอกให้แม่
ตกใจเปล่าๆ" ตาอ้อตอบเบาๆ

พลอยถอนใจใหญ่ ลืมตาขึ้นมองหน้าตาอ้อค เพราะ
เวลาหลับตาก็ได้แต่เห็นหน้าตาอื่น

"อึ้งรู้แล้วหรือ" พลอยถามต่อไป

"รู้แล้ว" ตาอ้อคว่า "พี่อื่นเขาเป็นคนบอกเรื่องนี้กับ
ลูกเอง แล้วให้มาบอกคุณแม่"

"แล้วพี่อื่นไปไหน"

"เขายังทำงานอยู่ที่กระทรวง" ตาอ้อคหยุดอยู่ครู่หนึ่ง
แล้วก็อธิบายต่อไปว่า "เขาขอให้ลูกเป็นคนมาบอกคุณแม่ให้รู้
ไว้ก่อน ลูกจะให้เขามาบอกเอง เขาก็ไม่ยอม เขาบอกว่าเขาทำ
ไม่ได้ ใจไม่แข็งพอ เขาดูหน้าคุณแม่ตอนนั้นไม่ได้"

พลอยรู้สึกตัวว่าน้ำตาเริ่มจะไหลรินๆ ออกมาตาม
โบหน้า ตาอ้อคส่งผ้าเช็ดหน้าให้ผืนหนึ่ง พลอยก็รับมา
เช็ดหน้าแล้วพูดต่อไปว่า

"แม่ไม่เข้าใจเลยอ้อค ทำไมอึ้งถึงได้เคราะห์ร้ายถึง
เพียงนี้ คนอื่นเขาเพียงติดคุก...แต่ทำไมถึงคราวอึ้ง จึงต้อง
ประหารชีวิต"

ตาอ้อคถอนใจใหญ่แล้วก็ตอบว่า

"เรื่องนี้พูดยากเหลือเกินแม่จ๋า ถ้าจะว่าไปจริงๆ พี่
อึ้งก็ดูเหมือนจะเป็นตัวการวิ่งเต้นมากกว่าคนอื่น เพราะพี่อื่น

ไม่ได้มาตามคำสั่งของนายเท่านั้น แต่ก่อนเกิดเรื่องพี่อ้นยังได้ติดต่อกับใครต่อใคร และเที่ยวชักชวนเพื่อนฝูงให้ร่วมมือด้วยเท่าที่ถูกว่ามานี้ตามที่เขาสืบพยานในศาล และก็เห็นจะเป็นเพราะเหตุนี้ พี่อ้นจึงรับโทษหนักที่สุดมากกว่าคนอื่นๆ หลายคน"

"แม่ก็ไม่เคยเห็นอันเป็นศัตรูต่อใคร แล้วก็ไม่ว่ามีใครเกลียดชัง ทำไมจึงมีคนมาใส่ความ" พลอยพูดด้วยความคิดความรู้สึกของผู้หญิงแท้ๆ ที่เห็นว่าทุกอย่างที่เป็นของตนนั้น ต้องเป็นฝ่ายถูกฝ่ายดีเสมอ

"เห็นจะไม่มีใครเขาใส่ความหรอกแม่" ตาอ้อด "พี่อ้นเองเขาก็ให้การตามนั้นเหมือนกัน"

คำตอบของตาอ้อดทำให้พลอยต้องนั่งไปครู่ใหญ่ แต่อีกสักครู่หนึ่งพลอยก็พูดเปรยๆ ขึ้นว่า

"แม่ต้องไปหาอันให้ได้"

"ได้ซีแม่" ตาอ้อดตอบ "ต่อไปนี่ก็คงจะไปหาเยี่ยมเยียนกันได้บ้าง แล้วลูกจะไปจัดการเรื่องนี้ให้เอง"

"เมื่อไร อ้อด" พลอยถามอย่างร้อใจ เมื่อรู้ว่ามีโอกาสจะได้พบตาอันได้ พลอยก็ใจดีขึ้นบ้าง

"อ้อคงจะทำให้เร็วที่สุด ระหว่างนี้แม่ต้องรักษาตัวให้
ดี อย่าเจ็บไข้"

"แม่ไม่เจ็บไข้อะไรเลยอ้อ" พลอยพูดแล้วก็รีบลุก
ขึ้นนั่งทันที "อ้อรีบไปสืบคว้าเขาจะให้แม่ไปเยี่ยม ได้ที่ไหน
เมื่อไร แล้วก็ขอให้รีบทำเร็วๆ อย่าเถลไถล"

วันนั้นทั้งวันและรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง พี่น้องเพื่อนฝูงที่
ทราบข่าวต่างก็พากันมาเยี่ยมพลอย คุณเชยและหลวงโอสถ
มาเยี่ยมในตอนบ่าย อยู่กินข้าวเย็นด้วย และรุ่งขึ้นคุณเชยก็มา
อยู่กับพลอยทั้งวัน ซ้อยก็ออกจากในวังมาหาในวันรุ่งขึ้น ทุก
คนรู้เรื่องและรู้ใจพลอยเป็นอย่างดี ฉะนั้นทุกคนจึงไม่ปริปาก
พูดถึงเรื่องตาอื่น แต่พูดคุยถึงเรื่องอื่นๆ ครั้นพลอยพูดถึงเรื่อง
ตาอื่นขึ้นมาก่อน ทุกคนก็พยายามปลอมโยนให้พลอยทำใจ
ให้ดีๆ ไว้ แต่เท่าที่พลอยสังเกต พลอยก็รู้ว่าทุกคนนั้นหมด
หวังไม่น้อยไปกว่าพลอยเลย

พ่อเพิ่มเป็นคนอื่นๆ เดียวที่ให้ความหวังแก่พลอยได้บ้าง
และช่วยพูดจาให้พลอยมีกำลังใจทรงกายได้ต่อไปเป็นปกติ
เมื่อพ่อเพิ่มมาหาหลังจากรู้ข่าวคำพิพากษา พ่อเพิ่มก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอยทำใจดีๆ ไว้ก่อนยังไม่เป็นไรหรอก"

"คุณหลวงจะให้ฉันทำใจดีไปถึงไหน เมื่อเขาจะเอา
ลูกฉันไปฆ่าทั้งคน ถ้าลูกฉันเจ็บไข้เป็นอะไรตาย ฉันก็พอจะ
ทำใจได้ถูก แต่นี่มันคนละอย่าง"

"อย่าเพิ่งตีโพยตีพายไปเลยน่า เชื่อฉันเถอะ" พ่อเพิ่ม
ว่า "ถึงศาลจะพิพากษาแล้ว ก็เชื่อว่าเขาจะไปฆ่าแกงได้ทันที
เมื่อไร ยังมีทางเหลืออีกเป็นกอง"

"ทางอะไรอีก"

"ทางทูลเกล้าถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ"

พ่อเพิ่มตอบ

"คุณหลวงว่าจะมีหวังบ้างไหม" พลอยถามอย่าง
อ่อนใจ

"แม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดด้วยสำเนียงที่เหมือนกับสอน
เด็กๆ "ตราบใดที่คนเรายังมีลมหายใจอยู่ เราก็ต้องมีความหวัง
อยู่เรื่อยๆ"

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๑)

ตั้งแต่ตาอันเริ่มมีเรื่องต้องอยู่ในที่คุมขัง จนในที่สุดเป็นนักโทษประหารรอเวลาประหารอยู่ในคุก พลอยก็เริ่มจะรู้ว่า ตาอันลูกชายคนโตของตนเองแท้ๆ นั้นไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลืออะไรได้ พลอยเชื่อเสมอว่าตาอันมิได้ถือเอาความบาดหมาง ระหว่างตนกับตาอันนั้นมาเป็นเครื่องกีดขวาง และพลอยก็รู้ว่าตาอันเห็นใจพลอย สงสารพลอย ไม่น้อยไปกว่าลูกคนอื่น ตลอดจนมีความวิตกห่วงใยตาอัน ไม่น้อยไปกว่าพี่น้องคนอื่นหรือญาติอื่นๆ แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคอันแท้จริงที่คอยกีดขวาง มิให้ตาอันเข้ามาเกี่ยวข้องกับตาอันในยามนี้ ก็เพราะตาอันอยู่ในฐานะที่ต้องระวังรักษาตัว มิให้ใครมองดู ด้วยความระแวงสงสัย "ใคร" นั่นก็หมายถึงผู้มีอำนาจวาสนา อยู่ในขณะนั้น เหตุผลของตาอันเป็นเหตุผลในทางการเมือง ซึ่งพลอยมิได้สนใจหรือพยายามที่จะเข้าใจ ได้แต่จดจำไว้ในใจว่า "การเมือง" อันเป็นของใหม่ที่พลอยเพิ่งจะรู้จักนี้ นอกจากจะเป็นเหตุหลายอย่าง และมีผลมากมายตามที่ตาอันเคยบอกไว้แล้ว "การเมือง" นี้ยังเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้พี่น้องต้องระวังตัว ไม่สามารถเข้าช่วยเหลือกันได้เต็มมือ ขณะที่มิทุกซ์พยายามคืบขันนั้นด้วย

เมื่อพลอยรู้ว่าตาอื่นไม่สามารถจะเป็นที่พึ่งได้ในยามนี้ พลอยก็หันเข้าหาคนอีกสองคน ซึ่งพลอยเห็นว่าจะยังเป็นที่พึ่งได้อยู่ คนสองคนนั้นก็คือตาอ้อคนหนึ่งและพ่อเพิ่มอีกคนหนึ่ง เมื่อมีทุกข์หรือมีความวิตกเกี่ยวกับตาอื่นขึ้นมา พลอยก็ต้องหันหน้าเข้าปรึกษาสองคนนี่เนืองๆ ตาอ้อคนนั้นมีแต่ความเห็นใจ และคำพูดที่อ่อนหวานปลอบโยน สำหรับให้แก่แม่ของตนได้เสมอไป แต่จิตใจของตาอ้อดูเหมือนจะทอดอาลัย ในชะตากรรมของพี่ชายของตน "ไม่มีความหวังอะไรมากนัก ผิดกับพ่อเพิ่มซึ่งเต็มไปด้วยความหวัง มีคำพูดต่างๆ และเหตุผลต่างๆ ที่สามารถปลุกปลอบความหวังของพลอย ซึ่งหดหู่ลงไปทุกวันนั้น ให้กลับฟื้นขึ้นมาได้ไม่มากนัก น้อยทุกทีไป พ่อเพิ่มพูดกับพลอยในวันต่อมาว่า

"แม่พลอย ฉันเกิดสังหรณ์อะไรขึ้นมาอีกแล้ว"

พลอยใจคอไม่สู้จะดีนัก เมื่อได้ยินพ่อเพิ่มพูดถึงความสังหรณ์ของตน เพราะนึกเสียก่อนว่าจะไปในทางที่ไม่ดี ปากนั้นตอบพ่อเพิ่มไปว่า

"สังหรณ์อะไรอีเล่าคุณหลวง ฉันกลัวแล้วไม่อยากจะยินเลย เท่าที่มีทุกข์อยู่เวลานี้ ฉันก็แทบจะทนไม่ไหวอยู่แล้ว"

"ไม่เป็นไรหรอกน่าแม่พลอย" พ่อเพิ่มว่า "ฉัน
สังหรณ์ดี ๆ ก็เป็นเหมือนกัน"

พลอยค่อยใจชื้นขึ้นแล้วถามว่า

"อะไรคุณหลวง ถ้าสังหรณ์ในทางดีฉันก็อยากฟัง
เหมือนกัน"

"เรื่องของพ่อฉันนั่นแหละแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ
"ฉันไปนอนคิดอยู่เมื่อคืนนี้ นอนไม่หลับอยู่จนดึก เพราะที่
แรกเป็นห่วงเต็มทีเหมือนกัน แต่ยิ่งคิดไปก็หายห่วง ฉันนึกว่า
พ่อฉันคงไม่เป็นไรหนักหนาหรอก คอยดูไปเถิด"

"ฉันก็อยากจะนึกอย่างคุณหลวงเหมือนกัน" พลอย
พูด "แต่พยายามนึกเท่าไรก็นึกไม่ออก ดูการข้างหน้ามีแต่มืด
ไปหมด ถ้าฉันนึกสังหรณ์ได้ดี ๆ อย่างคุณหลวงได้ ฉันก็คงจะ
สบายใจหาหน่อยไม่"

"ฉันนึกอะไรออกขึ้นมาอย่างหนึ่ง แม่พลอย" พ่อ
เพิ่มลดเสียงลงเป็นกระซิบ พลังกวาดตาถูรอบ ๆ ตัว เพื่อจะมี
ใครคอยฟังเรื่องราวที่กำลังพูดกันอยู่นั้นบ้าง เมื่อเห็นว่าไม่มี
ใครก็พูดต่อไปว่า

"คนที่ถูกศาลพิพากษาประหารชีวิตนั้น มิใช่ว่าจะ
เอาไปประหารกันได้ง่าย ๆ คอกแม่พลอย ต้องให้ในหลวง

ท่านลงพระนาม ในพระบรมราชโองการสั่งให้ประหาร
เสียก่อน เขาจึงจะเอาไปทำตามคำพิพากษาได้"

"แล้วยังไง" พลอยถามอย่างงงๆ

"แล้วจะยังงใจเสียอีกเล่า ในหลวงท่านคงไม่ลงพระ
ปรมาภิไธยง่ายๆ นะซี" พ่อเพิ่มตอบอย่างมั่นใจ

"จริงหรือนี่คุณหลวง" พลอยถามปากคอสนั่นหัว
ใจเต็มแรง ตาอื่นจะต้องติดคุกติดตะรางอย่างไรต่อไป และ
นานเท่าไรก็ช่างเถิด ขณะนี้พลอยขอแต่เพียงอย่างเดียวคือ
ชีวิตของตาอื่นเท่านั้น

"ฉันคิดว่าอย่างนั้น" พ่อเพิ่มกระซิบต่อไป "แม่
พลอยคิดดูให้ดีๆ ก็แล้วกัน เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องธรรมดา เป็น
เรื่องลับซับซ้อน ผูกพันกับคนจำนวนมาก ถ้าเป็นนักโทษ
คดีปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์หรืออะไรอย่างนั้น ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง
แต่เรื่องนี้ไม่ใช่ เรื่องเป็นอย่างไรมาจากไหน เกิดขึ้นได้
อย่างไร ก็รู้กันอยู่ทั่วๆ ไปแล้ว ฉันเอาความรู้สึกในใจตัวเอง
เข้าเทียบ พวกจำเลยคดีนี้ก็มีใครที่ไหน เป็นคนที่เคยเห็นๆ
หน้ากันอยู่ เคยทำราชการงานเมืองมาด้วยกันทั้งนั้น แล้วก็
มากคนเหลือเกิน จะเอาไปฆ่าให้หมดก็ดูกระไรๆ อยู่ ฉันว่า
ถ้าในหลวงท่านทรงยับยั้งไว้ ก็คงไม่มีใครกล้าจะไปทำ"

พลอยถอนใจใหญ่เมื่อเห็นชัดว่าสงหรณ์หรือความคิดอันดีของพ่อเพิ่มนั้น เกิดจากใจพ่อเพิ่มเองทั้งสิ้น มิได้มีเหตุผลหรือหลักฐานที่หนักแน่นยิ่งไปกว่านั้น พลอยปรารถนาขึ้นว่า

"ฉันยังไม่อยากจะคิดหวังอะไรให้มากเลยคุณหลวงกลัวจะไม่เป็นจริงจะยิ่งโทมนัสไปใหญ่ เพียงเท่านี้ฉันก็แค้นลงไปมากแล้ว ร้องไห้เสียจนแทบไม่มีน้ำตาเหลือ คุณหลวงอย่าลืมว่าเวลานี้ใครๆ เขาก็เรียกตาอันว่ากบฏทั้งเมือง ใครเขาจะไปยกให้ โทษกบฏนั้นเขาก็ต้องลงโทษอย่างหนัก ใครๆ ก็รู้"

"ไม่แน่เสมอไปหรอกแม่พลอย" พ่อเพิ่มยังพูดด้วยความหวังอันไม่มีลดถอย "ดูแต่เมื่อครั้ง ร.ศ. ๑๓๐ เมื่อแผ่นดินกอนนั้นสิ เขาคิดรุนแรงถึงกับจะทำร้ายในหลวง แต่ท่านก็ไม่เอาชีวิต เพียงให้จำไว้เท่านั้น เดียวนี้เขาก็ออกกันจนหมดแล้ว เมื่อคราวพระราชทานอภัยโทษตอนผลัดแผ่นดินใหม่ แม่พลอยอย่างเพิ่งไปท้อถอย หมดกำลังใจเสียทีเดียว รอคุณไปก่อนเถิด ทุกข์มากนั่นเดี๋ยวจะเจ็บไข้ไป" พ่อเพิ่มเตือนอย่างผู้ใหญ่ที่งำยไว้

พลอยได้ยินคำพ่อเพิ่มว่าก็ยิ่งจะเห็นจริง คิดถึงความหลังที่ผ่านไปแล้วนั้นขึ้นมาได้ พลอยยังจำได้ดี เพราะ

เรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อต้นรัชกาลที่ ๖ นั้น เป็นเรื่องที่ซู่ซ่ามาก ใคร
ก็รู้และพูดจาเลื่องลือกันทั่วไป พลอยยังสาว ๆ อยู่ ตาอันยัง
เล็ก ตาอันก็ยิ่งเพิ่งจะเดินได้ไม่นาน คุณเปรมเป็นคนมาเล่าให้
ฟังอย่างตื่นเต็นว่า ได้มีการจับกุมพวกคิดการร้ายต่อแผ่นดิน
ไว้ได้หลายคน มีทั้งทหารและพลเรือน คนพวกนั้นคิด
ประทุษร้ายพระเจ้าอยู่หัว ถึงกับว่านัดหมายกัน ให้ไปยิง
พระองค์เสียที่สถานีรถไฟบางกอกน้อย ขณะที่เสด็จกลับจาก
นครปฐม แต่พระเจ้าบรมมี และเทพยดาคุ้มครอง เรื่องจึงรู้
กันขึ้นเสียก่อน จับกุมตัวไว้ได้เป็นจำนวนมาก คุณเปรมยัง
บอกว่าบัญชีชื่อผู้คิดการครั้งนั้นขาดหายไปหลายคน คงได้แต่
ตัวผู้ที่มีชื่อในบัญชี พลอยจำได้แน่ๆ ว่า ความรู้สึกของคนทั่วไป
ในขณะนั้นตรงกันในข้อที่ว่า บุคคลที่ถูกจับในคราวนั้น คง
จะไม่มีใครรอดอาญาแผ่นดิน เสียงที่พูดกันนั้นก็ว่าจะต้องหัว
ขาดกันทุกคนไป แต่พอเพิ่มก็พูดถูก เพราะในตอนสุดท้ายได้
ทรงพระมหากรุณาฯ โทษประหารเสีย คงเหลือแต่โทษจำ
และในที่สุดเมื่อสิ้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ ได้เสวยราชย์มาครบ ๑๕
ปีบริบูรณ์ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ก็ทรงพระมหา
กรุณาฯ ให้ปลดปล่อยตัวนักโทษเหล่านี้ ทุกคนก็ได้หลุดพ้น
โทษออกมาเป็นอิสระ พลอยนึกด้วยใจของแม่ที่รักลูกว่า ตา

อันมิได้ทำผิดมากมายเหมือนคราวนั้น และก็ดูเหมือนจะรู้จักกัน
อยู่ทั่วไปว่าตาอัน และคนอื่นๆ อีกเป็นอันมากในคดีนั้น ต้อง
ประสบเคราะห์กรรม เพราะความซื่อสัตย์จงรักภักดี ซึ่ง
ถึงแม้ว่าจะผิดกาลผิดสมัย ก็ยังเป็นความจงรักภักดีอยู่นั่นเอง
ก็เมื่ออย่างนี้แล้ว เคราะห์กรรมของตาอันจะร้ายแรง ถึงกับ
ชะตาขาดลงทีเดียวหรือ พลอยยังไม่สามารถจะเชื่อสนิทว่าจะ
เป็นไปได้ ความรู้สึกในใจ หรือความหวังที่มาแต่แรกว่า คง
จะมีอะไรสักอย่างหนึ่งเข้ามาช่วยเหลือตาอัน ให้รอดพ้นนั้น
กลับผุดขึ้นมาในใจอีก ความหวังนั้นเหมือนกับเปลวไฟดวง
เล็ก ที่จุดอยู่ในหัวใจเสมอ ถึงแม้ว่าความมืดมนจะผ่านเข้ามา
ในหัวใจสักเท่าไร เปลวไฟดวงเล็กนั้นก็มิได้ดับลง ยังคงให้
แสงสว่างน้อยๆ อยู่เสมอ พลอยหาว่า เปลวไฟแห่ง
ความหวังนั้น ได้ถูกหล่อเลี้ยงไว้ด้วยเชื้อจากคำพูดของหมอ
จินสองสามคำ ที่ได้พูดไว้นาน จนพลอยลืมเสียสนิทแล้ว ว่า
ตาอันโตขึ้นจะต้องติดคุก แต่แล้วก็จะได้ออก และเมื่อออก
แล้วก็จะสบายไปจนตาย ถึงแม้ว่าพลอยจะได้ลืมเรื่องราวและ
คำพูดนั้นแล้วทั้งหมด แต่คำพูดนั้นก็ยังคงติดอยู่ภายใต้สำนึก
คอยเลี้ยงความหวังให้มีอยู่ในหัวใจของพลอยตลอดมา ถ้า
หากว่าความหวังนี้หมดสิ้นลงเมื่อใด บางทีพลอยก็คงไม่อาจ

ทนทานความทุกข์ ที่สุขกันหนักขึ้นในหัวใจนั้นได้ พลอยเคย
นึกอยู่บ่อยๆ ว่าบางทีในขั้นสุดท้าย พระเจ้าอยู่หัวหรือสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์อื่น จะเข้ามาเกี่ยวข้องช่วยเหลือตาอันได้ทัน มิให้
ต้องเป็นอันตราย เมื่อพ่อเพิ่มมาพูดครั้งหนึ่งว่าพระเจ้าอยู่หัว
จะไม่เสด็จกลับ ความหวังที่เหมือนเปลวไฟอันน้อยนั้น ก็
ริบหรี่ลงไป แต่คำพูดของพ่อเพิ่มวันนี้ว่าพระเจ้าอยู่หัวยังมีได้
ทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ประหารนักโทษคดีกบฏ และก็
อาจไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยก็ได้ ทำให้เปลวไฟที่เกือบจะ
มอดอยู่แล้วนั้น กลับมีแสงสว่างเรืองๆ ขึ้นมาอีก

ตาอ้อรับปากไว้ว่าจะพาพลอยไปเยี่ยมตาอันให้จนได้
พลอยก็ได้แต่ตั้งใจคอยเวลานั้น ขณะเดียวกันพลอยก็ได้ปริ
ปากถึงเรื่องนี้ให้ตาอันรู้ เพราะเกรงไปว่าตาอันจะไม่พอใจ
หรือจะหาทางป้องกันเสีย มิให้พลอยไปเยี่ยมตาอันได้ ฉะนั้น
เมื่อตาอันถามขึ้นวันหนึ่งว่า "ไฉนอ้ออดเขาว่าคุณแม่จะไป
เยี่ยมพี่อันมิใช่หรือ" พลอยก็ได้แต่ตอบตะกุกตะกักอย่าง
ลำบากใจที่สุด จนตาอันคุกเข่าลงตรงหน้า จับมือทั้งสองของ
พลอยไปรวบไว้ในมือของตน แล้วพูดด้วยเสียงที่แสดงถึงน้ำ
ใสใจจริงว่า

"คุณแม่ ขอให้คุณแม่เชื่อผมสักทีเถิดว่าผมเห็นใจ
คุณแม่เป็นที่สุด ถ้าคุณแม่อยากไปเยี่ยมพี่อื่นก็ไปเถิด ผมไม่
ห้าม เพราะเวลานี้คดีก็เสร็จลงแล้ว จะไปเยี่ยมตามเวลาที่
เรือนจำเขาอนุญาตก็ได้ ผมเป็นห่วงอย่างเดียว คือตัวคุณแม่
เอง ผมอยากถามคุณแม่ว่าคุณแม่ทำใจได้ พร้อมทั้งจะไปเยี่ยม
พี่อื่นได้หรือยัง ที่ผมไม่อยากให้คุณแม่ไปแต่ก่อนก็เพราะ
เรื่องนี้ เกรงว่าคุณแม่ไปเห็นพี่อื่นเข้าในที่คุมขังเป็นนักโทษ
คุณแม่จะยิ่งทุกข์ ยิ่งวิตกกังวลหนักขึ้นไปกว่าที่ยังมิได้เห็น
อาจทำให้คุณแม่ถึงเจ็บไข้ลงไปก็ได้ ข้อนี้หรือที่ผมเป็นห่วง
มาก เดียวนี้คุณแม่พร้อมหรือยัง คุณแม่เข้าในหรือยัง ว่าพี่อื่น
เป็นคนโทษในคุก มิใช่ว่าอยู่อย่างคนธรรมดาที่จะเยี่ยมเยียน
ไปมาหาสู่กันเป็นปกติ"

พลอยเงยหน้าขึ้นสูง สายตาพุ่งไปที่ขอบเพดาน ไม่
อยากให้ตาอื่นเห็นน้ำตา ไม่อยากให้ตาอื่นจับได้จากใบหน้า
ได้ว่า ตายังไม่พร้อมเลยที่จะเห็นตาอื่นอยู่ในคุก และเมื่อได้
เห็นแล้วจะเป็นอย่างไรต่อไปก็สุดที่จะเดา แต่ถึงอย่างนั้น
พลอยก็จะไปหาตาอื่นให้จงได้ ถ้าพลอยซึ่งตาอื่นรักเป็นแม่
ไม่ไปหาตาอื่นในยามนี้แล้ว โลกมนุษย์ซึ่งกำลังเสื่อม
หลักฐานหมดที่ยึดเหนี่ยวลงทุกวัน ในสายตาของพลอยก็จะ

หมดราคมนจนสิ้นไปเลย พลอยตอบตาอันไป ด้วยถ้อยคำที่ไม่ตรงต่อความรู้สึกแม่แต่น้อยว่า

"แม่พร้อมแล้วอัน ทำใจได้ถูกแล้ว แม่ไม่เป็นอะไรหรอกอัน อย่าวิตกเลย"

ตาอันนั่งอยู่ครู่หนึ่งเหมือนกับจะชั่งใจตัวเอง แล้วก็พูดด้วยสำเนียงที่แสดงถึงความโล่งใจอยู่บ้างว่า

"ถ้าอย่างนั้นก็ดีแล้ว อีกสองสามวันคุณแม่จึงค่อยไป เพราะต้องจะต้องไปถึงบางขวาง ต้องไปเรือ ผมจะไปหาเรือยนต์เตรียมไว้ให้ เวลาคุณแม่จะไปก็เอาอ้อคเขาไปด้วย"

ตาอันมิได้เคยปริปากเลยว่าตนเองนั้น ก็ปรารถนาจะไปเยี่ยมพี่ชายอยู่เหมือนกัน แต่ที่ไม่ไปก็เพราะยังไม่แน่ใจพี่ชายของตัวเองว่าจะมีความรู้สึกอย่างไรสำหรับตนเวลานี้

เมื่อพูดแล้วตาอันก็เดินหายไปทางอื่น พลอยนั่งทอดสายตาดูตามดูตาอันที่กำลังเดินออกจากห้องไปจนลับตา เมื่อตาอันพ้นไปแล้วพลอยก็ถอนใจใหญ่ พลอยก็ถอนใจใหญ่ การเมืองนี่เองเป็นเหตุ พลอยนึกอยู่ในใจ การเมืองเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้พลอยต้องเสียลูกไปถึงสองคน เมื่อก่อนที่การเมืองจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับนั้น ลูกทุกคนยังอยู่กับพลอยเป็นกรรมสิทธิ์ อย่างตาอันถึงแม่จะไม่ได้อยู่ร่วมหลังคาเดียวกัน

ด้วยมีราชการบังคับต้องไปอยู่หัวเมือง แต่ตาอื่นก็ยังไม่ไป
ไหน พลอยรู้ดีว่ามีธุระปะปังอะไร หรือสักแต่คิดว่าคิดถึงจะส่ง
ข่าวไปยังตาอื่น พอรู้เข้าก็จะมาโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้
ส่วนตาอื่นถึงแม้ว่าจะมีเมียต่างชาติต่างภาษา ทำให้ต้องห่าง
เหินออกไปบ้าง แต่ตาอื่นก็ยังอยู่ได้หลังคาบ้าน ได้พุดจา
โกลัซิดกันอยู่ทุกวัน แต่เดี๋ยวนี้สภาพต่างๆ นั้นเปลี่ยนไป
ความแน่ใจว่ามีลูกผู้ชายที่แข็งแรงเติบโตแล้วถึงสามคนนั้นดู
เลื่อนลอย การเมืองทำให้ตาอื่นต้องเป็นนักโทษประหาร ถูก
จองจำอยู่ในคุก มีชีวิตแขวนอยู่บนเส้นด้ายเส้นบางนิดเดียว
จะขาดลงเมื่อไรพลอยก็ไม่รู้ ตั้งแต่เกิดเรื่องมาจนถึงบัดนี้ ก็ยัง
ไม่ได้พบหน้าค่าตากันเลย แม้จะเยี่ยมเยียนกันตาประสาแม่
ลูก ก็ดูเหมือนจะมีอุปสรรคขัดขวางไปเสียทุกอย่าง แต่มาคิด
ดูอีกทีหนึ่ง ที่พลอยต้องเสียดาอื่นไปคราวนี้เป็นการสูญเสียด
ทางกาย คือตาอื่นต้องไปตกอยู่ในที่คุมขังแข็งแรง ไม่มี
อิสรภาพในตัวของตัวเอง ส่วนทางใจนั้นพลอยรู้ดีว่าตาอื่นยัง
อยู่โกลัซิด และในยามเช่นนี้ก็ยิ่งจะโกลัซิดไปกว่าเวลาอื่นๆ
พลอยหวนกลับมานึกถึงตาอื่นลูกคนหัวปีของตนแท้ๆ ตาอื่น
ก็ยังอยู่ในบ้านและอยู่คนเดียว เพราะลูซิลล์ยังไม่กลับจาก
นอก พลอยถามตาอื่นเรื่องลูซิลล์ครั้งไร ตาอื่นก็พุดจา

อ้อมแอ้ม ฟังดูเหมือนกับว่ายังไม่อยากให้กลับ ถ้าจะพูดด้วยเหตุผลทั่วไป ตาอั้นก็ควรจะเป็นของแม่ในเวลานี้ ยิ่งกว่าเมื่อตอนกลับจากนอกใหม่ๆ แต่ความจริงตาอั้นก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับดูเหมือนจะยิ่งห่างเหินจากพลอยไปกว่าเมื่อครั้งลูซิลล์ยังอยู่เสียอีก ตาอั้นกลายเป็นคนนิ่งๆ ไม่ค่อยพูดจាកับใคร ทำทีเหมือนกับว่าระแวงพี่น้องที่สนิทสนมมาแต่ก่อน เช่นตาอ้อดและพ่อเพิ่ม พลอยรู้แ่ใจว่าตาอั้นยังรักตนอยู่โดยสมบูรณ์ในฐานะที่เป็นแม่ และความรักนั้นก็ก่อบรรเทาความกตัญญู ความหวังดีและเจตนาดี แต่ขณะเดียวกัน ตาอั้นก็ดูเหมือนจะนึกเสียด่า แม่ของตนนั้นอยู่คนละสมัคนละโลก ไม่มีทางจะทำความเข้าใจ หรือเห็นใจกันได้ และตาอั้นก็มีได้พยายาม ทั้งที่พลอยพร้อมอยู่แล้วที่จะให้ความเห็นใจและความเข้าใจ ความห่างเหินของตาอั้น ที่พลอยได้แต่นึกโทษเอาว่ามีการเมืองเป็นเหตุ การเมืองเป็นสิ่งที่รุกเร้าเข้ามาในชีวิตในครอบครัวของพลอย ทำให้พี่น้องต้องวิวาทกัน และในที่สุดก็มีผลทำให้พลอยต้องรู้สึกว่าได้เสียลูกไปแล้วถึงสองคน ขณะนี้ยังเหลือตาอ้อดคนหนึ่งประไพคนหนึ่ง แต่พลอยก็ไม่แน่ใจเสียแล้วว่า ต่อไปจะเป็นอย่างไร

พลอยมองไกลออกไปอีกจากเรื่องชีวิตในครอบครัว มองดูชีวิตของตนในระยะหลังนี้ เท่าที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคนอื่น แม้ในเรื่องนี้ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้น เพื่อนฝูงที่รู้จักคุ้นเคยกันมาแต่ก่อนนั้น ดูเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่น่าเชื่อ บางก็แสดงกิริยาอาการให้พลอยเข้าใจได้ว่า เขาเหล่านั้นไม่อยากดำรงมิตรภาพที่เคยมีมาแต่ก่อนนั้น ไว้อีกต่อไป บางคนก็แสดงแต่เพียงว่าพลอยเป็นบุคคลที่ควรระวัง จะพูดจาสิ่งใดต่อหน้าพลอย ก็พึงระมัดระวังถ้อยคำให้มาก ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้พลอยเห็นว่าตนเองเป็นคนนอก ไม่เกี่ยวข้องกับสนิทสนมกับเพื่อนฝูงเหมือนแต่ก่อน เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆ นั้น มีเพื่อนฝูงคนรู้จักชุดหนึ่งที่ห่างเหินไปทีเดียว แต่อีกชุดหนึ่งนั้นดูเหมือนจะยินดีคบ และคอยพะเน้าพะนอเอาใจขึ้นมาก ที่เป็นเช่นนี้พลอยจะเดาได้ว่าเป็นเพราะตาอื่น คนที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นทางการเมืองของตาอื่น ก็ยอมปลีกตัวจากพลอยเป็นธรรมดา เพราะพลอยเป็นแม่ของตาอื่น ส่วนคนที่พยายามสนิทกับพลอยให้ยิ่งขึ้นกว่าแก่นั้น ก็เป็นเพราะตาอื่นอีก เพราะคนเหล่านั้นพากันนึกไปว่า ถ้าตนชอบพอกับแม่ของตาอื่นเป็นพิเศษแล้ว ตาอื่นก็อาจบันดาลผลประโยชน์

ให้แก่นั่นได้เป็นพิเศษ เพราะการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ทำให้ท่านมีฐานะเป็นคนพิเศษไป โดยเหตุที่พลอยเห็น
เจตนาของคนเช่นนั้น พลอยจึงหมดความไยดี ไม่อยากไปมา
หาอยู่กับใคร เก็บตัวอยู่กับบ้านเงียบๆ แต่คนเหล่านั้นก็ยังไป
มาหาสู่พลอยถึงบ้าน พอเกิดเรื่องความยุ่งยากที่ท่านมีส่วน
เกี่ยวข้องอยู่ด้วย คนทุกฝ่ายก็ดูเหมือนจะทิ้งพลอยทีเดียว
เพราะพลอยเกิดมีฐานะเป็นแม่ท่านผู้เป็นกบฏ เป็นเหตุให้
คนทุกฝ่ายต้องระมัดระวัง หลีกเลียงไม่ยอมพบปะ เพราะใน
ฐานะเช่นนั้นพลอยอาจเป็นคนนำอันตราย หรือนำเอาความ
ยุ่งยากต่างๆ มาให้ได้ ความจริงพลอยมิได้รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ
อะไรนักหนา เพราะพลอยรู้จักคนดี และได้เห็นคนมามาก
พอที่จะไม่ลุ่มหลง หวังความแน่นอนอะไรจนเกินไปนัก แต่
พลอยก็อดที่จะปลงอยู่แต่ในใจมิได้ว่า มิตรภาพและ
ความสัมพันธ์ต่างๆ ที่มีมาช้านานนั้น หมดความหมายลงไป
ได้มาก เมื่อการเมืองอันเป็นของใหม่เอี่ยมนั้นได้ย่างกรายเข้า
มาถึง ถึงคนบางคนเคยรู้จักมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กในวังมา
ด้วยกัน เมื่อต่างคนต่างออกมามีเรือนแล้ว พบปะกันที่ไหน ก็
ยังทักทายไต่ถามทุกข์สุขกันอย่างสนิทสนม แต่มาบัดนี้แม้

พบพลอยจิ้งหรีด ก็มักทำเหม็นเสียวไม่แลเห็น ถ้าพลอยพลอตัว
ไปทักเข้าก่อน ก็จะพูดด้วยอย่างเสียวไม่ได้

แทนที่การเมืองจะทำให้พลอยสามารถมองดูโลกได้
อย่างกว้างขวาง การเมืองเท่าที่พลอยรู้จัก กลับทำให้โลกนั้น
แคบลง เมื่อยังเป็นเด็กๆ พลอยรู้จักคุ้นเคยกับคนไม่กี่คน มีแต่
พี่น้องในบ้าน เช่นพ่อเพิ่มและคุณเชย ไปอยู่ในวังก็ได้ช้อย
เป็นเพื่อนเล่น ครั้นเติบโตขึ้นมา พลอยก็ได้รู้จักคนมากขึ้น
ส่วนมากนั้นก็ผ่านทางคุณเปรม เมื่อคุณเปรมตายลง ทำให้คน
รู้จักคุ้นเคยนั้นหายไปบ้าง แต่เหตุการณ์ต่างๆ คราวนี้ ทำให้
คนรู้จักหายไปเกือบหมด ยังเหลือแต่พ่อเพิ่มคุณเชยและช้อย
ซึ่งเป็นคนจำนวนน้อยที่รู้จักกันมาแต่เด็กนั่นเอง สำหรับพ่อ
เพิ่มนั้น การเมืองได้เข้ามาทำให้เปลี่ยนแปลงไปมาก แต่การ
เปลี่ยนแปลงนั้นเป็นแต่เพียงภายนอก พลอยรู้ว่าพ่อเพิ่มก็ยัง
เป็นพ่อเพิ่มคนเก่า การเมืองเป็นแต่เพียงของเล่นที่ได้มาใหม่
เท่านั้นเอง คุณเชยนั้นดูเหมือนจะแก่ลงไป และเจ็บลงไป
กว่าเก่า ครั้งหนึ่งคุณเชยพูดกับพลอยเป็นเชิงปรารภว่า

"แม่พลอย ตั้งแต่บ้านเมืองเรามีเรื่องยุ่งๆ กันนี้ ฉัน
รู้สึกตัวว่าแก่ไปถนัดใจ"

"ฉันเองก็เหมือนกันคุณเชย" พลอยตอบอย่างเห็นใจ

"ความจริงฉันก็อยู่ต่างหาก ไม่ได้ไปมีอะไร
เกี่ยวข้องกับใกล้ชิดเหมือนกับแม่พลอย แต่ฉันก็ได้แต่นั่งดูไป
และรู้สึกรู้สึกว่าแกลงไปทุกวัน..." คุณเชยหยุดนิ่งอยู่ชั่วครู่หนึ่ง
แล้วก็พูดต่อไปว่า "เดี๋ยวนี้ฉันอายุห้าสิบกว่าๆ แต่ใจนั้นนึก
เหมือนกับว่าตัวเองอายุแปดสิบ ดูแก่คร่ำครึเสียจริงๆ ที่เดียว
เห็นจะเป็นเพราะฉันได้เห็นอะไรมามาก โดยมีได้เข้าไป
เกี่ยวข้องกับเขาด้วยเท่านั้นเอง จำความได้ก็เห็นแต่เจ้าคุณพ่อ
มีบุญวาสนา ผู้คนในบ้านมากมายครึกครื้น อยู่มาจนท่าน
หมดบุญ เครื่องประดับบุญบารมีก็ร่อยหรอลงไปทุกที ลงท้าย
ท่านก็ตายไป..... อย่างคุณอุ่นที่แรกเธอก็ทำอำนาจมากอยู่ แม่
พลอยก็รู้ เงินทองเธอก็มีเป็นหนักหนา แต่เดี๋ยวนี้ก็ดูเอาเถิด
เจ้านายผู้มีบุญวาสนาก็หมดสิ้นกันลงไปเรื่อยๆ จนถึงเดี๋ยวนี้
..." คุณเชยถอนใจใหญ่แล้วก็กล่าวว่า "ฉันยิ่งดูไปก็ยิ่งปลงตก
ไม่เห็นมีอะไรเที่ยงแท้ ยิ่งปลงตกก็ยิ่งเห็นตัวเองแก่ใกล้ตาย
เข้าไปทุกที จะเข้าวัดเข้าวาอย่างคนอื่นเขาก็ไม่ได้ มีคุณหลวง
เป็นคนแก่ให้ต้องเลี้ยงอยู่ทางบ้านอีกคนหนึ่ง ถ้าฉันไม่คอยดู
ก็คงตายเร็ว ทั้งที่เป็นหมอยู่อย่างนั้นแหละ"

คำพูดของคุณเขยตรงกับใจของพลอย เพราะพลอยก็นึก
อยู่อย่างนั้นเหมือนกัน แต่เมื่อนำเอาเรื่องนี้ไปปรารภต่อกับ
ซ้อยๆ ก็ตอบว่า

"ก็ไม่เห็นจะแปลกอะไรนี่พลอย ฉันแก่มาก่อนตั้ง
เป็นนาน ฉันยังไม่บ่นเลย สนุกดีเสียอีก พอคนเขารู้ว่าเป็นยาย
แก่ ป้ำๆ เป้อๆ แล้วจะทำอะไรก็ได้ไม่มีใครว่า"

"ฉันไม่ได้หมายความว่าอย่างนั้นหรอกซ้อย" พลอย
ตอบ "ฉันหมายความว่าบ้านเมืองทุกวันนี้ ทำให้เราเห็นว่า
ตัวเองแก่ลงไป เพราะอะไรต่ออะไรเปลี่ยนไปหมดจนจับต้น
ชนปลายไม่ถูก"

"แก่ช้าแก่เร็วมันก็แก่เท่ากันแหละพลอยเอ๊ย" ซ้อยว่า
"แล้วถ้าจะว่าไปจริงๆ ฉันก็ไม่เห็นมีอะไรเปลี่ยน ผิดกันแต่
ตัวคนตายไปบ้าง เดี่ยวคนโน้นมีบุญคนนี้หมดบุญ เมื่อเรายัง
เป็นสาวๆ เคยพูดกันถึงเรื่องขึ้นๆ ตกๆ ของเจ้าจอมในวัง
เดี๋ยวนี้เราอายุมากขึ้นก็เห็นมาก ได้รู้ว่าเขามีขึ้นมีตกกันทั้ง
เมืองเท่านั้นเอง"

"ซ้อยนี่ช่างไม่มีทุกข์กับเขาบ้างเลยหรือ" พลอยถาม
อย่างงงง

"มันก็มีเหมือนกันแหละพลอย แต่พอฉันจะอ้าปาก
เอ่ยถึงทุกข์ของฉันขึ้นมา ก็เจอเอาความทุกข์ของแม่พอยเข้า
ซึ่งล้วนแต่หนักๆ กว่าของฉันทั้งนั้น ถ้าแม่พลอยมีทุกข์แล้ว
ฉันก็เอาทุกข์มาถมเข้าไปอีก มีต้องนั่งร้องไห้กันจนละลาย
หายเป็นน้ำตาไปทั้งสองคนหรือ แล้วเมื่อคิดไปอีกที่ทุกข์ของ
ฉันก็ไม่มากเท่าของคนอื่น ฉันก็เลยเฉยๆ เสีย นานเข้าก็เคย
ไปเอง จะว่าไม่มีทุกข์ก็ได้"

จากคำพูดเหล่านี้และคำพูดทำนองเดียวกัน ตลอดจน
อารมณ์ที่รื่นเริงมองทุกอย่างในแง่ขัน ซึ่งเป็นของประจำตัว
ช้อยมาแต่ดั้งเดิม ทำให้พลอยยึดถือเอาช้อยเป็นที่พึ่งในยาม
ทุกข์มากขึ้นกว่าแต่ก่อน เพราะช้อยดูเหมือนจะเป็นคนเดียวที่
ยังมั่นคงเหมือนเก่า ไม่มีสิ่งใดมาทำให้เปลี่ยนแปลงไปได้

ก่อนที่จะถึงกำหนดไปเยี่ยมตาอัน พ่อเพิ่มก็เอาจดหมาย
จากตาอันมาส่งให้พลอยอีกฉบับหนึ่ง พลอยมิได้คิดใจถามว่า
พ่อเพิ่มได้รับจดหมายนั้นมาอย่างไร เพราะรู้ว่าพ่อเพิ่มนั้น
รื่นเริงในความลับเล็กๆ น้อยๆ ถึงถามก็คงจะไม่บอก
จดหมายนั้นมีความว่า

"กราบเท้าคุณแม่ที่เคารพ และที่รักที่สุดของคุณ"

คุณแม่มักจะรู้ดีอยู่แล้วว่า ลูกเป็นนักโทษประหารและ ลูกก็รู้ว่าคุณแม่ต้องโทษมันสเพิงไร และต้องวิตกกังวล อย่างไรเมื่อรู้ข่าวนี้ แม่ทูนหัวของลูก ลูกรู้ว่าเป็นบาปกรรม ของลูกเอง ที่ต้องทำให้ผู้มีพระคุณยิ่งกว่าใคร ต้องเสียใจต้อง โทมนัส ถ้าจะให้ลูกบอกตามความสัตย์จริง ลูกก็จะขอบอกว่า ลูกเสียใจ และรู้สึกว่าเป็นบาปกรรม เฉพาะเรื่องความทุกข์ที่ ได้ก่อให้แก่แม่ของลูกเท่านั้น ลูกมิได้เคยนึกเสียใจเลย ถึงแม้ว่าลูกจะรู้สึกว่าเป็นอย่างนี้แต่แรก ลูกก็จะยังจะทำอยู่ เพราะความรู้สึกผิดชอบและคติต่างๆ ที่มีอยู่ประจำใจจะต้อง บังคับให้ลูกทำเช่นนั้น ขอให้แม่พยายามคิดอย่างที่คุณคิดได้ เสียแล้วว่า การต่อสู้ทุกอย่างต้องมีแพ้มีชนะ การที่ลูกได้ทำ ไปแล้วนั้น ลูกได้เอาชีวิตเข้าเสี่ยงเป็นเดิมพัน เมื่อพ่ายแพ้ลง ไปแล้ว ก็จะต้องเสียชีวิตเป็นธรรมดา ลูกเห็นว่ายุติธรรมคืออยู่ แล้ว เสียตายอยู่น้อยที่ลูกมิได้ตายอย่างทหาร แต่อาจต้อง ตายอย่างนักโทษ

ขณะนี้ลูกสบายดี มิได้เจ็บไข้อย่างไร อาหารการกินก็ ไม่อึดคัดคอดอยาก มีความเป็นอยู่เท่าที่นักโทษในคุก จะ เป็นไปได้ แต่สำหรับพวกเราเขาถือว่าเป็นนักโทษการเมือง มิได้ปะปนกับคนโทษอื่นๆ ลูกจึงได้อยู่ร่วมกับพวกพ้องอย่าง

ใกล้ชิดในขณะที่ ลูกไม่อยากจะพูดถึงใครให้มากไปนัก แต่
อยากจะบอกให้รู้แต่เพียงว่า คนเราจะเห็นใจ ได้รู้จักกัน
แท้จริงก็แต่ในยามทุกข์ ลูกได้รู้จักคนจริงๆ เวลานี้มากกว่า
เวลาที่สุขสบายเป็นอิสระ คุณตระวางนั้นมิใช่แต่เป็นที่ขังคน
เท่านั้น แต่ยังเป็นทีๆ ปอกเปลือกคนออกให้เห็นแก่น คือตัว
จริงของเขาด้วย การที่ได้พบตัวจริงของเขาทำให้ลูกเปลี่ยนใจ
ไปมาก คนที่ไม่เคยนับถือมาก่อนก็กลับเป็นนับถือเพียงจะบูชา
ส่วนคนที่นับถือบูชามาแต่ก่อนนั้น ก็หมดนับถือลงไป การ
เปลี่ยนแปลงในใจนั้นมิใช่ของดี บางครั้งก็ทำให้วุ่นวายและ
กังวลได้มาก

ลูกไม่สามารถที่จะปลอมแม่ให้คล้ายทุกข์ในคราวนี้ได้
ลูกได้แต่ภาวนาอยู่ทุกวันคืน ถ้าคนเราตายไปแล้วมีชาติหน้า
ในชาติหน้านั้นก็ขอให้ลูกได้เกิดเป็นลูกของแม่ทั้งกายและใจ
และต่อไปอย่างนั้นทุกชาติทุกภพ

อัน"

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๒)

อีกสองวันต่อมา หลังจากที่ได้รับจดหมายจากตาอัน
ตาอ้อดก็พาพลอยขึ้นรถไปลงเรือยนต์เล็กๆ ที่ตาอันขอยืมคน

อื่นมาไว้ให้ เรือนั้นจอดอยู่ที่ท่าข้างวังหน้า ตาอ้อคนนัดไว้แต่
วันก่อนว่าจะต้องออกเดินทางแต่เช้า เพราะจะต้องไปถึงให้
ทันเวลาเยี่ยม ฉะนั้นคืนนั้นทั้งคืนพลอยจึงเกือบจะไม่ได้นอน
เลย เพราะในตอนหัวค่ำพลอยก็ต้องนั่งจัดของกิน อันมีส้มสุก
ลูกไม้และของอื่นๆ ที่รู้ว่าตาอันชอบ บรรจงลงในตะกร้า
สำหรับเอาไปให้ในตอนเช้า พลอยตั้งใจเอาของไปให้ตาอัน
ให้มาก นึกว่าตาอันจะนำไปเพื่อแม่ให้เพื่อนร่วมทุกข์ในคุก
บางขวางนั้น ได้กินกันหลายๆ คน พลอยเคยจัดของกิน
เช่นเดียวกันนี้ด้วยความรักมาแล้วหลายหน ครั้งหนึ่งนาน
หนักหนามาแล้ว เคยช่วยกันสองคนกับซ้อยจัดของกินส่งให้
พี่เนือง เมื่อไปรับราชการนครสวรรค์ ต่อมาก็เคยจัดของกิน
ส่งไปให้ตาอันและตาอ้อ ครั้งยังอยู่เมืองนอก คราวนี้ถึง
คราวต้องจัดของกินส่งให้ตาอัน พอนึกถึงตาอันพลอยก็ต้อง
หยุดกลืนน้ำลาย ข่มตัวเองมิให้สะอื้นออกมาดังๆ เพราะเกรง
ว่าเด็กคนใช้สองสามคน ที่นั่งช่วยอยู่นั้นจะได้ยิน ตาอันช่างมี
กรรมเวรอาภัพยิ่งกว่าคนอื่นเสียจริงๆ คนอื่นที่พลอยเคยจัด
ของส่งให้ ด้วยความรักความคิดถึงนั้นเขาไปดี ไปเพื่อความ
รุ่งเรืองของชีวิตในเวลาข้างหน้า แต่ตาอันกลับต้องไปร้าย ไป
อยู่ในคุกต้องรับโทษอันหนักที่สุด เท่าที่มนุษย์จะลงโทษกัน

ได้ พลอยถอนใจใหญ่ พยายามจะสลัดความรู้สึกเศร้าหมอง
ให้หลุดพ้นไปจากหัวใจ ก้มหน้าจัดของต่อไปจนคึก แต่เมื่อ
เข้านอนแล้วก็ไม่หลับ จะหลับตาลงครึ่งใดก็เห็นแต่หน้าตา
อื่น ในที่สุดก็ได้แต่นอนลืมหูลืมตาอยู่คนเดียว และม่อยไปงีบหนึ่ง
เมื่อตอนไก่ขัน

รุ่งขึ้นเช้า พลอยก็รีบแต่งตัวเพื่อออกเดินทางแต่เช้า
ตามที่ตาอ้อบอกไว้ พลอยเอาเด็กตามหลังไปคนหนึ่ง เพื่อ
ยกของที่ จะเอาไปให้ตาอื่น แล้วก็ขึ้นรถออกจากบ้านแต่
เช้าตรู่ ขณะที่น้ำค้างยังจับอยู่ตามใบหญ้าและใบไม้ในบ้าน
ตาอ้อนั่งไปข้างๆ พลอยในรถ พอรถออกวิ่งสักครู่ พลอยก็
ต้องกระชับผ้าห่มให้แนบกับตัว เพราะรู้สึกทั้งหนาวและ
ตื่นเต้นอย่างบอกไม่ถูก ใจหนึ่งนั้นดีใจจะได้พบลูก ได้เห็น
หน้าลูกที่มีได้พบปะมานาน อีกใจหนึ่งนั้นก็ให้ประหม่าพรั่น
พรึง เพราะที่ๆ จะไปนั้นเป็นคุกมหันตโทษ ซึ่งตั้งแต่เกิดมา
เป็นตัว พลอยก็มีได้เคยนึกฝันว่าจะต้องย่างกรายเข้าไป

พอถึงท่าช้างวังหน้า ตาอ้อก็พาพลอยลงเรือยนต์ลำ
เล็กๆ ลำหนึ่งที่จอดเทียบท่าคอยอยู่แล้ว เรือยนต์นั้นติดเครื่อง
แล้วก็ลอยลำออกจากท่า บ่ายหน้าแล่นขึ้นไปเหนือน้ำ พลอย
นั่งปล่อยอารมณ์มองคูน้ำ มองคูฝั่งทั้งสองข้าง ทางฝั่งพระ

นครตั้งแต่ท่าช้างวังหน้าจนถึงปากคลองบางลำภู จากบางขุน
พรหมจนถึงสามเสน เคยมีแต่วังเจ้าฟ้า วังเจ้าต่างกรม วัง
เจ้านายอยู่ติดต่อกันไปตลอด พลอยรู้จักริ้ววังเหล่านี้ดี และ
เคยเห็นมาเมื่อครั้งยังรุ่งเรือง เคยมีการมืงานใหญ่ๆ ริ้ววังที่เคย
โอ้อ่าสมพระเกียรติยศ เต็มไปด้วยมหาดเล็กข้าหลวงผู้คน
จำนวนมาก แต่บัดนี้ความรุ่งโรยได้เข้ามาสู่จนเห็นได้ชัด
บางวังก็ปิดเงียบเพราะผู้ครองวังมิได้ประทับอยู่อีกต่อไป
ผู้คนเข้าไปในกรมก็กระจัดพลัดพราย บางวังก็ปิดเฉพาะแต่
ตำหนักใหญ่ ส่วนตำหนักเล็กเรือนน้อยยังมีคนอยู่ แสดงว่า
เจ้าของวังสิ้นพระชนม์ไปแล้ว คงเหลือแต่โอรสธิดายังอยู่
ต่อไป ริ้ววังทั้งหลายก็ยิ่งเป็นเครื่องเตือนใจ ให้พลอยนึกถึง
ความหลังครั้งตามเสด็จไปบางปะอิน นึกถึงแม่น้ำเจ้าพระยา
สายเดียวกันนี้ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยคราคร่ำไปด้วยเรือแพใหญ่น้อย
ในกระบวนเสด็จยาวจนสุดสายตา นึกถึงกระทงหลวง กฐิน
หลวง กระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ซึ่งมีเรือองค์พระ
กฐิน เรือพระที่นั่งและเรือพระที่นั่งรอง เรือคั้ง เรือแซงและ
เรือกระบวนต่างๆ ภาพเรือพระที่นั่งปิดทองล่องชาด ฝีพายถือ
พายทองและสวมเสื้อแดงกางเกงแดงอันงามระยับจับตา เสียง
เห่เรือเสียงกระทุ้งเส้าคูเหมื่อนจะยังดังอยู่ก้องหู พลอยนั่ง

ปล่อยอารมณ์ ปล่อยตัวให้รถยนต์ลำเล็กนั้นพาไป ใกล้
จุดหมายเข้าไปเรื่อยๆ สามเส้นผ่านไปสักครู่ เรือยนต์ก็แล่น
ลอดสะพานรถไฟพระราม ๖ ซึ่งเปิดใช้เมื่อต้นแผ่นดินนี้ เรือ
แล่นผ่านปากคลองบางเขน วัดเขมาและบางตะนาวศรีไป
ตามลำค้ำบ ในที่สุดก็มาจอดอยู่ที่ปลายสะพานทำน้ำใหญ่ของ
คุกบางขวาง

ตาอ้อดเอื้อมมือมาแตะแขนพลอยเบาๆ เหมือนกับจะ
ปลุกให้ตื่นแล้วพูดว่า

"ถึงแล้วแม่ ได้เวลาพอดีไม่ช้าไป"

พลอยก้าวขึ้นจากเรือขึ้นไปยังบนโป๊ะซีเมนต์ ระหว่าง
ที่ยืนคอยเด็กยกของขึ้นจากเรือ พลอยก็หันหน้ามองไปยังตัว
คุก ทันใดนั้นหัวใจก็เต้นแรงและขาสั่นน้อยๆ ด้วยความ
ประหม่า ในสภาพอันน่าสะพรึงกลัวที่กั้นกางอยู่ตรงหน้า
เบื้องหน้าพลอยออกไป เป็นทางเดินยางไปสู่กำแพงอันสูง
ใหญ่ ทางเดินนั้นไปสู่คลองที่ประตูใหญ่กลางกำแพง ซึ่งคูแต่
ไกลเหมือนกับปากถ้ำ ตรงกลางแลเห็นหอคอยอันสูงใหญ่
และพอเห็นหลังคาที่เรียงรายอยู่นั้นได้ ทั้งกำแพงทั้งหอคอยคู
สูงใหญ่แข็งแรงเป็นหนักหนา คนที่อยู่ในนั้นดูไม่มีหวังที่จะ
หลุดพ้นออกมาได้เลย ถึงพลอยจะพยายามนึกถึงสภาพของ

คนที่อยู่ภายในกำแพงนั้น พลอยก็คงนึกไม่ออก นึกได้แต่
เพียงว่ากรรมเวรอะไรของตาอื่น ที่ทำให้ต้องถูกคุมขัง
แข็งแรงเพียงนั้น คนอีกหลายคนกำลังขึ้นจากเรือลำอื่นที่มา
จอดในท่านั้น บ้างก็มาคนเดียว บ้างก็มาหลายคน ที่เป็นคน
แก่สูงอายุก็มี ที่ยังอยู่ในวัยกลางคนหรือหนุ่มสาวก็มี ที่เป็น
เด็กก็มี คนเหล่านั้นมีทั้งผู้หญิงผู้ชาย บ้างก็มาตัวเปล่า บ้างก็มี
ของติดมือมาเช่นเดียวกับพลอย ทุกคนมิได้แสดงอาการรีน
เรงหรือหัวเราะต่อกระซิก แต่ขึ้นจากเรือบ่ายหน้าเดินเข้าสู่คุก
มหันตโทษ ด้วยใบหน้าอันเคร่งขรึม พลอยเหลือบมองดูคน
เหล่านี้แล้ว ก็ใจหายด้วยความสงสาร รู้สึกว่าตนเองและคน
อีกเป็นจำนวนมากที่เห็นอยู่นั้น มีข้อผูกพันกันใกล้ชิด เพราะ
ต่างคนต่างก็จะต้องมีพ่อแม่หรือมีลูก หรือคนที่รักที่ถูกคุม
ขังอยู่ในนั้น ปราศจากอิสรภาพ ทุกคนไม่มีใครอยากเข้าไป
ในที่ๆ กำลังเดินใกล้เข้าไป แต่ความรักเป็นเสมือนกำลังอัน
มหึมา ที่กำลังดันทุกๆ คนให้ใกล้เข้าไปทุกที ไม่อาจหยุดยั้ง
ได้ ทั้งที่ทุกคนรู้ตัวแล้วเป็นอย่างดีว่า หากปล่อยออกไปนั้น จะ
ไม่มีอะไรกลับออกไปด้วยเลย นอกจากความทุกข์ระทมที่
ต้องพรากจากคนที่ตัวรัก

พลอยเดินตามคนที่เดินไปทางเดียวกันนั้น ในท่ามกลางแสงแดดตอนเช้า พอพื้นประตูใหญ่ของคุณบางขวางเข้าไป ก็รู้สึกเย็นวาบไปทั้งตัว เพราะได้เข้ามาในที่ร่ม หัวใจนั้นก็สลดหดหู่ลงทันที

ที่สำหรับญาติไปเยี่ยมนักโทษนั้นเป็นห้องใหญ่ มีลูกกรงเหล็กกั้นขวางไว้แข็งแรงระหว่างนักโทษฝ่ายหนึ่ง และผู้ที่ไปเยี่ยมอีกฝ่ายหนึ่ง ระหว่างกลางมีทางเดินสำหรับผู้คุมคอยเดินตรวจตรา ระหว่างที่เยี่ยมเยียนกันอยู่ ตาอ้ออดไปติดต่อกับเจ้าพนักงาน ในเรื่องที่จะมาเยี่ยมตาอื่นตามระเบียบ ส่วนพลอยนั้นก็คอยอยู่ในหมู่ญาติและมิตรของผู้ต้องโทษ ทุกคนดูเหมือนจะมีความรู้สึกมีหัวใจที่เด่นแรงอย่างเดียวกัน และตาทุกคู่มองไปเบื้องหน้า ผ่านลูกกรงเหล็กที่กั้นอยู่นั้นเข้าไป เพราะในนั้นอีกสักครู่หนึ่งคนที่รักที่เป็นห่วงของทุกคน จะมาปรากฏตัวในไม่ช้า อีกครู่หนึ่งก็มีเสียงประตูเปิดปิด เสียงผู้คุมออกคำสั่งอะไรต่างๆ และเสียงอีกเสียงหนึ่งที่ทำให้พลอยแข็งขาอ่อนลงไป ด้วยความรู้สึกระคนไปด้วยความพรั่นพรึงและความสมเพช เสียงนั้นคือเสียงไซ้ตรวน ซึ่งดังจากตัวนักโทษหลายๆ คนที่กำลังเดินออกมาให้ญาติเยี่ยม เสียงตาอ้ออดกระซิบที่ข้างหูว่า

"นั่นแน่ พี่อ้นมาโน่นแล้ว" แล้วตาอ้อคก็เอามือมาแตะเบาๆ ที่แขนพลอย และนำตัวพลอยไปที่หน้าลูกทรง
ตาอ้นซบหน้าลงกราบพลอยโดยไม่พูดจาว่าอะไร
พลอยจะเอ่ยปากทักตาอ้นก็ไม่สามารถที่จะทำได้ เพราะคอหอยนั้นตีบและตี้นตันไปสิ้น ด้วยความรู้สึกทั้งสงสารทั้งรัก ทั้งดีใจที่ได้พบหน้ากัน ตาอ้นซบผอมไปจนผิอรูปร่าง ผมแผ่ว รุงรัง และหมวดเขราก็มิได้โกนสะอาดเรียบร้อยเหมือนแต่ก่อน ตรวนที่ใส่อยู่นั้น ดูจะเป็นขนาดใหญ่และหนักกว่า นักโทษคนอื่นๆ อีกหลายคนที่พลอยได้เห็น ตาอ้นได้พูดไว้
ถูกต้องแล้วตั้งแต่แรก ภาพตาอ้นที่ปรากฏอยู่ต่อหน้าในขณะนี้ เป็นภาพที่พลอยมิได้เคยคิดฝันว่าจะประสบพบเห็น และไม่ยากที่จะพบเห็นเลย เมื่อได้เห็นแล้วก็อยากจะเอามือปิดหน้าหลับตาแล้ววิ่งหนีไปเสียให้ไกล หรืออยากจะร้องให้ดังๆ ให้สมกับความรู้สึกในใจ แต่พลอยก็ทำอย่างนั้นมิได้ ได้แต่ข่มสติฝืนใจ ยึดกับตาอ้นแล้วพูดขึ้นอย่างลำบากตะกุกตะกักว่า

"อ้น ! แม่คิดถึงเหลือเกิน อ้นเป็นอย่างไรบ้าง"

"ผมไม่เป็นไร คุณแม่ ไม่เป็นไร ดีใจเหลือเกินที่คุณ
แม่มาเยี่ยม" ตาอ้นตอบอย่างตะกุกตะกักเช่นเดียวกัน แล้วหัน
หน้าไปยิ้มกับตาอ้อคำถามว่า

"อ้อสบายดีหรือ ขอบใจมากที่จัดเรื่องปิ่นโตให้"

"ปิ่นโตอะไร แม่ไม่รู้เรื่อง" พลอยถามขึ้น

"อ้อเข้าจัดเรื่องว่าจ้างทำปิ่นโตส่งเข้ามาให้ผมใน
นี้" ตาอ้นอธิบาย

"อ้อ !" พลอยพูดอย่างโล่งใจ และขอบใจตาอ้อ ที่
อุตส่าห์นึกไปตลอดจนถึงเรื่องอาหารการกินของพี่ชายในคุก

"อ้อไม่เห็นบอกแม่สักที" พลอยพูดต่อ "เขาทำ
ปิ่นโตส่งพอกินได้หรืออ้น ไม่ขาดเหลืออะไรหรือ"

"พอกินได้ที่เดียวคุณแม่ ไม่ขาดเหลืออะไรเลย" ตา
อ้นตอบ

"วันนี้แม่เอาของกินมาฝากอีกหลายอย่าง เอามา
มากๆ อ้นจะได้แบ่งให้เพื่อนฝูงกินบ้าง" พลอยพูดต่อไป และ
พยายามข่มสติกลั้นน้ำตาไว้ อย่างเต็มความสามารถ

ตาอ้นยกมือไหว้แล้วตอบว่า

"ผมดีใจจริง ในนี้ไม่มีอะไรสำคัญเท่าของกิน แล้ว
ผมจะบอกพวกพ้องว่าคุณแม่ส่งมาให้"

พลอยรู้ว่า ทั้งตนและตาอื่นต่างต้องพยายามข่ม
ความรู้สึกในใจอย่างสุดแรงเกิด ทั้งสองคนต่างพยายามตีหน้า
ขึ้นเข้าหากัน เหมือนกับพูดคุยกันเป็นปกติ ต่างฝ่ายต่างซ่อน
ความรู้สึกมิให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็น ทั้งที่รู้อยู่เต็มอกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง
นั้นรู้ดี คำพูดที่ใช้พูดกันเป็นคำพูดเล็กๆ น้อยๆ เกี่ยวกับเรื่อง
สุขทุกข์ต่างๆ ไป ไม่มีความหมายอะไรเกินไปกว่านั้น แต่
คำพูดต่างๆ คำก็มีความสำคัญยิ่งยวด เพราะเป็นถ้อยคำที่
ออกมาจากหัวใจของคนรักกัน และห่วงใยกันมากที่สุด ตาอ้อ
อดเข้ามายืนอยู่ข้างๆ ตัวพลอย และคุยกับตาอื่นเบาๆ ใน
ทำนองถามทุกข์สุขเช่นเดียวกัน พลอยชำเลืองดูตามขอบ
ลูกกรงเหล็กโดยทั่วๆ ไป ทุกคนที่มาเยี่ยมต่างพากันเข้าไปชิด
ลูกกรง เพื่ออยู่ใกล้คนที่ตนรักให้ได้มากที่สุด แม้ใน
ระยะเวลาอันสั้น หญิงสาวหน้าตาสะอาดสะอ้านคนหนึ่งอยู่
ถัดพลอยออกไป กำลังเอามือเกาะลูกกรงและซบหน้าร้องไห้
อย่างหมดอับอาย ชายหนุ่มคนหนึ่งยืนอยู่ภายในทางด้าน
นักโทษ มองดูหน้าหญิงสาวคนนั้นด้วยแววตาอันละห้อย
เสียงพูดเบาๆ ว่า

"อนงค์อย่าร้องไห้....อย่าร้องไห้...พี่ไม่เป็นไร
หรอก ขอให้อนงค์รักษาตัวให้ดี.....เลี้ยงลูกให้ดี...."

พลอยต้องเบือนหน้ากลับมาทันที ด้วยความสังเวชสลดใจ และขณะเดียวกันก็รู้สึกตัวว่า ความทุกข์ของตนนั้นมิได้อยู่แต่ตัวผู้เดียว มีคนอีกมากมายหลายร้อยพัน ที่ร่วมทุกข์อันใหญ่หลวงนี้ และในคนจำนวนนั้นก็ยังอีกมากมาย ที่อยู่ในฐานะลำบากกว่าพลอย หรือยังอยู่ในวัยที่ไม่สามารถอดทนต่อความทุกข์ได้เท่าพลอย หัวใจของพลอย ซึ่งจดจ่ออยู่ที่ตาอื่นและที่ความทุกข์ของตนเองนั้น เริ่มคลี่คลายแผ่กว้างออกไปถึงคนจำนวนมาก ที่เรียงรายอยู่ในขณะนั้น ความเมตตาและความเห็นใจคนอื่นที่ร่วมทุกข์ ช่วยให้พลอยดำรงความรู้สึกของตนไว้ได้ในระดับอันควร ไม่แสดงความทุกข์โทมนัสออกมาต่อหน้าตาอื่น

เวลาที่กำหนดไว้ให้เยี่ยม นั้นผ่านไปโดยรวดเร็ว หลังจากที่ได้มอบของให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำแล้ว พลอยก็ยื่นมองดูตาอื่นจนลับตาไป แล้วก็ปล่อยตัวให้ตาอ้อดพาไปลงเรือกลับบ้านอย่างสงบ ขณะที่เดินกลับนั้นก็รู้ตัวว่า ได้ทิ้งเอาส่วนหนึ่งอันสำคัญของหัวใจนั้นไว้ในเรือนจำ

ขณะที่เรือแล่นกลับมาตามลำแม่น้ำ ตาอ้อดก็ยกมือขึ้นตบแขนพลอยเบาๆ แล้วพูดว่า

"วันนี้แม่ดีมาก ขอชมเชย"

"ทำไมอ้อค" พลอยถามโดยไม่หันหน้ากลับเข้ามา
ในเรือ ยังคงนั่งมองภาพริมแม่น้ำผ่านไปเรื่อยๆ

"ที่ดูว่าดีก็เพราะแม่ใจแข็ง ไม่ร้องไห้.....อ้าวแล้ว
กัน !" ตาอ้อครองขึ้นก่อนที่จะพูดจบ เพราะพลอยรีบดึง
ผ้าเช็ดหน้า ออกจากกระเป๋าขึ้นปิดหน้าอย่างรวดเร็ว และก้ม
ตัวลงร้องไห้เหมือนกับว่าสายตัวจะขาด

ความหวังหรือความฝันของตัวเอง ที่พลอยเคยนึกว่า
เลื่อนลอยนั้น ยิ่งนานวันเข้าก็ยิ่งจะดูเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาทุก
ที ความวังนั้นก็คือตาอันอาจไม่ถูกประหารตามคำพิพากษา
เพราะในหลวงไม่ทรงยอมลงพระปรมาภิไธย ในบรมราช
โองการให้ประหารชีวิต ข้าราชการที่พลอยได้ยินจากปากคน
หลายคนนั้น ก็ดูจะสนับสนุนความหวังหรือความฝันนั้นให้
แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นทุกที จนในที่สุดพลอยถึงกับหมดกังวลในข้อ
นั้น และทำใจเสียได้ว่ามีลูกอีกคนหนึ่ง ที่เคราะห์กรรม
บันดาลให้ต้องติดคุก และตนมีหน้าที่ๆ จะต้องคอยส่งเสีย
เพื่อให้ลูกมีความสุขสบายตามสมควร เท่าที่สภาพในคุกจะ
อำนวยให้จนกว่าจะสิ้นกรรม ซึ่งพลอยเองก็ไม่ว่าจะเป็น
เวลาเมื่อใด

ระหว่างนั้นข่าวเรื่องพระเจ้าอยู่หัวจะสละราชสมบัติก็
คงหนาหูขึ้นทุกวัน พ่อเพิ่มเป็นคนที่น่าสนใจมากกว่าคนอื่น
เพราะได้เคยทำนายทายทักไว้แต่แรก

"ฉันเคยว่าไว้แต่แรกแล้ว แม่พลอยจำได้ไหม" พ่อ
เพิ่มพูดขึ้นวันหนึ่ง

"ว่าอะไรคุณหลวง คุณหลวงเคยว่าอะไรต่ออะไรไว้
มากมายเต็มที ฉันไม่มีปัญญาจะไปจดจำได้หมด" พลอยพูด

"ก็เรื่องในหลวงท่านจะไม่เสด็จกลับนั้นปะไร" พ่อ
เพิ่มพูดย้ำด้วยน้ำเสียงที่แสดงความสำคัญของตน ในฐานะเป็น
ผู้รอบรู้ทำนายเหตุการณ์ได้แม่นยำ

"คุณหลวงไปได้ข่าวอะไรมาอีกแล้วหรือ" พลอย
ถามอย่างสงสัย

"ใครๆ ก็รู้กันทั่วไปแล้วว่าท่านไม่เสด็จกลับแน่ ถ้า
รัฐบาลยังอยู่อย่างนี้ ฉันว่าท่านไม่กลับเหมือนกัน เพราะคงไม่
มีทางที่จะตกลงกันได้"

"แล้วจะทำอย่างกันเล่าคุณหลวง" พลอยถามอย่างไม่
เข้าใจจริงๆ

"ก็จำทำอย่างไร" พ่อเพิ่มว่า "ถ้าท่านไม่เสด็จกลับ
ท่านก็คงจะสละราชสมบัติ"

"ตายจริง ! คุณหลวง ! เอาอะไรมาพูด !" พลอยพูดอย่างร้อนใจ "ตั้งแต่ฉันเกิดมาเป็นตัวก็ยังไม่เคยได้ยินว่า ในหลวงสละราชสมบัติสักที จะเป็นไปได้ถึงเพียงนั้นเทียวหรือ"

"สมัยนี้อะไรก็เป็นไปได้ทั้งนั้นแม่พลอย" พ่อเพิ่มว่า "เมื่อในหลวงท่านทรงมีความเห็นอย่างไรแล้ว สภากับรัฐบาลเขามีความเห็นไปอีกอย่างหนึ่ง ก็อยู่ต่อไปด้วยกันไม่ได้ ถึงคราวที่จะต้องแยกกัน"

"แล้วบ้านเมืองจะเป็นอย่างไรต่อไป" พลอยถามอย่างกังวล "ฉันนึกไม่ถึงจริงๆ ฟังดูเหมือนบ้านแตกสาแหรกขาด ถ้าในหลวงองค์นี้สละราชสมบัติ ใครจะได้เป็นในหลวงองค์ต่อไป"

"ฉันเองก็ยังไม่รู้" พ่อเพิ่มตอบ "เจ้านายก็ยังมีอีกหลายองค์ ทางสายสมเด็จพระพันปีก็มาสิ้นสุดลงที่รัชกาลนี้ เพราะไม่มีพระเจ้าลูกเธอ ถ้าจะกลับไปทางสายสมเด็จพระพันวัสสากระมัง แต่ฉันคิดเอาเองนะแม่พลอย เอาจริงเข้าองค์ไหนจะได้เป็นฉันก็ยังไม่รู้เลย"

ในใจจริงของพลอยนั้น ไม่อยากให้ความคาดหมายของพ่อเพิ่มกลายเป็นจริงแม้แต่น้อย เพราะโชคชะตาของตาอันขณะนี้ จะผูกพันอยู่กับพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้น ถ้าหากว่า

สละราชสมบัติจริง และปลัดแผ่นดินใหม่จริง ตาอื่นจะเป็น
อย่างไรก็สุดที่จะเคา และพลอยก็รู้จักชีวิตดีเกินไปที่จะไม่
มองแต่ด้านดี รู้ว่าทางที่ดีที่สุดนั้น ควรจะมองทางเสียหรือแ่ง
ร้ายไว้ก่อน แต่เหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น ดูเหมือนจะอยู่
นอกเหนือการกระทำของบุคคลใดทั้งสิ้น ตาอื่นเองก็เคยมา
เล่าให้พลอยฟังว่า รัฐบาลได้พยายามทุกทาง ที่จะมิให้พระ
เจ้าอยู่หัวต้องสละราชสมบัติ ตาอื่นซึ่งนั่งฟังอยู่ด้วยถามตา
อื่นอย่างยิ้มๆ ว่า

"ทุกทางแล้วหรือพี่อื่น"

"ทุกทางแล้วอ้อด เท่าที่จะทำได้" ตาอื่นตอบ

"อ้อดเห็นว่ามีทางเดียวเท่านั้น ที่จะป้องกันมิให้ท่าน
ออก" ตาอื่นว่า

"ทางไหนกัน" ตาอื่นหันขวับไปถามน้องชาย "ก็เรา
บอกอยู่หยกๆ ว่าพยายามทุกทางแล้ว"

"ลองตามพระทัยท่านดูบ้างเป็นไง" ตาอื่นพูดเบาๆ

"อ้อดก็พูดเป็นเล่นไปเสียทุกที" ตาอื่นพูดแล้วก็ลุก
ขึ้นเดินหายไป ปล่อยให้ตาอื่นนั่งหัวเราะเบาๆ อยู่คนเดียว

ต่อจากนั้นมาก็มีแต่ข่าวที่สับสนอลเวงเกี่ยวกับพระ
เจ้าอยู่หัว จนพลอยหมดปัญญาที่จะจับต้นชนปลายที่ไหนถูก

จนวันหนึ่งตอนสายของฤดูร้อน ตาอ้อคก็เดินเข้ามาหาพลอย
ด้วยสีหน้าที่ไม่สบายใจนัก แล้วพูดเบาๆ ขึ้นว่า

"ในหลวงสละราชสมบัติอย่างแน่นอนแล้วแม่"

"โธ่ !" พลอยพูดขึ้นได้คำเดียว

"ก็นั่นนะซี" ตาอ้อคว่า "ลูกก็ว่าอย่างนั้นเหมือนกัน"

"นี่ถ้าไม่ใช่อ้อคเป็นคนมาบอก แม่ก็แทบไม่เชื่อ"

พลอยพูดเบาๆ

"ลูกเองก็ไม่อยากเชื่อ" ตาอ้อคว่า "รู้สึกเสียดาย
เหลือเกิน ทั้งที่ไม่ใช่เรื่องราวอะไรของลูกเลย"

พลอยยกมือลูบหัวอ้อคแล้วพูดว่า

"แม่ก็เสียดายเหมือนกันอ้อค ไม่อยากเห็นบ้านเมือง
เป็นไปถึงเพียงนี้ รู้สึกว่าผิดแบบแผนประเพณี หรือแม่จะเป็น
คนโบราณอยู่คนเดียวก็ไม่ว่า"

"ลูกเสียยิ่งกว่านั้นไปอีก" ตาอ้อคพูดต่อ "เมืองไทย
เราเพิ่งเปลี่ยนมาเป็นระบอบประชาธิปไตยยังไม่ทันไร เราก็
ยังต้องมาเสียคนสำคัญ ที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดไปคน
หนึ่ง" แล้วตาอ้อคก็ถอนใจใหญ่อย่างมีทุกข์ ซึ่งพลอยไม่เคย
เห็นตาอ้อคทำบ่อยนัก

จบแผ่นดินที่สาม

แผ่นดินที่ ๔

บทที่ ๑

พลอยเริ่มชีวิตในแผ่นดินที่ ๔ ในอายุของตน หรืออีก
นัยหนึ่งรัชกาลที่ ๘ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยความรู้ลึก
ที่ว่าตนนั้นอยู่ในวัยชรา พลอยมีอายุได้ห้าสิบเศษ แต่อาศัยที่
ภายในชั่วชีวิตของตน ได้ผ่านมาถึงสามแผ่นดิน และ
เหตุการณ์ทั้งปวงได้ผันผวนเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ทำ
ให้พลอยเห็นได้ว่า ตนได้ใช้ชีวิตมานานนักหนา

เมื่อพลอยยังเป็นเด็กธิดาอยู่ในวังได้เคยพบคนที่
สามารถอ้างได้ว่าเคยอยู่มาถึงสามแผ่นดินแล้วในรัชกาลที่ ๕
นั่นเอง คิดเกิดแต่สมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ
หรือได้เคยเห็นเจ้านายซึ่งเป็นลูกเธอในรัชกาลที่ ๒ ยังมีพระ
ชนม์มอยู่มาถึงรัชกาลที่ ๖ เช่นเสด็จพระองค์แม่เงินเขียน พลอยก็
เคยนึกอยู่ว่าท่านเหล่านั้นมีอายุยืนนักหนา และเป็นคนแก่ชรา
สุดที่จะประมาณ ต่อมาถึงรัชกาลที่ ๖ เมื่อพลอยออกครอง
เรือนเป็นผู้ใหญ่เกือบจะพูดได้ว่า ไม่มีใครอายุเกินสาม
แผ่นดิน คนที่เกิดในสมัยรัชกาลที่สี่นั้น ก็ล้วนแต่เป็นผู้สูงอายุ
ในสายตาของพลอยทั้งสิ้น บัดนี้พลอยเป็นคนที่ได้ผ่าน
มาแล้วถึงสามแผ่นดิน มีอายุอยู่ต่อมาจนเข้าถึงแผ่นดินที่สี่

เรียกได้ว่าเป็นคนสี่แผ่นดินอย่างเต็มปาก ความรู้สึกที่ว่าตน
เป็นคนที่ช่างเข้าสู่ปูนชรา นั้น ก็ยิ่งมากขึ้นทุกวัน

พลอยใจหายเมื่อตาอ้อคเอาพระบรมรูปพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลใหม่มาให้ดู เพราะพระเจ้าอยู่หัว ยังทรงพระเยาว์นัก
ยิ่งมองดูพระบรมรูปก็ยิ่งรู้สึกจับใจสงสาร ความจงรักภักดีใน
ตัวนั้นไม่มีทางเสื่อมคลายลงไป เพราะพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลนี้
เป็นพระโอรสทูลกระหม่อมฟ้า ที่พลอยรู้จักได้เคยเห็นตั้งแต่
อยู่ในวัง และต่อมาแม่เต็บโตออกมาอยู่ข้างนอกแล้ว ก็ยังได้
ยินพระกิตติคุณเลื่องลือจากปากคนทั่วไปอยู่เสมอ ความรู้สึก
ที่บังเกิดในเมื่อเห็นพระบรมรูปนั้น พลอยเองก็อธิบายไม่ถูก
เพราะแต่ก่อนแต่ไรเมื่อผลัดแผ่นดินใหม่ ก็ปรากฏว่าเจ้านาย
ที่ทรงรับรัชทายาท เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัตินั้น เป็น
เจ้านายที่เจริญพระชันษาแล้วทุกพระองค์ แต่คราวนี้เป็นคราว
แรกที่พระเจ้าอยู่หัวทรงพระเยาว์ ยิ่งเล็กนักในสายตาพลอย
ถึงแม้ความจงรักภักดีของพลอย จะมีต่อแผ่นดินนี้ไม่น้อยไป
กว่าแผ่นดินก่อนๆ แต่ความยำเียงเกรงกลัว มิได้ผุดขึ้นมาใน
หัวใจเลย ตรงกันข้าม ความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งที่ผูกมัดใจได้
มากกว่านั้น กลับเกิดขึ้นมาแทน คือความรักอันเป็นส่วนตัว
หวงแหน เหมือนกับว่าในหลวงรัชกาลที่ ๘ เป็นบุคคลที่เป็น

ของพลอยแท้ๆ เป็นบุคคลที่พลอยต้องเฝ้าดูความเจริญเติบโตด้วยความสนใจ ความรู้สึกไว้ในหลวงมีพระชันษาเพียง ๘-๙ ขวบ เป็นกำพร้าพระราชบิดา และกำลังประทับอยู่ในต่างประเทศ ทำให้พลอยบังเกิดความสงสารและห่วงใยจับจิตจับใจ พลอยนั่งมองพระบรมรูปเล็กๆ ที่ตาอ้อออกไปหามาให้ อย่างสนใจ พยายามมองดูอย่างละเอียดทั้งใกล้ทั้งไกล พระพักตร์ที่แลเห็นนั้น ก็ละม้ายคล้ายคลึงกับสมเด็จพระราชบิดา เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ และความละม้ายคล้ายคลึงนั้น ยิ่งเป็นข้อผูกมัดพลอย ให้เกิดความรักความเอ็นดูมากขึ้นไปอีก ด้วยความรู้สึกที่ว่า ตนได้เคยเห็นมาแต่ทูลกระหม่อมพระราชบิดา และได้เคยเห็นอย่างใกล้ชิดมาแต่ยังทรงพระเยาว์

"เจ้าประคุณเอ๋ย ยังเล็กนัก" พลอยรำพึงออกมาเบาๆ "ทูลกระหม่อมแก้วยังเล็กเหลือเกิน ใครจะไปรู้ว่าต่อไปจะเป็นอย่างไร น่าสงสารนัก น่าสงสารเหลือเกิน..."

"แม่สงสารใคร" ตาอ้อซึ่งกำลังนั่งอ่านหนังสือพิมพ์อยู่อีกทางหนึ่ง เงยหน้าขึ้นมาถาม

"สงสารในหลวง...ในหลวงเล็กแผ่นดินนี้" พลอยตอบ

"อ้าว ! ไปส่งสารท่านทำไมล่ะแม่ เพิ่งเสวยราชย์เท่านั้นเอง ยังไม่ทันไรเลยแม่ก็ส่งสารเสียแล้ว" ตาอ้ออดพูดด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยความปรานี พลอยรู้ตัวว่าเดี๋ยวนี้ ตาอ้ออดรักและปรานีตน เหมือนกับว่าพลอยเป็นเด็กๆ คนหนึ่ง ที่ตาอ้ออดต้องคอยดูแลต้องคอยเอาใจ

"แม่ก็ไม่วู้เหมือนกัน..." พลอยตอบอย่างไม่แน่ใจ "รู้แต่ว่าพอเห็นพระบรมรูปก็ใจคอหาย ท่านเหมือนทุลกระหม่อมแดงเมื่อทรงพระเยาว์ เป็นพิมพ์เดียวกัน แล้วก็ส่งสาร...ส่งสารจับจิตจับใจ จะเป็นเพราะยังทรงพระเยาว์เกินไปหรืออะไรก็ไม่วู้ได้ แต่ในใจนั้นรู้สึกเหมือนกับว่า ใครเขามาจับเอาลูกหลาน ที่ตัวเล็กๆ เอาไปกอดจี้ ไปเล่นรังแก"

ตาอ้ออดหัวเราะแล้วก็พูดว่า

"แม่จะคิดมากไปเสียละกระมัง ท่านเป็นในหลวง ใครจะไปเล่นรังแกท่านได้ รัฐธรรมนูญของพื๋ออื่น ก็ยังบอกไว้ว่า องค์พระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการบูชา ใครจะมาละเมิดมิได้ เล่นรังแกในหลวง ก็เห็นจะถือว่าเป็นละเมิดพระมหากษัตริย์กระมัง"

"แม่ไม่ได้หมายความว่าอย่างนั้นหรอกอ้ออด" พลอยตอบ "แม่ไม่เข้าใจในหรอกเรื่องรัฐธรรมนูญอะไร ของตาอ้ออด"

นี่นะ ที่แรกได้ยินนึกว่าเป็นคนชื่อพระธรรมบุญด้วยซ้ำ แม่รู้
แต่เพียงว่าชีวิตของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินนั้น ไม่เหมือนคน
ธรรมดา ถ้าดูเผินๆ จะว่าสุขก็สุขนั้ก แต่ถ้าดูให้ลึกซึ้งเข้าไป
แล้ว ผู้เป็นอย่างเราๆ ก็ไม่ได้ พระเจ้าแผ่นดินต้องระวัง
พระองค์ไปทุกสิ่งทุกอย่าง จะเสวยจะบรรทมจะทรงทำอะไร
ก็อยู่ในกรอบ ไม่เห็นจะเป็นตัวของตัวเองได้ แต่ในหลวง
พระองค์นี้ยังทรงพระเยาว์นั้ก" พลอยหยิบพระบรมรูปขึ้นดู
อีกครั้งหนึ่ง แล้วก็พูดต่อไปว่า

"อ้อคิดให้ดีๆ เถิด นี่ถ้าท่านเกิดมาเป็นลูกคน
ธรรมดาสามัญ ก็เป็นเด็กกำลังเล่นกำลังกิน ต่อไปเติบโต
ขึ้นมาก็หาความสุขได้อย่างคนธรรมดา ไม่มีใครสนใจ แต่พอ
เป็นในหลวงเข้าก็หมดกัน เหมือนกับลูกเขาจับตั้งไว้บนหิ้ง
พระแต่ยังเล็ก ถ้าท่านเป็นผู้ใหญ่หรือบ้านเมืองเหมือน
สมัยก่อน แม่ก็จะไม่ว่างระไรหรอก แต่เดี๋ยวนี้อ... แล้วก็ท่าน
ยังเล็กนั้ก เล็กเหลือเกิน แม่จึงอดสงสารไม่ได้"

การปลดแผ่นดินใหม่จากรัชกาลที่ ๗ มาเป็นรัชกาลที่ ๘
นั้นดูเงียบเหงาในสายตาของพลอย เพราะการปลดแผ่นดิน
ทางกฎหมาย โดยที่รัชกาลก่อนยังมีได้เสด็จสวรรคต และ
พระเจ้าอยู่หัวแผ่นดินใหม่ ก็ยังทรงพระเยาว์ และประทับอยู่

ต่างประเทศ เพราะฉะนั้นการผลักดันดิน จึงเป็นไปได้โดย
เจียบเจียบ ปราศจากพิธีรีตรอง ไม่มีงานพระบรมศพ ไม่มี
งานไว้ทุกข์ทั้งเมือง และไม่มีงานพระบรมราชาภิเษก ทุก
อย่างเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของการผลักดันดิน ตาม
ความรู้สึกเชื่อถือของพลอย เมื่อปราศจากสิ่งเหล่านี้ พลอยก็
เผด็จศึกไปได้บ่อยๆ ว่าทุกอย่างยังเหมือนเก่าไม่มี
เปลี่ยนแปลง

พลอยเริ่มแผ่นดินใหม่ในชีวิตของตนด้วยความรู้สึกที่
ได้กล่าวมาแล้ว แต่แผ่นดินใหม่ที่ได้เริ่มต้นขึ้นนั้น ได้ทำให้
พลอยมีหวังหมดความวิตกกังวลลงไป ในเรื่องที่สำคัญเรื่อง
หนึ่งคือเรื่องตาอัน เพราะหลังจากที่ได้เป็นปัญหาสงสัยกันมา
นานว่า ผู้ที่ได้รับคำพิพากษาต้องประหารชีวิต ในคดีกบฏ
พ.ศ. ๒๔๗๖ นั้น จะต้องถูกประหารจริงตามคำพิพากษา
หรือไม่ ปัญหานั้นก็ดูเหมือนจะมีคำตอบที่แน่นอนขึ้นมาบ้าง
คือเมื่อพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลก่อนได้สละราชสมบัติไปแล้ว ก็
มิได้มีใครหยิบยกเอาเรื่องนี้ขึ้นมาพิจารณาอีก ตาอันและคน
อื่นๆ ที่ต้องโทษประหารก็คงอยู่ต่อไป ในเรือนจำ
เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ที่ต้องโทษน้อยกว่า พลอยได้ทำใจเสีย
แล้วในเรื่องตาอัน ไม่อยากจะหวังอะไรมาก ถึงแม้ว่าตาอัน

จะต้องถูกจองจำ หหมดโอกาสที่จะดำเนินชีวิตไปตามปกติ
เป็นต้นว่าบวชเรียน หรือมีครอบครัวบุตรภรรยาเช่นคนหนุ่ม
รุ่นราวคราวเดียวกัน พลอยก็มีได้เก็บเอามาเป็นอารมณ์
เพราะการที่ตาอันยังมีชีวิตอยู่ได้ ก็เป็นของมีค่าพอเพียงแล้ว
สำหรับพลอย ถึงจะอยู่ในคุก พลอยก็ยังมีความมั่นใจว่า
สามารถไปเยี่ยมได้เมื่อคิดถึง และส่งข้าวของไปให้ได้ทุกครั้ง
เท่าที่นึกอยากจะส่งไป

เมื่อเพลาคความกังวลเรื่องชีวิตของตาอันลงไปได้บ้าง
เพราะทำใจได้ถูก พลอยก็มีเวลาที่จะหันมาดู ลูกคนอื่นๆ ของ
ตน และบรรดาญาติและคนอื่นๆ ที่อยู่รอบตัว คุณเนียนและ
คุณนุ้ยซึ่งเป็นผู้ใหญ่ฝ่ายคุณเปรมนั้น ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว
ทั้งสองคน คุณเนียนซึ่งเป็นคนเจ็บกระเสาะกระแสะมานาน
ตั้งแต่พลอยเริ่มเข้ามาอยู่ในบ้าน ได้ตายไปก่อนการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองสักปีเศษ จัดการศพคุณเนียนเสร็จ
ลงแล้ว คุณนุ้ยผู้ซึ่งชรามาก ก็มาตายลงอีกคน หลังจาก
เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วไม่เท่าไรนัก ฉะนั้นคนที่ยังเป็น
ผู้ใหญ่กว่าพลอย จึงยังเหลืออีกเพียงสองคนในบ้าน คือคุณ
อุ้นคนหนึ่ง และนางพิศซึ่งเดี๋ยวนี้ทุกคนในบ้าน รวมทั้งพลอย
ด้วยเรียกว่า "ยายพิศ" หรือ "ยาย" เฉยๆ คุณนั้นทรุดโทรมไป

ตามสภาพของสังขารที่ซรกลงไป แต่คุณอ่อนเป็นคนชอบอยู่กับที่ คือนั่งอยู่ในห้องเฉยๆ มาตั้งแต่ยังเป็นสาวจนแก่ เพราะฉะนั้นถึงคุณอ่อนจะแก่ซรกลงไปอย่างไร ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ใครรู้สึก มีแต่ประไฟซึ่งเดี๋ยวนี้ดูห่างเหินไป ไม่ค่อยจะไปอยู่ที่เรือนคุณอ่อนเหมือนแต่ก่อน เมื่อพลอยถามเรื่องนี้ประไฟก็ตอบอย่างเบื่อบ่า ว่า "คุณป้าแก่เหลือเกิน จนเดี๋ยวนี้พูดอะไร ไม่ค่อยรู้เรื่อง เห็นประไฟเป็นเด็กไม่รู้จักจบจักสิ้น"

ความชราทำให้ยายพิศเปลี่ยนแปลงไปมาก ยายพิศผู้ซึ่งเดี๋ยวนี้อายุร่วมเจ็ดสิบ ไม่มีแรงที่จะไปไหนมาไหน นอกจากนั่งอยู่ในห้องที่พลอยจัดให้อยู่ มีเด็กคอยดูแลปรนนิบัติหาข้าวหาน้ำให้กิน ยายพิศซึ่งพลอยจำได้ว่า เคยเป็นคนกระฉับกระเฉงแข็งแรง กลับกลายเป็นคนแก่ที่หมดกำลังวังชา ได้แต่นั่งตำหามากอยู่ในห้อง แต่สติปัญญาและความจำของยายพิศยังมีอยู่บริบูรณ์ และสำหรับยายพิศพลอยก็ยังเป็น "คุณพลอย" เด็กที่แกเคยเลี้ยงมานั่นเอง การเปลี่ยนแปลงในสภาพฐานะ และจำนวนปีที่ผ่านไป มิได้ทำให้พลอยเปลี่ยนแปลงไปจากเก่าในสายตาของยายพิศ ขณะนี้ยายพิศไม่มีหน้าที่การงานใดๆ ที่จะต้องทำ พลอยเห็นว่ายายพิศเป็น

คนเก่าแก่แต่ครั้งแม่ และเป็นคนที่ได้เลี้ยงพลอยมาแต่เล็ก
พลอยจึงเลี้ยงดูยายพิศ ด้วยความกตัญญู พยายามหาความสุข
ให้ยายพิศทุกทางเมื่อยายพิศแก่ลง พลอยรู้ดีว่ายายพิศมี
ความสุขมาก ทุกครั้งที่ตนไปเยี่ยมที่ห้องและนั่งคุยด้วย
ฉะนั้นพลอยจึงพยายามไปหายายพิศบ่อยๆ เท่าที่จะมีเวลา
และทุกครั้งที่ได้ไปหายายพิศ พลอยก็ดูเหมือนจะมีความสุขใจ
ด้วยเหมือนกัน เพราะยายพิศดูเหมือนจะเป็นสายโซ่เส้นเดียว
ที่ยังโยงชีวิตของพลอยในปัจจุบัน ให้ติดต่อกับความหลัง
ทั้งหลายทั้งปวงที่ผ่านมาแล้วนานหน้าหนา ยายพิศชอบพูด
ถึงเรื่องเก่าๆ และนำเอาตัวบุคคลที่ตายไปแล้ว มาเปรียบเทียบกับ
กับคนรุ่นที่เกิดมาที่หลังเสมอ ลูกของพลอยทุกคน ยายพิศก็
มักจะเปรียบเทียบกับคนแต่ก่อน ให้พลอยฟังว่าคนนั้น
เหมือนใครคนนั้นเหมือนใคร เป็นต้นว่าตาอันนั้นยายพิศก็ดู
และพูดว่า

"คุณอันนั้นหน้าตาทางคุณพลอย แต่ใจคอไม่
เหมือน บ่าวว่าไปทางเจ้าคุณพ่อของคุณอันมากกว่า"

"ฉันเองดูไม่ออกหรอกพิศ" พลอยพูด "พิศว่าตาอัน
เหมือนคุณเปรมตรงไหน"

"ตรงนิสัยใจคอ เจ้าคุณท่านปึงปึงทำอะไรทำจริง
แล้วก็ชอบที่แปลกๆ ใหม่ๆ คุณอื่นก็เหมือนกัน"

"บางทีก็จะจริง...แล้วตาอ้อคเล่า"

"คุณอ้อคนนั้นหน้าตาไปทางเจ้าคุณพ่อ แต่ใจคอ
กลับไปเหมือนเอาคุณเพิ่ม ชั่วแต่ว่าคุณอ้อคดีกว่าที่สุขุม ไม่
อะอะเกกมะเหรก คุณเพิ่มเมื่อยังหนุ่ม บ่าวต้องคอยปราบ
เสมอ เกะกะก็เท่านั้น เมาก็เท่านั้น แต่ถ้าพูดถึงน้ำใสใจคอ ก็
เพื่อแผ่มีเมตตาเหมือนกับคุณอ้อคนนั่นเอง"

"ประไพเล่าพิศ" พลอยชักต่อ

"เฮ้อ !" ยายพิศถอนใจ "คุณพลอยอย่าถือคนแก่เลย
ทูนหัว คุณถามมาว่าก็จะบอกให้ คุณประไพนั้นยิ่งสาว
ขึ้นมาก็เหมือนคุณพลอย ราวกับพิมพ์เดียวกัน แต่คุณพลอย
ใจคอเหมือนท่านฟากชะโน้น" คำว่า "ท่านฟากชะโน้น" นั้น
ยายพิศหมายถึงเจ้าคุณพ่อของพลอย "คุณพลอยจึงเอือกเย็น
ไม่โกรธไม่โมโหไม่วุ่นวาม แต่คุณประไพนั้นบ่าวๆ ไปยัง
เห็นเหมือนคุณแม่ของคุณพลอย ตรงนี้แหละที่หนักใจ"

"ก็ไม่เห็นจะเป็นอะไรนี่พิศ" พลอยว่า "แม่คือออกจะ
ตายไป"

"ดีนะ ไม่มีใครตีเท่าแล้วเจ้าประคุณ" ยายพิศยกมือ
ท้วงหัว "แต่คุณพลอยอย่าลืมว่าคุณแม่ของคุณ แสนงอนก็
เท่านั้น ใจเรื่อก็เท่านั้น...แล้วก็เจ้าชู้เอาการอยู่ที่เดียว" ยายพิศ
พูดตรงๆ อย่างที่รู้อยู่แล้วว่าตนเป็นคนแก่ และอยู่กับพลอยมา
นาน จนไม่มีอะไรจะถือโกรธกันอีกต่อไป

"พิศก็ช่างเอาที่ไหนมาพูด !" พลอยท้วงขึ้นเมื่อยาย
พิศกล่าวหาว่าแม่ของตนเจ้าชู้

ยายพิศหัวเราะอย่างชอบใจแล้วก็โงกหมากในครก
ทองเหลืองไปพลางแล้วพูดว่า

"คุณพลอยยังเล็กนักในตอนนั้นจะไปรู้อะไร บ่าวโต
แล้วได้อยู่กับคุณแม่มากกว่าคนอื่น ถึงได้รู้ใจกันดี ว่าแต่คุณ
พลอยคอยระวังคุณประไพให้ดีก็แล้วกัน บ่าวมันแก่เสียแล้ว
ไม่ยั้งงั้นก็จะช่วยคุณให้อีกคนหนึ่ง คุณประไพก็สวยจริงๆ เสีย
ด้วย คุณไม่ดีก็จะลำบาก"

"เด็กเดี๋ยวนี้นี้ไม่เหมือนแต่ก่อนหรือพิศ" พลอยตอบ
อย่างหนักใจเหมือนกัน "พอเขาโตแล้ว เขาก็เลี้ยงตัวเขาเอง
ฉันจะไปว่าอะไร ก็กลัวเขาจะว่ายุ่งไม่เข้าเรื่อง"

"อ๊ะ ! พูดอย่างนั้นจะใช้ได้หรือ" ยายพิศร้อง "แม่ลูก
กันก็ต้องฟังกันมั้งสิคุณพลอย คุณเสียอีกที่ใจดีไปหน่อยเท่า

นั่นเอง ถ้าคุณแข็งเข้าบ้าง ลูกเต๋าก็ต้องกลัวต้องเกรงใจไปเอง
ที่ไหนจะไปกล้า" แล้วยายพิศก็นั่งบ่นพิมพ์ไปอีกนาน

ความจริงคำพูดของยายพิศว่า ประไพเหมือนยายใน
นิยายที่ยายพิศเรียกว่า "เจ้าชู" นั้นสะกิดใจพลอยอยู่มาก
เหมือนกัน เพราะประไพขณะนี้โตขึ้นเป็นสาวเต็มตัว พอที่จะ
มีเหย้ามีเรือนได้ นับว่าอยู่ในวัยที่ทำให้พลอยต้องคิดมาก แต่
ประไพก็ยังมิได้แสดงท่าทีออกมาให้แน่ชัดว่าสมัครใจจะมี
เรือนหรือยัง

ประไพเป็นคนมีเพื่อนฝูงเพศเดียวกันและรุ่นราวคราว
เดียวกันมาก จนพลอยเกือบจะจำหน้าและจำชื่อ ได้ไม่ทั่วถึง
ว่าใครเป็นใคร เพื่อนฝูงของประไพส่วนมาก เป็นคนที่อยู่ใน
ฐานะใกล้เคียงกัน และเคยเป็นเพื่อนนักเรียนมาแต่ครั้ง
ประไพยังเรียนหนังสือ และยับคบหากันมาจนบัดนี้ เพื่อนฝูง
เหล่านี้ไปมาหาสู่ที่บ้านเสมอ และรีบประไพไปเที่ยวหรือไป
งานต่างๆ ตามบ้านของตนบ่อยที่สุด พลอยเองก็มิได้สนใจ
เข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะต่างวัยกันเป็นหนักหนา ทุกครั้งที่
พลอยเข้าไปทักทาย หรือคุยกับสาวๆ เหล่านี้ เสียงหัวเราะต่อ
กระซิกกันจะเจีบบลงทันที และต่างคนก็ต่างพูดกับพลอย
อย่างเก้อเขิน ทำให้พลอยต้องเก้อไปด้วย และไม่อยากเข้าไป

เกี่ยวข้องมากนัก เพราะเกรงว่า ตนจะเป็นคนขัดความสนุก
สบายของลูก

พลอยยอมรับเอาประเพณีใหม่ ที่ปล่อยให้ลูกสาวไป
ไหนมาไหนกับเพื่อนฝูงได้โดยอิสระ ถ้าหากว่าเพื่อนฝูง
เหล่านั้นเป็นหญิงด้วยกัน และไปกันหลายๆ คน แต่พลอยก็
ยังวางใจได้ว่า ประไพจะไปไหนมาไหนก็ต้องบอกกัน
ก่อน ส่วนในเวลากลางคืนนั้นห้ามไปเด็ดขาด นอกจากจะไป
กับพี่ชายคนใดคนหนึ่ง ฉะนั้นในเวลากลางวัน ประไพจึง
มักจะมาขออนุญาตไปเที่ยวบ้านเพื่อน ไปซื้อผ้ากับเพื่อน และ
ไปดูหนังกับเพื่อนอยู่เสมอ ซึ่งพลอยก็ไม่ค่อยขัด แต่เวลา
กลางคืนถ้ามีงานใดที่เพื่อนฝูงเชิญ ประไพก็ให้เพื่อนฝูงของ
ตนเชิญตาอ้อหรือตาอั้นด้วย แต่ตาอ้อเป็นคนไม่ชอบไป
การงานนัก ประไพจึงต้องขอร้องให้ตาอั้นไปเป็นเพื่อนเสมอ
และตาอั้นก็มักจะตามใจน้องสาวไม่ค่อยขัด

งานตอนบ่ายติดต่อไปถึงกลางคืนนั้น เป็นงานชนิดใหม่
ซึ่งพลอยเพิ่งจะได้ยินชื่อ โดยมากมักจะเป็นงานวันเกิดของ
เพื่อน หรือฉลองครบรอบปีวันแต่งงานของเพื่อนที่แต่งงาน
ไปแล้ว ประไพเรียกงานเหล่านี้ว่า "ปาร์ตี้" เสียงพูดอยู่บ่อยๆ
ว่าจะต้องไปปาร์ตี้ของคนนั้นบ้าง คนนี้บ้าง และเมื่อจะมีงาน

ปาร์ตี้ครั้งใด ประโพงก็ต้อง โกลาหลซื้อผ้าตัดเสื้อ และตัดเสื้อ
ใหม่ทุกครั้งไป

วันหนึ่งพลอยอดรันทนไม่ได้ถามตาอ้อคขึ้นมาว่า

"อ้อค ! อ้อครู้บ้างไหม ว่าไอ้งานปาร์ตี้อะไรของ
ประโพงนั่นนะ เขาทำอะไรกันบ้าง"

ตาอ้อคหัวเราะแล้วถามกลับมาว่า

"แม่จะไปกับเขาบ้างหรือ"

"ไม่ใช่ แม่ถามจริงๆ เพราะอยากรู้" พลอยตอบ
"เห็นประโพงเขาพูดถึงบ่อยๆ แม่ก็เลยสงสัย ไม่รู้ว่าเขาทำ
อะไรกัน"

"ลูกก็ไม่ค่อยรู้ว่าเขาทำอะไรกันเหมือนกัน" ตาอ้อค
ว่า "ก็เห็นเขาเชิญคนไปแยะๆ แล้วก็มิของเลี้ยง มีหีบเสียงมี
ดนตรีแล้วก็นั่งคุยกัน ส่วนมากก็นินทากันเอง บางแห่ง
หรรษาหน่อยก็มีเต็นรำ"

"มีเต็นรำด้วย" พลอยทวนคำถามตาอ้อค "แล้วใครเป็น
คนเต็น"

"ใครที่เต็นเป็นก็เต็นไป ยายประโพงแกเคยมาขอให้
ลูกหัดให้ แต่ลูกก็เกียจ เขาจึงไปขอให้พี่อื่นหัด ดูเหมือนจะ
เป็นแล้ว"

"อะไร ! ประโประพันร่ำเป็นเหมือนกันหรือ" พลอย
ถามอย่างไม่เชื่อหู เพราะไม่รู้เรื่องนี้เลย

"แม่อย่าอะอะไปเลย" ตาอ้อคตอบ "เดี๋ยวนี้ใครๆ
เขาก็ตื่นเป็นกันทั้งนั้น ยิ่งผู้หญิงสาวๆ รุ่งประโประพันเขาตื่นเป็น
กันทุกคน"

"ดูชียายประโประพัน !" พลอยพูดอย่างเคื่องๆ "จะบอกสัก
คำก็ไม่มี ตาอ้อก็พอดีกัน แล้วประโประพันไปเที่ยวตื่นร่ำกับใคร
บ้าง"

"ดูจะไปรู้ได้อย่างไร" ตาอ้อคตอบบ่าเบียง "แต่
แม่อย่าคิดมากไปเลย ประโประพันจะไปไหนพี่อื่นเขาก็ไปด้วย
เสมอ มีพี่ชายคุมไปทั้งคน จะเป็นอะไรหนักหนา"

"ถึงอย่างนั้นก็เถิด" พลอยพูดอย่างไม่วางใจนัก แต่
ตาอ้อคก็ชวนคุยเสียด้วยเรื่องอื่น

ความรู้ที่ได้รับใหม่จากตาอ้อคทำให้พลอยมองดู 'งาน
ปาร์ตี้' ของประโประพันด้วยความสงสัย แต่จะห้ามเสียเลยก็ไม่ได้
เพราะตาอ้อคเป็นคนที่รับว่าจะไปด้วยทุกครั้งไป และครั้งใดที่
ตาอ้อคติดธุระ ประโประพันก็มักจะมาเชิญอ้อนวอนตาอ้อค จน
ตาอ้อคต้องรับไปด้วยจนได้

วันหนึ่งพลอยนั่งอยู่กับตาอ้อสองคน คุยกันถึงเรื่อง การกินอยู่ของตาอื่นที่อยู่ในคุก ประไพก็เข้ามาหาแล้วพูดขึ้น หลังจากพูดเรื่องอื่นๆ เป็นพิธีว่า

"คุณแม่ เดือนหน้าก็วันเกิดของประไพแล้ว"

"แล้วยังไง" พลอยพูดอย่างไม่สนใจเท่าไรนัก

"โพออยากขออะไรคุณแม่สักอย่าง" ประไพตอบ

"แม่ก็เคยให้ของประไพทุกปี ปีนี้ลูกจะเอาอะไร"

พลอยถามอย่างอารมณ์ดี เพราะอยากจะตามใจลูกสาวอยู่ เหมือนกัน

"โพออยากได้...โพออยากมี..." ประไพพูดตะกุกตะกัก

"อยากได้อะไรลูก" พลอยถามอย่างเมตตา

"โพออยากมีปาร์ตี้ เชิญพวกเพื่อนๆ มาที่บ้าน"

ประไพตอบ พลอยเหลียวดูตาอ้ออย่างขอความเห็น แต่ตาอ้อ ก็ยิ้มพยักหน้าช่วยพูดให้ว่า

"พี่ก็เห็นด้วย ประไพควรจะมีกับเขาสักที จะได้ตอบ แทนคนอื่นที่เขาเชิญเราไปหลายครั้งแล้ว"

ความเห็นของตาอ้อทำให้พลอยไม่อาจทัดทานประไพ อย่างไรก็ได้ ได้แต่พยักหน้าอนุญาตแล้วถามว่า

"งานอย่างนี้แม่ก็ไม่เคยจัดสักที ประไพต้องการอะไรบ้าง เขามีอะไรบ้าง ประไพต้องคอยดู อย่าให้ขาดเหลือ"

ประไพวิ่งเข้ามาไหว้เกือบถึงบนตักพลอยด้วยความดีใจ แล้วก็พูดอย่างล่ำล้าละล้าว่า

"คุณแม่ไม่ต้องเป็นห่วง ลูกจะจัดเอง เวลายังอยู่อีกนานพอที่จะคิดจะเตรียมได้อีกมาก คุณแม่ไม่ต้องทำอะไรทั้งนั้น เพื่อลูกต้องการอะไรลูกจะบอกมา แล้วพี่อ้อจะช่วยบ้างก็แล้วกัน" ประไพพูดทิ้งท้ายไว้ให้กับพี่ชาย แล้วก็ออกจากห้องไปอย่างถึงโลกดีใจ อ่างวานัดกับเพื่อนไว้จีนอยู่ซักซ้าจะผิคนัด พอประไพออกจากห้องไปแล้ว พลอยก็ถามตาอ้อขึ้นว่า

"อ้อ ! เมื่อกี้อ้อพูดจริงหรือเล่น"

"อ้าว ! แล้วกัน พูดจริงๆ ซึ่แม่ !" ตาอ้ออ้อร้อง "แม่อย่าลืมนะว่าประไพเขาโตเป็นสาวแล้ว เพื่อนฝูงก็มาก เดี่ยวก็มีคนเชิญไปโน่นมานี่บ่อยๆ เมื่อรับเชิญเขาไปแล้ว จะไม่เชิญเขาตอบบ้างก็ดูไม่งาม อีกอย่างหนึ่ง แม่จะได้เห็นว่าคนสมัยนี้เขามีการงานกันอย่างไร และเพื่อนฝูงของประไพเขาแต่ละคนเป็นอย่างไรบ้าง ความจริงลูกเห็นว่าประไพเขาทำถูก เขาจะรู้จักใครหรือมีเพื่อนฝูงที่ไหนด เขาก็พาเข้ามาในบ้านให้รู้จัก"

แม่ รู้จักพี่ของเขา เขาไม่ออกไปพบกันนอกบ้าน แม่ควรจะดีใจที่มีลูกสาวอย่างนี้"

"แม่ก็ไม่ได้ว่าอะไร" พลอยตอบ "เมื่อ้ออดเห็นว่าน้องทำถูกก็ดีแล้ว แม่จะได้วางใจได้"

ตั้งแต่นั้นมาประไพก็ตระเตรียมงานวันเกิดที่จะมีที่บ้าน เริ่มต้นด้วยการเลือกผ้าตัดเสื้อชุดที่จะใส่ ได้ผ้าแล้วก็คิดแบบ และ่วนวายไปจนตัดเสื้อเสร็จ ได้เสื้อแล้วประไพก็มาขอให้พลอยช่วยเลือกของแต่งตัว ที่จะใส่ให้เข้ากับเสื้อ ต่อจากนั้นก็เตรียมอาหาร เตรียมภาชนะ โต๊ะเก้าอี้และเครื่องใช้ต่างๆ พลอยดีใจที่เห็นว่า ยิ่งใกล้วันเข้ามา ตาอ้อดและประไพดูกลมเกลียวสนิทสนมกันยิ่งขึ้น เพราะประไพต้องมาขอความช่วยเหลือ จากตาอ้อดให้จัดโน้่นจัดนี่ให้บ่อยๆ ซึ่งตาอ้อดก็รีบทำให้ด้วยความยินดีทุกครั้ง จนพลอยเห็นได้เองว่า เมื่อมีการงานที่จะทำแก่น้องสาว ตาอ้อดดูเป็นคนขยันผิตสังเกตุ และหลังจากที่ได้ตระเตรียมทุกอย่าง เรียบร้อยแล้ว วันงานวันเกิดของประไพก็มาถึง

ตอนบ่ายพอแดดร่ม พลอยแต่งตัวเสร็จแล้วก็ออกไปนั่งที่สนามหญ้าหน้าตึก ตามที่ประไพได้บอกไว้ ที่สนามนั้นมี โต๊ะเก้าอี้ตั้งเรียงราย โต๊ะใหญ่ตัวหนึ่งจัดวางไว้ที่มุมสนาม

สำหรับเครื่องคั้มต่างๆ และอีกโตะหนึ่งมีอาหารหลายอย่าง
ใส่จานวางไว้เต็ม พร้อมทั้งภาชนะและส้อมช้อนที่จะใช้เวลา
รับประทาน พลอยเหลืออบตาครอบๆ อย่างพอใจ เพราะครั้งนี้
เป็นครั้งแรกที่ประไฟจัดงานทุกอย่างและสังการต่างๆ ด้วย
ตนเอง โดยที่พลอยมิได้เข้าไปเกี่ยวข้อง แต่ผลงานนั้นดู
เรียบร้อยไม่ขาดตกบกพร่อง ทำให้พลอยภูมิใจว่าลูกสาวของ
ตน เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถ ประไฟแต่งตัวด้วยชุดสีชมพู
อ่อน รับกับผิวเนื้อที่กำลังเปล่งปลั่งด้วยความเป็นสาว ผมที่
ตัดใหม่ด้วยเครื่องไฟฟ้าและน้ำยานั้นดูรับกับใบหน้า และที่
คอของประไฟผูกจี๊ทับทิมโบราณ ที่เจ้าคุณพ่อให้พลอยเมื่อ
โกนจุก และพลอยได้มอบให้เป็นของขวัญวันเกิดของประไฟ
ในวันนี้ ประไฟยืนอยู่กลางสนาม คอยต้อนรับแขกที่กำลัง
ทยอยกันมา ด้วยท่าทางที่ไม่เคอะเขินปราศจากขวยอาย แต่
ขณะเดียวกันก็ไม่ทิ้งกิจกรรมารยาทที่สุภาพอ่อนโยน ทำให้
พลอยนั่งนึกชมลูกสาวอยู่ในใจ และนึกถึงตัวเองเมื่อยังสาว
อายุเท่าประไฟว่า คงไม่สามารถรับแขกได้ดีเท่าประไฟทำอยู่
ในขณะนี้ เพราะจะมัวแต่ประหม่าหรือกระดากอายอยู่ ตาม
ประสาหญิงสาวสมัยนั้น แขกที่มานั้นมีทั้งชายและหญิง อายุ
รุ่นราวคราวเดียวกับประไฟเป็นส่วนมาก ทุกคนแต่งกาย

เรียบร้อยตามสมัณนิยม และมีกิริยาวาจาอันสุภาพ พลอยแลเห็นก็รู้ได้ทันทีด้วยความโล่งใจว่าประไพรู้จักคบเพื่อน เลือกคนที่มิฐานะและสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับตน เพื่อนของประไพทุกคนจึงดูไม่น่ารังเกียจ และเป็นบุคคลที่พลอยเห็นว่าพึงต้อนรับได้ทั้งสิ้น

วันนั้นมีแขกมาราวๆ สามสิบคนเศษ ล้วนแล้วแต่คนหนุ่มคนสาว ต่างคนต่างทักทาย และจับกลุ่มคุยกันอย่างคึกคัก เสียงพูดคุย เสียงหัวเราะอย่างร่าเริง ดังสอดคล้องเสียงดนตรีเพลงฝรั่ง ที่เปิดจากหีบเสียงใหญ่ ตั้งไว้ที่มุมสนาม ทุกคนมีห่อของขวัญหรือดอกไม้มาให้ประไพในวันนี้ และพลอยอดไม่ได้ที่จะชมลูกสาวตนแต่ในใจอีกว่า ช่างแสดงอาการกิริยาดีใจ และชอบใจได้อย่างมากเป็นพิเศษ ทุกคราวที่ได้รับของ เหมือนกับว่าของนั้นเป็นของขวัญชิ้นแรกที่ประไพได้รับทุกครั้งไป

เมื่อแขกมาครบแล้ว ประไพก็ออกเดินเที่ยวคุยกับแขกที่จับกลุ่มกันอยู่รอบๆ สนาม ตาอ้ออดกับตาอันก็เที่ยวเดินทักทายปราศรัยอยู่ทั่วๆ ไป แขกหลายคนถูกตาอ้ออดหรือประไพ พาตัวมาทำความเคารพ และแนะนำตัวให้รู้จักกับพลอย แต่พลอยก็ได้แต่ยิ้มแย้มทักทาย พยักพยิดไปตามเรื่อง

ไม่มีปัญญาที่จะจดจำได้หมดว่าใครชื่ออะไร หรือเป็นลูกเต้า
เหล่าใคร รู้แต่เพียงว่าคนเหล่านี้เป็นเพื่อนของประไพ เป็น
เด็กหน้าตาดีคราวลูกคราวหลาน ซึ่งควรจะปล่อยให้พุดคุย
กันเองตามประสาเด็ก ไม่ควรที่จะต้องมานั่งคุยกับคนแก่
อย่างพลอย ฉะนั้นเมื่อทักทายตามธรรมเนียมแล้ว พลอยก็ได้
แต่เชื่อเชิญ ให้คนเหล่านั้นทำตามสบาย ไม่หวังเหนี่ยว
เอาไว้

พลอยนั่งมองดูกลุ่มคนหนุ่มคนสาวเหล่านั้นอยู่เงียบๆ
โดยมิได้สนใจกับใครเป็นพิเศษ แต่ก็อดสังเกตเห็นชายหนุ่มคน
หนึ่ง ที่ยืนหัวเราะคุยกับประไพอยู่มิได้ สิ่งที่ชวนให้สังเกต
นั่นก็คือ ชายหนุ่มคนนั้นมิได้แต่งกายแบบสากลอย่างชาย
หนุ่มคนอื่นๆ ที่มาในงาน แต่นุ่งผ้าม่วงหางกระรอกสีตะกั่ว
ตัด สวมถุงเท้ารองเท้า และเสื้อนอกขาวคอปิดกระดุมห้าเม็ด
ชายหนุ่มคนนี้พอพลอยเห็นก็รู้ทันทีว่าเป็นผู้มีตระกูล เพราะ
ผิวพรรณนั้นคูมีราสี และกิริยาท่าทางก็ดูจะถูกกับใจพลอย
เป็นพิเศษ

ประไพยืนคุยกับชายหนุ่มนั้นอย่างรื่นเริงอยู่สักครู่หนึ่ง
แล้วก็พาชายหนุ่มนั้นเดินตรงมาทางที่พลอยนั่ง พอมาถึง
พลอยประไพก็พุดขึ้นว่า

"ท่านยังไม่ทรงรู้จักคุณแม่.....คุณแม่คะ นี่ท่านชายน้อย" พลอยนึกอยู่แล้วว่าเด็กหนุ่มคนนี้ไม่ใช่คนธรรมดา พอรู้ว่าของท่านชายเป็นเจ้าที่รับยกมือขึ้นถวายบังคม

ท่านชายก้มเศียรยกหัตถ์บังคมพลอยอย่างอ่อนน้อม แล้วก็ลอคองค้ลงประทับที่เก้าอี้ใกล้ๆ พลากรับสั่งว่า

"ชายชื่อสิทธิเดช แต่ใครๆ เขาก็เรียกชายน้อยทั้งนั้น"

ถึงท่านชายน้อยจะเป็นคนหนุ่ม ที่อาจเป็นลูกหรือหลานของพลอยได้ก็ตาม แต่เมื่อพลอยรู้ว่าท่านชายเป็นเจ้านาย พลอยก็รวบรวมเนื้อตัวเข้ามาอยู่ในท่าสงบเสงี่ยม ทำท่าเฝ้าแทนอย่างที่เคยมา ขณะเดียวกันพลอยก็นึกชมท่านชายน้อยอยู่แต่ในใจว่า มีกิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้ใหญ่ และเรียบร้อยน่าดูไปทุกอย่าง สวมกับเป็นเจ้านาย ท่านชายรู้จักวางองค์และรู้จักใช้ถ้อยคำที่พอสมควร ทำให้พลอยซึ่งเป็นคนรักเจ้านายอยู่แล้วด้วยนิสัยดั้งเดิม รู้สึกดีใจที่เห็นว่ากิริยามารยาทเหล่านั้น ยังมีได้สูญไปในเจ้านายหนุ่มๆ ท่านชายรับสั่งบอกพลอย ให้รู้จักพระนามเสด็จพ่อ ซึ่งทรงเป็นต่างกรมพระองค์หนึ่งที่พลอยรู้จักดี พลอยถามขึ้นอย่างผู้ใหญ่ ที่มักชอบถามถึงบิดามารดาของคนที่เป็นเด็กกว่าตนว่า

"หม่อมไหนดั่งคะท่านชาย"

"หม่อมเอื่อนคะ" ท่านชายรับสั่งตอบ

"หม่อมแม่ท่านเคยอยู่ที่บนไซ้ไหม" พลอยพูดเพราะเพ็งนึกขึ้นได้ "หม่อมฉันจำได้ว่าเคยเห็นเคยรู้จัก แต่ออกจากวังมาแล้วไม่ค่อยได้พบปะ"

"ใช่คะ" ท่านชายรับสั่งตอบ "เมื่อชายยังเล็กๆ หม่อมแม่ยังเคยพาไปวิ่งเล่นที่วังพญาไทเสมอ"

การที่ได้รู้ว่าท่านชายเป็นโอรสของเจ้านายที่ตนรู้จักดี เคยเฝ้าแหวนมาพร้อมๆ กับคุณเปรม รวมทั้งหม่อมแม่ของท่านชาย ซึ่งเป็นคนที่พลอยเคยรู้จักมาแต่ในวัง ทำให้พลอยรู้สึกเมตตาท่านชายมากขึ้นไปอีก

ท่านชายรับสั่งเล่าให้ฟังว่า เคยเป็นนักเรียนนอก รุ่นเดียวกับตาอันและตาอ้อด เคยรู้จักลูกพลอยทั้งสองคน เป็นอย่างดี ได้เคยเที่ยวเตร่ด้วยกัน และอยู่บ้านเดียวกันกินนอนมาด้วยกันเสมอ เมื่อกลับมาแล้ว ตาอันเป็นผู้แนะนำให้รู้จักกับประไพในงานแห่งหนึ่ง และได้รับเชิญมาในงานวันเกิดของประไพในวันนี้ ท่านชายเล่าให้พลอยฟังด้วยว่า เสด็จพ่อสิ้นพระชนม์เสียแต่ท่านชายยังประทับอยู่ที่เมืองนอก เวลานี้ท่านชายจึงยังมีแต่หม่อมแม่ ซึ่งเจ็บๆ ไข้ๆ อยู่เป็นนิจ เจ้านาย

ต้องเดียวกับท่านชายนั้น มีท่านหญิงอีกสององค์เป็นเจ้าพี่ และมีชายเล็กองค์หนึ่งเป็นน้องชายยังน้อย เวลานี้ท่านชายประทับอยู่ที่วังกับหม่อมแม่ และรับราชการอยู่ในกรมกองแห่งหนึ่ง เป็นข้าราชการชั้นโท ชั้นหัวหน้าแผนก

ข้อความต่างๆ ที่ท่านชายเล่าให้พลอยฟัง ตลอดจนกิริยาท่าทางที่สนิทสนมเป็นกันเอง ทำให้พลอยนี้รัก และเอ็นดูท่านชายมากกว่าเพื่อนฝูงของประไพคนอื่นๆ ความรู้สึกนั้นเหมือนกับว่า ได้รู้จักกับท่านชายมานาน จนคุ้นเคยแล้วเป็นอย่างดี

"ท่านชายเสด็จมาวันนี้ก็ดีแล้ว" พลอยออกปาก "วันหลังก็ขอเชิญเสด็จมาที่นี่อีก อ้อคกับหม่อมฉันอยู่บ้านเสมอ อันเขาต้องไปทำงาน ประไพเขาก็อยู่บ้าง ไม่อยู่บ้าง แต่บางที่ท่านชายจะไม่โปรด คุยกับคนแก่อย่างหม่อมฉันก็ไม่รู้"

ท่านชายทรงพระสรวลแล้วรับสั่งว่า

"คุณหญิงยังไม่เห็นแก่เท่าไรเลย แต่ถึงอย่างไรชายก็ชอบคุยกับคนแก่อยู่แล้ว เห็นจะเป็นเพราะอยู่กับคนแก่มาตั้งแต่เด็ก"

"คุณแม่เอาท่านน้อยมาเก็บไว้ที่นี้เอง" เสียงตาออกมาพูดขึ้นข้างๆ ตัว ทำเอาพลอยต้องสะดุ้งเหลือวไปดู "ท่าน

น้อยถ้าจะยังไม่ได้เหวอะไรกรรมัง เต็จไปที่โต๊ะโน้นก่อน
ดีกว่า ขึ้นทิ้งไว้นาน เดียวจะหมดเสียเลยต้องอด เพื่อนๆ ยาย
ประไพกินกันราวกับอะไรดี"

"คูชิ จริงๆ แหละ แม่ก็ลืมไป" พลอยร้องขึ้น "ท่าน
ชายเต็จไปเหวเสียก่อนเถิดมั้งคะ หม่อมฉันก็ชวนท่านชาย
คุยเสียนานจนเพลอตัวไป"

ท่านชายลุกขึ้นช้าๆ พลังก้มมองค้ำลงถามพลอยว่า

"คุณหญิงจะรับประทานอะไรบ้างไหม ชายจะตัดมา
ให้"

พลอยรู้สึกเหมือนกับว่ามีใครเอนำเข้าเข้ามาลูบในหัวใจ
ถึงพลอยจะอายุมากแล้วก็ตาม พลอยก็ยังมีจิตใจของผู้หญิงอยู่
ครบบริบูรณ์ ชอบให้คนเอาใจใส่ ชอบให้คนปรนนิบัติ เอาใจ
เล็กๆ น้อยๆ เมื่อยังเป็นสาวก็ยอมที่จะหาความเอาใจใส่ การ
เอาใจจากคู่รักหรือสามี เมื่ออายุพ้นความรักอย่างหนุ่มสาวไป
แล้ว ก็ชอบให้ลูกหลานหรือคนที่เด็กกว่าปรนนิบัติเอาใจ
พลอยยิ้มมองคุณท่านชายอย่างปลื้มปีติพลาฟพูดว่า

"ไม่เป็นไรหรอกมั้งคะ ท่านชายเหวยก่อนเถิด
หม่อมฉันเองเมื่อไรก็ได้"

ท่านชายเดินตามตาอ้อหายไปที่ครู่หนึ่ง แต่แล้วก็
กลับมาที่พลอยอีก พร้อมทั้งอาหารตักใส่จานเรียบร้อย และ
น้ำเย็นอีกหนึ่งแก้ว ทำให้พลอยตื่นตันในน้ำใจของเด็กคนนี้
จนแทบจะกลืนอะไรไม่ลง

งานวันเกิดประไพดำเนินไปอย่างเรียบร้อย จนราวๆ ๕
ทุ่ม แจกต่างก็ทยอยกันกลับ จนในที่สุดสนามซึ่งเต็มไปด้วย
เสียงเพลงเสียงหัวเราะนั้น ก็กลับเงียบและว่างเปล่า คงเหลือ
แต่ไฟฟ้าสีต่างๆ ส่องแสงสลัวอยู่ในความชื้นเยือกเย็นของ
อากาศตอนดึก พลอยขึ้นบันไดช้าๆ กลับขึ้นไปบนตึก และ
เข้าไปในห้องนอน ลงนั่งที่หน้ากระจกเงาบานใหญ่ พิจารณา
ดูรูปร่างสังขารของตัวเองที่ชราลงไป พลังนึกถึงประไพที่
กำลังเป็นสาวสวยเต็มบริบูรณ์

ประไพย่องเข้ามาในห้องเบาๆ ทรวดตัวลงนั่งคุกเข่า
ข้างๆ พลอย เอาแขนพาดไว้บนตักพลอยแล้วพูดว่า

"โพงขอเข้ามาขอบพระคุณคุณแม่อีกครั้งหนึ่ง" แล้วก็
กราบลงบนตัก

พลอยยกมือขึ้นลูบผมประไพเบาๆ ถามว่า

"สนุกไหมลูก"

"สนุกเหลือเกิน" ประไพตอบ "ที่ลูกได้สนุกสบายก็เพราะคุณแม่ของลูกใจดีที่สุด"

"ไม่เป็นไรหรอกประไพ" พลอยพูดเบาๆ "ไม่ต้องขบอกขบใจอะไรแม่หรอก แม่ได้เห็น ได้รู้ว่าลูกของแม่เป็นสุขก็พออยู่แล้ว"

ประไพกอดพลอยอย่างแรงๆ เต็มรักที่หนึ่ง แล้วก็บอกว่า จะกลับไปนอน ก่อนที่ประไพจะออกจากห้องพลอยไป พลอยก็พูดตามไปว่า

"เดี๋ยวก่อนประไพ.....ท่านชายน้อยของประไพ นั้น น่าเอ็นดูเต็มที"

ประไพหัวเราะก๊ากแล้วตอบว่า

"ประไพนี่แล้วคุณแม่ต้องรัก ท่านน้อยท่านกะ ต้วมกะเต็มเสียจนผู้ใหญ่รักทุกคน"

"วันหลังประไพชวนท่านเสด็จมาบ้านบ่อยๆ ก็ได้" พลอยพูด ประไพหัวเราะอย่างขบใจแล้วตอบว่า

"แต่ไม่ชวนยังเกือบจะมาดักพบประไพทุกวันอยู่แล้ว ถ้าออกปากชวนท่านมิชนของมาอยู่ที่นี่เลยหรือ" แล้วประไพก็เดินร้องเพลงเบาๆ ออกจากห้องไป ปล่อยให้พลอย

นั่งนึกในใจอยู่คนเดียวว่าเด็กสมัยนี้ พวกอะไรไม่เห็นค่าอะไร
เรื่องสักที

บทที่ ๒

ประไพจะได้ไปชวนท่านชายน้อยให้มาเที่ยวที่บ้านได้บ่อยๆ หรือเปล่า พลอยก็ไม่มีหนทางที่จะทราบได้ แต่หลังจากงานวันเกิดของประไพแล้วเป็นต้นมา ท่านชายก็เสด็จมาที่บ้านบ่อยๆ ตามที่พลอยได้ออกปากชักชวนไว้ ตามปกติท่านชายมักจะมาในเวลาเย็น เมื่อเสร็จจากราชการแล้ว หรือถ้าเป็นวันเสาร์วันอาทิตย์ที่ราชการหยุด ท่านชายก็จะมาแต่เช้า และเมื่อมาแต่ละครั้งก็มักจะประทับคุดอยู่นานๆ ทุกครั้งที่ท่านชายมาบ้าน ท่านชายจะต้องมาหาพลอยก่อนเสมอ และถ้าเวลานั้นเป็นเวลาที่คุณอยู่บ้าน พลอยก็จะส่งเด็กคนใช้ไปตามประไพมา "เฝ้าท่านชาย" ทุกครั้งไป

การปฏิบัติตนของตาอันก็ดีตาอ้อก็ดี ตลอดจนประไพที่กระทำต่อท่านชายนั้น เป็นไปในฐานเพื่อนชอบพอ ถึงแม้ว่าเวลาพูดจากับท่านชาย คนเหล่านั้นจะใช้ราชาศัพท์ก็ตาม แต่วิธีการพูดจาและกิริยาอาการที่แสดงต่อกันนั้น เป็นไปในฐานเพื่อนฝูง ที่รู้เรื่องราวเดียวกัน ปราศจากการระแวงระแวง อันควรแก่ชาติกำเนิดของท่านชายที่เป็นเจ้า การปฏิบัติตนของลูกๆ จึงแตกต่างกับของพลอยอย่างห่างไกล เพราะพลอยยังถือว่าท่านชายเป็นเจ้านายอย่าง

เคร่งครัด ความสนิทสนมคุ้นเคยและความรักความเอ็นดู ที่
พลอยมีต่อท่านชาย หาได้ทำให้พลอยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติ
ตนแต่อย่างใดไม่ ทุกครั้งที่ท่านชายมาเยี่ยม พลอยก็ทำท่าเฝ้า
แหนดอย่างสงบเสงี่ยม ถ้านอนเล่นอยู่ที่พื้นก็เปลี่ยนเป็นจู้นั้ง
พับเพียบ ถ้านั่งอยู่บนเก้าอี้พลอยก็มักจะสำรวจแขนขา เข้ามา
อยู่ในท่าที่ควรแก่การเฝ้าเจ้านาย ถ้อยคำที่ใช้พูดกับท่านชาย
นั้น ก็ถูกต้องอย่างที่ชาววังแท้ๆ เท่านั้นจะรู้จักใช้ การ
ระมัดระวังตัวและถ้อยคำวาจา มิได้เป็นอุปสรรคทำให้ท่าน
ชายห่างกับพลอยเลย ตรงกันข้าม ยิ่งนานวันเข้าพลอยก็ยิ่งนึ
กนึกเอ็นดู และยิ่งนึกชมท่านชาย ว่าเป็นเจ้านายได้จริง
สมชาติกำเนิด เพราะอาการกิริยาของพลอย ที่เต็มไปด้วย
ความเคารพนอบน้อมนั้น มิได้ทำให้ท่านชายต้องเก้อเงินขวย
อาย อย่างที่เด็กหนุ่มๆ บางคนอาจเป็น และก็มิได้ทำให้ท่าน
ชายวางท่าภาคภูมิ ถือโอกาสเอาการคารวะนอบน้อมนั้น เป็น
เหตุให้เห็นไปว่า พลอยเป็นคนที่อยู่ในฐานะต่ำกว่าตน ท่าน
ชายถือเอาอาการกิริยานั้นเป็นของธรรมดาที่สุด และ
ขณะเดียวกันท่านชายก็แสดงความนอบน้อม ในฐานะที่พลอย
เป็นผู้ใหญ่ พบกันครั้งไรท่านชายก็บังคมก่อนที่พลอยจะริบ
ยกมือขึ้นทันทูทุกครั้งไป และวิธีที่ท่านชายจะพูดจากับพลอย

นั่น ก็เรียบร้อยอ่อนหวาน เหมือนกับท่านชายรับสั่งกับญาติ
ผู้ใหญ่ วันไหนที่ท่านชายเสด็จมาแล้ว มีตาอ้อหรือตาอัน
หรือประไพอยู่ที่บ้าน ท่านชายก็จะประทับคุยกับพลอยอยู่ครู่
หนึ่ง แต่พลอยก็รู้ว่า ท่านชายคงต้องประสงค์ที่จะพุดจาเล่น
หัวกับเพื่อนๆ ที่เป็นลูกของตนมากกว่า จึงมักจะถอนตัวออก
จากวงคุย โดยอ้างธุระอื่นๆ ทิ้งให้อยู่กันตามลำพังคนหนุ่มคน
สาว แต่วันไหนที่ท่านชายเสด็จมาบ้าน แต่ไม่มีใครอยู่
นอกจากพลอย ท่านชายก็จะประทับรับสั่งกับพลอยได้เป็น
เวลานานๆ ไม่แสดงอาการเบื่อหน่ายหรือริบร้อนที่จะลากลับ

ความประพฤติของของท่านชายดังกล่าว ทำให้พลอย
เข้าใจว่า ท่านชายเป็นมิตรกับคนทุกคนในบ้าน แม้แต่ตัว
พลอยเอง มิใช่ที่ท่านชายทรงเลือกจำเพาะเจาะจง จะคบแต่
กับคนหนุ่มคนสาวรุ่นราวคราวเดียวกัน ความเข้าใจอย่างนี้ทำ
ให้พลอยยิ่งรักท่านชายหนักขึ้นไปอีก วันไหนที่พลอยรู้แน่ว่า
ท่านชายจะเสด็จมา พลอยก็เตรียมของเสวย เช่นขนมและ
ผลไม้ ที่พลอยจะปอกและคว้านด้วยมือของตนเอง ใส่กรอบ
แก้วชามแก้วไว้ให้ ของที่เตรียมไว้ให้ท่านชายเสวยนั้น ลูกเต้า
คนไหนจะมาแตะต้องไม่ได้เป็นอันขาด พลอยจะคว้าเอา

อย่างเอะอะที่เดียว จนวันหนึ่งประไพพูดหัวเราะๆ อย่างที่เล่น
ที่จริงขึ้นว่า

"ไฟรู้แล้วละว่า ในโลกนี้คุณแม่มีคนอยู่สองคน ที่
ใครแตะไม่ได้ ใครจีนแตะต้องคุณแม่เป็นต้องออกรับแทน
ทุกที"

"ใครกัน" พลอยถาม

"พี่ออดกับท่านชายน้อย" ประไพพูด แล้วก็หัวเราะ
อย่างขบขัน

"ยายประไพหาความ !" พลอยร้องขึ้นดังๆ แต่
ขณะเดียวกันก็อดหัวเราะไม่ได้ ที่ประไพรู้เข้าไปถึง
ความรู้สึกในใจอันแท้จริงของตน

"แม่ไม่ใช่คนลำเอียงถึงเพียงนั้น ตาออดก็เป็นลูกคน
หนึ่ง แม่ไม่ได้รักมากไปกว่าลูกคนอื่นๆ เลย"

"แล้วท่านน้อยล่ะ ไฟเห็นคุณแม่เคยออกรับแทน
ออกบ่อยๆ" ประไพพูดเชิงสัพยอก

"อ้าว !" พลอยร้องเพราะไม่รู้จะแก้ตัวอย่างไร "ก็
ท่านชายท่านเป็นเจ้าเป็นนาย แล้วท่านก็ตีออก..."

"แล้วคุณแม่ก็เลยรักท่านจนหลงใหลไหม" ประไพพูด
ยั่วต่อไป

"จะว่ารักก็รัก..." พลอยตอบอย่างยอมจำนน "แต่ก็ไม่รักเกินไปกว่าลูก"

ประไพรีบเข้ามาอกคพลอยแล้วกระซิบว่า

"คุณแม่จะรักใคร่ก็รับเถิด ไพไม่ว่า คนใจดีอย่างคุณแม่ ควรจะมีคนมารักมากกว่านี้อีกหลายร้อยหลายพันเท่า ถ้าจะพูดไปแล้ว ท่านน้อยท่านก็น่ารักจริงๆ ไพเองก็ชอบท่านมากเหมือนกัน"

คำพูดของประไพทำให้พลอยปลื้มอยู่ในใจได้นาน พลอยเคยแอบคิดอยู่คนเดียวบ่อยๆ ว่า ถ้าได้ใครที่พลอยรักเท่าท่านชายมาเป็นลูกเขยสักคน ชีวิตของพลอยต่อไปจะมีความสุขสักเพียงไหน คนหนุ่มที่มีกิริยามารยาท ช่างพูดช่างคุยเห็นใจและรู้จักเอาใจผู้ใหญ่ คนหนุ่มที่รู้จักสงบเสงี่ยม ไม่เห่อเหิมหรืออะอะกะ โทกกะตาก จะนั่งจะลุกเดินเห็นก็มีสง่าราศีน่าดู พลอยพยายามปฏิเสธกับตนเองเสมอว่า มิได้รักท่านชายเพราะว่าท่านชายเป็นเจ้า แต่ความจำเป็นที่ต้องปฏิเสธนั้นก็สอให้เห็นชัดเจนอยู่แล้วว่า พลอยออกจะปลื้มเต็มทีในโอกาสที่อาจได้ลูกเขยเจ้าก็เป็นได้ ทั้งที่พลอยยังไม่เคยปริปาก พูดจาเรื่องนี้กับประไพแต่อย่างใดเลย

แต่ท่านชายน้อยมิใช่เพื่อนฝูงผู้ชาย ที่ประไพรู้จักแต่คนเดียวในระหว่างนี้ นอกจากคนหนุ่มๆ อีกหลายคนที่ประไพรู้จักแล้ว พลอยก็ยังได้ยินประไพพูดถึงผู้ชายอีกคนหนึ่งอยู่บ่อยๆ คนๆ นั้น ชื่อ เสวี เท่าที่ทราบก็เป็นข้าราชการอยู่กระทรวงเดียวกับตาอัน แต่ดูเหมือนจะมีความสำคัญ ทั้งในทางตำแหน่งฐานะ มากกว่าตาอันอยู่บ้าง พลอยจับความได้จากคำบอกเล่าของประไพว่า คุณเสวีอายุแก่กว่าตาอันสามสี่ปี เป็นนักเรียนนอกรุ่นผู้ใหญ่กว่าตาอัน ขณะนี้คุณเสวีเป็นคนมาก่อนข้างจะสำคัญอยู่ในบ้านเมือง ตาอันเป็นผู้ที่นับถือเลื่อมใสคุณเสวีอยู่มาก ซึ่งก็ไม่ใช่ปัญหาที่ประไพจะต้องนับถือเลื่อมใสไปตาม ความจริงคุณเสวีเคยมาบ้านพลอยสองสามหน ในทำนองที่มาเยี่ยมตาอัน และตาอันได้พามาให้รู้จักกับพลอย เท่าที่พลอยสังเกตดูในระยะเวลาอันสั้น คุณเสวีก็เป็นคนวางตัวเป็นผู้ใหญ่สมกับวัย เป็นคนเจิบจิ้มแต่เรียบร้อย ถ้าจะว่าไปหน้าตาท่าทางของคุณเสวี ก็สมกับตำแหน่งฐานะ ควรที่ตาอันและประไพจะนับถือได้มาก แต่มีอะไรบางอย่างในตัวคุณเสวี ที่ทำให้พลอยไม่สบายใจนัก อาจจะเป็นเพราะตาคุณเสวีนั้น ไม่จับคนประการหนึ่ง และประการที่สอง เวลาคุณเสวีเข้ามาในบ้านและขึ้นมาบนตึก

คุณเสวีกี่ใช้สายตากวาดไปทั่วๆ เหมือนกับตั้งใจจะประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั้งหมดในบ้านนั้นว่า จะมีมากน้อยเพียงใด

พลอยไม่เคยพูดจាកับคุณเสวีมากนัก เพราะคุณเสวีเป็นคนเงียบ ส่วนพลอยก็เป็นคนกระดากคน และนี่ก็แล้วๆ คุณเสวีอยู่แล้ว สำหรับคนๆ นี้ ตาอ้อคออกจะไม่พอใจเอามาก เพราะครั้งหนึ่งคุณเสวีมาหา ขณะที่คุณเสวีนั่งคุยอยู่กับพลอย ตาอ้อคก็นั่งอยู่ด้วยกับแม่ห่างๆ มิได้สนใจที่จะมาพูดจาด้วย แต่พอคุณเสวีลากลับไป ตาอ้อคก็พูดขึ้นมาทันทีว่า

"ไอ้หมคนี่ถูกไม่ถูกสายตาเสียเลย"

"แม่ก็ไม่เห็นเขาเป็นอะไรนี่อ้อค" พลอยว่า "ดูเขาก็เรียบร้อยดี"

"เขาอาจเรียบร้อยแต่กับคุณแม่" ตาอ้อคเถียง "แต่ลูกเห็นมันวางท่าใหญ่โตชอบกล ไม่ถูกชะตาเสียเลย"

"อ้อคก็เป็นเสียอย่างนี้แหละ" พลอยบ่น "จะถูกใจไม่ถูกใจ ก็ควรจะนิ่งๆ เสียบ้าง พูดให้แม่ได้ยินคนเดียวไม่เป็นที่รอก แต่ว่าอย่าปล่อยให้พี่อื่นเขาได้ยิน เขาจะว่าได้ เพราะคุณเสวีเป็นเพื่อนของเขาเข้ามาในบ้าน ดูเขานับถือกันมาก บางทีเขาจะมีอะไรคืออยู่ข้างกระมัง พี่อื่นเขาถึงได้นับถือของเขานัก"

"แม่กลัวพี่อื่นไปได้ พี่อื่นว่าใครดีก็เห็นดีตามไปหมด" ตาอ้ออดพูดอย่างรำคาญ "คอยดูไปเถิด ไอ้หมอนี้จะทำความร้อนใจให้สักวัน ถ้าไม่ระวังตัวกันให้ดี ลูกเชื่อตาของลูกมากกว่าใครทั้งนั้น"

"อ้อคนีบทจะคือคันทุรัง ก็คือเหมือนกับเมื่อยังเป็นเด็กๆ" พลอยพูดเบาๆ พลังถอนใจใหญ่ "เพื่อนฝูงที่ลูกๆ พาเข้ามาในบ้าน แม่ก็ต้องต้อนรับดีทุกคน เพราะเป็นเพื่อนของลูก คุณเสวีเขาก็ไม่เคยทำอะไรผิด แม่ก็เพิ่งได้พบเขาไม่กี่หน อ้อจะให้แม่ไปเกลียดเขาได้อย่างไร"

"อ้อไม่ได้บอกให้แม่เกลียด" ตาอ้ออดเถียงข้างๆ คุๆ อยู่นั่นเอง "อ้อบอกให้แม่ระวังหน่อยเท่านั้นเอง เดี่ยวเจ้าหมอนั้นมาพินอบพิเทาเข้าหน่อย แม่ก็จะหลงรักไปอีกคนหนึ่งเท่านั้น"

"ถ้าใครเขาดีแม่ก็รักทั้งนั้น" พลอยพูดอย่างเป็นกลาง แต่ตาอ้ออดก็ยังคงแสดงอาการไม่พอใจ และลูกไปเสียทางอื่น

ถึงแม้ว่าตาอ้ออดจะไม่พอใจคุณเสวีอย่างมาก ตาอ้ออดก็ไม่เคยพูดจាកับตาอื่นหรือประไพในเรื่องนี้ และตาอื่นกับประไพนั้น ดูเหมือนจะชอบคุณเสวีมากเท่าๆ กับที่ตาอ้ออดเกลียด ฉะนั้นทุกคราวที่คุณเสวีมาบ้าน ตาอื่นกับประไพจึง

มักจะเป็นคนต้อนรับ และนั่งคุยกับคุณเสวีได้นานๆ ทุกครั้ง
ไป ตามปกติคุณเสวี มักจะนั่งคุยกับตาอั้น และประไพจะเป็น
คนนั่งฟัง พลอยเคยเห็นประไพนั่งมองคุณเสวีอย่างเลื่อมใส
และเมื่อคุณเสวีกลับไปแล้ว ประไพก็มักจะเอาเรื่องคุณเสวีมา
พูดกับพลอยเสมอ จนพลอยต้องถามขึ้นตรงๆ วันหนึ่งว่า

"ประไพชอบคุณเสวีมากหรือ"

"ไพชอบมาก" ประไพรับตรงๆ เช่นเดียวกัน "เพราะ
คุณเสวีเป็นผู้ใหญ่น่านับถือ คุยกับคุณเสวีแล้วไพได้ความรู้
มากกว่าคุยกับคนอื่นๆ ทำให้เห็นว่าคนอื่นๆ นั้นเป็นเด็กไป
พูดคุยแล้วก็สนุกไปชั่วประเดี๋ยว แต่คุยกับคุณเสวีแล้วรู้สึก
ตัวฉลาดขึ้นทุกที"

"คุณเสวีแก่กว่าประไพหลายปีอยู่" พลอยพูดขึ้นเป็น
ทำนองให้ความเห็น

"ถึงจะแก่กว่าเราก็เป็นเพื่อนกันได้" ประไพตอบ
แล้วก็พูดต่อไปว่า

"ไพชอบคุยกับคนที่เป็นผู้ใหญ่ คนที่นับถือได้ คน
อื่นๆ ที่เป็นเด็กนั้นก็ดีสำหรับสนุกด้วยกัน แต่ก็ไม่มี
ประโยชน์อะไรนัก ไพชอบคนที่เขาจะแนะนำเราได้ เป็น
หลักให้เรายึดถือได้"

"ซ้าก่อนประไฟ" พลอยเหลือบดูหน้าลูกสาวแล้วก็
พูดขึ้นเบาๆ "ประไฟขอบคุณเสวีแคไหนดันแน่"
ขณะเดียวกันพลอยก็นึกถึงท่านชายน้อย แล้วรู้สึกไม่สบายใจ
เลย

"คุณแม่ก็นึกว่าไฟรักคุณเสวีแล้วละซี !" ประไฟพูด
พลางหัวเราะอย่างขบขัน แล้วก็พูดต่อไปทันทีว่า

"ไฟยังไม่เคยนี้รักใครอย่างนั้นเลย เรื่องนี้ไฟต้อง
ขอคุณานๆ ก่อน เพราะไม่แน่ใจตัวเองว่าจะรักใคร ได้
ตลอดไปถึงเพียงนั้น..... แต่ถ้าไฟนี้รักใครจริงๆ เมื่อไร ไฟ
จะต้องมาบอกคุณแม่ให้รู้เป็นคนแรก"

คำพูดของประไฟทำให้พลอยต้องนั่ง ไม่สามารถที่จะ
พูดอะไรได้ต่อไป เพราะเมื่อประไฟพูดออกมาเสียก่อนว่า ยัง
มิได้นี้รักใครในทางนั้น พลอยก็ไม่มีทางที่จะตักเตือน
แนะนำอย่างไรได้ เพราะถ้าพูดไปก็จะเป็นว่าพลอยพูดจาชัก
นำลูกสาวให้คิดหาผิด ซึ่งพลอยจะรู้สึกกระดากใจเป็นที่สุด
ถ้าใครจะมากล่าวหาหรือเข้าใจไปในทางนั้น แต่คำพูดของ
ประไฟก็หาได้ทำให้พลอยคลายความหนักใจ ที่เริ่มจะมีขึ้น
ในตัวของเธอเองลงไปได้ไม่

ความจริงพลอยก็เป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ย่อมมีความรู้สึกรับชอบบุคคลต่างๆ มากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ลักษณะและการติดต่อของบุคคลนั้น นอกจากนั้นพลอยในขณะนั้น ยังเป็นผู้หญิงอายุค่อนข้างสูง มีกำลังใจกำลังความคิดที่ถูกบั่นทอนไปมากด้วยทุกข์ต่างๆ ที่ต้องประสบมาในชีวิต เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าพลอยปรารถนาเป็นอย่างยิ่งที่จะทำใจเป็นกลาง มิให้ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จนกว่าจะได้เห็นความดีเลวผิดถูก ของฝ่ายนั้นๆ ให้ชัดเจน พลอยก็ยังอดที่จะรู้สึกลำเอียงในผู้ชายสองคนที่พลอยเข้าใจว่า เข้ามาในบ้าน เพราะสนใจประเพณีนั้นเสียมิได้ ชายสองคนนั้นก็คือ ท่านชายน้อยหนึ่ง กับคุณเสวีหนึ่ง ถึงแม้ว่าคนทั้งสองนี้ จะมิได้เคยปรึกษาพูดคุยไปในทางนั้น แต่พลอยก็เข้าใจจากสายตาและกิริยาอาการของคนทั้งสองว่า ต่างคนต่างก็มีความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นเขย ความลำเอียงที่พลอยพยายามหักห้ามใจมิให้เกิดขึ้นได้นั้น คือความลำเอียงเข้าข้างท่านชายน้อย ด้วยความรู้สึกตรงไปตรงมาว่า รักท่านชายน้อยมากกว่า เพราะอายุและหน้าตาสมกับประเพณี และด้วยความต้องการที่ไม่มีใครอธิบายได้ นอกจากตัวพลอยเอง คือความต้องการอยากได้ลูกเขยเป็นเจ้า อยากได้หลายเป็นราชินิกุล เป็นหม่อม

ราชวงศ์ อันเป็นความต้องการที่เกิดจากความนิยม อันมี
ต่อเนื่องกันมาในตัวพลอยตั้งแต่สมัยก่อนๆ

สำหรับคุณเสวีนั่น ถ้าจะพูดถึงตำแหน่งฐานะก็ดี
กิริยามารยาทเท่าที่พลอยได้เห็นก็ดี ก็ไม่มีสิ่งใดเป็นที่น่า
รังเกียจ หน้าตาคุณเสวีก็น่าอดสู่อ่าน มิใช่คนขี้ริ้วขี้เหร่ ถึง
จะมีไซ้คนที่พลอยเห็นว่า "งาม" อย่างท่านชายน้อย ก็เป็นคน
ที่ผู้หญิงอาจรักได้ ด้วยหน้าตาของคุณเสวีนั่นเอง ถึงแม้ว่าอายุ
คุณเสวี่ จะแก่กว่าประไพ แต่ประไพก็บอกพลอยเองว่าชอบ
คนที่เป็นผู้ใหญ่ แต่เพียงเท่านี้ก็มิสู้กระไรนัก แต่คำพูดของ
ตาอ้อดเกี่ยวกับคุณเสวี่ ทำให้ใจของพลอยนั้น เอนเอียงออก
ห่างจากคุณเสวี่ไปไกลทีเดียว พลอยรู้ดีว่าคำพูดของตาอ้อด
พูดปลั่งออกมาจากหัวใจโดยไม่มีเหตุผล แต่ตาอ้อดก็เป็นลูก
คนที่พลอยรัก คำพูดของตาอ้อดจึงมีน้ำหนักสำหรับพลอย
มากอยู่ และยิ่งกว่านั้น พลอยก็ยังรู้ดีว่า ตาอ้อดเป็นคนที่ดู
ลักษณะคนค่อนข้างแก่ คนที่ตาอ้อดไม่ชอบแต่แรกนั้น ใน
ตอนท้ายก็มักจะแสดงนิสัยออกมา ให้เห็นว่าตาอ้อดเป็นฝ่าย
ถูก

ความหนักใจที่เกิดขึ้นกับพลอยครั้งนี้เป็นเพราะ
รู้สึกตัวว่า มีความลำเอียงเข้าข้างท่านชายน้อยอยู่ในใจ พลอย

มีความเห็นมาแต่ดั้งเดิมว่า เรื่องการมีเหย้าเรือนเป็นเรื่องของแต่ละคน โดยเฉพาะ คนอื่นไม่มีสิทธิ์เข้าไปเกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่าการแต่งงานของพลอยกับคุณเปรมนั้น ถ้าหากคุณแต่เพียงผิวเผิน อาจเห็นว่าเป็นไปตามอาณัติของผู้ใหญ่ แต่พลอยก็รู้อยู่แก่ใจว่า เป็นไปด้วยความสมัครใจของตนเอง อยู่ไม่น้อยเหมือนกัน ฉะนั้นพลอยจึงได้ทำใจไว้แต่แรกว่า เรื่องการมีเรือนของลูกทุกคน พลอยจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องชักนำก่อน จะให้ความเห็นก็ต่อเมื่อ ลูกคนใดคนหนึ่งมาถามขอความเห็น หรือถ้าจะใช้สิทธิ์ของแม่ห้ามปราม ก็ต่อเมื่อคนที่ลูกได้เลือกเป็นคู่ครองนั้น แสดงออกมาให้ปรากฏแน่ชัดว่า จะไม่นำความสุขในชีวิตมาให้แก่ลูกของพลอยได้เท่านั้น คุณเสวีมิได้ทำตนให้เป็นที่น่าตำหนิ หรือควรแก่การรังเกียจได้ แต่อย่างใดเลย และประไพก็มีได้มาไล่ถามขอความเห็นพลอย ขณะเดียวกันพลอยก็มีความต้องการอันค่อนข้างจะเห็นแก่ตัว เรื่องอยากได้ท่านชายน้อยมาเป็นเขย ความรู้สึกในใจที่ขัดต่อหลักที่ตั้งใจจะยึดเหนี่ยวนั้น เป็นเครื่องก่อความหนักใจให้เกิดขึ้นได้มาก

พลอยเฝ้าสังเกตดูอาการกิริยาของประไพ ที่แสดงต่อหน้าคนทั้งสองด้วยความหวังแล้วหวังอีกว่า ประไพอาจมี

ท่าทีหรือมีแววอะไรสักอย่างหนึ่ง ที่จะพิสูจน์ให้พลอยเห็นว่าชอบท่านชายน้อยมากกว่าคุณเสวี บางครั้งการกระทำของประไพบางอย่าง ทำให้พลอยดีใจและโล่งใจ เป็นต้นว่า ในบางวันที่พลอยรู้ว่าท่านชายน้อยจะเสด็จมาหาในตอนบ่าย พลอยนั่งปอกผลไม้เตรียมไว้ให้ ซึ่งพลอยเรียกว่า "เอาไว้ตั้งเครื่องท่านชาย" ประไพก็มักจะมานั่งอยู่ด้วย ช่วยปอกผลไม้ และช่วยจัด พร้อมกับพูดคุยถึงท่านชายน้อย ด้วยถ้อยคำที่สื่อให้เห็นว่าประไพนึกเอ็นดูท่านชายอยู่มาก บางครั้งประไพก็บอกให้พลอยได้รู้ว่า ท่านชายโปรดเสวยอะไร ไม่โปรดอะไร จนในที่สุดเมื่อท่านชายมาถึง ประไพก็ต้อนรับด้วยอาการที่รื่นเริงเบิกบาน และดีใจที่ได้พบกับท่านชาย พูดจาเล่นหัวกับท่านชายอย่างสนิทสนม การกระทำของประไพเช่นนี้ ทำให้พลอยสบายใจได้มาก และทำให้คิดไปว่า บางทีความหวังของตนที่เก็บซ่อนไว้ในใจนั้น อาจมีผลจริงจังขึ้นมา แต่ความสบายใจและความหวังเร้นลับนั้น จะหมดไปทุกครั้งเมื่อคุณเสวีมาที่บ้าน เพราะเมื่อก่อนถึงเวลาคุณเสวีจะมา ถ้าหากประไพรู้ล่วงหน้า ประไพก็มักจะแต่งตัวให้เรียบร้อยสวยงามเป็นพิเศษ และพอคุณเสวีมาถึง ประไพก็มักจะอยู่ใกล้ๆ ไม่

ยอมห่างไป คอยฟังคำพูดของคุณเสวี ด้วยความเลื่อมใสที่เห็นได้ชัด และจะอยู่อย่างนั้นจนกว่าคุณเสวีจะกลับ

ตาอ้อดมองดูความสัมพันธ์ระหว่างน้องสาวของตนกับคุณเสวี ด้วยความไม่พอใจอย่างยิ่งยวด บางครั้งตาอ้อค้ทำหน้าบึ้ง ไม่พูดจากับน้องสาวไปหลายๆ วัน และวันหนึ่งตาอ้ออดครนทนไม่ไหว ปรารภกับพลอยขึ้นมาว่า

"คุณแม่ ! ลูกหมั้นไส้ยายประไพเต็มทีแล้ว เลื่อมใสอายหมอนั้นจนน่าเกลียด คุณแม่จะห้ามเสียบ้างไม่ได้หรือ"

"อ้อค้ช่างไม่เห็นใจแม่บ้างเลย" พลอยพูดอย่างอ่อนใจ เพราะคำพูดของตาอ้อค้ตรงกับความรู้สึกในใจ ที่พลอยไม่กล้ารับกับตัวเอง

"แม่จะไปห้ามเขาได้อย่างไร เมื่อเขาไม่เคยทำอะไรผิดพลาด อ้อค้เองก็เคยบอกแม่ว่าประไพโตแล้ว ไม่ใช่เด็กๆ"

"ถึงอย่างนั้นก็เถิด" ตาอ้อค้พูดเสียงอ่อนลง "แต่ถ้าลูกของแม่คบใครที่ไม่ดี แม่ก็ควรจะห้ามได้"

"เรื่องดีไม่ดีเป็นเรื่องที่อ้อค้เห็นไปคนเดียว แม่ก็สนใจ ถ้าจะถามประไพหรือพี่อื่นที่เขาชอบกัน เขาก็คงว่าของเขาดี แม่จะไปพูดอะไรก็ยาก เพราะเขาไม่เคยทำอะไรผิดให้แม่เห็น"

คำตอบของพลอยมีเหตุผลพอที่จะทำให้ตาอ้อต้อง
ยอมจำนน แต่ถึงตาอ้อจะต้องจำนนต่อเหตุผล ตาอ้อก็ไม่
ยอมจำนนในทางอื่นๆ และก็เป็นที่เพราะเหตุที่ตาอ้อไม่ชอบ
คุณเสวี่อย่างรุนแรงนี้เอง ตาอ้อก็เริ่มดำเนินการไปอีกทาง
หนึ่ง คือพยายามทุกทางที่จะช่วยเหลือท่านชาย ให้มีโอกาส
ได้พบปะกับประไพ มากกว่าคุณเสวี่ ตาอ้อซึ่งเป็นคนชอบ
อยู่กับบ้าน ต้องกลายเป็นคนพาน้องสาวออกเที่ยว ไปซื้อของ
บ้าง ดูหนังบ้างอยู่บ่อยๆ พลอยก็รู้ว่าทุกครั้งที่ตาอ้อออก
จากบ้านกับประไพ ก็จะมีท่านชายร่วมไปด้วย เป็นคนที่สาม
เสมอ ฝ่ายประไพก็ได้แสดงความรังเกียจ ในการที่จะมา
ไหนไปไหนกับท่านชายให้คนเห็น ระหว่างนั้นท่านชายก็
เสด็จมาที่บ้านบ่อยขึ้นกว่าเก่า เปลี่ยนจากมาเป็นครั้งคราว
เป็นมาทุกวันในตอนบ่าย และเท่าที่พลอยสังเกต ประไพก็
ยินดีต้อนรับทำตัวสนิทสนมกับท่านชาย และนั่งคุยอยู่ด้วย
นานๆ จนกว่าท่านชายจะอำลากลั้บในตอนกลางคืน ในที่สุด
ความเข้าใจก็เกิดขึ้นทั่วไปว่า ประไพกับท่านชายนั้นรักกัน มี
หวังที่จะได้สมรสเป็นคู่ครองกันในวันหนึ่งข้างหน้า ความ
เข้าใจนั้นเกิดขึ้นในหมู่คนที่อยู่ในบ้านก่อน ต่อมาก็เป็นที่

เข้าใจกันทั่วไปในหมู่เพื่อนฝูงของประไพ ตอนที่สุดข่าว
เรื่องนี้ก็ไปถึงหูของพี่น้องของพลอยเอง

วันหนึ่งคุณเชยและพ่อเพิ่มบังเอิญมาเยี่ยมพร้อมๆ กัน
ในตอนกลางวัน พลอยก็ชวนให้อยู่กินข้าวเสียด้วยกันทั้งสอง
คน ระหว่างที่กินข้าวกันอยู่ คุณเชยก็พูดขึ้นก่อนว่า

"แม่พลอย ฉันได้ยินแว่วๆ ว่าแม่พลอยจะได้ลูกเขย
เจ้าไม่ใช่หรือ"

"ฉันก็ไม่ค่อยรู้เรื่องเขาหรอกคุณเชย" พลอยตอบ
"เจ้าตัวเขาก็ยังไม่เห็นพูดว่าอะไร ว่าแต่คุณเชยไปรู้มาจาก
ไหน"

"ก็ได้ยินคนเขาพูดๆ กัน" คุณเชยว่า "ถ้าจริงฉันก็จะ
ดีใจด้วย"

"ฉันก็เหมือนกันแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดขัดจังหวะ
ขึ้นมา

"ได้ลูกเขยมีชาติมีสกุลพ่อค่อยนอนตาหลับได้บ้าง
ถ้าไปได้คนที่ไม่รู้จักห้วนนอนปลายตีน ถึงตัวเขาจะดีเพียงไรก็
ตาม ฉันก็ยังว่าไม่น่าจะไว้ใจนัก"

"ความจริงท่านชายท่านน่ารัก" คุณเชยพูดต่อไป
"ฉันได้พบท่านที่นี้หนสองหน ยังอครักท่านไม่ได้ พอได้ข่าว
ว่าจะได้ท่านมาเป็นหลายเขย ก็ออกจะปลื้มเต็มที"

"ฉันนะรักท่านชายเอามากๆ ที่เดียวคุณเชย" พ่อเพิ่ม
สนับสนุน "ท่านดีพร้อมทั้งรูปสมบัติ อายุ และสกุลรุนชาติ
ถ้าจะพูดถึงเรื่องเงินทอง ฉันก็ว่าท่านไม่จน เพราะเสด็จพ่อ
ท่านทรงให้ไว้พอดูอยู่ คิคดูทางไหนก็ดีทั้งนั้น แม่พลอยว่า
อย่างไร"

"ถ้าพูดกันด้วยใจจริงฉันก็รักท่านชายมาก
เหมือนกัน" พลอยตอบแล้วอมยิ้มเมื่อพูดถึงท่านชาย "จน
ใครๆ เขาพากันว่า ฉันหลงท่านชายเสียยิ่งกว่าใครทั้งหมดใน
บ้านนี้ แต่ก็นั่นแหละ เรื่องนี้ก็ต้องแล้วแต่ใจเจ้าตัวเขา ยังไม่
เห็นเขาพูดว่าอะไรให้แน่นนอนออกมา แต่เท่าที่ฉันดูด้วยตากี้
เห็นว่าเขาสนิทสนมกันดี ถึงเวลาเข้าใครจะไปรู้ ประไพเขา
เคยบอกฉันแต่เพียงว่าเขาจะรอดูไปก่อน"

"เด็กสมัยนี้เขาก็แปลก" พ่อเพิ่มปรารภขึ้น "จะมี
เหย้ามีเรือน เขาดูของเขาเอง สมัยเมื่อเรายังเป็นหนุ่มเป็นสาว
ก็ต้องให้พ่อแม่หาให้ ไม่ได้หาเอาอย่างเดี๋ยวนี"

"ฉันขวางคุณหลวงเสี่ยจริงๆ ทีเดียว" คุณเชยร้องขึ้น
"ช่างป็นหน้าพูดออกมาได้ว่า รุ่รานั้นพ่อแม่หาให้ ฉันเห็น
คนที่ผู้ใหญ่จัดให้จริงๆ โดยเจ้าตัวเขาไม่เกี่ยวข้อง ก็มีแม่
พลอยนี่คนเดียวเท่านั้น ของคุณหลวงคุณหลวงก็หาเอาเอง
ไม่เห็นมีผู้ใหญ่ว่านไหนไปจัด....."

"อ๊ะ !" พ่อเพิ่มตั้งท่าจะขัดคอ

"ไม่ต้องอ๊ะละ !" คุณเชยพูดสวนวันขึ้นมาทันที

"ฉันรู้หรือว่าคุณหลวงจะพูดว่าอะไร ฉันเองก็หนี
ตามหลวงโอสถไปใช้ไหมละ ฉันก็กำลังจะอยากพูดอย่างนั้น
เหมือนกัน ไม่ใช่มาอวดว่าตัววิเศษอะไรหรอก แต่จนเดี๋ยวนีก็
ยังอยู่ด้วยกันอย่างสบาย คำน้อยก็ไม่เคยพูดให้เสลดใจกัน
ฉันจึงว่าแม่พลอยเขาคิดถูก ที่ปล่อยให้ลูกเขาคิดเอาเองไม่เข้า
ไปยุ่ง"

"คุณเชยกับคุณหลวงนี่พอได้คุยกันที่ไร เป็นต้องมี
เรื่องทะเลาะกันทุกที ก็สิบปีมาแล้วก็ยังเป็นอยู่อย่างนั้น"
พลอยพูดแล้วก็หัวเราะ

"ก็คุณหลวงชอบพูดขวางหูฉันทุกทีนี่แม่พลอย" คุณ
เชยตอบ "ฉันจะไปทนทานอะไรไหว"

"แน่ คุณคุณเซยซี !" พ่อเพิ่มร้องเหมือนกับเมื่อยังเป็น
เด็กๆ "อยู่ๆ ก็ลุกขึ้นอาละวาดทะเลาะกับฉันก่อน แล้วก็มาหา
ว่าฉันพูดขวางหู ชอบเล่นรังแกฉันอย่างนี้แหละ ตั้งแต่เด็กมา
จนแก่แล้วก็ยังเลิกสักที"

พี่น้องสามคนหัวเราะขบขันตัวเอง ที่ต่างก็ไม่ทิ้งนิสัย
เดิมอยู่พักใหญ่ แต่คำพูดของคุณเซยก็ดี ของพ่อเพิ่มก็ดี ยิ่งทำ
ให้พลอยแน่ใจยิ่งขึ้นไปกว่าเก่าว่า ท่านชายเป็นบุคคลที่
เหมาะสมกับประไพมากที่สุด

ประไพยังคงติดต่อกับท่านชายน้อยอยู่เรื่อยๆ ใน
ระยะเวลาสี่ห้าเดือนที่ผ่านไป การติดต่อกับประไพ และ
ความสนิทสนมที่เห็นได้ชัดนั้น ยิ่งทำให้พลอยมองเห็นว่า
ความหวังของตนจะเป็นผลขึ้นมาได้ ในวันหนึ่งข้างหน้า
ระหว่างเวลานั้นคุณเสวีก็ยังไม่มาอยู่ที่บ้านบ้างเหมือนกัน แต่
ก็มีได้บ่อยเท่าการไปมาของท่านชายน้อย ตาอ้อซึ่งพลอยรู้
ว่าสนับสนุนท่านชายน้อยอย่างสุดฝีมือนั้น จะเบาใจลงไป
มาก เมื่อเห็นว่าน้องสาว ยินดีที่จะพบปะกับท่านชายน้อยทุก
ครั้งไป ฉะนั้นในระยะนี้เมื่อคุณเสวีมาที่บ้าน ถึงแม่พลอยจะรู้
ดีว่าตาอ้อไม่ชอบคุณเสวี แต่ตาอ้อก็มิได้แสดงความ
รังเกียจ หรือรำคาญตั้งแต่ก่อน

ด้วยเหตุต่างๆ เหล่านี้เอง พลอยจึงรู้สึกแปลกใจมาก และสะดุ้งจนตัวแทบลอย เมื่อตาอั้นมาพบและพูดขึ้นวันหนึ่งว่า

"คุณแม่ คุณเสวีเขาให้มาทาบถามว่า ถ้าเขาจะมาขอ ประไฟ คุณแม่จะขัดข้องไหม ถ้าไม่ขัดข้องเขาจะได้ส่งผู้ใหญ่ มาจัดการ"

"คุณเสวี..." พลอยพูดทวนคำ แล้วก็รู้สึกหน้ามืด เหมือนกับจะเป็นลม

"คุณเสวีจะมาขอประไฟ....เดี๋ยวก่อนอื่น ขอให้แม่ หยุดหายใจประเดี๋ยว....แม่ไม่รู้เรื่องนี้มาก่อนเลย....."

"เขาบอกผมไว้นานแล้วว่าเขาชอบประไฟมาก ตั้งแต่เขาเริ่มไปมาหาสู่ ผมก็เห็นว่าเขาเป็นคนดี แต่ก่อนก็เป็น เพื่อนชอบพอกันมา.... แต่เดี๋ยวนี้อาจจะว่าไปเขาก็เป็นนาย ผม ก็เลยไม่ขัดข้องแนะนำให้เขารู้จักประไฟ และอนุญาตให้ไป มาที่บ้านนี้ได้ เขาเป็นคนดีเรียบร้อยอย่างไร แม่ก็เห็นอยู่แล้ว" ตาอั้นว่า

"คุณเสวี....ลูกเต้าเหล่าใครแม่ก็ยังไม่รู้เลย" พลอย รวบรวมกำลังใจทั้งหมดถามตาอั้นออกไป

"พ่อเขาเป็นพ่อค้าร่ำรวยอยู่แถวสี่พระยา แต่เดี๋ยวนี้
ตายไปแล้วยังเหลือแต่แม่" ตาอื่นตอบ

"ก็นั่นแหละ" พลอยแจ้งใจพูด "พ่อเขาชื่อเรียงเสียง
ไรอื่นต้องบอกให้แม่รู้บ้าง จะได้รู้สกุลรุนชาติเขาไว้ก่อน"

ตาอื่นกลืนน้ำลายแล้วตอบว่า

"พ่อเขาชื่อนายสง แซ่เต้ แม่เขาชื่อสิน แต่เดี๋ยวนี้คุณ
เสวีเขาใช้นามสกุลว่า เตชะสิน"

"ลูกเจ๊ก..." พลอยหลุดปากพูดออกไป แล้วก็รู้ตัวว่า
พูดผิด ตาอื่นทำสีหน้าว่ารำคาญแล้วก็พูดว่า

"ถึงพ่อเขาจะเป็นเจ๊กก็ไม่เห็นเสียหายอะไร เพราะ
คุณเสวีเขาก็เป็นไทย และได้ทำประโยชน์ให้บ้านเมืองมาแล้ว
มาก เวลานี้ก็รับราชการมีตำแหน่งสูงมีหน้ามตา ผมเห็นว่า
คุณแม่ไม่ควรจะถือ เพราะถ้าจะพูดกันไปตระกูลของเราทาง
ฝ่ายคุณพ่อก็เป็นเจ๊ก ถึงตรุษจีนคุณแม่ยังให้ผมเช่นไหว้ปู่ย่า
ตายายอยู่ทุกวันนี้ แล้วเราจะไปว่าคนอื่นเขาเป็นลูกเจ๊กลูกจีน
จะถูกหรือ อีกอย่างหนึ่งถ้าจะพูดถึงเรื่องทอง เขาก็มีมากไม่
น้อยไปกว่าฝ่ายเรา ไม่ต้องห่วงในเรื่องที่เขาจะปกปิด ผม
เห็นว่าประไพจะแต่งงานกับใครก็ได้ดีเท่าคุณเสวีก็หายาก
เพราะเขามีทั้งความรู้ทั้งเงินและตำแหน่งฐานะ คุณแม่จะไม่

ต้องขายหน้าใครเขาเลย และประไพก็จะได้มีหลักฐาน
แน่นอน"

"อันพูดกับประไพเขาหรือยัง" พลอยถามขึ้น

"ผมยังไม่ได้พูด เพราะนึกว่าควรจะบอกให้คุณแม่
ทราบไว้ก่อน" ตาอันตอบ

"แม่ก็ไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไร" พลอยพูดต่อไป "เรื่องมี
เหย้ามีเรือนก็เป็นเรื่องใหญ่ เกี่ยวกับตัวประไพเขาเองมากกว่า
คนอื่น แม่ตั้งใจไว้ว่าในเรื่องนี้อยากจะตามใจลูก ไม่อยาก
บังคับ จึงอยากถามประไพเขาดูก่อน"

"เมื่อไหร่ผมก็ยังเห็นเขาอยู่ที่ห้องข้างล่าง ผมจะไปตาม
ตัวมาให้คุณแม่ถามเขาเสียเดี๋ยวนี้ก็ได้"

แล้วตาอันก็ลุกไปเรียกประไพ ก่อนที่พลอยจะได้พูดจา
ทัดทานอย่างไรต่อไป พลอยรู้สึกว่าคุณอย่างมีคมผ่านไปสิ้น ฟัง
เสียงตาอันดูแลใจเป็นหนักหนาว่า ประไพคงจะไม่ซัดซ้อง
ถ้าเป็นดั่งนั้นจริง พลอยจะต้องกระอักกระอ่วนเป็นอันมาก
เกี่ยวกับความรู้สึกส่วนตัว ที่มีต่อท่านชายน้อยเสียแล้ว อีกครู่
หนึ่งตาอันก็พาประไพเดินเข้ามา และพอนั่งลงเรียบร้อย ตา
อันก็พูดขึ้นว่า

"คุณแม่ลองถามเจ้าตัวเขาเองดูก็แล้วกัน"

"ประไพ" พลอยพูดขึ้นด้วยเสียงที่สั้นๆ เหมือนกับ
ประหม่า "พี่ป้านเขาบอกแม่ว่า คุณเสวีเขาจะส่งผู้ใหญ่มาสู่ขอ
ประไพ แม่เองก็ไม่วู้จะตัดสินใจในอย่างไรถูก แต่ประไพก็รู้จัก
คุณเสวีเขาที่อยู่แล้ว.... ดีกว่าแม่เสียอีก แม่จึงอยากถามประไพ
คว่าจะว่าอย่างไร"

ประไพรีบก้มหน้าลงดูกระดาษ เลือดฉีดขึ้นบนใบหน้า
สีแดงระเรื่อ ทำให้พลอยอดนึกไม่วู้ว่า ประไพในตอนสาวนี้
จะสวยกว่ายายและสวยกว่าแม่ ประไพก้มหน้านิ่งอยู่ครู่
หนึ่ง แล้วก็พูดเบาๆ ว่า

"สุดแล้วแต่คุณแม่และพี่ป้านจะเห็นสมควร ลูกเองไม่วู้
ขัดข้อง เพราะสำหรับคุณเสวีนั้นลูกเห็นว่าเขาเป็นคนดีที่สุด
คนหนึ่ง"

"อ้าว ! แล้วท่านชายน้อยจะว่าอย่างไร...." พลอยร้อง
ขึ้นโดยไม่วู้ตัว

"ไพชอบกับท่านชายน้อยอย่างเพื่อน" ประไพตอบ
เบาๆ "ความจริงท่านชายน้อยก็ดีทุกอย่าง แต่ไพเห็นว่า
เด็กไป ถ้าไพแต่งงานก็อยากจะแต่งงานกับคนที่เป็นผู้ใหญ่
คนๆ นั้นจะต้องมีความรู้และฉลาดพอที่จะนำชีวิตของไพได้"

"แม่ก็เห็นว่าท่านชายดีทุกอย่าง" พลอยยังสู้ต่อไปอีก ทั้งที่รู้ว่าตนแพ้แล้ว "ดีทั้งรูปสมบัติ คุณสมบัติ จะว่าถึงอายุอา นามก็ไม่แก่จนเกินไป ถ้าจะเป็นผู้ใหญ่ก็เป็นผู้ใหญ่พอตัว ฉลาดก็เท่า นั้น นิสัยใจคอ กิริยามารยาทก็เรียบร้อย ประไพคิ ดดีแล้วหรือ"

ประไพนั่งก้มหน้าก้มตาไม่ปริปากพูด แต่ตาอันเป็นคน ตอบแทนจื๋นว่า

"ลูกเองก็ชอบท่านน้อยมานาน อะไรรๆ ของท่านก็ดี หมด แต่มีเสียอยู่อย่างเดียว"

"อะไรร้อัน" พลอยหันไปถามอย่างออกรับแทนทันที

"เสียอยู่อย่างเดียวที่ท่านเป็นเจ้า" ตาอันตอบเรียบๆ "สมัยนี้คุณแม่ก็รู้ว่าเจ้านายมีฐานะอย่างไร ถ้าได้เข้ามาเป็น ฉญาติ เราก็อาจลำบาก เพราะอาจถูกสงสัยบ้าง ถูกเข้าใจผิดบ้าง สำหรับคุณแม่เองอาจไม่เป็นไรนัก แต่สำหรับตัวลูกและ ประไพนั้น จะทำตัวยากที่สุด"

"ไฟก็คิดอย่างนั้นเหมือนกัน" ประไพพูดสนับสนุน พี่ชาย

ในที่สุดความหวังความต้องการของพลอย ก็อันตรธาน ไปเพราะการเมือง หรือความรู้สึกเหตุผลทางการเมือง ซึ่งยัง

เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตส่วนตัว ความปรารถนาส่วนตัวอยู่
เรื่อยๆ พลอยรู้ดีว่าถ้าปัญหาที่ประโพงต้องเลือกสามีนี้นี้ เกิดขึ้น
เมื่อสี่ห้าปีมาแล้ว ท่านชายน้อยอาจเป็นบุคคลที่สมควรที่สุด
แต่เดี๋ยวนี้ท่านชายน้อยกลับต้องพ่ายแพ้คุณเสวี เพราะเหตุผล
อันเดียวที่ท่านชายเป็นเจ้า จึงไม่มีใครนิยม แต่คุณเสวีเป็นคน
ธรรมดา และมีตำแหน่งฐานะสูงทั้งในทางราชการ และ
การเมือง ชาติสกุลที่พลอยเคยถือว่าเป็นของสูง กลับ
กลายเป็นอุปสรรค เป็นของที่พึงรังเกียจ...

อีกไม่กี่วันต่อมา พลอยก็ออกปากยกลูกสาวให้แก่
ผู้ใหญ่ฝ่ายคุณเสวีที่มาขอ ทั้งที่ตนเองไม่ได้เต็มใจเลย แต่
ก่อนที่จะทำไปเช่นนั้น พลอยได้มีโอกาสพบกับท่านชายน้อย
ได้อธิบายทุกอย่างให้ท่านชายน้อยฟังและพูดว่า

"ท่านชายอย่าเสียพระทัยเลย นึกเสียว่าเป็นบุญเป็น
กรรม แล้วหม่อมฉันจะหาถวายใหม่ ให้ดีกว่านางประโพงเสีย
อีก" ซึ่งทำให้ท่านชายต้องทรงยิ้มออกมาได้ ด้วยความเห็นใจ
พลอยเป็นที่สุด

บทที่ ๓ (หน้าที่ ๑)

ตั้งแต่ประไพรับหมั้นจากคุณเสวีแล้ว ท่านชายน้อยก็ห่างเหินไป ซึ่งถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ภายในบ้าน หลังจากนั้นแล้ว พลอยก็ต้องรู้สึกคิดถึงท่านชายน้อยเอามากๆ แต่การหมั้นของประไพ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้น ทำให้พลอยต้องสนใจ ไม่มีเวลาจะไปคิดถึงใครได้

การเปลี่ยนแปลงประการแรกก็คือการปลูกเรือนหอของประไพ ประไพตกลงกับคุณเสวีว่า เมื่อแต่งงานกันแล้ว ประไพจะไม่ออกจากบ้านเดิม แต่คุณเสวีจะต้องมาปลูกตึกอยู่กับประไพในบ้านนี้ ความจริงถ้าหากว่าประไพจะแสดงความประสงค์ออกมาว่า แต่งงานแล้วจะออกจากบ้านไปอยู่กับสามี พลอยก็คงจะไม่ขัดข้อง แต่เมื่อประไพแสดงความจำนงว่าจะเอาสามีเข้ามาอยู่ในบ้าน พลอยก็มีได้ขัดข้องอย่างไร และออกจะดีใจที่ลูกสาวคนเดียวจะยังอยู่ใกล้ตัวทั้งที่มีเรือนแล้ว

หลังจากพิธีหมั้นแล้ว การปลูกตึกหลังใหญ่ทันสมัยที่คุณเสวีเป็นผู้ออกทุนก็เริ่มลงมือทันที พลอยมองดูการก่อสร้างตึกหลังใหม่นี้ ด้วยความรู้สึกที่อธิบายได้ยาก เพราะ

เป็นสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่ง แห่งการเปลี่ยนแปลง
หมุนเวียนที่ไม่มีใครหยุดยั้งได้ พลอยอยู่บ้านนี้ตั้งแต่แต่งงาน
กับคุณเปรมจนแก่เฒ่า และคุณเปรมก็ตายไปแล้ว รู้สึกว่าตัว
รู้จักคุ้นเคยกับบ้านนี้เป็นอย่างที่สุด อิฐทุกแผ่นต้นไม้ทุกต้น
เป็นเหมือนคนเก่าแก่อยู่ด้วยกันมานาน เมื่อจะต้อง
เปลี่ยนแปลงไป พลอยก็ได้แต่มองดูด้วยความเสียดาย คนทุก
คนที่อยู่ในบ้านนี้เป็นคนที่พลอยรู้จักมาแต่ดั้งเดิม นิสัยใจคอ
จะเป็นอย่างไรก็รู้อยู่เสมอ แต่ต่อไปจะมีคนเข้ามาอยู่ใหม่คือคุณ
เสวี ซึ่งพลอยเกือบจะไม่รู้จักเลย นอกจากนั้นคุณเสวีที่ไหน
จะมาแต่ตัว ย่อมจะต้องมีผู้คนติดตามมา คนที่จะมากับคุณเส
วินั้น ก็จะต้องเป็นคนใหม่ที่พลอยไม่รู้จักอีก การแต่งงานของ
ประไพนั้น ถึงแม้ว่าจะมิได้แยกตัวออกจากบ้าน ไปมีเหย้ามี
เรือนอยู่ต่างหาก แต่โดยเหตุนี้เองจะกลับกลายเป็นการปลูก
เรือนขึ้นซ้อนเรือน แยกบ้านภายในบ้าน ทำให้มีสองบ้าน คน
สองชุดอยู่ในบริเวณเดียวกัน

พลอยตกลงยินยอมให้รื้อเรือนคุณนุ้ยและคุณเนียนที่
ตายไปแล้วนั้นลง เพื่อปลูกเรือนหอ แต่เพียงเท่านั้นยังไม่พอ
ประไพต้องการสนามหญ้า สวนดอกไม้ โรงรถครัวและเรือน
คนใช้ที่เป็นของตัวเอง หลังจากตี๊กออกไป ทำให้เกิดความ

จำเป็นที่จะต้องรื้อเรือนไม้หลังเล็กที่คุณอุ่นอาศัยอยู่นั้นลง
พลอยต้องรับเอาคุณอุ่นขึ้นมาไว้บนตึกใหญ่ ตอนแรกพลอย
ตั้งใจว่าจะจัดห้องใหญ่ชั้นบนให้คุณอุ่นอยู่ แต่คุณอุ่นก็
ปฏิเสธไม่ยอม อ้างว่าใหญ่ไปและทนแก่แล้วชั้นบนโคไม่
ไหว ในที่สุดคุณอุ่นก็เลือกเอาห้องเล็กๆ แคบๆ ห้องหนึ่งที่ตึก
ชั้นล่างเป็นที่อยู่ ในการย้ายที่อยู่คราวนี้คุณอุ่นทำด้วยความ
เต็มใจ เพราะคุณอุ่นเป็นอีกคนในบ้านที่เห็นดีเห็นชอบ ใน
การที่ประไพจะแต่งงานกับคุณเสวี

"แม่พลอยนี้มีบุญแท้ๆ ทีเดียว" คุณอุ่นพูดกับพลอย
อย่างปีติ "มีลูกก็ได้ปลูกฝังมีเหย้ามีเรือนให้ทันตาเห็น ได้
ลูกเขยดีมีทั้งทรัพย์ทั้งวาสนา ฉันพลอยปลื้มใจด้วยจริงๆ"

"คุณพี่ก็เลี้ยงประไพมาแต่เล็ก" พลอยพูดเพราะไม่รู้
จะพูดว่าอะไร "เป็นของคุณพี่เท่ากับเป็นของอิฉันเหมือนกัน
ถ้าเขาอยู่กันได้ดีมีความสุข คุณพี่ก็น่าจะดีใจ แต่ความจริงเขา
เลือกของเขาเอง อิฉันไม่ได้ไปเกี่ยว"

"เขาเลือกของเขาถูกแล้ว แม่พลอย" คุณอุ่นพูดอย่าง
ปลื้มต่อไป "พอฉันเห็นตัวผู้ชายเข้าทีแรก ฉันก็นึกในใจ
ทีเดียวยาวอยากได้คนๆ นี้ไว้เป็นเขย ฉันเห็นสมกับแม่ประไพ
แท้ๆ ทีเดียว"

ต่อคำพูดทั้งหมดนี้พลอยก็ได้แต่นิ่ง แต่คำพูดของคุณ
อุ่นั้นจะไปคนละแนวกับของคุณเชย พอคุณเชยรู้ว่า
ประไพรับหมั้นคุณเสวี คุณเชยก็มาหาถึงบ้านแล้วถามตรงๆ
ว่า

"เรื่องราวอะไรกันแม่พลอยฉันไม่เข้าใจเลย ก็เห็น
เที่ยวเตร่ไปไหนมาไหนกับคนหนึ่ง แล้วทำไมพอเอาจริง
กลับกลายเป็นอีกคนหนึ่งไป หรือว่าคนสมัยใหม่เขาทำกัน
อย่างนี้"

"ฉันก็ไม่รู้เรื่องเหมือนกันคุณเชย อยู่ๆ เขาก็มา
ทาบถามฉันก็ตกใจ ถามเจ้าตัวเขาดู เขาก็ว่าเขาชอบไม่
ชัดเจน ฉันก็เลยไม่รู้จะทำอย่างไร"

"แม่พลอยคิดดูดีแล้วหรือ" คุณเชยถามต่อ "ห้วนอน
ปลายตีนเขาอยู่ที่ไหนเราก็ไม่รู้จัก ประไพนั้นก็เป็นลูกของแม่
พลอย ถ้าแม่พลอยพูดจาให้จริงๆ ก็คงจะเชื่อ"

"คุณเชยก็รู้ว่าฉันตามใจลูกในเรื่องอย่างนี้" พลอย
ตอบ

"นั่นแหละแม่พลอย บางทีถ้าเราตามใจลูกจนเลยเถิด
ไป ลูกเราเองอาจต้องลำบากก็ได้" คุณเชยปรารภขึ้น แล้วก็รีบ
พูดต่อไปเป็นเสียงเดียวกันว่า "แต่ฉันก็พูดจาเลอะเทอะเป็น

คนแก่เต็มที เขาอาจมีอะไรดีหนักหนาก็ได้ เราไม่รู้เราก็ไม่ควรจะพูด ใหนๆ เขาจะมาเป็นหลานเขยทั้งที ก็ควรจะรักไว้ก่อน เห็นดีไว้ก่อน ฉันจะต้องหาเรื่องไปพูดจารู้จักกับเขาไว้สักวันหนึ่ง"

พ่อเพิ่มเป็นคนที่รู้เรื่องนี้ที่หลังใครๆ ทั้งหมด ประไพหมั่นแล้วตั้งหลายวัน พ่อเพิ่มจึงโผล่มาที่บ้าน พลอยถือโอกาสบอกให้รู้ว่า

"คุณหลวง ประไพเขาหมั่นแล้วละ"

"แหมดีจริงแม่พลอย ! ดีใจด้วย ! ดีใจด้วยมาก ! ลูกหลานเติบโตเป็นฝั่งเป็นฝากันอย่างนี้ ลูกเพิ่มดีใจจริงๆ แล้วก็ได้อู่เป็นเจ้าเป็นนายเสียด้วย ฉันดีใจแท้ๆ ทีเดียว"

"เดี๋ยวก่อนคุณหลวง" พลอยทักขึ้น "บางทีคุณหลวงจะยังไม่รู้... ประไพเขาไม่ได้หมั่นกับท่านชายหรือ เขาหมั่นกับอีกคนหนึ่ง"

"อ้าวงั้นรอะ !" พ่อเพิ่มหน้าเสียร้องขึ้น "หมั่นกับใครเล่า"

"เขาหมั่นกับคุณเสวี" พลอยบอกให้อย่างไม่สบายใจ เพราะไม่รู้ว่าพ่อเพิ่มจะพูดอย่างไรต่อไป

"อ็อคไม่ไว้ใจเลยคนๆ นี้" ตาอ็อคพูดเสียงอ่อนลงไป เพราะรู้ดีว่าความจริงเรื่องเหล่านี้ได้พูดกันมาแล้ว "สงสัยไปว่าเขาจะไม่ได้รักประไพจริง แต่เขาจะรักทรัพย์สินสมบัติของเรา มากกว่า"

"เขาก็ร่ำรวยอยู่แล้วไม่ใช่หรืออ็อค" พลอยท้วงขึ้น

"เพราะรายนั้นแหละถึงไม่น่าไว้ใจ คนร่ำรวยอย่างนี้ มักจะชอบหาเพิ่มเติมไม่มีที่สิ้นสุด"

"ดูเขาไปก่อนเถิดอ็อค" พลอยพูดตัดบท "เราเข้าใจเอาเอง จะจริงหรือไม่จริงก็ไม่รู้ เรื่องมันมาถึงแค่นี้แล้ว จะพูดอะไรก็จะทำให้น้องต้องเสียใจ เมื่อเขาเห็นว่าของเขาคือ ก็ควรจะรักษาน้ำใจเขาไว้ดีกว่า"

ตาอ็อคนิ่งไม่ตอบ แต่อีกสักครู่หนึ่งตาอ็อคก็พูดขึ้นเชิงปรารภว่า

"เรื่องแต่งงานกับคนที่เขาเห็นว่าดีก็พอทำเนา แต่แต่งแล้วจะต้องเอาตัวมาไว้ในบ้าน อ็อคจะทนอยู่บ้านเดียวกับไอ้หมอนั้นไปได้นานเท่าไรก็ไม่รู้"

"อ็อคก็พูดจาตัดรอนไปเสียทุกทาง" พลอยพ้อขึ้น "ถ้าอ็อคไม่เห็นกับใครก็ควรจะเห็นกับแม่บ้าง อ็อคควรจะเห็นใจแม่ว่ารักลูกทุกคน ถ้ามีเหย้ามีเรือนแล้วออกจากบ้าน

ไป แม่ก็จะต้องว่าแห้วคิดถึง เมื่อเขาสมัครใจ จะมาอยู่ในบ้าน
เรา แม่ก็ดีใจเป็นธรรมดา เพราะจะได้ประไฟไว้ใกล้ๆ คุณเสวี
เขาก็ยังไม่เคยทำอะไร ให้้ออดต้องโกรธหรือเจ็บใจ ทำไมอ้อ
อดถึงพูดรุนแรงถึงกับจะต้องออกจากบ้านจากช่อง"

"ผมเห็นใจคุณแม่เป็นที่สุด" ตาอ้อคว้า "แต่บางทีผม
ก็แทบจะอดรันทนไม่ไหว เพราะไอ้หมอนั้นมันมองผม
เหมือนกับว่าผมเป็นอะไรตัวหนึ่ง พี่อื่นเขาทำงานเป็นใหญ่
เป็นโต ใครๆ ก็ต้องนับถือ แต่ผมมันเป็นคนเลว ต้องเกาะคุณแม่
แม่กินไปวันหนึ่งๆ ใครได้เห็นใครก็ดูถูก" ตาอ้อพูดอย่าง
น้อยใจ

พลอยเกือบจะลั่นปากบอกตาอ้อว่าทางที่จะแก้ไขเรื่อง
นี้นั้นง่ายที่สุด เพียงแต่ตาอ้อจะหาการงานทำเสีย ให้เป็น
หลักฐานเท่านั้นเอง คนอื่นก็ไม่สามารถจะมาดูถูกดูแคลนได้
แต่เมื่อเห็นตาอ้อกำลังโมโห กำลังน้อยใจ พลอยก็นิ่งเสีย
มิได้ปริปากพูดจาว่าอะไร

การก่อสร้างเรือนหอของประไฟดำเนินไปเรื่อยๆ จน
เสร็จเรียบร้อย ระหว่างนั้นพลอยรู้ได้ว่า ประไฟมีความสุข
ที่สุด เพราะคุณเสวีเอาใจทุกอย่างไป ยอมตัวอยู่ในโอวาทเชื่อ
ฟัง ประไฟจะออกปากสั่งการใดๆ ก็เป็นสิทธิ์ขาด หาก

ประไพจะออกปากว่าต้องการสิ่งใด ของสิ่งนั้นก็จะถูกส่ง
มาถึงมือประไพในเวลาไม่ช้า

ในที่สุดวันแต่งงานของประไพก็มาถึง ประไพแต่งงาน
ที่บ้าน รคน้ำบนตึกในตอนบ่าย และตกกลางคืนก็มีงาน
"ปาร์ตี้" เลี้ยงเพื่อนฝูงเหมือนกับคราวงานวันเกิดที่พลอยได้
เห็นมาแล้ว ชั่วแต่ว่าหรูหราอย่างมาก

พลอยได้เห็นในวันแต่งงานประไพนั่นเองว่า ผู้หญิง
สมัยใหม่รุ่นประไพ มีความกล้าหาญชัดเจนต่อชีวิต แตกต่าง
กับผู้หญิงเมื่อสมัยพลอยยังเป็นสาว ๆ อย่างไรก็ตาม พลอยจำได้ว่า
ตนเคยมองวันแต่งงานของตน ด้วยความประหม่าและความ
อายอย่างหาอะไรเทียบเท่ามิได้ จนถึงบัดนี้พลอยก็ยังจำวัน
แต่งงานนั้นได้ เพียงความประหม่าและความอาย รายละเอียด
อื่นๆ นั้นก็ดูเลอะเลือนไป แต่วันแต่งงานของประไพ ดูเป็น
วันที่แจ่มใสรื่นเริงที่สุด สำหรับตัวเจ้าสาวเป็นวันของ
ความสุข เป็นวันของความสรวลเสเฮฮา กับเพื่อนฝูง ปราศจาก
ความประหม่า ปราศจากความขวยอายแต่อย่างใดทั้งสิ้น
พลอยนั่งมองดูลูกสาวของตนในวันนั้นแล้วก็อ่อนใจ ไม่รู้ว่า
ประไพไปเอาสติและความกล้าหาญมาจากไหน ประไพตื่น
แต่เช้าแต่งตัวเสร็จก็ออกมาดูการจัดตกแต่งบ้าน ดูการจัด

คอกไม้และสิ่งเสี้ยกรงานต่างๆ อย่างปกติไปจนถึงตอน
กลางวัน พลอยต้องถามขึ้นตอนกินข้าวกลางวันด้วยกันว่า
"ประไพ แม่สงสัยเสียจริงๆ ว่าวันนี้แต่งงานใครกัน
แน่"

"ก็แต่งงานไปยังไงเล่าคุณแม่" ประไพหัวเราะอย่าง
รื่นเริง

"แม่อีกนี่กอย่างนั้นเหมือนกัน แต่เห็นเจ้าสาวออกมา
วุ่นวาย จัดโน่นจัดนี่เสียจนนึกว่าไปจะแต่งงานคนอื่น"

ประไพหัวเราะก๊ากแล้วตอบว่า

"ถ้ามีวไปนั่งทำอายุอยู่ในห้อง จะได้ใครช่วยดูแล
เรื่องการงาน คุณแม่ก็ต้องเหนื่อยเองเท่านั้น"

ตกบ่ายลง ก่อนได้เวลารคนำประไพก็แต่งตัวเข้าพิธี
โดยมีเพื่อนฝูงเข้าไปช่วยสองสามคน ซึ่งเพื่อนฝูงเหล่านั้น
ประไพรายงานมาว่า ไป 'เกณฑ์' มาสำหรับเป็นเพื่อนเจ้าสาว
แต่เพื่อนเจ้าสาวทุกคน ตลอดจนตัวเจ้าสาวเอง คุณเป็นการเป็น
งานไม่มีร่องรอยของความประหม่าตื่นเต็น ทำให้พลอยรู้สึก
ทั้งนับถือ ทั้งแปลกใจระคนกันไป พลอยรีบแต่งตัวเสร็จก่อน
ประไพ แล้วก็เข้าไปในห้องที่ลูกสาวกำลังแต่งตัวอยู่ เข้าไป

นั่งอยู่สักครู่ก็รู้ตัวว่าไม่มีหน้าที่อย่างใดจะต้องทำ พลอยก็เดินออกมาข้างนอก

วันนั้นแขกหรือที่มารคน้ำประโไพมีมากจนพลอยประหลาดใจ เพราะในสมัยพลอยนั้น ผู้ที่มารคน้ำมีแต่ญาติเป็นส่วนมาก พลอยแลดูแขกเห็นมืดไปหมด จนไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ทางญาติของพลอยและคุณเปรมนั้นมีตัวอยู่ไม่กี่คน จะว่าคนที่มาทั้งหมดนั้นเป็นญาติของคุณเสวีกก็เหลือเชื่อ พลอยมาได้รับคำอธิบายจากตาอื่นว่าคนที่มานั้น ล้วนแล้วแต่เป็นที่เคารพนับถือของคุณเสวี่และตาอื่นเอง คนที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญในราชการแผ่นดินนั้นก็มียู่หลายท่าน ตาอื่นมานั่งข้างๆ ตัวพลอย แล้วกระซิบให้คุณคนโน้นบ้างคนนี้บ้าง ที่ตาอื่นเห็นว่าเป็นคนสำคัญ

พลอยมองดูคนใหญ่คนโตที่ตาอื่นชี้ให้คุณแล้วก็แปลกใจ เพราะดูไปแล้วก็เป็นคนขนาดน้อง หรือขนาดลูกหลานของพลอยไปเกือบหมด ท่านเหล่านี้บางท่านก็แต่งทหารบกหรือทหารเรือ ทำให้มีสง่าราศี ดูภาคภูมิสมกับตำแหน่ง แต่บางท่านก็แต่งฝรั่งหรือที่เรียกกันติดปากแล้วว่าแต่งสากล ทำให้พลอยซึ่งสายตายังไม่คุ้น อดนึกไม่ได้ว่าเหมือนกับพ่อค้าหรือเสมียนห้างดู ไม่สมกับตำแหน่งราชการ ที่ใหญ่โตขนาด

ตาอื่นได้บอกไว้ พลอยยอมมองดูและนึกในใจไม่ได้ว่า คนใหญ่คนโตสมัยนี้ก็ยังเป็นหนุ่ม กิริยาท่าทางก็ดูยังจะขาดความน่าเกรงขาม อย่างที่คนใหญ่คนโตสมัยก่อนที่พลอยรู้จักนั้นเคยมี การเลือกที่นั่งตลอดจนกิริยาท่าทางของท่านเหล่านี้ เวลาออกการออกงานดูจะต้องระมัดระวังตัวอยู่มาก เป็นต้นว่าการเลือกที่นั่ง ก็จะจับกลุ่มกันอยู่พวกเดียวไม่ปะปนกับใคร และไม่นั่งในที่สูงๆ จนเกินไป เพราะบางทีจะกลัวถูกกล่าวหาว่าไวยศ และไม่นั่งให้ต่ำจนเกินไป เพราะกลัวคนจะดูถูก พลอยดูคนใหญ่คนโตสมัยนี้แล้ว ก็เข้าใจว่าท่านเหล่านี้ตกอยู่ในฐานะลำบาก เพราะได้เดินทางมาถึงฐานะอันสูงนั้นโดยรวดเร็วเกินไป การปฏิบัติตนจึงออกจะยากและไม่ว่าจะไปปรากฏกายที่ไหน ตาทุกคู่ก็จะคอยจับมองอยู่เป็นตาเดียวกัน

"แม่พลอย" ซ้อยซึ่งออกมารคน้ำประไพแล้วมานั่งอยู่ข้างหลังติดๆ กันกระซิบขึ้น "ฉันเห็นแม่พลอยมองดูผู้มีบุญสมัยใหม่ก็อดพูดด้วยไม่ได้ แม่พลอยเห็นเป็นอย่างไร"

"คนหนุ่มๆ...อย่างผู้ใหญ่ก็ไม่เท่าไรนัก" พลอยกระซิบตอบ

"นั่นนะซีฉันก็เห็นอย่างนั้นเหมือนกัน ฉันว่าท่าทาง
สู้แต่ก่อนท่านไม่ได้ อย่างแต่ก่อนสมัยเรานั้น คนมีบุญถึงจะ
ไปอยู่ที่ไหน พอเห็นก็รู้ว่าผู้มีบุญ เดียวนี้ถ้าไม่บอกก็แทบไม่
รู้"

"จู้ ! จู้ ! ซ้อยอย่าพูดดังไป" พลอยห้าม "บางที่เรา
สองคนจะแยกไปเอง เทียวเหมาใครต่อใครเขาเป็นเด็กไป
หมด"

"ก็เห็นจะจริง" ซ้อยตอบ "ฉันมาแต่งงานที่บ้านนี้
สองหนแล้ว วันนี้เลยใจหายอย่างไรชอบกล หนแรกมา
แต่งงานแม่พลอยเอง เจ้าสาววันนี้ยังอยู่ปลายอ้อปลายแฉมที่
ไหนก็ไม่รู้ มาคราวนั้นเป็นเพื่อนเจ้าสาว ยังสาวยังแสดัดจริต
สิ้นดี มาวันนี้ผลอตัวไปขึ้นกระโศกหลังเข้าไปในห้องเจ้าสาว
เขาแต่งตัว ไปนั่งดูเขาพักหนึ่ง พวกเพื่อนเจ้าสาวเขาหันไป
กระซิบกันว่ายายแก่ที่ไหนมานั่งอยู่ก็ไม่รู้ จนประไพเขาหัน
มาเห็นเข้าทักว่าป้าซ้อย เขาถึงได้เลิกมอง ไม่ยั้งนั่งเขาคงได้
ออกมาเสียแล้ว นึกว่ายายปลาร้าที่ไหนมานั่งดูเขาอยู่ ฉันดู
สาว ๆ สมัยนี้แล้วก็นับถือเขาจริงๆทีเดียว เขาจะทำอะไรดูมัน
กระฉับกระฉ่งเป็นการเป็นงาน ทำเอาฉันเห็นไปว่า เมื่อสมัย
เรานั้นเรอราพิลึกละ"

"ก็กระฉับกระเฉงกันไปอย่างนั้นแหละซ้อย" พลอยตอบ "เอาจริงเข้าก็ไม่เห็นทำอะไรเป็นสักคน ดีแต่ใช้คนอื่นกับข้าวก็ไม่เป็น เรื่องเสื้อผ้าก็ไม่เห็นเย็บเห็นทำเอง ดีแต่จ้างคอกไม้คอกไร่ไม่เข้าใจเลย ไม่มีหрокที่จะเย็บคอกไม้ร้อยมาลัยเป็นกันอย่างแต่ก่อน คุณอย่างวันนี้ก็แจกแต่เพียงบุหงาเพราะทำง่าย ถ้าถึงแจกมาลัยฉันก็คงต้องนั่งร้อยอยู่คนเดียว ป่านนี้คงมือหักไปแล้ว"

"พลอยก็มัวแต่พ้อไม่เข้าเรื่อง" ซ้อยพูดอย่างไม่เห็นด้วย "วิชาความรู้ที่เราถูกบังคับให้เรียนมาแต่เมื่อก่อนนั้น ฉันไม่เห็นจะเป็นเรื่องเป็นราวอะไร ถึงเดี๋ยวนี้ก็ไม่ได้ใช้ เพราะมันหมดสมัยไปเสียแล้ว บ้านเมืองดูหมุนเร็วกว่าแต่ก่อน ใครมามัวนั่งร้อยมาลัยอยู่ ก็เห็นจะไม่ทันกิน ฉันว่าเด็กๆ สมัยนี้เขาทำถูกแล้ว อย่างเราสองคนมันคนโบราณ นานๆ ก็ทำบุหงาหรือร้อยมาลัยช่วยเขาสักที จะเป็นไรไป ว่าแต่วันนี้เถอะ ถ้าพลอยอยากแจกมาลัย ทำไมไม่บอกจะได้ช่วย คนในวังก็ยังมีอีกถมไป พอจะไหว้วานกันได้"

"■ถามเขาแล้วเขาไม่เอา" พลอยตอบ "เขาว่ารุงรังไม่เห็นมีประโยชน์อะไร แจกแต่บุหงากับผ้าเช็ดหน้าก็พอแล้ว เพียงเท่านั้นฉันก็เลยทำเสียเองไม่ต้องให้ใครช่วย"

แต่งงานลูกสาวคราวนี้ เหมือนกับแต่งงานอื่น ฉันเกือบไม่ได้ทำอะไรเลย ประไพเขาทำของเขาเองเกือบหมด ดูๆ ไปก็แปลก เจ้าออกเต็นท์รับๆ เอง ฉันกระดากอย่างไรก็ไม่รู้ ว่าเขาก็ไม่ฟัง"

ช้อยหัวเราะเบาๆ อย่างพอใจแล้วพูดว่า

"นี่แหละเขาว่าคนแก่ละ ลูกสาวเขาทำของเขาเองหมด ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยกลับไม่ชอบ นี่ถ้าเขาไม่ทำอะไรเลยปล่อยให้ตัวทำคนเดียว ป่านนี้ก็คงบ่นปากแฉะไปอีกเหมือนกัน"

พลอยรู้สึกว่ายุ่นใจมากที่มีช้อยมานั่งอยู่ใกล้ๆ เพราะวันนี้ถึงจะเป็นวันแต่งงานลูกสาวก็จริง แต่พอเห็นคนมามากเข้าพลอยก็ให้เริ่มประหม่า เหมือนกับเป็นวันแต่งงานตัวเอง ซึ่งตรงข้ามกับความรู้สึกของประไพเท่าที่พลอยเห็นได้ด้วยตา พิธีรดน้ำที่เริ่มขึ้นนั้น พลอยก็ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอะไรด้วย ตาอันเป็นผู้เชิญแขกอาวุโสเข้าไปสวมมงคลและเริ่มพิธี พลอยก็ได้แต่นั่งแอบอยู่กับช้อยทางหนึ่ง จนแขกที่มานั้นผ่านเข้าไปในไปห้องรดน้ำจนหมด พลอยจึงได้ถูกตาอันมาตามตัวไปรดน้ำลูก มีช้อยตามเข้าไปติดๆ

พลอยรับน้ำสังข์มารคนำบนหัวลูกอย่างประณีตบรรจง
ในใจนั้นก็ไ้แต่นึกถึงคุณเปรม แล้วน้ำตาก็เริ่มจะซึมๆ
ออกมา ประไพก้มหัวรับน้ำแล้วก็เงยหน้าขึ้นยิ้มกับแม่อย่างมี
ความสุข ทำให้พลอยค่อยๆใจดีขึ้นบ้าง พอถึงตอนจะรดน้ำคุณ
เสวี พลอยก็ให้รู้สึกกระดากใจ เพราะยังนึกเห็นคุณเสวีเป็น
คนอื่น จะรดน้ำลงบนศีรษะก็เกรงใจคุณอะไรอยู่ พลอยเหลียว
ซ้ายแลขวาเหมือนกับคนเคอะเขินไม่รู้เรื่อง แล้วก็ทำท่า
เหมือนกับจะรดน้ำที่มือคุณเสวี แต่คุณเสวีก็ไวพอที่จะหัดมือ
เสียแล้วก็หันหลังรับ ทำให้ประไพก้มหน้าหัวเราะอยู่เบาๆ
เสร็จแล้วพลอยก็ก้มหน้าก้มตารีบเดินออกไปนอกห้อง แต่ยัง
หันได้ยินเสียงซ้อย ซึ่งตามเข้ามาติดๆ ลงนั่งหน้าเตียงรดน้ำ
แล้วพูดจาตลกคะนองให้คู่บ่าวสาวได้หัวเราะกันอีกพักหนึ่ง
อีกครู่หนึ่งซ้อยออกมานั่งข้างๆ แล้วพูดว่า

"แม่พลอยนี่ก็พิลึกละ รดน้ำลูกสาวทำไมต้องมือไม้
สั่น คุณเหมือนไม่เต็มใจเลย เป็นอะไรไปหรือ"

"เปล่า" พลอยตอบ "ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้แต่งงาน
ลูก เมื่ออันเขามีเมียเขาก็แต่งงานเสร็จมาจากนอก ถึงคราว
ประไพฉันเลยตื่นๆ ซอบกล ไม่ได้หวงกันอะไรหรอก"

"ก็ไม่เห็นน่าจะไปหวังอะไร" ซ้อยว่า "เห็นใครต่อใครเขาถือกันว่าแม่พลอยได้ลูกเขยดีมีทั้งทรัพย์ทั้งวาสนา ฉันยังพลอยตื่นไปด้วยออกเป็นกำยเป็นกอง"

"ฉันก็ได้ยินอย่างนั้นจนเบื่อหูเหมือนกัน" พลอยพูด "จนฟังคุณคล้ายๆ กับว่าฉันวิ่งเต้นจะขายลูกสาว ให้แก่คนที่มีทรัพย์มีวาสนาเท่านั้น แต่ความจริงเขาเลือกของเขาเองฉันไม่ได้เกี่ยว"

"ใครจะหาความก็ช่างเถิดพลอยอย่าออกตัวไปเลย ถึงอย่างไรก็เป็นลูกเขยของเราแล้ว เราทำท่าแม่ยายให้ดีๆ ก็แล้วกัน" ซ้อยตอบ

"ก็ถึงว่าเถิดซ้อย" พลอยพูดขึ้นมาทันที เพราะซ้อยพูดถูกใจคำ "ฉันวิตกอยู่โดยตรงทำท่าแม่ยายนี้แหละ เกิดมาก็ยังไม่เคยเป็น เพิ่งจะมาเป็นแม่ยายคนกับเขาคราวนี้ เขาทำกันอย่างไร ซ้อยรู้บ้างไหม"

"มันจะไปยากง่ายอะไรนักหนา" ซ้อยตอบอย่างมั่นใจ "เราเป็นแม่ยายคนใหญ่คนโตเราก็ต้องว่างท่า อย่าให้เขาดูถูกได้ อย่าไปเข้ากับลูกเราเกินไปนัก ทำเป็นหลงๆ ลูกเขยไว้หน่อย ถ้าเขามีเรื่องอะไรกัน เราก็ต้องเข้าลูกเขยไว้ก่อน แต่พอลับหลังเราก็หนุนลูกสาวเราไว้ คอยคุมให้ดีๆ อย่า"

ให้เหลิงไปได้ เพราะสัญชาติผู้ชายนั่น ถ้าไม่คุมก็เหลิง ครั้น
จะคุมออกหน้าก็ไม่ชอบหาว่ากดขี่ ต้องทำลับๆ ล่อๆ ต่อหน้า
ก็ให้เหมือนกับเรารักไว้เนื้อเชื่อใจ"

"โอ๊ยฉันทำไม่ได้หรอก" พลอยขัดคอขึ้น "ตำรับแม่
ยายของซ้อยคุณน้าขอกย้อนลับๆ ล่อๆ ชอบกล เดี่ยวเขาจะมา
รุมฉันตายทั้งผิวทั้งเมีย"

"อ้าว ! แล้วก็ตัวอยากมาถามฉันทำไมล่ะ" ซ้อยย้อน
ให้แล้วก็บ่นต่อไปว่า "อยู่ๆ ก็มาเคี่ยวเคี้ยถามว่าเขาเป็นแม่
ยายกันอย่างไร ราวกะว่าฉันเคยเป็นแม่ยายคนมาแล้วเป็น
ร้อยๆ ตัวก็รู้ดีว่าฉันไม่เคยเป็นแล้วยังขึ้นมากถาม อยากถาม
มาฉันก็บอกให้ แล้วก็กลับไม่เชื่อ บ้าแท้ๆ ทีเดียว"

พลอยต้องหัวเราะในคำพูดของซ้อยและนึกขอบใจที่
ซ้อยมาช่วยทำให้ความรู้สึกต่างๆ ไปของตนในวันนั้น ดีขึ้น
อย่างประหลาด

บทที่ ๓ (หน้าที่ ๒)

คืนวันนั้นในตอนยามเศษ ซ้อยกลับเข้าง่วงไปแล้วแต่
ตอนเย็น พลอยก็ได้หลวงโอสถกับคุณเชย มานั่งเป็นเพื่อน
พ่อเพิ่มมารคนนำหลานตอนบ่ายแล้วก็บ่นจิมง่าว่าเวียนหัวต้อง
รีบกลับ หลวงโอสถกับคุณเชยมีหน้าที่ต้องอยู่ปู้ที่นอนตาม

ถูกขังเวลาสองทุ่มครึ่ง เสร็จแล้วก็มานั่งอยู่กับพลอยที่หน้าตึก
นั่งดูแขกหนุ่มๆ สาวๆ ที่ได้รับเชิญมาฉลองการสมรส เดินไป
มาทักทายปราศรัยกันอย่างรื่นเริงที่กลางสนาม คิณนั้นบริเวณ
บ้านได้รับการตกแต่งด้วยต้นไม้และไฟสีต่างๆ แลดูงามตา
จนพลอยเกือบจำไม่ได้ แขกที่มาทั้งผู้หญิงผู้ชายล้วนแต่งกาย
สวยงามตามสมัยนิยม ทุกคนมีสีหน้ารื่นเริงยิ้มแย้ม
เหมือนกันว่าจะช่วยกันมีความสุขร่วมกับคู่บ่าวสาวในคืนนั้น
เสียงดนตรีดังอยู่เบาๆ บรรดาสุภาพสตรีที่แต่งกายด้วยแพรสี
ต่างๆ รับแสงไฟ ต่างเยื้องกรายดูเหมือนกันว่าจะเข้ากับจัว
หวะ และเสียงพูดคุยเสียงหัวเราะนั้น ฟังดูคล้ายกับว่าเป็น
ส่วนหนึ่งของดนตรีที่กำลังแสดงอยู่

พลอยกับคุณเชยและหลวง ไอศถนั่งอยู่ด้วยกันสามคน
เงียบๆ ห่างจากแขกหรืออื่นๆ รู้สึกเหมือนกันว่าตัวนั่งดูละคร
ฉากที่สวยงาม เวลายิ่งดึกลงไป เสียงนาฬิกาตีสิบครึ่งแสดงว่า
ถึงเวลาใกล้ฤกษ์ส่งตัว ซึ่งกำหนดไว้สี่ทุ่มกับแปดนาทึ พลอย
เริ่มกระสับกระส่ายเพราะกลัวจะพลาดฤกษ์ แต่อีกครู่หนึ่งตา
อั้นก็พาประไฟ และคุณเสวีเดินหัวเราะกันอย่างรื่นเริง เข้ามา
นั่งพับเพียบอยู่ตรงหน้า

"ได้ฤกษ์ส่งตัวแล้วครับคุณแม่" ตาอั้นพูดขึ้น

พลอยขยับตัวจะลุกขึ้นทันที เพราะจะรีบไปส่งตัวลูกสาวให้ทันรถรับบนเรือนหอ แต่ตาอันพูดขึ้นด้วยถ้อยคำที่ทำให้คุณเซยกับหลวงโอสถต้องแลดูตากัน

"ส่งตรงนี้ก็ให้คุณแม่ไม่เห็นจะมีอะไร ให้ศีลให้พรเสียหน่อยก็แล้วกัน"

"อะไร ! ริมสนามนี่นะหรือ" พลอยถามอย่างไม่เชื่อ

"ครับไม่เป็นไรหรอก คุณเสวีไม่ถือ และประไพเขาต้องไปรับแขกต่อไป"

พลอยไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรถูก ก้มตัวลงบนเก้าอี้แล้วให้ศีลให้พรเบาๆ สองสามคำ ประไพและคุณเสวีก็ก้มลงกราบแล้วประไพก็หัวเราะ จูงมือคุณเสวีเดินออกไปกลางสนาม

"ประไพกับคุณเสวีเขานัดจะเข้าหออย่างทำเนียมฝรั่ง" ตาอันอธิบาย

"เขาทำอย่างไรกันนั้น" พลอยถามอย่างหมดกำลังใจ

"เจ้าบ่าวเขาต้องอุ้มเจ้าสาวข้ามธรณีประตูบ้านเข้าไป" ตาอันตอบอย่างเป็นของธรรมดา พลอยได้ยินเสียงคุณเซยเอาผ้าเช็ดหน้าอุดปากไอเบาๆ อยู่ข้างๆ พอตาอันเดินห่าง

ไปแล้ว คุณเชยก็พูดขึ้นเบาๆ ด้วยน้ำเสียงที่แสดงความขบขันว่า

"แม่พลอยนี่ก็แปลก มีลูกสะใภ้เป็นหม่อมแล้วคนหนึ่งมาได้ลูกเขยฝรั่งเข้าอีกคน น่าเวียนหัว"

"ดูเอาเถิดคุณเชย" พลอยพูดอย่างผสมโรง "ฉันก็กลุ่มใจจริงๆ ที่เดียว ทำนิยมฝรั่งอะไรของเขาก็ไม่รู้ โตจนอนอย่างนี้แล้วยังต้องอุ้มกันเข้าบ้าน ฉันได้ยินแล้วอายจนพูดไม่ออก"

"ฉันพูดอยู่เสมอว่า ฉันนี้เกิดมาได้เห็นอะไรต่ออะไรมามาก" คุณเชยพูดขึ้นอีก "คราวนี้เพิ่งมาได้เห็นว่าเขาส่งตัวกันกลางแจ้งก็ได้ แม่พลอยก็ก้มหน้าก้มตาส่งลูกสาวได้จริงๆ ไหนลองบอกฉันทีหรือว่าเมื่อก็พูดว่าอะไร"

"ฉันก็ไม่รู้" พลอยตอบ "หลับหูหลับตาให้ศีลให้พร โม่เมไปอย่างนั้นเอง ไม่ได้ส่งเนื้อส่งตัวอะไรหรอก"

"ฉันว่าเขาทำของเขาถูกแล้วละแม่เชย" หลวงโอสถพูดสอดขึ้นมาบ้าง "คนแต่ก่อนนั้นก่อนจะแต่งงานกัน ไม่ได้พบปะคุ้นเคยกันอย่างสมัยนี้ ให้ผู้ใหญ่ไปสู่ขอ แม่แต่หน้าบางทีก็ไม่เคยเห็นกันมาก่อน พอแต่งแล้วก็ต้องส่งเนื้อส่งตัวกันเป็นธรรมดา แต่คนสมัยนี้เขารู้จักนิสัยใจคอคุ้นเคยกันดี"

แล้วเขาจึงแต่ง ที่เขายังถือฤกษ์ส่งตัวอยู่ไม่ทิ้งเสียเลย แล้วก็มาขอพรพ่อแม่ฉันกลับเห็นว่าน่าเอ็นดูเสียอีก"

"เออ ! ฉันก็เพิ่งรู้ว่าฉันมีผิวสมัยใหม่ !" คุณเชยออกอุทานขึ้น "เมื่อตอนนั้นทำไมคุณหลวงไม่เห็นอุ้มฉันขึ้นเรือนบ้างล่ะ"

"ฉันก็เพิ่งมารู้ธรรมเนียม" หลวงโอสถหัวเราะ "จะมาอุ้มกันเดี๋ยวนี้ให้ถูกธรรมเนียม ก็กลัวเด็กๆ มันจะหัวเราะเอา"

ตั้งแต่วันแต่งงานแล้วเป็นต้นมา คุณเสวีก็มาอยู่กับประไพที่บ้าน ถ้าใครจะกล่าวหาว่าพลอยไม่พยายามคุ้นเคยกับลูกเขยก็ดี หรือหาว่าพลอยไม่เปิดหัวใจให้กว้างขวางพอ ที่จะรับสมาชิกของครอบครัวคนใหม่ก็ดี ข้อกล่าวหาเช่นนั้นก็เป็นข้อกล่าวหาที่ไม่เป็นธรรม เพราะถึงแม้ว่าพลอย จะพยายามที่จะคุ้นเคยใกล้ชิดกับคุณเสวีเพียงใดก็ตาม แต่ก็ดูเหมือนจะมีอุปสรรคหลายอย่างมากกั้นทางไว้ ทำให้พลอยไม่สามารถเข้าถึงตัวคุณเสวีได้

ถ้าจะว่ากันไปตามจริงแล้ว อุปสรรคที่สำคัญที่สุดนั้นดูเหมือนจะเป็นตัวคุณเสวีเอง กิริยามารยาทโดยทั่วไป ของคุณเสวีตลอดจนถ้อยคำและความคิดเห็นต่างๆ ที่แสดงออกมา

นั่น ขาดลักษณะที่จะทำให้เกิดความสนิทสนม เป็นกันเอง
ระหว่างคุณเสวีกับพลอยได้ คุณเสวีกะเผลอพลอยมาก แต่วิธีที่
จะแสดงความเคารพนั้น พลอยเห็นว่าเกินไปจนดูเหมือนกับ
ว่าพลอยเป็นคนอื่น เวลาพลอยเดินข้ามสนามไปเยี่ยมเยือนถึง
ตึกที่ปลูกใหม่ เวลาที่คุณเสวียู่บ้าน คุณเสวีก็ต้อนรับแม่ยาย
อย่างต้อนรับแขกผู้มีเกียรติ มิใช่อย่างคนอยู่บ้านเดียวกัน คุณ
เสวี่จะแสดงกิริยาอาการนอบน้อมนั่งคุกในที่อันควร และ
พูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ จนกลายเป็นแจ้งกระด้าง พลอยเอง
ก็รู้ดีว่าคุณเสวี่เจตนาดี ตั้งใจจะแสดงความเคารพตามควรแก่
ฐานะของพลอยที่เป็นแม่ยาย แต่จะเป็นเพราะคุณเสวี่ไม่รู้วิธี
ที่จะแสดงตนต่อญาติผู้ใหญ่ ด้วยความเคารพอย่างกันเอง
หรือจะเป็นด้วยอะไรก็ตาม พลอยให้นึกเกรงใจว่า ตนจะเป็น
เครื่องขัดความสุขความสำราญ ในบ้านของคนอื่นทุกครั้งไป
หนักเข้าพลอยก็เลยไม่กล้าย่างกรายไปที่เรือนลูกเขย
นอกจากจะมีธุระจำเป็นจริงๆ

แต่พลอยก็ยังดีใจอยู่เสมอที่การแต่งงานทำให้ประไพ
ลูกสาวของตนมีความสุขขึ้นมาก ประไพเปลี่ยนจากคนสาวที่
มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย และไม่คอยมั่นใจในตัวเองนัก
ไปเป็นผู้ใหญ่ ดูเหมือนจะรู้จักตัวเองและความต้องการความ

ปรารถนาของตัวเองทุกอย่าง ความมั่นใจที่เกิดขึ้น ทำให้
ประไพเป็นคนมีอารมณ์ดี และตั้งแต่แต่งงานแล้วก็ดูเหมือน
ประไพจะพูดจាកับพลอยรู้เรื่องมากกว่าแต่ก่อน แต่ความ
เข้าใจนั้นเป็นแต่ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ทัวไป ในบางเรื่อง
พลอยก็ยังไม่รู้สึกละเลยที่จะเข้าไปดูลูกสาวของตนนัก เป็นต้นว่าใน
เรื่องอาหารการกินในครอบครัว ประไพมาบอกพลอย
หลังจากแต่งงานแล้วไม่กี่วันว่า

"คุณแม่ ไพคิดว่าเรื่องสำหรับกับข้าวที่เรือนนั้น ไพไม่
อยากหาคนทำเอง เพราะไพไม่มีเวลาดู แต่อยากจะขอให้ทาง
ครัวของบ้านใหญ่ทำส่งให้"

"ก็สะดวกก็หอรอกประไพ" พลอยตอบ "แต่แม่เห็นว่า
ประไพควรจะดูเองจะดีกว่า เพราะอะไรจะไปสำคัญไปกว่า
ดูแลเรื่องการกินอยู่ให้ผิว"

ประไพหัวเราะแล้วก็ตอบว่า

"ไพไม่มีเวลา ต้องไปโน่นมานี่ คุณเสวีกก็กินง่ายไม่
จู้จี้แล้วก็ไม่อยากให้ไพทำด้วย เขวากับกับข้าวทางคุณแม่ร่อย
กว่า"

ต่อคำพูดเช่นนี้พลอยก็ได้แต่นิ่ง นึกอยู่แต่ในใจว่า "ถึง
จะเติบโตมีผิวแล้วก็ยังไม่พ้นอกแม่อยู่นั่นเอง ขยายประไพเอ๋ย"

อีกเรื่องหนึ่งที่พลอยเห็นว่าตนไม่มีทางจะเข้าใจได้เลย ก็คือเรื่องมีลูก พลอยเป็นคนรักเด็ก และใฝ่ฝันที่จะมีหลานไว้ เชยชมอยู่เป็นนิจ แต่ก็ยังไม่สมปรารถนาได้เลย พอประไพ แต่งกายแล้วได้สองสามเดือน พลอยก็ถามเปรยๆ ขึ้นวันหนึ่ง ว่า

"ประไพ จะมีหลานให้แม่ได้เล่นหรือยัง"

ประไพหัวเราะตอบว่า

"ยังหอรอกคุณแม่ ไพออยากอยู่ตัวเปล่าไปก่อน ยังไม่
อยากมีลูก"

"ถึงอยากนั้นก็เถิด" พลอยว่า "ของอย่างนี้ใครจะไป
ห้ามได้ ไม่มีร่องรอยอะไรบ้างเลยหรือ"

ประไพหัวเราะอย่างขบขันเสียเต็มประดาแล้วตอบว่า

"ยังไม่มีเลย แล้วก็จะไม่มีตกว่าเราจะเห็นสมควร
คุณเสวีเขาก็ยังไม่อยากมี เขาบอกว่าเราควรจะสนุกสนานไป
ก่อน มีลูกแล้วก็ต้องมีภาระเลี้ยงดู หมคสนุกกัน"

"ก็จริงหอรอก" พลอยตอบ "แต่ของอย่างนี้มันแล้วแต่
บุญแต่กรรม ถึงเราจะอยากมีหรือยัง แม่ก็ไม่เห็นจะเกี่ยว ถึง
คราวจะมีมันก็มีเอง"

ประไพหัวเราะก๊าก ตอบว่า

"มันไม่ใช่บุญกรรมหรือคุณแม่ จะมีหรือไม่มีมัน อยู่ที่เราต่างหาก เดียวนี้เขาควบคุมกันได้ มีลูกได้ตามใจ ไม่ปล่อยตามบุญตามกรรมอย่างแต่ก่อน"

พลอยใจหายวาบและตัวเย็นไปทั้งแถบ เพราะครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พลอยได้รู้ว่า คนสมัยใหม่เขาควบคุมกันได้แม้แต่ลูกที่จะเกิดมา ดูช่างบาปกรรมเสียนี้กระไรในความรู้สึกของพลอย และให้รู้สึกสงสารหลานที่คอยจะเกิดแล้วยังเกิดไม่ได้ อย่างจับใจ

อีกคนหนึ่งที่ได้รับข่าวแต่งงานประไพ ด้วยอาการที่แสดงว่าไม่พอใจนักก็คือตาอื่น พลอยมีโอกาสนิยมตาอื่นที่คุกบางขวาง ระหว่างที่ประไพหมั้นแล้วและก่อนแต่งงาน พลอยได้ถือโอกาสนั้น บอกให้ตาอื่นทราบว่า ประไพตกลงหมั้นกับคุณเสวีและจะแต่งงานเมื่อไร ตลอดจรรยาฐานะความเป็นอยู่ของคุณเสวี และความสำคัญของคุณเสวีโดยตลอด

ตาอื่นยืนฟังพลอยแล้วขบกรามแน่น มือที่กำลังถูกรงที่ก้นอยู่ตรงหน้านั้นกำแน่น จนเห็นกระดูกโคนนิ้วโปนขึ้นมา ตาอื่นมองไปข้างหน้า ตาไม่จับพลอยแล้วก็พูดขึ้นว่า

"ผมรู้เรื่องละเอียดแล้ว คุณแม่ อ้อคเขาเล่ามาให้ฟังตลอด ก็เป็นธรรมดา ที่ไหนอื่นเขาจะอยากให้น้องเขาที่ผิว

การข้างหน้าต่อไปดีกว่า ถ้าอันมีบุญมาวาสนาช่วย บางทีก็จะได้ออกมาเร็วๆ นี่ มาเป็นที่พึ่งของแม่เมื่อแก่"

ตาอันนิ่งเงียบไม่ปริปากพูด แต่สายตาที่แข็งกร้าวนั้น กลับมองดูพลอยอย่างอ่อนโยน และกล้ามเนื้อที่กรามและที่แขนที่เกร็งอยู่เมื่อกี้ ก็กลับผ่อนคลายลง พลอยดีใจที่เห็นว่าถ้อยคำของตน ยังสามารถเปลี่ยนความรู้สึกของตาอันได้ ตาอันมองดูหน้าพลอยอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็พูดขึ้นว่า

"เวลานี้ลูกก็มีความหวังเหลืออยู่เพียงเท่านั้น อยากจะใช้กรรมใช้เวรเสียให้หมด แล้วจะได้ออกไปสนองพระคุณคุณแม่ไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ ใครจะเป็นอะไรจะทำอะไร ลูกก็ไม่ค่อยจะสนใจเท่าไรแล้ว"

"แม่ขอบใจ อันลูกแม่" พลอยพูดเสียงเครือ "ขอให้อันทำใจให้ดีๆ เถิด ไม่ตายเสียเราก็คงจะได้อยู่ด้วยกันอีกเหมือนแต่ก่อน ถ้าแม่ได้อันกลับมาอีกคน แม่ก็จะตายตาหลับ"

"คุณแม่" ตาอันพูดเบาๆ "ถ้าผมจะบอกอะไรให้ ขอให้คุณแม่อย่างเพิ่งดีใจจนเกินไป และอย่าเพิ่งหวังจนเกินไป หากไม่เป็นไปจริงเดี๋ยวคุณแม่จะต้องเสียใจทีหลัง"

"อะไรอัน" พลอยถามอย่างตื่นๆ

"บางทีผมอาจได้ออกไปอยู่บ้านเร็วกว่าที่คาดไว้" ตา
อ๋นบอก "เพราะผมได้ข่าวมาเมื่อไม่กี่วันนี้เองว่า ทางรัฐบาล
เขาจะคัดเอาตัวพวกเราไปอบรม แล้วก็ปล่อยตัวไป"

แสงสว่างในห้องนักโทษนั้นดูเหมือนจะมีมากขึ้นทันที
สำหรับพลอย ความดีใจทำให้เลือดแล่นซู่ไปทั้งตัว พลอย
เหยียดตัวตรงและชะโงกหน้าเข้าไปใกล้ลูกกรงนั้นอีก กิริยา
อาการกระปรี้กระเปร่าขึ้นเหมือนกับคนสาว ๆ

"จริงหรืออ๋น ! จริงหรือนี่ !" พลอยกระซิบถามเสียง
ล้น น้ำหูน้ำตาไม่รู้ว่าจะมาจากไหน

"คุณแม่ ! คุณแม่ !" ตาอ๋นเตือนเบาๆ แล้วก็ยิ้มอย่าง
ปราณี "ผมบอกแต่แรกแล้วว่าอย่าเพิ่งดีใจจนเกินไป ถ้าไม่จริง
จะต้องเสียใจทีหลังเปล่าๆ ผมได้ข่าวมาอย่างนั้นผมก็เล่าให้
ฟัง"

"โธ่อ๋น !" พลอยอุทาน "ข่าวดีออกอย่างนี้จะไม่ให้แม่
ดีใจอย่างไร...แม่ไม่ได้ดีใจอย่างนี้มานานแล้ว" พลอยยก
ผ้าเช็ดหน้าขึ้นซับตาที่ไหลซึมออกมาด้วยความปีติ แล้วก็
พูดว่า "เจ้าประคุณ ! ขอให้จริงเถิด ! แม่กลับไปนี่จะต้องบอก
ให้อ๋นเขารู้ มีทางไหนที่จะวิ่งเต้นช่วยเหลือกันได้ จะได้ทำให้
เต็มที"

คำพูดอย่างพาเชื่อของพลอย ทำให้ตาอันเปลี่ยนสีหน้า
ไปบ้าง แล้วก็พูดว่า

"คุณแม่อย่าไปทำอะไรอีกเลย ปล่อยให้มันเป็นไปตาม
เรื่องดีกว่า ถ้าเขาปล่อยเราจริง ก็เป็นบุญคุณเหลือหลายอยู่
แล้ว ผมไม่อยากจะเป็นหนี้บุญคุณใครจนเกินกว่านั้นไปอีก
ถ้าได้ออกไปตามเกณฑ์ของเขา ผมก็จะสบายใจกว่าที่ได้
ออกไปเพราะฤทธิ์คนนั้นคนนี่เที่ยววิ่งให้"

พลอยไม่พยายามถกเถียงอะไรกับตาอันอีกต่อไป
เพราะข่าวที่รู้วันนี้เป็นข่าวดีเกิดคาด ขากลับจากบางขวางวัน
นั้น พลอยรู้สึกตัวเบา นั่งเรือกลับมา ก็ให้มองเห็นภูมิประเทศ
สองข้างแม่น้ำนั้น สวยสดงดงาม เพราะความสุขที่เกิดขึ้นใน
ใจ เนื่องจากความหวังที่เกิดขึ้นใหม่นั้น เป็นเหมือนแก้วสีสด
ดงามมาบังลูกตา ทำให้สิ่งต่างๆ สวยงามไปสิ้น

บทที่ ๔

ข่าวในหลวงเสด็จกลับมาเยี่ยมพระนครที่พลอยได้รับ
ในระยะต่อมานั้น ดูเหมือนจะเป็นศุภนิมิตร ที่มีความสัมพันธ์
กับข่าวดีที่พลอยได้รับจากตาอื่น นับตั้งแต่ผลัดแผ่นดินใหม่
เป็นต้นมา พลอยก็ได้แต่คอยเงี่ยหู สดับรับฟังข่าวคราว
เกี่ยวกับในหลวงพระองค์เล็กด้วยความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อน
ฝูงของตาอื่นและตาอ้อด บางคนเป็นข้าราชการ ได้เดินทางไป
ต่างประเทศ และได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่โล
ซานน์ มักจะกลับมาเล่าถึงความน่ารักน่าเอ็นดูของในหลวง
และสรรเสริญพระปรีชาสามารถต่างๆ ที่แสดงให้เห็นว่า
พระองค์ประกอบด้วยพระบารมี เป็นอัจฉริยะฝึกกับเด็กอื่นๆ
ที่อยู่ในวัยเดียวกัน ข่าวคราวเหล่านี้ พลอยรับฟังด้วยความ
ปลื้มปิติและความกระหาย ทุกครั้งที่ได้ฟังก็มักจะจดจำไว้เล่า
ต่อไป ให้พี่น้องญาติมิตรฟังกันทุกคน เมื่อถึงคราวที่จะเสด็จ
กลับพระนคร พลอยจะได้มีโอกาสชมพระรูปโฉม พลอยจึง
รู้สึกตื่นเต้นในข่าวนั้นไม่น้อย

ข่าวในหลวงเสด็จกลับนั้น ได้ทำให้บรรยากาศภายใน
ครอบครัวของพลอยดีขึ้นทุกๆ ไป เพราะตาอื่นก็ดี ตาอ้อดก็ดี
ตลอดจนประไพและคุณเสวี ต่างพากันพูดถึงข่าวนี้นี้ด้วยความ

ปีติยินดี และต่างคนต่างรอวันที่จะเสด็จกลับมาถึงพระนคร ด้วยความกระหายอยากชมพระบารมีเป็นพิเศษ เมื่อคนที่เคยมีความเห็นแตกต่างกันในหลายเรื่องหลายราว จนถึงกับบาดหมางกันอยู่ในใจ มามีวัตถุอันเป็นสิ่งที่รวมความสนใจ ก่อให้เกิดความปีติยินดีร่วมกันและความหวังร่วมกันดังนี้ ความบาดหมางกینใจที่เคยมีอยู่เหมือนกับคลื่นใต้ผิวน้ำ ก็ดูออกจะเบาบางลงไป และคนทั้งนั้นดูเหมือนจะหันหน้าเข้าหากันด้วยความสามัคคี ซึ่งพลอยเห็นว่าควรจะเป็นปกติวิสัยของครอบครัว หรือระหว่างบรรดาญาติ แม้แต่พ่อเพิ่มซึ่งมีนิตึงกับตาอันและคุณเสวีมาตลอด ก็ดูจะคลายความมีนิตึงนั้นลง พลอยได้ยินตาอันถามพ่อเพิ่มวันหนึ่งว่า

"คุณลุงครับ คุณลุงจะไปรับเสด็จในหลวงไหม"

"ไม่ไปได้หรือพ่ออัน" พ่อเพิ่มย้อนถามอย่างไว้ท่า

"คนอย่างลุงต้องไปรับเสด็จเสมอ แล้วพ่ออันจะไปไหม"

"พุทโธ ! ถ้ามได้" ตาอันอุทาน "ผมอยากเห็นท่านเหมือนจะตายไป ผมว่าจะไปแต่วันด้วยซ้ำ นึกกับเสวีเขาไว้แล้วว่าจะไปด้วยกัน"

"อ้อ ! พ่อเสวีเขาก็จะไปเหมือนกันหรือ"

"ไปครับ เราว่าจะไปรถเดียวกันหมดสะดวกดี คุณ
ลุงจะไปด้วยก็ได้ มีที่ถมไป"

"เอ ! ก็ถ้าจะดีเหมือนกัน พ่ออันแวะไปรับลุงที่บ้าน
ด้วยคน พอใกล้วันนัดเวลากันให้แน่นอนอีกทีหนึ่งก็ดี ลุงจะ
ได้แต่งตัวคอย" พ่อเพิ่มตอบ

พลอยนั่งฟังคำพูดระหว่างลุงกับหลานคู่นี้ด้วยความ
โล่งใจ เพราะครั้งนี้เป็นครั้งแรก หลังจากที่ได้มีมติกัน
นาน ที่คนทั้งสองพูดจากันเป็นปกติ และการที่พ่อเพิ่มรับปาก
ว่า จะนั่งรถไปกับหลานเขยด้วยอีกคนหนึ่งนั้น พลอยก็เห็น
ว่าเป็นเรื่องประหลาดที่น่าจะยินดีอยู่

ใจพลอยเองก็อยากจะไปคอยชมพระบารมีในหลวงใน
วันเสด็จกลับอย่างบอกไม่ถูก ความรู้สึกที่เคยมี เมื่อตาอันและ
ตาอ้อดกลับจากเมืองนอกนั้น กลับมาสู่ตัวอีกครั้งหนึ่ง
อยากจะได้เห็นอยากจะได้ชม ในวันที่เสด็จกลับถึงพระนคร
นั่นเอง จะรอไว้วันหลังๆ ก็ดูออกจะเข้าไปไม่สมกับความรู้สึก
ยินดี ถ้าหากว่าได้เห็นในวันนั้นสักแวบหนึ่ง ขณะที่เสด็จผ่าน
พลอยก็รู้สึกพอใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ความปรารถนาอย่างนี้
พลอยจะพูดกับใครที่เด็กกว่าก็ไม่กล้า กลัวเขาจะหาว่าตื่นเต้น

จนเกินแก้ว้าย แต่เมื่อหักห้ามใจไว้ไม่ได้ พลอยก็ต้องหันหน้า
เข้าหาช้อย เมื่อช้อยมาคุยด้วยที่บ้านวันหนึ่ง

"ช้อย" พลอยเอ่ยขึ้นก่อน "ในหลวงเสด็จกลับนี่ช้อย
จะไปรับเสด็จไหม"

"พลอยพูดราวจะว่าฉันใหญ่โตเต็มประดา" ช้อยว่า
"ขึ้นสะเออะเข้าไปรับเสด็จ เขาจะได้ให้ทหารเชิญออกมา"

"ไม่ใช่" พลอยพูดแก้ "ฉันหมายความว่าช้อยจะไปคอยดู
กระบวนการเสด็จบ้างไหม ฉันได้ยินเขาว่าจะเสด็จจากตำหนัก
แพเข้าวังก่อน แล้วก็จากในวังแก่กระบวนการรถม้าพระที่นั่งไป
สวนจิตรฯ"

"อ้อ ! ถ้าขนาดนั้นละก็ไม่ต้องถามหรือกพลอย"
ช้อยตอบ "เรื่องคุณแห่แล้วยายช้อยไม่เคยขาด แล้วคราวนี้ฉันก็
อยากเห็นท่านเหลือเกิน เขาลือกันว่าน่ารักน่าเอ็นดูเป็นที่สุด
ฉันก็พลอยใจเต้นตึกตักไปด้วย ตั้งแต่เกิดมาก็ยังไม่เคยเห็นใน
หลวงพระองค์เล็กๆ"

"ก็ถึงว่าเถิดช้อย" พลอยพูดสวนขึ้นมา "ฉันเองก็
เหมือนกัน แล้วช้อยจะไปดูที่ไหน"

"พวกในวังเขาชวนฉันไปคอยเฝ้าที่ลานวัดพระแก้ว"
ช้อยบอก "แต่ฉันเห็นไม่สนุก ถ้าเฝ้าที่นั่นเสียอีก อาจเห็น

ไม่ได้ถนัด เพราะไอ้เรามันชาววังโบราณ เวลาเสด็จผ่านมาก็
ดีแต่จะหมอบกราบก้มหน้าก้มตา จะหมอบทำชม้อยชม้ายก็
กระดากใจตัวเอง ฉันทึ่งว่าจะไปคอยเฝ้านอกวัด ตามทางที่รถ
พระที่นั่งจะผ่าน เพราะสนุกกว่า ได้ดูผู้คนครึกครื้น บางทีก็
ซ้อขนมกินบ้างอะไรบ้าง และเวลาเสด็จมาเราก็ดูได้จริงๆ
ใครจะไปรู้ว่าใครเป็นใคร"

"ฉันไปด้วยคนได้ไหมซ้อย" พลอยถามเชิงขอร้อง

"ถ้าแม่พลอยไปก็ต้องเฝ้าในวัดพระแก้ว" ซ้อยตอบ

"อ้าว ! ทำไม" พลอยถาม

"ก็แม่เป็นคุณหญิงคุณนาย แม่จะไปเดินถนนเบียด
กับคนอย่างฉันไหวหรือ เดี่ยวเป็นลมเป็นแล้งไปจะลำบาก"
ซ้อยพูดอย่างเป็นห่วง

"ซ้อยพูดเหมือนกับฉันเป็นคนขี้แยเสียแล้ว" พลอย
ท้วงขึ้น "ซ้อยทำได้แค่นี้ฉันก็ทำได้แค่นั้น ถ้าจะดูกระบวน
เสด็จข้างนอกก็ดีเหมือนกัน ฉันก็ไม่ใช้คนในรั้วในวัง ทำไป
เฝ้าแทนถึงในวัดพระแก้ว ใครเขาเห็นเขาจะหมั่นไส้เอา แล้ว
อีกอย่างหนึ่งฉันก็ไม่ได้ไปไหนมานานแล้ว อยากเที่ยวเสีย
บ้างจะได้เห็นผู้เห็นคน"

"ฉันไม่อยากไปด้วยเลย" ซ้อยยังลังเล "ลูกของพลอย
เขาออกเป็นใหญ่เป็นโตไปตามๆ กัน เดียวเขาจะมาเป็น
ฉันพาแม่เขาไปเดินตามข้างถนน"

"ไม่เป็นไรหรอกซ้อย ฉันจะชวนตาอ้อไปด้วย ตาอ้อ
อดคงไม่ขัด แล้วก็ไม่มีใครว่าอะไรได้" พลอยพูดแก้

"ไปก็ไป" ซ้อยว่า "สนุกดีเหมือนกัน แก่จะเข้าโลง
กันทั้งสองคนแล้ว กลับทำสาวเดินเที่ยวดูแห่ด้วยกันใหม่"

ถึงวันนัดคือวันในหลวงกลับ พลอยก็ตื่นแต่เช้าแล้วรีบ
ขึ้นรถไปลงที่ข้างๆ วังหลวง ให้ตาอ้อคอยอยู่ในรถ แล้ว
ตัวเองกับเด็กคนใช้ผู้หญิงก็เข้าไปรับซ้อยถึงในวัง ถึงแม้ว่า
พลอยจะไปถึงก่อนเวลาเสด็จถึงพระนคร ตั้งหลายชั่วโมง คน
ที่รายทางคอยเฝ้าชมพระบารมี ก็มีอยู่บ้างแล้วตามถนน
หนทางประปราย และเท่าที่พลอยสังเกต คนที่กำลังทยอยกัน
มาเรื่อยๆ มีท่าว่าจะแน่นยิ่งขึ้นทุกที พลอยเข้าไปนั่งคอยซ้อย
อยู่ในวังเสียนาน พอกลับออกมาข้างนอกอีกทีหนึ่งพร้อมกับ
ซ้อย พลอยก็ต้องยกมือขึ้นลูบอก เพราะผู้คนดูช่างมากมาย
แลดูล้นหลามถนนหนทางไปหมด คราะห์ดีที่ตาอ้อมมาขึ้น
คอยรับอยู่หน้าประตูวัง ไม่ต้องเที่ยวตามหาให้เสียเวลา ทั้ง
สามคนบ่ายหน้าสู่ทุ่งพระเมรุ อันเป็นที่ๆ ซ้อยบอกว่า คงจะ

ได้เห็นหลวงเวลาเสด็จผ่านได้ดีกว่าที่อื่น พลอยต้องเบียดคน
หลีกคนไปแต่ซ้าๆ มือหนึ่งกำกระเป๋าทื่อแน่น เพราะกลัวถูก
วิ่งราว อีกมือหนึ่งก็กำร่มไว้อย่างทะมัดทะแมง นึกในใจว่าถ้า
ใครบังอาจเข้ามาหยาบฉวย ก็เป็นได้เห็นดีกัน

"โอ้โฮ ! คนมากดีจริงๆ" เสียงซ้อยร้องขึ้นข้างๆ

"นั่นสิซ้อย" พลอยร้องตอบ "ไม่รู้ว่าหลังไหลกันมา
จากไหน แต่ก่อนสมัยเรายังเด็กๆ มีงานใหญ่อย่างไร ก็ไม่เคย
เห็นคนมากเท่านี้ ฉันทักจะเมาคนขึ้นมาแล้วละ"

"ฉันทว่าแล้วใหม่ละ" ซ้อยพูดตอบมา "นานๆ ออก
จากบ้านมาทีละก็เป็นอย่างนี้ สู้ฉันทไม่ได้ เดินไปเดินมาอยู่
เสมอจนเคยเสียแล้ว ...ขอไปที่พ่อคุณ !" ซ้อยร้องบอกเด็ก
หนุ่มๆ ที่ยืนหันหลังขวางทางเดินอยู่ข้างหน้า พลาเงาปลาย
ร่มที่ถือกระตุ่นหลังเข้าเต็มรัก

"โอ๊ย !" เด็กหนุ่มคนนั้นร้องสุดเสียง พลาเงากระโดด
ออกจากทาง แล้วเหวี่ยงมาหัวเราะกับซ้อยพูดว่า

"พุทโธ ! คุณป้าจะรีบไปไหน พวกกันดีๆ ก็ไม่ได้
ต้องเอาร่วมจี้กันด้วย"

"ฉันทจะไปเฝ้าในหลวงกับเขาบ้างซีพ้อชา" ซ้อยตอบ
อย่างอารมณ์ดี พอเดินห่างออกมาอีกหน่อย ซ้อยก็บ่นพึมพำ

ว่า "เด็กสมัยนี้มันไม่รู้จักกลัวจักเกรงผู้ใหญ่กันบ้างเลย พุดจา ก็หน้าทะเล่่นลึ่่นดี อย่างนี้ถ้าเป็นลูกเป็นหลานละก็แม่จับฉีก ออกเสี่ยหมด"

"ฉันก็เพิ่งเห็นฤทธิ์ช้อยตอนแก่วันนี้เอง" พลอยเดิน เข้าไปกระซิบใกล้ๆ ตัว "นี่ไปไหนก็เที่ยวที่มที่ียงแทงเขาเต็ม เหนียวอย่างนี้เองหรือ"

"ก็อย่างนี้แหละ ฉันถึงได้ไปไหนไปได้ไม่เกรงกลัว ใคร แล้วก็ไม่มีใครมาเล่นรังแก แต่ก่อนเมื่อยังเป็นสาวๆ เป็น ข้างน้ำข้างใน จะไปไหนก็มีตำรวจมีโขนจ่าคอยไล่คนให้ เดียวนี้เป็นประชาธิปไตย จะไปไหนก็มีเสรีภาพ เลยต้องเที่ยว ไล่คนเอาเอง"

พลอยเดินมาถึงแนวต้นมะขามรอบทุ่งพระเมรุ แล้วก็ หยุดยืนพักร้อนอยู่ไ้ร่มไม้ สายตามองฝูงคนที่ผ่านไปมา คน ที่มาคอยเฝ้าในหลวงในวันนั้น มีทั้งคนแก่คนหนุ่มคนสาว และเด็กๆ ทุกคนดูเหมือนจะแต่งตัวสะอาดสะอ้านเป็นพิเศษ เพื่อให้เหมาะสมแก่โอกาส และทุกคนมีใบหน้ารื่นเริง อัน เกิดจากความยินดีที่ในหลวงของตนจะเสด็จกลับ พลอยยืนดู อยู่ไม่นานก็รู้สึกตื้นตันคอหอย จะมองไปทางไหนก็มีแต่หน้า คนที่เป็นมิตร เพราะคนที่มารวมกันอยู่ตามข้างถนนหนทาง

ในวันนี้ ต่างมาด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน ด้วยความจงรักภักดี
ร่วมกัน ด้วยความรู้สึกเหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน ที่ต่าง
พากันมารับญาติที่รักคนหนึ่ง ซึ่งกำลังจะกลับมาถึงบ้าน
ความรู้สึกต่างๆ ที่ร่วมกันนั้น ทำให้ทุกคนหันหน้าเข้า
ปราศรัยกันฉันมิตร มีความรู้สึกเป็นกันเองทั่วไปหมด และ
คนที่ไม่เคยรู้จักกัน ก็ยิ้มแย้มทักทายกัน และพูดจากันได้
เหมือนกับรู้จักคุ้นเคยกันมานาน พลอยยืนอยู่ใต้ต้นมะขาม
ทางขอบด้านในของทุ่งพระเมรุ คอยซ้อยซึ่งบ่นว่ากระหายน้ำ
แล้วไปยื่นช้อนน้ำแข็งเจ๊กกินอยู่ใกล้ๆ เด็กหนุ่มอีกคนหนึ่ง
แต่งตัวสะอาดสะอ้าน มองดูหน้าพลอยแล้วก็ยิ้มด้วย พลา
งพูดขึ้นว่า

"คุณป้าไม่ไปยืนทางด้านริมถนนหรือครับ ถ้ายืนอยู่
ตรงนี้เฉยเวลาในหลวงเสด็จมา คนเขาบังหมดไม่เห็นกัน"

"ขอบใจพ่อคุณ" พลอยยิ้มแล้วตอบด้วยความขบขัน
จริงๆ มิใช่สักแต่เพียงมารยาท "ป้ากำลังคอยอีกคนหนึ่งอยู่
เฉยจะรันเข้าไปเอง" พลอยมองตามเด็กหนุ่มคนนั้น ไปจน
ลับตา พลางนึกในใจว่าคนที่เกิดมาใหม่ ขนาดคราวลูกคราว
หลานของตัวนั้น มีอะไรน่ารักอยู่หลายอย่าง เพราะมีความ
กล้าพูดจากับผู้ใหญ่ไม่มีกระดาก และแสดงความโอบอ้อม

อารีต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างดี "ฟ้าใหม่ แผ่นดินใหม่" พลอยนึก
อยู่ในใจ

"ในหลวงก็ทรงพระเยาว์ ข้าแผ่นดินก็ควมมีแต่คนหนุ่ม
คนสาวออกเต็มไป จะมีคนแก่มาปนอนอยู่บ้าง ก็คนขนาดเรา
นี่เอง"

"ไปเถอะพลอย" เสียงซ้อยมาพูดขึ้นข้างๆ ตัว "ฉัน
กินน้ำเสียอิมแล้ว ไปยื่นคอยดูกันทางริมๆ ถนนนั่นเถิด"

พลอยไปยื่นคอยอยู่กับซ้อยอีกนานแสงแดดที่ทวีความ
ร้อนขึ้นเรื่อยๆ นั้น มิได้ทำให้คนที่มาคอยเฝ้าในหลวง
หลีกเลียงไปไหนเลย คนที่ไม่มีต้นไม้จะยืนบังเงาก็กางร่มถ้า
มีร่ม ที่ไม่มีร่มก็ใช้กระดาษหนังสือพิมพ์บ้างหมวกบ้างเป็น
เครื่องกันแดด ทุกคนตั้งใจคอยรับเสด็จ อย่างไม่แยแสต่อดิน
ฟ้าอากาศ ไม่มีใครบ่นว่าร้อนหรือไม่สบาย ต่างคนต่างรออยู่
ด้วยใบหน้าอันยิ้มแย้ม และจำนวนคนนั้นก็ยิ่งมากขึ้นทุกที

"เขาว่าเสด็จจากทำราชวรดิษฐ์เข้าไปในวังแล้ว" ตาอ้อ
อดซึ่งเดินหายไปครู่หนึ่งกลับมารายงาน "อีกสักครู่ก็คงเสด็จ
ผ่านทางนี้ไปสวนจิตรฯ"

คำพูดของตาอ้ออดทำให้พลอยยื่นคอยต่อไปได้อีกด้วย
ความตั้งใจ เวลาว่างเลยไปอีกนาน และพร้อมๆ กันนั้นคนก็

ทยอยกันมาจากทางอื่น มาคอยเฝ้าอีกหนหนึ่งที่ริมถนนราช
ดำเนินในที่พลอยยืนอยู่ ขณะนั้นมีเมฆก้อนใหญ่มาบดบัง
แสงตะวัน ทำให้บริเวณถนนราชดำเนินและท้องสนามหลวง
ครึ้มไปทั่ว ความร้อนที่มีอยู่เมื่อก็ก็หายไปสิ้น คงมีแต่ลมโชย
อยู่เบาๆ เสียงซ้อยพุดค่อยๆ เหมือนกับจะปรารภกับตัวเองว่า

"อ้อ ! มีบุญเอาการอยู่"

"ใครซ้อย" พลอยกระซิบถาม

"ในหลวงแผ่นดินนี้นะซี พอก่อนจะเสด็จผ่านก็ครึ้ม
เยือกเย็นทีเดียว" ซ้อยตอบ

พอซ้อยพุดขาดคำก็รู้สึกว่ามีคนจำนวนนับพันๆ นั้น มี
ความเคลื่อนไหวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหมด ต่างคนต่าง
เขย่งปลายเท้าชะเง้อมองไปที่ต้นทางเสด็จ เสียงไชโยดังมา
จากไกลแล้วก็ใกล้เข้ามาทุกที จนในที่สุดเสียงคนไชโยให้
ร้องแสดงความปีตินั้น ก็ดังอื้ออึงไปรอบข้าง คุณว่าแผ่นดินจะ
ถล่มทลาย พลอยหัวใจเต้นแรงด้วยความตื่นเต้น เหี้ยมตัวขึ้น
ตรงเพื่อจะได้เห็นได้ถนัด กระบวนทหารม้านำเสด็จผ่านไป
แล้ว เสียงเกือกม้ากระทบกับพื้นถนนดังกึกก้องเข้ากับเสียง
คน ยิ่งเพิ่มความตื่นเต้นใจขึ้นไปอีก รถม้าพระที่นั่ง ผ่านมา

อยู่ตรงหน้าแล้วก็ผ่านเลยไป พลอยได้แต่มองทะเลดูน้ำตาที่
หลังไหลออกมากับลูกตาทั้งสองข้าง

แลดูเห็นพระองค์พระเจ้าอยู่หัว "เจ้าประคุณ เจ้า
ประคุณ" พลอยร้องพึมพำอยู่ในคอ ไม่มีกำลังใจที่จะร้อง
ไชโยได้อย่างคนหนุ่มคนสาวที่อยู่รอบตัว หัวใจทั้งหมดดู
เหมือนจะหลุดลอยจากตัว ไปจดจ่ออยู่กับเด็กเล็กๆ คนหนึ่ง
ใส่หมวกปีกขนนก นั่งอยู่บนรถพระที่นั่ง แวดล้อมไปด้วย
ผู้สำเร็จราชการ และราชองครักษ์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ใหญ่
เด็กตัวเล็กๆ ที่ถูกเครื่องยศพระมหากษัตริย์ บดบังจนเกือบจะ
แลไม่เห็นตัว คงเหลือแต่สายตาก็คาดมองดูคนเป็นอันมาก
ที่มาคอยต้อนรับ ด้วยประกายตาที่มีแววประหลาด อย่างที่
พลอยไม่เคยพบเห็นมาแต่ก่อน ประกายที่บริสุทธิ์ปราศจาก
บาป ปราศจากมลทิน และเต็มไปด้วยความเมตตาปรานี
"พระองค์เล็กเหลือเกิน" พลอยนึกอยู่ในใจ "ไม่ได้นึกว่าจะ
เล็กถึงเพียงนี้ แต่ช่างน่ารักน่าเอ็นดูเสียจริงๆ ใครเห็นใครก็
ต้องรัก ถึงจะไม่ใช่เป็นในหลวง แม้เป็นลูกคนธรรมดาสามัญ
ใครเห็นใครก็ต้องรักอยู่นั่นเอง แต่ลักษณะอย่างนี้จะเป็ลูก
คนธรรมดาได้อย่างไร ถึงจะเอามาเดินอยู่ข้างถนน ก็จะต้องรู้
ทันทีว่าไม่ใช่คนธรรมดา เพราะพระรูปพระ โฉมบ่งออกชัด

ว่า มีบุญพิดกับคนอื่น แต่พระองค์เล็กนึกเดี๋ยวยังมีสง่าราศี
แทบจะบดบังผู้ใหญ่ที่นั่งอยู่บนรถพระที่นั่งเกือบหมด !"

พลอยยืนอยู่กับที่เหมือนถูกตรึงไว้ น้ำตาไหลพรากลง
มาตามใบหน้าด้วยความปีติ และความสงสารจับใจ ปีติที่ได้
เห็นสิ่งที่เป็นยอดแห่งความเคารพบูชาของตนคือพระ
เจ้าอยู่หัว สงสารเด็กที่น่ารักน่าเอ็นดูคนหนึ่ง ซึ่งบุญวาสนา
หรือ โชคชะตาบันดาลให้ต้องไปอยู่ในฐานะเช่นนั้น
ความรู้สึกในใจที่ระคนกันอยู่นั้นอธิบายได้ยาก แต่ซ้อยก็มา
ตอบให้ง่ายๆ ตามประสาของซ้อยด้วยวิธีพูดจูงใจโก้ๆ ตัวว่า

"แม่พลอย ฉันรักเสียแล้วละ ในหลวงองค์นี้"

พลอยสะอื้นจากภวังค์ ตอบซ้อยไปว่า

"ก็แม่ละซ้อย ใครๆ ก็ต้องรักในหลวง"

"ไม่ใช่อย่างนั้น" ซ้อยอธิบายต่อ "รักจริงๆ ไม่ใช่รัก
อย่างในหลวง มีแต่รักเฉยๆ ไม่ต้องกลัว รักกรี๊ดๆ อยากวิ่งเข้าไป
ไปกอดไปจูบ"

"อย่าลองคิดว่าเป็นซ้อย ใครเขาจะไปยอมให้ป้าซ้อย
เข้าไปถึงพระองค์" เสียงตาอ้อคพูดอย่างขบขัน

ความจริงซ้อยดูเหมือนจะพูดตรงกับความรู้สึกในใจ
ของคนทั้งปวง ที่ไปชุมนุมกันอยู่ในวันนั้น เมื่อก่อนที่ได้เห็น

ในหลวงนั้น ต่างคนต่างมีความจงรักภักดีและความสนใจ แต่
ความรู้สึกนั้น เป็นความรู้สึกที่กว้างขวาง พอในหลวงเสด็จ
ผ่านไปได้แลเห็นพระองค์ ความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งก็บังเกิดขึ้น
ทันที อย่างรุนแรงและรวดเร็ว คือความรักอันใกล้ชิดและเป็น
ส่วนตัวของทุกคนไป ความรักที่มีความแน่นแฟ้น และ
ประกอบด้วยความหวงแหน เหมือนกับมีความรักบุคคลที่มี
สายโลหิตใกล้ชิด ความเกรงขามอำนาจราชศักดิ์ ของพระเจ้า
แผ่นดิน ซึ่งเคยระคนอยู่ในความจงรักภักดีนั้น มิได้ปรากฏ
ขึ้นเลย เพราะทั้งฐานะปัจจุบัน และพระชั้นษาของในหลวง
มิได้ก่อให้เกิดความเกรงขาม แต่ตรงกันข้ามกลับก่อให้เกิด
ความรักอย่างสนิทสนม เหมือนกับว่าทุกคนเป็นเจ้าของใน
หลวง และมีความสนใจ และความห่วงใยยิ่งกว่าที่เคยรู้สึกมา
แต่ก่อน ความรู้สึกที่บังเกิดขึ้นใหม่ในหมู่คนนั้น มีความ
รุนแรงยิ่งกว่าความจงรักภักดีที่เคยมีมาในครั้งใดๆ และด้วย
ความรู้สึกที่เกิดขึ้นใหม่นี้ พลอยก็รู้สึกตัวได้ทันทีขณะที่เดิน
กลับบ้านว่า ตนได้มาถึงหลักบอกระยะทางแห่งยุคเข้าอีก
หลักหนึ่ง ทางเดินจากหลักนี้ไปจะต้องเข้าสู่ "ฟ้าใหม่
แผ่นดินใหม่" อย่างที่พลอยได้รำพึงในใจไว้แต่แรก

พลอยกลับบ้านในวันนั้นด้วยความรู้สึกปลอดโปร่ง
อย่างที่ไม่ค่อยได้เคยรู้สึกมานาน ความจงรักภักดีที่ประชาชน
ได้ถวายในหลวงอย่างเห็นได้ชัดแจ้งในวันนี้ ทำให้พลอยรู้สึก
ว่าโลกมนุษย์นี้ มีแก่นสารมีหลักมีฐาน ยังไม่หมดสิ้นศรัทธา
ไปเสียทีเดียว และยังในตอนเย็นวันนั้นพลอยได้เห็นลูกๆ
และพี่น้องต่างคนต่างไปรับเสด็จในหลวง แล้วกลับมาพุดจา
กันที่บ้านอย่างสนิทสนม ในลักษณะที่รื่นเริง หลังจากที่ได้
เฉยชากันมานานแล้วนับเป็นจำนวนปี พลอยก็ยังเห็นความ
มหัศจรรย์ ของจุดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกอันดีนี้ จุดนั้นอยู่ที่ใน
หลวงถูกแล้วในหลวงพระองค์เล็กนิดเดียว ปราศจาก
อำนาจราชศักดิ์ ปราศจากกฤษฎาภินิหารใดๆ ที่จะทำให้คน
ต้องเกรงกลัวพระบารมี แต่เต็มไปด้วยบุญญาภินิหาร ที่
สามารถก่อให้เกิดความเข้มแข็ง ความปลอดโปร่งและความ
กลมเกลียวขึ้นในหมู่คน ได้อย่างรวดเร็วกะทันหัน ภายใน
เวลาวันเดียวที่เสด็จมาถึงพระนคร

พลอยนึกว่าความรู้สึกปลอดโปร่งใจในวันนี้เป็นศุภ
นิมิตรแสดงว่า ชีวิตในอนาคตจะรื่นรมย์ปลอดโปร่งต่อไป สิ่ง
ใดหรือคนใดที่สูญหายกระจัดพลัดพราย ก็คงจะได้คืนได้
กลับมาอยู่ด้วยกันอีกเหมือนแต่ก่อน ข่าวนี้อ่านได้กระซิบ

บอกให้ฟังในห้องเรียนนักโทษเมื่อไม่นานมานี้ว่า ตนมีหวัง
ได้รับการปลดปล่อย หลังจากที่ได้รับการอบรมแล้วนั้น คุณจะ
ยังมีมูลมากขึ้นทุกวัน เพราะในขณะนั้นก็มีข่าวมาถึงหูพลอย
เรื่อยๆ ว่า ผู้ที่ต้องรับโทษคดีเดียวกับตาอัน ได้ถูกส่งตัวจาก
คุกบางขวางมารับการอบรมที่กรุงเทพฯ และเมื่อได้ผ่านการ
อบรมแล้ว ก็ได้ออกปลดปล่อยตัวไปเป็นอิสระ กลับไป
ประกอบอาชีพ อยู่กับครอบครัวบุตรภรรยาเป็นปกติ พลอยรู้
ข่าวครั้งไรก็ให้พลอยปีติยินดีกับคนที่ได้รับการปลดปล่อย
นั้นทุกครั้งไป เพราะในขณะที่ได้ไปเยี่ยมตาอัน พลอยได้เห็น
แววของความทุกข์ฝังอยู่ในลูกตาทุกๆ คู่ที่ไปเยี่ยมคนโทษ
พร้อมๆ กับตน และได้เห็นใบหน้าตลอดจนกิริยาท่าทางของ
ครอบครัวคนโทษไว้มาก พอที่จะรู้ได้ถึงความทุกข์อัน
สาหัสสนั่น มิใช่จะมีอยู่แต่ในคุก แม้แต่ นอกคุกในอกของคน
ที่ไปมาไหนได้โดยอิสระนั่นเอง ความทุกข์นั้นก็เกิดขึ้นได้ ถ้า
หากว่าคนที่รักหรือคนที่เป็นที่พึ่งอุปการะ ต้องถูกพลัดพราก
ไปคุมขังไว้ พลอยรู้สึกยินดีด้วยทุกครั้งที่ทราบว่า มีการ
ปลดปล่อยนักโทษ และให้นึกเห็นแววตาที่เต็มไปด้วยความ
ทุกข์นั้น เปลี่ยนไปเป็นความสุข นึกดีใจร่วมกับครอบครัวที่
ได้คนรักกลับคืนไป และนึกดีใจที่ว่าความสุขความปีติ อัน

บังเกิดแก่คนอื่น ที่ได้รักกลับคืนมานั้น กำลังใกล้ตัวเข้ามาทุก
วัน เพราะเมื่อคนอื่นในคดีเดียวกัน ได้รับการปลดปล่อยไป
เรื่อยๆ ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องถึงเวรตาอื่นเข้าวันหนึ่ง

บรรยากาศทางการเมืองกำลังแจ่มใส ความหลังต่างๆ
กำลังจะถูกลืมและให้อภัยซึ่งกันและกัน แม้แต่ความกิน
แหนงแคลงใจในครอบครัวของพลอย ซึ่งเกิดขึ้นจาก
การเมืองเป็นเหตุให้มีการแบ่งแยกนั้น ก็ดูจะเบาบางลงไป
เป็นผลสะท้อนของความแจ่มใสที่มีอยู่ทั่วไปภายนอก วันคืน
ผ่านไปรวดเร็วสำหรับพลอย ผู้ซึ่งมองเห็นความสุขความ
พอใจมารออยู่ข้างหน้า ในหลวงเสด็จกลับมาประทับที่
เมืองไทยอยู่พักหนึ่ง แล้วก็เสด็จกลับยุโรป เพื่อทรงศึกษาต่อ
พร้อมด้วยพระประยูรญาติ ทั้งความอึดเอิบใจไว้ ให้แก่คนที่
ได้เห็นพระรูปพระ โฉมเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีพลอยรวมอยู่
ด้วยคนหนึ่ง

ในขณะที่พลอยกำลังรอความสุขความพอใจอยู่นั้นเอง
คุณอุ้นก็เริ่มล้มเจ็บกระเสาะกระแสะ เหมือนกับว่าจะเป็นलग
ร้ายบอกเหตุ ที่จะทำให้พลอยต้องทุกข์ร้อนต่อไป คุณอุ้นเริ่ม
บ่นว่าเป็นไข้ และปวดที่หน้าอกจนนอนไม่หลับ ครั้นพลอย
ให้ไปรับหมอมารักษาอาการ หมอตรวจได้ครู่เดียว ก็เดินคอ

ตกออกมาบอกว่า คุณอ่อนเป็นโรคเนื้องอกที่หน้าอกอย่างที่
เรียกกันว่ามะเร็ง ถ้าหากว่าได้ตามหมอมมาเสียแต่แรก ก็พอจะ
มีทางผ่าตัดรักษาให้หายได้ แต่คุณอ่อนได้ละเลยไว้นาน จนขณะนี้
หมดทางรักษาได้เสียแล้ว เพราะโรคลุกลามเกินไป ทางเดียว
ที่หมอจะทำได้ก็คือผ่าตัดให้เจ็บเบา ให้ยาแก้เจ็บปวด
ทรมานเป็นครั้งคราว จนกว่าคุณอ่อนจะตาย ซึ่งคงจะเป็นเวลา
ไม่นานนัก

พลอยได้ยินแล้วก็ตกใจจนตัวชา เพราะมิได้เคยนึกฝัน
ว่าอาการป่วยของพี่สาวจะร้ายแรงถึงเพียงนั้น พอหมอไป
แล้วพลอยก็รีบเข้าไปเยี่ยมคุณอ่อนในห้อง

คุณอ่อนนอนอยู่บนที่นอน ชูบพอมจนเห็นว่าแก่เกินอายุ
พอพลอยเข้าไป คุณอ่อนก็ยิ้มแล้วถามว่า

"หมอบอกเธอแล้วหรือแม่พลอย"

พลอยได้แต่พยักหน้าเพราะพูดไม่ออกด้วยความตื่นตัน
ใจ

"ทีแรกเขาจะไม่บอกฉัน กลัวฉันจะตกใจ แต่ฉันก็
ขอให้เขาบอกจนได้...คนเราเกิดมาแล้วก็ต้องตายทุกคน ไม่
วันใดก็วันหนึ่ง จะต้องไปตกใจทำไม"

"โธ่ คุณพี่ !" พลอยแจ้งใจพูดออกมาจนได้ "เจ็บไข้อยะไรเล็กๆ น้อยๆ ทำไมไม่บอกน้องเสียก่อน หมอเขาบอกว่าถ้ารู้เนิ่นๆ ก็พอจะรักษาหาย แต่เดี๋ยวนี้เข้าไปเสียแล้ว !" คุณอุ้นพยักหน้าช้าๆ แล้วตอบว่า

"ช่างมันเถิดแม่พลอย เรื่องมันแล้วไปแล้ว ถ้ามันเป็นที่นิ้วมือพี่ก็คงจะบอก แต่นี่มันมาเป็นที่หน้าอกหน้าใจ พี่ไม่เคยมีเหี้ยมีเรื้อนก็ต้องอายุเป็นธรรมดา"

พลอยใจหายเมื่อได้ยินคำพูดพี่สาว คุณอุ้นเป็นสาวมาตลอดชีวิต และยอมเจ็บยอมทนเพราะความอาย จนเกือบจะถึงที่สุด ถ้าคุณอุ้นมีเหี้ยมีเรื้อน เคยเปิดอกให้ลูกกินนมมาแล้ว บางทีคุณอุ้นก็จะไม่อาย ที่ให้หมอตรวจเสียแต่แรก แต่คุณอุ้นรังเกียจการมีเหี้ยมีเรื้อนเป็นหนักหนา และกลับจะต้องมาตายเพราะเหตุนี้เอง

อาการไข้ของคุณอุ้น เป็นแต่เพียงระยะเริ่มแรกของการพลิกกลับแห่งโชคชะตา พลอยมองดูความเจ็บไข้ของพี่สาวอยู่ด้วยความเป็นห่วง และคุณอุ้นก็เป็นคนแรกในคนที่ป่วยหนัก พี่น้อง จะต้องมาตายลง ความรู้สึกของพลอยนั้นจึงเป็นเรื่องบอกไม่ถูก เพราะนอกจากความสงสารแล้ว ยังมี

ความรู้สึกกระคนอยู่อีกอย่างว่าคนรุ่นตนได้ใช้ชีวิตมานาน จน
มัจจุราชเริ่มจะมาเยี่ยมกรายบ้างแล้ว

บรรดาทหารเมืองทั่วไปที่พลอยเคยนึกว่าแจ่มใสนั้น
กลับมืดครึ้มลงไปโดยกระทันหัน อย่างที่พลอยมิได้

คาดหมายมาก่อน ความรู้สึกอันดีที่ทำให้แจ่มใสปลอดโปร่ง
ใจนั้น ดูเหมือนจะเริ่มเฉื่อยชา ลงเรื่อยๆ นับตั้งแต่ในหลวง
เสด็จกลับไปเมืองนอก กลายเป็นความรู้สึกเหมือนกับว่าคน
ปราศจากขวัญ เรือนปราศจากเจ้าของ ในระหว่างนั้นใครจะ
ทำอะไรก็ได้ พลอยเริ่มรู้ข่าวไม่ดีในวันหนึ่ง หลังจากที่พ่อ
เพิ่มมาเยี่ยมไข้คุณอุ้น แล้วก็ชวนตาอ้อตกลงไปซุบซิบกันอยู่
ข้างล่าง พลอยบังเอิญได้แลเห็น คนทั้งสองยื่นพุดพั๊กพโยก
กันอยู่ด้วยใบหน้าอันคร่ำครึยด ขณะที่พลอยเดินผ่าน
หน้าต่างอยู่ชั้นบน พอสองคนพุดกันเสร็จแล้วพากันกลับ
ขึ้นมาบนตึก พลอยก็ถามขึ้นเปรยๆ ว่า

"มีเรื่องอะไรกันอีกล่ะอ้อด"

"เปล่า" ตาอ้อดตอบอ้อมแอ้ม "คุณลุงเล่าอะไรให้ฟัง
นิดหน่อยเท่านั้นเอง"

"คุณหลวง" พลอยหันขวับไปทางพ่อเพิ่มทันที "เอาเรื่องลักลับอะไรมาเล่าให้ลูกฟัง ถึงกับต้องจูงข้อมือไปพูดกันสองคนข้างล่าง"

"ไม่มีอะไรหรอกแม่พลอย เรื่องไม่เป็นเรื่องรู้ไปก็ร้อนใจเปล่าๆ" พ่อเพิ่มตอบออกตัว แต่เมื่อเห็นพลอยทำหน้าสงสัยไม่สบายใจ พ่อเพิ่มก็เล่าให้ฟังเบาๆ ว่า

"มีเรื่องยุ่งๆ กันอีกนะแม่พลอย ไม่เกี่ยวข้องกับอะไรกับเราหรอก ฉันได้ยินมาว่าเขาออกจับกันใหญ่ในวันนี้ จับไปตั้งยี่สิบกว่าคน มีทั้งทหารตำรวจและเจ้านายพระบรมวงศานุวงศ์"

"เอากันอีกแล้วคุณหลวง" พลอยบ่น "เรื่องอะไรกันอีกเล่าไม่รู้จักจบจักสิ้นกันสักที น่ารำคาญแทน"

"เรื่องมันจบสิ้นกันยากแม่พลอยเอ๋ย" พ่อเพิ่มว่า "ถ้าคนเรายังมักใหญ่ใฝ่สูง แย่งอำนาจวาสนากัน ก่อกรรมทำเวรให้แก่กัน เวรมันก็จะต้องตอบเวรเรื่อยๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด"

"ฉันก็เห็นจริงอย่างคุณหลวงว่า กลุ่มใจเต็มทีคราวนี้ม่เจ้านายด้วยหรือ เขาจับกันด้วยเรื่องอะไร" พลอยซัก

"เจ้านายน่ะมีแน่ ชั้นสูงๆ เสียด้วย เหตุที่เขาจับก็เรื่อง คบคิดกันก่อการร้าย จะคิดกบฏกันนะแหละ จะมีอะไรเสีย อีก" พ่อเพิ่มตอบ

"คุณหลวงรู้ไหม" พลอยรำพึงขึ้น "แต่ก่อนเมื่อเรายังเป็นหนุ่มเป็นสาว คุณคนช่างคิดกบฏกันยากเสียจริงๆ แต่เดี๋ยวนี้คำหนึ่งก็กบฏสองคำก็กบฏ คุณเป็นกบฏกัน ไปทั้งเมือง จนฉันไม่รู้ว่าจะฟังข้างไหนถูกแล้ว"

"จู้! จู้! พุคจาอะไรระวังปากระวังคอเสียบ้างแม่ พลอย" พ่อเพิ่มลดเสียงเป็นกระซิบ "คนมีบุญมีวาสนา เขาอยู่ในบ้านนี้ตั้งสองคน เขาอยู่คนเดียวไม่พอเขายกน้องสาวเขา ให้พวกพ่ออง แล้วก็พากันเข้ามาอยู่อีก เขาได้ยินเข้าเขาจะไม่ชอบ เขาจับแม่พลอยเป็นกบฏไม่ได้ เขาจะมาเล่นเอาฉันเข้า"

พลอยเข้าใจว่าพ่อเพิ่มพูดเสียคดี ประชดประชันตาอัน และคุณเสวี และก็รู้ได้ทันทีว่าความหวังของตน ที่จะเห็นพ่อเพิ่มกลมเกลียวกับหลานทุกคนนั้น คุณจะเลื่อนลอยเสียแล้ว

"คุณหลวงก็ชอบเอาเรื่องการเมืองวกเข้ามาใส่บ้านฉันเสียจริงๆ ทีเดี๋ยว คุณหลวงก็รู้ดีว่าคนในบ้านนี้ ก็มีแต่ลูกหลานจะมาถือสาหาเรื่องอะไรกับเด็ก"

"แน่ ! โกรธแล้วเห็นไหมล่ะ" พ่อเพิ่มพุดพลา
หัวเราะ "อย่าโกรธฉันเลยแม่พลอย ฉันคงไม่พินตระวางไป
นานหรอก ถ้าบ้านเมืองอย่างนี้"

"ถ้าคุณหลวงชอบไปยุ่งกับเขาก็คงไม่พินจริงๆ สัก
วันหนึ่ง ฉันเห็นจะต้องไปปลุกบ้านอยู่ใกล้ๆ คุณได้แล้ว พอ
ลูกจะออกจากคุกมาได้คนหนึ่ง พี่ชายก็ต้องเข้าไปอยู่ในคุก
แทน"

"คุณแม่ คุณแม่" ตาอ้ออดพุดเตือนขึ้นเบาๆ อย่างไม่
สบายใจนัก "เรื่องพี่อื่นจะออกจากคุกนั้น คุณแม่อย่าเพิ่งหวัง
อะไรนักเลย"

"ทำไมหรืออ้อด" พลอยถามปากสั้นใจแห้งลงไป
ถนัด

"ข่าวหมูนี้นี้ไม่ค่อยจะดี" ตาอ้อดอธิบายเบาๆ "พอเขา
มีเรื่องมีราวยุ่งๆ กัน เขาก็เลยเลิกเอาตัวพวกพี่อื่นมาอบรมเสีย
แล้ว"

"อ้อดหมายความว่า..." พลอยถามหน้าเสียวจนเห็น
ไ้ซัค

"เปล่า ! เปล่า !" ตาอ้อครีบกอดเอาใจ "อ้อคไม่ได้
หมายความว่าเขาจะไม่ปล่อยเสียเลยหรอก แต่ถ้ามีเรื่องยุ่งๆ
อย่างนี้ บางที...บางทีก็จะเข้าไปข้างเท่านั้นเอง"

คำพูดของตาอ้อคทำให้พลอยยิ่งเพิ่มความไม่สบายใจ
ยิ่งขึ้น นึกถึงตาอ้นแล้วก็ยิ่งสงสารจับใจ เพราะความอิสระ
และความสุขในชีวิตอนาคตมารออยู่แล้วใกล้ๆ แต่เหตุไฉน
การกระทำของคนอื่น กรรมจากแหล่งอื่นจึงมาคอยบันดาล
ให้เกิดความทุกข์ขึ้นแก่ตาอ้น อ้นเป็นผลสะท้อนมาถึงพลอย
ได้อยู่เรื่อยๆ เสียงพ่อเพิ่มพุดขึ้นว่า

"อย่าไปเก็บเอาความคิดให้มากเรื่องไปเลยแม่พลอย จะ
เป็นทุกข์เป็นร้อน เดียวจะเจ็บไข้ไปอีกคน"

แต่คำพูดของพ่อเพิ่มไม่มีกำลังจะปลอบประโลมใจ
อะไรได้ ความหวังที่เคยมีเกี่ยวกับอิสระภาพของตาอ้น กำลัง
เลื่อนลอยหายจากตัวไปอีกอย่างหนึ่ง ไม่มีกำหนดแน่นอนว่า
จะกลับฟื้นคืนขึ้นมาเมื่อไร

ความไข้ของคุณอ้นยิ่งทรุดลงทุกที พลอยเอาใจใส่ดูแล
พยาบาลอย่างสุดความสามารถ มีคุณเชยเป็นผู้มาคอย
ช่วยเหลือดูแลอีกคนหนึ่ง คุณอ้นต้องทรมาณอย่างหนัก เนื่อง
ด้วยความเจ็บปวดของโรค แต่คุณอ้นก็พยายามอดทนอย่าง

สุดขีด มิได้ออกปากบ่นหรือร้องในยามที่เจ็บปวด อย่างมาก
ที่สุดก็เพียงแต่ครางเบาๆ พลอยนั่งดูอาการของพี่สาวแล้วก็
เศร้าใจ เห็นชีวิตนั้นไร้สาระ เงินทองทรัพย์สินและวาสนาที่คุณ
อุ้มเคยใส่ใจต้องการนั้น คุณไม่เป็นประโยชน์อะไรเลย เพราะ
ไม่สามารถจะช่วยเหลืออะไรใครได้ ถึงแม้ว่าในขณะที่คุณ
อุ้มจะได้สิ่งที่เคยต้องการมาทุกอย่าง สิ่งเหล่านั้นเพียงแต่จะ
ช่วยให้คุณอุ้มรอดพ้นจากความเจ็บปวดก็ไม่ได้ คุณอุ้มพบกับ
พลอยและคุณเชย ในระหว่างที่เจ็บว่า

"แม่พลอย แม่เชย พี่ชอบใจเธอจริงๆ ที่อุตส่าห์มา
รักษาพยาบาลในยามนี้ เธอทำหน้าที่น้องได้ถูกต้องเต็มที่ ทั้ง
สองคน พี่ชอบใจ แต่ยังเสียใจอยู่อย่างเดียว ที่แต่ก่อนพี่ไม่ได้
เป็นพี่ที่เมตตากรุณาต่อน้องๆ ให้ทั่วถึงกัน พี่เป็นคนเห็นแก่
ตัว เอาแต่ใจ แต่ก็นั่นแหละ เวิร์กกรรมของพี่ก็เห็นกันอยู่แล้ว
ยังจะต้องทรมานไปอีกสักกี่วันเท่านั้น"

พูดแล้วคุณอุ้มก็น้ำเนื้วด้วยความปวด ทำให้คุณเชย
ต้องร้องไห้ด้วยความสงสาร และพยายามพูดปลอบโยนให้
คุณอุ้มมีใจอดทน คุณอุ้มปรารภกับพลอยอีกครั้งหนึ่งว่า

"แม่พลอย พี่เป็นห่วงประไพอยู่คนเดียว เพราะพี่ได้
เลี้ยงดูมาแต่เล็ก"

"คุณพีไม่ต้องห่วง" พลอยปลอบ "เขามีเหย้ามีเรือน
เป็นหลักฐานแล้ว ดิฉันก็ยังอยู่อีกทั้งคน"

คุณอุ้นยิ้มมองคุณน้ำพลอยแล้วก็พูดต่อไปว่า

"ความจริงพีก็ไม่มีอะไรจะห่วง เห็นจะเป็นด้วยรัก
ประไพเขามากเท่านั้นเอง ประไพเหมือนเธอมากนะแม่พลอย
พีไม่ได้รักเธอเมื่อเด็กๆ เลยต้องมารักประไพแทน"

ต่อคำพูดเช่นนี้พลอยก็ไม่มีคำตอบใดๆ ที่จะให้ได้
นอกจากก้มหน้าร้องไห้

แต่คุณอุ้นยังมีบุญเบื้องหลังมาช่วยเหลือไว้ มิให้ต้องอยู่
ทรมาณกับโรคร้ายไปจนถึงที่สุด คุณอุ้นเมื่ออายุมากเป็นคน
ผอมอยู่แล้ว เมื่อมากระทบโรคร้ายที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวด
ร่างกายของคุณอุ้นก็ทรุดโทรมลงไปโดยเร็ว และในวันหนึ่ง
คุณอุ้นก็หลับไปโดยไม่มีวันจะตื่นขึ้นมาอีก เพราะหัวใจคุณ
อุ้นหยุดทำงานในระหว่างที่ตัวหลับ

ความตายที่มาถึงคุณอุ้นทำให้พลอยรู้สึกว่ตนแก่ลงไป
ถนัดใจ ยิ้มมองคุณคนที่เคยเห็นกันมาแต่เด็กๆ ก็ยังเห็นว่ามิ
เหลือเพียงสองสามคน แต่ละคนก็มีอายุมากเข้าขั้นชราไป
แล้วทั้งสิ้น

จัดงานศพคุณอุ้นเสร็จไปแล้วภายในเวลา ๑๕ วันตามที่
คุณอุ้นสั่ง พอพลอยได้มีเวลาจะเริ่มหายใจ เหลียวดูรอบๆ ตัว
ตาอ้อดก็มาหาวันหนึ่งแล้วพูดว่า

"ทูนหัวของคุณ ลูกเกิดมามีเวรกรรมต้องเอาเรื่องที่เป็น
ความทุกข์มาบอกให้แม่รู้ทุกทีไป แม่พร้อมที่จะรับความ
ทุกข์อีกเรื่องหนึ่งหรือยัง"

พลอยลูบหัวตาอ้อดแล้วถอนใจใหญ่ตอบว่า

"บอกไปเถิดอ้อด แม่ปลงได้แล้วสำหรับทุกข์ เรื่อง
อะไรอีกคราวนี้"

"เรื่องพี่อื่น" ตาอ้อดบอก

"เขาไม่ปล่อยอันเสียแล้วหรือ"

ตาอ้อดพยักหน้าแล้วตอบว่า "ยิ่งกว่านั้นไปอีกแม่ เขา
ส่งตัวพี่อื่นไปอยู่เกาะทางปีกษ์ใต้"

พลอยพยายามกักฟันแข็งใจ ไม่อยากแสดงอาการให้
ตาอ้อดต้องวิตก พลังพูดขึ้นว่า

"จะไปเมื่อไรอ้อด"

"เขาส่งไปแล้วเมื่อสิบกว่าวันมานี้เอง พี่อื่นเขาขอลูก
อย่าให้บอกคุณแม่ก่อน เพราะเกรงจะต้องลำบาก ไปเยี่ยม
เยียนส่งเสีย เวลานั้นคุณแม่ก็ยุ่งงานศพคุณป้า"

"ดูเอาเถิดอ้อค" พลอยปรารภขึ้น "พี่อื่นเขาทุกข์แสนทุกข์ ยังอุตส่าห์เป็นห่วงแม่กลัวลำบาก แล้วเขาว่าอย่างไรอีกบ้าง"

"เขาบอกว่าไปอยู่ที่เกาะตะรุเตา อาจสบายกว่าอยู่ในคุกก็ได้ เพราะได้ยืมว่าที่นั่นเขาปล่อยให้เป็นอิสระมากกว่า และอากาศก็คงดีกว่าเพราะอยู่ชายทะเล คุณแม่ควรจะดีใจ"

"แม่ไม่กล้าจะดีใจอะไรเสียแล้วอ้อค ดีใจแล้วก็ต้องเสียใจสลับกันไป อ้อคคอยช่วยดูให้แม่ที่เถิด ถ้าพี่อื่นเขาไปอยู่ทางโน้น เขาต้องการอะไรก็ช่วยแม่หาให้"

"พี่อื่นเขาว่าเขาไปถึงแล้วเขาจะส่งข่าวมาถึงคุณแม่เอง" ตาอ้อคตอบเบาๆ

พลอยหันหน้าเดินเข้าห้องนอน แล้วทอดตัวลงนอนอย่างเหนื่อยอ่อน รำพึงอยู่ในใจว่า

"ชีวิตหนอชีวิต ช่างมีเรื่องมากเสียจริงๆ ช่างเหน็ดเหนื่อยอะไรเช่นนี้"

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๑)

นับตั้งแต่ตาอื่นถูกส่งตัวจากบางขวางไปไว้ที่เกาะตะรุเตา พลอยก็ดูเหมือนจะถอนตัวเองจากโลกภายนอก เข้ามาอยู่ภายในตัวเองแต่คนเดียวมากกว่าแต่ก่อน สำหรับความหวัง

ต่างๆ ที่เคยมีมานั้น พลอยออกจะเจ็บช้ำเสียแล้ว เพราะมา
รู้สึกว้าหว้างสิ่งใดขึ้นมาเมื่อไร เมื่อนั้นตนจะต้องได้รับความ
ความทุกข์ อันเกิดจากความพลาดหวัง ในขณะที่สภาพแห่ง
จิตใจของพลอยเป็นอยู่เช่นนี้ คนที่ยังอยู่ในฐานะที่จะเข้าถึง
ตัวพลอยได้ ก็มีอยู่คนเดียวคือตาอ้อ

ตาอ้อมาเล่าให้ฟังตอนหลังว่าพ่อเพิ่มเป็นคนไปรู้ว่า
มาก่อนว่า ทางการจะส่งนักโทษคดีเดียวกับตาอ้อ ไปไว้ทาง
ปักข์ได้ และก็พ่อเพิ่มอีกนั่นเองที่เป็นคนไปสืบมาจนรู้ว่า
นักโทษพวกนี้จะถูกส่งไปไว้เกาะตะรุเตา ครั้นถึงวันที่ตาอ้อ
จะออกเดินทาง พ่อเพิ่มก็มาตามตัวตาอ้อโดยกะทันหันให้
ไปส่งพี่ชาย โดยมีได้รู้ตัวล่วงหน้ามาก่อนเลย ตาอ้อมีเงินติด
กระเป๋าอยู่แปดสิบบาท พ่อเพิ่มมีอยู่สามสิบกกว่าบาท ทั้งสอง
คนต่างควักกระเป๋าให้ตาอ้อ ในขณะที่เดินผ่านไปก่อนจะขึ้น
รถจนสิ้น เรื่องที่นั่นกันไว้ว่าจะไม่บอกพลอยนั้น ตาอ้อ
ยอมรับว่าเป็นความคิดของพ่อเพิ่มและของตนเอง ตาอ้อมีได้
รู้เห็นด้วยเท่าไรนัก แต่ตาอ้อก็ยังยืนยันว่า เท่าที่สืบมาได้
จากพวกพ้อง ชีวิตของตาอ้อที่เกาะอาจเป็นสุขยิ่งกว่าชีวิตที่
ในคุกบางขวาง และตาอ้อรับปากว่า ต่อไปตนเองจะเป็นคน

ลงไปที่พักได้ เพื่อเยี่ยมชมทุกซอกทุกมุมของพี่ชาย และคอยส่งเสียงของที่จำเป็นเป็นครั้งคราว

แต่ตัวตาอ้อเองในขณะนี้ พลอยรู้สึกว่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากพอคอยู่ ตาอ้อคเปลี่ยนจากคนที่เคยรีบเร่งไปเป็นคนขริ่ม ตาอ้อคที่เป็นคนอารมณ์ขัน ชอบพูดจาตลกคะนองและหัวเราะง่าย บัดนี้กลับกลายเป็นคนเงียบไม่ค่อยพูดจาอะไรนัก และถ้าหากว่าตาอ้อคจะหัวเราะหรือยิ้มเป็นครั้งคราว ตาอ้อคก็ยิ้มหรือหัวเราะ เพื่อประโยชน์ของพลอยมากกว่าของคนอื่น พลอยสังเกตเห็นการกิริยาของตาอ้อคแล้วก็นึกสงสัย จนวันหนึ่งคุณเชยเป็นคนมาพูดขึ้นว่า

"แม่พลอยรู้ไหมว่าพ่ออ้อคหมนี้เขาเป็นอะไรไป เมื่อคืนเห็นเขานั่งเหม่อตาลอยอยู่ข้างล่าง ฉันจะขึ้นมาหาแม่พลอยผ่านเขามาใกล้ๆ จนเกือบจะถูกตัว เขาจึงได้สะดุ้งมองเห็นและตกฉันขึ้น"

"ฉันสังเกตเห็นเหมือนกันแหละคุณเชย จะถามเขาหลายหนแล้วแต่ก็ยังหน้าปากอยู่ คุณเชยเห็นอีกคน ก็เป็นอันว่าฉันไม่ได้ลงไปคนเดียว จะต้องลองถามดู" พลอยว่า

"นั่นนะซี" คุณเชยพูด "พ่อออดเป็นคนช่างพูดช่างเล่น หมู่นี้ดูเจียบๆ ไป คงจะมีความในใจอะไรระมัง หรือจะไปหลงรักผู้หญิงที่ไหนก็ไม่รู้"

พลอยนึกสะอึกใจทันที จริงสิ ! ที่คุณเชยว่ามาก็น่าคิด ตาออดอาจไปติดผู้หญิงที่ไหนก็ได้ พลอยรู้สึกแปลกใจที่ตนไม่เคยนึกถึงตาออด ในด้านที่จะไปรักผู้หญิงหรือมีเหย้ามีเรือนเลย ทั้งที่ตาออดก็มีอายุมากพอสมควรแล้ว และเมื่อนึกถึงด้านนี้ พลอยก็รู้สึกไม่สบายใจ มีความรู้สึกหวงแหนของแม่ที่รักลูกเกิดขึ้น อยากจะได้ตาออดไว้เป็นสิทธิ์แต่ผู้เดียว ต้องพยายามข่มความรู้สึก ที่รู้ดีว่าเป็นความเห็นแก่ตัวนั้นลงไป พร้อมกับรู้สึกละอายอยู่ครั้นๆ ที่ปล่อยให้ความรู้สึกเช่นนั้นเกิดขึ้นได้ พลอยบอกกับตัวเองว่า ได้ปล่อยตนให้ผูกมัดอยู่กับตาออดจนเกินไปเสียแล้ว จนเกือบจะเรียกได้ว่ามีตาออดเป็นที่พึ่งที่อุปการะอยู่แต่คนเดียว ต้องการที่จะเก็บตาออดไว้ใกล้ๆ ตัว โดยไม่คำนึงถึงกาลข้างหน้า และความสุขในอนาคตของลูก ความจริงถ้าตาออดไปรักผู้หญิงที่ไหนจริง ก็ควรจะบอกให้พลอยรู้ และพลอยก็ควรจะช่วยสนับสนุนทุกทาง หรือว่าบางทีตาออดจะมีความทุกข์อย่างอื่น มีความกลุ้มใจอย่างอื่นที่มากไปกว่าเรื่องผู้หญิง ถ้าเป็น

อย่างนั้นพลอยก็ไม่มีทางอื่นที่จะรู้ได้ นอกจากจะตามตาอ้อด
ตรงๆ และวันหนึ่งพลอยก็ตามตาอ้อดขึ้นว่า

"อ้อดหมูนีแม่คู่อ้อดเจียบๆ เหงาๆ ไปไม่เหมือนแต่
ก่อน อ้อดเจ็บไข้เป็นอะไรไปหรือ"

"เปล่า" ตาอ้อดตอบ "ลูกไม่ได้เจ็บไข้เป็นอะไรเลย
ยังแข็งแรงดี"

"ถ้าอย่างนั้นอ้อดเป็นอะไรไป" พลอยถามอย่างเป็น
ห่วง "แม่คู่อ้อดชิมๆ เหมือนกับมีทุกข์อะไรสักอย่าง หรือว่าอ้อ
ดไปรักผู้หญิงเข้าที่ไหน ถ้าเป็นอย่างนั้นจริงก็บอกแม่รู้เถิด
แม่จะได้ไปจัดการให้ จะเป็นใครก็ตามแม่ไม่ว่าทั้งนั้น"

ตาอ้อดหัวเราะขึ้นมาอย่างขบขัน เหมือนที่เคยหัวเราะ
มาแต่ก่อนแล้วร้องว่า

"พุทโธ ! คุณแม่ก็ ! ถ้าลูกไปรักผู้หญิงที่ไหนจริงๆ
ลูกจะไปปิดบังไว้ทำไม ป่านนี้มีบอกให้คุณแม่รู้มานานแล้วหรือ
ลูกเกิดมาก็เคยรักผู้หญิงคนเดียว มองหาใครก็ยังไม่เห็นเท่า
ผู้หญิงคนนี้สักที"

"ใครกันลูก" พลอยถามอย่างพาซื่อ

ตาอ้อดหัวเราะแล้วก็ตอบว่า

"ผู้หญิงคนนั้นเขาเรียกกันว่าคุณหญิงพลอย กำลังนั่งอยู่ตรงหน้าลูกนี่แหละ" ว่าแล้วตาอ้อคก็เอาหน้าซบลงกับตักมารดา แล้วพูดต่อไปว่า

"ถึงแม้ว่าลูกจะไปรักใคร่ที่ไหนจริง ก็จะไม่มีปัญหาเลี้ยงดูเขาได้ โทจนปานนี้แล้วลูกก็ยังไม่พ้นอกแม่ งานการก็ยังไม่จะมีจะทำ" ตาอ้อคหยุดถอนใจใหญ่แล้วพูดต่อไปว่า

"เฮ้อ ! คิดๆ ไปแล้วก็กลุ้ม"

"ถ้าอ้อคคิดหาการทำงานทำเสียบ้างก็คงจะหายกลุ้ม" พลอยพูดเอาใจ "แม่ก็เห็นว่ายังไม่สายเกินไป คนมีวิชาความรู้ อย่างอ้อค ใครๆ เขาก็ต้องการ ถ้าจะหาการทำงานจริงๆ ก็คงจะทำได้"

"ห่านะคงจะหาได้หรือแม่" ตาอ้อคว่า "แต่คนอย่างอ้อคจะไปอยู่ทำงานกับใครได้สักกี่วัน เดี่ยวเข้าไปทำแล้วประจบประแจงไม่เป็น หรือไปพูดจาอะไรไม่ถูกหูคนเข้า เขาไล่ออกมาจะยิ่งซ้ำร้ายไปใหญ่"

"อ้อคก็ขอขบตีตนไปก่อนใช้อย่างนี้แหละ" พลอยบ่น "พี่น้องพวกพี่องของเราก็ยังมี ถ้าอ้อคอยากจะทำการทำงานให้เป็นหลักฐาน ทำไมไม่พูดจาปรึกษาหารือกัน"

"แม่ก็ดีแต่พูดถึงเรื่องพี่น้องพวกพี่อง ถ้าอ้อดไม่มีพี่น้อง อ้อดอาจสบายใจกว่านี้มาก อ้อดจะมีความสุขที่สุด ถ้าหากว่าคนในบ้านนี้มีแต่อ้อดอยู่กับแม่ด้วยกันเพียงสองคน ถ้าเป็นอย่างนั้นจริง อ้อดจะอยู่ได้ไปจนตาย โดยไม่มีความทุกข์เคียดร้อน และไม่ต้องการอะไรอีกเลย แต่ที่ต้องกลุ้มใจอยู่ทุกวันนี้ ก็มีใช่เพราะพวกพี่อง ที่ต้องมารุมมะตุ้มกันอยู่ในบ้านนี้ดอกหรือ"

สำหรับเรื่องที่ตาอ้อดพูด ทำให้พลอยต้องสะดุ้งใจมองดูหน้าตาอ้อดอย่างฉงน แล้วพูดขึ้นว่า

"อ้อด แม่ถามจริงๆ เถิด มีใครเขาทำอะไรให้อ้อดต้องน้อยเนื้อต่ำใจอย่างไรบ้างหรือเปล่า"

ตาอ้อดนิ่งอยู่นาน แล้วก็พูดว่า

"ที่จะมาทำอะไรตรงๆ นะ ไม่มีหอรอกแม่ เพราะเขารู้กันทุกคนว่าลูกเป็นคนรักคนโปรดของแม่ ใครๆ เขาก็ต้องเกรงใจ แต่มันมีบางเวลาที่เขาพูดจากัน หรือมองดูลูกด้วยสายตาบางอย่าง ทำให้ลูกเข้าใจได้เองว่า เขาพากันเห็นว่าลูกเป็นคนหลักลอย เป็นคนไม่เอาถ่านการงานไม่ทำ ดีแต่เกาะแม่กินไปวันหนึ่งๆ จนแก่ ไม่มีปัญญาทำมาหาเลี้ยงตัวได้ เขามองลูกอย่างนี้ทุกวัน จนลูกแทบจะทนไม่ไหวอยู่แล้ว"

"อ้อคงจะคิดไปเองกระมัง" พลอยท้วงขึ้น "พี่น้องเขาก็รักอ้อได้อยู่ทุกคน แม่ไม่เคยได้ยินใครเขาว่าอะไรเลย"

"ใครเขาจะมาว่าให้คุณแม่ได้ยิน" ตาอ้อคว้า "ต่อหน้าคุณแม่เขาก็ว่าดีทั้งนั้น แต่ลับหลังคุณแม่และต่อหน้าอ้อเขาก็เปลี่ยนไปอีกอย่างหนึ่ง พอลับหลังอ้อได้แล้วเขาก็พูดกันใต้เต็มที่ทีเดียว พูดกันจนเข้าหู อ้อจี้เกียจจะฟังเสียอีก"

"อ้อจดหมายถึงใครกันแน่" พลอยถามขึ้น

"ก็คุณๆ ทั้งหลายในบ้านนี้นั่นแหละ" ตาอ้อพูดอย่างน้อยใจ "คุณอ้น คุณประไพ คุณเสวี ตลอดจนคุณๆ ทั้งหลายแหละ ที่เป็นเพื่อนฝูงของท่านไปมาหาสู่กันอยู่ทุกวัน" พลอยถอนใจใหญ่แล้วก็พูดขึ้นว่า

"อ้อคนี่เห็นจะไม่มีวันถูกกับคุณเสวีได้ อ้อควรจะคิดบ้างว่า ถึงจะอย่างไรเขาก็ได้เข้ามาเป็นแขกบ้านนี้ เราควรจะมีอธยาศัยไมตรี เผื่อแผ่ต่อเขาก่อน"

"คุณแม่ก็ช่างไม่เห็นใจอ้อบ้างเลย" ตาอ้อพูดเสียงแค้นๆ "ถึงอ้อจะพยายามญาติดีกับเขาเพียงไร ก็คงจะไม่สำเร็จ เพราะเขาไม่ชอบหน้าอ้อมาเสียแล้วตั้งแต่ตอนแรก เรื่องอ้อคอยหนุนท่านชายน้อย เป็นคนๆ เดียวที่ไม่เห็นด้วยกับตัวเขามาแต่แรกในบ้านนี้"

"แม่ก็ไม่วู้อจะพูดอย่างไรถูก" พลอยออกปากอย่าง
หมดปัญญา

"ถ้าหากว่าอ้อคเชื่อว่ามีคนเขาถูถูกคอยนินทาว่าร้าย
อ้อคก็ต้องคิดแก้เอาที่ตัวเอง ถ้าเขาว่าเราไม่มีหลักฐาน เราก็
ต้องแก้ด้วยวิธีทำตัวเป็นหลักฐานให้เขาเห็น เขาก็จะว่าเรา
ไม่ได้ รั้งานราชการก็มีถมไป ทำไมไม่คิดทำ"

"ราชการ ราชการ" ตาอ้อคร้องขึ้นอย่างเบื่อหน่าย
"อ้อคจะทำเข้าไปได้อย่างไรราชการสมัยนี้ เมื่ออ้อคไม่มีพวก
พ้องที่ไหนสักคน มีแต่เขามองว่าอ้อคเป็นน้องพี่อื่น เป็นคนที่
น่าสงสัยไม่น่าไว้ใจ พี่ชายเป็นกบฏติดคุกก็ไม่ยอมปล่อยให้
อดตาย ยังคอยเย็บเย็บเสี้ยนสังเสียดอย่างนี้เขาถือว่าเป็นความผิด
แม่ไม่วู้อหรือ"

"ทูนรอนเราก็พอมินี้อ้อค" พลอยแย้ง "ถ้าอ้อคไม่
อยากทำราชการ จะค้าขายก็ได้แม่ไม่ห้าม แม่จะหาทูนรอนให้
เอง"

ตาอ้อคหัวเราะตอบว่า

"คนอย่างลูกจะไปค้าขายได้อย่างไร เกิดมาก็ถูถูกเลี้ยง
มาให้เป็นข้าราชการแต่หัวเท่ากำป็น ใครต่อใครก็สอนให้คิด
อ่านทำราชการ จะได้เป็นเจ้าคนนายคน ลูกจะออกไปค้าขาย

ก็ไม่ว่างจะไปจับต้นชนปลายที่ไหนถูก จะไปเริ่มเรียนเดี๋ยวนี้ก็
แก่เกินไปเสียแล้ว"

"พูดกับอ็อคแม่ต้องเหนื่อยใจทุกที" พลอยบ่น "ถ้า
จะเถียงกัน แม่ก็แพ้ทุกวันยังคำ"

"ถ้าอย่างนั้นแม่จะมาเถียงกับอ็อคทำไม" ตาอ็อคพูด
แล้วก็ยิ้มอย่างอารมณ์ดี "ปล่อยให้้อ็อคแก้ปัญหาเอาเองจะมี
ดีกว่าหรือ"

แต่ถึงแม้ว่าพลอยจะรู้ว่าคำบอกเล่าของตาอ็อคอาจ
เป็นไปด้วยอคติ เพราะมีความคิดเห็นบางอย่าง ไม่ตรงกับตา
อ็อค ไม่ถูกกับคุณเสวี และไม่พอใจในการที่ประไพแต่งงาน
กับคุณเสวีก็ตาม พลอยก็ยังอดไม่ได้ ที่จะสังเกตท่าทีวาจา
ของตาอ็อคคุณเสวีและประไพ ที่มีต่อตาอ็อค ทั้งที่รู้ที่อยู่ถึง
หากจะเป็นจริง ตนก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะทำอะไรได้ นอกจาก
ทำไม่รู้ไม่เห็นเสีย เพราะพลอยเป็นคนกลางเป็นผู้ใหญ่ ถ้า
หากว่าเข้าข้างคนไหนหรือฝ่ายใด กลับจะยิ่งทำให้คนนั้นหรือ
ฝายนั้นต้องเสียเปรียบ และความจริงพลอยก็ให้นึกสงสัยอยู่
ครั้นๆ ว่าตาอ็อคเก็บเอาเรื่องที่ตนยังมีได้ทำงานเป็น
หลักฐานนั้น มาวิตกกังวลเสียจนกลายเป็นปม ทำให้คิดไปว่า

คนอื่นดูถูกเหยียดหยาม นินทาว่าร้ายตน จนเกินความเป็นจริงไปบ้างก็เป็นได้

เมื่อพลอยได้มาสังเกตพฤติกรรมต่างๆ เข้าด้วยความสนใจที่มากกว่าแต่ก่อน พลอยก็กลับเห็นว่า ที่ตาอ้อคได้บ่นไว้ด้วยความน้อยใจนั้น ควรมีมูลบ้าง มิใช่ว่าตาอ้อจะเสกสรรขึ้นทั้งเรื่อง คำพูดของประไพบางครั้งที่พูดออกมาโดยไม่ตั้งใจ ทำให้พลอยต้องคิด วันหนึ่งขณะที่คุยกันอยู่เรื่องคุณอุ๋น พลอยก็พูดขึ้นว่า

"ความจริงคุณป้าอุ๋นเธอรักประไพมาก ก่อนเธอจะตายเธอยังอุตส่าห์บอกกับแม่ว่า เป็นห่วงแต่ประไพคนเดียว"

"เธอห่วงไพด้วยเรื่องอะไร" ประไพเลิกคิ้วถาม

"ก็นั่นล่ะสิ" พลอยตอบ "แม่ก็บอกว่าประไพมีเหย้ามีเรือนเป็นหลักฐานแล้ว ไม่เห็นจะน่าห่วง แล้วก็ยังมีแม่อยู่อีกทั้งคน"

"แล้วเธอว่าอย่างไร" ประไพซักต่อ

"เธอก็เลยเห็นจริง แล้วก็เลยบอกว่าที่นึกห่วงนั้น เพราะเธอรักประไพมากแต่อย่างเดียวนั่นเอง"

ประไพหัวเราะก๊าก เพราะพอใจที่ได้ยินว่ามีคนรักตน
มาก แม้คนที่รักนั้นจะตายไปแล้ว และประไพก็พูดต่อเป็นเชิง
ปรารภโดยไม่มี ความหมายอะไรมากนักว่า

"เคราะห์ดีที่คุณป้าอู่ไม่ได้ไปรักพี่อ้อเข้า"

"ทำไมหรือประไพ" พลอยถามอย่างพาซื่อ

"ถ้าป้าอู่รักพี่อ้อแล้วเห็นจะตายทำไมหลับแน่
เพราะไฟเป็นผู้หญิงเสียอีก ไฟยังทำตัวให้เป็นหลักฐานได้
พี่อ้อเป็นผู้ชายออกสามศอก ยังไม่เห็นได้ทำอะไรเป็นจีนเป็น
อันสักครึ่งเดียว"

"ประไพอย่าประมาทอ้อให้เกินไป" พลอยเตือน
"ถึงอย่างไรเขาก็เป็นพี่ และคนอย่างอ้อแม่รู้ดีว่า ถ้าเขาลงปัก
ใจทำอะไรแล้ว ต้องทำจนสำเร็จ"

"แล้วเมื่อไรจะปักลงไปสักที" ประไพพูดยิ้มๆ "ไฟ
เห็นมานานแล้ว อยากรู้เหมือนกันว่าจะไปได้สักแคไหน
ทำไมพี่อ้อไม่เหมือนพี่อื่นก็ไม่รู้"

"เขาพี่น้องกันจะผิดอะไรกันหน้าหนา" พลอยเถียง
แทน "ความจริงถ้าจะพูดกันถึงกำลังใจว่าจะทำอะไรทำได้ดี
มีไหวพริบแล้ว ในบางเรื่องแม่เห็นว่าอ้อเขาดีกว่าเสียอีก
เวลาเข้าผู้เข้าคนแล้ว อ้อเขาดีกว่ามากทีเดียว เพราะช่างพูด

ช่างจาแล้วก็จำคนได้เก่ง อันเขาเป็นคนเฉยๆ ไม่ค่อยทักทายกับใคร"

"แม่มักมีวแต่เข้าข้างพี่อ้อคอยู่นั่นเอง" ประไพตอบ "เพราะอย่างนี้แหละพี่อ้อคถึงได้เหลิง ถือว่าแม่รักจะทำอะไรก็ได้ตามใจ อยู่เฉยๆ ไม่ต้องมีการงานเป็นหลักแหล่งก็ได้ คุณเสวีเขายังบ่นกับไพเลยว่ พี่อ้อคนี่แปลก ถ้าเป็นเขาอยู่เฉยๆ ไม่มีการงานทำเขากลุ่มใจตาย เขาว่าคนอย่างพี่อ้อคไม่น่านับถือ จะพูดจาอะไรก็เป็นเล่นไปหมด จะจับเอาความให้หนักแน่นเชื่อถือก็ไม่มี เขาว่ากิดอยู่ที่เป็นพี่เมีย ไม่อย่างนั้นเขาก็คงไม่คบด้วย"

"ยายประไพ !" พลอยฉุนขึ้นมาทันที "ต่อไปนี้แม่ขอให้แกพูดจากับพี่วแกเสียให้รู้เรื่องว่ เรื่องราวที่จะพูดกับเมียนั้น ขอให้เป็นเรื่องของตัวสองคนพี่วเมียนั้น อย่าไปก้าวก่ายถึงคนอื่น ประเด็ยวก็พูดกันไปพูดกันมาคนละคำสองคำ เกิดทะเลาะวิวาทขึ้นในบ้านเด็ยวกัน ฉันทจี้เก็ยจต้องรกรหูร้อนใจไปด้วย"

"โธ่คุณแม่ว !" ประไพพูดเสียงอ่อน "คุณเสวีเขาไม่มีอะไรหรอก เขาพูดด้วยเจตนาดีจริงๆ อยากให้พี่อ้อคได้ดีเท่านั้นเอง ไพรู้ใจเขาดีกว่าใครทั้งหมด"

"เมื่อรู้ใจผู้ใดก็ควรจะรู้ใจแม่ และรู้ใจพี่ที่คลานตามออกมาด้วย" พลอยว่า "แม่ไม่ชอบให้ลูกเต้าแตกร้าวกัน แต่ตาอ้อคนบางทีก็เป็นเจ้าโมโหโทโส บทจะดีก็ดีไป แต่ถ้าใครพูดไม่ถูกหูก็อะอะปึงปึงไปได้มากมาย ประไพต้องคอยระวังเตือนคุณเสวีให้ระวังปากระวังคอเขาเสียบ้าง เชื่อแม่เถิด ถึงจะเจตนาดีอย่างไรมันก็ไม่ใช่เรื่อง โตๆ ด้วยกันแล้ว แม่เองถ้าไม่จำเป็นจริงๆ ยังไม่อยากจะกล่าวใคร เพราะถือเหตุว่าโตเป็นผู้ใหญ่ด้วยกันทุกคนแล้ว นี่แหละ"

ประไพหลบตาพลอยแล้วก็พูดว่า

"ไฟก็บอกเขาไว้แล้วเหมือนกัน แต่เห็นเขาหวังดีต่อพี่อ้อ ไฟก็เลยเล่าให้คุณแม่ฟัง"

พลอยต้องถอนใจใหญ่เมื่อประไพลุกกลับไปเรือนเป็นอันว่าลับหลังตาอ้อคนนั้นมีคนอื่น เช่นคุณเสวีคนหนึ่งแล้วที่พลอยรู้แน่ว่าได้พูดคำหุนหันตายนตาอ้อ บางทีถ้อยคำเหล่านี้อาจมากระทบหูตาอ้อเข้า จึงทำให้เจ็บช้ำน้ำใจถึงกับหน้าไหม้ ตาเกรียมอย่างที่พลอยได้สังเกต

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๒)

ตาอ้อเป็นอีกคนหนึ่งที่มาเอยถึงเรื่องตาอ้อขึ้นกับพลอยเองวันหนึ่งตอนบ่าย ตาอ้อมานั่งคุยด้วย แล้วก็พูดขึ้นว่า

"คุณแม่ เรื่องนี้อ๋อคนี่คุณแม่จะว่าอย่างไร"

"ตาอ๋อออกไปทำอะไรเข้าอีกล่ะอ๋อ" พลอยถาม

"ไม่ใช่เพราะตาอ๋อออกไปทำอะไรหรอกคุณแม่" ตาอ๋อตอบ "ปัญหาอยู่ที่ว่าตาอ๋อไม่ทำอะไรเลย นอนกินอยู่เฉยๆ จนน่ารำคาญแทน"

"อ๋อก็เป็นน้องของอ๋อแท้ๆ" พลอยพูดอย่างบ้าย เบียง "อ๋อเห็นคืออย่างไรทำไมไม่พูดกันเอง ตามประสาพี่น้อง"

"คุณแม่ก็รู้ดีว่าอ๋อพูดกับเขาไม่ได้ เพราะเขาไม่ฟัง พออ๋อจะพูดจริงๆ เขาก็ชวนเป็นเล่นไปเสียหมด บางทีก็พูดยั่วโมโห จนอ๋อไม่อยากจะพูดด้วย คุณแม่คนเดียวเท่านั้นที่พูดกับเขาได้"

"แม่ถามจริงๆ เถิด อ๋อจะให้แม่ทำอย่างไรกับตาอ๋อ" พลอยถามตรงๆ

"คุณแม่ก็ควรจะพูดจะบอกให้เขาหาการทำงานทำเสีย จะได้เป็นหลักเป็นฐาน" ตาอ๋อตอบ

"แม่ก็เคยพูดกับเขาแล้วเหมือนกัน และพูดมาหลายหนแล้วด้วย แต่เขาก็ยกเหตุติดขัดขึ้นมาต่างๆ จนแม่ไม่รู้จะไปเถียงกับเขาอย่างไร แต่มาคิดไปอีกที ตาอ๋อก็ไม่ได้ทำ

ความเดือดร้อนให้ใครหนักหนา ตาอ้อคอยู่กับบ้านก็ดีไป
อย่างหนึ่งสำหรับแม่ เพราะได้ใช้สอยให้वानเขา แม่เห็นว่า
ยังจะพอเลี้ยงลูกไว้กับบ้าน ไม่ต้องทำงานหากินเอาเองได้
สักคนหนึ่ง แม่ก็เลยนิ่งเสีย แล้วตาอ้อคก็ไม่ได้ใช้จ่ายเงินทอง
หมดเปลืองอะไรหนักหนา" พลอยอธิบายให้ตาอ้อคฟังอย่างยื
อดยาว ทั้งที่รู้ว่าเหตุผลของตนนั้นฟังไม่ขึ้น

"คุณแม่ก็ดีแต่รักลูก อยากให้ลูกเป็นสุขสบาย" ตา
อ้อคว่า "แต่คุณแม่ทำไมไม่คิดถึงความดีของลูก ในเวลา
ข้างหน้าบ้าง อย่างอ้อคนั่นถ้าปล่อยให้อยู่เฉยๆ ไม่ทำงาน
วิชาความรู้ที่ได้เสียเงินเสียเวลา ไปรำเรียนมากก็จะเรื้อรังลงไป
ทุกวัน นานเข้าก็จะเป็นคนหลักลอย ใช้การอะไรไม่ได้"

พลอยใจหายเมื่อได้ยินคำพูดของตาอ้อค เพราะน้ำเสียงที่
พูดก็ดี ความเห็นและเหตุผลที่แสดงออกมาก็ดี เหมือนกับคุณ
เปรมที่เคยพูดกับพลอยเมื่อก่อนส่งลูกไปเมื่อนอกไม่มีผิด
และขณะที่นั่งฟังตาอ้อคพูดอยู่เช่นนั้นเอง ตาอ้อคก็เดินเบาๆ
เข้ามาในห้องโดยไม่รู้ตัว ตาอ้อคหยุดพูดลงในทันทีที่เห็นตาอ้อ
คเดินเข้ามาในห้อง แต่ตาอ้อคบางทีจะจับคำพูดในตอนท้าย
ได้ว่า กำลังพูดกันอยู่ด้วยเรื่องของตน จึงพูดอย่างอารมณ์ดีว่า

"มีอะไรก็พูดไปเถิดพี่อื่น อ้อคไม่ว่าหรอก พูดกัน
เสียต่อหน้าให้รู้เรื่องดีกว่าไปพูดลับหลัง"

"พี่ไม่ได้ว่าอะไรหรอกอ้อค" ตาอื่นพูดเป็นเชิงแก้ตัว
ไว้ก่อน "พี่เป็นห่วงอ้อคเห็นไม่ทำงาน กลัววิชาจะเรื้อรัง
เสียหมดเท่านั้นเอง"

"วิชาของอ้อคนั้นถ้ามันเรื้อรังได้ก็คงเรื้อรังไปเสีย
นานแล้ว" ตาอ้อคตอบ "เพราะถึงว่าจะทำงานได้ ก็คงจะ
ไม่ได้ใช้วิชาที่เรียนมาอยู่นั่นเอง แต่นั่นก็ดูเหมือนจะเป็นเหตุ
หนึ่งที่อ้อคไม่ทำงาน"

"พูดกันดีๆ เถิดอ้อค" พลอยเตือนขึ้น "อย่าเล่น
สำนวนโวหารให้มากนักเลย แม่ฟังไม่เข้าใจ พี่อื่นเขาเพียงแต่
บ่นอยากให้อ้อคได้ทำงานเป็นหลักฐานเท่านั้นเอง เขา
เจตนาดีต่ออ้อคหรอกไม่ได้ว่าอะไร"

"อ้อคก็ไม่ได้ว่าอะไรเหมือนกันคุณแม่ กำลังอธิบาย
ให้พี่อื่นเขาฟังเรื่องวิชาความรู้ ว่ามันเรื้อรังได้หรือไม่"

"พูดกันเป็นกิจจะลักษณะเสียก็ดีเหมือนกัน" ตาอื่น
พูดขึ้น "พี่เห็นว่าอ้อคอยู่เฉยๆ มานานแล้ว ใครเขาไม่รู้จักอ้อค
เขาจะหาว่าขี้เกียจ อ้อคคิดหาการทำงานทำให้เป็นหลักแหล่งเสีย
ทีจะไม่ดีหรือ"

"ก็ดีเหมือนกัน" ตาอ้อตอบด้วยเสียงเรียบๆ ไม่มี
สำนวนประชดประชันหรือพูดเล่น จนพลอยรู้สึกแปลกใจ

"ปัญหาขณะนี้อยู่ที่ว่า จะเริ่มทำงานที่ไหนดี"

"ถ้าอ้อตกลงทำงานละก็จะเป็นปัญหาอะไร พี่จะ
ช่วยหาช่องทางให้เอง" ตาอ้นพูดอย่างดีใจ

"พี่อ้นก็รู้แล้วไม่ใช่หรือว่า สมัยนี้ถ้าจะเข้าทำการ
งานต้องมีพวกพ้อง" ตาอ้อถามขึ้น

"สมัยไหนก็เหมือนกันทั้งนั้น" ตาอ้นตอบ "แต่อ้อ
อย่าไปนึกวิตกเลย ถึงจะต้องมีพวกพ้องจริง พวกพ้องเราก็มี
ถมเถไป พอจะฝากอ้อให้เข้าอยู่ในตำแหน่งที่สมควรได้ไม่
น้อยหน้าคนอื่นเขา นอกจากตัวพี่เองแล้วก็ยังมีเสวีอีกคนหนึ่ง
เขาคงยินดีช่วยเหลือเต็มที่ เพราะเขาเคยพูดเรื่องนี้อยู่
เหมือนกัน"

"เสวี" ตาอ้อถามขึ้นเบาๆ ด้วยน้ำเสียงที่ทำให้
พลอยไม่สบายใจนัก

"ก็เสวีเขาเข้ามาเป็นญาติสนิทกับเราอยู่ในบ้าน มี
อะไรก็ต้องช่วยเหลือกันเต็มที่ อ้อคอย่าสงสัยเลย" ตาอ้นพูด
อย่างพาช่อ

"อ้อคไม่ได้สงสัยอะไรเลย" ตาอ้อคตอบด้วยน้ำเสียงเป็นปกติ "และก็เพราะไม่มีความสงสัยอะไรนั่นแหละ อ้อคถึงได้ไม่สบายใจนัก อ้อคเชื่อว่าถ้าอ้อคอยากเข้าทำงานพี่อ้นก็คงจะช่วย และคุณเสวีก็คงจะช่วย แต่พี่อ้นลองคิดดูก็แล้วกัน ว่า อ้อคจะเข้าไปตีหน้าอย่างไรถูก คนในกรมกองเขาก็จะต้องพูดกันทั่วไปว่า คนๆ นี้เข้ามาทำราชการได้ เพราะเป็นน้องชายของพี่อ้นและเพราะคุณเสวีช่วย แต่คนอื่นเขาจะพูดอย่างไรก็ช่างเถิด ที่อ้อคกลัวที่สุดก็คือเสียงพูดที่จะเกิดขึ้นในบ้านนี้ที่หลัง ทั้งคุณเสวีและเมียเขาก็จะพูดได้เป็นเสียงเดียวกันว่า ที่อ้อคมีกรงานเป็นหลักแหล่งก็เพราะคุณเสวีช่วย เพราะคุณเสวีเขาป็นมาอ้อคจึงได้เป็นตัว ถ้าเป็นลำพังพี่อ้นได้ช่วยคนเดียว อ้อคก็ไม่ว่าอะไร แต่สำหรับคุณเสวินั้นถึงเขาจะช่วยหรือไม่ช่วย เขาก็จะอ้างเอาได้เสมอ และคนอื่นๆ ก็พากันเชื่อ ในที่สุดอ้อคก็จะมีเจ้าพระคุณนายพระคุณเข้ามาอยู่ในบ้านนี้ ฐานะของอ้อคที่เคยอยู่อย่างเจ้าของบ้านก็จะเปลี่ยนแปลง กลายเป็นคนอาศัยบารมีท่านอยู่ อ้อคจะไปทนไหวหรือ"

ตาอ้นนั่งฟังตาอ้อคพรรณนาความในใจอย่างสงบ เมื่อตาอ้อคพูดจบลงแล้ว ตาอ้นก็พูดขึ้นว่า

"ที่ออกพูดมานั้นก็ถูก พี่ก็เห็นใจ แต่ปัญหามันก็คงยังมีอยู่นั่นเอง ว่าเมื่อไรออกจะเริ่มทำการทำงาน เป็นหลักเป็นฐานเสียที"

พลอยนึกขบใจตาอันเสียจริงๆ ที่พยายามอดทนพูดกับตาออกแต่โดยดี ไม่หาเหตุชวนวิวาท เพราะถ้าหากตาอันจะเอ่ยปากว่าไม่เห็นด้วยแต่คำเดียว หรือพูดจาไปในทำนองที่ว่าเข้าข้างคุณเสวี ตาออกก็อาจพูดจากรุนแรงให้กลายเป็นวิวาททันที และในทันใดนั้น โดยที่พลอยไม่รู้ตัว ตาออกก็หันมาทางพลอย แล้วพูดขึ้นว่า

"เอาyingี้ก็แล้วกัน ให้คุณแม่เป็นตัดสิน คุณแม่เห็นอย่างไร"

พลอยต้องชะงักคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ตอบว่า

"แม่ก็เห็นอย่างพี่อื่นเขาพูดไว้ตอนแรก ในข้อที่ว่าออกควรจะหากรงานทำให้เป็นหลักเสียที แต่เมื่อออกพูดมาตอนหลังแม่ก็เห็นใจ"

พลอยพูดแล้วก็ชำเลืองมองไปทางตาอัน ส่วนตาอันก็ยิ้มพยักหน้าบ่อยๆ เป็นสัญญาณให้รู้ว่า พลอยพูดถูกแล้ว ตาออกนั่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ถอนใจใหญ่พูดว่า

"ถ้าอย่างนั้นก็เป็นอันตกลง อ้อดมองหาช่องทางที่จะทำงานไว้เหมือนกัน ความจริงเมื่อสองสามวันนี้เอง อ้อดไต่ไปหาเพื่อนฝูงที่รู้จักเคยเรียนหนังสือด้วยกันที่กระทรวงธรรมการ ได้ลองปรึกษาเขาดู เห็นพอจะไปกับเขาได้ อ้อดก็เลยยื่นใบสมัครเข้าไว้แล้ว อีกไม่นานก็คงจะได้เข้าทำงาน เพียงได้เป็นวิสามมัญโทในตอนแรก นี่ก็เห็นจะไม่ถึงกับขายหน้าวงศ์ตระกูลไม่ใช่หรือพี่อ้น"

ตาอ้นหัวเราะชอบใจแล้วตอบน้องชายว่า

"ดีที่สุดแล้วอ้อด พี่เองก็เริ่มแค่นั้นเหมือนกัน ทำไมอ้อดไม่บอกเราเสียแต่ตอนแรกก็ไม่รู้ เพียงเท่านั้นพี่ก็พอใจ ไม่ต้องพูดอะไรกันมาก"

ตาอ้นลุกขึ้นเดินตรงไปที่ตาอ้อด จับมือตาอ้อดเขย่าแรงๆ แล้วพูดว่า

"อ้อด เราดีใจด้วยจริงๆ ดีใจมาก" แล้วตาอ้นก็เดินยิ้มออกจากห้องไปอย่างพอใจ

ตาอ้อดมานั่งคุกเข่าลงข้างๆ ตัวพลอยแล้วก็ถามเบาๆ ว่า

"ทูนหัวของคุณ พพอใจหรือยัง"

พลอยยกมือขึ้นลูบหัวตาอ้อดอย่างปรานีแล้วตอบว่า

"พอใจแล้วอ้อค พอใจที่สุด ต่อไปนี้อ้อคลูกของแม่ จะได้มีการทำงานทำ ไม่มีใครคุกให้ต้องเสียใจได้"

"ก็อย่างเพิ่งแน่ใจนัก" ตาอ้อคเอามือพลอยไปไว้ที่ แก้มของตน แล้วพูดต่อไปว่า

"คนเราถ้าอยากจะถูกคุกกันก็หาเรื่องว่าไปได้ต่างๆ ต้องคุกกันก่อน แต่คราวนี้อย่างน้อย อ้อคก็ยังไม่ต้องเป็น ลูกหนี้พระเดชพระคุณใคร นอกจากทูนหัวของลูกคนเดียว"

"แม่ชักสงสัยอะไรอีกอย่าง" พลอยถามขึ้น "ก็เมื่ออ้อคไปเที่ยวหาการงานเอาเองจนได้มาแล้ว ทำไมเมื่ออ้อคต้องพบกับพี่อันเสียยี่ดียว แม่ไม่เข้าใจเลย"

อ้อคหัวเราะแล้วก็ตอบว่า

"อ้อคอยากพูดให้เขารู้ตัวกันเสียบ้างเท่านั้น ว่าอ้อคไม่ต้องการให้มีใครมาเป็นเจ้าพระเดชนายพระคุณ ของอ้อคในบ้านนี้"

"ทำไม อ้อคสงสัยว่าพี่อันจะมาล่ำเลิกพระเดช พระคุณอย่างนั้นหรือ" พลอยซักต่ออย่างฉงน

ตาอ้อคตอบยิ้มๆ ว่า

"เปล่าหรอกแม่ สำหรับพี่อันไม่มีอะไรหนักหนา บางเวลาพี่อันก็ซื้อเสียจนเซ่อ ปล่อยให้คนอื่นเขาจุกมุกเล่น"

ได้อย่างสบาย เพราะเหตุนี้แหละออกถึงได้พูดให้ผู้อื่นได้ยิน เพราะคงจะไปพูดให้เข้าหูคนอื่นที่ออกอยากให้รู้ไว้"

พลอยรู้ดีทีเดียวว่าตาออกหมายถึงคุณเสวี และถ้า ประไพได้มาพูดเรื่องคุณเสวีวิจารณ์ตาออกไว้ ให้ได้ยิน ก่อนแล้ว พลอยก็อาจตกเตือนตาออก มิให้คิดมากจนอาจเป็น อริบาดหมางกับญาติ แต่เมื่อพลอยได้ยินคำพูดของคุณเสวี ที่ เกี่ยวกับตาออกจากปากประไพเอง พลอยก็ได้แต่พูดว่า

"ก็แล้วไป แม่สงสัยอยากรู้นิดเดียวเท่านั้นเอง แต่ออกได้การทำงานทำก็ดีแล้ว แม่สบายใจด้วยมาก"

ตาออกซบหน้าลงกับตักพลอยแล้วถามเบาๆ ขึ้นว่า

"สบายใจจริงๆ หรือแม่ หรือพูดไปอย่างนั้นเอง"

"ก็สบายใจจริงๆ ซี้ออก" พลอยตอบ "แม่ที่ไหนก็ต้องสบายใจเมื่อลูกได้ดี ทำไมถึงต้องถาม"

"ก็ไม่รู้" ตาออกพูดเบาๆ "เพราะถ้าออกไปทำงาน เสียทุกวัน ใครจะอยู่เป็นเพื่อนแม่ ใครจะคอยมาชวนพูด ชวนคุยให้หัวเราะ มีทุกข์ขึ้นมาใครจะเป็นคนมาปลอบ จับไข้ใครจะวิ่งหาหมอ มีธุระจะได้ใครวิ่งรับใช้ ต่อไปออกก็จะเป็นข้าราชการใหญ่โตเหมือนผู้อื่น หรือเหมือนคุณเสวี ไม่ใช่"

อดลูกแม่คนเก่า มีการทำงานทำแล้วก็ต้องเป็นห้วงราชการงาน
เมือง แม่จะได้ใครไว้ใช้"

พลอยใจหายเมื่อได้ยืมตาอ้อคพูด เพราะตาอ้อคมา
สะกิดความรู้สึกอันแท้จริงที่ฝังอยู่ในส่วนลึกของหัวใจ แต่
เมื่อเห็นตาอ้อคพูดที่เล่นที่จริง พลอยก็แข็งใจตอบไปว่า

"แม่ก็ยังใช้แก่นั้นแหละตาอ้อค ถึงจะไปทำราชการก็
ไม่ใช่ว่าจะไปไกลอะไรหนักหนา เข้าเย็นก็ยังจะอยู่บ้าน แม่ก็
จะต้องใช้แกได้อยู่แน่นอน"

ตาอ้อคชบหน้าอยู่อีกครู่หนึ่งแล้วก็ปรารภขึ้นเบาๆ ว่า

"คนเรานี้ถ้าเกิดมาแล้วไม่ต้องโตเป็นผู้ใหญ่ได้ก็จะ
ดี"

ต่อจากนั้นมาไม่นาน ตาอ้อคก็เริ่มไปทำราชการทุกวัน
เหมือนกับคนอื่นๆ วันแรกที่ตาอ้อคจะไปกระทรวง ตาอ้อคก็
โผล่หน้าเข้ามาเยี่ยมกับพลอยในห้อง แล้วร้องบอกว่า

"แม่ คอยดูให้ดีๆ นะวันนี้ บอกคนทางบ้านว่าถ้าไม่
จำเป็นอย่าซักผ้าดีกว่า เดี่ยวจะตากผ้าไม่แห้ง"

"ทำไม อ้อค" พลอยร้องถาม

"อ้าว ! ก็วันนี้้ออดเริ่มจะไปทำงาน ฝนถ้าจะตกใหญ่ กระทบ้ง" ตาอ้อครองตอบมาจากข้างนอก แล้วก็วิ่งลงบันได หายไป

เรื่องตาอ้ออดเข้าทำงานทำให้พ่อเพิ่มขึ้นเด่นไม่น้อย วันหนึ่งพ่อเพิ่มมาที่บ้าน หลังจากตาอ้ออดเข้าทำงานแล้วสืบกว่า วัน เห็นตาอ้ออดนั่งกินของว่างตอนบ่าย ที่พลอยหาไว้ให้เมื่อเสร็จจากงาน มีพลอยนั่งอยู่ใกล้ๆ พ่อเพิ่มก็ตรงเข้ามานั่งด้วย แล้วเอ่ยปากถามขึ้นทันทีว่า

"ว่าไงพ่ออ้ออด เดียวนี้เข้าทำราชการแล้วเมื่อไหร่จะเป็นใหญ่เป็นโตกับเขาบ้าง"

"พุทโธ ! คุณลุงก็" ตาอ้อครอง "ก็เพิ่งเข้าทำได้สืบกว่าวันเท่านั้นเอง จะเอาใหญ่โตรวดเร็วอะไรถึงเพียงนั้น"

"เปล่า ! เปล่า !" พ่อเพิ่มว่าอย่างอารมณ์ดี "ลุงถามไปอยงนั้นเอง อยากรู้ว่าพ่ออ้ออดเป็นอย่างไรบ้าง เขาให้ทำอะไรที่กระทรวงและไหนๆ จะถามทั้งทีก็ถือโอกาสถามให้เป็นศิริมงคลเสียที"

ตาอ้ออดหันมายิ้มกับพลอยแล้วก็พูดว่า

"คุณแม่เห็นหรือยัง พี่ป่าอาลุงของอ้อดทุกคนช่างใจ
เร็ว อยากให้อ้อดเป็นใหญ่เป็นโตทั้งนั้น อ้อดก็ไม่ว่าจะทำ
อย่างไรให้ทันใจท่านได้" ตาอ้อดพูดกับพ่อเพิ่มต่อไปว่า

"ผมก็ยังไม่รู้ดีว่าราชการนี้เขาทำกันอย่างไรแน่ ผม
ไปทำมาสิบวันแต่ยังไม่ทำอะไรเลยสักอย่างเดียว เข้าชั้นก็
ไปนั่งที่โต๊ะรอให้งานมาถึงตัว แต่ก็ไม่เห็นมันมาสักที เหงา
เข้าก็ต้องหาหนังสือพิมพ์มาอ่าน มีเท่าไรก็อ่านไปจนหมดถึง
แจ้งความก็ยังอ่าน พอเที่ยงได้เวลา ก็ออกไปกินข้าวกลางวัน
ตกบ่ายโมงก็กลับมาอ่านหนังสือพิมพ์ไปอีกจนบ่ายสี่โมง
แล้วก็กลับบ้าน สิบกว่าวันแล้วผมไม่ได้ทำอย่างอื่นเลย เป็น
ความสัตย์จริง ถ้าทำอย่างนี้เรื่อยๆ ไปเห็นจะหาดีได้ยาก"

"พ่ออ้อดอย่าเพิ่งประมาท" พ่อเพิ่มพูด "ลุงทำ
ราชการมาก่อน ได้เห็นมามาก คนที่เขาอ่านหนังสือพิมพ์
เฉยๆ ไม่ได้ทำอะไรเลย ได้ดีเป็นใหญ่เป็นโตไปแล้วหลายคน
เหมือนกัน ขอให้ใจเย็นๆ ไว้เท่านั้น คนที่ชอบทำโน่นทำนี่
เสียอีก มักจะผิดพลาดบ่อยๆ เมื่อผิดแล้วก็เลยไม่ได้ดี ส่วนคน
ที่นั่งเฉยๆ ไม่มีผิด ถึงปีก็ได้ขึ้นเงินเดือนขึ้นขึ้นขึ้น
ตลอดตัวหน้าเดียวเป็นใหญ่เป็นโตไปแล้ว ฤทธิเพราะนั่งซด
น้ำชาอ่านหนังสือพิมพ์อยู่กับโต๊ะนั่นแหละ อย่าไปประมาท"

ตาอ้อคหัวเราะชอบใจในคำพูดของลุงเสียนี่กระไร
พลอยอรนทนไม่ไหวต้องพูดขึ้นว่า

"คุณหลวงนี่ก็ช่างเอาอะไรมาสอนลูกหลาน เกิดมา
จนแก่ปานนี้ฉันก็เพิ่งเคยได้ยิน มีอย่างรีก็เกียจได้ดี ! ตาอ้อคก็
ถูกในหัวเราะร่วนไปทีเดียว ระวังให้ดีเถิดขึ้นเชือกกันไปอีกสัก
หน่อยงามหน้าละ"

พ่อเพิ่มหัวเราะไม่ถือคำพูดของน้องสาว แต่กลับพูด
ต่อไปว่า

"อ้าวจริงๆ นะแม่พลอย อย่าทำมาคุณันดีไป คุณแต่เจ้า
คุณของแม่พลอยสิ เมื่อยังมีชีวิตอยู่ อยู่ในราชการท่านก็เป็น
คนขยันขันแข็ง ทำงานได้ทุกอย่างจิปาละ วันหนึ่งก็ต้องหา
งานทำให้มันยุ่งไปหมด จนฉันเวียนหัว เสร็จแล้วก็ต้องออก
จากงานมานั่งกอดเข่าอยู่ที่บ้าน พาเอาฉันต้องกลุ้มใจไปด้วย
เกือบแย่"

"คุณหลวงไม่ต้องมาพูดหรอก คุณเปรมของฉันได้
เป็นพระน้ำพระยา ก็เพราะพากเพียรพยายาม ไม่ใช่เพราะ
ความขี้เกียจ" พลอยเถียงเสียงแข็ง

"ก็นั่นนะซี" พ่อเพิ่มตอบแล้วก็หัวเราะ "ฉันมันคนขี้
เกียจเลยดักดานอยู่แค่คุณหลวง แต่เดี๋ยวนี้เจ้าคุณของแม่

พลอยไปอยู่ที่ไหน ฉันเสียอีกยังมานั่งยั่วโมโหแม่พลอยอยู่ได้
ที่นี่"

คำพูดของพ่อเพิ่ม ทำให้พลอยคิดถึงคุณเปรมขึ้นมา
ครั้นๆ พลอยปรารถนาขึ้นกับพ่อเพิ่มว่า

"จริงๆ นะคุณหลวง คุณหลวงถามขึ้นมาตรงกับใจ
ฉันพอดี" พลอยพูดพลางทอดสายตาดอกไปข้างหน้า แล้วพูด
ซ้ำๆ เหมือนกับรำพึงกับตัวเองว่า

"ฉันนี่ก็อยู่บ่อยๆ หมู่นี้ว่าคุณเปรมของฉันอยู่ที่ไหน
ยิ่งเดี๋ยวนี้อายุมากเข้า ลูกเต้าก็โตกระจัดกระจายกันไป ■นี่ยัง
นึกถึงคุณเปรมบ่อยเข้า บางเวลา ก็เห็นว่าคุณเปรมล้มหายตาย
จากไปนานหนักหนา ไม่มีอะไรเหลือที่จะยึดเหนี่ยวหรือ
ติดต่อกันได้แล้ว เหมือนกับของเก่าผ้าเก่าที่ผุพังยุ่ยไปเป็น
ฝุ่นเป็นละออง ไม่มีอะไรเหลือเป็นรูปเป็นร่างที่จะจำได้หรือ
จับต้องได้ แต่บางเวลา...แปลกแท้ๆ ที่เดียว บางเวลาฉันรู้สึก
เหมือนคุณเปรมยังอยู่เป็นคนเราดีๆ นี้เอง รู้สึกเหมือนกับคุณ
เปรมมานั่งอยู่ใกล้ๆ จะพูดจาด้วยก็ได้ จะทำอะไรก็คอย
ตักเตือน ไม่ว่าจะไปไหนก็เหมือนกับคุณเปรมเดินตามไป
คิดๆ คอยบอกให้ฉันทำโน่นทำนี่อย่างที่ถูกใจเธอ คุณหลวง
ช่วยบอกฉันทีเถิดว่าคุณเปรมอยู่ที่ไหน"

พ่อเพิ่มนั่งนิ่งมองคุณหน้าน้องสาวอย่างเมตตาอยู่ครู่หนึ่ง
แล้วก็ตอบเบาๆ ว่า

"เรื่องอย่างนี้ถ้าจะให้ฉันตอบฉันก็ต้องเดา และจะ
ให้ฉันเดาฉันก็เดาว่าเจ้าคุณท่านคงอยู่ใกล้ๆ ตัวแม่พลอย
นั่นเอง ฉันเคยสังเกตที่ตัวฉันเหมือนกันแม่พลอย คนบางคน
เห็นหน้ากันอยู่ทุกวัน แต่พอตายลงก็ละลายหายสูญไปไม่มี
อะไรเหลือ แต่คนที่ฉันรักมากๆ อย่างแม่ของเราถึงจะตายไป
ตั้งเท่าไรแล้ว จนเดี๋ยวนี้ก็ดูเหมือนจะยังอยู่ เวลาที่มีเรื่องมีราว
อะไรฉันเป็นต้องนึกได้เสมอว่า แม่จะต้องคิดถึงอย่าง
ไรในเรื่องนั้นๆ เรื่องไหนแม่จะชอบ เรื่องไหนแม่จะไม่ชอบ
ใครบ้างที่แม่จะรักและใครบ้างที่แม่จะเกลียด บางที่เดินไป
ตามถนนหนทาง เห็นของกินก็นึกขึ้นมาได้ว่าแม่ชอบกิน
เหมือนกับมีแม่มาขึ้นบอกข้างๆ ตัว ต้องรีบซื้อไปถวายพระ
กรวดน้ำไปให้ คุณๆ ไปก็เหมือนกับว่าแม่ยังอยู่ และยังอยู่ในตัว
หรือใกล้ตัวฉันนี่เอง บางที่นึกจะทำอะไรที่ผิดๆ แต่ก็ต้อง
ยับยั้งไว้เพราะกลัวแม่ค่า เจ้าคุณของแม่พลอยก็เห็นจะแบบ
เดียวกันกระมัง ท่านก็คงอยู่ใกล้ๆ แม่พลอยนั่นเอง"

พ่อเพิ่มหยุดหายใจ แล้วก็หันไปพูดกับตาอ้อคว่า

"อ้อคเอ๋ย ! นางเล็กๆ ที่ลุดุตสำห้ทำกงเต็กส่งไปให้
เจ้าคุณพ่อ ถ้าจะไม่ได้ความเสียแล้ว เพราะท่านยังมาวนเวียน
อยู่ใกล้ๆ เมียท่านนี่เอง ลุงเองก็ยังไม่รู้จักตายเสียที ป่านนี้มัน
จะแก่เสียหมดแล้วก็ไม่รู้ !"

บทที่ ๖ (หน้าที่ ๑)

การที่ตาอ้อออกไปทำงานเสียอีกคนหนึ่งทำให้พลอยเจ็บ
เหงาใจจริงๆ อย่างที่ตาอ้อได้ทำนายไว้ ความจริงใน
ตอนท้ายนี้พลอยก็มีตาอ้อเหลือเป็นเพื่อนคนเดียว เพราะตา
อ้อและประไพนั้น ถึงแม้ว่าจะอยู่ในบ้านเดียวกัน ก็ได้พบปะ
กันเพียงนานๆ ครั้ง มิได้สนิทสนมมากอวยพุดคอยคุย หรือมา
ให้เห็นหน้าอยู่เป็นนิจแบบตาอ้อ ตาอ้อเป็นคนนิ่งๆ เวลาที่
อยู่บ้านชอบอยู่คนเดียวในห้อง และมีกิจธุระออกนอกบ้าน
มาก เกิดจากการงานของตน และกิจการงานที่พลอยได้
มอบหมาย ให้ทำเรื่องประโยชน์รายได้ ส่วนประไพนั้น
เมื่อก่อนมีเรือนก็ได้เห็นหน้าอยู่ทุกวัน แต่พอมีเรือนแล้ว ก็อยู่
ที่เรือนของตน และมักจะอยู่ไม่ติดบ้านในเวลาคุณเสวีไป
ทำงาน พลอยจึงมิได้พบปะบ่อยนัก ฉะนั้นเมื่อตาอ้อจำต้อง
ออกจากบ้านไปทำงานเสียอีกคนหนึ่ง พลอยก็ต้องอยู่คนเดียว
ทุกวัน จนกว่าตาอ้อจะกลับถึงบ้านในตอนบ่าย

ในระยะเดือนสองเดือนแรกที่ตาอ้อเข้าทำราชการ
พลอยรู้สึกว่ตาอ้อมีความสนใจและมีกำลังใจอยู่มาก ตาอ้อ
อดเพียรพยายามค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหน้าที่การงาน
ตำรับตำราเก่าๆ ถูกขุดค้นขึ้นมาอ่าน และตาอ้อมักจะนั่งดู

หนังสืออยู่จนดึกๆ บางวันตาอ้อดกลับมาจากงาน ก็นั่งคุยกับ
พลอยเรื่องปัญหาต่างๆ ที่ตนได้สังเกตมา ตลอดจนระเบียบ
แบบแผนวิธีปฏิบัติงานต่างๆ ที่ตนเห็นว่าดี อย่างไหนควร
แก้ไขเปลี่ยนแปลง อย่างไหนควรจะรักษาเอาไว้ ความจริง
พลอยก็พยายามสนใจ เพราะพลอยรู้ตัวว่าตนเป็นคนๆ เดียว
ในบ้าน ที่ตาอ้อดจะพูดด้วยได้ แต่ความสนใจและกำลังใจ
ของตาอ้อดที่มีต่อหน้าที่การงานนั้น ดูเหมือนจะมีอยู่ในระยะ
สองสามเดือนแรกที่ได้เข้าทำงาน พอพ้นจากระยะนั้นแล้ว
ตาอ้อดก็ดูน้อยๆ ไป ทำให้พลอยเกิดความสงสัยขึ้นมาว่า
บางทีตาอ้อดจะมีความสนใจในตอนแรกด้วยความตื่นเต้นใน
หน้าที่ใหม่ เหมือนกับเด็กๆ ดีใจในของเล่นใหม่ที่ได้รับ และ
ถ้าหากว่าตาอ้อดหายตื่นเต้นดีใจ หหมดความสนใจในหน้าที่
การงานลงไปจริงๆ พลอยก็ให้รู้สึกกังวลในเสียงครหานินทา
ที่จะตามมา ในข้อที่ว่าตาอ้อดเป็นคนเกียจคร้าน รักแต่
ความสุขสบาย ไม่สนใจหรือขยันหมั่นเพียรในหน้าที่การงาน
ตามควร

ความหมกใจในเรื่องนี้ ทำให้พลอยสังเกตอาการกิริยา
ของตาอ้อดอย่างใกล้ชิด วันหนึ่งหลังจากที่พลอยได้ตกลงใจ

แน่นอนว่า ตาอ้อคเบื้อหน้าต่อการทำงานจริงๆ ตามความเห็น
ของตน พลอยก็ถามตาอ้อคขึ้นในตอนบ่ายวันหนึ่งว่า

"อ้อค หมู่นี้การงานของลูกทางกระทรวงเป็น
อย่างไรบ้าง"

"ก็ไม่เห็นมีอะไรเปลี่ยนแปลง ทำไมหรือแม่" ตาอ้อ
คเงยหน้าขึ้นถามอย่างสงสัย

"เปล่าไม่มีอะไรหรอกอ้อค แม่ถามคุดอย่างนั้นเอง"
พลอยตอบ "แต่ก่อนแม่เคยเห็นอ้อคมีเรื่องเกี่ยวกับงาน มาคุด
ให้แม่ฟังเสมอ แต่เดี๋ยวนี้อ้อคเงียบไป แม่ก็เลยสงสัย"

"อ้อคก็ไม่มีเรื่องจะคุด" ตาอ้อคตอบ "และจะคุดไปก็
เท่านั้น เสร็จแล้วก็ทำอะไรไม่ได้ เท่ากับเรานั่งเพื่อไปคนเดียว
ไม่มีใครเขาฟัง ลูกก็เลยเบื้อๆ ไม่อยากสนใจอะไรให้มากนัก"

"อย่าหาว่าแม่ยุ่งไม่เข้าเรื่องเลยอ้อค" พลอยออกตัว
เสียก่อน "แม่เองก็ไม่เคยทำราชการงานเมือง ไม่รู้เรื่องรู้ราว
ต้นลึกหนาบางอะไรหรอก แต่แม่เคยเห็นคุณพ่อของอ้อคเธอ
ทำราชการมาแต่ก่อน รู้สึกว่าเธอสนใจเก็บเอามาตรึกตรองคิด
อ่านว่าจะทำให้ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กเรื่องใหญ่ งานการของ
เธอจึงได้เจริญ และตัวเธอเองก็ได้ดิบได้ดีมาอย่างที่เราที่รู้กันอยู่"

"คุณแม่อย่าเอาอ้อดไปเปรียบกับท่านดีกว่า" ตาอ้อดตอบยิ้มๆ "เพราะถ้าเอาอ้อดไปเปรียบกับเจ้าคุณพ่อ แล้วอ้อดก็แพ้ท่านทุกทีไม่มีวันสู้ท่านได้ อีกอย่างหนึ่งสมัยคุณพ่อและสมัยนี้ก็แตกต่างกันไกล คนที่คุณพ่อทำงานด้วยก็ห่างไกลกันลิบลิบ"

"แม้ว่าถึงสมัยไหนๆ ก็เหมือนกันทั้งนั้น" พลอยว่า "ถ้าเราขยันหมั่นเพียรจริงแล้วจะทำอะไรคงสำเร็จ ส่วนเรื่องคนนั้นก็อีก แม่ก็อยู่มาตั้งแต่สมัยโน้นจนถึงสมัยนี้ ถึงคนจะเปลี่ยนไปบ้างก็ชั่วแต่ภายนอก ในใจนั้นก็ยังเหมือนกันอยู่นั่นเอง ใ้ว่าจะเปลี่ยนไปหน้าหนา"

ตาอ้อดนั่งคิดอยู่นิ่งๆ ครู่หนึ่งแล้วก็ตอบว่า

"คุณแม่คงนึกว่าลูกขี้เกียจ เช่นเดียวกับที่คนอื่นๆ เขานึก ความจริงจะว่าลูกขี้เกียจก็ได้ ขี้เกียจประจบประแจงเจ้าขุนมูลนาย ขี้เกียจทำงานเล็กๆ น้อยๆ ที่ไร้สาระประโยชน์ ขี้เกียจนั่งคิดนอนคิดว่าจะทำอะไรให้งานดีขึ้น แต่แล้วก็ไม่มีใครฟัง ไม่มีใครสนับสนุน เพราะเขาไม่อยากเห็นเราข้ามหน้าข้ามตาเกินเขาไป สมัยคุณพ่อนั้นเขาถือเอาการงานเป็นใหญ่ แต่สมัยนี้เขาจะถือเอาตัวบุคคลกันเป็นใหญ่ ใครที่มีพวกพ้องมีอำนาจวาสนา จะพูดอะไรออกไป ถึงจะผิดหรือถูกก็คนฟัง"

ส่วนคนแต่ก่อนนั้นดูเหมือนเขาจะชอบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
ให้ดี แต่คนเดี๋ยวนี้เขาชอบปัดแข้งปัดขากันให้ล้มคะมำหัวปัก
ไปตามๆ กัน เมื่อถูกเข้าไปทำงานใหม่ๆ ลูกก็มีแต่เจตนาดีที่
จะทำงานทุกอย่าง แต่เดี๋ยวนี้ก็เห็นเสียแล้วว่าทำไม่ได้ เมื่อคน
อื่นเขาไม่ทำ เขาก็ไม่ยอมให้เราทำ เพราะถ้าเราไปทำเข้า
เกิดผลขึ้นมา ก็จะทำให้เขาดูเป็นคนไร้ความสามารถไป แต่
คุณแม่อย่าไปพูดกับใครตามที่ลูกพูดมาให้ฟัง เพราะทุกคน
เขาจะหาว่าลูกแก้ตัว เพราะลูกเป็นคนขี้เกียจ ลูกก็ยอมรับแล้ว
ว่าลูกเป็นคนขี้เกียจ ใครจะว่าอะไรก็ตามที่ ลูกนี้อายุมากเข้าก็
เหมือนลูกเพิ่มมากขึ้นทุกวัน เริ่มจะเห็นของเล็กๆ น้อยๆ เป็น
ของสำคัญ ส่วนของอื่นที่คนอื่นเขาเห็นเป็นเรื่องใหญ่เรื่องโต
นั้น ลูกกลับเห็นไม่สำคัญไปหมด"

พูดแล้วตาอ้อดก็ถอนใจใหญ่ เดินไปโผล่หน้าต่างคูดิน
ฟ้าอากาศอยู่นิ่งๆ

ตั้งแต่นั้นมา พลอยก็ได้พูดจากับตาอ้อดเรื่องงาน
อีก เพราะเมื่อพูดออกไปแล้วตัวเองก็ไม่แน่ใจว่า จะปลอบ
ประโลมให้ตาอ้อดมีกำลังใจขึ้นมาอย่างไรได้ ขณะนั้นพลอย
ก็ได้แต่สังเกตดูอาการกิริยาตาอ้อดไป ด้วยความเป็นห่วง วัน
หนึ่งพ่อเพิ่มมาที่บ้านพลอยก็ปรึกษาขึ้นว่า

"คุณหลวงสังเกตเห็นบ้างหรือเปล่าว่า หมู่นี้ตาอ้อคดู
เนือๆ ไป ไม่เหมือนกับเมื่อเข้าทำงานตอนแรก"

"จันรี" พ่อเพิ่มว่า "ฉันก็ไม่ได้สังเกตเห็นหรอกแม่พลอย
เพราะไม่ได้ที่อยู่ใกล้ซิด แต่เขาเคยบ่นกับฉันเหมือนกัน ว่าเจ้า
ขุนมูลนายไม่เป็นใจ จะทำอะไรก็ติดขัด เขาเลยซักเบือๆ ไม่
อยากทำอะไรทั้งนั้น"

"เขาก็บ่นกับฉันว่าอย่างนั้นเหมือนกัน" พลอยพูด
"แต่ฉันก็ไม่วู้จะทำอย่างไรถูก คุณหลวงนึกบ้างหรือเปล่า ว่า
ตาอ้อคแกอาจจี้เกียดเฉยๆ"

พ่อเพิ่มเลิกคิ้วมองพลอยแล้วก็ตอบว่า

"ไม่เคยนึกเลย เพราะฉันรู้ดีว่าพ่ออ้อคไม่ใช่คนจี้
เกียด ถ้าจะมีเสียดก็เพราะขยันเกินคนอื่นไปนั่นแหละ เข้าไป
ทำงานกับคนหมู่มาก พบคนจี้เกียดเข้าก็ไม่พอใจ และคนที่จี้
เกียดเขาก็คงไม่ชอบ เพราะกลัวพ่ออ้อคจะไปได้ดีเกินหน้าเขา
สักวันหนึ่ง แม่พลอยอย่าเป็นห่วงเลย คนอย่างพ่ออ้อคไม่
เป็นไรหรอก แต่ฉันคิดเอาเองจากหางเสียงที่เขาพูดว่าคงไม่
อยู่ในราชการนาน เพราะเรื่องมันไม่ถูกนิสัยกับเขา ฉันว่าเขา
คงออกเร็วๆ นี้แหละ ถ้าหากเขาออกมาจริงๆ แม่พลอยนึ่งๆ"

เสียก็แล้วกัน อย่าไปพูดอะไรดีกว่า เคี้ยวแกจะเสียใจ ต่อไป เขาก็คงหาการทำงานทำได้ถูกใจเป็นหลักฐานไปเอง"

พ่อเพิ่มบางที่รู้จักตาอ้อคิดดีกว่าพลอย เพราะปรากฏว่า ความเห็นของพ่อเพิ่มได้กลายเป็นความจริงขึ้น ภายในเวลา ไม่นานนัก วันหนึ่งตาอ้อกลับจากกระทรวงในตอนบ่าย แล้วก็บอกกับพลอยว่า

"คุณแม่ ลูกลาออกจากงานเสียแล้ว พรุ่งนี้ก็ไม่ไปอีก เลิกกันที"

พลอยนึกขบใจพ่อเพิ่มที่ได้ตัดเตือนไว้ก่อน เพราะเมื่อ ตาอ้อบอกข่าวนี้ พลอยมิได้แสดงกิริยาแปลกประหลาดใจ ให้ตาอ้อเห็นเลย พลอยนั่งก้มหน้าหีบดอกไม้ขึ้นปักพุ่ม บูชาพระ ซึ่งเป็นกิจวัตรในตอนเย็นต่อไปเรื่อยๆ แล้วก็ตอบ ตาอ้อโดยมิได้เงยหน้าขึ้นมองว่า

"ถ้าหากการทำงานที่ทำไม่ถูกใจ ออกเสียก็ดีแล้วอ้อ แต่ก็ไม่อยากให้ลูกฝืนใจทำอะไรที่ไม่ชอบ"

"นี่มีใครมาบอกคุณแม่หรือเปล่าลูกลาออกจากงาน" ตาอ้อถามอย่างสงสัยเต็มที

"เปล่า ทำไมหรือ"

"ลูกนึกว่าอย่างน้อยคุณแม่ก็คงต้องแปลกใจบ้างว่า อยู่ๆ ลูกก็ออกจากงานมาเฉยๆ โดยไม่บอกไม่กล่าว แล้วก็เพิ่ง เข้าทำงานได้ไม่เท่าไร ความจริงลูกนึกไว้ว่าจะต้องถูกคุณแม่ คุดช่วยซ้ำ"

"แม่จะไปคุดออดด้วยเรื่องอะไร ธรรมดาคนเราจะทำ การงาน ก็ต้องให้สบายอกสบายใจจึงจะทำได้ดี เมื่อออดไม่ ชอบแม่ก็ไม่ว่า แม่แปลกใจอยู่นิดเดียวที่ออดไม่ได้แม่ก่อนว่า จะออกเท่านั้น เพราะออดจะทำอะไร ออดเคยบอกแม่เสมอ"

ตาออดเข้ามาคุดเขาอยู่ข้างๆ ตัวพลอยแล้วพูดเบาๆ ว่า

"ยกโทษให้ลูกเถิดคุณแม่ ลูกควรจะบอกคุณแม่ก่อน เหมือนกัน แต่นึกในใจว่าถึงจะบอกก็ไม่มีประโยชน์ เพราะ คุณแม่จะต้องตักเตือนไม่ให้ออกด้วยความหวังดี ถ้าคุณแม่ได้ เตือนอย่างนั้นแล้ว หากวันหลังลูกทนไม่ไหว ไปลาออกเข้า จริง ก็จะกลายเป็นว่าแม่เตือนแล้วยังไม่เชื่อ ลูกจะเลยไม่ สบายใจไปจนตาย และความจริงเมื่อเข้าก็ยังไม่ได้คิดว่าจะ ออก แต่พอไปนั่งที่กระทรวงได้ครึ่งวัน ก็รู้สึกว่ เหลืออดเหลือทน เพราะไม่มีอะไรจะทำให้คุ้มเงินเดือนที่ หลวงจ่ายให้เลย นึกอายผีสงเทวดาอายตัวเองสุดที่จะ ทนทาน เลยหยิบกระดาษมาเขียนใบลาแล้วยื่นเข้าไปไว้ก่อน

กลับบ้าน ตั้งแต่ทำงานมา ไบลานับนี้ก็ดูเหมือน จะเป็น
หนังสือราชการฉบับที่สามหรือที่สี่ที่ลูกได้เขียน คุณแม่คิด
เอาเองก็แล้วกัน"

ก่อนที่พลอยจะตอบตาอ้อว่าอะไร ตาอ้อก็เดินเข้ามา
ในห้อง เห็นตาอ้อกำลังคุกเข่าอยู่ข้างๆ แม่ก็พูดสัพพยอกขึ้น
ว่า

"อ้อคกำลังออะซาอะคุณแม่อยู่ที่เดียว ถ้าจะขออะไร
กรรมัง"

ตาอ้อคกลับไปนั่งที่เดิมแล้วพูดว่า

"พ้อัน อ้อคลาออกจากงานเสียแล้วละ"

"อ้าวแล้วกัน !" ตาอ้อันร้องอย่างสงสัยไม่เข้าใจ

"ทำไมล่ะ"

"อยู่ไปก็เท่านั้น ไม่เห็นมีอะไรทำ" ตาอ้อคตอบ

"พุทโธ ! อ้อค ทำไมเป็นคนอย่างนี้" ตาอ้อันพูดอย่าง
หัวเสีย "คนอื่นเขาทำงานกันมาได้เป็นก่ายเป็นกอง ทำไมเขา
อดทนอยู่ได้ อ้อคเข้าไปประเดี้ยวเดี้ยวแล้วก็ออกมา จะ
ปรึกษาหารือกันก่อนก็ไม่มี !"

"จะว่าก็ว่าออกมาเถิด ว่าอ้อคจีเก็ยจ อ้อคไม่ว่าอะไร
หรือก ขอมรับแล้วว่าเป็นคนจีเก็ยจ"

ตาอันสะบัดหน้าอย่างเคืองแะรำคานู ทำใ้พลอยต้อง
รีบพูดแทนตาอ้อดขึ้นมาว่า

"ไม่มีอะไรหอรอกอื่น อ้อดเขาปรึกษาแม่ไว้ก่อน
เหมือนกัน แม่ก็เห็นว่าออกเสียดี เพราะงานที่ทำไม่ถูกกับ
นิสัย อยู่ไปก็กลุ้มใจเปล่าๆ สู้ออกมาแล้วหาการงานที่ถูกใจ
ทำดีกว่า เพราะยังไม่ซ้าเกินไป"

ตาอ้อดเหลียวมายิ้มกับพลอยเหมือนกับจะขอบใจ ที่
ช่วยแก้ใ้ แต่ตาอันกลับพูดกับพลอยอย่างรำคานูว่า

"คุณแม่ก็ดีแต่ตามใจตาอ้อด จนเกือบจะเสียดคนอยู่
รอมมะร่อแล้ว การทำงานก็ต้องมีความอดทนเป็นขั้นแรก
อะไรไม่พอใจนิดหน่อยก็ลาออกจะ ไปใช้ใ้ได้ที่ไหน ที่ถูก
ควรจะอยู่ไปและพยายามศึกษาหาความรู้ไป นานเข้าก็จะดี
ไปเอง"

"อ้าว ! พี่อันไม่ได้บอกเสียดแต่แรกนี้ว่าจะใ้เข้าไป
โรงเรียน นึกว่าอยากใ้อ้อดเข้าไปทำงาน เห็นไม่มีงานทำอ้อ
ดก็ลาออก"

ตาอันถอนหายใจใหญ่อย่างรำคานูสุดขีดแล้วพูดว่า

"ก็สุดแล้วแต่ใจเถิดอ้อด เราก้โตๆ ด้วยกันแล้ว ถึง
เราจะพูดอะไร ไปก็ไม่มีประโยชน์ อ้อดเห็นเป็นเล่นไปเสียด

หมด" ว่าแล้วตาอั้นก็หันหลังกลับ เดินบ่นอะไรอยู่ในลำคอ
ออกจากห้องไป พอตตาอั้นลับตัวไปแล้ว ตาอ้อดก็กลับเข้า
คุกเข้าอยู่ที่เก่าข้างๆ ตัวพลอยแล้วพูดขึ้นว่า

"ทูนหัวของลูก เมื่อกี้ไปออกรับแทนลูกทำไมให้ที่
อั้นเขาว่าได้ว่าตามใจลูกตนเสียคน"

"ช่างเขาเถอะอ้อด" พลอยตอบ "เขาจะว่าอะไรก็ได้
แม่ไม่ถือ แต่ถ้าแม่ไม่ออกรับไว้ ว่าอ้อดบอกแม่ไว้ก่อนแล้ว
และแม่ก็เห็นด้วย บางทีป่านนี้อั้นและอ้อดก็ยังจะเถียงกันไม่
จบจี้เกียจฟัง"

ตาอ้อดเอาหน้าซบกับตักพลอยแล้วก็พูดว่า

"ความจริงที่อั้นเขาก็พูดของเขาถูก ลูกเลยจี้เกียจ
เถียง เพราะลูกเกือบจะเสียคนอยู่จริงๆ เรื่องไม่ยอมออกจาก
อกแม่ และแม่ก็ตามใจลูกจริงๆ เสียด้วย แล้วนี่เราจะทำ
อย่างไรกันดี"

พลอยยกมือลูบหัวตาอ้อดด้วยความปรานีพลาถพูดว่า

"แม่ไม่นึกว่าอ้อดลูกแม่จะเสียคน ถึงอย่างไรก็คงจะ
ไม่เสียไปได้ ไม่ว่าแม่จะตามใจหรือเปล่า แต่แม่ก็รู้สึกที่อ้อด
ควรจะรีบหาการงานอื่นทำเสียอย่ารอไว้ช้า เพราะถ้าแม่ยังอยู่
ก็ไม่เป็นไร ถ้าแม่ตายไปแล้ว อ้อดจะต่อลำบาก"

ตาอ้อดชอบหน้านั่งอยู่นาน แล้วก็พูดเบาๆ ว่า

"ถูกเคยนึกถึงเรื่องนี้เหมือนกัน นึกถึงที่ไรแล้วไม่สบายใจเลย"

"เรื่องอะไรอ้อด" พลอยถาม

"เรื่องเวลาที่อ้อดไม่มีแม่อีกต่อไป อ้อดจะทำอย่างไร" ตาอ้อดตอบ

"การตายเป็นของธรรมดา เกิดมาแล้วต้องตาย แม่จะไปอยู่ค่าไฟก็ไม่ได้ เพราะเหตุนี้จึงอยากเห็นอ้อดเป็นหลักเป็นฐานเสียก่อนแม่จะได้ตายตาหลับ" พลอยพูดเบาๆ

ตาอ้อดนั่งคิดอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็พูดขึ้นว่า

"อ้อดก็รู้ว่าคนเราเกิดมาแล้วต้องตาย แต่อ้อดก็ยังทำใจไม่ถูกอยู่นั่นเองว่า ถ้าเมื่อแม่เป็นอะไรไป แล้วจะอยู่ต่อไปได้อย่างไร เพราะเหตุนี้แหละ อ้อดถึงได้อยากอยู่ใกล้แม่ให้มากที่สุด และบางเวลาก็นึกภาวนาในใจ ให้อ้อดเป็นคนตายก่อน อย่าให้อยู่ถึงเวลาที่แม่จะต้องตาย"

"ตาอ้อดพูดเหลวไหล" พลอยเปลี่ยนเสียงพูดเพื่อตัดบทมิให้ตาอ้อดรำพึงรำพันต่อไปได้ "มีอย่างที่ไหน ยังหนุ่มยังแน่นคิดจะตายก่อน แม่ไม่เอาละ ! พวกกันเป็นการเป็นงาน

เสียทีว่าจะทำอะไรต่อไป" ขณะที่พูดนั่นเอง พลอยก็รู้สึกใจ
หายและเศร้าใจในคำพูดของตาอ้อดอยู่ครันๆ

ตาอ้อดหัวเราะแล้วตอบว่า

"คุณแม่หมูนี้ออกจะขะมักเขม้นการทำงานเป็นพี่อัน
ขึ้นทุกวัน แต่ก็ไม่ใช่เป็นไรหรอก ลูกคิดๆ อยู่เหมือนกันว่า จะ
หางานอื่นทำให้ลูกใจ ขอเวลาอีกสักเล็กน้อยแล้วลูกจะบอก
ให้รู้ ระหว่างนี้อาจถูกคนอื่นเขาว่าขี้เกียจบ้าง อะไรบ้างอีก
มากมาย คุณแม่อย่าไปเที่ยวแก้ตัวแทนให้เขาว่าได้อีกก็แล้ว
กัน ปล่อยให้เขาว่าลูกไปเถิด ดีเหมือนกัน ถ้าลูกได้ยินแล้วจะ
ได้ขยันขึ้นบ้าง" แล้วตาอ้อดก็ชวนพลอยคุยเสียด้วยเรื่องอื่น

อีกสิบกว่าวันต่อมาตาอ้อดก็มาบอกพลอยว่า ตนได้ไป
ชวนพ่อเพิ่มไว้ให้ลงไปเที่ยวปักขันธ์ได้ด้วยกัน วัตถุประสงค์
สำคัญนั้น ก็เพื่อจะฟังข่าวคราวตาอันซึ่งหายเงียบไปอยู่ที่เกาะ
และเพื่อดูแลทางทำมาหากินต่อไป พลอยออกปากอนุญาตให้
ตาอ้อดไปทันที เพราะตนเองก็อยากรู้ข่าวตาอันเป็นอย่างยิ่ง
และเมื่อรู้ว่าตาอ้อด และพ่อเพิ่มจะออกเดินทางในเวลา ๔-๕
วัน พลอยก็เริ่มจัดของประเภทของกิน และหยูกยาเข้าหีบห่อ
เพื่อจะฝากไปกับตาอ้อด เพื่อจะมีหนทางส่งไปให้ถึงตาอันที่
เกาะได้บ้าง

วันหนึ่งพ่อเพิ่มมาหาที่บ้านก่อนออกเดินทาง พลอยก็
พูดขึ้นเป็นเชิงสัพยอกว่า

"คุณหลวงจะพาหลานไปปักขันธ์ได้ก็ขอให้ระวังตัวให้
ดีๆ อย่าพาลูกฉันไปตำมะเลเทเมา ฉันโกรธตายทีเดียว"

"แม่พลอยนี่ก็เห็นฉันเป็นคุณชิตไปได้" พ่อเพิ่ม
หัวเราะ

"เออ ! จริงๆ นะคุณหลวง" พลอยพูดขึ้น "คุณหลวง
ได้ข่าวคุณชิตบ้างหรือเปล่า หายสาบสูญไปทีเดียว เมื่อคุณพี่
ตายก็ไม่เห็นมาเกี่ยวข้อง"

"ฉันได้ยินจากเมียเขาที่คลองบางหลวงว่า เธอไปอยู่
แถวบ้านโป่งแล้วก็เงียบไป จะล้มหายตายจากอย่างไร ก็ไม่รู้
ได้" พ่อเพิ่มตอบแล้วก็พูดต่อไปว่า

"แม่พลอย รู้เรื่องพวกที่เกาะหนีไปได้บ้างหรือเปล่า"
และเมื่อพลอยบอกว่าไม่รู้ พ่อเพิ่มก็เล่ารายละเอียด ถึงเรื่อง
นักโทษการเมืองคณะหนึ่งที่หนีไปจากเกาะตะรุเตาให้ฟัง
แล้วก็พูดว่า

"ที่แรกฉันดีใจนึกว่าพ่ออันเขาหนีไปด้วย แต่ก็เปล่า"

"ดีแล้วละคุณหลวง" พลอยตอบ "ฉันไม่อยากให้ตา
อันहींเลย ถ้าหนีรอดก็ดีไป แต่ดีไม่ดีเขาจับได้ ก็จะเป็น
อันตรายเสียเปล่าๆ"

"ก็ไม่รู้ซีแม่พลอย" พ่อเพิ่มว่า "อย่างฉันแก่ๆ อย่างนี้
แหละ ถ้าใครลองมาจับฉันไปขังคุกตาราง ฉันจะแหกคุกให้
ครึกครื้นทีเดียว ไม่เชื่อก็คอยดูไปเถิด ใครจับเมื่อไหร่เป็นได้
เห็นดีกัน"

"ฉันกลัวใจคุณหลวงเหลือเกิน" พลอยว่า "ชอบ
พูดจาเหมือนกับว่าไปมีอะไรไว้ที่เขาจะมาจับกุมได้ ว่าแต่ไป
คราวนี้อ่าพาลูกฉันไปเกี่ยวข้องกับงานการเมืองก็แล้ว
กัน ถูกปล่อยเกาะไปคนหนึ่ง ก็เป็นทุกข์จะตายอยู่แล้ว อย่าให้
มีเรื่องเสียคนอีกคนหนึ่งเลย"

"ที่ไหนได้" พ่อเพิ่มว่าแล้วก็หัวเราะ "พ่ออ้อดเสียอีก
เขากลับจะเป็นคนคอยดูแล ไม่ให้ฉันมีเรื่อง"

"ฉันก็นึกว่าอย่างนั้นเหมือนกัน" พลอยหัวเราะตาม
"ฉันถึงได้ปล่อยให้ไป ไม่อย่างนั้นฉันหายอมเสียไม่หรอก"

บทที่ ๖ (หน้าที่ ๒)

ตาอ้อดและพ่อเพิ่มออกเดินทางไปปักข์ใต้ แล้วก็
หายไปเสียเกือบเดือน โดยมีได้ส่งข่าวคราวมาให้พลอยรู้เรื่อง

เลย พลอยเองก็รู้สึกดีใจมากกว่าเป็นห่วง ตาอ้อดได้ออกหัว
เมืองไปเที่ยวไกลๆ บางทีกลับมาแล้วจะได้สบายใจขึ้นบ้าง
ไม่นั่งก่อกุ้มใจเหมือนที่เคยเป็นอยู่ครั้งหนึ่ง แต่แล้ววันหนึ่ง
ตาอ้อดก็กลับมาหอบข้าวของใส่ชะลอมมาฝากพลอยรุงรัง
ตาอ้อดดูผอมเกร็งและค่อนข้างดำ หน้าตาท่าทางดูแข็งแรง
ขึ้นกว่าเก่า ตาอ้อดเอาของวางแล้วก็เข้าไปอาบน้ำอาบทำ
เสร็จแล้วจึงออกมานั่งคุยกับพลอย

"อ้อดได้ข่าวพี่อ้นบ้างไหม" พลอยถามขึ้นเป็นครั้งแรก

"ก็เพราะเรื่องข่าวพี่อ้นนี่แหละคุณแม่ อ้อดจึงได้
เสียเวลาอยู่นาน เพราะต้องค่อยๆ ติดต่อกับคนที่เขาไปมา ที่
เกาะนั้นได้ อ้อดรู้จักกับเขาแล้วจึงฝากของไปให้พี่อ้น กว่า
จะได้ข่าวกลับมาอีกที ก็กินเวลาหลายวัน"

"อ้นเป็นอย่างไรบ้าง" พลอยซักต่อไป

"เขาฝากหนังสือมาให้คุณแม่" ตาอ้อดบอกพลางส่ง
หนังสือให้ "คุณแม่อ่านเอาเองก็แล้วกัน"

พลอยรับหนังสือมาจากตาอ้อดด้วยความดีใจจนมือไม้
สั่น รีบเปิดซองออกอ่านด้วยความรู้สึกที่คิดถึงตาอ้น เพียงใจ
จะขาด หนังสือที่เขียนบนกระดาษเก่าๆ เป็นความว่า

"กราบเท้าคุณแม่ที่เคารพสูงสุดของคุณ

ลูกเหมือนคนตายแล้วเกิดใหม่เมื่อ ได้รับของที่คุณแม่ส่ง
มาให้ นอกจากลูกจะดีใจที่ได้ของกิน และยารักษาไข้ที่มีค่า
กว่าสิ่งใดๆ ในเกาะนี้แล้ว ของที่คุณแม่ส่งมานั้นยังเป็น
เสมือนสะพาน ที่เชื่อมตัวลูกกับโลกภายนอก ทำให้ลูกรู้ว่า
โลกภายนอกไกลออกไปจากเกาะที่มีทะเลเป็นกำแพง มี
ฉลามเป็นยามเฝ้าคอยตรวจตราที่นี่ ยังมีใครคนหนึ่งที่ยังรัก
ลูกเมตตาลูกอยู่เป็นนิจ มีพระเดชพระคุณแก่ลูก อย่างที่จะหา
อะไรเปรียบเสมอเหมือนมิได้ ลูกรู้ว่าของทุกอย่างที่คุณแม่
ส่งมานั้น คุณแม่เป็นคนคิดหา เป็นคนทำด้วยตัวเอง และแม้
เวลาบรรจงจัดเข้าหีบห่อ คุณแม่ก็ต้องเป็นคนทำด้วยมือของ
คุณแม่เอง ด้วยความรู้สึกลักษณะนี้ ของนั้นจึงมีค่าสำหรับลูก
เป็นที่สุด แม้แต่กระดาษห่อของทุกชิ้น ก็ได้เคยผ่านมือคุณแม่
จับต้องมาแล้ว จึงเป็นของที่ลูกเห็นว่าเป็นของสูงควรเคารพ
บูชาเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนตัวลูกสุขสบายดี ถ้าจะว่าไปด้วยความจริงแล้วการ
ที่มาอยู่ที่เกาะนี้ นับว่าสบายกว่าอยู่ที่บางขวาง เพราะอากาศก็
ดีกว่า การควบคุมก็มีได้เข้มงวดนัก มีเวลาเป็นของตัวเอง
มากกว่าอยู่ที่เรือนจำ ความเป็นอยู่นั้นก็เหมือนกับว่ามาเที่ยว

ตากอากาศ ผิดกันแต่ว่ามีความรื่นเริงขาดแคลนอยู่เป็น
ประจำ ซึ่งก็เป็นของธรรมดาของนักโทษ ไม่แปลกประหลาด
อะไร มีบ้างเวลาขณะที่อยู่ที่เกาะนี้ ซึ่งถูกมั่งนั่งมองเหม่อ
ออกไปที่กลางทะเลแต่คนเดียว รู้สึกว่าตัวนั้นอยู่ไกลแสน
ไกล ไกลจากทุกสิ่งทุกอย่างที่เคยรู้จักคุ้นเคย ความรู้สึกเช่นนี้
ไม่เคยมีขณะที่อยู่ในคุก แต่เพิ่งมามีขณะที่ถูกปล่อยเกาะนี้เอง
ความว้าเหวที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวนั้น มีมากมายสุดที่จะ
ประมาณ รู้สึกเหมือนกับว่าตนเองนั้นเป็นเศษไม้เล็กๆ ที่ลอย
อยู่กลางทะเล สุดแล้วแต่กระแสน้ำจะพัดพาไป ไม่มีที่ยึด
เหนี่ยว ไม่มีจุดหมายและฝั่งฝาก็ยังมองไม่เห็น การติดต่อที่
ลูกได้รับจากคุณแม่ผู้เป็นชีวิตของลูกเป็นครั้งแรกในครั้งนี้
จึงมีค่าที่สุดที่จะประมาณได้ เพราะทำให้รู้สึกว่ามีความ
ใกล้ชิด มีความรักความเมตตาของคุณแม่ เป็นจุดหมาย
ปลายทางที่มองเห็นได้ ถึงแม้ว่าจะยังอยู่ในระยะทางอันไกล
ลึกเพียงไรก็ตาม

ทุกวันนี้ลูกก็ได้แต่สวดมนต์ภาวนา ขอให้ลูกได้มี
โอกาสสนองคุณของคุณแม่ได้ในชีวิตนี้ และความปรารถนา
นี้เอง เป็นกำลังใจให้ลูกมีมานะอดทนต่อความยากลำบาก
ต่างๆ และเป็นเครื่องคุ้มครอง ให้ลูกระมัดระวังรักษาตัวมิให้

เจ็บไข้ ขออย่าให้คุณแม่มีความวิตกในความเป็นอยู่ของคุณแต่อย่างใดเลย

จดหมายฉบับนี้ถูกต้องรีบเขียน เพื่อจะแอบฝากเขากลับมาให้คุณแม่ ลูกรู้ว่าออกเขามาทางปักข์ใต้ และนึกขบใจเขาอยู่เสมอว่า เขาและคุณลุงเพิ่มมิได้เคยทอดทิ้งลูกเลย ถ้าลูกไม่ตายเสีย ก็คงจะได้มีโอกาสสนองคุณเขาสักวันหนึ่ง

กราบเท้ามาด้วยความเคารพอย่างสูง

อัน"

พลอยว่างจดหมายลงกับตักซ้าๆ ถ้อยคำของตาอื่นที่เขียนมานั้นยังคงอยู่ในหู เหมือนกับเสียงตะโกนมาจากไกลแสนไกล ตาออกเอื้อมมือมาหยิบจดหมายไปอ่านดูแล้วก็ปรารภขึ้นเบาๆ ว่า

"พื่อนไปอยู่เกาะเสียนาน เขียนหนังสือพรรณนาความในใจราวกับว่าเป็นนักประพันธ์ แม่อย่าห่วงพื่อนมากไปเลย เพราะเท่าที่ลูกสืบได้ข่าวมา พื่อนก็สุขสบายดีไม่เจ็บไข้ เงินทองที่เลิศลอดส่งไปให้กัน ได้คราวนี้ ก็เห็นจะพออยู่ไปได้อีกนาน วันหลังลูกจะลงไปส่งเสียให้อีก ทำไมไม่ถามข่าวอ้อบ้าง หายหน้าไปตั้งนานแม่ไม่คิดถึงอ้อบ้างหรือ"

พลอยต้องหัวเราะขบขันในคำพูดของตาอ้อด ที่ทางความคิดถึงจากตนเองตรงๆ พลอยตอบตาอ้อดว่า

"ทำไมจะต้องถามด้วยเล่าอ้อดลูกของแม่หายหน้าไปทางไหน แม่ก็คิดถึงทั้งนั้น อ้อดไปปักยี่ได้คราวนี้ ได้เห็นอะไรบ้าง สนุกไหม"

"สนุกเต็มทีที่เดียวคุณแม่" ตาอ้อดตอบ "ได้เห็นอะไรแปลกๆ ใหม่ๆ หลายอย่าง ได้เห็นป่าเขาเห็นการทำมาหากิน ที่ไม่เคยเห็นมาแต่ก่อน ได้เห็นความยากจนและความยากลำบาก ที่ไม่มีในกรุงเทพฯ และได้เห็นความมั่งมีอย่างชนิดที่เผาเงินเล่นได้ ขนาดที่ในกรุงเทพฯ ไม่มีใครกล้าทำจนอ้อมมานึกๆ คุณแล้ว ก็รู้ว่าเมืองไทยยังมีอะไรอีกหลายอย่างที่อ้อดไม่รู้ เพราะมัวแต่มานั่งอยู่ในกรุงเทพฯ ต่อไปอ้อดอยากจะออกบ้านนอกมากกว่านี้ ถ้าแม่ไม่ห้าม"

"แม่ไม่ห้ามหรืออ้อด สิ่งใดที่จะทำให้ลูกสบายใจได้แล้ว แม่ไม่ห้ามทั้งนั้น นอกจากจะเสียหายแก่ตัวลูกเอง" พลอยตอบด้วยความจริงใจ

"ลูกไปปักยี่ได้คราวนี้" ตาอ้อดเล่าต่อ "ได้พบเพื่อนที่รู้จักรักกันแต่เมื่อครั้งเป็นนักเรียน แล้วก็ไปพบกันอีกที่เมืองนอก เดียวนี้เขาเป็นเศรษฐีอยู่ปักยี่ได้ มีเหมืองแร่ และทำ

มาค้าขายอื่นๆ ใหญ่โต เขาเห็นลูกอยู่ว่างๆ เขาเลยชวนให้ทำงานด้วยกัน"

"แล้วอ้อคว่าอย่างไร" พลอยถาม

"อ้อคก็บอกเขาว่าจะคิดดูก่อน" ตาอ้อคตอบ "ในใจจริงนั้นถ้าที่ทำงานอยู่ใกล้กรุงเทพฯ กว่านี้ อ้อคก็คงจะรับปาก แต่นี่มันไกลเหลือเกิน จะไปมาหาคุณแม่ดูมันยากเย็นเสียนี้กระไร อ้อคจะทิ้งคุณแม่ไปไกลถึงเพียงนั้น อ้อคก็ยังเป็นห่วง เลยตัดสินใจไม่ถูก"

"อ้อคอย่าห่วงแม่เลย" พลอยแจ้งใจพูด "แม่ไม่ยากเป็นอุปสรรคขัดขวางความเจริญของคุณ ถ้าอ้อคมีช่องทางที่จะตั้งเนื้อตั้งตัว อ้อคก็ยังฉวยโอกาสนั้น เพราะติดอยู่ที่แม่ แม่ก็จะไม่สบายใจ อ้อคคิดดูให้ดีๆ เาเองก็แล้วกัน ถ้าหากว่าเห็นควรจะทำมาหากินไกลๆ แม่ก็ไม่ห้าม และถ้าจะว่าไปเดี๋ยวนี้หัวเมืองก็ดูจะไม่ไกลนัก เห็นเขาไปมาหากันได้สะดวกคิดถึงกันจะไปมาหาสู่กันก็ได้ ถ้าอ้อคมาไม่ได้เพราะติดธุระ แม่ก็จะลงไปหาที่ปักข์ได้ ไม่เห็นจะยากเย็นอะไรหนักหนา ดีเสียอีกแม่จะได้ไปเที่ยวเตร่ได้บ้าง เพราะมีลูกอยู่ทางโน้น"

พลอยรู้ดีว่าในความรู้สึกอันจริงใจของตนนั้น มิได้
อยากให้ตาอ้อออกไปไกลตัวเลยแม้แต่น้อย แต่ก็จำต้องแจ้ง
ใจพูดไปตามที่ตนเห็นว่าถูก ตาอ้อคฟังพลอยพูดแล้วก็ถอนใจ
ใหญ่หนึ่งอยู่ มิได้โต้ตอบว่าอะไร

คำพูดเปรยๆ ของตาอ้อคในคราวนั้นทำให้พลอย
หวาดหวั่นอยู่ในใจต่อมาอีกหลายเดือน กริ่งเกรงไปว่า ในวัน
หนึ่งตาอ้อคอาจต้องออกจากบ้าน เพื่อไปประกอบกิจการงาน
ในสถานที่อันไกล พลอยรู้ดีว่าถ้าเวลานั้นมาถึง ตนก็คงไม่
อาจขัดขืนหรือห้ามปรามได้ เพราะไม่อยากจะตำหนิตนเองว่า
กระทำตนเป็นอุปสรรค ขัดขวางความเจริญในวิถีทางแห่ง
ชีวิตของลูก

ระหว่างนั้นตาอ้อคก็มีอาการเหมือนกับจะคอยอะไรสัก
อย่าง ซึ่งความจริงนั้นตาอ้อคคอยการตัดสินใจ ของตนเองว่า
พร้อมหรือยังที่จะออกจากบ้านไปทำงาน ซึ่งตนเชื่อว่า
จะถูกกับนิสัย และจะเป็นผลดีต่อไปวันหน้า บางครั้งเมื่อตาอ้อค
มีกิริยาเชื่องซึม และพลอยถามว่าเป็นอะไร ตาอ้อคก็มักจะ
ตอบว่า

"ไม่มีอะไรหรอกแม่ กลุ้มใจว่าไม่มีอะไรทำเท่า
นั่นเอง แต่ก่อนเมื่อยังไม่คิดทำงานก็ไม่สู้กระไรนัก แต่

เดี๋ยวนี้ไปลองทำงานเช้า แล้วก็ต้องออกมาเลยกลุ่มๆ อย่างไร
ชอบกล อ้อเองก็บอกไม่ถูก"

แต่เรื่องที่ทำให้ตาอ้อต้องตัดสินใจนั้นมาจากคนอื่นคือ
พี่น้องของตาอ้อเอง ตามปกติในบ้านนั้น เวลาจะไปไหนมา
ไหนใช้รถกันอยู่สามคัน คือรถเล็กๆ ที่ตาอ้อขับเองใช้อยู่เป็น
ส่วนตัวคันหนึ่ง รถส่วนตัวของคุณเสวีใช้ร่วมกับประไพคัน
หนึ่ง และรถประจำบ้านซึ่งเก่าแก่มาก สำหรับพลอยและตาอ้อ
อ้อใช้ไปกิจธุระ โดยตาอ้อขับเองบ้าง หรือใช้คนขับบ้างอีก
คันหนึ่ง เนื่องด้วยรถคันนี้เป็นรถเก่า และเครื่องเสียบ่อยๆ
ตาอ้อจึงแนะนำให้พลอยซื้อรถคันใหม่สักคันหนึ่งไว้ใช้
สอย ซึ่งพลอยก็เห็นด้วย ฉะนั้นวันหนึ่งขณะที่ตาอ้อ ประไพ
และคุณเสวินั่งอยู่ที่ตึกพร้อมกับตาอ้อ พลอยจึงพูดกับตาอ้อ
ขึ้นว่า

"อ้อ อ้อเขาบอกให้แม่เปลี่ยนรถยนต์คันใหม่ เวลา
นี้เงินอยู่ที่แม่ไม่พอ ยังขาดอีกพันกว่าๆ อ้อช่วยถอนเงินจาก
แบงค์มาให้แม่ด้วยอีกสักสองพัน แม่จะได้เก็บไว้ใช้จ่ายทาง
บ้าน"

ความจริงพลอยเอ่ยถึงตาอ้อออกไปโดยมิได้นึกว่า ใครจะ
คิดไปเป็นอย่างอื่น แต่ตาอ้อหันขวับมาทางพลอย แล้วพูดขึ้น
ว่า

"รถคันเก่าเป็นอะไรไปหรือคุณแม่"

"ก็เห็นอ้ออเขาว่าเครื่องมันเก่าเต็มที เสียบ่อยๆ ใ
สอยไม่สะดวก" พลอยตอบโดยมิได้สงสัย

"อ้อก็เห็นยังใช้ได้ดี ไม่เห็นจะเป็นอะไรเลย" ตาอ้อ
พูด "ถ้าฟังคุณแม่ใช้คนเดียวก็ใช้นานๆ ครั้ง ไม่ใช่ว่าจะหนัก
หนาอะไร ทำไมต้องเปลี่ยนใหม่"

"พุทโธ ! พี่อ้อก็อ" ตาอ้อพูดขึ้น "จะพูดเรื่องรถ
ทำไมพี่อ้อไม่ไปดูรถเสียก่อนเล่า ว่ามันผุพังแค่ไหน"

ตาอ้อหันเหี้ยวขวับไปทางตาอ้ออทันที แล้วพูดด้วย
น้ำเสียงที่ไม่น่าฟังเลยว่า

"อ้ออ ถ้าอ้อออยากซื้อรถคันใหม่ๆ สวยๆ อ้ออก็ควร
จะหาเงินใช้ซื้อเอง ถ้าอ้ออทำอย่างนั้นจะไม่มีใครว่าอะไร
เลย แต่เรื่องจะเอาเงินคุณแม่ไปซื้อรถเล่นโก้ๆ นั้นพี่ไม่เห็น
ด้วย"

"เดี๋ยวก่อนอื่น" พลอยรีบพูดขึ้นเพราะเห็นเรื่องจะ
ลุกลามไปกันใหญ่ "เรื่องนี้ไม่ใช่ความผิดของตาอ้อด แม่เป็น
คนอยากได้รถใหม่เอง อื่นอย่าไปโทษน้องเปล่าๆ"

"ผมไม่ได้โทษใครทั้งนั้น" ตาอื่นตอบโดยไม่เหลียว
หน้ามามองดูพลอย

"ถ้าฟังก์คุณแม่ร้อยวันพันปีก็ไม่เห็นได้ไปไหน ถ้าซื้อ
รถใหม่มาจริง อีกหน่อยก็จะกลายเป็นรถเก่าอีก โดยคุณแม่
ไม่ต้องใช้เลย เราก็โตะๆ กันแล้วทุกคน ใครอยากได้อะไรใช้
ให้ถูกใจ ก็ควรจะหาเอาเองบ้าง ไม่ใช่นั่งกินนอนกินจากกงสี
ปล่อยให้คนอื่นเขาทำงานกันตัวเป็นเกลียว คนที่เราเห็นว่า
ควรจะนั่งกินนอนกิน ได้สบายใจบ้านนี้ก็มีแต่คุณแม่คน
เดียว"

"พี่อื่นหมายถึงอ้อดใช่ไหม" ตาอ้อดถามด้วยน้ำเสียง
ที่ทำให้พลอยไม่สบายใจนัก

"ถูกแล้ว" ตาอื่นตอบตรงๆ "อ้อดรู้ตัวเสียทีก็ดี
เหมือนกัน ว่าเดี๋ยวนี้อ้อดทำตัวไม่ให้พี่น้องนับถือได้ เพราะอ้อ
ดเอาเปรียบคนอื่น"

"เอ๊ะ ! ก็ไม่เคยไปเกี่ยวกับใครแล้วจะว่าเอาเปรียบ
อย่างไรได้" ตาอ้อดร้องขึ้น

"เอาเปรียบด้วยวิธีไม่ทำอะไรเลยนั่นแหละ" ตาอั้นตอบ "ถึงแม้ว่าเวลานี้ทรัพย์สินสมบัติทั้งหลายในบ้านนี้ จะยังรวมอยู่เป็นกองกลางเป็นของคุณแม่คนเดียว ยังไม่ได้แบ่งปันกันก็ตามที แต่ต่อไป..." ตาอั้นหยุดครู่หนึ่ง แล้วพูดต่อไป ■
"ต่อไปก็คงจะต่อแบ่งกันในระหว่างลูกๆ ของคุณแม่สักวันหนึ่ง ลูกคนอื่นเวลานี้เป็นหลักเป็นฐาน ไม่มีใครมาช่วยคุณแม่ใช้ให้หมดเปลือง ยิ่งเหลือแต่ฮ้อคนเดียว และในที่สุดก็ยังมีสิทธิ์ได้รับส่วนแบ่ง ของที่เหลือเท่ากับพี่น้องคนอื่นอย่างนี้หรือที่ฮ้อว่าไม่ได้เอาเปรียบ"

"พี่ฮ้อ ฮ้อคนไม่นึกเลย..." ฮ้อพูดตะกุกตะกัก ใบหน้านั้นซีดเผือดด้วยความละอายและความเข้าใจ พลอยต้องรีบพูดอีกครั้งหนึ่งว่า

"ฮ้อ เมื่อที่เราพูดกันอยู่ด้วยเรื่องรถยนต์ ฮ้อจะเห็นควรซื้อใหม่หรือไม่ควร ก็น่าจะพูดในเรื่องนั้น ทำไมจะต้องพูดไปถึงเรื่องอื่น จนกลายเป็นแบ่งมรดกแม่กันต่อหน้าแม่ ฮ้อไม่เห็นกับน้องก็ควรจะเห็นกับแม่บ้าง"

เสียงคุณเสวีพูดสอดขึ้นว่า

"ความจริงรถผมก็ยังมีอยู่อีกคัน ถ้าคุณแม่มีธุระจะเรียกใช้สอยเมื่อไร ผมก็จะยินดีมาก จริงไหมประไพ"

"ไฟก็เห็นอย่างนั้นเหมือนกัน" ประไพพูดต่อขึ้นมา "รถของเราที่เรื่อนก็มีอย่างที่คุณเสวีว่า คุณแม่จะเรียกใช้เมื่อไรก็ได้ แล้วรถพี่อื่นก็มีอีกทั้งคันไม่เสียหายอะไร คุณแม่จะใช้คันไหนก็ได้ เหมือนกับรถคุณแม่เอง ไม่เห็นจะต้องไปซื้อรถใหม่ให้เสียเงินเสียทอง"

"เป็นอันว่าตั้งแต่นี้ต่อไปคุณแม่ไม่ต้องมีอะไรของตัวเอง ชั้นแต่รถก็ต้องยืมของคนอื่นเขาจ้ะ อย่างนั้นหรือ ประไพ" ตาอ้อถามน้องสาวด้วยเสียงขุ่นๆ

"คุณแม่ก็คงมีทุกอย่าง เรื่องรถนั้นก็เท่ากับเป็นของคุณแม่ เพราะเป็นของลูกๆ ไม่เห็นจะเสียหายอะไรเลย พวกเราอยากให้คุณแม่ใช้ของของเรา เรารู้สึกพอใจที่ได้สนองคุณของคุณแม่ที่เลี้ยงเรามาจนโตเท่านั้นเอง" ประไพตอบ

"ประไพ !" ตาอ้อเรียกน้องสาว "ประไพอยากจะว่าๆ พี่เป็นคนที่คุณแม่เลี้ยงไม่รู้จักโตไซ้หรือไม่"

"ก็พี่อ้อคิดเอาเองก็แล้วกัน ไฟเป็นน้อง พูดไปก็ไม่คิด"

"ขอบใจ ประไพ" ตาอ้อพูดด้วยสำเนียงเป็นปกติ ซึ่งแสดงให้พลอยรู้ว่าตาอ้อต้องข่มใจเพียงไร "ขอบใจพี่อื่น อ้อรู้ตัวอยู่ดีแล้ว ถึงวันนี้ก็ได้ความรู้เพิ่มเติมอีกเป็นอย่างดีว่า"

พี่น้องของอ้อคเป็นอย่างไร ต่อไปนี้อ้อคก็จะไม่เอาเปรียบใคร
ให้ว่าได้อีก"

พูดแล้วตาอ้อคก็นิ่งอยู่อีกครู่หนึ่ง เมื่อไม่เห็นใคร
โต้ตอบว่าอะไรต่อไป ตาอ้อคก็เดินออกนอกห้องไปคน
เดียว

ตั้งแต่วันนั้นมาพลอยก็รู้ว่า ตาอ้อคจะต้องออกจาก
บ้านไปเสี่ยงโชคชะตาของนที่อื่น เพราะถึงแม้ว่าตาอ้อคจะ
ห่วงตนรักตนสักเพียงใด ตาอ้อคก็คงจะไม่อยู่ในบ้านที่พี่น้อง
เหยียดหยาม และเมื่อไปแล้วตาอ้อคก็คงจะไม่กลับมาอีก
จนกว่าเหตุที่พี่น้องจะถูุกเหยียดหยามได้นั้นจะหมดไป
พลอยซึ่งรู้นิสัยใจคอตาอ้อคดียิ่งกว่าใครๆ ก็ยอมรู้อยู่แก่ใจว่า
ถ้อยคำที่พูดกันในระหว่างพี่น้องในวันนั้น ได้ก่อให้เกิดความ
เจ็บช้ำน้ำใจแก่ตาอ้อคเสียเกินกว่าที่พลอยจะรักษาแก้ไขให้
หายได้ คนที่จะแก้ความเจ็บช้ำน้ำใจนั้นได้ ก็คือตัวตาอ้อคเอง
และเวลา ซึ่งสามารถทำให้ความรู้สึกทุกอย่างเลือนรางไป

อีกไม่กี่วันต่อมาตาอ้อคก็มาบอกพลอยว่า จะไปทำงาน
กับเพื่อนที่เขาชวนไว้ทางปักยั้ได้ เมื่อพลอยถามว่าจะต้อง
การเงินทองทำอะไรเพื่อจะไปเข้าหุ้นเข้าทุนกับเขา ตาอ้อคก็สั้น
ห้วนตอบว่า

"ลูกคิดว่าจะไปมือเปล่า ไม่ขอเงินของคุณแม่ให้ใคร มาว่าได้อีก ลูกมีไปให้เขาแต่กำลังกายกำลังความคิด เพียง สองอย่างเท่านั้นก็จะเงินทุนพอแล้วกระมัง"

วันที่ตาอ้อออกมาลาออกเดินทางไปในตอนเช้านั้น พลอย ได้แต่ใจหายและเศร้าใจจนพูดอะไรไม่ถูก จะให้พรตาอ้อก็ ขาดๆ วินๆ ได้แต่ลูบหัวตาอ้อแล้วสั่งแล้วสั่งอีก ให้กลับมา หาพลอยเมื่อมีเวลาว่าง ซึ่งตาอ้อก็รับคำ และปลอบโยน พลอยว่าตนมิได้ไปไกลหนักหนา พอมีที่อยู่เป็นที่เป็นทาง แล้ว ก็จะกลับมารับพลอยไปเที่ยว ให้ไปอยู่ด้วยกันนานๆ ทางปักยี่ได้

ตาอ้อเดินทางลงเรือไปแล้ว พลอยก็หันหน้ากลับเข้าห้อง จะมองดูอะไรก็รู้สึกเหี่ยวแห้ง หมกอาลัยตายอยากไปสิ้น ความรู้สึกที่ว่าถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียวในโลกนั้น มีมาก เพียงจะทับถมหัวใจ พลอยเดินไปนั่งที่ม้าเครื่องแป้ง เปิด ลิ่นซักเบาๆ หยิบเอากรงนกที่มินกตัวเล็กๆ ร้องได้ด้วยไชลาน ที่เสด็จประพาสไว้หลายสิบปีมาแล้วขึ้นมาพินิจดู ของเล่น ของคนโบราณ มีแต่ความหมายเป็นสัญลักษณ์ ให้พลอยได้นึก ถึงความหลังที่ล่วงผ่านไปแล้วไกล พลอยไชลานที่กรงนก

แล้วก็กดสปริงเปิดให้กร็องเพลง เสียงร้องดังเหมือนเสียง
คนร้องให้...

พลอยวางกรงนกนั้นลง แล้วก็ก้มหน้าฟุบอยู่กับผ้า
เครื่องแป้งนั้นนาน...

บทที่ ๗ (หน้าที่ ๑)

ตาอ้อเดินทางไปปักชำได้แล้ว ตาอ้อก็ยังอยู่ที่เกาะ
พลอยรู้สึกว่โลกนี้แคบลงกว่าเดิมเป็นหนักหนา เพราะใน
บ้านเวลานี้เหลือแต่ตาอ้อและประไพที่เป็นลูกและคุณเสวีที่
เป็นเขย ยายพิศที่เคยเลี้ยงพลอยมาแต่ยังเด็ก และอยู่ด้วยกันมา
ตลอดชีวิตนั้นเจ็บป่วยเรื้อรังด้วยโรครา จนวันหนึ่งยายพิศ
เข้านอนแล้วก็หลับหายไป ไม่ตื่นขึ้นมาอีก เหมือนกับผลไม้
อันสุกงอมที่ร่วงหล่นลงมาจากต้น ความตายที่มาดึงเอาตัว
ยายพิศไป ทำให้พลอยรู้สึกว่ลูกโซ่ที่ผูกมัดตัวพลอยไว้กับ
ความหลังต่างๆ นั้นหลุดหายไปอีกเปาะหนึ่ง แม้แต่พ่อเพิ่ม
พี่ชาย ซึ่งเคยไปหาสู่เสมอเมื่อครั้งตาอ้อยังอยู่บ้าน ก็พลอย
หายหน้าไปไม่มาบ่อยนัก ตั้งแต่ตาอ้อออกจากบ้านไปแล้ว

ถึงแม้ว่ตาอ้อจะมีหนังสือมาถึงพลอยเสมอ และใน
หนังสือที่มีมา ตาอ้อจะพยายามพุดจา ด้วยความที่
สนุกสนานเช่นเคย ตลอดจนมีข่าวคราวจากตาอ้อส่งมาให้
เสมอ พลอยก็ยังคงคิดถึงตาอ้อเป็นอย่างยิ่งขวยอยู่นั่นเอง
เพราะเพียงแต่หนังสือซึ่งมาถึงเป็นครั้งเป็นคราว ไม่สามารถ
จะแทนตัวตาอ้อ ที่เคยนั่งพุดนั่งคุยอยู่เป็นประจำได้ บางครั้ง
หนังสือจากตาอ้อ ก็ทำให้พลอยนั่งร้องไห้อยู่คนเดียว เพราะ

ตาอ้อคพูดมาด้วยถ้อยคำที่สะกิดใจ เป็นต้นว่าตาอ้อคเขียนมา
ครั้งหนึ่งว่า

" ลูกยังมาอยู่ไกลแม่มากเท่าไร ลูกก็ยังมองเห็น
พระคุณของแม่มากขึ้นทุกวัน ที่ลูกเติบโตเป็นตัวมาได้ทุก
วันนี้ ก็เพราะแม่ได้ทะนุถนอมเลี้ยงลูกมา ที่ลูกได้มีวิชา
ความรู้พอจะทำมาหากินได้ ก็เพราะแม่เป็นคนให้ ลูกมิได้
หมายถึงความรู้ที่ไปเรียนมาจากนอก แต่หมายถึงเหตุผลและ
ความรู้ ที่แม่ได้อบรมสั่งสอนให้แก่ลูกมาตั้งแต่เล็กจนโต
สอนให้มีความซื่อสัตย์ให้มีใจเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์
และสอนให้พิจารณาปัญหาทุกอย่างด้วยเหตุผล ด้วยใจเป็น
ธรรม จนลูกรู้สึกตัวเหมือนกับว่ามีแม่มาอยู่ข้างๆ ตัวลูก คอย
กระซิบแนะนำตักเตือนให้ลูกกระทำทุกอย่างในทางที่ลูก
เสมอ เวลาที่ลูกเขียนหนังสือฉบับนี้ เป็นเวลาบ่ายเกือบพลบ
เสร็จจากงานแล้วลูกนั่งเขียนหนังสืออยู่ที่เฉลียงหน้าบ้านพัก
ใกล้กับเหมืองแร่ที่ลูกทำงาน มองไปข้างหน้าเห็นภูเขา
สลับซับซ้อนกันขึ้นไปเป็นทิว ผุ่งนกดต่างๆ กำลังบินกลับรัง
และพระอาทิตย์กำลังลับเหลี่ยมเขาไป ลูกมองออกไป
ข้างหน้าลูกก็รู้ว่าแม่จะต้องชอบภูมิประเทศอย่างนี้ ถ้าแม่มา
ได้จริงก็คงจะนั่งดูอยู่ที่หน้าเรือนนี้ได้ทุกวัน ไม่มีเบื่อ ลูกคิด

อะไรด้วยใจของแม่ มองทุกอย่างก็ด้วยตาของแม่ ซึ่งทั้งนี้ก็เป็นธรรมดา เพราะใจของลูกและตาทั้งคู่ของลูกนี้ เกิดมาจากส่วนหนึ่งของแม่ และแม่เป็นผู้ให้แก่ลูก ความสุขตาสุขใจทุกอย่าง จึงเกิดมาจากของที่แม่ได้ให้ไว้ทั้งสิ้น"

แต่ทั้งที่พลอยนั่งร้องไห้อยู่คนเดียวเช่นนั้น พอพลิกจดหมายตาออก ไปอ่านอีกหน้าหนึ่ง พลอยก็ต้องหัวเราะออกมาทั้งน้ำตา เพราะตาออกจะเริ่มเขียนเหลวไหลต่อไป ด้วยอารมณ์สนุกว่า

"แม่จำ อ้อครู่แล้วว่าทางปักยี่ได้นี้วิธีที่จะรวยเร็วที่สุด ตั้งตัวได้เลยก็คือหาลูกสาวเศรษฐี ขนาดเจ้าของเหมืองเป็นเมียสักคน เท่านั้นเองแหละแม่ง่ายดีไหม เวลานี้้อออกมาแล้วสองคน มีเงินนับไม่ถ้วนพอๆ กัน คนหนึ่ง ๕๐ กว่าเข้าไปแล้ว ตาบอดข้างหนึ่งและฟันห่างๆ กันราวกับเสาสะพาน อีกคนหนึ่งอายุเพิ่งหกขวบ จี๋มูกจี๋ตาเประอะ จี๋อ่อนจังเลย แม่ช่วยเลือกทีเถิดว่าอยากได้คนไหนเป็นลูกสะใภ้ ใจลูกนั้นเห็นว่าคนแรกดีกว่า เพราะจะไม่ต้องคอยมรดกแกนาน ส่วนคนหลังนั้นกลัวว่าลูกจะตายเสียก่อน จะหาให้ดีกว่าสองคนนี้ยังไม่เจอะตัว และลูกก็มาเข้าไป เพราะคนอื่นๆ ที่พอจะดูได้ก็มี

คนเขามากว่าเอาไปเสียหมดแล้ว แม่ช่วยบอกมาด้วยว่าอ็อค
ควรจะทำอย่างไรดี"

ในระหว่างนั้นช้อยซักจะรู้ว่าพลอยว่าแห่ว จึงออกจาก
วังมาหา และมาอยู่เป็นเพื่อนพูดคุยอยู่เสมอ บางครั้งช้อยก็เลย
มานอนค้างอยู่ด้วยหลายๆ คืน และขณะที่ช้อยมาอยู่ด้วย
พลอยก็รู้สึกหัวใจคอบวมขึ้น พอจะอดทนต่อความทุกข์ความ
เปล่าเปลี่ยวใจต่างๆ ได้บ้าง ทั้งนี้เพราะช้อยเป็นห่วงสำคัญใน
สายโซ่ที่ต่อเนื่อง ระหว่างปัจจุบัน อันมีแต่ความทุกข์และ
อดีตที่มีแต่ความสุข ถึงแม้ว่าบางเวลาช้อยจะมาอยู่เฉยๆ ไม่
ต้องพูดคุยอย่างไร พลอยก็พอใจที่มีช้อยอยู่ใกล้ๆ ทั้งนี้เพราะ
พลอยออกจากวังมาช้านาน ความเป็นอยู่ส่วนตัวนั้นก็
เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย แต่ช้อยอยู่ในวังมาตลอด จึง
เป็นชาววังอยู่โดยสมบูรณ์ ทุกกระเบียดนิ้ว ชาววังอย่างที่
พลอยเคยรู้จักและเคยนิยม กาลสมัยและเวลาที่ล่วงเลยไปนั้น
มิได้ทำให้ช้อยเปลี่ยนไปก็มากนักน้อย เวลาช้อยมาค้างที่บ้าน ตก
เย็นช้อยก็จะอาบน้ำและผลัดผ้า นุ่งผ้าลายหม่มผ้าแถบสีตามวัน
อย่างที่หาดูไม่ได้อีกแล้ว และผ้านุ่งผ้าหม่มของช้อยก็ยังมีกลิ่น
อบกลิ่นร่า ซึ่งครั้งหนึ่งเคยคู่ต่อจมูกของพลอยเป็นที่สุด พอ
ช้อยขึ้นบันไดตึกมา พลอยก็จะได้กลิ่นอบกลิ่นร่าหน้ามา

ก่อน และถ้าหากว่าช้อยนั่งลงที่ตรงไหน กลิ่นอบกลิ่นร่ำของ
ชาววัง ก็ยังจะหอมติดกระดานอยู่นาน หลังจากที่ช้อยได้ลุก
ไปแล้ว

ช้อยเป็นคนๆ เดียวที่พลอยสามารถเล่าเรื่องความทุกข์
ความวิตกเกี่ยวกับเรื่องลูกเต้าให้ฟัง อย่างไม่มีอะไรปิดบัง
และช้อยก็รับฟังเรื่องราวจากพลอย ด้วยความสนใจและเห็น
ใจ ความเห็นของช้อยทำให้พลอยได้ความคิดในปัญหาของ
ตนในทางที่ใหม่ เพราะช้อยพูดถึงเรื่องตาอ้อว่า

"แม่พลอย เรื่องพ่ออ้อคนนี้นั้นดูๆ แล้วก็ไม่ใช่ใจ แต่ก็
นั่นแหละถึงฉันจะพูดอะไรออกไป แม่พลอยก็อย่างเพิ่งเห็น
ตามฉันไปหมด คิดดูให้ดีก่อน เพราะเดี๋ยวนี้ฉันเป็นยายแก่
หลงๆ คนหนึ่งเท่านั้นเอง ที่ฉันเห็นว่าแปลกก็คือพ่ออ้อก็อยู่
มานาน ไม่เคยมีเรื่องมีราวกับพี่น้อง แต่ทำไมถึงได้มาเกิด
เรื่องน้อยเนื้อต่ำใจกันเดี๋ยวนี้ ถ้าหากว่าคนสามคนอยู่กันมาได้
ตลอด ไม่ผิดฟ้องหมองใจกัน แต่ต่อมามีคนหนึ่งมาอยู่ด้วย
เป็นคนที่สี่ แล้วจึงเกิดผิดใจกัน ฉันก็อยากจะช้คนคนที่สี่นั้นไว้
ก่อน ว่าเป็นคนมาก่อเหตุ แม่พลอยจึงควรระวังคนๆ นั้นให้
ดีๆ"

"ช้อยหมายถึงคุณเสวีไช้ไหม" พลอยถาม

"อย่าให้ฉันออกชื่อเลยพลอย" ซ้อยตอบ "พูดไปเท่านี้ก็เพียงพอแล้วให้รำคำให้รู้พอตัวอยู่แล้ว แต่ที่พูดก็เพราะฉันเห็นว่าแม่พลอยไม่ใช่คนอื่นจึงกล้าพูด"

"คุณเสวีน่ะเห็นจะชอบกับตาอ็อคแน่" พลอยพูด "แต่ลูกฉันมันก็ไม่ใช่เล่นเหมือนกัน ตั้งข้อรังเกียจจัดขวางมาแต่แรก คุณไปแล้วก็พอกัน เข้าตำรับจิงก็ราชาก็แรง ฉันเองก็ไม่วู้อะคิดอย่างไรลูก" พลอยพูดแล้วก็ถอนใจใหญ่

"พลอยอย่าไปเก็บเอาเรื่องต่างๆ มาเป็นอารมณ์มากนักเลย" ซ้อยพูดพลอบ "ว่าอันที่จริงพลอยเคราะห์ยังดีกว่าฉันเป็นไหนๆ น่าจะสบายใจอยู่เป็นหนักหนาแล้ว"

"ฉันไม่เห็นมีเรื่องอะไรที่น่าสบายใจเลยซ้อย" พลอยตอบอย่างอ่อนใจ "วันหนึ่งๆ ก็ได้แต่ยุ่งๆ ไปเรื่องลูกๆ เต้าๆ ไม่มีเวลาที่จะได้สุขสบายกายอย่างเขาอื่น คิดๆ ไปก็กลุ้มใจไม่รู้ว่าไปทำกรรมเวรอะไรมา ซ้อยเสียอีกสบายออกจะตายไป ตัวคนเดียวไม่มีหวังมีใย จะทำอะไรก็ได้"

"ข้อนี้สิที่พลอยเข้าใจผิด" ซ้อยว่า "เรื่องตัวคนเดียวนี้แหละเป็นความทุกข์ของฉัน ทำให้ฉันต้องนึกอิจฉาพลอยเสมอ วันหนึ่งๆ พลอยก็มีเรื่องคิดเรื่องทำเกี่ยวกับลูกกับเต้า ถึงจะดีไม่ดี จะทุกข์จะสุขพลอยก็ยังมีเรื่องคิด ยังรู้สึกตัวว่า"

ไม่ใช่ตัวคนเดียว ส่วนฉันไม่มีอะไรเลย มีแต่ตัว สุขทุกข์ก็เป็นเรื่องของตัวทั้งนั้น ไม่เกี่ยวกับคนอื่น จนบางครั้งก็เบื่อตัวเองเสียเต็มประดา อยากจะมีคนอื่นมาเกี่ยวข้องบ้าง" ซ้อยหยุดพูดครู่หนึ่งแล้วพูดต่อไปว่า

"อีกอย่างหนึ่งถึงพลอยจะทุกข์ก็ทุกข์ในเรื่องอื่น ไม่ใช่ทุกข์เรื่องมีเรื่องจน เพราะพลอยเป็นคนเคราะห์ดี ตั้งตัวได้เป็นหลักเป็นฐาน ส่วนฉันนั้นได้แต่นั่งคิดอยู่ด้วยเรื่องชักหน้าไม่ถึงหลัง จะจับจ่ายใช้สอยอย่างไร ก็ต้องระมัดระวังไปรอบด้าน พลอยก็คงจะรู้ว่าข้าวของเดี๋ยวนี้ มันไม่ถูกเหมือนแต่ก่อน ฉันเองถึงจะตัวคนเดียว ก็ไม่มีอะไรหนักหนา แต่ก่อนอยู่กับเสด็จก็รู้สึก เพราะเจ้านายท่านเลี้ยงคิดแต่จะสนุกไปวันหนึ่งๆ เสด็จสิ้นพระชนม์ลงได้ประทานบ้างนิดๆ หน่อยๆ ก็หมดไปนานแล้ว เวลานี้ยังมีกินมีใช้อยู่ได้ ก็เพราะคุณอาสาที่ยังไว้บ้าง ดีอีกอย่างหนึ่งที่ยังอาศัยตำหนักเสด็จอยู่ได้จนทุกวันนี้ แต่ก็นั่นแหละตำหนักก็เป็นของหลวง ใครเขาจะมาไล่เมื่อไรฉันก็ไม่รู้"

"โธ่ซ้อย !" พลอยออกอุทานด้วยความสงสารจับใจ "ฉันไม่รู้เลยว่าซ้อยต้องลำบาก แล้วคุณพ่อคุณแม่ของซ้อย... บ้านเก่าของซ้อยนอกวังก็มีมิใช่หรือ"

ซ้อยหัวเราะอย่างปลงตกแล้วตอบว่า

"คุณพ่อของฉันจนออกจะตายไป ตายลงเกือบจะไม่
มีอะไรเหลือ ชั้นแต่จะทำศพ คุณอาสายยังต้องช่วยออกเป็น
กอง ส่วนบ้านเก่านั้นพี่เนื่องเขาขายไปนานแล้ว เดียวนี้เขาไป
อยู่กับเมียเขาที่ปากน้ำโพ มีลูกออกเป็นโหลง พุดถึงบ้านฉันก็
ออกใจหายไม่ได้ เพราะเมื่อเด็กๆ ได้อยู่มาอย่างมีความสุข ได้
ออกจากวังมาเที่ยวบ้าน ก็ดีใจเสียนี้กระไร เมื่อไม่นานนี้เอง
ฉันลองผ่านไปดู พอเห็นเข้าก็ใจเสีย นึกถึงเรื่องเก่าๆ แล้วก็
แทบจะลงนั่งร้องไห้อยู่ตรงนั้น อะไรต่ออะไรมันเปลี่ยนไป
หมดแล้วละพลอย คลองข้างบ้านที่เราเคยเห็นว่ากว้างเรือ
เล่นได้สบาย เดียวนี้กลายเป็นคูแคบมีแต่ขยะมูลฝอย ตัวบ้าน
ก็ผุพังแทบจะจำไม่ได้ แล้วก็มียะแจ็กเข้าไปนั่งก็กระตุกทอผ้าอยู่
เต็ม ทั้งข้างบนทั้งใต้ถุนบ้าน ดูเหมือนกับคนที่เรารู้จักเคยรัก
เป็นหนักหนา แล้วก็มาตกยากลำบากจนปอนไป และแก่เฒ่า
ทรุดโทรมไปจนแทบจะจำไม่ได้"

"โธ่ ! ซ้อย !" พลอยอุทานอีก "ฉันไม่รู้เลยจริงๆ ซ้อย
ก็เพิ่งจะมาบอกฉันวันนี้ว่าซ้อยต้องลำบาก ด้วยเรื่องเงินๆ
ทองๆ ถ้าฉันรู้เสียก่อน....."

ซ้อยไม่ปล่อยให้พลอยพูดจนจบ รีบพูดสอดขึ้นว่า

"อย่าพลอย อย่าดีกว่า ฉันรู้หรือกว่าใจแม่พลอยนั้น
กว้างขวางราวกับพระมหาสมุทร แต่แม่พลอยไม่ต้องมา
ช่วยเหลืออะไรฉันหรือ เพราะฉันยังอยู่ได้ไม่ลำบากถึงเพียง
นั้น ที่พูดให้ฟังก็เพราะอยากให้พลอยเห็นว่า เราต่างคนต่างก็
มีทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น มากบ้างน้อยบ้าง ไม่ใช่ว่าพลอยมีทุกข์
แต่เพียงคนเดียว คิดเสียอย่างนี้บ้างทีก็จะระงับความทุกข์ของ
ตัวเองได้บ้าง"

พลอยได้แต่นั่งนิ่งดูเพื่อนที่รู้จักกันมาตั้งแต่เด็กด้วย
ความสงสาร นานๆ ซ้อยจึงจะพูดจริงๆ ไม่มีตลกคะนองสัก
ครั้งหนึ่ง พลอยถามขึ้นว่า

"ถามจริงๆ เอะซ้อย เวลานี้ซ้อยทำมาหากิน
อะไรบ้างหรือเปล่า หรือว่าอยู่เฉยๆ"

"อยู่เฉยไม่ได้หรือพลอย" ซ้อยตอบ "ถ้าทำอย่างนั้น
เป็นต้องอด แต่คนอย่างฉันจะทำอะไร ได้ก็มาน้อย เคี้ยวนี้ก็
ทำน้ำอบไทยน้ำปรุงส่งไปฝากเขาขายข้างนอกบ้าง รับสบง
จิ๋วเข้ามาสอยบ้าง นานๆ ก็มีงานดอกไม้ มันก็พอกินไปวัน
หนึ่งๆ ถ้าเราไม่กินอะไรมาก"

"ตายจริง !" พลอยพูดอย่างร้อนใจ "แล้วถ้าเจ็บไข้ลง
ทำอย่างไร มีลำบากแยะหรือ"

"ไม่เป็นไรหรอกเรื่องนั้น" ซ้อยตอบแล้วก็หัวเราะ "ถึงเวลาเจ็บไข้เข้าก็เอาของเก่าออกขาย พอถั่วโตไปได้ ข้อสำคัญอย่าอยู่ไปจนของเก่ามันหมดก็แล้วกัน"

คำปรารภของซ้อยทำให้พลอยเห็นใจซ้อยยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นหนักหนา เพราะไม่เคยปรากฏว่า ซ้อยได้ปรับทุกข์ส่วนตัวให้พลอยได้ฟังมาก่อนเลย ซ้อยสามารถที่จะทนความทุกข์ยากของตนได้คนเดียว ไม่ยอมให้ความทุกข์ของตนพาเพื่อนฝูงให้ต้องทุกข์ไปตาม และถ้าหากซ้อยจะนำความทุกข์ของตนออกมาแสดง ความประสงค์ของซ้อยก็เพื่อจะให้ความทุกข์ของตนนั้น ได้บรรเทาทุกข์ของเพื่อน ด้วยการเปรียบเทียบ ด้วยเจตนาที่จะช่วยเพื่อน มากกว่าที่จะได้รับความช่วยเหลือ

ความดีของซ้อยที่มีต่อตนนั้นเป็นเครื่องประโลมใจ และเป็นทั้งสติสำหรับพลอย และนานเข้าความสงสัยของซ้อย ที่มีต่อคุณเสวีนนั้นก็เริ่มจะปรากฏผลเป็นจริงเป็นจัง ออกมาให้พลอยสังเกตเห็นได้

นับตั้งแต่ตาอ้อออกจากบ้านไปแล้ว คุณเสวีก็นพยายามที่จะกระทำให้ความสัมพันธ์ ระหว่างตนกับพลอยนั้น ใกล้ชิดสนิทสนมยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน เมื่อครั้งตาอ้อยังอยู่ในบ้านนั้น

นานๆ พลอยจึงจะได้พบกับคุณเสวีสักครั้งหนึ่ง ตั้งแต่ตาอ้อค
ไปแล้ว คุณเสวีก็เดินข้ามสนามจากเรือนที่อยู่ มาหาพลอยที่
ตึกแทบทุกวัน บางครั้งก็มีประไพติดตามมาด้วย แต่ส่วนมาก
คุณเสวีมาคนเดียว ความจริงพลอยไม่พยายามคิดเป็นอย่างอื่น
นอกจากจะมองดูการกระทำของคุณเสวี ด้วยความเมตตาและ
ความเห็นใจ เพราะคุณเสวีอาจรู้ว่าพลอยจะต้องอยู่คนเดียว
อย่างว่าเหว และคงจะหมั่นมาอยู่ด้วยเพื่อนจะได้เป็นเพื่อน
แต่คำพูดของคุณเสวีก็ดี สายตาของคุณเสวีที่ชอบมองไป
รอบๆ เหมือนกับจะประเมินราคาสິงของต่างๆ ก็ดี ตลอดจน
ความรู้สึกที่ว่าตาอ้อคไม่ชอบคุณเสวินั่นเอง เป็นอุปสรรค
คอยกั้นกาง มิให้พลอยสนิทสนมกับบุตรเขยได้เท่าที่ควรจะ
เป็น ตามปกติคุณเสวีก็พูดจกกับพลอย ด้วยถ้อยคำอันสุภาพ
และเอาอกเอาใจพลอยทุกทาง จนพลอยอดนึกเอ็นดูมิได้ แต่
ทุกครั้งทีพลอยรู้สึกเช่นนี้ พลอยก็อดนึกถึงตาอ้อคมิได้ และมี
ความรู้สึกเหมือนกับว่าตนกำลังทรยศต่อลูก โดยที่ปล่อยตัว
ให้รักใคร่เมตตา คนที่ลูกไม่ชอบลับหลังลูกขณะที่ลูกไม่อยู่
พลอยรู้ว่าความรู้สึกเช่นนี้ไร้เหตุผลและไร้สาระ และถ้าจะ
ว่ากันเินทางที่ลูก คุณเสวีก็เป็นเขย ควรที่จะอยู่ในข่ายของ
ความเมตตากรุณาแห่งตนได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่ต้อง

คำนี้ถึงความรู้สึกส่วนตัวของคนอื่นเลย แต่ความรู้สึก
เช่นนั้นยังเกิดขึ้นเองอยู่เรื่อยๆ ถึงพลอยจะพยายามหักห้ามใจ
สักเพียงไร ก็มีได้หายขาด และด้วยความรู้สึกที่ขัดกันเองอยู่
ในตัวเช่นนี้ พลอยจึงอยากให้คุณเสวีเก็บตัวไว้ห่างๆ เหมือน
แต่ก่อน ไม่อยากให้คุณเสวีไปมาหาสู่แทบทุกวี่วัน แต่พลอยก็
ไม่สามารถจะทำอะไรได้ เมื่อลูกเขยจะมาหาพลอยก็จำต้อง
ต้อนรับ ทั้งที่บ่อยครั้งพลอยรู้สึกตัวว่า กำลังนั่งภาวนาให้
ลูกเขยกลับเสียเร็วๆ

แต่ครั้งหนึ่ง คุณเสวีพูดอะไรออกมาบางอย่างที่สะกิดใจ
พลอย ให้ต้องครุ่นคิดถึงความปลอดภัย และเจตนาของคุณ
เสวีที่มีต่อตน และต่อครอบครัวของตน วันหนึ่งคุณเสวีพูด
ขึ้นว่า

"ผมดูๆ คุณอื่นแล้วก็อดนึกสงสารไม่ได้ เพราะ
เหนื่อยอยู่คนเดียว"

คุณเสวีเรียกตาอื่นว่า "คุณ" เสมอ เพราะถึงคุณเสวีจะ
อายุมากกว่า และมีฐานะเป็นทั้งเพื่อนและทั้งนาย ของตาอื่นก็
ตาม คุณเสวีก็ยังเคารพตาอื่นในฐานะพี่ชายของภรรยา

"ทำไมหรือพ่อเสวี" พลอยถามอย่างพาเชื่อ เพราะไม่
รู้จริงๆ ว่าตาอื่นเหนื่อยมาด้วยเรื่องอะไร

"ผมเห็นเขาทำงานที่กระทรวงก็อดชมไม่ได้ เพราะงานหนักเท่าหนักคุณอื่นเป็นต้องเอาตัวทุ่มเทเสมอ ไม่เคยหลีกเลี่ยง เสร็จงานทางกระทรวงแล้วก็ยังมีงานที่บ้านจะต้องดูแลอีก"

"งานอะไรที่บ้าน ไม่เห็นมีอะไรเลย" พลอยพูดอย่างงงๆ

"อ้าว ! ก็งานเกี่ยวกับทรัพย์สินผลประโยชน์ของคุณแม่เอง ถึงจะไม่มากก็ยุ่งยากอยู่เหมือนกัน ถ้าจะให้ดี คุณแม่มอบให้ใครช่วยดูแล แบ่งเบาภาระคุณอื่นลงไปเสียบ้าง บางทีก็จะสบายขึ้น มีเวลาพักผ่อนได้บ้าง"

"ฉันก็ไม่เคยได้ยินเขาบ่นเลย" พลอยพูดอย่างลังเลไม่แน่ใจ แต่คุณเสวีย้มละไมอย่างรู้เรื่องดี แล้วตอบว่า

"คุณอื่นไม่ใช่คนที่จะบ่นกับใคร ยิ่งเป็นงานที่คุณแม่มอบหมายให้ทำแล้ว คุณอื่นจะไม่ปริปากเลย ชั้นแต่จะขอให้ใครเข้าไปช่วย คุณอื่นก็จะไม่เอ่ยปากพูด จนกว่าคุณแม่จะเป็นคนเอ่ยขึ้นก่อน"

"ฉันก็ไม่มีใครอีกจริงๆ นะพ่อเสวี่ ลูกเต้าก็กระจัดพลัดพรายกันไป อยู่คนละทิศละทาง "ไม่รู้จะทำอย่างไร"
พลอยพูดบ้ายเบี่ยง

"ความจริงประไพก็อยู่ว่างๆ" คุณเสวีพูดต่อ "เวลาผมกับคุณอื่นไปทำงาน ประไพอยู่ทางนี้คนเดียวทุกวัน ถ้าหากคุณแม่จะเรียกใช้สอยก็คงไม่ขัด"

"ช่างเถอะพ่อเสวี" พลอยรีบตอบดักคอขึ้นทันที "ฉันถือเป็นคติที่เดียวว่าผู้หญิงที่มีเรือนแล้ว จะต้องมึหน้าที่อยู่กับผัว อยู่กับบ้านของตัวเองไม่ได้ และอีกอย่างหนึ่งฉันก็ไม่ได้เลี้ยงประไพมาให้ทำงานแบบนี้ เคยสอนให้ดูแลแต่การบ้านการเรือน ถึงจะใช้ให้ทำก็คงไม่เข้าใจ และนิสัยของประไพก็คงไม่ชอบ"

คุณเสวินิ่งอยู่ครู่ใหญ่แล้วก็พูดเบาๆ ขึ้นมาว่า

"แม้แต่ผมเองเข้ามาอยู่ในบ้านนี้ ก็คิดถึงพระคุณคุณแม่อยู่เสมอ อยากจะช่วยทำางานของคุณแม่ เพื่อสนองคุณ ผมจะออกปากพูดกับตาอื่นเขาเองก็ใช่ที่ เขาจะหาว่าก้าวก่าย ถ้าหากคุณแม่เห็นว่าพอจะไว้ใจใช้สอยผมได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องธุระอย่างไร ผมจะดีใจมาก" ว่าแล้วคุณเสวีก็กวาดตาไปรอบห้องเช่นเคย และในลักษณะที่พลอยนึกรำคาญอยู่เสมอ

"ไม่เป็นไรหรอกพ่อเสวี" พลอยตอบ "แล้วฉันจะลองถามอื่นเขาดู เขาจะว่าอย่างไรบ้างก็ยังไม่รู้" แล้วพลอยก็ทิ้งปัญหาไว้แค่นั้น พอคุณเสวีกลับไปแล้ว พลอยก็ให้นึก

อัศจรรย์ใจอยู่ครั้นๆ ว่าคุณเสวีจะมีวัตถุประสงค์มุ่งหมาย
อย่างไร ในเรื่องเกี่ยวกับเรื่องเงินๆ ทองๆ ของตน คุณเสวีนั้น
นับว่าก็ว่าชอบพอกับตาอื่นเป็นหนักหนา มีเรื่องราวที่อยากจะ
ช่วยเหลือกัน เหตุไฉนคุณเสวีไม่ยอมพุดกับตาอื่นเอาเอง แต่
ต้องมาพุดผ่านทางพลอย เหมือนกับว่าคุณเสวีต้องการคำพุด
จากปากพลอย ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ไว้อ้างเพื่อเป็นสิทธิ์ในอำนาจ
ต่อไป อีกอย่างหนึ่งดูๆ ไปแล้วก็แปลก ที่คุณเสวีมาพุดถึง
เรื่องเหล่านี้เมื่อตาอ้อออกจากบ้านไปแล้ว หรือว่าบางที่ตาอ้อ
อดจะเป็นเครื่องกีดขวางอะไรอยู่สักอย่างดอกกระมัง พลอย
สันนิษฐานซ้าๆ เหมือนกับพยายามจะสลัดความคิดอันเป็น
อกุศลให้ออกจากตัว "เรานึกมากไปเอง แก่เข้าก็อาจจะหลงๆ
ไหลๆ" พลอยนึกอยู่ในใจ "เขาก็ไม่ใช่คนยากคนจน ทางบ้าน
เขาก็ร่ำรวยไม่น้อยกว่าเรา หรือจะมากกว่าเราเสียอีก เขาจะมา
ใยดีอะไรกะอีกสมบัติเล็กๆ น้อยๆ ที่เรามี คิดเลอะเทอะไม่
เข้าเรื่อง ไม่สมกับที่เป็นผู้ใหญ่ เดียวเกิดทำท่าแม่ยายที่ดีไม่ถูก
ยายช้อยแจะจับเอาตาย" พลอยบอกกับตัวเองในที่สุด

บทที่ ๗ (หน้าที่ ๒)

แล้ววันหนึ่งตอนเย็นกินข้าวแล้ว พลอยอยู่กับตาอันสอง
ต่อสอง เพราะประไพชวนคุณเสวีให้พาไปดูหนังเฉลิมกรุง
พลอยก็เทียบเคียงถามตาอันขึ้นว่า

"อัน แม่สังเกตว่าอันทำงานมาก ทั้งงานหลวงและ
งานของแม่ อันไม่เหนื่อยบ้างหรือ"

ตาอันยิ้มแล้วก็ตอบว่า

"ก็ไม่เห็นเหน็ดเหนื่อยอะไร ทำไมคุณแม่จึงถาม ยิ่ง
งานของคุณแม่แล้วยิ่งไม่เหน็ดเหนื่อยอะไรเลย เก็บค่าเช่าบ้าง
อะไรบ้าง แล้วก็ส่งเข้าแบงก์ คุณแม่จะเอาเท่าไรผมก็ไปเบิก
มาให้ และคอยดูให้บัญชีมันลงตัว อย่าให้ใครมาว่าทีหลังได้
ว่าโกงคุณแม่เท่านั้น"

"เปล่า แม่ไม่ได้ว่าอะไรหรอก นึกว่าอันเหนื่อยทำ
คนเดียวไม่ไหว ถ้าอยากจะได้ใครช่วยคุณแม่ก็ไม่ว่า" พลอย
ตอบ

"คุณแม่นึกว่าจะเอาใครมาช่วยผม" ตาอันถาม

"แม่ก็ไม่รู้..." พลอยตอบอีกอึก "อย่างคุณเสวีอันเห็น
เป็นอย่างไร"

ตาอันนั่งอิงลงเหมือนกับมีอะไรมาสะกิดใจแล้วก็พูดว่า

"เอ ! คุณแม่นึกยังงใจขึ้นมาผมไม่เข้าใจเลย ถึงเสวีเขาจะเป็นเขยก็จริง แต่เมื่อเรายกประไฟให้เขาแล้ว ก็ควรจะไปแล้วกันไป เราก็ไม่ได้เรียกร้องอะไรเขาหนักหนา ทำไมจะต้องเอาตัวเขาเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องเงินๆ ทองๆ ของคุณแม่"

"แม่เห็นเขาชอบกับอัน นึกว่าจะช่วยกันอีกแรงหนึ่งได้เท่านั้นเอง"

"ก็ถูกแล้วที่ผมชอบกับเขา แต่เรื่องอย่างนี้มันก็ต้องมีขอบเขตบ้าง ผมถามอะไรคุณแม่จริงๆ เถิด เรื่องนี้คุณแม่คิดขึ้นเองหรือใครมาพูดขึ้น" ตาอันถามเอาตรงๆ

"แม่ก็คิด....." พลอยตอบตะกุกตะกัก "ความจริงคุณเสวีเขาพูดขึ้นก่อน เขาว่าเขาอยากจะทำอะไรที่จะสนองคุณแม่ แม่แม่ก็เลยถามอันดู"

"ผมนึกว่าแล้วทีเดียว" ตาอันตอบอย่างมองเห็นเรื่องตลอด "ประไฟเคยมาพูดกับผมเรื่องนี้เหมือนกัน แต่ผมทำเฉยๆ เสีย เพราะไม่เห็นจำเป็น"

ตาอันนั่งนิ่งๆ เหมือนกับว่าคิดอะไรอยู่เป็นนาน ในที่สุดก็ถามพลอยขึ้นเบาๆ จนเกือบเป็นกระซิบว่า

"คุณแม่ ผมอยากถามอะไรคุณแม่สักอย่าง คุณแม่ก็เคยเห็นคนมามาก คุณแม่เห็นว่าเสวีเขาเป็นคนอย่างไร"

"แม่ก็เห็นเขาเป็นคนดี" พลอยตอบทันที "ในฐานะที่เขาเป็นลูกเขยเขาก็ทำตัวเขาถูกทุกอย่าง จนบางครั้งแม่ออกสงสาร เพราะทางแม่เสียอีกทำตัวเป็นแม่ยายเขาได้ไม่ดีนัก ไม่ค่อยจะสนิทสนมกับเขาเท่าที่ควร แต่อันที่รู้อยู่แล้วว่าแม่คุ้นกับคนยาก อย่างคุณเสวีมารู้จักกันเมื่อ โตะ ก่อนจะได้กับประไพ แม่ก็ไม่ได้มีเวลาคุ้นเคยกับเขาเท่าไรนัก เดียวนี้ก็ยังกระดาก แต่ก็นั่นแหละนานเข้าก็คงคุ้นกันไปกระมัง"

"ผมเองก็พูดไม่ถูก" ตาอันตอบ "บางทีก็นึกว่ารู้จักเขาดี บางทีก็ดูเขาไม่ออกเลย ไม่รู้เขาจะมาทำไหน ที่ผมเห็นแปลกนั้นก็เพราะยายประไพเดี๋ยวนี้เปลี่ยนไป ไม่เหมือนคนก่อน พูดจาอะไรเป็นเสียงเสวีไปหมด"

"ก็เป็นธรรมดา" พลอยตอบ "ผิวเมียกันก็ต้องรักกันที่เขาพูดเป็นเสียงเดียวกันก็แปลว่าเขากลมเกลียวกันดี แม่เห็นว่าเราควรจะดีใจเสียอีก"

"มันไม่ใช่อย่างนั้นนะสิคุณแม่" ตาอันว่า "ผมเองก็ไม่รู้ว่าจะอธิบายอย่างไรถูก ถ้าหากลำพังแต่เขารักกัน กลมเกลียวกัน ผมเองก็จะดีใจที่น้องสาวมีความสุข แต่ฟังคำพูด

ของประไพบางครั้งเหมือนกับว่า แกพูดโดยไม่เต็มปาก
เหมือนกับว่าใครใช้ให้มาพูด หรือถูกบังคับมา ผมไม่ค่อย
สบายใจเลย"

"อั้น" พลอยเตือน "คุณเสวีเขาก็เป็นเขยแล้วเข้ามาอยู่
ในบ้านเรา จะคิดอะไรจำทำอะไรหรือจะพูดอะไรเรื่องเขา
อั้นควรจะต้องระวังให้มาก เพราะเรื่องเขยกับญาติข้างเมียนั้น
ลำบาก ดีไม่ดีก็จะเก็บไปเล่าลือนินทา กันต่างๆ แม่เองบางทีก็
หนักใจ แต่อั้นก็ต้องช่วยแม่คอยดูแลอย่าให้เกิดเรื่องได้เป็นดี"

"ผมรับรองได้ว่าไม่มีเรื่องกับใคร" ตาอั้นตอบ "แต่
ยิ่งคุณนานๆ เข้าผมก็ยังมองไม่ออกเข้าทุกวัน บางที
เหมือนกับไม่รู้จัก แปลกดีเหมือนกัน" ตาอั้นทิ้งท้ายไว้เท่านั้น
แล้วก็มีได้พูดจาว่าอะไรต่อไปอีก"

พลอยก็มีได้เอ่ยถึงเรื่องนี้กับใครอีกเช่นเดียวกัน จนวัน
หนึ่งประไพเป็นคนมาพูดขึ้นก่อนว่า

"คุณแม่ เรื่องการเงินการทองในบ้านทุกวันนี้ คุณแม่
ทราบเรื่องบ้างหรือเปล่า"

พลอยต้องถอนใจใหญ่ที่ประไพมาชวนพูดถึงเรื่องนี้อีก

"ก็ไม่เห็นมีอะไรนี่ประไพ พี่อั้นเขาก็ดูแลเรียบร้อย"

"ไฟกลัวพี่อื่นเขาจะดูคนเดียวไม่ทั่วถึง เดี่ยวจะ
รัวไหลไปเสียเปล่าๆ น่าเสียค่าย" ประไฟตอบ

"พี่อื่นก็เป็นคนละเอียด แม่มอบให้เขาทำมาแต่แรก
ยังไม่เคยเห็นเขาเสียหายอย่างไรเลย ประไฟมาถามขึ้นทำไม
เดี๋ยวนี้" พลอยถามอย่างรำคาญ

"ไฟไม่ได้สงสัยอะไรดอก" ประไฟตอบแล้วมิน
หน้าไปทางอื่น "เห็นพี่อื่นทำอยู่คนเดียว ก็อยากจะให้มีคนเข้า
รับรู้ไว้บ้าง เพราะลูกคุณแม่ก็มีหลายคนด้วยกัน จะได้ช่วยกัน
เป็นหูเป็นตา"

ความหมายในคำพูดของประไฟทำให้พลอยเกือบโมโห
เพราะประไฟเป็นคนน่ารักและนับถือตาอื่น มากกว่าคนอื่น
แต่เดี๋ยวนี้กลับเปลี่ยนเสียงไป พลอยพยายามสะกดใจไว้แล้ว
พูดว่า

"ประไฟก็รู้ดีอยู่แก่ใจว่าพี่อื่นไม่ใช่คนเหลวไหล
ผลประโยชน์ของแม่และของน้องๆ เขาก็ต้องดูแลเป็นอย่างดี
เสมอ ประไฟเองก็เคยเชื่อถือพี่อื่นมาแต่ก่อน เดี่ยวนี้เป็นอะไร
ไป จึงดูเหมือนกับว่าไม่ไว้ใจ ประไฟเป็นอะไรไป"

"ไฟก็ไม่อยากสนใจกับเรื่องเหล่านี้ ไม่อยากพูดจา
อะไรทั้งนั้น แต่ก็นั่นแหละ....."

ประไพพูดยังไม่จบ ทำท่าเหมือนจะพูดอะไรต่อไปแล้ว
ก็นิ่งเฉยเสียไม่พูด

"ประไพฟังแม่ก่อน" พลอยพูดแต่เบาๆ "ธรรมดา
คนเรามีลูกมีผิว เราก็ต้องเชื่อฟังต้องเอาใจ เพราะถึงจะชั่วดีก็
ได้ชื่อว่าเป็นผิวของเรา เกิดมาเป็นลูกผู้หญิงสำคัญที่ผิว
ผิดพลาดลงไปก็มีแต่ทางเสียเปรียบ แต่ถึงอย่างนั้นก็ตามที่
เราก็จะต้องยับยั้งชั่งใจในเรื่องราวทุกอย่าง มิใช่ว่าจะโอน
อ่อนตามไปเสียหมด ลูกผิวจะพูดอะไรออกมา เราก็ต้องคิดดู
ให้ดีว่าถูกหรือผิด ถ้าถูกก็ต้องทำตาม ถ้าผิดก็ต้องตัดเตือนกัน
ไป โดยอย่าให้ถึงทะเลาะวิวาท แต่นอกจากผิวแล้วประไพยัง
มีแม่มีพี่น้องคนอื่น สำหรับตัวแม่น่ะไม่เป็นไรหรอก
เพราะถึงจะอย่างไรก็ไม่มีวันจะทอดทิ้งลูกได้ แต่พี่น้องที่
คลานตามกันออกมานั้น ประไพต้องคิดดูให้ดีๆ ถึงจะไม่ดีไป
กว่าผิว ซึ่งเปรียบเหมือนคนอื่นๆ เดียวกัน แต่ก็ยังต้องรักษาน้ำใจ
กันไว้บ้าง ประไพจะพูดจะจาอะไรก็อย่าให้กระเทือนถึงพี่
น้อง เขาจะเสียใจ แม่รักลูกทุกคนเท่าเทียมกัน อยากให้กลม
เกลียวกันอยู่เสมอแม่จึงได้เตือน"

ประไพถอนใจใหญ่ ก้มหน้ามองกระดานอยู่นานแล้วก็
พูดขึ้นว่า

"ไฟก็กลัวใจเหมือนกัน แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไรถูก เรื่องพี่ออดทีหนึ่งแล้ว แต่พี่ออดก็ไม่เอาเรื่องเอาราว ไฟหวังดีต่อพี่ออดก็เลยอะอะไปตาม แต่เดี๋ยวนี้คุณเสวีกับพี่อันคูมี นัยๆ กันอยู่ ไฟก็ไม่รู้จะทำอย่างไรถูก คุณเสวิเขาก็ไม่ได้ว่าอะไรมาก เขาบอกแต่เพียงว่าไฟควรเหลียวแลเงินทองของคุณแม่บ้าง ถ้าคุณแม่ถืออยู่เองก็ไม่ใช่ไร แต่นี่พี่อันทำอยู่คนเดียวทั้งหมด หากคุณแม่เป็นอะไรไปไฟก็จะลำบาก เสียเปรียบเขาเพราะไม่รู้เรื่องราวมาก่อน"

พลอยรู้สึกเศร้าใจในคำพูดของประไพ และรู้สึกเห็นนิสยลูกเขยที่เป็นคนห่วงเรื่องทรัพย์สินสมบัติ จนเกินกว่าเหตุพร้อมกันนั้นก็รู้สึกหัวใจแทนประไพว่า ต่อไปจะเป็นอย่างไร เมื่อต้องอยู่กับคนที่มีนิสัยอย่างนี้ เมื่อประไพเห็นพลอยนั่งอยู่ ประไพก็พูดต่อไปว่า

"ความจริงคุณเสวินั้นอะไรๆ ก็ดีหมด เสียแต่เป็นคนวุ่นวายเรื่องเงินๆ ทองๆ จนเกินไป ไฟก็ไม่เคยสนใจเรื่องเหล่านี้ เพราะพ่อแม่เลี้ยงมาก็ไม่เคยสอนให้คิดเล็กคิดน้อย แต่ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมา มีแต่เถียงกันหยุ่มๆ หยุิมๆ เรื่องสตางค์มาตลอด เขาวางระเบียบเรื่องนี้ราวกับประไพเป็นเด็กๆ ต้องทะเลาะกันมาหลายครั้งแล้ว ไฟกลัวใจเหลือเกิน"

"เรื่องเงินทองเป็นเรื่องสำคัญ ประไพ" พลอยตอบ "เวลายังอยู่กับพ่อกับแม่ก็ไปอีกอย่างหนึ่ง เดี่ยวนี้ประไพมีเหย้ามีเรือนเป็นของตัวเองแล้ว ประไพก็ต้องคอยระมัดระวังดูแลให้ดี จะใช้จ่ายอย่างเปลืองๆ เหมือนแต่ก่อนไม่ได้ ที่คุณเสวีเขากวดขันนั้นก็ถูก"

"ไฟก็อยากจะดูแลเหมือนกัน" ประไพบอก "แต่เขาไม่เคยปล่อยให้ไฟถือเงินเลย ทุกอย่างในบ้านเขาจ่ายเอง ทั้งนั้น ไฟอยากได้อะไรก็ต้องไปขอเหมือนเด็กๆ แต่ก่อนก็ดีไม่ขัดใจ แต่เดี๋ยวนี้ขออะไรเป็นต้องมึเรื่องเถียงกันทุกครั้งไป"

"นั่นก็เป็นเรื่องที่ประไพจะต้องพูดจากับคุณเสวีเอาเอง เพราะเป็นเรื่องราวของตัวระหว่างพี่เมีย แม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับไม่ได้" พลอยพูดกับประไพ แต่ในใจก็นึกสงสารประไพอยู่ไม่น้อย และครั้งนี้เป็นครั้งแรก ที่ประไพยอมรับกับพลอยว่ามีความบาดหมางในชีวิตสมรส มิได้ราบรื่นตลอดไปอย่างที่ควรจะเป็น

"แต่แม่ก็อยากจะเตือนอีกอย่างหนึ่ง" พลอยพูดต่อ "ประไพควรจะถือว่าตัวเป็นผู้ใหญ่มีเหย้ามีเรือนแล้ว จะทำอะไรก็อย่าถือเพียงอารมณ์ โกรธง่ายหายเร็ว ภูวามอย่างแต่

ก่อน แม่ไม่ชอบ จะมีเรื่องราวอะไรที่จะพุดกัน ระหว่างผิว
เมียก็ควรจะพุดกันดีๆ ได้ ไม่น่าจะต้องทะเลาะวิวาทกันเลย"

"คุณแม่ไม่รู้ว่าคุณเสวีกวนโมโหไฟแค่ไหนไหน บาง
เวลาก็พุดเป็นเจ้าถ้อยหมอกความ น่ากลัวใจจะตาย" ประไพ
ตอบ

"ประไพ" พลอยนึกอะไรออกขึ้นมาเดี๋ยวนั้น
"ธรรมดาผิวเมียอยู่ด้วยกันนั้น ถ้าจะให้ราบรื่นอยู่เย็นเป็นสุข
ก็ควรจะมีลูกด้วยกัน เพราะเมื่อมีลูกแล้วต่างคนก็จะต่างเห็น
แก่ลูก บางทีความรักลูกที่มีร่วมกันนั้นแหละ จะทำให้กลม
เกลียวกันได้มากกว่าเก่า"

ประไพหัวเราะส่ายหน้าอย่างแห้งแล้งแล้วตอบว่า

"อย่าเพิ่งเลยคุณแม่ เวลานี้ที่ไฟยังสบายใจอยู่ก็เพราะ
ไม่มีลูกจะผูกพัน ไม่ถุกันจริงๆ เมื่อไรก็จะได้ต่างคนต่างอยู่
ไม่มีเด็กมาต้องพลอยลำบาก...."

"ยายประไพ !" พลอยพุดอย่างตกใจ "นี่แกเอาอะไร
มาพุด ไม่เคยพบไม่เคยเห็น ! มีอย่างรีผิวเมียอยู่กินมาด้วยกัน
ไม่ถุกันนิดๆ หน่อยๆ ก็ถึงกับคิดจะเลิกจะร้าง ประไพไปเอา
ความคิดนี้มาจากไหน แม่ไม่เคยสั่งเคยสอน"

"คุณแม่อีกดีแต่คิดอย่างแต่ก่อน" ประไพตอบ "คนแต่ก่อนนี้แต่งงานกันแล้วก็ทนอยู่กันไปได้จนตาย ผัวจะมีเมียน้อยสักกี่คนก็ทนได้ ผัวจะถูกรุมเหยียดขำหรือเอาเปรียบอย่างไรก็ต้องทน ผู้หญิงแต่ก่อนถูกถือว่าเป็นของผู้ชาย ไม่มีชีวิตของตัวเอง ไฟไม่ถือเช่นนั้น ไฟเกิดมาชาติหนึ่ง ถึงจะเป็นผู้หญิงก็มีชีวิตของตัวเอง แต่งงานก็อยากจะมีความสุข ถ้าใครให้ความสุขแก่ไฟได้ ไฟก็จะอยู่กับคนนั้น แต่ถ้าเมื่อไรรู้ว่าจะอยู่ไปก็ไม่มีสุข ก็เลิกกินเสียดีกว่า จะอยู่ทรมานน้ำใจกันไปทำไม"

"โธ่ ! ประไพ !" พลอยพูดเสียงสั้นด้วยความหมดหวัง เพราะความเห็นของประไพที่พูดออกมานั้น เหมือนกับเส้นตรงอีกเส้นหนึ่ง ที่แยกจากความคิดเห็นของตนออกไป เป็นมุมฉาก ยิ่งต่อความยาวสาวความยืด ก็เหมือนกับว่าลากเส้นตรงนั้นให้ยาวออกไป จุดปลายของเส้นตรงแต่ละเส้นก็ห่างกันออกไปทุกที

"โธ่ ! ประไพ แม่ไม่เคยสั่งเคยสอน" พลอยได้แต่บ่น "ลูกไปเอาความคิดอย่างนี้มาจากไหน แม่ก็รู้ตัวว่าแม่เป็นคนโบราณ ยอมรับว่าโง่ ยอมรับว่าไม่ทันสมัย แต่ถึงจะสมัยใหม่หรือสมัยเก่า เราก็หัวอกลูกผู้หญิงด้วยกัน คงจะไม่ผิดกันไป

หน้าหนา คนเราที่เกิดมากับเขาชาติหนึ่ง ก็ย่อมจะอยากได้
ความสุข ข้อนี้แม่ก็รู้ เพราะแม่เองก็อยากได้ แต่ข้อสำคัญมัน
อยู่ที่ว่าเราจะมีความสุขนั้นมาอย่างไร และความสุขชนิด
ไหน ความสุขที่แม่รู้ว่าเป็นความสุขอย่างเลิศนั้น เกิดจาก
ความปีติ ความอึ้งใจที่ทำอะไรให้แก่คนที่เรารัก ถ้าเราทำได้ทำ
ให้คนๆ นั้นพอใจและมีความสุข ถึงแม้เราจะเหน็ดเหนื่อยสัก
ปานใด เราก็ได้รับความสุขนั้นด้วยอย่างมากมาย ประไพเชื่อ
แม่เถิด ความสุขอันแท้จริงเกิดจากการให้ ไม่ใช่เกิดเพราะ
อยากได้หรือหยิบเอา เพราะความสุขอย่างนั้นไม่มีอึ้งไม่มีพอ
สู่ความสุขอย่างที่แม่เลือกแล้วไม่ได้ แม่อยู่กับคุณพ่อของ
ประไพมาตลอดชีวิต ได้รับความสุขตลอดมา เพราะแม่รู้ว่า
แม่ทำให้ท่านได้สุขกายสบายใจ มีความทุกข์มาจากที่อื่น แม่ก็
เข้าแบ่งเบารับเอามาเสียบ้าง ประไพอยากแม่ไม่เคยเบื่อ
หน่าย เคยเหมือนกัน แต่แม่ก็อดทนมา จนเดี๋ยวนี้แม่ก็รู้แล้วว่า
ความสุขที่แม่ได้รับจากคุณพ่อของประไพนั้น ไม่มีอะไรมา
เปรียบได้ จนเดี๋ยวนี้แม่แต่นึกถึง แม่ก็ยังอึ้งใจ เพราะแม่ได้
ให้แก่คนที่แม่รักและคนที่รักแม่ทุกอย่าง ไม่มีอะไรบกพร่อง"

"เอ ! ก็เห็นเขว่ากันว่า คุณแม่ไม่ได้รักกับเจ้าคุณพ่อ
ก่อนแต่งงานไม่ใช่หรือ" ประไพถามขึ้นอย่างสงสัย

"เขาไหนดว่า" พลอยถามอย่างตลกใจ เพราะไม่เคยนึก
ว่าประไพจะรู้เรื่อง

"คุณป้าอ่อน" ประไพตอบ

"คุณพี่ก็ช่างไปเอาอะไรมาเล่าให้เด็กฟัง" พลอยพูด
แล้วก็ถอนใจใหญ่ "แม่ก็ไม่แน่ใจนักหรอกประไพ รู้แต่ว่าคุณ
พ่อเธอรักแม่มาแต่ก่อนแต่งงานแน่นอน เพราะเธอเที่ยว
ติดตามไปทุกแห่ง แต่สำหรับตัวแม่เอง... แม่ก็บอกไม่ถูก บาง
ทีแม่จะรักเธอ โดยแม่ไม่รู้ตัวกระมัง เพราะถ้าไม่รักที่ไหนแม่
จะยอมเอออวย เจ้าคุณตาของประไพ ท่านก็ใช้ว่าจะบังคับกด
ขี่ ท่านถามแม่ก่อนแม่ตกลงท่านจึงได้รับหมั้น"

พลอยพูดเบาลงทุกที เพราะภาพเก่าๆ จากความหลัง
กำลังเลื่อนลอยกลับมาสู่สายตา ภาพหน้าประตูดริสุดาวงศ์
ตอนเช้า ผู้คนเดินขวักไขว่... สายตาคู่หนึ่งจ้องดูพลอยและ
ติดตามไปตลอด ไม่ว่าพลอยจะเดินไปทางไหน... ท้องทุ่งที่
บางปะอิน... เด็กสาวๆ สองคนพายเรืออยู่กลางทุ่งที่เต็มไปด้วย
ด้วยดอกบัว ผักตบถันตะวาและกระจับ เรือขนมจีนที่มาจอด
ข้างๆ กลิ่นขนมจีนน้ำพริก กลิ่นข้าวเม่าทอดยังจำได้... ยังไม่
นานเลยคุณเปรม ยังไม่นานเลย.....

พลอยรู้สึกว่ตาทั้งสองข้างเริ่มฝ้าฟาง เพราะไอน้ำตา
เริ่มจะมาเคลือบคลุมแก้วตาทั้งสอง เสียงตัวเองพูดกับประไพ
ต่อไป แต่ดังค่อยๆ เหมือนกับมีใครมาพูดแผ่วๆ อยู่ไกลๆ ว่า
"แต่เดี๋ยวนี้แม่รู้ดี ประไพ ! แม่รู้ดีเหลือเกินว่า ตั้งแต่
แม่เกิดมาเป็นตัวจนถึงบัดนี้ แม่ไม่เคยรักใครเท่ากับคุณพ่อ
ของประไพเลย"

ลมเย็นๆ โขยเข้ามาทางหน้าต่าง แล้วสายลมนั้นก็ถูบไล้
ไปตามแขนตามหลังของพลอย เหมือนกับว่ามีมือของใครที่
เยือกเย็นด้วยความรักอันละเอียดอ่อน มาถูบหลังถูบแขนอยู่
ไปมาด้วยความขอบใจ ด้วยความเห็นใจ

เสียงประไพพูดอะไรเบาๆ พลอยต้องเรียกตัวเองกลับ
จากความหลัง และเงี่ยหูฟังคำพูดของประไพ ประไพพูดว่า
"ที่คุณแม่ว่ามานั้นก็ถูก ถ้าเป็นคนที่เรารักกันจริงๆ
เราก็พอจะทำให้ได้ แต่ไฟไม่แน่ใจเสียแล้วว่าไฟรักคุณเสวี"
เท่านั้นเอง แล้วประไพก็ถูกไป ปล่อยให้พลอยต้องนั่ง
ตกตะลิ่งอยู่แต่คนเดียว

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๑)

ความจริงข่าวสงครามที่เกิดในยุโรปนั้น ตาอันเป็นคนนำมาบอกพลอย เมื่อนานมาแล้ว ในเช้าวันนั้นตาอันพบกับพลอยตอนกินอาหารเช้า และบอกกับพลอยด้วยสีหน้าอันคร่ำเครียดว่า

"คุณแม่ เกิดสงครามอีกแล้ว"

"อ้าว" พลอยอุทานแทนคำตอบ "ใครรบกันอีกล่ะ อัน สงครามคราวก่อนที่รบกันก็ดูเพิ่งเสร็จไปไม่นานเลย"

"ระหว่างเยอรมันฝ่ายหนึ่ง อังกฤษฝรั่งเศสอีกฝ่ายหนึ่ง" ตาอันตอบ

"ก็เหมือนคราวก่อนนั่นเอง" พลอยว่า พลังกัมหน้า ตักอาหารใส่จานอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็พูดขึ้นว่า

"คราวก่อนเยอรมันก็แพ้ไปหนหนึ่งแล้ว คราวนี้ก็กลับมารบกันใหม่ อันว่าใครจะชนะ"

"ใจดูว่าเยอรมันจะชนะสงครามคราวนี้" ตาอันตอบอย่างไม่ต้องคิดเลย

พลอยวางส้อมช้อนเงยหน้าขึ้นจากชามมองดูตาอันด้วยความเอ็นดูและพูดว่า

"อันพูดเสียงเหมือนคุณพ่อไม่มีผิด สงครามคราวก่อนแม่จำได้ว่าเคยถามคุณพ่อครั้งหนึ่ง คุณพ่อก็ตอบเป็นเสียงเดียวกับที่อันพูดวันนี้ไม่มีผิดเลย"

"เยอรมันเดี๋ยวนี้ไม่เหมือนเมื่อครั้งสามสิบปีมาแล้ว" ตาอันอธิบายอย่างแน่ใจ "แต่ก่อนนั้นถึงจะมีกำลังมาก ก็ไม่แข็งแรงอย่างทุกวันนี้ และผมก็ไม่เชื่อว่าฝรั่งเศสและอังกฤษจะพร้อมที่จะทำสงคราม แต่เมื่อจำเป็นจะต้องทำสงคราม ก็คงจะเสียเปรียบเยอรมันมาก สงครามคราวนี้ อาจไม่ยืดเยื้อเหมือนคราวก่อนก็ได้"

"แล้วเมืองไทยเราจะเป็นอย่างไรบ้าง จะมีเรื่องเดือดร้อนข้าวของจะแพงอย่างคราวก่อนบ้างไหม อันรู้เรื่องรู้ราวดี บอกแม่ไว้บ้าง แม่จะได้เตรียมตัว"

"ขณะนี้ก็ยังไม่เห็นมีท่าทีว่าสงครามจะเกี่ยวมาถึงเมืองไทย เพราะเป็นเรื่องในยุโรป และถ้าสงครามเสร็จเร็วจริงอย่างที่ผมนึกไว้ เมืองไทยเราก็คงไม่รู้สึกระไรเลย แต่ข้าวของที่มาจากนอก อาจแพงขึ้นบ้างก็ได้" ตาอันพูดแล้วก็ก้มหน้ากินข้าวต่อไปเงียบๆ

พลอยก็ได้แต่นั่งนิ่งๆ เพราะไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดูความจริงเมื่อสงครามยุโรปคราวก่อน พลอยก็มีได้รู้สึก

ลำบากลำบากอะไรหนักหนา แต่มานึกเสียไว้ให้เห็นภัย
สงครามอยู่ ตอนเมื่อเกิดเหตุ ทำให้ตาอันต้องติดคุกตระวาง จน
ถูกปล่อยเกาะอยู่จนทุกวันนี้ ฉะนั้นเมื่อรู้ว่าจะมีรบกันอีก
พลอยก็รู้สึกไม่สบายใจ เสียหายชีวิตมนุษย์ที่จะต้องเสียไป
และสงสารคนเป็นอันมากที่จะต้องพากันลำบาก

ตาอันกินข้าวอิ่ม และเตรียมตัวลุกจากโต๊ะจะไปทำงาน
พลอยได้คิดอะไรขึ้นมาอย่างหนึ่งจึงร้องขึ้นว่า

"เดี๋ยวก่อนอื่น อย่าเพิ่งไป แม่ก็เพิ่งนึกออก คุณ
เดี๋ยวนี้แม่หลงๆ ใหลๆ จนคุณเป็นคนใจไม้ไผ่ระกำ"

"เรื่องอะไรครับคุณแม่" ตาอันซึ่งลุกจากโต๊ะแล้ว
ถามขึ้นทั้งกำลังยืนอยู่

"อ้าว !" พลอยพูดอย่างฉงน "ก็เมียของอันเขายังอยู่ที่
เมืองนอก เกิดรบพุ่งกันอย่างนี้ เขจะมีลำบากมากหรือ อันจะ
ทำอะไรต่อไป"

ตาอันทรุดตัวลงนั่งที่เก้าอี้ซ่าๆ แล้วก็พูดขึ้น โดยไม่ยอม
สบตาพลอยว่า

"เรื่องนี้เป็นความผิดของผมเองที่ไม่ได้บอกคุณแม่
มาก่อน ความจริงลูซึลล์กับผมหย่ากันแล้ว ถึงแม้ว่าผมเป็น
ห่วงเขาเวลานี้ ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะไม่เกี่ยวข้องกัน"

"โธ่ ! อั้น !" พลอยต้องอุทานขึ้นอีกครั้งหนึ่ง "จะหย่าร้างกันทำไมไม่บอกแม่บ้าง นี่หย่ากันตั้งแต่เมื่อไร แม่ไม่รู้เลย"

"ผมตกลงหย่ากันหลังจากเขาไปเมืองนอก" ตาอั้นตอบเบาๆ "อยู่ด้วยกันก็ไม่มีความสุขจึงเลยตกลงกัน ต่างคนต่างไป ที่ผมไม่บอกคุณแม่ก็เพราะเห็นว่าจะทำให้ร้อนใจเปล่าๆ ในระหว่างนั้น แต่มันเรื่องของผมแท้ๆ ผมคิดไว้นานๆ เสียก่อนจึงจะบอก ก็เลยบอกเสียวันนี้"

"แล้วประไพรู้เรื่องนี้หรือเปล่า" พลอยถามอย่างสงสัย

"ประไพรู้เรื่องดีมาตลอด" ตาอั้นตอบ

"มิน่าเล่า !" พลอยพูดขึ้นแล้วก็มิได้พูดอะไรต่อไป

"ทำไมหรือคุณแม่" ตาอั้นถามอย่างฉงน

"เปล่าไม่มีอะไรหรอกอั้น แม่พูดไปอย่างนั้นเอง อย่าฟังเลย" พลอยรีบพูดกลับเกลื่อนเสีย เพราะเห็นว่าเรื่องของประไพนั้น ยิ่งได้พูดกันน้อยเท่าไร ก็ยิ่งจะดีขึ้นเท่านั้น

ตาอั้นมองดูหน้าพลอยอย่างไม่เข้าใจ แต่ก็มิได้ปริปากไปถามว่าอะไรอีก ในที่สุดตาอั้นก็ลุกไปทำงานตามปกติ

ตั้งแต่นั้นมาพลอยก็ได้ข่าวสงครามเสมอ แต่ข่าวคราวนั้นจะเป็นไปตามที่ตาอันคาดคะเนไว้ เพราะปรากฏว่าเยอรมันได้ชัยชนะหมดทุกแห่ง ประเทศเล็กน้อยในยุโรปที่ขวางทางเดินของเยอรมันนั้น เยอรมันก็เข้ายึดได้สิ้น และประเทศฝรั่งเศสเอง ก็ตกเป็นของเยอรมันภายในเวลาไม่กี่วัน ฉะนั้นพลอยก็อดที่จะนึกไม่ได้ว่า บางทีตาอันซึ่งเป็นคนสมัยใหม่ ได้ศึกษาเล่าเรียน และสัมผัสต่อเหตุการณ์โลกมากกว่าคุณเปรม อาจรู้เรื่องราวต่างๆ มากกว่าคุณเปรม และทำนายการณ์ล่วงหน้าได้ดีกว่าที่คุณเปรมเคยกระทำมาครั้งหนึ่ง สำหรับเมืองไทยนั้น สงครามคราวนี้ ในตอนแรกดูเหมือนจะห่างไกลไปกว่าสงครามสมัยก่อน ความสนใจต่างๆ ไปก็ดูจะมีน้อย แม้แต่พ่อเพิ่มซึ่งชอบสนใจในเรื่องเหล่านี้ ก็ดูจะไม่มีความเห็นมาให้บรรดาธิบายได้มากมายนัก

แต่ที่สรุปพลอยก็เริ่มจะรู้ว่า โลกมนุษย์ทุกวันนี้แคบลงมากกว่าเมื่อยี่สิบปีหรือสามสิบปีมาแล้วนั้น เป็นหนักหนา เพราะเหตุการณ์ใดๆ ที่เกิดขึ้นในที่แห่งหนึ่งในโลกนั้น ยังจะมีผลกระทบกระเทือนไปถึงที่อื่นๆ ในโลกนี้ด้วย โดยที่ระยะทางและความห่างไกลไม่เข้ามาเป็นอุปสรรคก็คางเหมือนเมื่อก่อน พลอยรู้สึกถึงความจริงในข้อนี้ เมื่อตอนมี

การเรียกร้องดินแดนคืนจากอินโดจีนฝรั่งเศสกันอย่างขนานใหญ่ ทั้งในกรุงเทพฯ และในจังหวัดอื่นๆ ท้าวพระราชาณาจักร ความจริงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อหลายสิบปีมาแล้วนั้น ถึงแม้ว่าจะเกิดขึ้นในชีวิตของพลอย พลอยก็ยังคงเด็กเกินไปที่จะรู้ความ แต่เท่าที่ได้ทราบก็จากปากคำบอกเล่าของผู้อื่น ถึงเรื่องการกระทำอันอื้ออวมต่างๆ ของฝรั่งเศส ซึ่งมีผลทำให้เมืองไทยต้องเสียดินแดนไปมาก แต่ถึงพลอยจะรู้สึกว่ามันนั้นใกล้ชิดต่อเหตุการณ์สำคัญ ที่เกิดขึ้นเมื่อครั้งก่อน ยิ่งกว่าคนหนุ่มสาวในระยะหลังนั้นก็ตาม พลอยก็ยังไม่สามารถที่จะให้ความสนใจ หรือตื่นเต็นในการเรียกร้องดินแดนคืนนั้น ได้เท่ากับคนรุ่นหลัง สำหรับคนอื่นๆ ในบ้านนั้น ไม่มีปัญหา ความเจ็บช้ำน้ำใจ ซึ่งควรจะสุขอยู่ในหัวอกของคนรุ่นเดียวกับพลอยหรือก่อนนั้นอีกรุ่นหนึ่งนั้น ดูเหมือนจะกลับมาปะทุออกจากใจ ของคนรุ่นที่เกิดมาทีหลังอย่างน่าประหลาดใจ และพลอยก็ได้แต่นั่งดูเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นอย่างใจลอย เหมือนกับที่นั่นดูการแสดงละครอยู่ห่างๆ ไม่รู้สึกว่าคุณมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย นับตั้งแต่มีการเดินขบวนเรียกร้องดินแดน ไปจนถึงบทความต่างๆ ทางหนังสือพิมพ์ และทางวิทยุกระจายเสียง ซึ่งดูจะรุนแรงขึ้นทุก

ที่อย่างทีพลอยนึกไปไม่ถึง และในที่สุดก็ปรากฏว่ามีกรณี
พิพาทอินโดจีน ซึ่งต้องส่งทหารไปรบพุ่งวินิจฉัยปัญหานั้น
กันด้วยกำลัง ระหว่างนั้นตาอ้อเขียนจดหมายมาจากปักกิ่งได้
เป็นความว่า

"หมูนี๋ทางจังหวัดที่อ้อทำงานอยู่เขาจะเดินขบวน
เรียกร้องดินแดนคืนกันเสียจริงๆ ฟังข่าวทางกรุงเทพฯ ก็ว่ามี
อยู่มาก ใครเขาชวนแม่ไปเดินขบวนบ้างหรือเปล่า ลูกเห็นว่า
แม่นั่งรักชาติอยู่ที่บ้าน ดีกว่าไปเที่ยวเดินขบวน กับเขาด้วย
เดี๋ยวเป็นลมเป็นแล้งขึ้นมาจะลำบากเปล่าๆ ความจริงลูกก็
เห็นใจพวกที่เขาเดินขบวนอยู่มาก แต่ก็อดนึกไม่ได้ว่า ถ้าใน
ที่สุดเกิดรบกันขึ้นจริงระหว่างไทยกับฝรั่งเศส พวกที่
เดินขบวนนี้จะได้ไปรบสักกี่คน คนที่จะไปก็คงจะเป็นทหาร
ทั้งนั้น ซึ่งไม่ได้มาเดินขบวนเรียกร้องอะไรกับเขาสักหน่อย
คิดๆ ดูแล้วก็แปลก มีเรื่องอย่างนี้เมื่อไร ลูกอดคิดถึงลูกเพิ่ม
ไม่ได้เลย ถ้าได้อยู่ใกล้ๆ กันคงสนุก"

แต่ความจริง พ่อเพิ่มเองแทนที่จะตื่นเต้นในเรื่องนี้ กลับ
ดูเนือๆ จนพลอยรู้สึกประหลาดใจ วันหนึ่งอดไว้ไม่ได้ต้อง
ถามพ่อเพิ่มขึ้นว่า

"คุณหลวง เรื่องรบฝรั่งเศสอะไรนี่ คุณหลวง
เนี่ยๆ ไป ไม่เห็นมีเรื่องมากุยกั๊กกับฉันบ้างเลย คุณหลวงเป็น
พวกฝรั่งเศสไปแล้วหรือ"

"ปู่โธ่ ! แม่พลอยเอาอะไรมาว่า" พ่อเพิ่มร้องขึ้น
"เมื่อ ๑๑๒ นั้นฉันโตรู้ความแล้วนะ แม่พลอยเสียอีกยังเด็ก
เกินไป เรื่องจะรักฝรั่งเศสเป็น ไม่มีเสียละฉันนะ แต่คราวนี้ใจ
ฉันมันยังงี้ๆ ก็ไม่รู้"

"อ้าว ! เป็นยังไงไปเล่าคุณหลวง ฉันนึกไว้ทีแรกว่า
คุณหลวงคงเห็นด้วย"

"เห็นนะเห็นด้วยหรือแม่พลอย แต่อีกใจหนึ่งมัน
ให้คิดว่าถึงได้คืนมาก็คงจะไม่ยึด สงครามยุโรปก็ยังไม่เสร็จ
ถึงฝรั่งเศสจะแพ้ถึงเสียบ้านเมือง พวกพ่อเขาก็คงจะมีอีก
มาก ที่ไหนเขาจะทิ้งกัน การณ์ข้างหน้าจะเป็นอย่างไรฉันเดา
ไม่ถูกเลย ได้แต่นั่งภาวนาขออย่าให้ของที่ได้คืนมานั้น ดึงเอา
ของเก่าออกไปอีกเท่านั้น" พ่อเพิ่มพูดอย่างหนักใจ

"ทำไม คุณหลวงไม่แน่ใจว่าใครจะชนะสงคราม
คราวนี้หรือ" พลอยถาม

"ก็อย่างนั้นแหละ" พ่อเพิ่มตอบ "เรื่องคนชนะฉันไม่
แน่ใจ แน่ใจอยู่แต่ว่าถ้ารบกันไปอย่างนี้ อีกหน่อยก็ต้องแพ้"

สงครามกันทุกฝ่ายเท่านั้นเอง ถึงเมืองไทยเรานี้ก็เถอะ ฉันไม่สบายใจเลยทีเดียวน"

"ก็เขารบกันอยู่ถึงไหนๆ คุณหลวงจะไปเก็บเอามา ร้อนใจทำไม" พลอยท้วงขึ้น

"ก็ไม่รู้ซี" พ่อเพิ่มตอบ "แต่การรบกันที่อินโดจีน คราวนี้ ทำให้ฉันรู้สึกถึงความวุ่นวายมันใกล้ตัวเข้ามา แม่พลอยรู้ไหม" พ่อเพิ่มลดเสียงลงเล็กน้อยแล้วพูดต่อไปว่า

"เวลานี้ฉันไม่กลัวฝรั่งหรอก ฉันกลัวแต่ญี่ปุ่นเท่านั้น"

"ไปกลัวเขาทำไมเล่าคุณหลวง" พลอยซัก "ก็ดูเขาชอบพอกับเราคืออก ไม่เห็นเคยมาก้าวก่ายอะไรนี่"

"ถึงอย่างนั้นก็เถิด ถ้าเพื่อญี่ปุ่นเกิดรบกับฝรั่งขึ้นมา ฉันกลัวว่าเราจะต้องพลอยยุ่งไปด้วย เพราะเราจะกลายเป็นเมืองหน้าทัพทีเดียวน"

"ฉันนึกไม่ถึงหรอก" พลอยพูด "ฉันเคยรู้จักญี่ปุ่นมาหลายคน คุณเขาเรียบร้อยอย่างเราๆ น่ารักออก หมอทาเคดาคันก็ยังเคยรักษา คนใจดีๆ อย่างนั้นจะไปรบกับใคร"

"ฉันไม่เห็นจะเกี่ยวอะไรกับหมอทาเคดาคาเลย แม่พลอยก้อ" พ่อเพิ่มพูดอย่างหัวเสียนิดๆ

"อ้าว ! ก็หมอแกเป็นญี่ปุ่นนี่คุณหลวง" พลอยตอบ

"ฉันนี่ก็เจอกุยกับผู้หญิงเสียจริงทีเดียว" พ่อเพิ่ม

ปรารภขึ้นกับบรรยากาศทั่วไป "เคยรักษาหมอญี่ปุ่น เลขนี่ก็ว่าญี่ปุ่นเหมือนอย่างนั้นไปหมด พิถีกละ" แล้วพ่อเพิ่มก็ชวนพลอยคุยด้วยเรื่องอื่น ไม่ยอมคพูดถึงเรื่องนี้อีก

ในที่สุดเหตุการณ์ทางด้านอินโดจีนก็ผ่านพ้นไป โดยญี่ปุ่นเป็นผู้เข้ามาระงับกรณีพิพาท เริ่มการเจรจาอันเป็นผลให้ทางฝ่ายไทยได้รับดินแดนคืนมาบ้าง เช่น ทางพระตะบอง เสียมราฐ จำปาศักดิ์ และทางเหนือที่เรียกว่าจังหวัดลานช้าง การตกลงเลิกรบและได้ดินแดนคืนมานั้น ทำให้ทุกคนถอนใจโล่งอก และดูเหมือนจะพอใจ และถึงแม้ว่าพลอยมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอะไรเลย พลอยก็รู้สึกพอใจไปด้วย

ทุกอย่างดูเหมือนจะสงบราบคาบคืออยู่พักหนึ่ง และสงครามที่พลอยเคยรู้สึกว่าระชั้นซัดเข้ามานั้น ก็ดูเหมือนจะห่างไกลออกไปอีก แต่ความสงบครั้งนี้อยู่ไปได้ไม่กี่เดือน ในที่สุดข่าวสงครามก็กลับมาใหม่ และกลับมาอย่างน่าสยงกลัว เพราะมีเสียงพูดกันอย่างหนาหูที่สุดว่า ประเทศไทยอาจถูกรุกราน ด้วยกองทัพต่างประเทศ ด้วยความสนใจเกมหวาดหวั่น พลอยก็มักจะเปิดวิทยุฟังเสมอ และรายการ

กระจายเสียงในขณะนั้น เกือบจะไม่มีอะไรนอกจากยืนยันว่าประเทศไทยนั้นเป็นกลางอย่างเคร่งครัด แต่การยืนยันความเป็นกลางนั้นบ่อยเข้า จนในที่สุดมีแทบจะทุกวัน และประกาศออกมาด้วยเสียงอันเร่าร้อน เหมือนกับว่าผู้ที่ออกประกาศนั่นเอง ก็มีความหวาดกลัวอยู่ว่าเมืองไทยอาจถูกกองทัพของประเทศอื่นจู่โจมเข้ามา เมื่อไรก็ได้ และในที่สุดก็มีการอ่านกฎหมายป้องกันประเทศทางวิทยุอย่างยืดยาว กำหนดทำหน้าที่ของคนไทยว่า จะต้องต่อสู้ข้าศึกศัตรูอย่างไร และถึงกับมีบทบัญญัติให้เผาบ้านเมือง ทำลายเรือสวนไร่นา ซึ่งเหล่านี้ล้วนแต่เพิ่มความพรั่นพรึงและหัวใจให้แก่พลอยทั้งสิ้น จะหันหน้าปรับทุกข์กับใคร ได้ก็ไม่มี มีแต่ตาอันซึ่งมักจะไมยอมพูดเรื่องนี้ และมักจะระงับเรื่องเสียด้วยถ้อยคำว่า

"คุณแม่ก็ชอบไปฟังวิทยุ แล้วก็เก็บเอามาทุกขั้วร้อนไปเปล่าๆ ถ้าหากสงครามจะเกิดขึ้นจริง เราก็ไปห้ามมันไม่ได้ระหว่างนี้เฉยๆ เสียดีกว่า อย่าไปเก็บเอามาเป็นอารมณ์เลย ถึงเวลาถ้าหากเกิดขึ้นจริง เราค่อยคิดกัน คุณแม่ก็ไม่ใช่ตัวคนเดียวลูกๆ ก็อยู่หลายคน มีกำลังวังชาช่วยกันได้ทั้งนั้น จะต้องไปกลัวอะไร"

ถ้อยคำเช่นนี้ของตาอันมักจะทำให้พลอยต้องคิดถึงตาอ้อ
อดทุกครั้งไป แต่ตาอ้อก็ส่งข่าวเข้ามาว่า ตนจะมากรุงเทพฯ
ยังไม่ได้ เพราะการงานเพิ่งเริ่ม กำลังมีธุระมาก ingsงานมาก็จะ
เสียการหมด พ่อเพิ่มนั้นดูเหมือนจะปลงใจตกในเหตุการณ์
ทุกอย่าง เพราะวันหนึ่งพ่อเพิ่มเดินหัวร่อกึกๆ เข้ามาหา แล้ว
ถามพลอยขึ้นก่อนว่า

"แม่พลอยมีไอพิษเก็บไว้ที่บ้านข้างหรือเปล่า"

"คุณหลวงเอาอะไรมาพูดก็ไม่รู้ ฉันจะไปเอาไอพิษ
ที่ไหนมาเก็บไว้ในบ้าน ใครจะถึงขั้นเก็บไอพิษกันนะ ฉันไม่
เคยพบเคยเห็น !" พลอยตอบอย่างไม่เข้าใจ

"อ้าว ! ฉันจะไปรู้เระอะ" พ่อเพิ่มพูดอย่างมีอารมณ์
ขัน "ก็เมื่อคืน ฉันได้ยืมวิทยุรัฐบาล เขาประกาศกันออกคลื่น
ไปว่า ถ้าใครมารุกรานเมืองไทย เขาจะใช้ไอพิษต่อสู้ แล้วเขา
ก็เลยบอกบุญมาด้วยว่า ถ้าใครมีไอพิษเก็บเอาไว้ก็ให้เอาไป
ให้แก่ทางการ ฉันฟังแล้วช่างถูกใจเสียจริงๆ แต่ฉันเองไม่มี
ไอพิษ เก็บไว้ไม่ทัน เลยมาถามแม่พลอยคุณ เพื่อจะเก็บไว้บ้าง"

"พุทโธ ! คุณหลวงนี่ช่างไม่มีทุกข์มีร้อนเสียบ้างเลย
ทีเดียว" พลอยบ่น "บ้านเมืองจะเป็นอย่างไรต่อไปก็ไม่รู้ คุณ
หลวงไม่วิตกบ้างหรือ"

"ถึงจะวิตกไปก็เท่านั้นแหละแม่พลอยเอ๋ย" พ่อเพิ่ม
ตอบอย่างอารมณ์ดี "ถ้าฉันวิตกไปมันก็ป้องกันอะไรไม่ได้
เรื่องถึงคราวจะเป็นไปมันก็ต้องเป็นไป เราจะไปร้องไปเหินยว
อะไรก็ไม่ได้ ความจริงสงครามมันก็น่ากลัวอยู่ ยิ่งสงคราม
สมัยนี้ยิ่งรุนแรงกว่าแต่ก่อน แต่นั่นแหละเรามันก็แก่แล้ว แม่
พลอยอะไรๆ ก็ได้เห็นมาหมดแล้ว ทั้งทุกข์ทั้งสุข ถึงไม่ตาย
วันนี้ก็ต้องตายวันหน้า จะช้าหรือเร็วกว่ากัน ก็คงไม่เท่าไรนัก
เราจะต้องไปกลัวอะไร"

"คุณหลวงพูดก็จริงอยู่หรอก" พลอยตอบ "แต่ฉัน
มันอดเสียวไส้ไม่ได้ มันให้หวาดหวั่นไปหมด จนไม่รู้จะคิด
อะไรถูก นี่ถ้าหากตั้งตังกันขึ้นมาจริงๆ ฉันจะทำอย่างไร คุณ
หลวงอย่าทิ้งฉันก็แล้วกัน"

พ่อเพิ่มยิ้มมองดูอย่างปรานีแล้วก็พูดว่า

"ฉันมีน้องสาวกับเขาอยู่คนเดียว ถ้าเอะอะจิ้น
มาแล้วฉันทิ้งแม่พลอย ฉันก็ไม่ใช่คนเท่านั้นเอง"

และพ่อเพิ่มก็ได้พิสูจน์ตนให้พลอยได้เห็นในภายหลัง
ว่าเป็นคนจริงตามคำพูด

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๒)

ปีนั้นทั้งตาอั้นและคุณเสวีเป็นกรรมการในงานฉลอง
รัฐธรรมนูญ ซึ่งจัดทำเป็นการมโหฬารเหมือนกันทุกปี พลอย
จำได้ว่าในคืนวันที่ ๗ ธันวาคม เป็นคืนลองไฟในงาน
รัฐธรรมนูญ ทั้งตาอั้นประไฟและคุณเสวี ใต้น้ดกันแล้วว่าจะ
ไปดู และต่างคนต่างชวนพลอยไปด้วย เพราะจะเท่ากับไปดู
งาน และไม่ต้องเบียดคนมาก เท่าในระหว่างที่มีงานจริงๆ แต่
พลอยก็ปฏิเสธ เพราะรู้สึกว่าจะไม่มีแ่ใจที่จะไปเที่ยวเตร่ใน
ยามนี้ เมื่อลูกๆ ไปแล้ว พลอยก็เข้านอนแต่หัวค่ำ คืนนั้น
พลอยนอนไม่หลับ รู้สึกกระสับกระส่ายอย่างบอกไม่ถูก
เหมือนกับจะมีสิ่งรบกวนใจ นอนฟังเสียงรถที่แล่นไปมา
นอกถนนอยู่นาน จนเสียงต่างๆ ค่อยซาลงไป พอพลอย
เกือบจะเคลิ้มหลับก็มีเสียงกุกกักในห้อง และเด็กผู้หญิงที่
พลอยใช้เป็นประจำตัว เข้ามาใกล้ๆ ที่นอนว่า

"คุณหญิงเจ้าคะ คุณหลวงท่านมาคอยอยู่ข้างนอก
บอกว่ามีธุระร้อนมาก"

พลอยรีบลุกขึ้นนั่ง เปิดไฟที่หัวนอน เหลือบดูนาฬิกา
เวลาห้าทุ่มตรง

พลอยรีบลุกเดินออกมาข้างนอกด้วยความกระวน
กระวายใจ เพราะยังไม่รู้ว่าจะมีเหตุอะไรเกิดขึ้น พ่อเพิ่มนั่งตี

สีหน้าไม่สบายอยู่ที่ห้องข้างนอก มิได้เปิดไฟให้สว่างห้อง แต่เปิดไฟฟ้าดวงเล็กที่ริมฝาไว้ดวงเดียว ทำให้ห้องนั้นมีแสงสว่างสลัวๆ พลอยเดินเข้าไปใกล้ตัวพ่อเพิ่ม แล้วถามขึ้นเบาๆ ด้วยเสียงที่ซ่อนความตื่นเต้นไว้ว่า

"มีเรื่องอะไรกันคุณหลวง"

"ถ้าจะเกิดเรื่องใหญ่เสียแล้วละแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบเกือบเป็นเสียงกระซิบ "ญี่ปุ่นตามห้างร้านในนี้ มันลุกขึ้นแต่งทหารกันเต็มไปหมด"

"โฮ้ ! คุณหลวงไปได้ยินใครเขาหลอกให้กระมัง !" พลอยพูดอย่างไม่เชื่อหู "ญี่ปุ่นในนี้ไม่ใช่ทหาร จะไปแต่งทหารอะไรกัน"

"อ้าว ! จริงๆ นะแม่พลอย ฉันเห็นมาด้วยตาที่เดียว เขาแต่งทหารเดินกันเต็มซอยทรัพย์ไปหมดแล้ว" พ่อเพิ่มตอบ

"คุณหลวงไปทำอะไรอยู่ที่ซอยทรัพย์กลางค้ำกลางคืน" พลอยซัก

"เอาเถอะน่า !" พ่อเพิ่มว่า "อย่าซักให้มันนอกเรื่องไปเลย.....พอนั้นเห็นผิดสังเกตฉันก็เล่นไปหานายตำรวจ ที่เขาเป็นเพื่อนฝูง แต่ก็ไม่มีใคร ไปรู้จากเด็กๆ ว่าท่าจะเกิดเรื่องใหญ่ เพราะญี่ปุ่นกำลังจะเข้าเมือง หรืออะไรอย่างนั้น"

พลอยยกมือลูบอกแล้วก็เลยเอามือกดไว้ที่ตรงนั้น
เพราะหัวใจเต้นแรงเต็มที

"ตายจริง !" พลอยพูดเสียงสั่น "ตายจริง ! จริงหรือนี่
คุณหลวง ! แล้วเราจะทำอย่างไรกันดี จะหนีไปไหนกันดี !
แล้วนี่ลูกเต๋าคันไปไหนกันหมดก็ไม่รู้ ! กรรมเวรแท้ๆ ที่เดียว
!"

"เบาๆ ไว้ก่อนแม่พลอย" พ่อเพิ่มว่า "ทำตัวเป็นคน
ตามไปได้ ใจเย็นๆ ไว้ก่อน"

"แล้วกันคุณหลวง" พลอยร้องเสียงสั่น "คุณหลวง
บอกนั่นเองที่กำลังจะเกิดศึกเสื่อเหนื่อได้ แล้วกลับมาบอก
ไม่ให้ฉันตื่น"

"ยังไม่ถึงขนาดนั้นหรอกแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "ยังมี
เวลาอยู่ ยังมีเวลาที่จะพูดจากิดอ่านตระเตรียมอะไรทัน เวลา
นี้ก็คึกแล้ว แม่พลอยจะนอนเสียก่อนก็ยังได้ ฉันยังไม่กลับ
หรอก จะอยู่เป็นเพื่อน"

"โธ่ ! ฉันจะมีแกลใจไปหลับนอนได้อย่างไร" พลอย
บ่น "ว่าแต่คุณหลวงเถิด มานั่งอยู่ที่นี้ไม่ห่างทางบ้านหรือ"

"ไม่เป็นไรหรอกเรื่องนั้น" พ่อเพิ่มตอบ "ญาติโยม
เขามีลมไป ถึงฉันจะอยู่ไม่อยู่ก็เท่ากัน ป่านนี้ก็นอนหลับกัน

อุตุไปหมดแล้วไม่รู้เรื่อง แม่พลอยอยู่บ้านคนเดียว ฉันจะอยู่
เป็นเพื่อนก่อน"

พลอยนึกขบใจพ่อเพิ่มเป็นที่สุด แต่ขณะนั้นก็ไม่มีใจ
คองจะพูดว่าอะไรได้ถูก ได้แต่ลงนั่งไกลๆ พ่อเพิ่ม แล้วก็อยู่
เงียบๆ มิได้พูดจาว่าอะไร หยิบหมากขึ้นใส่ปากเคี้ยวแก้ก่ลุ่ม
ส่วนพ่อเพิ่มก็นั่งสูบบุหรี่ กระทบกระเไอไปตามเรื่อง เวลาถึง
ดึกลงทุกที เสียงรถยนต์วิ่งไกลๆ หลายหนด้วยความเร็วสูง
เสียงไก่ขันยามดั่งขึ้นเป็นระยะ ในที่สุดก็มีเสียงรถแล่นเข้ามา
ในบ้าน พลอยรีบลุกขึ้นไปชะโงกหน้าต่างดู เห็นประไฟลง
จากรถมาแต่คนเดียว ก็ร้องเรียกเบาๆ จากบนตึก ประไฟ
แหงนหน้ามาดู แล้วก็เดินขึ้นบันไดและเข้ามาหาในห้อง

"พื่อนักกับคุณเสวีไปไหนประไฟ ทำไมไม่กลับมา
ด้วยกัน" พลอยถามขึ้นก่อน

"มีคนเขามาตามไปจากงานรัฐธรรมนุญพร้อมกันทั้ง
สองคน บอกว่ามีราชการด่วนให้ไปเดี๋ยวนั้น ไฟเลยกลับมา
ก่อน" ประไฟตอบแล้วพูดต่อไปทันทีว่า "คุณแม่รู้เรื่องแล้ว
หรือยัง"

"รู้แล้ว" พลอยตอบ "คุณลุงมาบอก แล้วนี่เราจะทำ
อย่างไรกันดี"

"คุณเสวีเขาสั่งให้ไพมาบอกคุณแม่ว่าไม่ต้องตกใจ
ญี่ปุ่นเขามาฐานมิตร เขาคงไม่ทำอะไรเราหรอก" ประไพพูด
ต่อ

"คุณเสวี.....คุณเสวีจะไปรู้ใจเขาได้อย่างไร" พลอย
ถามอย่างสงสัย

"ก็เห็นเขามีเพื่อนเป็นญี่ปุ่นอยู่มาก เขาคงรู้กรรมัง"
ประไพพูดแล้วยกมือขึ้นปิดปากหาว พลังพูดว่า "ระหว่างนี้
ก็คงไม่มีอะไร โฟ่งวงเหลือเกิน จะขอไปนอนก่อน ถ้าคุณแม่
มีอะไรให้เด็กไปปลุกก็แล้วกัน" แล้วประไพก็เดินจากห้องลง
บันไดกลับไปเรือนของตน

เสียงพ่อเพิ่มหัวเราะเบาๆ จากงาเม็ด ทำให้พลอยต้อง
เหลียวไปดู เห็นพลอยมอง พ่อเพิ่มก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอยควรจะทำอย่างลูกสาวเขา ระหว่างนี้ไม่มี
อะไรก็เข้าไปนอนเสียบ้าง"

"ฉันทำไม่ได้หรอก" พลอยว่า "ฉันไม่ได้คอทั้งสัน
หลังเหล็กเหมือนคนสมัยนี้ ถึงจะนอนก็คงไม่หลับอยู่นั่นเอง"

พลอยนั่งอยู่สองคนกับพ่อเพิ่มจนรุ่งสว่าง และแม่แต่
หลังเวลาอาหารเช้าแล้ว ตาอันและคุณเสวีก็ยังมีได้กลับ ทำ
ให้พลอยยิ่งเพิ่มความกระวนกระวายใจยิ่งขึ้น

ตาอันเป็นคนกลับมาถึงบ้านก่อนในตอนสาย ตาอันอดนอนเพียงคืนเดียว แต่วันนั้นตาอันตาลึกกลวง หน้าตาซูบซีด เหมือนกับอดนอนมาหลายคืน ตาอันเดินเข้ามาในห้อง ทรวดตัวลงนั่งที่เก้าอี้อย่างอ่อนใจ มองหน้าพลอยแล้วก็พูดขึ้นว่า

"คุณแม่ ! เราเสียเมืองให้ญี่ปุ่นเสียแล้ว !"

พูดได้เท่านั้นตาอันก็ร้องไห้เหมือนกับเด็กๆ

ปราดเดียวพ่อเพิ่มก็ถึงตัวตาอันทันที พ่อเพิ่มเอาแขนโอบไหล่ตาอันไว้แล้วก็พูดว่า

"ไม่เป็นไรพ่ออัน ทำใจดีๆ ไว้เวลาข้างหน้ายังมีอีกมาก ไม่เป็นไร พูดจากันก่อน เรื่องมันเป็นไปอย่างไรมาอย่างไร"

นับเป็นเวลานานร่วมสิบปีมาแล้วที่พ่อเพิ่มมิได้เคยแสดงความสนิทสนม หรือแสดงความเมตตาปราณี ต่อตาอันเท่าที่พลอยได้เห็นในวันนี้ ภาพที่ได้เห็นนั้นเป็นภาพที่จับใจถึงแม้ว่าจะได้เห็นในยามคับขัน ก็ยังเป็นภาพประทับใจ ที่พลอยจะลืมเสียได้ยาก ตาอันเองก็ดูเหมือนจะรู้สึกในความเมตตาของลุง เพราะเหลียวดูหน้าลุงและยิ้มน้อยๆ ทั้งน้ำตาด้วยความขบใจ แล้วตาอันก็สงบลงเริ่มพูดต่อไปว่า

"ญี่ปุ่นยกทัพเข้ามาเมืองไทยตั้งแต่เมื่อคืนนี้..... ญี่ปุ่นประกาศสงครามกับฝรั่ง อังกฤษอเมริกา จะขอยกทัพผ่านเมืองไทย โดยยื่นคำขาดให้ตอบ ถ้าเราไม่ยอมก็จะเข้าตีเอา"

"แล้วอย่างไร" พ่อเพิ่มถามด้วยเสียงแหบแห้ง เหมือนกับเป็นหวัด

"เราก็ต้องยอมเขา" ตาอันตอบ "เพราะจะไปสู้อย่างไรไหว และไม่มีใครรู้ตัวมาก่อนก็คน เวลานี้ทหารทางปักข์ได้ก็ยังสู้รบกับญี่ปุ่นอยู่ ทางกรุงเทพฯ บอกว่าเจรจาทกลงกันได้แล้ว จะรู้หรือยังก็ไม่รู้ กว่าจะรู้ก็คงจะตายกันลงไปมาก"

"ที่ตกลงกันนะตกลงว่าอะไร พ่ออันรู้ไหม" พ่อเพิ่มถามอีก

"ก็ตกลงให้ญี่ปุ่นเข้าเมืองได้" ตาอันตอบสั้นๆ

"ถ้าอย่างนั้นก็แปลว่าเราเป็นจ้าวญี่ปุ่นแล้วนะซี" พ่อเพิ่มพูดเหมือนกับปรารภกับตนเอง

"พวกทูตเขาว่าไม่ใช่ เขาว่าเรายังเป็นเอกราช แต่ว่าเราเป็นมิตรกับญี่ปุ่น แต่ผมเองก็ว่าอย่างคุณลุงเหมือนกัน" ตาอันตอบแล้วก็ทำหน้าที่เหมือนจะร้องไห้อีก

พ่อเพิ่มมองดูตาอันอย่างเลื่อมใส ซึ่งพลอยสังเกตเห็น
ได้ทันที เพราะพ่อเพิ่มมิได้มองตาอันอย่างนี้มานานแล้ว มีแต่
มองด้วยสายตาที่ระวางสงสัยกินใจ แต่ครั้งนี้ก็เป็นครั้งแรก ที่
พลอยได้ยินจากปากตาอันว่าเห็นด้วยกับพ่อเพิ่ม ทำให้นึก
ขบใจเทพดาฟ้าดินอยู่ครั้นๆ ว่าบุตรของตนและพี่ชายของ
ตนเริ่มจะกลมเกลียวกันได้อีก พลอยคิดถึงตาอ้อคขึ้นมาทันที
และในทันใดนั้น ข้อความที่ตาอันพูดก็เสียวปลาบเข้าไปใน
หัวใจ "ญี่ปุ่นกับไทยกำลังรบสู้กันอยู่ทางปักข์ใต้" และตาอ้อ
คก็อยู่ที่ปักข์ใต้

"อั้น !" พลอยร้องเรียกขึ้นอย่างละล่ำละลัก "เมื่อ
ก็
อั้นว่าเขารบกันอยู่ที่ปักข์ใต้มิใช่หรือ"

"ผมก็ได้ข่าวว่าอย่างนั้น กว่าจะติดต่อให้เลิกกันได้ก็
คงต้องกินเวลา เพราะเวลานี้ยังไม่รู้ใครเป็นใคร อะไรๆ ก็คง
ต้องชะงักไปหมด"

"ตายจริง !" พลอยร้อง พลังยกมือขึ้นกุมที่คอ "ตาย
แล้ว ! ตาอ้อคอยู่ที่ปักข์ใต้ ป่านนี้จะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ !"

"ปู่โธ่เอ๊ย !" พ่อเพิ่มร้องสอคขึ้นมา "แม่พลอยนี่ก็
ช่างเหลือใจจริงๆ เทียว เขาพูดกันเรื่องเสียบ้านเสียเมือง นี่

หลับไหลไปห้วงเอาลูก รวากับว่าตาอ้อคแกเป็นเด็กๆ แกไม่
เป็นไรหรอก โตเป็นผู้ใหญ่แล้ว"

"โธ่ ! ก็ลูกฉันทั้งคนนี่คุณหลวง" พลอยเถียง "แล้วก็
ยังมีตาอันอยู่ทางปักข์ได้อีก ตาอ้อคก็ช่างเถิด พอจะหนีซุก
ซ่อนไปได้ เพราะไม่ได้ติดคุกติดเล้า แต่ตาอันนั้นเขาล่ามโซ่
ล่ามตรวนไว้อย่างไรก็ไม่รู้ ป่านนี้คงจะตายเสียแล้วกรรมัง"
พูดจบพลอยก็เริ่มร้องไห้ทันที

ตาอันเข้ามาคุกเข่าอยู่ข้างๆ ตัว เอามือพลอยไปกุมไว้
แล้วพูดเบาๆ ว่า

"คุณแม่อย่า...อย่าร้องไห้ ผมขอเสียที่เถิด อย่า
ร้องไห้ให้ผมเห็นในเวลานี้ อ้อคกับพี่อื่นไม่เป็นไรหรอก ผม
รับรอง เพราะญี่ปุ่นรบกับทหารไทยอยู่ที่สงขลา แต่อ้อค
ไม่ได้อยู่ที่สงขลา ไปทำเหมืองอยู่แถวพังงา ไกลกันตั้งเป็น
กอง พี่อื่นก็อยู่เกาะอีกถึงฝั่งทะเลหนึ่ง ญี่ปุ่นยังไม่ถึงแน่ๆ
คุณแม่ไม่ต้องเป็นห่วง"

เหตุผลของตาอันทำให้พลอยค่อยคลายใจลง พอจะนั่ง
สงบเป็นปกติอยู่ได้ต่อไป ตาอันกลับไปนั่งพูดกับพ่อเพิ่ม
เบาๆ ตอบคำถามที่พ่อเพิ่มตั้งอยู่เรื่อยๆ ทั้งสองคนมีหน้าตา
เศร้าหมอง ความทุกข์ความอภัยศความหมดหวังคับแค้นใจ

ทำให้พ่อเพิ่มและตาอันกลับหันหน้าเข้าหากัน และเป็นน้ำ
หนึ่งใจเดียวกันได้ เหมือนเมื่อครั้งก่อนนานมาแล้ว ฝ่ายพลอย
นั้นก็ได้นั่งอยู่เงียบๆ เพราะเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นคุณจะมีทั้ง
ขนาดและน้ำหนักใหญ่โต เกินกว่าที่พลอยจะสามารถวินิจฉัย
หรือตัดสินใจอย่างไรได้ พลอยรู้สึกตัวว่าต่อไปนี้ชีวิตของตน
จะเป็นอย่างไรนั้น สุดแล้วแต่พี่น้องหรือลูกเต้าที่เป็นผู้ชาย ถ้า
พลาดจากนั้นก็สุดแล้วแต่บุญกรรมจะบันดาลให้เป็นไป

ขณะนี้นั่งกันอยู่นั่นเอง คุณเสวีกก็เดินเบาๆ เข้ามาในห้อง
โดยไม่มีใครรู้ตัว ตามแบบที่เคยทำอยู่เสมอ พลอยเหลือบเห็น
คุณเสวก่อนคนอื่น และสังเกตได้ทันทีว่าหน้าตาของคุณเสวีนั่น
ช่างผิดจากตาอันเสียนี้กระไร เพราะคุณเสวีนี้น้ำตา
แจ่มใสเบิกบาน มิได้มีร่องรอยว่าเหน็ดเหนื่อยร่วงโรย จากกา
รอดหลับอดนอนคืนยันรุ่ง และมีได้มีวีรกรรมของความทุกข์
อย่างมหันต์ อย่างที่ปรากฏอยู่บนใบหน้าของตาอันเลยแม้แต่น้อย

ตาอันเห็นหน้าคุณเสวีกก็ถามขึ้นทันทีว่า

"เสวีนี้น้ำตาเพิ่มเติมอะไรมาอีกบ้าง"

"ไม่มีอะไรอีก เราตกลงกันได้เรียบร้อยแล้ว ญี่ปุ่น
เขามาฐานมิตรไม่ทำอันตราย ต่อไปนี้ทุกอย่างจะเรียบร้อย

ไม่มีศึกไม่มีสงคราม บ้านเมืองไม่เสียหาย ผู้คนไม่ต้องล้มตาย และญี่ปุ่นเขาก็จะเห็นใจเรา จะต้องช่วยเราอีกมาก"

เสียงพ่อเพิ่มซึ่งหลีกไปนั่งอยู่ห่างๆ เมื่อเห็นคุณเสวีเข้ามาในห้องไอซึนเบาๆ แล้วก็ขีดไม้ขีดไฟจุดบุหรี่สูบ ฟันควันโคมง ตาอันมองคุณหน้าคุณเสวีอย่างพิศวง และเหมือนเพิ่งได้รู้จักกันจริงๆ ครั้งนี้ พลังพูดขึ้นเบาๆ อย่างอัศจรรย์ใจว่า

"เสวีถามจริงเถิด เราก็เพื่อนกัน เสวีไม่รู้ศึกเดือดร้อน.... ไม่นึกเสียใจหรือโมโหอะไรบ้างเลยหรือคราวนี้"

คุณเสวียิ้มอย่างเบิกบานแล้วตอบว่า

"ก็ไม่เห็นมีอะไรที่จะต้องเดือดร้อนหรือโมโหหรือเสียใจ ว่ากันตามจริงกันกลับดีใจเสียอีก สงครามคราวนี้เป็นสงครามโลก กันรู้อยู่แต่แรกว่าถึงอย่างไรก็ต้องมาถึงตัวเราสักวันหนึ่ง หลีกเลียงอย่างไรก็คงไม่พ้น ข้อสำคัญจึงอยู่ที่เราจะเข้าข้างใครในสงครามคราวนี้ ถ้าเข้าข้างฝ่ายถูกก็ดีไป แต่ถ้าเข้าข้างฝ่ายผิดก็จะเสียหายหมดทีเดียว คราวนี้ก็รู้กันแล้วว่าเราเป็นฝ่ายญี่ปุ่น คงหมายความว่าเราเป็นฝ่ายเยอรมันด้วย กันจึงดีใจมาก เพราะเราเป็นฝ่ายที่เขาที่กำลัง ซึ่งกำลังจะชนะสงครามในที่สุด"

เสียงพ่อเพิ่มกระแอมเบาๆ ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง พลอยรู้ดีว่า
สิ่งที่มาติดคอพ่อเพิ่ม ทำให้ต้องกระแอมนั้น มิใช่วัตถุอื่นใด
นอกจากความไม่ศรัทธาในคำพูดของคุณเสวี เสียงตาอันพูด
ขึ้นอย่างไม่สบายใจว่า

"กันยังไม่เข้าใจดีว่าเสวีหมายความว่าอะไร กันรู้
แต่ว่าญี่ปุ่นยกทัพเข้ามาในเมืองไทย แต่ทำไมเสวีจึงพูดเลยไป
ว่าเราเป็นฝ่ายไหนฝ่ายไหน สงครามคราวนี้ถึงญี่ปุ่นจะยึด
เมืองเราได้ ก็ไม่ได้แปลว่าเราจะต้องเป็นฝ่ายญี่ปุ่น"

"ถ้าเราปล่อยให้เขายึดเฉยๆ โดยไม่เข้าเป็นพวกเขา
ก็เท่ากับเรายอมเป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่น เราจะต้องลำบาก
เพราะเขาจะเข้ามาโดยไม่มีความเกรงใจอะไรเลย แต่ถ้าหาก
ว่าเราเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น เขาก็ต้องเกรงใจเราไม่มากนักน้อย
เรื่องนี้ดูไม่น่าจะเป็นปัญหาอะไรเลย อันก็ควรจะรู้ดีที่เราสู้
เขาไม่ได้แน่ ถ้าจีนสู้เท่ากับเรายอมทำลายทุกอย่างที่เรามี ไม่
มีวันสร้างสมขึ้นได้เหมือนเก่าอีกต่อไป กรุงเทพฯ จะราบเป็น
หน้ากลองไปภายในวันเดียว ผู้คนจะล้มตายมากมายสุดที่จะ
ประมาณ แล้วเขาก็ยังจะเข้ามาได้อยู่แน่นอน แต่ไหนๆ เขาก็
เข้าได้แล้ว เราจะทำเรื่องร้ายให้กลายเป็นดีเสียมิดีกว่าหรือ"

"พ่อเสวี" เสียงพ่อเพิ่มพุดชัดจังหวะขึ้น "พ่อเสวีพูด
ราวกับว่าไม่มีฝรั่งเหลืออีกแล้วในโลกนี้ เมื่อญี่ปุ่นรบกับฝรั่ง
แล้วเราเข้าข้างญี่ปุ่น ก็แปลว่าเราจะต้องรบกับฝรั่งด้วย พ่อเส
วีว่าเราจะไปสู้เขาไหวหรือ"

คุณเสวีหัวเราะก๊องแล้วตอบพ่อเพิ่มว่า

"คุณลุงถามอย่างนั้นก็ควรอยู่ เพราะคุณลุงเกิดมาใน
สมัยที่เราต้องกลัวฝรั่งเสียจนแทบจะกระดิกตัวไม่ได้ แต่
เดี๋ยวนี้สมัยนั้นผ่านพ้นไปแล้ว ฝรั่งจะไม่มีเหลือในตะวันออก
อีกต่อไป อีกหน่อยญี่ปุ่นก็จะไล่ไปหมด แล้วฝรั่งจะไม่
กลับมาอีก คุณลุงอย่าวิตกเรื่องฝรั่งเลยครับ ฝรั่งเดี๋ยวนี้ไม่น่า
กลัวเหมือนฝรั่งเมื่อก่อนเสียแล้ว เวลานี้ญี่ปุ่นกำลังตี
ฟิลิปปินส์ของอเมริกัน และกำลังเข้าโจมตีมาลาญของอังกฤษ
จากนั้นก็จะไปพม่าและชวา เกาะบอร์เนียวและอินเดี๋ย เขาเข้า
ตีทุกด้านพร้อมกันหมด และถ้าคุณลุงรู้จักน้ำใจทหารญี่ปุ่น
แล้ว คุณลุงก็ต้องรู้ว่าฝรั่งไม่มีทางสู้ได้ ผมว่าต่อไป
ออสเตรเลียที่เป็นเมืองฝรั่งนั้น ก็จะต้องตกเป็นของญี่ปุ่นสัก
วันหนึ่ง คอยดูกันไปเถิดในเอเชียต่อไป ก็จะมีแต่ญี่ปุ่นกับ
เราเท่านั้นที่จะเป็นชาตินำ เพราะเราไหวตัวทันเข้ากับเขาเสีย
แต่แรก ใครไม่ร่วมมือกับญี่ปุ่นเวลานี้ก็เท่ากับไม่รักชาติ"

ตาอันเอามือตบโຕ້ะอย่างแรงแล้วพูดว่า

"มากไปเสียแล้วละเสวี ! กันรู้แล้วว่าเสวีเป็นพวก
ฉู้ปุ่น แต่อย่าเที่ยวว่าคนอื่นเขาไม่รักชาติ ใครๆ ก็รักชาติ
ด้วยกันทั้งนั้น และคนที่เขารักชาติจริงๆ เขาจะต้องว่าเสวีนั้น
แหละเป็นคนขายชาติให้ฉู้ปุ่น"

คุณเสวีเหลียวมามองตาอันแล้วยิ้ม แต่พลอยเห็นได้
ทันทีว่าการยิ้มนั้น เป็นแต่เพียงยิ้มด้วยใบหน้า ในดวงตาของ
คุณเสวีนั้นมีโทสะจริต และความอาฆาตลุกอยู่พลุ่งโพล่ง
เหมือนกับเปลวไฟที่ร้อนแรง สายตาของคุณเสวีทำให้พลอย
ต้องขนลุกเกรียวไปทั้งตัว

คุณเสวีพูดกับตาอันด้วยน้ำเสียงเป็นปกติว่า

"อัน ! เราก็เป็นเพื่อนฝูงกันมานาน อย่ามาแตกกัน
เสียด้วยเรื่องเท่านั้นเลย เป็นอันว่าอันกับเรา มีความเห็นกันคน
ละอย่างในเรื่องนี้ แต่เราก็ไม่จำเป็นต้องด่ากันเล่นง่ายๆ เพราะ
ความเห็นไม่ตรงกัน อันคอยดูต่อไปก็แล้วกันว่าที่เราพูดไว้
นั้นถูกหรือผิด พูดกันเวลานี้ก็ไม่มีทางที่จะตกลงกันได้"

พูดแล้วคุณเสวีก็ยกมือขึ้นปิดปากหาว แล้วหันมายิ้มกับ
พลอยพูดว่า

"เมื่อคืนผมอดนอนทั้งคืน เพิ่งรู้ตัวว่าง่วง ต่อไปนี่ขออย่าให้คุณแม่ตกใจ หรือเป็นห่วงอะไรทั้งสิ้น มีอะไรก็บอกผมได้ เพราะผมมีเพื่อนฝูงเป็นญี่ปุ่นหลายคน พอจะพูดจาอาศัยไหววากันได้เสมอ"

พูดแล้วคุณเสวกี้เดินออกจากห้องกลับไปเรื้อน ทิ้งคนทั้งสามให้นั่งตกตะลึงมองคูหน้ากันอยู่

ตาอันมองตามคุณเสวกี้จนหายลับไปแล้วก็ถอนใจใหญ่ ประารภขึ้นเบาๆ ว่า

"คนเรานี้ก็แปลก ยิ่งรู้จักกันนานเข้าก็ยิ่งดูเหมือนไม่รู้จักเลย และพอถึงที่สุดเข้าจริงก็เห็นว่าคบไม่ได้ทีเดียว"

"พ่ออันอย่าไปยุ่งกับมันเลย คนพรรค์อย่างนั้น" พ่อเพิ่มพูดพลางรีบลุกมานั่งใกล้ตาอัน ในสายตาของพ่อเพิ่ม เต็มไปด้วยความเมตตาความปรารถนาดี และความเห็นใจ ทำให้พลอยนึกอัศจรรย์ใจว่าเหตุการณ์ของบ้านเมืองนั้น สามารถทำให้คนที่เคยรักกันต้องห่างกันไป และก็ด้วยเหตุการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง คนที่เคยห่างกันห่างระแวงสงสัยกัน ก็กลับมารักใคร่สนิทชิดชอบกันได้ใหม่ ดูเหมือนว่าเหตุอื่นๆ ที่ผูกมัดน้ำใจคน เช่นความเกียจครองเป็นญาติจะไม่สำคัญเสียเลย

บทที่ ๘ (หน้าที่ ๑)

พลอยดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อญี่ปุ่นเข้าเมืองไทยใน
ภายหลังก็รู้สึกว่แปลก เพราะในวันแรกๆ นั้น มีแต่คน
โทมนัส และเห็นว่าญี่ปุ่นนั้นเป็นมารร้ายที่น่าสยดสยอง แต่
ภายในเวลาไม่เท่าไรนัก ความรู้สึกเช่นนั้น ก็ดูจะลืมนั่น
ไป ญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากทั้งทหารและพลเรือนเข้ามาอยู่ใน
เมืองไทย ร่วมกับคนไทยโดยสนิทสนม มีทหารญี่ปุ่นผ่านเข้า
ออกในเมืองไทยนี้อย่างมากมาย ไม่มีใครรู้ว่าอะไร และภาวะ
เช่นนั้นก็ดูกลายเป็นภาวะธรรมดา ฟุ้งห่มดความสำคัญลงไป
จริงๆ อย่างที่คุณเสวีได้ว่าไว้ และกลายเป็นศัตรูหรือเป็นคน
ชนิดที่เหยียดหยามเล่นได้ ไม่ต้องเกรงใจ ส่วนญี่ปุ่นกลับ
กลายเป็นคนสำคัญ เป็นมหามิตรมิ่งงานการที่ไหนสำคัญ ก็
ต้องมีนายทหารญี่ปุ่นและพลเรือนญี่ปุ่นไปปรากฏกาย ใน
ฐานะแขกอันมีเกียรติ

พลอยมีสื่จะสนใจในรายละเอียดต่างๆ และความรู้สึก
ต่างๆ ในทางการเมืองเท่าไรนัก รู้สึกโล่งใจแต่เพียงว่า ความ
กลัวสงคราม ความรู้สึกตะครันตะครอที่ว่าสงครามจะมาถึง
ตัวเมื่อไรนั้น บัดนี้หมดไปแล้ว เพราะสงครามได้มาถึงเข้า
แล้วจริงๆ และเมืองไทยก็เข้าสู่สงครามในฐานะคู่สงคราม

โดยลงนามสัญญาเป็นพันธมิตรกับฝ่ายญี่ปุ่น ในโบสถ์วัด
พระแก้ว แต่ขณะเดียวกันภัยจากสงคราม ที่พลอยเคยนึกเกรง
กลัว ก็มีได้มาปรากฏให้เห็น เมืองไทยเคยอยู่อย่างไรเมื่อก่อน
สงคราม ก็คงเป็นไปอย่างนั้นต่อไป ความตระหนกตกใจ ที่
เกิดขึ้นชั่วครู่เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคมนั้น ดูจะหมดไปโดย
รวดเร็ว และคนไทยส่วนมากที่พลอยรู้จัก ก็คงดำเนินชีวิต
ต่อไปด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ดินฟ้าอากาศ และสิ่ง
ธรรมชาติต่างๆ ก็คงเป็นไปเหมือนเก่า ไม่มีสิ่งใดแปร
ในทางที่จะสื่อให้เห็นว่าบ้านเมืองวิปริต ฝนยังคงตกทำความ
ชุ่มชื้นแก่แผ่นดิน แดดยังออกทอแสงให้ความอบอุ่น และนก
เล็กใหญ่ที่เคยส่งเสียงร้องตามต้นไม้ใกล้บ้าน ก็คงส่งเสียง
ร้องต่อไปอย่างเบิกบาน พลอยมองดูสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว
แล้ว ก็นึกอัศจรรย์ใจอยู่ครั้นๆ

สิ่งแรกแห่งความเปลี่ยนแปลงที่พลอยเห็นได้ก็คือ ราคา
ของต่างๆ ที่เริ่มขยับตัวขึ้นสูง นับตั้งแต่วันที่ญี่ปุ่นเข้า แต่
อาการเช่นนี้พลอยเห็นว่าเป็นของธรรมดา เพราะเคยปรากฏ
ให้เห็นมาแล้ว เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งก่อน ซึ่งก็มีได้รู้สึก
เดือดร้อนเท่าไรนัก พลอยยังจำได้ว่าคุณเปรมพุดเมื่อครั้งนั้น
ว่า การที่ของขึ้นราคานั้นกลับเป็นของดี เพราะหาเงินได้ง่าย

พลอยหาได้รู้ในขณะนั้นไม่ว่า สงครามคราวก่อนกับคราวนี้
นั้นห่างไกลกันเป็นหน้ากหน้า

สิ่งที่สังเกตเห็นอีกอย่างหนึ่งก็คือ บางคนเริ่มจะรำรวย
ขึ้นอย่างผิดตา คนที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือคุณเสวีเอง เพราะ
นอกจากจะทำราชการแล้ว คุณเสวียังเที่ยวซื้อขายสินค้าต่างๆ
และมีความสัมพันธ์ในทางการค้าขายกับญี่ปุ่นอย่างใกล้ชิด
วันหนึ่งขณะที่พลอยนั่งคุยอยู่กับประไพสองคน ตาอั้นก็เข้า
มาร่วมวงคุยด้วย แล้วถามประไพขึ้นว่า

"ประไพ เขาว่าหมูนี้อ้วนแฉะหนักมิใช่หรือ"

"ไฟไม่รู้เรื่องอะไรทั้งนั้น" ประไพตอบ

"อ้าว ! เป็นผิวเมียกันทำไมไม่รู้เรื่อง" ตาอั้นว่า

"คุณเสวีเขาไม่เคยบอกอะไรกับไฟเลย ในเรื่องการ
ทำมาหากินของเขา" ประไพพูด "เขาเคยถามแต่ไฟว่า คุณแม่
มีทรัพย์สินสมบัติอะไรอยู่ที่ไหนบ้าง ครั้นไฟบอกว่าไม่รู้ไม่
สนใจ เขาก็ดูหาว่าไม่ใช่ผู้ใหญ่ อีกหน่อยจะยากจนไม่รู้ตัว
จนไฟรำคาญจะตายอยู่แล้ว"

"อย่างนั้นก็แล้วไปเถิด" ตาอั้นพูด "พี่ถามดูอย่าง
นั่นเอง เพราะได้ข่าวว่า คุณเสวีของประไพเขารวยมาก เพราะ
ค้าขายกับญี่ปุ่น มิน่าเล่าเขาถึงรักกับญี่ปุ่นนัก" ตาอั้นพูดทิ้ง

ทำยไว้เพียงเท่านั้น แต่พลอยก็พอจะจับหางเสียง ว่าตาอัน
เดีวนี้ไม่ชอบคุณเสวีเหมือนเมื่อก่อน มีความสงสัยกินใจ
และรังเกียจจนออกนอกหน้า และด้วยความรู้สึกที่กลับกลาย
ไปนี้เอง ทำให้ตาอันกลับคิดถึงน้องชาย เพราะตาอันเป็นคน
ผูกพันกับพลอยเอง ในอีกวันหนึ่งว่า

"คุณแม่ได้ข่าวจากออดบ้างหรือไม่ เป็นอย่างไรบ้าง
ออดเขาไม่เคยเขียนหนังสือถึงผมเลย"

"อันก็รู้ดีว่าออดแกก็เคยเขียนหนังสือออกจะตาย
ไป" พลอยพูดแก้ตัวแทนลูกคนเล็ก "แต่แม่เองก็ยังไม่ค่อยได้
หนังสือแกทีหนึ่ง ไม่มีอะไรหรอกเห็นว่าสุขสบายดีทุกอย่าง"

"ความจริงผมไม่อยากให้ออดไปอยู่ไกลบ้านเวลานี้
เลย" ตาอันพูด "ถ้าเวลาบ้านเมืองปกติดีก็ไม่ใช่ไรเลย แต่อยู่
ในเวลาศึกสงครามอย่างเดีวนี้ ผมไม่สบายใจ อยากให้มาอยู่
ใกล้ๆ กันมากกว่า มีเรื่องราวอะไรจะได้ปรึกษาหารือกันได้
เราก็มีอยู่ด้วยกันไม่กี่คน"

"แม่ก็คิดอย่างนั้นเหมือนกัน" พลอยพูดด้วยความดี
ใจ "แต่ไหนๆ ก็จะพูดกันแล้วแม่จะพูดด้วยความจริง ที่ตาอ
อดออกจากบ้านไปนั้น เห็นจะเป็นเพราะความน้อยใจพี่น้อง
มากกว่าอื่น ถ้าอันอยากให้น้องกลับ อันก็ควรเขียน

จดหมายไปพุดจាកับเขาโดยดี แม่รู้ว่าอ้อคเป็นคนรักพี่รักน้อง ถ้าได้หนังสือจากอ้นแกก็คงพอใจ และถ้าอ้นขอให้กลับแกคงจะกลับ" พลอยหยุดถอนหายใจใหญ่แล้วก็กล่าวขึ้นว่า

"แม่เองถ้าได้ถูกมาอยู่พร้อมหน้ากันเมื่อไร จะมีความสบายใจเป็นที่สุด"

ตาอ้นพุดเบาๆ ขึ้นว่า

"บางทีผมเองจะahunหันปล้นเล่นไปหน่อยเรื่องตาอ้อค แต่ผมก็ไม่เคยสบายใจเลยตั้งแต่แกออกจากบ้าน ถ้าคุณแม่เห็นว่าผมควรจะทำอย่างนั้น ผมก็จะลองเขียนหนังสือไปถึงเขาก่อน"

พลอยรู้สึกดีใจมากที่ตาอ้นพุดถึงน้องชายด้วยความรู้สึกสำนึกตัว และตั้งแต่นั้นมา พลอยก็ได้แต่เฝ้าคอยว่า ตาอ้อคจะตอบพี่ชายว่าอย่างไร จะยอมกลับมาตามคำชักชวนหรือไม่ แต่ในที่สุดพลอยก็ได้รับหนังสือจากตาอ้อคฉบับหนึ่ง มีใจความเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

"เรื่องที่พี่อ้นเขาเขียนมาชวนลูกกลับบ้านนั้น ลูกได้เขียนตอบเขาไปโดยตรงฉบับหนึ่งแล้วว่า ขณะนี้การงานของลูกกำลังพัวพันยังกลับไม่ได้ แล้วอย่าหาว่าอ้อคเล่นตัวหรืออะไรเลย ขอให้เห็นใจอ้อคบ้าง เพราะเมื่ออ้อคลงมาทางใต้

นั่น ไม่มีความรู้อะไรเรื่องเหมืองแร่ติดหลังมาเลย จึงต้องมาใช้เวลาศึกษาอยู่นาน ระหว่างนั้นเพื่อนของออดเขาก็รับเลี้ยงเป็นอย่างดี มิให้อาทรร้อนใจ เดียวนี้ออดก็มีความรู้ พอที่จะทำประโยชน์ตอบแทนให้เขาได้ ถ้าหากจะทิ้งงานซึ่งกำลังจะเดิน กลับบ้านเสียเฉยๆ ออดก็จะเป็นคนนอกตัญญูต่อมิตร ผู้มีพระคุณ ออดทำไม่ได้ และไม่อยากจะทำ เช่นนี้ญี่ปุ่นเขาถือใครจีนทำ เพื่อนฝูงญาติพี่น้องจะต้องคว้านท้องกันเป็นแถว ขอให้แม่เห็นใจออดเถิด ในใจจริงนั้นก็อยากจะกลับมาหาแม่เป็นที่สุด และขอให้แม่ไวใจออดว่าออดจะกลับมาในทันที และในโอกาสแรกที่จะมาได้ ระหว่างนี้ขอทำงานใช้หนี้คนที่เขามีบุญคุณ ไปอีกสักหน่อย พอวางมือได้ออดก็จะมา"

ในหนังสือฉบับเดียวกันนั่นเอง มีข่าวไม่สู้ดีเกี่ยวกับตาอัน ซึ่งตาออดบอกมาว่า

"พี่อันย้ายเกาะเสียแล้ว เขาส่งย้ายนักโทษการเมืองทั้งหมดออกจากเกาะตะรุเตา ไปไว้ที่เกาะเต่าอีกฟากทะเลหนึ่ง และนัยว่าจะส่งนักโทษการเมืองจากกรุงเทพฯ ไปสมทบที่นั่น ออดได้พบกับพี่อันประเดี๋ยวเดียว ขณะเดินทางผ่านไป เขากระซิบบอกว่าที่เกาะเต่านี้อันคงแย่เห็นจะไม่

เหมือนตะรุเตา แต่จะจริงหรือไม่อย่างไรต้องดูไปก่อน แม่
อย่าเพิ่งวิตก เพื่อเป็นอย่างไรต่อไป อ้อคจะเป็นคนบอกมาเอง
แม่อย่าไปเชื่อใครทั้งสิ้น อ้อคไม่ค่อยอยากเล่าอะไรต่ออะไร
ให้แม่ฟังเลย เพราะถ้าพูดไม่ดีก็รู้ว่าจะทำให้แม่ต้องร้องไห้
เสียน้ำตาเปล่าๆ ต่อไปนี้แม่ต้องทำใจคอให้เข้มแข็ง อย่างที่
เขาสอนกันอยู่ทุกวัน เพราะเมืองไทยเราเป็นมหาอำนาจขึ้น
มาแล้ว

ถ้าแม่ได้พบลุงเพิ่ม ช่วยถามด้วยว่าฟังวิทยุหรือเปล่า
อ้อคฟังได้ข่าวว่าไทยตีเมืองเชียงตุงแตกวันนี้ พอรุ่งขึ้นนาย
เชมเบอร์เลน นายกรัฐมนตรีเมืองอังกฤษก็ลาออกเลย เราเก่ง
พิลึกละ"

พลอยอ่านหนังสือตาอ้อคแล้วก็ร้องไห้ไปหัวเราะไป
อย่างที่เคยทำเสมอ แต่คราวนี้นอกจากจะผิดหวัง ที่ตาอ้อคขอ
ผลัดต่อไปยังไม่กลับบ้านทันทีแล้ว ยังรู้สึกวิตกในโชคชะตา
ของตาอ้น ซึ่งยังไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไรต่อไปอีก

เมื่อตาอ้นมาบอกข่าวว่าตาอ้อคบอกว่ายังกลับไม่ได้ ตา
อ้นก็พูดเปรยๆ ขึ้นว่า

"หรืออ้อคเขาจะยังไม่หายโกรธผมก็ไม่รู้"

"ไม่จริงหรืออ้วน" พลอยรีบแก้ทันที "อ้อคเขาเขียนบอกให้แม่ฟังเสียยี่ดียว จดหมายก็ยังอยู่ที่นี่ ไม่มีเสียงว่าอ้อคจะโกรธอ้วนเลย เขายังติดเรื่องเกรงใจเพื่อนทางโน้นเท่าโน้นเอง"

"คิดๆ ไปก็คิดเหมือนกันที่อ้อคยังไม่กลับ" ตาอ้วนพูดขึ้น

"ทำไมเล่าอ้วน" พลอยถามอย่างสงสัย "ก็แม่เห็นอ้วนพูดครวก่อนว่าอยากให้อ้อคกลับ"

"ทางผมนะไม่มีอะไรหรือคุณแม่" ตาอ้วนตอบ "แต่ทางกรุงเทพฯ ทางบ้านเราเดี๋ยวนี้มันมีอะไรรุกรุกตาอยู่ ตาอ้อคกลับมาจะทนไหวหรือไม่ไหวก็ไม่รู้ ยิ่งเป็นคนเจ้าอารมณ์อยู่ด้วย"

"อะไรรุกรุกตา" พลอยพูดเพราะไม่เข้าใจ "แม่ก็ให้เขาคอยปิดกวาดอยู่เสมอ คุณก็เรียบร้อยดี"

ตาอ้วนหัวเราะแล้วตอบว่า

"ไม่ใช่ของรุกรุกรอกคุณแม่ แต่คนมันรุกร ทำอะไรกับแปลกๆ ไม่เหมือนแต่ก่อน ผมกลัวตาอ้อคแกร้คาญเท่าโน้นเอง"

"อันหมายถึงใครกันแน่" พลอยซ้กจะเอาความให้ได้
ตาอันนั่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ตอบเบาๆ ว่า

"ก็นายเสวีลูกเขยของคุณแม่นั้นแหละ ตั้งแต่ญี่ปุ่น
ขึ้นนี่คิดไปเป็นคนละคน ดูวางก้ามทำท่าใหญ่โต เป็นคน
สนิทของญี่ปุ่นจนผมรำคาญแทบจะทนไม่ได้"

"แน่ะ ! คุณันซี" พลอยร้องขึ้น "เวลาจะคบกันชอบ
กันแม่ก็ไม่รู้เรื่องด้วยสักหน่อย พอไม่ชอบกัน ก็มาซ้ดว่าเป็น
ลูกเขยของแม่ รวากะว่าแม่เป็นคนไปหามาให้"

ตาอันหัวเราะหึๆ ในลำคอแล้วพูดว่า

"ผมเองก็ผิดอยู่มากในเรื่องนี้ เสวีเข้ามาในบ้านนี้ได้
ก็เพราะผม เกิดชอบขายประไฟขึ้นมาผมก็ไม่ขัดข้อง แต่
เดี๋ยวนี้สังเกตดูประไฟก็ไม่สู้จะมีความสุขนัก"

"นั่นซี แม่ก็หนักใจเหมือนกัน ไม่รู้จะทำอย่างไรดี"

"จะทำอย่างไรได้" ตาอันว่า "เราเป็นผู้ใหญ่ก็ได้แต่นั่ง
นั่งดูไป ประไฟแกทนได้ก็ทนไป ทนไม่ไหวก็ต้องแยกกันไป
ข้างหนึ่ง"

"อันก็เหมือนกับคนสมัยใหม่อื่นๆ นั่นเอง อะอะก็ดี
แต่จะแตกจะร้าว ไม่ช่วยกันคิดสมานบ้างเลย"

"ถ้าเป็นคนอื่นที่สมานติดผมก็อยากจะสมาน" ตาอัน
ว่า "แต่จะให้ไปสมานน้ำกับไฟ หรือขมื่นกับปูนผมก็จน
ปัญญา ว่าที่จริงประไพของเรามันก็ไม่ใช่เล่นเหมือนกัน"

ตาอันพูดทิ้งท้ายไว้แต่เพียงเท่านั้นทำให้พลอยต้องคิด
แต่ตาอันก็มีได้แสดงความเห็นอย่างไรต่อไปอีก

ระยะเวลาต่อจากนั้นมา เป็นเวลาแห่งความสงสัยไม่
เข้าใจสำหรับพลอย เพราะการสงครามกำลังเป็นไปได้จริงๆ
อย่างที่คุณเสวีคาดหมายทำนายไว้ตั้งแต่แรก ญี่ปุ่นจะได้ชัย
ชนะไปเสียทุกแห่งหน ไม่ว่าจะเข้าตีที่ไหน มลายูตกเป็นของ
ญี่ปุ่นโดยสิ้นเชิง เกาะฟิลิปปินส์ เกาะชวาสุมาตรา บอร์เนียว
ตลอดจนพม่าก็ตกเป็นของญี่ปุ่นอีก พลอยได้เห็นรูปภาพการ
พ่ายแพ้ของฝรั่ง ในหน้าหนังสือพิมพ์แล้วก็เริ่มลังเลสงสัยว่า
ความรู้สึกลงใจของคนที่มาแต่ก่อนว่า ฝรั่งนั้นเก่งกล้าสามารถ
อาจผิดพลาดไปก็ได้ เพราะถึงคราวทดลองกำลังกันเข้าจริง
ฝรั่งก็พ่ายแพ้ไปอย่างที่คุณเสวีได้ว่าไว้

ในเมืองไทยขณะนั้นคุณเสวีคุ้นเคยกับญี่ปุ่นเป็นอย่างดี
ภาพทหารญี่ปุ่นที่เต็มไปด้วยทุกถนนหนทาง ไม่ก่อให้เกิดความ
ตระหนกตกใจอีกต่อไป แต่กลายเป็นภาพประจำวันตาม
ธรรมดา คนทั่วไป โดยเฉพาะเด็กๆ มักจะพูดญี่ปุ่นเป็นบ้าง

ประปราย และสินค้าต่างๆ ที่ขาดแคลนลงแล้วนั้น ก็มักจะไปหาได้ที่ญี่ปุ่น คนในบ้านที่ไม่รู้สึกเดือดร้อนในความขาดแคลนต่างๆ เห็นจะมีแต่คุณเสวี เพราะคุณเสวีพูดอยู่เสมอว่า หากพลอยต้องการสิ่งใดที่หาได้ยาก เป็นต้นว่าผ้าหรือน้ำตาล หรือน้ำมันรถยนต์ คุณเสวีก็อาจหาได้จากญี่ปุ่นที่ชอบพอกัน แต่ตาอันและพลอยไม่เคยยินดีรับของเหล่านี้จากคุณเสวี ตาอันนั้นอาจไม่รับเพราะทฤษฎีมานะ แต่พลอยปฏิเสธด้วยความรู้สึกที่ว่า ไม่อยากเป็นคนที่เขาเปรียบคนอื่นๆ ด้วยความฟุ่มเฟือย ในขณะที่คนอื่นต้องขาดแคลน และยังมีความรู้สึกที่ว่าตนไม่อยากเป็นหนี้บุญคุณลูกเขยคนนี้ ให้มากจนเกินไป

วันหนึ่งพ่อเพิ่มมาเยี่ยมแล้วปรารภขึ้นว่า

"แม่พลอย เมืองไทยเราเดี๋ยวนี้ดูใหญ่โตเป็นมหาอำนาจพอๆ กับญี่ปุ่นที่เดี๋ยวละ"

"ก็ดีแล้วนี้คุณหลวง เป็นนมหามิตรกันทั้งที ก็ควรจะใหญ่โตพอๆ กัน" พลอยตอบ

"อะไรก็ช่างเถิด" พ่อเพิ่มว่า "ฉันกลุ่มใจเรื่องวัฒนธรรมนี้เท่านั้นเอง คุณทำอะไรกันใหญ่แล้ว"

"คุณหลวงว่าอะไรนะ วัดอะไรที่ไหน" พลอยถามขึ้น เพราะครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้ยินคำว่า "วัฒนธรรม"

"แม่พลอยนี้ทำตัวเป็นคนหูป่าตาเถื่อนไปได้" พ่อ
เพิ่มคุณ "ไม่ใช่วัดว่าอารามอะไรหรอก ศัพท์ใหม่เรียกว่า
วัฒนธรรม"

"แปลว่าอะไร" พลอยซัก
พ่อเพิ่มยกมือขึ้นเกาหัวแล้วตอบว่า

"เอ ! คำนี้ฉันก็จน ไม่รู้ว่าแปลว่าอะไรเหมือนกัน ได้
ยินแต่เขาบอกว่า ถ้าเรามีไฮ้วัฒนธรรมอะไรนี้แล้ว เราจึงจะ
เป็นมหาอำนาจเทียบบ่าเทียบไหล่กับมหามิตรของเราได้"

"แล้วเราจะมีได้อย่างไร วัฒนธรรมอะไรนี้นะ !"

"ต้องใส่หมวก" พ่อเพิ่มตอบหน้าเฉย

"ไฮ้ ! คุณหลวงเอาอะไรมาพูดเหมือนเด็กๆ พูดเล่น
กัน ฉันยังมองไม่เห็นเลยว่าหมวกมันเกี่ยวข้องกับที่ตรงไหน !"
พลอยร้องขึ้น "อ้าว ! จริงๆ นะแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูด
กลางหัวเราะ "เมื่อใส่หมวกแล้วก็ต้องใส่เกือก คอยดูไปเถิด
สนุกละ"

"ก็ไม่เห็นจะเสียหายตรงไหนเลย หมวกใครๆ ก็ใส่
ทั้งนั้น คุณเปรมก็เคยคล้องหมวกหางนกยูง ไบละเท่าไรก็ซื้อ
คุณหลวงเองก็ใส่หมวก ฉันเห็นแต่เด็กหนุ่มๆ สมัยนี้เท่านั้นที่

"คอยดูไปก็แล้วกัน" พ่อเพิ่มพูดพลางหัวเราะใน
ลำคอ "ฉันได้ยินเขาว่าๆ ต่ไปใครไม่ใส่หมวก ก็ออกจาก
บ้านไม่ได้ทีเดียว"

"ทำไม"

"เขาบอกโปลิศจับ" พ่อเพิ่มตอบหัวนๆ

พลอยเป็นคนไม่ค่อยออกจากบ้านไปไหนมาไหนอยู่
แล้ว ตั้งแต่ได้ยินพ่อเพิ่มพูดวันนั้น ก็ตั้งใจว่าจะไม่ออกจาก
บ้านอีกจนตาย เพราะไม่สามารถนึกเห็นหน้าตัวเองในวัยนี้
ภายใต้หมวกอย่างเหม่อมได้ แต่ประไพนั้นดูไม่เคียดร้อน
อะไรเลย ใส่หมวกแบบต่างๆ ไปไหนมาไหนเป็นปกติ และดู
เหมือนจะตั้งใจเลือก และแสวงหาหมวกแบบใหม่ๆ ทันสมัย
มาใส่อยู่ได้เป็นประจำ เกือบจะไม่มีซ้ำ ต่อคำถามที่พลอยถาม
ว่า

"ประไพไม่รู้สิกราคาญบ้างหรือ ต้องใส่หมวกอยู่ทั้ง
วัน"

"ไม่ร้าคาญหรือคุณแม่ ใครๆ เขาก็ว่าหน้าไฟรับกับ
หมวก ทำให้สวยขึ้น ว่าแต่คุณแม่เถิด เมื่อไรจะลองใส่คุบ้าง
ไฟจะหามาให้ หมวกที่ไฟใส่แล้วก็ยังมีอีกหลายใบ"

"ไม่เอา ! ไม่เอา !" พลอยร้อง "บ้าไปคนเดียวเถิดยาย
ประไพ อย่ามาพาแม่ให้บ้าไปด้วยเลย !"

"คุณแม่ก็" ประไพหัวเราะอย่างอารมณ์ดี "ช่างไม่มี
วัฒนธรรมเสียบ้างเลย ระวังให้ดีเถิดจะถูกตำรวจจับสักวัน
หนึ่ง"

ตั้งแต่นั้นต่อมาเรื่องหมวกก็กลายเป็นเรื่องใหญ่หมิ่น
น่าตกใจ ทุกคนต่างพูดกันแต่เรื่องหมวก ผู้หญิงสาวๆ ก็ไปนั่ง
คุยกันเรื่องหมวกทรงต่างๆ ว่าทรงไหนจะงาม ทรงไหนจะ
ทันสมัย คนที่ไม่ชอบใส่หมวก ก็คุยกันเรื่องความรำคาญของ
คนที่จะต้องใส่หมวก ร้านรวงต่างๆ พากันโฆษณาขายหมวก
เป็นการครึกโครม และทางราชการเองก็พูดถึงแต่เรื่องหมวก
ทางวิทยุ ซึ่งให้เห็นว่าหมวกนั้นเป็นของสำคัญยิ่งถึงขนาด
"มาลानำไทยไปสู่มหาอำนาจ" พลอยได้ฟังแล้วก็ได้แต่
สะท้อนถอนใจ

บทที่ ๕ (หน้าที่ ๒)

วันหนึ่งพลอยนั่งเล่นอยู่คนเดียวที่สนามหญ้าหน้าตึก
ในตอนบ่าย เห็นใครเดินเข้าประตูบ้านมา ใส่หมวกปีกใหญ่
ก็เพิ่งตามองดูเพราะจำไม่ได้ จนคนๆ นั้นเดินเข้ามาใกล้ตัว
พลอยจึงจำได้ว่าเป็นคุณเชย พลากร้องทักขึ้นว่า

"แห่ม ! คุณเชย ! แต่งแห่มมาแล้วแปลกไป ฉันจำไม่ได้ทีเดียว"

คุณเชยถอดแห่มออกแล้วก็หัวเราะ พลังลดตัวลงนั่งไถ่ๆ พลอยแล้วพูดว่า

"นั่นนะซีแม่พลอย ฉันเองก็กระดากใจ ไม่กล้าออกจากบ้านไปหลายวันทีเดียว แต่ก็ทำอะไรได้ ฉันมันต้องไปไหนมาไหนทำมาหากิน นั่งอยู่กับบ้านเฉยๆ ก็อดตาย ท่านบอกให้ใส่แห่มฉันก็ต้องใส่ แต่ก็มีกับเขาใบเดียวนี้แหละ หลวงโอสถเขาไปซื้อมาให้ พอฉันใส่เข้าจริงคนซื้อกลับหัวเราะงอหาย ฉันกลัวใจจะตายไปแล้ว วันนี้คิดถึงแม่พลอยเต็มที ออกมาธุระก็เลยแวะมาเยี่ยม มาถามข่าวแม่พลอยว่ามีแห่มกับเขาบ้างหรือยัง"

"ยังเลยคุณเชย" พลอยตอบ "ตั้งแต่เขาบังคับให้ใส่แห่ม ฉันเลยไม่ออกจากบ้าน ธรรมดาฉันก็ไม่ค่อยจะไปไหนอยู่แล้ว"

"แม่พลอยเป็นคนเปลี่ยนอะไรยากตลอดมา" คุณเชยว่า "ฉันจำได้เมื่อครั้งนุ่งซิ่นกันใหม่ๆ แม่พลอยวิตวายอยู่ตั้งนานจึงได้ยอมนุ่ง ความจริงไอ้ใส่แห่มนะมันก็ดีหรอก ถ้าใบโตๆ อย่างของฉัน มันก็กันแดดได้ เสียอย่างเดียวแต่พอขึ้น

สามลื้อ มันก็ติดลมจะปลิวไปเสียให้ได้ ต้องเอามือขึ้นจับ พอเอามือจับหมวก ลมก็ตีฝ่านุงเปิดข้างล่าง หมควัฒนธรรมไปอีก ยุ่งจริงๆ ทีเดียว" คุณเชยพูดอย่างขบขัน แล้วก็เอามือปิดปากหาว่าอยู่นาน หาแล้วจึงพูดต่อไปว่า

"แม่พลอยขอหมากกินสักคำเถิด ฉันออกจากบ้านแต่เช้า ไม่ได้กินหมากเกือบทั้งวัน ทั้งเปรี้ยวปากทั้งง่วงจะตายอยู่แล้ว"

พลอยเลื่อนเขียนหมากที่วางอยู่ข้างตัวอีกด้านหนึ่งให้คุณเชยแล้วถามว่า

"ทำไมเดี๋ยวนี้คุณเชยไม่ถือกระเป๋ามากแล้วหรือ"

"ถืออะไรได้ละแม่พลอย เดี่ยวนี้เขาห้ามกินหมากเด็ดขาดทีเดียว ทีแรกฉันนึกว่าจะต้องใส่เพียงหมวกให้เหมือนแหม่ม แต่เดี๋ยวนี้ต้องเลิกกินหมากชัดฟันขาวให้เหมือนแหม่มด้วย"

"จริงหรือนี่ คุณเชย !" พลอยร้องถามอย่างไม่เชื่อหู และเมื่อคุณเชยพยักหน้ารับ พลอยก็ร้องขึ้นว่า

"โธ่กรรมเวรแท้ๆ ทีเดียว ! ฉันไม่นึกเลยว่าจะต้องออกไปจนได้พบได้เห็นอะไรแปลกๆ ถึงเพียงนี้"

"ฉันเองก็ไม่นึกเหมือนกันแม่พลอยเอ๊ย" คุณเชยว่า "แต่ก็ดีเหมือนกันที่ได้อยู่มาจนเห็นสนุกคือออก" คุณเชยหยิบกระโถนไปบ้วนน้ำหมากแล้วพูดว่า "นานๆ ได้กินหมากสักคำหนึ่งเลยอร่อยจับใจ ฉันไม่อยากบ้วน ไม่อยากคายเลยอยากกลืนมันหายเข้าไปทั้งคำ นี่ต่อนก่อนกลับบ้านฉันก็ต้องล้างปากถูฟันให้หมดจด ออกกลางถนนแล้วมีรอยน้ำหมากจับไม่ได้หรอก ฉันกลัวแล้ว"

ความจริงพลอยมิใช่คนที่กินหมากมากมายอะไรนัก วันหนึ่งจะกินก็ไม่กี่คำ และขัดฟันขาวมากเสียแล้ว ตั้งแต่สมัยเปลี่ยนจากผ้าโจงกระเบนมาเป็นผ้าซิ่น และเริ่มไว้ผมยาว แต่พอรู้แน่ว่าหมากเป็นของต้องห้าม หมวกก็กลายเป็นของที่มีความสำคัญขึ้นมาทันที ต้องคอยดูแลระมัดระวังมิให้ขาดได้ แต่นับตั้งแต่วันที่ารู้ข่าวห้ามกินหมากเป็นต้นมา หมากพลูก็กลายเป็นของหายาก เพราะห้ามมิให้ขายกันเหมือนแต่ก่อน หมากพลูเปลี่ยนสภาพจากของธรรมดา เป็นของผิดกฎหมายเหมือนฝิ่นเถื่อนหรือเหล้าเถื่อน ต้องแอบขายหรือให้กันในที่ลับ วิธีจะนำหมากพลูมาสู่ตลาด ก็ต้องทำแบบของเถื่อน คือปกปิดซ่อนเร้นมาอย่างมิดชิด มิให้ผ่านสายตาเจ้าพนักงาน แม้ค้าจำนวนมาก กลายเป็นคนค้าของเถื่อน มีการพูดจากัน

ซุบซิบ และบอกกันด้วยสายตาเป็นสัญญาณลับ ว่าที่ไหน
มีมากมาย ที่ไหนมีพายุ ในเรื่องมากพายุที่กลายเป็นของ
เดือนนี้ ซ้อยคูเหมือนจะสนุกกว่าเพื่อน และซ้อยมีวิธีการ
มากมายหลายอย่าง ที่จะปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวัฒนธรรม
โดยไม่เสียหลักปฏิบัติเดิมของตน แต่อย่างใดเลย

วันหนึ่งพลอยนั่งอยู่ชั้นล่างของตึกในตอนสาย เห็นซ้อย
เดินเข้ามา แต่ตัวถูกต้องตามวัฒนธรรม คือใส่หมวกนุ่ง
ผ้าถุง ในมือถือห่อของอยู่บางอย่าง พลอยเห็นซ้อยเดินตรงเข้า
มาที่ตึกก็ดีใจ พอจะออกปากร้องทัก ให้รู้ว่าตนอยู่ข้างล่าง
ซ้อยก็ทำการบางอย่างที่ทำให้พลอยต้องร้อง "ว้าย !" ขึ้นลั่น
ด้วยความตกใจ เพราะนึกว่าซ้อยเสียสติไปแล้วแน่ๆ สิ่ง
มหัศจรรย์ที่ซ้อยกำลังทำอยู่ก็คือ หยุดยี่นที่ริมตึก วางห่อของ
ลงที่ชั้นบันได ถอดหมวกวางบนห่อของ แล้วซ้อยก็เริ่มปลด
ผ้าถุงออกจากตัวอย่างหน้าเฉยที่สุด เหมือนกับว่าการแก้ผ้าใน
ที่เปิดเผยกลางวันแสดๆ นั้นเป็นของธรรมดา

พลอยตกใจแทบสิ้นสติ ตัวเย็นวาบไปทั้งตัว และพอ
ร้องอุทานออกมาดังๆ แล้ว พลอยก็จ้องมองไปทางซ้อยอีก
ทันใดนั้นพลอยก็เริ่มหัวเราะ แล้วก็ต้องหัวเราะอีกจนน้ำตา
ไหล ด้วยความขบขันตนเองและขบขันซ้อย เพราะปรากฏ

ภายในผ้าถุงที่ซ้อยนุ่งมาเพื่อรักษา "วัฒนธรรม" ระหว่าง
เดินทางนั้น ปรากฏว่าซ้อยได้นุ่งผ้าลายโจงกระเบน อย่างที่
เคยนุ่งมาแต่ก่อนอีกผืนหนึ่งไว้อย่างเรียบร้อย

ซ้อยได้ยืนพลอยหัวเราะลั่นอยู่ในห้องชั้นล่างของตึก ก็
เดินตรงเข้ามาหาแล้วปราศรัยขึ้นว่า

"นั่นเป็นอะไร ไปพลอย นั่งหัวเราะคนเดียวเป็นบ้า
ไปแล้วหรือ"

"เปล่า.....ฉันเห็น.....ฉันนี่ก็" พลอยพูดให้จบ
ประโยคไม่ได้เพราะกำลังหัวเราะ "ฉันนี่กว่าซ้อยเป็นบ้าไป
แล้ว"

"แล้วกัน !" ซ้อยร้องลั่น "มาหาดี ๆ กลับมาหาว่าเป็น
บ้า เดียวก่อนแม่พลอย...ตั้งสติอารมณ์ให้ดี ๆ แล้วค่อยพูดกัน
นี่แม่พลอยมีอาการอย่างนี้มาตั้งแต่เมื่อไร เจ็บเป็นอะไรไป
หรือเปล่า ทำไมไม่มีใครบอกฉันบ้าง"

ยิ่งฟังคำพูดของซ้อย พลอยก็ต้องหัวเราะต่อไปจนเสียด
ท้องกว่าจะหยุดหัวเราะ พอพูดจาเป็นคำได้ก็เหนื่อยหอบ

"ไม่เป็นไรหรอกซ้อย ฉันไม่ได้เจ็บไข้อะไรหรอก"
พลอยพูดอย่างอ่อนใจกับซ้อย ซึ่งลงมานั่งมองตนด้วยใบหน้า
ที่สมเพชเสียเต็มประดา

"ฉันเห็นช้อยถอดผ้าถุงออกที่ข้างตึก ฉันนึกว่าช้อยเป็นบ้าไปเสียแล้ว ลูกชิ้นแก๊ฟกลางแจ้ง แต่พอเห็นผ้าโจงกระเบนอยู่ข้างใน ฉันก็เลยหัวเราะ แล้วพอช้อยเข้ามาใกล้หาว่าฉันบ้า ฉันก็เลยยิ่งกลั่นหัวเราะไม่ได้ใหญ่"

"ฉันแก๊ฟ.....ถอดผ้าถุง....." ช้อยพูดอย่างงงๆ แล้วก็นึกเรื่องราวได้ตลอด ช้อยเองก็เลยต้องหัวเราะจนงอหายใจเหมือนกัน

"เฮ้อ !" ช้อยร้องพลางเช็ดน้ำหูน้ำตาแล้วพูดต่อไปว่า "แต่ว่าไปมันก็เหมือนกับคนบ้าจริงๆ แหะหลอย ชั่วแต่ว่าไม่ได้บ้าไปแต่ฉันเพียงคนเดียว คนอื่นๆ ก็บ้ากันทั้งเมือง"

ช้อยพูดแล้วก็หยิบห่อของมาแก้ออกพลางพูดว่า

"วันนี้ฉันมีของมาฝาก"

"อะไรช้อย" พลอยถาม

"จู้! จู้ อย่าพูดดังไป" ช้อยลดเสียงลงต่ำเหมือนเสียงกระซิบ แล้วก็เปิดห่อแรกซึ่งดูด้วยตาเปล่า ก็เห็นแต่เพียงผลเงาะและผลไม้อื่น แต่ในใจกลางนั้นมีหมากดิบปนอยู่หลายลูก

"ฉันได้มาใหม่ คิดถึงแม่พลอยเลยเอามาให้ เดี่ยวนี้หมากดิบหายากออก"

ซ้อยพูดแล้วก็แก้ห่ออีกห่อหนึ่งในนั้นก็มิของอื่นอยู่เต็ม
อีก แล้วซ้อยก็เอามือสอดเข้าไปในห่อ ด้วยอาการลึกลับ ล้วง
เอาใบพลูออกมาอีกห่อหนึ่ง แก้ห่อออกให้พลอยดูแล้ว
กระซิบบอกว่า

"นี่ไงพลอย ใบเหลียงนำกินออก รับประทานพรมเสีย
หน่อย มันซุกไว้นาน จะกลายเป็นพลูนาบอยู่แล้ว"

"โธ่ ! ซ้อยไม่น่าจะต้องลำบากถึงเพียงนี้เลย มันก็
พอจะหากินได้อยู่หรอกหมากพลู ทำไม่ถึงจะต้องซุกๆ
ซ่อนๆ มาให้"

"ถึงจะมีกินก็คงจะขนาดหมากแห้งพลูนาบ จะไป
อร่อยอะไร มันได้ของจริงๆ มากี่เลยต้องเอามาฝาก เก็บไว้กิน
เถิด" ซ้อยหยุดพูดอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็หัวเราะพูดขึ้นว่า

"ความจริงที่เขาห้ามไม่ให้กินหมากกินพลูนี้ก็ดี
เหมือนกัน ทำให้กินหมากอร่อยขึ้นอีกเป็นกอง เพราะต้อง
แอบกินไม่ให้ใครเห็น เวลานี้ฉันรู้สึกตัวเหมือนกับว่ามีความ
ชั่วอะไรลึกลับ ที่ต้องปิดบังเอาไว้ไม่ให้ใครรู้ เหมือนกับติด
ฝิ่นหรือเล่นเพื่อน สนุกดีออก แต่ก่อนไม่เคยมีความชั่วช้า
อะไรจะต้องปิดบัง ก็เลยดูร่อยๆ ไป เดียวนี้เห็นตัวเองสำคัญ
ขึ้นเองเป็นกอง"

"ซ้อยก็ช่างหาอะไรมาพูดให้วิตถารได้ทุกเรื่อง"
พลอยหัวเราะพลาบพุดพลาบ "ว่าแต่หมูนี้นี้หายไปไหนนาน ไป
มัวทำอะไรอยู่ ฉันทึกว่าตายเสียแล้วอีก"

"อี ! คนอย่างฉันไม่มีตายง่ายๆ หรือกพลอย" ซ้อยว่า
"แต่หมู่นี้งานการเต็มมือ เลยไม่ค่อยได้มาหา"

"ซ้อยไปมีงานการอะไรหนักหนา" พลอยถาม

"อ้าว ! ก็เย็บหมวกขายส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างไร
ละหล่อนก้อ !" ซ้อยบอก แล้วก็อธิบายต่อ "เดี๋ยวนี้ใครๆ ใน
วังเขาก็ทำหมวกขายกันทั้งนั้น ถ้าไรคือออกทำขายไม่ทันเสีย
อีก พวกโขนเขา นั่งเหลาไม้ไผ่ ตะบิตตะบอยสานเป็นหมวก
ขายใบหนึ่งตั้งหลายบาท ฝ่ายฉันมัน ไม่มีปัญญาถึงเพียงนั้น
หรือก หูตาก็ไม่ค่อยจะเห็นเลยทำเองง่ายๆ แบบนี้ ฉันทเอา
ฝากแม่พลอยใบหนึ่ง ไปไหนมาไหนจะได้ใส่กะเขาบ้าง
พอกันถูกจับ"

พลอยรับหมวกใบเล็กกะทัดรัดที่ซ้อยยื่นให้มาพิจารณา
ดู เห็นทำด้วยวัตถุที่แปลกก็ถามขึ้นว่า

"ทำด้วยอะไรนี่ซ้อย น่าเอ็นดูคือออก"

"บวบ" ซ้อยตอบ "บวบแห้งๆ นี่แหละ ใส้แล้วเบา หัวลื้มได้เลย ไม่รู้ตัวว่าใส้หมวก มันคืออยู่ที่ตรงนี้ แม่พลอย เก็บเอาไว้เถิด จวนตัวเข้าจะได้ใช้"

หมวกใบนั้นเป็นใบหมวกใบแรก และใบเดียวที่พลอยมี ในสมัยวัฒนธรรม

พลอยอดสงสารซ้อยมิได้เลยในเรื่องวิถีทางแห่งชีวิต ของซ้อย ที่แตกต่างกับของตนเป็นนักหนา ซ้อยต้องหา โอกาสทำมาหากินอยู่ทุกเมื่อ ไม่มีลดละ ใครเขาทำอะไรกัน นิยมอะไรกัน ซ้อยก็ต้องโอนอ่อนไปตาม เพื่อหาเลี้ยงชีพเล่น การสวมหมวกคราวนี้เป็นต้น

"ซ้อยช่างไม่เลือกงานที่จะทำเสียบ้างเลยนะ" พลอย ปรารภขึ้น

"เลือกไม่ได้หรอกพลอย" ซ้อยตอบ "แล้วก็ไม่เห็นมี อะไรจะต้องเลือก คนที่ยังเหลืออยู่ในวังเดี๋ยวนี้ ก็ดูเหมือนจะ แบบเดียวกับฉันเป็นส่วนมาก ทางไหนที่พอจะทำได้ ไม่ เหลือบ่ากว่าแรงก็ต้องทำทั้งนั้น ฉันเองก็ชอบทำงาน เพราะ อยู่เฉยๆ ก็หงา นั้งคิดนอนคิดไปก็จะตายเร็วเสียเปล่าๆ ถ้ามี อะไรทำแล้วก็ไม่ค่อยทุกข์ จะได้เงินมากเงินน้อยก็ไม่ว่า ขอให้ได้มีอะไรทำก็พอ ฉันดูไปแล้วก็สงสารคนในวัง ที่ยัง

เหลืออยู่บางคน แต่ก่อนที่เราเคยเห็นๆ กันมาก็ยังหรรษาอยู่ แต่เดี๋ยวนี้ก็ยังอยู่ที่เก่านั้นเอง เจ็บไปแก่ไปจนไป จะทำอะไรก็ไม่ไหวเพราะเคยเป็นผู้ดีมานาน ได้แต่นอนรอความตายไปวันหนึ่งๆ ฉันทิ้งไม่ได้หรอกอย่างนั้น"

"ซ้อยคิดดูบ้างหรือเปล่า" พลอยปรารภขึ้นอีก "แต่ก่อนนี้ไม่ว่าอะไรก็ออกมาจากข้างในวังทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแต่งเนื้อแต่งตัว น้ำอบ ของกินของเล่น ในวังเริ่มก่อน แล้วข้างนอกก็ตาม อย่างเมื่อเราสาวๆ มักจะทำอะไรก่อนคนอื่นเสมอ ของใช้เราก็มีใหม่ๆ ก่อนคนข้างนอก เสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวแบบไหนๆ เราก็เริ่มกันก่อน แล้วข้างนอกจึงค่อยๆ ตามไป จนใช้เหมือนกันทั่วกันหมด ฉันทิ้งมาได้เลยเมื่อครั้งตามเสด็จบางปะอิน พวกผู้หญิงชาวบ้านที่เขาพาเรือมาขายของแถวที่จอดเรือเครื่อง เขาชอบดูพวกเราชาววัง ดูแล้วก็ยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ ชมว่าแต่งตัวงามเหมือนกับละครที่เขาเล่น ดูเท่าไรก็ไม่เบื่อ แต่พอคุ้นกันหนักเข้าพวกชาวบ้านสาวๆ เขาก็จำแบบไปแต่งตัวจนดูสวยงามพอๆ กับเราไปบ้างเหมือนกัน แต่เดี๋ยวนี้ฉันไม่รู้ว่าเขาไปเริ่มแบบเริ่มแผนกันที่ไหน จะดูใครเป็นแบบอย่างก็หาดูไม่ได้ ถึงอยากจะตามเขาเราก็ตามไม่ทัน ผิดกับแต่ก่อนเสียจริงๆ"

"ฉันก็ไม่เห็นจะแปลกอะไรนี่พลอย" ซ้อยว่า "แต่ก่อนผู้มีบุญวาสนาท่านอยู่ในวังกันทั้งนั้น อะไรๆ ก็ต้องออกมาจากในวังก่อนเป็นธรรมดา แต่เดี๋ยวนี้ในวังมีใครอยู่ละพลอย มีแต่ยายแก่อย่างฉันเพียงไม่กี่คน ใครเขาจะมามองให้เสียเวลา คนเขาก็จะต้องไปเที่ยวจ้องมองผู้มีบุญวาสนาในที่อื่น แล้วเดี๋ยวนี้เขาก็ทำอะไรกันง่ายดี ท่านจะเอาอย่างไรท่านก็สั่งเอาปုပ်ปုပ် ใครไม่ทำก็จับเลย สะดวกดีเหมือนกัน ไม่ต้องเสียเวลาคิด มัวอ้อยอิ่งคัดจิริว่าจะทำดีหรือไม่ทำดีอย่างแต่ก่อน ฉันมันคนใจเร็ว ฉันชอบอย่างนี้แหละ"

"ซ้อยนี่ทันสมัยอยู่เสมอที่เดี๋ยวนะ" พลอยเข้าขึ้น

"คำ ! อีฉันนี่แหละตัวตามผู้นำละ ! อีกหน่อยฉันจะไปสมัครเป็นทหารหญิงกับเขาบ้าง แต่กลัวแต่เขาจะไม่รับเท่านั้น เพราะมันแก่ไป ถ้าเป็นสาวๆ เหมือนเมื่อก่อนละก็คอยคู่มือฉันบ้างซี ฉันจะหัดทหารให้สนุกเชียว"

แล้วซ้อยก็หัวเราะชอบใจคำพูดของตนเองอย่างครื้นเครง ทำให้พลอยต้องหัวเราะไปด้วย

ในตอนบ่ายก่อนซ้อยจะกลับเข้าวัง ระหว่างที่ให้เด็กไปตามรถสามล้อ ซ้อยก็เริ่มแต่งตัวสำหรับเดินทาง คือกลับนุ่งผ้าถุงทับผ้าโจงกระเบน และใส่หมวกทะมัดทะแมง ก่อนที่

ซ้อยจะก้าวขึ้นสามล้อที่มาจอดอยู่หน้าตึก พลอยก็เล่าให้ซ้อย ฟังถึงปัญหาของคุณเชยในการขึ้นสามล้อ เพราะต้องใช้มือ หนึ่งถือของอีกมือต้องจับหมวก มิให้ปลิวบ้าง จับผ้าถุงมิให้ เป็ดบ้าง

"อ้าว ! คุณเชยเธอต้องมาเรียนกับฉันแล้ว" ซ้อยพูด พลังก้าวขึ้นนั่งบนสามล้ออย่างองอาจ แล้วปลดค้ายเส้นยาว สองเส้นที่ม้วนเหน็บไว้ข้างหมวกลงมา ค้ายทั้งสองเส้นนั้น ยาวมาก เกินกว่าที่จะใช้รัดคางอย่างธรรมดา แล้วซ้อยก็เรียก พลอยคุณบอกว่า

"นี่ไงแม่พลอย คุณนี่ซี"

"อะไรนั่นซ้อย สายระโยงระยางอะไรฉันไม่เข้าใจ"

พลอยถาม

"สายนี้สำหรับควบคุมบังคับหมวกให้ตามท่านผู้นำ มิให้ปลิวไปทางอื่น เวลาขึ้นนั่งรถก็ปล่อยสายนี้ลงมา เอามือ รวบกำเอาไว้ แต่เพราะสายมันยาว ฉันก็ใช้มือนั้นแหละกุม ผ้าถุงไม่ให้เปิด มือเดียวใช้การได้ทั้งสองอย่าง ส่วนอีกมือ หนึ่งก็ว่าง เอาไว้ใช้แสดงบทได้" ว่าแล้วซ้อยก็โบกมือที่ว่าง นั้นมาให้พลอยดู แล้วก็โบกมือไปข้างหน้า เหมือนกับท่า ละครรำร้องบอกคนถีบสามล้อว่า

"ไปได้"

รถสามล้อพาช้อยเล่นหายลับตาไปแล้ว พลอยก็ยังนั่ง
ยืมขบขันในความคิดและคำพูดแปลกๆ ของช้อยอยู่ไม่หาย
ยิ่งดูไปก็ยิ่งเห็นความสำคัญของช้อยหนักขึ้น เพราะในยามที่
อึดอัดคับแค้นใจ ในยามที่มีกังวล ช้อยก็เป็นคนที่ให้ความ
สว่างให้คำคม หรือความเห็นแปลกๆ ซึ่งแม้พลอยเองจะไม่
เห็นด้วย ก็ทำให้คลายอารมณ์ลงได้เสมอ ในยามที่ทุกคน
กำลังอึดอัดอยู่ด้วยสถานการณ์อันเคร่งเครียด ด้วยการตาม
ท่านผู้นำมิให้พลาด ในยามที่ทุกคนนำกลัดกลุ้มอยู่ด้วยสงคราม
ที่ก่อให้เกิดภาวะคับขัน ช้อยก็สามารถด้วยกิริยาเบาเพียงไม่
เท่าไร ที่จะทำให้ภาวะคับขันนั้นกลายเป็นภาวะขบขันไปได้

บทที่ ๑๐ (หน้าที่ ๑)

พลอยมาได้รับจดหมายฉบับหนึ่งจากตาอ้อด ซึ่งทำให้
พลอยบังเกิดความยินดีปรีดาหาไม่น้อยไม่ ตาอ้อดเขียนมาว่า

"ลูกมีข่าวดีจะบอกให้แม่ทราบ ว่า บัดนี้การงานที่ลูก
ทำอยู่นั้นเริ่มจะเข้ารูปเข้ารอย เป็นผลดีพอที่ลูกจะวางมือมา
เยี่ยมบ้านได้ ฉะนั้นในเวลาราวๆ อีกเดือนหนึ่งลูกจะกลับมา
หาแม่ และจะมาอยู่ให้นานที่สุดเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ ลูก
รู้สึกดีใจมาก และนั่งนับวันคืนอยู่ทุกวันเพื่อให้ถึงเวลาเร็วๆ
ขอให้ทูนหัวของลูกอดใจรอไปอีกหน่อย แล้วลูกจะมาอยู่ด้วย
นานๆ ให้สมกับที่คิดถึง"

พลอยรู้สึกดีใจเสียนี้กระไร พออ่านหนังสือตาอ้อดถึง
ตอนนี้ก็ต้องทวนต้นอ่านใหม่ เพื่อให้แน่ใจว่าตาของตนมิได้
ผิดไปจนหลอกลวงตัวเอง เมื่อแน่ใจแล้วพลอยก็ได้แต่นั่งยิ้ม
และคิดแบ่งเวลาอีกเดือนหนึ่งข้างหน้านั้นไว้สำหรับจัดห้อง
หับ และเตรียมการไว้รับลูกชายที่จะกลับมาเยี่ยมบ้าน พลอย
เริ่มคิดถึงของกินของใช้ต่างๆ ที่ตาอ้อดชอบ นั่งใช้ความจำ
นึกว่าตาอ้อดชอบอะไรบ้าง และจะอยากกินอะไรบ้าง เสื้อผ้า
สำหรับแต่งอยู่กับบ้านนั้น ป่านนี้ตาอ้อดคงเอาไปใช้ที่บ้าน
นอกเสียแก่แม่ผู้ฟังเต็มที ทางที่ดีพลอยควรจะหาตัดเย็บไว้ให้

ใหม่ แต่ทั้งเสื้อผ้าและแพรก็หายากเสียเหลือเชื่อ จะถูกแพง
อย่างไรก็ไม่ว่า แต่นี้เกือบจะหาไม่ได้เอาเลย พลอยคิดจะลอง
พูดกับคุณเสวีลองวานเขาหาให้ แต่ถ้าตาอ้อคิดว่าพลอยได้ผ้า
มาจากคุณเสวี ก็จะไม่ยอมใส่เอาอีก หรือว่าบางทีเวลาที่
ล่องเลยไปแล้วนาน ประกอบกับความดีใจที่ได้กลับมาเห็น
หน้าแม่และหน้าพี่น้อง จะทำให้ตาอ้ออดหายความขุ่นข้อง
หมองใจลงไปบ้างกระมัง

พอตาอ้อกลับมาบ้านในตอนบ่าย พลอยก็รีบบอกข่าว
ตาอ้อให้รู้ด้วยความดีใจ ตาอ้อเองก็ดูเหมือนจะ โลงอกเมื่อ
ได้ทราบข่าวพูดกับพลอยขึ้นว่า

"คุณแม่คงดีใจมาก ผมเองก็ดีใจเหมือนกัน เพราะ
ระหว่างที่อดหายหน้าไปนาน ผมก็อดคิดถึงไม่ได้"

"อันยังไม่ลืมเรื่องที่พูดไว้กับแม่มีไชหรือ" พลอย
ถามขึ้น

"เรื่องอะไร คุณแม่"

"อ้าว ! ก็เรื่องที่คุณเคยพูดไว้กับแม่เรื่องอยากให้ออด
กลับมาอยู่เสียทางบ้านอย่างไรเล่า" พลอยตอบ

"อ้อ เรื่องนั้น" ตาอั้นว่า "อ้อคกลับมาราวนี้ผมจะลองพูดกับเขาอีกที ถ้าคุณแม่ช่วยพูดอีกคน บางทีเขาก็จะเปลี่ยนใจตกลงอยู่บ้านไม่กลับไปอีกก็ได้"

"แม่คิดว่าอย่างนั้นเหมือนกัน" พลอยพูด "ถ้าอั้นรักแม่ก็ขอให้ลองพยายามพูดกับเขาอีกที อ้อคไม่ใช่คนพูดยากหรอกอั้น ถ้าพูดให้ถูกใจแล้วก็ง่ายนิดเดียว แม่เองก็จะช่วยพูดให้เขาอยู่เหมือนกัน"

"ผมว่าสำคัญอยู่ที่คุณแม่คนเดียว ถ้าคุณแม่ออกปากขอเขาตรงๆ ทีไหนอ้อคจะขัดได้ แต่เอาเถิด ผมเองก็จะพูดกับเขาให้ดีๆ อีกครั้งหนึ่ง เพราะสงครามยังเข้าระยะนี้ผมก็ยิ่งห่วย และวิตกมากขึ้น ไม่อยากให้พี่น้องไปอยู่ไกลกันเลย"

พลอยมองดูตาอั้นด้วยความรัก และด้วยความสบายใจที่เห็นตาอั้นเริ่มมีจิตใจเพื่อแผ่ต่อน้องชาย ไม่เคร่งครัดเหมือนเมื่อก่อน ต่อคนทุกคนพลอยได้แต่บอกข่าวที่เป็นข่าวดีสำหรับตน และคนที่พลอยเห็นว่าดีใจในข่าวนี้ พอๆ กับตนก็คือพ่อเพิ่ม ผู้ซึ่งพูดขึ้นอย่างยินดีว่า

"แหม ! ดีจริงแม่พลอย ฉันดีใจจริง ! ระหว่างพ่ออ้อคไม่อยู่นี่ ฉันไม่มีเพื่อนพูดเพื่อนคุยเสียนาน คุยกับใครก็ไม่ถึงอกถึงใจเหมือนคุยกับพ่ออ้อค"

ระหว่างที่พลอยนั่งคอยนอนคอยตาอ้อค้อยู่อย่างใจเต้น
นั่นเอง วันหนึ่งพ่อเพิ่มก็มาหา ก่อนกำหนดที่ตาอ้อบอกไว้
ว่าจะออกเดินทางสักสิบกว่าวัน แล้วพูดเชิงปรารภว่า

"แม่พลอย น้ำปีนี้ถ้าจะมากผิดปกติเสียแล้วละ"

"จันหรือคุณหลวง" พลอยถามอย่างไม่สนใจเท่าไร
นัก "ครึ่งปีมะเส็งที่น้ำท่วมใหญ่ที่นั่นดูนานเต็มที ก็ปีมาแล้วก็
ไม่รู้"

"ยี่สิบห้าปีพอดี" พ่อเพิ่มว่า "คราวนี้ฉันก็ได้ยินคน
พูดว่าคงจะท่วมพอๆ กันกับครั้งนั้น คิดๆ คุณก็แปลก คราวปี
มะเส็งนั้นก็เพิ่มเสร็จสงครามไปใหม่ๆ คราวนี้น้ำก็จะมาท่วม
ตอนมีสงครามอีก ดูเหมือนกับว่าเรื่องที่จะเกิดขึ้นนั้นมีเป็น
ระยะๆ ไป พวกญาติข้างเมียฉันที่เขาเป็นชาวสวนเขาเล่าว่า
พวกสวนทุเรียนกำลังทำทำนบเตรียมไว้อย่างแข็งแรง ถ้าท่วม
ขนาดปีมะเส็งก็พอรับไว้อยู่"

"ถ้าขนาดนั้นฉันก็คงไม่เป็นไร เพราะคราวนั้นทาง
บ้านนี้น้ำท่วมไม่ถึง คุณหลวงและคุณเชยแหละจะลำบาก
เพราะอยู่ใกล้แม่น้ำ"

"ฉันไม่เป็นหรอกแม่พลอย ฉันกลับชอบเสียอีก เดิน
ดินแห้งๆ มานานแล้ว ลอยเรือเสียบ้างก็ดี"

ตั้งแต่นั้นมาระดับน้ำท่วมก็สูงขึ้นทุกวัน พลอยนั่งอยู่ที่บ้านก็มีคนมาส่งข่าวไม่เว้นแต่ละวัน ว่าน้ำท่วมที่โน่นบ้างที่นี่บ้าง พลอยมองข้ามถนนไปดูน้ำในคลองก็เห็นขึ้นเต็มจนล้นปริ่ม แต่ถนนหน้าบ้านนั่นเองเป็นทำนบกั้นน้ำไว้ มิให้น้ำไหลเข้ามาในบ้าน วันหนึ่งพลอยก็ได้รับโทรเลข ซึ่งทำให้ต้องถอนใจใหญ่ด้วยความผิดหวัง โทรเลขนั้นมีความว่า

"น้ำท่วมทางรถไฟขาด ยังมาไม่ได้ ต้องรอน้ำลดฮือด" และในคืนวันนั้นเอง น้ำในคลองก็ล้นข้ามถนนไหลเข้ามาในบ้าน

ระดับน้ำท่วมนั้นขึ้นสูงโดยรวดเร็ว ภายในเวลาไม่เท่าไรชั้นบนของตึกที่พลอยอยู่นั้น ก็กลายเป็นเกาะ มีน้ำล้อมรอบ พลอยก็ได้แต่นั่งดูระดับน้ำที่ขึ้นมาเรื่อยด้วยหัวใจอันไม่สบาย เพราะน้ำที่ไหลเข้ามาในบ้านนั้น เป็นอุปสรรคอันเดียวที่กั้นกวางตาฮือดมิให้กลับคืนมาสู่บ้าน

ในตอนแรกทุกคนก็คาดหมายกันว่า น้ำคงจะมากผิดปกติ ฤดูแล้งไปเพียงเล็กน้อย และคงจะท่วมอยู่ไม่กี่วัน ฉะนั้นในระยะแรกๆ เรื่องน้ำท่วมจึงกลายเป็นเรื่องของสนุกของคนกรุงเทพฯ ซึ่งฉวยโอกาสพายเรือเล่นกันอย่างสนุกสนานอย่างที่เคยทำกันมาทุกๆ ปี โดยเฉพาะพวกคนหนุ่มๆ สาวๆ

แต่นานเข้าน้ำก็มีได้ลดลงอย่างคาด ยังคงท่วมอยู่ในระดับสูง ทำให้การคมนาคมต้องทำกันด้วยเรือเป็นส่วนมาก การเล่นเรือก็เบาลงไปเพราะหมดความสนุกตื่นเต้นนั้นประการหนึ่ง และเรือกลายเป็นของจำเป็นไป มิใช่ของเล่นนั้นอีกประการหนึ่ง

ความคาดหมายของพลอยก็น้ำคงจะท่วมอยู่ไม่กี่วัน เช่นเดียวกับคนอื่น แต่ในที่สุดพลอยก็รู้ว่า ความคาดหมายของตนนั้นผิดไปแล้ว ความหวังที่ว่าตาอ้อจะกลับมาบ้านได้โดยเร็ว ก็เลื่อนลอยไป สิ่งทำให้พลอยกลัดกลุ้มยิ่งขึ้นไปอีกก็คือ น้ำนั้นมิได้ทำลายเฉพาะแต่การติดต่อทางรถไฟเท่านั้น แต่การติดต่อทางอื่นๆ เช่น ทางโทรเลขหรือจดหมายก็ขาดหายไปด้วย ซึ่งทั้งนี้ย่อมทำให้พลอยกระวนกระวายใจ

แต่ในที่สุดน้ำที่ท่วมมากมานานนั้นก็เริ่มลด ทุกวันพลอยจะต้องชะ โกงหน้าดูรอยน้ำที่ผนังตึก แล้วก็ต้องโล่งใจสบายใจขึ้นอีกนิดหนึ่ง ที่เห็นคราบน้ำบอกให้รู้ว่าระดับน้ำวันนี้ต่ำกว่าระดับเมื่อวันวาน ในที่สุดน้ำก็แห้งหายไป ทิ้งกรุงเทพฯ ไว้ให้มีสภาพเป็นเมืองอีกเมืองหนึ่งที่ดูโล่งตาผิดกว่าแต่ก่อน เพราะต้นไม้ต่างๆ ที่เคยขึ้นเขียวชอุ่มผลิดอกออก

ผลอยู่ตามรั้วบ้าน หรือตามบริเวณบ้านนั้น ถูกน้ำท่วมตายเสีย
มากต่อมาก

"หมดกันคราวนี้เอง แม่พลอย" พ่อเพิ่มมาพูดขึ้นวัน
หนึ่ง

"อะไรหมด คุณหลวง" พลอยถามเพราะไม่เข้าใจ

"ต้นหมากรากไม้" พ่อเพิ่มตอบ "ตายหมด สวนล้ม
ไม่รู้จักก็ร้อยก็พันชนิด ต่อไปจะต้องอดลูกไม้กันไปหลายปี
ทุเรียนแทบจะไม่มีเหลือเลย ลูกไม้ต่างๆ ที่พอจะมีเหลือหา
กินได้บ้าง ก็คงแพงจับไม่ติด ฉะนั้นเป็นคนรักต้นไม้ แม่
พลอย เห็นต้นไม้ตายก็อดสงสารไม่ได้ เกราะห้ฉันยังดีที่ทาง
บ้านไม่มีที่ปลูกลงดิน เล่นได้แต่ไม้กระถางเป็นส่วนมาก จึง
เลยพอยกหนีให้พ้นน้ำได้ แต่เห็นต้นไม้บ้านอื่นเขายืนต้นตาย
กันหนาตา ก็ยังไม่วายเศร้าใจ"

"เป็นเคราะห์เป็นกรรมอะไรของบ้านเมืองนี้คุณ
หลวง" พลอยพูดปลอบใจ "จะทำอย่างไรก็ไม่ได้ ต้องปล่อย
ไปตามเรื่อง"

"พูดอย่างนั้นก็ถูกละ แต่ก็ควรจะมีใครเห็นอกเห็นใจ
คนที่ต้องเสียหายกันบ้าง แต่ฉันมองไม่เห็นเลย หมู่นี้ได้ยืนแต่

ประกาศโฆษณาเรื่องก๊วยเตี๋ยวกันทางวิทยุออกแจ้วๆ ไป
พิลึกละ"

"เรื่องอะไรกันนะคุณหลวง ฉันไม่ทันได้ฟัง" พลอย
ถาม

"เรื่องก๊วยเตี๋ยว" พ่อเพิ่มตอบหัวนๆ

"ทำไมถึงต้องเรื่องก๊วยเตี๋ยว ฉันไม่เห็นก๊วยเตี๋ยวจะ
สลักสำคัญอะไรเลย" พลอยพูดอย่างงงๆ

"ก็ถึงว่าเถอะน่าแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูด "ที่แรกฉันก็
ไม่เชื่อนึกว่าหูฉันได้ยินผิดไป แต่แล้วก็จริง เขาพูดกันถึงเรื่อง
คุณวิเศษต่างๆ ของก๊วยเตี๋ยวจนไม่รู้จะฟังอย่างไรได้ เดียวนี้
ถึงกับว่าๆ ก๊วยเตี๋ยวขามเดี๋ยวนี้อะหละ อาจแก้เศรษฐกิจของ
ชาติได้.....อ้อ ! แล้วถ้าใส่หมวกอีกใบหนึ่ง กินก๊วยเตี๋ยวขาม
หนึ่งละก้อ เป็นมหาอำนาจได้เลย แม่พลอยเอ๋ย"

"ฉันงงวยเต็มทีแล้วคุณหลวง" พลอยพูดอย่างอ่อน
ใจ "ช่วยอธิบายให้ฉันฟังทีเถิดว่าเรื่องราวมันไปอย่างไรกัน
ถึงได้เกิดเรื่องก๊วยเตี๋ยวเป็นเรื่องใหญ่ขึ้นมาอย่างนี้"

"ฉันไม่รู้เหมือนกันแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "แต่ได้
ยินเขาถือกันว่า...เท็จจริงเอากับผู้เล่าเถิด...เขาเล่ากันว่า ใครก็
ไม่รู้เกิดนึกสนุกทำก๊วยเตี๋ยวเรือไปเลี้ยงในทำเนียบ ระหว่าง

นำท่วมอย่างไรล่ะ พ่อท่านผู้มีบุญวาสนาท่านได้รับประทาน
ถ้วยเดี่ยวร่อยกันเข้า ท่านก็เห็นว่าถ้วยเดี่ยวเป็นของดีเป็น
ของวิเศษ เลยเกิดเรื่องนิยมนถ้วยเดี่ยวกันเป็นการใหญ่ ชักชวน
ให้ราษฎรกินถ้วยเดี่ยวกันให้กลุ้มไปหมด และนัยว่าๆ จะ
สนับสนุนให้คนไทยขายถ้วยเดี่ยวเป็นการใหญ่ด้วย"

"ตายแล้ว !" พลอยร้อง "นี่ฉันมีต้องถูกบังคับให้ขาย
ถ้วยเดี่ยวด้วยอีกคนหนึ่ง เหมือนกับเมื่อครั้งนิยมนใส่หมวกกัน
นั้นหรือ"

"เห็นจะไม่ถึงเพียงนั้นหรอกแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ
ปลางหัวเราะชอบใจ "เพียงแต่กินถ้วยเดี่ยวบ่อยๆ ก็เห็นจะ
ช่วยชาติพอแล้วสำหรับเรา แต่ก็อย่าเพิ่งไปแน่ใจอะไรนัก
สมัยนี้จะไปคาดหมายอะไรให้แน่นอนก็ยาก สิ่งที่ไม่เคย
พบก็ได้พบ ที่ไม่เคยเห็นก็ได้เห็น ฉันทเองก็อ่อนใจเหมือนกัน"

พูดแล้วพ่อเพิ่มก็ถอนใจใหญ่อย่างเหนื่อยหน่าย ชวน
พลอยพูดคุยเรื่องอื่นๆ ต่อไป

แต่เรื่องนโยบายขายถ้วยเดี่ยวนั้นมิได้จบลงง่ายๆ
สำหรับพลอย เพราะต่อมาอีกไม่นาน ประไพก็เดิน
ตุ้ปัดตุ้ปองเข้ามาหา ขณะที่พลอยนั่งกินข้าวเย็นอยู่กับตาอัน
สองคนแล้วพูดว่า

"คุณแม่รู้ไหม ก๊วยเตี๋ยวนี้เขาทำอย่างไร ใส่อะไรบ้าง"

"ก็ใส่เส้นก๊วยเตี๋ยว ลวกน้ำต้มกระดูกหมู เนื้อหมู ถั่วงอก กุ้งแห้ง ใบหอม" พลอยตอบเพลิดเพลินไปโดยอัตโนมัติ แต่แล้วก็นึกเฉลียวใจถามขึ้นว่า

"ประไพอยากรู้เอาไปทำไม"

"ก็คุณเสวีลูกเขยคุณแม่น่ะซีเขาอยากรู้ เขาว่าจะไปขายก๊วยเตี๋ยวที่กรม" ประไพตอบ

"แน่ะ คุณชียายประไพ !" พลอยร้องขึ้นอย่างครึ่งจันครึ่งจุน "มาซัดฉันอีกแล้ว บ้านนี้ไม่ว่าใครก็ชอบเอาคุณเสวีมาซัดให้ฉันทุกคนไป พิลึกแท้ๆ ทีเดียว แต่คุณเสวีเขานึกอย่างไรขึ้นมา ถึงจะลุกขึ้นขายก๊วยเตี๋ยว !"

"คุณแม่บางทีจะยังไม่รู้" ตาอันตอบแทนน้องสาว "เดี๋ยวนี้เขาสั่งให้ข้าราชการขายก๊วยเตี๋ยวทุกกรมกอง เป็นการสนับสนุนนโยบายรัฐบาล เสวีเขาเป็นคนใหญ่คนโต บางทีเขาจะต้องทำกรรมมัง แต่ผมเองทำเฉยๆ เสียเป็นอะไรก็เป็นไปไม่ขายละก๊วยเตี๋ยว"

"คุณเสวีก็บอกไพ่ว่าอย่างนั้น" ประไพพูดต่อ "ครั้นไพบอกเขาว่าไม่มีความรู้เรื่องขายก๊วยเตี๋ยวเคยแต่กิน เขาก็ดู

ว่าไฟไม่ร่วมมือสนับสนุนเขาในหน้าที่การงาน ดีแต่คอยถ่วง
ไม่ให้เขาได้ดี ไฟกลุ้มใจจะตายอยู่แล้ว"

"เขาว่าอย่างนั้นหรือประไฟ" ตาอันถามเสียงขุ่นๆ
"พี่ก็เพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เอง ว่าเรากลายเป็นเครื่องถ่วงความเจริญของ
เขา แต่ความจริงเสียเขาไม่นำมาถามประไฟหรือกรเรื่องขาย
กัวยเตี้ย ทางญาติของเขาน่าจะรู้ดีกว่าเราว่าเขาขายกัวยเตี้ย
กันอย่างไร"

แทนที่ประไฟจะไม่พอใจที่พี่ชายว่ากระทบสามมีของตน
ประไฟกับหัวเราะอย่างขบขัน ทำให้พลอยต้องพูดแก้ขึ้น
อย่างระมัดระวังว่า

"เบาๆ หน้อยเถิดอัน พุดจาอะไรต่อหน้าแม่ขอให้
ระวังหน้อย เดี่ยวคนอื่นเขาจะเที่ยวพุดกันได้ว่าผู้ใหญ่เป็นใจ
แม่เห็นว่าที่คุณเสียเขาถามประไฟก็ถูกแล้ว ธรรมดาผิวเมีย
กันจะทำอะไรก็ต้องปรึกษาหารือกัน ยายประไฟแกหีบ
โหยงไม่เข้าเรื่อง กะอีทำกัวยเตี้ยก็ต้องเอะอะเป็นเรื่องใหญ่
เขาจะขายกัวยเตี้ยเราก็ต้องเป็นคนหาของให้ เขาจะมีเวลาที่
ในมาดูแล" พลอยหยุดกลืนน้ำลายและถอนใจใหญ่ แล้วก็พูด
ต่อไปว่า

"เอาเถิด อย่าพูดกันมากไปเลย พรุ่งนี้แม่จะสั่งเขาให้
ซื้อของให้"

คำตอบของพลอยที่รับจะแบ่งเบาภาระมาเสียนั้น ทำให้
ประไพพอใจ ชวนตาอันพูดคุยด้วยเรื่องอื่นๆ อีกครู่หนึ่ง แล้ว
ก็ลุกกลับไปเรือน

"เมื่อประไพกลับไปแล้ว ตาอันก็ยังนั่งอยู่กับที่
ถอนใจใหญ่สองสามครั้ง แล้วก็ทอดสายตาดอกไปข้างหน้า
เหมือนกับตรึงตรองอะไรอยู่ด้วยความหนักใจ ในที่สุดตาอัน
ก็พูดขึ้นเบาๆ ว่า

"คุณแม่ ผมถามจริงๆ เถิด คุณแม่เห็นว่าประไพมี
ความสุขคืออยู่หรือ"

"แม่ก็เดาใจเขาไม่ถูก แต่ก็ไม่เห็นเขาเดือดร้อนอะไร
นักหนา" พลอยตอบ

"ที่แรกๆ ผมก็นึกว่าเขาจะมีความสุข แต่เดี๋ยวนี้ไม่
แน่ใจเสียแล้ว หรือผมจะเปลี่ยนไปเองก็ไม่รู้"

"จิตใจคนก็ต้องเปลี่ยนไปบ้างเป็นธรรมดา" พลอย
ปลอบ "อันอย่าไปเก็บมาวิตกวิจารณ์ให้มากไปเลย ประไพ
เขาก็โตแล้วไม่ใช่เด็กๆ"

"ใจผมมันไม่ได้เปลี่ยนเฉพาะแต่เรื่องในบ้านใกล้ๆ ตัวเท่านั้นหรอกคุณแม่ แม่แต่ในเรื่องอื่นๆ อีกมาก แต่ก่อน เคยคิดเห็นไว้อย่างหนึ่ง แต่เดี๋ยวนี้กลับเปลี่ยนไปหมด ผมเลย ไม่แน่ใจและไม่สบายใจเลย" ตาอันพูดด้วยน้ำเสียงที่แสดงถึง อารมณ์อันไม่ปลอดโปร่ง

ตาอันนั่งนิ่งๆ อยู่อีกครู่หนึ่ง แล้วก็เข้ามาคุกเข่าอยู่ข้างๆ ตัวพลอย พลังกระซิบว่า

"คุณแม่ คุณแม่เชื่อคำสาบถสาบานไหม"

"เชื่ออย่างไรเล่าอัน" พลอยถามพลังยกมือขึ้นดูบ หัวตาอัน

"เชื่อว่าคำสาบถสาบานต่างๆ นั้น ถ้าเราทำผิดพลาด ไม่ตรงต่อคำสาบาน เราก็จะต้องมีอันเป็นไปต่างๆ เช่นถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา หรือคำสาบานที่ผมเคยให้คุณแม่ไว้เมื่อสิบปีมาแล้ว"

พลอยใจหายวาบเมื่อได้ยินคำพูดของตาอัน เพราะในใจจริงนั้นพลอยรู้สึกหวาดหวั่นต่อคำสาปแช่งต่างๆ ในเวลาถือน้ำและในคำสาบถสาบานอยู่เสมอ แต่เมื่อตาอันถามมาพลอยก็ต้องแข็งใจตอบไปว่า

"แม่เชื่อในบุญกรรมมากกว่าอะไรทั้งหมด เชื่อว่าถ้าเราทำสิ่งใดด้วยความสุจริต ผลที่จะตอบสนองนั้นก็จะต้องเป็นผลดี"

ตาอันเอาหน้าซบลงที่ตักพลอยครู่หนึ่ง แล้วก็พูดเบาๆ โดยไม่เงยหน้าขึ้นว่า

"ผมเองนั้นไม่เชื่อว่าผลจะเกิดตามที่ได้สวดสาบานเอาไว้ แต่ความสงสัยไม่แน่ใจว่าตัวเองได้ทำผิดหรือถูก นั้นสิ กลับเป็นเครื่องทรมานใจเสียยิ่งกว่าอะไรทั้งหมด บางที่ได้ยินใครเขาพูดเรื่องบ้านเมืองเดี๋ยวนี้ มันเจ็บใจยิ่งกว่าหอกท่าใบพายแทงหูซ้ายทะลุหูขวาเสียอีก"

"อั้น ! อั้น !" พลอยร้องเบาๆ "อั้นอย่าไปเอาเรื่องอย่างนั้นมาพูด อั้นอย่าวิตก อย่าคิดอะไรให้มากไป แม่เป็นคนทีคอยให้ศีลให้พรอั้นอยู่เสมอ พรใดที่จะประเสริฐไปกว่าพรจากปากจากใจของพ่อแม่ ก็เห็นจะไม่มีอีกแล้ว แม่รู้ว่าอั้นมีแต่ความสุจริตมีแต่เจตนาดี อั้นไม่เป็นไรหรอก"

ตาอันลงกราบที่ตักพลอย แล้วก็พูดด้วยเสียงที่ตื่นตันเต็มไปด้วยน้ำตาว่า

"ให้พรอั้นเถิดคุณแม่ ให้พรมากๆ เถิด อั้นไม่ต้องการอะไรอีก นอกจากพรของคุณแม่เท่านั้น"

ตาอันลุกขึ้นยืนช้าๆ แล้วก็เดินกลับไปห้องของตน
ระหว่างนั้นพลอยก็ได้แต่มองตามหลังลูกชายไป ด้วยความ
สงสารจับใจ เพราะในระยะนี้ตาอันจะทรุดโทรมลงไปอย่าง
เห็นได้ชัด เวลาจะยืนหรือจะเดินตาอันก็มักจะก้มหลัง
พิวพรรณนั้นดูซิดเหลืองและแก้มก็ดูตอบไปไม่เต็มเหมือน
เมื่อก่อน พลอยนึกแปลกใจอยู่เสมอว่า ตาอันเลิกกับเมีย
แหม่มมานานหนักหนาแล้ว แต่เหตุไฉนจึงยังอยู่เป็นโสด ไม่
มีวิ๊วแวบข้างเลยว่ตาอันไปรักชอบผู้หญิงที่ไหน หรือคิด
แต่งงานมีเหย้ามีเรือนใหม่ พลอยนึกถึงเรื่องนี้แล้วก็ถอนใจใหญ่
นึกในใจว่ถ้าตาอันมีเมียและมีลูกได้ตั้งครอบครัวเคียงข้างอื่น
บางที่ตาอันก็อาจมีความสุขสบายกายยิ่งกว่านี้ พลอยนึกถึง
ลูกๆ ของตนแล้วก็เศร้าใจ ที่ยังไม่เป็นฝั่งเป็นฝาแต่สักคน
ประไฟที่มีเรือนเป็นหลักฐานนั้น ก็มีที่ท่วว่จะไม่แน่นอน ตา
อันก็ถูกเคราะห์กรรมบันดาลให้ถูกโทษ ไม่มีโอกาสที่จะมี
เหย้าเรือนได้ ตาอันมีแล้วก็เลิก และตาอ้อด...พลอยนึกถึงลูก
คนนี้แล้วก็ต้องยืมอยู่ในใจ เพราะตาอ้อดมีเรือนแล้วจะเป็น
อย่างไร พลอยก็นึกไม่ออกเลย

บทที่ ๑๐ (หน้าที่ ๒)

ต่อมาอีกสองสามวันเมื่อน้ำลดเป็นปกติติดต่อกันได้
พลอยก็ได้รับจดหมายจากตาอ้ออีกฉบับหนึ่งว่า กำลังป่วย
เป็นไข้ จึงขอยับยั้งการเดินทางไว้ก่อน ต่อหายไข้แล้วจึงจะ
เข้ามา ถึงแม้ว่าตาอ้อจะบอกมาด้วยว่า อาการเจ็บไข้นั้นมิได้
มากมายอะไรหนักหนา พลอยก็มีวายที่จะหมั่นใหม่ ในระยะ
ต่อไปพลอยก็ได้แต่ตั้งตา คอยจดหมายจากตาอ้อที่จะบอก
ให้รู้ว่าจะมาถึงบ้านได้เมื่อไร มีเสียงใครเปิดประตูใหญ่หน้า
บ้าน หรือเสียงใครเดินเข้ามาในบ้าน พลอยก็จะต้องเหลียว
มองทุกครั้งไป เพื่อจะเป็นบุรุษไปรษณีย์นำจดหมาย หรือโทร
เลขที่มีข่าวคราวจากตาอ้อมาส่ง

แต่วันหนึ่งก็มีเสียงรถยนต์มาจอดหน้าบ้าน เสียงคนพูด
สั่งเสียอะไรกันสองสามคำ แล้วก็มีเสียงฝีเท้าคนเดินเหยียบ
กรวดเข้ามาในบ้าน พลอยมิได้สนใจลุกไปดูเพราะเสียงรถ
ที่มาจอดนั้น เป็นเสียงรถยนต์ คงจะไม่ใช่บุรุษไปรษณีย์ซึ่ง
เป็นคนสำคัญสำหรับพลอยในขณะนั้น พลอยกำลังนั่งก้ม
หน้าเย็บเสื้อเก่าๆ บางตัวที่ยังจะใช้งานได้ต่อไป และอีกครู่
เดียวพอรู้สึกตัวว่ามีใครเข้ามาถึงในห้อง ตาอ้อก็เข้ามาราบ
อยู่บนตัก

พลอยดีใจจนพูดไม่เป็นคำ เรียกได้แต่ชื่อตาอ้อดซ้ำๆ ซากๆ พลังกอดลูกเข้าไว้ และทั้งร้องไห้และหัวเราะด้วยความยินดี

"แม่.....แม่ทูนหัวของลูก" ตาอ้อดพูดด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยความดีใจเช่นเดียวกัน "อ้อดคิดถึงแม่เหลือเกิน แม่สบายดีอยู่หรือ คิดถึงลูกบ้างหรือไม่"

"โธ่ อ้อดก็ถามได้" พลอยตอบพลังกอดตาอ้อดไว้แน่น "ทำไมแม่จะไม่คิดถึง นี่อ้อดกลับมาถึงเมื่อไร ทำไมจู่ๆ ก็มาถึงตัวไม่บอกกล่าวให้รู้ล่วงหน้าบ้างเลย"

ตาอ้อดหัวเราะแล้วก็ตอบว่า

"ที่แรกก็ส่งมาแล้ว แล้วก็นำท่วม ทางรถไฟขาดมาไม่ได้ พอรถไฟเดินได้จะเข้ามาก็เกิดล้มเจ็บเป็นไข้ อ้อดรู้ว่าจีนบอกมาแล้วก็เลื่อนบ่อๆ แม่ก็เป็นห่วงแยกไปเท่านั้นเอง พอดีเพื่อนๆ ทางโน้นเขาจะมากรุงเทพฯ อ้อดก็เลยมากับเขา เขาพาขึ้นรถมาส่งถึงบ้าน"

"อ้อดเจ็บเป็นอะไรไป" พลอยซักขึ้นทันที

"หมอเขาว่าเป็นไข้จับสัน" ตาอ้อดตอบ "แต่ไม่มากมายอะไรหรอกแม่ เป็นอย่างจับวันเว้นวัน กินยาแล้วก็หายเวลานี้สบายแล้ว"

พลอยนั่งพิจารณาคูตาอ้อคอย่างไม่วางตา เพราะไม่ได้พบกันเสียนาน ตาอ้อคดูผอมลงไปกว่าเก่า ใบหน้านั้นคล้ำ เพราะถูกแดดถูกลมจากบ้านนอก และดูจะมีสีเหลืองพอสั่งเกตได้ตามผิวหนังบนใบหน้า ซึ่งพลอยเข้าใจว่าคงจะเป็นเพราะพิษไข้ แต่เนื้อตัวร่างกายตาอ้อคดูเหมือนจะแข็งแรงขึ้นกว่าแต่ก่อน และในแวตตาของตาอ้อคนั้น ดูเหมือนจะมีความมั่นใจในตัวเองมากกว่าที่พลอยเคยเห็นมาแต่ก่อน

"แม่ดูไม่เปลี่ยนไปเลยจนนึกเดียว" ตาอ้อคผู้ซึ่งมอง कुमारดาอย่างพิเน็จพิเคราะห์พูดขึ้น "เมื่อวันที่ลูกเข้ามาลาไปเป็นอย่างไร วันนี้ก็เป็นอย่างนั้น วันเข้ามาลาไปก็ร้องไห้วันนี้ก็กลับมาถึงบ้านก็ร้องไห้ จี้อ่อนแท้ๆ ทีเดียว"

พลอยหัวเราะยกผ้าเช็ดหน้าขึ้นมาซับน้ำตาแล้วพูดว่า

"จะจี้อ่อนจี้อย่างไรก็ช่างแม่เถิด อ้อคมาราวนี้ให้อยู่นานๆ ก็แล้วกัน"

"อ้อคจะอยู่ให้นานที่สุด อย่าตกใจไปเลย" ตาอ้อคตอบและอีกสักครู่หนึ่งตาอ้อคก็ขอไปอาบน้ำ ฝ่ายพลอยก็ลุกขึ้นกุฏิกุจจัดเสื่อจัดผ้า และเรียกเด็กมาช่วยจัดห้องปูที่หลับที่นอนของตาอ้อคด้วยความสุขใจ อย่างที่มิได้เคยมีมานาน

พลอยนึกในใจว่าถ้าหากตนยังเป็นสาวอยู่ มีความสุขใจได้ถึง
เพียงนี้ ตนก็อาจต้องถึงร้องเพลงเล่นด้วยความเบิกบานใจ

ตาอ้อดกลับมาบ้านคราวนี้มีกิริยาอาการบางอย่าง
เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พลอยสบายใจมาก เพราะตาอ้อด
ทักทายกับตาอันอย่างดีใจเมื่อพบกัน และพูดคุยถามทุกข์สุข
กันฉันพี่น้องอย่างสนิทสนม มิได้มีความระคายเคืองเหมือน
เมื่อก่อนไป กับประไพและแม่แต่คุณเสวี ตาอ้อดก็พูดจาด้วย
ปกติเป็นอันดี บางทีความมีหลักฐานกันเกิดจากการงานที่ได้
ทำให้เกิดประโยชน์ จะได้ทำให้ตาอ้อดคลายปมบางอย่างใน
ใจลง สามารถมองหน้าคนทุกคนได้ด้วยความเป็นมิตรเสมอ
บ่าไหล่ ปราศจากความระแวงสงสัยว่า ผู้ใดจะมาเหยียบย่ำดู
ถูก

คนที่ดีใจมากที่สุดอีกคนหนึ่งที่ตาอ้อดกลับบ้านก็คือพ่อ
เพิ่ม เพราะพ่อเพิ่มรู้ว่าตาอ้อดมาถึงบ้านแล้ว พ่อเพิ่มก็รีบ
มาหาทันที และตั้งแต่นั้นก็มาที่บ้านบ่อยๆ แทบจะทุกวัน
พลอยสังเกตเห็นว่าพ่อเพิ่มดีใจ ที่ได้เห็นหลานชายทั้งสอง
กลับสนิทสนมกันเป็นปกติ และพ่อเพิ่มก็เข้าสนับสนุนความ
กลมเกลียวที่เกิดขึ้นใหม่นั้น เป็นอย่างดี

ระหว่างนั้นสิ่งที่พ่อเพิ่มและตาอ้อคุยกันอยู่ด้วย
สนุกสนานครึกครื้น ก็คือความวิวัฒนาการแห่งภาษาไทย
เริ่มต้นด้วยวิธีสะกดการันต์ที่ตั้งขึ้นใหม่ และต่อไปก็ถึง
ถ้อยคำสำนวนที่ทางการกำหนดให้ใช้ทุกคน พ่อพ่อเพิ่มเข้า
มาถึงบ้านตาอ้อก็จะทักขึ้นว่า

"สวัสดีจ๊ะ ท่าน !"

"สวัสดีจ๊ะ" พ่อเพิ่มตอบอย่างรื่นเริง "ท่านสบายดี
หรือจ๊ะ"

"สบายดีจ๊ะ" ตาอ้อตอบ "ท่านมาแต่วันเทียวนะจ๊ะ
วันนี้"

"ฉันคิดถึงท่านนี่จ๊ะ ฉันก็เลยรีบมา" พ่อเพิ่มว่า "พอ
ฉันตื่นแต่เช้าสวมหมวกเสร็จเรียบร้อยแล้ว ดอกไม้เหยี่ยวๆ
ของชาติที่บ้านฉัน เขาก็เอาดอกไม้มากัดดอกฉันหนึ่งดอก
ฉันจูบเขาหนึ่งทีตามวัฒนธรรม แล้วฉันก็รีบออกจากบ้านมา
หาท่าน"

แล้วทั้งสองคนก็จะหัวเราะกันครื้นเครง และตาอ้อซึ่ง
บังเอิญอยู่ด้วยก็จะร่วมวงหัวเราะด้วยความขบขัน ครั้งแรกที่
พลอยไฉยินคำพูดเช่นนี้ พลอยเกือบจะไม่เข้าใจเลยว่าคนทั้ง
สองพูดอะไรกัน ถึงกับต้องร้องถามขึ้นว่า

"อ้อด.....คุณหลวง นั้นพูดอะไรกันอย่างนั้น ไม่เคย
ได้ยินเลย ฟังแปลกหูพิลึกละ"

"อ้าว ! ถ้าท่านฟังฉันไม่ออกท่านก็ไม่มีวัฒนธรรม
นะซีจ๊ะ" พ่อเพิ่มหันมาตอบ

"พุทโธ ! คุณหลวงก็ เลิกพูดเล่นเสียที่เถิด เรื่องราว
เป็นอย่างไรกัน ถึงได้ต้องพูดกันอย่างนี้ ฉันอยากรู้นัก" พลอย
พูด

ตาอ้อดหัวเราะแล้วก็เล่าให้ฟังว่า

"นี่แหละภาษาใหม่ที่ท่านสั่งให้คนไทยพูดกัน
หนังสือเดี๋ยวนี้อีกเขียนไม่เหมือนแต่ก่อน ท่านตัดตัวหนังสือ
ทิ้งไปเสียเป็นหลายตัว แล้วก็แก้ตัวสะกดใหม่ อย่างคำว่า 'ธง'
เดี๋ยวนี้อันนี้ไม่ใช่ ธ ธง สะกด แต่ใช้ ท ทหาร สะกด แปลกดีใหม่
ส่วนคำพูดที่อ้อดพูดกับคุณลุงนั้นก็อย่างที่ท่านสั่งให้พูดนะ
แหละ"

"แม่พูดไม่ได้หรืออ้อด กระดากปากออกจะตายไป
แต่นี้ถ้าเราไม่พูดจะถูกจับเหมือนเรื่องกินหมาก หรือไม่ใส่
หมวกอีกหรือไม่" พลอยถามอย่างไม่ไว้ใจ

"เห็นจะไม่ถึงเพียงนั้นหรือแม่ แต่ในหนังสือ
ราชการต้องใช้ภาษาอย่างนี้ทั้งนั้น"

"ท่านอย่าเพิ่งประมาทไปนะจ๊ะ" พ่อเพิ่มพูดสอดขึ้นมา "นานเข้าท่านอาจสั่งจับท่านก็ได้ถ้าท่านไม่พูด ฉันว่าท่านควรจะรีบศึกษาเล่าเรียนเสียดีกว่า จะได้มีวัฒนธรรมสูงสมกับที่เป็นดอกไม้ของชาติ แรกเริ่มก็ไม่ก็คำหอรอกจ๊ะ ที่จะต้องรู้เพียง ฉัน ท่าน จ๊ะ ไม่ ขอบใจ ขอโทษเท่านั้น ไม่ก็คำหอรอก จำไว้ให้ดีนะจ๊ะ"

"วู้ ! คุณหลวงก็พูดเป็นเด็กไม่จบ รำคาญจริงๆ ที่เดียว" พลอยร้อง แล้วก็ถามด้วยความสนใจต่อไปว่า

"อะไรนะที่คุณหลวงว่าฉันต้องท่อง... ฉันท่านจ๊ะ ไม่อะไรนั่นนะ ฟังดูไม่เป็นประสาเสียเลย"

ตาฮ้อคหัวเราะแล้วก็อธิบายแทนว่า

"คำเหล่านั้นคือคำเขากำหนดให้ใช้ เรียกตัวเองว่าฉัน เรียกคนที่เรากำลังพูดอยู่ด้วยว่า ท่าน ใช้คำว่า จ๊ะ เป็นคำรับและ ไม่ เป็นคำปฏิเสธ ส่วน ขอบใจ ก็ใช้เวลาขอบใจและขอโทษ ก็ใช้สำหรับ ขอโทษ..."

"นั่นสิ ! ง่ายจะตายไป" พ่อเพิ่มว่า "อย่างฉันจะถามแม่พลอยว่ากินแล้วหรือยัง ฉันก็ต้องถามว่า ท่านรับประทานข้าวหรือยัง ถ้าแม่พลอยกินแล้วแม่พลอยก็ตอบว่า 'จ๊ะฉัน

รับประทานแล้ว ขอบใจ' ถ้ายังก็บอกว่า 'ไม่ฉันยังไม่ได้
รับประทาน!' เท่านั้นเอง"

"แล้วที่ว่าให้พวกนี้นั่งพูดกับใคร" พลอยถาม

"พูดกับใครๆ ก็อย่างเดียวกันหมด" พ่อเพิ่มตอบ

"หมายความว่า ฉัน ท่าน จะ จำ กันทั่วไปหมดอย่าง
นั้นหรือ"

"ก็อย่างนั้นซีจะท่าน" พ่อเพิ่มว่า

"เด็กผู้ใหญ่อะไรก็พูดกันอย่างนั้นทั้งนั้นหรือ"

พลอยซักอย่างไม่ยอมเชื่อ

"ก็ว่ากันอย่างนั้นแหละแม่" ตาอ้อคยยืนยันแล้วก็

หัวเราะ

"อนิจจํ ทุกข์ !" พลอยปรารภขึ้นอย่างปลงตก "ฉันนี่
ก็ได้อยู่มาจนเห็นอะไรแปลกๆ ถึงเพียงนี้เทียวหรือ"

"ก็เหมือนกันทั้งนั้นแหละแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดต่อ
"ยิ่งแม่พลอยได้เห็นหนังสือวิธีใช้ตัวสะกดการันต์ ที่เขาเริ่ม
ใช้กันเดี๋ยวนี้แล้วจะยิ่งปลงอนิจจํไปใหญ่ แต่ก่อนฉันเคยนึก
ว่าถึงฉันจะไม่มีภูมิรู้อะไรหนักหนา แต่สำหรับเรื่องหนังสือ
ไทยฉันก็พอจะอ่านออกเขียนได้ แต่พอเห็นหนังสือสมัยนี้เข้า
แล้ว ฉันก็หมดภูมิลงไปทีเดียว อ่านก็ไม่ออกเขียนก็ไม่ได้"

ตอนแรกที่ได้เห็นหนังสือแบบใหม่ ฉันนึกว่าเขาพิมพ์ผิดเสีย
อีก ต่อคนเขาบอกให้ฉันจึงได้รู้"

"แล้วคุณหลวงก็ยังนั่งหัวเราะร่วนอยู่ได้ ฉันไม่เห็น
จะสนุกตรงไหนเลย น่ากลุ้มออก" พลอยว่า

"ก็ถ้าจะไม่ให้ฉันหัวเราะจะให้ฉันทำอะไร เรื่อง
มันมากันถึงเพียงนี้แล้วก็หัวเราะเป็นดีกว่าอย่างอื่น เมื่อตอน
เช้าก่อนจะออกจากบ้าน ฉันเรียกแม่อีหนูที่บ้านให้มาจูบส่ง
ฉันที่หัวกระโคน้อย ตามที่เขาแนะนำให้ทำ แก่โกรธแทบ
จะไล่ตีฉันตาย หาว่าไปลื้อแกให้เด็กมันดูถูกเล่นได้ คนไม่มี
วัฒนธรรมละก็เป็นอย่างนี้แหละ จะทิ้งเสียก็สงสาร อยู่กันมา
นานตั้งแต่เป็นดอกไม้สดจนเป็นดอกไม้แห้งไปแล้ว"

"อะไรนะ ให้อ้อเรื่องดอกไม้ๆ นี้นะ ฉันได้ยินคุณหลวง
พูดหลายหนแล้ว" พลอยถาม

"ผู้หญิง" พ่อเพิ่มอธิบาย "เดี๋ยวนี้เขาชอบเรียกผู้หญิง
ว่า 'ดอกไม้ของชาติ' แม่พลอยเองก็ดอกหนึ่งเหมือนกัน เสีย
แต่ชักจะเหี่ยวๆ เสียแล้วเท่านั้นเอง" พูดแล้วพ่อเพิ่มก็หัวเราะ
อีกอย่างขบขัน

ตั้งแต่ตาอ้อออกมาเยี่ยมบ้าน พลอยก็คอยโอกาสที่จะพูด
กับตาอ้อถึงเรื่องอนาคตของตาอ้ออยู่เสมอ วันหนึ่งโอกาส

นั่นมาถึง ตอนกลางวันขณะที่นั่งอยู่ด้วยกันสองคน ตาอ้อคก็
เหยียดตัวลงนอนอย่างสบายแล้วพูดว่า

"คนเรานี้จะอยู่ที่ไหนได้สบายเกินกว่าที่บ้านไป
เห็นจะไม่มี ที่อื่นถึงจะสะดวกสบายอย่างไรก็ไม่เหมือนบ้าน
เห็นจะเป็นเพราะความรู้สึกที่ว่าไม่ใช่บ้านของเรานั่นเอง"

"นั่นนะซีอ้อค" พลอยรีบพูดขึ้น "เมื่ออ้อคเห็นอย่าง
นั่นทำไมอ้อคไม่กลับมาอยู่เสียที่บ้านให้ตลอดไป แม้ก็เป็น
ห่วงคิดถึงอยู่เสมอ เมื่อก่อนอ้อคจะกลับ อื่นเขาก็บ่นว่าอยาก
ให้อ้อคกลับมาอยู่เสียที่บ้าน"

ตาอ้อคพลิกตัวนอนคว่ำไปกับพื้น แล้วก็พูดว่า

"พี่อื่นเขาก็พูดกับอ้อคแล้วเหมือนกัน เขาขอโทษขอ
โทษอ้อคเสียจนอ้อคอาย เพราะความจริงพี่อื่นก็ไม่ได้ทำอะไร
ผิด"

"แล้วอ้อคตอบเขาว่าอย่างไร"

"อ้อคก็บอกว่าอ้อคไม่เคยถือโกรธพี่อื่นเลย และพี่
อื่นเสียอีกกลับมีคุณต่ออ้อค ที่ทำให้อ้อคมีมานะออกจากบ้าน
ไปทำงาน เดียวนี้อ้อครู้จักตัวเองดีกว่าแต่ก่อน และรู้ว่า
ตัวต้องการอะไร"

"แล้วอ้อคต้องการอะไร" พลอยถามเบาๆ

" อ้อต้องการทำงาน ต้องการทำอะไรๆ ให้มัน
เกิดขึ้น จะเป็นอะไรก็ขอให้มันมีมากๆ ขึ้นเท่านั้น อย่างเวลา
นี้อ้อออกไปดูให้เขาขุดแร่ รู้สึกเหมือนกับว่าแร่ทุกก้อนทุกเม็ดที่
ขุดออกมานั้น อ้อมีส่วนเกี่ยวข้องกับด้วย แล้วแร่นั้นก็จะ
จำหน่ายจ่ายแจกไปมากขึ้นทุกทีๆ ให้เป็นประโยชน์แก่คน
อื่นๆ อ้อก็พอใจที่ในชีวิตนี้ ได้มีส่วนช่วยทำประโยชน์
ให้แก่คนอื่น ไม่ได้มานั่งนอนอยู่เปล่าๆ อ้อไม่ใช่คนก่อนนะ
แม่ แต่ก่อนนั่งๆ นอนๆ ให้แม่เลี้ยงก็ไม่รู้สึกอะไร แต่เดี๋ยวนี้
ได้ออกไปข้างนอก ได้ไปอยู่คนเดียวมันก็เปลี่ยนไป"

" อ้อพูดอย่างไรแม่ไม่ค่อยเข้าใจ" พลอยพูดออกไป
ทั้งที่รู้อยู่เต็มอกว่า ความหวังของคนที่จะให้ตาอ้ออยู่บ้าน
นั้น มีน้อยเต็มทีเสียแล้ว

" อ้อเองก็ไม่ค่อยเข้าใจเหมือนกัน แต่รู้สึกว่าเวลานี้
อยากทำอะไรให้ได้ผลมากที่สุดในเวลาเร็ว รู้สึกว่าชีวิตคนเรา
มันสั้นเหลือที่จะสั้น อยากทำอะไรๆ ไว้มากที่สุดในเวลา
เร็วที่สุดก่อนที่มันจะตาย... แต่อ้อรู้ใจแม่ดี แม่อยากให้อ้อ
อยู่บ้านเหมือนแต่ก่อนใช่ไหม"

เมื่อเห็นพลอยพยักหน้ารับคำ ตาอ้อก็เลือกตัวเอาหัว
มาหนุนบนตักพลอยแล้วพูดว่า

"ทูนหัวของคุณ ถ้ารักลูกแล้วอย่าเพิ่งออกปากขอเลย
แม่ออกปากขอลูกก็จำต้องทำให้ เพราะถ้าไม่ให้ก็จะเป็นบาป
เป็นกรรมติดตัวไป ขอให้แม่นึกดูให้ดี ๆ เถิด ถ้าแม่ขอให้ลูก
กลับมาอยู่ลูกก็ต้องมา แต่ระหว่างนั้นลูกจะต้องไม่สบายใจ
เพราะจะรู้สึกว่าการงานต้องทอดทิ้งไว้ยังไม่เสร็จ และ
จะต้องไม่สบายใจอย่างนั้นตลอดไป แม่ก็คงไม่ชอบอีก
เพราะแม่คงอยากให้ลูกทุกคนสุขกายสบายใจ แม่คงอยากให้
ลูกกลับมาอยู่บ้านเวลาที่ลูกปลอดโปร่งใจแล้วมากกว่า ลูกจึง
อยากเป็นฝ่ายขอเสียก่อน ขอให้ลูกได้กลับไปทำธุระของลูก
ให้เสร็จแล้วลูกจะกลับมาเอง ขอให้แม่อดใจรอสักหน่อย
เถิด"

"แม่จะต้องคอยนานไหมอ้อ"

"อ้อดก็บอกไม่ถูก ต้องดูความรู้สึกในใจของอ้อด
ก่อนว่าการงานที่ทำนั้นได้ผลพอใจ พอที่จะวางมือได้หรือยัง"
แต่แล้วตาอ้อดก็พูดต่อไปว่า "แต่บางทีก็จะไม่นานกระมัง
เพราะอ้อดเป็นคนเบืออะไรง่าย ไม่เบืออยู่อย่างเดียวแต่แม่
ของอ้อดเท่านั้น"

ระหว่างที่พูดกันอยู่พ่อเพิ่มก็เดินเข้ามาในห้อง เห็นตาอ้อ
ดนอนเอาหัวหนุนตักพลอยอยู่ก็ร้องขึ้นว่า

"หม่นน่าเอ็นดูจริง กำลังทำอะไรคุณแม่อยู่ที่เดียวนะ พ่ออ้อค"

พลอยตอบแทนตาอ้อคว่า

"อ้อคเขากำลังพูดถึงเรื่องที่เขาจะไปทำงานต่อที่ ปักษ์ได้นะ คุณหลวง"

"ดีแล้ว ดีแล้ว ปล่อยให้เขาไปเถิดแม่พลอย" พ่อเพิ่มว่า "คนกำลังหนุ่มกำลังแน่น ต้องให้เขาไปทำการทำงาน ปะ เหมาะจะได้เมียทางปักษ์ได้สักคนที่เขารวยๆ ลุงจะได้พึ่งพา ได้บ้าง" คำพูดของพ่อเพิ่มทำให้ตาอ้อคหัวเราะ ลูกขึ้นนั่ง

"คุณหลวงพูดตรงกับที่ฉันนึกไว้ทีเดียว" พลอยว่า "ฉันคิดอยู่เสมอเร็วๆ นี้ว่า ลูกผู้ชายของฉันไม่มีเหย้ามีเรือนสัก คน ถ้าเป็นอย่างนี้ต่อไปฉันเห็นจะตายเสียก่อนไม่ได้เล่นกับ หลานเป็นแน่ ตาอ้อคนั้นก็ช่างเถิดเป็นคนมีเคราะห์มีกรรม แต่ ตาอ้อคนี้ก็ยังไม่มี ตาอ้อคมีแล้วก็เลิก แล้วก็ดูเงียบไปทีเดียว"

พอพลอยพูดถึงตาอ้อค พ่อเพิ่มกับตาอ้อคก็มองหน้ากัน ยิ้มอยู่เป็นนัย ทำให้พลอยเกิดความสงสัยถามขึ้นว่า

"ทำไมเวลานั้นพูดถึงตาอ้อค คุณหลวงกับตาอ้อคต้อง มองตากันยิ้ม"

"เปล่าหน้าแม่พลอย ไม่มีอะไรหรอก" พ่อเพิ่มแก้ตัว

"ไม่จริงแล้ว" พลอยว่า "ยิ่งคุณหลวงพูดด้วยเสียง
อย่างนี้ ฉันยิ่งรู้ทีเดียว่ามีอะไรที่ต้องปิดฉันอีกแล้ว"

ทันใดนั้นพลอยก็นึกเฉลียวใจขึ้นมาทันที ตามออกไป
ว่า

"หรือว่าตาฉันไปมีอะไรไว้"

"แม่พลอย" พ่อเพิ่มพูด "แม่พลอยกับพ่อฉันก็เป็นแม่
เป็นลูกกัน มีอะไรถามกันเองดีกว่า อย่าให้ฉันพูดเลย"

บทที่ ๑๑

ตั้งแต่วันที่พ่อเพิ่มพูดเป็นนัยๆ เกี่ยวกับตาอันเป็นต้นมา พลอยก็ให้รู้สึกสงสัยในเรื่องชีวิตส่วนตัวของตาอัน เป็นกำลัง จะออกปากไต่ถามตาอันเป็นส่วนตัวก็ยังไม่มีโอกาส ถามพ่อเพิ่มฯ ก็ไม่ยอมบอก อ้างว่าให้ไปถามตาอันเอาเอง ถามตาอ้อดๆ ก็ปฏิเสธว่าไม่รู้เรื่องอะไรทั้งสิ้น เพราะเพิ่งกลับมาจากบ้านนอก และถึงแม้ว่าจะรู้เรื่องอะไรบ้างตาอ้อดก็ไม่ยอมบอก เพราะตาอ้อดถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของตาอัน ที่คนอื่นไม่ควรจะไปยุ่งเกี่ยว

แต่ในระหว่างนั้น พลอยก็ไม่มีแค้นใจที่จะไปคิดถึงเรื่องอะไรมากไปกว่าเรื่องของตาอ้อด เพราะพลอยรู้เป็นที่แน่นอนแล้วว่าตาอ้อดจะต้องกลับไปปักขันธ์ไต้ อีก ว่างนี้มาอยู่บ้านเป็นการชั่วคราวเท่านั้นเอง พลอยจึงอยากจะใช้เวลาทั้งหมดสำหรับลูกคนที่จะต้องจากไปอีกนาน จะนานเท่าไรตนเองก็ไม่สามารถจะคาดหมายได้ ตาอ้อดเองก็รู้ใจมารดา กลับมากรุงเทพฯ คราวนี้ตาอ้อดก็มีได้ไปไหน นอกจากมีธุระจำเป็นจริงๆ เวลาส่วนใหญ่ที่ตาอ้อดก็มอบให้แก่แม่ และเป็นของแม่โดยเฉพาะ ตามปกติตาอ้อดจะตื่นแต่เช้า แล้วก็อยู่กับแม่ไปทั้งวัน นั่งพูดนั่งคุยด้วยจนกว่าจะถึงเวลาไปนอน แม้บาง

วันที่ตาอ้อดมิกิจฐระต้องออกจากบ้าน ตาอ้อดก็มักจะรีบกลับ และมักจะมีของติดมือมาฝากมารดาของตนเล็กๆ น้อยๆ เสมอ ซึ่งทั้งหมดนี้ย่อมจะทำให้พลอยมีความสุขใจ อย่างเต็มเปี่ยม โดยไม่มีปัญหาเลย

แต่ก็เป็นธรรมดาที่ระยะเวลาอันกอบปรไปด้วยสุขนั้น จะต้องผ่านพ้นไปโดยรวดเร็ว ผิดกับความทุกข์ ซึ่งจะผ่านไปอย่างช้าๆ ตาอ้อดมาอยู่บ้านได้ร่วมสองเดือน ก็เริ่มตระเตรียมตัวที่จะกลับไปปักข์ได้ พลอยรู้ดีว่าตาอ้อดตั้งใจแน่วแน่เสียแล้วที่จะกลับไม่ยอมอยู่บ้านต่อไป ดังที่พลอยปรารถนา ดังนั้นถึงทัศนทานไปก็ไร้ประโยชน์ และยังจะทำให้ต่างฝ่ายต่างต้องเศร้าหมองในใจหนักขึ้นไป พลอยจึงได้แต่นิ่ง และช่วยตาอ้อดตระเตรียมข้าวของที่จะเอาไปใช้ เห็นอะไรขาดเหลือก็คอยแนะนำตักเตือน เวลาที่ผ่านไปอย่างราบรื่น จนถึงเวลาที่ตาอ้อดเข้ามาลาออกจากบ้านไป พร้อมกับพูดปลอบใจอีกประโยคหนึ่งว่า

"คราวหน้าถ้าลูกกลับบ้านแล้วจะมาอยู่เลย ไม่มาลาแม่ให้ต้องใจหายอีก บางทีคราวนี้ก็จะเป็นการลาครั้งสุดท้าย เพราะคราวหน้าจะไม่มีผลการลาอีกต่อไป"

ตาออกจากไปแล้วพลอยก็เซื่องซึมหงอยเหงาอยู่หลายวัน ซึ่งตาอันผู้ซึ่งรู้ใจ ได้ปลีกเวลามาอยู่เป็นเพื่อน มากกว่าที่เคยทำเมื่อตาออกมาอยู่บ้าน และวันหนึ่งขณะที่ตาอันนั่งอยู่ด้วยนั่นเอง พลอยก็นึกถึงเรื่องที่พ่อเพิ่มพุดไว้เป็นนัยๆ นั้น ออก และลองถามลองใจตาอันขึ้นมาว่า

"อั้น ! อั้นก็เลิกกับเมียมานานแล้ว เมื่อไรอั้นจะคิดมีเหย้ามีเรือนเป็นฝั่งเป็นฝาให้แม่ได้ทันเห็นบ้าง"

ตาอันนั่งอึ้งอยู่นานเมื่อได้ยินคำถามนี้ แล้วก็เหลียวมามองคูหน้าพลอยเหมือนกับจะสังเกต ว่าพลอยมีอะไรซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังคำพูดนั้นหรือไม่ แต่ในที่สุดตาอันก็พูดขึ้นมาว่า

"ผมยังไม่ได้คิดหอรอกคุณแม่ อยู่อย่างนี้ก็สบายคืออยู่แล้ว"

"อั้นก็ควรจะคิดให้ไกลๆ ไว้บ้าง" พลอยตอบ "อั้นเป็นลูกคนใหญ่ของแม่ ควรจะมีครอบครัวไว้เป็นหลักเป็นฐาน มีลูกมีเต้าไว้สืบตระกูล แม่เองอยากมีหลานเหมือนจะตายไป แต่อยู่มาจนบัดนี้แล้วก็ยังไม่มีหลานสักคน ถึงขยายประไพจะมีลูก นั่นก็จะเป็นหลานยาย แต่แม่ก็ยังอยากได้หลานย่าอยู่นั่นเอง เรื่องนี้จะไปหวังพึ่งตาออกก็เห็นจะไม่ได้"

เพราะยังไม่เป็น โฉนเป็นพาย มัวแต่พูดเป็นเรื่องเล่นไปเสีย
หมด"

"คุณแม่อายทำให้ผมมีเมียอีกเพราะอยากมีหลาน
เท่านั้นหรือ" ตาอ้วนถามยิ้มๆ

"ไม่ใช่เท่านั้นหรอกอ้วน แม่อายให้อ้วนมีครอบครัวมี
เมียไว้คอยดูแลปรนนิบัติ และเป็นคู่คิดอ่านต่อไป คนเราอยู่
ไปคนเดียว ยิ่งเป็นผู้ชายก็ไม่สู้จะดีนัก เพราะเหมือนกับเรือ
ไม่มีหางเสือ ถ้าอ้วนมีลูกกับเมียเก่า แม่ก็จะไม่ว่าอะไรหรอก
แต่นี้อ้วนก็ไม่มี แม่จึงอยากให้อ้วนคิดดูเรื่องนี้ให้ดีๆ เพื่ออย่างไร
ต่อไปแม่จะได้นอนตาหลับ"

"ผมเคยทำผิดมาหนหนึ่งแล้วเมื่อพาลูซิลล์เข้ามา" ตา
อ้วนปรารภ "รู้สึกว่ทั้งคุณพ่อคุณแม่อดอดมาก ผมจึงไม่ยอม
ทำผิดอีกเป็นคำรบสอง"

"อ้วนพูดอย่างไรแม่ไม่เข้าใจ" พลอยว่า "ลูซิลล์นั้นก็
เอาละว่เป็นแหม่มเป็นหมัด พ่อแม่ไม่คุ้นเคยกับฝรั่งมังค่า ก็
ยอมจะต้องเหม็นนมเนยไปบ้างในตอนแรกๆ แต่พอคุ้นกัน
แล้วแม่ก็ไม่ได้ว่อะไร แต่ตอนที่อ้วนพูดว่กลัวผิดอีกเป็นคำ
รบสองนั้นแม่ไม่เข้าใจ"

"ผมเกรงไปว่าผมไปได้ใครมาที่ไม่ถูกใจคุณแม่ คุณแม่ก็ต้องหนักใจมาก เพียงลูกเขยคนหนึ่งก็ย่ำแย่อยู่แล้ว ไปได้ถูกสะกิดที่ไม่ถูกใจอีกคนหนึ่ง คุณแม่จะมีลำบากแย่หรือ"

"อันก็รู้ว่าแม่ไม่ใช้คนอย่างนั้น" พลอยประท้วงขึ้น "จะเป็นเขยเป็นสะกิด ถ้าหากว่าลูกของแม่พอใจ แม่ก็ยินดีที่จะรับทุกคนไป ไม่เคยไปว่ากล่าวหรือแสดงความไม่พอใจอย่างไรเลย"

"ข้อนี้ก็จริง" ตาอันยอมรับ "ดูๆ ไปแล้วก็ดูเหมือนจะเป็นพวกลูกๆ ของแม่ยุ่งกันไปเองทั้งนั้น คุณแม่เสียอีกเป็นคนคอยระงับความมิให้ยุ่ง"

ตาอันพูดแล้วก็นั่งอยู่นานแล้วพูดขึ้นว่า

"คุณแม่อยากมีหลานจริงๆ หรือ"

"โธ่ ! อันก็ถามได้ ใครบ้างจะไม่อยากมี !" พลอยร้องทันทีนั้นก็เกิดความหวังขึ้นทันที ถามตาอันว่า

"อันคิดอะไรไว้บ้างหรือเปล่า มองใครเขาไว้ที่ไหนบ้างหรือยัง"

ตาอันทำอาการเหมือนกับจะตัดสินใจบอกความจริงบางอย่างให้พลอยรู้ แต่แล้วก็พูดขึ้นว่า

"ดูไปก่อนเถิดคุณแม่ เอาไว้วันหลังค่อยพูดกัน"

ตั้งแต่ได้พูดคุยกันในวันนั้นเป็นต้นมา พลอยก็รู้สึกว่ามีบางอย่างในสายตาของตาอัน ที่พลอยมิได้เคยสังเกตเห็นมาแต่ก่อน ตาอันมักจะมองดูพลอยด้วยสายตาที่ดูเหมือนจะมีบางอย่างซ่อนเร้นไว้ และตาอันอยากจะบอกความลับนั้นให้พลอยได้ทราบ ต่อมาอีกหลายวันตาอันก็พูดขึ้นลอยๆ ในวันหนึ่งว่า

"คุณแม่ เคยมีใครเล่าอะไรให้คุณแม่ฟังเกี่ยวกับผมบ้างหรือเปล่า"

"เปล่าเลยอื่น ไม่เห็นมีใครพูดอะไรเลย" พลอยตอบ

"คุณลุงหรือตาอ้อคไม่เคยพูดอะไรบ้างหรือ"

"เปล่า ไม่เคยเลยทั้งสองคน"

ตาอันนั่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็พูดขึ้นว่า

"วันอาทิตย์หน้าตอนสายๆ คุณแม่มีธุระอะไรบ้างหรือเปล่า"

"อันก็รู้ว่าแม่ไม่มีธุระอะไร นอกจากการทำงานทางบ้านเล็กๆ น้อยๆ อันจะให้แม่ทำอะไรหรือ"

"เปล่าไม่มีอะไรหรอก ผมอยากชวนคุณแม่ขึ้นรถไปเที่ยวเล่นนอกบ้านเท่านั้นเอง" ตาอันตอบแล้วก็หลีกไปทางอื่น ไม่ยอมให้พลอยซักถามอะไรอีก

ครั้นถึงวันอาทิตย์ตาอั้นก็มายืนยันแต่เช้า ให้พลอย
ออกไปนั่งรถเที่ยวกับตน พอตกสายอีกสักหน่อย พลอยก็ขึ้น
รถมีตาอั้นเป็นคนขับเอง ตาอั้นพาพลอยขับไปที่ต่างๆ ใน
พระนครอยู่พักใหญ่ แล้วตาอั้นก็เลี้ยวรถเข้าซอยเล็กๆ ซอย
หนึ่ง ไปจอดลงที่หน้าบ้านหลังเล็กๆ มีรั้วสังกะสีและประตู
บ้านปิดมิดชิด

"คุณแม่แวะเข้ามานั่งเล่นในบ้านนี้กับผมสักครู่ก็ได้"
ตาอั้นว่า

"บ้านใครนี่อั้น" พลอยถามอย่างสงสัย

"บ้านเพื่อนผมเอง" ตาอั้นพูดพลางเปิดประตูรถให้
พลอยแล้วพูดว่า "เข้ามาเถิดคุณแม่ ผมจะแวะเยี่ยมเขาสัก
หน่อย"

"แม่คอยในรถก็ได้" พลอยพูดอย่างลังเล

"ไม่ต้องหอรอกคุณแม่ เข้ามาเถิด" ตาอั้นพูดแล้วก็
เอื้อมมือมารับมือพลอยให้ก้าวลงจากรถ ซึ่งพลอยก็ต้อง
ตามใจลูก และเดินตามตาอั้นเข้าไปในบ้าน

พลอยนึกสงสัยขึ้นมาทันที เมื่อเห็นตาอั้นล้วงกุญแจจาก
กระเป๋ากางเกง แล้วเปิดประตูหน้าบ้านเดินเข้าไปได้ โดยไม่
ต้องเรียกร้องให้ใครมาเปิดรับ บ้านนั้นมีเนื้อที่เล็กมาก เพราะ

เมื่อฟื้นรู้เข้าไปเพียงเล็กน้อยก็ถึงตัวเรือน ซึ่งเป็นเรือนไม้สองชั้นเล็กๆ รักษาสะอาดสะอาดน่าอยู่ ตาอันชวนพลอยขึ้นไปที่เฉลียงเล็กหน้าเรือน เมื่อบอกให้พลอยนั่งแล้วตาอันก็เดินหายเข้าไปหลังบ้าน เสียงตาอันพูดคุยกับใครเบาๆ ที่หลังบ้านครู่หนึ่งแล้วตาอันก็เดินกลับออกมา มีเด็กผู้หญิงเล็กๆ อายุขนาดสี่ห้าขวบหน้าตาน่าเอ็นดู เดินนำหน้าออกมาคนหนึ่ง และตาอันอุ้มเด็กชายอ้วนน่ารัก อายุประมาณขวบเศษ ออกมาอีกคนหนึ่ง ทันใดนั้นตาอันก็พูดคุยกับเด็กผู้หญิงตัวเล็กนั้นว่า

"แอ๊ด ! ไปกราบคุณย่าเสีย"

พลอยเข้าใจเรื่องได้ตลอดทันที รวบตัวเด็กผู้หญิงที่มายืนเอียงอายอยู่ข้างเก้าอี้มากอดไว้แน่น รู้ได้ทันทีว่าเด็กสองคนนี้เป็นลูกตาอัน ที่มาแอบมีซุกซ่อนเอาไว้ เป็นเหตุให้พ่อเพิ่มและตาอันอดมองตากันเป็นนัย เมื่อพลอยพูดถึงเรื่องนี้ขึ้นหน้าตาของเด็กคนที่เดินเข้ามานั้น พลอยมองดูปราดเดียวก็รู้ว่า เป็นลูกตาอัน โดยมีต้องสงสัย พลอยกอดจูบหลานพลางนึกในใจ ซึ่งหูแว่วได้ยินเหมือนกับเป็นเสียงตะโกนว่า

"คุณเปรม ! คุณเปรม ! ฉันทิดนเข้าแบบนี้อีกแล้ว ! แล้วคราวนี้ไม่ใช่คุณเปรมแต่เป็นตาอัน ลูกของคุณเปรม และ

ไม่ใช่มีแต่ตาอันคนเดียวหรอก คุณเปรม มีตั้งสองคน น่ารัก
น่าเอ็นดูเหลือเกิน !"

ในใจหวนระลึกถึงความหลังที่ผ่านมา ประกอบกับ
ความปีติที่ได้เห็นหลาน ได้จับต้องเนื้อหนังอันอบอุ่นนุ่มนวล
ของหลาน ทำให้พลอยต้องมองอะไรเห็นได้ไม่ถนัด เพราะ
ตาพร่าพรายไปด้วยน้ำตา พลอยไม่เคยนึกฝันเลยว่าตาอันจะ
มาเที่ยวมีลูกซุกซ่อนไว้อย่างนี้ เหตุการณ์ที่เคยได้ประสบ
มาแล้วครั้งหนึ่งเมื่อแรกแต่งงานกับคุณเปรม กลับมาเกิดขึ้น
แก่ตนอีก เมื่อครั้งนั้นพลอยยังเป็นสาว ได้ข่มใจข่มตนให้รับ
ตาอันมาเลี้ยงเป็นลูกได้ คราวนี้พลอยมีอายุแล้ว ความรู้สึก
ต่างๆ ก็ซาลงไปตามวัย และเด็กสองคนนี้เป็นหลานของ
พลอยแท้ๆ โดยไม่มีปัญหา พลอยจึงได้แต่ความปีติดีใจ เห็น
ตาอันทรุดตัวลงนั่งเก้าอี้ข้างๆ พลอยก็ร้องขึ้นว่า

"โธ่ ! อั้น !" แล้วก็รับหลานอีกคนหนึ่งมานั่งบนตัก
กอดจูบไปพลาง

"ผมทำความผิดอีกเป็นครั้งที่สอง" ตาอันเริ่มพูด
"คราวแรกจะแต่งงานก็มีได้บอกให้คุณแม่รู้ แต่งเอาเอง
ตามใจ คราวนี้ก็อีก...."

ตาอันหยุดพูดครู่หนึ่ง ยกมือลูบผมเด็กผู้หญิงคนโตด้วยความปรานีแล้วก็พูดต่อไปว่า

"ทีแรกผมก็ไม่ได้คิดจะเลี้ยงดูแม่ยายแอดนี่จริงจัง แต่อยู่ไปแอดก็เกิดมา แล้วก็คนเล็กนี่อีกคนหนึ่ง..." ตาอันชี้มือไปทางเด็กผู้ชายที่นั่งอยู่บนตักพลอยแล้วก็ถอนใจใหญ่

ระหว่างที่ตาอันกำลังพยายามอธิบายเรื่องราวด้วยข้อความที่ขาดๆ วินๆ อยู่นั่นเอง ความตื่นเต็นของพลอยที่บังเกิดขึ้นในชั้นแรกก็เริ่มเบาบางลงไป และเมื่อนึกอะไรออกขึ้นมาอย่างหนึ่ง พลอยก็พูดสอดขึ้นมาว่า

"เดี๋ยวก่อนอัน เรื่องอะไรที่แล้วไปแล้วเอาไว้พูดกันทีหลังก็ได้ แม่ของเด็ก.....แม่ของหลานสองคนนี้อยู่ที่ไหน"

ตาอันเหลียวหน้าเข้าไปในห้องแล้วร้องเรียกว่า

"สนใจ สนใจ ออกมาหาคุณแม่ข้างนอกนี่เถิด" อีกสักครู่หนึ่งผู้หญิงสาวหน้าตาคนจ๋ารูปร่างดีคนหนึ่ง ก็โผล่ประตูออกมาอย่างประหม่า พอเห็นหน้าพลอยหญิงสาวคนนั้นก็ก้มลงกราบกับพื้น แล้วก็นั่งพับเพียบก้มหน้าอยู่ที่ตรงนั้น

"จิ้งนั้งเสียบบนเก้าอี้เถอะลูก" พลอยรีบพูดจิ้งทันที แต่เมื่อเห็นหญิงนั้นยังนั่งอยู่ที่พื้นก็พูดจิ้งว่า "จิ้งนั้งเสียบข้างบนเถอะแม่....."

"สนใจ" ตาอันพูดต่อให้เบาๆ

"จิ้งนั้งเสียบข้างบนเถิดแม่สนใจ" พลอยพูดซ้ำด้วยน้ำเสียงที่ปรานีทำให้สนใจค่อยหายประหม่า ขยับตัวจิ้งนั้งบนเก้าอี้อย่างเรียบร้อย

พลอยรู้สึกโล่งใจจิ้งเป็นกองที่เห็นว่าแม่ของเด็กที่เป็นหลานทั้งสองคนนี้ยังอยู่ มิได้หายสาบสูญไป เหมือนแม่ตาอัน สิ่งที่ทำให้พลอยโล่งใจจิ้งไปอีกก็คือหน้าตาของสนใจ ลูกสะใภ้ที่นั่นคมขำ ถึงจะมีใช่เป็นคนขาว แต่ผิวเนื้อก็เปล่งปลั่งด้วยวัยสาวและความไร้โรค "บางที่ตาอันจะมีเมียแหม่มเสียบจนเบือคนขาวกระมัง" พลอยนึกอยู่ในใจ และใช้ความสังเกตพิจารณาจิ้งรูปร่างลักษณะสนใจต่อไปอย่างสนใจ สนใจเป็นคนอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับประไพ จะแก่อ่อนกว่ากันก็ไม่ก็ปี มีบางอย่างในใบหน้าและสายตาของสนใจ ที่บอกให้รู้ว่าเจ้าตัวมีความซื่อสัตย์สุจริต การแต่งกายของสนใจนั้นเรียบๆ แบบอยู่กับบ้าน มีร่องรอยแสดงให้เห็นว่าสนใจรีบจัดแจงแต่งตัวให้เรียบร้อย เมื่อรู้ว่ามีผู้ใหญ่มาหา พลอยรู้สึก

โล่งใจขึ้นไปอีกเมื่อเห็นว่าสนใจเพียงแค่ผ้าหน้าเฉยๆ มิได้มี
เครื่องตกแต่งใดที่เกินไปกว่านั้น ผมที่หยิกด้วยเครื่องตาม
สมัยนิยมนั้นเป็นอย่างเดียวที่ผิดจากธรรมชาติไป ส่วนคิ้วนั้น
มิได้ถอนและปากก็มิได้ทา สนใจนุ่งผ้าถุงพับหน้ายาวๆ ผืน
หนึ่ง มิใช่กระโปรงสั้นแบบยุโรปที่พลอยเคยนีกำราคาญ และ
เสื้อที่ใส่นั้นก็เป็นเสื้อผ้ามัดสลินสีขาวเรียบๆ มิดชิดดีไม่กวน
ประสาทของคนที่มีอายุขนาดพลอย

พลอยเหลียวไปยิ้มกับตาอื่นเพื่อบอกให้รู้ว่าตนพอใจใน
ลูกสะใภ้ แล้วก็พูดกับสนใจว่า

"ลูกน้ารักออกแม่สนใจ เลี้ยงเองหรือว่ามีใครช่วย"

สนใจมองดูตาอื่นเหมือนกับจะถามว่าให้ทำอะไร เมื่อ
เห็นตาอื่นพยักหน้าน้อยๆ สนใจก็ตอบด้วยเสียงเบาเกือบจะ
ไม่ได้ยินว่า

"เลี้ยงเองเจ้าค่ะ"

"สนใจเขาเลี้ยงลูกและดูแลบ้านเอง มีเด็กช่วยอีกคน
หนึ่งเท่านั้น" ตาอื่นช่วยอธิบาย และสนใจก็หันไปยิ้มกับตา
อื่น ด้วยสายตาที่แสดงความขบใจ

ขณะนั้นหลานผู้ชายคนที่นั่งอยู่บนตักกำลังดิ้นรนจะไปหาแม่ เพราะเห็นแม่มานั่งอยู่ใกล้ๆ พลอยส่งเด็กให้สนใจแล้วถามขึ้นว่า

"คนโตนี้ชื่อแอ๊ด คนนี้ชื่ออะไรย่ายังไม่รู้เลย"

"ผมเรียกมันว่าไอ้แอ๋ว" ตาอันบอก "ชื่อเป็นตัว อ ทั้งนั้น เหมือนกับลูกคุณแม่ แต่ชื่อจริงๆ ยังไม่มีเลย ต้องขอให้คุณย่าตั้งให้"

"แม่ตั้งไม่เป็นหรืออีกนั่น แต่ไม่เป็นไร จดวันเดือนปีเกิดมาทั้งสองคน แม่จะไปขอชื่อพระท่านให้"

พูดได้เท่านั้นเอง พลอยก็ดูเหมือนจะหมดเรื่องพูด ระยะต่อไปนั้นก็ได้นั่งมองกันไปและยิ้มกันมา อันเป็นปกติวิสัยของคนที่ไม่ารู้จักกันในตอนแรก ยังไม่คุ้นเคยกัน ชะรอยตาอันจะรู้สึกอึดอัดรำคาญใจจึงพูดขึ้นว่า

"คุณแม่กลับบ้านเสียก่อนเถิดผมจะไปส่งเดี๋ยวจะหายไป" แล้วตาอันก็ขยับตัวลุกขึ้นยืน สวมใจได้ยินสามีพูดก็ลงจากเก้าอี้กราบพลอย แล้วก็บอกให้ลูกสาวคนที่รู้ความกราบลาคุณย่า ฝ่ายพลอยก็ได้แต่ออกปากลาและให้ศีลให้พรพิมพ์้าไปตามประสาคนแก่ แล้วก็เดินใจลอยตามตาอันไปจึ้นรถ

เมื่อรถออกวิ่งมานั้นพลอยรู้สึกราวเหมือนกับว่า เรื่องทั้งหมดนั้นไม่จริงแต่ว่าได้ฝันไปทั้งเรื่อง พลอยรวบรวมสติมาอยู่ในตัวทั้งหมดแล้วก็พูดกับตาอันขึ้นว่า

"อั้น แม่ไม่อยากจะพูดอะไรมาก เรื่องหลังๆ มาจะเป็นอย่างไรแม่ไม่รู้เลย เพราะอั้นไม่ได้บอกให้แม่รู้ แต่เดี๋ยวนี้แม่ก็รู้แล้ว เมื่อรู้แล้วอั้นก็ยานึกว่าแม่จะนั่งดูตาย กลับไปนี่แม่จะให้เขาเตรียมห้องหับที่บนตึก อั้นต้องไปรับลูกเมียมาอยู่ด้วยโดยเร็วที่สุด แม่ไม่ยอมให้อยู่อย่างนี้อีกต่อไป"

"ซ้าๆ ก่อนคุณแม่" ตาอันว่า "คุณแม่ฟังผมก่อน อย่าเพิ่งตัดสินใจอะไรเร็วนัก"

"จะให้แม่รอซักซ้าอะไรต่อไปเล่าอั้น" พลอยแย้งขึ้น "อั้นก็รู้ดีว่าแม่อยากได้หลาน แม่บอกมามีรู้จักก็หนๆ แล้วเดี๋ยวนี้อั้นก็หาหลานมาให้แม่ทีเดียวยังสองคนพร้อมๆ กัน ผู้หญิงคนผู้ชายคนพอคิบพอดี น่ารักน่าเอ็นดูจะตายไป" พลอยพูดถึงหลานแล้วก็ยิ้มด้วยความพอใจมิได้ "อย่างนี้แล้วอั้นจะให้แม่รออะไรต่อไปอีก" พลอยพูดขึ้นในที่สุด

"ผมไม่เข้าใจ" ตาอันปรารถขึ้น มือนั้นก็ถือพวงมาลัยรถและตาก็มองออกไปข้างหน้า

"ผมไม่เข้าใจเลยจริงๆ" ตาอันพูดต่อไป "ถ้าเป็นพ่อแม่อื่น ลูกเขาไปทำอย่างนี้ก็คงจะต้องมีตัดพ้อต่อว่า หรือเสียอกเสียใจอะไรบ้าง แต่คุณแม่กลับไม่มีเลยเหมือนกับว่า เรื่องอย่างนี้เป็นของธรรมดาที่สุด ผมเลยงงไปหมด 'ไม่รู้จะพูดอย่างไรลูก"

"อันก็รู้ดีว่าแม่ไม่ใช่คนชอบเอาเรื่องเอาราวกับใครจนใครๆ เขาพากันเห็นแปลกตั้งแต่แม่ยังสาวๆ อยู่แล้ว เรื่องอันนี้ยังดี เพราะอันโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว แม่ไม่มีอะไรที่จะไปว่ากล่าว" พลอยหยุดพูดระลึกรถึงความหลังอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็พูดต่อไปว่า "เรื่องเก่าๆ ที่แล้วมานักกว่านี้เป็นกอง กระทบถึงตัวแม่โดยตรง และแม่ก็มีแต่ทางเสีย..... ไม่เหมือนคราวนี้แม่ได้หลานตั้งสองคน..... แม่ยังไม่เคยไปว่ากล่าวใครให้เจ็บช้ำน้ำใจเลย"

เห็นตาอันเหลียวมามองหน้าตน พลอยก็รีบพูดขึ้นว่า

"เปล่าอัน.....อย่าไปนึกว่าแม่เป็นคนวิเศษวิโสอะไรเลย ถูกใครเขาทำอะไรให้เป็นทุกข์ ไซ้ว่าจะไม่ทุกข์ บางครั้งก็เลือดตาแทบจะกระเด็น ชั่วแต่ว่าไม่รู้จะไปโทษใคร หรือไปเกลียดไปโกรธใครอย่างคนอื่นเขาเท่านั้น จะว่าแม่

เป็นคนโง่ก็ได้ เพราะดูๆ ไปแล้วก็เหมือนกับว่าไม่มีจิตไม่มีใจ แม่เองก็ไม่ว่าจะพูดว่าอย่างไรถูกเหมือนกัน"

ตาอั้นนั่งอยู่ไม่พูดว่าอะไรทั้งสิ้น แต่ขับรถไปเรื่อยๆ ไปจนถึงบ้าน ตาอั้นจอดรถส่งพลอยลงแล้ว ก็ขับรถไปเข้าโรงพลอยขึ้นไปนั่งรอตาอั้นอยู่บนตึก ตั้งใจแน่วแน่ว่าวันนี้ต้องพูดกับตาอั้นให้เด็ดขาดไป และจะต้องตั้งใจบังคับให้เรื่องราวเป็นไปตามใจตนเองบ้างในคราวนี้ ไม่ปล่อยให้ไปทำตามบุญตามกรรม อย่างแต่ก่อน พลอยนั่งอยู่คนเดียวสักครู่หนึ่ง ตาอั้นก็เดินขึ้นบันไดตึกมา

"อั้นมานีก่อน" พลอยเรียกขึ้นในทันที และพอตาอั้นเดินเข้ามา นั่งเรียบริ้อยแล้ว พลอยก็พูดขึ้นว่า

"เรื่องนี้จะเอาอย่างไรกันแน่ บอกให้แม่รู้บ้าง"

"ผมว่าจะเอายายแอดมาให้คุณแม่เลี้ยง เพราะคุณแม่อยากได้หลาน และยายแอดแก่รู้ความแล้ว ส่วนตาแอดคนเล็กพอรู้ความก็จะรับมาอยู่ที่นี่" ตาอั้นพูดเสียงอ่อยๆ

"ไม่เอาละอั้น" พลอยพูดเสียงแข็ง "แม่ยอมไม่ได้ ไม่ได้เป็นเด็ดขาด มีอย่างรีจะมาเกณฑ์ให้แม่ไปเที่ยวแยกลูกแยกแม่เขาไม่ให้อยู่ด้วยกัน เป็นกรรมเวรอย่างหนัก แม่แก่แล้ว แม่ไม่ยอม"

"ถ้าอย่างนั้นก็ให้อยู่อย่างนี้ก็แล้วกัน" ตาอั้นพูดด้วยน้ำเสียงที่แสดงความโล่งใจ "สนใจเขาก็สบายดี ไม่เดือดร้อนอะไร คุณแม่ก็จะได้ไม่ต้องยุ่ง คิดถึงหลานอยากเล่นกับหลานผมก็ไปรับมาให้เป็นครั้งเป็นคราวก็ได้"

"อย่างนั้นก็ได้อีก" พลอยพูดด้วยเสียงที่เกือบจะกลายเป็นขุ่น "อั้นอย่าทำตัวเป็นคนมักง่าย เห็นอะไรเป็นของง่าย ๆ ไปหมด แต่ก่อนนี่อั้นปิดบังแม่ไว้ไม่ให้รู้เรื่องราวก็ช่างเถิด แต่เดี๋ยวนี้แม่รู้แล้ว เมื่อรู้แล้วแม่ก็จะไม่มีวันยอมให้อั้นทำลับๆ ล่อๆ อีกต่อไป อั้นเป็นผู้ใหญ่แล้วไม่ใช่เด็กๆ มีลูกมีเมียก็ต้องรับเขามาเลี้ยงดูให้เป็นหลักเป็นฐาน แม่จะนอนตาไม่หลับจนกว่าอั้นจะตกลงไปรับลูกเมีย มาอยู่ด้วย คิดถึงว่าอั้นเอาไปซุกซ่อนไว้จนลูกโต แม่ก็ยังไม่วายจะใจหายเลย"

"ผมก็คิดว่าจะบอกคุณแม่เหมือนกันตั้งแต่ยายแอดเกิด แต่แล้วก็รั้งๆ รอกๆ ไปจนตาแอดเกิดมาอีกคน เห็นคุณแม่พูดเหมือนกับจะระแคะระคายรู้อยู่ ผมก็เลยบอกเสียให้โล่งใจ เพราะผมก็หนักใจเหมือนกัน ที่มีอะไรต้องปิดบังคุณแม่ แต่ตอนที่จะให้ผมรับมาอยู่บ้านนี้ด้วยกันหมด ผมยังหนักใจอยู่"

"หนักใจเรื่องอะไรอั้น กลัวว่าแม่จะไปข่มเหงลูกเมียของตัวอย่างนั้นหรือ ถ้าคิดอย่างนั้นก็เป็นอันว่าวางใจได้ ว่า"

แม่ไม่มีวันจะทำ มีแต่จะรักมีแต่จะเอาใจ แต่ก็เอาเถิดถึงอันจะไม่ไว้แม่ๆ ก็ไม่ว่า อันจะออกจากบ้านไปมีเหย้ามีเรือน ตั้งครอบครัวใหม่ก็ตามใจ แม่ขอให้อันได้อยู่กับลูกเมียเหมือนเขาอื่น ไม่ทำลับๆ ล่อๆ แอบไปมาหากันอย่างนี้แม่ไม่ชอบ" ตาอันถอนใจใหญ่แล้วก็พูดขึ้นว่า

"คุณแม่อย่าพูดอย่างนั้น ผมเสียใจเหลือเกิน ผมเป็นลูกคนหนึ่งที่อยู่ใจคุณแม่ดีไม่น้อยกว่าใครๆ ความไม่ไว้ใจคุณแม่ไม่เคยผ่านเข้ามาในหัวใจผมเลย แต่ที่ผมไม่อยากพาสมใจและลูกๆ มาอยู่บ้าน ก็เพราะกลัวว่าคุณแม่จะต้องลำบากจะต้องหนักใจ ผมทำความผิดไปแล้วก็อยากจะก้มหน้าใช้ผิดไปแต่ตัว ไม่อยากให้พ่อแม่เดือนร้อน"

"อันจะไปก้มหน้ารับผิดทำไมเมื่อเรื่องมันไม่เป็นผิด" พลอยว่า "และการที่จะรับลูกเมียมาอยู่ด้วย ก็ไม่เห็นจะทำให้แม่เดือนร้อนที่ตรงไหน กลับจะทำให้สบายใจขึ้นเสียอีก"

"เรื่องนี้แหละที่ผมเป็นห่วงเสียจริง" ตาอันพูด "คุณแม่ก็มีแต่ความรัก มีแต่ความเมตตา เห็นใครก็อยากจะรักจะชอบ เห็นว่าเขาดีเสียก่อนเสมอไป สมใจนั้นคุณแม่ไม่รู้จักเขาเลย เพิ่งได้เห็นหน้ากันวันนี้ แล้วคุณแม่จะไปรับเขามาอยู่ด้วย

ถ้ามาอยู่ด้วยกันแล้วเกิดไม่ชอบขึ้นมา ผมมีลำบากแยะหรือ
เพราะข้างหนึ่งก็แม่ อีกข้างหนึ่งก็เมีย"

"แม่เกิดมานานเต็มทีแล้วอ้อ" พลอยบอก "นาน
พอที่จะมองดูหน้าคนออกว่าใครคบได้เลี้ยงได้ ใครเลี้ยง
ไม่ได้ เท่าที่แม่เห็นหน้าแม่สนใจเมื่อเช้า แม่ก็ถูกใจ แต่อันนี้
เหตุผลอะไรหรือที่คิดไปว่าแม่อาจไม่ชอบเขา"

"ผมขอพูดตรงๆ ดีกว่า" ตาอ้อบอก "สนใจเป็นลูก
กำพร้าเกิดมาก็ยากจน ไม่มีสกุลรุนชาติ ไม่เคยเข้าสมาคมใน
ที่สูง ไม่เคยเล่าเรียนศึกษาอะไรทั้งสิ้น... ไหนๆ ก็จะมาด้วยกัน
แล้วผมพูดไม่อายหรือกว่า เมื่อได้เขามาแต่แรกนั้น ไม่เคยคิด
จะเลี้ยงเป็นลูกเป็นเมียจริงจั่งเลย เพราะรู้ว่าความเป็นอยู่คน
ละอย่าง และสนใจเขาก็คงรู้เช่นเดียวกัน เขาจึงไม่เรียกร้อง
อะไร ผมเช่าบ้านนั้นให้เขาอยู่ ไปมาหาสู่บ้างเป็นครั้งเป็น
คราว เคยคิดไว้ว่าจะให้เขามีลูกมีผิวที่สมฐานะ แต่อยู่มา
สนใจก็มีลูกผมก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เห็นหน้าลูกก็สงสาร ผมก็
พาเขาไปจดทะเบียนเป็นเมียเจียบๆ ไม่บอกให้ใครรู้ ที่จด
ทะเบียนนั้นก็เพื่อเด็กที่เป็นลูกผม ในใจจริงผมก็คิดจะเลี้ยงดู
เขาต่อไปในฐานะเช่นนี้ ที่จะให้รับมาไว้ที่บ้านเลี้ยงดูออก
หน้าออกตานั้น ผมไม่เห็นด้วย เพราะรังแต่จะก่อให้เกิดความ

รำคาญใจ เพราะเมื่อสนใจแก่เป็นแต่คนเพียงแค่นั้น ถึงแก่จะไม่ตั้งใจทำให้เสียหาย แต่แก่ก็อาจพลาดพลั้งอยู่เรื่อยๆ ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถึงคุณแม่จะเจตนาดีสักเพียงไรก็ตาม คุณแม่ก็จะต้องพลอยขายหน้าแทนเขาอยู่วันยังค่ำ แล้วก็จะเกิดความรำคาญใจ ใหม่ๆ ก็คงจะทนได้แต่นานไปอาจทนไม่ไหว ความรำคาญใจก็จะกลายเป็นความเกลียดชังหมั่นไส้ แล้วในที่สุด ก็จะอยู่ด้วยกันไม่ได้"

พลอยถอนใจใหญ่ เพราะคำพูดของตาอื่นทำให้พลอยเห็นได้ว่าตาอื่นเป็นคนที่มีความคิดแคบเสียดังเดิมที พลอยตอบตาอื่นไปว่า

"อื่น ธรรมดาแม่เชื่อฟังอื่นอยู่เสมอ เพราะถือว่าอื่นเป็นคนมีสติปัญญาความรู้ แต่คราวนี้อื่นพูดมาแม่ฟังไม่ได้เชื่อไม่ได้เลย อื่นพูดเข้าตำราผงเข้าตาตัวเองเสียแล้ว อื่นบอกแม่เองว่าอื่นจดทะเบียนสมใจเป็นเมียเพราะอื่นเห็นแก่ลูก แม่เข้าใจว่าอื่นคงจะกลัวว่าลูกโตขึ้นรู้ความ จะต้องอับอาย แต่แล้วอื่นก็เอาแม่ของลูกมาเลี้ยงกอดไว้เหมือนกันไม่ใช่เมีย แม่ไม่เห็นจะได้ประโยชน์อะไรเลย ถ้าเป็นอยู่อย่างนี้ต่อไปลูกโตขึ้นก็จะได้อายเท่ากัน แม่เห็นว่าอื่นคิดสั้นไปหน่อย อื่นว่าเมียของอื่นไม่ได้ร่ำได้เรียน ไม่เคยเข้าสมาคมที่ดี แต่ทำไมอื่นไม่

คิดแก้ไข สมใจก็ไม่ใช้คนแก่เฒ่าอะไรนักหนา เอามาไว้กับ
แม่ก็พอจะช่วยสอน ช่วยอบรมให้ดีขึ้นได้ อันจะไม่ต้องขาย
หน้าเขา แม่สังเกตเห็นหน้าตาท่าทางเขาก็ไม่ใช่คนโง่ กิริยา
ท่าทางพูดจาที่เห็นก็พอจะไปได้ ตลอดจนวิธีการแต่งตัว
หรือจะลุกจะนั่งก็น่าดูไม่ขวางลูกตา แม่กลับจะเห็นว่าเขา
ดีกว่าที่เรียกกันว่าลูกผู้ดีสมัยนี้เสียอีก อันไปรับมาอยู่เสียเถิด
แม่รับรองได้ว่าอันจะไม่ขายหน้าใครเลย แม่จะดูให้เอง"

"แต่คุณแม่....." ตาอันยังลังเลใจ "ผมบอกแล้วว่า
สมใจไม่ใช่คนที่มีสกุลสูง พ่อแม่เขาเป็นใครที่ไหน ผมก็แทบ
จะไม่รู้จัก....."

"นั่นแหละยิ่งดี" พลอยตอบอย่างมั่นใจ "ถึงเขาจะ
เป็นใครมาแต่ก่อนก็ตาม เดียวนี้เขาเป็นเมียอัน เป็นลูกสะใภ้
ของแม่และเป็นแม่ของหลาน ถ้าอันและแม่จะไปดูถูกเขาก็
เท่ากับว่าเราดูถูกตัวเราเอง และเด็กสองคนนั้นต่อไปจะไม่ยก
โทษให้พ่อกับย่าเลย เพราะเราไปดูถูกแม่เขาไว้ ไม่ได้หอรอก
อัน แม่ต้องยกย่องเขาทุกทาง และต้องขอให้อันตามใจแม่
ด้วย" พลอยพูดด้วยสำเนียงที่แน่นอนไม่มีทางที่จะผ่อนผัน
ยอมตามใจตาอันแม่แต่น้อย "และถ้าจะว่าไปจริงๆ ความจนก็
ดี ความอภัพต่างๆ ในชาติกำเนิดอะไรเหล่านี้ ไม่ใช่ของที่

ควรจะดูแลกันง่ายๆ เพราะถึงจะเกิดมาเป็นอะไร ก็ยังเป็นมนุษย์ตาดำๆ ด้วยกันทั้งนั้น" พลอยพูดต่อไปด้วยความมั่นใจว่าตนเป็นฝ่ายถูก

"ถึงคุณแม่จะไม่ถือก็เถิด" ตาอั้นว่า "แต่คนอื่นเขาอาจจะถือทำให้คุณแม่ต้องลำบากใจ"

"ก็ให้รู้กันไป" พลอยตอบอย่างเด็ดขาด "ถ้าใครไม่นับถือลูกสะใภ้ฉันก็แล้วไป แปลว่าไม่ต้องคบกัน"

"เดี๋ยวก่อน..." ตาอั้นพูดเสียงอ่อนลงทุกที "คนอื่นก็คงจะไม่สู้กระไรนัก ผมก็กังวลแต่น้องๆ ตาฮ้อดกับประไพ เขาจะว่าอย่างไรกันก็ไม่รู้"

"ตาฮ้อดไม่ต้องวิตก แม่รู้ว่าตาฮ้อดไม่เป็นเช่นนั้น" พลอยว่า "สำหรับยายประไพก็อย่ากังวล ชินมีที่ทำออกมาเมื่อไรฉันจะรับมือเอง"

ตาอั้นหัวเราะแล้วพูดว่า "ผมยอมแล้วคุณแม่ ผมจะไปรับลูกเมียมาอยู่ด้วย" ตาอั้นหยุดนิ่งครู่หนึ่งแล้วพูดว่า "คุณแม่ nibot จะแข็งก็แข็งเป็นหลักที่เดียว ผมเพิ่งเคยเห็นวันนี้"

"นั่นสิ !" พลอยพูดพลางยกผ้าเช็ดหน้าขึ้นซับเหงื่อที่หน้าผาก "แม่เองก็เพิ่งรู้ตัวเหมือนกัน"

บทที่ ๑๒ (หน้าที่ ๑)

พลอยได้ถูกสะกิดได้หลานมาอยู่ไม่ทันจะได้คุ้นเคย
หรือได้ชื่นชมให้สมกับความปรารถนาอย่างไรเลย ความสงบ
สุขทั้งหลานทั้งปวง ที่พลอยนึกว่ามีก็แตกสลายไปทันที โดย
พลอยไม่เคยรู้ตัวมาก่อน

เมื่อแรกสงครามเกิดใหม่ๆ นั้น มีเครื่องบินฝรั่งเข้ามาทิ้ง
ระเบิดพระนครหนหนึ่งหรือสองหน คราวนั้น ถึงแม้ว่าพลอย
จะตกใจมาก แต่ความตกใจนั้นก็เพียงเป็นส่วนหนึ่งของความ
ตระหนกตกใจที่เกิดขึ้นทุกๆ ไป ในความวุ่นวายของสงคราม
ที่เพิ่งจะมาถึงตัว ในระยะนั้นอะไรก็ดูจะน่ากลัว ก่อให้เกิด
ความตระหนกตกใจไปหมด ไหนจะญี่ปุ่นเข้ามาเต็มพระนคร
ไหนจะความมืดอันเกิดจากการปรางไฟ ไหนจะข่าวลือที่
สับสนอลหม่าน จนแทบจะฟังไม่ได้ศัพท์ การที่เครื่องบิน
ฝรั่งมาทิ้งระเบิดครั้งนั้น จึงกลายเป็นของธรรมดา ในขณะที่
บ้านเมืองเข้ายุคเข็ญถึงความอลเวง แต่หลังจากนั้นมา
เครื่องบินฝรั่งก็หายไปไม่มารบกวนอีก ความยุ่งเหยิงอลเวง
ต่างๆ ก็สงบลง ทุกคนในกรุงเทพฯ รวมทั้งพลอยก็คุ้นเคยกับ
ภาวะที่มีทหารญี่ปุ่น เข้ามาอยู่ในเมืองเข้าทีละน้อยจน
กลายเป็นของธรรมดา และสงครามนั้นก็ดูไกลตัวออกไป

เพราะไปรบกวนกันอยู่ประเทศอื่น อันตรายต่างๆ อันเกิดจาก
การสงครามนั้นจึงมิได้มีใครนึกถึง นำท่วมไปแล้วจนลด ตา
อดมาเยี่ยมบ้านแล้วก็กลับ พอตาอดกลับไปได้ไม่กี่วัน ตา
อันก็รับสมใจภรรยากับลูกอีกสองคนมาอยู่บ้าน พลอยจัด
ห้องหับให้อยู่ด้วยกันบนตึกใหญ่ บอกกับสมใจให้ใช้ของทุก
อย่างบนตึกได้เป็นของตัวเอง ซึ่งทำให้สมใจก็มลงกราบนำตา
คลอ สำหรับพลอยนั้นรู้สึกตนว่าเป็นคนแก่จริงจัง เพราะมี
หลานย่ามาเป็นประจักษ์พยานอยู่ และความรู้สึกว่ามีเด็ก
เล็กๆ วังอยู่ในบ้าน เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของตนเอง ประเดี๋ยว
ก็หัวเราะประเดี๋ยวก็ร้องไห้ตามประสาเด็ก และเป็นเหตุให้
ต้องคอยห่วงใยคอยนึกถึงนั้น ทำให้พลอยรู้สึกว่าบ้านของตน
อบอุ่นน่าอยู่ ไม่อ้างว้างเจิบเหงาอย่างแต่ก่อน

แต่การที่ได้หลานมาถึงสองคนโดยกะทันหัน โดยมีได้
รู้ตัวล่วงหน้านั้น พลอยก็ยังมิได้มีเวลาหายใจเลย เพราะเพิ่ง
มาอยู่ได้ไม่กี่วัน ความคุ้นเคยสนิทสนมก็ยังมิได้เกิดขึ้น คืบ
วันหนึ่งพลอยเข้านอนแล้ว แต่ยังมีได้หลับดี เพราะคืนนั้น
เดือนหงายแจ่ม อากาศหนาวเย็นตามฤดู พลอยเอาผ้าห่มทับ
ลงไปบนตัวเองหลายผืน หดเข้าขึ้นมานอนคุดคู่ว่าจะให้หาย
หนาว แต่ความหนาวเยือกเย็นก็มีได้หายไปจากตัว แสงเดือน

ส่องเข้ามาทางหน้าต่าง ทำให้เห็นทุกอย่างในห้องได้ชัดเจน
พลอยนอนนึกถึงอะไรต่ออะไรเพลินอยู่ ส่วนมากก็เป็นเรื่อง
หลาน เสียงหลานคนเล็กร้องออดแอดในยามหลับอย่างที่ได้ก
่อนชอบทำ ทำให้พลอยต้องนอนยิ้มอยู่คนเดียว ในทันใด
นั้นเสียงหวูดสัญญาณภัยทางอากาศ ก็ดังขึ้นสนั่นหวั่นไหว
เหมือนกับใครมาเปิดหวูดอยู่ข้างๆ ตัว และเสียงที่ดังเป็น
ระยะถี่ๆ นั้นก็ดูเหมือนจะทำให้พลอยตกใจ ในภัยทางอากาศ
ที่กำลังจะมาปรากฏไม่น้อยกว่าคนอื่นๆ ที่เพิ่งจะรู้ตัว

พลอยลุกขึ้นนั่งทันที และโดยมิรอช้า พลอยรีบวิ่งไปยัง
ห้องตาคันนอนอยู่กับลูกเมีย เพราะในใจนั้นจดจ่ออยู่ที่หลาน
สองคนมากกว่าใครทั้งหมด ตาคันเปิดประตูห้องออกมาด้วย
อาการตื่นเต็น พลอยหลีกเข้าไปในห้องทันที สมใจนั่งงงๆ
อยู่บนที่นอน มือกอดลูกไว้ทั้งสองคน เสียงหลานร้องไห้
วุ่นวาย ด้วยความตกใจ

"แม่สมใจอุ้มแอ๊ดลงไปข้างล่าง" พลอยพูดเบาๆ
พยายามข่มเสียงมิให้สั่น "ส่งตาแ้วมานี่ฉันอุ้มไปเอง"

คำพูดของพลอยทำให้สมใจได้สติ กระปรี้กระเปร่าขึ้น
สมใจส่งตาแ้วให้พลอย แล้วตนเองก็อุ้มลูกสาวออกมานอก
มุ้ง ตาแ้วพอถึงตัวพลอยก็กอดคอพลอยไว้แน่น พลอยก็ได้

แต่ยื่นปลอบหลาน มิให้ขวัญเสียอยู่ครู่หนึ่ง ตาอันเดินกลับมา
ที่พลอยยืนอยู่แล้วพูดว่า

"คุณแม่ลงไปข้างล่างกันเถิด อยู่บนนี้ไม่ดี ส่งแอมมา
ให้ผม ผมอุ้มไปเอง"

"ไม่ต้อง" พลอยตอบหัวนๆ พลังกอดตาแอมไว้
แน่นเหมือนกับจะหวงหลานเสียเต็มประดา "แอมอยู่กับย่าไม่
ต้องตกใจ.....ไม่ต้องตกใจ" พลอยพูดพลางเอามือลูบหลัง
หลานชายอยู่ไปมา และตาแอมก็ดูเหมือนจะหายตกใจ เพราะ
คลายมือออกและไม่ตัวสั่นอย่างเมื่อกี้

พลอยอุ้มหลานตามตาอันลงไปข้างล่าง มีสมาธิเดินตาม
ลงมาติดๆ กัน ประโคมมานั่งอยู่แล้วที่ริมหน้าต่าง ในห้องล่าง
รอบๆ บริเวณตึกและในห้องนั่นเอง พลอยแลเห็นเงาคน
ตะคุ่มๆ ก็รู้ว่าเด็กๆ และคนที่อยู่ในบ้าน ต่างก็พากันตื่นและ
มาอาศัยตึกเป็นที่กำบังจากภัยอันตราย ที่ต่างคนต่างก็ยังไม่รู้
ว่าจะมาถึงตัวหรือไม่

เสียงประโคมหัวเราะดังกึกๆ ทำให้พลอยต้องหันไปดูว่า
"ประโคมนี้ก็นั่งหัวเราะอะไรก็ไม่รู้ ไม่เห็นจะขบขัน
ตรงไหนเลย คุณเสวีไปไหน"

"ยังไม่กลับ" ประไพตอบด้วยสำเนียงที่บอกให้
พลอยรู้ว่าตกใจอยู่มากเหมือนกัน "ไปไหนก็ไม่รู้ เห็นบอกว่า
จะไปกินเลี้ยงกับญี่ปุ่น"

พลอยนั่งเอาหลานวางไว้บนตักได้ไม่นาน เสียง
เครื่องบินก็ดังกระหึ่มขึ้นบนอากาศ เสียงนั้นดังผิดไปจาก
เครื่องบินไทยหรือญี่ปุ่นที่เคยได้ยินมา ทำให้พลอยขนลุก
เกรียวด้วยความเสียวไส้ อีกครู่หนึ่งเสียงปืนต่อสู้อากาศยาน
ที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากบ้านนักดังขึ้นเปรี้ยงใหญ่ ทั้งพลอยทั้ง
หลานสะดุ้งตัวลอย กอดกันเข้าไว้แน่น และตาแฉิวก็ร้องให้
ขึ้นอีกจ้าหนึ่ง ตัวหันเหไปด้วยความตกใจ และด้วยความ
กลัวของเด็กที่ยังไม่เคยยิงสา

เสียงเครื่องยนต์ของเครื่องบินดังกระหึ่มอยู่จากที่สูง
เสียงปืนต่อสู้อากาศยานดังอยู่เป็นระยะๆ ไกลบ้างใกล้บ้าง
ทุกครั้งทำให้พลอยและหลานชายต้องสะดุ้งกอดกันกลม ทุก
คนที่อยู่เป็นกลุ่มในความมืดสลัวนั้นเงียบกริบ ไม่มีใครพูดจา
ว่าอะไร มีแต่เสียงหายใจจากพวกผู้หญิงในบ้านบางคน ที่ดัง
เหมือนกับหอบ พลอยมองออกไปทางหน้าต่าง เห็นไฟฉาย
พุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้าเป็นทางยาวๆ บางครั้งคนที่นั่งอยู่ในห้องก็
ออกเสียงเบาๆ ด้วยความตื่นเต้น เมื่อไฟฉายนั้นจับเครื่องบิน

ได้เต็มลำ ทำให้แลเห็นเครื่องบินนั้นเป็นสีขาว บินววนไป
มา เหมือนกับแมลงที่ไม่มีพิษบางอย่าง ที่ชอบบินออกมาเล่น
ไฟในเวลากลางคืน

ไม่นานนักก็มีเสียงซู่แหวกอากาศลงมา ซึ่งบางครั้งก็ดัง
หวีดหวิว ทำให้พลอยต้องหลับตากลั่นใจ กอดหลานไว้แน่น
แล้วก็มีเสียงระเบิดที่ดังไม่เท่าเสียงปืน แต่ความกระเทือนสั้น
ไหวอย่างหนักๆ ที่เกิดจะระเบิดนั้น ยิ่งน่ากลัวน่าสยดสยอง
ไปกว่า

"สงครามเป็นอย่างนี้เอง" พลอยนั่งนึกอยู่แต่ในใจ
"ฆ่ากันประหัตประหารกัน โดยที่ต่างฝ่ายต่างไม่รู้จักกัน ไม่
เคยมีริบาดหมางชุนเคืองกันมาก่อนเลย แปลกเหลือเกินที่
คนข้างล่างกับคนที่อยู่บนเครื่องบิน ไม่มีเรื่องมีราวกันเลย แต่
คนที่อยู่ข้างล่าง ถ้าไม่กำลังหลบซ่อนตัว ก็กำลังพยายามยิง
คนที่อยู่บนบให้ตกลงมา คนที่อยู่บนเครื่องบินเห็นจะเป็น
ทหารอยู่ในวัยฉกรรจ์คนหนุ่มๆ คราวลูกคราวหลาน ขนาด
ตาออดหรืออย่างผู้ใหญ่อีกขนาดตาอื่น ต่างคนก็ต่างมีแม่มีเมีย
มีลูกหรือพี่น้องคนรักที่จะต้องห่วงใย ถ้าตกลงมาตายก็
จะต้องมีความทุกข์ โศกเอ๊ย!" พลอยนึกพลางมองออกไปทาง

หน้าต่าง เห็นเครื่องบินอีกเครื่องหนึ่งบินอยู่ มีไฟฉายจากข้างล่างจับอยู่เต็มลำ

"บินออกไปเสียให้พ้นเถิดพ่อคุณ !" พลอยนึกในใจ พลังภavanaเอาใจช่วยให้คนที่อยู่ในเครื่องบินลำนั้น รอดพ้นอันตราย เสียงระเบิดแหวกอากาศดังลงมาอีกชุดหนึ่ง คราวนี้รู้สึกว่ากลัจนมีลมแล่นมากระทบตัวพลอย ที่นั่งอยู่ภายในห้อง เสียงอะไรดังกราวเหมือนกับใบพัดหมุน แล้วก็มีเสียงระเบิดและความกระเทือน ที่ทำให้ตึกแกว่งไกว พลอยผ่อนคลายลมหายใจที่กลั่นเอาไว้ออกซ้าๆ เอามืออุบไล้ไปตามตัว หลาน เพื่อปลอบมิให้สะดุ้งกลัว

"ทุกครั้งที่เราได้ยินเสียงระเบิดคงจะต้องมีคนเจ็บมี คนตาย" พลอยนึกในใจต่อไป แล้วก็มองออกไปทางหน้าต่าง ตามขอบฟ้าเริ่มจะแดงเป็นหย่อมๆ ด้วยไฟที่กำลังไหม้ หลังจากถูกระเบิด จุดแห่งแสงสว่างต่างๆ นั้นกำลังขยายตัว กว้างออก แสงเพลิงพวยพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้า มีควันกลุ่มดำๆ มหึมาตามติดขึ้นมา พลอยรู้สึกว่ในคอของตนนั้นแห้งผาก ผิวหนังรู้สึกว่หนาวเยือกเย็นเพียงจะสั่น จะออกปากวานใคร ขึ้นไปหยิบผ้าห่มจากตึกชั้นบนลงมาให้ก็ไม่กล้า เพราะรู้สึกเกรงใจทุกคน ที่กำลังร่วมเสียงอันตรายอยู่ด้วยกัน ในเวลา

เช่นนี้ไม่มีเจ้าของบ้าน ไม่มีคนใช้ ไม่มีเด็ก ไม่มีผู้ใหญ่ ไม่มี
นายไม่มีบ่าว ทุกคนอยู่ในอำนาจอันใหญ่หลวงน่าสพึงกลัว
เสมอเหมือนกัน และเท่าเทียมกัน อำนาจของพญามัจจุราช
ซึ่งเมื่อมาถึงเมื่อใดก็ย่อมจะบังคับอำนาจวาสนา ตำแหน่ง
ฐานะต่างๆ ที่มนุษย์ปั้นขึ้น เพื่อหลอกตัวเองนั้นให้หมดสิ้น
ไป แสงไฟที่จับต้องฟ้ากำลังแผ่กว้างออกไปทุกที่

"ตายจริง ! ไฟไหม้ใหญ่" พลอยรำพึงออกมาเบาๆ
โดยไม่มีใครได้ยิน พลังนึกในใจต่อไปว่า คนที่ไม่ตายก็
จะต้องลำบาก บ้านช่องข้าวของไหม้เป็นจุนวอดวายไป จะ
เก็บอะไรก็คงไม่มัน เพราะมัวแต่กลัวลูกระเบิด ถ้าเป็นคน
หนุ่มคนสาวก็คงจะพอทำเนา แต่ถ้าเป็นคนแก่อย่างเรา หรือ
เป็นเด็กอย่างหลานที่อุ้มนี้คงจะลำบากมาก

พลอยเอามือลูบไล้หลานที่หลับคาตักอยู่ไปมา เสียงขุ่น
มาร้องไถ่ตัว ทำให้พลอยต้องเอามือคอยโบกไล้ขุ่น มิให้กัด
หลาน ในใจนั้นก็ตื่นตันไปด้วยความสงสารเด็กจับใจ

"เด็กเอ๋ยเด็ก" พลอยรำพึงอยู่ในใจ น้ำตาเริ่มซึมๆ
ออกมาที่ขอบตา "เกิดมาในเวลาที่บ้านเมืองอย่างนี้ นับว่าเป็น
กรรมเป็นเวรเหลือเกิน นี่ถ้าเป็นไปในยามปกติ ก็คงจะได้
หลับนอนอย่างสบายไม่รู้เดียงสา ไม่ต้องมานอนให้ยุ่งกั๊ด ไม่

ต้องตกใจพวาสะดุ้งด้วยเรื่องที่ไม่รู้ไม่เข้าใจ ใครเขารบกันที่
ไหน ด้วยเรื่องที่ไม่ใช่ของตัวสักน้อย แต่ก็อาจพลอยเจ็บ
พลอยตายไปกับผู้ใหญ่ เรื่องของเด็กควรจะมีแต่จะกิน จะ
นอนจะเล่น มีผู้ใหญ่คอยดูแลคุ้มครองให้มีความสุข ให้พ้น
จากโศภภัย แต่อันตรายอย่างนี้ใครจะไปคุ้มครองได้ สุด
แล้วแต่บุญแต่กรรม ย่าเองก็ทำไม่ได้ อย่างดีก็ขอให้ได้ตาย
ด้วยกัน หรือขอให้ตัวของย่าได้ช่วยคุ้มครองกันลูกปิ่น ลูกกระบิ
อย่าให้ถูกหลาน" พลอยก้มตัวลงบนตัวของหลาน เมื่อได้ยิน
เสียงลูกกระบิ ที่ถูกโพรยลงมาอีกชุดหนึ่ง

"คุณพระคุณเจ้าช่วยคุ้มครองชีวิตมนุษย์ ชีวิตสัตว์
ด้วยเถิดเจ้าประคุณ" พลอยนึกภาวนาอยู่ในใจ ทั้งที่รู้ว่าคุณำ
ภาวนาของตนที่ตั้งขึ้นด้วยกำลังใจอย่างยิ่งยวดนั้น ไม่อาจ
บังเกิดผลคุ้มครองอะไรได้เลย

พลอยนั่งอยู่เช่นนั้นนานเท่านั้น มิได้สังเกตว่าเวลา
ล่วงเลยไปแล้วสักเท่าไร หลานคนเล็กหลับอยู่คาตัก ด้วย
ความเหนื่อยอ่อนของเด็กที่ไร้เตียงสา และเมื่อหลับไปแล้วก็
หมดความตื่นตื่นหวาดเกรง ที่มีอยู่ในตอนแรก แม้แต่ยุ่งจะ
กัดตามแข้งขาและเนื้อตัวก็มิได้รู้สึก พลอยเองก็นั่งปล่อยตัว
เข้าสู่ภวังค์ เพราะเสียงเครื่องบิน เสียงกระบิ และเสียงปิ่นนั้น

เจ็บหายไปนานแล้ว คงมีแต่เสียงแมลงเสียงกบเจี๊ยด และเสียงนกที่ออกหากินกลางคืนร้องอยู่ตามปรกติ เหมือนกับว่ามีได้มีอะไรที่น่าสยดสยองเกิดขึ้น สิ่งที่เป็นพยานว่าสงครามได้มาถึงตัวคนในกรุงเทพฯ อย่างใกล้ชิด ก็คือแสงสว่างที่จับต้องฟ้าเป็นทางยาว มีควันสีขาวและสีดำขึ้นที่โน่นบ้างที่นี่บ้าง แสดงให้เห็นว่าไฟที่ไหม้อยู่เป็นหย่อมๆ นั้น บัดนี้ได้ลุกลามติดต่อกันเป็นพืด บริเวณที่ไฟไหม้จะกว้างขวางเพียงใด และความเสียหายจะมีมากมายเพียงใด พลอยก็หมดปัญญาไม่สามารถจะคาดคะเนได้

เสียงหวูดสัญญาณดังสนั่นขึ้นเป็นเสียงยาวอีกครั้งหนึ่ง ทำให้พลอยสะดุ้งตัวลอย เอาแขนโอบไปรอบตัวหลานอย่างระวังระไว แต่เสียงตาอันพูดขึ้นใกล้ๆ ตัวว่า

"ปลอดภัยแล้วคุณแม่ ขึ้นเรือนกันเถิด"

พลอยได้ยืมตาอันพูดก็ลุกขึ้นอย่างงงๆ พยายามเหยียดแขนขาที่ชาเป็นเหน็บ ด้วยความหนาวของอากาศ ในยามดึก พลอยอุ้มหลานตามตาอันขึ้นไปข้างบน ไปส่งหลานคืนให้แก่สมใจถึงในมุ้ง แล้วก็กลับมานอน แต่คนในวัยเช่นพลอยตามปกติถึงแม้จะไม่มีอะไรรบกวนก็นอนไม่ค่อยจะหลับอยู่แล้ว ฉะนั้นตลอดคืนนั้นทั้งคืน ไปจนรุ่งสว่าง พลอยก็ได้แต่

นอนหลับตาค้างๆ เพื่อพักผ่อนกาย ส่วนใจนั้นจะได้ระงับ
หลับลงจริงๆ ก็หาไม่

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง พ่อเพิ่มก็รีบมาเยี่ยมถามข่าวแต่เช้า พ่อ
เห็นหน้าพลอย พ่อเพิ่มก็ร้องขึ้นว่า

"เห็นหรือยังแม่พลอย ฉันว่าไว้แล้วประไร !"

"เห็นอะไรกันคุณหลวง ถ้าเป็นอย่างเมื่อคืนนี้บ่อยๆ
ฉันก็เห็นจะตายแน่ ไม่อยากพบอยากเห็นอีกต่อไป"

"ไม่ใช่" พ่อเพิ่มบอก "ฉันหมายถึงเรื่องที่เคยพูดกัน
ว่าฝรั่งจะแพ้นั้นอย่างไรเล่า คราวนี้ได้เห็นกันละ เขาเริ่มดี
กลับแล้ว"

"จู้ ! จู้ ! เบาๆ หน่อยคุณหลวง" พลอยห้าม "ฉันก็รู้
แล้วว่าคุณหลวงไม่กลัวคุกกลัวตาราง แต่คราวนี้อย่างเพิ่งเลย
ถ้าติดจริงฉันไปเยี่ยมไม่ไหวหรอก ฉันกลัวลูกกระเบิด"

"ไม่เป็นไรหรอกน่า แม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดอย่าง
อารมณ์ดี "ถ้าสงครามเป็นไปในรูปนี้อีกหน่อยก็เสร็จ เมื่อ
สงครามเสร็จแล้ว ทุกอย่างก็จะเรียบร้อยไม่เหมือนเดี๋ยวนี้
หรอก"

พ่อเพิ่มพูดเช่นเดียวกับคนที่พลอยรู้จักอีกหลายคน
ในขณะนั้นไม่ว่าใครจะพูดขึ้นถึงความยากลำบาก ความขาด

แคลน และความคับแค้นใจอย่างไรก็ตาม มักจะมีผู้ตอบ
เสมอว่า เมื่อสงครามเสร็จลงแล้ว ความยากลำบากต่างๆ
เหล่านี้จะอันตรายกันไปเอง มีแต่ความเรียบร้อยความสบาย
และความสมบูรณ์พูนสุขเข้ามาแทนที่ ด้วยความหวังที่
กลายเป็นความเชื่อถือนั่นใจเช่นนี้ คนเป็นอันมากจึงได้
สามารถอดทนความยากลำบากเรื้อรังในระหว่างสงคราม
ได้หลายอย่าง เพราะนึกเสียด่า เป็นการชั่วคราว เสร็จสงคราม
แล้วก็จะกลับสบาย บางคนที่มีอคติหนาๆ เช่นพ่อเพิ่มก็นึก
เลยเถิดยิ่งไปกว่านั้นอีก คือนึกไปว่าคนที่มิบุญหนักศักดิ์ใหญ่
ในขณะนั้นหลายคน ที่พ่อเพิ่มไม่ชอบไม่ถูกนิสสัยนั้น จะต้อง
มีอันจะเป็นไปต่างๆ เมื่อเสร็จสงครามแล้วอาการที่จะมีอันจะ
เป็นไปนั้น ก็คงจะสาสมกับความโกรธความเกลียด ความไม่
พอใจที่พ่อเพิ่มพอกพูนสะสมไว้ในใจ ระวังนั้นถ้าพูดถึง
เรื่องอะไรที่พ่อเพิ่มไม่พอใจ พ่อเพิ่มก็มักจะกัดเขี้ยวเคี้ยวฟัน
แล้วพูดว่า

"คอยดูไปเถิด คอยดูไปเถิดน่า อีกไม่นานหรอก"
ครั้งหนึ่งตาอันบังเอิญนั่งอยู่ด้วย ได้ยินพ่อเพิ่มว่าคานานี้ ก็อด
ไว้ไม่ได้ ต้องถามขึ้นว่า

"อะไรกันครับคุณลุง คอยดูอะไรกัน"

"คอยดูเมื่อเสร็จสงครามแล้ว จะตีหน้าอย่างไรกัน"
พ่อเพิ่มตอบหัววนๆ

"ใคร ตีหน้าอย่างไร เมื่อไหร่" ตาอั้นถามอย่างสงสัย

"เฮ้ย ! ก็พวกคนที่บุญบางคนนี่แหละ" พ่อเพิ่มว่า
"คอยดูไปเถิด พอฝรั่งเขากลับเข้ามาได้ เขาหายอมเสียไม่
หรอก"

"อ้อ !" ตาอั้นพูดอย่างเพิ่งเข้าใจแล้วก็หัวเราะ "อย่าง
นั้นนะหรือคุณลุง ก็คงจะมีบ้าง แต่คุณลุงอย่าเพิ่งประมาทไป
ความยุ่งยากในบ้านเมืองเราไม่เสร็จไปง่ายๆ พร้อมกับ
สงครามหรอก ถึงอย่างไรเราก็จะต้องเป็นฝ่ายแพ้ ใครเขาจะ
นำพา ถ้าลำบากก็คงจะลำบากด้วยกันทุกคน"

"อ๊ะ ! อย่างนั้นก็ไม่วุฒิชรรรมซีพ่ออั้น" พ่อเพิ่มว่า
"พวกเราไม่ได้ไปทำอะไรให้เขาสักหน่อย ทำไมต้องพลอย
ลำบากไปด้วย"

"จะไปหาความยุติธรรมอะไรจากสงครามเล่าคุณลุง
สงครามสมัยนี้ใครๆ ก็ต้องลำบากทั้งนั้น ทั้งผู้แพ้ผู้ชนะ ยิ่งคน
ที่ไม่รู้เรื่องราว ไม่ได้เป็นต้นเหตุมันแหละ จะต้องยิ่งลำบาก
ไปใหญ่" ตาอั้นพูดแล้วก็ถอนใจอย่างระอา

อีกสองสามวันต่อมา ตาอั้นก็อำนวยความสะดวกให้ชุดหลุม
หลบภัยใหญ่ที่สนามหน้าบ้าน กะให้พ่อบรรจุคนทั้งหมด
ภายในบ้านได้ การสร้างหลุมหลบภัยนั้น ตาอั้นมาบ่นกับ
พลอยว่าแพงเต็มที เพราะราคาของทุกอย่างตลอดจนค่าแรง
ขึ้นสูงลิ่ว แต่พลอยก็ได้แต่บอกว่าอย่าเสียดาย ถ้าสิ่งใด
คุ้มครองชีวิตมนุษย์ได้ในยามนี้ก็ควรทำ พ่อเพิ่มดูจะสนุกใน
การนี้มากกว่าคนอื่น เพราะพ่อเพิ่มเที่ยวไปเที่ยวมา ดูการ
ก่อสร้างหลุมหลบภัยที่บ้านพลอย ด้วยความสนใจเป็นที่สุด
และมักจะมีความเห็นมาแนะนำตาอั้นทุกเที่ยวที่มาดู

พอหลุมเสร็จได้ไม่นานเท่าไร เครื่องบินก็มาทิ้งระเบิด
อีก และก็มาอีกเฉพาะในเวลาในเดือนหงาย ศัพท์ที่เรียกกันนั้น
ก็ติดปากว่าหวอมา และข่าวที่เลื่องลือกันทั่วไปก็เกี่ยวกับการ
ระเบิดทำลาย ไครเจ็บที่ไหนด ตายที่ไหนดด้วยอาการที่น่ากลัว
อย่างไรบ้าง พ่อเพิ่มมีนิยายเล่ามากกว่าคนอื่น ๆ เพราะแทนที่
พ่อเพิ่มจะเห็นภัยอันตรายต่างๆ เป็นทุกข้ออย่างที่พลอยเห็น
พ่อเพิ่มกลับเห็นเป็นของสนุก บางครั้งพ่อเพิ่มก็โดนระเบิด
เข้าจริงๆ มีนิยายมาเล่าให้พลอยฟังอย่างครึกครื้น ครั้งหนึ่ง
พ่อเพิ่มหายไปหลายวัน พอมาถึงบ้านก็เอ่ยขึ้นว่า

"ฉันช่วยแท้ๆ ทีเดียวแม่พลอย ต้องไปเที่ยวรด
น้ำมนต์เสียเจ็ดวัดเจ็ดวา"

"อ้าว ! ทำไมล่ะคุณหลวง" พลอยถาม

"เรื่องมันอย่างนี้" พ่อเพิ่มเล่า "คือวันที่ลูกกระเบิดตก
ใหญ่ที่หัวลำโพง ฉันหนีไปกินเลี้ยงกับเพื่อนฝูงหลายคนที
โฮเต็ลตุ๋นก็"

"คุณหลวงนี่ก็ช่างไม่ยอมแก่สักที" พลอยพูดอย่าง
อ่อนใจ

"อ้าวเดี๋ยวซี นั้นมันคนละเรื่อง ฟังฉันเล่าก่อน" พ่อ
เพิ่มพูดแล้วก็เล่าต่อไปว่า

"พอกินเลี้ยงเสร็จเดินออกมาแถวหน้าสถานี ก็พอดี
หวนขึ้น พวกพ้องฉันเขาจะลงหลุม แต่ฉันเห็นว่าให้คนอื่นเขา
เข้าดีกว่า พวกเราจะตายบ้างก็คงจะไม่ใช่ไร จึงคอยหลบๆ
ก้นอยู่แถวนั้นพอดีได้ยินเสียงระเบิดลงมาดังซู่ ฉันก็ลงนอน
คว่ำอยู่ข้างถนน ตอนนั้นก็รู้สึกตัวว่าอะไรเป็นอะไร เพราะ
มีแต่เสียงระเบิดเปรี้ยงปร้าง และเศษอะไรมันปลิวว่อนไป
หมด ฉันนอนคว่ำหน้าอยู่ตั้งนาน เสียงระเบิดก็ดังอยู่เรื่อย นึก
ในใจว่าคราวนี้ตัวคงไม่รอด แต่ก็ช่างมัน นานเต็มทีจึงได้สงบ
ลง ฉันก็นอนคิดว่าตัวเองมีเจ็บอะไรที่ไหนบ้าง คุณันก็ไม่เห็น

มี ฉันจึงยันตัวลุกขึ้นยืนมันก็ขึ้นได้ ไม่มีเจ็บไม่ขัดไม่ยกที่
ไหน พอจะเอ่ยปากว่าตัวกูนี่เคราะห์ยังดี เจ้าเพื่อนของฉันคน
หนึ่งที่นอนอยู่ข้างหลัง มันร้องตะโกนว่า 'หลวงไว้ว! ทำใจ
ให้ดีๆ ไว้วเถอะ ถ้าเอ็งจะไม่รอดเสียแล้ว อะโรมันออกมาห้อย
อยู่ข้างหลังทั้งพวง นั่นแน่!' ฉันได้ยืนก็เหลียวไปดู จริ่งของ
มันเทียวแม่พลอย ตับไตไส้พุงออกมาแขวนอยู่ข้างนอกหมด
ฉันก็ค่อยๆ กลับลงนอนใหม่ ตั้งใจจะนอนตายให้สบายๆ
นอนอยู่ตั้งนาน มันก็ไม่ยกตาย เจ็บอะไรก็ไม่เจ็บ จนตำรวจ
คนหนึ่ง เขามาเห็นเข้าฉันก็ร้องเรียกเขามาฝากผี บอกให้เขา
ช่วยขนส่งศพฉันใส่รถไปส่งคืนให้เมียเขาด้วย แต่เขามองๆ ดู
แล้วบางทีเขาจะเห็นอะไรผิดปกติ เขาก็มาช่วยพยุงฉันให้ยืน
ฉันก็ขึ้นได้สบายอีก จนตัวเองก็เอะใจ ตำรวจนั้นเขาหา
ไม้มาเขี่ยๆ ที่หลัง ตับไตไส้พุงนั่นมันก็หลุดออกมาทั้งพวง
ฉันเองก็ยังไม่ล้มลงตาย จึงรู้กันว่าฉันไม่ได้เป็นอะไรเลย ของ
คนอื่นเขาปลิวมาติดต่างหาก"

พลอยอดหัวเราะขันพีชายไม่ได้ ทั้งที่รายละเอียดที่พ่อ
เพิ่มเล่านั่น ฟังดูน่ากลัวน่าขยะแขยง พลอยหัวเราะพลาถถาม
ขึ้นว่า

"แล้วตำรวจคนนั้นเขาว่าอย่างไร"

"ฉันไม่ได้อยู่รอฟังหรือแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ
"พอรู้ว่าไม่ใช่ของฉัน ฉันออกได้ก็วิ่งอ้าวเข้าไปในวัดหัว
ลำโพง ไปตะโกนเรียกพระขอน้ำมนต์ท่านรด ตั้งแต่นั้นมาก็
ท่องเที่ยวไปรดน้ำมนต์จนไม่รู้ว่าก็สิบวัดเข้าไปแล้ว ซวยแท้ๆ
ทีเดียว"

บทที่ ๑๒ (หน้าที่ ๒)

เครื่องบินฝรั่งในตอนนั้นมาทิ้งระเบิดบ่อยๆ ในคืนที่
เดือนหงาย เพราะเหตุนั้นพอถึงเวลาข้างขึ้นเดือนหงาย พลอย
ก็เตรียมตัวเป็นการใหญ่ทุกคืนไป จัดหีบห่อเตรียมตัวสำหรับ
ลงหลุม ในหีบนั้นมีทั้งหมากทั้งยาคุม ยาแก้ลม ยาแดงสำหรับ
ใส่บาดแผล ยาแก้ปวดท้อง ตลอดจนขนมแห้งๆ สำหรับแจก
หลานและเด็กๆ ในบ้าน ในห่อผ้าอีกห่อหนึ่งก็มีเสื้อกันหนาว
ของหลาน ผ้าผ่มกันหนาวสำหรับตน และผ้าผ่อนเครื่องมือ
จุกจิกอีกหลายอย่าง ซึ่งพลอยจะต้องสำรวจว่ามีอยู่ครบคืนไป
ก่อนที่จะเข้านอน

แต่คืนวันหนึ่งเป็นคืนเดือนมืด พลอยเข้านอนด้วยความ
โล่งใจ มิได้ตระเตรียมสิ่งต่างๆ ไว้เช่นเคย เพราะนึกเสียว่าถึง
จะอย่างไร เครื่องบินฝรั่งก็คงจะไม่มาในเวลาเดือนมืด เพราะ
พ่อเพิ่มเคยอธิบายไว้ว่า ฝรั่งเขาไม่ต้องการทิ้งระเบิดเลย

เดอะไม่ถูกเป้า เขาอยากจะทำระเบิดเฉพาะที่ๆ มีความสำคัญ
ในการสงคราม เช่นที่ตั้งทหารญี่ปุ่นหรือที่เก็บน้ำมัน ท่าเรือ
ทางรถไฟ และสะพานเท่านั้น วัตถุประสงค์ และบ้านคนนั้น
เขาไม่อยากจะระเบิด เพราะกลัวคนที่ไม่รู้เรื่องจะเป็น
อันตราย เขาจึงต้องมาเวลาเดือนหงาย จะได้แลเห็นที่ทาง
ต่างๆ ได้สะดวก ระเบิดไม่ผิดพลาด แล้วอีกอย่างหนึ่งพอ
เพิ่มว่าๆ เครื่องบินฝรั่งนั้น ถ้าบินมาในเวลาเดือนหงายแล้ว
ถึงจะฉายไฟขึ้นไปก็แลเห็นได้ยาก เพราะท้องฟ้าสว่าง
เหตุผลเหล่านี้พลอยก็เห็นจริงด้วย จึงถือเอาคืนเดือนมืดครึ่ง
เดือนนั้นเป็นเวลาพักผ่อนได้จริงจั่ง ส่วนคืนเดือนหงายนั้นก็
ต้องเตรียมตัวไว้รับภัยอันตรายต่างๆ เท่าที่จะมีมา

พลอยเข้านอนอย่างไม่ระมัดระวังในคืนนั้น ตั้งใจว่าจะ
นอนให้เต็มตื่น พลอยนอนได้ไม่นานและเริ่มจะงีบไป
"หวอ" สัญญาณภัยก็ดังขึ้นสนั่น พลอยต้องสะดุ้งลุกขึ้นนั่ง
และรีบออกจากมุ้งอย่างเคย พอถึงประตูมือก็ควานหากระเป่า
และห่อผ้าซึ่งเคยวางไว้เป็นปรกติ แต่เมื่อมือคลำไม่พบ พลอย
จึงรู้ตัวว่าคืนนี้มิได้เตรียมไว้เพราะคืนเดือนมืด และให้นึก
จงใจอยู่ครั้นๆ ว่าเมื่อเดือนมืด เครื่องบินจะมาได้อย่างไร
พลอยเปิดประตูก้าวออกไปนอกห้อง แล้วก็พบตาอันพอดี

"ถ้าจะเหลวเสียแล้วละคราวนี้" ตาอันพูดแล้วก็หัวเราะ เพราะเคยมีหลายครั้งแม้แต่เวลาเดือนหงาย ที่มีสัญญาณภัยขึ้น แต่ไม่ปรากฏว่ามีเครื่องบินมาทิ้งระเบิด

"ผมว่าอย่าลงหลุมกันดีกว่า" ตาอันพูดต่อ "เดือนมืดอย่างนี้คงไม่มีอะไรมาหरोก คุณแม่กลับไปนอนเสียเถิด"

พลอยยืนล้งเลอยู่ครู่หนึ่ง ถึงจะเห็นจริงกับตาอัน พลอยก็ยังไม่อดนึกห่วงหลานไม่ได้

"แล้วหลานๆ....." พลอยถามขึ้นอย่างไม่ไว้ใจ

"นอนหลับอยู่ทั้งสองคนละครึ่งคุณแม่" ตาอันตอบ "เสียงหวอก็ไม่ได้ยิน อย่าไปกวนแกลเลย"

พลอยกำลังเอามือบิดลูกประตู่จะเดินกลับเข้าห้อง แต่ในทันใดนั้นก็ยืนหยุดนิ่งอยู่กับที่ เพราะบนท้องฟ้ามีเสียงครางเบาๆ ซึ่งพลอยรู้และจำได้ดีว่าเป็นเสียงเครื่องบินฝรั่ง

"อัน" พลอยเรียกขึ้นเบาๆ

"อะไรครับคุณแม่" ตาอันถาม

พลอยหันกลับเดินตรงไปยังห้องตาอันทันทีเพื่ออุ้มหลานไปลงหลุม ขณะที่เดินข้ามทางเดิน ระหว่างประตูห้องนั้นก็พูดขึ้นว่า

"อันไต้ยินอะไรหรือเปล่า เครื่องบินมาแล้ว ใครว่า
เขาจะไม่มาเวลาเดือนมีค"

ตาอันเงี้ยหูฟังแล้วก็พูดขึ้นว่า

"เอ ! เสียงดังชอบกล หรือจะเป็นเครื่องบินญี่ปุ่น"

"ไม่ใช่หรอกอัน แม่จำเสียงได้ เรือบินญี่ปุ่นดังเสียง
เหมือนกับเรือไอแท็กซี ที่มานี่ของฝรั่งแน่ รีบลงข้างล่างกัน
เถิด" พลอยพูดแล้วก็รีบเปิดประตูเดินเข้าไปในห้องตาอัน
บอกสมใจเบาๆ ให้ช่วยกันอุ้มเด็กไปลงหลุม

ขณะที่พลอยอุ้มหลานออกไปพ้นประตูตึก และกำลังรีบ
เดินข้ามสนามจะไปลงหลุมนั่นเอง มีเสียงอะไรร่วงจากฟ้าลง
มาดังหวิวเหมือนกับเสียงลูกกระเบิด ทำให้พลอยรู้สึกเสียวไส้
ขาแข้งเริ่มจะสั่น และก้าวไม่ค่อยออก ทันใดนั้นก็มียเสียงแตก
ดังโปะะบนท้องฟ้า เหมือนกับพลุที่เขาจุดในงานศพแตกออก
เพียงอึดใจเดียวทุกอย่างก็สว่างไปทั่ว มิใช่สว่างเยือกเย็นอย่าง
เวลาเดือนหงาย แต่สว่างจ้าเพียงบาดตา มองเห็นทุกอย่างได้
ชัดเจน พลอยหยุดชะงักอยู่กับที่ แหงนหน้าขึ้นดูบนฟ้า ตรง
ศีรษะขึ้นไปมีไฟดวงหนึ่งลอยอยู่ และกำลังร่วงลงดินอย่าง
ช้าๆ ไฟดวงอื่นๆ กำลังแตกออกในที่อื่นๆ อีกสามสี่ดวง แต่
ละดวงเพิ่มแสงสว่างที่มีมากอยู่แล้วให้มากขึ้นไปอีก จนทั่ว

บริเวณบ้านแลดูสว่างเหมือนกลางวัน แม้แต่สีเขียวของหญ้า
ที่สนามและสีใบไม้บนต้นไม้ ก็เห็นได้ถนัดชัดเจน ตาอื่นที่
เดินมาข้างหลังเดินตามมาอยู่ข้างๆ แล้วบอกพลอยเบาๆ ว่า

"พลู คุณแม่ เขาทิ้งพลู สว่างจนอ่านหนังสือก็เห็น"

"อันเอาแอมัวตามไปฝากสมใจเขาไว้ในหลุมก่อน"

พลอยพูดพลางส่งหลานให้ตาอื่น

"แล้วคุณแม่..."

"แม่ยังไม่ลงละ จะเป็นจะตายก็จะขอคุณก่อนคืนนี้
เกิดมาแม่ไม่เคยเห็นสักที"

ตาอื่นรับลูกแล้วก็เดินลงหลุมหายไปแล้วพลอยก็นั่งลง
ท่ามกลางแสงสว่างที่จ้าเหลือเกินๆ ตัวหนึ่ง ที่ใครเอามาตั้งไว้
ที่ปากหลุม อีกสักครู่ตาอื่นก็ออกมา นั่งข้างๆ ตัว พลางพูดว่า

"ต่อไปนี่ไม่มีเดือนมืดเดือนหงายอีกต่อไป เขานึกจะ
มาเมื่อไรก็ได้"

"นั่นสิอัน" พลอยตอบ "มิเป็นอันไม่ได้หลับได้นอน
นกกันหรือในเวลากลางคืน"

ตั้งแต่นั้นมาเหตุการณ์ก็เป็นไปจริงตามที่พลอยได้คาด
ไว้ คนในกรุงเทพฯ ไม่มีเวลาหลับนอนในเวลาค่าคืน เพราะ
เครื่องบินมาทิ้งระเบิด โดยไม่มีกำหนดว่าจะต้องเป็นเดือนมืด

หรือเดือนหงาย ข่าวความเสียหายแก่ทรัพย์สิน และชีวิต
มนุษย์ก็มีมากขึ้นทุกที ขณะก็เริ่มมีความเคลื่อนไหวทั่วไปที่
เรียกว่า การอพยพครอบครัวออกจากบ้าน ไปหาที่อยู่ใหม่ที่
ตนนึกว่าปลอดภัย ในขั้นแรกก็อพยพไปเพียงใกล้ๆ เป็นต้น
ว่าคนที่อยู่ในกรุงเทพฯ อพยพไปอยู่ฝั่งธนบุรี คนที่อยู่บางซื่อ
อพยพมาอยู่คลองเตย และคนที่อยู่แถวคลองเตยก็อพยพไป
อยู่แถวบางซื่อ ความตระหนกตกใจหรือความแตกตื่นในภัย
อันตราย เริ่มจะเกิดขึ้นในคนบางหมู่ แล้วก็เริ่มแผ่กว้าง
ออกไป เสียงพูดกันด้วยเรื่องอพยพก็ได้ยินไปทั่ว ในขณะนั้น
ในกรุงเทพฯ จะมีผู้คนเดินถนนอยู่เฉพาะเวลากลางวัน พอตก
กำลังถนนหนทางก็เงียบราวกับเมืองร้าง เพราะผู้คนจะเข้ามา
ทำธุรกิจการงานของตน เฉพาะแต่ในเวลากลางวันเท่านั้น พอ
กำลังต่างคนก็อพยพแยกย้ายกันหลบภัยไปอยู่ตามชานเมือง
ตามถนนเคยมามลอบเรื่องอพยพว่า

"คุณแม่ไม่คิดอพยพบ้างหรือ"

"แม่จะอพยพอย่างไรไหว ผู้คนในบ้านออกเป็นก่าย
เป็นกอง จะไปหาที่อยู่ที่ไหนกันหมด ทั้งเด็กทั้งคนแก่ ขึ้น
อพยพก็ต้องลำบากลุ่มๆ ดอนๆ อยู่กินกันไม่เป็นที่เป็น
ทาง"

"คุณแม่ก็ไม่จำเป็นจะต้องหอบเอาไปทั้งบ้าน จะไป
แต่ตัวแล้วเลือกเอาคนไปใช้สอยสักสองสามคนก็คงพอ"

"ไม่ได้หรอกอั้น แม่ตัดช่องน้อยไปเฉพาะตัวไม่ได้
คนพวกนี้อยู่ด้วยกันมานานหลายชั่วคน เห็นอกเห็นใจกันมา
มาก เป็นตายก็ต้องเกาะกันไป แม่ทิ้งในยามนี้ไม่ได้หรอก
แล้วอีกอย่างหนึ่งแม่ก็เชื่อบุญเชื่อกรรม ถึงคราวจะตายที่ไหน
ก็คงจะตายทั้งนั้น แต่เศษะบุญลูกกระเบิดก็ยังไม่เคยมาตกลง
แถวนี้ เห็นจะยังไม่ต้องตื่นตูมไปกับเขาด้วยกรรมง"

"ผมเห็นคุณแม่ลำบากเรื่องไม่ได้หลับได้นอนต้อง
วิ่งลงหลุมอยู่บ่อยๆ ถ้าไปอยู่เสียไกลๆ ก็จะได้นอนเต็มตื่น"
ตาอั้นพยายามอธิบาย

"รอไปก่อนเถิดอั้น" พลอยตอบ "ถ้าแม่ไปอยู่ไกลแม่
ก็คงนอนไม่หลับเท่ากัน เพราะห้วงบ้าน บ้านนี้แม่อยู่มานาน
รู้จักคุ้นเคยใกล้ชิดกันเหมือนกับเพื่อนเก่าที่อยู่มาด้วยกันจน
แก่เฒ่า ถึงเวลาจะต้องตายก็อยากจะตายด้วยกัน"

พ่อเพิ่มเป็นอีกคนหนึ่งที่ไม่เห็นความจำเป็นของการ
อพยพ เมื่อพลอยเล่าให้ฟังถึงเรื่องตาอั้น มาแนะนำให้อพยพ
พ่อเพิ่มก็พูดขึ้นว่า

"อย่าเลยแม่พลอย ถ้าหากเปล่าๆ ดีไม่ดีไปเป็นอะไร
เข้าระหว่างอพยพจะขายหน้าเขาด้วย เราอยู่ที่บ้านของเราจะมี
ภัยแต่ถูกระเบิด อพยพไปแล้วไหนจะต้องเสียสตางค์ ไหน
จะต้องกั้นการ ไหนจะโรคภัยไข้เจ็บ บางทีก็โจรผู้ร้าย ได้ไม่
คุ้มที่จะต้องเสีย"

แต่เมื่อพ่อเพิ่มพูดไปอย่างนั้นแล้ว ชะรอยจะเกิดห่วง
น้องสาวขึ้นมาหรืออย่างไร พ่อเพิ่มก็เริ่มหาเครื่องคุ้มภัยต่างๆ
มาให้ เป็นต้นว่าเอาผ้ายันต์แดงมาผูกให้ที่บ้าน เอาน้ำมนต์มา
พรม และเอาทรายที่พ่อเพิ่มรับรองว่าเสกเป่ามาแล้วขลังนัก
มาโปรยรอบบ้านพร้อมกับอธิบายคุณภาพว่า ถ้าวางได้ทำ
อย่างนี้แล้วรับรองได้ว่าไม่มีลูกระเบิดจะมาตกได้เป็นอันขาด
รับรองด้วยเกียรติยศชื่อเสียงที่เดียว สำหรับบุคคลแต่ละคน
ตั้งแต่พลอยจนกระทั่งถึงเด็กๆ ในบ้าน พ่อเพิ่มก็มีของดี
มาแจกบ่อยๆ บางครั้งก็เป็นเสื้อผ้ายันต์แดงเย็บสำเร็จรูป ตัว
ยันต์นั้นลงไว้บนผ้าด้วยพิมพ์หิน บางทีก็เป็นพระเครื่องจาก
วัดโน้นบ้างวัดนี้บ้าง ตลอดจนตระกรุดลูกอม และเงินเหรียญ
บาทรัชกาลที่ ๕ มีพระบรมรูปอยู่บนนั้น ซึ่งพ่อเพิ่มเอามาหยัด
เยียดให้พลอยแล้วบอกว่า ให้รักษาไว้ให้ดี หายากนักยากหนา
ทีเดียว ทั้งหมดนี้พลอยรับไว้จากพ่อเพิ่มด้วยความเห็นใจใน

เจตนาดี ถึงพลอยจะมีได้มีความเชื่อถือในคาถาอาคม หรือ
เครื่องรางต่างๆ เท่าไรนัก พลอยก็จำต้องเก็บของต่างๆ
เหล่านั้นไว้ใกล้ตัว ด้วยความเกรงใจพ่อเพิ่ม ที่เชื่อถือเอาเป็น
จริงเป็นจัง ในที่สุดของดีที่พ่อเพิ่มให้ก็รวบรวมได้เป็นกองโต
ซึ่งพลอยใส่ไว้ในกระเป๋าสำหรับลงหลุม บางครั้งพลอยก็ต้อง
ถอนใจใหญ่ เมื่อของดีที่พ่อเพิ่มให้ นั่น มากินที่ขนมสำหรับ
แจกหลานไปเป็นกอง ถ้าหากว่าไม่มีของเหล่านี้ พลอยก็
พอจะเอาขนมยัดเยียดใส่กระเป๋าลงไปได้มากกว่า

วันหนึ่งตอนสายพลอยจำได้ดีเพราะเป็นวันวิสาขะ
พลอยทำของให้คนเอาไปถวายพระที่วัดแต่เช้า แล้วก็นอน
คว่ำอย่างสบายอยู่ห้องกลางบนตึก คุ้ยกับคุณเชยที่มาเยี่ยมใน
วันนั้น สมใจนั่งเย็บเสื้อลูกอยู่ห่างๆ และคุณเชยกำลังเปิด
กระเป๋าถือค้นอะไรต่ออะไรจุกๆ จิกๆ ออกมาให้ตาแฉิวเล่น
ทันใดนั้นพลอยก็นอนตัวแข็งอยู่กับที่ด้วยความตกใจ เพราะ
เสียงกรางของเครื่องบินทิ้งระเบิดที่เคยได้ยินกลางคืน ได้ดัง
ขึ้นอย่างได้ยินถนัด

"คุณเชย" พลอยเรียกเบาๆ "ช่วยฟังอีกคนหรือว่าหู
ฉันได้ยินไปเอง"

"ฉันได้ยินแล้วแม่พลอย" คุณเชยตอบอย่างไม่
ตื่นเต้น "วันนี้ฉันต้องกลับบ้านแต่วันละ ถ้าเขามาบินตรวจ
อย่างนี้กลางคืนเขามักจะมาที่หน้าทุกที"

พอคุณเชยพูดขาดคำเสียงลูกระเบิดร่วงจากฟ้าก็ดังขึ้น
ดังซู่ ลมที่เกิดจากการร่วงของระเบิด ตีเข้ามาทางหน้าต่าง ทำ
ให้บานหน้าต่างสั่นสะเทือนกระทบกัน พลอยนอนอยู่ในท่า
เก่า อันใจจนมีเสียงระเบิดขึ้นอีกหลายครั้ง ตัวตึกไหวเหมือน
มีใครมาจับเขย่า แสดงว่าคราวนี้ระเบิดตกใกล้บ้านเข้ามามาก
ทีเดียว

พอสุดเสียงระเบิดพลอยก็ลุกขึ้นคิดว่าตัวหลานชายออก
สาวทำเดินโดยเร็ว พลากร้องว่า

"แม่สนใจ....แอดเร็ว....คุณเชยหิวกระเป๋าง้างประตู
นั้นของฉันลงมาด้วย"

เมื่อลงไปนั่งกันอยู่ในหลุมเรียบรื้อแล้ว พลอยก็เหลือบ
ตาดูรอบๆ ไม่เห็นประไฟและคุณเสวี ตาอันก็หายไปจึงพูด
ขึ้นว่า

"แม่สนใจอันหายไปไหน"

"คุณออกไปธุระข้างนอก บอกว่าจะกลับมา
รับประทานข้าวกลางวัน" สมใจบอกแล้วก็ตีหน้าเหมือนจะ
ร้องไห้ ด้วยความเป็นห่วงสามี

"ไม่เป็นไร อย่าห่วง" พลอยทำใจแข็งตบเมื่อเห็น
สมใจหน้าไม่ดี "เขาเป็นผู้ชายหัวอกสามศอก รู้จักรักษาตัวได้
ดีกว่าเราเสียอีก"

เสียงคุณเชยถอนใจใหญ่อยู่ข้างๆ ตัวและพูดขึ้นว่า

"ตอนแรกก็นึกว่าจะมาแต่คืนเดือนหงาย แล้วก็มาทั้ง
ข้างขึ้นข้างแรม...เอาละ เป็นอันว่าจะมาแต่กลางคืน แต่เดี๋ยวนี้
กลางวันก็มาได้ แล้วก็มาใส่เสียโครมๆ....ฟังสิแม่พลอย"

เสียงระเบิดและความกระเทือนของระเบิดได้ยินขึ้น
ชัดเจนหลายครั้ง ทำให้ทุกคนในหลุมนั้นเงิบไปพักหนึ่ง

"ฉันก็ไม่เคยนึกว่าจะได้อยู่จนได้พบได้เห็นถึงเพียง
นี้ อยู่มาได้เห็นอะไรต่ออะไรเปลี่ยนแปลงไปก็ช่างเถิด ถือ
เสียว่าเป็นของธรรมดา กาลสมัยเปลี่ยนไปทุกอย่างก็ต้อง
เปลี่ยนไป แต่ถึงเพียงนี้....แม่พลอยเอ๋ย ถ้าใครจะมาบอกฉัน
แต่ก่อน ฉันคงไม่ยอมเชื่อว่าเราจะต้องอยู่มาจนได้เห็นถึง
เพียงนี้ ลองคิดดูซิแม่พลอย ตั้งแต่สมัยเรายังไว้จุกวิ่งเล่นกัน
อยู่ฟากชะโน้น เรือบินก็ยังไม่มีการรู้จัก แต่แล้วเราก็ต้องมา

วังหนีเรือบิน ลงมานั่งในหลุมเหมือนคนธนู น่ากลัวออกจะตาย
ไป แน่ะ ! เอาอีกแล้ว"

เสียงลูกระเบิดแหวกอากาศลงมาดังที่สุดที่พลอยเคยได้
ยิน แสดงว่าระเบิดตกใกล้มาก หลุมที่นั่งอยู่นั้นแหว่งไกวไป
ทั่วเหมือนเปล หรือเรือที่กำลังกระทบคลื่นอย่างหนัก ฝุ่นร่วง
พรั่งมาจากเพดานหลุม ทำให้ทุกคนที่นั่งอยู่นั้นขาวไปทั่วตัว
และชื่อไม้เหลี่ยมอันหนึ่งหลุดตกลงมา เศษะบุญมิได้ถูกใคร
พลอยรู้สึกหือ้อ นัยน์ตาลาย กอดหลานคนเล็กไว้แน่น และ
เด็กก็มีได้ร้อง จะเป็นเพราะตกใจจนร้องไม่ออกหรืออะไรก็
ตามที ทุกคนที่อยู่ในหลุมจะนั่งอยู่นานเท่าไร พลอยก็ไม่
สามารถจะกะได้ถูก ในใจนั้นรู้สึกเหมือนว่านานสักโกฏิปี
อีกครู่หนึ่งมีเสียงระเบิดดังเบาๆ ไกลมาก ทำให้รู้สึกได้ว่า
เครื่องบินนั้นผ่านไปไกลแล้ว คุณเชยเป็นคนแรกที่ขยับ
เขยื้อนตัว ลุกขึ้นยืน โคนิ่งตัวอย่างไม่สะดวกแล้วพูดขึ้นว่า

"แม่พลอย ฉันขอออกไปข้างนอกละ ถ้าจะตายก็ขอ
ตายข้างนอกให้มันหายใจออก ได้เห็นเสียงเดือนแสงตะวัน
สักหน่อย ในนี้ฉันอยู่ต่อไปไม่ไหวแล้ว ขึ้นอยู่ต่อไปอีกอีดีใจ
เดียว ฉันเป็นลมนอนคิดว่าเอาเมื่อทูบดินร้องกรี๊ดๆ เป็นแน่" ว่า

แล้วคุณเชยก็เดินออกไปนอกหลุม พลอยนั่งอยู่ต่อไปอีกครู่
หนึ่ง ก็ได้ยินเสียงคุณเชยมาร้องเรียกที่ปากหลุมว่า

"แม่พลอย ! แม่พลอย ! ออกมาเถิด เห็นจะไม่เป็นไร
แล้วละ"

พลอยเองก็รู้สึกอึดอัดใจอยู่เหมือนกัน และดูท่าในหลุม
เริ่มจะไม่ปลอดภัย เพราะการกระเทือนที่ถึงกับทำให้ข้อหลุด
นั้น เป็นเหตุให้เศษดินแห้งๆ ยักร่วงลงมาอยู่เรื่อยๆ พลอยหัน
ไปพยักหน้ากับสมาชิกและคนอื่นๆ อีกหลายคนที่อยู่ในหลุม
แล้วก็อุ้มหลานเดินนำขึ้นไป คุณเชยรออยู่ที่ปากหลุม และ
ก่อนที่พลอยจะโผล่ออกไปคุณเชยก็พูดว่า

"ทำใจดีๆ ไว้แม่พลอย ทำใจดีๆ ไว้ ทุกอย่างเป็นของ
นอกร่าง ที่เรารอดตายกันทุกคน ไม่มีใครเจ็บเลยก็คิดมไป
แล้ว ของอื่นหาเอาได้ใหม่"

ทางออกจากหลุมนั้นตรงกับตัวตึกพอดี เมื่อใครโผล่
ออกจากหลุมก็ต้องเห็นตัวตึกก่อนอื่น ฉะนั้นเมื่อพลอยอุ้ม
หลานออกจากหลุม ภาพของตึกที่อยู่ตรงหน้านั้น ทำให้
พลอยซาอ่อนหมดกำลังใจ ต้องลงนั่งอยู่ที่สนามหน้าหลุม
นั่นเอง

ความรู้สึกรักของพลอยนั้นบอกไม่ถูกว่าจะเสียดายตึกใน
ฐานะที่เป็นที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์สินสมบัติที่มีราคานั้นไม่ใช่แน่
ถ้าจะว่าให้ตึกจะต้องว่าเป็นความเศร้าใจ และความเวทนาที่
ออกมาจากส่วนลึกของหัวใจ เพราะตึกนี้พลอยได้มาอยู่ตั้งแต่
ยังสาว เป็นที่ๆ ได้เคยผ่านมาทั้งสุขทั้งทุกข์ ผัวตายก็ตั้งศพบน
ตึกนี้ ออกลูกก็คน และเลี้ยงลูกมาจนโตกับบนตึกนี้ ความดีใจ
เสียใจ ความปรารถนา ความฝันต่างๆ ในชีวิตก็มาเกิดขึ้นบน
ตึกนี้เป็นส่วนมาก ตึกนี้จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งส่วนใหญ่ของ
ชีวิต ตั้งอยู่ในรูปวัตถุจับต้องได้ มีความหนักแน่นแข็งแรง มี
วิญญูณของมันเองเหมือนกับสิ่งมีชีวิต สามารถเป็นเพื่อน
ร่วมสุขในยามสุข และเป็นเพื่อนปลอบประโลมในยามทุกข์
ให้ความคุ้มครองด้วยฝ่าด้วยหลังคา มิให้ภัยอันตรายต่างๆ
ตลอดจนความไม่แน่นอนของโลกภายนอกมาถึงตัวพลอย
บัดนี้ตึกนั้นสิ้นชีวิตลงโดยกระทันหัน หลังคาเปิดโล่ง
กระเบื้องทุกแผ่นปลิวกระเด็นหายไป บานหน้าต่างหลุดร่วง
ลงมาแล้วบ้าง บางบานก็ยังติดห้อยอยู่อย่างเกะกะ บางบานก็
หักหายไปเหลือเพียงครึ่งเดียว ตามกำแพงตึกมีรอยถูกสะเก็ด
ระเบิดมากมายหลายแห่ง เป็นรอยใหญ่บ้างเล็กบ้าง สะเก็ด
ระเบิดตัดฝ่าตึกเข้าไปจนเห็นอิฐแดงๆ ชั้นใน เหมือนกับ

บาดแผลจรรยา บบเนื้อหนังมนุษย์ ความอบอุ่นความร่มเย็น
ที่เคยมีนั้นหมดสิ้นไปแล้ว และพลอยก็รู้ว่าชีวิตและวิญญูณ
ของตึกนั้น ปราศนาการไปด้วยระเบิดเพียงลูกเดียว ไม่มีวัน
จะกลับฟื้นขึ้นมาอีก ถึงจะซ่อมแซมให้เข้าอยู่อาศัยได้ต่อไป
ก็จะเป็นชีวิตเป็นวิญญูณดวงใหม่ มิใช่ของเดิมที่พลอยรู้จัก

พลอยนั่งอยู่ที่ปากหลุมอีกนาน ในคอนั้นแห้งผาก แต่ยังไม่
แห่งเท่าความรู้สึกในใจ ระหว่างนั้นมีเสียงคนร้องอุทาน
เสียงคนในบ้านเดินไปเดินมากันอยู่สับสน เสียงตะโกนเรียก
หากันโหวกเหวก เสียงโจษจันกันต่างๆ แต่พลอยก็มีได้สนใจ
คงนั่งนิ่งมองออกไปข้างหน้า ค่อยๆ ทำใจให้คุ้นกับสภาพ
ของบ้านเรือนที่สลายไปโดยมิได้คาดไว้ก่อน เสียงสัญญาณ
ปลดปล่อยดังขึ้น และอีกครู่หนึ่งตาอันนั้นก็มาถึง รีบวิ่งมาข้างๆ
ตัวแล้วถามขึ้นด้วยเสียงที่ยังกระหืดกระหอบว่า

"คุณแม่ ! คุณแม่ ! ผมไปติดอยู่เจริญกรุง คุณแม่เป็น
อะไรบ้างหรือเปล่า ใครเป็นอะไรบ้างไหม"

"แม่ไม่เป็นอะไรอื่น" พลอยตอบเหมือนกับคนที่เพิ่ง
สะดุ้งตื่นขึ้น "ลูกเมียอันอยู่กับแม่ ไม่มีใครเป็นอะไร คนอื่นๆ
ในบ้านแม่ไม่รู้....ดูเอาเถิด ! แม่ก็มีวแต่ตกตะลึงจ้งจ้งอยู่นาน

“ไม่ได้ถามไถ่เขาเลย” พลอยพูดเหมือนกับพ่อตัวเองที่
บกพร่องในหน้าที่ แล้วก็รีบร้องถามคุณเชยที่เดินไปมาอยู่ว่า

“คุณเชย ! คุณเชย ! มีใครเป็นอะไรบ้างหรือเปล่า”

“ไม่มีหรอกแม่พลอย” คุณเชยร้องตอบมาจากริม
สนาม “เคชะบุญคุณพระช่วย ไม่มีใครเป็นอะไรเลย แม้แต่
ถลอกก็ไม่มี แม่พลอยเป็นอย่างไรบ้าง” คุณเชยพูดพลางเดิน
ตรงเข้ามาหา “ฉันเองก็ได้แต่ตกใจวิ่งวุ่นไปหมด ยังไม่ได้ถาม
อาการแม่พลอยเลย”

“ไม่เป็นไรดอกคุณเชย ฉันตกใจตะลึงไปครู่หนึ่ง
เท่านั้น หายเป็นปกติแล้ว” ว่าแล้วพลอยก็ลุกขึ้นยืน พลาง
ตั้งใจว่าจะต้องดำเนินชีวิตต่อไป ทั้งที่รู้ดีว่าส่วนสำคัญของ
ชีวิตเบื้องหลังนั้นขาดหายไปเสียแล้ว

พลอยเดินดูรอบๆ ตึก ตาอันเดินอยู่ข้างๆ พลางเตือนว่า

“ระวังอย่าเข้าไปใกล้นักคุณแม่ จะยังมีลูกหลงอยู่
บ้างหรือไม่ก็ไม่รู้”

แต่พลอยก็ยังเดินช้าๆ ต่อไป เหมือนกับจะไว้อาลัยตึก
เป็นครั้งสุดท้าย ตึกนั้นถูกระเบิดพังเสียหายมาก ไม่มีทางที่
จะกลับเข้าไปอยู่ได้อีก ข้าวของผ้าผ่อนกระเด็นร่วงกระจุก
กระจายไปรอบ โถ๊ะเก้าอี้ที่ยังมองเห็นก็หักบ้างชำรุดบ้าง ทุก

อย่างมีฝุ่นหรือเศษอิฐปูนคลุมไปทั่วตรงหน้าพลอย บน
ทางเดินริมตึกมีกระดาษอะไรปลิวมาตกอยู่แผ่นหนึ่ง พลอย
ก็มองไปหยิบขึ้นมาดูแล้วก็ใจหาย เพราะอีกด้านหนึ่งเป็นรูป
คุณเปรม แต่งเครื่องแบบราชเสวกเต็มยศ ถ่ายที่ร้านถ่ายรูป
หลวงฉายานรสิงห์ เมื่อครั้งยังมีบรรดาศักดิ์เป็นพระ พลอยจำ
ได้ดีถึงวันที่คุณเปรมออกไปถ่ายรูป และวันที่ได้รูปกลับมา
อวดพลอยที่บ้าน รูปนี้คุณเปรมสั่งให้ขยายใหญ่เป็นพิเศษ
เพื่อติดที่ห้องกลางบนตึก เป็นรูปที่คุณเปรมชอบมากที่สุด แต่
เดี๋ยวนี้รูปนั้นปลิวลงมาวางอยู่ที่ดิน กรอบกระเด็นหายไปทาง
หนึ่ง และกลางรูปก็มีรอยกระจกแตกบาดเอาเป็นทางยาว
พลอยรีบเอารูปคุณเปรมแนบไว้กับอกและเดินต่อไป
พยายามกลั้นน้ำตาแข็งใจไว้ เพราะรูปนั้นเป็นสัญลักษณ์
ของยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง ที่พลอยเคยอยู่เคยมีส่วนร่วม ยุคสมัยที่
พลอยเคยเห็นว่ามีความสุขความหวังและความแน่นอน บัดนี้
ยุคนั้นหมดไปแล้ว ลับไปแล้ว ไม่มีวันจะกลับมาอีก
เหมือนกับรูปถ่ายขาดๆ ที่พลอยกอดเอาไว้ไม่มีวันจะซ่อมให้
กลับดีได้เหมือนเดิม

พลอยได้ยินเสียงตัวเองพูดขึ้นกับตาอันว่า

"อั้น แม่จะไปอยู่คลองบางหลวง"

"ก็เหมือนกัน" ตาอันตอบ

"อันต้องไปอยู่กับแม่ เอาลูกเอาเมียไปด้วย"

"ได้ครับคุณแม่" ตาอันตอบ "แต่ผมต้องขอเวลาให้
เขาไปจัดบ้านนั้นสักสี่ห้าวัน ระหว่างนั้นผมจะต้องอยู่ดูแล
เก็บข้าวเก็บของในตึกนี้ก่อน"

"ถูกแล้ว.....อันช่วยดูที่....คินนี่แม่จะ ไปอาศัยประไพ
เขานอนสักคืนหนึ่ง"

"แต่ผมเรียนแล้วว่าอีกสี่ห้าวันจึงจะข้ามฟากไปได้"

"แม่ได้ยินแล้ว แต่แม่อยู่บ้านนี้ได้อีกเพียงคืนเดียว
พรุ่งนี้แม่จะไปอยู่กับป้าช้อยที่ในวัง อันจัดบ้านเสร็จเมื่อไร
ให้คนเข้าไปตามแม่ก็แล้วกัน"

พูดแล้วพลอยก็หันหลังให้กับตึกอย่างตัดใจ เดินก้ม
หน้าข้ามสนามไปที่เรือนของประไพ โดยมีได้เหลียวกลับมา
ดูตึก ซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ผ่านพ้นไปแล้วนั้นเลย

บทที่ ๑๓

เมื่อพลอยพูดกับตาอื่นว่าจะไปค้างกับช้อยในวัง ก่อนที่จะข้ามไปอยู่บ้านคลองบางหลวงนั้น พลอยพูดออกมาจากหัวใจ ถ้าจะพลอยให้อธิบายเหตุผลว่า เพราะเหตุใดพลอยจึงตั้งใจเช่นนั้น พลอยก็คงจะอธิบายไม่ถูก ความรู้สึกในส่วนลึกของหัวใจ บอกให้พลอยรู้ว่าบ้านที่เคยอยู่มาอยู่กับคุณเปรม และอยู่ต่อมาหลายสิบปีนั้น บัดนี้กลายเป็นซากศพของชีวิตหนึ่งที่ผ่านมาไป พลอยไม่สามารถจะทนอยู่ต่อไปอีกได้ เพราะทุกอย่างในบ้านกลายเป็นเรือนร่างที่ปราศจากชีวิต ปราศจากความหมาย วิญญาณและความรักที่เคยเรียกร้อง เคยต้อนรับ พลอยอยู่ในบ้านนั้น ได้สิ้นสุดลงเสียแล้ว ไม่มีทางปลุกเสกให้กลับฟื้นคืนขึ้นมาใหม่ได้ เมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนั้น ความปรารถนาที่ร้อนแรงอีกอย่างหนึ่ง ก็ติดตามมาทันที คือความปรารถนาที่จะกลับบ้านเดิมอันเป็นที่เกิด ทั้งนี้เป็นความต้องการของคนที่ออกจากบ้านเดิมมานานแล้วหนักหนา ใช้ชีวิตท่องเที่ยวระหกระเหินไปในที่ต่างๆ และเพิ่งมารู้สึกตัวว่าถึงเวลาแล้วที่ตนจะต้องกลับบ้าน ไปใช้บ้านปลายแห่งชีวิตของตนที่นั่น รอคุดจบของชีวิตด้วยความสงบ แวดล้อมไปด้วยสิ่งต่างๆ ที่คุ้นเคยมาแต่แรกเกิด แต่ขณะเดียวกัน ก็มี

เหตุผลบางอย่างในใจของพลอยที่อธิบายได้ยาก กล่าวคือเมื่อออกจากบ้านคลองหลวงมาเป็นครั้งแรกนั้น พลอยตรงมาอยู่ในวัง ฉะนั้นในตอนที่จะกลับไปอยู่บ้านคลองบางหลวงเป็นครั้งสุดท้าย พลอยก็เห็นว่าควรจะกลับไปจากในวังเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้พลอยจึงได้บอกตาอื่นว่า ตนตั้งในจะเข้าไปค้างกับซ้อยที่ในวัง ในระยะเวลาที่ตาอื่นจะเก็บข้าวของที่ตกเรือเสียหายให้เรียบร้อย และไปจัดบ้านที่คลองบางหลวงให้อยู่ในสภาพที่อยู่ได้

พ่อเพิ่มมาเยี่ยมทันทีที่รู้ข่าวว่าพลอยถูกระเบิด พ่อพบหน้ากัน พ่อเพิ่มก็พูดว่า

"เห็นไหมล่ะแม่พลอย เห็นไหมล่ะ ! เคราะห์ดีที่ฉันหาของดีมาแจกจ่ายกันไว้พอแรง ไม่มีใครเป็นอันตรายเลยทั้งบ้าน แม้แต่รอยชูดจืดก็ไม่มี"

พลอยได้แต่ยิ้มกับพ่อเพิ่ม เพราะไม่อยากจะขัดคอว่าตัวตึกที่พังไปเป็นกองนั้น ก็มีทั้งฝ้ายนัตและได้พรมน้ำมันต์ ซัดทรายของพ่อเพิ่มไว้พอแรงเหมือนกัน แต่พ่อเพิ่มดูเหมือนจะทำลิ้มๆ ซ่อนี่เสีย ได้แต่พูดปลอบอกปลอบใจพลอยไปตามเรื่อง และเมื่อรู้ว่าพลอยจะกลับบ้านเดิมที่คลองบางหลวง พ่อ

เพิ่มก็ยินดีเห็นด้วย รับรองแจ่มแจ้งว่า ถ้ามีเวลาว่างเมื่อไร จะไปอยู่เป็นเพื่อนมิให้พลอยต้องเหงา

คืนนั้นทั้งคืนพลอยนอนไม่ค่อยหลับ ได้แต่พลิกไปมา และนึกอิจฉารรย์ใจว่าเรือนของประไพนี่ ถ้าจะว่าไปก็อยู่ในบริเวณบ้านเดียวกันแท้ๆ แต่เหตุไฉนเมื่ออาศัยนอนเพียงคืนเดียว ก็เกิดมีความรู้สึกแปลกที่แปลกถิ่น เหมือนกับไปนอนอยู่ที่บ้านอื่น พลอยรีบลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ และเมื่อได้สั่งเสียประไพสองสามคำแล้ว พลอยก็ให้เด็กคนใช้เอาหีบเสื้อผ้า ที่พอจะเก็บจากตึกใหญ่ได้ขึ้นรถตาอัน และตัวเองกับเด็กอีกคนหนึ่งก็ขึ้นตาม ตาอันขับรถออกจากบ้านไปส่งที่ประตูวัง เมื่อรถออกจากบ้านนั้น พลอยเหลือवलหลังดูครั้งหนึ่ง เหมือนกับจะรำล้า แต่ก็ไม่มีวิญญูณใดหรือวัตถุใดเหลืออยู่ในที่นั้นที่พอจะรำล้าได้ พลอยจึงเบือนหน้ากลับมองตรงออกไปข้างหน้า ไม่เหลียวมามากเลย

เมื่อพลอยไปถึงตำหนักเสด็จ ซ้อยกำลังนั่งอยู่คนเดียว ตัดใบตองสำหรับห่ออะไรอยู่ พอเห็นพลอยซ้อยก็ร้องขึ้นว่า

"โอ้โฮ ! แม่พลอยไปไหนมาแต่เช้าทีเดียว"

"ฉันว่าจะมาอาศัยซ้อยอยู่สักสี่ห้าวัน" พลอยตอบ

"แหมดีจริง" ซ้อยว่า "อยู่นานกว่านั้นหน่อยไม่ได้ หรือ จะได้คุยกันให้สบาย อยู่ห้องเดียวกับที่เราเคยอยู่ด้วยกัน แต่ก่อนละนะแม่พลอย ถ้าจะอยู่ห้องอื่นก็ต้องเปิด ต้องกวาด ขี้ ค้างคาว ผู้คนก็ไม่ค่อยจะมีลำบากเปล่าๆ"

"ไม่เป็นไรหรอกซ้อย" พลอยตอบ "อยู่ที่ไหนก็ได้ แต่ซ้อยไม่เห็นถามฉันบ้างเลยว่า ฉันบ้านแตกสาแหรกขาด อย่งไรมา จึงต้องมาอาศัยอยู่"

"นั่นซี ฉันก็ลืมไป มัวแต่ตื่นตื่นดีใจว่าแม่พลอยจะ มาอยู่ด้วย" ซ้อยพูดแล้วก็ถามต่อไปเป็นประโยคเดียวกันว่า "แม่พลอยเป็นอะไรไป ลูกเขาไล่ออกจากบ้านหรือ"

พลอยยิ้มด้วยความขันในคำถามของซ้อย ที่ไม่น่าจะ เป็นไปได้แล้วตอบว่า

"ไม่ใช่หรอกซ้อย ลูกฉันเขาคงไม่ใจคำถึงเพียงนั้น หรอก แต่บ้านฉันถูกถูกระเบิดเมื่อวานนี่เอง"

ซ้อยยกมือตบอกผลุงแล้วร้องว่า

"ตายจริง ! ทำไมจึงถูกหวยเบอร์อย่างนั้นล่ะ ฉันก็ไม่ เคยเห็นพลอยทำบาปทำกรรมอะไรเลย ไม่น่าจะโดนเข้าถึง เพียงนั้น"

"ฉันก็คิดอย่างนั้นเหมือนกันซ้อย" พลอยว่า "แต่ใครจะไปรู้ได้ ซาคีก่อนฉันจะเคยทำอะไรไว้กรรมัง"

"เฮ้อ ! กรรมเวรจริงๆ" ซ้อยอุทานต่อ "ใครเป็นอะไรหรือเปล่า"

"เดชะบุญ ไม่มีใครเป็นอะไรเลย"

"ค่อยยังชั่วหน่อย" ซ้อยพูด "แล้วแม่พลอยจะทำอย่างไรต่อไป"

"ฉันก็จะมาอยู่กับซ้อยในวังสักสี่ห้าห้าวัน พอเด็กๆ ทางบ้านเขาไปจัดบ้านคลองบางหลวงเสร็จ ฉันก็จะข้ามไปอยู่ฟากชะโน้น ฉันตั้งใจแล้วว่าจะไปอยู่ที่นั่นจนตาย"

"พลอยยังดีกว่ฉันมาก" ซ้อยปรารภขึ้น "บ้านนี้ฟังก์ก็มีบ้านโน้นไปอยู่ได้ อย่างฉันถ้าหากใครเขามาไล่ออกจากตำหนักนี้ ก็ไม่มีที่จะไป"

"บ้านฉันก็ยังมีนี่ซ้อย จะไปอยู่ด้วยกันเมื่อไรก็ได้ ฉันพูดจริงๆ นะ"

"ช่างเถิดพลอย ฉันรู้อยู่แล้วเต็มอกว่าถ้าฉันไปขออยู่ด้วยคน พลอยก็ต้องดีใจเท่ากับฉันดีใจวันนี้ แต่ไปอยู่ด้วยกันไม่มีกำหนดกลับ ฉันทำไม่ได้หรอก เราชักชอบกันมาตั้งแต่เด็ก ฉันก็อยากจะตายจากไปอย่างนั้น ไปอยู่ด้วยกันโคนัน"

ทำยายแก่ป้าๆ เป้อๆ เจ้าหน้อย พลอยก็จะเบือหรือเกลียด
จู้หน้าฉันเสียบเปล่าๆ"

ต่อคำพูดเช่นนี้พลอยก็ได้แต่หัวเราะ แล้วซ้อยก็ชวนเข้าไป
ไปจัดที่ทางสำหรับที่จะอยู่ให้สบายระหว่างที่มาพัก ซ้อยยัง
อยู่ในห้องคุณสายเดิมนั่นเอง เท่าที่พลอยสังเกตเห็น
ระยะเวลาที่ผ่านไปหลายสิบปี มิได้ทำให้ห้องนั้น
เปลี่ยนแปลงไปก็มากนัก ของต่างๆ ก็คงตั้งหรือวางอยู่ในที่
เก่าเป็นส่วนมาก และซ้อยก็รักษาความสะอาดในห้องนั้นไว้
เช่นเดียวกับเมื่อครั้งคุณสายยังอยู่ พลอยคงนั่งในห้องกวาดตา
ดูโดยรอบ แล้วก็พูดขึ้นว่า

"เห็นห้องนี้แล้วก็ใจหาย เคยกินเคยนอนเคยเล่นมา
เสร็จแล้วก็ต่างคนต่างไป ล้มหายตายจากกันไปข้างก็มี ฉันเอง
ก็ออกไปอยู่ข้างนอกเสียนาน รู้สึกเหมือนกับว่าตั้งโกฏปี แต่
พอกลับเข้ามาในห้องนี้ทุกอย่างก็เหมือนเก่า ไม่มีอะไร
เปลี่ยนแปลง ดูเหมือนกับว่าออกไปจากห้องครู่เดียวแล้วก็
กลับเข้ามาใหม่ พูดไปแล้วก็คิดถึงคุณป้าสาย"

"นั่นสิพลอย" ซ้อยพูดขึ้นบ้าง "ระหว่างที่ฉันอยู่คน
เดียวไม่ค่อยได้นึกถึงเธอเท่าไรหรอก แต่พอมีพลอยกลับเข้า

มานั่งด้วยอีกคน ก็เกิดคิดถึงเธอขึ้นมาทีเดียว ดูเหมือนกับว่า
ยังอยู่พร้อมกันเมื่อวานขึ้นนี่เอง ที่ไหนได้ นมมานเต็มทีแล้ว"

"ซ้อย" พลอยพูดขึ้นอย่างเพ็งนึกอะไรออก "เมื่อนั้น
เข้ามาอยู่ในวัง ทั้งเสด็จทั้งคุณอาสาอายุน้อยกว่าเราเดี๋ยวนี้
อีก แต่นั่นช่างเห็นท่านแก่กันเสียจริงๆ ทีเดียวน ถึงตาเราแก่ลง
บ้าง ถ้าไม่นึกถึงไม่รู้ตัว"

"เห็นจะเป็นอย่างนั้นทุกคนแหละพลอย" ซ้อยตอบ
"ฉันเองเวลาอยู่กับคนเดียวก็พอทำเนา แต่พออยู่กับพลอยก็เปลอ
ตัวว่าเป็นเด็กไปบ่อยๆ"

แต่ความคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงนั้น มีอยู่แต่ภายในห้องที่
ซ้อยอยู่เท่านั้นเอง ในส่วนอื่นของตำหนักนั้น พลอยได้เห็นว่า
จำนวนปีที่ผ่านไป ได้ทำให้มีอาการเก่าแก่ทรุดโทรมอย่างน่า
เวทนา ซ้อยยังอาศัยอยู่ที่ตำหนักกับผู้หญิงสองสามคนที่ซ้อย
บอกว่า ถึงจะเกี่ยวข้องเป็นญาติห่างๆ ก็เป็นคนอาศัยมากกว่า
เพราะเขานึกจะอยู่ก็อยู่ เขานึกจะไปเมื่อไรก็ไป ระวังอยู่
ด้วยกัน ก็พอจะอาศัยไหววานกันได้บ้าง ด้วยเหตุที่ตำหนักมี
คนอยู่เพียงสองสามคน ตำหนักนั้นจึงเงียบเชียบเพียงตึกร้าง
ห้องทุกห้องที่เคยเปิดและมีคนคอยปิดกวาดให้สะอาด
เรียบร้อย บัดนี้ปิดเงียบ มีกลิ่นอับๆ ของความมืดและขึ้นอยู่

ทั่วไป ตามบานหน้าต่างประตูมีหยากไย่ใยแมลงมุงติดอยู่มาก มีร่องรอยว่าติดสลับซับซ้อนกันหลายปี โดยไม่มีใครสนใจปิดกวาด ทางเดินที่ทะเลูกกลางตำหนักนั้น ตามปกติมีแสงสว่างน้อยอยู่แล้ว เมื่อห้องต่างๆ ทั้งสองข้างถูกปิดลง ทางเดินนั้นก็มืดน่ากลัว มีมูลค้างคาวตกอยู่ทั่ว และมีเสียงค้างคาวร้อง แม้จะเดินผ่านไปในเวลากลางวัน ค้างคาวที่มาอาศัยนอนอยู่ตามผนังซิดเพดาน ก็จะแตกตื่นพากันบินขวักไขว่ไปมา และส่งเสียงแหลมเล็กๆ เพิ่มความวังเวงขึ้นอีก ด้านหลังตำหนักที่เคยมรืนด้วยต้นไม้ และกระถางบัวใต้น้ำใสสะอาดนั้น บัดนี้ถูกปล่อยรกร้างเป็นพวงย่อมๆ หินที่เคยปูไว้ราบเรียบ บัดนี้ถอนตัวกระเดียดขึ้นมาเป็นบางแผ่น บางแผ่นก็หายไป มีหญ้ารกๆ ต้นสูงๆ มาขึ้นแทนที่ เศษกระดาษและใบตองแห้งใบไม้แห้งต่างๆ ปลิวว่อนไป อ่างมังกรบางใบแตกออกเป็นเสียงน่ากลัว เมื่อแตกแล้วก็ไม่มีใครมีแก่ใจจะรื้อขนเอาไปไว้ที่อื่น คงทิ้งไว้กองอยู่ตรงที่เดิม มีเถาตำลึงและไม้เลื้อยอื่นๆ ขึ้นปกคลุมเหมือนกับจะช่วยซ่อนเร้น บนฝ้าตำหนักด้านหนึ่งมีต้นไม้ไปเกาะขึ้นอยู่ ชะรอยจะถูกทิ้งให้ขึ้นมาหลายปี เพราะขณะที่พลอยเห็นต้นไม้โตเต็มที่แล้ว รากต้นไม้ต้นนี้ และรากต้นโพธิ์ต้นไทรที่มากขึ้นตามชายคา ขยาย

เหยียดออกมาตามผนังตำหนัก เหมือนกับว่าตำหนักนั้นกำลัง
ถูกสัตว์มีชีวิต ยื่นแขนยื่นนิ้วมือมาบีบรัด เพื่อให้สลายลง
ชั้นบนของตำหนักที่เสด็จเคยประทับ ยิ่งเพิ่มความเศร้าใจให้
แม่พลอยมากขึ้น ห้องบรรทมและห้องอื่นๆ ปิดเงียบ ใน
ลักษณะเช่นเดียวกับห้องต่างๆ ข้างล่าง เฉลียงที่เสด็จเคย
ประทับนั้น บัดนี้ว่างเปล่า กระจกที่เคยเช็ดถูจนเป็นมัน
บัดนี้ขรุขระขาวซีดเป็นบางตอนด้วยความผุพัง และด้วย
น้ำฝนชะ ตรงไหนที่หลังคารั่วก็จะมีรอยตะไคร่น้ำขึ้นเขียว
ตามฝาผนังฉากอันหนึ่งที่พลอยจำได้ดียังตั้งอยู่ เสด็จได้ทรง
เอาพระบรมรูปเจ้านายใส่ไว้ในนั้นหลายรูปจนเต็มฉาก บัดนี้
พระรูปต่างๆ หลุดหายไปแล้วก็มาก ที่เหลือก็ซีดเขียวเห็นได้
เพียงรางๆ เพราะถูกแดดถูกอากาศและเวลานั้นลอกน้ำยาให้
หมดไป พระรูปของเสด็จยังคงเหลือตกค้างอยู่ในฉากนั้นพระ
รูปหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะเป็นสีเหลืองด้วยความเก่าแก่ พระพักตร์ที่
ปรากฏในรูปนั้นก็ยังเห็นได้ชัดเจน พระเนตรที่วาววามทั้งคู่
จับตาพลอยที่ก้มลงดู พระโอษฐ์เผยยิ้มน้อยๆ เหมือนกับจะ
รับสั่งด้วย พลอยต้องเบือนหน้าหนีไปเสียโดยเร็วด้วยความ
เศร้าใจ

ระหว่างที่อยู่กับซ้อยในวัง พลอยก็ใช้เวลาออกเดินไปดู
ทั่วๆ ในที่ๆ เคยเห็นเคยไป ถ้าในสมัยโน้นจะมีใครมาบอกว่า
ในชีวิตของพลอยๆ จะได้เห็นวังหลวงมีสภาพเป็นอย่างไร
วันนี้ พลอยจะไม่เชื่อเลย ทุกแห่งบอกให้เห็นชัดถึงความร่วง
โรย ความเสื่อมโทรมและความตาย อำนาจราชศักดิ์และ
ความหรูหราโอ่อ่าหมดสิ้นไปแล้ว ไม่มีเหลือให้เห็นได้อีก
ต่อไป ตำหนักทุกตำหนักปิดเงียบ เพราะไม่มีใครอยู่ คนที่
เหลืออาศัยอยู่ก็อยู่อย่างแกนๆ ไม่มีแกใจ ไม่มีกำลังใจที่จะ
ซ่อมแซมรักษา บางตำหนักก็หายไปทิ้งหลัง ไม่มีร่องรอย
อะไรเหลืออยู่เลย บางตำหนักก็มีแต่ก้อนอิฐ มีเถาวัลย์และไม้
เลื้อยต่างๆ ปกคลุมไปทั่ว บางตำหนักก็ถูกทิ้งร้างเหมือนกับ
หีบไม้หรือตะกร้าเก่าๆ ต้นกล้วยต้นตะขบขึ้นเป็นดงในที่ๆ
แต่ก่อนเคยมีแต่ไม้ดอกและไม้ตัดเป็นที่รื่นรมย์ เสียงพุดคุย
กระซิบกระซาบ เสียงหัวเราะริกรี่ ถ้อยคำที่เคยโต้ตอบอย่าง
เฉียบแหลม มีปฏิภาณแบบชาววังหายไปหมดแล้ว คงเหลือ
แต่เสียงบ่นพึมพำ และเสียงไอเสียงหอบของผู้หญิงคนแก่ ที่
ไม่สามารถจะปลีกตัวไปให้พ้นได้ นานๆ ก็มีเสียงถอนหายใจ
เต็มไปด้วยความเศร้า ฟังดูเหมือนกับเสียงของวิญญาณของ
คนที่เคยหัวเราะ เคยรื่นเริงอยู่ในนั้น กลิ่นอบกลิ่นร่ำที่เคย

หอมกรุ่นไปทั่วทั้งวังนั้น ดูเหมือนจะระเหยจืดจางไปตามสายลม ที่พัดผ่านไปมาแล้วหลายสิบปี คงเหลือแต่กลิ่นอับกลิ่นสาบของตึกเก่าๆ และใบไม้แห้งผสมกับมูลค้างคาวในยามราตรี แต่ก่อนพลอยยังนึกเห็นภาพในวังที่สว่างไสวด้วยแสงไฟ แพรวพราว นานๆ ก็มีเสียงขับร้องเจื้อยแจ้ว และเสียงดนตรีที่หัดกันตามตำหนัก บัดนี้คงเหลือแต่ความมืดวังเวงกว่าในหลุมฝังศพ เสียงที่ดังมากกระทบหูเป็นครั้งคราว คือเสียงนกเค้าแมวที่ร้องเรียกหากัน เพราะนกเค้าแมวในวังที่เคยมีมาแต่ก่อนนั้น บัดนี้ดูจะออกลูกหลานอยู่ได้ด้วยความผาสุกยิ่งขึ้น เนื่องด้วยคนมีน้อย ถนนหนทางทุกแห่งว่างเปล่าไม่ค่อยมีใครเดิน เพราะไม่รู้ว่าจะไปหาใคร เสียงทักทาย เสียงร้องตะโกนทักถามทุกข์สุขกันนั้นเงียบไปหมดแล้ว ประตูกว้างที่เคยมีคนเดินเข้าออกพลุกพล่านนั้น บัดนี้นานๆ จะมีคนผ่านพวกโขนที่พลอยเคยรู้จัก บัดนี้ก็แก่เฒ่าทรุดโทรมจนหมดฤทธิ์ไม่น่ากลัวเกรงอีกต่อไป

พระที่นั่งหลายองค์ทรุดโทรมผุพังเพราะถูกทอดทิ้งมานาน สวนสวรรค์ที่ยื่นออกมาจากที่บน มีสะพานยาวติดต่อกัน พระตำหนักนั้นถูกรื้อไปหมดแล้ว แม้แต่ที่บนก็ร้าวและผุพังจนน่ากลัวอันตราย สำหรับผู้ที่ขึ้นไปเดิน ห้องทองคงเหลือ

แต่ผนังสามด้าน อีกด้านหนึ่งระเบียงทลายหายไป เปิดโล่งรับแสงแดดและสายฝน ที่สาดเข้ามาตามฤดูกาล ลวดลายปั้นด้วยปูนเปิดทองนั้นตกลงมากองอยู่รอบ เหมือนกับจะเป็นสัญลักษณ์ของการหลุดร่วงจากราชบัลลังก์ ของเจ้านายต่างประเทศหลายพระองค์ ที่เคยเสด็จเข้ามาในห้องนี้

ท่ามกลางการรับรองอย่างสมพระเกียรติยศ ห้องเขียวอันเคยเป็นที่ประทับของหัวใจของแผ่นดิน บัดนี้เหลือแต่คราบน้ำที่ไหลลงมาจับอยู่ตามฝาผนัง พื้นบางแห่งยุบยวบอย่างน่ากลัว ห้องเหลืองห้องน้ำเงินคงมีแต่ตู้เก่าๆ และแข่งไต่ของวางเป็นระนาว คนที่เคยอยู่เคยใช้ห้องเหล่านั้นตายไปเสียนานหนักหนาแล้ว พระรูปเจ้านายที่ติดอยู่ตามฝาผนังนั้นยังคงอยู่ แต่ละพระองค์ยังมองดูโลกภายนอก ด้วยแววพระเนตรแห่งยุคอื่นสมัยอื่น ปราศจากความสนพระทัย หรือความเข้าพระทัย

ในสภาพปัจจุบัน ของสถานที่อันมีแต่ความผูกพัน พลอยเที่ยวเดินดูไปทั่ววังแล้ว ก็ได้แต่ปลงอนิจจังในความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร สภาพในวังเหมือนโครงกระดูกของสัตว์ใหญ่มหึมานอนกลิ้งอยู่ สัตว์ที่เคยมีชีวิตแข็งแรงมีความมหึมา ทั้งขนาดอำนาจและความงาม..... แต่บัดนี้ไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย.... เวลาและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีใครยังหยุดได้นั้น มี

อำนาจใหญ่ยิ่งกว่าการกบฏจลาจล หรือข้าศึกราชศัตรู เพราะ
สิ่งที่ถูกทำลายด้วยเวลา ย่อมถูกทำลายโดยสิ้นเชิง ทั้งในวัตถุ
และวิญญาณ

พลอยพูดขึ้นกับซ้อยในตอนเย็นวันหนึ่งว่า

"ซ้อยทนอยู่ในวังได้อย่างไร ฉันนึกไม่ออกเลย ถ้า
เป็นฉันๆ คงกลุ้มใจตาย"

"ทำไมเล่าพลอย" ซ้อยถามอย่างไม่รู้เรื่อง

"ก็มีแต่อะไรผู้พิงทรุดโทรมไปรอบๆ ตัว น่าเศร้าใจ
ออก ถ้าฉันต้องอยู่ในนี้เห็นจะต้องตายเร็วแน่"

ซ้อยหัวเราะหึๆ แล้วยกตอบว่า

"ก็จริงอย่างพลอยพูด เพราะพลอยไปอยู่เสียนอกวัง
นานๆ เข้ามาที่ก็สังเกตเห็น แต่ฉันอยู่ในนี้ตลอด ค่อยเห็นค่อย
ไปจนคุ้นไปเอง เหมือนกับเราอยู่กับใครคนหนึ่งเห็นหน้ากัน
ทุกวัน ค่อยๆ แก่งไปด้วยกัน เลยไม่เห็นว่าเป็นอะไรนัก"

"ซ้อยว่ามาก็จริง" พลอยยอมรับแล้วก็พูดต่อไปว่า
"ฉันดูๆ ซ้อยไปแล้วก็เห็นแปลก ความจริงเมื่อเด็กๆ ซ้อยเป็น
คนผาดโผนกว่าฉันมาก ฉันยังเคยคิดเลยว่าซ้อยคงจะเป็นไป
อย่างแปลกๆ ผาดโผนในชีวิตนี้ แต่แล้วก็เปล่า ซ้อยอยู่ในวัง
ฉันมารู้จักซ้อยก็ที่นี่ แล้วฉันออกไปอยู่ข้างนอก ไปทำอะไร

มาร้อยสี่พันอย่าง มีผิวมีลูกจนมีหลายแล้ว บ้านช่องถูกระเบิด
ปนเปื้อน แต่พอกลับเข้ามาในวัง ซ้อยก็ยังคงอยู่ที่นี้ อยู่ในห้องเก่า
ที่เคยอยู่มาด้วยกันแต่ยังเด็กๆ นั่นเอง ฉันไม่เข้าใจ บางทีฉัน
กลับคิดไปว่าควรจะเป็นฉันมากกว่าที่นั่งอยู่ในนี้"

ซ้อยนั่งนิ่งอยู่นานมากทีเดียวเมื่อได้ยินคำพูดของพลอย
ขณะที่นั่งคุยกันนั้น ซ้อยกำลังนั่งจิบพลูอยู่ เมื่อพลอยพูดจบ
แล้ว ซ้อยก็นั่งก้มหน้าจิบพลูไปเงียบๆ ไม่เงยหน้าขึ้นมองดู
พลอยเลย แต่ในที่สุดซ้อยก็ถอนใจใหญ่เบาๆ แล้วก็พูดว่า

"นั่นสิพลอย บางทีฉันก็เห็นว่าแปลกเหมือนกันเกิด
มากับเขาชาติหนึ่งก็นั่งอยู่ที่เดียวเหมือนเก่าไม่มีผิด นั่งดูอะไร
ต่ออะไรผ่านไปเหมือนกับว่าดูหนังดูละครตอน เป็นของนอก
กาย ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับตัวฉันทั้งนั้น ว่าแต่พลอยเถิด
พลอยออกจากวังไปแล้วก็ไปเที่ยวทำอะไรต่ออะไรร้อยสี่พัน
อย่าง อย่างที่พลอยว่า ได้รู้ได้เห็นได้เกี่ยวข้องกับโลกมามาก
แต่เดี๋ยวนี้พลอยก็กลับเข้ามานั่งอยู่ที่เก่า แต่ก่อนหลายสิบปี
มาแล้ว เราเคยเป็นเด็กนั่งอยู่ด้วยอยู่ด้วยกันในห้องนี้สองคน
ถูกเลี้ยงมาเหมือนกันมีอะไรเท่ากันทุกอย่าง แล้วเราก็จากกัน
ไปนาน พลอยออกไปอยู่ข้างนอก ฉันคงนั่งอยู่ในนี้ เดี่ยวนี้
กลับเข้ามานั่งอยู่ที่เดิมด้วยกันใหม่ เป็นยายแก่ด้วยกันทั้งสอง

คน นั้นถามพลอยจริงๆ เถิด พลอยมีอะไรมากกว่าฉันบ้าง
เวลานี้"

ถึงตาพลอยที่จะต้องนั่งเมื่อได้ยินคำถามของซ้อย และ
พลอยก็นั่งอยู่นานพอๆ กัน แล้วพลอยก็พูดขึ้นด้วยเสียง
อ่อนๆ ว่า

"ซ้อยพูดจริงทีเดียว ฉันคิดว่าฉันมีอะไรต่ออะไรมาก
แต่พอมาคิดดูเดี๋ยวนี้เองก็เห็นว่า อะไรต่ออะไรที่ฉันเห็นว่า
เป็นของฉันนั้น เอาจริงมันก็ไม่ใช่ของฉันสักอย่างเดียว เรา
สองคนก็ยังพอๆ กันเหมือนแต่ก่อนเท่านั้นเอง แต่ถ้าจะว่าไป
จริงๆ ซ้อยก็ดูจะมีภาษีกว่าฉันตรงที่ไม่มีห่วงใยอะไรมาก
เพราะตัวคนเดียว"

ซ้อยหัวเราะเบาๆ แล้วตอบว่า

"อย่าเพิ่งพูดไปพลอย.....อย่าเพิ่งแน่ใจนัก ตัวคน
เดี๋ยวนี้แหละยังมีห่วงมากละ เพราะคนเรามันต้องห่วงอะไร
อย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีใครคนอื่นจะต้องห่วงเลยก็ต้องห่วงตัวเอง
แล้วก็เลยห่วงเสียเป็นเรื่องใหญ่เรื่องโตทีเดียว อย่างฉันต้อง
นั่งทำมาหากินอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะเรื่องเป็นห่วงตัวเองนั่น
แหละ กลัวจะอดกลัวจะลำบาก"

"ฉันนึกถึงช้อยอยู่เสมอที่เดียวเรื่องนี้" พลอยว่า "จะออกปากถามก็เกรงใจ เดี่ยวนี้น่ะช้อยอยู่ได้อย่างไร พอกินพอใช้บ้างไหม ฉันเห็นข้าวของมันแพงขึ้นทุกวันก็หนักใจแทน"

"เงินทองเท่าที่มีมาแต่ก่อนมันก็ควรพอ" ช้อยพูดอย่างไม่แสดงว่าทุกข์ร้อนเท่าไรนัก "ถ้าหากว่าของมันไม่แพงขึ้น อย่างแต่ก่อนเราพูดกันเป็นอัฐเป็นพล หรือเป็นไฟเป็นเฟื้อง ก็เห็นว่าแพงเสียเต็มทีแล้ว เสด็จโปรดขึ้นมาประทานเงินตำลึงเดียว ฉันเคยดีใจแทบตาย เวลานั้นรู้สึกเหมือนกับว่าจะใช้เท่าไรก็คงไม่หมด" ช้อยหยุดหัวเราะแล้วก็พูดต่อไปว่า

"แต่เดี๋ยวนี้คุณเถิดพลอย อย่างคุณอาสาถ้ามีทางรู้ว่าฉันใช้เงินวันละเท่าไรเดี๋ยวนี้ ก็คงผีพลิก แต่ก็นั่นแหละที่ถามว่าพอหรือไม่พอนั้น มันอยู่ที่ตัวเรามากกว่าอย่างอื่น ฉันเคยคิดค้าขายหาอัฐ แต่เดี๋ยวนี้ก็ต้องเลิกเพราะมันไม่คุ้ม เดียวก็ได้แต่รับจ้างเขาทำดอกไม้บ้างอะไรบ้าง มันได้น้อยก็จริง แต่เราก็ต้องใช้มันให้จนพอ"

"โธ่เอ๊ย!" พลอยอุทานด้วยความสงสาร "ฉันก็รู้ว่าช้อยลำบากแต่ไม่รู้ว่าลำบากถึงเพียงนี้ จะค้าขายก็ต้องลงทุนลงรอน ฉันก็พอมี ถ้าช้อยจะต้องการก็พอหยิบยืมกันได้ ฉัน

พูดอย่างนี้เพราะฉันรู้ว่าถึงฉันจะให้ช้อยก็คงไม่เอา แล้วโกรธ
ขึ้นมากก็จะมาหาว่าฉันดูถูก ฉันก็เจ็บใจฟัง"

ช้อยหัวเราะแล้วตอบว่า

"อย่าคิดว่าพลอย ถึงให้ทุนรอนฉันมาค้าขายเท่าไร
ฉันก็มีแต่ขาดทุนจนหมด อบรมน้ำอบขายก็แล้ว ทำหมวกก็แล้ว
จนถึทำห่อหมกจ้างเด็กออกไปเดินขายแถวท้ายวังไปจนถึงท่า
เตียน แต่แล้วก็ต้องเลิกเพราะขาดทุน"

"ทำไมเล่าช้อย"

"ที่เราเรียนมาแต่เด็กมันคนละอย่าง" ช้อยอธิบาย
"ผู้ใหญ่ที่สอนให้เราทำอะไรเป็น ท่านสอนให้ทำเอาดี ไม่ได้
สอนให้มาทำหาสตาจค์มันก็เลยติดจนเป็นนิสัย ทำอะไรก็จะ
ทำเอาดีพิเศษไปเสียทุกอย่าง สตาจค์ก็เปลือง เหนื่อยก็เหนื่อย
อย่างฉันทำห่อหมกขายนั้นปะไร นั่งตัดใบตองเสียหลังขด
หลังแข็ง เพราะจะเอาให้สวย ทำห่อหมกก็ต้องเลือกปลา จะ
ให้เขากินอร่อย เอาแต่เนื้อแต่พุง มีไข่ปลาวางหน้า กระจุก
ปลาก้างปลาโยนทิ้ง ใบยอใส่รองล่างก็ต้องเลือกใบอ่อน ใส่
แต่น้อยไม่ใส่เป็นกำๆ อย่างคนอื่นเขาทำ แล้วมันจะไปขาย
แข่งกับเขาอื่นได้อย่างไร ถ้าขายแพงกว่าเขาคนเขาก็ไม่ซื้อ
ขายราคาเท่าเขาเราก็ขาดทุนล่มจม จะทำอย่างเขาบ้างเราก็ทำ

ไม่เป็น เพราะเราไม่ได้เรียนมาหลอกคน ทำอะไรก็ได้แต่ทำให้คนชมว่าดี ไม่ได้หลอกทำหลอกให้คนเชื่อ มันพ้นกาลพ้นสมัยไปหมดละพลอย อยู่เฉยๆ ดีกว่า มีน้อยเราก็กินน้อยหมดเมื่อไรเราก็กินกินเท่านั้นเอง อย่าไปคิดถึงมันให้วุ่นวายหัวใจไปเลย"

"ซ้อยนี้มีอะไรคืออยู่อย่างนี้" พลอยพูดขึ้น "ถึงจะยากลำบากอย่างไรก็บ่นไม่เป็น ใครที่ไม่รู้จักได้ยินซ้อยพูดเมื่อไหร่ คงนึกว่าซ้อยเป็นเศรษฐี"

"ถ้าจะว่าไป ฉันก็นึกว่าฉันเป็นเศรษฐีจริงๆ" ซ้อยตอบแล้วก็หัวเราะ "เศรษฐีที่ว่าพลอยที่มีเงินมีทองเป็นกำยเป็นกองเสียอีก"

"โธ้ย ! ฉันไม่กล้ามาแข่งมั่งแข่งมีกับคุณหรอก"
พลอยพูดเข้าให้

"อ้าว ! ฉันพูดจริงๆ นะพลอย" ซ้อยว่า "คนเราจะ เป็นเศรษฐีหรือยากมันอยู่ที่ใจ อย่างฉันมันเกิดมาเป็นเศรษฐีตลอดชาติ ถึงไม่ค่อยมีอิฐ แต่มีความสบายใจ ส่วนคนบางคน เขาร่ำรวยเท่าไรๆ ก็ไม่รู้จักพอ ต้องนั่งหนำนิ้วคิ้วขมวด จะหาให้มันมากยิ่งขึ้นไปอีก กินไม่ได้นอนไม่หลับ ถึงจะมีเงินมากเท่าไร ก็ยังมีความทุกข์เท่ากับคนจนอยู่นั่นเอง"

"ซ้อยพูดจาล้ำลึกเกินไปแล้วละ" พลอยพูดตัดบท
"พูดอุปมาอุปไมยเสียฉันฟังไม่เข้าใจ"

"บางทีฉันจะอยู่คนเดียวมากไปเสียแล้วก็ไม่รู้" ซ้อยพูดอย่างเห็นด้วย "นั่งอยู่คนเดียวทุกวันๆ ไม่มีใครจะพูดจะคุยก็เลยนั่งนึกอะไรต่ออะไร พอเจอคนที่จะพูดด้วยได้ก็เลยพูดอะไรที่เหมือนกับนึกไว้ในใจ ฟังดูก็เข้าใจยากจริงๆ อย่างพลอยว่า พลอยอย่ามาฟังฉันเลย นึกเสียว่าฉันแก่จนหลงแล้วก็แล้วกัน เด็กๆ ในนี้เขาหาว่าฉันหลงแล้วทั้งนั้นแหละ" แล้วซ้อยก็ชวนพลอยพูดเสียถึงเรื่องอื่นๆ

การที่พลอยได้เข้ามาอยู่ในวังกับซ้อยคราวนี้ ทำให้พลอยได้รู้สึกว่าคุณชีวิตของตนได้เวียนมาบรรจบครบรอบ ชีวิตที่จะมีต่อไปนั้นจะต้องเป็นก้าวใหม่ จักรรอบใหม่จะก้าวไปสู่ทางใด เพื่อให้ถึงอะไรนั้น พลอยรู้แต่คนเดียว แต่ก็คงไม่มีปัญหาอะไรนัก เพราะก้าวสุดท้ายของชีวิตคนทุกๆ คน ก็ย่อมจะย่างไปทางเดียวกันทั้งนั้น ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงได้ ระหว่างที่อยู่ในวัง ตราบใดที่พลอยนั่งอยู่ในห้องที่เคยอยู่มาแต่เล็ก ความรู้สึกเก่าๆ ที่เคยมีมาเมื่อก่อน ก็กลับมาสู่ตัวได้บ่อยๆ เพราะสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนกลิ่นไอได้ถูกเก็บรักษาไว้ ให้คงอยู่อย่างเก่า ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง บานเวลา

ขณะนั่งอยู่เฉยๆ หูของพลอยก็แว่วได้ยินเสียงต่างๆ ที่เคยได้ยินมาในสมัยหนึ่ง เมื่อครั้งตำหนักนี้ยังรุ่งเรือง เสียงคนเดิน เสียงหัวร่อต่อกระซิกกันเบาๆ แม้แต่เสียงออกแอดเหมือนใครซัดผ่านๆ บางเวลาที่มีความรู้สึกเหมือนกับเสด็จยังคงประทับอยู่บนตำหนัก ทำให้เปลอตัวคิดจะขึ้นไปเฝ้า ทุกครั้งที่เปลอไปเช่นนี้ พลอยก็ต้องกลับรู้สึกตัวด้วยความเศร้าใจ ความรู้สึกเช่นนี้พลอยมีอยู่เป็นครั้งเป็นคราว แต่ทุกครั้งที่ออกมานอกห้อง ความรู้สึกนึกคิดที่จะเกิดขึ้นได้นั้น มีแต่เพียงอย่างเดียว คือความรู้สึกนึกคิดถึงความสิ้นสุดทุกอย่าง แห่งยุคสมัยแห่งสมัย ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของชีวิตของตน พลอยเองก็มีได้ทราบว่ เมื่อตนกลับเข้ามาในวังตอนนี้ ตนปรารถนาอะไรแน่ แต่เมื่อได้เข้ามาแล้วก็รู้ว่าตนได้อะไรกลับไป สิ่งที่ได้นั้นก็คือคำลงเอยของบทกลอนที่ค่อนข้างจะยืดยาว หรือจุดขมวดตอนท้ายของตะเข็บแห่งชีวิต ที่พลอยได้นั่งสอยมาช้านาน ชีวิตที่จะดำเนินต่อไปนั้น พลอยไม่รู้สึกวิตกเพราะมองดูเหมือนกับชีวิตของคนอื่น ซึ่งพลอยจะเป็นแต่เพียงผู้นั่งดูห่างๆ เท่านั้นเอง

พลอยมาอยู่ในวังได้ราวๆ ห้า-หกวัน ตาอันก็ให้คนเข้ามาบอกว่าได้ไปจัดทางบ้านคลองบางหลวง ไว้เรียบร้อยแล้ว

นัดวันให้พลอยออกไป และตาอั้นจะมารับไปลงเรือที่ได้เตรียมไว้ให้

ถึงวันนัดพลอยก็รำล้าซ้อยแล้วก็ออกจากวังไปลงเรือที่ท่าพระ ซึ่งบัดนี้คนเรียกกันทั่วไปว่าท่าช้างวังหลวง เรือที่ตาอั้นจัดมาให้ นั่นเป็นเรือยนต์ แล่นครู่เดียวก็มาจอดอยู่ที่ตีนท่าหน้าบ้าน พลอยเดินขึ้นบันไดทำน้ำ และเดินเข้าสู่บ้านเดิมด้วยความโล่งใจ... บ้านที่เคยอยู่อยู่ที่เคยนอน ถึงจะไปอยู่ที่ไหนๆ มามีรู้จักก็รื่อย่านน้ำ พอได้กลับคืนมาก็ต้องอุ้มใจทุกครั้งไป พลอยมองไปทางบันไดที่ลงมาจากตึก เห็นพ่อเพิ่มและคุณเชย เดินลงบันไดยิ้มเข้ามาหาตนทั้งสองคน

"คุณหลวง...คุณเชย !" พลอยเอ่ยปากถาม "ไปไหนกันมา อั้นไม่ได้บอกฉันเลยว่ารอกันอยู่ที่นี้"

"คุณหลวงนี่แหละไปหาคันมาจนได้ บอกให้ฉันมาคอยรับแม่พลอยด้วยกัน จะได้เหมือนเมื่อครั้งเก่าๆ" คุณเชยพูดขึ้นก่อน

"จะได้ไหมแม่พลอย" พ่อเพิ่มพูดหัวเราะว่า "แม่พลอยกลับมาจากในวังหนแรกคราวนั้น ฉันกับคุณเชยวิ่งไปรับที่ท่าหน้า ดีใจกันแทบตาย คราวนี้แม่พลอยกลับบ้านฉันก็อยากให้เหมือนครั้งกระโน้นอีก"

"อี ! คัดจริต !" คุณเชยพูดสอดขึ้นมา "ราวจะว่าจะ
บีบตัวลงไปให้เป็นเตี๊ยกๆ ได้อีก ฉันก็พลอยไปด้วย เพราะหยัง
ดีที่คุณหลวงไม่จับฉันไว้จุกอย่างแต่ก่อนเสียด้วยเท่านั้นเอง"
แล้วคุณเชยก็หัวเราะอย่างอารมณ์เย็น แล้วพูดกับพลอยต่อไป
ว่า

"จิ้นเรือนกันเถิดแม่พลอย อื่นเขามาจัดแจงไว้ก็น่า
สบายหรอก บางทีฉันก็จะทิ้งหลวงโอสถมาอาศัยอยู่ด้วยอีก
สักคน"

บทที่ ๑๔

พลอยมาอยู่ที่บ้านคลองบางหลวงได้ไม่นานก็ได้ข่าวว่า
ตาอ้อเจ็บ โดยตาอ้อเป็นผู้เขียนมาบอกเองว่า

"แม่ทูนหัวของคุณ

ลูกเจ็บเป็นไข้ไปเสียอีกแล้ว หมอบอกว่าเป็นโรคเก่า
คือไข้มาเลเรียที่ลูกเป็นก่อนไปกรุงเทพฯ คราวที่แล้ว ความ
จริงโรคนี้ใครๆ เขาก็เป็นกัน ยิ่งลูกเองเกือบจะหลีกเลียงไม่ได้
เพราะต้องออกทำงานในเมือง ที่อยู่ในป่าในเขา แม่คงรู้ว่า
โรคนี้มาจากยุง และยุงนั้นมันอาจมากัดเอาเราเข้าเมื่อไรก็ได้
แม่อาจคิดว่าลูกไม่กางมุ้งนอน แต่ถ้าคิดอย่างนั้นก็เป็นการ

เข้าไปที่ผิด เพราะลูกกางมุ้งนอนอยู่เสมอ ถ้าหากยุ่งมันจะ
แอบมากัดในตอนที่ลูกนอกรมุ้ง ลูกก็ไม่ว่าจะไปป้องกันมันได้
อย่างไร เพราะตัวมันเล็ก ถ้าหากว่ายุ่งตัวโตเท่าไก่ หรืออย่าง
เล็กที่สุดเท่านกกระจอก ลูกก็คงจะวิ่งหนีทัน แต่นี้ตัวมันเล็ก
เหลือเกิน กัดแล้วจึงจะรู้ ฉะนั้นลูกจึงคอยรักษาพิษยุงเอาเมื่อ
เจ็บแล้ว รำคาญอย่างเดียวกับมันเสียการงาน และพยายามเป็น
อย่างยิ่งเท่านั้น ถึงจะแพงเท่าไรลูกก็ไม่ว่า ข้อสำคัญอยู่ที่มัน
หาไม่ได้ ยิ่งทางใต้นี้ยิ่งหายากใหญ่ แม่ช่วยกรุณาเอาชื่อยาที่
ลูกจดใส่ซองมาพร้อมกับจดหมายนี้ให้พี่อื่น แล้ววานให้เขา
ส่งมาให้ลูกด้วย ลูกจะขอบใจแม่เป็นที่สุด ลูกอยากหายเจ็บ
โดยด่วน จะได้รีบทำการงานให้เขาเสร็จไปเร็วๆ แล้วจะได้
กลับมาอยู่กรุงเทพฯ กับแม่อย่างที่ได้พูดเอาไว้"

ข่าวคราวจากตาอ้อดทำให้พลอยต้องเป็นห่วงเป็นอย่าง
ยิ่ง รีบเรียกตาอ้อนมาหา และส่งกระดาษจดชื่อยา ที่ตาอ้อดส่ง
มาให้ นั่น ยื่นให้ด้วยมือไม้อันสั่น พลังกำชับแล้วกำชับอีกให้
ตาอ้อนไปชื่อยาส่งให้จงได้ ถึงจะถูกแพงอย่างไรก็ไม่ว่า ซึ่งตา
อ้อนรับคำว่าจะรีบทำให้โดยเร็ว ทำให้พลอยคลายใจลงไปได้
บ้าง คำพูดของตาอ้อนตอนหนึ่งทำให้พลอยไม่สบายใจนัก
เพราะตาอ้อนบ่นว่า

"คุณแม่รู้หรือว่าเปล่าว่ายาเคียวนี้แพงเหลือเกิน และหาซื้อก็ยากเป็นที่สุด"

"อั้น ! อย่าไปคิดเรื่องถูกแพงเลย" พลอยร้องบอกทันที "อั้นต้องถือเอาความเจ็บไข้ของน้องเป็นใหญ่ ถูกแพงเท่าไรก็ต้องซื้อส่งไป"

ตาอั้นหัวเราะแล้วตอบว่า

"คุณแม่พูดเหมือนกับว่าผมจะมัวเสียดายสตางค์ จนปล่อยให้น้องตาย...เปล่า ผมไม่ได้หมายความว่าเช่นนั้น ยาที่ดีอดสั่งมานั้นถึงจะแพงก็ยังไม่พอหาได้ไม่สู้กระไร ผมวิตกถึงคนอื่นที่เขาไม่มีเงินจะซื้อยา คงจะต้องตายกันเสียมาก โรคบางโรคแทบจะหายาแก้ไม่ได้เลย"

"อะไร ! ถึงเพียงนั้นเทียวหรืออั้น แม่ก็ไม่ค่อยเจ็บค่อยไข้เลยไม่รู้เรื่อง"

"จริงๆ ครับผมคุณแม่" ตาอั้นตอบ "ผมว่าสงครามคราวนี้คนไทยตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บที่ไม่มียารักษา มากกว่าด้วยอาวุธหรือระเบิด"

"โธ่ ! น่าสงสาร !" พลอยว่า "แล้วนี้เขาไม่มีทางช่วยเหลืออะไรบ้างเลยหรือ"

"ถึงอยากจะช่วยก็คงช่วยไม่ได้" ตาอั้นพูด "เพราะมันสำคัญที่ขาต่างๆ ต้องมาจากนอก พอขาเหลือน้อย ก็มีคนที่วานซื้อไปกักตุน ระหว่างนี้คนที่ค้าขายยา ก็รวกกันไป คนที่เจ็บไข้ก็ตายกันไปทุกวัน ไม่รู้จะไปสิ้นสุดกันลงเมื่อไร" ตาอั้นพูดแล้วก็ถอนใจใหญ่

ข่าวที่พลอยรู้จากตาอั้นเรื่องยาขาดแคลนนั่น พลอยมาได้รับการยืนยันจากคุณเชยภายหลัง วันหนึ่งคุณเชยมาหาแล้วพูดว่า

"ฉันคิดว่าจะอพยพหนีถูกระเบิดมาอยู่กับแม่พลอยเหมือนกัน แต่ดูๆ ไปแล้วก็ทิ้งหลวงโอสถไม่ลง เพราะหมูนี้งานมากเหลือเกินจนน่าสงสาร"

"คนเจ็บมากกว่าแต่ก่อนหรือคุณเชย" พลอยถาม

"คนเจ็บก็คงเท่าๆ กับแต่ก่อนนั่นแหละแม่พลอย" คุณเชยว่า "แต่สมัยหนึ่งเขาไปนิยมใช้ยาฝรั่งหมอฝรั่ง กันอยู่พักหนึ่ง คุณหลวงของฉันก็เลยว่าง แต่เดี๋ยวนี้ยาฝรั่งมันขาด ต้องหันเข้าหาหมอไทยยาไทยกันใหม่ คุณหลวงก็เลยมีคนไข้มากขึ้น ต้องทำทั้งกลางวันกลางคืน ฉันทักเขาเขาก็บอกว่าอย่าพูดเลย เวลานี้ต้องช่วยกันเอาบุญ อัฐุพสก็ไม่ได้อะไรก็มากน้อย ต้องเหนื่อยแรงเปล่าๆ เท่านั้นเอง"

คำบอกเล่าของคุณเขยยิ่งทำให้พลอยรู้สึกห่วงใยตาอ้อดมากขึ้นไปอีก แต่นอกจากจะส่งหยูกยาไปให้ เท่าที่สามารถจะทำได้แล้ว ก็ดูเหมือนจะไม่มีทางอื่นใดที่พลอยจะช่วยเหลือตาอ้อดได้อีก หนทางที่จะติดต่อกันได้ในขณะนั้นก็ยากเข้าทุกที เพราะทางรถไฟสายใต้เริ่มจะถูกระเบิดทำลาย และรถไฟที่เคยเดินเป็นขบวนที่แน่นอกรก็เริ่มจะขาดหาย เดินได้บ้างไม่ได้บ้าง นานๆ จดหมายจากตาอ้อดจึงจะมีมาถึงสักครั้งหนึ่ง และน้ำเสียงตาอ้อดที่พูดมาในจดหมายนั้นก็ดูอิดโรยลงไป จะเป็นเพราะความเจ็บไข้หรือเพราะอะไรก็สุดที่จะเดา

สงครามยิ่งล่วงไป เหตุการณ์ต่างๆ ก็ยิ่งรุนแรงเข้าทุกที อาหารการกินและของใช้หลายอย่าง อดคัดขาดแคลนลงทุกวัน ของที่เคยมีใช้เป็นประจำ เช่นสบู่ถูตัวและซักฟาก็กลับกลายเป็นของหายาก คนไทยต้องใช้ความสามารถในทางค้นคว้าที่มีอยู่ในตน หาของแปลกๆ มาใช้แทน เป็นต้นว่าซักฟักด้วยน้ำด่างขี้เถ้า หรือเปลือกมันเทศ ผ้าทุกชนิดกลายเป็นของหายากอย่างยิ่งยวด แม้แต่ผ้าทอพื้นเมืองซึ่งแต่ก่อนไม่มีใครนิยมใช้ ก็กลายเป็นของที่พึงปรารถนา ซื่อขายกันด้วยราคาแพง พลอยเองรู้สึกว่ ตนมีภาระที่จะต้องหาเสื้อผ้า

ให้แก่คนในบ้าน ที่มีจำนวนหลายคนมิให้ขาดแคลนลงได้ ด้วยเหตุนี้ผ้าผืนเก่าๆ ที่เก็บเอาไว้ ก็ถูกระบายออกมาจนหมดสิ้น เพื่อคัดแปลงใช้ไปตามมีตามได้ ในที่สุดก็ถึงผ้าปูนอนและแม่ผ้าปูโต๊ะ ซึ่งต้องถูกนำมาตัดเป็นเสื้อผ้าแจกจ่ายกันไป

พลอยมารู้เห็นจริงจั่งว่าราคาของขึ้นสูงไปอย่างไร เมื่อตอนย้ายบ้าน ระยะเวลาหลายสิบปีที่พลอยได้ตั้งครอบครัวมาได้ ทำให้ข้าวของที่สะสมอยู่กองพะเนินเทินทึก เมื่อบ้านช่องยังมีได้พังลง พลอยก็มองไม่เห็น เพราะของเก่าของเหลือใช้ที่บุบสลายหรือหักพังต่างๆ นั้น มีวิธีที่จะแอบแฝงตัวของมันเองอยู่ในบ้านเก่าๆ โดยมีให้ใครสังเกตเห็นได้ แต่พอเกิดการบ้านแตกสาแหรกขาด ตาอันขนเอาข้าวของต่างๆ ที่ยังเหลือมิได้สูญหายไปด้วยแรงระเบิดเอามาที่บ้านคลองบางหลวง พลอยเห็นแล้วก็ต้องลูปอก มิรู้ว่าข้าวของอะไรจึงได้มากถึงเพียงนั้น แต่ละอย่างถ้าดูจริงๆ ก็จะได้คิดว่าได้มาเมื่อไร เคยใช้ทำอะไรบ้าง แต่เดี๋ยวนี้ดูจะปราศจากความหมายไร้ประโยชน์ พ่อเพิ่มเป็นคนแนะนำขึ้นว่า

"แม่พลอย แม่พลอยจะไปเก็บเอาไว้ทำไมของเหล่านี้ รกบ้านเปล่าๆ เราไม่มีวันจะใช้มันได้อีกแล้ว"

"ฉันก็หมดปัญญาเหมือนกันคุณหลวง" พลอยตอบ
"จนชั้นที่จะเก็บก็ไม่มี นี่ฉันจะทำอย่างไรดี"

"ขายๆ มันเสียบ้างก็แล้วกัน" พ่อเพิ่มว่า

"ใช่! ฉันทำไม่ได้หรอก อายเขา คนเขาจะว่าได้"

พ่อเพิ่มหัวเราะแล้วก็พูดว่า

"แม่พลอยนี่เหลือเงินจริง เป็นผู้ดีไม่รู้จัก แม่พลอย
ไม่รู้ดอกหรือว่า อาชีพสำคัญของผู้ดีในสมัยนี้ก็คือ ขายของ
เก๋ากิน ใครไม่มีของเก๋ขายก็แสดงว่าไม่ใช่ผู้ดีเก๋ ยิ่งขายได้
มากเท่าไรยิ่งโก้เสียอีก"

แล้วพ่อเพิ่มก็ไปติดต่อเรียกเจ้าข้าของเก่ามาตรวจของ
มาตีราคาของต่างๆ ที่พลอยไม่ต้องการใช้นั้นให้เสร็จ ทำให้
พลอยต้องอัศจรรย์ใจในความรู้ใหม่ที่ได้รับนั้นเป็นอันมาก
เพราะของที่เคยซื้อไว้ไม่กี่บาท เก็บไว้ใช้ตั้งหลายปีจนเก่า
บัดนี้มีราคาเพิ่มขึ้นกว่าเก่าตั้งหลายสิบเท่าตัวก็มี ยิ่งของที่ทำ
ด้วยโลหะทุกชนิด มีราคาสูงอย่างไม่น่าเชื่อ พ่อเพิ่มเองก็
ตื่นเต้นสนุกสนานในการขายของ เป็นผู้ต่อรองราคากับเงินที่
ซื้อ อย่างเอิกเกริก พลอยได้แต่เป็นผู้นั่งดู ของบางอย่างที่
พลอยเห็นว่าเงินนั้นให้ราคาสมควรแล้ว พ่อเอ่ยปากจะตกลงก็
ถูกพ่อเพิ่มคว้าใจเร็วคว่นได้ ในที่สุดพลอยก็ได้แต่นั่งนิ่ง ไม่

กล้าประกาศพูดว่าอะไร เพราะเชื่อเสียแล้วว่า ความรู้ในเรื่อง
คุณค่าต่างๆ ที่เป็นของตานั้น พันสมัยใช้การไม่ได้เสียแล้ว
อย่าว่าแต่คุณค่าของของต่างๆ ที่มีความสำคัญเลย แม้แต่ราคา
ของของเก่าๆ ถ้วยโถโอชามที่ร้าวหรือบิ่น ถาดทองเหลือง
ชั้นทองเหลืองเก่าๆ ผุๆ พลอยก็ไม่รู้ราคาเสียแล้ว

พลอยคาดหมายไม่ถูกว่าภาวะสงคราม และข้อบังคับรัด
รั้งตัวต่างๆ นั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อใด แต่วันหนึ่งการ
เปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้นเฉยๆ โดยมีได้คาดหมายไว้ก่อน ภาวะ
เชื่อและตามผู้นำนั้นหยุดลง อย่างไม่น่าเชื่อ พลอยได้ยืนยันว่า
รัฐบาลเก่าลาออกไป รัฐบาลใหม่เข้ามาแทนที่ พลอยได้ยืนยัน
เสียงนายกรัฐมนตรีคนใหม่ปราศัยทางวิทยุ และเมื่อจบแล้ว
แทนที่จะมีเพลงปลุกใจแบบฝรั่ง หรือที่เรียกกันว่าเพลงสากล
ดังตุ้มๆ ต่อมๆ อย่างที่เคยได้ยิน ก็มีเสียงเพลงเขมร โทร โยค
ดังเยือกเย็นออกมาทางวิทยุ ทำให้พลอยต้องเลิกคิดด้วยความ
พิศวง เพราะไม่ได้ยินเพลงไทยแท้ๆ มาเสียนาน และตั้งแต่
นั้นมาใครจะเดินศิระทะเล่าเท้าเปล่า หรือจะกินหมากไม่กิน
และจะเขียนหนังสือแบบเดิม ตลอดจนพูดจากันด้วยคำสุภาพ
แบบเก่า ก็ไม่มีใครห้าม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านรัฐบาลทำให้เกิดความหวังขึ้น
ได้บ้างว่าทุกอย่างจะดีขึ้น พ่อเพิ่มเป็นคนที่ตั้งใจและ
แสดงความหวังมากกว่าใครๆ และอารมณ์ของพ่อเพิ่มอาจ
รุนแรง พ่อที่จะติดต่อไปถึงคนอื่น เพราะตาอื่นเองบางครั้งก็
ยอมรับว่า เหตุการณ์บ้านเมืองบางอย่างอาจดีขึ้นได้ แต่ใน
ที่สุดความหวังต่างๆ ก็กลายเป็นของเลื่อนลอยไป เพราะ
ระเบิดยิ่งตกหนักขึ้นไปกว่าเก่า ในอัตราที่น่าเกรงขามอย่างยิ่ง
เครื่องบินมาโจมตีกรุงเทพฯ ทั้งกลางวันกลางคืน และฝั่ง
ธนบุรีก็ถูกระเบิดหลายครั้งหลายหน จนพลอยคิดไปว่าบ้าน
ของตนที่คลองบางหลวง อาจไม่รอดพ้นจากอันตรายก็
เป็นได้ แต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอะไรได้ ต้องเสี่ยงบุญเสี่ยงกรรม
ไปตามเพลง ส่วนราคาของต่างๆ ก็ยังขึ้นสูงไปเรื่อยๆ จนไม่มี
ใครสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่า จะได้ที่ไหนมากินมาใช้
ในเวลาต่อไป

วันหนึ่งตาอื่นก็มาถามขึ้นว่า

"คุณแม่ มีธนบัตรใบละพันเก็บซุกซ่อนไว้ที่ไหน
บ้างหรือเปล่า"

"เอ ! คุณเหมือนแม่จะเก็บไว้ในหีบใบหนึ่งหรือสอง
ใบไม่แน่ ต้องขอคุณก่อน อันจะทำไม่หรือ"

"รัฐบาลสั่งเก็บใบละพัน..." ตาอั้นตอบยังไม่ทันจบ
พลอยก็ร้องขึ้น

"อ้าว ! ทำไมจะมาริบทรัพย์กันอย่างนั้นเล่าอั้น"

"ไม่ใช่ ไม่ใช่" ตาอั้นอธิบาย "เขาเก็บไปไว้ชั่วคราว
แล้วจะใช้ให้ทีหลัง นัยว่าๆ คนมีใบละพันใช้ซื้อสินค้ากันมาก
และง่ายเกินไป ของเลยแพงขึ้นทุกวัน เพราะหัดดีผมเอาเงินคุณ
แม่ฝากแบงก์หมด มีแต่เงินของผมเอง โคนใบละพันเข้าสอง
ใบเหมือนกัน ซวยแท้ๆ ทีเดียว ใบอื่นๆ ก็หาใช้ยากเสียด้วย
คุณแม่ลองค้นของคุณแม่ดูให้ดีๆ เพื่อมีหลงอยู่บ้าง ได้เท่าไรก็
เอามาให้ผมๆ จะได้ไปจดทะเบียนไว้"

"แม่ก็ไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรเลย ฟังอั้นพูดมาตั้งนานก็
ไม่เข้าใจล้าลึกเกินไป มีใบละพันก็ต้องเอาไปจดทะเบียน ราว
กับเป็นรถเป็นเรือ เพราะหัดดีที่ไม่มีมีมาก เก็บไปแล้วจะได้คืน
หรือไม่ได้คืนก็ไม่รู้" พลอยบ่นแบบคนแก่

ตาอั้นหัวเราะแล้วตอบว่า

"เห็นจะไม่ต้องกลัวสูญหรรอกคุณแม่ ความคิดของ
เขาก็เข้าที่อยู๋"

"เข้าที่อย่างไร เทียวเก็บของคนอื่นเขา แม่ไม่เห็นเข้า
ทีอะไรเลย"

"เขาว่าถ้าทำอย่างนี้แล้วของจะถูกลง" ตาอั้นบอก

"โง่ ! อย่ามาคุยหน้อยเลย แม่ไม่เชื่ออะไรเสียแล้ว เห็นมีแต่แพงขึ้นทุกวัน ไม่เห็นว่าเก็บใบละพันแล้ว มันจะไปถูกลงอย่างไรได้ คนสมัยนี้ดีแต่หาเรื่องร้อนใจมาให้แปลกๆ เท่านั้นเอง"

พูดแล้วพลอยก็รู้สึกเหมือนกับว่า ตัวเองนั้นเป็นคนแก่ อยู่คนเดียวในบ้านเมือง คนอื่นทั้งหลายทั้งปวงนั้นเป็นเด็กไปสิ้น

อีกเจ็ดหรือแปดวันต่อมา พ่อเพิ่มก็เดินยิ้มแต่ขึ้นบันได ทำหน้าบ้านเข้ามาหา ในมือถือห่อของกินพะรุงพะรังเป็นห่อโตๆ หลายห่อ พ่อเห็นหน้าพลอยพ่อเพิ่มก็ร้องขึ้นว่า

"วันนี้ฉันซื้อของมาเลี้ยงแม่พลอยหลายอย่าง เปิดอย่างก็มี ไก่ตอนก็มี แล้วยังอะไรต่ออะไรอีกเยอะ ตั้งใจจะมาชวนแม่พลอยกินให้สนุก"

"อ้าวนั่นนี่กรรมอะไรขึ้นมาล่ะคุณหลวง อยู่ๆ ก็เกิดเลี้ยงขึ้นมาเฉยๆ" พลอยถามอย่างไม่รู้เรื่อง

"อย่าอะอะไปแม่พลอย" พ่อเพิ่มลดเสียงลงเป็นกระซิบ "พูดดังไปฉันอายเด็กมัน วันนี้ฉันรวบไปบานตะไกวไปเลย"

"ตายจริง !" พลอยอุทานด้วยเสียงกระซิบกระซาบ เช่นเดียวกัน "คุณหลวงซี ! ไปเที่ยวเล่นไปเล่นถั่ว เดียวเขา จับได้อายเขาตาย"

"ไม่ใช่อย่างนั้นหรอกแม่พลอย" พ่อเพิ่มว่า "ฉันแวะเข้าไปดูในคาสิโนที่เขาเปิดใหม่ ลองแทงดูพอหอมปากหอมคอ เพราะไอ้เรามันมือเก่าตั้งแต่ยังมีโรงบ่อนสมัยโน้นเลย แผลงถูกได้อัฐมาตั้งเป็นกอง"

พ่อเพิ่มมองเห็นหน้าพลอยยังสงสัยก็อธิบายต่อไปว่า

"เดี๋ยวนี้รัฐบาลอนุญาตให้ติดบ่อนได้อีกแล้ว เรียกว่า คาสิโน มีหมกดั่วไปจับยี่กี และอื่นๆ อีกสารพัด คนแน่นไปทุกๆ แห่ง แผลงกันเประอะไปทีเดียว"

"อย่างนั้นหรือ" พลอยพูดอย่างไม่เชื่อหูแล้วก็ปรารภว่า "คนเรานี้ก็แปลกนะคุณหลวง ของอย่างเดียวกัน สมัยหนึ่งก็ไม่มีใครห้ามปราม แล้วก็สั่งเลิกกวาดขันใครทำเป็นจับตัวไปเข้าคุกเข้าตะราง แล้วก็ปล่อยให้มีขึ้นใหม่ ฉันดูๆ ไปแล้วไม่เข้าเลย ไม่รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิดเสียแล้วเดี๋ยวนี้"

"วิฆูณะ โกโล โกนะแม่พลอย อย่าไปคิดให้มากไปเลย" พ่อเพิ่มว่า "กินเป็ดอย่างกันดีกว่า ฉันรู้แต่ว่าเจ้ามือสมัยนี้"

มันไม่ได้ชี้ไสสมัยเมื่อฉันยังหนุ่มๆ ถ้าเล่นกันแบบนี้ฉันเป็น
เศรษฐีคราวนี้เอง"

แต่การเปลี่ยนแปลงซึ่งพลอยยังมองไม่เห็นสาระในครั้ง
นั้น ได้กลับกลายเป็นผลกระทบหัวใจพลอยโดยตรง ทำให้
หัวใจเต้นแรงด้วยความยินดี ทำให้โลกนี้น่าอยู่ขึ้นกว่าเดิม
และความทุกข์ยากลำบากทั้งหลาย จะจะเป็นของที่ไม่สำคัญ
พอทนทานได้ทั้งสิ้น วันหนึ่งขณะที่พลอยนั่งทอดอารมณ์อยู่
ในตอนบ่าย ตาอันกลับจากทำงานแล้วก็รีบเดินสาวเท้าเข้ามา
หา พอเดินมาถึงในระยะที่พูดคุยกันได้ยิน ตาอันก็เอ่ยขึ้นว่า

"คุณแม่ ผมมีข่าวดีจะมาบอก รัฐบาลสั่งปล่อย
นักโทษการเมืองหมดทุกรุ่น !"

พลอยต้องรีบเอามือคว้าแขนเก้าอี้ที่นั่งอยู่นั้นไว้ทันที
ความรู้สึกเหมือนกับตัวจะลอยพุ่งขึ้นสู่เบื้องสูง ด้วยความดีใจ
เนื้อตัวร้อนผ่าววูบวาบไปทั่ว และมองดูหน้าตาอันเหมือนกับ
มีหลายคนมายืนอยู่ เพราะพลอยนั้นตาลายด้วยความยินดี

"อั้น...! อั้น !" พลอยร้องออกมาได้เท่านั้นมิรู้ว่าจะ
พูดว่าอะไรอีก

"ถูกแล้วคุณแม่ พี่อั้นก็ได้กลับบ้านคราวนี้" ตาอัน
ตอบแล้วก็หัวเราะ

"โธ่ ! อันจริงหรือนี่....จริงหรือนี่ !" พลอยได้แต่พูด
ซ้ำซากอยู่อย่างนั้น "อันหลอกแม่หรือเปล่า อย่าหลอกให้แม่ดี
ใจเล่นเปล่าๆ นะอัน จริงหรือนี่"

"โธ่เอ๋ย ! ป่านนี้อันลูกแม่จะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ ไม่ได้
เห็นหน้ากันไม่รู้ว่่ากี่ปี เห็นหน้ากันคงแทบจำกันไม่ได้ จริง
หรืออัน อันไปได้ยินมาจากไหน บอกให้แม่ฟังให้ชื่นใจอีกที
!"

ตาอันหัวเราะอย่างรื่นเริงแล้วตอบว่า

"พุทโธ่ ! คุณแม่ก็ ! ผมจะมาหลอกเล่นทำไม ใครๆ
เขาก็รู้กันทั่วเมืองไปแล้ว มะรินนี่พี่อันจะมาถึงบ้าน แต่แรก
ผมรู้ระแคะระคายผมยังไม่กล้าบอก เดียวไม่จริงคุณแม่จะ
เสียใจเปล่าๆ แต่คราวนี้แน่นอนไม่ต้องสงสัยอีกต่อไป พี่อัน
กลับมาแน่ คุณแม่เตรียมรับไว้ให้ดีเถิด"

"มะรินนี่อันจะถึงบ้าน !" พลอยพูดทวนคำ พยายาม
บังคับให้สิ่งที่ได้ยินนั้นแล่นเข้าถึงหัวใจ พยายามบังคับให้ใจ
ตนนั้นเชื่อหมดความสงสัย

"ตายจริง ! มะรินนี่แล้ว แม่ยังไม่ได้เตรียมอะไรไว้
ให้เลย ถูกเขาเอาไปปล่อยเกาะเสียนาน คงไม่มีสมบัติติดตัว
หรอก แล้วก็คงอดๆ อยากๆ.....อาหารการกินแม่จะต้องทำไว้

ให้.....เสื้อผ้าวอีก..... ตายแล้ว ! พุดถึงเสื้อผ้าม่าจะไปหามา
ให้จากไหน แพงยังกะกรด แล้วก็หายากด้วย !"

ตาอั้นหัวเราะอย่างอารมณ์ดีแล้วก็พุดว่า

"คุณแม่อีกช่างไปหาเรื่องจุกๆ จิกๆ อะไรมาวิตกจน
ได้ พี่อั้นเขาโตแล้ว เขามาถึงบ้านเขาก็หาของเขาเอง ระหว่าง
นี้ขาดเหลือของผมนักยังมีพอใส่ได้ คุณแม่ไม่ต้องทำอะไร
ทั้งสิ้น นั่งเฉยๆ คอยรับพี่อั้นกลับบ้านก็แล้วกัน ห้องหับที่
หลับที่นอนผมจะให้สมใจเขาจัดการเอง"

"จริงซีอั้น" พลอยพุดเหมือนคนสติลอย "สมใจ.....
ลูกสะใภ้แม่อีกยังมีไหว้วานเขาได้..... ช่วยกันคนละไม้คนละ
มือ...." พุดได้เท่านั้น พลอยก็เต็มตื่นไปด้วยความปีติ ที่ดู
เหมือนจะท่วมหัวใจ ความปีติที่ลูกคนหนึ่งที่ต้องประสบ
เคราะห์กรรมมาหลายปี จะได้กลับบ้าน บวกกับความปีติที่
เห็นลูกอีกคนหนึ่ง ที่เคยบาดหมางกันแสดงความยินดี มีน้ำใจ
เพื่อแผ่สมัครจะช่วยเหลือพี่ชายเมื่อมาถึง กับรับปากว่าจะสั่ง
ภรรยาของตน ให้เตรียมห้องหับที่หลับนอน โดย
ปราศจากความรังเกียจ ความทุกข์นั้นสามารถจะทับท่วม
หัวใจคนได้ฉันใด ความสุขความปีติอันเกิดจากการได้เห็น
สิ่งที่ตนปรารถนาจะเห็น ก็สามารถท่วมทับหัวใจคนได้ฉัน

นั่น พลอยรู้สึกว่ามีก้อนอะไรมาจุกอยู่ในคอหอย น้ำตาอุ่นๆ
ล้นไหลออกจากเบ้าตาทั้งสองข้าง แล้วพลอยก็ซบหน้าลงกับ
ฝ่ามือร้องไห้

"เอาอีกแล้ว คุณแม่.....เอาอีกแล้ว เสียใจก็ร้องไห้ ดี
ใจก็ร้องไห้ แต่คราวนี้คุณแม่ร้องไห้ให้สบายเถิด ผมไม่ห้าม
!"

ระยะเวลาสามวันต่อมา เป็นเวลาที่พลอยตระเตรียมรับ
ตาอันกลับบ้านเป็นการโกลาหล ถึงตาอันและสมใจจะห้าม
ปราม เพราะเกรงว่าจะเหน็ดเหนื่อยโดยใช่เหตุ พลอยก็มีได้
ฟัง เพราะรู้สึกวาทงเดียวที่จะระงับความตื่นเต้นดีใจ มิให้
พลุกพล่านจนเกินไป ก็คือ หาอะไรทำเสียเรื่อยๆ มิให้ว่างลง
ได้ แต่ถึงกระนั้นระยะเวลาไม่กี่วันก่อนที่ตาอันจะกลับบ้าน
นั่น ก็ดูซ้ำเสียนี่กระไร

พ่อเพิ่มเป็นคนมากำหนดไว้ให้เสร็จว่าในวันที่ตาอันจะ
กลับมาถึงนั้น ตนกับตาอันจะเป็นผู้ไปรับที่สถานีรถไฟ แล้ว
พาตัวกลับมาบ้าน พ่อเพิ่มออกคำสั่งเป็นเด็ดขาด มิให้พลอย
ไปรับถึงสถานี ด้วยเหตุผลว่า

"แม่พลอยคอยรับลูกที่บ้านนี้แหละ พ่อจะอดทนเข้า
จะกอดจะจูบ จะทำเพลงโอดร้องไห้ร้องห่มกันเท่าไรก็ได้

ตามสบาย ไม่มีใครจะมาดูมาสนใจ แล้วฉันไม่อยากให้แม่
พลอยไปสถานีด้วย เพราะอีกเหตุหนึ่งคือว่าถ้ากำลังอยู่ที่
สถานีเกิดมีหิวขึ้นมา ฉันก็ไม่ว่าจะพาแม่พลอยวิ่งไปทาง
ไหน พ่อเจ้าประคุณฝรั่งหมูนีก็ชอบทิ้งระเบิดทางรถไฟ ชอบ
ทิ้งสถานี ลำพังฉันเองก็ไม่สู้กระไรหรอก เอะอะก็พอจะวิ่ง
ซอกซอนเอาตัวรอดไปได้ แต่ถ้ามีแม่พลอยไปเป็นตังห้อย
ท้ายอีกคน ฉันก็ลำบากใจแย่นั้นเอง"

"คุณหลวงก็พูดมากเรื่องไปได้" พลอยบ่น "ฉันยัง
ไม่ได้เอ่ยปากเลยว่าฉันจะไปรับตาอื่นที่สถานี คุณหลวงก็มา
นั่งพูดเอาคนเดียวเป็นคั้งเป็นแคว ชักแม่น้ำทั้งห้าเสียจนฉัน
อ่อนใจ"

"อ้าว ! ใจดอกเธอะ ฉันไม่รู้นี่ นึกว่าแม่พลอยอยาก
ไปรับถึงสถานี...."

"เอาเถอะคุณหลวง เป็นอันว่าฉันไม่ไป ฉันจะนั่งรอ
ตาอื่นอยู่ที่บ้านอย่างคุณหลวงว่า ขออย่างเดียวแต่ว่า พอรับตัว
ลงจากรถไฟมาแล้ว ก็อย่าพาไปไกลเสียที่ไหนก็แล้วกัน"

"ฮือ ! แม่พลอยนี่เห็นฉันเป็นเด็กเข้าทุกวัน" พ่อเพิ่ม
เรื่องอุทธรณ์

"คุณหลวงอย่าเอะอะไปเลย" พลอยพูดพลาถหัวเราะ
"ฉันมีเรื่องอยากจะปรึกษาสักหน่อย ถ้าฉันเห็นคุณหลวงเป็น
เด็ก ฉันคงไม่ปรึกษาหาหรือหрок"

"เรื่องอะไรหรือแม่พลอย" พ่อเพิ่มถามพลาถตีหน้า
เอางานขึ้นมากันที่

"เรื่องตาอันกับอัน" พลอยบอก "แต่ก่อนเคย
บาดหมางกันมามาก ถึงไม่พูดไม่จา กัน ตาอันกลับมาคราวนี้
จะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ ฉันดูทางตาอันก็เห็นไม่มีอะไร ตาอัน
เดี๋ยวนี้เปลี่ยนไปมากไม่เหมือนแต่ก่อน ความคิดความเห็นก็
เป็นผู้ใหญ่ขึ้น ไม่รุนแรงเหมือนครั้งกระโน้น คราวนี้รู้ว่า
พี่ชายจะได้กลับบ้านก็ดีใจอยู่ แต่ฉันไม่รู้จริงๆ ว่าตาอันจะ
เป็นอย่างไร ถ้าเพื่อตาอันยังเหมือนเมื่อก่อน มาถึงแล้วก็ไม่กิน
รอกกับนึ่ง ฉันก็เห็นจะอกแตกตายเสียแน่"

"เรื่องมันสืบกว่าปีมาแล้วนะแม่พลอย" พ่อเพิ่มว่า
"ทั้งพ่ออันและพ่ออันก็มีอายุขึ้นด้วยกันทั้งสองคน ฉันคิดว่า
คงลงรอกกันได้ไม่มีอะไรหрок ลำคัญที่เจาะกันตอนแรก
เท่านั้น เพราะคิดอย่างนี้แหละ ฉันถึงได้ออกเต้นไปรับถึง
สถานี่ เพราะฉันเป็นคนกลาง สองคนนั้นก็เป็นหลาน ถ้าฉัน

เห็นว่ายังมีอะไรขุ่นๆ อยู่ ฉันจะได้จัดการให้เรียบร้อยเสียแต่แรก"

"คุณหลวงพูดอย่างนี้ฉันเบาใจลงไปเป็นกอง ฉันขอฝากไว้ให้กับคุณหลวงด้วยเถิด ช่วยดูแลพูดจาให้หลานปองคองกันได้ ฉันจะไม่ลืมพระคุณเลยทีเดียว"

"พูดกันอย่างนี้ก็ค่อยยังชั่วหน่อยนะ แม่พลอยมีพี่ชายกับเขาอยู่คนหนึ่ง ก็ควรจะอาศัยไหว้วานให้ดูเรื่อง" พ่อเพิ่มพูดอย่างภาคภูมิใจ

ถึงวันนัดพ่อเพิ่มกับตาอันก็ลงเรือออกจากบ้านไปแต่เช้า พลอยจะนั่งคอยอยู่กับที่ก็ไม่ได้ เพราะความตื่นเต้นยินดีที่จะได้พบหน้าตาอัน หลังจากที่มีได้พบกันมาหลายสิบปีนั้น มีมากเกินไป พลอยเที่ยวเดินตรวจดูห้องหับที่เตรียมไว้ให้ตาอันอยู่จนทั่ว ทุกอย่างก็เรียบร้อยดีไม่มีอะไรผิดปกติ พลอยเดินลงไปในครัวดูแลกับข้าวที่สั่งให้หาไว้ สำหรับตาอันกิน เมื่อหลับมาถึงบ้าน ซ่อมความเข้าใจแม่ครัวซ้ำๆ ซากๆ ตนแม่ครัวมองดูหน้าอย่างสงสัย พลอยเองก็รู้สึกตัวว่าตนออกจะวุ่นวายมากไป จึงเดินออกจากครัว เดินวนเวียนไปมาอีกครู่หนึ่ง แล้วขาทันทีก็ดูเหมือนกับมีอะไรดึงดูด ให้ก้าวพาตัวไปนั่งอยู่ที่ศาลาท่าน้ำ

พลอยนั่งอยู่ที่ศาลานานเท่าไรก็จำไม่ได้ รู้แต่ว่าหัวใจ
นั้นเต้นแรง สายตาทอดมองออกไปได้แต่ทางเดียว คือทาง
ปากคลอง คอยดูเรือที่จะมีตาอันนั่งอยู่ในนั้น แล่นเข้ามาเทียบ
ที่หัวบันได

ในที่สุดหัวใจพลอยก็เต้นแรงแทบไม่เป็นจังหวะ เพราะ
เรือเล็กๆ ลำหนึ่งแล่นหลีกเรืออื่นๆ มุ่งตรงมา มีพ่อเพิ่มนั่งอยู่
ตอนหัวเรืออย่างแน่ชัด ไม่มีผิดไปได้ พลอยรีบชะเง้อคอ
มองดูเพื่อให้เห็นเข้าไปในเรือ อยากจะได้เห็นตาอันเป็นครั้ง
แรก หลังจากที่ไม่ได้พบมาเสียนาน... นั่นใครนั่งอยู่
ตอนกลางลำ มองเห็นไม่ถนัด... พลอยชะ โงกมองอีกทีนึกว่า
คนนั้นเป็นตาอันก็เปล่า ตาอันเท่านั้นเอง ตาอันไปกับพ่อเพิ่ม
สองคน แต่แล้วแทนที่จะกลับมาสามคน กลับมาแต่เพียงสอง
คนเท่าเก่า

"อะไรกัน" พลอยถามตัวเองอยู่ในใจ "อะไรกันอีก
เล่า ผีสงเทวดาฟ้าดินช่วยบอกลูกด้วยว่า เมื่อไรจะหมด
เคราะห์กรรมสักที !"

พ่อเพิ่มและตาอันเดินหน้าห่างขึ้นจากเรือมาที่ศาลา
พลอยไม่ยอมถามอะไรทั้งสิ้น โชคชะตาจะเป็นอย่างไร ก็

ขอให้คนอื่นพูดออกมาก่อน ตาอันเดินเข้ามาลูบมือพลอย
เบาๆ แล้วพูดว่า

"พื่อนเขาฝากจดหมายนี้มากับคนอื่น" แล้วตาอันก็
ส่งกระดาษแผ่นเล็กๆ ยับยู่ให้แก่พลอย ในกระดาษนั้นมี
ข้อความว่า

"กราบเท้าคุณแม่ที่เคารพ

พอลูกข้ามจากเกาะมาถึงฝั่ง มีเวลาอยู่วันหนึ่ง ก็รีบไป
หาอ้อค พอพบจึงได้รู้ว่าอ้อคเจ็บมากเหลือเกิน ลูกต้องขออยู่
พยาบาลเขาไปก่อน เพราะอ้อคเป็นผู้มีพระคุณ ลูกทิ้งอ้อคเข้า
มาในยามนี้ไม่ได้ ลูกไม่อยากปิดบังคุณแม่ จึงขอกราบเรียน
เข้ามาคราวนี้ว่าอ้อคเจ็บมาก จนน่ากลัวอันตราย

กราบเท้าด้วยความรัก

จากลูก

อัน"

พลอยเดินกลับขึ้นบนตึกด้วยใจที่เลื่อนลอย คิดอะไรไม่
ออก ตานั้นก็มองไม่เห็นอะไร ความรู้สึกเหมือนกับว่า มีใคร
มากระซิบอยู่ข้างๆ หูตลอดเวลาว่า

"อ้อดเจ็บหนัก...อ้อดเจ็บหนักจนน่ากลัวอันตราย...
อันก็ยังไม่กลับบ้าน อันยังไม่กลับบ้าน"

พ่อเพิ่มเติมขึ้นมาเคียงข้างแล้วพูดเบาๆ ว่า

"ทำใจดีๆ ไว้แม่พลอย ทำใจให้ดีๆ ไว้ก่อน เรื่องมัน
ยังไม่หนักหนาอะไรถึงเพียงนั้น พ่ออ้อดแกก็เจ็บๆ หายๆ มา
หลายหนแล้ว บังเอิญพ่ออันออกมาพบเข้าตอนกำลังเจ็บ พ่อ
อันเขารักน้อง เขาก็เลยอยู่รักษาพยาบาลกันก่อน ฉันทว่าไม่
เป็นไรหรือคอยดูไปเถิด อีกหน่อยก็คงจะกลับมาบ้านทั้ง
สองคน"

"สมพรปากเถิด คุณหลวง สมพรปากเถิด" พลอยพูด
เบาๆ จนฟังเหมือนกับเสียงหายใจมากกว่าเสียงพูด บันใดที่
ขึ้นสู่ตึกแต่ละชั้นดูช่างสูงใหญ่เสียจริง กว่าจะก้าวพ้นไปได้แต่
ละชั้นก็ต้องออกแรงมาก เหนื่อยจนเวียนจะขาดใจ พลอย
เพิ่งสังเกตเห็นความสูงใหญ่ของบันใดบ้านคลองบางหลวง
วันนี้ กว่าจะขึ้นถึงชั้นบนก็หมดแรง ไม่อยากจะเห็นหน้าใคร
ไม่อยากจะพบ ไม่อยากจะพูดกับใคร โดยเฉพาะไม่อยากจะ
ยินใครมาพูดมาปลอบโยน หรือเอาใจใส่ น้ำตาของพลอยดู
เหมือนจะเคยชิน กับความทุกข์เสียแล้วในชาตินี้ เพราะน้ำตา
นั้นจะหลั่งไหลออกมาได้แต่ในยามที่ปีติยินดี พอถึงเวลาที่มี

ทุกซ์แสนสาหัสปานหัวใจจะแตกออกเป็นเสี่ยงๆ น้ำตาก็มีรู
ว่าหายไปไหนหมด ไม่หลังไหลออกมารดหัวใจ ที่แห่งจน
แตกกระแหงนั้นให้ชุ่มชื้นขึ้นมาบ้างเลย พลอยเดินเข้าไปใน
ห้องนอน แล้วก็ทอดตัวลงบนเตียงอย่างอ่อนระโหยโรยแรง
ใจหวิวๆ เหมือนกับจะหลุดลอยออกจากร่าง นอกหงายดู
เพดานมุ้ง รู้สึกเหมือนกับว่าเพดานมุ้งนั้นลอยสูงขึ้นทุกที ทำ
ให้ใจหวิวยิ่งขึ้นต้องรีบหลับตา และตะแคงตัวหันหน้าเข้าฝา
ตั้งใจว่าจะนอนอยู่เช่นนั้นให้นานที่สุดที่จะนานได้ ไม่อยาก
ออกมาพบเห็นโลกภายนอกอีกเลย

พลอยเริ่มเจ็บกระเสาะกระแสะตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา
เริ่มด้วยอาการนอนไม่หลับ เบื่ออาหาร และมีอาการเหนื่อย
อ่อนไปต่างๆ แต่พลอยก็มีได้มีกำลังใจที่จะคิดถึงตัว หรือ
คิดถึงโรคภัยไข้เจ็บ เพราะใจนั้นห่วงอยู่แต่ลูกสองคนที่ตกอยู่
ที่ทางปักข์ใต้ จดหมายที่มีมาในระยะนั้น เป็นจดหมายที่ตา
อันเขียนแทนตาอ้อดทั้งสิ้น นานๆ ก็มีถ้อยคำของตาอ้อดฝาก
มาในจดหมายบ้าง แต่อาการของตาอ้อดมีแต่ทรงกับทรุด
ตามที่ตาอันบอกมาเป็นระยะๆ มิได้ปิดบัง พ่อเพิ่ม พลอย
และตาอัน ตลอดจนคุณเชย และหลวงโอสถ ได้พบปะ
ประชุมปรึกษาหารือกันในเรื่องนี้ และตกลงเป็นน้ำหนึ่งใจ

เดียวกัน ให้ตาอันพยายามประคับประคองตัวตาอ้อเข้ามา
รักษาในกรุงเทพฯ ให้ได้ แต่ก็ได้รับคำตอบมาจากตาอันว่า
ไม่สามารถจะทำได้ในระหว่างนี้ เพราะการคมนาคมระหว่าง
ปักกิ่งได้กับกรุงเทพฯ ด้วยทางรถไฟ ถูกระเบิดเสียหายหลาย
แห่ง ถ้าจะมาให้ได้ก็ต้องกินเวลานาน และต้องขนถ่าย
ตุ๊กตาทูเล อากาศ ไข้ของตาอ้อหนักเกินไปที่จะเดินทางใน
ลักษณะเช่นนี้ได้ ตาอันได้แต่ฝันไว้ว่าหากตาอ้อมีอาการ
ทุเลาลง แข็งแรงพอที่จะเดินทางได้ ตาอันก็จะพาตัวเข้ามา
ทันที

ระหว่างนั้นความสังหรณ์ในใจของพลอยก็เริ่มจะมีขึ้น
ว่า บางทีตาอ้ออาจไม่ได้กลับมาบ้านอีกต่อไป พลอย
พยายามจะระงับความรู้สึกนึกคิดในเรื่องนี้เพียงใดก็ไม่สำเร็จ
ความรู้สึกเช่นนี้บางคนก็อาจถือว่า เกิดจากญาณอันใด
อันหนึ่ง หรือกระแสนจิตที่คนเราส่งถึงกันได้ ในยามทุกข์หนัก
หรือป่วยหนัก แต่บางทีความรู้สึกเช่นนี้อาจเกิดขึ้นเพราะ
ธรรมชาติ อันเคลือบคลุมอยู่เหนือชีวิตมนุษย์นั้น บอก
สัญญาณอันตรายไว้ให้มนุษย์ได้ทราบล่วงหน้าว่า ทุกข์อัน
หนักกำลังจะมาถึงเมื่อมนุษย์ได้รับสัญญาณเช่นนี้ หรือที่เรียก

กันว่าสังหรณ์บ่อยครั้งเข้า มนุษย์ก็พอจะสามารถทนทาน
ทุกข์นั้นได้ เมื่อทุกข์นั้นมาถึงตัวเข้าจริงๆ

คืนวันหนึ่งพลอยนอนคิดถึงตาอ้อคอยู่จนหลับไปด้วย
ความอ่อนใจ และคืนนั้นพลอยก็ฝันไปว่า ตนเองนั่งเล่นอยู่ที่
สนามหน้าบ้านในตอนบ่าย แต่แรกก็นั่งอยู่คนเดียว แต่แล้ว
ตาอ้อดก็มานอนเอาหัวหนุนตักอยู่ โดยไม่รู้ตัว ตาอ้อดหน้าตา
สบายดีไม่เจ็บไข้ และยิ้มกับพลอยด้วยวิธีที่ตาอ้อดยิ้มกับแม่
ได้คนเดียว แล้วก็พูดว่า

"ทูนหัวของลูก แม่บ่นเสมอว่าไม่อยากให้ลูกไปจาก
บ้าน เดียวนี้ลูกก็กลับมาแล้ว และตั้งแต่นี้ไปลูกไม่ไปไหนอีก
ลูกจะอยู่กับแม่ตลอดไป"

เพียงเท่านั้นเองพลอยก็รู้สึกตัวตกใจตื่นเมื่อใกล้รุ่ง ฝันนี้
พลอยไม่กล้าแก้ไขให้ใครฟังเลย แต่ก็รู้สึกแน่ใจว่า คราวนี้ตาอ้อ
ดจะต้องตายแน่

อีกสี่ห้าวันต่อมา ขณะที่พลอยนั่งอยู่บนบ้านคนเดียวใน
ตอนกลางวัน ชายคนหนึ่งก็เดินขึ้นบันไดมา ชายคนนั้น
รูปร่างผอมดำแก้มตอบ และตาสีกลวง นัยน์ตานั้นเป็นสี
เรื่อๆ แดงเหมือนกับคนอดนอน ผมบนศีรษะของชายคนนั้น
หงอกประปราย แลเห็นได้ถนัด พลอยเพ่งมองดูด้วยความ

สงสัย คิดว่าใครมาติดต่อด้วยเรื่องธุระ แต่ก็รู้สึกว่จำหน้าได้
คล้ายคล้ายคล้าคลา ชายคนนั้นเดินใกล้เข้ามาอีก และพอ
พลอยมองให้แน่ใจอีกทีหนึ่งก็ใจหายวาบ ตัวเย็นซึดไปทันที
ตาอันกลับมาเพียงคนเดียว

ตาอันกรากเข้ามากราบที่เท้าพลอย แล้วก็พุดหน้า
ร้องไห้สะอึกสะอื้นอยู่ตรงนั้น พลอยลดตัวลงจากเก้าอี้ กอดตา
อันเข้าไว้ แล้วพุดด้วยเสียงที่ตัวเองก็เหมือนจะจำไม่ได้ว่า

"อ้น ! อ้นลูกแม่...อ้นไม่ต้องบอก แม่รู้แล้ว อ้อคเขา
มาบอกแม่แล้ว..."

"คุณแม่....คุณแม่ !" ตาอันพุดระหว่างเสียงสะอื้น
"ผมพยายามทุกทางแล้วแต่ไม่เป็นผล อ้อคเจ็บหนักเกินไป
.....เพื่อถึงคุณแม่จนหมดลม" พุดแล้วตาอันก็กอดพลอยเข้า
ไว้แล้วร้องไห้เหมือนเด็ก ๆ

บทที่ ๑๕ (หน้าที่ ๑)

ตาอ้อตายไปได้หลายเดือนแล้ว ศพตาอ้อที่ฝากไว้
ปักษ์ใต้ก็เผาเสร็จสิ้นไปแล้ว โดยพี่น้องลงไปดำเนินการ
เหลือแต่กระดูกเพียงไม่กี่ชิ้นกลับบ้าน พลอยพยายามจะทำใจ
ให้เข้ากับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น พยายามปลงให้ดีกว่าความตาย
เป็นของธรรมดา ย่อมเกิดขึ้นได้แก่ทุกรูปทุกนาม ไม่จำกัดวัย
จำกัดบุคคล แต่พลอยก็ทำใจไม่ได้ ปลงไม่ตก เมื่อเสด็จ
สิ้นพระชนม์ เมื่อเจ้าคุณพ่อถึงแก่กรรม จนแม้เมื่อคุณเปรม
ตายลงโดยกะทันหัน พลอยก็พอจะทำใจได้ และยอมให้เวลา
ที่ล่วงเลยไปนั้น ลบล้างบาดแผลที่เกิดขึ้นในหัวใจ แต่ถึง
คราวที่ตาอ้อตายลง พลอยไม่สามารถจะทำใจให้ถูก ไม่
สามารถจะปลงได้ว่าความตายเป็นของธรรมดาของตาอ้อ
ซึ่งเกิดมาจากกายของพลอยแท้ๆ และมีชีวิตเติบโตมาเป็นของ
ตนเอง ตาอ้อผู้ช่างพูดช่างเล่นช่างหัวเราะ เอาใจแม่เป็น
เพื่อนแม่ได้ดีกว่าคนอื่น กลับต้องมาจากกันไปไม่มีวันกลับ
พลอยรู้สึกเหมือนกับว่าสิ่งใดก็ตาม ที่มีอิทธิฤทธิ์ มีอำนาจ
คุ้มครองโลกนี้ มีเจตนาจะปองร้ายพลอยเป็นส่วนตัว ไม่ยอม
ให้พลอยมีความสุขสมบูรณ์ ได้แต่สักครั้งเดียว พลอยนึกไป
ว่าถ้าหากว่าตนเป็นผู้ที่เจ็บไข้ถึงแก่ความตาย ความยุติธรรม

ในโลกนี้ ดูเหมือนจะมีมากกว่า เพราะตนเป็นผู้มีอายุ ไปได้ อยู่
ได้เห็น โลกมามากจนเกินพอเสียแล้ว แต่ตาอ้อคนผู้ซึ่งยังเป็น
หนุ่มแน่น ยังมีอายุในวัยควรจะเจริญเติบโต ไปได้ อีกไกล
กลับเป็นผู้ต้องมาตายลงก่อน พลอยจึงไม่เข้าใจ และไม่
ปรารถนาที่จะเข้าใจ สิ่งที่น่าเบื่อหน่ายที่สุดในขณะนั้นก็คือ
คำปลอบประโลมของคนอื่น ที่ไร้ความหมายไร้ความจริง

ช้อยดูเหมือนจะเข้าใจพลอยได้ดีกว่าคนอื่นทั้งสิ้น
เพราะพอรู้ว่าตาอ้อตายก็รีบข้ามฟากมาเยี่ยม และพอ
เห็นหน้าพลอยเข้า ช้อยซึ่งไม่เคยทุกข์โศก เห็นทุกข์เป็นเรื่อง
ขบขันไปหมด ก็ร้องไห้โดยไม่ปิดบัง คนอื่นนั้นถึงแม้จะรัก
และอาลัยตาอ้อสักเพียงไร ก็พยายามซ่อนน้ำตาต่อหน้า
พลอย เพราะเกรงไปว่าจะเพิ่มทุกข์ ให้แก่พลอยยิ่งขึ้นไปอีก
แต่ช้อยไม่มีอะไรจะปิดบัง เห็นหน้าพลอยนั่งอยู่เมื่อช้อยเดิน
ขึ้นบันไดบ้านมา ช้อยก็ร้องไห้ และพลอยก็รู้สึกขบขัน
เหมือนกับว่าความทุกข์ของช้อยนั้น แบ่งเบาความทุกข์ไป
จากตน

"แม่พลอย ! แม่พลอย !" ช้อยร้องไห้พรรณนาไป
"ฉันไม่นึกเลยว่าพ่ออ้อจะอายุสั้นถึงเพียงนี้ ในกระบวนลูก
แม่พลอย ฉันก็รักคนนี้แหละมากกว่าใครทั้งหมด รักเหมือน

หลานในไส้จริงๆ ไม่น่าเลย.... พ่อคุณ ยังหนุ่มยังแน่น.... ไม่น่าเลย" แล้วซ้อยก็ร้องไห้ต่อไปอย่างไม่สนใจต่อคนหลายคนที่นั่งอยู่ด้วยกันที่นั่น บางทีภาพที่ซ้อยมาร้องไห้คร่ำครวญ จะมีประโยชน์สำหรับพลอยที่นั่งอยู่ด้วยใบหน้าที่เกรียม และนัยน์ตาอันแห้งผากอยู่ไม่น้อย เพราะพลอยเริ่มร้องไห้สะอึกสะอื้นออกมาได้บ้าง น้ำตาที่กลัคอยู่ข้างในจนขุ่นข้น เหมือนจะกลายเป็นหนองเป็นพิษในหัวใจ เริ่มจะไหลรินออกมาเป็นครั้งแรก และการร้องไห้ที่นั่นเมื่อได้เริ่มแล้ว ก็เป็นไปในขนาดหนักสมควรแก่เหตุ

"คุณแม่ซ้อยซี" เสียงคุณเชยผู้ซึ่งรีบกระเถิบตัวเข้าไปนั่งใกล้กับซ้อย กระซิบขนาดที่ได้ยินกันทั่ว

"มาถึงก็มาทำพิธีแตกหมด พวกฉันช่วยกันนั่งปลอบแม่พลอยมาแต่เมื่อวานจนสงบลงได้บ้างแล้ว พอแม่ซ้อยมานี้เลยร้องไห้ใหญ่ เดียวก็กลับเจ็บไข้ไปหรอก"

"ก็จะให้ฉันทำอะไรเล่าแม่เชย" ซ้อยตอบพลางสะอื้นพลาง "ลูกใครตายใครก็ต้องร้องไห้ แม่พลอยแถมไม่ใช่คนใจไม้ไส้ระกำ จะได้ไปนั่งกลัคน้ำตาอยู่ได้" แล้วซ้อยก็ร้องไห้ดังๆ ต่อไป

"ป้าซ้อยนี่ยิ่งว่าเหมือนยิ่งยุ" พ่อเพิ่มเข้าไปช่วย
กระซิบห้ามปรัมอีกคนหนึ่ง "แม่พลอยยังไม่ค่อยสบายอยู่
แล้ว มาช่วยร้องไห้เดี๋ยวก็ไปกันใหญ่หรอก"

"โฮ ! ฮือ...ฮือ !" ซ้อยร้องไห้เป็นคำตอบ คั๊ก
ผ้าเช็ดหน้าผืนใหญ่จากกระเป๋าถือออกมาส่งน้ำมูก เป็นการ
เอิกเกริก แล้วก็พรรณนาต่อไปว่า

"พ่อคุณเอ๋ย ! ยังหนุ่มยังแน่นไม่น่าจะตายเร็วเลย คน
แก่ๆ ถมไปไม่รู้จักตายๆ กันเสียบ้าง 'ไม่รู้จะอยู่ไปทำไมกัน
ปล่อยให้หลานฉันตายแต่คนเดียว ฉันจะร้องไห้ก็มาห้าม !"

"อ้าว ! แล้วกัน ! ป้าซ้อยนี่.....ฮือ !" เสียงพ่อเพิ่ม
กระซิบแล้วก็ลุกเดินหนีไปนั่งที่อื่น

ซ้อยร้องไห้พรรณนาคุณงามความดีของตาอ้อดไปอีก
มา ทำให้พลอยทั้งเห็นใจและตื่นตันในน้ำใจของซ้อย ใน
ฐานะเพื่อนร่วมทุกข์ได้อย่างแท้จริง หลังจากที่ได้ร้องไห้เป็น
วรรคเป็นแวนแล้วซ้อยก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอย ฉันมาราวนี้ตั้งใจจะอยู่ด้วยหลายๆ วัน
คนที่รู้จักกันมานานอย่างเรา จะเห็นใจกันก็ในยามทุกข์อย่าง
นี้ ฉันเห็นใจแม่พลอยจริงๆ"

คำพูดของซ้อยทำให้คุณเซยถอนหายใจอย่างโล่งอก เพราะคุณเซยรู้ดีอยู่ว่าในยามเช่นนี้ ซ้อยเป็นคนอื่นๆ เดียวที่จะทำ ให้พลอยคลายทุกข์ลงได้

"นึกแล้วก็แปลก" คุณเซยปรารภขึ้น "แม่พลอยนี่ดู จะมีเคราะห์กรรมไม่รู้จักจบสิ้น แต่ครั้งก็ดูหนักเหลือเกิน ส่วนฉันเสียอีกไม่เห็นค่อยมีอะไร จนบางเวลาฉันนี่ๆ ไป รู้สึกเหมือนกับว่าตัวเองเอาเปรียบแม่พลอยเต็มที"

"ฉันก็ว่าอย่างนั้นเหมือนกันแม่เซย ถึงได้มานั่ง ร้องไห้อยู่ถึงนี้" ซ้อยตอบ

ระหว่างที่ลูกๆ เดินทางไปปักขั้ได้พร้อมกับพ่อเพิ่ม เพื่อ ปลงศพตาอ้อด คุณเซยและซ้อยอยู่เป็นเพื่อนมาตลอด และใน ระหว่างนั้น คุณเซยก็ได้สังเกตเห็นอาการป่วยไข้ของพลอย ถนัด จนถึงกับไปเรียกหลวงโอสถมาตรวจดู หลวงโอสถ ตรวจดูแล้วก็หายาหอมแบบไทยๆ มาทิ้งไว้ให้หลายขนาน พร้อมกับพูดว่า

"ฉันบอกแม่พลอยตรงๆ ดีกว่า เพราะเราพี่น้องกัน ฉันพอรู้ว่าแม่พลอยเจ็บมากเท่าที่ดูอาการ แต่จะให้ฉันบอกลง ไปว่าแม่พลอยเจ็บเป็นอะไรแน่ฉันก็บอกไม่ถูก เพราะฉันมัน หมอโบราณรักษาได้แต่โรคพื้นๆ ฉันว่าพ่อดีใจที่กลับมา

ฉันจะบอกเขา ให้เขารับหมอแผนปัจจุบันมาตรวจให้แน่นอน
ดีกว่า ทิ้งไว้ก็จะลุกลามใหญ่โตไป ระหว่างนี้ก็ขอให้แม่
พลอยกินยาที่ฉันให้คุมๆ ไว้ก่อน พักผ่อนให้มากๆ อย่าทำ
อะไรให้เหนื่อย เห็นจะไม่เป็นอะไรหรอก" ซึ่งทั้งหมดนี้
พลอยก็ได้แต่รับฟังแล้วก็นั่งอยู่ เพราะกำลังใจที่จะดำรงชีวิต
อยู่ต่อไปนั้นเหลือน้อยเต็มทีแล้ว

พลอยเพิ่งจะมาสังเกตตาอันได้ถนัดนี้ เอาเมื่อตอนตา
อันกลับมาจากเผาศพตาอ้อด เวลาสิบกว่าปีในคุก และใน
เกาะที่ขังนักโทษ ทำให้ตาอันเปลี่ยนไปในลักษณะที่เป็นคน
ละคน ตาอันพอมคำพิศรูปร่าง ผมหงอกประปรายทำให้ดูแก่
เกินวัย ตามเนื้อตัวมีรอยแผลเป็นใหญ่ๆ แสดงให้เห็นว่าเกิด
จากแผลเน่าเปื่อยบางชนิด ตาอันไม่ยอมเอ่ยปากถึงเรื่อง
กิจการบ้านเมืองที่แล้วๆ มาเลย และที่พลอยรู้สึกเบาใจอย่าง
มากก็คือ ตาอันมีความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้องกับตาอันเป็นปกติ
ไม่มีอาการสงสัยกินใจกันเหมือนเมื่อก่อน ตาอันใช้เวลาเกือบ
ทั้งหมดอยู่กับพลอย เหมือนกับจะแสดงความจำนงที่จะเป็น
ตัวของตัวเอง และเป็นตัวของตาอ้อดพร้อมๆ กัน แต่ถึงแม้ว่า
พลอยจะเห็นใจและเมตตาปรานีตาอันสักเท่าไรก็ตาม ตาอันก็
ยังคงเป็นตาอันมิใช่ตาอ้อด พลอยนี้ก็น้อยใจในโชคชะตา

เสมอว่า ตนไม่มีโอกาสที่จะได้ลูกทุกคนมาอยู่พร้อมหน้ากัน
เลย เมื่อตาอ้อคอยดู ตาอื่นก็ต้องมีอันเป็นติดคุก แต่พอตาอื่น
กลับ ตาอ้อด... พลอยนึกถึงเพียงเท่านี้ก็ต้องจูงใจตัวเอง ให้วิ่ง
ผลະหนีจากข้อเท็จจริงที่หัวใจไม่ยอมรับ นึกถึงว่าตาอ้อตาย
ครั้งไร แสงสว่างในโลกนี้ ก็ดูเหมือนจะมีมืดมิดไปทั่ว วันหนึ่ง
พลอยนั่งพิจารณาคุณสังขารที่ทรุดโทรมเกินวัยของตาอื่นแล้วก็
กล่าวขึ้นว่า

"อ้น แม่ไม่นึกเลยว่าอ้นจะเปลี่ยนไปมากถึงเพียงนี้
ใน...ในนั้นลำบากมากหรือลูก"

ตาอื่นหัวเราะแล้วก็ตอบว่า

"เมื่ออยู่บางขวางก็ไม่ทำอะไรหรอกคุณแม่ ถ้าถูกขังอยู่
ที่นั่นตลอด ออกมาผมคงอ้วน แต่ที่พอมไปนี่เห็นจะเป็น
เพราะเกาะเต่ามากกว่าที่อื่น"

"ทำไมลูก"

"เมื่ออยู่ที่ตระระเต่าก็อย่างนั้น ถึงจะเจ็บไข้ก็นึกไม่
อะไร เพราะที่นั่นเขายังไม่ใช้ให้ทำงานหนัก พอมาถึงเกาะ
เต่าก็ต้องกางป่าตัดถนน ผมเริ่มเป็นไข้มาแต่ตระระเต่า พอมา
โดนเกาะเต่าเข้าก็จวนตายเหมือนกัน เพราะหัดที่อ้อดเขาส่งยา

ไปให้ยังพอซุกซ่อนไว้ พอช่วยชีวิตรอดมาได้ ยากแก้ไขผม
ต้องใส่กระป๋องฝังไว้ในป่า "ไม่ให้ใครเห็น"

"อะไรถึงเพียงนั้นทีียวหรืออื่น" พลอยถามอย่างไม่
เชื่อหู

"ถ้าไม่ทำอย่างนั้นคนอื่นก็กินหมด เพราะเจ็บ
ด้วยกันทุกคน และยานั้นก็ไม่พอที่จะแจกกัน ไป ถ้าใจดีแจก
ไปก็ตายเท่ากัน แต่ถ้าเก็บไว้ผมเจ็บใช้กินคนเดียวก็พอมีหวัง
รอด มาคิดดูเดี๋ยวนี้ก็เห็นว่าใจดำเหลือเกิน จนผมไม่อยากเล่า
ให้ใครฟัง แต่เวลาอยู่ที่นั่นก็เห็นไปอีกอย่างหนึ่ง ชีวิตดู
เหมือนจะสำคัญกว่าอะไรทั้งนั้น"

"แล้วคนอื่นที่ไม่มีมาทำอะไร"

"ที่ตายไปบ้างก็มี" ตาอันตอบเบาๆ

พลอยได้แต่นั่งถอนใจใหญ่เมื่อได้ยันทาอันพูดว่ามีคน
ตาย คนที่ตายอาจเป็นลูกใครหรือพ่อใครก็ได้ เมื่อตายแล้วก็
จะต้องมีคนเศร้าโศกเสียใจ อย่างที่พลอยเป็นอยู่ ณ บัดนี้

"อย่าไปคิดถึงเรื่องที่แล้วๆ มาเลยอื่น" พลอยพูด
เสียงเบาๆ "อะไรที่ที่แล้วๆ ไป ก็ขอให้แล้วไปเสียที แม่เห็นว่า
อื่นควรจะคิดถึงกาลข้างหน้ามากกว่า ระหว่างนี้ก็รักษาเนื้อ
รักษาตัวให้หายเจ็บไข้ เพราะแม่เห็นอื่นยังฝ่ายผอมอยู่"

"ผมก็อยากจะทำอย่างคุณแม่ว่า.....อยากจะทำชีวิตใหม่ ผมอยากจะทำเรื่องที่แล้วๆ มาเสียให้หมดสิ้น ผมนั่งคิดนอนคิดมาหลายวันแล้วว่า จะหาจุดเริ่มชีวิตใหม่ที่ตรงไหนดี เพราะเท่าที่เป็นมาแล้ว ชีวิตมันต่อเนื่องมาตลอด ไม่มีอะไรมาแบ่งแยกเท่ากับใหม่ให้เด็ดขาดออกไป เมื่อมันแบ่งออกจากกันไม่ได้ ผมก็เริ่มไม่ถูก ผมคิดมานานแล้วคุณแม่ คิดมาตั้งแต่อยู่เกาะ แต่ผมก็คิดไม่ค่อยออกเลย เพิ่งมาเห็นทางแจ่มแจ้งเมื่อคืนนี้ ผมรู้วิธีที่จะทิ้งเบื้องหลังให้หมดสิ้นและเริ่มชีวิตใหม่ได้แล้ว" ตาอันพรรณนาเบาๆ ด้วยน้ำเสียงแสดงความมั่นใจ

"ดีแล้วลูก" พลอยตอบ "แม่ดีใจด้วย แต่จะทำอะไร"

"ผมขออนุญาตคุณแม่ขอบวชสักพักหนึ่ง" ตาอันตอบเรียบๆ

พลอยยึดตัวตรง หัวใจที่เศร้าหมองอยู่นั้นค่อยเบิกบานขึ้นมาเอง

"แหมดีจริงอันลูกแม่" พลอยพูดด้วยน้ำเสียงแสดงความปิติ "แม่ก็มีลูกผู้ชายหลายคน ยังไม่มีใครเคยบวชเรียนให้แม่ได้เห็นชายผ้าเหลืองเลย แม่อนุโมทนาด้วย...อันทำให้แม่ปลื้มในมากวันนี้"

"ผมนึกแล้วว่าคุณแม่จะต้องดีใจ" ตาอันว่า "เพียงเท่านั้นก็พอแล้วที่จะทำให้ผมตัดสินใจออกบวช แต่มันก็ยังมีเหตุอื่นๆ อีกหลายอย่าง ผมอยากจะทำโลกเสียพักหนึ่งก่อน เพื่อเริ่มชีวิตใหม่อย่างที่ได้ออกไว้แล้วเมื่อกี้ แล้วก็ยังมีอีกเหตุผลหนึ่ง ที่ทำให้ผมเห็นว่าควรจะบวชเสียที"

"อะไรอีกอัน"

"อ้อ" ตาอันตอบด้วยเสียงแผ่วเบาผิดปกติ "ผมอยากบวชให้อ้อด ทั้งที่ผมไม่แน่ใจว่าคนเราตายแล้วไปไหน และไม่รู้เลยว่าบุญกุศลที่ได้จากการบวชนั้น จะส่งถึงกันได้หรือไม่ แต่ผมเชื่อว่าถ้าเราทำความดีต่อใครคนหนึ่งที่เป็นคนดี และทำความดีต่อเรามาก ความดีที่เราทำนั้นหากเขารับรู้เข้าก็คงพอใจ"

"อันอย่าสงสัยไปเลย" พลอยตอบอย่างแน่ใจ "บุญกุศลนั้นต้องถึงกันแน่ๆ ไม่ว่าน้องจะอยู่ที่ไหน ถึงใครเขาจะไม่เชื่อในเรื่องนี้แม่ก็เชื่อ และเพราะแม่เชื่ออย่างนี้จึงได้อยู่มาได้ เมื่อเจ้าคุณพ่อสิ้นบุญ เมื่อเสด็จของแม่สิ้นพระชนม์ แม่ก็ทุกข์ร้อนเหลือเกิน ร้องไห้เสียจนแทบไม่มีน้ำตา แต่อาศัยความเชื่อถือที่ว่า พอจะทำบุญสนองพระเดชพระคุณท่านได้ ถึงแม้ว่าท่านจะสิ้นไปแล้ว ความทุกข์ทั้งหลายก็บรรเทาลงไป

เมื่อคุณพ่อของอันตาย อันก็เห็นอยู่แล้วว่าแม่ทุกข์เพียงไร และอ้อมมาตายลงอีกคนหนึ่ง แม่ก็แทบจะทนทานไม่ไหว แต่ที่ยังครองตัวอยู่ได้ ก็เพราะแม่เชื่อบุญกรรมนี้แหละ และ ยังเชื่อว่าบุญกุศลนั้นส่งให้กันส่งถึงกันได้"

พลอยยกมือขึ้นเช็ดน้ำตา ซึ่งไหลออกมาเพราะความปิติ ที่ลูกคนหนึ่งจะบวช หรือเพราะลูกอีกคนได้ตายไปแล้ว พลอยก็ไม่แน่ใจนัก แล้วพลอยก็พูดต่อไปว่า

"แม่พูดอย่างนี้อันอาจเห็นว่าแม่เป็นคนโบราณ เชื่อถืออะไรเลอะเทอะไปก็ได้ แม่ก็อาจเป็นจริงๆ แต่ชีวิตแม่ ได้เหตุทุกข์มามาก...เห็นมากเหลือเกิน ไม่เคยมีความสุข อะไรที่จะยั่งยืน ได้อย่างหนึ่งก็ต้องเสียอย่างหนึ่งทุกครั้งไป บางทีก็เสียมากกว่าได้ แต่แม่ก็ครองตัวมาด้วยความเชื่อถือ อย่างนี้แหละ อันเป็นคนสมัยใหม่ก็เป็นธรรมดา รู้อะไรก็ อยากจะรู้จริง ต้องการเหตุผลให้เป็นเรื่องเป็นราว จะเชื่อ อะไรก็ต้องดูแล้วดูอีกจนหมดเปลือกไม่มีที่สงสัย แต่แม่ไม่มี เวลาจะทำอย่างอื่นได้ เพราะความทุกข์มาถึงตัวแม่บ่อย เหลือเกิน ได้อะไรที่จะช่วยให้ความทุกข์เบาบางลงได้ แม่ก็ ต้องคว้าไว้ก่อน มัวแต่สงสัยอยู่แม่ก็อาจตายเสียก่อนด้วย ความทุกข์.... อันคิดไว้ว่าจะบวชเมื่อไร แม่ดีใจเหลือเกิน"

"ผมเพิ่งตกลงใจเมื่อคืนนี้เอง" ตาอันบอก "เมื่อตกลงใจแล้วก็ขออนุญาตคุณแม่ ต่อไปนี้เตรียมตัวเสร็จเมื่อไร ก็จะบวช"

"ดีแล้วอัน" พลอยว่า "แม่จะจัดให้เองไม่ให้ขาดเหลือ"

งานอุปสมบทตาอันที่จะต้องตระเตรียมต่อไปนั้น ทำให้พลอยมีชีวิตรู้สึกวุ่นวายอย่างประหลาด ถ้าหากตาอันมิได้มาแสดงความปรารถนาในวันนั้นว่าจะบวช พลอยยังก็นึกไม่ออกเหมือนกันว่าความเศร้าโศก อันเกิดจากความตายของตาอ้อจะทำให้ตาเป็นอย่างไร ขณะนั้นพลอยไม่ต้องการอะไรมาก ต้องการแต่จะให้มီးอะไรทำที่ตนเห็นว่าสำคัญและมีประโยชน์ ขอแต่เพียงอย่าให้ต้องนั่งเฉยๆ ให้ความทุกข์เผาหัวใจไปตนกว่าจะมอด

พวกพี่องและญาติมิตรทุกคนก็ดูเหมือนจะรู้ใจพลอยในเรื่องนี้ เพราะเมื่อได้ทราบข่าวเรื่องนี้เข้า ต่างคนก็อนุโมทนาและพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า งานอุปสมบทตาอันนั้น จะต้องช่วยทำให้เป็นการใหญ่ ต่างคนต่างก็มีความเห็นไปต่างๆ ว่าควรจะทำอย่างไรบ้าง พ่อเพิ่มลงความเห็นให้มีพิธีทำขวัญ

นาคแบบโบราณ แต่ตาอันยับยั้งความเห็นนั้นเสียด้วยคำพูด
ว่า

"ผมขอเสียเถิดคุณลุง อย่าให้เอิกเกริกนักเลย ผมมิใช่
ว่าจะบวชตอนเข้าพรรษา และก็ไม่ใช่หนักหน่วงๆ อายุเพียงครบ
จะทำเอิกเกริกไปก็อายุเขา ระหว่างนี้ข้าวของก็ยิ่งแพง ทำให้
มากเรื่องไปก็หมดเปลืองเปล่าๆ"

"อ้าว ! งั้นก็หมดสนุกซีพ่ออัน พ่อจะบวชจะเรียนทั้ง
ที่ก็ควรจะให้ญาติโยมได้ฉลองให้เต็มศรัทธา"

ตาอันเหลียวดูหน้าพลอยเหมือนกับจะขอความ
ช่วยเหลือ แล้วก็พูดเสียงอ่อยๆ ว่า

"ก็แล้วแต่คุณแม่..."

"ตามใจอันเถิดแม่ไม่ว่า อันจะบวชจะเรียนก็ดีถมไป
อยู่แล้ว ไม่ต้องทำขวัญนาคก็ได้ บวชแล้วก็ค่อยทำบุญฉลอง
พระก็แล้วกัน" พลอยรีบพูดช่วยลูก เพราะเห็นว่าตาอันอยาก
บวชอย่างเจียบที่สุด

"ถ้าอย่างนั้นก็จัดกระบวนแห่ให้ครึกครื้น" พ่อเพิ่ม
ว่า

"เอาอีกแล้วคุณหลวง" พลอยพูดอย่างอ่อนใจ "คุณหลวงก็รู้แล้วว่าหลานอยากบวชเจี๊ยบๆ จะมาแห่แห่นอะไรอีก อันจะเอาอย่างไรลูก" พลอยหันไปถามตาอัน

"ผมไม่อยากมีพิธีรีตองอะไรเลย เป็นความสัตย์จริง เพราะบวชคราวนี้ผมบวชด้วยความสมัครใจ บวชด้วยความเชื่อถือเลื่อมใส ถึงเวลา ก็อยากนุ่งขาวห่มขาวไปขอบรรพชา และอยากให้มีแต่พิธีสงฆ์ เรื่องทำขวัญแห่แห่น ตลอดจนนุ่งยกใส่เสื้อครุฑอะไรเหล่านั้น ผมอยากจะขอให้ยกเลิกเสีย เพราะผิดเทศกาลและผมก็เป็นผู้ใหญ่แล้ว คุณๆ ไปก็เหมือนเล่นละครคอน ละครฉากใจอย่างไรก็ไม่รู้ แต่ถ้าคุณแม่จะให้มีอะไรก็แล้วแต่"

"แม่ก็ว่าอย่างนั้นแหละอัน อันพูดตรงใจคำของแม่ ทีเดียว น้องก็เพิ่งตายไปใหม่ๆ แม่ไม่อยากจะมึงงานเอิกเกริก เพราะไม่มีใจ ที่อันจะบวชคราวนี้แม่ก็ปลื้มใจหนักหนาแล้ว"

พ่อเพิ่ม โคนคนไม่เห็นด้วยถึงสองแรงเช่นนี้ก็ต้องเจี๊ยบไป ได้แต่บ่นตบตบว่า

"จะบวชจะเรียนทั้งที ใ้อูเราก็ออยากจะช่วยให้เต็มแรง แต่เขาไม่เอาทั้งแม่ทั้งลูก"

"โธ่ ! คุณลุงอย่าพูดอย่างนั้นซีครับ !" ตาอันพูดอย่างเสียใจ

"คุณหลวง !" พลอยพูดเสียงแข็ง "อย่าทำใจน้อยไปหน่อยเลย แก่จวนจะตายอยู่แล้ว ฉันรู้หรือว่าคุณหลวงหาเรื่องจะสนุกเท่านั้นเอง หาอะไรไม่ได้เข้าก็จะมาสนุกตรงบวชหลาน จริงไหม"

พ่อเพิ่มหัวเราะแล้วตอบว่า

"แม่พลอยนี่แกก็รู้ใจฉันไปเสียทุกอย่าง เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน คืบวันก่อนจะบวชนี้ เรามาชุมนุมญาติพี่น้องกันสักทีจะดีไหม ฉันจะเป็นคนรับเลี้ยงเอง"

"อย่างนั้นน่าจะคงไม่ยากหรอก" พลอยว่า "เพราะคืบนั้นใครๆ ก็คงมาอยู่ที่นี้กันหมด ฉันนัดไว้ให้มาช่วยกันทำดอกไม้ ถ้าคุณหลวงจะเลี้ยงก็คงจะได้ ว่าแต่ไปรวบไปมาอีกหรือไร"

"เปล่าหรอกแม่พลอย" พ่อเพิ่มตอบ "อยู่ๆ เขาก็เลิกคาสีโนเสียเฉยๆ แต่หมูนี้นั้นก็รวบอีก ฉันลองแข่งลิ้ดูกับเขาบ้าง โธ่ดาไฟกระปุกเดียว ฉันซื้อมาแล้วก็ขายไป แล้วก็ตามไปซื้อกลับมาอีก แล้วก็ขายไปอีก ตั้งหลายสิบหน ได้กำไรทุกที มีอัฐพศพอจะเลี้ยงดูพี่น้องได้เป็นครั้งเป็นคราวระมัง"

"อย่างนี้หรือที่เรียกกันว่าเซ็งลี" พลอยถาม

"นั่นแหละแม่พลอย แล้วก็เซ็งลีฮ้อเสียด้วย" พ่อเพิ่ม
ว่า

บทที่ ๑๕ (หน้าที่ ๒)

ตั้งแต่นั้นมาก็เป็นอันตกลงกันได้ว่างานบวชตาอันจะทำ
อย่างเงียบที่สุด ตาอันเลือกวัดเล็กๆ ที่อยู่ลึกเข้าไปในคลอง
เพราะต้องการความสงบจริงๆ มิให้ใครไปรบกวน และใน
ระหว่างเวลาสองสามอาทิตย์ก่อนจะบวช ตาอันก็ไปวัดแทบ
ทุกวัน เพื่อซักซ้อมขานนาค และกระทำตนให้คุ้นเคยต่อสมณ
เพศ ระหว่างนั้นพลอยก็ได้แต่เตรียมข้าวของเครื่องอัฐ
บริหารต่างๆ ไว้ให้พร้อม สิ่งใดที่จะต้องเตรียมไว้ก่อน
เช่นที่นอนหมอนมุ้ง พลอยก็ทำให้เสร็จไปแต่เนิ่นๆ ของ
บางอย่างก็แพงจนพลอยต้องสะท้อนถอนใจ เป็นต้นว่าผ้า
ไตรๆ หนึ่งมีราคาร่วมพันบาท พลอยก็ต้องจำใจซื้อทั้งที่พอ
เอามือจับดูเนื้อผ้าแล้วก็ต้องใจหาย ด้วยความเลวของผ้า มุ้งผ้า
โปร่งอย่างที่ตั้งใจไว้นั้นหาไม่ได้ ได้แต่มุ้งผ้าหยาบๆ ที่ทอขึ้น
ใช้แทนผ้าโปร่ง ส่วนเครื่องใช้อื่นๆ ก็แพงขึ้นไปตามส่วน คุณ
เซยผู้ซึ่งมาช่วยซื้อของและเตรียมของอยู่ตลอด ถึงกับถอนใจ
ใหญ่ออกอุทานว่า

"แม่พลอยเอ๊ย สมัยนี้อะไรๆ มันก็แพงไปหมดแม่แต่ บุญกุศล ค่าใช้จ่ายบวชพ่ออันคราวันนี้ถ้าเป็นสมัยก่อน ก็บวช พระได้สักสิบองค์ แล้วจะยังมีเงินเหลือปวารณาเป็นอุปฐาก ไปได้ตลอดพรรษา แต่เดี๋ยวนี้คุณเอาเถิด เมื่อบุญกุศลแพงเสีย แล้ว คนเราก็เห็นจะใกล้นรกเข้าไปทุกวัน !"

"อย่าไปเสียลมเสียดาบเลยคุณเชย" พลอยว่า "จะ ทำบุญทั้งที ฉันไม่อยากคิดหรอกเรื่องเงินๆ ทองๆ"

"แม่พลอย" คุณเชยพูดด้วยเสียงเยือกเย็นเหมือนกับ รำพึงกับตัวเองมากกว่า "แม่พลอยเคราะห์ดีมีเงินใช้ แม่พลอย ก็ไม่ต้องคิดถึงมันได้เรื่องเงินๆ ทองๆ บุญกุศลใครๆ ก็อยาก ทำ ถ้านรกสวรรค์มีจริงใครจะอยากไปตกนรก ถ้าชาติหน้ามีจริงใครก็ต้องอยากให้ชาติหน้าดีกว่าชาตินี้ แต่ก็นั่นแหละแม่ พลอยเอ๊ย เดี๋ยวนี้คนที่จนถึงกับทำบุญไม่ไหวมีมากขึ้นทุกวัน เพราะเพียงแต่เลี้ยงปากเลี้ยงท้องเข้าไปก็ยากเสียแล้ว แม่ พลอยอยู่ไกลแม่พลอยไม่เห็นหรอก แต่พียู่ใกล้ บ้านพียู่มี แต่คนจนล้อมรอบ เขาก็คนอย่างเรานะแหละไม่ได้ผิดอะไร กันเลย พี่ว่าคนพวกนี้เขาอยากทำบุญมากกว่าคนมั่งมีเสียอีก เพราะชาตินี้เขาต้องมีทุกข์ ต้องยากลำบาก เขาก็อยากจะพบ ชาติหน้าที่ดีกว่านี้ แต่ก่อนพียู่ไปอยู่กับคนจนใหม่ๆ ยังนึก

แปลกใจว่าเขาทำบุญกันทุกวี่ทุกวัน มากกว่าเราที่เป็นลูกพระ
น้ำพระยาเสียอีก คุณๆ ไปก็รู้ว่าอย่างเรามันไม่มีทุกข์ เคยแต่
สบายจึงไม่พะวงเรื่องบาปบุญคุณโทษ แต่คนที่เขาตกอยู่ใน
ห้วงทุกข์ห้วงจนเสียแล้วในชาตินี้ เขารู้จักมากกว่าเรา ตั้งแต่
นั้นมาพี่ก็นับถือคนจน เพราะเห็นใจเขา แต่เดี๋ยวนี้..." คุณเชย
หยุดพูดถอนใจใหญ่อย่างอ่อนระอา "แต่เดี๋ยวนี้ข้าวมองมัน
แพงเหลือเกิน คนจนอยู่แล้วยังจนลงไปอีก เหมือนกับว่า
นรกมาถึงตัวเสียแล้วแต่ในชาตินี้ ครั้นจะไปหวังเอาสวรรค์
วิมาน หวังความสุขในชาติหน้า ประตูละครก็ปิดเสียแล้ว
คิ้วของมันเป็นแพง ทำบุญไม่ได้ เมื่อรู้ตัวว่าไหนๆ ก็ต้องตกนรก
แน่แล้วไม่มีทางแก้ เป็นใจใครก็ต้องปล่อยเลยตามเลย หา
ความสนุก เอาแต่ใจตัวไปชาติหนึ่ง ต่อไปจะเป็นอะไรก็ช่าง
มัน อย่างนี้คนที่มิสนดานกระเดียดไปข้างชั่วอยู่แล้ว ก็ยังจม
ลงไป แม้คนที่ดีๆ ก็อาจกลายเป็นคนชั่วไปได้ พี่คุณๆ ไปแล้วก็
ขนลุก"

พลอยได้ยื่นคุณเชยพูดแล้วก็ขนลุกตามเพราะเห็นจริง
พูดกับคุณเชยไปว่า

"นั่นสิคุณเชย แล้วจะเป็นอย่างไรกันต่อไป"

"พีก็ไม่รู้" คุณเชยตอบ ทุกครั้งที่คุณเชยพูดกับพลอย ด้วยเรื่องที่สำคัญ ด้วยเรื่องที่คุณเชยมีความเห็นอย่างจริงจัง คุณเชยมักจะเรียกตัวเองว่า "พี" เสมอ คุณเชยพูดต่อไป

"พีรู้แต่ว่าของอะไรที่เคยพบพบเห็นมาแต่ก่อนนั้น หมดไปแล้ว ผ่านไปแล้ว ไม่มีวันจะกลับมาให้เห็นได้อีก เพราะคนสมัยนี้เปลี่ยนไปทุกวัน เปลี่ยนไปวันละมากๆ ที่เรา เคยเห็นคนรักกันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ไว้วางใจกันนั้น พีคิดว่าจะได้ เห็นน้อยลงไปทุกที ต่อไปก็จะมีแต่แก่งแย่งคดโกงระวาง สงสัยกัน เพราะความจำเป็นมันบังคับอยู่ คิดแล้วก็ไม่น่า สบายใจเลย"

"คุณเชยพูดเสียจนฉันแทบไม่อยากอยู่ต่อไป" พลอย ปรารภขึ้น

"แม่พลอยอย่ามาฟังฉันเลย" คุณเชยหัวเราะแล้ว เปลี่ยนเสียงพูดทันที "หลวงโอสถเขายังบอกอยู่เมื่อสองสาม วันนี่เองว่าฉันยิ่งแก่ยิ่งเลอะ พูดอะไรไม่เป็นเรื่องเป็นรส ฉัน ดูๆ ไปแล้วก็เห็นจริง แม่พลอยอย่าเก็บเอาไปคิดเลย ว่าแต่ เครื่องอัฐฐบริหารที่จะถวายพระครบแล้วหรือยัง"

"ฉันก็ว่าครบแล้ว" พลอยตอบ

"ของถวายอุปัชฌาย์ คู่สวดและพระนั่งหัตถบาตรครบแล้วหรือ"

"หมดแล้วคุณเชย อุปัชฌาย์ คู่สวดถวายไตร พระนั่งหัตถบาตร ถวายผ้าเช็ดหน้าดอกไม้รูปเทียนและเงิน ฉันก็ว่าพอแล้ว"

"ก็น่าปลื้มใจอยู่" คุณเชยว่า "แม่พลอยทำบุญได้ครบเครื่องเหมือนกับเมื่อครั้งบ้านเมืองยังดี ฉันขออนุโมทนาด้วย"

ก่อนจะถึงวันบวชตาอันวันหนึ่ง คุณเชย ซ้อย ประไพ พร้อมด้วยพวกพ้อง ผู้หญิงอื่นๆ อีกสองสามคน ก็มาชุมนุมกันที่บ้าน นัยว่าเพื่อจะช่วยทำดอกไม้ ซึ่งมีหลายอย่างตั้งแต่ดอกไม้คลุมไตร ไปจนถึงกรวยคู่สวดอุปัชฌาย์ ซ้อยเข้ารับเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการนี้ และเป็นผู้บงการสั่งให้คนโน้นคนนี้ทำดอกไม้เท่าที่เห็นว่าจะทำได้ ซ้อยบอกว่า

"เรื่องนี้ต้องปล่อยฉันบ้างละแม่พลอย เรื่องทำดอกไม้ฉันทำมาแต่สาวจนแก่ ใครอย่ามายุ่งกับฉันดีกว่า ฉันสั่งอะไรก็ทำตามก็แล้วกัน"

"ฉันก็ว่าอย่างนั้นแหละซ้อย" พลอยเห็นด้วย "ฉันเองก็เรื่อรังไม่ได้ทำเสียนาน หูตาก็ไม่ค่อยจะเห็น"

"คัดจรีตนะไม่ว่า" ซ้อยย่อนให้ทันที "ตัวจะมาทำแก็เกินกว่าเขาไปได้อย่างไร เป็นคุณนายคุณหญิงมาเสียนานจนลึ้มวิชาความรู้ก็ว่ามาเถิด เฮ้า ! ร้อยตาข่ายไป !" ซ้อยพูดพลางยื่นชามใส่ดอกพุดที่ตัดก้านเท่ากันแล้วให้ พร้อมกับเข็มและด้าย "ยังทำเป็นอยู่ไซ้หรือ ดอกไม้ประดับข้างบนฉันทำเอง คนที่ฉันเอามาช่วยเขาก็เก่ง ไม่เป็นไรหรอก"

"แล้วฉันเล่าแม่ซ้อยจะให้ทำอะไรบ้าง" คุณเชยถามขึ้น

"ก็ทำอะไรเป็นบ้างเล่าแม่เชย" ซ้อยถามกลับไป

"ร้อยตาข่ายก็คงจะพอได้กระมัง" คุณเชยตอบอย่างลั้งเล "ถ้าไม่ไว้ใจฉันช่วยเค็ดดอกไม้ก็ยังได้"

"ลองร้อยตาข่ายอีกด้านหนึ่ง.....ด้านตรงข้ามกับแม่พลอยเขานั้นแหละ" ซ้อยพูดอย่างเป็นการเป็นงาน แล้วก็สั่งคนโน้นคนนี้ให้ทำงานไม่หยุดปาก

การทำงานที่บ้าน อันเป็นโอกาสให้พี่น้องพวกพ้องมาชุมนุมกันพรั่งพร้อม ได้พบปะพูดคุยกันและร่วมมือทำงาน อันเป็นการกุศล ทำให้พลอยลึ้มทุกข์ได้ชั่วคราว และในคืนนั้นพ่อเพิ่มก็จัดหาของมาเสียงมากมายหลายอย่าง ในคืนวันนั้นก็ได้ชุมนุมญาติพี่น้อง ตลอดจนเพื่อนฝูงที่สนิท และ

ลูกทุกคนที่ยังอยู่ ร่วมวงกินข้าวกันอย่างพร้อมเพรียง พลอย
นั่งเปิบข้าวอยู่เงียบๆ ฟังพ่อเพิ่มคุยด้วยเรื่องนั้นบ้างเรื่องนี้บ้าง
บางทีคุณเชยและซ้อยก็ช่วยกันขัดคอเสียจนพ่อเพิ่มต้องนั่ง
หยุดพูดลงไป พลอยกวาดตาไปรอบๆ ดูหน้าคนที่รู้จักคนที่
ตนรักทีละคน จำนวนปีที่ผ่านไป ได้นำความเติบโตเป็น
ผู้ใหญ่ มาให้แก่คนที่ป็นเด็กกว่า และนำความชรามาให้แก่
คนที่เคยเป็นเด็กมาด้วยกัน แต่ทุกคนก็ยังเป็นคนเก่าอยู่นั่นเอง
ในสายตาของพลอย เสียงคุณเชยพูดเบาๆ ขึ้นว่า

"มานั่งพร้อมกันอยู่อย่างนี้ฉันออกคิดถึงเจ้าคุณพ่อ
ไม่ได้เลย ท่านเห็นลูกๆ มานั่งอยู่พร้อมเพรียงกัน ท่านคงดีใจ
พิลึก"

"ก็พร้อมกันเท่าที่เหลือ" พ่อเพิ่มว่า "คุณจิตของฉันก็
ออกป่าออกคงไปไม่ได้ชั่วคราวเลย"

พอพ่อเพิ่มพูดถึงคุณจิต พลอยก็เหลียวมาดูพวงซึ่งนั่งทำ
คอกไม้อยู่อีกทางหนึ่ง ไม่ยอมเข้ามาร่วมวงกินข้าวด้วย พวง
ซึ่งเป็นภรรยาคุณจิตแต่ก็ยังถือตัวว่าเป็นบ่าว เดียวนี้แก่ชราลง
ไปพอๆ กัน

"ได้ข่าวคุณบ้างไหมแม่พวง" พ่อเพิ่มมองตามสายตา
ของพลอยไปพบพวงเข้าจึงถามขึ้น

"เมื่อสองสามเดือนนี้ ลูกเข้ามาหาบ่าวจากเมือง
กาญจน์ฯ บอกว่าคุณเธอเป็นอัมพาตลุกไม่ขึ้น" พวงตอบด้วย
เสียงเรียบๆ

"อ้าว !" คุณเชยพูด "แล้วเดี๋ยวนี้เธออยู่กับใครเล่าแม่
พวง"

"เธอยู่กับเมียโน้น" พวงตอบ "บ่าวได้ข่าวว่าเขามี
อันจะกิน เลี้ยงดูเธอดีไม่ต้องลำบาก"

"ว่าไปแล้วคุณชิตเธอก็เคราะห์ดีกว่ฉันเสียอีก" พ่อ
เพิ่มพูดขึ้น "เกิดมากับเขาชาติหนึ่ง มีคนเลี้ยงให้สบายอยู่
เสมอ"

"ถ้าจะว่าไปเราก็เคราะห์ดีด้วยกันทุกคนนะแหละ ที่
ยังได้มานั่งกินข้าวกันอยู่ที่นี่" คุณเชยพูดขึ้น "ฉันคิดตั้งแต่คุณ
ใหญ่ ถ้าเธอยังไม่ตายแล้วมานั่งอยู่ด้วยวันนี้ ฉันว่าคุณหลวง
คงไม่กล้ามาวางกำอย่างนี้หรอก"

"เฮ้ย ! คุณเชยเองก็เถอะน่า !" พ่อเพิ่มว่า "ดีแต่เก่ง
ลับหลังเท่านั้นแหละ ต่อหน้าคุณใหญ่ฉันก็เห็นจ้องๆ ราวกะ
เป็นคนละคน"

เมื่อการสนทนาวกเข้าหาคนที่ตายไปแล้ว พลอยก็ต้อง
ก้มหน้าลงมองจานข้าวด้วยใจที่ระริกกระรัว ใจนึกถึงตาอ้อด

ขึ้นมาทันที โธ่เอ๋ย ! อ้อคุณแม่ ถ้าหากยังอยู่บ้านนี้ก็คงจะมานั่งร่วมวงกินข้าว ช่วยพูดช่วยจาให้ทุกคนได้เป็นสุข ใครจะเข้าพื้เข้าน้องได้ดีเท่าอ้อคก็ไม่มี ตาอันนั้นถึงจะสนใจในพื้ น้อง ก็เป็นคนสำรวจพุดน้อย ตาอันถ้าหากจะพุดออกมาก็ใช้ถ้อยคำแข็งๆ ไม่เป็นกันเอง ไม่มีที่จะจูงใจพื้ น้องให้ร่วมสามัคคี ประไพนั้นเล่าก็ได้แต่หมกมุ่นคิดแต่เรื่องของตัวเอง จนแทบจะมองไม่เห็นพื้ น้อง จะหาใครที่รู้จักใช้ถ้อยคำที่ทำให้คนเป็นสุขใจ เกิดความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ และมองดูโลกด้วยแววตาอันแจ่มใสรื่นเริงเท่าอ้อคเห็นจะไม่มีอีกแล้ว แต่แล้วอ้อคก็ต้องตายไปก่อนคนอื่น ทำไมเล่าอ้อคจึงต้องตาย แม่มองไม่เห็นเลยว่าทำไมอ้อคจึงต้องตาย หรือว่าในโลกเรานี้คนดีๆ จะต้องตายไปก่อน หรือว่าเป็นกรรมอันใดของแม่แต่ชาติปางก่อนที่ได้สร้างสมไว้ ที่ทำให้แม่ต้องเสียคนรักอยู่ร่ำไป รักสิ่งใดนั้นก็ยังไม่ยั่งยืน รักใครคนนั้นก็ต้องมีอันเป็นจากไปไม่มีวันกลับ พลอยนั่งก้มหน้าเอาช้อนเขี่ยข้าวในงานเล่น อย่างไม่สนใจ ข้าวทุกเม็ดดูเหมือนจะแห้งผาก และแข็งราวกับกรวด พลอยจะมีปัญญากลืนข้าวเข้าไปอย่างไรลง จะนึกตัดใจมิให้นึกถึงตาอ้อค ซึ่งควรอยู่ด้วยในวันนี้ก็ตัดใจไม่ได้ วันชุมนุมญาติพื้ น้อง ซึ่งควรแก่การยินดี

กลับกลายเป็นสิ่งเตือนใจถึงคนที่หายไปไม่มีวันกลับ พลอย
รู้สึกว่ามีมือและเท้าของตนเริ่มเย็นชา ไม่มีความรู้สึก เวียน
ศีรษะ และตาน้ำพร่าพรางแทบจะมองของที่วางอยู่ใกล้ๆ ตัว
ไม่เห็น เสียงคุณเชยที่นั่งอยู่ข้างๆ กระซิบถามว่า

"แม่พลอยเป็นอะไร ไปหรือ คุณหน้าเผือกเหมือนกับ
จะเป็นลม" แล้วคุณเชยก็รีบเปิดกระเป๋าส่งยามาให้

"เปล่าคุณเชย ไม่เป็นอะไรหรอก" พลอยพูดพลาง
รับยาจากคุณเชยมาสูดแรงๆ พอบรรเทาอาการวิงเวียนลง
ไปได้บ้าง "ฉันถ้าจะเหนื่อยเท่านั้นเอง วันนี้ร้อยดอกไม้ทั้งวัน
เลยตาลายไปหน่อย"

"ถ้าอย่างนั้นก็เข้านอนเสียเถิดแม่พลอย" คุณเชยว่า
"วันพรุ่งนี้จะต้องเหนื่อยอีกทั้งวัน นอนเอาแรงเสียก่อน เสร็จ
งานบวชพ่ออันนี้แล้ว ฉันเห็นจะต้องเข้าอำนวยความสะดวกกับแม่
พลอยเสียที ไม่ปล่อยให้ตามใจอีกต่อไปละ มีอย่างหรือเจ็บไข้
ไม่สบายก็ทำเฉยเมย จะออกปากเรียกมดเรียกหมอกี่ไม่มี
หมอย่างหลวงโอสถ แก่ก็มีแต่ยาหอม กินเล่นเพลื่นๆ แกจะ
ไปรักษาอะไรได้"

เสียงหลวงโอสถที่นั่งกินข้าวอยู่กระแอมขึ้นมาแล้วก็พูด
ว่า

"แม่เซย แม่เซย พุดจาอะไรก็ไว้หน้าฉันบ้างซี"

"ไม่ไว้กันละ" คุณเซยหันขวับไปขู่สามี "น้องฉันเจ็บเท่าไรก็ไม่มีใครรู้ แม่เจ้าประคุณพลอยนี่ก็อมพะนำไว้ ไม่เห็นตั้งใจรักษาตัวบ้างเลย จนน่ารำคาญ"

ว่าแล้วคุณเซยก็พาพลอยเข้าไปนอนเหมือนกับเด็กๆ นั่งอยู่ในห้องเป็นเพื่อนพลอยอยู่นาน จนเห็นว่าพลอยม่อยหลับไปแล้ว คุณเซยจึงเดินเบาๆ กลับไปนอน

เช้าวันรุ่งขึ้น พลอยรู้สึกสบายมากกว่าที่เคยรู้สึกมา นับตั้งแต่ได้ทราบข่าวว่าตาออดตาย พลอยตื่นแต่เช้ามีค คุณแกลการตระเตรียมข้าวของต่างๆ จนเสร็จ ก็พอดีได้เวลาที่ตาอันปลงผมแล้วเรียบร้อย พลอยเรียกตัวตาอันมานั่งริมตีก ด้านหลัง ที่ได้ให้เด็กตักน้ำเตรียมไว้พร้อมแล้ว และให้ตาอันผลัดผ้าลงนั่งบนม้าตัวเล็กๆ แล้วพลอยก็เริ่มตักน้ำรดตัวตาอัน ประจวบคัสถวิวรรณเจ้านาค ซึ่งกำลังจะเข้าสู่ภิกขุภาวะในเวลาไม่ช้า

พลอยอาบนำตาอันด้วยความรักความเมตตาทั้งหมดที่มีอยู่ น้ำแต่ละขันที่ค่อยๆ รดลงไปนั้น เป็นประคองน้ำใจของมารดาที่รักบุตร น้ำใจที่สะอาดเต็มไปด้วยความรักบริสุทธิ์ ปราศจากความหวงแหน ความเห็นแก่ตัว หรือการเรียกร้อง

ใดๆ ตอบแทน น้ำใจของแม่ที่ปราศจากราคี ประคองน้ำที่ใส
สะอาด มีแต่จะทำให้ผู้ที่ได้รับชุ่มเย็นอยู่เป็นนิรันดร์

ตาอ่อนเองก็รู้สึกในความรัก และความเมตตาปราณีของ
พลอยเป็นอย่างมาก ตาอ่อนนั่งนิ่งให้พลอยอาบน้ำ แต่พลอยก็รู้
ดีว่าตาอ่อนจะต้องมีความรู้สึกตื่นตันเช่นเดียวกับตนในยามนี้
อีกครู่หนึ่งตาอ่อนก็พูดขึ้นว่า

"คุณแม่ ผมอดนึกถึงเมื่อครั้งคุณแม่เคยอาบน้ำให้ผม
เมื่อยังเด็กๆ ไม่ได้เลย แต่วันนี้ผมคงนั่งให้อาบได้เรียบร้อย
ดีกว่าเมื่อยังเด็ก"

"แม่ก็ยังจำได้ดีเหมือนกัน" พลอยตอบ "ดู
เหมือนกับวานชีนนี่เอง อ้นลูกแม่ก็โตเป็นผู้ใหญ่ไปเสียแล้ว
แต่อ้นเรียบร้อยกว่าลูกคนอื่นมาตั้งแต่ไหนแต่ไร อ้นว่าง่าย
แม่บอกให้ทำอะไรก็ทำ ตาอ่อนเสียอีกหัวรั้น ประไพก็ไม่ใช่
เล่น บทพยศขึ้นมาก็ต้องปราบกันแน่ เห็นพอพูดกันได้ง่าย
หน่อยอีกคนก็คือ อ้อด...."

พลอยพูดถึงตาอ้อดแล้วก็หยุดนิ่งลงเฉยๆ แต่มีอ้นยังดู
หลังตาอ่อนอยู่เรื่อยๆ ไป

"คุณแม่เห็นจะไม่มีวันลืมอ้อดได้" ตาอ่อนปรารภ
เบาๆ

"ลืมไปได้อย่างไรเล่าอื่น" พลอยพูด "ถูกเกิดจากตัวแม่
แท้ๆ แล้วก็มามีอันจะเป็นไป แม่ไม่รู้จะทำใจอย่างไรถูก"

"ผมก็เห็นใจคุณแม่" ตาอื่นว่า "เห็นใจจริงๆ แต่ผมก็
ไม่รู้จะพูดจาปลอบโยน ให้เหมือนคนอื่นเขาทำได้อย่างไรถูก
ผมถูกเขาปลอ่ยมาจากเกาะอย่างดีใจถึง โลด ดีใจว่าสิ้นเวรสิ้น
กรรม จะได้พบคุณแม่พบน้องๆ แต่พอพบอ๊อดเข้าเป็นคน
แรกเขาก็เจ็บหนัก แต่ก็....แล้วก็จากไป ผมเองรู้สึกเหมือน
ใครมาทาบหัวจนสลบ ตั้งแต่นั้นมาโลกภายนอกที่ผมคอยสืบ
กว่าปีเลยหมดสนุก คุณมันจืดชืดไม่เที่ยงแท้ ถ้าบุญกุศลมีจริง
อย่างคุณแม่ว่า อ๊อดเขาคงจะได้บุญมาก เพราะเขาเป็น
ต้นเหตุสำคัญที่ผมได้บวชวันนี้"

พลอยมิได้พูดจาต่อไปว่าอะไร ได้แต่เม้มริมฝีปาก
แน่นเพื่อกลั้นน้ำตาไว้ แล้วก็อาบน้ำตาอันต่อไปจนเสร็จ

ในเวลาอีกไม่ช้า ตาอื่นซึ่งนุ่งขาวห่มขาวเป็นนาคพร้อม
ด้วยพลอยและญาติพี่น้องที่มาร่วมงาน ก็ลงเรือที่บรรจุข้าว
ของไว้แล้ว บ่ายหน้าออกจากท่าน้ำหน้าบ้าน แล่นเข้าไปยังวัด
ที่อยู่ท้ายคลอง วัดที่ตาอื่นได้เลือกเอาเองว่าจะใช้เป็นที่
บำเพ็ญชีวิตในระหว่างสมณเพศ

พอถึงวัดพลอยก็ชวนช้อยและคุณเชยเข้าไปนั่งในโบสถ์ เพื่อจัดของถวายพระ ปล่อยพ่อเพิ่มและคนหนุ่มๆ สาวๆ ให้เดินถือของตามเจ้านาคเดินประทักษิณรอบโบสถ์ตามธรรมเนียม ที่พ่อเพิ่มยืนยันว่าขาดเสียมิได้ พลอยก็มลงกราบพระประธานในโบสถ์ พลังนิกอุทิศตาอันซึ่งถึงจะไม่ใช่ลูกแท้ ก็ได้เลี้ยงมาและรักอย่างลูก ถวายไว้ในพระศาสนา ในขณะที่นิกอุทิศอยู่ในใจ พลอยก็มลงกราบพระอีกครั้งหนึ่ง และในใจก็เกิดปีติอิมเอบในผลบุญที่ได้กระทำ ตาอันผู้ซึ่งกำลังจะเข้าสู่ภิกขุภาวะ เป็นผู้สืบพระศาสนา ตาอันลูกคุณเปรมกับผู้หญิงอีกคนหนึ่งที่พลอยไม่รู้จัก แต่ก็ได้รักอย่างลูกตัวเลี้ยงดูมาจนเติบโตใหญ่ ด้วยน้ำมือของตนเอง บัดนี้ตาอันกำลังจะได้นำเพ็ญบุญกิริยาอันสูงสุด สละตัวเข้าถวายในพระศาสนา ในฐานะที่พลอยเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูตาอันมา พลอยก็นึกมอบตัวตาอันถวายขาดในพระศาสนา เหมือนกับว่าได้นำของมีค่าอย่างหนึ่งที่ตนรักและหวงแหนมาถวายไว้ เรื่องต่อไปคือเรื่องจะสึกหรือไม่ เป็นเรื่องของตาอันเอง พลอยไม่มีสิทธิ์จะไปเกี่ยวข้องหรือพูดจาชักจูงอย่างไรได้ทั้งสิ้น

พลอยเหลียวดูไปทางอาสนสงฆ์ที่จัดไว้หน้าพระประธาน เห็นพระเริ่มทยอยลงโบสถ์แล้วหลายองค์ แต่ละ

องค์แสดงอาการสงบสำรวม แสดงว่าเป็นผู้หยุดนิ่งตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อีกประเดี๋ยวตาอื่นก็จะเป็นสงฆ์อีกรูปหนึ่ง เป็นคนดีที่จะเข้าไปอยู่ในสมาคมของคนดี ไม่มีอะไรที่พลอยจะต้องวิตกห่วงใย ถึงแม้ว่าภิกขุภาวะจะทำให้ตาอื่นต้องห่างเหินไป แต่พลอยก็รู้ว่าตาอื่นไปในทางที่ดี และอยู่ในที่ๆ ดี ไม่มีอะไรที่จะเกิดขึ้นแก่ตาอื่นได้ นอกจากความดี ความดีที่จีรังยั่งยืน

พลอยนั่งจัดของอยู่สักครู่ พ่อเพิ่มก็พาตาอื่นเข้ามาในโบสถ์ ให้นั่งอยู่ในที่อันควร รอคารอุปสมบทที่กำลังจะเริ่มขึ้น

พลอยนั่งดูตาอื่นที่นั่งรออุปสมบทอยู่นั้นด้วยความอึดใจ ยิ่งมองไปก็ยิ่งเห็นว่าตาอื่น ซึ่งปลงผมแล้วนุ่งขาวห่มขาวอยู่นั้น มีราศีสมกับที่จะได้เข้าบวชเรียน เสียงซ้อยพูดควากๆ อยู่ข้างหลังไกลๆ กับคิดว่า

"พ่ออันนี้พ่อเป็นเจ้านาคเข้าค้อยนำคุณขึ้นเป็นกอง เมื่อออกมาจากคุกใหม่ๆ นั้นคุณไม่ได้ทีเดียว เขมาคุณมันจับหรืออย่างไรก็ไม่รู้ พ่อคุณ ! สิ้นเคราะห์ไปที ขอให้พ่อบวชนานๆ เถิด ฉันจะได้เกาะชายกระเบนแม่พลอยเขาขึ้นสวรรค์บ้าง"

"ทำไมจะต้องมาเกาะชายกระเบนฉันขึ้นสวรรค์นะ
แปลกแท้ๆ ทีเดียว" พลอยเอียงตัวไปกระซิบ

"อ้าว ! แม่พลอยก็อ !" ซ้อยว่า "ฉันมันมีลูกมีเต้าไว้
บวชเรียนเสียเมื่อไหร่ละ แม่พลอยเกาะชายจิวรพระได้ ฉันก็
อาศัยเกาะแม่พลอยนิดเดียว จะหวงด้วยหรือ"

"ฉันก็เหมือนกัน" คุณเขยยื่นหน้าเข้ามากระซิบด้วย
"ไม่มีลูกมีเต้า เห็นจะต้องเกาะชายกระเบนแม่ซ้อย อีกต่อ
หนึ่ง"

"ฮะ !" ซ้อยหัวเราะ "คงสนุกกันพิลึกละ เกาะกัน
ต่อๆ ไปเป็นพรวนทีเดียว เทวดาคงตระหนกตกใจกันแน่ !
แน่ะ ! ได้เวลาแล้วแม่พลอย คอยส่งไทรให้ناعถิด"

ตาอันคลานเข้ามาตรงหน้าพลอยแล้วลงหมอบกราบ
และพลอยก็อุ้มไทรส่งให้ตาอันด้วยใจปีติ จนแทบจะบอกไม่
ถูก พอตาอันรับไทรและเข้าไปคุกเข่าอยู่หน้าอุปัชฌาย์แล้ว
พลอยก็ยกผ้าเช็ดหน้าขึ้นซับน้ำตา ที่ซึ่มๆ ออกมาบ้างด้วย
ความปลื้มใจ

"แม่พลอยเขาดี" เสียงซ้อยกระซิบกับคุณเขยอยู่ข้าง
หลัง "เขามีน้ำหูนํ้าตาไว้แตะนิดซับน้อยได้ ถูกกาลเทศะทุก
ครั้งไป ธรรมดาบวชนาคอย่างนี้ ถ้าไม่มีโยมผู้หญิงมาร้องให้

กระซิกกระซี้ อืมอกอืมใจ ก็ดูจะขาดๆ ไปเหมือนกับไม่ครบ
พิธี"

"แม่ซ้อยช่างหาอะไรมาพูด" คุณเชยกระซิบว่า "แม่
พลอยเขาทำตัวถูกกาลเทศะเสมอแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว อย่าง
เราๆ ถ้าไปตกที่นั่งเขาบ้าง คงไม่รู้ว่าจะทำตัวอย่างไรถูก"

"ก็นั่นนะซี" ซ้อยเห็นด้วย "อย่างฉันถ้ามีลูกได้มา
บวชวันนี้ ฉันคงทำตัวไม่ถูกแน่"

"แม่ซ้อยจะทำอย่างไร"

"ก็ไม่รู้" ซ้อยตอบ "ถ้าไม่ร้องไห้โฮฮาให้ขายหน้าคน
ก็คงนั่งหัวเราะร่วนไปเหมือนอีบ้าอะไรกระมัง"

พิธีอุปสมบทได้เริ่มขึ้น และเริ่มดำเนินไปตามกฎเกณฑ์
ที่ได้วางไว้สองพันกว่าปี ตาอันรับโอวาทจากอุปัชฌาย์ แล้วก็
ออกไปครองผ้า พอตานันครองผ้าเหลืองกลับมาขึ้นซ่อมงาน
นาคอยู่กับคู่สวด ที่ตรงประตูโบสถ์ พลอยก็ได้แต่แลดูด้วย
ความพอใจ แทนว่าจะไม่มีตาไว้คู่อื่น ตาอันครองจีวรแล้วดู
งดงาม มีราศีเกินกว่าที่คาดหมายไว้ พลอยได้เคยเห็นผู้ชาย
แต่งตัวด้วยเครื่องแต่งกายหลายหลากมาในชีวิตของตน ตั้งแต่
นุ่งผ้าลายใส่เสื้อกระบอก นุ่งผ้าม่วงใส่เสื้อราชแป่เต็น แต่ง
เครื่องแบบต่างๆ ติดเหรียญตรา ตลอดจนแต่งสากลผูกเน็คไท

แบบฝรั่ง เครื่องแต่งตัวของผู้ชายที่เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย
สุดแต่ใจคนจะเห็นงาม แต่ผ้าเหลืองสามผืนอันเป็นเครื่องแต่ง
กายของผู้มีศีล ยังมีได้มีใครบังอาจมาเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น
ยังคงอยู่อย่างไรก็อย่างนั้น พลอยเพิ่งมารู้สึกในวันนี้ว่า
ผ้าเหลืองเพียงสามผืนนั้น สามารถประดับคนในหิ้งดงาม มีสง่า
ราศีได้ยิ่งกว่าอาภรณ์อันล้ำค่าใดๆ ทั้งสิ้น ผู้ที่นุ่งห่มด้วย
ผ้าเหลืองสามผืนนั้น มีความงามอันเลิศล้ำมนุษย์ใดๆ เพราะ
ความงามที่เกิดขึ้นนั้น มิได้เกิดจากรูปสมบัติอันมีแต่จะเสื่อม
โทรมสลายไป มิใช่ความงามอันเกิดจากการตกแต่งประดับ
ประดา อันเป็นการพรางที่หลอกลวงได้แต่เพียงจักษุประสาท
แต่เป็นความงามอันเกิดจากศีล จากความสำรวมจากความ
สงบและความนอบน้อม ความงามอย่างนี้มีไม่ว่าจะเห็นได้
หรือรู้สึกได้ด้วยสัมผัสต่างๆ อันเป็นของดวงโลก ก่อให้เกิด
ความเข้าใจผิดอยู่เป็นนิจ แต่เห็นได้ด้วยดวงจิตบริสุทธิ์ ซึ่ง
ย่อมจะต้องเป็นความงามที่แน่แท้ ปราศจากความเคลือบคลุม
แอบแฝง หรือการหลอกลวงใดๆ

เจ้านาคผ่านการซ่อมขานนาคที่ประตูอุโบสถ แล้วก็เข้าไป
ไปขานนาคต่อหน้าสงฆ์ พิธีดำเนินไปเรื่อยๆ จนสงฆ์รับนาค
เป็นภิกษุเข้าร่วมอยู่เป็นสมาชิกอันสมบูรณ์ พลอยคลานช้าๆ

เข้าไปประเคนของพระอินทร์ที่บวชใหม่ และเมื่อประเคนของเสร็จก็ล้มตัวลงกราบพระ พลอยรู้สึกว่าครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ตนมิได้ล้มกราบแสดงการเวด้วยกิริยา หรือด้วยขนบประเพณี ด้วยสองมือสองแขนและศีรษะ แต่ได้ล้มลงกราบด้วยชีวิตด้วยความเป็นอยู่ และด้วยวิญญูณทั้งหมด ขณะนั้นได้ยินเสียงเหมือนกับตนเองร้องอยู่ในใจว่า

"คุณเปรม ! คุณเปรม ! ฉันพยายามทำหน้าที่ของฉันให้ครบทุกอย่าง....ครบทุกอย่างแล้ว ฉันเหนื่อยเต็มที....คุณเปรม !"

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งหลังจากบวชพระอินทร์ พลอยก็ล้มเจ็บ นายแพทย์ที่ตาอินทร์มาตรวจบอกว่า พลอยเป็นโรคหัวใจอย่างหนัก ต้องพักผ่อนมากที่สุด และต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างเคร่งครัดที่สุด

บทที่ ๑๖ (หน้าที่ ๑)

พลอยเจ็บอยู่หลายเดือน เร็วแรงที่มีเหลืออยู่นั้นก็หมดลงไปทุกที ถึงแม้ว่าบุตรและญาติจะได้ช่วยกัน ให้การรักษาพยาบาลอย่างแข็งแรงเพียงใด ความรู้สึกของตัวคนไข้ นั้นก็เป็นอุปสรรคสำคัญอยู่อย่างหนึ่ง กล่าวคือถึงแม้ว่าพลอยจะมีได้หมดเจตนาที่จะอยู่ต่อไปก็ตาม แต่พลอยก็มิได้มีความกระตือรือร้นที่จะอยู่ มิได้วิตกห่วงใยในการป่วยไข้ของตน แต่ทำตัวเหมือนกับคนที่ปล่อยให้ตัวล่องลอยไปตามกระแสแห่งโชคชะตา ไม่พยายามฝืนและไม่มีมานะที่จะสู้ อุปสรรคที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งต่อการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ ก็คือการขาดแคลนยาในระยษะนั้น โดยเฉพาะโรคของพลอยซึ่งเป็นโรคพิเศษเกี่ยวกับหัวใจ จึงต้องการยาพิเศษหลายอย่างที่หาได้โดยยาก เพราะปริมาณของยาชนิดนั้นๆ ที่มีอยู่เมื่อก่อนสงคราม มิได้มีอยู่มากเช่นยารักษาโรคอื่นๆ ที่คนเป็นกันเป็นพื้น เมื่อเกิดสงครามแล้วยาพิเศษเหล่านั้นก็ถูกใช้ให้หมดไป ที่ยังมีเหลือก็ถูกกักตุนไว้ขายในราคาที่สูง จนแทบไม่น่าเชื่อ นายแพทย์ผู้รักษาพลอยเองก็หมดปัญญา มิรู้ที่จะหายาที่ไหนมารักษาคนไข้ของตนได้ ได้แต่จดชื่อยาบางชนิดที่

จำเป็นให้แก่เจ้าของไข้ แล้วบอกให้ลองออกเที่ยวหาดู ถ้า
ได้มากก็จะเป็นประโยชน์มาก

ปัญหาเรื่องยาขาดแคลนจึงเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้อง
ปรึกษาหารือกันอยู่เป็นนิจ วันหนึ่งคุณเสวีมาเยี่ยม ที่บ้าน
คลองบางหลวง เพื่อเยี่ยมทั้งพลอยที่เป็นคนไข้และประไพซึ่ง
มาอยู่พยาบาลพลอย ขณะที่นั่งคุยกันอยู่ครู่หนึ่ง ตาอันก็เอา
กระดาษจดชื่อยาขนานหนึ่งออกมาให้คุณแล้วพูดว่า

"เสวี ลือรัจกคนมาก ลองช่วยถามหาชื่อยาขนานนี้
ให้คุณแม่หน่อยเถิด เราเองวิ่งหาเสียจนอ่อนใจแล้ว แต่ยังหา
ชื่อไม่ได้"

คุณเสวีรับกระดาษไปดู แล้วก็หยิบสมุดพกจากกระเป๋า
เสื่อจดชื่อยา แล้วก็หันมายิ้มกับพลอย แล้วพูดซ้าๆ ซัดถ้อยซัด
คำอย่างที่เคยทำให้พลอยไม่สบายใจมาเสมอว่า

"ไม่เป็นไรครับคุณแม่ ผมยินดีสนองพระคุณเต็มที
ยาขนานนี้ถึงคนอื่นจะหาไม่ได้ ผมว่าผมคงหาได้ คุณแม่อย่า
วิตกเลย"

พอรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งคุณเสวีก็มาหาที่บ้านในตอนบ่าย
ตาอันผู้ซึ่งร้อใจอยู่ด้วยเรื่องยา ก็ถามถึงยาขึ้นทันทีที่ได้เห็น
หน้า คุณเสวินั่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ตอบว่า

"ของทุกอย่างในเมืองไทยเรานี้ ถ้าใครรู้ที่หากมี
ทั้งนั้น ข้อสำคัญอยู่ที่เราจะให้เขาตามราคาหรือไม่"

"เอาเถิดน่าเสวี" ตาอันพูดอย่างใจร้อน "ถูกแพง
อย่างไรก็ว่ามาเถิด ขอแต่ให้คุณแม่หายเจ็บก็แล้วกัน"

"ยาที่อันให้หาเป็นยาฉืด" คุณเสวีอธิบาย "หายาก
เพราะมีอยู่น้อย คนที่เขามีอยู่เขาเป็นเพื่อนกับเรา พอรู้ว่าคุณ
แม่เจ็บเขาก็ยินดีจะขายให้ถูกกว่าราคาตลาด"

"เขาจะขายอย่างไร"

"เขาขอหลอดละสี่พันห้าร้อยบาท" คุณเสวีตอบ
อย่างหน้าตาเฉยที่สุด

พลอยใจหายวาบเมื่อได้ยินราคา ความตกใจในความ
แพงของยาหลอดเดียว แทบจะทำให้หัวใจพลอยหยุดนิ่ง
ไปทีเดียว ฝ่ายตาอันก็สะดุ้งจนเห็นได้แล้วตอบอ้อมแอ้มว่า

"ดีแล้วเสวี แต่เราวนคืนอื่นเขาหาไว้อีกทางหนึ่ง จะ
ขอฟังเขาก่อน ถ้าอย่างไรจะบอกให้เสวีรู้ทีหลัง"

"ก็ได้" คุณเสวีว่า "แต่อย่าใช้เวลาให้มากนัก เพราะ
ถ้าเข้าไปอีกสองสามวัน ราคาอาจขึ้นไปอีกก็ได้ เดียวนี้ราคาก็
ขึ้นอยู่ทุกวันแล้ว"

ตาอั้นกัดกรามแน่นไม่ตอบ และนั่งขริมๆ อยู่จนคุณเสวี
ลากลับไปเอง พอคุณเสวีไปพ้นตัว พลอยผู้นอนฟังเรื่องราว
นิ่งๆ อยู่บนเตียง ก็เรียกตาอั้นเบาๆ ให้เข้ามานั่งใกล้ตัว พอตา
อั้นเข้ามานั่งที่ริมเตียง พลอยก็พูดขึ้นว่า

"อั้น อย่าซื้อเลยยาวนานนั้น แพงเหลือทน"

"โธ่คุณแม่" ตาอั้นอุทานเบาๆ จนเกือบเป็นกระซิบ
"จะไปเสียขายเงินอยู่ทำไมในยามนี้"

"แม่ไม่เสียขายเงินหรอกอั้น" พลอยตอบเบาๆ "แต่
แม่เคยใช้เงินให้เป็นประโยชน์ ยาวนานนี้ใช่จะคิดแม่เพียง
เข็มเดียวแล้วก็จะหาย แต่จะต้องคิดไปหลายเข็ม ยາหลอดละ
สี่พันสอง สิบลอดก็สี่หมื่นสองพัน นานเข้าราคาก็อาจ
เพิ่มขึ้นไปกว่านั้น เผลอไปหน่อยค้ายาวนานเดียว ก็จะเป็น
เงินเรือนแสน" พลอยหยุดพูดพักเหนื่อยประเดี๋ยวหนึ่ง แล้วก็
ถอนใจใหญ่พูดต่อไปเบาๆ ว่า

"เงินเป็นหมื่นเป็นแสน อั้นคิดดูให้ดีๆ ชีวิตของแม่
เห็นจะไม่แพงถึงเพียงนั้น"

"คุณแม่ !" ตาอั้นพูดออกมาได้คำเดียวแล้วก็ซบหน้า
ลงร้องไห้ใกล้ๆ ตัวพลอย ด้วยความรู้สึกที่ไม่สามารถจะกลั้น
ไว้ได้

"อันอย่างเป็นห่วงแม่ให้มากนักละ จะว่าเจ็บหน้า
หน้าถึงเพียงนั้นก็ไม่ถึง และยาวนานนั้นถึงหากว่าได้มา จะ
ทำให้หายลงทันทีก็เปล่า การเจ็บไข้ก็น่าต้องแล้วแต่บุญแต่กรรม
อยู่มากเหมือนกัน บางคนที่มีหยุกยาสารพัด แต่ก็แก้ไม่ได้ถึง
ตายก็มีอยู่บ่อยๆ"

"ไม่ใช่อย่างนั้นหรือคุณแม่" ตาอันพูดด้วยน้ำเสียง
ที่แสดงความเครียดแค้น "ผมเสียใจมาก เพราะเห็นใจคน
อย่างซัดในคราวนี้"

"เห็นใจใครอื่น แม่ไม่รู้เรื่องเลย"

"เสวี" ตาอันบอก "ผมรู้ดีว่าเจ้าเสวีเข้าหุ้กับพวก
ฟ้องตุนยา และยาวนานนี้ของมันก็มี แต่ทั้งที่มันรู้แล้วว่าคุณ
แม่เจ็บมาก ต้องใช้ยาวนานนี้ มันยังมีหน้ามาบอกขายได้ถึง
หลอดละสี่พัน"

"ก็เขาค้าขายเกี่ยวข้องกับพวกฟ้อง บางทีจะหุ้ส่วน
เกี่ยวข้องกับ เขาจะให้เปล่าก็เกรงใจกรรมมัง" พลอยช่วยพูดแก้ให้

"ถึงอย่างนั้นมันจะขายแต่เพียงเท่าทุนก็ยังไม่ได้ เพราะ
มันรวยมามากแล้ว แต่นี่มันมาบอกเอากำไร....ช่างมันเถิดคุณ
แม่ แล้วผมจะไปหาที่อื่นมาให้ บางทีจะถูกลงกว่าด้วยซ้ำไป ผม
ถามลองใจมันเล่นเท่านั้นเอง"

เมื่อได้ยินคำบอกเล่าจากตาอันพลอยก็ได้ถอนใจใหญ่
ความน้อยใจในน้ำใจอันคับแคบของลูกเขยนั้น มิได้เกิดขึ้น
เลย แต่รู้สึกหนักใจในความเสื่อมในน้ำใจของคนโดยทั่วๆ
ไป ความเอื้อเฟื้อแผ่เมตตากรุณา ดูเหมือนจะหมดไปเสีย
แล้วจากโลกนี้ แม้แต่ตัวพลอยเองซึ่งอยู่ในฐานะดี ยังต้องรู้สึก
อึดอัดในยามเจ็บไข้ คนที่อาภัพกว่าจะเป็นอย่างไร

ตาอันคงจะโกรธและน้อยใจคุณเสวีมากในเรื่องนี้
วันรุ่งขึ้นตาอันก็ไปซื้อยานานเดียวกันมาจากที่อื่นจนได้
ถึงแม้ว่าจะได้จำนวนไม่ครบตามที่หมดสั่ง และเมื่อพ่อเพิ่มมา
เยี่ยมในวันเดียวกัน ตาอันก็เล่าเรื่องนี้ให้ฟัง

พ่อเพิ่มส่ายหน้าอย่างอ่อนใจแล้วก็พูดว่า

"ช่างมันเถิดพ่ออัน คนพรรค์อย่างนั้น มันจะร่ำรวย
ได้ดิบได้ดีไปถึงเพียงไหน ลุงว่าในโลกนี้มีบุญมีกรรม คนที่
ใจดำใจบาปถึงคนไม่เห็น ผีसाงเทวดาก็เห็น คอยดูไปเถิดพ่อ
อัน อีกหน่อยมันจะต้องนำตาเช็ดหัวเข่า"

"ผมกลัวมันจะไม่เป็นอย่างนั้นนะซี คุณลุง" ตาอัน
ว่า

"อ้าว ! ทำไมละ พ่ออัน"

"ผมดูๆ โลกมนุษย์เราทุกวันนี้แล้ว ก็ไม่อยากจะ
อะไรทั้งนั้น คงที่เชื่อสัตย์ คนที่มีความจริงใจ คนที่
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนอื่นเสียอีก กลับกลายเป็นคนเลวไม่มี
วันที่ได้ดี แต่คนที่เป็นหัวประจบกลับกลอก คด โกงเขานั้น
แหละ เขาได้ดีทุกสมัย เพราะเขากลิ่งเกลือกไปทัน"

"อ๊ะ ! อย่างนั้นก็แน่ซีพ่อคุณ" พ่อเพิ่มร้อง

"ก็แน่นะซีคุณลุง แต่แน่สำหรับคนอย่างเราๆ คน
อย่างเขาไม่มีแน่หรอก มีแต่จะดียิ่งๆ ขึ้นไป" ตาอันตอบขริมๆ

"พ่ออันหมายความว่า โลกมนุษย์เราไม่มีความ
ยุติธรรมอย่างนั้นหรือ เป็นอันว่าทำชั่วแล้วผลที่เกิดไม่ชั่ว
อย่างนั้นหรือ" พ่อเพิ่มถามอย่างสงสัย

"จะว่าถึงเพียงนั้นก็ไม่ต้อง" ตาอันตอบ "ความชั่วมัน
ก็ต้องเกิดผลในทางชั่ว แต่ผลที่เกิดมันไม่จำเป็นต้องเกิด แก่ผู้
ที่ทำชั่ว มันไปตกแก่คนอื่นที่เขาไม่รู้เรื่องราวอะไรด้วย อย่าง
คนโกงเขา ถ้าจับได้ผลก็เกิดแก่ตัว แต่ส่วนมากถ้าจะโกงกัน
ใครจะไปปล่อยให้ใครจับได้ ผลเสียหายจากการโกงมันเกิด
เหมือนกัน แต่มันไปเกิดกับคนอื่นๆ ที่เขาไม่โกงหรือไม่รู้
เรื่องอะไรด้วยเลย"

"ฮือ ! ลำบากจริง ลำบากจริง" พ่อเพิ่มบ่น "ลุงยัง
ปลงใจเชื่ออย่างนั้นไม่ได้เลย"

พลอยที่นอนฟังสองคนพูดกันอยู่ พูดขึ้นมาบ้างว่า

"อั้น แม่ก็คิดอย่างอั้นพูดเหมือนกัน...คิดมานานแล้ว
เพราะเหตุนั้นแม่จึงไม่ยอมทำชั่ว ไม่ยอมทำบาป"

พ่อเพิ่มเหลียวมาดูพลอยแล้วบ่นว่า

"เออ ! แม่ลูกคู่นี้เขาไปไหนกันเป็นปีเป็นขลุ่ยทีเดียว
พูดอะไรก็ไม่รู้ ฉันไม่เข้าใจเลย"

"จริงๆ นะคุณหลวง" พลอยยืนยัน "ถ้าฉันทำชั่วแล้ว
รู้ว่าความชั่วจะต้องตกแก่ฉันคนเดียว ไม่ไปตกแก่คนอื่น ฉัน
คงไม่กลัวความชั่วนักหรอก และบางที่อาจลงมือทำบาปกับ
เขาบ้างก็ได้ เพราะความชั่วดีก็เป็นเรื่องของฉันคนเดียว ถึงจะ
ตกนรกหมกไหม้ ฉันก็เป็นคนตกจะเป็นไรไป เราอยากทำชั่ว
เราก็ต้องรับกรรมเอาเอง เหมือนกับอยากได้ของ เราก็เสีย
สตางค์ซื้อ แต่เท่าที่เห็นมา คนอื่นที่เขาไม่รู้เรื่องมักจะต้องเข้า
มารับบาปเสียเสมอไป ฉันก็เลยทำบาปไม่ลง เพราะกลัวคน
อื่นเขาจะต้องลำบาก"

"คุยกันเรื่องอื่นเถิดแม่พลอย นึกว่าสงสารแก่ฉันก็
แล้วกัน" พ่อเพิ่มพูดอย่างอ่อนใจ

อาการป่วยของพลอยมีแต่ทรุดกับทรึงไปเรื่อยๆ ตลอด
ระยะเวลาก่อนสงครามจะเสร็จสิ้นลง ความขาดแคลนใน
เรื่องยารักษาโรค ทำให้การรักษาพยาบาลไม่ได้ผลเต็มที่ และ
พลอยก็ปลงใจปล่อยให้สังขารร่างกายเป็นไปตามบุญตาม
กรรม ความรู้สึกนั้นเหมือนกับว่าตนเป็นคนพิการ จะทำอะไร
ก็ไม่สะดวก และยิ่งนานวันเข้าก็ยิ่งรู้สึกว่าตนนั้นอยู่ด้วยคน
อื่นแท้ๆ ความรู้สึกเช่นนี้ ยิ่งทำให้พลอยท้อถอยหนักขึ้นไป
อีก

วันหนึ่งพ่อเพิ่มมาหาและหลังจากที่คุยเรื่องอื่นๆ ตาม
เคยแล้ว พ่อเพิ่มก็พูดขึ้นว่า

"แม่พลอย สงครามเห็นจะไปไม่ได้อีกนานแล้ว ฉัน
ว่าคงจะเสร็จในเร็วๆ นี้ เวลานี้เยอรมันก็แพ้ราบไปแล้ว ยัง
เหลือแต่ญี่ปุ่น เมื่อสองสามวันนี้อเมริกาเอาลูกระเบิดแบบ
ใหม่ ไปทิ้งญี่ปุ่นลูกหนึ่ง คนตายนับแสน"

"เหมือนไฟประลัยกัลป์" พลอยนึกในใจทันทีที่ได้
ยิน "มนุษย์เราจะฆ่าฟันกันไปถึงไหน" แต่ปากนั้นถามพ่อ
เพิ่มไปว่า

"ลูกระเบิดอะไรก็ได้ร้ายแรงถึงเพียงนั้นคุณหลวง
น่ากลัวจริง"

"เขาเรียกกันว่าลูกกระเบิดปรมาณู" พ่อเพิ่มตอบ "มีอิทธิฤทธิ์มากกว่าลูกกระเบิดที่เขาเอาที่บ้านแม่พลอย มากมายนัก ลูกเดียวก็เมืองพังทั้งเมือง คนตายทั้งเมือง อย่างนี้นั่นว่าญี่ปุ่นสู้ไปได้อีกไม่นานต้องแพ้แน่ๆ แม่พลอยคิดดูเอาเองเถิด ถ้าจีนสู้ไปเขาเอาไปทิ้งสักสิบลูก มิพากันตายทั้งเกาะญี่ปุ่นหรือ"

"พุทโธเอ๋ย !" พลอยอุทานเบาๆ "แล้วคนที่ตายทั้งเมืองนั้นก็คงคนอย่างเราๆ นี้เอง คนแก่ก็มี เด็กก็มี ไม่รู้เรื่องราวกับเขาสักนิด"

"ทำอย่างไรได้ล่ะแม่พลอย" พ่อเพิ่มว่า "ยิ่งรบกันไปนานก็ยิ่งลำบาก เลิกรบกันเสียทีก็ดี ใครเหลือตายก็จะได้สบายกันบ้าง ว่าแต่ไอ้ลูกกระเบิดลูกนี้นั่นอดคิดถึงมันไม่ได้เลย เพื่อนฉันเขาเล่าให้ฟังว่า เขาเพิ่งค้นพบกันได้ใหม่ที่อเมริกา น่ากลัวเหลือเกิน"

"ลูกมันจะโตสักเพียงไหนนะคุณหลวง ถึงได้มีฤทธิ์เดชมากถึงเพียงนี้" พลอยถามด้วยเหตุผลอย่างธรรมดา

"อีตรงนี้น่ะซีที่มันสำคัญ" พ่อเพิ่มพูดอย่างภูมิใจ เหมือนกับว่าตนเองคิดลูกกระเบิดปรมาณูขึ้นได้ "เขาว่าลูกมัน

เท่าระเบิดกรรมดานีเอง หรือจะเล็กกว่าเสียด้วยซ้ำไป แต่ฤทธิ์มันมากกว่าหลายหมื่นเท่า"

"ฉันไม่อยากจะเชื่อเลย แต่นั่นแหละ คุณหลวงต้องรู้เรื่องอย่างนี้ดีกว่าฉัน"

"จริงๆ น่า แม่พลอย" พ่อเพิ่มหัวเราะ "เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องหลอกกันเล่น เรื่องสำคัญนักทีเดียว เรียกได้ว่าโลกมนุษย์เราเข้าสู่สมัยใหม่ แม่พลอยลองคิดดูซิ เราเกิดมาในสมัยคนรบกันด้วยมีดด้วยไม้ เอาปืนคาบศิลาปืนปลัดันไต่ยิงกัน มีเหาะเหินเดินอากาศได้แต่ในหนังสือวงศ์ๆ จักรๆ แล้วเราก็ได้อยู่มาจนเห็นคนเหาะได้ เาระเบิดแบบใหม่มาทิ้งตุมเดียวตายทั้งเมือง ราวกะศรพรหมาสตร์ในเรื่องรามเกียรติ์ เกิดมาก็ไม่เสียชาติเกิดหรอกฉันว่า"

"แล้วมีอะไรดีขึ้นบ้างหรือเปล่าเล่าคุณหลวง" พลอยอดถามไม่ได้ทั้งที่ใจนั้นไม่อยากจะพูด "ฉันเห็นแต่รบราฆ่าฟันกันให้ตายมากกว่าสมัยก่อน ใครที่ไม่ตายก็ต้องลำบากอดอยากจนฟ้าจะไม่มีนุ่นอยู่แล้ว"

"อดใจรอไปก่อนเถิดแม่พลอย คงไม่นานหรอก อีกหน่อยก็เสร็จสงคราม เราคงสบายกันทุกคน คอยดูไปเถิด"

"นี่คุณหลวงสังหรณ์ไปเสียอีกแล้วกรรมัง" พลอย
ถามยิ้มๆ ใจนั้นนึกถึงคำพยากรณ์เหตุการณ์พิศๆ พลาตๆ ที่
พ่อเพิ่มชอบทำอยู่เสมอ

"เปล่าंना" พ่อเพิ่มหัวเราะ "ฉันพูดด้วยเหตุผลจริงๆ
ใครๆ เขาก็พูดอย่างนั้นทั้งนั้น"

แต่ในที่สุด เหตุการณ์ก็เป็นไปตามที่พ่อเพิ่มได้พยากรณ์
ไว้ เพราะหลังจากที่กรุงเทพฯ ถูกระเบิดอย่างหนัก โรงไฟฟ้า
ทั้งสองโรงถูกทำลาย ทำให้เกิดขาดแคลนทั้งน้ำและไฟไปได้
ไม่นานนัก และโดยมิได้มีใครคาดหมายไว้ก่อนเลย สงคราม
ก็เสร็จสิ้นลงอย่างเงียบๆ และโดยกระทันหัน เหมือนกับใน
วันที่สงครามเกิดขึ้น เข้าตรู่วันหนึ่ง คนก็รู้กันทั่วเมืองว่า
สงครามเสร็จลงแล้ว โดยญี่ปุ่นเป็นฝ่ายยอมแพ้ต่อพันธมิตร
พ่อเพิ่มรีบมาหาพลอยถึงบ้านทันทีเมื่อได้ทราบในตอนเช้า
พ่อเพิ่มเดินอมยิ้มเป็นจันมาบนเรือน และพอเห็นหน้าพลอย
พ่อเพิ่มก็พูดขึ้นว่า

"คราวนี้สนุกละแม่พลอย เยอรมันยอมแพ้ไปก่อน
แล้ว ญี่ปุ่นก็มายอมแพ้ในวันนี้ เหลือแต่ไทยเป็นมหาอำนาจ
รบกับอังกฤษอเมริกาแต่คนเดียวเท่านั้นเอง !"

"คุณหลวงคงดีใจมากคราวนี้" พลอยพูดตอบ

"ใครบ้างจะไม่ดีใจ" พ่อเพิ่มว่า "คราวนี้จะได้หมด
ทุกขั้หมดรื้อกันเสียที ข้าวของก็คงจะถูกลงคราวนี้"

"ข้อนี้แหละที่ฉันยังปลงใจเชื่อไม่สนิท คนเราตก
ทุกข์ได้ยากมาหลายปี รบราฆ่าฟันกันตายเสียนักต่อนัก แล้ว
อยู่ๆ พอเลิกรบกัน ก็จะให้กลับสบายเหมือนเก่าทันที ฉันยัง
เชื่อไม่ได้ดอกคุณหลวง"

ความเห็นของพลอยในเรื่องนี้ เป็นความเห็นที่ออกจะ
ถูกต้อง แม้พ่อเพิ่มและคนอื่นหลายคน ที่เคยมีความเห็นว่าทุก
อย่างจะเรียบร้อย และกลับคืนดีเมื่อเสร็จสงครามนั้น ก็
ยอมรับว่าความเห็นของพลอยถูกกว่าของตนในภายหลัง
เพราะถึงแม้ว่าสงครามจะเสร็จไปแล้วก็ตาม และส่วน
เกี่ยวข้องของประเทศไทยในสงครามนั้น เป็นต้นว่าได้เคยทำ
สัญญาร่วมรุกร่วมรบกับญี่ปุ่น ตลอดจนได้ประกาศสงคราม
กับอังกฤษอเมริกา ได้กลายเป็นโมฆะไปหมดแล้วก็ตาม
สภาพการณ์ต่างๆ ก็มีได้มีร่องรอยว่าจะคืนดีเหมือนเมื่อก่อน
สงคราม แต่ตรงกันข้าม กลับมีที่ท่าจะยิ่งทรุดลงไปกว่าเมื่อยัง
อยู่ในระหว่างสงครามเสียอีก ข้าวของทุกชนิดยังหายากและ
ยังแพงขึ้นเรื่อยๆ ไปในอัตราที่น่าพิศวงและน่าวิตก ทหาร
ต่างประเทศที่เคยเข้ามาอยู่ในเมืองไทยตลอดระยะเวลาแห่ง

สงคราม ได้หายไปหมดในเวลาไม่ช้า แต่มีทหารต่างประเทศ
อีกอย่างหนึ่งเข้ามาแทนที่ คือทหารของฝ่ายชนะสงคราม
และเมื่อทหารเหล่านี้เข้ามาอยู่ได้ไม่นานนัก ข่าวดลือก็ว่อนไป
ถึงเรื่องความหยาบคาย และความ โหด โผนต่างๆ ของทหาร
ต่างประเทศชุดใหม่ ทำให้มีความตระหนกตกใจกลัวกันขึ้น
บ้าง เด็กตัวเล็กๆ ที่วิ่งเล่นอยู่ข้างถนนหนทาง ในลักษณะที่
เป็นมิตรกับทุกคนที่ผ่าน เลิกร้องทักทายทหารด้วยภาษาญี่ปุ่น
เลิกร้อง "อาริกาโตะ !" หรือ "บันไซ !" แต่เริ่มร้อง "โอเค !"
แทน ซึ่งเมื่อพลอยได้ยินก็เข้าใจว่าเป็นภาษาฝรั่ง แต่แรกก็มีผู้
ที่เกลียดชังญี่ปุ่น ในฐานะที่เป็นข้าศึกเข้ามารุกรานนั้น เห็นว่า
ทหารต่างด้าวชุดใหม่นั้นเป็นมิตรเข้ามาจับไล่ญี่ปุ่น ให้
ออกไปหมดจากประเทศไทย แต่นานวันเข้าความรู้สึก
เช่นนั้นก็เปลี่ยนไปเป็นความสงสัย ไม่รู้ว่าทหารเหล่านั้นจะ
อยู่ไปอีกนานเท่าไร

พ่อเพิ่มผู้ซึ่งมาเยี่ยมอาการ ไข้ของพลอยแทบทุกวัน
ปรารภขึ้นวันหนึ่งว่า

"แม่พลอย ฉันนี่เป็นคนแปลกเสียแล้ว เมื่อญี่ปุ่นยัง
อยู่ฉันก็เกลียดญี่ปุ่นเข้ากระดูกดำ แต่พอเสร็จสงครามฉันเกิด
สงสารญี่ปุ่นขึ้นมาทันที เพราะเห็นมันจ้องๆ น่าสมเพช ยิ่ง

เดี๋ยวนี้หายไ้หมด ไม่มีเที่ยวเดินตามถนนหนทาง ก็ถึงกับ
คิดถึงเอาด้วยซ้ำไป เบื่อหน่ายเจ้าพวกทหารแขกทหารฝรั่ง
เต็มที"

ตาอันผู้ซึ่งนั่งอยู่ด้วยหัวเราะแล้วก็พูดว่า

"คุณลุงไม่ได้เป็นอย่างนั้นคนเดียวหรอกครับ ผมว่า
คนไทยเราเป็นอย่างนั้นแทบทั้งเมือง เมื่อทหารฝรั่งถูกญี่ปุ่น
จับมาเป็นเชลยแถวบ้านโป่ง เราก็พากันสงสารอยาก
ช่วยเหลือเขา เวลารถไฟวิ่งผ่านแถวนั้น เคยเห็นโยนบุหรืโยน
ผลไม้และของอื่นๆ ให้แก่เชลยฝรั่งกันทั้งกระบวนรถไฟ แต่
พอญี่ปุ่นแพ้ถูกฝรั่งเข้ามาจับเป็นเชลย เราก็หันไปสงสาร
ทหารญี่ปุ่น พอเห็นเข้าก็ต้องแอบให้ขนมให้บุหรือีก เห็นจะ
เป็นเพราะนิสัยเราชอบเมตตาและเห็นใจผู้แพ้

"แม่อีกคิดอย่างนั้นเหมือนกัน" พลอยพูด "ใจแม่เองก็
เป็นอย่างนั้น ถ้าจะว่าไปมันก็ไม่ใช่เรื่องไร้เราอะไรของเรา
สักหน่อย มันเรื่องคนอื่นเขารบกัน ใครพลาดท่าตกระกำ
ลำบาก แม่อีกสงสารเวทนาทั้งนั้น"

พ่อเพิ่มหัวเราะแล้วพูดว่า

"แม่พลอยนี่แก็เป็นโม้หะเอาจริงๆ ทีเดียว รบกันมา
เกือบตาย เดี่ยวนี้แก็บอกว่าไม่ใช่เรื่องไร้เราเอาเลยๆ"

สำหรับคนไทยนั้น พลอยก็รู้ข่าวว่าผู้มีบุญวาสนาชุด
ระหว่างสงครามก็ได้พากันหมดบุญวาสนาไป ตามคำทำนาย
ของพ่อเพิ่ม และมีผู้มีบุญวาสนาชุดใหม่เข้ามาแทนที่ แต่
พลอยก็แก่เกิน ไปเสียแล้วที่จะสนใจ และขณะนั้นก็มิข่าว
ใหญ่อีกเรื่องหนึ่ง ที่ดึงดูดความสนใจของพลอย ด้วยกำลัง
แรงยิ่งกว่าเรื่องใดๆ ข่าวนั้นคือข่าวที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘
จะเสด็จนิวัตกลับพระนคร

ข่าวนี้นับเปรียบเสมือนยารักษาโรคให้แก่พลอยอย่างสำคัญ
เพราะโรคของพลอยนั้น มีอาการอย่างหนึ่งที่ไม่มียาอะไร
แก้ไขได้ และอาการนั้นก็คือขาดความสนใจต่อสิ่งต่างๆ ที่
แวดล้อมตัวอยู่ในโลก ข่าวที่พระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จกลับ ทำให้
พลอยบังเกิดความสนใจมากขึ้นทันที หวนคิดถึงครั้งที่เคยไป
เฝ้าชมพระบารมี เมื่อตอนเสด็จกลับครั้งแรกสมัยยังทรงพระ
เยาว์ เวลาที่ล่วงเลยไปหลายปีนักหนาแล้ว ป่านนี้จะต้องทรง
พระเจริญเป็นหนุ่ม พระรูปโฉมจะเป็นอย่างไร เป็นเรื่องที่
พลอยเก็บเอาใคร่ครวญไตร่ตรองด้วยความกระหึ่มใจ
ความรู้สึกนั้นเต็มไปด้วยความปีติอึ้งอึ้ง ไม่ผิดอะไรกับ
ความรู้สึกเมื่อครั้งลูกของตนจะกลับจากเมืองนอก เพราะ
ความรู้สึกของพลอยที่มีต่อพระเจ้าอยู่หัว ก็เหมือนกับที่ซ้อย

ได้เคยว่าไว้ครั้งหนึ่ง คือมีความรักคุณดีอย่างลึกซึ้ง ไม่ชั่วแต่มีความจงรักภักดี ยิ่งพระราชาราชฎจะพึงมีต่อสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินของตน แต่มีความรู้ลึกผูกพันใกล้ชิดเหมือนกับว่าพระเจ้าอยู่หัวเป็นของตนแท้ๆ เป็นคนในครอบครัว มีสายสัมพันธ์ทางโลหิต เป็นบุตรหลานที่รักปานแก้วตา ที่ตนได้เฝ้าคอยดูความเจริญเติบโตด้วยความรัก และมีความเจตนาดีพร้อมด้วยความหวังในอนาคต ที่จะรุ่งเรืองต่อไป ด้วยความรู้ลึกเช่นนี้ พลอยจึงมีอาการกระตือรือร้น เมื่อได้ข่าวว่าพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จกลับ จิตใจที่เคยแห้งแล้งเพราะปราศจากความหวังและความสนใจ เนื่องด้วยถูกกระทบกระเทือนใจด้วยความทุกข์ และความผิดหวังมานาน ก็กลับเบิกบาน มีผลสะท้อนถึงโรคภัยไข้เจ็บที่บั่นทอนทางกาย ทำให้มีอาการดีขึ้นตามลำดับ จนบุตรและพี่น้องพากันแปลกใจ เพราะพลอยในระยะนี้ดูเหมือนจะหายวันหายคืน จนลุกนั่งและเดินเหินได้แคล่วคล่องเหมือนคนปกติ อาหารและการหลับนอนก็อยู่ในระดับดี จนคนอื่นๆ ที่พากันเป็นห่วงในอาการไข้ของพลอยนั้น พากันเชื่อว่าพลอยได้ผ่านพ้นจากโรคแล้ว และมีแต่จะหายเป็นปกติ ในเวลาไม่ช้า

เมื่อเหลือเวลาอีกสองสามวันที่จะถึงวันพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับ พลอยก็พูดคุยกับตาอั้นด้วยถ้อยคำที่ตาอั้นต้องมองดูพลอยอย่างสงสัย พลอยพูดว่า

"อั้น วันเสด็จกลับแม่อยากจะไปรับเสด็จ อั้นไปรับป้าช้อยมาด้วย เพราะคราวที่แล้วก็ไปรับเสด็จด้วยกัน"

"แต่คุณแม่..." ตาอั้นพูดอย่างงงๆ "คุณแม่ยังไม่ค่อยสบาย เจ็บมานานเพิ่งจะค่อยยังชั่ว จะไปไหนหรือ"

"แม่ไม่เคยขออะไรที่เกินกำลังเลยอั้น" พลอยตอบอย่างแน่ใจ "ธรรมดาแม่ก็เป็นคนไม่ชอบไปไหน แต่คราวนี้แม่ขอเถิด อั้นอย่าขัดใจแม่เลย แม่รู้สึกเหมือนกับว่าถ้าไม่ได้ไปรับเสด็จแล้ว แม่จะไม่เป็นอันกินอันนอนอีกต่อไป แม่ก็แก่แล้วอั้น ขอให้อั้นช่วยจัดการให้แม่ได้เห็นในหลวงให้เต็มตาสักครั้งเถิด ชั่วเวลาเสด็จผ่านไปเท่านั้น แม่ไม่ขออะไรมาก"

ตาอั้นคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วพูดว่า

"เห็นจะไม่เป็นไรกรรมัง เพื่อนผมเขาเช่าอาคารไว้ที่ราชดำเนินอยู่ริมทางเสด็จผ่านพอดี ถ้าคุณแม่ไปนั่งคอยดูที่นั่น หาหยุดยกาน้ำทำไปเตรียมไว้ คุณแม่ก็คงจะได้เห็นในหลวงได้ แล้วผมจะไปจัดการให้"

"ขบใจอื่น" พลอยตอบอย่างดีใจ "นี่ว่าสงเคราะห์
แม่เอาบุญเกิด แล้วอย่าลืมไปรับป่าช้า"

บทที่ ๑๖ (หน้าที่ ๒)

พอถึงวันพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับ พลอยก็พาสมใจและ
หลานๆ พร้อมด้วยเด็กในบ้านอีกหลายคน ที่อยากไปรับเสด็จ
มีพวงภรรยาคุณชิต หอบอาหารกลางวันน้ำกินตลอดจนยา
บางอย่าง ใส่กระเช้าโตลงเรือออกจากบ้านพร้อมด้วยตาอื่น ผู้
ซึ่งเมื่อเห็นข่าวของที่เตรียมไปแล้วก็หัวเราะพูดว่า

"คุณแม่เตรียมตัวเสี่ยวกับจะไปทอดกฐิน"

พลอยมองดูสัมภาระต่างๆ แล้วก็หัวเราะอย่างร่าเริง
ตอบว่า

"แม่นี้ก็อย่างนั้นเหมือนกัน แต่ของที่เตรียมไปนี้
ไม่ใช่สำหรับแม่คนเดียวหรอก เด็กๆ ไปตั้งหลายคนต้องเอา
ไปเพื่อ"

พอข้ามฟากมาถึงฝั่งพระนคร ตาอื่นก็พาพลอยและคน
อื่นที่มาด้วยกัน ไปนั่งรอรับเสด็จอยู่ที่อาคารราชดำเนินอย่าง
ที่ได้นัดกันไว้ แล้วตาอื่นก็เอารถไปรับช้อย ผู้ซึ่งจะออกมา
จากในวัง เวลานั้นยังเข้าอยู่มาก แต่พลอยก็สังเกตเห็นได้แล้ว
ว่า ประชาชนที่มากอยรับเสด็จในวันนั้นมากมายผิดปกติ

และมากกว่าวันที่ได้เห็นเมื่อตอนเสด็จกลับครั้งแรก คนทุก
อายุทุกวัยและทุกฐานะ ดูเหมือนจะมารวมกันอยู่ในวันนั้น
ด้วยวัตถุประสงค์อันเดียวกัน คือคอยรับเสด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้
ทรงเป็นประมุขของชาติอันแท้จริง ซึ่งทุกคนรู้สึกว่าจะขาดไป
เสียนานตลอดระยะเวลาแห่งสงคราม วันเสด็จกลับวันนี้ ดู
เหมือนจะเป็นวันสำคัญในความรู้สึกของคนทั้งหลาย เป็นวัน
สิ้นสุดแห่งยุคสมัยของสงครามที่ผ่านไป และเป็นวันเริ่มแห่ง
ยุคใหม่ ที่ทุกคนจะได้เริ่มทำการแก้ตัว สร้างชีวิตใหม่ด้วย
ความแจ่มใส หลังจากความเสียโอกาสต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้นใน
ระหว่างสงคราม

ถ้าจะว่ากันไปแล้วความเชื่อถือและความหวังเช่นนั้น
อาจเป็นของผิดพลาดปราศจากหลักเกณฑ์ ในสายตาและ
ความเห็นของคนหลายคน ที่เห็นว่าพระมหากษัตริย์นั้น ก็
เป็นเพียงมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ย่อมจะไม่มีบารมีใดๆ
นอกเหนือไปกว่าคนธรรมดา แต่ในสายตาของพลอยและคน
เป็นจำนวนมาก ที่ไปรับเสด็จด้วยความปีติโสมนัส และความ
จงรักภักดีในวันนั้น ผลแห่งพระบารมีได้เกิดขึ้นแล้วในใจ
ของตน คือความชุ่มชื่นในหัวใจ ความรู้สึกอุ่นหนาฝาคั่ง
ปราศจากความว้าเหว ความหวังดีเจตนาดีต่อคนทั้งปวง ที่มี

ความจงรักภักดีร่วมกัน ต่างคนต่างมองดูกันในฐานะเป็นคน
ร่วมครอบครัวอันใหญ่ ปราศจากฉันทาคติ มีความรักร่วมกัน
และเจตนาดีร่วมกันในบุคคลอันเป็นศูนย์รวมแห่งความ
เคารพบูชา บุคคลอันเป็นสายสัมพันธ์เชื่อมโยงในความเป็น
ไทย และความรู้สึกร่วมกัน ถูกแล้วพระเจ้าอยู่หัวยังอยู่ใน
วันเยาว์ เป็นแต่เพียงเด็กหนุ่มคนหนึ่งเท่านั้นเอง แต่เป็นเด็ก
หนุ่มที่เป็นของคนทั้งชาติ เป็นลูกหลานของคนที่มีอายุสูง
เป็นน้องของคนที่มีอายุต่ำกว่านั้น และเป็นพี่เป็นเพื่อนของ
คนในวัยเดียวกับพระองค์ ความรู้สึกอย่างสนิทสนมนี้เกิดขึ้น
อย่างมหัศจรรย์ ถ้าจะอธิบายด้วยความคิดของพลอยซึ่งเป็น
คนโบราณ ก็จะต้องว่าเป็นไปได้ด้วยพระบารมี ในวันนั้นคน
เป็นจำนวนแสน ปลายทางจากคอนเมืองถึง
พระบรมมหาราชวัง เพื่อต้อนรับคนที่ตนรักกลับบ้าน ทุกคน
เต็มไปด้วยความรักความมั่นใจและความยินดี ในจำนวนคน
เป็นแสนๆ นั้นจะหาใบหน้าที่โศกสลด จะหาใบหน้าที่เศร้า
หมอง และจะหาใบหน้าที่ยิ่งโกรธเคียดแค้นสักใบหน้าเดียวก็
ไม่มี พลอยเหลียวดูบรรยากาศรอบๆ ตัวแล้วก็ขนลุกคอหอย
ตีบตันไปด้วยความปีติ ที่ดูเหมือนจะให้ความปวดร้าวได้
เช่นเดียวกับความทุกข์

ซ้อยกระหึบกระหอบเดินฝ่าฝูงคนมานั่งข้างๆ ตัวพลอย
แล้วก็ยกผ้าเช็ดหน้าขึ้นซับเหงื่อ แล้วเอาโบกที่ตัวอย่างแรงๆ
เพื่อระบายความร้อน พลังพูดด้วยเสียงที่แหบแห้งว่า

"แม่พลอยมีน้ำเย็นๆ ขอกินสักอีกเถิด ฉันกระหาย
น้ำจะขาดใจ"

พลอยเปิดกระติกน้ำแข็งรินน้ำเย็นส่งให้ซ้อย ผู้ซึ่งรับไป
ดื่มแล้วรินใส่มือลูบตามหน้าตามแขน แล้วพูดต่อไปว่า

"ตั้งแต่ฉันเกิดมาจนปานนี้.....อายุหกสิบกว่า
แล้ว ยังไม่เคยพบเคยเห็นคนมากเท่าวันนี้เลย พอฉันออกจาก
วังเห็นคนมีดฟ้ามั่วฝนเต็มถนนหนทาง เต็มทุ่งพระเมรุ ฉันก็
ซาอ่อนแทบจะเป็นลม พ่อฉันเขาจะพามาารถก็ไม่ได้ เพราะ
เขาห้ามรถเสียแล้ว ต้องเดินแหวกคนมาจนถึงที่นี่ เจ้าประคุณ
เอ๋ย ไม่รู้ว่ามากันจากไหนมากมายเหลือเกิน"

"นั่นสิซ้อย ฉันเองก็อัศจรรย์ใจ ไม่เคยเห็นอย่างนี้
เลย" พลอยตอบเห็นด้วย

"แล้วนี่แม่มาอย่างนี้ทั้งเจ็บไข้ แม่ไม่กลัวมาเป็นลม
ตายเสียกลางทางบ้างหรือแม่พลอย" ซ้อยถามอย่างครึ่งสงสัย
ครึ่งเป็นห่วง

"ไม่เป็นไรหรอก ฉันมาแต่เช้าคนยังไม่มากนัก"
พลอยตอบ "แต่ถึงอย่างไรวันนี้ฉันก็ต้องมา ต้องมารับเสด็จ
ต้องมาให้ได้เห็นจริงได้"

"ฉันก็เห็นใจ" ซ้อยว่า "เป็นฉันเองเป็นตายก็ต้องมา
เหมือนกัน เพราะฉันรักของฉันในหลวงองค์นี้ เกิดมาเป็นตัว
ฉันก็เพิ่งรักในหลวงองค์นี้เท่านั้น องค์ก่อนๆ ฉันไม่เคยกล้า
ไปรักท่านหรอก ฉันกลัวท่านมากกว่า แต่องค์นี้ไม่เหมือน
องค์ก่อนๆ ฉันรักเอาจับจิตจับใจทีเดียว จะเป็นเพราะอะไรก็
ไม่รู้ บางทีจะเป็นเพราะท่านยังทรงพระเยาว์ หรือจะเป็น
เพราะฉันเป็นประชาธิปไตยไปกับเขาด้วยแล้วก็ไม่รู้"

เสียงตาอันหัวเราะอยู่ข้างหลังเบาๆ ในลำคอ ทำให้ซ้อย
ต้องหันไปก่อนเชิงสัพยอกแล้วพูดว่า

"คุณพ่ออันซี ! พอฉันพูดว่าเป็นประชาธิปไตยกับเขา
มั่ง ก็หัวเราะเยาะ ขยายแก่อ่างฉันจะเป็นประชาธิปไตยบ้าง
ไม่ได้หรือ ฉันอยากรู้นัก"

หลังจากที่ได้คุยกันอยู่สักครู่ ก็บังเกิดอาการตื่นเต้นใน
หมู่ฝูงชนนั้นอย่างผิดสังเกต เป็นอาการบอกให้รู้ว่ากำลังจะ
เสด็จพระราชดำเนินผ่านมาด้วยรถพระที่นั่งแล้ว ทุกคนต่าง
เดินหรือวิ่งไปมาสับสน ต่างคนต่างตั้งใจจะหารที่ๆ ตนนี้กว่า

จะได้ชมพระบารมีพระเจ้าอยู่หัวอย่างใกล้ชิดอย่างที่สุด บังเอิญอาคารที่พลอยไปอาศัยนั่งรอนั้น อยู่ริมทางเสด็จพระราชดำเนินพอดี ถึงแม้ว่าหน้าอาคารจะมีคนมายืนมิดชิดไปหมด แต่พลอยก็ลองยื่นชะเง้อทกลงดู แล้วก็เบาใจว่าตนอาจมองข้ามหัวคน เห็นองค์พระเจ้าอยู่หัวได้โดยมิต้องออกไปเบียดคนข้างนอก เสียงชโยดังมาแต่ไกลมาก แล้วเสียงนั้นก็ใกล้เข้ามาทุกที ทุกคนยิ่งสับสนอลหม่านยิ่งขึ้น พลอยยึดตัวตรง นึกในใจว่าเมื่อรถพระที่นั่งผ่าน ก็จะถึงกับต้องยืนปลายเท้าเพื่อให้แลเห็นได้ชัด ตาทั้งคู่จ้องมองออกไปข้างหน้า เพ่งคอยจับภาพอยู่แต่ภาพเดียว ไม่ยอมเหลียวไปทางอื่น ไม่ยอมให้สิ่งอื่นมาแบ่งแยกเอาความสนใจไปจากตัวเลย เสียงชโยดังขึ้นทุกที ในที่สุดก็ดังกบก้องแก้วหู ปานแผ่นดินจะถล่มทลาย รถพระที่นั่งสีงาช้างแล่นผ่านมาอย่างช้าๆ ธงมหाराชปลิวสะบัดพัดมาหน้ารถ ทันใดนั้นพลอยก็ต้องยกมือทั้งสองกุมที่หน้าอก เหมือนกับจะป้องกันมิให้หัวใจเต้นแรง จนหลุดลอยออกมาข้างนอก เพราะพลอยได้เห็นพระองค์พระเจ้าอยู่หัว ถนัดชัดเจน ประทับอยู่บนรถพระที่นั่ง อันมีสมเด็จพระอนุชา ประทับอยู่เคียงข้าง ทรงโบกพระหัตถ์กับพสกนิกร ทรงยิ้มน้อยๆ และในแววพระเนตรเปี่ยมไปด้วยพระมหากรุณา อย่าง

ที่คนไทยยุคนี้มีได้เคยประสบพบเห็นมาแต่ก่อน พลอยยืนนิ่ง
น้ำตาไหลพราก ความปีติอัมเิบเหมือนกับว่าเป็นของแข็งเข้าไป
ไปกดคันหัวใจ พระเจ้าอยู่หัวทรงพระเจริญเป็นหนุ่มใหญ่ ดู
ช่างรวดเร็วเสียนี่กระไร หลังจากวันที่มารับเสด็จคราวโน้น
พระรูปโฉมงดงามเป็นสง่าราศีสุดที่จะหาอันใดเปรียบเทียบ
ได้ ทรงเป็นทุกอย่างและมีลักษณะทุกอย่างครบถ้วน ตามที่
พลอยได้เคยนึกได้เคยฝันว่าสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินควรจะ
ทรงเป็นและทรงมี

พอรถพระที่นั่งเคลื่อนไป พลอยก็เหลียวหาซ้อยซึ่งนึกว่า
ยืนอยู่ข้างตัว เพื่อจะพุดจาแสดความในใจของตน แต่ซ้อยก็
มิได้อยู่ที่นั่น และคนอื่นๆ ที่มาด้วยกันก็หายไป คงเหลือแต่
ตาอันยืนอยู่คนเดียว เพราะความเป็นห่วงพลอย

"อ้อ นี่เขาไปไหนกันหมด" พลอยถามขึ้น

"เขาวิ่งออกไปข้างนอกตอนในหลวงเสด็จมาถึง อยู่
ข้างนอกนั่นทั้งหมด" ตาอันตอบ

"แล้วป่าซ้อยเล่า หายไปไหน"

ตาอันหัวเราะซี้มือไปข้างหน้าแล้วพุดว่า

"ป้าช้อยเป็นคนวิ่งออกไปก่อน เด็กๆ จึงได้ตามไป
อยู่นั้นปะไร คุณแม่เห็นไหม ไปเดินตรงนั้นนั่นแน่ โบกมือ
ร้องชโยกับเขาเสียอีกด้วย"

พลอยมองไปทางมือชี้แล้วก็อดหัวเราะไม่ได้ นึกชม
ความแข็งแรงของช้อยอยู่ในใจ พลาญพูดว่า

"ป้าช้อยนี่แกล้งไม่หาย อั้นคูชิท่าเกราวกะสาวๆ ก็
ไม่ปาน"

รถพระที่นั่งผ่านไปไกลแล้ว อีกครู่หนึ่งช้อยก็เดินแหวก
คนกลับเข้ามาหา ปากก็ร้องว่า

"โฮ้ย ! เหนื่อยจะขาดใจแม่พลอย แม่ทูนหัว ! ขอน้ำ
เย็นๆ กินเอาบุญอีกอีกหนึ่งเถิด"

พลอยรินน้ำส่งให้แล้วก็เข้าว่า

"สมน้ำหน้า แกล้งแล้วยังไม่เจียมสังขาร เคราะห์ดีเขา
ไม่เหยียบตาย นั้นมันเรื่องอะไรจะต้องออกไปเดินอยู่
กลางแปลง คุณแต่บนั้นก็แลเห็นถมไป"

"โฮ้ย ! อย่ามาทำเป็นคนแก่คุณน้อยเลย ฉันเองก็
ไม่รู้ว่ามันแพ่นออกไปได้ยังไง" ช้อยพูดพลาญยกผ้าเช็ดหน้า
ขึ้นซับเหงื่อ แล้วก็ร้องว่า

"งามจริง ! เจ้าประคุณ งามอะไรอย่างนี้ ! ถ้าลูกยังสาวๆ ลูกจะวิ่งตามไปคูให้ถึงประตูวังเลย !"

"ดูซ้อยซี !" พลอยพูดแล้วก็ต้องหัวเราะอีก "เดี๋ยวเด็กๆ มันได้ยินมันจะหัวเราะเยาะเอาหรือ"

"ช่างมัน" ซ้อยตอบอย่างอารมณ์ดี "วันนี้ใครจะทำอะไรก็ไม่โกรธ แต่ท่านช่างงามเหลือเกินนะพลอย ฉันเคยอ่านหนังสือว่าใครต่อใครงามอย่างไรมาก เพิ่งมาเห็นด้วยตาว่าเป็นจริงไปได้วันนี้ พวกผู้หญิงสาวๆ ที่เขาวิ่งไปยืนกับฉันเมื่อก็ เขากระโดดโลดเต้นกันราวกะอะไรดี"

"แล้วก็ตัวละ" พลอยขำคอก "ฉันเห็นเต้นไปกับเขาเหมือนกัน ร้องชโยราวกะสาวรุ่นๆ"

"ไฮ้ ! ถึงอย่างนั้นทียวรี" ซ้อยร้องอย่างไม่เชื่อ แล้วก็พูดต่อไปว่า "นี่แหละหนาแม่พลอย เหมือนกับที่คนแต่ก่อนท่านว่าไว้ละ 'อย่าว่าแต่รุ่นราวสาวแล้ว ถึงเฒ่าแก่ก็ยังคิดพิศวง' อย่างไรละ"

"แต่ท่านงามจริงๆ นะซ้อย" พลอยอดพูดขึ้นไม่ได้ "สง่าราศีก็เท่านั้น ฉันไม่เคยพบเห็นเลย เจ้านายแต่ก่อนว่างามก็จริงหรือ แต่ทำไมฉันไม่เคยนึกว่างามถึงเพียงนี้"

"นั่นนะซี" ซ้อยพูดไปพยักหน้าไป "งามจริงงาม
เหลือเกิน....เหลือเกิน จะพูดอะไรก็ไม่ถูก ฉันเคราะห์คืออยู่
หน้อยหนึ่งคราวนี้ ที่ท่านจะประทับในวัง อยู่ที่บรมพิมาน
พลอยก็รู้ว่าในวังมันเงียบเหงาแคไหน คราวนี้ประทับในวัง
จะครึกครื้นขึ้นบ้างกระมัง"

"ฉันว่าไม่ชั่วแต่ในวังเท่านั้นหรอกซ้อย" พลอยตอบ
"เสด็จกลับคราวนี้ที่ไหนก็คงจะครึกครื้นขึ้นทั้งนั้น ทว่าทั้ง
บ้านทั้งเมือง แต่ฉันได้ยินว่าจะเสด็จกลับมาชั่วคราว แล้วก็
ไปนอกอีก ตรงนี้แหละที่ฉันไม่ชอบ อยากให้ท่านประทับอยู่
ตลอดไป"

"ฉันก็เหมือนกัน" ซ้อยว่า "แต่ก็นั่นแหละจะทำ
อย่างไรได้ แต่อย่าเพิ่งไปคิดถึงตอนนั้นเลย ยังเสด็จอยู่อีก
นานหรอก ถึงจะเสด็จไปนอกอีกจริงก็ไม่เห็นแปลก เสด็จ
กลับอีกที่เราก็มารับเสด็จท่านอีก สนุกคือออกจะตายไป"

พอกระบวนเสด็จพระราชดำเนินผ่านไปแล้วสักครู่ ตา
อันก็ออกไปเอารถมารับ พลอยนั่งคอยรถและคุยกับซ้อย
เรื่อยๆ ไป จนเวลาล่วงเลยไปอีกนาน ตาอันจึงได้เอารถมา
จอดที่หน้าอาคาร พลอยพาลูกหลานและเด็กๆ รวมทั้งซ้อย

ขึ้นรถ แวะไปส่งช้อยที่ประตูวังก่อนที่จะลงเรือข้ามฟากกลับบ้าน ระหว่างที่นั่งมาในรถ ช้อยก็พูดขึ้นเบาๆ ว่า

"พลอย เราสองคนนี่รับเสด็จในหลวงกลับจากนอกกันมากี่หนแล้ว"

พลอยนั่งคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ตอบว่า

"สามหนแล้วกรรมมังช้อย หนแรกตอนพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จกลับจากยุโรป อีกสองหนก็แผ่นดินนี้"

"สนุกกันทุกหนจริงไหมพลอย"

"สนุกเต็มทีช้อย สนุกทุกหน" พลอยตอบ

ช้อยนั่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็พูดขึ้นว่า

"พลอยเราสองคนนี้ก็ได้ออกมาด้วยกันมากแล้วไม่ใช่หรือ"

"มากทีเดียวช้อย บางอย่างคิดดูแล้วก็เหมือนกับเมื่อวานขึ้นนี่เอง"

"นั่นนะซี" ช้อยพูดอย่างพอใจ "เราสองคนนี่ถ้าจะว่าไปก็ไม่เสียชาติเกิดหรอก"

พอรถถึงประตูวังช้อยก็ลงจากรถ ล้อลาแล้วก็กลับเข้าวังอย่างกระปรี้กระเปร่า ฝ่ายพลอยก็พาลูกหลานข้ามฟากกลับบ้านด้วยความอึดใจ

ตั้งแต่นั้น คนไทยเป็นอันมากก็ดูเหมือนจะพูดกันแต่เรื่องในหลวง เรื่องอื่นๆ หลายเรื่องที่ตนเคยเห็นว่าสำคัญ ก็จะหมดความสำคัญลงไป เพราะเรื่องเหล่านั้นเมื่อพูดกันไปแล้ว ก็มีแต่ความยุ่งยากใจมากกว่าความตื่นเต้นยินดี ส่วนเรื่องในหลวงเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความสบายใจ ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ยิ่งในระหว่างหมู่คนที่ชอบตื่นเต้นของใหม่ ในหลวงก็นับว่าเป็นของใหม่เยี่ยมที่สุด เพราะมิได้ประทับอยู่ในพระนครมาเสียหลายปี พลอยเป็นคนหนึ่งซึ่งฟังเขาคุยเรื่องในหลวงได้ไม่เบื่อ เฝ้าติดตามข่าวเกี่ยวกับพระองค์ทั้งทางปากคนเล่าและทางหนังสือพิมพ์ ในระยะเวลาหลายเดือน ที่เสด็จอยู่ในพระนครนั้น พลอยได้ทราบถึงพระกิตติคุณอันประเสริฐมากมายหลายอย่าง พระมหากรุณาที่มีต่อพสกนิกรของพระองค์ และความจงรักภักดีที่ประชาชนทั้งไทยและเทศ ที่เข้ามาฟังพระบรมโพนธิสมภาร ได้มีต่อพระองค์เป็นล้นพ้น พลอยลองนึกย้อนหลัง นำเอาเหตุการณ์ที่ได้เห็น ไปเทียบกับสมัยแผ่นดินก่อนๆ อีกสามแผ่นดินที่ตนได้ผ่านมาแล้ว ก็รู้ว่าแต่ก่อนนั้น ถึงแม้ว่าความจงรักภักดี จะมีอยู่มากมายเพียงไรก็ตาม ความจงรักภักดีนั้นก็มีได้เคยแสดงออกมาอย่างชัดเจนพร้อมเพรียงกัน อย่างแผ่นดินนี้ และความจงรักที่ได้เห็นใน

ระยะนี้ ก็จะเป็นความรู้สึกใกล้ชิด เป็นเรื่องส่วนตัวของคน เป็นจำนวนมาก ยิ่งกว่าที่ได้เคยเห็นมาแต่ก่อน

พลอยเองนั้นรู้สึกว่สภาพโดยทั่วไป จะเริ่มมีความ มั่นคงยิ่งกว่าแต่ก่อน พลอยคำนึงถึงชีวิตของตน ก็เห็นว่า โรคภัยไข้เจ็บอันเกี่ยวข้องกับโรคหัวใจที่เป็นอยู่นั้น มีอาการดีขึ้นบ้าง พอที่จะกระทำกิจการต่างๆ อย่างเบาๆ ได้ ไม่ต้องนอนเป็นคนไข้เหมือนแต่ก่อน พลอยรู้ว่าโรคของตนยังไม่หายขาด และก็อาจไม่วันหาย แต่ความรู้นั้นก็มิได้ทำให้พลอยรู้สึกวิตกแต่อย่างไร ชีวิตของลูกแต่ละคนก็จะจะเป็นไปตามปกติ พระอั้นกำลังบวชอยู่อย่างสงบ ตาอั้นก็อยู่กับบุตรภรรยาเป็นปกติ ประไพนั้นถึงจะไม่ลงรอยกับคุณเสวีนัก แต่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ไม่หุนหันพลันแล่นอย่างแต่ก่อน ถ้าหากว่าตาอ้อดยังอยู่...พลอยนึกถึงตาอ้อดที่ไร ก็รู้สึก เหมือนกับว่ามีใครเอาผ้าดำที่ขึ้นและเย็นซึดเข้ามาห่อหุ้มหัวใจ เพราะเรื่องตาอ้อดเป็นเรื่องที่พลอยปลงไม่ตก

พลอยดำเนินชีวิตต่อไปเป็นปกติ ระหว่างนั้นเวลาที่พระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จกลับก็ใกล้เข้ามาทุกวัน ซ้อยออกมาจากในวังครั้งใด ก็มีแต่เรื่องในหลวงมาคุยให้พลอยฟัง และพ่อเพิ่มมาหาครั้งใดก็มีแต่เรื่องในหลวง พ่อเพิ่มซึ่งเป็นคนสนใจใน

กิจการบ้านเมือง จนพลอยเห็นว่ามากจนเกินไปนั้น ก็ยัง
อุตสาหั้ยับยั้งความสนใจนั้นไว้ ระหว่างที่ในหลวงเสด็จอยู่
และสนใจเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับในหลวงเช่นเดียวกับคนอื่นๆ

วันนั้นพลอยจำได้ว่าเป็นวันอาทิตย์ เพราะตาอันอยู่บ้าน
มิได้ไปทำงาน เช้าวันนั้นเป็นวันอาทิตย์ที่แจ่มใส เช่นวัน
ธรรมดาวันหนึ่งในเดือนมิถุนายน พลอยตื่นนอนแต่เช้าเช่น
เคย ไม่รู้สึกราวมีอะไรผิดปกติไปจากวันอื่นๆ เลย ทุกอย่างดู
แจ่มใสเป็นปกติ ชีวิตโดยรอบดำเนินไปอย่างเคย เรือแพยังคง
ขึ้นล่องอยู่ในคลองบางหลวง อย่างที่เคยเห็นมาแล้วหลายสิบ
ปี พอตกสายราวๆ ห้าโมงเช้า พ่อเพิ่มก็เดินหน้าซิคขึ้นบันได
เรือนขึ้นมายังที่ๆ พลอยนั่งอยู่ มีตาอันนั่งเล่นกับลูกชายคน
เล็กอยู่ใกล้ๆ

"แม่พลอย ! พ่ออัน !" พ่อเพิ่มพูดด้วยน้ำเสียงที่
พลอยไม่เคยได้ยินมาก่อน "เกิดเรื่องใหญ่แล้ว ในหลวง
สวรรคต"

พลอยสะอื้นแทบสุดตัว พลาจร้องว่า

"คุณหลวงเอาอะไรมาพูด ไม่จริง ! ฉันไม่เชื่อ ! ท่าน
ยังหนุ่มแน่นออกอย่างนั้นจะสวรรคตได้อย่างไร !"

ตาอันเหี้ยมวคูพลอยด้วยสายตาที่เป็นห่วงและตกใจ
ระคนกัน

"ฉันแวะเข้าไปกินกาแฟที่หน้าวังก่อนที่จะข้ามมานี้
ได้ยินเข้าพวกกันที่นั่น"

พลอยรู้สึกโล่งใจขึ้นมาครั้นๆ ขำวร้ายกาแผลของพ่อ
เพิ่ม ! ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องผิด แต่คนสมัยนี้ก็ช่างเหลือเกิน
เอาเรื่องที่ไม่จริงและสุดแสนจะอัปมงคลมาพูดเล่าลือกัน
ง่ายๆ เสียงพ่อเพิ่มพูดพึมพำว่า "จริงนาแม่พลอย . . . จริงๆ
พ่ออื่น" แต่พลอยก็ไม่สนใจ นึกได้แต่อย่างเดียว คราวนี้พ่อ
เพิ่มต้องผิด จะถูกได้อย่างไร เมื่อพ่อเพิ่มเก็บเอาข่าวลือที่
เป็นไปได้มาอ้างว่าเป็นจริง

พอบ่ายโมงซ้อยก็ออกมาจากในวัง เมื่อเห็นการแต่งตัว
ของซ้อยที่แต่งคำทั้งชุด พลอยก็ได้แต่นั่งนิ่งเหมือนถูกตรึงอยู่
กับที่

ซ้อยเดินร้องไห้หน้าตาอาบหน้าขึ้นเรือนมา ในใจของ
พลอยก็ได้แต่ร้องว่า "ไม่จริง ! ไม่จริง ! ไม่เชื่อ !" แต่ก็ไม่กล้า
เอ่ยปากถาม เพราะในใจนั้นอยู่รู้ว่าจริงเสียแล้ว ซ้อยมาแล้ว
รายละเอียดบางอย่าง เกี่ยวกับการเสด็จสวรรคต ซึ่งทำให้
เหตุการณ์ทั้งหมดไม่น่าจะเป็นไปได้ยิ่งขึ้นไปอีก หลังจากนั้น

ห้องฟ้าคู่มืดครึ้มลง และทุกอย่างก็มืดครึ้มไปตาม เสียงลมพัด
เสียงนกร้อง และเสียงน้ำไหลหน้าบ้าน ฟังดูเหมือนคน
ร้องไห้....

ช้อยกลับไปแล้ว บอกว่าคงมีงานในวัง ต้องรีบกลับ
ช้อยผู้ซึ่งเป็นชาววังมีฐานะ และจะเป็นต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด รีบ
กลับเข้าวังเพราะเป็นห่วงหน้าที่ พลอยลุกเดินช้าๆ เข้าไปเอน
หลังลงนอนที่บนเตียง รู้สึกเหนื่อยและเพลียยิ่งกว่าที่ได้เคย
รู้สึกมาในครั้งใด พลอยลงนอนหลับตานิ่งๆ พยายามจะไล่
ความนึกคิดทั้งหมดออกจากสมอง

"ไม่น่าเลย" พลอยนึกในใจ "ยังหนุ่มแน่นสวยงาม
ออกปานนั้น ไม่น่าเลย แต่ก็สวรรคตไปแล้ว ทั้งที่ทรงเป็นถึง
พระเจ้าอยู่หัว มีคนรักทั้งแผ่นดิน นับประสาอะไรกับ
ตาอ้อซึ่งเป็นเพียงลูกเรา จะตายไปไม่ได้ ขนาดพระ
เจ้าอยู่หัวที่ทรงเปี่ยมไปด้วยพระรูปพระ โฉมและสมบัติอื่นๆ
อีกมิรู้จักเท่าไร ยังหลีกเลี่ยงไม่พ้น บรรทมอยู่ถึงบนพระที่นั่ง
แวดล้อมไปด้วยราชบริพาร ความตายยังจู่เข้าไปจนถึง
นับประสาอะไรแต่ลูกเราตัวเรา...ในที่สุดก็ต้องเหมือนกัน
ทั้งนั้น ผิดกันแต่เวลา"

พลอยรู้สึกเหมือนกับว่าตัวลอยขึ้นสู่เบื้องสูงในขณะนั้น
ความทุกข์ทั้งหลายที่เกิดแก่ตัวมาหลายครั้งหลายครา ดู
เหมือนจะเริ่มหลุดพ้นไป พลอยนึกถึงคุณเปรมซึ่งดูเหมือนจะ
มาอยู่ใกล้ตัวทุกครั้งที่ยังเกิดความทุกข์โถมနှံ

"คุณเปรม..." พลอยร้องเรียกอยู่ในใจ "ฉันไม่เข้าใจ
อะไรหลายอย่าง ถ้าคุณเปรมยังอยู่ฉันก็คงจะถามได้ แต่ก็ช่าง
เถิดไม่เป็นไร... ว่าที่จริงฉันก็เริ่มจะเข้าใจอะไรได้บ้างแล้ว
แต่ฉันอยู่มานานเต็มที คุณเปรม..... ได้เห็นอะไรที่ไม่นี้กว่าจะ
เห็นและไม่อยากจะเห็น.... ฉันอยู่มาจนถึงสี่แผ่นดินแล้ว คุณ
เปรม...สี่แผ่นดิน...นานหนักหนา ฉันเหนื่อยเต็มที เหนื่อยจะ
ขาดใจ...คนสี่แผ่นดินนั้นแก่เกินไปกระมัง หรือว่าฉันจะ
เหนื่อยเพราะเรื่องอื่นก็ไม่รู้.....สี่แผ่นดิน....."

เย็นวันนั้น วันอาทิตย์ที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ น้ำใน
คลองบางหลวงลงแห้งเกือบขอดคลอง หัวใจพลอยที่อ่อนแอ
ลงด้วยโรคและความทุกข์ทั้งหลายทั้งปวงก็หลุดลอยตามน้ำ
ไป

จบบริบูรณ์